
GENÇLERİN *Rehberi*

E. Müftü HASAN YAVAŞ

PENCERELER
YAYINEVİ

GENÇLERİN

Rehberi

E. MÜFTÜ HASAN YAVAŞ

Editör - Musahhih

Ercan Bozoğlu

Sayfa Düzeni - Grafik Tasarım

Ahmet Düzeltten

1. Baskı : Nisan 2019

Baskı ve Cilt : Çınar Matbaacılık

Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Atahan No: 34 Kat: 5 Bağcılar / İSTANBUL

Sertifika No : 12683

Tel: (0212) 628 96 00

www.pencereleryayinevi.com

www.mybelovedprophet.com

info@mybelovedprophet.com

Kitap İsteme :

Tel: 0212 876 09 67 Gsm: 0536 399 95 31

ÖNSÖZ

İş bunu hep Rehber bilelim: Bismillahirrahmânirrahîm.

Kitabımıza Besmele ile başlıyoruz. Dünyadaki bütün insanlara acıyan ve faydalı şeyleri yaratıp, herkese gönderen Rabbimize hamd olsun! O'nun sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselâma salât ve selâm olsun! O yüce Peygamberin bildirip öğrettiği yolu, hiç değiştirmeden bugüne ulaştıran temiz ehl-i beytine, âdil ve sâdik eshâbının her birine hayırlı duâlar olsun! “radıyalahü anhüm ecmâîn”.

Her insan, rahat ve huzur içinde yaşamak ister. Öyle ki, kavuştuğu mutluluklarının hiç bitmemesini ister ve her arzusuna zahmetsiz, sıkıntısız kavuşmak arzu eder. Bu isteklere kavuşmak, dünyada mümkün değildir. Çünkü dünya fanidir (geçicidir.) Birçok sıkıntılarla, dertlerle doludur. İnsan dünyada her arzusuna kavuşamaz. Bu ancak Cennette mümkündür. Âhirette sonsuz olan Cennet hayatında ölüm, sıkıntı, hastalık, dert ve belâ, hattâ yemek ve içmek ihtiyacı bile yoktur. Sıkıntısız, zahmetsiz her arzuya kavuşmak oradadır. İslâmiyetin emir ve yasaklarına uyararak yaşayanların, bu sonsuz saâdete kavuşacaklarını Allahü teâlâ va'd etmektedir.

İnsanların dünyada ve âhirette, rahat ve huzura kavuşması için, onları yaratan Allahü teâlâ tarafından dinler gönderilmiştir. Din, Allahü teâlânın yoludur. Rahat ve huzura kavuşmak için bildirilen ilâçların reçetesidir. O'nun emir ve yasakları, ilâç gibidir. Kurtulmak isteyen, ilâcı kullanması gerekir.

Yüce Rabbimiz, insanları bu dünyada imtihan etmek için yaratmıştır. İmtihanda ni'metlerle külfetler, hayırlarla şerler, iyiliklerle kötülükler karmakarışıktır. İnsanın, kendi isteği ile hangisini yapacağı denenmektedir. Bu imtihanda başarılı olması için, peygamberler ve âlimler, insanlara yol göstermişler, rehberlik etmişlerdir. Peygamberler, Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını, istediklerini ve beğendiklerini insanlara açıklamışlardır.

İlk insan ve ilk Peygamber olan Âdem aleyhisselâmdan beri, insanlara tebliğ edilen bu ilâhî mesajların sonuncusu, güzel dînimiz İslâmiyet olmuştur.

Bütün hak dinlerde olduğu gibi, dînimiz de, insanların ebedî saâdeti için önce îmân etmeyi, inanmayı emretmiştir. Zerre kadar îmânı olanlar ve bu îmân ile ölenler, sonunda mutlaka kurtulacaklar, Cennete gideceklerdir.

Din, emirleri yapmak ve yasaklardan kaçınmaktan ibârettir. İmânın olgunluğu, tamlığı ve ibâdetlerin, Allahü teâlâ tarafından beğenilip kabul edilmesi,

ahlâkın güzel olmasına bağlıdır. Dînimiz, herkese karşı iyi huylu, güler yüzlü ve tatlı dilli olmayı emretmiştir. Kimseyi incitmemeli, kalbini kırmamalı ve dinli, dinsiz herkese iyilik etmelidir.

Kötü huy sâhibine zarardır. Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkardığı gibi, kötü huy da sâhibini îmândan çıkarır.

Müslüman, iyi insan, akli başında kimse demektir. Hakîkî müslüman, Allahü teâlânın emirlerine itâat eder. Kul haklarından sakınır, devlete olan borçlarını öder. Âilesine, ana-babasına, akrabâlarına, komşularına, hocasına, yoksul ve yetimlere, bütün insanlara ve hattâ hayvanlara bile iyilik yapmakta, haklarını gözetmekte kusur etmez. Vatanını, milletini ve bayrağını sever. Herkese iyilik eder. Kötülük yapanlara nasihat verir. Böyle olan müslümanı Allah da sever, kullar da sever, rahat ve huzur içinde yaşar.

Kötü huylardan kurtulup, iyi huylu olmak için, “**Güzel Ahlâk**”ın ve “**Kötü Ahlâk**”ın neler olduğunu öğrenmelidir. Bir hastalığın tedâvisi, önce hastalığı bilmek, teşhis etmek ve sonra da ilaçlarını kullanmakla olur.

Gözbebeğimiz gibi kıymetli olan evlâtlarımızın ve gençlerimizin, güzel dînimiz İslâmiyetin kaide ve kurallarını öğrenebilmeleri için onlara rehber olacak “**Gençlerin Rehberi**” adını verdiğimiz bu kitabı hazırladık.

Kitabımızda, din hakkında kısa ve öz bilgi verdikten sonra, dînimizin emir ve yasaklarını, ibâdetleri, güzel ahlâk ile kötü huyların neler olduğunu, kötü huylardan kurtulma çârelerini ve ilâçlarını bildirdik.

Maksadımız ve niyetimiz, gençlerimizin, güzel dinimizi doğru olarak öğrenmelerine ve İslâm ahlâkı ile yetişmelerine yardımcı olmaktır.

Her noksan ve kusurdan münezzeh olan Allahü teâlâdır. Rabbimizden hepimizi hayırlı işlerde muvaffak eylemesini duâ ve niyâz ederiz.

E.Müftü
Hasan Yavaş

BEŞ VAKİT NAMAZI SÜNNETLERİYLE BERABER KILMAK LAZIMDIR

Namaz kılmak, insanın Allahü teâlâyâ olan borcudur. Bir namazı vaktinde kılmamak, büyük günâhtır. Namaz kılmayanlar hem Allahü teâlânın emrini yerine getirmemiş, hem de namazda müslümanlara yapacakları duâyı yapmadıkları için kul hakkına girmiş, bu hakkı ödememiş olurlar.

Sadece farzı kılmak, sünnetleri kılmamak, yâni terk etmek mekrûh olup günâhtır. Beş vakit namazı sünnetleriyle birlikte tadîl-i erkâna dikkat ederek kılmalıdır. Böylece, Peygamber efendimizin “sallallahü aleyhi ve sellem” sünnetini işleyerek, sevgisine mazhar olmuş, şefaatine hak kazanmış oluruz.

Beş vakit namazın sünnetleri de, farzlarla berâber kılındıkları ve kılınan farzlardaki noksanları tamamladıkları için, diğer nâfile namazlardan dahâ efdal, yâni kıymetli oldular. Bu namazlara Peygamber efendimiz kıymet verdiği, bunları birinci vazîfe bildiği hâlde, özürsüz terk eden bir Müslüman günâh işlemiş olur. Hattâ sabah namazının sünnetine vâcib diyen âlimler olmuştur.

Sünnetler kılınmazsa unutulur. Unutulmuş bir sünneti meydana çıkarmanın sevâbı için bakınız Sevgili Peygamberimiz “aleyhissalâtü vesselâm” ne buyuruyor? **“Bir kimse, unutulmuş bir sünneti meydâna çıkarırsa, yüz şehîd sevâbı kazanır.”** Buradan, bir sünneti yapmaktan ne kadar büyük sevâb kazanılacağı anlaşılmaktadır.

Yine Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz buyurdular ki, **“Ümmetim arasında fitne, fesâd yayıldığı zaman, sünnetime yapışana, yüz şehîd sevâbı vardır.”** Sünnete yapışmak, Ehl-i sünnet âlimlerinin kitâblarını okuyarak öğrenilir.

Ümm-i Habîbe “radiyallahü anhâ” haber veriyor. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **“Bir müslimân kul, her gün, farz namazlardan başka, on iki rek’at, tetavvu’ olarak namaz kılsa, Allahü teâlâ ona Cennette bir köşk yapar.”** Bu hadîs-i şerîf (Müslim)de yazılıdır. Görülüyor ki, her gün beş vakit farz ile kılınan sünnet namazlara Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz **tetavvu’**, yâni nâfile ve sünnet namaz demektir. Ve bunu işleyenlere Cennette köşk verileceğini buyurmaktadır.

*Vücutta baş ne ise, öyledir dinde namaz,
Başsız vücut olmazsa, namazsız da din olmaz.*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
BİRİNCİ BÖLÜM	
EY TEMİZ GENÇLER	29
EY TEMİZ GENÇLER	30
İyi Bir Müslüman Nasıl Olur?	31
Gençliğin Kıymetini Bilmelidir	32
HİKÂYE: Günâhı Bırakmadıkça Tövbe Makbul Olmaz	33
SEVGİLİ PEYGAMBERİMİZİN, GENÇLERE ALTIN NASİHATLERİ	33
GENÇLİK MAKALELERİ	38
1. Gençlerimiz, İyi Bir Müslüman Olarak Yetişmelidir	38
2. İhtiyarlık Günleri Gelmeden Gençliğin Kıymetini Bilmelidir	39
3. Gençlik Zamanı, Ömrümüzün Bahar Mevsimidir	39
4. Gençliği Olmayan Bir Davanın, Geleceği Yoktur	40
5. Geleceğimizin Yıldızları İyi Yetişmiş Gençlerdir	41
6. Rabbimiz, Gençlerin Tövbesini Daha Çok Seviyor	42
7. Gençlerimiz, Medenî ve Kültürlü Kimseler Olmalıdır	43
8. Millî ve Mânevî Şuuru Olmayan Bir Gençlikle Vatan Korunamaz	44
9. Gençliğimizi Boş Şeylerle Geçirmemeliyiz	45
10. Değerlerine Bağlı Olmayan Gençliğin Geleceği Karanlıktır	46
11. Gençlik ve Zaman, İnsanın En Kıymetli Sermayesidir	47
12. Osmanlıda Gençler Nasıl Yetiştirildi	48
13. Gençlerimize Tarihten Bir Mektup Var	49
14. Gençlerimiz, Kendisine İyi Arkadaş Seçmelidir	50
15. En Hayırlı Dost, Seni Hayra Sevk Edendir	51
16. Gıda Gibi Lâzım Olan Dostlar Seçmelidir	52
17. Kul, Ümit İle Korku Arasında Yaşamalıdır	53
18. Dinimiz, Edep ve Nezaket Üzerine Kurulmuştur	53
19. İnsanı Süsleyen Cevher, Edep ve Hayâsıdır	54
20. Müslüman, İffet ve Namus Sahibi Olmalıdır	55
21. Besmelesiz Bir Nesil Yetiştirmek İstiyorlardı	56
22. Dünyada Hakiki Bir Müslüman Olarak Yaşamalıdır	57
23. Her İnsan, Önce Dinini Öğrenmelidir	58
İmâm-ı Rabbânî Hazretlerinin Gençlere Nasihatleri	59
Muhammed Masûm Hazretlerinin Gençlere Nasihatleri	60
BİR ÜNİVERSİTELİYE CEVAP	61
Her Canlı Allahü Teâlâya Muhtaçtır	61

Dünyadan Başka Gezegende Hayat Yoktur	62
Ey İnsanoğlu, Sen Hep misin, Hiç misin?	64
İnsan Haddini Bilmelidir.....	65
İLİM ÖĞRENMEK	67
Gençlik ve İlim	68
Okuma Alışkanlığı ve Yabancı Dil Öğrenmenin Önemi.....	69
NÜKTE: Genç Yaşta Tövbe Eden Gencin Ayağında Bir Kıl Olmak.....	69
HİKÂYE: Valinin Gururlu ve Şımarık Oğlu.....	69
HİKÂYE: Allah Rızası İçin Gelen, Muradına Erer	70
HİKÂYE: Ölümünden Çeyrek Akçeyle Kurtuldum	70
HİKÂYE: Bahçe Benim Değil, Ben Bekçiyim.....	71
HİKÂYE: Namazım Geçti mi?	71
NÜKTE: Gülmeye Bir Garantinin mi Var?.....	71
MENKİBE: Doğru Kılınan Namaz, Bütün Kötülüklerden Uzaklaştırır	72
MENKİBE: Haramdan Sakınmanın Semeresi.....	72
NÜKTE: Mimli Konuşmak Nefistendir.....	73

İKİNCİ BÖLÜM

GÜZEL DİNİMİZ İSLÂMİYET	75
Din Nedir ve Niçin Lâzımdır?	76
İslâmiyet ve Önemi	77
Îmân Nedir?	78
Îmân ve Küfür Bakımından İnsanlar	78
Îmân İle Küfür Birlikte Bulunmaz.....	79
Hubb-u fillah, Buğd-u fillah	80
İnsan Ümitsiz Olmamalıdır	81
MENKİBE: Îmân Günâhları Temizler.....	82
MENKİBE: Îmân Etmek İsteyince	83
Îmânın Doğru Olmasının Şartları	84
EHL-İ SÜNNET VEL CEMÂAT İTİKÂDİ	85
Ehl-i Sünnet İtikâdının Esasları	86
OTUZÜÇ FARZ	88
Îmânın Şartları	88
İslâmın Şartları	88
Namazın Farzları	88
A- Dışındaki Farzları	88
B- İçindeki Farzları	89
Abdestin Farzları	89
Guslün Farzları	89

Teyemmümün Farzları	89
ÎMÂNIN ŞARTLARI	90
1- ALLAHÜ TEÂLÂYA İNANMAK	91
MENKİBE: İnkârcı Doktor	92
Allahü teâlâyı Tanımak	93
Zâtî Sıfatları	94
Subûtî Sıfatları	94
MENKİBE: Küçük Çobanın İmânı	95
MENKİBE: Vallahi Onun Dîni Haktır	96
MENKİBE: Vâli ve Kadın	97
MENKİBE: Allah Bize Yeter	97
Allah Sevgisi, Allahü teâlâyâ Âşık Olmak	99
MENKİBE: Bülbülün Feryadı	99
MENKİBE: Birkaç Damla Gözyaşı	100
2- MELEKLERE İNANMAK	100
Meleklerin Vazifeleri	101
MENKİBE: Melek ve Şeytan	102
MENKİBE: Melekler de İmrenir	103
3- KİTAPLARA İNANMAK	104
Kitaplara İmân	104
Mukaddes Kitaplar	104
Büyük Kitaplar	104
Küçük Kitaplar	104
Kur'ân-ı Kerîm Allah Kelâmıdır	105
Kur'ân-ı Kerîmin Toplanması ve Yazılması	105
MENKİBE: Batmayan Gemi	106
Kur'ân-ı Kerîm Öğrenmenin ve Okumanın Önemi	106
Kur'ân-ı Kerîme Hürmet	107
Kur'ân-ı Kerîm Okurken Uyulacak Edepler	108
MENKİBE: Yerdeki Besmele	109
MENKİBE: Duvarda Asılı Mushaf-ı Şerîfe Hürmet	110
4- PEYGAMBERLERE İNANMAK	110
Peygamberlik Nedir?	110
Mu'cize ve Kerâmet Nedir?	111
Peygamberler Niçin Gönderilmiştir?	112
Peygamberlerin Sıfatları	112
Peygamberlerin Sayıları	113
İlk İnsan ve İlk Peygamber Âdem “aleyhisselâm”	114
Son Peygamber MUHAMMED “aleyhisselâm”	115

MENKİBE: İftira Edilmişti	118
MENKİBE: Kazdığı Kuyuya Düştü	120
MENKİBE: Siz Peygamber misiniz?	121
5- ÂHİRET GÜNÜNE İNANMAK	122
Âhiret Günü ve Kıyâmet Günü Nedir?	122
Kıyâmet Ne Zaman Kopacaktır?	122
Küçük Alâmetler	123
Büyük Alâmetler	123
Mahşer Yeri	124
Arşın Gölgesindeki Yedi Sınıf	126
Hesap ve Mizân	127
Kıyâmet Günü Herkese Sorulacak Beş Suâl	127
Mahşerde Şefâat Vardır	128
Kevser Havuzu	128
Sırat Köprüsü	129
Cennet ve Cehennem	130
Cennet	130
Cennât-i Âliyyât Hakkında	131
Cehennem	132
MENKİBE: Azrâil Aleyhisselâmdan Korkmuştu	133
6- KADERE İNANMAK	133
İnsan İşi ve İrade-i Cüz'iyeye	134

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İBÂDETLERİMİZ

İbâdet Nedir ve Niçin İbâdet Yapmak Lâzımdır?	137
Mezhepler	138
Dört Mezhep İmâmı	138
Mükellef Kime Denir?	139
Ef'âl-i Mükellefîn Nelerdir?	140
İSLÂMİN ŞARTLARI.....	142
1- KELİME-İ ŞEHÂDET GETİRMEK	142
2- NAMAZ KILMAK	143
Namaz Kimlere Emirdir?	144
Namaz Çeşitleri	145
Namazın Farzları	145
A) Namazın Şartları (Dışındaki Farzlar)	145
B) Namazın Rükünleri (İçindeki Farzlar)	146
ABDEST	147

Abdestin Farzları	147
Abdestin Sünnetleri	148
Abdest Alırken Dikkat Edilecek Husûslar	148
Abdestin Edebleri (Müstehabları)	149
Abdestin Mekrûhları	150
Abdest Alırken Yapılması Yasak Olan Şeyler	151
Abdesti Bozan Şeyler	151
Misvâk Kullanma Bahsi	152
MENKİBE: Yahudiyi Kurtaran Abdest	153
Abdest Duâları	153
Abdest Nasıl Alınır?	154
Abdest Almak (Resimli)	156
Abdestteki Kolaylıklar	158
1- Mest Üzerine Mesh Etmek	158
2- Yara ve Sargı Üzerine Mesh Etmek	158
Özür Sahibi	158
GUSÛL (Boy Abdesti)	159
Cünüp Kimseye Yasak Olan Şey	160
Guslün Farzları	160
Guslün Sünnetleri	161
Guslün Sebepleri	161
Sünnet Olan Gusüller	161
Gusül (Boy) Abdesti Nasıl Alınır?	161
Diğer Üç Mezhepde Guslün Farzları	162
Diğer Üç Mezhepde Namaz Abdestinin Farzları	162
Gusülle İlgili Çeşitli Bilgiler	163
Vücuttaki Kılırları Temizlemek	164
Tırnak Kesmek	164
ABDEST, GUSÛL VE SAĞLIĞIMIZ	165
AÇIKLAMA: Dolgu ve Kaplama Dışı Olanlar	166
Mâlikî Mezhebini Taklid (Gusül, Abdest ve Namazda)	167
1- Mâlikî'ye Göre Gusül	167
2- Mâlikî'ye Göre Abdest	167
3- Mâlikî'ye Göre Abdesti Bozan ve Bozmayan Hususlar	168
4- Mâlikî'ye Göre Teyemmüm Ne Zaman Yapılır?	168
5- Mâlikî'ye Göre Mest İle İlgili Hususlar	169
6- Mâlikî'ye Göre Namaz	169
TEYEMMÜM	170
Teyemmümü Gerektiren Başlıca Hâller	171

Teyemmümün Farzları	171
Teyemmüm Nasıl Yapılır?	171
Teyemmümü Bozan Şeyler	172
TEMİZLİK ve SAĞLIĞIMIZ	172
MENKİBE: Hediye Olarak Gönderilen Doktor	176
NECÂSETDEN TAHÂRET	177
Necâset Çeşitleri	178
Müsta'mel Su	180
İSTİNCÂ	182
İstibrâ	183
Mâlikî Mezhebini Taklîd (Harac ve Meşakkat Olduğu Zaman)	184
MENKİBE: Geciken Zifâf	185
KADINLARIN HAYZ (ÂDET) VE NİFÂS (LOHUSA) HÂLLERİ	186
Hayz İlminin Önemi	186
MENKİBE: Tahsiline Daha Çok Ehemmiyet Verdi	186
Özel Günler Defteri	187
SETR-İ AVRET (AVRET YERİNİ ÖRTMEK)	189
KADINLARIN ÖRTÜNMESİ	190
Hürmet-i Musâhere	191
İSTİKBÂL-İ KIBLE	193
NAMAZ VAKİTLERİ	193
Temkin Zamanı	194
Sabah Namazı Vakti	196
Öğle Namazı Vakti	196
İkindi Namazı Vakti	196
Akşam Namazı Vakti	196
Yatsı Namazı Vakti	196
NAMAZ KILMASI HARAM OLAN VAKİTLER	197
EZÂN VE İKÂMET	198
İlk Ezân	198
Ezân	199
HİKÂYE: Ezâna Gösterilen Hürmet	202
Ezân-ı Muhammediye Hürmet Etmelidir	203
Hangi Namazlarda Ezân ve İkâmet Okunur?	203
Ezân-ı Muhammedinin Kelimeleri ve Mânâları	205
Ezân Duâları	206
HOPARLÖRLE EZÂN OKUMAK BİD'ATDİR	206
NAMAZIN EHEMMİYETİ	207
Beş Şeyi Yapmayan, Beş Şeyden Mahrûm Olur	210

HİKÂYE: Kim İstedi de Vermedi?	210
HİKÂYE: Rahmetin Çıkış Kapısı Her Zaman Açıktır	211
Namaz, İslâm Dîninin Direklerindedir	211
Namazı Özürsüz Kılmıyan Kimsenin Çekeceği Sıkıntılar	212
MENKİBE: Namaz için Fedâkârlık	213
BEŞ VAKİT NAMAZ	214
Güzel Namaz Kılabilmek İçin Ne Yapmalı	214
Namaz İçin Nasıl Tefekkür Edilir	215
Namazda Kıyafet ve Seccade Nasıl Olmalıdır?	215
NAMAZ KILMAK (Resimli -Erkek)	216
NAMAZ KILMAK (Resimli -Kadın)	218
NAMAZ NASIL KILINIR	220
Niyyet	220
TahrîmeTebiri	221
Kıyâm	221
Kırâet	222
Rükû	223
Secde	224
Ka'de-i Ahîre	225
Beş Vakit Namaz, Kaç Rek'at Eder?	225
SALÂT-İ VİTİR	226
2, 3 ve 4 Rek'atli Namazların Kılınışı	227
Sabah Namazının 2 Rek'at Sünnetinin Kılınışı	227
Yalnız Kılan Kadının Namazı	229
3 Rek'atli Namazların Kılınışı	230
3 Rek'atli Akşam Namazının Kılınışı	230
3 Rek'atli Vitir Namazının Kılınışı	230
4 Rek'atli Farz Namazların Kılınışı	231
4 Rek'atli Müekked Sünnetin Kılınışı	232
4 Rek'atli Gayr-i Müekked Sünnetin Kılınışı	233
ÂYETELKÜRSİNİN FAZİLETİ	233
Namazın Âdâbı	235
Namazdan Sonra Duâ	235
Duânın Makbûl Olması İçin Beş Şart	237
İftitâh Tekbîrini İmâmla Beraber Almanın Fazileti	238
Namaz Kılmanın Fazileti	239
MÜHİM AÇIKLAMA: Sandalyede Namaz Olmaz	240
Oturarak ve İmâ İle Namaz Kılmak	240
Oturarak ve İmâ İle Namaz Kılmakta Dikkat Edilecek Hususlar	241

2 Rek'atli Farz Namazda Okunacak Sûre ve Duâlar	243
3 Rek'atli Farz Namazda Okunacak Sûre ve Duâlar	243
4 Rek'atli Farz Namazda Okunacak Sûre ve Duâlar	244
4 Rek'atli Mükked Sünnette Okunacak Sûre ve Duâlar	244
4 Rek'atli Gayr-İ Mükked Sünnette Okunacak Sûre ve Duâlar	245
VİTİR NAMAZINDA OKUNACAK SÛRE VE DUÂLAR	245
NAMAZIN VÂCİBLERİ	246
Secde-i Sehv	247
Ta'dîl-i Erkân ve Tumaninet	248
Ta'dil-i Erkânın Terkindeki Zararlar	250
Namazın Sünnetleri	251
Namazın Müstehâbları	252
NAMAZI BOZAN ŞEYLER (Namazın Müfsidleri)	253
Kur'ân-ı Kerîmdeki Duraklar	257
NAMAZIN MEKRÛHLARI VE ÇEŞİTLERİ	258
Namazın Mekrûhları	258
Her Namazı Bozmağı Mubâh Kılan Sebebler	262
Her Namazı Bozmak Farz [Lâzım] Olan Sebebler	263
Namaz Dışında Mekrûh Olan Şeyler	263
Vaktinde Kılınan Namazın Fazîleti	264
Namazlarınızı Sakın Terketmeyin	264
Tilâvet Secdesi	265
Şükür Secdesi	266
CÂMÎ ÂDÂBI BAHSİ	266
CEMÂAT İLE NAMAZ	267
Cemâat İle Namazın Önemi	267
İmâmın Dikkat Edeceği Hususlar	268
Sâlih İmâm Aramalıdır	268
İmâm Olmanın Şartları	269
İmâm Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar	270
İmâma Uymanın Doğru Olması İçin, On Şart	271
Cemâate Gitmeye Mâni Olan Özürler	272
Cemâatte Kadınların Durumu	273
Cemaâtin Dikkat Edeceği Hususlar	273
İmâm Yapmayınca Cemâatin de Yapmayacağı Şeyler	277
Mesbûk (Cemâate Sonradan Katılmak)	278
CUM'A NAMAZI	279
Cumâ Gününün Fazîleti	279
Cumâ, Mü'minlerin Bayramıdır	279

CUM'A NAMAZININ ŞARTLARI	282
Edâ Şartları.....	282
Hutbenin Edepleri	284
Vücûb Şartları	285
Cum'anın Vâcibleri	285
Cum'anın Sünnetleri	285
Cum'anın Müstehabları	286
Cum'anın Mekrûhları	286
Cum'a Günü Yapılacak Şeyler	286
Cum'a Namâzı Nasıl Kılınır?	288
CENÂZE NAMAZI	289
Cenâze Namâzının Şartları	289
Cenâze Namâzının Farzları	289
Cenâze Namâzının Sünnetleri	289
Cenâze Namâzı Nasıl Kılınır?	290
Cenâze Namâzının Önemi	290
TERÂVÎHİN FAZÎLETİ	291
TERÂVÎH NAMAZI	292
Terâvîh Namazına Kalkarken Okunacak Duâ	293
2 Rek'atin Sonunda Okunacak Salevât	293
Her 4 Rek'atin Sonunda Okunacak Salevât	293
Terâvîh Bitince Okunacak Duâ	293
Bazı Nafile Namazlar	293
Namazların Cem Edilmesi	295
YOLCULUKDA NAMAZ	297
1- Misâfir, Seferî Olmak İçin	297
SEFERİKLE ALÂKALI SUAL VE CEVAPLAR	300
2- Sefer, Uzaklık Ölçüsü	301
3- Sefer Esnasında Namaz ve Cemâatla Namaz	306
4- Seferde Namaz İçin Mezheb Taklidi ve Giriş-Çıkış Günleri	309
Giriş ve Çıkış Günleri Ne Demektir?	312
5- Namazların Cem Edilmesi	316
Mukîm İken Namazları Vaktinde Kılmanın Zor Olabileceği Hâller	319
6- Araçda Namaz Kılmak ve Kibleye Dönmek	321
7- Misâfirin Vardığı Yerde Kılacağı Namaz	323
8- Misâfirin Vardığı Yerde Namaz Kılarken Niyetini Değiştirmesi	324
9- Sefer Esnasında Niyetini Değiştirmesi	326
10- Mukîm Olunmayacak Mekânlar ve Hâller	327
Mekke'de Mukîm Olunmaz mı?	328

11- Vatan-ı Aslî	329
12- Vatan-ı İkâmet	333
13- Vatan-ı İkâmet Üç Şeyle Bozulur	334
14- Vatan-ı Süknâ	342
15- Mahremsiz Sefere Çıkan Kadınlar	344
16- Seferde Kazâya Kalan Namaz	345
17- Seferde Ezân ve İkâmet	345
18- Seferî Olduğunda Şüphe Eden	346
19- Diğer Konularla İlgili Sualler ve Bilgiler	348
20- Seferde Çıkacakların Kurbanla İlgili Sualleri	348
KAZÂ NAMAHLARI	350
Tertîb Sahibi Olmak	351
Bir Namaz Sadece İki Özürlü Kazâya Bırakılabilir	354
Namazı Kazâya Bırakmanın Cezası	356
Sünnet Yerine Kazâ Kılmak	357
Nafîle Namaz Kılınması Mekkûh Olan Vakitler	361
Tehiyetülmescid Namazı	362
Bir Namaza Birkaç Niyet	362
BAYRAM NAMAHLARI	364
Bayram Günleri Yapılacak Sünnetler	365
MENKİBE: Namaz Kılanla Kılmayan Arasındaki Fark	366
MENKİBE: Şeytanın Arkadaşlığı	366
MENKİBE: Pişmeyen Et	367
MENKİBE: Sultanın Karşısında İken	367
MENKİBE: Namaz Kılmanın Bereketi	368
MENKİBE: Namazdaki Ok	369
Namaz Süreleri ve Duâlarını İslâm Harflerini Okuyarak Öğrenmek	369
NAMAZ VE SAĞLIĞIMIZ	370
MENKİBE: Eşkiyâyı Kurtaran Namaz	372
MENKİBE: Cehennemden Kurtulmak İçin	372
TERVİYE VE AREFE GÜNÜNÜN FAZİLETİ	373
RECEB-İ ŞERİFİN FAZİLETİ	373
ŞA'BÂN-I ŞERİFİN FAZİLETİ	374
RAMAZAN-I ŞERİFİN FAZİLETİ	375
AŞÛRE GÜNÜNÜN FAZİLETİ	376
ZİLHİCCE AYININ FAZİLETİ	377
Zilhiccenin İlk On Gününün Kıymeti	377
HAMD ETMENİN FAZİLETİ	378
TEVHÎD FASLI	378

SALEVÂT FASLI	380
İstiğfarların Büyüğü	380
Sübhâne Rabbike Âyet-i Kerimesi	380
Hüvellâhüllezi, Âmenerresûlü ve Amme Sûresi Okumanın Fazileti	381
Hazret-i Enes'in Duâsı (Besmele Duâsı)	382
ÎMÂN DUÂSI	382
Tecdîd-i Îmân ve Nikâh (Îmânı ve Nikâhı Yenileme) Duâsı	383
İhlâs Sûresini Okumanın Fazileti	383
SABAH AKŞAM OKUNACAK DUÂLAR	384
ORUÇ TUTMAK	385
Oruca Başlamak ve Niyet	386
Orucun Şartları.....	387
Orucun Çeşitleri	387
Orucun Farzları	387
Orucu Bozan Şeyler	388
Orucu Bozup Yalnız Kazâ Gerektiren Şeylerden Bazıları	388
Orucun Kazâsı.....	389
Orucun Keffâreti	389
Orucu Bozmayan Şeyler	389
Oruçluya Mekrûh Olan Şeyler.....	390
Orucun Faydaları	390
Orucun Hakikati	391
Orucun Sevâbını Artırmak İçin Neler Yapılmalıdır?	391
SADAKA-I FITİR (Fitre)	392
ZEKÂT VERMEK	393
Zekât Sosyal Adaletin Temelidir	393
Zekâtı Kimler Verir?	395
İhtiyaç Eşyası	395
Zekât Malları Nelerdir?	395
Zekât Kimlere Verilir?	397
MENKİBE: Zekâtını Kabul Etmedi	398
HACCA GİTMEK	399
Haccın Farzları	399
MENKİBE: Şeytanın Üzüntüsü	400
KURBAN KESMEK	400
Kurban Kimlere Vâcibtir?	400
Kurban Olacak Hayvanlar	401
MENKİBE: İlk Kurban	401
MENKİBE: Yaya Kaldı	403

ADAK (Nezir)	403
Adak İki Çeşittir	404
AKİKA KESMEK	404
BİD' AT NEDİR?.....	405
Âdette Bid'at	405
İbâdetde Bid'at	405
Bid'at Kaç Türldür	406
Ehl-i Bid'at	406
İtikâdda Bid'atın Tehlikesi	407
Güzel Bid'at Olmaz	408
Bid'atın Büyük Zararı	409
Bid'atle Mücadelede Selçuklu ve Osmanlı.....	410
ELLİ DÖRT FARZ	410
BÜYÜK GÜNÂHLAR	411
KÜFÜR BAHSİ	414
İnsanı Küfre Düşüren Hâller	414

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AHLÂKIMIZ NASIL OLMALIDIR?	421
İslâm Ahlâkı	422
İslâm Ahlâkı Üçe Ayrılır	423
I- GÜZEL AHLÂK	423
Güzel Ahlâk Nedir? Faydaları Nelerdir?	423
Mü'min, Mü'minin Aynasıdır	425
HİKÂYE: Kötü Huylu Hanımla Geçinmek.....	425
GÜZEL HUYLAR	425
MENKİBE: İyilik Ederim	425
MENKİBE: Allah Rızası İçin Tıraş Edebilir misin?	426
MENKİBE: İnci Tanesi	427
MENKİBE: Vesikasız Köşke Oturmak	428
Güzel Huylardan Bazıları	429
1- ADALET	429
MENKİBE: Adalete Bakınız!	429
Adalet Üç Kısma Ayrılır	430
MENKİBE: Ağlayan Çocuk	430
MENKİBE: Adaleti Seviyordu	432
MENKİBE: Düşmanımı Bile Affetti	432
2- İNSANLARLA İYİ GEÇİNMEK	434
3- DOĞRULUK	434

Doğruluk İle Ahlâklanmak İçin Dikkat Edilecek Hususlar	435
MENKİBE: Yalan Söylemeyen Çocuk	435
MENKİBE: Dirilen Şehid	437
4- SÖZÜNDE DURMAK	438
MENKİBE: Onlar Böyleydi	439
MENKİBE: Söz Vermişti	441
5- CÖMERTLİK	442
MENKİBE: Minnettar Olmazlar	443
MENKİBE: Rüyada Kesilen Deve	443
MENKİBE: Yiyecek Bir Şeyin Var mı?	444
MENKİBE: Meşhur Cömert	444
MENKİBE: Ziyaretine Gelmediler	445
MENKİBE: Hazret-i Ali ve Köylü	445
MENKİBE: Sultanın İhsânı Böyle Olursa!	446
6- ŞEFKAT VE MERHAMET	446
MENKİBE: Sevgili Peygamberimizin Merhameti!	447
MENKİBE: Merhametin Böylesi	448
MENKİBE: Fakirin Duâsını Almak	448
7- CESARET VE YİĞİTLİK	450
MENKİBE: Bayrağı Bırakmayan Kahraman	450
8- GÜNÂHLARA PİŞMANLIK (Tövbe)	451
Çok Mühim Tenbîh	453
MENKİBE: Terzinin Tövbesi	453
MENKİBE: Tövbesi Kabul Olan Genç	454
MENKİBE: Gencin Tövbesi	454
9- Nİ'METLERE ŞÜKÜR	456
MENKİBE: Rüyadaki Zelzele	457
MENKİBE: Bir Gözün Şükrü	459
MENKİBE: Boynu Kırılmıştı	460
10- SABIR	461
MENKİBE: Emanete Verilen Şey Geri İstenince	462
MENKİBE: Sabır Böyle Olur	463
MENKİBE: Sabrın Sonu Selâmettir	463
11- TERBİYELİ OLMAK (Edep)	465
HER İŞİ ALLAH RIZÂSINI İÇİN YAPMAK	466
Her İşde İnşâallah Demek	467
Gönlün Hazır Olduğu Üç Yer	467
Hak teâlâdan Korkmamamın Alâmetleri	467
VÜCÛD EMÂNETİNE [Nİ'METİNE] RİAYET ETMEK	468

Hastanın Üç Hâli	469
II- KÖTÜ HUYLAR	470
Kötü Huylar ve Bunlardan Kurtulmak Çareleri	470
MENKİBE: Melekler Geri Çevirir	471
Kötü Huyların İlâçları	472
MENKİBE: Dünyanın Sıfatları	475
Kötü Huylardan Bazıları	476
1- İNANMAMAK (Küfür)	476
İnanmamak Üç Türü Olur	476
MENKİBE: Firavun'un Cesedi	477
2- KALB KIRMAK	478
3- BÜYÜKLENMEK (Kibir)	481
MENKİBE: Sakın Böbürlenme	482
MENKİBE: Kibirlinin Burnu	482
MENKİBE: Küfre Götüren Kibir	484
4- YALAN VE YALANCI ŞAHİTLİK	484
MENKİBE: Yalanı Benim İçin Bırak	485
5- AYIPLANMAKTAN KORKMAK	486
MENKİBE: Herakliyüs Önce İnanmıştı	487
6- GIYBET (İnsanları Çekiştirmek)	488
Gıybetin Zararı ve Bundan Kurtulmanın Yolu	489
Gıybetten Kurtulmak İçin Yapılacak Şeyler	489
Ölüyü Kötülemek	492
Gıybetle Deşarj Olmaz	493
İhtiyaç Hâlinde Gıybeti Câiz Olanlar	493
Kaç Çeşit Gıybet Vardır?	494
Gıybet Kaç Şekilde Yapılır	494
Gıybeti Affettirmek (Gıybetin Keffâreti)	494
MENKİBE: Kalbinden Geçmişti	495
7- KISKANÇLIK (Hased)	496
MENKİBE: Malının Gitmesini İstemedi	498
8- KOĞUCULUK (Nemmamlık, Söz taşımak).....	498
Allahü Teâlâyı Çok Üzen Üç Şey	498
Nemmâma (Koğucuya) İtibar Edilmez	499
MENKİBE: İçinizde Bir Koğucu Var	500
MENKİBE: Söz Taşıyan Köle	500
MENKİBE: Kabirden Çıkan Ateş	501
9- GÖSTERİŞ (Riya)	501
MENKİBE: Üç Kitabın Özeti	502

MENKİBE: Desinler Diye	503
10- ALAY ETMEK	504
11- KIZMAK (Öfkelenmek, Gazaplanmak)	505
12- MÜNAKAŞA ETMEK	506
13- İSRAF ETMEK	507
14- MÜSTEHCENLİK VE FUHUŞ	509
Üçüncü Cild, 34.cü Mektup	510

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÂDÂB-I MUAŞERET	513
Sağdan Başlamanın Önemi	514
Yeni ve Temiz Elbise Giymek	514
Elbise Giymenin Âdâbı	515
Evden Çıkma Âdâbı	515
Eve Girme Âdâbı	515
YEMEK ÂDÂBI	516
Şükür Duası	517
Yemekden Önce elleri Yıkamak	517
Yemek Yemenin Farzları	517
Yemekdeki Harâmlar	518
Yemekdeki Sünnetler	518
Sabahleyin Yemeği Erken Yemenin Faydaları	519
SU İÇMEK	519
Yerken ve İçerken Dikkat Edilecek Hususlar	519
NASİHAT: Ona Yediği Yemek Zarar Vermez	520
YATMA ÂDÂBI	520
Yataktan Kalkma Âdâbı	522
TUVALET ÂDÂBI	522
ÇEŞİTLİ ÂDÂBI MUAŞERET KONULARI	525

ALTINCI BÖLÜM

İSLÂMİYET VE AİLE HAYATIMIZ	527
Dinimiz ve Kadın	528
Nikâh ve Evlilik	530
Nikâhı Câiz Olmayanlar	530
I. Nesep (Soy) İle Akraba Olanlar	531
II. Süt İle Akraba Olanlar	531
III. Sihriyet (Evlilik) İle Akraba Olanlar	532
IV. Muvakkat (Geçici) Nikâhı Câiz Olmayanlar	532

MENKİBE: Peygamber Efendimizin Hazret-i Alî'ye Evlenirken Nasihatleri	533
Âile İdâresi	535
Süt Kardeşlik	535
Evlat Edinmek	536
İSLÂMİYYETDE NİKÂH	537
Evlenirken Kaçınılacak Dört Kadın	538
MEHİR	538
MENKİBE: Kız Kime Verilir?	539
İffet ve Hayânın Önemi	540
BÜYÜDEN KURTULMAK VE SEBEPLERE YAPIŞMAK	541
Uğursuzluğa İnanmak	541
Sihir	542
Âyât-ı Hırz ve Büyüden Kurtulmak	542
Bereket ve Duâ	543
Nazar Değmesi Hakdır	543
Muska Taşımak	543
Sebeplere Yapışmak	544
Cinlerin Zararından Kurtulmak	545
YOKSULLUĞA SEBEP OLAN ŞEYLER	546
MENKİBE: Bu taâm, Cennet Taâmlarından'dır	547
Sultân-ı Eshiyâ, Hazret-i Aliyyül Mürtedâ	548
AİLE HAYATI	550
Akıllı Karı Koca Birbirini Üzmez.....	551
MENKİBE: Birbirimizi Hiç Üzmedik	551
Kocanın Hanımına Karşı Vazifeleri	552
Hanımla İyi Geçinme	553
MENKİBE: Bir Ay Kadar Ömrün Kaldı	555
MENKİBE: "Testiyi Niçin Kırdın?" Bile Demedi	557
MENKİBE: Oğlumun Annesi Beni Evden Kovdu	557
MENKİBE: Hanımı Bağırınca	557
MENKİBE: Hanım Esir Değildir	557
MENKİBE: Hanım Hizmetçi Değildir	558
MENKİBE: Hanımının Kıymetini Bil!	558
KOCA HAKKI	559
Karı Koca İyi Geçinip, Birbirlerinin Rızalarını Almaya Çalışmalıdır	560
Kadının Cihadı	561
Geçimsiz Kocanın Hakkı	561
Erkeğin Hakkı Çoktur	562
Kadınlara Yapılacak En İyi Tavsiye	562

Kadının Kocasına Hizmeti	563
Huzurun Anahtarı Tebessümdür	564
MENKİBE: Kocanın Rızası	566
MENKİBE: Cennetlik Kadın	566
MENKİBE: Vâlîde Suyu	569
Kadının Kocasından Nâfile İbadet İçin İzin İstemesi	570
Huysuz Hanımı Boşamak Günâh mı?	570
Haram Helâl Yapılamaz	570
MENKİBE: Allahü Teâlâ Daha İyisine Nikâhladı	570
İSLÂMÎYYETDE TALÂK	573
Talâk-ı Ric'î	574
Talâk-ı Bâin	575
Talâk Olması İçin	576
Talâkda Şâfi'î Mezhebini Taklîd	577
İDDET	578
ÇOCUK TERBİYESİ	578
Dinimizin Temeli ve Çocuklarımız	579
MENKİBE: Abdestsiz Emzirilen Süt	582
MENKİBE: Servetine Güvenmemeli	583
MENKİBE: Süte Su Katmadı	584
MENKİBE: Bir Elma ve İmâm-ı A'zamın Babası	584
MENKİBE: Gerçek Tedbir Budur	585
MENKİBE: İpliği Satmaya Gönderdim	586
Çocuk Terbiyesinde İlk Şart	587
Terbiyede Esas Olanlar	588
Terbiyede Önemli Olanlar	589
En Değerli Yatırım	589
Çocuk Terbiyesinin Önemi	590
Çocuklara Dini Sevdirmek	592
Allah Sevmez Demek	592
Çocuk Terbiyesinde Dayak Olur mu?	592
Evladın Günâhları - Sevâpları	593
Devamlı Sevâb Kazandıran Yedi Şey	594
Sağlığında Çocuklara Mal Bağışlamak	594
Kız Çocuğunun Dinimizdeki Yeri	595
Kız Evlat Kıymetlidir	596
Ana Babanın Dine Aykırı Emirleri	597
Sakat Doğan Çocuklar	597
Çevrenin Etkisi	598

Çocuklara İsim Koymak	599
RESÛLULLAH EFENDİMİZİN İSİMLERİ	600
İsim Sahiplerine Şefâat	603
Kötü İsimler	604
Övücü İsimler Koymak	604
İsmi Koyacak Kimse	605
Kâfir İsmi Vermek	605
ANA BABA HAKKI VE İTÂAT FASLI	606
MENKİBE: Âhirette Benim Komşum Kimdir?	608
MENKİBE: Annenin Hakkını Gözetmek, Hac Etmekten Daha İyidir	609
MENKİBE: Ana ve Babaya Sahip Çıkmanın Şartları	609
MENKİBE: Anne Affederse	610
MENKİBE: Anneni Ziyaret Et!	611
Evlâdın Ana Baba Üzerindeki Hakları	612
MENKİBE: Çocuk Haklıydı!	615
Çocuğa Küçükken Dinini Öğretmelidir	615
Çocuk Sevgisi	616
Torun Sevgisi	617
MENKİBE: Sen Bize Yalnızca Çocuğu Emanet Ettin	618
Hürmete Layık Olanlar	619
Ana-Babaya Hizmetin Önemi	620
MENKİBE: Yâ Rabbi Senin Rızan İçin Yapmışsam	621
Boşanmış Anneye Hizmet	622
Ölmüş Ana Baba Hakkı	622

YEDİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYET VE SOSYAL HAYATIMIZ	625
KUL HAKKI	626
MENKİBE: Kul Hakkından Sakınmak	627
MENKİBE: Peygamberimizden Hakkını İstedi	628
KOMŞU FASLI	629
MENKİBE: Sarhoş Komşu	631
MENKİBE: Yahudi Komşu	631
ARKADAŞLIK HAKKI	632
MENKİBE: Arkadaş Ziyareti	633
YOKSUL VE YETİM HAKKI	633
MENKİBE: Yetim Abdullah	635
MENKİBE: Yetimin Hatırı	636
MENKİBE: Kurtulmuş Kadın	636

MİSAFİR HAKKI VE MİSAFİRPERVERLİK	637
MENKİBE: Misâfirine İş Yaptırmak Kişinin Keremine Yakışmaz	638
MENKİBE: Misâfir Sır Saklamalıdır	638
MENKİBE: Bire On	639
MENKİBE: Misâfir Rızkı İle Gelir	639
MENKİBE: Kapıya Geleni Boş Çevirme	640
MENKİBE: Misâfir İstiyordun Gönderdik, Kovdun	640
MENKİBE: Mü'mine İkram, Affa Sebbedir	641
İHTİYARLARA HÜRMET	641
MENKİBE: İhtiyarın Önüne Geçmedi	642
MÜSLÜMANLARIN HAKLARI	643
Selâmlaşmak	643
Hasta Ziyareti	645
Müslüman Kardeşinin Cenâzesinde Bulunmak	645
Davetine Gitmek	645
Aksırana Duâ Etmek	645
Müsâfaha (El Sıkmak)	645
Nasihah Etmek	646
Alış-Verişde Yalan Söylemek Faslı	646
Fakîrlere Sadaka Vermek	647
Fakîr Doyurmanın Sevâbı	647
Su Vermenin Sevâbı	648
Abi - Kardeşin Vazifeleri	648
Âhiret Kardeşi Edinmek	648
ÂLİMLER İLE SOHBET ÂDÂBI	649
HOCA HAKKI	649
MENKİBE: Benim Kızım Senin Hanımın Olacak	651
MENKİBE: Hocama İltica Eттіm	652
Hükümete İsyah Etmek Câiz Değildir	653
SILA-İ RAHM BAHSİ	654
ARKADAŞLIK VE DOSTLUK	654
Hak Teâlâ Hazretleri Rızka Kefildir	655
Acele Şeytandan, Teennî Rahmandandır	655
Beş Yerde Acele Etmelidir	655
İLK ŞEHİDLER	657
MENKİBE: Son Yongam Sensin	659

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYET VE ÇALIŞMA HAYATIMIZ	661
Helâl Lokma Kazanmak	662
Helâl Lokma İçin Dikkat Edilecek Hususlar	665
İhtiyaç Hâlinde Çalışmak	666
MENKİBE: Tohum Ekerken Bereket Vermesini Dilemelidir	666
Yenmesi, Kullanılması ve Yapılması Haram Olan Şeyler	668
MENKİBE: Olgunlaşan Hurmalar	669
MENKİBE: Sahibini Bulup Helâllik Dileyin	669
MENKİBE: Kendinin Zannetmişti	669
MENKİBE: Haram Yiyen Bir Ordu İle Fetih Mümkün Olmaz	670
Hırsızlık ve Gasp	671
MENKİBE: Ne İstiyorsanız Vereyim	672
MENKİBE: Hırsızın Tövbesi	672
Uyuşturucu Maddeler	672
Tarihin İlk İnsan Hakları Beyannamesi	674
TARİHİ VESİKA	674

DOKUZUNCU BÖLÜM

ÖLÜM VE SONRAKİ HAYATIMIZ	677
Ölüme Hazırlık	678
MENKİBE: Ölüme Hazırlanan Köle	678
Ölüm Nedir?	679
MENKİBE: Dünya Fânidir	680
Uzun Emelli Olmamalı	680
Ölüm Mü'mine Hediyedir	681
Ölüm ve Şehidlik	681
MENKİBE: Melekler Yıkadı	682
MENKİBE: Kabul Olan Duâ	683
Eceli Gelen Ölür	684
ÖLÜM HÂLLERİNE DÂİR	684
MASÛMLARIN ÖLÜMÜNE DÂİR	687
MÜSLÛMÂN KADINLARIN ÖLÜMÜNE DÂİR	689
MAZLÛM, SABIRLI VE GARÎB OLANLARIN ÖLÜMÜNE DÂİR	691
KÂFİRLERİN ÖLÜMÜNE DÂİR	692
Rûh Vücûdden Ayrılırken Gelen Nidâ	693
Cenâzeyi Yıkamağa Başlayınca Gelen Nidâlar	693
Tekfinden Defne Kadar Olan Nidâlar	693
MENKİBE: Üç Haberci	695

Ölmeden Vasiyetini Yazmalıdır	696
MENKİBE: Oğluma Vasiyet	697
MENKİBE: Hazret-i Ali'nin Vasiyeti	697
ÖLENİN TEÇHİZ VE TEKFİNİ	697
Erkeklerde Kefen Üç Parçadır	698
Kadınlarda Kefen Beş Parçadır	698
Tâziye Etmek (Baş Sağlığı Dilemek)	699
Resûlullah Efendimizin Tâziye Mektubu	699
Birinci Cild 89.cu Mektup	701
Evladın Ölümüne Sabır	702
Müslüman Çocukların Şefâati	702
Belânın Geliş Sebepleri	704
İşkât ve Devir	705
Kabir Azâbı ve Kabir Suâlleri	705
Se'âdet-i Ebediyye Kitâbı Hakkında Şiir	706
MENKİBE: Ev Sahibi Ölünce	707
MENKİBE: İpin Hesabı	707
Kabir Ziyareti	708
Mühim Nasihatler	711
HİLYE-İ SE'ÂDET	713
FAYDALANILAN ESERLER	717
FİHRİST	718

Bismillahirrahmânirrahîm

**Besmeleyle başlayalım kitaba,
Allah adı en iyi bir sığınaktır,
Nimetleri sığmaz ölçü hisaba,
Çok acıyan afvı seven bir Rabdir.**

Ey Temiz Gençler!

Hocalarımızın bize öğrettiği ilk bilgilerle söze başlayalım istedik.
Haydi hep birlikte söyleyelim:

Rabbim, Allahü teâlâdır.

Peygamberim, hazret-i Muhammed Mustafa “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” efendimizdir.

Dînim, dîn-i islâmdır.

Kitâbım, Kur’ân-ı azîm-üş-şândır.

Kıblem, Kâbe-i şerîfidir.

İ’tikâdda mezhebim, Ehl-i sünnet vel-cemâ’at,

Amelde mezhebim, Hanefî mezhebidir.

Zürriyyetim, hazret-i Âdem aleyhiselâmın zürriyyetindenim.

Milletim, millet-i islâmdır.

Ümmet-i Muhammeddenim.

Mü’minim hakkan. Müslümanım elhamdülillah.

“Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlühü”

Buna kelime-i şehadet denir ki, “**Ben şehadet ederim ki, Allahü teâlâdan başka ibâdete layık hiçbir ilâh yoktur ve yine şehadet ederim ki Muhammed aleyhisselâm onun kulu ve resûlüdür**” demektir.

Ve dahî şehâdet getirmenin yüzotuz kadar faydası vardır ki, bunun otuzu aşağıda zikr olunmuştur:

Dünyâda olan beş fayda:

- 1- Müslüman olup, sonsuz Cehennem ateşinden kurtulur.
- 2- Adı güzel çağrılır.
- 3- Allahü teâlânın emir ve yasakları kendisine farz olur.
- 4- Allahü azîm-üş-şân, ondan râzı olur.
- 5- Cümle mü’minler, ona muhabbet eder.

Ölürken olan beş fayda:

- 1- Azrâîl “aleyhisselâm” ona güzel sûretde gelir.
- 2- Yağdan kıl çeker gibi, rûhunu alır.
- 3- Cennet kokuları gelir.
- 4- Rûhu illiyyîne çıkar, müjdeci melekler gelir.
- 5- Merhabâ yâ mü'min! Sen Cennetliksin denir.

Kabirde olan beş fayda:

- 1- Kabri geniş olur.
- 2- Münker ve nekir güzel sûretde gelir.
- 3- Bir melek ona bilmediğini öğretir.
- 4- Allahü azîm-üş-şân bilmediğini hatırlama getirir.
- 5- Cennetdeki makâmını görür.

Arasâtda olan beş fayda:

- 1- Süâl ve hesâbı kolay olur.
- 2- Kitâbı sağından verilir.
- 3- Mizânda sevâbı ağır gelir.
- 4- Arş-ı rahmân altında gölgelenir.
- 5- Sırâtı yıldırım gibi geçer.

Cehennemde olan beş fayda:

- 1- Cehenneme girerse, Cehennem ehli gibi, gözleri gök olmaz.
- 2- Şeytânı ile çatışmaz.
- 3- Ellerine ateşden kelepçe, boğazına zincir vurulmaz.
- 4- Hamîm suyundan içirilmez.
- 5- Ebedî Cehennemde kalmaz.

Cennetde olan beş fayda:

- 1- Cümle melekler ona selâm verir.
- 2- Sıddîklar ile refik olur.
- 3- Ebedî Cennetde kalır.
- 4- Allahü teâlâ ondan râzı olur.
- 5- Allahü teâlânın didârını, cemâlini görür.

Bilgi sizsiniz

*Yoksa ilmihâliniz, gâyet bilgisizsiniz,
ilmihâliniz varsa, artık bilgi sizsiniz.*

İlmihâlin önemi

*Yoksa ilmihâliniz, gâyet bilgisizsiniz,
ilmihâliniz varsa, artık bilgi sizsiniz.*

BİRİNCİ BÖLÜM

EY TEMİZ GENÇLER!

ABDEST: Namaz ve bazı ibâdetleri yapmak için usulüne uygun olarak; el, ağız, burun, yüz, kolları ve ayakları yıkayıp, kulaklara, başa ve enseye yaş eli sürmektir.
ABDİYYET: Kulluk makamı; evliyâlığın en yüksek derecesi.

EY TEMİZ GENÇLER!

Ey temiz rûhlu, saf kanlı, mübârek gençler! Ey müslüman ecdâdının nûrlu ve uğurlu yolundan ayrılmayan, mukaddes dînini öğrenmek aşkı ile dâimâ kalbi yanan, asîl ve îmânlı gençler! Vatanına saldıran düşmana karşı, kükremiş arslanlar gibi döğüşerek, istiklâl savaşını kazanan necib milletin temiz evlâtları!

Ey, ömürlerini İslâm dîninin güzel ahlâkını öğrenmekte ve yaymakta tüketen ve canlarını Allahü teâlânın dînini insanlara yaymakta fedâ eden şehîdlerin ve gâzîlerin şerefli ve kıymetli evlâtları!

Şerefli ecdâdımızın sizlere tam ve doğru olarak getirdiği ve emânet bıraktığı mübârek İslâm dînini ve bunun bildirdiği güzel ahlâkı iyi öğreniniz!

Güzel yurdumuza göz diken, can, mal, din ve ahlâk düşmanlarının saldırılarına karşı, bu mukaddes emâneti bütün gücünüzle savununuz. Her yere yayararak, insanları saâdete kavuşturmaya çalışınız! Biliniz ki, dînimiz güzel huylu olmamızı, sevişmemizi, büyüklere hürmet, küçüklere şefkat etmeyi, dinli-dinsiz, herkese iyilik etmeyi emretmektedir.

Büyüklerinize karşı gelmeyiniz! Bütün insanlara karşı güler yüzlü, tatlı dilli olunuz! Kimsenin malına, canına, ırzına, saldırmayınız! Hırsızlık etmeyiniz! Herkesin hakkını, ücretini veriniz.

Allahü teâlânın, doğruların yardımcısı olduğunu hiç unutmayınız! Birbirimizi sevelim, yardımlaşalım ki, Allahü teâlâ da yardımcımız olsun!

*Gençlere üç şey çok lâzımdır önce,
Biri, îmânı düzeltmektir iyice.*

*Biri, İslâma uymaktır her yerde,
İlmihâli öğrenmeli elbette.*

*Bir de ihlâstır, her işde dâimâ,
Şöyle ki, hiç olmıya ucb ü riyâ.*

*Bu üçü birden tahakkuk etmeli,
Böyledir, islâmiyyetin temeli.*

*Hem bu ihlâs olmasa, makbûl değil,
Tasavvuftur ihlâsın kaynağı bil!*

◆ ◆ ◆
ÂDÂB: Edebler, güzel huylar, iyi hâller ve davranışlar.
Âdâb-ı Muâşeret: Cemiyet içinde yaşarken uyulması herkesçe
lâzım görülen kâide-ler, görgü.
◆ ◆ ◆

İyi Bir Müslüman Nasıl Olur?

Hakîkî müslüman; medenî, kültürlü ve namuslu bir insandır. Her şeyden önce, dürüst ve çalışkandır. Tahsil yapmış veya okuyarak kendi kendini yetiştirmiştir. Sözü, özü doğrudur. İşlerini, son derece dikkatle, başından sonuna kadar takip eder. Gerekirse, normal iş saatlerinden daha fazla çalışır.

Müslüman suç işlemez. Vatani ve milletini sever. Her bakımdan, iyi ahlâkî ile çevresine örnek olur.

Dîninin emir ve yasaklarını iyi öğrenip, onlara titizlikle uyar. Çocuklarının, îmânlı ve güzel ahlâklı yetişmelerine çok ehemmiyet verir. Onları, kötü arkadaşlardan ve zararlı yayınlardan korur.

Verdiği sözü tutar. Zamanın kıymetini bildiği için, her işini dakikası dakikasına yapar. Üzerine aldığı bir işi bitirmeden içi rahat etmez. Bir işi yarına bırakmak şöyle dursun, yarınki işi, mümkünse bugün yapar.

Böyle kimseler, rûhunun temizliği yanında, vücut temizliğine de çok dikkat ederler. Kullandığı eşyalar, yiyip içtikleri, evi, çevresi hep temiz olur. Ayrıca, güler yüzlü, tatlı dilli, vakur ve kibardır.

Anasına, babasına, hocasına, memleketin büyüklerine karşı son derece saygılıdır. Herkesle iyi geçinir ve kendisi ile iyi geçinilir. Kibirli değil, son derece alçak gönüllüdür. Kimse ile münâkaşa etmediği gibi, kimsenin de kalbini kırmaz. İffetli, cömert, iyi niyetli, şefkatlidir. Kimseye hîle, hıyânet ve kötülük yapmaz. Böyle şeyleri düşünmez bile.

Kötü huylardan hiçbiri kendinde bulunmaz. Buna karşılık bütün iyi huylar kendisinde toplanmıştır.

Böyle olan kimseler, dünyada rahat ettikleri gibi âhirette de rahat ve huzûr içinde olurlar.

Müslüman, iyi insan, akli başında kimse demektir. Hakîkî müslüman, Allahü teâlânın emirlerine itâat eder. Allahü teâlânın emirlerine uymamak günâh olur. Kul haklarını, devlete olan borçlarını öder. Devletin kanûnlarına karşı gelmez. Kanuna karşı gelmek suç olur. Müslüman günâh yapmaz ve suç işlemez. Vatanını, milletini ve bayrağını sever. Herkese iyilik eder. Kötülük yapanlara nasîhat verir. Böyle olan müslimânı Allah da sever, kullar da sever. Râhat ve huzûr içinde yaşar.

*Zâlîme imhâl ederim; ihmâlim yok! dedi Yezdân.
Müslümânlar üzülmesin; Kur'ânı hıfz eder Deyyân!*

ADAK: Nezir. Bir isteğin yerine gelmesi veya bir belâ ve musîbetin giderilmesi maksadıyla Allahü teâlâ için oruç tutmak, kurban kesmek gibi bir ibâdeti kendisine vâcib kabul etme.

Gençliğin Kıymetini Bilmelidir

Gençlik çağı, nefsin kaynakıldığı, şehvetlerin oynadığı, insan ve cin şeytanlarının saldırdığı bir zamandır. Böyle bir çağda yapılan az bir ibâdete, pek çok sevâp verilir. İhtiyârlıkta dünya zevkleri azalıp güç kuvvet gidip, arzulara kavuşmak imkânı ve ümitleri kalmadığı zamanda, pişmanlıktan, âh etmekten başka bir şey olmaz. Çok kimselere bu pişmanlık zamanı da, nasip olmaz. Bu pişmanlık da tevbe demektir ve yine büyük nîmettir.

Gençlik çağı, kazanç zamanıdır. Mert olan, bu vaktin kıymetini bilip, elden kaçırmaz. İhtiyârlık, herkese nasip olmaz. Nasip olsa da rahat, elverişli vakit ele geçmez. Vakit de bulunsa, kuvvetsizlik, hâlsizlik zamanında, faydalı iş yapılamaz. Bugün, güç kuvvet yerinde iken, hangi özürle, hangi sebeple, bugünün işi yarına bırakılabilir?

Sevgili Peygamberimiz, (Yarın yaparım diyen, helâk oldu, ziyân etti) buyurdu. Gençlik zamanında insanı üç din düşmanı olan, nefis, şeytan ve kötü insanlar aldatmaya uğraşmaktadır. Bunlar karşısında, az bir ibâdet pek kıymetli olur. İhtiyârlıkta yapılan, bundan katkat fazla ibâdetlerin bu kadar kıymeti olmaz.

Gençlikte, nefsin arzuları, insanı kapladığı gibi, ilim öğrenilecek, ibâdet yapılacak en kârlı zaman da gençliktir. Gençlikte, şehvetin, asabiyetin kapladığı anlarda dînin bir emrini yerine getirmek, ihtiyârlıkta yapılan aynı ibâdetten çok üstün ve kıymetli olur. Hele başka mâniler de araya katılırsa, bunları dinlemeyip yapılan ibâdetin sevâbı o kadar çoktur ki, ancak Allahü teâlâ bilir. Çünkü, mâniler karşısında ibâdet yapma güclüğü, sıkıntısı, o ibâdetlerin, şânını, şerefini göklere çıkarır. Mâni (engel) olmayarak, kolay yapılan ibâdetler, aşağıda kalır. Bunun içindir ki, insanların yüksekleri, meleklerin yükseklerinden daha üstün olmuştur. Çünkü insan, mâniler arasında ibâdet ediyor. Melekler ise, mâni olmadan emre itâat ediyor. Harp zamanında askerin kıymeti artar ve muhârebede ufak bir hizmetleri, sulh zamanındaki büyük gayretlerinden daha kıymetli olur.

Gençlik arzuları, Allahü teâlânın düşmanı olan nefsin ve şeytanın sevdiği şeylerdir. Dîne uygun şeyler ise, Allahü teâlânın sevdiği şeylerdir. Allahü teâlânın düşmanlarını sevindirip, bütün nîmetleri veren, hakîkî sâhibi gazâba getirmek, akıllı insanların yapacağı şey değildir. Allahü teâlâ, hepimize akla uygun hareketler nasip edip nefse, şeytana ve din düşmanlarının sözlerine ve yazılarına aldanmaktan muhafaza buyursun!

Benî İsrâil zamanında bir genç, Cenâb-ı Hakk'ın emirlerine uymaz, kötü işler yapardı. Tevbe eder, tevbesinde durmazdı. Çok günâh işlese de, çok tevbe ettiği için Allahü teâlânın yardımı ile muvaffak oldu. Büyük bir günâh işledikten sonra pişman

ADÂLET: Her işte hakkı gözetme ve orta yolu tutma. Haklıya hakkını verme.
ÂDEM aleyhisselâm: Yeryüzünde yaratılan ilk insan ve ilk peygamber,
bütün insanların babası.

oldu. Sahraya çıkıp, yüzünü gözünü topraklara sürerek dedi ki:

“Yâ ilâhî, ne kadar çok tevbe ettiysem de, tevbemi bozdu. Eğer beni günâhtan korumazsan yine tevbemi bozar, ebedî felâkete düşürürüm. O zaman benim hâlim nice olur?”

Şöyle bir ses duydu:

“Ey kulum, sen günâhından vazgeçtiğin için, sana rahmetle muâmele ediyorum. Tevbeni kabûl edip, kötü amellerini lütuf ve keremimle affettim.”

HİKÂYE: Günâhı Bırakmadıkça Yapılan Tövbe Makbûl Olmaz

Yine bir genç, tövbe edip, günâhlara devam eder. Başına bazı belalar da gelince, bir âlime gidip, (Ben tövbe ettiğim hâlde Allah yine bana bela gönderiyor, bu nasıl oluyor?) der. Âlim de, (Tövbe etmek, bir daha o günâhı yapmamak demektir. Günâhtan el çekmeden tövbe etmek, Rabbiyle alay etmek olur. Makbul tövbe, o günâhı bir daha işlememektir) demiş.

*Tövbeden sonra, günâha dalma!
Utan Allah'ı alaya alma!*

SEVGİLİ PEYGAMBERİMİZİN, GENÇLERE ALTIN NASİHATLERİ

Sevgili gençler! Kâinatın efendisi, Yüce Rabbimizin sevgilisi Muhammed aleyhisselâm, gençlik ve genç yavrularımız için yaptığı nasihatlerinde buyurdular ki:

1- (Allahü teâlâ, gençliğini itâat yolunda geçiren [zenginleştiren] genci sever.) [Deylemî] [Ebû Nuaym]

2- (Gençlerinizin en hayırlısı [olgunluk ve kemâlde] yaşlılarınıza benzeyen, yaşlılarınızın en şerlileri de [azgınlık ve şımarıklıkta] gençlere benzeyenlerdir.) [Râmûz 281/15; Feyzü'l Kadîr, 15]

3- (Allahü teâlâ, gayr-i meşru şehvet peşinde olmayan genci pek beğenir.) [Müsned, IV,151]

4- (Hangi delikanlı ki, genç yaşında evlenirse, onun şeytanı şöyle bağırır: “Eyyvah, dinini benden korudu.”) [Ramûzu'l-Ehâdis, I, 179]

5- (Âdemoğluna zinâdan nasibi yazılmıştır. Buna mutlaka erişecektir. Gözlerin zinâsı bakmaktır, kulakların zinâsı dinlemek, dilin zinâsı konuşmak, elin zinâsı tutmak, ayağın zinâsı da yürümektir. Kalp ise heves eder, diler. Ferc ise bunu ya uygular veya reddeder.) [Müslîm, Kader: 21]

6- Allahü teâlâ, hadîs-i kudsîde buyuruyor ki: (Nâ-mahreme bakmak, şeytanın oklarından bir oktur ki, her kim Benden korkarak onu bırakırsa, zevkine be-

ÂDEM: İnsan, adam, insan oğlu.

ADEM: Yokluk, bulunmama. Varlığın aksi, zıddı.

Âdette Bid'at: Peygamber efendimiz ve dört halifesi zamanında olmayıp, ibâdet ve sevâb niyet ve kasdı olmaksızın sonradan meydana çıkarılan şeyler.

del ona öyle bir îmân veririm ki, onun lezzetini ve tatlılığını kalbinde duyar.)
[Taberânî ve Hâkim]

7- “Bir genç Peygamberimize gelerek: “Yâ Resûlallah!, bana zinâ yapmak için izin ver” der. Orada bulunanlar gencin üzerine yürüyerek onu ayıplarlar ve men ederler. Onların aksine, Sevgili Peygamberimiz, **(O genci Bana getirin)** der. Engin şefkatiyle önce genci dinledi ve: **(Bu zinâ fiilinin annene yapılmasını ister misin?)** diye sorar. Genç: “Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Asla [istemem]” diye cevap verir. Peygamberimiz: **(Başka insanlar da anneleri için bunu istemezler)** der. Daha sonra, **(Kızın için kabul eder misin?, Kız kardeşin için, halan için, teyzen için bunu ister misin?)** diye sorar ve her defasında, “hayır” cevabını alınca, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) de, **(Diğer insanlar da buna razı olmazlar)** der. Sonra elini gencin üzerine koyup, **(Yâ Rabbî! Bu gencin günâhlarını affet, kalbini pâk et, iffetini muhafaza et!)** diye dua eder. Genç ondan sonra böyle hiçbir menfi eğilim göstermez, zinâyâ yaklaşmaz. [Müsned, V, 256-257]

8- Alkama radiyallahü anh haber veriyor: “Resûlullah efendimiz gençlerin yanına vardı ve onlara şöyle dedi: **(Sizden kimin evlenmeye gücü yeterse evlensin. Çünkü evlilik gözü haramdan alıkor; iffet ve namusu muhafaza eder. Evlenmeye gücü yetmeyen ise oruç tutsun. Çünkü [oruç], cinsî arzuyu azaltır.)** [Müslîm, Nikâh: 1]

9- **(Size hayırlı gençleri tavsiye ederim. Çünkü onların kalbi daha incedir. Allahü teâlâ beni doğrulukla ve müsâmaha ile gönderdi. Bana gençler yanaştı, ihtiyarlar muhâlefet etti)** buyurdu ve şu meâldeki âyet-i kerîmeyi okudu: **(Zaman uzadı da kalpleri katılaştı. Onların çoğu fâsıktırlar.)** [Hadîd: 16]

10- **(Adalet güzeldir, fakat idarecilerde olursa, daha güzeldir. Cömertlik güzeldir, fakat zenginlerde olursa, daha güzeldir. Dinde titiz olmak güzeldir, fakat âlimlerde olursa, daha güzeldir. Sabır güzeldir, fakat fakirlerde olursa daha güzeldir. Tevbe güzeldir, fakat gençlerde olursa daha güzeldir. Hayâ güzeldir, fakat kadınlarda olursa, daha güzeldir.)** [Deylemî, Müsned-ül-Firdevs]

11- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Allahü teâlâ tevbe eden gençleri sever.)** [Câmi-üs-Sağîr: 1866; Aclûnî, I, 286; Ebû-ş-Şeyh]

12- **(Bir genç yaşlı bir insana yaşlılığundan dolayı ikrâmda bulunursa, yaşlandığı zaman kendisine ikrâmda bulunacak bir kimseyi Allahü teâlâ ona mu-sahhar kılar.)** [Tirmizi, Birr: 75]

13- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Küçüklüğünden beri Allah'a çokça kulluk eden gencin, yaşı ilerledikten sonra çokça kulluk etmeye başlayan ihtiyara üstünlüğü, peygamberlerin diğer insanlara üstünlüğü gibi-**

Âdet-i İlâhiyye: Allah'ın bir şeyi yaratmak için arada bulundurduğu ve tecrübe ile anlaşılan sebepler. Sünnet-i ilâhî ; Allahü teâlânın kânûnu.

Âdet-i İslâm: Müslümanlar tarafından yapılan ve kullanılan şeyler. İslâm âdeti.

dir.) [Deylemî, Müsned-ül-Firdevs; Kenz-ül-İrfân, 194]

14- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Allahü teâlâ kötülüğe iltifat etmeyen genci, emsallerine karşı üstün tutar.)** [Feyz-ül Kadir, c. 2, s. 263, no:1799]

15- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Gençliğinde ilim öğrenen taştaki damga gibi, yaşlılığında ilim öğrenen ise, su üzerine yazı yazan gibidir.)** [Keşfül Hafâ, 2: 66]

16- **(Bir genç ilim ve ibâdet içinde yetişir, olgunlaşırsa, Allahü teâlâ kıyâmet günü ona yetmiş iki siddîkın sevâbı kadar sevâb verir.)** [Taberânî, Kebir]

17- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Bir genç dünya lezzetlerini ve boş şeyleri terk eder, gençliğine rağmen Allahü teâlâyâ itâate devam ederse, Allah ona yetmiş iki siddîkın ecirini ihsân eder ve kendisine: “Ey gençliğini benim tâatime tahsis edip şehvetini terk eden genç! Sen bana bazı meleklerim gibisin!” buyurur.)** [Râmûz, II, 383; Feth-ul-Bârî, VI, 46-47]

18- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Allah'ın Resûlü, kendilerini kadınlara benzetmeğe özenen erkeklere ve kendilerini erkeklere benzetmeğe özenen kadınlara lânet etti.)** [Riyâzussâlihîn, 1662]

19- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Hâl ve hareketlerinde Müslümanların ziyinetini takınan [onlara benzeyen] bir genç görürseniz, işte o sizin en faziletlinizdir.)** [Râmûz 47/16]

20- Bir genç Peygamberimize (sallallahü aleyhi ve sellem) gelerek: “Yâ Resûlallah! Senden beni kıyâmet gününde şefâat ettiğin kimselerden biri yapmanı istiyorum!” dedi. Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) Efendimiz: **“Kıyâmet günü sana şefâat edeceğim kişilerden birisin, ancak sen de çokça secde ederek, nefisine karşı bana yardımcı ol” buyurdu.** [Taberânî, Mu'cem-ül-Kebir, XX, 365 (18037)]

21- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Allahü teâlânın tevbe eden gençten ziyade sevdiği, günâha devam eden ihtiyardan da ziyade buğzettiği hiç bir şey yoktur.)** [Kenz-ül-İrfân, 196]

22- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Hiçbir anne baba, çocuğuna güzel edeb ve terbiyeden daha iyi bir ikrâmında bulunamaz.)** [İbni Mâce, Edeb, 3; Tirmizî, Birr, 33]

23- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir.)** [Tirmizî, Birr, 15]

24- Resûlullah “sallahü aleyhi vesellem” buyurdu ki: **(Çocuklarınıza ikrâm edin, edeb ve terbiyelerini iyi verin.)** [Tirmizî, Birr, 33]

ADN: Yedi kat göklerin üzerinde yaratılan sekiz Cennet'ten derece bakımından en yüksek olanı.

AF (afv): Affetme. Suç, kusur, kabahat veya günâhı bağışlamak. Görevden çıkarılma.

25- Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem, Abdullah bin Abbas'a verdiği nasihatlerden biri şöyledir: (Delikanlı! Sana bazı sözler öğreteceğim: **Allah'ı** (n hakkını) **koru ki, Allah da seni korusun. Allah'ı** [n hakkını]) **gözet ki, O'nu hep yanında bulasın. Bir şey istediğinde Allah'tan iste. Yardım dilediğinde Allah'tan yardım dile. Şunu bilmelisin ki, bütün toplum** [varlık âlemi] **bir konuda senin yararına bir şey yapmak için bir araya gelse, ancak Allah yazmışsa sana destek verebilirler. Yine bütün toplum sana zarar vermek için bir araya gelse, ancak Allah yazmışsa sana zarar verebilirler. Zira kalemler kaldırılmış, sayfalar kurumuştur.**) [Tirmizî, Sıfat-ul-Kiyâme, 59]

26- Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (**Her çocuk İslâm fitratı üzere doğar.** [Yanlı ş eğitim sonucu] **onu Yahudileştiren, Hıristiyanlaştıran, Mecusileştiren ve doğru yoldan saptıran anne ve babalardır.**) [Buhârî, Cenâiz, 80; Müslîm, Kader, 22-24]

27- Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (**Çocuklarınıza saygılı davranın, onlarla alay etmeyin, onlara hakaret etmeyin, aptal ve cahil gibi la-kaplarla onları çağırmayın.**) [Hadîs-i Terbiyetî, c. 1, s. 117; Kâfî, c. 6, s. 47]

28- Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (**Çocuğuna Kur'ân-ı kerîm öğreten kimse kıyâmet günü çağrılarak elbiseler giydirilir; öyle ki o elbisenin nûru, bütün Cennet ehlinin yüzünü aydınlatır.**) [Bihar-ul-Envâr, c. 7, 304]

29- Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (**Allah katına ulaşması engellenmeyen dört duâ vardır. Onlardan biri, babanın evlâdı hakkındaki duâsıdır.**) [Bihâr-ul-Envâr, c. 7, 304]

30- Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (**Hayâ îmândan bir şubedir.**) [Buhârî, İmân, 16]

31- Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (**Utanmazsan istediğini yap sözü insanların ilk peygamberlerden beri duyduğu sözlerdendir.**) [Buhârî, Edeb, 78]

32- Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (**Kişi arkadaşının dini ve ahlâkı üzeredir. Öyle ise sizden biriniz kiminle arkadaşlık kurduğuna iyi baksın.**) [Tirmizî, Zühd, 45; Ebû Davûd, Edeb, 16]

33- Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (**Gençliğin tehlikelelerinden sakınınız.**) [Kenz-ül-Ummâl, II, 258]

34- Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (**Allahü teâlâdan gafil olmayın. Huşulu gençler, [namaz kılarak] rükû eden ihtiyarlar, otlayan hayvanlar, emzikteki çocuklar olmasaydı, üzerinize azab üstüne azab yağardı.**) [Beyhekî, Taberânî] [Ebû Ya'la, Müsned, XI, 287]

◆ ◆ ◆
ÂDET: Gelenek. Aybaşı, regl, hayz hâli.
AFÎF: İffetli, namuslu, temiz, günâhtan sakınan.
ÂFİYET: Sıhhat, sağlık, selâmet, esenlik. Günâh işlememe.
◆ ◆ ◆

35- (Allahü teâlâ, meslek sahibi olan ve mesleğinde maharetli mü'mini sever.) [Taberânî]

36- Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: (İnsanlar içinde Yüce Allah'ın en sevdiği kimse, kötülükleri terk edip, iyiliklere yönelen gençtir.) [Ebû Davûd, Salât, 26]

37- (Cennete giren ölmez, ebedî, yaşar. Hep mutlu olur, üzülmez, ümitsizliğe düşmez, elbisesi eskimez ve gençliği gitmez.) [İbni Ebiddünya]

38- (Allah'a ibâdetle yetişen genç himaye edilir.) [Buhârî]

39- (Allah katında en sevgili olan, tevbe eden gençlerdir.) [Rıyâd-un-nâsîhîn]

40- (Tevbe eden bir gencin cenazesi kabristana getirilince, Allahü teâlâ, "Ey Melekler, bu kabristandan azâbı kaldırın! Buraya tövbe eden bir genç getirildi. Onun olduğu yerdekilere azâb etmeye hayâ ederim" buyurur ve bütün kabristandakilerden kırk gün, azâb kalkar.) [Rıyâd-un-nâsîhîn]

41- (Âhir zamanda, akılları az gençler türer, konuşmaları rağbet toplar, ama okudukları Kur'ân, hançereden [gırtlaktan] aşağı geçmez. [Yâni Kur'ân-ı kerîmin emrine uymazlar.] Bu gençler, okun yaydan çıktığı gibi, İslâmiyet'ten çıkar.) [Buhârî]

42- (Hasan ve Hüseyin, Cennet gençlerinin üstünüdür. Babaları daha üstündür.) [Tirmizî]

43- (Fâtıma, Cennet hatunlarının üstünü, Hasan ve Hüseyin de Cennet gençlerinin yüksekleridir.) [Tirmizî]

44- (Bir melek geldi. Hasan ve Hüseyin Cennet gençlerinin seyyidi, Fâtıma'nın da Cennet kadınlarının seyyidesi olduğunu müjdeledi.) [İbni Asâkir]

45- (Allahü teâlâ çalışmayan gençleri sevmez.) [Münâvî]

46- (Genç, sıhhatli, para yokken ve fakirliğe düşme korkusu içinde verilen sadaka sevâb bakımından daha büyüktür.) [Müslîm]

47- (En iyi genç, ihtiyar gibi ölümü düşünen, gençlik heveslerine kapılmayıp gaffletten uzak kalandır. En kötü ihtiyar da, gafflet ve nefse uymakta gençlere benzemeye çalışandır.) [Taberânî]

*Ehl-i sünnet i'tikâdı, sana önce, lâzım olan,
Yetmişüç fırka var, ammâ, Cehennemlik geri kalan,
Müslümânlar, hep sünnîdir; cümlelerin reîsi Nu'mân.
Cennet ile müjdelendi; îmânda bunlara uyan.*

AGNİYÂ-i ŞÂKİRÎN: Mallarını Allah yolunda harcaııp şükreden zenginler.

ÂH: Acı, ağrı, üzüntü sebebiyle ağızdan çıkan söz. Feryat, inilti. Bedduâ.

AHBÂB: Kendisiyle yakın ilişki kurulan dost, tanıdık, bildik, sevilip sayılan kimse.

GENÇLİK MAKALELERİ

1. Gençlerimiz, İyi Bir Müslüman Olarak Yetişmelidir

Yüce Rabbimizin ihsânı ile îmân etmek şerefine kavuşan ve bu sebeple Cennete girmesi kendisine vâdedilen aziz din kardeşlerim!

Müslüman, insanları zararsız ve iyi huylu yapmak için gönderilmiş olan İslâm dînine îmân edip ona uyan kimsedir. Bu dini öğrenen, iyi anlayan, titizlikle tatbik eden bir insan, Allahü teâlânın emirlerine ve devletin kanunlarına itâat eder. İslâm dîni, hükûmete isyan etmeyi, kanunlara karşı gelmeyi, fitne çıkarmayı şiddetle yasak etmiş, bu konuda hiçbir özür kabul etmemiştir. Günümüzde, dinimizi yanlış anlayan ve anlatan, dinde reform isteyen Seyyid Kutup ve Mevdûdî gibi ihtilâlcî, bölücü kimselerin uydurma fetvâlarına aldanmamalı, fitne çıkarmamalıdır.

Müslüman, vatanına, milletine faydalı olur. Vatandaşların aynı hak ve hürriyetlere mâlik olduklarını bilir. Kendini kimseden üstün görmez. Rahat ve huzur içinde yaşadığı aziz vatanını, milletini ve bayrağını çok sever. Herkese iyilik eder. Bölücülük yapmaz. Gayrimüslimlere, başka dinden, başka mezhepten olanlara, turistlere, yabancı tüccarlara, misafirlere de hiç kötülük yapmaz. Herkesin seve seve Müslüman olmalarına sebep olur. Kötülük yapanlara nasihat verir. Kimseye hîle, hıyânet yapmaz. Devamlı çalışır. Helâl kazanır. Kimsenin hakkına dokunmaz. Vergilerini, borçlarını vaktinde öder. Bunu, Allah da sever, kullar da sever.

Müslüman, zarûri ihtiyaçlarını karşılamak ve fakirlere yardım etmek için, çalışıp, helâl kazanmalıdır. Süleymân aleyhisselâm ve Eshâb-ı kirâmdan, emîr-ül-mü'minîn Osmân ve Abdurrahmân bin Avf ve diğerleri, Resûlullahtan sonra, mal ve mülk sâhibi oldular. Bu servetleri, sahâbîlik derecelerinin azalmasına sebep olmadı. Sabreden fakîr ile şükreden zengininden hangisinin dahâ üstün olduğunda, Ehl-i sünnet âlimleri ihtilâf etti. Fakîrlîk, ibâdet yapmayı güçleştirse, ibâdete kuvvet veren zenginlik efdal olur. Böyle şükreden zenginlere dil uzatmak, Hadîd sûresinin yirmi-birinci âyetinden gâfil olmayı gösterir. Bu âyet-i kerîmede, meâlen buyuruluyor ki: **(Allahü teâlâ, bu üstünlüğü dilediğine ihsân eder.)**

Bu âyet-i kerîme, kâfirlere, fâsiklara muhtaç olmamak için ve Müslümanlara hizmet etmek için ve İslâm ilimlerini yaymak için ve bunları yapanlara yardım etmek için lâzım olan parayı, malı kazanmanın çok sevâp olduğunu gösteriyor.

Allahü teâlâ, bütün insanları, İmâm-ı Rabbânî ve İmâm-ı Gazâlî gibi büyük İslâm âlimlerinin yazılarından ve rûhaniyetinden feyz alarak, küfürden ve sapık inanışlardan korusun! **(Ehl-i sünnet)** âlimlerinin, Resûlullahtan alarak bizlere ulaştırdıkları, biricik kurtuluş yoluna kavuştursun! Âmîn.

Âhir Zaman: Hicrî bin senesinden sonraki dünyanın son zamanı, son devresi.
ÂHİR: En son, sonuncu. Mahlûkâtın yok olmasından sonra, bâkî olan, yalnız kendisi kalan, hiç yok olmayan mânâsına Allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (el-Âhir).

2. İhtiyarlık Günleri Gelmeden Gençliğin Kıymetini Bilmelidir

Gençlik, insan ömrünün en kıymetli zamanıdır. İnsanın sıhhatli, kuvvetli zamanıdır. Bu zaman, her gün geçiyor, azalıyor, ihtiyarlık yaklaşıyor. En şerefli, en lüzumlu iş olan, marifetullahı kazanmayı (Allahü teâlâyı tanımayı), hayâl olan ömrün sonuna bırakanlara yazıklar olsun. En şerefli olan zamanları, en zararlı, en kötü şey olan nefsin arzularına kavuşmak için sarf etmemeliyiz.

Peygamber efendimiz, **(Yarın yaparım diyen helâk oldu, ziyân etti)** buyurdu. Ve yine buyurdu ki: **(Allahü teâlâ, ibadet eden genci, meleklerine gösterip, “Bakın bu genç, benim için şehvetinin, nefsinin isteklerini bırakıyor. O benim nazarımda kıymetli bir melek gibidir” buyurur.)**

3. Gençlik Zamanı, Ömrümüzün Bahar Mevsimidir

Ey sevgili gençler! İnsan ömrünün en kıymetli zamanı, hayatımızın baharı olan gençlik çağıdır. Bu çağ, insanın sıhhatli, kuvvetli olduğu zamandır. Bu zaman, her gün geçiyor, azalıyor, ihtiyarlık yaklaşıyor. “Nasılısınız?” diye hatırını sorduğun bir ihtiyar, sana şu ibretli cevabı verecektir: “Benimle beraber olanlar, şimdi beni geçip gittiler. Benden geri olanlar da bana yetiştiler. İşittiğim o güzel ve hikmetli sözleri hep unuttur oldum. Ayağa kalktığım zaman, eskisinden daha fazla yere yakın oluyorum. Artık biri, iki görmeye başladım. Vücudumda beyaz kalmasını arzu ettiğim siyahlaştı. Siyah kalmasını istediğim de beyazlaştı. Yumuşak kalmasını istediğim de sertleşti.”

Gençler! Hepinize üç şey çok lâzımdır. Biri, önce doğru bir îmân edinmektir. Sonra her yerde ve her işinde, İslâma uyararak yaşamaktır. Diğeri de, her işinde daima, ihlâs ile hareket etmek, yâni Allahü teâlânın rızasını gözetmektir. Bütün bunları, bir **(İlmihâl)** kitabı okuyup öğrenmeden hayata geçirmek mümkün değildir.

Müslüman olsun, kâfir olsun, herhangi bir insan, bilerek veya bilmeyerek, İslâm dînine uygun yaşarsa, dünyada hiç sıkıntı çekmez. Rahat ve neşe içinde yaşar. Şimdi, Avrupa’da ve Amerika’da, bu dîne uygun çalışan kâfirler, böyledir. Fakat, kâfirlere âhirette hiç sevâb ve mükâfat verilmez.

Ey genç kardeşim! Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki: **(Cömert ve ahlâkı güzel bir genç, Allah katında kendisini ibâdete vermiş, cimri ve kötü huylu bir ihtiyardan daha üstündür.)** Allahü teâlâ, kıyâmet koştuktan sonra, bütün kullarını mahşer yerinde toplayıp hesaba çekecektir. İşte bu yerde, hiçbir gölgenin bulunmadığı günde, Rabbine ibâdet ederek yetişen gençleri, Arş-ı a’lânın altında gölgelendirir, onları kendi himayesine alır.

Âhir Zuhr: Zuhr-i âhir, son öğle namazı.

Cumâ namazının dört rek'atlık son sünneti ile iki rek'atlık vaktin sünneti arasında kılınan dört rek'atlık son öğle namazı.

4. Gençliği Olmayan Bir Davanın, Geleceği Yoktur

Sevgili Gençler! Sizler, bu milletin ve bu devletin geleceğinin tek ümidisiniz. Bu ülkenin, en kıymetli varlığı sizlersiniz. Sizler bozulursanız, millî ve mânevî değerlerinizi kaybederseniz, ilim ve güzel ahlâk ile mücehhez, süslenmiş bir vatandaş olarak yetişmezseniz istikbâlimiz karanlıktır. Gençliği olmayan bir davanın, geleceği de yoktur.

Ey genç kardeşim! Her yaptığın işin, en mükemmelini ve en iyisini yapmalısın. Sen, (**Çalışkan olan, Allahın sevgilisidir**) diyen bir Peygamberin ümmetisin! Bu yolda, senin ilk büyük düşmanın tembelliktir. Tembelliğin adı havâiliktir, bir adı gevşeklik, bir adı uyuşukluk, keyfine düşkünlüktür. Sakın, bu günün işini yarına bırakma. Derslerine çalışmak ve imtihanlara hazırlanmak için son günü bekleme. Çalışmak için müsait yer ve zaman arama.

Ey temiz gençler! Dinsiz ve ahlâksız kimseleri asla arkadaşlar edinmeyiniz. Bütün fenâlıkların başı, kötü arkadaştır. Asil ve temiz aile çocuklarından dostlar ve arkadaşlar seçiniz. (**Haramla beslenen haramî [eşkiya] olur**) demişler. Peygamber Efendimiz buyurdular ki: (**Bir kimse, kırk gün helâl lokma yerse, kalbi nûrlanır.**)

Genç kardeşlerim! Sizler bizim göz bebeğimiz gibi kıymetli olan varlıklarımızsınız. Sakın, bölünmeyiniz ve parçalanmayınız. Dinimizi tam ve doğru olarak, ecdâdımızın yazdığı (**İlmihâl**) kitaplarından öğreniniz. İslâmın ana caddesi olan (**Ehl-i sünnet Yolu**)'ndan ayrılmayınız. Bu yol, Eshâb-ı kirâmın ve Osmanlı'nın bize miras bıraktığı doğru ve nûrlu yoldur.

İslâmın en büyük düşman(lar)ı, Yahudilerle İngilizlerdir. Müslümanları bölmek ve parçalamak için (**Şîlik**) ve (**Vehhâbîlik**) fitnessini bunlar ortaya çıkarmışlardır. Mazlum ve mağdurları koruyan Osmanlı Devletini ortadan kaldıran iç ve dış düşmanlarımız, bugün de Amerika ve bütün Batı dünyası ile iş birliği yaparak elele vererek, yine Müslümanları bölerek, içi boş, ibâdet şuuru bulunmayan, namaz kılmayan, haram ve helâl ölçüsü olmayan, sadece sözde Müslüman tipi oluşturmak istiyorlar. (**İhlml İslâm**) adı verdikleri, peygamberi, âlimi ve evliyâsı olmayan bir din türetmek istiyorlar. Sakın bunlara kanmayın.

Geleceğimizin ümidi olan gençler! Aziz vatanımızın, düşmanlara aldanan bir takım kötü ve çirkin adamlar ve kadrolar yüzünden ne büyük zorluklar, ne büyük darbeler yediğini, ne perişan hâllere düştüğünü, daha dün denecek kadar yakın bir geçmişte hep beraber gördük. Sizler, dinimizi ve aziz vatanımızı korumak için, en kıymetli varlığımız olan tatlı canınızı bu uğurda verebilecek kahramanlar ve yiğitler olursanız, bu vatan bölünmeyecek, bu ezânlar susmayacaktır.

ÂHİRET: Öbür dünya. İnsanın ölümü ile başlayan ebedî (sonsuz) hayat.

Âhîret Senesi: Âhîret hayatı için kullanılan zaman birimi. Âhîret günü bin senedir.

Âhîret Âlimi: Âhîreti dünyaya tercih eden, ilmiyle amel eden, işi sözüne uyan âlim.

5. Geleceğimizin Yıldızları İyi Yetişmiş Gençlerdir

Sevgili gençler! Sizler, bu milletin ve bu ümmetin tek ve son ümidi olarak, geleceğimizin yıldızları olmak mecburiyetindediniz. Çünkü bu milletin geleceğinin teminatı, kendini iyi yetiştirmiş gençler olacaktır. Bu ümmetin altın çağı kabul edilen asr-ı saâdette, Peygamber Efendimizi görme saâdetine ermiş olanların yaşadığı devirde, Efendimizi görmekle şereflenmiş Sahâbînin her biri gökteki yıldızlar gibi oldular. Sevgili Peygamberimiz onlar için, **(Eshâbım gökteki yıldızlar gibidir. Onlardan hangisine uyarsanız, hidâyete kavuşur, doğru yolu bulursunuz)** buyurmuşlardı.

Ey genç kardeşlerim! Kendini insanlığa ve İslâmiyete hizmete adanmış her gençimiz, Eshâb-ı kirâmın temiz hayatlarını kendisine örnek edinmelidir. Onlar gibi olan Müslüman, Allahü teâlânın emirlerine ve devletinin kanunlarına itâat eder. Emre uymamak günâh olur. Kanuna uymamak suç olur. Olgun Müslüman, günâh yapmaz ve suç işlemez. Müslüman, iyi insan demektir. Müslümanların kardeş olduklarını bilir. Vatanını, milletini ve bayrağını sever. Herkese iyilik eder. Gayr-i müslimlere, turistlere, kâfirlere de hiç kötülük yapmaz. Kimseye hile, hıyânet yapmaz. Kimseyle münakaşa etmez. Herkese karşı, güler yüzlü, tatlı dilli olur. Devamlı çalışır. Din bilgilerini ve fen bilgilerini iyi öğrenir. Çocuklarına, tanıdıklarına da öğretir. Helâl kazanır. Kimsenin hakkına dokunmaz. Böyle olan Müslümanı Allah da sever, kullar da sever.

Geleceğimizin yıldızları ve ümidi olan genç kardeşlerim! İnsanların, kendisinden nefret ettiği vahşî ve kaba kimseler olmayınız. Nâzik ve medenî kimseler olunuz. Güzel ahlâk sahibi olan ve zamanının fen bilgilerinde yükselmiş olan Müslümana medenî denir. Fende ilerlemiş, fakat ahlâkı bozuk olana zâlim, yobaz, eşkıya ve diktatör denir. Fen ve sanatta geri ve ahlâkı bozuk olana vahşî denir.

Medeniyet, şehirler yapmak ve insanlara hizmettir. Bu da, fen ile sanat ve güzel ahlâk ile olur. Kısacası, fen ve sanatın, güzel ahlâk ile birlikte olmasına **“Medeniyet”** denir. Medenî insan, fen ve sanatı insanların hizmetinde kullanır.

Medeniyet, şehirleri, ülkeleri imar etmek ve bütün insanları, ruh, düşünce ve beden bakımından rahat yaşatmaktır. Bu iki gayeye ulaşmak, ancak Allahü teâlânın emirlerine ve yasalarına uymakla olur. İslamiyet'ten ayrıldıkça medeniyet geriler.

Medeni bir insan, her şeyden önce, güzel ahlaklı, dürüst ve çalışkandır. Önce din terbiyesi almış, fen bilgilerini de öğrenmiştir. Sözü özü doğrudur. Âmirlerine itâat eder. Ecdâdımızın bu meziyetlerine sahip olursak, her işimizde muvaffak olur, Rab-bimizin rızasını kazanırız.

Âhîret Hayatı: Ölümden sonraki hayat.

Âhîret Şehîdi: Sulh zamanı din yolunda veya zulm ile öldürülen, savaşta veya eşkiya ile mücadelede yaralanıp sonra ölen kimse.

6. Rabbimiz, Gençlerin Tövbesini Daha Çok Seviyor

Ey ömrünün baharını yaşayan genç kardeşim! Ölüm âni gelir. Şâirin dediği gibi:

Bugünü düşünürüm.

Dün geçti, yarın var mı?

Gençliğime de güvenmem.

Ölen hep ihtiyar mı?

Gençlik, insan ömrünün en kıymetli zamanıdır. İnsanın sıhhatli, kuvvetli zamanıdır. Bu zaman, her gün geçiyor, azalıyor, ihtiyarlık yaklaşıyor. En şerefli, en lüzumlu iş olan, marifetullahı kazanmayı (Allahü teâlâyı tanımayı), hayâl olan ömrün sonuna bırakanlara yazıklar olsun. En şerefli olan zamanları, en zararlı, en kötü şey olan nefsin arzularına kavuşmak için sarf etmemeliyiz. Peygamber efendimiz, **(Yarın yaparım diyen helâk oldu, ziyân etti)** buyurdu. Ve yine buyurdu ki: **(Allahü teâlâ, ibâdet eden genci, meleklerine gösterip, “Bakın bu genç, benim için şehvetinin, nefsinin isteklerini bırakıyor. O benim nazarımda kıymetli bir melek gibidir” buyurur.)**

Dünya hayatında yaptığımız bütün işlerimizin hesabını vermek üzere, bir gün Rabbimizin huzurunda toplanacağız. Orada dört şeyin hesabını vermeden, huzûr-ı ilâhiyeden kimse ayrılamayacaktır. Peygamber Efendimiz bunu şöyle haber veriyor: **(Ömrünü nerede geçirdin? Malını nerede kazanıp nerede harcadın? Gençliğini ne yaparak geçirdin? Öğrendiğin ilimle ne amel işledin?)**

Rabbimiz olan Allahü teâlâ, kullarından sadece sâlih olan mü'minleri, hiç Cehenneme koymayacağını vadediyor. **Sâlih mü'min**, Ehl-i sünnet itikâdına uygun olarak îmân eden, farz olan emirleri yapan, haram olan şeylerden sakınan ve bunları çocuklarına da öğretip yaptırın, sonra bu dört şeyde bir kusuru olduğunda bunlara da hemen tövbe eden kimsedir. Tövbe, pişmanlık duyarak hatâ ve kusurları hemen terk etmektir.

Rabbimizin beğenmediği şekilde inanan, ibâdet ve iş yapan kullarına fâsık ve sapık denir. **(Ehl-i bid'at)**, Resûlullah Efendimizin Eshâbı ile Ehl-i beytini sevmeyen ve onların gösterdiği doğru yoldan ayrılan ve sapık yollara giden kimselerdir. Bunlar tövbe etmezse, günâhlarının cezasını çekmeden Cennete giremeyecektir.

Ey gençler! Hiç ümitsiz olmayın. Çünkü Allahü teâlâ birçok âyet-i kerîmede, **(Beni çok zikredin)** ve **(İzâ câe)** sûresinde, **(Bana istiğfâr edin. Dualarınızı kabûl eder, günâhlarınızı affederim)** buyurdu. Görülüyor ki, Allahü teâlâ, çok istiğfâr edilmesini emrediyor. Bunun için, evliyânın büyüklerinden Muhammed Ma'sûm hazretleri, **(Mektûbât)**'ının 2. cild, 80. mektûbunda buyuruyor ki: “Bu emre uyararak,

AHKÂM: Hükümler; emir ve yasaklar.

Ahkâm-ı Fıkhiyye: Fıkıh ile alâkalı hükümler; yapılması emir veya yasak edilen işler.

AHMAK: Akli az, görüşü kısa. Aklını gereksiz kullanan, bön, budala, aptal.

her namazdan sonra, üç kere istiğfâr duası okuyorum ve 67 kere (**Estağfirullah**) diyorum. İstiğfâr duası, (**Estağfirullahel'azîm ellezî lâ ilâhe illâ hüv-el-hayyel-kayyûme ve etübü ileyh**)'dir. Siz de bunu çok okuyunuz! Her birini söylerken, mânâsını, (**Beni affet Allahım**) olarak düşünmelidir. Okuyanı ve yanındakileri, dertlerden, sıkıntılardan kurtarır. Çok kimse, okudu. Faydası hep görüldü. ”

Şeyh-ül-islâm Ahmed Nâmikî Câmî hazretleri, (**Miftâh-ün-necât**) kitabında buyuruyor ki: “Bir kimse tövbe ve istiğfâr eder ve şartlarını yaparsa, her geçtiği sokak ve her oturduğu yer iftihâr eder. Ay, Güneş, yıldızlar, onun için duâ eder. Kabri Cennet bahçesi olur. Böyle tövbe nasîp olmayan kimse, böyle tövbe yapanlarla berâber olmalıdır. Hadîs-i şerîfte, (**İbâdetlerin en kıymetlisi, evliyâyı sevmektir**) buyuruldu ve (**Tövbe ve istiğfâr edenin bütün günâhları affolur**) buyuruldu.

7. Gençlerimiz, Medenî ve Kültürlü Kimseler Olmalıdır

Sevgili gençler! İnsanların bazısı daha çocuk iken, bazısı gençliğinin baharında ve bazısı da ihtiyarlık günlerini yaşadktan sonra, bütün sevdiklerine veda ederek, fâni dünyadan ayrılıp gitmektedirler. Hiç kimsenin sonsuz olarak kalmadığı bu âlemden, bir gün sizler de çekip gideceksiniz. Böyle bir âkıbet hepimizin başına gelecektir.

Her canlı ölümü tadacaktır. Ölmek için hiçbir çare yoktur. Çünkü, “**Ecel geldi cihâne, baş ağrısı bahâne**” demişlerdir. Dünya, geçici bir konak, hepimiz için bir misafirhanedir. Sonsuz hayatımız olan âhiretin tarlasıdır. Burada ne ekersen, orada onu biçersin. Sonsuz hayatımızda lâzım olacak her şey burada kazanılır. Kısa bir ömür geçirdiğimiz bu âlem, sizleri aldatmasın. İhtiyarlık günleri gelmeden gençliğin, ölüm gelmeden önce de hayatın kıymetini biliniz. **İlim, amel ve ihlâs sahibi olunuz.**

Genç kardeşim! Dünyada medenî, kültürlü ve namuslu bir insan olarak yaşamak, en büyük bahtiyarlıktır. Bunun için her şeyden önce, dürüst ve çalışkan olmalıdır. İyi bir tahsil yaparak veya okuyarak, kendi kendini iyi yetiştirmelidir. Sözü, özü doğru bir insan olmalıdır. İşlerini, son derece dikkatle, başından sonuna kadar takip etmeli, gerekirse, normal iş saatlerinden daha fazla çalışmalıdır. Hep faydalı olan işlerle meşgul olmalıdır.

Dünyada rahat ve huzur içinde yaşamak, âhirette de Cennete gitmek isteyen bir kimse, Allahü teâlânın emirlerine ve yaşadığı memleketin kanunlarına son derece saygılı olmalı, onlara karşı gelmemeli, âmirlerine itâat etmelidir. Her bakımdan, iyi ahlâkı ile, çevresine örnek olmalıdır. İslâmiyetin emir ve yasaklarını iyi öğrenip, onlara titizlikle uymalıdır. Çocuklarının, imânlı ve güzel ahlâklı yetişmelerine çok ehemmiyet vermelidir.

Ahkâm-ı İslâmiye: İslâmiyetin bildirdiği hükümler.

Allahü teâlânın emir ve yasakları, beden ve kalb ile yapılacak ve sakınılacak şeyler.

AKÂİD: İnanılacak, itikâd edilecek şeyler, îmân bilgileri.

Aziz kardeşim! İşte böyle medenî ve kültürlü olan bir kimse, rûhunun temizliği yanında, vücut temizliğine de çok dikkat eder. Kullandığı eşyalar, yiyip içtikleri, evi, çevresi hep temiz olur. Ayrıca güler yüzlü, tatlı dilli, vakur ve kibar kimsedir.

Vatanını, milletini ve bayrağını sever. Anasına, babasına, hocasına, büyüklerine karşı son derece saygılıdır. Herkesle iyi geçinir ve kendisi ile iyi geçinilir. İffetli, cömert, iyi niyetli, şefkatlidir.

Böyle olan kimseler, dünyada rahat ettikleri gibi, âhirette de rahat ve huzur içinde olurlar. Ne mutlu böyle olanlara!!

8. Millî ve Mânevî Şuuru Olmayan Bir Gençlikle Vatan Korunamaz

Sevgili gençler! Din, dil ve tarih bilgilerini okumak ve öğrenmek, kültürlü ve şuurlu bir gençliği hazırlayan en büyük faktörlerdendir. Milletimizin ve ümmetin geleceği, böyle bir gençliğin varlığı ile mümkündür. Sen sahip çıkarsan, bu vatan batmayacaktır. Sahiplenmek duygusu, önce dinini sağlam ve doğru kaynaklardan okuyup öğrenmekle başlar. Millî değerlerini anlatan edebî eserleri okuyup iyi anlamakla gelişir. Milletlerin hâfızası olan tarihî gerçekleri öğrenip iyi yorumlamakla “Dinî ve millî şuur” kazanılır. Dinî ve millî bir şuura sahip olmayan bir gençlikle, vatani korumak ve yükseltmek, geleceğimizi garanti altına almak mümkün değildir. “Geçmişini unutan ve geleceği için hazırlanmayan milletler, yok olmaya mahkûmdur.” Bu hakikati, şâir de şöyle haykırıyor:

Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.

Toprak, eğer uğrunda ölen varsa vatandır.

Aziz gençler! Tarih, kendisinden ibret alınacak ve ders çıkarılacak olaylarla dolu bir hazinedir. Hazineyi arayan onu bulur. Tarihi bilgiler, doğru ve sağlam kaynaklarından öğrenilmelidir. Hakikatleri gizleyen, milletin genç yavrularına yalan söyleyen tarihten utanmalıdır.

Vatanına saldıran düşmana karşı, kükremiş arslanlar gibi dövüşerek, İstiklâl Savaşını kazanan şehidlerin ve gâzilerin temiz çocukları! Bugün de aynı aşk ve îmanla, babalarınızın yolunda yürüyerek, vatan ve istiklâliniz gibi, îmânlarınızı da, her çeşit tecavülden korumaya çalışınız. Daima hakka ve hakikate doğru koşunuz. Kur’ân-ı kerîmin emir ve yasaklarına sarılınız. Şunu da iyi biliniz ki, yalnız kendi rahatlarını, keyiflerini düşünen krallar, diktatörler, İslâm dîninin, kendi zulümlerini, kötülüklerini meydana çıkardığını görerek, cinâyetlerini, hıyânetlerini gizleyebilmek ve yalanlarına herkesi inandırabilmek için, İslâmiyete saldırmışlardır. Zâlim düşman kumandanları, gerici mutaassıp haçlı orduları, her zaman, karşılarında Müslüman Türk

AHLÂK: İnsanda yerleşmiş huylar. Huy, tabiat, insanın davranış, tutum ve tavrı.
Ahlâk İlmî: Kalb ve rûh temizliği, tasavvuf bilgisi. Kötü huylardan uzaklaşım, güzel huylar edinme yollarını öğreten ilim.

milletinin kahramanlarını bulmuşlar, ecdâdımızın îman dolu göğüslerini aşamamış, silâhlarını, ölümlerini bırakarak hep kaçmışlardır.

9. Gençliğimizi Boş Şeylerle Geçirmemeliyiz

Sevgili gençler! Allahü teâlâ, hepimize uzun ömürler verip, ömrünü ibâdet ile ve Onun gösterdiği yolda gitmek ile geçirmek nasip eylesin! Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın dünyaya yayılmış olan altın nasihatlerden birisi de şudur: **(Allahü teâlânın, bir kuluna rahmet etmeyeceğine, ona gadab ve azâb edeceğine alâmet, dünyaya ve âhirete faydası olmayan şeylerle meşgul olması, zamanlarını lüzumsuz şeylerle öldürmesidir. Bir kimsenin ömründen bir saati, Allahü teâlânın beğenmediği bir şeyde geçerse, ne kadar çok pişman olsa, üzülse yeridir. Bir kimse kırk yaşını geçtiği hâlde onun hayırlı işleri, yâni sevâbları, kötü işlerinden, yâni günâhlarından ziyade olmadı ise, Cehenneme hazırlansın.)**

Zamanımız insanları, dünya menfaatlerini ele geçirmek için, çok ince düşünüyor ve çalışıyor, didiniyorlar da, sonsuz bir saâdet ve felâket karşısında buldukları hâlde ehemmiyet vermiyorlar, inanmıyorlar. Bunu hiç düşünmüyorlar.

Dünyaya gelmesi ve ölmesi kendi elinde olmayan insanın, Allah'ın dünya ve âhiretteki kanunlarına dil uzatmaya ne hakkı vardır? Ancak, bu kanunlara uymakla saâdete kavuşabilir. İslâmın karşısında duranlar, fen bilgilerini ve İslâm tarihini, vicdanlı öğretmenlerden okuyup anlasalardı ve fendeki ilerlemelerin, yeni buluşların, İslâm inanışlarını kuvvetlendirdiğini, ispat ettiğini görselerdi İslâmiyete sınıksız sarılırlardı. Yahut hiç olmazsa, ona karşı saygılı, edepli olurlardı. Muhammed aleyhisselâmın hayatını, doğru yazılmış kitaplardan öğrenselerdi, Onun aklına, güzel huylarına, başarılarına âşık olurlardı. Yüz binlerle insanın, Ona candan bağlandıklarını, Ona karşı edeplerini, itâatlerini, aşırı sevgilerini ve mallarını, canlarını Onun için feda ettiklerini gösteren vaka ve olaylar, dünya tarihlerinin binlerce sayfasını doldurmaktadır.

Bütün iyiliklerin kaynağı, bütün güzel huyların ustası olan böyle bir zâtın, Allahın Peygamberi olduğu, güneş gibi meydandadır. Tek başına işe başlayıp, akli ile sabrı ile ve keskin görüşü ve cesareti ile yeryüzünün iki büyük devletini yere serecek kahraman, fedakâr bir milleti, yirmi üç sene içinde meydana getirmesi ve öldükten sonra da, kıyâmete kadar bütün insanları huzura, saâdete, medeniyete kavuşturacak değişmez bir kitap bırakması, akıl ve insâf sâhiplerinin îmân etmesi için yetiştir. Başka bir mucize ve şahit aramaya lüzum yoktur.

Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” güzel hayatını ve İslâm dininin emirlerindeki ve yasaklarındaki incelikleri ve faydaları öğrenen her akıl ve insaf sâhibinin,

AKÎDE: İnanç, itikâd. İnanılacak, î mân ve itikâd edilecek şey.
AKIL: İdrâk kuvveti, doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden, faydalıyı zararlıdan ayırmaya yarayan kuvvet.

her düşünebilen insanın Ona hemen inanması, Ona âşık olması, seve seve Müslüman olması, insanlık icabıdır.

10. Değerlerine Bağlı Olmayan Gençliğin Geleceği Karanlıktır

Sevgili gençler! Millî ve mânevî değerlerine sahip çıkmayan bütün milletler, tarih sahnesinden silinip gitmişlerdir. Kendinizi iyi yetiştirerek bu memleketin ve bu ülkenin imdadına yetişin. Sakın harcanmayın. Siz harcanırsanız, bu güzel vatanımız da harcanıp gider.

Ey gençler! İnsanların arasında bulunurken, kendinize saygı duyulacak şekilde, kılık kıyafetinizi, tavır ve hareketlerinizi düzeltiniz. Büyüklelerimiz, **(Bir yere vardığınızda, giyim ve kuşamanıza göre karşılanır ve oradan ayrılırken de, konuşmanıza göre uğurlanırsınız)** derlerdi. Güzel dinimizin ölçülerini ortaya koyduğu örtünmeyi tam mânâsıyla uygulayınız. Ciddi olmayan laubali, külhanbeyi, kenar mahalle kabadayı pozlarına bürünmeyiniz. Kılık kıyafetinizle, yürüyüşünüzle, konuşmanızla efendi, hanımefendi görünüm içinde olunuz. Kendinize, **(Din ve î mân, bu gençlerin neresinde?)** dedirtmeyiniz.

Gençliğin, buhranlarla dolu bir çağ olduğunu unutmayınız. Harama bakmayınız ve haram yemeyiniz. Cinsel konularda kendinizi frenlemesini bilmelisiniz. Aksi takdirde mânen ve maddeten çöker, sağlığını kaybeder, henüz genç yaşta iken bir insan enkazı hâline gelirsiniz.

Sadece bilgi ve kültürle iş bitmiyor. Toplum, basın, medya ahlâksızlık aşılarken, bu tuzaklara düşmemek; ahlâk ve karakter terbiyesine sahip olmak icap etmektedir.

Gençlik enerjisini iyi yerlerde harcamak zorundasınız, her akıllı ve vicdanlı gencin kendisine mahsus özel bir kütüphane kurması lâzımdır. Orta hâlli bütün lise ve üniversite öğrencileri, cep harçlıklarının bir kısmı ile faydalı, değerli, kalıcı eserler almalı, bunları okumalı ve faydalanmalıdır.

Hayatın gayesi, sadece para kazanmak, lüks, konforlu bir hayat sürmek, ün ve alkış kazanmak, nefsanî hırslarını tatmin etmek, sorumsuzca yaşamak, azami zevk ve haz almak için değildir.

Bugün Türkiye’de binlerce kişi uyuşturucudan mahkûm olmuş. Kullanım yaşı dersin çok aşağılarda. Son yıllarda, bu yüzden binlerce kişi intihar etmiş ve sayısız cinayetler işlenmiştir. Bu problemlerin üstesinden gelebiliriz. **İmdadımıza yetişecek olan en büyük imkânımız, î mânımızdır.**

Sevgili gençler! İmânımızı, ancak namaz kılarak koruyabiliriz. Bu hususta Sevgili Peygamberimiz, **(Namaz dinin direğidir. Namazını kılan, dinini korumuş, terk eden ise dinini yıkmış olur)** buyurdular. Peygamber Efendimizin vârisleri olan

ÂKIL: Akıllı. İyi ve kötüyü, faydalı ve zararlıyı birbirinden ayırabilen kimse.
Âkıl Bâliğ: Cünüb olup gusül abdesti almağa başlayan bir yaşa gelmiş yâni 9 yaşını bitiren kız ve 12 yaşını bitiren erkek çocuk.

hakiki İslâm âlimlerini ve Ehl-i sünnetin göz bebeği olan Allah'ın veli kullarını çok seviniz ve onların hayatlarını kendinize örnek alınız. Onları sevmek, onlar gibi olmaya sebep olur. Âhirette, herkes sevdiği ile beraber olacaktır...

11. Gençlik ve Zaman, İnsanın En Kıymetli Sermayesidir

Sevgili gençler! Gençlik çağı, hatâlara daha kolay düşülebilen ve çeşitli kötülükleri işlemeye elverişli bir zamandır. Böyle bir zamanda kötü arzulardan kaçarak iyi işler yapmanın mükâfâatı çok büyüktür. İhtiyarlıkta dünya zevkleri azaldığı, güç-kuvvet gittiği, çeşitli arzulara kavuşma imkânı ve ümidi kalmadığı zamanda pişmanlıktan ve âh etmekten başka bir şey olmaz. Çoklarına bu pişmanlık zamanı da nasip olmayabilir.

Aziz gençler! Gençlik çağı, ilim ve sanat öğrenilecek, tecrübe kazanılacak en kârlı zamandır. Gençlerimiz bu zamanın kıymetini bilmeli, bu fırsatı elden kaçırmamalıdır. Mutlaka yüksek tahsil yapmalı ve milletine faydalı ve yararlı bir kimse olarak yetişmelidir.

Kötü arkadaşlardan daima kaçınınız. Onları kendinize dostlar edinmeyiniz. Bütün fenalıkların başı, kötü arkadaşdır. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerâmde, **(Ey îmân edenler! Allah'tan korkunuz ve daima sâdıklarla, iyi kimselerle beraber olunuz!)** buyuruyor.

Gençlik zamanı çabuk gelip geçtiği gibi, dünya hayatı da çok kısadır. Bu kısa zamanda dünya ve âhiret mutluluğunu kazanacak faydalı işler yapmaya ve faydalı ilim öğrenmeye çalışmalıdır.

Gençler! Dünya zevklerine çok düşkün olmayınız ve ölümü hiç unutmayınız! Sıhhatinize ve gençliğinize aldanmayınız. Ölümün her an geleceğini düşünmeli ve sıhhatin, gençliğin ölüme mâni olmadıklarını unutmamalıdır. Çocuklardaki ve gençlerdeki ölüm sayısının yaşlılardaki ölüm sayısından çok olduğunu istatistikler göstermektedir. Çok hastaların iyi olup yaşadıkları, çok sağlam kişilerin çabuk öldükleri her zaman görülmektedir. Ölümlü bir dünyada yaşıyoruz. Ölümü çok hatırlamanın faydalarını, aklımızdan hiç çıkarmamalıdır.

Eshâb-ı kirâmdan **Bera' bin Âzib** "radıyallahü anh" diyor ki; "Bir cenazeyi götürdük. Resûlullah "aleyhisselâm", kabir başına oturdu. Ağlamağa başladı. Mübârek gözyaşları toprağa damladı. Sonra, **(Ey kardeşlerim! Hepiniz buna hazırlanınız)** buyurdu. Ve yine buyurdu ki, **(İnsanlara vâiz olarak ölüm yetişir. Zenginlik isteyene, kazâ ve kadere îman etmek yetişir)** ve **(İnsanların en akıllısı, ölümü çok hatırlayanıdır. Ölümü çok hatırlayan insana, dünyada şeref, âhirette yüksek dereceler nasip olur.)** Dünyada çok yaşamağı değil, sıhhat ve âfiyet ile yaşamağı istemelidir."

AKÎKA: Çocuk nîmetine karşılık, Allahü teâlâya şükr niyeti ile kesilen hayvan.
AKL-I SELÎM: Şaşmayan, hatâ etmeyen, hiç yanılmayan akıl.
ALÂMET: İz, işaret, nişan. Belirti.

12. Osmanlıda Gençler Nasıl Yetiştiriyordu?

Sevgili gençler! İslâmın en büyük düşmanı Yahudilerle İngilizlerdir. Bunların yalan ve hilelerine asla aldanmayınız. Bu iki düşman, asırlardan beri güzel dinimizi bozmak ve yıkmak, aziz vatanımızı bölmek ve elimizden almak için uğraşmaktadırlar. Amerikan literatürlerinde, bu hususta şu bilgiler yer almaktadır:

Osmanlı orduları Viyana'ya kadar gelince, Avrupa devletleri çok korktu. İslâmiyet Avrupa'ya yayılıyor, Hristiyanlık yok oluyor diye şaşkına döndüler. Osmanlı akınlarını durdurmak için çare aradılar. Çok uğraştılar. Bir gece yarısı İstanbul'daki İngiliz sefiri şifre yolladı. Avrupa'ya müjde vermek için sabahı bekleyemedi:

“Buldum, buldum. Osmanlıların zaferden zafere ulaşmalarının sebebini ve bunları durdurma çaresini buldum” diyordu. Şöyle anlatıyordu: “Osmanlılar, aldıkları esirlere hiç kötülük yapmıyor, kardeş gibi davranıyorlar. Hangi milletten, hangi dinden olursa olsun, küçük çocukların zekâlarını ölçüyorlar. Keskin zekâlı çocukları seçerek, saraydaki (Enderun) denilen mekteplerde, değerli öğretmenler tarafından okutuluyor, İslâm bilgileri, İslâm ahlâkı, fen, kültür dersleri verilerek, kuvvetli, başarılı Müslüman olarak yetiştiriliyorlar. Osmanlı ordularını zaferden zafere ulaştıran değerli kumandanlar ve Sokullular, Köprülüler gibi seçkin siyaset ve idare adamları hep böyle yetiştirilen keskin zekâlı çocuklardı. Osmanlı akınlarını durdurmak için, bu Enderun mekteplerini ve bunların kolları olan medreseleri yıkmak, Müslümanları ilimde, fende geri bırakmak lâzımdır...”

Osmanlı tarihindeki acıklı ve yürek yakıcı olaylar gösteriyor ki, İngiliz sefirinin bu teklifi çok önemli görülerek Avrupa'da Anglo-Sakson ve Paris Mason Locaları çalışmaya başladılar. Müslümanları aldatmak, medreselerden, mekteplerden ilim ve fen sahibi din adamları ve idareciler yetiştirilmesini önlemek için plânlar hazırlandı. Cahil bırakılan gençler, Avrupa'da mason yapıldı. Zevk ve sefâhete alıştırıldı. Yalancı etiketler, diplomalar verilerek ana vatana gönderildiler. Böyle diplomalı cahiller, düşmanların çok kurnaz ve milyonlar harcayarak çevirdikleri dolapları ile işbaşlarına getirildi. Meselâ; mason olan Mustafa Reşit Paşa, Âli Paşa, Fuat Paşa ve benzerleri, medreselerden fen derslerini kaldırdılar. İkinci Abdülhamid Hân'ın kuvvetli îmânı ve keskin zekâsı, onlara karşı çelik bir kalkan gibi dikilmeseydi, düşmanların imha planları daha o zaman Müslümanları ezecekti. Fakat sonunda, bu millet ve ümmet yine bunların kurduğu tuzaklara düşmekten kurtulamadı...

Şimdi tekrar ayağa kalkmaya çalışıyoruz. Rabbimiz yardımcımız olsun!..

AKS: Yansıma, yankı, in'ikâs. Bir şeyi tersine çevirme.
Aks-i Sadâ: Sesin yankısı. Ses dalgalarının bir engele çarpıp geri dönmesi ile meydana gelen ses.

13. Gençlerimize Tarihten Bir Mektup Var!..

Sevgili gençler! Şimdi sizlere, ibretle okuyacağınız ve geleceğiniz için ders alacağınız **“Tarihten gelen bir mektubu”** nakletmek istiyoruz... Osmanlı devletinde Rus sefiri olarak uzun seneler çalışan İgnatiyef, hâtıralarında şöyle anlatıyor:

Patrik Gregoryos, Sultan **II. Mahmud** Han zamanında, Rumları kışkırtıp devlete isyan ettiği için, **(Fener Rum Patrikhanesi)**'nin kapısında idam edilmişti, bu sebeple Rumlar, patriğin asıldığı o kapıya **“Kin Kapısı”** adını verdiler. Bir Türk bü-yüğü bu kapıda idam edilmedikçe de açılmayacağına yemin ettiler. Patrik Gregoryos mektubunda, yıkmak için asırlardır uğraştıkları, ama bir türlü muvaffak olamadıkları Osmanlının nasıl yıkılacağını bulduğunu ve hattâ bunun kılıçla yıkmaktan çok daha kolay ve tesirli olduğunu da belirtmektedir. Gregoryos mektubunda diyor ki:

“Türkleri maddeten ezmek ve yıkmak mümkün değildir. Çünkü Türkler, Müslüman oldukları için çok sabırlı ve dayanıklı insanlardır. Gayet mağrur-durlar ve izzet-i îmân sâhibidirlere. Bu hasletleri, dinlerine bağlılıklarından, kadere rıza göstermelerinden, padişahlarına, devlet adamlarına olan itâat duygularından gelmektedir. Türkler kendilerini müspet yolda sevk ve idare edecek reislere sâhip oldukları müddetçe de çalışkandırılar. Gayet kanaatkârdırlar. On-ların bütün meziyetleri, hattâ kahramanlık ve şecaat duyguları da ananelerine, örf ve âdetlerine olan bağlılıklarından, ahlâklarının güzelliğinden gelmektedir. Türklerde evvelâ itâat duygusunu kırmak ve mânevî bağlarını parçalamak, dinî metanetlerini zaafa uğratmak icap eder. Bunun da en kısa yolu, millî gele-neklerine ve mâneviyatlarına uymayan harici fikirler ve hareketlere alıştırmak-tır. Mâneviyatları sarsıldığı gün, Türklerin kendilerinden şeklen çok kudretli kalabalık ve zahiren hâkim kuvvetler önünde zafere götüren asıl kudretleri sar-sılacak ve maddî vâsıtaların üstünlüğü ile yıkmak mümkün olabilecektir. Bu sebeple Osmanlı devletini yıkmak için mücerret olarak harp meydanlarındaki zaferler kâfi değildir. Yapılacak olan; Türklerle bir şey hissettirmeden, bünyele-rindeki tahribatı tamamlamaktır...”

Bu mektuptan ibret alınacak çok şey varsa da, en önemlisi şu iki husustur:

1. Türklerin mâneviyatının ve dininin yıkılması için, yabancı fikir ve âdetlere alıştırmak.

2. Türklerle hissettirmeden bünyelerindeki tahribatı tamamlamaktır. Bu da Batı-nın inanç, moda, örf, âdet ve ahlâksızlıklarını, taklit ettirmekle olur.

Aziz gençler! Sizler bu milletin geleceğinin teminatısınız. 1800'lü yıllarda başla-yan bu yıkım hareketinin, bu plânın aynen tatbik edildiğini çok açık ve acı bir şekilde görüyoruz. Sakın bu tuzaklara düşmeyin!..

ÂLEM: Allahü teâlâdan başka her şey; Allahü teâlânın yarattığı şeylerin hepsi.
ALEYHİMÜRRİDVÂN: “Allahü teâlâ onlardan râzî olsun” mânâsına ikiden fazla Eshâb-ı kirâmın ismi anıldığında kullanılan saygı, hürmet ifâdesi.

14. Gençlerimiz, Kendisine İyi Arkadaş Seçmelidir

Sevgili gençler! Dost seçmek bir sanattır. İşini, eşini ve arkadaşını iyi seçen kimseler, dünyada da âhirette de rahat eder. İnsan, ancak dostları kadar kıymetlidir. İnsanın değeri, dostlarının değeri kadardır. **“Arkadaşını söyle bana, kim olduğunu söyleyeyim sana”** atasözü bunu ne güzel anlatıyor. Bir insanla dost olmak, geleceğinizi o insana emanet etmektir. Dostlarımızın, boyasıyla boyanır, ahlâkı ile ahlâklanırız. Kişinin kalitesini, dostları belirler. Bir insanın kim olduğunu bilmek istersen, kimlerle dost olduğuna bakmalıdır. Adaleti meşhur olan Hazret-i Ömer efendimizin dediği gibi: **“Kişinin dostu, aklının kılavuzudur...”** Herkes, kendi ayarına, aklına göre dost edinir...

Hayallerini, umutlarını, hedeflerini gerçekleştirmene destek veren, seni yüreklediren, sana omuz veren, seninle aynı yöne bakan, aynı değerlere sahip insanla dost olmalıdır. Akıllı insan, kime akıl danışacağını bilen insandır. Akıl danışacağı insanla dost olmalısın. İnsanın hayatında, mutlaka kendine nasihat veren gerçek dostları olmalıdır. Çünkü gerçek dostlar, insanın **“hayat sigortasıdır.”** Nasıl bir insan olmak istiyorsan, öyle insanlarla dost olmalısın. **Çünkü hayat, yanlış insanlarla harcancak kadar ucuz değildir.**

Kalbi temiz insanla dostluk kurmalıdır. Edindiğin dostlarının fikirleri kirliyse, senin **“kalbin ve fikirlerin”** ne kadar temiz olursa olsun, er ya da geç, senin de kalbin ve fikirlerin kirlenir. Çünkü duygular gibi, değerler ve inançlar da kişiden kişiye sirâyet eder. Bunun için atalarımız, **“Üzüm, üzüme baka baka kararır”** ve **“Kır atın yanında duran, ya huyundan ya suyundan alır”** demişlerdir. İnsanlar, arkadaş seçerken çok dikkatli olmalı, arkadaşlarıyla olan ilişkilerine dikkat etmelidir.

Bir insana yaptığın fedakârlık, **“sevgisini”** değil de **“istismarını”** artırıyorsa; bu, onun sadece fedakârlığa layık olmadığını göstermez; aynı zamanda, onun ne kadar **“ahmak”** olduğunun da göstergesidir. Fedakârlığı, iyiliği, merhameti, sevgiyi istismar eden kişi, **“ahmağın”** ta kendisidir. **“Ahmak dostun olacağına, akıllı düşmanın olsun”** demişlerdir. Vefa, sadece asil ruhlu insanlarda bulunan bir özelliktir. Vefası olmayan, duygularını istismar eden ahmak adamdan uzak durmalısın.

Kendisine yapılan bir iyilik karşısında, teşekkür etmeyen ve kendisinin yaptığı hatadan dolayı, özür dilemeyen insanlardan uzak durmalıdır. Çünkü teşekkür etmemek ve hatâlarından dolayı özür dilememek, **“iflah olmaz bir kibrin”** göstergesidir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz de, **(İnsanlara teşekkür etmeyen kimse, Allaha şükretmemiş olur)** buyurmuşlardır...

◆ ◆ ◆

ALEYHİSSELÂM: “Allahü teâlânın selâmı onun üzerine olsun” mânâsına peygamberler ve dört büyük melek için kullanılan saygı, hürmer ve tazim ifâdesi.
ÂLİM: Bilen, bilgili, ilim sahibi. Her şeyi hakkıyla bilen, sonsuz ilim sahibi Allahü teâlâ.

◆ ◆ ◆

15. En Hayırlı Dost, Seni Hayra Sevk Edendir...

Sevgili gençler! Sizin felâketinize sebep olacak ahmak dostlardan asla bir şey beklemeyin. Onlardan aslandan kaçır gibi uzaklaşın! (**En hayırlı dost, seni hayra sevk edendir**) hadîs-i şerîfi, hayatınızın şaşmaz prensibi olsun! Gerçek dostlar, insanın gönlüne huzur verir. Dünyada ve âhirette, mesut ve bahtiyar olmana vesile olur. İnsan, dünyada kimi seviyorsa, âhirette de onlarla beraber olacaktır.

Gerçek dost, güle benzer. Eline aldığı zaman mis gibi kokar. Aynı gülün dikenini elini kanatır. Asla dikene de, güle de aynı değeri vermeyin. Bu senin gülü de, dikenini de tanımadığını gösterir. Kendinize, “**karlı bir gece vaktinde dahi uyandırabileceğin**” dostlar bulun! Yanında bulunduğunda, “**gönül huzursuzluğu hissettiğin**” insandan uzak durun. Gönül huzuru, gerçek dostla, sahte dostu ayırabileceğin en sağlam ölçülerden biridir. Çünkü içindeki huzursuzluk, duyguların sigortasıdır. **Gerçek dostlar insana, mutluluğun yanında, iç huzuru da verir.**

Rabbimizin râzı olduğu yolda bulunmayan, âlemlerin efendisi Muhammed aleyhisselâmın tarif ettiği doğru yola çağırmayan, Onların sevdiklerinin sevgisini gönlüne yerleştirmeyen kimselerle asla dost olmayın. Gözü ve gönlü haramlarda olan ve seni pis ve çirkin işlere çağıranı, kendinize dostlar edinmeyin. Arkadaşlık yaptığımız kimse, yalancı, ikiyüzlü ve cimri olmamalı; esrar, eroin ve her türlü alkollü içki kullanan kimselerle hiçbir zaman görüşmemelidir. Allahü teâlânın, (**Hep sâdiklarla beraber olun!**) emrini hiç unutmamalıdır.

Dost seçmesini bilmeyenin, “keşke, âh, vâh” demesi bol olur. **Kimi arkadaş vardır; kişiyi ölümün eşiğinden kurtarır; kimisi de ölümün eşiğine bırakır.** Büyük velî Şems-i Tebrizî hazretleri ne güzel söylemiş: “**Biri gelir seni sen eder, biri gelir seni senden eder.**” Şu hakîkati asla unutmayın: “**Güvenine layık olmayan, sevgine de layık değildir. Güven ise, sevgiden önce gelir.**”

Güvenmeden sevmek ve dost olmak; üç günlüktür. Güvenerek ve severek dost olmak, ömürlüktür. Kimi seveceğini, kime güveneceğini bilmemek de ahmaklıktır. İnsan; yolunu, kendini, kimliğini ve değerlerini bundan dolayı kaybeder. Akıllı insan; sevgisini, değerini ve güvenini ancak bunlara layık olana verir. Bir insana güvenmek için, o insanın gerçek değerlerini bilmelisin. Çünkü insanların, bir “**gerçek değerleri**”, bir de “**sözde, sahte değerleri**” vardır. Sözde; herkes dürüsttür, âdildir, anlayışlıdır. İnsanın gerçek değerlerini; sözü değil, davranışı gösterir. Şair ne güzel söylemiş:

*Âyinesi iştir kişinin, lâfa bakılmaz.
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde.*

ALLAH (Celle Celâlehü): Varlığı muhakkak lâzım olan, îmân ve ibâdet edilecek hakîkî mâbûd, her şeyi yoktan var eden yüce yaratıcı mânâsına Esmâ-i hüsnâdan.
ALLAHÜ EKBER: "Allahü teâlâ en büyüktür!" mânâsına tekbir kelimesi.

16. Gıda Gibi Lâzım Olan Dostlar Seçmelidir...

Sevgili gençler! İnsanlarla kurduğu ilişkilerinde, hep sosyal statüsüne sığınan kimseler, "**karakteri zayıf**" kimselerdir. Karakteri kıt ve zayıf olan insan ile dostluk kurmaktan daima uzak durmalıdır. Mal, rütbe, şan ve şöhret sahibi olduğu için, kimse ile sakın dost olmayın. Toplum hayatındaki sosyal statüsüne göre dostluk kurmak, "**menfaat ve çıkar arkadaşlığı**" kurmaktır. Gerçek dostluk statü kabul etmez. Dostlukta, kast sistemi olmaz. Mal ve makam sahibi olduğun zaman seninle dost olanlar, bunları kaybettiğin gün, seni tanımaz hâle gelirler. Atalarımızın, "**Dost, kara günde belli olur**" sözü işte bunu anlatmak için söylenmiştir.

Değeri ve çapı yüksek dostlarla birlikte olmak, insanı çoğaltır, artırır, geliştirir ve yeni ufuklar açar. Bunlara sana huzur verirler. Çapsız insanlarla birlikte olmak da, insanı zihinsel olarak çoraklaştırır, ufkunu daraltır. O insanların ilgi alanları, basitleşir, düşünceleri, sığlaşır, gündemi, magazinleşir; konuşmaları, dedikodu seviyesine iner, duyguları 'arabeskleşir' ve hayatının anlam düzeyi düşer. Onun için, bizi asil ve onurlu duygu ve düşüncelerle tanıştıracak, çaplı dostlar arayıp bulmalıdır...

Seni, ihtiyacı kadar seven kimsenin dostluğundan sakın. Çünkü onun ihtiyacı bitince, egosunu tatmin edince; sevgisi de, dostluğu da biter. Yola çıktıklarını, yolda bulduklarına değişen karakter yoksunları işte bunlardır.

Nasıl bir insan olmak istiyorsan, o kalitede ve özellikte insanla dost olun. Çünkü ârif ile oturan, ârif kalkar. Cahil ile oturan, cahil olur. Arkadaş ve dost edindiğin kimse, ilim ve edep sahibi olsun.

Ey gençler! Hep hikmetle konuşan büyük zâtların aşağıdaki şu sözleri, kulağımıza küpe olsun! Onları, kendinize birer hayat düsturu edinin!

"Âlim ile taş taşımak, câhil ile aş yemekten daha iyidir."

Âlim ile sohbet edersen, bulursun mertebe.

Câhil ile sohbet edersen, dönersin merkebe.

Edep ehli, edepten hâli olmaz,

Edepsiz ilim öğrenen âlim olmaz.

Ey temiz gençler! İyilerle arkadaş olmak ve dostluk kurmak, insana ekmek, su ve hava gibi çok lâzımdır. İşte hep böyle olan dostları aramalıdır. Bazı arkadaşlar ise, hastalık yapan mikrop gibidir. Böyle kimselerden daima uzak durmalıdır. Arkadaş olduğun kimselerin bazıları, hayat veren gıda gibi olup, bazıları da şifâ veren ilaç gibidir. Bunlar, insana ara sıra lâzım olur. Bir kısmı da hastalık yapan mikrop gibidir.

—◆—◆—◆—

ALLÂMÜ'L-GUYÛB: Âlim-ül-gayb. Görünmeyen ve bilinmeyen gizli şeyleri en iyi bilen mânâsına Allahü teâlânın isimlerinden.
Amel Defteri: İnsanların dünyada yaptığı bütün işlerinin yazıldığı defter.

—◆—◆—◆—

İnsana hiç lâzım değildir. Ama gelir ve sana bulaşır. Bunlardan çok sakınmak ve uzak durmak lâzımdır...

17. Kul, Ümit İle Korku Arasında Yaşamalıdır

Sevgili gençler! İhtiyarlık, gençliğin sonu ve neticesidir. Netice ise, başa bağlıdır. Gençliğini iyi geçirenin, ihtiyarlığının da iyi geçeceği umulur. Gençlik çağının kıymetini biliniz! Bu kıymetli günlerinizde, îmân ve ibâdet bilgilerini, Ehl-i sünnet itikâdına uygun olarak yazılmış **ilmihâl** kitaplarından doğru olarak öğrenin ve bu bilgilere uygun yaşayın! Kıymetli ömrünüzü faydasız, boş şeyler arkasında, oyun ve eğlence ile geçirmemek için uyanık olunuz.

Gençler! Dünyada her gün, her sahada birçok yenilikler yapılmaktadır. Bunları biz devamlı takip etmeye, öğrenmeye ve öğretmeye mecburuz. Yalnız sanayi ve teknik sahasında değil, din ve ahlâk üzerinde de ecdâdımız gibi olmamız, gençlerimizin, îmânlı, güzel ahlâklı yetiştirilmeleri gerekir.

Dinimizin temeli, îmânı, farzları ve haramları öğrenmek ve öğretmektir. Allahü teâlâ, Peygamberleri bunun için göndermiştir. Gençlere bunlar öğretilmediği zaman, İslâmiyet yıkılır, yok olur. Ömür, ilim, mal ve beden; Allahü teâlânın kullarına verdiği bir sermayedir. Bu sermayeyi Allahü teâlânın bildirdiği yerlerde harcamalıdır. Vakit geçtikten sonra pişmanlığın faydası olmaz.

Allaha sevgi ile bağlanan ve Ona îmân eden kul, daima korku ile ümit arasında yaşamalıdır. Gençlikte, korkunun fazla olması daha iyidir. Böylece kötülüklerden kaçıp iyilik etmeye koşar. Allahü teâlâdan korkmalı, Onun rahmetinden ümidi kesmemelidir! Ümit, korkudan çok olmalıdır. Böyle olan kimse, ibâdetlerinden zevk alır.

18. Dinimiz, Edep ve Nezaket Üzerine Kurulmuştur...

Sevgili gençler! İslâmiyet, baştan başa edep dinidir. Başı da, ortası da, sonu da edeptir. Hiçbir edepsiz kimse, Allahü teâlânın sevgili kulu olamaz. Edep; hürmet, saygı ve terbiye demektir. Herkese karşı nazik ve kibar olmaktır. Her işinde dinimizin emir ve yasaklarına uymak ve buradaki haddi, sınırı aşmamaktır.

Edep ve nezaket; dosta ve düşmana karşı, tatlı dil ve güler yüz göstermektir. Kimsenin gönlünü incitmemek, kendine karşı yapılan kusurları affetmek ve bağışlamaktır. Yaratılmışların kusurlarını, yaratandan ötürü hoş görmektir. Nefsi için, kimseden öç ve intikam almamaktır. Dinimiz, **“edep ve nezaket medeniyeti”** üzerine kurulmuştur. Zaten asıl medeniyet de, memleketin beldelerini tamir etmek, insanlarını da ahlâken yüceltmektir.

AMDEN: Amd ile, kasten, bilerek, planlı, bile bile, bir işi düşünerek, bilerek yapma.
Amel-i Kalil: Namazı bozmayan, fakat mekrûh olan az iş, az hareket. Namaz kılarken bir rükünde bir elin bir veya iki hareketi.

Edebin ve nezaketin zirvesine yükselebilmek, İslâmın emir ve yasaklarına uymak ile mümkündür. Sevgili Peygamberimizin Eshâb-ı kirâmı ile ecdâdımız Osmanlı Türkleri, bunun müşahhas örneklerini dünyaya göstermişlerdi. Nitekim Müslüman olmadan önce, toplumun ayıplanmasından korkarak, kendi kız çocuğunu diri diri elleriyle toprağa gömen Hazret-i Ömer, **“Biz, zelil ve alçak bir kavim iken, İslâm ile izzet ve şerefe kavuştuk”** ve **“Dicle’de kapsa bir kurt koyunu/Adl-i ilâhi gelir Ömer’den sorar onu!”** diyerek, en medenî ve âdil bir insan olmak şerefine, âlemlerin Efendisi Muhammed aleyhisselâmın gösterdiği nûrlu yola sarılmakla kavuşmuştu.

İnsanlar medenî değilse, şehirler ne kadar mâmur ve bakımlı olursa olsun, oradaki insanlara medenî denemez. Eski ismi “Yesrib” olan Medîne-i münevvere, Resûl aleyhisselâm ve Eshâb-ı kirâm efendilerimiz sayesinde gerçek “Medîne” olmuş ve böylece medeniyet ruhu, oradan bütün cihâna yayılmıştır.

Peygamber Efendimiz Medîne’yi teşrif buyurunca, Hazret-i Enes’in annesi Ümmü Süleym de “radiyallahü anhâ” 10 yaşındaki oğlu Enes’i Resûlullah’a hediye götürmüş ve böylece Enes’in Resûlullah’ın terbiyesinde yetişmesini arzulamıştı. Elinden tutup, Peygamberimize götürdü. ve O’na, **“Yâ Resûlallah! Ensâr’ın erkek ve kadınlarından sana hediye vermeyeni kalmadı. Ben de hediye olarak bu oğlumu size takdim ediyorum! Hizmetinizde bulunsun”** dedi. O günden başlayıp, Peygamberimizin ruhunu Rabbine teslim edinceye kadar, O’nun mukaddes hizmetinde bulundu, ilim ve edebinden çok şey istifade etti. Enes bin Mâlik “radiyallahü anh” diyor ki:

“Hazret-i Peygambere on sene hizmet ettim. Yapmadığım bir şeyden ötürü ‘Niçin yapmadın?’ yaptığım bir işten dolayı da ‘Neden böyle yaptın?’ dediğini hiç hatırlamıyorum. Beni hiç azarlamadı.”

İşte bu, Resûl aleyhisselâmın bir nezaketi idi...

19. İnsanı Süsleyen Cevher, Edep ve Hayâsıdır...

Sevgili gençler! Müslüman, edepli, görgülü, nazik, kibar, güler yüzlü olmalı, her yerde ve her zaman “buyurun, efendim” demeden konuşmamalıdır! Edep, hiçbir hırsızın çalamadığı güzel bir ziynettir. Edep, insanla hayvanı ayıran farktır. Edep; güzel terbiye, iyi davranış, güzel ahlâk, hayâ, nezâket, zarâfet gibi mânâlara gelir. Hayâ, utanmak demektir. Meselâ terbiyeli çocuk, edepli çocuk demektir. Peygamber Efendimiz, **(Evlâdınızı edepli, terbiyeli yetiştirin)** buyuruyor. Dinimiz, baştan başa edeptir. Edep, kulun kendisini Cenâb-ı Hakkın iradesine tâbi kılması, güzel ahlâk sahibi olmasıdır. Hadîs-i şerifte, **(Sizin en iyiniz, ahlâkı en güzel olandır)** buyuruldu.

Amel-i Kesîr: Namazı bozan çok iş, çok hareket. Namaz kılariken, bir rükünde bir elin üç veya iki elin bir hareketi. Amel-i yesir.

ASÂLET: Kendi nâmına hareket etme, Soy temizliği.

Abdullah bin Mübarek hazretleri ise, “**Her ilmi bilen bir âlimin, edebinde noksanlık varsa, onunla görüşmemek kayıp sayılmaz. Fakat edepli biri ile görüşmezsem üzüldürüm**” buyurdu.

Hazret-i Ömer efendimiz, “**Edep, ilimden önce gelir**” buyurdu. Çok heybetli olmasına rağmen, edebinden, hayâsından Resûlullahın huzurunda çok yavaş konuşurdu. Peygamber Efendimiz de, bir kimsenin yanında iki diz üzerine oturur, ona karşı saygılı olmak için mübarek bacağına dikip oturmazdı.

Ebû Saîd-i Hudrî hazretleri, “**Resûlullahın hayâsı, bâkire İslâm kızlarının hayâsından çoktu**” buyurdu.

Her zaman her yerde edepli, hayâlî olmaya çalışmalıdır! Hadîs-i şerifte, **(Hayâsızlık insanı küfre düşürür)** buyuruldu. Hayâ, bir binayı tutan direk gibidir. Direksiz binanın durması kolay olmadığı gibi, hayâsız kimsenin de îmânını muhafaza etmesi zordur.

Sevgili gençler! Kâinatın Efendisi, Rabbimizin sevgilisi Muhammed aleyhisselâm, bütün Müslümanlar için yaptığı nasihatlerinde buyurdular ki:

(Allahü teâlâdan hayâ edin! Allah’tan hayâ eden, kötü düşünceden uzak durur, midesine girenleri kontrol eder, ölümü hatırlar.) [Tirmizî]

(Her dinin bir ahlâkı vardır. İslâmiyet’in ahlâkı da hayâdır.) [İbn-i Mâce]

(Hayâsız olan hep kötülük eder.) [İbn-i Mâce]

(Hayâsız olan, emanete hiyanet eder, hain olur, merhamet duygusu kalmaz, dinden uzaklaşır, lânete uğrar, şeytan gibi olur.) [Deylemî]

(Hayâ ile îmân, ikiz kardeşdir. Biri giderse diğeri de gider.) [Ebû Nuaym]

(Mü’min, ayıplamaz, lânet etmez, çirkin söz söylemez ve hayâsız değildir.) [Tirmizî]

(Hayâ îmânın nizâmıdır. Bir şeyin nizâmı bozulunca, parçaları da bozulur.) [İmâm-ı Mâverdî]

(İnsan, sâlih iki komşusundan utandığı gibi, gece gündüz kendisiyle beraber olan yanındaki iki melekten de utanmalıdır!) [Beyhekî]

(Hayâsızın dini olmaz ve hayâsız kişi Cennete giremez.) [Deylemî]

20. Müslüman, İffet ve Namus Sahibi Olmalıdır..

Sevgili gençler! Bu dünya hayaldir. Er geç, herkes bu dünyadan bir gün göçüp gidecektir. Onun için elimizdeki fırsatları kaçırmamalıdır. Asıl hayat, âhiret hayatıdır. Orada Cennetten ve Cehennemden başka yer de yoktur. Bu yüzden, ölüm ve sonrası düşünmeyen, buna hazırlanmayan ahmaktır. Dünyada ve âhirette sıkıntı verecek şeylerden vazgeçmeli, dinimize uyup, Cenneti kazanmaya çalışmalıdır. Başkalarının

AMEL: İş. İbâdet. **Âr:** Utanma, hayâ.

AMELDE MEZHEB: Mutlak müctehid dört büyük âlimin, Kur'ân-ı kerîm, hadîs-i şerîf, icmâ ve kıyasa dayanarak amelî esaslara ait iş ve hususlarda, çıkardığı hükümler.

da bu nimete kavuşması için uğraşmalı, her şeyi Allah için yapmalıdır. Bir Müslüman olarak, Allahü teâlânın emirlerine riâyet etmek sûretiyle, O'na karşı olan edebi gözetirsek, Allahü teâlânın lütuf ve ihsânlarına kavuşuruz. Allahü teâlânın emrine uymaz, mahlûklarına zarar verirse, zâlimlerden oluruz.

Ey gençler! Daima iffet ve namus sahibi kimseler olarak yaşayın. Şehvet budalası ve esiri olmayınız. Her zaman ve her yerde Allah'tan korkun. Peygamber Efendimiz buyurdu ki: **(Hayâ, iffet, dile hâkimiyet ve akıl, îmândandır. Böyle kimselerin âhîret arzusu çoğalır, dünya hırsı azalır. Cimrilik, müstehcenlik, çirkin sözlülük, hayâsızlıktan, nifaktan ileri gelir. Böylelerinde dünya hırsı çoğalır, âhîret arzusu azalır.)**

Erkekler, iffetsiz ve hayâsız olursa, yakınları da kötü yola düşebilir. Peygamber Efendimiz, **(Siz iffetli olursanız, kadınlarınız da iffetli olur)** buyurdu. İbni Neccâr'ın bildirdiği **(Zinâ eden, aynı şeye maruz kalır)** meâlindeki hadîs-i şerîf, iffetli olmayanın yakınlarının da, iffetsiz olabileceğini göstermektedir. İffetli olmaya gayret eden bunu başarır. **(İffetli olmak isteyen Allahü teâlâ iffetli kılar)** hadîs-i şerîfi buna delildir.

Gayrimeşru işler, dünyada insan için yüz karasıdır. Âhîrette ise, azâbı çok şiddetlidir. **“Ben ölmem”** veya **“Cehennem ateşi bana zarar vermez”** diyen varsa, dilediği kötülüğü işlesin! Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Dünya için, dünyada kalacağın kadar çalış! Âhîret için, orada sonsuz kalacağına göre çalış! Allahü teâlâyâ, muhtaç olduğun kadar itâat et! Cehenneme dayanabileceğin kadar günâh işle!)**

Öleceğine inanan ve öldükten sonra başına gelecekleri düşünen, kötülük işleyebilir mi? İnsana en büyük zarar, kötü arkadaştan gelir. Kötü arkadaşlarla düşüp kalkan, kılavuzu karga olan nasıl her zaman temiz olabilir?..

Sevgili gençler! Namuslu, iffetli yaşamak isteyen Cenâb-ı Hak bunu nasip eder. İffetli olan, aile efrâdının da iffetli olmasını ister. Onları da kötülükten korur. Kendisi kötü olursa, bir gün çoluk çocuğu da Allah saklasın kötü yollara düşebilir. Çocuklarının iffetsiz olmasını hangi ana-baba isteyebilir? Çocuklara iyi örnek olmak gerekir...

21. Besmelesiz Bir Nesil Yetiştirmek İstiyorlardı

Sevgili gençler! Yıllarca önce idi. Bir dost meclisinde, gazetemizin kurucusu merhum Enver Ören Ağabey ile beraber oturuyorduk. Orada, başından geçen bir olayı bizlere şöyle anlatmıştı:

“Doktora yapmak için İtalya'ya gitmiştim. Papaz öğrencilerin de bulunduğu bir konferansa katılmıştık. Bir yemek saatinde, biraz yüksek sesle, **(Bismillahirrahmânirrahîm)** demiştim. Yanımda oturan Papaz, bana nereli oldu-

—◆—
ÂMENTÜ: İslâm dininde inanılması lâzım olan altı temel esas.
ÂMİN: “Kabul et” mânâsına, duâ sonunda söylenen söz.
ARAFÂT: Haccın farzlarından vakfenin yapıldığı mübârek yer.
—◆—

ğumu sordu. Türkiyeliyim dedim. Ülkenizde, başka böyle söyleyen gençler var mı? dedi. Çok insan olduğunu söyledim. Bunun üzerine, ‘Eyyvah! Bizim bütün planlarımız bozuldu. Biz 50 yıl sonra, Türkiyede “Allah” diyecek kimse kalmasın diye program yapmıştık. Demek ki, her şey altüst oldu’ dedi. Düşman, **Besmele** okumasını bilmeyen bir nesil yetiştirmek istiyordu. Ama Cenâb-ı Hakkın muradı ve hesabı, onların istediği gibi olmadı. Onlar, Besmele çekmeyi dahi bilmeyen dinsiz bir nesil yetiştirmek isterken, Rabbim bu millete acıdı. İşte sonra, gözyaşları dökerek kurduğum bu gazetemiz, yüz binlerce gencimizin Besmele ile iş yapmasını öğrenmesine sebep oldu. Bu, insanlığa yaptığımız az bir hizmet midir? Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), **(Hoca çocuğa, Besmele okur, çocuk da söyleyince, Allahü teâlâ, çocuğun ve anasının ve babasının ve hocasının Cehenneme girmemesi için senet yazdırır)** buyurmuşlardı. Beni bu hizmetlere vesile kılan Rabbime sonsuz kere hamd olsun!..”

Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”, **(Besmele ile başlamayan her mühim iş, bereketsiz olur)** ve yine **(Yazarken Besmele çekin. Hâcet [muhtaç olduğunuz şey], kolay yerine gelir. Allahü teâlâ da râzı olur)** ve **(Eve girerken Şeytân da sizinle birlikte girmeye çalışır. Fakat girerken Besmele çekilince şeytân, “Bu eve girmeme imkân yok” diyerek döner)** ve **(Bir vartaya [zor duruma] düşen, “Bismillâhirrahmânirrahîm. Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyi”l-azîm” derse, Allahü teâlâ, onu her türlü belâ ve musîbetten korur)** buyurmuşlardı.

Eshâb-ı kirâmın büyüklerinden Abdullah ibni Mes’ud “radiyallahü anh” diyor ki: “Cehennemde azâb yapan on dokuz melekten kurtulmak isteyen, **Besmele** okusun! Besmele, on dokuz harftir.” Levh-i mahfuzda, ilk yazılan, Besmeledir. Âdem’e “âleyhisselam” ilk gelen, Besmeledir. Mü’minler, Besmele yardımı ile, Sıratın geçer. Cennet davetiyesinin imzası Besmeledir.

Bismillâhirrahmânirrahîm; “Her var olana, onu yaratmakla iyilik etmiş ve varlıkta durdurmakla, yok olmaktan korumakla iyilik etmiş olan Allahü teâlânın yardımını ile başlıyorum. Çünkü âlimler ve ârifler, Onu ilah olarak tanıdı. Âlemler, Onun merhameti ile rızık buldu. Günâh işleyenler, Onun rahmeti ile Cehennemden kurtuldu” demektir. [Seâdet-i Ebediyye]

22. Dünyada Hakiki Bir Müslüman Olarak Yaşamalıdır

Sevgili gençler! Hepimizin dünyadaki varlık sebebi, hakiki bir Müslüman olarak yaşamağa çalışmaktır. Bunun için önce dînimizin emir ve yasaklarını iyi öğrenip, onlara titizlikle uymalıdır. Kendinin ve çocuklarının, îmânlı ve güzel ahlâklı yetişmelerine çok ehemmiyet vermeli ve onları, kötü arkadaşlardan ve zararlı yayınlardan

ARASÂT: Öldükten sonra insanların ve diğer canlıların diriltiip toplanacakları meydan. Haşir ve neşir meydanı. Mevkif, mahşer yeri.

ÂRİYET: Bir malın menfaatini, kullanılmasını ücretsiz olarak birine ödünç verme.

korunmalıdır. Medenî, kültürlü ve namuslu bir insan olarak yetişmeli ve her şeyden önce, dürüst ve çalışkan olmalıdır. İyi bir tahsil yapmalı veya okuyarak kendini iyi yetiştirmelidir. Sözü, özü doğru olmalı ve işlerini, son derece dikkatle, başından sonuna kadar takip etmelidir. Gerekirse, normal iş saatlerinden daha fazla çalışmalıdır.

Hakiki Müslüman, yaşadığı ülkenin kanunlarına karşı gelip suç işlememelidir. Vatanını ve milletini çok sevmelidir. Her bakımdan, iyi ahlâkı ile çevresine örnek olmalıdır. Verdiği sözü tutmalıdır. Zamanın kıymetini bilmeli ve her işini dakikası dakikasına yapmalıdır. Üzerine aldığı bir işi bitirmeden içi rahat etmemelidir. Bir işi yarına bırakmak şöyle dursun, yarınki işi, mümkünse bugün yapmalıdır.

23. Her İnsan, Önce Dinini Öğrenmelidir

Sevgili gençler! Dünyanın neresinde olursa olsun, her insana önce lâzım olan şey, dînini, îmânını öğrenmektir. Din, eskiden İslâm âlimlerinden kolayca öğrenilirdi. Şimdi, âhir zaman olduğu için, hakiki bir din âlimini bulmak çok zor oldu. Cahiller, İngilizlere satılmış olan ahmaklar, din adamı olarak her tarafa yayıldı. Şimdi dîni, îmânı doğru olarak öğrenmek için tek çare, Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarını okumaktır. İslâm düşmanları, gençleri aldatmak için, bozuk din kitapları yayıyorlar. Hakiki din kitabı bulup okumak, çok güç oldu. Diğer taraftan gençler, muhtelif oyunlara bağlanıp, hakiki kitap bulmaktan ve okumaktan mahrum edilmektedir. Birçok gencin, oyundan başka bir şey düşünmediklerini görüyoruz. Bu hastalık, gençler arasında yayılmaktadır. Müslüman ana-babaların, çocuklarını bu hastalıktan korumaları çok lâzımdır. Çocuklarına dinini öğretmeli ve din kitabı okumaya alıştırmaları lâzımdır...

Bazı ahabplarımızın çocuklarının zararlı oyunları oynamaktan yemek yemeyi bile unuttuklarını görmekteyiz. Böyle çocukların, okul kitaplarını bile okuyup sınıf geçmeleri imkânsız olmaktadır. Anaların, babaların çocuklarına hâkim olmaları, kitap okumaya alıştırmaları lâzımdır. Bunun için, “Hakikat Kitabevi”nin yayınladığı **(İslâm Ahlâkı)** kitabını okumalarını herkese tavsiye ediyoruz. Bu kitabı bulup okuyan, dînini, îmânını öğreneceği gibi, İslâm düşmanlarının nasıl çalıştıklarını da anlayacaktır. Analar, babalar bu vazifelerini yapmazlarsa, dinsiz, îmânsız bir gençlik hâsil olacak, vatanımıza, milletimize çok zarar verecektir.

Ehl-i sünnet âlimlerinin Allah rızası için yazdıkları kitapları bulup okumak lâzımdır. **(Se’âdet-i Ebediyye)** kitabı da, genç Müslümanların cahil kalmaması, bir yere kapanıp hurâfe kitapları okumakla, nafil ibâdetlerle ömrünü çürütüp, farz olan çalışmaktan kaçanları gaffet uykusundan uyandırmak için yazılmıştır. Bu kitap yalnız okumak için değil, anlayıp ona göre çalışmak, fen bilgilerinde de kâfirlerden ileri

AREFE: Zilhiccenin 9. günü. Kurban bayramından bir önceki gün.
Arefe Gecesi: Arefe günü ile Kurban bayramının birinci günü arasındaki gece.
ÂRİF: Bilen, taniyan, ilim ve irfân sâhibi.
Allahü teâlâyı tanımış, kemâle ermiş velî zât.

geçmek için yazıldı...

Dinimiz, hiçbir zaman hayatın idâmesini temin edecek faaliyeti aksatan bir ibâdet emretmiyor. Allahü teâlâ; “**Sizleri müşkil duruma sokacak bir ibâdet emretmedim**” buyuruyor. Dînî vecibelerin ifasında her şeyi kolaylaştırmış, sadeleştirmiştir.

Genç kardeşlerim! Müslümanlık, dünya ile alâkasını kesip, herkesi, her şeyi kötü gören, üzülen, hayatı kendine zehir eden “yaşayan ölü” gibi olmak değildir. Her Müslümanın, gelecekte ekmek parası sâhibi olmak, İslâmiyete ve Müslümanlara faydalı olmak için düşündüğü gayeye varması için çalışması, birinci vazifesidir...

İmâm-ı Rabbânî Hazretlerinin Gençlere Nasihatleri

Sevgili gençler! İkinci bin yılının müceddidi büyük âlim ve velî **İmâm-ı Rabbânî** hazretleri, gençlere yaptığı bir nasihatinde şöyle buyuruyor:

Gençlikte yapılan ibâdet, Allah indinde çok makbûldür. Gençlikte korkuya, ihtiyârlıkta merhamete sığınmak lâzımdır..

Nefs-i emmârenin azgınlık zamanı olan gençlik zamanında, insan, şeytana muhâlefette bulunsa, az bir amel için çok sevâba nâil olur. İhtiyârlık zamanında [ömrün sonunda] güç ve kuvvet kalmaz ve normal şartlar bozulup, cemiyetin sebepleri, perişan oldukda nedâmet ve pişmanlıktan gayri yapılacak iş yoktur. Ve çok olur ki, o zamana dahî yetişmek nâsib olmaz. Pişmanlık zamanı yakalanamayıp, pişmanlık nasîb olmazsa, ebedî azâb ve büyük cezâyâ yakalanır.

İnsan ömrünün en iyi zamanı olan, gençlik günlerinde, işlerin en iyisi ve faydalısı olan, sahibin, yaratanın emirlerini yapmaya, Ona ibâdet etmeye çalışmalı, islâmiyyetin yasak ettiği harâmlardan, şüphelilerden sakınmalıdır.

Gençlikde, istikâmet üzere olmak [ahkâm-ı islâmiyyeye uymak], dünya ve âhret nimetlerinin en üstünüdür. [Bunun için, evlâtlarını dinsiz muallimlerin, gazetenin, arkadaşların tuzaklarına düşürmemelidir]

Allahü teâlânın, bir kulunu gençlikde tevbe etmeye kavuşturması ve bu tövbesini bozmaktan koruması, ne büyük nimettir.

Gençliği sâhibinin hizmetlerine sarf etmelidir. Günleri boş yere geçirmeyip, oyun ve eğlenceye sarf etmemelidir. Zevk ve safâyâ bağlı olmıyalar ki, zevk ve safâ Cen-netdedir.

Gençlik zamanında, insanı üç din düşmanı olan, nefis, şeytân ve kötü insanlar aldatmağa uğraşmaktadır. Bunlar karşısında az bir ibâdet pek kıymetli olur. İhtiyârlıkda yapılan, bundan katkat fazla ibâdetlerin bu kadar kıymeti olmaz. Düşman hücum ettiği zaman, askerin ufak bir hareketi, çok kıymetli olur. Sulh zamanında yapılan büyük talimlerin, manevraların, bu kadar kıymeti olmaz.

ASR: İkinci vakti. Yüz yıllık zaman, asır.

Asr-ı Evvel: İlk ikinci vakti. İmâmeyne göre ikinci vaktinin girdiği zaman.

Asr-ı Sâni: İkinci ikinci vakti. İmâm-ı A'zâm'a göre ikinci vaktinin girdiği zaman.

Yavrum! Hak teâlâ, sana çok lutf ve ihsân ederek, bu genç yaşda tövbe etmekle ve islâm âlimlerinin yolunda bulunan birinin sohbetine kavuşdurmakla şereflendirmişdi. Bilemiyorum ki, nefis ve şeytânın ve din bilgisi olmıyan kötü arkadaşların arasında, o temiz hâlde kalabildin mi?

Din düşmanları her yoldan gençleri aldatmağa uğraşırken, değişmeden, akıntıya karşı durmak kolay değildir. Gençlik zamanıdır. Para bol, nefsin her arzusunu yerine getirmek kolay ve arkadaşların çoğu da uygunsuz! Fârisî beyt tercümesi:

*Cânım, yavrum! Sana sözüm, yalnız şudur:
körpeçiksin, yolun da çok korkuludur.*

Kıymetli oğlum! Mubâhların fazlasından sakınmalısın. Mubâhları, lüzûmu kadar kullanmalısın. Bunları da, Allahü teâlâyâ kulluk etme niyeti ile yapmalısın. Meselâ, birşey yerken, Allahü teâlânın emirlerini yerine getirmek için kuvvetlenmeğe, giyinirken avret yerini örtmeğe ve soğuktan, sıcaktan korunmağa niyyet etmeli ve her mubâh için [ve ders çalışırken böyle] gerekli niyyetler yapmalıdır. Büyüklerimiz azîmet ile hareket etmiş, ruhsatdan elden geldiği kadar kaçınmıştır. Mubâhları, zarûret miktarı kullanmak da azîmetdir. Bu devlet, bu nimet ele geçmezse, mubâhlardan dışarı çıkmamalı, harâm ve şüphelilere taşmamalıdır.

Muhammed Masûm Hazretlerinin Gençlere Nasihatleri

Gençlik çağı ömrün en kıymetli zamanıdır. En kıymetli şey ise marifetullahdır. Gençliğini en kötü şey olan hevâ ve heves peşinde harcayıp, marifetullahı, ömrün en kötü zamanı olan ve ele geçeceği de kesin olmayan ihtiyârlık zamanına bırakanlara yazıklar olsun.

Kıymetli ömrünü bu fânî ve denî (alçak) olan dünya için sarf eden kâbiliyyetli gençlere çok yazık! Onlar gençliklerini dünya için harcamakla aldatıcı bir nesneye tutulmuşlar, kıymetli cevherleri, saksı parçaları ile değişmişlerdir. Mutlak cemâl, parlak ve hazırdır, dönülecek yer bellidir.

Gençlik kuvvetini tâata sarf etmeli ve geceleri ihyâ etmeği ganîmet saymalıdır. Ve karanlık geceleri, zikir, fikir ve ağlama, sızlama ve kabir ve kıyâmetin düşüncesi ile nûrlandırmalıdır.

*Aranılan hazînenin nişânını verdim sana!
Belki sen kavuşursun, biz varamadıksa da.*

ARŞ: Allahü teâlânın yarattığı en büyük varlık. Arşullah, Arş-ı mecîd
ARŞIN: Kumaş ölçmeye yarayan 68 cm'lik eski bir uzunluk ölçü birimi.
ÂSİ: İsyân eden, emre karşı gelen, itâatsizlik eden. Bâgî. Günâhkâr.

BİR ÜNİVERSİTELİYE CEVAP

Abdülhakîm efendinin, İstanbul'da, Sultân Selîm Câmî-i şerîfi bahçesindeki, (Medrese-tül-mütehassısın)de tasavvuf müderrisi [Yâni, ilâhiyyât fakültesinde, tasavvuf kürsüsü, ordinaryüs profesörü] iken, bir üniversitelinin suâline karşı, yazmış olduğu mektubu:

Her Canlı Allahü Teâlâyâ Muhtaçtır

Bütün kuvvetinizle, Allahü teâlânın kudreti sahasından dışarı çıkabilirsenez, çıkınız! Fakat, çıkamazsınız. Bu sâhanın dışı, adem diyâdır. O adem [yâni yokluk] diyârı da, Onun kudreti içindedir.

Bir sırası düşerek, İbrâhîm-i Edhemden “kuddise sirruh”, birisi nasîhat istedi. Buyurdu ki, altı şeyi kabûl edersen, hiçbir işin sana zarar vermez. O altı şey şudur:

1- Günâh yapacağın zaman, Onun rızkını yime! Rızkını yiyip de, Ona isyân etmek, doğru olur mu?

2- Ona âsî olmak istersen, Onun mülkünden çık! Mülkünde olup da, Ona isyân etmek, lâyük olur mu?

3- Ona isyân etmek istersen, gördüğü yerde günâh yapma! Görmediği bir yerde yap! Onun mülkünde olup, rızkını yiyip, gördüğü yerde günâh yapmak, uygun değildir.

4- Can alıcı melek, rûhunu almağa geldiği zaman, tevbe edinceye kadar izin iste! O meleği kovamazsın. Kudretin var iken, o gelmeden önce tevbe et! O da, bu saatdir. Zîrâ, Melek-ül-mevt, ânî gelir.

5- Mezârda, Münker ve Nekîr ismindeki iki melek, suâl için geldikleri vakit, onları kov, seni imtihan etmesinler! Soran kimse dedi ki, (Buna imkân yokdur.) Şeyh buyurdu ki, (Öyle ise, şimdiden onlara cevâb hâzırla!)

6- Kıyâmet günü Allahü teâlâ (Günâhı olanlar, Cehenneme gitsin!) diye emredince, ben gitmem de! Soran kimse dedi ki, (Bu sözümü dinlemezler.) Bunun üzerine, o kimse, tevbe etdi ve ölünceye kadar, tevbesinden vazgeçmedi. Evliyânın sözünde, rabbânî tesîr vardır.

İbrâhîm-i Edhemden “kuddise sirruh” sordular ki, Allahü teâlâ, (Ey kullarım! Benden isteyiniz! Kabûl ederim, veririm) buyuruyor. Hâlbuki, istiyoruz, vermiyor? Cevâb buyurdu ki, “Allahü teâlâyı çağırırsınız, Ona itâat etmezsiniz. Peygamberini “sallallahü aleyhi ve sellem” tanırırsınız, Ona uymazsınız. Kur’ân-ı kerîmi okursunuz, gösterdiği yolda gitmezsiniz. Cenâb-ı Hakkın ni’metlerinden faydalanırsınız, Ona şükretmezsiniz. Cennetin, ibâdet edenler için olduğunu bi-

Asr-ı Saâdet: Peygamber efendimizin yaşadığı mübârek, bereketli ve hayırlı en iyi zaman.

AŞÛRE GÜNÜ: Mübârek günlerden. Muharrem ayının onuncu günü.

AVÂM: Müctehid olmayan.

lirsiniz, hazırlıkda bulunmazsınız. Cehennemi, âsîler için yarattığını bilirsiniz, Ondan sakınmazsınız. Babalarınızın, dedelerinizin ne olduklarını görür, ibret almazsınız. Aybınıza bakmayıp, başkalarının ayıplarını araştırırsınız. Böyle olan kimseler, üzerlerine taş yağmadığına, yere batmadıklarına, gökden ateş yağmadığına şükretsin! Daha ne isterler? Duâlarının nefîcesi, yalnız bu olursa, yetmez mi?"

[Allahü teâlâ, Mü'min sûresinin altmışıncı âyetinde, **(Duâ ediniz, kabûl ederim)**, isteyiniz, veririm buyuruyor. Duânın kabûl olması için, beş şart vardır: Duâ edenin müslüman olması, Ehl-i sünnet i'tikâdında olması, harâm işlemekten, bil-hassa harâm yimekten, içmekten sakınması, farzları yapması, bilhâssa beş vakit namaz kılması, Ramazan oruçlarını tutması, zekât vermesi, Allahü teâlâdan istediği şeyin sebebini öğrenip, bunu araması lâzımdır. Allahü teâlâ, her şeyi bir sebep ile yaratmaktadır. Bir şey istenince, o şeyin sebebini gönderir ve bu sebebe tesîr ihsân eder. İnsan bu sebebi kullanıp, o şeye kavuşur. Evliyâsının hatırı için, âdetini bozarak, bunlar duâ edince veyâ Evliyâyı kirâm vesîle edilerek duâ edilince, bunlara **(Kerâmet)** olarak, sebebe hâcet [gerek] kalmadan, doğruca istenileni verir.]

Dünyadan Başka Gezegende Hayat Yoktur

Siz, adem diyârından, bu varlık âlemine, kendiliğinizden gelmediğiniz gibi, oraya, kendiniz gidemezsiniz. Gördüğünüz gözler, işitdiğiniz kulaklar, duygu edindiğiniz organlar, düşündüğünüz zekâlar, kullandığınız eller ve ayaklar, geçeceğiniz bütün yollar, girip çıktığınız bütün mahaller, hulâsa, rûh ve cesedinize bağlı bütün âletler, sistemler, hepsi ve hepsi, Allahü teâlânın mülk ve mahlûkudur. Siz Ondan hiçbir şey gasb edemez, mülk edinemezsiniz! O, hayy ve kayyûmdur. Yâni, görür, bilir, işitir ve her var olan şeyi, her ân varlıkta durdurmaktadır. Hepsinin idâresinden, hâllerinden bir ân gâfil olmaz. Mülkünü kimseye çaldırmaz. Emirlerine uymayanların cezâsını vermekten de, âciz kalmaz. Meselâ, Ayda, Merihde ve diğer yıldızlarda insan olmadığı gibi, bu Erd [dünya] küresinde de bulunmasaydı, birşey lâzım gelmezdi. Bundan dolayı, büyüklüğünden bir şey eksilmezdi.

Hadîs-i kudsîde buyuruyor ki, **(Önce gelenleriniz, sonra gelenleriniz; küçüğünüz, büyüğünüz; dirileriniz, ölüleriniz; insanlarınız, cinleriniz; en müttekî, itâatli kulum gibi olsanız, büyüklüğüm artmaz. Aksine olarak, hepiniz, bana karşı duran, Peygamberlerimi "aleyhimüsselâm" aşağı gören, düşmanım gibi olsanız, ulûhiyetimden [ilâhlığımdan] bir şey eksilmez. Allahü teâlâ, sizden ganîdir, Ona hiçbiriniz lâzım değildir. Siz ise, var olmanız için ve varlıkta kalabilmeniz için ve her şeyinizle, hep Ona muhtaçsınız.)**

AVRET: İnsanın, gösterilmesi ve bakılması ayıp ve günâh olan yerleri. Kadın, zevce.
Ayıplanmak Korkusu: Kalb hastalıklarından. İnsanların kötölemelerine, çekişdirmelerine, ayıblamalarını dikkate alma, onlardan çekinme.

Güneşden ziyâ [ışık] ve harâret gönderiyor. Aydan ışık dalgaları aks etdiriyor. Siyâh toprakdan, tatlı renkli, hoş kokulu nice çiçekler, güzel yüzler yaratıyor. Rüzgârdan gönüllere ferahlık veren nefesler döküyor. Birçok senelik uzaklıkdaki yıldızlardan, şu çıktığımız, sonunda gömüleceğiniz topraklara nûrlar yağdırıyor. Zerrelerinde nice nice titreşimlerle tesîrler uyandırıyor. [Bir taraftan, beğenmediğiniz, iğrendiğiniz pislikleri, en küçük, en hakîr mahlûkları [mikroplar] vâsıtası ile, toprağa çevirip, çiğnediğiniz bu toprakları bitki fabrikasında, vücûdunuz makinasının yapı taşı olan, protein, yâni yumurta akı maddesi hâline döndürüyor. Bir taraftan da yine nebâtât fabrikasında, toprağın suyunu, havanın boğucu gazı ile birleştirecek ve içersine, semâdan [gökyüzünden] gönderdiği enerjiyi, kudreti depo ederek, nişastalı, şekerli maddeleri ve yağları, yâni vücûdunuz makinesini işletecek kudret kaynağını yaratıyor.] Böylece, tarlalarda, çöllerde, dağlarda, derelerde, bitirdiği nebâtlarda [bitkilerde] ve yer yüzünde ve denizlerin dibinde gezdirdiği hayvanlarda, midelerinize gidecek, sizi besliyecek rızık, gıdâ hâzırlıyor. Akciğerlerinizde kimyâhâneler açarak, burada kanınızın zehrini ayırıp, yerine oksijen yakıcı maddesini sokuyor.

Dimâğlarınızda [beyinlerinizde], fizik laboratuvarları açarak, burada his uzuvlarından [organlarından], sinirlerden gelen haberler alınıp, demir taşına mıknatis kuvvetini yerleştirdiği gibi, beyninize yerleştirdiği akıl ve yüreğinize yerleştirdiği kalb kuvvetleri tesîri ile, bir ânda, çeşitli plânlar hâzırlanıp, emirler, hareketler meydana getiriyor.

Yüreğinizi çok karışık ve hârîka dediğiniz tesîrlerle, geceli gündüzlü çalıştırıp, damarlarınızda kan nehirleri akıtıyor. Sinirlerinizde, akıllarınızı şaşırta, nice nice yol şebekeleri dokuyor. Adalelerinizde sermayeler gizliyor. Daha ve daha birçok hârîkalarla, vücûdunuzu techîz ediyor, tamamlıyor. Hepsine fizik kanûnları, kimyâ reaksiyonları ve biyoloji olayları gibi isimler taktığınız, bir nizâm [düzen] ve âhenkle, tesis ediyor, montaj yapıyor. Kuvvet merkezlerini içinize yerleştiriyor. Gereken tedbîrleri rûh ve şuurunuz tersim ediyor [resmediyor]. Zihin denilen bir hazîne, akıl nâmında bir miyâr [ölçü], fikir dedikleri bir âlet, irâde dediğiniz bir anahtar da, ihsân ediyor. Her birini yerinde kullanabilmeniz için size tatlı, acı ihtârlar, işâretler, meyiller, şehvetler de veriyor. Daha büyük bir ni'met olarak, sâdık ve emîn Resûllerle açıkça, talimât gönderiyor.

Nihâyet, vücûdunuz makinesini işletip ve tecrübelerini gösterip, maksada göre kullanmanız ve istifâde etmeniz için elinize teslim ediyor. Bütün bunları, size ve irâdenize ve yardımınıza muhtaç olduğundan değil, mahlûkları arasında size ayrı bir mevki, bir salâhiyyet [yetki] vererek, mesut ve bahtiyâr olmanız için yapıyor. Ellerinizi, ayaklarınızı, kullanabildiğiniz her uzvunuzu, arzûnuz bırakmayıp da, yü-

ÂYÂT-I HIRZ: Resûlullah aleyhisselâmın Übeyübnî Ka'b radiyallahü anhın hasta olan kardeşine okuduğunda şifâ bulduğu muhafaza edici, koruyucu âyetler. Okunduğunda veya üzerinde taşındığında Allahü teâlânın muhafazasına vesile olan âyet-i kerîmeler.

reğininizin atması, ciğerlerinizin şişmesi, kanlarınızın dolaşması gibi, sizden habersiz kullansaydı, her işinizde, zorla, refleks hareketleri ile, çolak el, kuru ayak ile yuvarlasaydı, her hareketiniz bir titreme, her kıvılcığınız bir seğirme olsaydı, kendiliğimize ve emânetlere mâlik olduğunuzu iddiâ edebilir mi idiniz? Sizi, cansızlar gibi, sâde dış kuvvetler tesîri ile veyâ hayvanlar gibi, yalnız dış ve iç kuvvetler ile akılsız, şuursuz hareket ettirse idi ve evlerinize taşıdığımız ni'metlerden, yük hayvanı gibi, ağzınıza bir lokma verseydi, onu alıp yiyebilecek mi idiniz?

Doğmadan evvelki, doğduğunuz zamanki hâlinizi düşünüyor musunuz? Üzerinde yatıp kalktığımız, yiyip içtiğimiz, gezip dolaştığımız, gülüp oynadığımız, dertlerinize devâ, korkulara, sıcağa, soğuğa, açlığa, susuzluğa, yırtıcı ve zehirli hayvanların ve düşmanların hücumlarına karşı koyacak vâsıtaları bulduğunuz şu yer küresi yapılırken, taşları, toprakları hilkat [yaradılış, fitrat] fırınlarının ateşlerinde pişirilirken, suyu ve havası, kudret kimyâhânesinde inbiklerden çekilirken, siz nerede idiniz, ne içinde idiniz, hiç düşünüyor musunuz? Bugün, bizim dediğimiz karaların, denizlerden süzülüp ayrıldığı, dağların, derelerin, ovaların, tepelerin döşenildiği zaman, acaba nerede idiniz? Denizlerin acı suları, Hakkın kudreti ile buharlaştırılarak, gökde bulutlar yapılırken, o bulutlardan yağın yağmurlar, [çakan şimşeklerin ve güneşden gelen kudret, enerji dalgalarının hâzırladığı gıdâ maddelerini,] yanmış, kurumuş toprakların zerrelere işletip, o maddeler, [ziyâ ve harâret şuaları tesîri ile] oynayıp titreşerek hayâtın hücrelerini yetiştirirken, nerede idiniz ve nasıldınız?

Bugün kendinize maymun tohumu derler, inanırsınız. Allah yaratır, yaşatır, öldürür, her şeyi O yapar derler inanmak istemezsiniz.

Ey İnsanoğlu, Sen Hep misin, Hiç misin?

Ey insan! Acabâ sen nesin? Babanın damarlarında neydin? Bunak, örümcek kafalı, gerici diye hakâret ettiğin babana, vaktiyle damarları içinde sıkıntı verirdin. O zaman, seni oynatan kimdi ve sen onu, niçin râhatsız ediyordun? O, istese idi, seni bir çöplüğe atabilirdi, fakat atmadı. Seni, bir emânet gibi sakladı. Bol bol besleneceğin bir gülşen serây-ı ismete [temiz bir aile bahçesine] tevdi etdi [emanet bıraktı] ve nice zaman himâyene uğraşdı ise, sen niçin sıkıntılarından babanı mesûl tutarak tahkîr ediyorsun da, ni'metlerinden ona ve yaratana bir şükür payı ayırmıyorsun? Sonra sen, emânetini niçin herkesin kirlendiği çöplüklere döküyorsun?

Etrafın, arzû ve emellerine uyduğu zaman, her şeyi, aklınla, ilminle, fenninle, gücünle, kuvvetinle yaptığını inanıyorsun. Hakkın sana verdiği vazîfeyi unutuyor ve o yüksek memûrlukdan istifâ ediyor ve emânete sahip çıkmaya kalkıyorsun. Kendini mâlik ve hâkim tanımak ve tanıttirmek istiyorsun. Öte taraftan, etrafın, arzularına

◆ ◆ ◆

ÂYET-İ KERİME: Kur'ân-ı kerîmde sûrelerdeki her bir cümle.
ÂYET-EL-KÛRSÎ: Vakit namazlarından sonra okunması sünnet olan ve pek çok faziletleri bulunan Bakara sûresinin 255. âyet-i kerîmesi.

◆ ◆ ◆

uymaz, dış kuvvetler seni mağlûp etmeğe başlarsa, o zaman da, kendinde hasret ve hüsrândan, acz ve yeisden başka bir şey görmüyorsun. Hiçbir irâde ve ihtiyâra [seçme hakkına] sâhib olmadığını, her şeyin cebir [kaderin] elinde esîr olduğunu ve varlığının, otomatik ve fakat zembereği kırık bir makina gibi olduğunu iddiâ ediyorsun. Kaderi bir (**İlm-i mütekaddim**) [Allahü teâlânın olacak şeyleri ezeli ilmi ile bilmesi gibi] değil, bir (**cebr-i mütehakkim**) [Allahü teâlânın zorla yaptırması] mânâsında anlıyorsun. Bunu söylerken, ağzının, gramofon gibi olmadığını da, sezmez değilsin.

Sofrana, sevdiğin yemekler gelmediği zaman eline geçirebileceğin kuru ekmeği yimekle, yimeyip açlıktan ölmek arasında hür ve serbest bulunduğun ve kuru lokmalar, ağzına zorla tıkmadığı hâlde, elini, dilini uzatır, onları yirsin. Hem yirsin, hem de bir şey yapmadığına hükmedersin. Düşünmezsin ki, elin ve ağzın, yine arzûnla oynamış ve bu oynayış bir sıtma, bir titreme olmamıştır. Fakat, böyle mecbûr olduğun zamanlarında bile, irâdene mâlik olduğun hâlde, seni âciz bırakan, hâricî [dış] kuvvetler karşısında kendini mecbûr, esîr, hâsılı bir hiç bilirsin.

Yâhû! İşin yolunda, muvaffakiyyet [başarı] ve muzafferiyet [üstünlük] yanında olunca (Hep), işlerin aksi, ters olduğu zamanında ise, kaderin cebri [zoru] altında oyuncak bir (Hiç) diye iddiâ ettiğin o sen, bunlardan hangisisin? Hep misin, hiç misin?

İnsan Haddini Bilmelidir

Ey Âdem oğlu! Ey noksanlık ve taşkınlık içinde yüzen insan! Siz, ne hepsiniz, ne de hiçsiniz! Her hâlde ikisi arası bir şeysiniz. Evet siz, îcâd etmekden, her şeye hâkim ve gâlib olmakdan, şübhesiz uzaksınız. Fakat, inkâr olunamayan bir hürriyyet ve ihtiyârınız, sizi hâkim kılan, bir arzû ve seçim hakkınız vardır. Siz, eşi ortağı bulunmayan bir hâkim ve mutlak, başlı başına bir mâlik olan, Hak teâlânın emri altında, ayrı ayrı ve müşterek vazîfeler alan, birer memûrsunuz! Onun koyduğu ahkâm ve nizâm ile, Onun tayîn ettiği mevkileriniz ve halk edip emânet olarak verdiği salâhiyyet ve vâsıtalarınız nisbetinde vazîfe yaparsınız. Âmir ancak O, hâkim yalnız O, mâlik yine Odur. Ondan başka âmir, Ona benzer hâkim, Ona ortak mâlik yoktur. Sizin o kadar benimseyerek, hevesle atıldığınız maksatlar, gâyeler, giriştiğiniz mücâdeleler, sarf ettiğiniz gayretler, duyduğunuz iftihârlar [övünmeler], kazandığınız başarılar, O'nun için olmadıkça, hep yalan, hep boşdur. O hâlde kalblerinizde, niçin yalana yer veriyorsunuz da, şirkelere sapıyorsunuz? Niçin, eşsiz hâkim olan, Hak teâlânın emirlerine uymuyor, O'nu mabûd [kendisine ibâdet olunan] tanıyorsunuz da, binlerce, hayâl olan, mabûdlar arkasında koşuyor, hepimiz sıkıntılar içinde boğuluyorsunuz? Her neye koşuyorsanız, sizi sürükleyen bir emel, bir ihtiyâr,

ÂYİSE: Hayzdan yâni âdetten kesilmiş kadın. İhtiyar kadın.

A'ZÂ: Organ, uzuv, üye. Bir bütünün parçalarından her biri. Bir cemiyet üyesi.

AZÂB: Cezâ, acı karşılıklar. Günâhlar sebebiyle âhirette çekilecek cezâ.

bir îmân değil midir? Niçin o emeli Hakdan başkasında arıyorsunuz? Niçin, o îmânı Hakka tahsîs etmiyor, o ihtiyârı bu îmâna ve îmânın netîcesi olan amellere sarf etmiyorsunuz?

Hak teâlânın hâkimliğini tanıdığınız, emâneti ve emniyeti bozmayarak çalışdığınız zaman, birbirinizi ne kadar sevecek, ne kadar bağlı kardeşler olacaksınız. Sizin o kardeşliğinizden, Allahın merhameti, neler yaratacaktır. Kavuşduğunuz her ni'met, hep Hakka îmânın hâsil ettiği kardeşliğin netîcesi ve Allahü teâlânın merhameti ve ihsânıdır. Gördüğünüz her musîbet ve felâket de, hep kızgınlığın, nefretin ve düşmanlığın netîcesidir. Bunlar ise, hakkı tanımamanın, zulüm ve haksızlık etmenin cezâsıdır. Bu da, hukûku kendiniz kurmağa kalkışmanın, Hak teâlâ ile yarış edebilecek şeriklere tâbi olmanın, hâsılı, hâlis tevhd ile, yalnız Hak teâlâyâ îmân etmemenin netîcesidir.

Hülâsa [işin özü ve esası], insanlığı kaplayan sıkıntıların birinci sebebi, Hakka karşı şirk ve müşriklidir. İlim ve fen, ilerlediği hâlde, insanlığın ufuklarını sarmış olan fesâd [karışıklık, bozukluk ve fenalık] karanlığı, hep şirkin, îmânsızlığın, vahdetsizliğin ve sevişmezliğin netîcesidir. Beşeriyet [insanlık] ne kadar uğraşırsa uğraşsın, sevip sevilmedikçe, ızdırâb ve felâketden kurtulamaz. Hakkı tanımadıkça, Hakkı sevmedikçe, Hak teâlâyı hâkim bilip, Ona kulluk etmedikçe, insanlar, birbiri ile sevişemez. Hakdan ve Hak yolundan başka her ne düşünülse, hepsi ayrılık ve perişanlık yoludur. Görmez misiniz, câmiye gidenler sevişir, meyhâneye gidenler dövüşür.

Hak teâlâdan başka herneye gönül verseniz, herneye tapınsanız, hepsinin zıddı, mukâbili [karşılığı] vardır. Bunların hepsi de, Hakkın kudreti ve irâdesi altındadır. Şeriki [ortağı], naziri [benzeri], misli, zıddı, mukâbili olmayan, yegâne [biricik, tek] hâkim, ancak Hak teâlâdır ve ancak Onun mukâbili bâtıldır, yanlıştır ve varlığı mümkün olmıyan [imkânsız] bir yoklukdur.

Hak teâlâdan başka, her neye tâbi olur, her neye tapınır, O'nun yerine, her neyi sever ve hakîkî hâkim tanırırsanız, biliniz ki, onlar da sizinle beraber yanacaktır.

Esseyid Abdülhakîm efendi

Kâfirin topu çok, hîlesi çok, azâbı çokdur.

Mü'minin ilmi çok, hayâsı çok, râhatı çokdur.

ÂZÂD: Serbest bırakma, kurtuluş, serbestlik, hürlük.
Kölenin hürriyetine kavuşması.

AZAMET: Büyüklük. Cenâb-ı Hakk'ın büyüklüğü.

Azîmüştân: Şanı büyük. Allahü teâlâ için kullanılan tazim kelimelerinden.

İLİM ÖĞRENMEK

Ey temiz gençler! İslâm bilgilerinin [yâni din ve fen bilgilerinin] tahsiline çok ehemmiyet veriniz!

Peygamberimiz “aleyhisselâm” bir hadîs-i şerîflerinde, **(İlmi beşikden mezâra kadar tahsîl ediniz)**, diğeri bir hadîs-i şerîfde, **(İlmi arayınız, velev ki, Çin’de olsa)** buyurdu. [Yâni dünyânın bir kenarında ve kâfirlerde olsa dahî demektir.]

İlim meclisine gitmenin fazîlet ve derecesi çok büyüktür. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **(Bir kimse din âlimlerinin ve sâlihlerin [yâni İslâmın beş şartını devâm üzere yapanların] yanına gitse, her bir adımına Hak teâlâ, kabûl olmuş nâfile bir hac sevâbı ihsân eder. Zîrâ, âlimleri ve sâlihleri Hak teâlâ sever. Allahü teâlânın evi olsaydı, bu kimse o evi ziyâret eyleseydi, ancak bu sevâbı kazanırdı.)**

Peygamber “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz buyurdu ki: **(Yâ âlim, yâ müteallim [yâni talebe] veyahut bunları dinleyici ol! Bu üçünden olmayıp dördüncüsünden olursan, [yâni hiçbirinden olmazsan] helâk olursun.)** [İlmihâl kitâbı, okumayan dînini öğrenemez. Dînini öğrenmiyenin dîni, îmânı gider. Din düşmanlarının yalanlarına aldanıp kâfir olur.]

Bir kimse, Ehl-i sünnet âlimlerinin “rahime-hümullahü teâlâ” meclisine kırk gün devâm eylese, kalbi nûrlanır. Çünkü, islâmiyyetin emr ettiği ilimler kalbin ışığıdır. [İlmi olmıyan kimse, şeytâna ve islâm düşmanı olan kimselere ve gazetelerine aldandır. Ehl-i sünnet i’tikâdında olmıyan din adamlarının yazılarını okuyanın kalbi kararır.] Allahü teâlâ, sana fazla mal verirse bahîl olma! Din uğruna sarf et! Hâlis müslümanların yazdığı doğru ilmihâl kitâblarını al, dağıt! Cihâd sevâbına kavuşursun. Peygamberimiz “aleyhisselâm” birgün, **(Yâ Ebâ Hüreyre! Mü’minlerin büyüğü, benden sonra o kimsedir ki, Allahü teâlâ ona mal verir, o da gizli ve âşikâre Hak yoluna harcar ve yaptığı iyilikleri kimsenin başına kakmaz)** buyurdu.

Fazla konuşma, kimse ile münâkaşa etme! Her zaman sükût etmeğe devâm eyle ki, iki cihânda selâmet bulasın. Hak teâlâ hazretlerini çok zikir edersen, kalbin ölmez ve şeytâna da gâlib gelmiş olursun. Hak teâlâ hazretlerini çok zikreleyenlerin kalblerine hikmet akar.

Mü’min kardeşlerini sevindirmeğe çalış! Zîrâ Peygamberimiz, **(Bir kimse, bir mü’min kardeşini sevindirirse, Hak teâlâ o kimsenin kalbini kıyâmet gününde ferahlandırır)** buyurdu. Yine, **(Bir kimse, bir masûm çocuğu sevindirirse, Hak teâlâ o kimsenin şirkden başka geçmiş günâhlarını afv eder)** ve **(Her kim dünyâda bir mü’min kardeşinin işini görürse, Hak teâlâ, o kimsenin yetmiş işine kolaylık ihsân buyurur. O yetmiş işin on dânesi dünyâda, altmış dânesi**

AZÎM [Zî ile]: Ulu, büyük, haşmetli. Büyüklüğüne, beşer aklının ve hiçbir mah-lûkun düşüncesinin erişemediği, hakîkatini kimsenin bilemediği zât, sıfatları büyük mânâsına Allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (el-Azîm). Zâtı ve sıfatları kemâlde.

kıyâmet günündedir. Bir kimse, bir mü'min kardeşinin aybını kapatırsa, Allahü teâlâ o kimsenin bütün ayıplarını kıyâmet günü kapatır!) buyurdu.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(İnsanın işlediği hayırlı amel dâimî olmalı, dâimî olarak işlenen amel, insanı maksâdına ulaştırır.)**

Gençlik ve İlim

Dünyada, her gün, her sahada birçok yenilikler yapılmaktadır. Bunları biz devamlı takip etmeye, öğrenmeye ve öğretmeye mecburuz. Yalnız sanayi ve teknik sahasında değil, din ve ahlâk üzerinde de ecdadımız gibi olmamız, gençlerimizi, îmânlı, güzel ahlâklı yetiştirmemiz gerekir.

Bugün liselerde, üniversitelerde okutulan ve insanın bütün gençlik hayâtına mal olan bilgiler, Allahü teâlânın emirlerine uyarak kullanılırsa, faydalı olur ve dünya ve âhiretin kazanılmasına sebep olur.

Dinimizin temeli, îmânı, farzları ve haramları öğrenmek ve öğretmektir. Allahü teâlâ, peygamberleri bunun için göndermiştir. Gençlere bunlar öğretilmediği zaman, İslâmiyet yıkılır, yok olur. Ömür, ilim, mal ve beden, Allahü teâlânın kullarına verdiği bir sermayedir. Bu sermayeyi Allahü teâlânın bildirdiği yerlerde harcamalıdır. Vakit geçtikten sonra pişmanlığın faydası olmaz. Onun için gençliğin, malın, sağlığın kıymetini bilmeli, dünyada âhireti kazanacak işler yapmalıdır.

Mü'min daima korku ile ümit arasında yaşamalıdır. Korkunun fazla olması daha iyidir. Böylece kötülüklerden kaçıp iyilik etmeye koşar. Ölürken ise ümidi korkusundan fazla olmalıdır.

Allahü teâlâdan korkmalı, Onun rahmetinden ümidi kesmemelidir! Ümit, recâ, korkudan çok olmalıdır. Böyle olanın ibâdetleri zevkli olur. Gençlerde korkunun daha fazla olması, ihtiyarlarda recânın daha fazla olması gerekir, denildi. Hastalarda recâ fazla olmalıdır. Korkusuz recâ ve recâsız korku câiz değildir. Birincisi emin olmak, ikincisi ümitsiz olmaktır. Hadîs-i kudsîde, **(Kulumu, beni zan ettiği gibi karşılarım)** buyuruldu. Peygamber efendimiz, ölüm halindeki bir gence sorar:

- **Kendini nasıl buluyorsun?**

- Günâhlarımdan korkuyorum; fakat Allah'tan ümit kesmiyorum.

- **Bu korku ile ümit, şu ölüm anında kimde bulunursa, Allahü teâlâ, ona umduğunu verir ve onu korktuğundan emin kılar.** [İmâm-ı Gazâlî]

Gençlikte, Allah'ın azâbından korkmalı, günâhlardan çok sakınmalı. Gevşek davranılırsa küfre düşebilir. Ama ihtiyarlayınca, ömrünün sonuna doğru, öleceği zaman, daha çok Allahü teâlâyâ hüsn-ü zân etmeli. Yâni (Ben çok günâhkârsam da, Allahü teâlâ beni affeder) diye ümit etmelidir!

AZRÂİL aleyhisselâm: Dört büyük melekten, insanların canını yâni ruhları almakla vazifeli olan ölüm meleği; melekü'l-mevt.

AZÎMET: Dinin emir ve yasaklarında hassasiyet göstererek, ruhsatlardan bile kaçınma.

Okuma Alışkanlığı ve Yabancı Dil Öğrenmenin Önemi

Kitap okumanın faydalarını saymakla bitmez. Dolayısıyla kitap okuma alışkanlığı çok önemlidir. Bu alışkanlık, küçük yaşlarda kazanılırsa, daha etkili, daha güzel ve daha kalıcı olur. Çocuklara ve gençlere okuma alışkanlığı kazandırmak lâzımdır.

Bugün ilim ve fen sahibi bir kimsenin, bir veya birkaç yabancı dil öğrenmesi zaruret halini almıştır. Bir hadîs-i şerifte, **(Bir kavmin dilini öğrenen, onların zararlarından korunmuş olur)** buyruluyor. Bunun içindir ki, gençlerimizin yabancı dil öğrenmeleri faydalı olup, sevâb kazandıran çok işlere sebep olabilir.

NÜKTE: Genç Yaşta Tövbe Eden Gencin Ayağında Bir Kıl Olmak

Şah-ı Nakşibend hazretlerine bir gün sormuşlar:

- *Efendim, Allah'a varan derece çoktur, meselâ yüz derece olsaydı siz hangi derecelere talip olurdunuz?*

- *Birincisi, muhabbet, sevgi derecesine talip olurdum, çünkü sevgi, bütün sıkıntıları, kirli şeyleri, yok etmese de örter. Sevgi, sevdiği insanın birçok kusurlarını affettirir. Bu yüzden muhabbet derecesine talip olurdum. Rabbimizin rızasına kavuşmak için başka bir derece daha var. O da, genç yaşta Allahü teâlâyâ tövbe eden bir gencin ayağında bir kıl olmayı isterdim. Genç yaşta Allah'a dönen, nefsinin şerrinden korunan bir delikanlının, benim için büyük şereftir, büyük nimettir.*

HİKÂYE: Valinin Gururlu ve Şımarık Oğlu

Basra valisinin 25-30 yaşlarında, biraz gururlu, şımarık bir oğlu varmış. Bir gün kıymetli elbiseler giyer, süslenir. Atına binip giderken, Hasan-ı Basri hazretleri yolunu kesip, atın yularından tutar. (Sana iki سوال var. Birincisini bilirsen 10, ikincisini bilirsen 20 dinar vereceğim) der. Genç, gururlu bir şekilde, (Peki hocam, sor bakalım) der. Gence, (Evin var mı?) der. Genç, var diye cevap verir. (Kendin mi yaptın?) diye sorar. Genç, (Evet, kendim bir senede yaptım) der. (Niye öyle uzun sürdü?) diye sorunca, (Eşeğime acidım, fazla yük yüklemedim. Yavaş yavaş yaptım, o yüzden uzun sürdü) der. (Güzel! Peki, eşeğine acıyorsun da, niye kendine acıımıyorsun, bu kadar günâh yüklemişsin?) diye sorunca, genç hemen attan iner. Kendine çeki düzen verir.

Hasan-ı Basri hazretleri nereye gittiğini sorar. Genç, padişaha gittiğini söyler. (Vali yardımcılığından hoşlanmadım, başka görev isteyeceğim) der.

- *Peki, niye böyle güzel elbiseler giyip süslendin?*

- *Padişaha, büyüklerin huzuruna çıkarken böyle giyilir.*

- *Güzel! Şimdi ikinci sorumu soruyorum. Niye padişahlar padişahına böyle önem*

BÂLİĞ: Bülûğa eren, ergenlik çağına gelen erkek çocuk.
BÂLİĞA: Bülûğa eren, ergenlik çağına gelen, hayız gören kız.
BÂTİL: Boş, beyhude. Bozuk, geçersiz, yanlış.

vererek gitmiyorsun? Yâni Allahü teâlânın huzuruna, namazınla niyazınla böyle çıkmıyorsun? Gittiğin padişah da, Onun âciz bir kulu değil mi?

Meseleyi anlayan genç, dünya makamından vazgeçip, (Efendim, tövbe ettim, padişaha gitmekten vazgeçtim, dergâha geliyorum) der. İşte Allah adamlarının sözleri böyle tesirli oluyor.

HİKÂYE: Allah Rızası İçin Gelen, Muradına Erer

Bir genç, hikmet ehli bir zâta gelip, (Efendim, ben Allah rızası için evlenmek istiyorum) der. O zât da, (Cenâb-ı Hak sana, arzuna uygun bir kız nasip etsin!) diye duâ eder. Allahü teâlâ, gencin hâlis niyetini ve o mübârek zâtın duasını kabul eder. Allah rızası için gelen, muradına erer. Çok sâlihâ bir kızı Allahü teâlâ ona nasip eder. Bu, her iki taraf için de büyük bir nimettir. Her işini Besmeleyle yapan, namazını kılan, tesettüre riayet eden, Allah'tan korkan bir hanıma kavuşmak nimet olmaz mı? Kendisini ve hanımını haramlardan koruyan koca da, hanım için büyük nimettir. Kızın babası da mesuttur, bahtiyardır, çünkü (**Kızını fâsıka veren melündür**) hadîs-i şerîfnde bildirilen duruma düşmüyor.

HİKÂYE: Ölümünden Çeyrek Akçeyle Kurtuldum

Muhtaç bir ihtiyar, bir gençten çeyrek akçe ister, o da verir. Günün birinde, o genç, bir suç sebebiyle yakalanır, idama mahkum olur. Genç asılmaya götürülür. Herkes toplanır. İhtiyar oradan geçerken, genci görür, iyiliğini hatırlar, ona acır. Genci kurtarmak için bir çare düşünür. “Eyyvah! Güzel huylu padişahımız vefat etti. Dünya boş kaldı” diye haykırır, feryat içinde ağlar. Kılıçlarını çekip duran askerler, oradaki halk, ihtiyarın sözünü işitince feryat ve figan ederler. Herkes dövünmeye başlar. Herkes saraya koşar. Bakarlar ki padişah sağ, tahtında oturuyor.

İdam sahası boşalınca, genç kaçır, ihtiyar kalır. Yalan haber üzerine, ihtiyar yakalanır, padişahın huzuruna götürülür. Padişah korkunç bir surette bağırır: “Güzel ahlâklı, hak ve adalet timsali, halkını seven bir padişahın ölümünü neden arzu ettin?”

İhtiyar, “Hükümün cihana yürüsün ey adil padişahım” diye başlayan uzun bir duâdan sonra, “Padişah öldü dememle padişahım ölmedi. Fakat bu sözle bir can kurtuldu” der ve olayı anlatır. Meseleyi öğrenen Padişah, memnun olur, ihtiyarı affeder. Kaçan genç, korku ile, düşe kalka koşarken, onu tanıyan biri, (Ölümünden nasıl kurtuldun?) der. O da (Çeyrek akçeyle kurtuldum) der.

BASAR: Gizli ve âşikâr her şeyi, âletsiz ve şartsız olarak görmesi mânâsına Allahü teâlânın sübûtî sıfatlarından. Görme.
BEDDUÂ: Kötü duâ. Bir kimsenin aleyhine yapılan duâ.

HİKÂYE: Bahçe Benim Değil, Ben Bekçiyim

Gencin biri bahçelerde bekçilik yapar. Zamanın sultanı Melik Zâhir, bir bahçenin yanından geçerken o genci görür. Gencin gayreti hoşuna gider ve (Ben sultanım, bana bir nar verir misin?) der. Genç, koparıp bir nar getirir. Sultan tadına bakar. Nar ekşidir. (Sen bu bahçede bu kadar çalışıyorsun, narın ekşisini tatlısını daha anlayamadın mı?) der. Genç de, (Efendim bahçe benim değil, ben burada bekçiyim. Bir defa olsun alıp yemedim. Hangisi ekşi, hangisi tatlı, bilemem) der. Sultan ise, (İyi ama ben tatlı nar istiyorum) deyince, genç de, (Allahü teâlâyâ duâ ederim, tatlısını verir) der ve namaza durur. Namazdan sonra Sultan gelip o gencin ayaklarına kapanır. Genç, (Estağfirullah) diyerek buna mâni olmaya çalışınca, Sultan, (Sizinle beraber ağaçların da secde ettiğini gördüm) der ve koca sultan, o gencin müridi olur. O genç bir bekçiydi, ama kalbi daima Allah'la beraber olan Abdullah el-Acemî hazretleri idi. Onun için herkesin duasını almalıdır. Duâ almanın ilk şartı tevâzâdur. Kibirli insan duâ isteyemez.

HİKÂYE: Namazım Geçti mi?

Bir talebenin gözleri rahatsızlanır ve hocasına danışarak, duâsını da alarak, çok riskli bir ameliyata girer. Gözün sinirleri kaynaşmaya başlamış. Her kaynaşıta görme mesafesi azalıyor. Daha fazla gecikirse kör olacaktır. Sinirlerin ayrılması gerekiyor, ama çok tehlikeli bir ameliyat, sinirin biri biraz kesilse kör olacak. Nihayet sekiz saat kadar sonra ameliyat başarıyla biter ve nasıl görecekti diye hastanın ayılması beklenir. Bantları çıkarırlar, yavaş yavaş bakarken, daha gözünü açarken ilk cümlesi, (Hangi namaz vaktindeyiz? Namazım geçti mi?) olur.

Ölüm kalım hâlinde yâni kör olup olmadığını, gözlerinin iyileşip iyileşmediğine bakmadan, ağır bir ameliyattan çıkan bir insan, akli başına gelirken, ilk önce namazı soruyor. Bu husus, hocasına arz edilince, gözleri yaşarıp, (Allah Allah! Kardeşim işte bu arkadaşınız evliyâdır. Elhamdülillah aramızda böyle mübârek gençler de var) buyurur.

NÜKTE: Gülmeye Bir Garantin mi Var?

Hasan-ı Basrî hazretleri de, kakhaha ile gülen bir gence, (Oğlum, Sıratı mı geçtin veya Cennete gideceğine dair bir garantin mi var da böyle gülüyorsun?) buyurmuş, O gencin de bir daha boş yere güldüğü görülmemiştir.

BÂTİN: İç, öz. Gizli, görünmeyen. Duyu organları ile hissedilemeyen, hayâl edilemeyen, akıl ile anlaşılabilen mânâsına Allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (el-Bâtın).

BELÂĞAT: Sözün düzgün, kusursuz ve yerinde söylenmesi.

MENKİBE: Doğru Kılınan Namaz, Bütün Kötülüklerden Uzaklaştırır

Bir genç, namaz kılar ve her türlü kötülüğü de yapardı. Bu gencin durumunu Resûlullah'a bildirdiler. Peygamber efendimiz, (Bir gün gelir namaz, onu diğer günâhlardan alıkoyar) buyurdu. (Haram işliyorsan, namaz kılmasın) demedi, (Namaza devam etsin) buyurdu. Aradan çok zaman geçmedi. O genç günâhlarına tövbe etti, iyi hâl sahibi oldu. Bu bakımdan namazı doğru kılmalıdır!

Doğru kılınan namaz, bütün kötülüklerden uzaklaştırır. Yâni insan namazı doğru kılsa, dine tam uyumuş olur. Dine tam uyan da, hiç bir kötülüğü işlemez, ayrıca dinimizin emrettiği iyi işleri yapmaya çalışır.

Namaz gibi çok önemli bir ibâdet için yatıp kalkmak tabiri kullanılmamalıdır!

MENKİBE: Haramdan Sakınmanın Semeresi

Gencin biri Kâbe'de hep, "Ey doğruların yardımcısı olan Allahım, ey haramdan sakınanların yardımcısı olan Allahım, sana hamd-ü senâ ederim" diye dua eder. Bu durum herkesin dikkatini çeker. Biri, (Neden hep aynı duâyı yapıyorsun, başka bir şey bilmiyor musun?) der. O da anlatır:

7-8 sene önce yine Kâbe'de iken içi altın dolu bir torba buldum. Tam 1.000 altın vardı. İçimden bir ses; (Bu altınlarla, şunları şunları yaparsın) diyordu. Hayır dedim kendi kendime, bu benim değil, başkasının malı, kullanmam haram olur dedim. Bu sırada biri; (Şöyle bir torba bulan var mı?) diye bağıyordu. Çağırdım onu, "Nasıl bir torbaydı, içinde ne vardı" diye sordum. Torbayı tarif etti ve içinde; "1.000 altın vardı" dedi. "Al öyleyse torbanı" diyerek verdim. Adam torbayı açıp içinden bana 30 altın verdi.

Pazara gittim. Temiz yüzlü genç bir esiri [köleyi] överek satıyorlardı. Gencin temizliği dikkatimi çekti. Yanlarına gittim, bu köle için ne istiyorsunuz dedim. 30 altın dediler. Adamdan aldığım 30 altını verip genci satın aldım. Bir iki yıl geçti. Genç çok çalışkan, çok edepli idi. Onu aldığıma çok memnun olmuşum. Bir gün onunla giderken karşıdan iki üç kişi geliyordu. Genç bana dedi ki, (Efendim, ben Fas emirinin oğluyum. Bu gelenler babamın adamları. Beni buldular. Senden beni satın almak isterler. Sen iyi bir insansın, onlara 30 bin altından aşağıya satma) dedi.

O kişiler yanıma geldi, "Bu esiri bize satar mısınız?" dediler. "Satarım" dedim. "60 altın verelim" dediler. "Olmaz" dedim. "İyi ama sen bunu 30 altına almadın mı? Biz sana iki mislini veriyoruz" dediler. "Öyleyse gidin pazardan alın" dedim. Artıra artıra 20 bin altına kadar çıktılar. "30 binden aşağı olmaz" dedim. Çaresiz kabul ettiler. Altınları verip, genci alıp gittiler. Ben o 30 bin altınla, işyerleri açtım,

BAYRAM: Dini mübârek günler. Bir millete ait hususî günler. Büyük sevinç, neşe.
BAYRAM NAMAZI: Ramazan ve Kurban bayramının birinci günü işrâk vakti
erkeklerin cemâatle kılmaları vâcib olan iki rek'atlık namaz.

ticaret yaptım, daha çok zengin oldum. Bir gün bana arkadaşlar, “Çok zengin bir ailenin iyi bir kızı var. Babası yeni vefat etti. Onunla seni evlendirelim” dediler. Ben de, “Olur” dedim. Nikâh kıyıldı. Deve yükleri çeyizini getirdiler. Çeyiz arasında bir torba dikkatimi çekti, kıza, “Bu nedir?” dedim. “İçinde 970 altın var, babam Kâbe’de bunu kaybetmiş, bulan gence 30’unu vermiş. Kalanını da bana hediye etti, çeyizine koyarsın” dedi.

Demek ki bulduğum altınlar benim rızıkım imiş, vermese idim haram yoldan gelecekti, şimdi helâl yoldan yine bana geldi.

NÜKTE: Mimli Konuşmak Nefistendir

Abdülhâlık Goncdüvanî hazretlerine bir genci överler. O da merak edip ziyareti-
ne gider. Biraz sohbet ettiklerinde genç, (Rabbimin rızası Cehenneme girmemde ise
girerim) der. Abdülhâlık Goncdüvanî hazretleri, (Eyvah senin işin bitmiş. Zira hep
mimli, yâni ben diye konuşuyorsun. Mimli konuşmak ise nefistendir) buyurur.

*Uyan sevdiğim gençlik, bütün ümmîdler sende,
Uyan ey Anadolu, ey azîzler diyârî!
Asr-ı se’âdetdeki adâlet, yeryüzünde,
Yeniden te’sîs olsun, gelsin islâm behârî!*

*Ceddinin torunusun o kan damarındadır,
İstersen neler olur, rûhları yanındadır.
Resûlullahın aşkı, kalbinde, kanındadır.
O senden yüz çevirmez, ara hakîkî yârı!*

*Sarıl güzel dînine, güzel ahlâkı ihyâ et!
Sünnetin ışığında, gitsin, yok olsun zulmet.
Doğsun islâm güneşi ve hakîkî se’âdet,
Yeniden zuhûr etsin, budur islâm şîârî!*

İKİNCİ BÖLÜM
GÜZEL DİNİMİZ İSLÂMİYET

BEKÂ: Devamlılık, sebat, bâkilik, ebedîlik. Allahü teâlânın sıfatlarından; Allahü teâlânın varlığının sonsuz olması, hiç yok olmaması. Tasavvufta, fenâdan sonraki makam, mertebe. **BEREKET:** Bolluk, çokluk, gürlük. Az malın, çok faydası olması. Allahü teâlânın ihsânı.

Din Nedir ve Niçin Lâzımdır?

Din, insanları dünya ve âhirette rahat ve huzura kavuşturmak, kurtuluşa götürmek için, Allahü teâlâ tarafından gösterilen yol demektir.

Din ismi altında insanların uydurduğu eğri yollara din denmez. Dünyada yaygın olan Brahmanlık, Mecusilik ve Budistlik gibi sapık inanışlar, din değildir. Bunlara inanmak, insana sonsuz kurtuluşu sağlamaz. Din, tertemiz ahlâk sâhibi olmayı emreden, sırf merhamet ve büyüklere itâat, küçüklere şefkat emreden, insanları doğruluğa götüren “**ALLAH YOLU**”dur.

Dînin, şahsî menfaatler için kullanılması en büyük günâhtır. İnsanlara karşı yumuşak davranmak, onlara iyilik etmek, onların işlerini güler yüzle, tatlı dille ve kolaylıkla yapmak, Allahın sevgisine kavuşmaya çalışmak her müslümanın vazifesidir. Bu hâl, insanın âhirette azaplardan kurtulmasına ve Cennet ni’metlerinin artmasına sebep olur.

Allahü teâlâ, Âdem aleyhisselâmdan beri her bin senede bir peygamber vasıtası ile insanlara bir din göndermiştir. Bu peygamberlere “**RESÛL**” denir. Her asırda, en temiz bir insanı peygamber yaparak bunlar ile dinleri kuvvetlendirmiştir. Resûllere tâbi olan bu Peygamberlere de “**NEBÎ**” denir.

Bütün peygamberler hep aynı îmânı söylemiş, hepsi ümmetlerinden aynı şeylere îmân etmelerini istemişlerdir.

Din, insanlar için büyük bir ihtiyaçtır. Bir dine inancı olmayan zavallıların rûhu bomboş kalır ve türlü türlü yalancılara yanlış fikirlerine sarılırlar. Çünkü insan, muhakkak bir inanışa bağlanmaya muhtaçtır. En ileri, en gelişmiş milletlere mensup olanlar bile bu ihtiyacı tatmin için çeşitli sapık düşüncelere, uydurma mezheplere bağlanmışlardır.

Allahü teâlâ birdir. O’na giden yol da birdir. Din, Allahü teâlâyı tanıtan yol olduğuna göre, dünyada tek bir din olması gerekir. Hâlbuki bugün dünyada birbirinden farklı birçok dinler ve inanışlar mevcuttur. Bunların içinde, “**tek ALLAH**”a inanan üç büyük din vardır. Onlar da Yahudilik, Hristiyanlık ve İslâmiyettir.

Bu üç dînin hepsi, Allahü teâlâ tarafından gönderilen ilâhî dinlerdir. Ancak Yahudilik ve Hristiyanlık zamanla bozularak değiştirildi. Aslı, yok oldu. İnsanların elinde oyuncak haline geldi. Allahü teâlâ gittikçe bozulan, değiştirilen dinleri nesh etti, yâni yürürlükten kaldırdı ve kıyâmete kadar devam edecek olan en son ve en mükemmel din olarak **İSLÂM** dînini göndermiş, bütün insanların İslam dinine girmelerini emretmiştir.

BESMELE: “Rahman ve rahîm olan Allah’ın adıyla” mânâsına gelen ve her iyi işe başlarken söylenen “Bismillâhirrahmânirrahîm” sözünün ismi.

BEŞER: Âdem, âdemoğlu, insan, insanoğlu.

İslâmiyet ve Önemi

Bütün varlıkları yaratan, Allahü teâlâdır. Her şey yok iken yalnız Allahü teâlâ vardı. O hep vardır. Sonradan var olmuş değildir.

Allahü teâlâ, ilk insanı, topraktan ve ruhtan meydana getirdi. Bundan önce, hiç insan yoktu. Hayvanlar, otlar, cin ve melekler, bu ilk insandan daha önce yaratıldı. Her hayvandan, kendi cinsleri türedi. Bu ilk insanın ismi “**ÂDEM**” aleyhisselâmdir. Bundan da “**HAVVA**” isminde ilk kadını yarattı. Bütün insanlar, bu ikisinden çoğaldı.

Allahü teâlâ, insanların dünyada rahat ve huzur içinde yaşamalarını, âhirette de sonsuz saâdete kavuşmalarını istiyor. Bunun için, rahat ve huzura sebep olan faydalı şeyleri emretti. Felâkete sebep olan, zararlı şeyleri yasak etti. İnsanlara peygamberleri vasıtasıyla din göndererek, bunları bildirdi. İlk Peygamber olan Âdem aleyhisselâm ile son Peygamber Muhammed aleyhisselâm arasında gelen bütün peygamberlerin getirdiği dinlerde, hep bu faydalı ve zararlı şeyler bildirilmiştir.

İnansın veya inanmasın, herhangi bir kimse, bilerek veya bilmeyerek, Allahü teâlânın dinleri ile bildirdiği emirlerine ve yasaklarına uyduğu kadar, dünyada rahat ve huzur içinde yaşar. Bu, faydalı ilâcı kullanan herkesin sıkıntıdan, dertten kurtulması gibidir. Şimdi, hiçbir dine inanmayan çok kimsenin ve milletlerin, birçok işlerinde muvaffak olmaları, Allahü teâlânın gönderdiği son din İslâmiyete uygun olarak çalıştıkları içindir.

İslâmiyete uyararak, âhirette sonsuz saâdete kavuşabilmek için ise, önce buna îmân etmek, inanmak ve bilerek, niyet ederek uymak lâzımdır.

Cenâb-ı Hak, hepimizi dünya ve âhiretin efendisi ve bütün insanların her bakımdan en yükseği ve en iyisi olan, **Muhammed Mustafâ**’ya “sallallahü aleyhi ve sellem” tâbi olmak saâdetiyle şereflendirsin. Çünkü Cenâb-ı Hak, Ona tâbi olmağı, Ona uymağı çok sever. Ona uymanın ufak bir zerresi, bütün dünya lezzetlerinden ve bütün âhîret ni’metlerinden daha üstündür.

Hakîkî üstünlük, Onun sünnet-i seniyyesine tâbi olmaktır ve insanlık şerefi ve meziyyeti, Onun dînine uymaktır.

Sünnet, Ona tâbi olmak, yâni Ona uymak, Onun gittiği yolda yürümektir. Onun yolu, Kur’ân-ı kerîmin gösterdiği yoldur. Bu yola “**Dîn-i İslâm**” denir. Ona uymak için, önce îmân etmek, sonra müslümanlığı iyice öğrenmek, sonra farzları edâ edip harâmlardan kaçınmak, daha sonra, sünnetleri yapıp mekrûhlardan kaçınmak lâzımdır. Bunlardan sonra, mubâhlarda da Ona uymağı çalışmalıdır.

BEŞİR: Müjdeleyici mânâsına Peygamber efendimizin isimlerinden;
Kabirde mü'minlere suâl soran melekler.
BEYÂN: Açık olma; Açıklama, bildirme; İfâde etme.

Îmân Nedir?

Dînimizin temeli îmândır, yâni inanmaktır. Îmânı olmayanların hiçbir ibâdetini ve iyiliğini, Allahü teâlâ beğenmez ve kabul etmez.

Allahü teâlânın birinci emri, “**Îmân**” etmektir. Birinci yasak ettiği şey ise “**Küfür**”dür, yâni İslamiyetten ayrılmak, kâfir olmaktır.

Îmân demek, Allahü teâlâya ve Muhammed aleyhisselâmın, O'nun son Peygamberi olduğuna inanmaktır. Resûlullah efendimizin söylediklerinin hepsini beğenip kalbin kabul etmesine, yâni inanmasına “**Îmân**” denir. Böylece inanan insanlara, “**Mü'min**” ve “**Müslüman**” denir.

Peygamber efendimizin sözlerinden birine bile inanmamaya, iyi ve doğru olduğunda şüphe etmeye “**Küfür**” denir. Böyle inanmayan kimselere de “**Kâfir**” denir.

Allahü teâlâ, emirlerini ve yasaklarını bir melek vasıtası ile Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma bildirmiş, Peygamber efendimiz de bunların hepsini insanlara anlatmıştır. Allahü teâlânın bildirdiklerine “**Kur'ân-ı kerîm**” denir. Kur'ân-ı kerîm, Muhammed aleyhisselâmın sözü değildir. Allah kelâmıdır. Hiçbir insan öyle düzgün söyleyemez ve söyleyememiştir.

Kur'ân-ı kerîmde bildirilenlerin hepsine “İslâmiyet” denir. Hepsine inanan insana “**Mü'min**” denir. Birini bile beğenmeyen **îmânı gider**, yâni **kâfir olur**.

Kıyâmette olacak şeylere, cinnin ve meleklerin var olduklarına, **Âdem aleyhisselâmın** bütün insanların babası olduğuna ve **ilk Peygamber** olduğuna inanmak, yalnız kalb ile olur. Bunlara “**İtikâd**”, yâni “**Îmân**” bilgileri denir.

Beden ve kalb ile yapılacak ve sakınılacak şeylere ise, hem inanmak ve hem de yapmak veya sakınmak lâzımdır. Bunlara inanmak da îmân olur. Bunları yapmak ve sakınmak, **ibâdet** olur.

İbâdetlerin, vazife olduğuna **inanmamak, ehemmiyet vermemek** ise **küfürdür**. Bunlara inanıp da yapmayan kâfir olmaz. Îmânı gitmez, fakat günâhkâr olur.

Îmân ve Küfür Bakımından İnsanlar

Yeryüzünde yaşayan ve kendilerine din gönderilen bütün insanlar, îmân edip etmemeleri bakımından ikiye ayrılır: **Mü'min** ve **kâfir**. Gönderilen dinden haberi olmayan, dağ başında yaşayıp duyamayan kimselere mü'min veya kâfir denmez. Böyle olanlar ve öğrenme imkânı olmayan, âhirette hayvanlar gibi yok edilip toprak olacaklardır. Şimdi, internet vasıtası ile, dünyânın her yerinde islâmiyyet çok kolay öğrenilmektedir. Bugün islâm dînini, duyamiyacak, hür dünyâda bir şehir, bir köy ve bir kimse kalmamıştır. İslâmiyyeti işitince, doğru olarak öğrenmek istiyene,

◆ ◆ ◆

BEYTÜ'L-MÂL: İslâm devleti hazînesi, mâliye teşkilâtı.
BEYTULLAH: Mekke-i Mükerrreme'de Mescid-i harâmın ortasında bulunan ve Müslümanların kiblesi olan binâ; Kâbe-i Muazzama; Câmi, mescid.

◆ ◆ ◆

Allahü teâlâ, bunu nasîb edeceğini va'd buyurmuşdur.

Mü'min; îmân eden kimse demektir. İslâm dîni ile bildirilen bütün bilgilere tam ve doğru olarak inanıp da, elinden geldiği kadar bunları yapan kimseye “**Sâlih mü'min**” denir. Böyle olan mü'min, her hareketinde İslâmiyete uyar. Emirleri yapıp, haramlardan sakınır. İşlerinde ve ibâdetlerinde bir kusur olursa şartlarına uygun tövbe yapar. **Böyle îmânî olan kimse, kendisi gibi çocuklarına ve emri altında olanlara da Kur'ân-ı kerîmî ve din bilgilerini öğretmeye çalışır.** Allahü teâlâ, sâlih mü'minlerden râzıdır. O'nun râzı olduğu kimsenin yeri Cennettir.

İmânî doğru olan, fakat işlerinde ve ibâdetlerinde kusuru bulunan kimseye “**Fâsık mü'min**” denir. Günâhlarına tövbe edip, pişman olan fâsık mü'mini Allahü teâlâ affeder. Müslüman olduğunu söylediği hâlde, îmânî bozuk olan, yâni sevgili Peygamberimizin ve Eshâbının bildirdiği gibi inanmayan kimseye de “**Sapık mü'min**” veya “**Ehl-i bid'at**” denir. **Bunun hiçbir ibâdetini Allahü teâlâ kabul etmez** ve bozuk inanişî sebebiyle Cehenneme gider. Fakat Cehennemde sonsuz kalmaz.

Kâfir; İslâm Dîni ile bildirilenlere îmân etmeyen, inanmayan kimsedir. **Son Peygamber Muhammed “aleyhisselâm”ın peygamberliğini kabul etmeyen bütün insanlar kâfirdir.**

Kendilerine daha önce ilâhî bir kitap gelip ona inanmaya devam edenlere “**Kitaplı kâfir**” denir. Yahudiler ve Hıristiyanlar böyledir. İlâhî olan hiçbir kitaba inanmayan kimselere de “**Kitapsız kâfir**” denir. Komünistler, masonlar ve çeşitli putlara tapanlar böyledir.

Müslüman iken, dinden çıkan yâni kâfir olan kimseye “**Mürted**” denir. Bunun müslüman iken yapmış olduğu bütün ibâdetleri ve iyilikleri yok olur. Âhirette ona fayda vermez tekrar müslüman olursa affolur.

Başka bir dinde olduğu veya inanmadığı hâlde müslüman olduğunu söyleyen kimseye “**Münâfık**” denir. Bu, müslümanları aldatmak veya bir dünya menfaatine kavuşmak için müslüman görünür.

Hiçbir dinde olmadığı hâlde, müslümanları dinden çıkarmak ve İslâmiyeti içerden yıkmak için müslüman gözüken kâfire de “**Zındık**” denir.

İmân ettiğini söylediği hâlde, İslâmiyete uymayan inanişîleri bulunan kimseye de “**Mülhid**” denir. Böyleleri, hakîkî mü'minlere kâfir dedikleri için kendileri kâfir olmaktadır.

İmân İle Küfür Birlikte Bulunmaz

Son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın, Allahü teâlâdan getirip bildirdiği şeylerin hepsine **kalb ile inanıp dil ile söylemeye îmân denir.** Söylemeye engel

BEYT-ÜL MA'MÛR: Meleklerin kıblesi. Kâbenin üst tarafında üçüncü, altıncı veya yedinci kat gökte meleklerin devamlı tavâf ettikleri yer, makam.
BÛLÛĞ: Ergenlik yaşına girme; gusl abdesti almaya başlama.

olan bir hâl bulunduğu zaman, söylememek affolur. Meselâ korkutulduğu [zarar görme durumu olduğu], ölümle tehdit edildiği, hasta, dilsiz olduğu, böylece vakit bulamadan öldüğü zaman, söylemek icâb etmez.

Allahü teâlânın son Peygamberine bildirdiği emir ve yasaklardan birini bile beğenmemeye küfür yâni îmânsızlık denir. Bildirilenlerden birine inanmamak, hepsine inanmamak olur.

Îmânın var olması ve varlığının devam etmesi için, İslâmiyetin küfür alâmeti dediği şeylerden sakınmak lâzımdır. İslâmiyetin emir ve yasaklarından birini hafif görmek, Kur'ân-ı kerîm ile, meikle, peygamberlerden birisi ile alay etmek, küfür alâmetlerinden olup inkâr etmek yâni işittikten sonra inanmamak da, tasdik etmemektir. Bundan dolayı, şüphe etmek de inkâr olur. Âl-i İmrân sûresi, 85. âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Muhammed aleyhisselâmın getirdiği İslâm dîninden başka din isteyenlerin dinlerini Allahü teâlâ sevmez ve kabûl etmez. Dîn-i İslâma arka çeviren, âhirette ziyân edecek, Cehenneme girecektir)** buyuruldu.

Bir kimse, binlerce sene ibâdet etse, bütün günâhları terk etse ve ömrünü, nefisini temizlemekle geçirse ve güzel huyları ile yanındakilere ve keşfettiği âletler ile bütün insanlara faydalı olsa, Muhammed aleyhisselâma inanmadıkça ve uymadıkça âhirette sonsuz kurtuluşa kavuşamaz, Cennete giremez. Nisâ sûresi, 13. âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Allahü teâlânın Peygamberi Muhammed aleyhisselâmın emirlerine aldırış etmeyenler, beğenmeyenler, asra, fenne uygun değildir diyenler, kıyâmette Cehennem ateşinden kurtulamıyacaklardır. Bunlara, Cehennemde, çok acı azab vardır)** buyuruldu.

Hubb-u fillah, Buğd-u fillah

Allahü teâlânın en beğendiği ibâdet, müslimânları sevmek, kâfirlere düşman olmaktır. Buna, **(Hubb-i fillah ve buğd-ı fillah)** denir.

Îmânı olmayanların hiçbir ibâdetini ve iyiliğini, Allahü teâlâ beğenmez ve kabul etmez. Bunun için **kâfirleri ve onların dinlerini sevmemek, îmânın temeli olmuştur.** Bu hakîkati, yâni **Hubb-u fillah, buğd-u fillahı** sevgili Peygamberimiz şöyle bildiriyor: **(Îmânın temeli ve en kuvvetli alâmeti, müslümanları sevmek ve müslümanlara düşmanlık edenleri sevmemektir.)**

Bütün varlıkların sâhibi olan Cenâb-ı Hak, İsa aleyhisselâma buyurdu ki: **(Eğer yerlerde ve göklerde bulunan bütün varlıkların ibâdetlerini yapsan dostlarımı sevmedikçe ve düşmanlarıma düşmanlık etmedikçe, hiç faydası olmaz.)**

Allahü teâlâ, Mûsâ aleyhisselâma da; **(Benim için ne işledin) diye sordukda, (Yâ Rabbî! Senin için namaz kıldım, oruç tuttum, zekât verdim, ismini çok zikir**

Bülûğ Çağı: Ergenlik yaşı.

BİD'AT: Resûlullahın ve dört halîfesinin zamanlarında bulunmayıp da, dinde sonradan meydana çıkarılan iş, söz ve inanışlar. Sonradan yapılan şey.

etdim) deyince, **(Yâ Mûsâ, namazların sana burhândır. Oruçların Cehennemden siperdir. Zekât kıyâmet gününün sıcaklığından koruyan gölgedir. İsmimi söylemen de, kabir ve kıyâmet karanlığında seni aydınlatan nûrdur. Yâni bunların faydaları hep sanadır. Benim için ne yaptın?)** buyurdukda, Mûsâ “aleyhisselâm”, (Yâ Rabbî! Senin için olan ameli bana bildir!) diye yalvardı. Cenâb-ı Hak: **(Yâ Mûsâ! Dostlarımı benim için sevdin mi ve düşmanlarıma benim için düşmanlık etdin mi?)** meâlindeki âyet-i kerîme ile cevâb verdi. Mûsâ “aleyhisselâm” da, Allah için amelin, **(Hubb-u fillâh)** ve **(Buğd-u fillâh)** olduğunu anladı.

Peygamber efendimizin gösterdiği doğru yoldan ayrılmayan bütün müslümanlar, Allahü teâlânın dostlarıdır. Hangi dinden ve hangi milletten olursa olsun, müslüman olmayanlar da, O'nun düşmanlarıdır. Allahü teâlâ son dîni olan İslâmîyeti inkâr edenler hakkında Bekara sûresi 161. ve 162. âyetlerinde meâlen, **(Âyetlerimizi inkâr etmiş ve kâfir olarak can vermiş olanlar var ya! İşte Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onların üzerinedir. Onlar, o lanet ve ateş içinde devamlı olarak kalanlardır)** buyurdu.

Bununla beraber bir kul, dînimizin yasak ettiği bütün günâhları işlediği, emredilen ibâdetlerin ve iyiliklerin hepsini terk ettiği hâlde, kalbinde zerre kadar küfür bulunmasa, İslâmîyetin emirlerinin ve yasaklarının hepsini beğenip, hiçbirini inkâr etmese, günâhlardan hiçbirini küçük görmese ve yaptığından dolayı kalbinde üzüntü duysa ve bu hâl ve îmân üzere dünyadan göçüp gitse, dinimize göre mü'min ve müslüman olarak ölmüş olur. Allahü teâlâ, onun bütün günâhlarını affedip bağışlayabileceğini va'd ediyor.

İnsan Ümitsiz Olmamalıdır

Nitekim Allahü teâlâ, Zümer sûresi 53. âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Ey sevgili Peygamberim! Tarafımdan ümmetine de söyle ki: Ey günâh işlemekle kendilerine karşı haddini aşmış kullarım! Allah'ın rahmetinden, sizi bağışlamasından ümidi kesmeyiniz! Çünkü Allahü teâlâ şirk ve küfürden başka, dilediği kimselerden bütün günâhları bağışlar)** buyurulmaktadır. Belki günâhlarını sevâba çevirir. Zira Furkân sûresi 70. âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Bunların kötülüklerini Allahü teâlâ iyiliğe çevirir)** buyuruyor. Böylece onu Cennete sokar.

İmânı tam ve olgun olanlar, Allahü teâlânın emirlerine itâatsızlık edemezler. Sevâp olan işlerden elini çekip günâhlarla meşgûl olamazlar. Çünkü her günâh işi yapmak ve emredilen her ibâdeti yapmamak, Allahü teâlâyâ isyandır, peygamberlerin bildirdiklerine, bütün ehl-i sünnet âlimlerine uymamaktır; aksine şeytanlara, nefse, kâfirlere uymak, âsî, fasık olmak mânâsına gelir. İşte bu sebeplerle, her emri

Bid'at Ehli: Ehl-i bid'at, bid'at sahibi; itikâd ve amelde bid'at çıkararak ve yayan kimse.
Bid'at Fırkası: Resûlullahın ve Eshâb-ı kirâmının yolundan ayrılan ve onların yolunda gitmediği için Cehennem'e gidecekleri bildirilen yetmiş iki fırkadan her biri.

şeksiz ve şüphesiz yerine getirmek lâzımdır. İtâatsizlik ve günâh, kalbe bir siyah nokta vurur. Bu da tövbesiz ve o günâhları terk etmeden kalpten silinmez. Nitekim sevgili Peygamberimiz; “**Kul günâh işleyince, kalbinde siyah bir nokta olur, tövbe ederse, kalbi temizlenir. Eğer çok günâh işlerse ve günâha devam ederse, kalbindeki siyahlık çoğalır ve bütün kalb kararır**” buyurmuşlardır.

Kalbin kararmasının alâmeti, günâh işleyip üzülmemek; ibâdet ve tâatten lezzet almamak ve nasihatın kendisine tesir ve faydası olmamasıdır. Bu hâl insanı haberi olmadan, çeker küfre yâni kâfir olmaya götürür. O hâlde, mü'min ve müslüman olanın, günâh işlemekten çok korkması ve nefsinin kötü arzu ve isteklerine uymaması lâzımdır.

İnsanı, Rabbinden uzaklaştıran üç büyük düşmandan çok sakınmalıdır. Bu düşmanlardan şeytanın vesvesesine aldanmamalı, nefsin İslâmiyete uymayan isteklerini yapmamalı ve bunların en büyüğü olan kötü arkadaşlardan uzak durmalıdır. Bütün fenâlıkların başı, kötü arkadaşlardır. Allahü teâlâ, En'âm sûresi 116. âyetinde meâlen, **(Eğer yeryüzündeki insanların çoğuna uyarsan, seni onlar Allah yolundan saptırırlar)** buyuruyor.

MENKİBE: İmân Günâhları Temizler

Dihye-i Kelbî, imân etmeden önce zengin bir Arap melikiydi. Peygamber efendimiz, onun müslüman olmasını çok arzu ediyordu. Zirâ mevkii itibarı ile etrafında ona bağlı yediyüzden daha fazla kişi vardı. Onların da İslâmiyet ile şereflemeleri kendisine bağlıydı.

Dihye-i Kelbî, müslüman olmak isteyince Cenâb-ı Hak, Resûl-i Ekreme “sallallahü aleyhi ve sellem” bir sabah namazından sonra vahyederek: (Dihye'nin kalbine imân tohumunun atıldığını) bildirdi. Biraz sonra Dihye, Mescid-i Nebevîye girdi. Resûl-i Ekrem omuzlarındaki elbisesini yere serdiler. Oraya oturmasını işaret buyurdular. Resûl-i Ekrem bu keremini gören Dihye'nin gözlerinden yaşlar boşandı. Hürmetle, saygı ile “Eshedü en lâ ilâhe illallah ve Eshedü enne Muhammeden abdühü ve Resûlühü” diyerek hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başladı. Peygamber aleyhisselâm sordu:

- Niçin ağlıyorsun?

- Yâ Resûlallah! Ben çok büyük günâhlar işledim. Bu günâhlarımdan keffâreti nedir? Malımın, mülkümün sadaka olarak verilmesi mi, yoksa öldürülmem mi gerekiyor?

- Ey Dihye, nedir günâhın?

- Yâ Resûlallah! Câhiliyet devrinin âdetine uyarak kız çocuklarımı öldürmüştüm. Tam o sırada Cebrâil aleyhisselâm gelerek:

BİSMİLLAH: Bismillâhirrahmânirrahim sözünün kısaltılmış şekli. “Allah’ın ismiyle” mânâsına her hayırlı işe başlarken söylenmesi gereken mübârek söz.

BÜHTÂN: Kara çalma. Birine işlemediği bir şeyi yapmış olmakla itham etme.

- “*Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ müslüman olanların câhiliyet devrindeki günâhlarını affetti*” buyurdu.

MENKİBE: İmân Etmek İsteyince

İbrâhim Havvas, İslâm âlimlerinin büyüklerinden ve evliyânın üstünlerindedir. Cüneyd-i Bağdâdî’nin talebesidir. Hicrî 291 yılında vefât etmiş olup, kabri Rey şehrinde. Kendisi başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlatıyor:

“Bir sene hacca gitmeye niyet ettim. Bu niyetle yola çıktım. Maksadım Kâbe-i şerîf tarafına gitmek olduğu hâlde, istemiyerek ters yöne gidiyordum. Allahü teâlânın irâdesi beni batı tarafına çekiyordu. En sonunda İstanbul’a gitmeye karar verdim. Şehre girdim. Yüksek bir köşk gördüm. Kapı önünde bir kısım insanlar, bir araya toplanmışlardı. Yaklaştım ve sordum:

- *Niçin toplandınız?*

- *Rum Kayseri’nin kızı delirdi. Çare bulmak için doktorları topladı.*

Bunda bir hikmet olsa gerektir, dedim ve içeri girdim. Orada Kayser’in kızını ondüdüncü ay gibi gördüm. Bana baktı ve dedi ki:

- *Hoş geldin, ey İbrâhim Havvas!*

- *Beni nereden tanıyorsunuz?*

- *Canımı, Cânâna teslim etmek istedim ve Hak teâlâdan sevdiği bir kulunu yanımda bulundurmasını niyâz ettim. Rüyâmda buyuruldu ki: “Yarın İbrâhim Havvas sana gelecek!”*

- *Hastalığınız nedir?*

- *Bir gece dışarı çıkıp ibret nazarıyla gökyüzüne baktım. Kendimden geçtim. “Allahü ehad verresülû Ahmed/Allah birdir ve Peygamberi Ahmed yâni Muhammed” kelimesi dilime, mânâsı kalbime geldi. Bu kelimeyi dilimden düşürmez oldum. Bu sebepten hâlîme delilik alâmeti, bana da deli dediler:*

- *Bizim diyâra gelmek ister misin?*

- *Sizin diyârda ne var?*

- *Mekke, Medîne ve Beyt-ül-mukaddes (Mescid-i Aksâ) oradadır.*

- *Sağ tarafına bak!*

Baktım bir düzlükte Mekke, Medîne ve Beyt-ül-mukaddes karşımda duruyor gördüm. Az sonra dedi ki:

- *Vakit yaklaştı. İstek ve arzu haddi aştı.*

“Kelime-i Şehâdet” getirip rûhunu teslim etti.

BÜYÜK GÜNÂHLAR: Günâh-ı kebâir. Allahü teâlânın gazabına sebep olan günâhlar.
BÜYÜK MELEKLER: Cebrâil, Mikâil, İsrâfil ve Azrâil aleyhimüsselâm
adındaki dört büyük melek.

Îmânın Doğru Olmasının Şartları

Îmân, duyu organlarının ve aklın kavradıkları bilgilerle elde edilmez. Fen ilimleri ile âlemdeki nizâmın (düzgünlüğün) tesadüfen olmadığını ve bir yaratıcının bulunduğunu anlamak ve bilmek de îmân olmaz. Îmân demek, son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın Allahü teâlâdan getirdiği bilgilerin cümlesine inanmak demektir. İnanılması lâzım gelen bilgilere, akla uyarsa inanırım demek, peygamberlere inanmamak demek olur. Din bilgisi, akıl sâhiplerinin buluşları değildir. Peygamberlerin haber verdiği, bir yaratıcının sıfatlarını ve îmân edilecek bütün hususları, Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarından öğrenip, öyle inanmalıdır.

Doğru ve makbûl bir îmân sâhibi olmak için, ayrıca şu şartlara da uymalıdır:

1- Îmân devamlı ve sabit olmalıdır. Bir an dinden ayrılmayı düşünmemelidir. Üç sene sonra müslümanlıktan çıkacağım diyen kimsenin, o andan itibaren îmânı gider, müslümanlıktan çıkmış olur.

2- Mü'minin îmânı, havf ve recâ arasında olmalıdır. Allahü teâlânın azâbından korkmalı, fakat rahmetinden bir an ümit kesmemelidir. Her günâhı işlemekten çok sakınmalı, günâhı sebebiyle îmânının gitmesinden korkmalıdır. Bütün günâhları işlemiş olsa bile Rabbimizin affedeceğinden hiç ümit kesmemelidir. Günâhları için tövbe etmelidir. Çünkü tövbe eden, hiç günâh işlememiş gibi olur.

3- Can boğaza gelmeden önce îmân etmiş olmalıdır. Can boğaza gelince, âhiretin bütün hâlleri gösterilir. O zaman bütün kâfirler îmân etmek isterler. Hâlbuki îmânın gaybî olması lâzımdır. Görmeden inanmalıdır. Görülen şeye îmân edilmiş olmaz. Fakat bu anda, mü'minlerin tövbesi kabul olunur.

4- Güneş batıdan doğmadan önce îmân etmelidir. Kıyâmetin büyük alâmetlerinden birisi de, güneş batıdan doğacaktır. Bunu gören bütün insanlar, îmân edecekler. Fakat bu îmânları kabul olmayacaktır. Çünkü artık tövbe kapısı kapanmış olur.

5- Allahü teâlâdan başka kimsenin gaybı, gizli olan şeyleri bilemediğine inanmalıdır. Gaybı yalnız Allahü teâlâ bilir. Bir de O'nun bildirdikleri bilir. Melekler, cinnîler, şeytanlar ve hattâ peygamberler de gaybı bilemez. Fakat peygamberlere ve sâlih kullara gaybtan bilgi verilebilir.

6- Dînin, îmâna ve ibâdetlere ait bir hükmünü zaruretsiz ve kasten red etmemelidir. İslâmiyetin emir ve yasaklarından birini hafif görmek, Kur'ân-ı kerîm ile meleklerle ve peygamberlerden birisi ile alay etmek ve bunlar ile bildirilenleri bir zorlama ve zaruret yok iken dil ile inkâr etmek, küfür (inanmamak) olur. Allahü teâlânın varlığını, melekleri, guslün ve namazın farz olduğunu, ölümle korkutulmak gibi bir zaruretle reddettiğini söyleyen kâfir olmaz.

CAHİM: Güneşe ve yıldıza tapanların azab göreceği Cehennem'in dördüncü tabakası.
CÂMÎ: Allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (el-Câmi'); zıt işleri birleştiren, cem' eden, toplayan. Müslümanların ibâdet etmek için toplandıkları yer, mâbed. Mescid.

7- İslâm dîninin apaçık bildirdiği zaruri bilgilerde şüphe ve tereddüt etmemelidir. Namazın farz olduğunda, şarap ve diğer alkollü içkiler ile kumarın, faizin, rüşvetin haram olduğunda şüphe etmek veya meşhur olan bir harama, helâl demek ve helâl olan şeye haram demek, îmândan çıkmaya sebep olur.

8- İmân, İslâm dîninin bildirdiği şekilde olmalıdır. Aklın anladıklarına, felsefecilerin ve fen taklitçilerinin bildirdiklerine göre inanmak, îmân olmaz. Muhammed aleyhisselâmın bildirdiği şekilde îmân etmek lâzımdır.

9- İmân eden, yalnız Allah için sevmeli ve yalnız Allah için düşmanlık etmelidir. Allahü teâlânın dostları olan müslümanları sevmeli ve İslâmiyete, eli ve kalemi ile düşmanlık yapanları sevmemelidir. Bu düşmanlığın yeri kalbdır.

Müslüman olmayan, gayri müslim vatandaşlara ve turistlere de güler yüzlü ve tatlı dilli davranmalıdır. Güzel ahlâkımız ile dînimizi onlara sevdirmeliyiz.

10- Doğru inanmış olmak için, Ehl-i sünnet vel-cemâ'at itikâdına uygun olarak îmân etmelidir. Yâni, Peygamberimizin ve Eshâbının gösterdiği doğru yoldan ayrılmayan hakîkî müslümanların îmân ettiği gibi inanmalıdır.

EHL-İ SÜNNET VEL CEMÂAT İTİKÂDİ

Allahü teâlânın son dîni İslâmiyeti, insanlara açıklayan, öğreten Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmdır. Bu din, kıyâmete kadar hiç değişmeyecek, bozulmayacaktır. Bunu Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde açıkça bildiriyor. Sevgili Peygamberimizi "sallallahü aleyhi ve sellem" görmekle şereflenen ve İslâmiyeti bizzat O'ndan öğrenen Eshâb-ı kirâm "radiyallahü anhüm", bu dini kendinden sonra gelen müslümanlara aynen öğrettiler. Peygamber efendimizin ve Eshâb-ı kirâmın yolundan kıl kadar ayrılmayan müslümanlara "Ehl-i sünnet vel-cemâ'at" denir.

Yeryüzünde bulunan bütün müslümanlara doğru yolu gösteren ve Muhammed aleyhisselâmın dînini değişmeden, bozulmadan öğrenmelerine önderlik eden, her asırda yetişen yüksek din âlimleri olmuştur. Bu âlimler, insanlara hep aynı îmânı bildirmişler, öğretmişlerdir.

İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe "rahmetullahi aleyh" fıkıh bilgilerini toplayarak, kısımlara, kollara ayırdığı ve usüller, metodlar koyduğu gibi, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" ve Eshâb-ı kirâmın "rıdvânullahi aleyhim ecma'in" bildirdiği itikâd, îmân bilgilerini de topladı ve yüzlerce talebesine bildirdi. Talebesinden, (ilm-i kelâm) yâni îmân bilgileri mütehasısları yetişti.

Selef-i sâlihînin bildirdikleri itikâd, îmân bilgilerini İmâm-ı Eş'ârî ve İmâm-ı Maturîdî adındaki iki büyük âlim, geniş olarak açıklamışlar, kısımlara bölmüşler ve herkesin anlayabileceği şekilde yazmışlar ve yaymışlardır. Bu iki imâmın ve hocaların

CÂİZ: Cevaz, ruhsat, izin verilmiştir, olabilir, yapılabilir; günâh olmayan.

CÂN: Rûh. Canlılarda yaşamayı sağlayan ve ölümlle vücuttan ayrılan madde dışı varlık.

CÂRIYE: Hizmetçi, kadın köle.

rının, îmânda tek bir mezhebi vardır. Bu şerefli insanların mezheplerine “**Ehl-i sünnet vel-cemâ’at mezhebi**” denir. Bu mezhep, îmân, inanış mezhebidir. İbâdetleri ve günlük işleri bildiren dört mezhebin imâmları da, doğru olan bu itikâd üzere idiler. İmânlarında hiçbir ayrılık yoktu. Zaten **imâm-ı Maturîdî hazretleri imâm-ı A’zam Ebû Hanife hazretlerinin ve imâm-ı Eş’ârî hazretleri de imâm-ı Şâfi’î hazretlerinin talebelerinin talebelerindendi.**

Bu fırkada bulunanların itikâdları, inanışları, Eshâb-ı kirâmın ve onlara tâbi olan hakikî İslâm âlimlerinin inanışlarıdır. Ehl-i sünnet itikâdına uymayan bir inanış, doğru yoldan ayrılmaktır. Böyle inananların Cehenneme gideceklerini, Sevgili Peygamberimiz haber vermiştir. Bir hadîs-i şerîfte, **(Benim ümmetim yetmişüç fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan bir fırka kurtulacak, diğerleri helâk olacak, Cehenneme gideceklerdir)** buyurduğunda Eshâb-ı kirâm; kurtulan fırka hangisidir, yâ Resûlallah? diye sorunca **(Ehl-i sünnet vel-cemâ’attir)** buyurdu. Eshâb-ı kirâm, bu defa; Ehl-i sünnet vel-cemâ’at nedir? diye sordular. **(Benim ve Eshâbımın gittiği yolda olanlardır)** buyurdu.

Ehl-i sünnet yâni sünnilik, Eshâb-ı kirâmın hepsini, ehl-i beyti ve onların yolunda bulunan bütün müslümanları sevmek yoludur. Bu îmâna sâhip olan müslümanlar, Allahü teâlâya ve O’nun son Peygamberi Muhammed aleyhisselâma inanan kimseleri tekfir etmezler, yâni kâfir bilmezler. Onlara düşmanlık etmezler. Hattâ hepsini din kardeşi kabul edip severler.

Ehl-i Sünnet İtikâdının Esasları

Allahü teâlâ, bütün müslümanların Ehl-i sünnet itikâdına uygun îmân etmelerinden râzıdır. Böyle inanmış olmanın birçok şartları, âlametleri vardır, Hakikî İslâm âlimleri, bunları kitaplara geçirmişlerdir. Bu doğru îmânın şartlarından başlıcaları şöyledir:

1- Allahü teâlânın varlığına ve bir olduğuna, eşi ve benzeri olmadığına, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret hayatındaki hâllere, hayır ve şerrin, iyilik ve kötülüğün Allahü teâlâ tarafından yaratıldığına doğru yazılmış kitaplarda açıklandığı şekilde inanmalıdır.

2- Allahü teâlânın son kitabı olan Kur’ân-ı kerîmin Allah kelâmı olduğuna inanmalıdır.

3- Kendi îmânından hiç şüphe etmemelidir.

4- Peygamberimize îmân edip, hayatta iken görmek şerefine kavuşan Eshâb-ı kirâmın hepsini çok sevmelidir. Dört halifesine, yakın akrabaları olan ehl-i beytine ve muhterem hanımlarından hiçbirine dil uzatmamalıdır.

CEBR: Zor, zorlama, zor kullanma. Düzeltme, kırığı sarma.
CEBRÂİL aleyhisselâm: Dört büyük melekten biri. Peygamberlere vahy getirmek, onlara Allahü teâlânın emir ve yasaklarını bildirmekle vazifeli melek. Cibrîl.

5- İbâdetleri, îmandan bir parça bilmemelidir. Allahü teâlânın emir ve yasaklarına inânıp, tembellikle yapmayan mü'minler kâfir değildirler. Ehemmiyet vermeyenlerin, hafife alanların, İslâmiyetle alay edenlerin îmanı gider, kâfir olur.

6- Ehl-i kible olduklarını söyleyen, Allahü teâlâyâ ve Peygamberi Muhammed aleyhisselâma inandım dediği hâlde, yanlış itikâta olanları tekfir etmemelidir. Yâni kâfir olduklarını söylememelidir.

7- Açıkça günâh işlediği bilinmeyen her imâmın arkasında namaz kılınır.

8- Devlet büyüklerine isyân etmemeli ve onların hayırlı iş yapmalarına duâ etmemelidir.

9- Abdest alırken ayakları yıkamak yerine, hiç özür ve zarûret olmasa bile, yaş el ile bir kere, mest üzerine mesh edilmesi, erkek için de, kadın için de câizdir. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" mübârek ayaklarına mest giyip, bunların üzerine mesh etti ve câiz olduğunu söyledi. Çıplak ayak ve çorap üzerine mesh edilmez.

10- Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve sellem", Mi'râcının ruh ve beden ile birlikte olduğuna inanmalıdır.

11- Cennette mü'minlerin Allahü teâlâyı da göreceklerine,

12- Kıyâmet gününde Peygamberlerin ve iyi kulların şefâat edeceklerine,

13- Kabir azâbının ruh ve bedene olacağına,

14- Evliyânın kerametinin hak olduğuna,

15- Kur'ân-ı kerîm okuyarak ve sadaka vererek bunların sevâblarını ölenlerin ruhlarına gönderilmesinin fayda verdiğine ve azaplarının azalmasına sebep olacağına inanmalıdır.

*Hak teâlâ, ilmi çok yerde övdü, Kur'ân'da,
Resûlün ilmi emr eder sözleri, meydanda.*

*İslâmın en büyük düşmanıdır, bil, cehâlet,
Çünkü cehl mikrobunun hastalığı, felâket.*

*Cehâlet olan yerden, din gider dedi, Nebî,
Dîni seven, o hâlde ilmi, fenni sevmeli!*

*Cennet, kılınc gölgesinde, demedi mi hadîs,
Atom gücü, jet uçuşuna bu emr, pek vecîz!*

CEBRİYYE: Cüz'i irâdeyi inkâr eden ve "günâh işleyenler ve kâfirler mazûrdur, mesûl olmazlar, âsî, fâsık kimseler azâb görmeyecektir" şeklinde inanan bid'at fırkası.

CEHÂLET: Bilgisizlik, bilmeme, câhillik. Dînî bilgilerden haberi olmamak.

OTUZÜÇ FARZ

Müslümanın inanması ve yapması lâzım olan şartlar **otuzüç** adettir.

Bunlar:

Îmânın şartı: Altı (6)

İslâmın şartı Beş (5)

Namazın farzı: Oniki (12)

Abdestin farzı: Dört (4)

Guslün farzı: Üç (3)

Teyemmümün farzı: Üç (3)

Teyemmümün farzına iki diyenler de vardır. Bu zaman, hepsi **otuziki** farz olur.

Îmânın Şartları (6)

- 1- Allahü teâlânın varlığına ve birliğine inanmak,
- 2- Meleklerine inanmak,
- 3- Allahü teâlânın indirdiği kitaplarına inanmak.
- 4- Allahü teâlânın peygamberlerine inanmak.
- 5- Âhiret gününe inanmak.
- 6- Kadere, yâni hayır ve şerlerin (iyilik ve kötülüklerin) Allahü teâlâdan olduğuna inanmak.

İslâmın Şartları (5)

- 7- Kelime-i Şehâdet getirmek. (Yâni **Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh**) söylemektir.
- 8- Her gün beş kere vakti gelince namaz kılmak.
- 9- Malın zekâtını vermek.
- 10- Ramazan ayında her gün oruç tutmak.
- 11- Gücü yetenin ömründe bir kere hac etmesidir.

Namazın Farzları (12)

A- Dışındaki Farzları

Dışındaki farzları (7)'dir. Bunlara "**şartları**" da denir.

- 12- **Hadesten taharet:** Abdestsiz olanın abdest alması, cünüb olanın gusletmesidir.
- 13- **Necasetten taharet:** Vücudunu, elbisesini ve namaz kılacağı yeri kaba ve hafif necasetten, pislikten temizlemektir.

CEHENNEM: Cehennemın birinci tabakası. Kâfirlerin devamlı, günâhkâr müslümanların ise, günâhları kadar âhirette azap görecekleri yer.
CEHD: Zahmet çekerek, gayretle, olanca gücü ve kuvveti sarf etmek.

14- **Setr-i avret:** Müslüman erkek ve kadınların başkasına göstermemeleri lâzım olan yerlerini örtmesidir. Erkeğin avret yeri, göbeğinden diz altına kadardır. Kadınların ise, yüz ve ellerinden başka her tarafı avret yeridir.

15- **İstikbâl-i Kible:** Namaza dururken kıbleye dönmektir. Vapurda, otobüste ve trende de kıbleye dönmek farzdır.

16- **Vakit:** Namazı vaktinde kılmaktır. Yâni namazın vaktinin girdiğini bilmek ve kıldığı namazın vaktini kalbinden geçirmektir.

17- **Niyet:** Namaza dururken namazın adını, vaktini, kıbleye döndüğünü ve imâma uyduğunu kalbinden geçirmektir.

18- **İftitah** veya **Tahrime Tekbiri:** Namaza başlarken (Allahü ekber) demektir.

B- İçindeki Farzları

İçindeki farzları (5)'tir. Bunlara “**rükün**” denir.

19- **Kıyam:** Namazı ayakta kılmaktır. Hasta ve özürli olanlar oturarak kılabılır.

20- **Kıraat:** Namaz kılarırken Kur’ân-ı kerîmden en az bir âyet okumaktır.

21- **Rükû:** Namaz kılarırken elleri dizlere koyup eğilmek demektir.

22- **Secde:** Namazda her rekatin sonunda iki kere alını yere koymaktır.

23- **Ka’de-i âhire:** Namazın son rekatında (**Ettehiyyâtü**) duâsını okuyacak kadar oturacaktır.

Abdestin Farzları (4)

24- Abdest alırken yüzü yıkamak.

25- Elleri dirsekleri ile birlikte yıkamak.

26- Başın dörtte birini meshetmek.

27- Ayakları topukları ile birlikte yıkamak.

Guslün Farzları (3)

28- Gusl ederken ağzı yıkamak (mazmaza),

29- Gusl ederken burnu yıkamak (istinşâk),

30- Gusl ederken bütün vücudu yıkamak.

Teyemmümün Farzları (3)

31- Teyemmümde, cünüplükten veya abdestsizlikten temizlenmek için niyet etmek.

32- Teyemmümde elleri temiz toprağa vurup, yüzü meshetmek.

33- Tekrar elleri temiz toprağa vurup, her iki kolu dirsekten avuca kadar sığamak.

CEHRÎ KIRÂAT: Yüksek sesle okumak; namazda yanında olan kimselerin işitecekleri kadar sesli okuma. [Îmâm sabah, akşam ve yatsı namazlarının farzlarında kırâatı cehrî yapar.]

ÎMÂNIN ŞARTLARI

Îmânın şartları altıdır. Âkıl ve baliğ olan bütün insanların, İslâm Dîni'ne girmeleri için îmân etmeleri, zarurî olarak lâzımdır. Îmânın altı şartına inanan herkes müslüman olur. Müslümanların küçük çocukları, annesine, babasına tâbi olarak müslümandır. Bülûğ çağına girince, anasının ve babasının dînine tâbi olması devam etmez. İslâmiyeti bilmeyerek bülûğ çağına girince, dinden ayrılmış olur.

Îmân edilecek şeyleri işitip de, inanmamış kimse, Kelime-i tevhid söylese, yâni **(Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah)** dese, müslüman olmaz. **(Âmentü) de bulunan altı şeye inanan ve Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını kabul ettim diyen kimse, müslüman olur.** Bir kâfir, Kelime-i tevhid söyleyince ve bunun mânâsına kısaca inanınca, o anda müslüman olur. Fakat her müslüman gibi bunun da, imkân bulunca **(Âmentü)**yü ezberlemesi ve mânâsını iyice öğrenmesi lâzımdır.

Her müslüman, çocuklarına önce **(Âmentü billâhi ve Melâiketihî ve Kütübihî ve Rüsûlihî vel yevmil-âhiri ve bil-Kaderi hayrihî ve şerrihî minallâhi teâlâ vel-ba'sü ba'delmevti hakkun. Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlühü)** ezberletmeli, mânâsını iyice öğretmelidir. Çocuk bu altı şeyi öğrenmez ve inandığını söylemezse, bâliğ olduğu zaman müslüman olmaz.

*Aşkın ile bilişenler,
Senin için sevişenler,
Halvetine erişenler,
Ölümden hiç korkmaz imiş.*

*Aklın varsa, ey kardeşim,
Hakkı sevmek olsun işin,
Aşk tadını tatmıyanın,
Kalbi temiz olmaz imiş.*

Îmânın altı şartı şunlardır:

- 1- Allahü teâlânın var olduğuna, bir olduğuna ve sıfatlarına inanmak.
- 2- Meleklerle inanmak.
- 3- Kitaplara inanmak.
- 4- Peygamberlere inanmak.
- 5- Âhirette olan şeylere inanmak.
- 6- Kazâ ve Kadere, yâni hayır ve şerrin Allahü teâlâ tarafından yaratıldığına inanmak.

Celle Celâlüh: Allahü teâlânın ismi-i şerîfi söylenince, yazılınca ve işitilince, söylenilen tazim, hürmet, saygı ifâdesi.

CEMÂ'AT: Bir imâma uyup namaz kılan kişiler. Topluluk. İnsan topluluğu.

Îmânın altı esası; çocuklarımızın ve gençlerimizin öğrenmeleri için aşağıda madde madde izah edilecektir.

1- ALLAHÜ TEÂLÂYA İNANMAK

Allahü azîm-üş-şân, vardır ve birdir.

Şerîki ve nazîri yoktur. (Ortağı ve benzeri yoktur.)

Mekândan münezzehdir. (Bir yerde değildir. Yâni Ona bir mekân tayin etmek doğru değildir. Bir mekâna muhtaç değildir. Mekânları O yaratmıştır.)

Kemâl sıfatlarıyla muttasıftır. Kemâl sıfatları vardır.

Ve noksan sıfatlardan berîdir. Onda hiçbir noksan sıfat yoktur ve olamaz.

Kemâl sıfatlar, Allahü azîm-üş-şânda bulunur.

Allahü teâlâ zâtı ile vardır. Varlığı kendi kendiyedir. Şimdi var olduğu gibi, hep vardır ve hep var olacaktır. Varlığının önünde ve sonunda da yokluk olamaz. **Vâcib-ül vücûd'dur.** Yâni O'nun varlığı lâzımdır. Yâni O makamda, yokluk olamaz.

*Yeri gökü yaratan, ağaçları donatan,
Çiçekleri açdıran, bir Allahdır, bir Allah!*

*Allah her an hâzır, ne yaparsan o görür.
Ne söylersen işitir, vardır, birdir, büyüktür.*

*Biz Allahı severiz, her emrini dinleriz.
Beş vakit namaz kılar, Ona isyân etmeyiz.*

*Bizlere akıl verdi, doğru yolu gösterdi.
Dîn-i islâma uymayan, ateşde yanar dedi.*

*Kur'âna îmân eden, Peygamberi izleyen,
Dünyâda mes'ûd olur, Cehennemden kurtulur.*

*Mü'min iyi huyludur, herkes ondan memnûndur.
Kimseye zulm eylemez, kendi de huzûrludur.*

*Yâ Rab! Afv eyle beni ve anamı babamı.
Kâfirlerin şerrinden koru müslimânları!*

CELSE: Oturum, oturma. Namazda iki secde arasında hareketsiz sübhânallah diyecek kadar oturma. Meclis ve kurul toplantılarında aynı anda veya art arda gerçekleştirilen bölümlerinden, birleşimlerden her biri.

MENKİBE: İnkârcı Doktor

Bizanslılar devrinde, İstanbul'da bir doktor yaşıyordu. Mesleğinde mütehasıs olup, sorulan her ilimden cevap veriyordu. Hiçbir dîne inanmadığı gibi, Allahü teâlânın varlığını da inkâr ediyordu. "Her şey kendi kendine var olmuştur" diyordu. Âlemin bir yaratıcısı olduğunu kabul etmiyordu. Yalnız şu kadar var ki; "Dünyanın bir yaratıcısı olduğuna delil getirip beni iknâ eden olursa, ben bu davamdan vaz geçerim" diyordu. Karşılaşıp münazara ettiği herkesi mağlup ediyor, cevapsız bırakıyordu. Kendisini dinleyen herkese dinsizliği aşıyor, fikirleri karıştırıyordu.

Bu doktorun karşısında Hıristiyan âlemi âciz kalmıştı. Hıristiyanlardan hiç kimse ona cevap veremez hâle gelmişti. Durumu krallarına anlattılar. Buna ancak müslimanların cevap verebileceğini söylediler. Bizans kralı, Abbâsi halifesi Me'mun'a bir elçi ile mektup gönderdi. Mektubunda: "Size gönderdiğimiz bu doktor, dehrîdir. Bir yaratıcı olmadığına inanmaktadır. Sizin yanınızda, bununla münazara edecek ve bunu iknâ edip, mağlup edecek bir âlim bulunursa çok iyi olur" yazmaktaydı. Abbâsi halifesi Me'mun, âlimlerini ve müşâvirlerini toplayıp, onlara danıştı. Orada bulunan İslâm âlimleri dediler ki:

- Ey halife! Önce onu, mütehasıs olduğu tıp ilminde imtihan edelim, deneyelim. Sonra, duruma göre ne yapacağımıza karar verelim.

Ertesi gün, üçyüz kişilik bir kalabalık hâlinde geldiler. Doktor da oradaydı. Herkes bir şişeye, idrarını koyarak birbiriyle değiştirdiler. Her şişenin kime ait olduğunu bilmek içinde, özel işaretler koydular. Hepsini getirip, bu inkârcı doktorun önüne koydular. Doktor, önce şişelere, ardından da orada bulunan insanların yüzlerine baktı ve hiç yanlışlık yapmadan, bu falancanın, bu da filancanıdır diye tek tek saydı. Üzerlerine işaret koymuşlardı. Baktular ki, hepsi dediği gibiydi. İki kişinin idrarını karıştırdıkları şişelerdeki idrara da bakıp, "Bu falanca ile filancanın idrarıdır. Onlarda şöyle hastalıklar vardır. İlaçları da şunlardır" dedi. Hepsini doğru söylemişti. Herkes onun işine şaşırıp, bilgisi karşısında âciz kalmıştı. Sonra Bağdat'ta onunla münâzara edecek bir kişi bilmiyoruz, dediler. İçlerinden birisi dedi ki:

- Büyük âlim evliyânın üstünlerinden olan Nişapurlu Ahmed bin Harb, dün gece buraya geldi. Hacca gidiyor. Umarım ki, bununla ancak o münâzara edebilir.

Halife, Ahmed bin Harb hazretlerinin yanına bir adam gönderip durumu ona bildirdi. O da buyurdu ki:

- Siz münâzara meclisini falan saatte halifenin sarayında hazırlayın ve onu lâfa tutun! Ben biraz geç geleceğim. Geldiğim zaman, bana niçin geç kaldınız dersiniz. Ben de cevap veririm.

Dediği gibi yaptılar. Ahmed bin Harb hazretleri gelip oturunca halife ona sordu:

CEM': Birleştirme, bir araya getirme, toplama. İki namazı beraber kılma.
Cem'-i Takdim: Vakti giren namazla, vakti girmemiş namazı birlikte kılma.
Cem'-i Te'hîr: Vakti çıkan namazı, vakti giren namazla birlikte kılma.

- Niçin geç kaldınız?

- *Abdest için Dicle nehri kenarına gittim. Tuhaf bir şey gördüm. Ona bakarak geç kaldım.*

- Ne gördünüz ki?

- *Gördüm ki, topraktan bir ağaç çıktı, büyüdü, kimse kesmeden yıkıldı. Kimse müdahale etmeden de tahta şeklini aldı. Bu tahtalar, kendiliğinden birleşip, marangozsuz, çivisiz sandal oldu ve bir kayıkçı olmadan suyun üzerinde gitmeye başladı. Bunu seyre dalıp geç kaldım.*

Inkârcı doktor, bu sözü duydu ve dedi ki:

- *Bu saçma sapan konuşan ihtiyar mı bizimle münâzara etmeye geldi? Bu delidir. Bununla münâzara etmeye değmez.*

Bunun üzerine âlimlerin büyüklerinden olan Ahmed bin Harb O'na şöyle cevap verdi:

- *Niçin saçma konuşuyorum ve niçin deliyim?*

- *Olmayacak şeyler söylüyorsunuz. Koskoca ağaç birdenbire büyür, kesilir ve tahta olur, bu tahtalar marangozsuz birbirine bitişir ve sandal olur, kayıkçı olmadan su üzerinde gider, dediniz.*

- *Ey doğruluktan uzak insan! Bir sandal için bu imkânsız olunca, yâni ustası, bir yapıcısı olmadan bir sandal olamaz ve su üzerinde gidemez ise, bu güneş, ay ve yıldızlarla, ağaçlarla ve çiçeklerle süslü ve intizamlı âlem, bir yapıcısı olmadan; bu dünya, bu sağlamlığı ile, binlerce güzel yaratıklar, bu sanat erbâbını hayran bırakan eşsiz tabloları ile, kendi kendine nasıl var olsunlar? Asıl bunların bir yapıcısı, yaratıcısı yoktur diyen, böyle hezeyan söyleyen, saçmalayan odur. Deli de odur.*

*İnkârcı doktor, bu cevap karşısında şaşır kalmıştı. Bir an düşündü. Başını kaldırdı ve kendi kendine "İnsan bilgisine güvenip böbürlenmemeli ve inkârcı olmamalıdır. Şimdi inanıyorum ki, Allah vardır" deyip müslüman olmak istedi. Ahmed bin Harb, O'na (**Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühü ve Resûlühü**) kelime-i tayyibesini öğretip, mânâsını açıkladı. Böylece, bir insanın inkârdan kurtulup sonsuz saâdete kavuşmasına vesile oldu.*

Allahü teâlâyı Tanımak

Allahü teâlâyı tanımak; O'nun bir tek, eşsiz ve kimseden doğmuş olmadığını, benzeri, ortağı, bir ikincisi bulunmadığını, yardımcısı, destekleyicisi olmadığını, şeksiz ve şüphesiz bilmektir. Allahü teâlâ cisim değildir. Duyu organlarıyla anlaşılan cevher değildir. Allahü teâlânın zâtının hakîkati, akıl ile anlaşılamaz. Çünkü akıl, sonradan yaratılmıştır. O'nun zâtı ise ezeldir. Hep vardır. Sonradan olan, ezeli olanı

CEMÂLULLAH : Cemâl-i ilâhî, Allahü teâlânın cemâli.

Allahü teâlânın lûtf, rızâ ve yüz güzelliği ile tecelli etmesi.

CEMÂL: Güzellik, hüsn. Yüz güzelliği, güzel yüz. Allahü teâlânın lütuf ve rızâ sıfatı.

kavriyamaz. Allahü teâlâyı hiçbir şeye benzemez, akıl ile hiç anlaşılamaz olarak aramalı, böyle bulmalı ve böyle bilmelidir. Allahü teâlâyı tanımak, O'nun dîni ile bildirdiği ondört sıfat ile bilmektir. Bu sıfatlar;

“**Zâtî**” ve “**Subûtî**” sıfatlar olmak üzere ikiye ayrılır.

Âkıl ve bâliğ olan kadın ve erkek her müslümanın Allahü teâlânın (**zâtî**) ve (**subûtî**) sıfatlarını doğru bilmesi ve inanması lâzımdır. Herkese ilk farz olan şey budur. Bilmemek özür olmaz, bilmemek büyük günâhtır.

Zâtî Sıfatları

Allahü teâlânın zâtî sıfatları altıdır. Bu altı sıfatın hiçbiri, varlıkların hiçbirinde yoktur. Yalnız Allahü teâlâyâ mahsusturlar. Bunların sonradan yaratılan varlıklara hiçbir surette bağlantıları da yoktur. Bunlar:

1- **Vücûd**: Allahü teâlâ vardır. Varlığı ezeldir. Vâcibül-vücûddur. Yâni varlığı hep lâzımdır.

2- **Kıdem**: Allahü teâlânın evveli yoktur.

3- **Bekâ**: Allahü teâlânın sonu yoktur. Hiç yok olmaz. Ortağı olmak muhal olduğu gibi, zât ve sıfatları için de yokluk muhaldir.

4- **Vahdaniyyet**: Allahü teâlânın zâtında, sıfatlarında ve işlerinde ortağı yoktur.

5- **Muhalefetün-lil havâdis**: Allahü teâlâ, zâtında ve sıfatlarında hiçbir mahlûkatın zât ve sıfatlarına benzemez.

6- **Kıyam bi-nefsihî**: Allahü teâlâ, zâtı ile kâimdir. Durmak için bir yere muhtaç değildir. Zîra, her ihtiyaçtan münezzehtir. Bu kâinatı yokluktan varlığa getirmeden önce zâtı nasıl ise, sonsuz olarak hep öyledir.

Subûtî Sıfatları

Allahü teâlânın subûtî sıfatları sekizdir. Bu sıfatlar, Allahü teâlânın varlığını göstermekte, zâtında, sıfatlarında ve işlerinde kemâl, üstünlük bulunduğunu ve hiçbir kusur, karışıklık ve değişiklik olmadığını bildirmektedir.

1- **Hayat**: Allahü teâlâ diridir. Hayatı, yarattıklarının hayatına benzemeyip, zâtına lâyık ve ona mahsustur. Bu hayat, ezeli ve ebedîdir.

2- **İlim**: Allahü teâlâ her şeyi bilir. Bilmesi, yarattığı varlıkların bilmesi gibi değildir. Bilmesinde değişiklik olmaz. Ezeli ve ebedîdir.

3- **Sem'**: Allahü teâlâ işitir. Vasıtasız, ortamsız işitir. Kulların işitmesine benzer. Bu sıfatı da, her sıfatı gibi ezeli ve ebedîdir.

4- **Basar**: Allahü teâlâ görür. Aletsiz ve şartsız olarak gizli ve aşıkâr olan her şeyi görür.

CEMİL: Cemâl sahibi, güzel. Allahü teâlânın isim-i şeriflerinden (el-Cemîl).

CENÂZE: Kefenlenip tabuta konmuş, gömülmeye hazırlanmış meyyit, ölü veya mevtâ.

CENÂBET: Cünüplük, gusül (boy abdesti) almayı gerektiren durum.

5- İrâde: Allahü teâlânın dilemesi vardır. Dilediğini yaratır. Her şey, O'nun dilemesi ile olur. İrâdesine engel olacak hiçbir kuvvet yoktur.

6- Kudret: Allahü teâlânın gücü yeticidir. Hiçbir şey O'na güç gelmez.

7- Kelâm: Allahü teâlâ söyleyicidir. Söylemesi âlet, harfler, sesler ve dil ile değildir. Kur'ân-ı kerîm, O'nun kelâmıdır.

8- Tekvîn: Allahü teâlâ yaratıcıdır. O'ndan başka yaratıcı yoktur. Her şeyi O yaratır.

Allahü teâlânın sıfatlarının hakikatlerini anlamak da muhaldir. Akıl ile anlamak imkânsızdır. Hiç bir kimse ve her şey, Allahü teâlânın sıfatlarına ortak ve benzer olamaz.

MENKİBE: Küçük Çobanın İmânı

İslâm âlimlerinin büyüklerinden Abdullah bin Mübârek, birkaç koyun otlatan bir çocuk gördü. Çocuk çobanlık yapıyordu. Abdullah bin Mübârek, çocuğa acıdı ve "Zavallı Çocuk!.. Küçük yaşta çobanlık yapıyor. Büyüyünce Allahü teâlânın ibâdet ve ma'rifetine nasıl kavuşur!" diye düşündü. Gidip çocuğa Allahü teâlâyı tanımakta bir mesele öğreteyim diye karar verdi. Çocuğun yanına gitti ve aralarında şu konuşmalar geçti:

- Evlâdım, Allahü teâlâyı bilir misin?

- Kul nasıl sâhibini bilmez!..

- Allahü teâlâyı ne ile biliyorsun?

- Bu koyunlar ile.

- Bu koyunlar ile O'nu nasıl biliyorsun?

- Bu birkaç koyun çobansız işe yaramaz. Bunları koruyucu birisi lâzımdır ki, bunlara su ve ot versin! Kurttan ve diğer tehlikelerden korusun. Bundan anladım ki, bu âlemdeki her şey, insanlar ve cin, bu hayvanlar, canavarlar, kanatlı kuşlar bir koruyucusuz olamazlar. Bu binlerce çeşit yaratıkları korumaya gücü yeten Allahü teâlâdan başkası değildir. İşte bu koyunlar ile, Allahü teâlâyı böylece bildim.

- Allahü teâlâyı nasıl bilirsin?

- Hiçbir şeye benzetmeden bilirim.

- Böyle olduğunu nasıl bildin?

- Yine bu koyunlardan.

- Nasıl yâni?

- Ben çobanım. Onların koruyucusuyum. Onlar benim korumam ve tasarrufumdadırlar. Onlara dikkatle bakıyorum. Ne onlar bana benzerler ve ne de ben onlara benzerim. Buradan, bir çoban koyunlarına benzemezse, Allahü teâlânın elbette kul-

CENÂB-I HAK: Sonsuz şeref ve azamet sahibi mânâsına yüce Allah.
CENNET: Âhirette Müslümanların nîmet ve mutluluk içerisinde sonsuz olarak yaşayacakları yer. Bahçe.

larına benzemeyeceğini anladım: “O’na benzeyen bir şey yok. O her şeyi işitir ve görür.”

- İyi söyledin. İlimden bir şey öğrendin mi?
- Ben bu sahralarda, nasıl bir ilim öğrenebilirim?
- Peki başka ne öğrenmişsin?
- Üç ilim öğrendim! Gönül ilmi, dil ilmi ve beden ilmi’
- Bunlar nelerdir? Ben bunları bilmiyorum?

- Gönül ilmi şudur ki; bana kalb verdi. Kendini tanımak ve sevmek yeri yaptı. Bu kalb ile O’nu bileyim. O’nun sevdiklerine gönülde yer vereyim. Sevmediklerine yer vermiyeyim ve böylelerinden uzak olayım. Dil ilmi şudur ki; bana dil verdi. Dili zikir etmek, O’nun adını söylemek yeri yaptı. Bununla O’nu hatırlayıp adını söylemeyi, O’ndan bahsedilmeyen sözden onu korumayı, böyle sözden uzak olmayı istedi. Beden ilmi şudur ki, bana beden verdi. O’nun ile kendine hizmet olan her şeyi yapayım. Hizmet olmayan şeyi ise bedenimden uzaklaştırayım.

- Ey evlâdım, önceki ve sonraki ilimler, senin bana bu öğrettiklerindir. Bana nasihat ver!

- Ey efendi! Âlim olduğun yüzünden belli oluyor. Eğer ilmi Allah rızası için öğrendiyse insanlardan istemeyi kes! Yok, dünya için öğrenmişsen, Cennet arzu ve isteğini kalbinden çıkar.

MENKİBE: Vallahi Onun Dîni Haktır

Seyyidet Nefise hazretlerinin, yahudî bir kadın komşusunun kötürüm bir kızı vardı. Annesi hamama gitmek istedi. Kızı da onunla gitmek arzu edince annesi; “Olmaz, sen evde yalnız otur” dedi. Çocuk; “Bâri sen gelinceye kadar komşumuzun yanında kalayım” dedi. Kadın, Seyyidet Nefise’ye gelip çocuğunun arzusunu bildirince o da izin verdi. Kadın çocuğunu getirip gösterilen bir odaya bıraktı ve kendisi de hamama gitti.

Kötürüm kız otururken Seyyidet Nefise diğer tarafta abdest alıyordu ve abdest suyu kötürüm kızın yanından akıyordu. Allahü teâlânın hikmeti, o kızın aklına, yanından akıp giden abdest suyundan biraz alıp ayaklarına sürmek geldi ve düşündüğünü yaptı. Hemen sıhhate kavuştu. Sanki hiç hasta değilmiş gibi ayağa kalkıp yürümeye başladı.

Seyyidet Nefise olanlardan habersiz öbür tarafta namaz kılıyordu. Kız, dışardan gelen seslerden, annesinin hamamdan geldiğini anlayınca, hemen evlerinin kapısına gidip kapıyı çaldı. Annesi kapıya gelip kim olduğunu sorunca;

“Senin kızınım” dedi. Hemen kapıyı açıp, kızını sapasağlam karşısında görünce;

CENNETÜ'L-BAKÎ': Medîne-i Münevver'e'de hicreti müteakip Mescid-i Nebevî'nin garbında Resûlullah zamanında tesis edilen ilk kabristan.

CENÛB: Güney.

“Nasıl oldu da iyileştin? Anlat!” dedi. Kız olanları anlatınca, kadın hüüngür hüüngür ağlayıp; “Vallahi bizim dînimiz bâtıldır. Onun dîni hakır” dedi. Hemen gidip, Seyyidet Nefise hazretlerinin elini öptü.

Ayaklarına kapandı. Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldu. Seyyidet Nefise de bu hâle sevinip, bu ihsânından dolayı Allahü teâlâyâ hamd ve şükretti. Sonra kadın evine gitti. Kızın babasının ismi Eyyûb olup, kavminin ileri gelenlerinden idi. Akşam eve gelip kızının sağlam hâlini görünce, sevincinden aklı gidecek gibi oldu.

Hanımı hâdiseyi ve müslüman olduğunu anlatınca, kendisinden geçer gibi oldu ve; “Yâ Rabbi! Sen dilediğine hidâyet verirsin. Vallahi, İslâm dîni hakır. Bizim şimdîye kadar bulunduğumuz din bâtıldır” dedi.

Sonra Seyyidet Nefise hazretlerinin hânesine gelip, yüzünü gözünü kapının eşiğine sürdü ve Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldu. Kızın iyileşmesi ve annesinin, babasının müslüman olmaları hâdisesi, kısa zamanda her tarafa yayıldı ve komşu yahudilerden birçoğu îmân etti.

MENKİBE: Vâli ve Kadın

Bir zamanlar vâlilik yapan birisinin çok güzel bir bahçesi vardı. Rengârenk çiçeklerle donatılmış, tam bir zevk ve sefâ yeri idi. Bir gün vâli, bu bahçeye geldi. Orada bahçıvanın hanımını gördü. Kadın çok güzeldi. Vâli, bir bahane ile kadının kocası olan bahçıvanı, bir iş için dışarıya gönderdi. Kadına da dedi ki:

- Bahçenin kapılarını kapat. Hiçbir kapı açık kalmasın!

Kadın, akıllı ve namuslu idi. Vâlinin kendisine kötü niyet taşıdığını anladı. Gidip bir ağacın arkasına saklandı ve biraz sonra gelip dedi ki:

- Kapıları kapatam. Yalnız bir tanesi kaldı. Onu kapatmaya gücüm yetmiyor. Ne kadar uğraşsam da kapatamıyorum.

- O, hangi kapıdır?

- Bu kapı, Allahü teâlânın Basar sıfatıyla bizi gördüğü kapıdır.

Vâli, bu sözü duyunca, pişman olup tövbe etti. Bir daha aklına böyle kötülükler getirmemek için Allahü teâlânın sevgili kullarından birinin bulunduğu yere gidip onun sohbetinde yetiştii. Allahü teâlânın sevgili kullarından biri oldu.

MENKİBE: Allah Bize Yeter

Harun Reşid tebdili kıyafet yapmış veziriyle çarşı-pazar gezinirken uzakta bir yerde bir çadır görür. Veziriyle beraber çadıra doğru gelirler.

Çadırın önünde yaşlıca bir kadın vardır.

CENNETÜ'L-MU'ALLÂ: Mekke-i Mukerreme'nin kuzeyinde

Resûlullah aleyhisselâmın dedesi, amcası Ebû Talib ve zevcesi hazret-i Hadice'nin medfun olduğu kabristan.

CEVÂD: "Çok cömert" mânâsına Allahü teâlânın ilâhî isimlerinden (el-Cevâd).

"Nine bu çadırda mı yaşarsın?" diye sorar.

"Evet oğul, dokuz yaşındaki torunum ile beraber burada yaşarız. Buyurun misâfirimiz olun, yol yorgunsunuzdur" der. Harun Reşid'in kim olduğunu bilmeden çadıra buyur eder.

"Nine! Ne yer ne içersiniz, geçiminiz neyden, nasıl geçinirsiniz?"

"Oğul, Allaha ne kadar şükretsek azdır, bir keçimiz var onun sütünü sağır geçimimizi sağlarız."

Hošbeşten sonra sofraya serilir. Sofraya kızartılmış keçi eti gelir. Sultan vezirinin gözlerine bakar.! Bakışmadan sonra yemeğe koyulurlar. Sultan, nineye bu keçinin nereden geldiğini sorar. Nine; "Bizim sağımlık keçiydi, misâfirlerimizi ağırlamaya başka bir şeyimiz olmadığı için keçiyi kestik" der. Yemek yendikten sonra Harun Reşid ve veziri oradan ayrılmak için toparlanırlar. Ayrılmadan önce sultan, nineye üzerinde bir saltanat alâmeti işlenmiş bir mendil verir.

"Sıkıntınız olduğu zaman bu mendilin sahibine varın, sizin sıkıntınızı giderir, size yardımcı olur" der, oradan ayrılırlar. Harun Reşid yolda kendi kendine, "Yâ Rabbi bu ne büyük tevekkül, geçimini sağladığı keçiyi sırf misâfir ağırlamak için kesiyor, rızkından korkmadan endişe etmeden yaşıyor.!" diye, derin derin düşünür.

Bir zaman sonra nine geçim sıkıntısı çekmeye başlar. Aklına mendil gelir, çadırına gelen misâfir, sıkıntıya düştüğün zaman mendili sahibine ulaştır, sana yardımcı olur demişti! Mendili sandığından çıkarır, oğluna verir.

"Oğlum Bağdad'a git, bu mendilin sahibini bul, geçim sıkıntısında olduğumuzu söyle, belki bize yardımcı olur" der. Çocuk mendili alır, sora sora büyük bir sarayın önüne gelir, sarayın kapısındaki askerlere mendili gösterdiğinde kapı açılır, her bir kapıya geldiğinde mendili gösterdikçe kapılar ardına kadar açılır. Tâ ki Sultan Harun Reşid'in odasına girene kadar. Kapının ağzından, sultanın namaz kıldığını görür, içeride kapının ağzında bekler... Sultan namazı bitirip namaz sonrası ellerini duâya açar. O sırada çocuk sultana bir daha, bir daha bakar ve oradan hızla uzaklaşır..

Çadıra varınca nine sorar, "Ne yaptın oğlum, o zâtı bulabildin mi?" "Evet nine, o zât, Sultan Harun Reşid idi ama baktım ki o da ellerini açmış Allahü teâlâyâ yalvarıyor, bir şeyler istiyor, ben de kendi kendime, "Sultan dahi olsa ondan bir şeyler istemek nafile. Biz de onun sığıncı istediği yerden isteyelim" diyerek, bir şey istemeden geri geldim. Nine, "Doğru dersin oğlum, bir an gaflete düştüm, seni ona gönderdim. Elbette, Allahü teâlâ bize, hepimize yeter."

CEZBE: Çekme, çekilme, sürükleme. Allahü teâlânın sevdiği bir kulu kendisine çekmesi, yüksek derecelere kavuşturması.

CEZM: Kati karar, niyet, azm. Arabça'da kelime sonundaki harfi sâkin okutan işâret.

Allah Sevgisi, Allahü teâlâya Âşık Olmak

Allahü teâlâyı sevmek, sevgilerin en yücresi ve makamların en yükseğidir. İnsan, her ni'meti gönderen Allah'a karşı şükretmelidir. Allah'a şükretmek, O'nu sevmenin bir ifâdesidir. Şükretmek de, O'nun emir ve yasaklarına uymakla olur. Allahü teâlâyı sevmek, O'nu daha iyi bilmek, tanımakla olur.

Allah sevgisi bizi, diğer insanları ve Allahü teâlânın yaratmış olduğu her şeyi sevmeye yöneltir. Bu sevgi insanda, Allah'a karşı kulluk vazifeleri olan ibâdetlerini yapma arzusunu çoğaltır. Cenâb-ı Hak, Kur'an-ı kerîmde meâlen, **(Ey sevgili Peygamberim, onlara de ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyunuz! Allahü teâlâ bana tâbi olanları sever ve günâhlarınızı affeder.)**

Allah sevgisi sâyesinde insan, Peygamberini, büyüklerini, milletini ve devletini de sever. Bunun içindir ki, Allah sevgisi her türlü sevginin kaynağıdır. Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyuruyor ki:

(Allahü teâlâyı ve Resûlünü her şeyden çok sevmiyenin îmânı sağlam değildir.)

(Kul, Allahü teâlâyı ve Resûlünü çoluk çocuğundan, malından ve bütün mahlûkattan çok sevmedikçe, tam ve olgun mü'min olamaz.)

(Allah sevgisinin yeri gönüllerdir. Bu sevgi çoğaldıkça, kişi Allah'a yaklaşır. O'ndan kendisini uzaklaştıracak her şeyden sakınır.)

Allahü teâlâ buyuruyor ki: (Ey kullarım! Beni sevdiğiniz için, ben de sizleri seviyorum.)

Sevgi, iyi olan bir şeye karşı kendiliğinden hâsıl olan bir meyildir. Bu meyil, kuvvetli olursa "Âşk" denir. Düşmanlık da, iyi olmayan bir şeye karşı, kendiliğinden hâsıl olan nefrettir. İyilik ve kötülüğün olmadığı yerde, sevgi ve düşmanlık da bulunmaz.

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Îmânın temeli ve en kuvvetli alâmeti; müslümanları sevmek, müslümanlara düşmanlık edenleri sevmemektir.)**

MENKİBE: Bülbülün Feryadı

İbrâhim aleyhisselâmu ateşe attıkları zaman bütün melekler, vahşi hayvanlar ve kuşlar ağlaştılar ve etrafında toplanıp, İbrâhim aleyhisselâma bir yardım yapabilmeyin çâresini aradılar.

Bunların arasında zayıf bir bülbül yavrusu vardı. Kendini ateşe atacağı sırada Hak teâlâ, Cebrâil aleyhisselâma emredip buyurdu ki:

CİHÂD: İslâmî yaymak ve duyurmak için yapılan işler, faaliyetler. İnsanların İslâmiyet’i iştîmelerine, Müslüman olmalarına engel olan veya Müslümanların dinine, vatanına ve nâmusuna saldıran düşmanı defetmek için yapılan harb.

- *O kuşu tut ve ne dileği olduğunu sor?*

Cebrâîl aleyhisselâm kuşu tutup sorunca, kuş dedi ki:

- *Halilullah’ı ateşe atıyorlar. Madem ki kurtarmağa kâdir değilim, bâri onunla beraber yanayım.*

Cebrâîl aleyhisselâm, kuşun bu cevabını arz edince, Hak teâlâ yine buyurdu ki:

- *O kuşun benden başka bir dileği var mıdır?*

Bunun üzerine Bülbül dileğini şöyle arzetti:

- *Benim dünyada, Hak teâlânın adını anmaktan başka arzum yoktur. Binbir ismi olduğunu işittim. Yüzbirini biliyorum. Dokuz yüz ism-i şerifini de bilmek isterim.*

Hak teâlâ kuşun dileğini yerine getirdi.

Şimdi sahralarda Allah aşkıyla feryat eden bülbül, Hak teâlânın ismini söylemektedir.

Nemrud’un ateşi, İbrâhim aleyhisselâma gülistan olunca, bülbül gelip gül ağacında nağmeye başladı. O zamandan kıyâmete kadar gül ağacına muhabbet etti, âşık oldu.

MENKİBE: Birkaç Damla Gözyaşı

Ebû Süleymân Dârânî hazretleri anlatır: Bir gece rüyamda bir hûri gördüm. “Bu senin âhiretteki nasibindir” dediler. Tebessüm ediyordu. Yüzü o derece nûrlu idi ki, anlatılacak gibi değil.

Ben; “Bu kadar nûr ve güzelliğine sebep nedir?” dedim.

Cevâben; “Bir gece Allah aşkıyla gözümden birkaç damla yaş akmıştı. Onunla yüzümü yıkadılar. Onun tesiri ile bu nûr ve güzellik hâsıl oldu. Sizin gibi temiz zâtların gözyaşları, hûrilerin yüzlerinin parlaticısı olmaktadır. Gözyaşı ne kadar çok olursa o kadar iyidir” dedi.

2- MELEKLERE İNANMAK

Melekler, Allahü teâlânın her emrini yerine getiren ve hiç günâh işlemeyecek şekilde nûrdan yaratılan kıymetli kullarıdır. Allahü teâlânın ortakları değildir. Kızları da değildir. Melekler, diri varlıklar olup, hem de akıllıdırlar, erkeklik ve dişilik yoktur. Evlenmezler. Çocukları olmaz.

İnsanlardaki kötülükler, meleklerde yoktur. Allahü teâlânın emirlerine itâat ederler. Hiç günâh işlemeyiz. Çünkü onlarda, kötülük işlemeye sebep olan nefs-i emmâre yaratılmamıştır. Yemeğe ve içmeğe de ihtiyaçları yoktur. Kötü huylardan hiçbiri bunlarda bulunmaz.

CİBRİL: Peygamberlere vahy getirmekle vazifeli melek. Cebrâîl aleyhisselâm.
Cihâd-ı Ekber: Büyük cihâd. Nefse muhalefet. Günâhlardan kaçınmak. Nefsin ve insan tabiatının kötü isteklerini yerine getirmemek için yapılan mücâdele.

Meleklerin cisimleri, gaz hâlinde daha lâtiftirler. Her şekle girebilirler. Gazlar, sıvı ve katı olduğu gibi ve katı olunca şekil aldığı gibi, melekler de güzel şekiller alabilirler. Melekler, büyük insanların bedeninden ayrılan ruhlara değildirler. Cisimdirler.

Allahü teâlâ, meleklerin hepsini sever. Melekler için Tahrîm sûresi 6. âyetinin son kısmında meâlen, **(Melekler, emr olundukları şeyde Allahü teâlâyâ karşı gelmezler ve emr olundukları şeyi yaparlar)** buyruluyor. İbâdet yapmakta tenbellik, gevşeklik ve usanma göstermezler. Enbiyâ sûresi 20. âyetinde meâlen, **(Gece ve gündüz hep Allahü teâlâyı tesbih ederler, usanmazlar)** buyruldu.

Meleklerin kanatları vardır. Bazısının iki, bazısının dört veya daha çok kanadı vardır. Her hayvanın kanadı ve uçakların kanatları, kendilerinin yapısında olup, birbirine benzemediği gibi, meleklerin kanadı da kendi cinslerindenidir. İnsan, görmediği ve bilmediği bir şeyin adını işitince, bunu bildiği şeyler gibi sanıp, aldanır. Meleklerin kanatları vardır. Fakat nasıl olduğu bilinmez. Kiliselerde ve bazı mecmua ve filmlerde, melek diye görülen kanatlı kadın resimleri uydurmadır.

Meleklerin varlığını inkâr etmek, onlara düşman olarak, Allahü teâlâyâ karşı gelmek olur. Bekara sûresi 92. âyetinde meâlen, **(Kim ki, Allah'a, meleklerine, Peygamberine, Cebraîle ve Mikâile düşman olursa, bilsin ki, Allah kâfirlerin düşmanıdır)** buyruldu.

Meleklerin Vazifeleri

Sayısı en çok olan varlık, meleklerdir. Bunların sayılarını Allahü teâlâdan başka kimse bilmez. Göklerde, meleklerin ibâdet etmedikleri boş bir yer yoktur. Göklerin her yeri rûkûda veya secdede olan meleklerle doludur. Göklerde, yerlerde, otlarda, yıldızlarda, canlılarda, cansızlarda, yağmur damlalarında, ağaçların yapraklarında, her harekette ve her şeyde meleklerin vazifeleri vardır. Her yerde, Allahü teâlânın emirlerini yaparlar. Allahü teâlâ ile yarattığı varlıkları arasında vasıtadırlar.

Bazı melekler, başka meleklerin âmiridir. Bazıları, insanların kalblerine iyi düşünce getirir ki, buna **“ilham”** denir. Bazılarının, insanlardan ve bütün varlıklardan haberi yoktur. Allahü teâlânın cemâli (güzelliği) karşısında kendilerinden geçmişlerdir. Her birinin belli bir yeri vardır. Oradan ayrılmazlar. Cennet melekleri, Cennettedir. Bunların büyüklerinin adı, **“Rıdvan”**dır. Cehennem meleklerine de **“Zebâni”** denir. Bunlar, Cehennemde emrolunan vazifelerini yapar. Cehennem ateşi bunlara zarar vermez. Deniz, balığa zararlı olmadığı gibidir. Cehennem zebânîlerinin büyükleri ondokuzdur. En büyüğünün adı **“Mâlik”**dir.

Her insanın hayır ve şer, bütün işlerini yazan, ikisi gece, ikisi gündüz gelen dört meleğe, **“Kırâmen kâtibin”** veya **“Hafaza melekleri”** denir. Hafaza meleklerinin,

CİMRİLİK: Dinin, vicdânın, mürüvvetin (insanlığın) vermeyi emrettiği yerde vermek kendisine zor gelmek. El sıkılığı. Pintilik, hasislik, bahillik.
CİNÂYET: Büyük suç. Yaralama veya öldürme şeklinde işlenen suç.

bunlardan başka olduğu da bildirilmiştir. Sağ taraftaki melek, soldakinin âmiridir ve iyi işleri yazar. Soldaki, kötülükleri yazar. Kabirlerde, kâfirlere ve âsî müslümanlara azâp edecek melekler vardır. Suâl meleklerine “**Münker** ve **Nekîr**” denir. Mü’minlere soranlara “**Mübeşşir** ve **Beşîr**” de denir.

Meleklerin birbirlerinden üstünlükleri vardır. En üstünleri dördtür. Bunların isimleri ve vazifeleri şöyledir:

1- **Cebrâil “aleyhisselâm”:** Bunun görevi, peygamberlere “aleyhimüsselâm” “**vahiy**” getirmek, emir ve yasakları bildirmektir.

2- **İsrâfil “aleyhisselâm”:** Kıyâmette “**sûr**” denilen boruyu üfurecektir. Birincisinde, Allahü teâlâdan başka her diri ölecektir. İkincisinde, hepsi tekrar dirilecektir.

3- **Mikâil “aleyhisselâm”:** Ucuzluk, pahalılık, kıtlık, bolluk, yâni ekonomik düzeni ayarlamak, ferahlık ve huzur getirmek ve her maddeyi hareket ettirmek bunun görevidir. Emrinde sayısız melekler vardır.

4- **Azrâil “aleyhisselâm”:** İnsanların rûhunu alan bu melektir. (İran’da konuşulan Farsça dilinde rûha, can denir.)

Bu dört melekten sonra, üstün olan dört sınıf daha vardır:

1- **Hamele-i Arş:** Bu melekler dört tanedir. Kıyâmette sekiz olacaktır. Arşı taşımakla vazifelidirler.

2- **Mukarrebîn:** Allahü teâlânın huzûrunda bulunan ve bir an ayrılmayan meleklerdir.

3- **Kerûbiyân:** Azap edici meleklerin büyükleridir.

4- **Ruhâniyân:** Rahmet melekleridir.

Bunların hepsi, meleklerin üstünleridir. Bunlar, peygamberlerden başka, bütün insanlardan daha üstündür. Müslümanların sâlihleri, iyileri ve velîleri, meleklerin aşağılarından daha üstündür. Meleklerin aşağıları, müslümanların âsî ve günâhkâr olanlarından daha üstündür. Kâfirler ise, her varlıktan daha aşağıdır.

MENKİBE: Melek ve Şeytan

Eshâb-ı kirâmdan Dihye-i Kelbî “radiyallahü anh”, çok güzeldi. Cebrâil aleyhisselâm çok defa onun şeklinde Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimize gelirdi. Yine bir gün, bu şekilde geldiğinde Hazret-i Hasan ile Hazret-i Hüseyin, Hazret-i Dihye zannedip yanına koştular, ceplerine ellerini sokup bir şey bulamadılar. Resûlullah efendimiz “aleyhissalatü vesselâm” buyurdu ki:

- Ey Cebrâil kardeşim! Onlar seni Dihye sandılar. Dihye ne zaman gelse hediye getirirdi. Bunları böyle alıştırırdı. Onun için torunlarımın bu hareketini kabalık ve edepsizlik sayma!

CİN: Ateşin alev kısmından yaratılan, her şekle girebilen, evlenen, yiyip-içen, dîni emirlere uymakla yükümlü gözle görülmeyen lâtif varlıklar. Peri.
CİZYE: İslâm devletinde zımmî (gayr-i müslim) vatandaştan alınan senelik vergi.

Cebrâil aleyhisselâm bunu duyunca çok üzüldü ve “Dihye, bunların yanına hediyesiz gelmiyor da, ben nasıl gelirim” deyip, hemen Cennet ni’metlerinden bir salkım üzüm ile bir narı getirip çocuklara verdi. Çocuklar hediyelerini alınca oynamaya devam ettiler. Bu sırada Mescidin kapısına ihtiyar, ak sakallı, elinde baston, toz toprak içerisinde biri geldi ve dedi ki:

- Açım, yiyecek bir şey verin.

Hazret-i Hasan ve hazret-i Hüseyin ellerindeki meyveleri götürüp verirken, Cebrâil aleyhisselâm ayağa kalktı ve:

- Vemeyin o melûna! O şeytandır. Cennet ni’metleri ona yasaktır dedi. Şeytana, def ol oradan! buyurup şeytanı kovdu.

MENKİBE: Melekler de İmrenir

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”, Allah sevgisinden ve dinden bahsedilen yerlere meleklerin de imrendiğini şöyle bildiriyor:

Allahü teâlânın yeryüzünde gezen melekleri vardır. Dinden bahsedilen bir topluluk gördükleri zaman arkadaşlarını çağırıp derler ki;

- Gelin aradığımız buradadır.

Hepsi gelip rahmetle onları kuşatırlar. Allahü teâlâ onlara sorar:

- Kullarımı ne hâlde bıraktınız?

- Sana hamd ediyorlardı, seni tesbih ediyorlardı ve seni zikir ediyorlardı.

- Benden ne istiyorlardı?

- Cenneti istiyorlardı.

- Cenneti görmüşler mi?

- Hayır görmediler.

- Ya görselerdi ne yaparlardı?

- Cenneti görselerdi daha çok isterlerdi.

- Neden kaçıyorlardı?

- Cehennem ateşinden.

- Cehennem ateşini görmüşler mi?

- Hayır görmediler.

- Ya görselerdi?

- Onu görselerdi, daha fazla korkar. Daha fazla kaçarlardı.

- Ey meleklerim, sizi şahit tutuyorum, ben onları bağışladım.

Melekler dediler ki:

- Onların içinde birisi ilim öğrenmek veya ibâdet niyeti ile değil, başka bir iş için gelmişti, o da mı af edildi?

CÖMERDLİK: Dinin, vicdânın ve mürüvvetin (insanlığın) vermeyi emrettiği yerde vermek kendisine zor gelmemek. El açıklığı. Sahâvet, semâhat.

CÛDÎ DAĞI: Nuh aleyhisselâmın gemisinin oturduğu Şırnak'ın güneyindeki dağ.

Allahü teâlâ buyurur:

- Onlar öyle bir cemâat ki, onlarla oturan bir kimse şaki olmaz, Cehenneme gitmez.

Nükte: Bu müjdeye kavuşmak için, birkaç kişi toplanınca, zaruri din bilgilerinden konuşmak, okumak lâzımdır. Fırsatı ganimet bilmelidir.

3- KİTAPLARA İNANMAK

Kitaplara İmân

Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını, îmân ve ibâdet esaslarını, güzel ahlâkı anlatan ilâhî kitaplara inanmak, dinimizin üçüncü temel şartıdır. Yüce Rabbimiz, peygamberleri vasıtası ile hepsini ilahî kitaplarda bildirmiştir. Allahü teâlâ bu kutsal kitapları, bazı peygamberlere, melekle okutarak, bazılarını ise yazılı olarak, bazılarına da, meleksiz işittirerek indirdi. Bu kitapların hepsi, Allahü teâlânın sözleridir. Ebedî ve ezeldirler. Sonradan yaratılmış değildirler. Bunlar, meleklerin veya peygamberlerin kendi sözleri değildir.

Mukaddes Kitaplar

İnsanlık tarihinin başlangıcı olan ilk insan hazret-i Âdem aleyhisselâm, aynı zamanda insanlara gönderilen ilk peygamberdir. Allahü teâlâ insanlara, her bin senede bir “**Resûl**” ve her yüz senede bir de “**Nebî**” olarak peygamberler göndermiştir. Bunlardan Resûl olanlara “**kitap**” ve “**suhuf**” verilmiştir. Kutsal kitapların, Kur’ân-ı kerimde bildirileni yüzdörttür. Bunların dört tanesi büyük kitaptır. Yüz tanesi suhufur. Suhuf; küçük kitap, kitapçık, risâle demektir.

Büyük Kitaplar

- 1- **Tevrat:** Hazret-i Mûsâ’ya gönderilmiştir.
- 2- **Zebûr:** Hazret-i Dâvud’a gönderilmiştir.
- 3- **İncil:** Hazret-i İsâ’ya gönderilmiştir.
- 4- **Kur’ân-ı kerîm:** Muhammed aleyhisselâma gönderilmiştir.

Küçük Kitaplar

- 10 **Suhuf:** Âdem aleyhisselâm’a gönderilmiştir.
- 50 **Suhuf:** Şit aleyhisselâm’a gönderilmiştir.
- 30 **Suhuf:** İdris aleyhisselâm’a gönderilmiştir.
- 10 **Suhuf:** İbrâhim aleyhisselâm’a gönderilmiştir.

CUM'A: Müslümanlara mahsûs mübârek, kıymetli bir gün.
Cum'â Gecesi: Perşembe'yi Cumâ'ya bağlayan gece.
CÜNÜB: Gusletmesi (boy abdesti alması) gereken kimse.

Kur'ân-ı Kerîm Allah Kelâmıdır

Kur'ân-ı kerîm, nazm-ı ilâhîdir. Nazm, lügatta, incileri ipliğe dizmeğe denir. Kelimeleri de inci gibi, yanyana dizmeye nazım denilmiştir. Şiirler, birer nazımdır. Kur'ân-ı kerîmin kelimeleri Arapçadır. Fakat bu kelimeleri yanyana dizen, Allahü teâlâdır. Bu kelimeler, insan dizisi değildir. Bu arabî kelimeler, Allahü teâlâ tarafından dizilmiş olarak âyetler hâlinde gelmiştir. Cebrâil "aleyhisselâm" bu âyetleri, bu kelimelerle ve harflerle okumuş, Muhammed "aleyhisselâm" da mübârek kulakları ile işiterek, ezberlemiş ve hemen Eshâbına okumuştur. Kur'ân-ı kerîm mahlûk değildir. Kur'ân-ı kerîm, Muhammed aleyhisselâm'ın mu'cizelerinin en büyüğüdür ve insan sözüne benzememektedir.

*Yükseklîği ayândır,
Öğülmeye şayândır,
Îlâhi bir beyândır,
Yüce Kurân-ı kerîm.*

*Yanlış yola sapma der,
Kötü işler yapma der,
El hakkını kapma der,
Yüce Kurân-ı kerîm.*

*İnce kalbe dokunur,
Seve seve okunur,
Öpülür, başa konur,
Yüce Kurân-ı kerîm.*

Kur'ân-ı Kerîmin Toplanması ve Yazılması

Muhammed "aleyhisselâm" âhirete teşrif ettiği sene, halife Ebû Bekir "radiyallahü anh" ezber bilenleri toplayıp ve yazılı olanları getirip, bir heyete, bütün Kur'ân-ı kerîmi, kâğıt üzerine yazdırdı. Böylece, "**Mushaf**" veya "**Mushaf**" denilen bir kitap meydana geldi. Otuzüçbin Sahâbi bu Mushafın her harfinin tam yerinde olduğuna söz birliği ile karar verdi. Sürelerin sırası belli değildi. Üçüncü halife Osman "radiyallahü anh", hicretin yirmibeşinci (25) senesinde, süreleri birbirinden ayırdı. Yerlerini sıraladı. Altı tane daha Mushaf yazdırıp, aslı Medîne'de kalmak üzere Bahreyn, Şam, Basra, [Kûfe] Bağdat, Yemen ve Mekke'ye gönderdi. Bugün, dünyada bulunan Mushaf lar, hep bu yedisinden yazılıp, çoğalmıştır. Aralarında bir nokta farkı bile yoktur.

CÜZ'İ: Az, azıcık, pek az. Parçaya âit olan. Cüz ile alâkalı. Göze çarpmayan, önemsiz.
Cüz'î İrâde: İrâde-i cüz'iyeye. Allahü teâlânın, bir işi yapmak ve yapmamak husûsunda insanlara ihsân ettiği dileme, ihtiyâr ve seçme kuvveti; kesb.

Kur'ân-ı kerîmde 114 sûre ve 6236 âyet vardır. Âyetlerin sayısının 6666'dan az veya daha çok olduğu da bildirildi ise de bu ayrılıklar, büyük bir âyetin, birkaç küçük âyet sayılmasından veya birkaç kısa âyetin, bir büyük âyet sayılmasından ileri gelmiştir. Kur'ân-ı kerîmin tamamı 30 cüzdür.

MENKİBE: Batmayan Gemi

Ebû Müslîm-i Saftar, evliyânın büyüklerinden biriydi. Birgün gemi ile yola çıktı. Yanında çok kimseler de vardı. Âniden ters yönden bir rüzgâr çıktı. Dalgalar yükseldi. Gemi batacak gibi oldu. Gemide olan yükü denize attılar. Yardım istediler. Ebû Müslîm diyor ki:

- Bizimle beraber gemide bir köylü vardı. Yanında bir mushafı vardı. Oradan kalktı ve mushafı elinin üzerine koydu ve şöyle yalvararak duâ etti:

“Yâ Rabbi! Eğer bir kimsenin elinde dünya sultanından bir mektup bulunuyorsa, hiç kimse ona saldıramaz, zarar veremez, belâlardan emin olur. Mushafı kaldırdı ve yâ Rabbi! Bu senin kitabındır, bunu bize verdin. Ellerinde senin kitabın bulunan kullarını suda boğmak keremine yakışmaz.”

Derhâl dalgalar döndü ve deniz süt liman oldu ve sağ sâlim gittiler.

Kur'ân-ı Kerîm Öğrenmenin ve Okumanın Önemi

Kur'ân-ı kerîm okuyup ona uygun îmân eden hidâyet üzere, doğru yolda bulunur. Allah'a kavuşturan doğru yolu bulur. Cehennem azâbından kurtulur. Hattâ bunun sevâbı dedelerine, çocuklarına ve torunlarına tesir eder. İtikâdı düzgün bir kimse Kur'ân-ı kerîmi okuyup, sâlih müslümanların yazdığı ilmi hâl kitaplarında bildirildiği üzere amel ettiği, ibâdet yaptığı takdirde büyük sevâblara kavuşur.

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki:

(Hoca çocuğa Besmele okur, çocuk da söyleyince, Allahü teâlâ çocuğun anasının, babasının ve hocasının Cehenneme girmemesi için senet yazdırır.)

(Ümmetimin yaptığı ibâdetlerin en kıymetlisi, Kur'ân-ı kerîmi mushafa bakarak okumaktır.)

(Namazda okunan Kur'ân-ı kerîm, namaz dışında okunan Kur'ân-ı kerîmden daha sevâbtır.)

(Kur'ân-ı kerîm okunan evden arşa kadar nûr yükselir.)

(Kur'ân-ı kerîm öğrenen ve öğreten en hayırlımızdır.) [Buhârî]

(Kim bir âyet öğrenirse, kıyâmette onun için nûr olur.) [Dârimî]

(Kur'ân-ı kerîmi öğrenip gece-gündüz okuyana imrenmek gerekir.) [Müslîm]

ÇİHÂR YÂR-I GÜZİN: Muhammed aleyhisselâmın dört halifesi, Hazret-i Ebû Bekr, Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman ve Hazret-i Ali radiyallahü anhümün ünvanı.
DALÂLET: Sapıklık, yoldan çıkma, doğru yoldan ayrılma, sapıtma, dalâl.

(Bir âyet öğrenmek, yüz rekat [nafîle] namaz kılmaktan daha iyidir.) [İbni Mâce]

(Kur'ân-ı kerîm okuyan kimse, bunamaz.) [Tirmizî]

(Kur'ân-ı kerîm okunan yere rahmet ve bereket yağar.) [Buhârî]

(Kur'ân-ı kerîm okunan evin hayrı artar, sakinlerini sıkmaz, melekler toplar, şeytanlar oradan uzaklaşır. Kur'ân-ı kerîm okunmayan ev, içindekilere dar gelir, sıkıntı verir, bereketsiz olur. Melekler uzaklaşır, şeytanlar oraya dolar.) [Dârimî]

(Her gece on âyet okuyan, gafillerden sayılmaz.) [Hâkim]

(Kur'ân-ı kerîm okuyun! Kıyâmette size şefâ'at eder.) [Müslîm]

(Kur'ân-ı kerîm okunan yere rahmet yağar, melekler hazır olur.) [Buhârî]

(Kur'ân-ı kerîmden bir âyet dinleyen sayısız çok sevâba kavuşur.) [İmâm-ı Ahmed]

Ebû Hüreyre “radiyallahü anh” şöyle bildiriyor: (Kur'ân-ı kerîm okunan eve, bereket, iyilik gelir. Melekler oraya toplanır. Şeytanlar oradan kaçar. Kur'ân-ı kerîm okunmazsa bunun aksi olur.)

Kur'ân-ı kerîmi okumak mühim sünnettir. Tecvid ilmine uygun olarak ve hürmet ile okunan Kur'ân-ı kerîmi dinlemek farz-ı kifâyedir. Yâni dinlemek daha çok sevâbtır. Mushafa bakarak dinlemek daha sevâbtır. Dinleyenlere de, okuyanlara verilen sevâbların aynısı verilir.

Kur'ân-ı Kerîme Hürmet

Kur'ân-ı kerîme çok hürmet etmelidir. Abdestsiz dokunulmaz. Okumaya E'ûzü ve Besmele ile başlanır. Ondan yere düşmüş bir parça bulunca hemen kaldırmalıdır. Hadîs-i şerîfte buyruldu ki:

(Üzerinde Besmele yazılı bir kâğıt tazim ile basılmasın diye yerden kaldıran kimseyi Allahü teâlâ siddîklardan yazar ve müşrik olsalar bile anne ve babasının azâbını hafifletir.)

Hazret-i Lokman Hakîm, üzerinde Besmele yazılı bir kâğıt görünce, yerden kaldırıp hürmet gösterirdi. Allahü teâlâ ona hikmetli söz ve güzel nasihatı ikrâm etti.

(Şir'at-ül-islâm) şerhindeki hadîs-i şerîfde, **(Ümmetimin yaptığı ibâdetlerin en kıymetlisi, Kur'ân-ı kerîmi, Mushafa bakarak okumaktır)** buyruldu. Sûre veya âyet okumağa başlarken E'ûzü okumak vâcibdir. Fâtiha okumağa başlarken Besmele okumak da vâcibdir. Diğer sûrelere başlarken Besmele okumak sünnettir.

(Kitâb-üt-tibyân)da, **(Kur'ân-ı kerîm okumanın en efdali, nemâzda okumaktır)** buyruldu. Kur'ân-ı kerîmi, güzel ses ile, Allahdan korkarak ve hüzn ile

DÂBBETÜ'L-ERD: Kıyâmetin büyük alâmetlerinden. Kıyâmetin kopmasına yakın Mekke'de Safâ altından çıkacak, iyiyi kötüden ayıran ve konuşan iri bir hayvan.

DAHVE-İ KÜBRÂ: Kaba kuşluk. Oruç zamanının yarısı, öğleden bir saat evvelki vakit.

okumalıdır. Kur'ân-ı kerîmi tegannî ederek mûsikî perdelerine uyarak okumak çok çirkin bid'atdır. Çok günâhdır. Tegannî ile, şarkı söyler gibi Kur'ân okuyana sevâb verilmez.

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Kur'ân-ı kerîmi tecvîd bilgisine uyarak okuyunca, her harfine yirmi sevâb verilir. Tecvîde uymazsa, on sevâb verilir.) (Kur'ân-ı kerîm okunan evden, Arşa kadar nûr yükselir)** hadîs-i şerîfdir.

Ebû Hüreyre "radiyallahü anh" buyurdu ki, (Kur'ân okunan eve, bereket, iyilik gelir. Melekler oraya toplanır. Şeytânlar oradan kaçar.) Kur'ân-ı kerîmi dinlemek çok sevâbdır. Hadîs-i şerîfde, **(İnsanın dinlediği bir âyet, kıyâmetde kendine nûr olur)** buyuruldu.

(Hazînet-ül-esrâr)daki hadîs-i şerîflerde, **(Kur'ân-ı kerîmi hatm eden kimseye altmışbin melek hayır duâ eder)** ve **(Hatim duâsı yapılan yerde bulunan, ganîmet dağılırken bulunan kimse gibidir. Hatme başlanan yerde bulunan, cihâd eden kimse gibidir. İkisinde de bulunan, iki sevâba da kavuşur ve şeytânı rezîl eder)** buyuruldu.

Mushaf, Kur'ân-ı kerîm yazılan kitaba denir. Mushaf-ı şerîfe hürmet etmek, yükseğe koymak, üzerlerine birşey koymamak, abdestsiz tutmamak, kâfirlere, fâsıklara vermemek lâzımdır. Kur'ân-ı kerîm kaydedilmiş bantları ve plâkları da yükseğe koymak, hürmet etmek, fisk, oyun, eğlence yerlerinde çalmamak lâzımdır. Kur'ân-ı kerîm bulunan bantlar ve plâklar Mushaf-ı şerîf gibi kıymetlidirler. Bunlara da saygısızlık yapmak, küfre sebep olur. Şu kadar var ki, bunlardan Kur'ân-ı kerîmi dinlemek, hâfız dinlemek olmaz. Tam benzerini dinlemek olur. Kur'ân-ı kerîmi dinlemek sevâbı hâsıl olmaz. Çünkü, Kur'ân-ı kerîmi tilâvet etmek, yâni okumak demek, şuurlu bir kimsenin, Kur'ân-ı kerîm okuduğunu bilen insanın okuması demek olduğu **(Redd-ül-muhtâr)**ın beşyüzonaltıncı sahîfesinde yazılıdır. Fakat, benzerini de saygı ile dinlemek farzdır. Küçük çocuğun şuursuz olarak okuduğunu dinlemenin de lâzım olduğu yazılıdır.

Kur'ân-ı kerîmin her âyeti, her kelimesi, her harfi maddi ve mânevî her derde şifâdır. Ehl-i sünnet itikâdında olan ve günâhlarına tövbe eden sâlih bir müslümanın, aşağıda bildirilen şartlarına uyarak, ihlâs ile okuduğu Kur'ân-ı kerîmin her hangi bir âyeti ve bilhassa Fâtiha sûresi ile şifa âyetleri, okuyanın ve üzerine okunanın dertlerine şifa olduğu çok görülmüş ve işitilmiştir. Din kitaplarında misâlleri çoktur.

Kur'ân-ı Kerîm Okurken Uyulacak Edepler

Kur'ân-ı kerîm okurken uyulacak edepeler vardır. Başlıcaları şunlardır:

1- Abdestli ve kıbleye karşı okumalıdır.

DANK: Bir dirhem gümüşün altında biri, takriben yarım gram gümüş para.
DECCÂL: Peygamberlik iddiasıyla kıyâmete yakın ortaya çıkacak, İsâ aleyhisselâm ile Mehdî aleyhirrahme tarafından öldürülecek olan zâlim kâfir.

2- Kur'ân-ı kerîmi okumaya başlarken "Eûzü ve Besmele" çekilmelidir.

3- Ağır ağır okumalıdır.

4- Ağlayarak okumalıdır.

5- Her âyetin hakkını vermeli, yâni azap âyetini okurken korkarak, rahmet âyetlerini heveslenerek, tesbih âyetlerini kalbiyle tesbih ederek okumalıdır.

6- Namaz kılana mâni oluyorsa, yavaş sesle okumalıdır. Mushafa bakarak okumak, ezber okumaktan daha çok sevâbtır. Çünkü gözler de ibâdet etmiş olur.

7- Kur'ân-ı kerîmi güzel sesle ve tecvid üzere okumalıdır. Harfleri, kelimeleri bozarak teganni etmek haram, harfler bozulmazsa mekrûh olur.

8- Kur'ân-ı kerîmi Allahü teâlânın kelâmı olduğunu bilerek okumalıdır.

9- Kur'ân-ı kerîmi okumadan evvel, bunu söyleyen Allahü teâlânın büyüklüğünü düşünmelidir. Kimin sözü söyleniyor, ne ehemmiyetli iş yapılıyor diye düşünmelidir. Kur'ân-ı kerîme dokunmak için temiz el lâzım olduğu gibi, onu okumak için de temiz kalp lâzımdır.

10- Okurken başka şeyler düşünmemelidir.

11- Okurken biliyorsa mânâsını düşünmelidir.

12- Kur'ân-ı kerîme abdestsiz olarak dokunmak haramdır. Cünüp olarak okumak haramdır.

Ezberden abdestsiz olarak okunabilir ise de, abdestli olarak okumak çok sevâbtır. Kur'ân-ı kerîmi günâh meclislerinde, yâni haram işlenen yerlerde okumak haramdır. Böyle yerlerde para kazanmak için veya güzel sesini duyurmak için okumak ve bunu dinlemek, Kur'ân-ı kerîme hakâret etmek olur.

MENKİBE: Yerdeki Besmele

Bişr-i Hâfî evliyânın büyüklerinden bir zâttır. Gençliği günâh işleri yapmakla geçmişti. Bir gün, yolda sarhoş bir hâlde giderken, üstünde Besmele yazılı bir kâğıt buldu. İçi sızlayıp yerden aldı. Öptü, çamurlarını silip, temizledikten sonra, güzel kokular sürüp, evinde duvara astı.

O gece âlim bir zât bir rüyâ gördü. Rüyâda, " Git, Bişr'e söyle! İsmimi temizlediği gibi ben de onu temizlerim. İsmimi büyük tuttuğu gibi ben de onu yüceltirim. İsmimi güzel kokulu yaptığı gibi, ben de onu güzel ederim. İzzetime yemin ederim ki, onun ismini dünyada ve âhirette temiz ve güzel eylerim " denildi. Bu rüyâ, üç defa tekrar etti.

Rüyâ gören kimse, sabah olunca, Bişr-i Hâfî'yi arayıp meyhanede buldu. Mühim haberim var diye içeriden çağırıldı. Bişr geldiğinde, gelen zâta dedi ki:

- Kimden haber vereceksin?

DEDİKODU: Gıybet. Bir Müslümanın veya zimmînin ayıbını, onu kötölemek için veya duyacağı zaman üzüleceği bir sözü arkasından söyleme, çekiştirme, koğuculuk.
DELİL: Kendisi bilinince başkası bilinen şey. Dinî hükümlerin çıkarıldığı kaynak.

- *Sana Allahü teâlâdan haber vereceğim.*

Bunu duyan Bîşr, ağlamaya başladı ve sordu:

- *Bana kızıyor mu, şiddetli azap mı yapacak?*

Rüyâyı sonuna kadar dinleyince arkadaşlarına dönüp şöyle söyledi:

- *Ey arkadaşlarım! Beni çağırdılar, bundan sonra bir daha beni buralarda görme-
meyeceksiniz.*

O zâtın yanında hemen tövbe etti. Bu anda ayağında ayakkabı bulunmadığı için, hiç ayakkabı giymedi. Sebebini soranlara, “Söz verdiğim zaman yalınayaktım, şimdi giymeğe hayâ ederim” derdi. Ayakkabı giymediği için kendisine Hâfî (yalınayak) denilmiştir.

MENKİBE: Duvarda Asılı Mushaf-ı Şerîfe Hürmet

Ertuğrul Gâzî, bir ziyâretinde, bir âlimin evinde misâfir oldu. Yatacağı odaya girip duvarda asılı Mushaf-ı şerîfi görünce Allahü teâlânın mübârek kitabına hürmetinden, onun huzûrunda uzanıp uyuyamadı. Abdest tâzeleyip tam bir edeb ve tazimle onu okumağa başladı. Sabaha yakın bir ara uyukladı. Bu sırada bir rüyâ gördü. Rüyâsında kendisine şöyle bir nidâ gelip:

“Ey Ertuğrul! Sen bu gece benim kelâmıma hürmet ve tazim edip, izzet ve ikram eyledin; ben de senin evlât ve haleflerini, dünyâ durdukça devlet ve saltanat ile yüceltip, izzet ve ikrama lâyük gördüm” denildi.

*İşte böyle mübârek bir kimse olan Ertuğrul Gâzî'nin, bu sırada bir oğulcağızı oldu. Onun en küçük oğlu olan bu çocuğa, Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) iki mübârek kızı ile evlenmekle şereflenen ve Aşere-i mübeşşereden olmak müjdesine mazhar olan, Hulefâ-i Râşidînin (radiyallahü anhüm) üçüncüsü Hazret-i Osman'ın (radiyallahü anh) ismini verdiler. O ki, Beyliğin başına geçip **Osman Gâzî** oldu. Osmanlı Devletini de kurup İslâma ve Kur'ân-ı kerîme hizmet etmekle şereflendi.*

4- PEYGAMBERLERE İNANMAK

Peygamberlik Nedir?

İnsanları, Allahü teâlânın beğendiği yola kavuşturmak, onlara doğru yolu göstermek için gönderilen kimselere **“Peygamber”** denir. Peygamber, gönderilmiş kişi ve haberci demektir. Yeni bir din getiren peygamberlere de **“Resûl”** denir. Yeni din getirmeyip, insanları önceki dîne davet eden peygamberlere de **“Nebî”** denir. Emirleri tebliğ etmekte, duyurmakta ve insanları, Allahın dînine çağırmakta, Resûl ve Nebî arasında bir ayrılık yoktur. Peygamberlere îmân etmek, aralarında hiçbir fark görme-

◆ ◆ ◆

DELK: Ovma, oğuşturma. Abdest ve gusülde yıkanan yerleri ovma.
DEHRÎ: Allahü teâlâya ve âhirete inanmayan, dehr (zaman) sonsuzdur, dünyânın başlangıcı ve sonu yoktur, böyle gelmiş böyle gider diyen dinsiz, ateist. ekolü.

◆ ◆ ◆

yerek, hepsinin doğru sözlü olduğuna inanmak demektir. Onlardan birine inanmayan kimse, hiçbirine inanmamış olur.

Peygamberlik; çalışmakla, açlık, sıkıntı çekmekle ve çok, ibâdet yapmakla ele geçmez. Yalnız Allahü teâlânın ihsânı, seçmesi ile olur.

Allahü teâlâ, peygamberlerin doğru söylediklerini göstermek için onları mu'cizelerle kuvvetlendirdi. Hiç kimse bu mu'cizelere karşı gelemedi. Peygamberi kabul edip inanan kimseye, o peygamberin “**ümmeti**” denir. Kıyâmet gününde, ümmetlerinden, günâhı çok olanlara şefâat etmeleri için izin verilecek ve şefâatleri kabul olacaktır. Ümmetlerinde, âlim, sâlih, velî olanlarına da, şefâat etmeleri için izin verilecek ve şefâatleri kabul buyurulacaktır. Peygamberler, mezarlarında bizim bilmediğimiz bir hayat ile diridir. Mübârek vücutlarını toprak çürütmez. Bunun içindir ki, hadîs-i şerifte, (**Peygamberler, mezarlarında namaz kılarlar**) buyuruldu.

Mu'cize ve Kerâmet Nedir?

Allahü teâlâ, her şeyi bir sebep ile yaratmaktadır. Bu sebeplere iş yapabilecek tesiri, kuvveti vermiştir. Bu kuvvetlere; tabiat kuvvetleri, fizik, kimyâ ve biyoloji kanunları denir. Bir iş yapmak, bir şey elde etmek için bu sebeplere yapışılması lâzımdır. Meselâ buğday hâsıl olması için tarlayı sürmek, ekmek, ekini biçmek lâzımdır. İnsanların bütün hareketleri, işleri, Allahü teâlânın bu âdeti içinde meydana gelmektedir.

Allahü teâlâ, peygamberlerine ve evliya kullarına, âdetini bozarak, sebepsiz şeyler yaratıyor. Meselâ, **mu'cize** ve **kerâmet** böyledir. Peygamberlerden ilâhî âdetinin dışında ve ilâhî kudretiyle yarattığı şeylere “**Mu'cize**” denir. Peygamberlerin mu'cize göstermesi lâzımdır. Mu'cize, Peygamberlerin doğruluğunu göstermek hususunda, Allahü teâlânın bir şehâdetidir.

Her peygamber mu'cize göstermiştir. Kur'ân-ı kerîmde, bazı peygamberlerin gösterdiği mu'cizeler haber verilmektedir. Meselâ, Nuh aleyhisselâmın gemisinin tufandan kurtulması, İbrâhim aleyhisselâmın Nemrud'un ateşinde yanmaması, İsâ aleyhisselâmın babasız doğması, Sevgili Peygamberimizin Mi'râc gecesi mi'râca çıkması, işaret etmesi ile ayın ikiye ayrılması bunlardan bazılarıdır.

Allahü teâlânın, Peygamberine tâbi olan ümmetindeki evliyâda da âdet dışı olarak ilâhî kudreti ile yarattığı şeylere de “**Kerâmet**” denir. Kerâmet, haktır. Evliyânın gösterdiği kerâmet, ümmeti olduğu peygamberin mu'cizesidir. Evliyânın kerâmet göstermesi lâzım değildir. Onlar, kerâmet göstermek istemez. Allahü teâlâdan utanırlar.

Sâlih, dindar olan hakîkî müslümanlardan meydana gelen hârikulâde şeylere de

DERGÂH: Makam, kapı girişi, eşik. Tasavvufta kemale gelmiş evliyâ zâtlar tarafından, İslâm ahlâkı ve diğer dînî ilimlerin ve zamanın fen bilgilerinin okutulduğu yer.

DİNSİZLİK: Din ismi altında insanların uydurduğu yanlış yollar. Kâfirlik.

“Firaset” denir. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Mü’minin firasetinden korkunuz! Çünkü o, Allahü teâlânın nûru ile bakmaktadır.)**

Kâfirlerden meydana gelen âdet dışı şeylere, **“Sihir, büyü”**, fâsıklardan, açıkça günâh işleyenlerden meydana gelenlere ise, **“İstidrac”** denir. Bunların dinde kıymeti yoktur. Büyü yapmak, küfre en yakın olan, en kötü haramdır. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Müslümân sihir yapamaz. Allah saklasın îmânı gitdikden sonra, sihri tesîr eder.)** Sanki sihir yapınca, îmânı gider.

Peygamberler Niçin Gönderilmiştir?

Allahü teâlâ, kullarına çok acımakta, onların dünyada rahat ve huzur içinde yaşamalarını, âhirette de sonsuz saâdete kavuşmalarını istemektedir. Bunun için, insanlar arasından seçtiği en üstün, en iyi kimseleri peygamber yapmış, bunlara kitaplar göndererek huzur, saâdet yolunu göstermiştir. Saâdete kavuşmak için önce kendisine ve peygamberlerine inanmak lâzım olduğunu bildirmiş, sonra kitaplarındaki tekliflere uymayı emr etmiştir.

Muhammed aleyhisselâmi, peygamberlerinin en üstünü, en merhametlisi yaptı. O’nun ümmetini, en âdil ümmet eyledi. O’nun dinini, hepsinden olgun eyledi. O’nun hâlinde aşırılık ve noksanlık olmadığını, derecesinin üstünlüğünü ve bütün varlıkların Peygamberi olduğunu Kur’ân-ı kerîmde, çeşitli âyetlerde bildirdi. Son Peygamber olarak gönderdi.

Peygamberlerin Sıfatları

Peygamberler, insanlık ihtiyaçları bakımından diğer insanlar gibidirler. Doğarlar, yerler, içerler, hastalanırlar ve ölürlar. Evlenirler ve çocukları vardır. Fakat peygamber olan kişi; yaratılışı, huyu, ilmi ve akli, zamanında bulunan insanlardan üstün, kıymetli ve muhteremdir. Hiçbir kötü huyu, beğenilmeyecek hâli yoktur. Peygamber olduğu bildirilmeden önce ve bildirildikten sonra, küçük ve büyük hiçbir günâh işlemez. Peygamber olduğu bildirildikten sonra, Peygamber olduğu yayıncaya, anlaşılıncaya kadar körlük, sağırlık ve benzerleri gibi ayıp ve kusurları da olmaz.

Her peygamberde yedi sıfat (nitelik) bulunduğuna inanmak lâzımdır:

1- **Emânet** (Güvenilir olmak): Peygamberler her bakımdan güvenilir kişilerdir. Aslâ emânete hiyânet yapmazlar. Herkesin güvenini kazanırlar. Peygamber olmadan önce de böyledirler. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, kendisine peygamberlik bildirilmeden evvel de, “Muhammed’ül-emîn” adı ile tanınıyordu.

2- **Sıdk** (Doğruluk): Peygamberler, sözlerinde, işlerinde ve her türlü davranış-

DİRÂYET: İlim ve tecrübenin verdiği beceriklilik, iktidar, idâre kâbiliyeti.

Çabuk kavrama kâbiliyeti, kavrayış.

DİNÂR: Bir miskal (4. 8 gram) ağırlığındaki altın para.

larında doğru ve dürüst insanlardır. Onlar aslâ yalan söylemezler. Ne söylemişlerse hepsi doğrudur. Allahü teâlâdan kullarına ulaştırdıkları her emir ve yasak hakır, doğrudur.

3- **Tebliğ** (Bildirmek, açıklamak): Peygamberlerin bildirdikleri emir ve yasakların, güzel ahlâk ile ilgili hükümlerin hepsi, Allahü teâlâdan gelen vahiyden ve kendilerine ulaşan haberlerden başkası değildir. İnsanlara bildirdiklerinde, açıkladıklarında hiçbir noksanlık ve fazlalık yoktur. Bir kimsenin hatırı için kendilerinden bir ilâve veya değişiklik yapmazlar.

4- **Adâlet:** Peygamberler âdildirler. Hiç zulüm, haksızlık yapmazlar. İnsanlar içinde her hükmü doğru olan peygamberlerdir. Hakemlikte, insanlar arasındaki ihtilâfları çözmekte, en doğru hükmü verirler. Kimsenin hatırı için adâletsizlik yapmazlar.

5- **İsmet** (Günâh işlememek): Peygamberler, küçük ve büyük hiçbir günâh işlemezler. Hiçbir kötü huyları yoktur. Beğenilmeyen, insanı küçük düşüren ve insanların nefret ettikleri şeylerden hiçbiri peygamberlerde bulunmaz. Peygamber olmadan önce ve peygamber olduktan sonra da günâhsızdırlar.

6- **Fetânet:** Peygamberler, çok akıllı ve çok anlayışlı kimselerdir. İnsanlar arasında aşağı olan kimselerden peygamber olmamıştır. Körlük, sağırılık, topallık gibi ayıp ve kusurları bulunan kimselerden, kölelerden ve kadınlardan peygamber gelmemiştir.

7- **Emnü’l-azl:** Peygamberler, peygamberlikten dünyada ve âhirette azil olmazlar. Peygamberlik görevinden atılmazlar. Önce gelen peygamberlerin getirdiği dinler, yürürlükten kalkmakla peygamberlikten azil lâzım gelmez. Çünkü peygamberlik onlara Allahü teâlâ tarafından ihsân edilmiş sıfatlarıdır. Çalışmakla elde edilmez. Evliyalık ise çalışmakla kazanılır. Elden çıkabilir.

Peygamberlerin Sayıları

Peygamberlerin sayıları belli değildir. 124.000’den çok oldukları meşhurdur. Bunlardan 313 veya 315 adedi Resûl’dür. Bunların içinde de altısı daha yüksektir. Bunlara, “**Ülül’azm**” Peygamberler denir. Ülül’azm Peygamberler; **Âdem, Nûh, İbrâhîm, Mûsâ, İsâ ve Muhammed Mustafâ**’dır, aleyhimüssalâtü vesselâm.

Peygamberlerin içinde otuzüç adedi meşhûrdur. Bunların isimleri: **Âdem, İdris, Şît** (veya Şis), **Nûh, Hûd, Sâlih, İbrâhîm, Lût, İsmâil, İshak, Yakûb, Yûsuf, Eyyûb, Şu’ayb, Mûsâ, Harun, Hıdır, Yûşa’ bin Nûn, İlyas, Elyesa’, Zülkifl, Sem’un, İsmoil, Yunus bin Metâ, Dâvud, Süleymân, Lokman, Zekeriyya, Yahya, Üzeyr, İsâ bin Meryem, Zülkarneyn ve Muhammed** “aleyhimüsselâm”dır.

DİN: İnsanları se'âdet-i ebediyeye götürmek için Allahü teâlâ tarafından gösterilen yol. Peygamberler vâsıtası ile, Allah tarafından bildirilmiş olan yaşamak yolu.

Dindâr: Dinine bağlı.

Bunlardan yalnız yirmisekizinin isimleri Kur'ân-ı kerîmde bildirilmiştir. Şît, Hıdır, Yûşa, Şem'un ve İsmoil bildirilmemiştir. Bu yirmisekizden Zülkarneyn, Lokman ve Üzeyr'in peygamber olup olmadıkları belli değildir. Zülkifl aleyhisselâmın ikinci adı Harkıl'dır.

İlk insan ve ilk peygamber olan Âdem aleyhisselâm, "**Safiyullah**"dır. Çünkü Allah'ın, ihsânıyla seçilmiş olarak yarattığı temiz zât demektir. Nûh aleyhisselâm, "**Neciyullah**"dır. Çünkü Allah'ın sırdaşı, hep Allahü teâlâ ile meşgûl olan, ilâhi feyzlerle sevinç bulan ve Allahü teâlâ tarafından tûfandan kurtarılan kimse demektir. İbrâhim aleyhisselâm, "**Halîlullah**"dır. Çünkü bunun kalbinde Allah sevgisinden başka hiçbir mahlûkun sevgisi yoktu. Mûsâ aleyhisselâm, "**Kelîmullah**"dır. Çünkü Allahü teâlâ ile konuştu. İsâ aleyhisselâm "**Kelîmetullah**" ve "**Rûhullah**"dır. Çünkü babası yoktur. Yalnız "OL" kelime-i ilâhiyyesi ile anasından babasız olarak dünyaya geldi.

Bütün varlıkların yaratılmasına sebep olan ve Âdemoğullarının en üstünü, en şerefli, en kıymetlisi bulunan Muhammed aleyhisselâm, "**Habîbullah**"dır. Onun Habîbullah olduğunu ve büyüklüğünü, üstünlüğünü gösteren şeyler pek çoktur. Bunun için O'na, mağlup olmak, bozguna uğramak gibi sözler söylenemez. Kıyâmette herkesten önce kabirden kalkacaktır. Mahşer yerine gidecektir. Cennete herkesten önce girecektir. Güzel ahlâkı, sayılmakla bitmez ve insan gücü yetişmez.

İlk İnsan ve İlk Peygamber ÂDEM "aleyhisselâm"

Allahü teâlânın yarattığı ilk insan ve gönderdiği ilk Peygamber Âdem aleyhisselâmdır. Bütün insanların babasıdır.

Allahü teâlâ, hazret-i Âdem'i yeryüzünde yarattı. Çeşitli memleketlerden getirilen toprakları melekler su ile çamur yapıp, insan şekline koydu. Hazret-i Âdem, bu hâlde Mekke ile Tâif arasında kırk yıl yatıp "**salsâl**" oldu. Pişmiş gibi kurudu. Önce **Muhammed aleyhisselâmın nûru alınca kondu**. Sonra Muharrem'in onuncu Cumâ günü rûh verildi. Her şeyin ismi ve faydası kendisine bildirildi.

Allahü teâlânın emri ile bütün melekler, Âdem aleyhisselâma karşı secde etti. Meleklerin hocası olan İblîs, Allahü teâlânın emrini dinlemedi ve secde etmedi. Bu yüzden ebedî olarak Allah'ın lanetine uğradı. **Âdem aleyhisselâm kırk yaşında iken "Firdevs" adındaki Cennet'e götürüldü. Cennet'te iken hazret-i Havvâ yaratıldı**. Allahü teâlâ bunları nikâh etti. Hazret-i Âdem aleyhisselâm ve Hazret-i Havvâ vâlidemiz Cennet'te bin yıl kadar yaşadılar. Allahü teâlâ bunlara Cennet'te bir ağacın meyvasından yemelerini yasak etmişti. Bu emri unutarak, yasak edilen ağacın meyvasından önce hazret-i Havvâ, sonra da hazret-i Âdem aleyhisselâm yediler.

DİN BİLGİLERİ: Naklî bilgiler. Dünyada ve âhirette, huzuru, saâdeti kazandıran dinî vecibelere ait bilgiler.

DIYÂNET: Allahü teâlâ ile kul arasında olan iş, ibâdet.

Bu sebeple Cennet'ten yeryüzüne gönderildiler. **Âdem aleyhisselâm Hindistan'da Seylan (Serendib) adasına, hazret-i Havvâ ise Cidde'ye indirildi.** İkiyüz sene ağlayıp yalvardılar. Sonra Allahü teâlâ tövbelerini ve duâlarını kabûl etti. Hazret-i Âdem aleyhisselâm ile hazret-i Havvâ vâlidemiz, Arafât Ovası'nda buluştular.

Hazret-i Âdem aleyhisselâm Mekke-i mükerreme'de **Kâ'be-i muazzama'yı** yaptı. Burada bir müddet kaldıktan sonra Şam'a geldiler. Hazret-i Âdem aleyhisselâmın yirmi defa ikiz evlâdı, bir defa da yalnız Şit "aleyhisselâm" oldu. Neslinden kırkbin kişiyi gördü.

Hazret-i Âdem aleyhisselâm çok güzeldi. Siyah saçlı ve buğday renkliydi. Hazret-i Havvâ annemiz de böyleydi. Hazret-i Âdem aleyhisselâmın hiç sakalı yoktu. İnsanlarda ilk sakalı çıkan hazret-i Şit aleyhisselâmdır. Hazret-i Âdem aleyhisselâm bin yaşına gelince, onbir gün hasta olup, Cumâ günü vefât etti.

Hazret-i Âdem aleyhisselâm evlâdına Peygamber oldu. Allahü teâlâ, O'na on suhuf (risâle, küçük kitap) indirdi. Hazret-i Âdem'e oruç tutmak, her gün bir vakit namaz kılmak, gusûl abdesti almak emredildi. **Kitap gelip fizik, kimya, tıp, eczâcılık, matematik bilgileri öğretildi. Süryânî, İbrânî ve Arabî diller ile kerpiç üstüne çok yazı yazıldı.**

İlk insanlar, bazı târihçilerin zannettiği gibi ilimsiz, fensiz, görgüsüz, çıplak ve vahşî kimseler değildi. Bugün Asya, Afrika çöllerinde ve Amerika ormanlarında tunç devrindekilere benzeyen vahşiler yaşadığı gibi, ilk insanlarda da bilgisiz basit yaşayanlar vardı. Bundan dolayı ne bugünkü, ne de ilk insanların hepsi için vahşidir denilemez. Hazret-i Âdem ve ona inananlar şehirlerde yaşarlardı. **Okuma-yazma bilirdiler. Demircilik, dokumacılık, çiftçilik, ekmek yapmak gibi san'atları vardı. Altın üzerine para dahi basılmış, mâden ocakları işletilip, çeşitli aletler yapılmıştı.**

Son Peygamber MUHAMMED "aleyhisselâm"

Hazret-i Muhammed aleyhisselâm bütün peygamberlerin en üstünü ve en sonuncusudur. Allahü teâlânın Resûlüdür. Habîbidir. Babası **Abdullah**'tır. Annesinin adı **Âmine**'dir.

Mîlâdın beşyüzyetmişbir (571) senesi Nisan ayının yirmisine rastlayan, Rebî'ul-evvel ayının onikinci pazartesi gecesini, sabaha karşı, Mekke'de doğdu.

Babası, o doğmadan iki ay kadar önce vefat etmişti. Altı yaşında iken annesi, sekiz yaşında iken dedesi Abdülmuttalib "rahmetullahi aleyh" öldü. Sonra, amcası Ebû Tâlib'in yanında büyüdü. Yirmibeş yaşında iken, **Hadîce-tül-Kübrâ** "radıyallahü anha" validemizle ile evlendi. Bundan altı çocuğu oldu. Dördü kız, ikisi erkekti. İlk

DİN YOBAZI: Din adamı şekline girerek, yarım yamalak ilmiyle, insanları aldatan, hurâfeler ve aslı astarı olmayan şeyler söyleyen kimse.

DİRHEM: Para birimi. Eskiden kullanılan değişik ağırlıktaki gümüş paralar.

çocuğunun adı Kâsım'dır. Bundan dolayı, kendisine **Ebül-Kâsım** (Kasım'ın babası) da denir. Kırk yaşında iken, bütün insanlara ve cinne Peygamber olduğu bildirildi. Üç sene sonra, herkesi îmâna çağırmaya başladı.

Elliki yaşında iken, bir gece Mekke'den Kudüs'e ve oradan göklere götürülüp getirildi. Bu yolculuğuna "**Mi'râc**" denir. Mi'râcda, Cennetleri, Cehennemleri ve Allahü teâlâyı gördü. Beş vakit namaz, bu gece farz oldu.

Mîlâdın 622 yılında, izn-i İlâhî ile Mekke'den Medîne'ye gitdi. Bu yolculuğuna "**Hicret**" denir. O yıl, Kubâ köyüne geldiği Eylöl ayının yirminci günü müslümanların hicrî-şemsî tarih başlangıcı oldu. Müslümanların "**Hicrî kamerî**" seneleri de m.622 yılının Temmuz ayının onaltıncı Cumâ gününe rastlayan Muharrem ayının birinci günü başlar. Hicretin onbirinci ve mîlâdın 632. senesinde, Rebî'ul-evvel ayının onikinci Pazartesi günü, öğleden evvel vefât etdi. Salı'yı Çarşamba'ya bağlayan gece yarısı, vefât etmiş olduğu odaya defnedildi. Vefâtında, kamerî seneye göre 63; şemsî seneye göre 61 yaşındaydı.

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" beyâzdır. Bütün insanların en güzeliydi. Onun güzelliğini bir kere gören, hattâ rüyâda gören kimsenin ömrü, lezzet ve neş'e ile geçmektedir. O, her zamanda, dünyanın her yerinde olan ve gelecek olan her insandan, her bakımdan üstündür. Akli, fikri, güzel huyları, bütün organlarının kuvveti her insandan çoktu.

Sevgili Peygamberimiz "aleyhissalatü vesselâm" 9 veya 12 yaşında iken amcası Ebû Tâlib ile Şam tarafında Busra'ya kadar, 17 yaşında diğer amcası Zübeyr ile Yemen tarafına, 20 yaşında hazret-i Ebû Bekir ile Şam ve 25 yaşında Hazret-i Hadîce'nin mallarını satmak üzere yine Şâm tarafına olmak üzere dört defa seyahate çıktı. Bu seyahatlerinden başka hiçbir yere seyahat etmedi.

Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz ümmî idi. Yâni hiç mektebe gitmedi. Kimseden ders almadı. Fakat her şeyi biliyordu. Yâni her neyi düşünse, her neyi bilmek istese Allahü teâlâ ona bildiriyordu. "**Beni Rabbim terbiye etti**" buyururdu. Cebrâîl "aleyhisselâm" adındaki melek gelip, Ona her istediğini söylüyordu. Mübârek kalbi, güneş gibi, nûr saçıyordu.

Allahü teâlâ, Cebrâîl "aleyhisselâm" adındaki bir melek ile Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma vahiy ile yirmi senede "**Kur'ân-ı kerîm**"i gönderdi. İnsanlara dünyada ve âhirette lüzûmlu, faydalı olan şeyleri emretti. Zararlı olanları yasak etti. Bu emirlerin ve yasakların hepsine "**İslâm dîni**" veya "**İslâmiyyet**" denir.

Muhammed aleyhisselâmın her sözü doğrudur, kıymetlidir, faydalıdır. Böyle olduğuna inanan kimseye "**Mü'min**" ve "**Müslüman**" denir. Sevgili Peygamberimizin "aleyhissalatü vesselâm" sözlerinden birine inanmayan, beğenmeyen kimseye

DİRHEM: Ağırılık birimi. Necâsette 4,8 gr, zekâtta 3,365 gr, örfî 3,20 gr ağırlık.
Dirhem Miktarı: Katı necâsetlerde bir miskal (4. 8 gr) ağırlık; akıcı necâsetlerde, açık el ayasındaki suyun yüzü genişliği kadar yüzey.

“**kâfir**” denir. Allahü teâlâ, mü’min olanı sever. Bunu yâ Cehenneme hiç sokmaz yahut kabâhati için soksa da sonra Cehennemden çıkarır. Kâfir olan kimse, Cennete giremez. Doğru Cehenneme girer ve oradan hiç çıkmaz. Ona inanmak, Onu sevmek, bütün saâdetlerin, râhatlıkların, iyiliklerin başıdır.

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” **seyyid-ül-enbiyâ**, yâni peygamberlerin en üstünüdür. Kıyâmet günü, bütün Peygamberler O’nun sancağı altında gölgelenecektir. Allahü teâlâ, her peygambere emir buyurdu ki, “**Mahlûkların içinde seçip sevdiğim, habîbim Muhammed aleyhisselâmın Peygamber olduğu zamana erişerseniz, O’na îmân ediniz ve yardımcı olunuz.**” Bütün peygamberler de, ümmetlerine böyle vasiyet ve emreyledi.

Muhammed aleyhisselâm, “**Hatem-ül-enbiyâ**”dır. Yâni son peygamberdir, ondan sonra hiç peygamber gelmeyecektir. Mübârek rûhu, her peygamberden önce yaratıldı. Peygamberlik makamı en önce O’na verildi. Peygamberlik O’nun dünyaya teşrif etmesi ile tamamlandı. İsâ aleyhisselâm, kıyâmete doğru hazret-i Mehdi zamanında gökten yeryüzüne inecek ise de, Muhammed aleyhisselâmın dînini yayacaktır. O’nun ümmetinden olacaktır.

Sevgili Peygamberimiz “aleyhissalâtü vesselâm” peygamberlerin en üstünü, âlemlerin rahmetidir. Onsekizbin âlem, O’nun rahmet deryasından faydalanmaktadır. Sözbirliği ile bütün insanların ve cinnin Peygamberidir.

Başkaları belli bir memlekette, belli bir kavme peygamber gönderilmişlerdi. Resûl-i ekrem “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz ise, bütün âlemlere, canlı cansız her mahluka Peygamberdir.

Allahü teâlâ başka peygamberleri isimleri ile hitap etmiş, Peygamber efendimizi ise, “**Ey Resûlüm! Ey peygamberim, Ey Habibim**” diyerek taltif buyurmuştur. Başka peygamberlerin her birine verilen her mu’cizenin benzeri, kendisine de ihsân buyurulmuştur.

Âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlâ, sevgili Peygamberine o kadar çok ikrâmda bulunmuştur, o kadar çok mu’cize vermiştir ki, başka hiçbir peygamberine böyle vermemiştir. Mübârek parmağı ile işâret buyurunca, ayın ikiye ayrılması, Mî’râca çıkması ve mübârek avucuna aldığı taşların tesbih etmesi (Allahü teâlânın ismini söylemesi), ağaçların (Yâ Resûlallah) diyerek, kendisine selâm vermesi, Resûlullah yanından ayrıldığı için dayanarak hutbe okuduğu “**Hannâne**” denilen kuru odunun sesli ağlaması, mübârek parmakları arasından saf su akması, âhirette (**Makam-ı Mahmud**), (**Şefâ’at-i kübrâ**), (**Keyser havuzu**), (**Vesîle**) ve (**Fâdile**) adındaki makamlar verilmesi, Cemâl-i ilâhîyi görmekle şereflenmesi ile ve dünyada hulk-ı azîm, dinde yakîn, ilim, hilm, sabır, şükür, zühd, iffet, adâlet, mürüvvet, hayâ, şecâat,

DİYET: Kan parası, kan pahası, kan bedeli. Yaralanan veya öldürülen bir kimse için en yakın vârisine ödenmesi hükmolunan para veya mal. Kâtilin vereceği para cezası.
DUÂ: Allah'a yalvarmak, niyâz, yakarış; bir şey istemek, bir talepte bulunmak.

tevâzu, hikmet, edeb, semahat (iyilik etmek), merhamet (re'fet) ve bitmez tükenmez fazîletler ve şereflerle bütün peygamberlerin üstüne çıkarılmıştır.

İki cihân saâdetine kavuşmak, ancak ve yalnız dünya ve âhiretin efendisi olan, Muhammed aleyhisselâma tâbi olmağa bağlıdır. Ona tâbi olmak için, îmân etmek ve İslâmiyetin emir ve yasaklarını öğrenmek ve yapmak lâzımdır. Onun peygamber olduğuna inanmamak ise, bütün felâketlerin, sıkıntıların, kötülüklerin başıdır.

Âhirette Cehennemden kurtulmak, yalnız Muhammed aleyhisselâma tâbi olanlara mahsustur. Dünyada yapılan bütün iyilikler, bütün keşifler, bütün hâller ve bütün ilimler, Resûlullah efendimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" yolunda bulunmak şartı ile, âhirette işe yarar. Yoksa Allahü teâlânın Peygamberine tâbi olmayanların yaptığı her iyilik, dünyada kalır ve âhiretinin harap olmasına sebep olur.

*Canım kurban olsun senin yoluna,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"
Gel şefâ'at eyle kemter kuluna,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"*

*Mü'min olanların çoktur cefâsı,
Âhirette olur zevk-u safâsı,
Onsekizbin âlemin Mustafâsı,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"*

*Yedi kat gökleri seyrân eyleyen,
Kürsînin üstünde cevlân eyleyen,
Mi'râcdâ, ümmetin Hakdan dileyen,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"*

*(Yûnus) neyer iki cihânı sensiz,
Sen hak Peygambersin şeksiz şüphesiz!
Sana uymıyanlar, gider îmânsız,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! "aleyhisselâm"*

MENKİBE: İftira Edilmişti

Yûsuf aleyhisselâma Cennet güzelliği verilmişti, görenler hayran kalır; seyretmeye doyamazlardı. Gençliğinde bir iftira sebebiyle hapse atıldı. Fakat orada bile

DUHÂ VAKTİ: Kuşluk (işrak) vakti. Güneşin doğuşundan takrîben 40 dakika sonra başlar, öğleye bir saat kalasıya devam eden vakit.

DUHÂ NAMAZI: Duhâ (kuşluk, işrak) vaktinde kılınan namaz, kuşluk namazı.

*güzel ahlâkı ile etrafındakilere, kendisini hemen sevdirdi. Hem ibâdet, hem de herke-
se yardım ediyordu. Okuma-yazma öğretir, hastaları ziyâret eder, üzüntülü olanları
teselli ederdi. Onlara sabretmelerini ve sevdiklerine bir gün kavuşacaklarını söyle-
yerek yumuşatırdı. Mahpusların rüyâlarını “tâbir” ederdi.*

*Birgün yanına, iki genç yaklaştı. Biri Firavunun şerbetçisi, öbürü de ekmekçisi
idiler. Rüyâ görmüşlerdi. Önce şerbetçi söyledi:*

- Rüyâmda kendimi, üzüm sıkar hâlde gördüm!

Sonra ekmekçi:

*- Ben de rüyâ gördüm. Rüyâmda, başımda ekmek götürüyordum. O esnâda yırtıcı
bir kuş geldi ve o ekmekten yedi, dedi.*

Bunların ikisi de “Firavunu öldürmeye çalışmak” suçundan, zindana atılmışlardı.

Hazret-i Yûsuf buyurdu ki:

***- Ey benim zindan arkadaşlarım! Şerbetçi kurtulacak ve saraydaki işine yeni-
den girecek. Ekmekçi olanınız ise suçludur. Başının etini, kuşlar yiyecek.***

*Muhakemeleri sırasında ekmekçi gerçekten suçlu bulundu. Asıldı, başının etini yırtıcı
kuşlar yedi. Şerbetçi suçsuz bulunduğu için saraya geri alındı. İşine devam etti.*

Hapisten çıkarken hazret-i Yûsuf şerbetçiye:

***- Firavuna benden bahset ki, suçsuz olduğum hâlde hapis günlerimin uzadığı-
nı anlatsın, buyurmuştu.***

*Fakat Şerbetçi, saraya kavuşmanın heyecanı sırasında, hazret-i Yûsuf'un ricâsını
unuttu. Tâ hükümdar bir rüyâ görünceye kadar! Firavun, Reyan bin Velid rüyâsında
gördü ki: “Yedi zayıf inek, yedi kuvvetli ineği yiyorlar! Yedi yeşil buğday başağı ya-
nında yedi tane kuru başak bulunmakta!..”*

*Mısır'daki bütün âlim, kâhin ve rüyâ tâbircisi kimseler rüyâyı tâbir işinin içinden
çıkamadılar. İşte o anda şerbetçinin aklına, zindandaki hazret-i Yûsuf aleyhisselâm geldi.*

Firavuna vaziyeti arzetti.

- Hemen getirin, emrini verdi.

Şerbetçi sevinerek hapis haneye koştu. Hazret-i Yûsuf'a:

- Seni sarayda bekliyorlar! Artık hüsrûn!..

Müjdesini verdi. Fakat Yûsuf Peygamber:

***- Firavunun affi ile bu zindandan çıkmam. Ancak suçsuzluğum isbat olunursa
çıkırım. Çünkü “adâlet” bunu gerektirir, buyurdu.***

*Şerbetçi çok şaşırıldı. Fakat neticeyi Firavuna arz etti. O da, hemen tahkikat ve
muhakemenin yapılmasını temin etti.*

*Hazret-i Yûsuf suçsuz olduğunu kendisi bildiği hâlde, hâkimin kararını herkesin
öğrenmesini istedi. Berâat etti. Saraya gitti. Firavunun rüyâsını tâbir etti:*

DÜNYÂ KIBLE GÜNÜ: Kible tayininde yapılan hatâları gidermek için kabul edilen Güneşin tam Kâbe-i şerîf üzerine geldiği 28 Mayıs ve 16 Temmuz günleri.
DÜNYÂ: Ölümden önce olan her şey. Allah'ın rızası için olmayan her şey. Yer küresi.

- Yedi sene ülkemizde, bolluk olacak. Ekinlerinizi ekin, fazlasını iyice saklayın. Çünkü arkasından yedi yıl da, kıtlık olacaktır!

Firavun, O'nun ilmine ve ahlâkına hayran kaldı. Sonunda Hazret-i Yûsuf'a Mısır'ın hazinelerini ve Devlet Mührünü teslim etti.

Nükte: Peygamberlerin hepsi, güzel ahlâklıdır. Biz de onlar gibi, doğru ve ahlâklı olmaya çalışalım.

*Serveri âlem, sana âşık olup da yanarım!
Her nerede olsam o güzel cemâlin ararım.*

*Kâ'be kavseyn tahtının sultânı sen, ben bir hiçim,
Misâfirinim dememi saygısızlık sayarım.*

*Her şey cihanda, senin şerefine yaratıldı,
Rahmetin bana da yağsa, o ân olur baharım.*

*Herkes Kâ'beyi tavaf için geliyor Hicâza,
Sana kavuşmak şevkile, ben dağları aşarım.*

*Se'âdet tacı giydirildi, rüyâda başıma,
Ayağın toprağı serpildi yüzüme sanarım.*

*Dostunu öven âşıkların bülbülü, ey Câmi!
Senin ihsân denizinden bir damla arzularım!*

MENKİBE: Kazdığı Kuyuya Düştü

Birgün Ebû Cehil, Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimize bir tuzak hazırlayarak evinin önüne bir kuyu kazdırır. Peygamber efendimizi "sallallahü aleyhi ve sellem" evine davet eder. Peygamber efendimiz davet üzerine Ebû Cehilin evine gelir. Cebrâil aleyhisselâm gelip, Ebû Cehil'in evinin önünde tuzak için bir kuyu kazdığını söyler. Bu durum karşısında Peygamber efendimiz kendi evlerine döner. Ebû Cehil ise, geri dönmesine bir mânâ veremiyerek kendisine sormak için arkasından koştuğunda kapının önündeki kuyuyu unutarak adımını atar atmaz kendi eliyle kazdığı kuyuya düşer.

Çıkarmak için ip uzattıklarında bir türlü ipe yetişemez. İpler uzadıkça kuyu derinleşir. Bu hâl üzerine Ebû Cehil karanlık kuyuda çıldırarak gibi olur. Peygamber

DÜNYÂYI TERK ETMEK: Allah için olmayan her şeyi terk etmek.

Haram ve şüpheliler-den sakınmak veya mubâhların da bir çoğunu da bırakıp yaşamak ve dinini korumak için zaruri mikdarını kullanmak.

Dünyâlık: İnsanın hayatta muhtaç olduğu şeyler.

“sallallahü aleyhi ve sellem” efendimize haber verilerek kendisinin çıkarılmasını ister. Durumu Peygamber efendimize “sallallahü aleyhi ve sellem” bildirirler. Hemen kuyu başına gelerek seslenir:

- **Seni kuyudan çıkarırsam îmân eder misin?**

O da kabul eder görünüp der ki:

- Beni bu kuyudan çıkarırsan îmân edeceğim.

Peygamber efendimiz mübârek ellerini uzatarak Ebû Cehili kuyudan çıkarır. Ebû Cehil kuyudan çıkınca:

- Hayatımda senin kadar güçlü sihirbaza rastlamadım, der ve îmân etmez.

MENKİBE: Siz Peygamber misiniz?

Emir-ül Mü'minin hazret-i Ali “radiyallahü anh” ordusu ile harbe giderken bir konak yerinde su bulamadı. Her ne kadar sağa sola koşular ise de su bulamadılar. Nihayet uzakta bir kilise görüp yanına vardılar. Oradan su sordular. Kilisedekiler dediler ki:

- Buradan 10 mil uzakta su vardır.

Ordu gitmek istemişse de hazret-i Ali, “Oraya gitmeye lüzum yoktur” buyurup, geri tarafta bir yeri işâret ederek orayı kazmalarını söyledi. Biraz kazdılar, büyük bir taş görüldü. Bütün uğraşmalara rağmen taşı kaldıramadılar. Hazret-i Ali “radiyallahü anh” atından inerek mübârek parmaklarını taşın altına sokup kaldırdı. Oradan saf, tatlı ve soğuk bir su çıktı. Ordu bu sudan içti ve kaplar dolduruldu.

Kilisenin Râhibi uzaktan bu durumları görüyordu. Sevinç içinde hazret-i Ali'nin “radiyallahü anh” huzûruna gelip merakla sordu:

- Sizin peygamber olduğunuzu sanıyorum. Acaba yanılıyor muyum?

- Hayır ben peygamber değilim, ama son peygamberin dâmâdi ve halifesiyim!

Râhib hemen kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Hazret-i Ali, müslüman oluş sebebini sorunca, râhib dedi ki:

- Ey mü'minlerin emiri! Bu kiliseyi, bu taşı kaldıran zâtı bekleyip görmek için yapmışlardır. Biz kitaplarımızda okuruz, âlimlerimizden de duyduk ki, burada bir kuyu vardır. Üzerindeki taşı Peygamber veya onun Halifesi kaldıracaktır. Bu taşı sizin kaldırdığınızı görünce, yıllardır beklediğim arzuya kavuştum. Hazret-i Ali buyurdu ki:

- Allahü teâlâyâ hamd olsun!

Bu râhib orduya katılıp, çok savaştı ve şehid olmak saâdetine kavuştu. Namazını hazret-i Ali kaldırdı. Kilise de câmi hâline getirildi.

EBEDÎ: Sonu olmayan, sonsuz, bitmeyen, devam eden.
Ebedî Mahrem: Dinde kendileriyle evlenilmesi ölünceye kadar haram, yasak olan kimseler.

5- ÂHİRET GÜNÜNE İNANMAK

Bütün canlıların hayatı, belli bir ömür ile sınırlandırılmıştır. Yaratılan bütün varlıkların, mutlaka sonu gelecektir. Her şeyi yaratan ve onların sâhibi olan Yüce Rab-bimiz, yarattığı varlıkların fâni olduğunu ve her canlının ölümü tadacağını haber vermektedir. Zaten biz de, etrafımızda görebildiğimiz bütün canlıların, teker teker yok olup gittiklerini fark etmekteyiz. Dünyanın da içindekilerle birlikte yok olacağı bir an gelecektir. Herkes için dünya hayatı sona erecek, arkasından sonsuz bir hayat başlayacaktır.

Dünya, imtihan yeridir ve âhiretin tarlasıdır. Ölümden sonra insanlar, önce kabir hayatı, sonra da hiç sona ermeyecek olan bir hayat yaşarlar. Âhiret; insanın ölümü ile başlayıp, kıyâmetin kopması, ölümlerin tekrar diriltilmesi, mahşerde hesâba çekilerek, işlerine ve ibâdetlerine göre Cennete veya Cehenneme gönderilmesinden sonra, sonsuz devam edecek olan bir hayattır.

Âhiret Günü ve Kıyâmet Günü Nedir?

Âhiret günü, bu dünya hayatının sona erdiği gün demektir. Bu zamanın başlan-gıcı, insanın öldüğü gündür. Kıyâmetin sonuna kadardır. Son gün denilmesi, arkasın-dan gece gelmediği veyahut dünyadan sonra geldiği içindir.

Kıyâmet, insanların ve bütün canlıların öldükten sonra tekrar diriltilmesidir. Öldükten sonra dirilmeye inanmak lâzımdır ki, muhakkak olacaktır. Kemikler, etler çürüyüp toprak ve gaz olduktan sonra, hepsi yine bir araya gelecek, ruhlar bedenlerine girip, herkes mezardan kalkacaktır. Bunun için bu zamana “**Kıyâmet günü**” denir.

Ölümden evvelki hayata, “**Dünyâ hayatı**”, ölümden sonraki hayâta, “**Âhiret hayatı**” denir. Âhiret hayatı üçe ayrılır: Birincisi, mezardan kalkıncaya kadar, **Ka-bir hayatı**; ikincisi, tekrar dirildikten, Cennete veya Cehenneme gidinceye kadar, **Kıyâmet hayatı**; üçüncüsü **Cennet ve Cehennem hayatı**.

Kıyâmet Ne Zaman Kopacaktır?

Kıyâmetin ne zaman kopacağını, Allahü teâlâ kimseye bildirmedir. Bunun böyle olduğunu âyet-i kerîmeler ve hadîs-i şerîfler haber veriyor. Kur’ân-ı kerîmde, A’râf sûresi 86. âyetinde meâlen, “**Ey Sevgili Peygamberim! Sana kıyâmet ne zaman kopar diye sorarlar! Onlara de ki: Onu ancak Rabbim bilir. Kimse onu bilemez. Vakti gelince, onu ancak Allahü teâlâ meydana çıkarır. O size ansızın gelir**” ve Lokman sûresi 34. âyetinde meâlen, “**Şüphesiz ki, kıyâmetin ne zaman**

EBRÂR: İyiler, sâdıklar, özü-sözü doğru, îmânı temiz ve sağlam, ameli sâlih, ahlâkı düzgün, Allahü teâlânın rızasına kavuşmak için uğraşan hayırlı kimseler.
ECEL: Belli vakit, vâde. Her canlının ölümü için Allah'ın takdir ve tâyin ettiği vakit.

kopacağı Allahü teâlâ bilir) buyuruldu. Fakat peygamberimiz, kıyâmetin birçok alâmetlerini ve bunların başlangıcını haber verdi. Önce küçük alâmetler meydana çıkar. Arkasından büyük alâmetler ortaya çıkıp, ansızın kıyâmet kopar.

Küçük Alâmetler

Kıyâmet gününün yaklaşmakta olduğunu haber veren belirtilerdir. Bunların sayıları çok olup, bazıları şunlardır:

- İnsanlar arasında ilim öğrenmek kalkıp, câhillik çoğalır.
- İnsanlar arasında emin (güvenilir) kişiler bulunmaz olur.
- İnsanlar içinde en aşağı, câhil bayağı kimseler, yüksek tutulup, insanların başına geçerler. Her yerde söz sahibi olurlar.
- İbâdet edenler azaldığı gibi, bunların çoğu din bilgilerinden habersizdir. Âdet üzere ibâdet ederler.
- İlim sâhibi olanlar arasında; zulüm, haksızlık ve günâh yapmaya başlayanlar artar. Zararından kurtulmak için kötü insanlara ikrâm olunur.
- Âile reisi olan erkekler, hanımlarına uyup, anne ve babalarına isyân ederler. Hanımlar erkeklerinin sözünü dinlemez olurlar. Hürmet, saygı göstermezler.
- Erkek ve kadınlar arasında günâha vasıta olanlar çoğalır. Zinâ, livâta ve günâh işlemek moda hâlini alır.
- Övülen kimselerde zerre kadar îmân kalmaz.
- Adam öldürmek ve her türlü fitne, fesat her tarafa yayılır.
- Memleketlerin her köşesinde, zâlimler ve eşkiyâlar çoğalır, insanların mallarını zorla ellerinden alırlar.
- İnsanlar arasında, birbirlerine karşı sevgi kalmaz. Büyüklere saygı ve küçüklere şefkat, acıma duygusu ortadan kalkar.
- Doğru söyleyenler, her yerden kovulurlar. İşinden atılırlar.
- İslâmiyete uygun işler, ayıp ve kusur sayılıp terk olunur.
- Azgınlık ve taşkınlıklar çoğalır, İslâmiyetin emir ve yasaklarına uyan kalmaz.
- İslâmiyetin sadece ismi, Kur'ân-ı kerîmin de resmi kalır. Kur'ân-ı kerîm okuyanlar ve din adamı olanlar arasında mal, mülk ve servet toplama heveslileri artar.

Büyük Alâmetler

Kıyâmetin yaklaştığını haber veren küçük alâmetlerin tamamının ortaya çıkmasından sonra, on büyük alâmet daha meydana gelir. Bunlar meydana çıkmadan kıyâmet kopmaz. Büyük alâmetlerden birisi ortaya çıkınca, diğerleri de birbiri ardından ortaya çıkar.

ECR (Ecir): İyilik, mükâfât, ücret; maddî karşılık. Allahü teâlânın râzı olduğu, beğendiği işleri yapanlara verdiği sevâb; mânevî karşılık.

EDÂ: Yerine getirme, yapma, ödeme. Bir borcu veya bir ibâdeti vaktinde yapma.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(On büyük alâmet görülmeyince kıyâmet kopmaz.)** Müslîm, İbni Mâce, Ebû Davûd, Nesâî, Tirmizî, İmâm-ı Ahmed, Taberânî, İbni Cerîr ve İbni Hibbân'daki hadîs-i şerîflerde, şu on alâmetin çıkacağı bildirilmiştir: **1- Hazret-i Mehdi gelecek, 2- Deccâl gelecek, 3- Hazret-i İsâ gökten inecek, 4- Dâbbe't-ül-erd çıkacak, 5- Ye'cüc ve Me'cüc çıkacak, 6- Duman çıkacak, 7- Güneş batıdan doğacak, 8- Ateş çıkacak, 9- Doğuda, batıda ve Arabistan'da ay tutulmaları olacak. 10- Kâbe yıkılacak.**

Hazret-i Mehdi'nin geleceğini haber veren bir hadîs-i şerîfte: **(Kıyâmet kopmadan önce, Allahü teâlâ benim evlâdımdan birisini yaratır ki, ismi benim ismim gibi, babasının ismi benim babamın ismi gibi olur ve dünyayı adâletle doldurur. Ondan önce dünya zulümle dolu iken, onun zamanında dünya adâletle dolar)** buyuruldu.

Hadîs-i şerîfte buyuruluyor ki: **(Doğu, Batı ve Ceziret-ül Arab'da yer batışı görülecek.)** [Müslîm, Ebû Davûd, Tirmizî, İbni Mâce]

Mahşer Yeri

Âhirette, dünyadaki işlerden suâl ve hesap vardır. Bütün canlılar, mahşer yerinde toplanacaktır. Allahü teâlâ, akıllı ve akılsız bütün insanları, çocukları, melekleri, cinnileri, şeytanları, diğer hayvan ve kuşları, kısaca göklerde ve yerde, karada ve denizde ne kadar büyük ve küçük canlı var ise, hepsini Arasat meydanında **(Mahşerde)** toplayıp haşredecektir. Dünya hayatında iken yaptıklarının hesabını görecektir. Haksızlığa uğrayanlar, zulüm yapanlardan haklarını alacaklar, **Mîzân** (terazi) kurulup, insanların sevâbları (iyilikleri) ve günâhları (kötülükleri) tartılacak ve Mîzânda sevâbları ağır gelenler Cennete, günâhları ağır gelenler ise Cehenneme gönderilecektir.

Bütün canlıların mahşer yerinde toplanması, İsrâfil adındaki meleğin ikinci kere sûr'a üflemesi ve kabirde bulunan ölülerin diriltip, ruhları ile birleşmesinden sonra, olacaktır.

Allahü teâlâ ölüleri diriltmeyi dileyince, yeryüzünü çok şiddetli bir rüzgâr ile dümdüz eder. Arasat meydanı **"Mahşer yeri"** hazırlanır. Mahşerin, eni ve boyu o kadar büyüktür ki, insanlardan önce ve sonra gelenlerin hepsi, karada, havada ve denizde yaşayan hayvanlar, Ye'cüc ve Me'cüc, cin ve şeytanlar ve yedi kat gökteki meleklerin hepsi, o meydanda toplanırlar. Birinci kat gökte bulunan melekler, mahşer yerini öyle sararlar ki, bütün insanlar, cinler ve şeytanlar ortada kalırlar. Sonra ikinci gökte bulunanlar ve böylece yedinci gökte bulunan melekler, bir öncekileri kuşatarak yedi saf olurlar.

Edille-i Erba'a: Edille-i Şer'iyye, müctehîdler için dört delil ve vesika. Fıkıh bilgilerinin çıkarıldığı İslâmiyet'in dört ana kaynağı olan; Kur'ân-ı kerîm, Sünnet, icmâ-ı ümmet ve kıyas-ı fukahâ.

Önce ve sonra yaratılan bütün mahlûklar, melekler, hûriler, insanlar, cinniler, şeytanlar, denizde ve karada yaşayan hayvanlar ve bütün haşereler bir anda mahşer yerine her taraftan toplanırlar.

Îmânları ve amelleri güzel olanlar, peygamberler, velîler, âlimler, sâlihler, Cennetten elbiseler giyip Buraklara binerler. Arşın gölgesine gidip, minber ve kürsüler üzerinde rahat ve selâmetle otururlar. Meryem sûresi, seksenyedinci âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Müttekileri, Allah'tan korkanları binekleri üzerinde Cennete göndeririz)** bunu haber vermektedir.

Ameli güzel olan kimselerin binekleri, merkep, katır, at, deve ve koç şeklinde görülür. Her bir mü'min için bir nûr olur ki, önünden ve sağ yanından o zamanki karanlığı aydınlatır. Sol taraflarında nûr yoktur. Şiddetli bir karanlık olup hiçbir kimsenin görmeye gücü yetmez. Bütün kâfirler, îmânlarında şek ve şüphe sâhibi olan kimseler ve doğru yoldan ayrılanlar o karanlıkta şaşırıp kalırlar. Ehl-i sünnet itikâdına uygun olarak doğru inanmış mü'minler ise, kendilerine hidâyet nûru verildiğine hamd ve şükür ederler. Zîrâ Cenâb-ı Hak, o gün böyle azap çeken şâkilerin (Cehennemliklerin) hâllerini mü'minlere gösterir. Mü'minlerden bazılarının nûru, iki ayağı üzerinde ve parmakları ucunda görülür. Bazısının nûru, bir kere ışık verir, bir kere söner. Bunların nûrları îmânları kadardır. Bir binek üzerinde iki, üç, beş, on kişi binmiş olarak mahşer yerine gelenler de olur.

Geri kalan mahlûkların hepsi, aç, susuz, çıplak, baş açık, yalın ayak, yaya olarak, düşe kalka, Arasat meydanına (mahşer yerine) gelirler. İnanmayanlar, gözleri âmâ (kör) olup yüzleri üzerine sürünerek gideceklerdir. Allahü teâlâ, İsrâ sûresi 97. âyetinde meâlen, **(Kâfirleri kıyâmette yüzleri üzerine haşrederiz)** buyurdu. Onlar, mü'minlerin sağ yanında parlayan nûrdan mahrum olurlar. Bu zamanda melekler, kabrinden kalkanları fırka fırka, dalga dalga mahşere sevk ederler. Her birinin altında, kendilerine zulüm edenler bulunarak haşr olunurlar. İnsan, cin ve şeytan, yırtıcı hayvanlar ve kuşlar, ayrı birer mahalde toplanırlar.

Bu zamanda, halk birbirine karmakarışık olur. İzdihâmın (sıkışıklığın) çokluğundan, bir ayak bin ayak üzerinde olur. Başlarına güneş çok yaklaştırılıp (bir mil kadar) hararetinden çok ter dökerler. Herkes günâhına göre, tere gark olur, boğulur. Bazısı kulaklarına kadar, bazısı dizlerine kadar, hamamdaki gibi bir tere gark olunurlar. Bazısı da susuz olan kimse su içtiği vakit, nasıl terlerse o kadar müteessir olur. Güneşin harareti, dünyadakinden yetmiş kat daha fazladır.

Bunların arasında bir kavim, tatlı ve soğuk saf su içerler. Çünkü daha sâbi iken vefât eden mü'min çocukları, analarının, babalarının etrafında, Cennet ırmaklarından doldurdukları kâselerle (taslarla) tavaf eder gibi dönerek onlara su verirler. Evlenip

EFDAL: Daha faziletli, en faziletli, daha iyi.

EFENDİ: Seyyid, hâce. Sözü geçen kimse. Görgülü, nazik, kibar. Erkekler için kullanılan bir seslenme sözü.

çocuk sâhibi olanların kavuşacağı mükafâtlardan biri de budur. Dünyada zekât ve sadakasını verenlerin başlarına yakın bir gölge gelir ve onu mahşerin hararetinden korur. Mahşerdekilere şefâat edilip, hesaplarına başlayınca kadar, bin sene kadar bu hâl üzere dururlar. Kimisi de mahşerde minber sâhibi olup, Arşın gölgesinde gölgelendirilirler. Onlara mahşer şiddeti ve güneşin harareti zarar vermez. Bunlar Allahü teâlânın katında makbûl kimselerdir.

Mahşer yerinde; (Gençler ve memlûkler yâni köle ve câriyeler nerededir?) denildiğinde, onlar da, Allahü teâlânın huzûruna getirilir. Onlara denilir ki; (Sizi Allahü teâlâyâ ibâdetden men eden şey nedir?) Onlar da, (Allahü teâlâ bize cemâl ve güzellik verdi. Onunla aldandık, gençlik zevklerine daldık. Gençlik bizde hep kalacak sandık. Allahü teâlânın dînini öğrenmedik. Hakkını yerine getiremedik) derler.

Bir ihtiyâr erkek ellerini beyâz sakalı üzerine koyup (Âh gençlik geçti. Elem, üzüntü arttı. Zelîl oldum, rezîl oldum!) diye ağlar. Nice delikanlılar (Âh gençliği elden kaçırdım! Yâni gençliğimin kıymetini bilmedim!) diye ağlarlar.

Arşın Gölgesindeki Yedi Sınıf

Mahşerde Arşın gölgesinde bulunacak kimseleri bildiren bir hadîs-i şerîfte: (Allahü teâlâ yedi sınıf kimseyi Arşın gölgesinde gölgelendirir. Hâlbuki o gün, ondan başka hiçbir gölge yoktur:

- 1- **Adâlet ile hükmeden devlet reisleri ve vâhiler,**
- 2- **İbâdet eden gençler,**
- 3- **Kalbi mescitlere bağlı olanlar. Yâni namazı ve cemâati gözetener,**
- 4- **Allah için birbirini seven iki mü'min. Bu sevgi ile bir araya gelip, ayrılırken de bu sevgi üzere olanlar,**
- 5- **Güzel bir kadın, çirkin bir iş için kendini çağırınca, Allahü teâlâdan korkup bunu yapamam, Allahtan korkarım diyenler,**
- 6- **Sadaka verirken riyâ (gösteriş) etmeyenler. Şöyle ki, sağ eli ile verdiğini, sol eli bilmemelidir.**
- 7- **Allah deyip, gözünden yaş akanlar) buyuruldu.**

Bunlardan başka velîler, sâlihler, Allah yolunda harp edenler ve insanlara iyilik ve cömertlik eden mü'minlerin hepsi, Arşın altında zevk ve safâ ederler. Onlara Cennetten ni'metler ve şerbetler gelir. Cennet elbiseleri ve tâçlar giyip böyle ihsânlarla iyiliklere kavuşurlar. Şehidler de bu sınıfa dâhildirler.

Ef'âl-i Mükellefin: Âkil-bâliğ olanın dinen yerine getirmekle yükümlü olduğu ameller.
EHAD: Bir, tek. Hiç bir yönden benzeri olmayan, tek olan, ikilik tasavvur edilmeyen, hiç bir şeye muhtaç olmayan mânâsına Allahü teâlânın ilâhî isimlerinden.

Hesap ve Mîzân

Kıyâmet günü, amelleri, işleri ölçmek için bilmediğimiz bir (Mizân), bir ölçü âleti vardır. Yer ve gök bir gözüne sığar. Sevâp gözü parlak olup, Arşın sağında Cennet tarafındadır. Günâh tarafı Arşın solunda Cehennem tarafında, karanlıktadır. Dünyada yapılan işler, sözler, düşünceler, bakışlar, orada şekil alarak, iyilikler parlak, kötülükler karanlık ve iğrenç görünüp, bu terazide tartılacaktır. Bu terazi, dünya terazilerine benzemez. Ağır tarafı yukarı kalkar. Hafif tarafı aşağı iner denildi. Âlimlerin bir kısmına göre, çeşitli teraziler olacaktır. Birçoğu da, terazilerin kaç tane ve nasıl oldukları dinde açık bildirilmedi, bunları düşünmemelidir, dedi.

Her insanın amel defterleri uçarak sâhibine gelecektir. Sâlihlerin, iyilerin defteri sağ tarafından, fâsıkların, kötülerin defteri arka ve sol tarafından verilecektir. İyi ve kötü, büyük ve küçük, gizli ve meydanda yapılmış olan her şey defterde bulunacaktır. **(Kirâmen kâtibi)** meleklerinin bilmediği işler bile, bu günâhî işleyen organın haber vermesi ve Allahü teâlânın bilmesi ile ortaya çıkarılacak, her şeyden suâl ve hesap olunacaktır. Mahşerde, Allahü teâlânın dilediği her gizli şey meydana çıkacaktır.

Meleklerle yerlerde, göklerde neler yaptınız? Peygamberlere, Allahü teâlânın hükümlerini ve dîn-i ilâhîyi kullara nasıl bildirdiniz? Herkese de, peygamberlere nasıl uydunuz, emirleri, vazifeleri nasıl yaptınız? Birbiriniz arasında bulunan hakları nasıl gözettiniz? diye sorulacaktır. Mahşerde, îmânî olup, ameli ve ahlâkî güzel olanlara mükâfat ve ihsânlar olacak, kötü huylu, bozuk ameli olanlara ağır cezâlar verilecektir.

Kıyâmet Günü Herkese Sorulacak Beş Suâl

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki; **“Kıyâmet günü herkese beş şeyden suâl olunur:**

- 1- Ömrünü nerede geçirdiğinden,**
- 2- Gençliğini hangi işe harcadığından,**
- 3- Malını nereden kazandığından,**
- 4- Malını nereye harcadığından,**
- 5- Öğrendiği ilim ile amel (iş) edip etmediğinden.”**

Allahü teâlâ, adâleti ile bazı küçük günâhlar için de azap yapacak, dilediği mü'minlerin büyük ve küçük bütün günâhlarını, lütuf ve ihsânî ile affedecektir. Şirkten, küfürden başka her günâhî dilerse affedecek, dilerse küçük günâh için de azap edecektir. Şirki, küfrü hiç affetmeyeceğini bildirmektedir. Kitaplı ve kitapsız kâfirler, yâni Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın bütün insanlara Peygam-

EHL-İ BEYT: Peygamber efendimizin aile fertleri, zevceleri, akrabaları. Seyyidler ve şerîfler. Hazret-i Fâtîmâ ile Hazret-i Ali ve mübârek iki oğlu Hazret-i Hasen ile Hazret-i Hüseyin ve çocukları ve kıyâmete kadar gelecek torunlarının hepsi. Ev halkı.

ber olduğuna inanmayan, O'nun bildirdiği emir ve yasaklardan birisini bile beğenmeyenler elbette Cehenneme sokulacak, sonsuz azap göreceklerdir.

Mahşerde Şefâat Vardır

Mahşerde toplanan canlılar, hesaplarının bir an önce görülmesi için, bütün peygamberlerden kendilerine şefâat etmelerini isterler. Her peygamber bir özür, bahane ileri sürerek diğerine havâle ederler. Peygamber efendimize “sallallahü aleyhi ve sellem” gelinceye kadar böyle devam eder. Sevgili Peygamberimiz, (**Ben herkesten önce şefâ'at ederim ve herkesten önce benim şefâ'atim kabul olur**) buyurdu ve hesapların başlaması için şefâatçi oldu, Allahü teâlâ kabul buyurdu.

Âhirette peygamberler, velîler, sâlihler, melekler ve Allahü teâlânın izin verdiği kimseler şefâat edecek ve kabul edilecektir. Mahşerde şefâat beş türdür:

Birincisi, kıyâmet günü mahşer yerinde kalabalıktan, çok uzun beklemekten usanan günâhkârlar feryat ederek hesâbın bir an önce yapılmasını isteyeceklerdir. Bunun için şefâat olunacaktır.

İkincisi, suâlin ve hesâbın kolay ve çabuk olması için şefâat edilecektir.

Üçüncüsü, günâhı olan mü'minlerin, Sıratı Cehenneme düşmemeleri, Cehennem azâbından korunmaları için şefâat olunacaktır.

Dördüncüsü, günâhı çok olan mü'minleri Cehennemden çıkarmak için şefâat olunacaktır.

Beşincisi, Cennette sayısız ni'metler olacak ve sonsuz kalınacak ise de sekiz derecesi vardır. Herkesin derecesi, makamı, îmânının ve amellerinin miktarınca olacaktır. Cennetekilerin derecelerinin yükselmesi için de şefâat olunacaktır.

Kevser Havuzu

Mahşer yerinde her peygamberin havuzu vardır. Kendisine inananlar ile Cennete girmeden önce o havuzdan içerler. Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma mahsus olanı (**Kevser Havuzu**)dur. Büyüklüğü bir aylık yol gibidir. Suyu süttten daha beyaz, kokusu miskten daha güzeldir. Etrafındaki kadehler yıldızlardan daha çoktur. Bir içen Cehennemde olsa bile bir daha susamaz.

Peygamber efendimiz buyurdu ki: (**Ben sizden önce havuza varıp, sizi orada beklerim. Havuzuma gelip ondan içen artık bir daha susamaz. Susamıyan kimse Cennete girer.**)

“Benim havuzumun dört rüknü vardır. Biri Ebû Bekr'in “radiyallahü anh” nezaretinde, ikincisi Ömer'in “radiyallahü anh” nezaretinde, üçüncüsü

EHL-İ SÜNNET VE'L CEMÂAT: İtikâd ve amelde Resûlullah aleyhisselâmın ve onun cemâatinin, yani Sahâbe-i kiramın yolunda bulunan Müslümanlar.
EHVEN-İ ŞER: İki şerden zararı daha az olanı. Ehven-i şerreyn.

Osman'ın radiyallahü anh" nezaretinde, dördüncüsü Ali'nin "radiyallahü anh" nezaretindedir. Ebû Bekri sevip, Ömer'e buğz edene Ebû Bekir Havuzdan su vermez. Ömer'i sevip, Ebû Bekr'i sevmiyene Ömer su vermez. Osman'ı sevip, Ali'ye buğz edene Osman bir yudum su vermez. Ali'yi sevip Osman'a buğz edene Ali bir damla su vermez. Ebû Bekr hakkında akîdesi güzel olanın dîni doğru olur. Ömer'e itikâdını düzgün eden İslâm yolunu âşikâre etmiş olur. Osman'a itikâdı güzel olan Allahü teâlânın nûru ile nûrlanır. Ali'ye güzel itikâdı olan sağlam ipe tutunmuş, büyük ve ana yola girmiş olur. Eshâbımın hepsine itikâdı güzel olan sâdık mü'mindir. Onlar için kötü söyliyene münâfıktır."

Sırat Köprüsü

Mahşerde insanların hesabı görüldükten sonra hepsi Sıratı geçirebilirler. Sırat köprüsü vardır. Sırat köprüsü Allahü teâlânın emri ile Cehennemün üstünde kurulacaktır. Herkese bu köprüden geçmesi emrolunacaktır. O gün bütün peygamberler, **"Yâ Rabbi! Selâmet ver!"** diye yalvaracaklardır. Nitekim Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Herkesten önce ben ve benim ümmetim Sırat köprüsünden geçeriz. Sırat üzerinden geçerken, Peygamberlerden başkası bir şey söyleyemez. Onlar da, 'yâ Rabbi! Ümmetlerimize selâmet ver!' derler.)**

Cennetlik olanlar köprüden kolayca geçerek Cennete gideceklerdir. Bunlardan bazısı şimşek gibi, bir kısmı rüzgâr gibi, bazısı koşan at gibi koşarak geçeceklerdir. Sırat köprüsü kıldan ince, kılıçtan keskindir. Dünyada İslâmiyete uymak da böyledir. İslâmiyete tam uymaya uğraşmak Sırat köprüsünden geçmek gibidir. Burada nefisle mücadele güçlüğüne katlananlar, orada Sıratı kolay ve rahat geçecektir. İslâmiyete uymayan, nefislerine düşkün olanlar Sıratı güç geçecektir. Bunun içindir ki, Allahü teâlâ İslâmiyetin gösterdiği doğru yola **"Sırat-ı müstekîm"** adını verdi. Bu isim benzerliği de, İslâmiyet yolunda bulunmanın Sırat köprüsünü geçmek gibi olduğunu göstermektedir. Cehennemlik olanlar Sıratı geçemeye düşeceklerdir.

Kâfirlerin ayakları Sırat üzerinde dayanamayıp kayar ve Cehenneme düşerler. Münâfıklar, mü'minlerle beraber bir miktar gidip, Allahü teâlâ onlara bir karanlık verir. Mü'minlerin önlerinde ve sağ taraflarında olan nûrlarının ziyâlarından kendilerine aydınlık olması için mü'minlere seslenip derler ki: "Ey mü'minler, hâlimizi görüyorsunuz, biraz bekleyiniz, nûrunuzdan istifâde edelim." Mü'minler de, "Biz bu nûrları dünyadan getirdik, siz de tekrar dünyaya dönünüz ve nûr arayınız" derler. Bu esnada Allahü teâlâ mü'minler ile münâfıklar arasına bir duvar çeker. İçi Cennet, dışı Cehennem olur. Münâfıklar dışında kalıp, ayakları dayanamayıp, Cehennemün esfel-i sâfiline yâni aşağıların aşağısına düşerler. Bundan Allahü teâlâyâ sığınırız.

ELFÂZ-I KÜFR: Söylendiği zaman, îmânı gideren, küfre sebep olan, insanı dinden ve müslümanlıktan çıkaran sözler.
ELHÂN: Kıraat ederken mûsikîye uyarak tecvidi bozmak.
Nağme, melodi, musiki perdeleri.

Cennet ve Cehennem

Cennet ve Cehennem şimdi vardır. Cennet, yedi kat göklerin üstündedir. Cehennem, her şeyin altındadır. Sekiz Cennet, yedi Cehennem vardır. Cennet, yer küresinden ve güneşten ve göklerden daha büyüktür. Cehennem de güneşten büyüktür.

Kıyâmet günü, hesâptan sonra birçokları Cennete gönderilecek, birçoğu da Cehenneme sokulacaktır. Cennetin ni'metleri ve Cehennem azâbı ebedîdir, sonsuzdur. Bunlar, Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde açıkça bildirilmektedir. Kâfirler, hesaptan sonra Cehenneme girecek sonsuz azapta kalacaklardır. Mü'minler Cennette ve Cennet ni'metlerinde sonsuz kalacaklardır. Günâhı sevâbından çok olan mü'minler, Cehenneme girip, günâhlarına karşılık bir müddet azap görseler bile Cehennemde sonsuz kalmıyacaklardır. Kalbinde zerre kadar îmân olan bir kimse, Cehennemde sonsuz kalmıyacak, Allahü teâlânın rahmetine kavuşacak, Cennete girecektir.

Cennet

Cennetteki dereceler ve mükâfatlar, herkesin ilmîne ve ibâdetlerine göre olacaktır. Sekiz Cennetin, sekiz kapısı vardır ve sekiz de miftâhı vardır. Evveli, beş vakit namaz kılan mü'minlerin îmânıdır. İkincisi, Besmele-i şerîfedir. Altısı dahî, Fâtiha-i şerîfenin içindedir.

Sekiz Cennet:

- 1- Dâr-ı celâl.
- 2- Dâr-ı karâr.
- 3- Dâr-ı selâm.
- 4- Cennetül-huld.
- 5- Cennetül-Me'vâ.
- 6- Cennetül-Adn.
- 7- Cennetül-Firdevs.
- 8- Cennetün-Na'îm.

Dâr-ı celâl, beyâz nûrdandır.

Dâr-ı karâr, kırmızı yâkuttandır.

Dâr-ı selâm, yeşil zeberceddendir.

Cennet-ül-Huld, mercandandır.

Cennetül-Me'vâ, gümüşdendir.

Cennetül-Adn, altındandır.

Cennetül-Firdevs, hem altından ve hem gümüşdendir.

ELHAMDÜLİLLAH: “Hamd, şükür Allahü teâlâya mahsûstur, bütün nîmetler O’ndan-dır” mânâsına mübârek ve kıymetli bir söz. Hamdele.
ELSAĞ: Sin harfini se okuyan kimse.

Cennetül-Na’îm, kırmızı yâkuttandır.

Cennet-i Adn; derecesi ve ni’metleri en yüksek olandır. Peygamberler, sıddîkler ve şehidler bu Cennete girerler.

Cennet-i Firdevs; diğerlerinden üstündür. Bahçeleri çoktur.

Cennât-i Âliyyât Hakkında

Cennete giren mü’minler, ebedî orada kalırlar, hiç çıkmazlar. Orada olan hûrilerin, âdetleri ve lohusalıkları ve yaramaz huyları yoktur. İstedikleri her dürlü yiyecek ve içecek hâzır olarak önlerine gelir. Pişirmek ve koparmak gibi şeylerden uzaktırlar. Başları üzerinde, kuşlar uçar. Mü’minler, köşklerinde oturur iken, bunları görür. Eğer sen dünyâda iken bana böyle yakın gelseydin, ben seni kebâb ederdim, diye kalbine geldiği ânda, nûrdan tabak içinde henüz pişmiş olarak, gelip onu yimeğe başlar. Kemiklerini bir yere yığar ve kalbine gelir ki, şimdi bu, yine kuş olsaydı. Kalbine geldiği ânda, o evvelki gibi, kuş olup, uçar gider.

Cennetin toprağı miskden ve binâsının bir kerpici gümüştendir, bir kerpici altındandır.

Cennet ehlinin her birine, yüz er kuvveti verilse gerekir. Ve Cennet ehlinin her birine, en az yetmiş hûri ve iki dünyâ hâtunu verilse gerekir.

Ve dahî, Cennetde dört ırmak akar. Bunların menbaı bir, akışı ayrı ayrı olup, bunların her birinin lezzeti, birbirine uymaz. Onların birisi, sâfi su ve birisi, hâlis sût ve birisi Cennet şerâbı ve birisi de sâf baldır.

Cennetde yüksek köşkler vardır. Eğilince, mü’minler onlara binerler ve istedikleri yere götürürler. (Bunların dünyâda misâli, şimdiki hâlde, yürüyen merdivenler ve tayyârelerdir.)

Cennetde Tûbâ ağacı vardır. Bu ağacın, kökleri yukarıda, dal ve budakları, aşağıya doğru sarkmaktadır. Bunun, dünyâda misâli, ay ve güneşdir.

Ve dahî, Cennet ehli, yimek ve içmek tadını ve zevkini duyarlar ve lâkin ifrazât hâcetini hissetmediklerinden bu gibi beşerî ihtiyaç ve ızdırâblarından berîdirler.

Allahü teâlâ, Cennetde mü’min kullarına hitâb edip: **(Kullarım! Benden daha ne istersiniz ki vereyim. Siz zevk ve safâda olun!)** söyleye. Kullar dahî, yâ Rabbî! Bizi Cehennemden âzâd eyledin ve Cennetine idhâl edip, bu kadar hûri ve gilmân ve vildân verdin. Bunlardan maadâ, akla gelmedik ve gözler görmedik ve kulaklar işitmedik, bu kadar ni’metler verdin. Daha bir şey istemeğe hayâ ederiz dedikde, Rabbül-âlemîn yine hitâb edip: **(Kullarım! Sizin benden, bunlardan başka isteyeceğiniz var)** dedikde, kullar dahî, yâ Rabbî, daha istemeğe yüzümüz yoktur.

EL-İYÂZU BİLLAH: Allah'a sığınma. Bir musibetle karşılaşınca, "Allah'a ilticâ ederiz, Allah'a sığınırız, Allah saklasın, Allah korusun" mânâsına söylenen bir dua sözü.
EMİN: Kendisine güvenilen. Peygamber efendimizin lakabı (el-Emîn).

Ve hem de ne isteyeceğimizi bilmiyoruz, dediklerinde, Rabbül-âlemîn buyursa gerek, **(Kullarım! Dünyâda size bir mesele iktizâ edince ne yapardınız?)** Onlar dahî, ulemâyâ başvururduk ve o meseleyi öğrenip, müşkülümüz hâl edilirdi dedikde, Hak sübhânehü ve teâlâ hazretleri, **(Şimdi dahî, öyle yapınız ve ulemâyâ danışınız, haber alınız! Ve her ne haber verirlerse, size vereyim)** diye buyurdukda, ulemâ da: Sizler Cemâlullahı unuttunuz mu? Dünyâda iken, derdiniz ki, Rabbimiz Cennetde, mekândan münezzehtir olduğu hâlde cemâlini bize gösterse gerek, diye arzû ederdimiz. İşte onu isteyiniz deyip, onlar dahî rü'yet-i cemâlullahı istediklerinde, Allahü azîm-üş-şân, mekândan münezzehtir olduğu hâlde, cemâl-i bâkemâlini gösterse gerek. Hak teâlânın cemâl-i pâkini gördükde, nice bin yıllar, hayran kalsalar gerektir.

Ve dahî, Cennetde kişi, köşkünde otururken, etrafında, pencereler önlerinde meyveler vardır. Akla gelen veya gelmeyen her türlü güzelliklerin toplandığı yerdir. Dünyadaki zevk ve lezzetlerin, Cennettekilerin yanında hiç kıymeti yoktur. Cennette, oradakilerin istedikleri her türlü yiyecek ve içecek önlerine gelir. Koparmak, pişirmek gibi zahmetlere katlanmadan dilediklerince yer ve içerler. Kullar, o meyveleri gördükde, uzanayım, o dalı çekeyim de, meyveyi koparıp, yiyeyim diye, hatırına geldikde, oturduğu yerden, kalkmağa ve dalı çekmeğe hâcet kalmaz. Hemen oturduğu yere istediği dal önüne gelir, meyveyi koparır, ağzına koyar ve çiğneyip, henüz lezzeti boğazına ulaşmadan, kopardığı yerden, bir dahası biter. Ağzına koyduğunda, olgun ve lezîzdir. Böylece (Rabbül-izze), tâze bitirse gerektir.

Çeşitli mücevherden yapılmış köşkler, her biri ayrı lezzette ırmaklar, leziz meyvelerle dolu ağaçlar, nefis bahçeler, kuşlar ve daha akla hayâle gelmeyecek nice ni'metlerden bol bol faydalanırlar. Hûri ve Gılmân gibi Cennet hizmetkârları ile beraber olup, zevk ve lezzet içinde sonsuz olarak yaşarlar. Bir kısım köşkların içinde olanlar, diledikleri yeri görür ve kendilerini istedikleri yere götürürler. İnsanlar, dünyada kaç yaşında vefât etmiş olurlarsa olsunlar, Cennette otuzüç (33) yaşında olacaktırlar. Hanımlar, kocaları ile ve İslâm büyüklerini sevenler de onlarla beraber olurlar. Cennete giren bir daha çıkarılmaz.

Cehennem

Cehennemdeki azap çeşit çeşittir. Ateş ile olduğu gibi, "**Zemherîr**" denilen yerlerinde çok şiddetli soğuklar da olacaktır. Bazı kimselere, bir ateşe bir soğuga daldırılarak azap yapılacaktır. **Cehennem yedi tabakadır:**

Birinci tabaka en hafiftir. Fakat dünya ateşinden yetmiş kat daha şiddetlidir. Adı "Cehennem"dir. Burada müslümanlardan bir kısmı yanıp günâhlarından temizleneceklerdir. Cehennemin ikinci tabakası daha şiddetlidir. Adı "**Sa'îr**"dir. Burada

ELİFBÂ: Bir şeyin başlangıcı, ilk öğrenilen tarafı.

Kur’ân-ı kerîmin okunmasını öğreten kitapçık. Günümüzde bazı Türk devletlerinin, tarihte Osmanlıların 6 asır ve Müslüman Türkler’in 10 asır boyunca kullanmış oldukları 33 harften ibaret alfabe.

Tevrâtı değiştirenler yanacaktır. Üçüncü tabakası daha şiddetli olup adı, “**Sekar**”dır. Burada İncîli değiştirenler azap görecekler. Dördüncü tabakanın adı da, “**Cahîm**”dir. Burada, güneşe, yıldızlara tapanlar azap görür. “**Hutame**” denilen beşincisinde, ateşe, öküze tapanlar azap görürler. Budistler, Berehmenler burada yanacaktır. Altıncı tabakasının adı “**Lazy**” olup, burada, hiç dini olmayanlar, müşrikler, komünistler, masonlar azap görüp yanacaklardır. Cehennem yedinci tabakası, en dibi, en şiddetli tabakası olup adı, “**Hâviye**”dir. Burada, inanmadıkları hâlde inanmış görünenler ve İslâm dîninden ayrılmış mürted olanlar yanacaktır.

MENKİBE: Azrâil Aleyhisselâmdan Korkmuştu

Azrâil aleyhisselâm, Süleyman aleyhisselâmın yanına gelince, oturanlardan birine dikkatle baktı. Adam, meleğin böyle sert bakışından korktu. Azrâil aleyhisselâm gidince, Süleyman aleyhisselâma yalvarıp, rüzgâra emretmesini, rüzgârın kendisini uzak memleketlerinden birine götürüp, Azrâil aleyhisselâmdan kurtulmasını istedi. Azrâil aleyhisselâm tekrar gelince, Süleyman aleyhisselâm o adamın yüzüne niçin sert baktığını sordu. Azrâil aleyhisselâm, (Bir saat sonra, buraya çok uzak şehirlerden birinde, o kimsenin canını almak için emrolunmuşum. Onu senin yanında görünce hayretimden dikkatle baktım. Emre uyup oraya gidince, onu orada görüp canını aldım) dedi.

Nükte: Görülüyor ki, ezeldeki takdirin hâsıl olması için adam Azrâil aleyhisselâmdan korktu. Süleyman aleyhisselâm onun arzusunu yerine getirdi. Ezeldeki takdir, sebepler zinciri ile yerine getirildi.

Bunun için insan nerede olursa olsun, nereye kaçarsa kaçsın eceli geldi mi Allahü teâlâ onun rûhunu alır. Çünkü insanların ne kadar yaşayacağı Allahü teâlâ tarafından ezelde takdir edilmiştir. Bundan dolayı ölümden hiç kimse kaçamaz ve kurtulamaz.

6- KADERE İNANMAK

İnanılması lâzım olan altı temel şeyden altıncısı; **kadere, hayır ve şerlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır.** İnsanlara gelen hayır ve şer, fayda ve zarar, kazanç ve ziyanların hepsi, Allahü teâlânın takdir etmesi ile olur.

Allahü teâlânın, birşeyin varlığını dilemesine “**Kader**” denilmiştir. Kaderin, yâni varlığını dilediği şeyin var olmasına da “**Kazâ**” denir.

Kazâ ve kader kelimeleri, birbirlerinin yerine de kullanılır. Buna göre kazâ demek, ezelden ebede kadar yaratılmış ve yaratılacak şeyleri, Allahü teâlânın ezelde dilemesidir. Allahü teâlâ, olacak her şeyi ezelde sonsuz öncelerde biliyordu.

ELLİ DÖRT FARZ: İslâm âlimlerinin, müslümanların hâtırlarında tutmalarını kolaylaştırmak için, Allahü teâlânın emirlerinden öncelikle bilmeleri îcâbeden pek çok farzdan derledikleri elli dört tânesi.

Kazâ ve kader, zekî insanların zihinlerinin en çok takıldığı bir bilgidir (konudur.) Bu takıntılar, kazâ ve kaderi iyi anlamamaktan ileri gelmektedir. Kaderin ne demek olduğu iyi anlaşılırsa, hiçbir kimsenin şüphesi kalmaz ve îmânı kuvvetli olur.

Âlemlerin yaratana, yarattığı ve yaratacağı şeylerin hepsini ezelden ebede, zereden Arşa kadar hepsini, maddeleri, mânâları, bir anda ve bir arada bilir. Her şeyi yaratmadan önce biliyordu.

Kazâ, kaderde bulunan şeyleri, zamanı gelince Allahü teâlânın yaratmasıdır.

Bir kişinin sa'îd olmasının nişânı şudur: Hak teâlâ hazretlerinin kazâ ve kaderine râzı olur. Fenâ adam olmanın da nişânı şudur: Kazâ ve kadere râzı olmayıp, bir musîbet geldiği zaman, çağırır, bağırır, çok ağlar, sızlar.

İnsan İşi ve İrade-i Cüz'iyeye

Allahü teâlâ insanlara cüz'i de olsa irade vermiştir. Bu cüz'i (az/küçük) irade ile insan, bir şeyin olmasını ister, Cenâb-ı Hak bu isteği kabul ederse yaratır. Kişinin bu isteği Allahü teâlânın haram kıldığı bir şeyse, ceza görür. Allahü teâlânın bir emrini yapmak ise, mükâfata sebep olur. İnsan, her şeyi dileyip yapamaz, yaratamaz. İnsanların her işini istekli ve isteksiz bütün hareketlerini yaratan Allahü teâlâdır. Kul, bir iş yapmağı ihtiyâr ve irâde edince, yâni tercih edip dileyince, Allahü teâlâ da, o işi irâde ederse o işi yaratır. Yalnız O'nun dilediği olur. İyilik ve kötülük yapmağı, çeşitli sebeplerle hatırlatmaktadır. Merhamet ettiği kulları kötülük yapmak irâde edince, O irâde etmez ve yaratmaz. İyilik yapmak irâde ettikleri zaman, O da irâde eder ve yaratır. Böyle kullardan hep iyilik meydana gelir. Gazab ettiği düşmanlarının kötü irâdelerinin yaratılmasını, O da irâde eder ve yaratır. Bu kötü kullar, iyilik yapmak irâde etmedikleri için, bunlardan hep fenâlık hâsıl olur. Demek oluyor ki, insanlar, bir âlet, bir vâsıta. Kâtibin elindeki kalem gibidir. Şu kadar var ki, kendilerine ihsân edilmiş olan (**İrade-i cüz'iyeye**)lerini kullanarak, iyilik yaratılmasını isteyen, sevâb, kötülük yaratılmasını istiyen, günâh kazanır.

Bir işi yapıp yapmamaya gücü yetmeye, "**Kudret**" denir. Yapmayı veya yapmamayı tercih etmeğe (seçmeye), "**İhtiyâr**" (istemek) denir. İhtiyâr olunanı yapmayı dilemeye, "**İrade**" (dilemek) denir. Bir işi kabul etmeğe, karşı gelmemeğe, "**Rızâ**" (beğenmek) denir. İşin yapılmasına tesir etmek şartı ile, irâde ile kudretin bir araya gelmesine, "**Halk etmek**" (icâd etmek, yaratmak) denir. (**Yâni yoktan var etmek demektir. İcâd etmek, yaratmak kelimeleri ancak Allahü teâlâ için kullanılır,**

EMÂNET: Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse, vedâ. Peygamberlerde bulunması lâzım olan yedi sıfattan biri.
EMİRÜ'L-MÜ'MİNİN: Müslümanların reîsi, devlet başkanı.

insanlar için kullanılmaz. Yâni Allahü teâlâ yaratır, insanlar yaratıcı olamaz. İnsanlara yaratıcı demek tehlikelidir.)

İnsan, bir iş yapacağı zaman, evvelâ kalbine bir hatara [fikir, düşünce] gelir. Bunu yapmak ister. Bu isteğine “Niyet” denir. Bu işi yapmaları için uzuvlarına [organlarına] emreder. Emir vermesine “Kasd, teşebbüs” denir. Uzuvların iş yapmalarına “Kesb” denir.

Kulların ihtiyârî [istekli] hareketlerini, işlerini Allahü teâlâ icâd etmekte, yaratmaktadır. Fakat insanın kudreti de karışmaktadır. Dolayısıyla istekli hareketlerimiz, Allahü teâlânın kudreti ile (Yaratılır) ve bizim kudretimiz ile (Kesb edilmiş) olur.

Kaderiyye fırkası, kazâ ve kaderi inkâr ettiği için, Cebriyye fırkası da, insan-
da ihtiyâr [seçmek] yokdur dediği için, hakdan [doğru yoldan] ayrıldılar. Bid'at ve dalâlet sâhibi oldular. Taşkın ve şaşkın olmyan orta yol, Ehl-i sünnet ve cemâ'at mezhebidir.

İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe, imâm-ı Ca'fer Sâdıktan sordu: (Ey Resûlün torununun torunu! Allahü teâlâ, insanların işlerini, kendi arzularına bıraktı mı?) deyince, (Allahü teâlâ, Rab olmakda, kullarını ortak etmez) buyurdu. (Kullarına cebreder mi?) dedikde, (Kullarını cebredip de azâb etmek, Onun adâletine uygun değildir) dedi. (O hâlde, nasıl inanmalı?) dedikde, (İkisi arası. İşleri cebir ile yaptırılmaz. Onların keyiflerine de bırakmaz) dedi. Hayır ve şerlerin hepsi, Allahü teâlânın takdîri ve irâdesi ile dir.

*İlim ilim bilmektir,
İlim kendin bilmektir,
Sen kendini bilmezsen,
Ya nice okumaktır?*

*Okumaktan maksat ne?
Hakkı bilmek elbette,
Kim okur bilemezse,
Hepsi kuru emektir.*

*Hep ben bilirim demek,
Kulun hakkını yemek,
Gerçeği öğrenmemek,
Abes yere yelmektir.*

*Yunus der ki: Ey hoca,
İstersen var bin Hacca,
Hepsinden de iyice,
Bir gönüle girmektir.*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İBADETLERİMİZ

EMNÜ'L-AZL: Peygamberler aleyhimüsselâm peygamberlikten
azl edilmezler, peygamberlik ellerinden alınmaz mânâsına
Peygamberlere mahsûs sıfatlardan.
ENBİYÂ: Peygamberler.

İbâdet Nedir ve Niçin İbâdet Yapmak Lâzımdır?

İbâdet, bizi ve bütün mevcûdatı yoktan var eden ve her an görünür görünmez kâzalardan, belâlardan koruyan ve her an çeşitli ni'metler, iyilikler vererek yetiştiren Allahü teâlânın emir ve yasaklarını yerine getirmektir. O'na hizmette kusur etmemeye çalışmaktır. Allahü teâlânın sevgisine kavuşmuş olan Resûllere, Nebîlere, velîlere, âlimlere benzemeye özenmektir.

İnsanın, bu ni'metleri gönderen Allahü teâlâyâ gücü yettiği kadar şükretmesi insanlık vazifesidir. Aklın emrettiği bir vazife, bir borçtur. İşte insanların Allahü teâlâyâ karşı kalb, dil, ve beden ile yapmaları ve inanmaları lâzım olan şükür borcu, kulluk vazifeleri Allahü teâlâ tarafından bildirilmiş ve O'nun sevgili Peygamberi tarafından ortaya konmuştur. Allahü teâlânın gösterdiği ve emrettiği kulluk vazifelerine "**İslâmiyet**" denir.

Allahü teâlâyâ şükür, O'nun Peygamberinin getirdiği yola uymakla olur. Bu yola uymayan, bunun dışında kalan hiçbir şükür, hiçbir ibâdeti, Allahü teâlâ kabul etmez, beğenmez. Çünkü insanların iyi, güzel sandıkları çok şey vardır ki, İslâmiyet, bunları beğenmemekte, çirkin olduklarını bildirmektedir.

Demek ki, akli olan kimselerin, Allahü teâlâyâ şükretmek, ibâdet yapmak için Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma uymaları lâzımdır. Ona uyan kimse müslümandır.

Mezhepler

İbâdetlerin doğru olarak yapılmasını bildiren "Dört mezhep" vardır. Bunların dördü de hakdır, doğrudur. Bunlar; **1- Hanefî, 2- Şâfi'î, 3- Mâlikî, 4- Hanbelî** mezhepleridir. Her müslümanın bu dört mezhepten birisinin (İlmihâl) kitabını okuyup, ibâdetlerini bu kitaba uygun yapması lâzımdır. Böylece bu mezhebe girmiş ve İslâmiyetin gösterdiği doğru yoldan ayrılmamış olur. Dört mezhebin îmânları, inanışları birdir. Yapılan ibâdetlerde ve işlerde bazı değişiklikler vardır. Onun için hepsi birbirlerini severler.

Dört Mezhep İmâmı

Yeryüzünde bulunan bütün müslümanlara doğru yolu gösteren ve Muhammed aleyhisselâmın dînini değişmeden, bozulmadan öğrenmemize önderlik eden, dört büyük âlim olmuştur. Bunlar; **İmâm-ı A'zam Ebû Hanife, İmâm-ı Mâlik, İmâm-ı Şâfi'î ve İmâm-ı Ahmed bin Hanbel** "rahmetullahi aleyhim ecmâin" hazretleridir.

1- İmâm-ı A'zam Ebû Hanife Nu'man bin Sâbit "rahmetullahi aleyh": İslâm âlimlerinin en büyüklerindendir. Ehl-i sünnetin reisidir. Hicretin 80. senesinde

ENSÂR: Yardımcılar. Hicretten sonra, Resûlullah efendimize ve Mekke'den gelen Müslümanlara çok yakın sevgi ve alâka gösterip onlara kucak açan, malları, mülkleri, bedenleri ve her şeyleri ile yardım eden Medîneli Müslümanlar.

Kûfe'de doğdu ve 150'de Bağdat'ta vefât etti. İmâm-ı A'zâmın Kur'ân-ı kerîmden ve hadîs-i şerîflerden anlayıp açıkladığı din bilgilerine, onun "mezhebi" denir. Buna uyan müslümanlara da "**Hanefî**" denir.

2- İmâm- Mâlik bin Enes "rahmetullahi aleyh": Çok büyük âlimdir. Hicretin 95. yılında Medîne'de doğdu ve 179'da orada vefât etti. Bu büyük âlime uyanlara da "**Mâlikî**" denir.

3- İmâm-ı Muhammed bin İdris Şâfi'î "rahmetullahi aleyh": İslâm âlimlerinin gözbebeğidir. 150 senesinde Filistin'de, Gazze'de doğdu. İkiyüzdört (204)'de Mısır'da vefât etti. Bu zâtın gösterdiği yolda bulunanlara "**Şâfi'î**" denir.

4- İmâm-ı Ahmed bin Hanbel "rahmetullahi aleyh": Hicretin 164. senesinde Bağdat'ta doğdu ve 241'de orada vefât etti. İslâm binâsının temel direğidir. Bunun açıkladığı din bilgilerine uyarak işlerini ve ibâdetlerini yapanlara da "**Hanbelî**" denir.

Bu dört imâmın ve talebelerinin, Eshâb-ı kirâmdan öğrenip bildirdikleri doğru yola "**Ehl-i sünnet vel-cemâ'at mezhebi**" denir. Bugün bu dört imâmdan birine uymayan bir kimse büyük tehlikededir. Doğru yoldan sapmıştır. Bunlardan başka din imâmları da vardı. Onların da doğru mezhepleri vardı. Fakat zamanla mezhepleri unutuldu. Kitaplara geçirilemedi.

Mükellef Kime Denir? Akıllı olan ve bülûğ çağına giren erkek ve kadınlara "**Mükellef**" denir. Mükellef olan kimseler, Allahü teâlânın emir ve yasaklarından sorumludurlar. DİNİMİZDE, mükellef olan kimseye, îmân etmek ve ibâdet yapmak emrolunmuştur. Yapılması yasak edilen haramlardan ve mekrûh işlerden de kaçınmaları lâzımdır.

Akıl, anlayıcı bir kuvvettir. Faydalıyı zararlıdan ayırt etmek için yaratılmıştır. Akıl bir ölçü âleti gibidir. İki iyi şeyden daha iyi olanını ve iki kötü şeyden daha kötü olanını ayırır. Akıllı kimse, sadece iyiyi ve kötüyü anlayan değil, iyiyi görünce onu alan ve kötüyü görünce de onu terkedendir. Akıl göz gibidir. Din de ışık gibidir. Işık olmazsa göz göremez.

Bülûğ çağı, ergenlik çağı demektir. Kız çocuklarının bülûğa ermesi, **9** yaşını doldurunca başlar. 9 yaşındaki kız çocuğu **3 gün 3 gece** kan görürse, **hayız (âdet)** görmüş olur, bülûğ çağına girdiğine hükmedilir. Uykuda ihtilâm olur yahut kocasından hâmile kalırsa, bülûğa erdiği anlaşılır. Eğer bu üç alâmetten hiçbiri görünmezse **15** yaş tamam olunca, bülûğ çağına girdiğine hükmolunur. Bülûğa eren erkek ve kadına artık Allahü teâlânın emirlerini yapmak ve yasaklarından kaçınmak farz olur. Bu kimselere mükellef denir.

ENVER: Nûrlu, çok parlak, çok güzel. **Envâr;** nûrlar. **Envâr-ı İlâhiyye;** Cenâb-ı Hakkın ihsân ettiği nûrlar.
ESFEL-İ SÂFİLÎN: Cehennem'in aşağısı. Yerlerin en aşağısı.

Ef'âl-i Mükellefîn Nelerdir?

Ef'âl-i mükellefîn, dînimizin emirlerinden ve yasaklarından sorumlu yâni âkil baliğ olan kimselerin yerine getirecekleri vazifelerin hükümleri demektir. Ef'âl, fiiller, yapılan hareketler, işler demektir. Mükellef olan kimsenin davranışlarının her biri, dînimizde şu sekiz hükümden birindedir.

Ef'âl-i mükellefîn; farz, vâcib, sünnet, müstehab, mubâh, harâm, mekrûh ve müfsiddir. Akıllı olan ve bülûğ çağına giren her müslüman, dînimizin emir ve yasaklarındaki bu hükümlere uymağa mecburdur.

1- Farz: Allahü teâlânın, yapılmasını açıkça ve kesin olarak emrettiği şeylere (İnanması da, yapması da farz olan emirlere) **“farz”** denir. Farzları terketmek harâmıdır. İnkâr eden kâfir olur.

Farz iki çeşittir:

Farz-ı Ayn: Her mükellef olan müslümanın bizzat kendisinin yapması lâzım olan farzdır.

Beş vakit namaz kılmak, Ramazan ayında oruç tutmak, zengin olunca zekât vermek ve hacca gitmek farz-ı aynıdır.

Farz-ı Kifâye: Müslümanlardan bir kaçının veya sadece birisinin yapması ile diğerlerinin sorumluluktan kurtulduğu farzlardır.

Cenâze namazı kılmak, cihad etmek, insanlara faydalı meslekler böyledir.

2- Vâcib: Kurân-ı kerîmdeki delili farz kadar açık olamayan, zannî olan bir delil ile sabit olan emirlerdir. Yapması farz olan bu emirlere **“vâcib”** denir.

Vitir ve Bayram namazı kılmak, zengin olunca kurban kesmek, fitre vermek vâcibtir. Vâcibin hükmü farz gibidir. Vâcibi terk etmek, tahrimen mekrûhtur.

3- Sünnet: Allahü teâlânın açıkça bildirmeyip, yalnız Peygamber efendimizin yapılmasını övdüğü, yahut devam üzere kendisinin yaptığı, veyahut yapılırken görüp de mâni olmadığı şeylere **“sünnet”** denir. Sünneti beğenmemek küfürdür. Beğenip de yapmamak suç değildir ama sevâbindan mahrum kalınmış olur.

Sünnet iki çeşittir:

Sünnet-i Mükkedde: Peygamber efendimizin devamlı yaptıkları, pek az terkettikleri kuvvetli sünnetlerdir.

Sabah namazının sünneti, öğlenin dört rek'atlık ilk ve son sünneti, akşam namazının sünneti, yatsı namazının son iki rek'at sünneti böyledir. Erkekler için Ezân okumak, kâmet getirmek, cemâata devam etmek, abdest alırken misvâk kullanmak mükked sünnetlerdendir.

Sünnet-i Gayr-i Mükkedde: Peygamber efendimizin, ibâdet maksadı ile ara sıra yaptıklarıdır.

ERKÂN: Bir topluluğun ileri gelenleri, büyükleri. Bir şeyin, işin, amelin bir parçasını veya bütününe meydana getiren şeyler, esaslar.

EVLÂ: Daha iyi, en iyi, en üstün olan.

İkinci ve yatsı namazlarının dört rek'âtlik ilk sünnetleri böyledir.

4- Müstehab: Buna **mendûb** da denir. Sünnet-i gayr-i müekkedde hükmündedir. Peygamber efendimizin ara sıra yaptıkları ve sevdikleri, beğendikleri hususlardır.

Yeni doğan çocuğa yedinci gün isim koymak, erkek ve kız çocuğu için akika hayvanı kesmek, güzel giyinmek, güzel koku sürünmek müstehabtır. Bunları yapmak sevâbtır.

5- Mubâh: Yapılması emrolunmayan ve yasak da edilmeyen şeylere “**mubâh**” denir. Yâni günâh veya tâat olduğu bildirilmemiş olan işlerdir. Yapanın niyetine göre tâat veya günâh olurlar.

Yemek, içmek, uyumak, giyinmek gibi işler mubâhtırlar. Bunlar, İslâmiyete uyumak, emirlere sarılmak niyetiyle yapılırsa sevâb olurlar. Sıhhatli olup ibâdet yapmaya niyet ederek yemek içmek böyledir.

6- Haram: Allahü teâlânın, Kur'ân-ı kerîmde, “yapmayınız” diye açıkça yasak ettiği şeylerdir. Haramların yapılması ve kullanılması kesinlikle yasaklanmıştır. Harama, helâl diyenin ve helâla, haram diyenin îmânı gider, kâfir olur. Haramı yapmak farzdır ve çok sevâbtır.

Bir şeyin ya bizzat kendisi haramdır. Şarap ve her türlü alkollü içkileri içmek, yalan söylemek, hırsızlık yapmak, domuz eti, kan ve leş yemek böyledir. Yahut da asılları itibarıyla helâl olup, başkasının haklarından dolayı haram olan şeylerdir. Meselâ, sahibinin izni olmadıkça, başkalarının hakkını almak haramdır. Emanete hiyanet etmek, gasp ve hırsızlık yaparak, rüşvet, faiz ve kumar ile mal, para kazanmak böyle olan haramlardır.

7- Mekrûh: Allahü teâlânın ve Muhammed aleyhisselâmın, beğenmediği ve ibâdetlerin sevâbını gideren şeylere “**mekrûh**” denir.

Mekrûh iki çeşittir:

Tahrîm mekrûh: Harama yakın olan mekrûhlardır. Bunları yapmak azâbı gerektirir.

Güneş doğarken, tam tepede iken ve batarken namaz kılmak gibi.

Tenzihen mekrûh: Mubâh yâni helâl olan işlere yakın olan, yahut, yapılmaması yapılmasından daha iyi olan işlerdir.

Gayr-i müekked Sünnetleri veya müstehapları yapmamak, helâda sağ elle temizlenmek, abdest alırken sağ el ile sümkürmek mekrûhtur.

8- Müfsid: Dînimizde, meşrû olan bir işi veya başlanmış olan bir ibâdeti bozan şeylerdir.

Namazda gülmek, oruçlu iken bilerek bir şey yemek ve içmek gibi. Bu yapılan fiiller, namazı ve orucu bozarlar.

ESHÂB-I KİRÂM: Mü'min olarak Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellemi gören, kör ise huzurunda bulunup işiten, konuşan ve mü'min olarak öldüğü bilinen mübârek insanların cümlesi. Şerefli arkadaşlar.

İSLÂMİN ŞARTLARI

İslâmın şartları beştir. Müslümanlara farz olan, muhakkak yapılması gereken beş esas vazife vardır. Bunlar;

- 1- Kelime-i şehâdet getirmek ve mânâsını öğrenip inanmak.
 - 2- Beş vakit namazı vakti geçmeden kılmak.
 - 3- Ramazan-ı şerîfde her gün oruç tutmak.
 - 4- Eğer farz olduysa, yılda bir kerre, zekât ve uşr vermek.
 - 5- Kudreti var ise, ömründe bir kerre, hacca gitmek.
- Allahü teâlânın bu beş emrini yapmağa “İbâdet etmek” denir.

1- KELİME-İ ŞEHÂDET GETİRMEK

İslâmın şartlarından birincisi, kelime-i şehâdet getirmektir. Kelime-i şehâdet getirmek demek, (Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh) demektir.

İmân etmek için Kelime-i şehâdetin mânâsını da bilmek ve inanmak lâzımdır. Kelime-i şehâdet'in mânâsı: [(Görmüş gibi bilir ve inanırım ki, Allahü teâlâdan başka varlığı lâzım olan, ibâdet ve itâat olunmaya hakkı olan hiçbir ilâh, hiçbir kimse yoktur. Ve yine görmüş gibi bilir ve inanırım ki, Muhammed aleyhisselâm Allahü teâlânın hem kulu, hem peygamberidir.)

O'nun gönderilmesi ile O'ndan önceki peygamberlerin dinleri tamam olmuş, hükümleri kalmamıştır. Sonsuz saâdete kavuşmak için, ancak O'na uymak lâzımdır. O'nun her sözü, Allahü teâlâ tarafından kendisine bildirilmiştir. Hepsî doğrudur. Yanlışlık ihtimali yoktur] demektir.

Dünyada, rahat ve huzûra kavuşmak ve âhirette de, sonsuz kurtuluşa ermek için müslüman olmak lâzımdır. Müslüman olmak için de, hiçbir formaliteye, müftüye, imâma gitmeye lüzum yoktur. Müslüman olmak isteyen önce bu Kelime-i şehâdeti ve mânâsını söyler. Sonra gusül abdesti almayı, namazı ve lâzım oldukça farzları ve haramları öğrenir.

Kelime-i Tevhid, (Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah) demektir. Yeni müslüman olacak kimsenin, bu kelimeyi (Eşhedü...) ile başlayarak söylemesi lâzımdır. Müslümanların ise bu kelimeyi her zaman söyleyerek imânlarını tazelemelerini, sevgili Peygamberimiz emretmiştir. Hadîs-i şerîfte, **(Lâ ilâhe illallah diyerek imânınızı yenileyiniz)** buyuruldu.

Kelime-i tevhid söylemek çok sevâbtır. Her fırsatta, her zaman sık sık söylemelidir. Bir hadîs-i şerîfte, “Son sözü, “**Lâ ilâhe illallah**” olan **Cennete girer**) buyuruldu.

ESHÂB-I KEHF: İsâ aleyhisselâmdan sonra, onun ümmetinden olup sarayda görevli iken dinlerini korumak için her şeylerini terk ederek Efsûs (Tarsus)'daki bir mağaraya hicret edip burada saklanan ve 309 sene uyuyan 7 genç ile köpekleri Kılmîr.

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”, kelime-i tevhîdin fazileti, üstünlüğü hakkında buyurdu ki:

(Yerleri ve gökleri, terazinin bir kefesine koysalar, bu kelimenin bulunduğu kefe elbette ağır gelir.)

(Yedi kat göklerin ve bunlarda bulunanların ve yedi kat yerin hepsi, “Lâ ilâhe illallah” kelimesi ile ölçülse, bu kelimenin sevâbı daha çok olur.)

(Allahü teâlâyı anmanın en üstünü “Lâ ilâhe illallah”dır. Duânın en fazîletlisi “Elhamdülillah”dır.)

(Gecenin veya gündüzün bir saatinde, “Lâ ilâhe illallah” diyen kimsenin sayfasında (amel defterinde) bulunan kötülükler silinir, bunların yerine o kadar sevâb yazılır.)

2- NAMAZ KILMAK

Dînimizde, îmândan sonra en kıymetli ibâdet namazdır. Beş vakit namaz dînin direğidir. Namaz ibâdetlerin en üstünüdür. İslâmın ikinci şartıdır.

Allahü teâlânın en çok beğendiği ve tekrar tekrar emrettiği şey, beş vakit namazdır. Dînimizde ilk emredilen farz da namazdır. Kıyâmette de, îmândan sonra ilk soru namazdan olacaktır. Beş vakit namazın hesabını veren, bütün sıkıntı ve imtihanlardan kurtulup, sonsuz kurtuluşa kavuşur. Cehennem ateşinden kurtulmak ve Cennete kavuşmak, namazı doğru kılmaya bağlıdır. Doğru namaz için önce kusursuz bir abdest almalı, gevşeklik göstermeden namaza başlamalıdır. Namazdaki her hareketi en iyi şekilde yapmaya uğraşmalıdır.

İbâdetlerin hepsini kendinde toplayan ve insanı Allahü teâlâyâ en çok yaklaştıran hayırlı amel, namazdır. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Namaz dînin direğidir. Namaz kılan kimse, dînini kuvvetlendirir. Namaz kılmayan, elbette dînini yıkar.)** Namazı doğru dürüst kılmakla şereflenen bir kimse, çirkin, kötü şeyler yapmaktan korunmuş olur. Ankebût sûresinin 45. âyetinde meâlen, **(Doğru kılınan namaz, insanı pis, çirkin ve yasak işleri işlemekten korur)** buyuruldu.

İnsanı kötülüklerden uzaklaştırmayan bir namaz, doğru namaz değildir. Görünüşte namazdır. Bununla beraber, doğrusunu yapınca kadar, görünüşü yapmayı elden bırakmamalıdır. İslâm âlimleri, *(Bir şeyin hepsi yapılamazsa, hepsini de elden kaçır-mamalıdır)* buyurdu. Sonsuz ihsân sahibi olan Rabbimiz, görünüşü hakikat olarak kabul edebilir. Böyle bozuk namaz kılacağına, hiç kılma dememelidir. Böyle bozuk kılacağına doğru kıl demeli, bozuk olanları düzeltmelidir. Bu inceliği iyi anlamalıdır.

Namazları cemâat ile kılmalıdır. Cemâat ile kılmak, yalnız kılmaktan daha çok sevâbtır. Namazda, her uzvun tevâzu göstermesi ve kalbin de, Allahü teâlâdan korku

ESHÂB-I SOFFA: Sofa halkı. Mescid-i Nebevî yanındaki büyük çardakda yaşayan, ömürlerinin çoğunu ilim öğrenmekle, oruç tutarak ve cihâd ederek geçiren ve yeni müslüman olan kabilelere muallim olarak gönderilen irfân sahibi fakir müslümanlar.

üzere olması lâzımdır. İnsanı dünyada ve âhirette felâketlerden, sıkıntılardan kurtaracak ancak namazdır. Allahü teâlâ, Mü'minûn sûresinin başında, **(Mü'minler herhâlde kurtulacaktır. Onlar, namazlarını huşû ile kılanlardır)** buyurdu.

Tehlike, korku bulunan yerde yapılan ibâdetin kıymeti kat kat daha çok olur. Düşman saldırdığı zaman, askerinin ufak bir iş görmesi, pek çok kıymetli olur. Gençlerin ibâdet etmeleri de, bunun için daha kıymetlidir. Çünkü, nefslerinin kötü isteklerini kırmakta ve ibâdet yapmama isteğine karşı gelmektedirler.

Gençlik çağında, insana musallat olan üç düşman ona ibâdet yaptırmak istemez. Bunlar şeytan, nefis ve kötü arkadaştır. Genç olan kimse, bunlardan gelen kötü isteklere uymayıp namazını kılarsa, ibâdetlerini terk etmezse, çok kıymetli olur. İhtiyarın yaptığı ibâdetten kat kat fazla sevâb kazanır. Az ibâdetine çok mükâfat verilir.

Namaz Kimlere Emirdir?

Namaz kılmak, akıllı olan ve bülûğ çağına giren her erkek ve kadın müslümana emirdir. Namazın farz olması için üç şart vardır:

- 1- Müslüman olmak,
- 2- Akıllı olmak,
- 3- Bülûğ çağına girmek.

Dinimizde, akıllı olmayan ve ergenlik çağına girmemiş olan küçük çocuklar, namaz kılmaktan sorumlu değildir. Fakat, anne ve babalar, çocuklarına din bilgilerini öğretmekten ve ibâdet yapmağa alıştırmaktan sorumludurlar. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Hepiniz bir sürünün çobanı gibisiniz! Çoban sürüsünü koruduğu gibi, siz de evlerinizde ve emirleriniz altında olanları Cehennemden korumalısınız! Onlara müslümanlığı öğretmelisiniz! Öğretmez iseniz mes'ûl olacaksınız.)** Başka bir hadîs-i şerifte de, **(Bütün çocuklar müslümanlığa uygun ve elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları, sonra anaları babaları, hıristiyan, yahudi ve dinsiz yapar)** buyurdu.

O hâlde, her müslümanın birinci vazifesi, çocuklarına İslâmiyeti ve Kur'ân-ı kerîm okumasını, namaz kılmasını, îmânın ve İslâmın şartlarını muhakkak öğretmektir. Çocuğunun müslüman olmasını isteyen, dünyada ve âhirette rahata, huzura kavuşmasını dileyen anne ve babalar, önce bu vazifesini yerine getirmelidir. Çünkü atalarımız, **"Ağaç yaş iken eğilir"** demişlerdir. Kartlaşınca eğmeye, bükmeye çalışılırsa kırılır, zararlı olur.

İslâm bilgileri ve güzel ahlâk verilmeyen çocuk, kötü yoldaki kimselere çabuk aldanır. Anne ve babasına, devletine ve milletine zararlı olur.

Sevgili Peygamberimiz de buyurdular ki, **(Çocuklarınıza namaz kılmasını**

ESMÂ-İ HÜSNÂ: Allahü teâlânın, Kur'ân-ı kerîmde geçen güzel ism-i ilâhîlerinden, "en güzel isimleri" mânâsına doksan dokuz ism-i şerîfi için kullanılan tâbir.
ETTEHIYYÂTÜ: Namazların birinci ve ikinci oturuşlarında okunan duâ.

öğretiniz, yedi yaşına gelince namazı emrediniz. On yaşına gelince kılmazlarsa, döverek kıldırınız!)

Namaz Çeşitleri

Müslümanlara, kılmaları emredilen namazlar farz, vâcib ve nafil olmak üzere üçe ayrılır.

1- Farz namazlar: Beş vakit namaz. Erkeklere Cumâ namazı ve cenaze namazını kılmak da farzdır.

2- Vâcib namazlar: Vitir namazı, bayram namazları, adak olan namaz ve başlanıp yarıda kalan nafil namazlardır. Kazâyâ kalan vitri, kazâ etmek de vâcibtir.

3- Nafil namazlar: Beş vakit namazın sünnetleri, teravîh namazı ve sevâb kazanmak niyeti ile kılınan teheccüd, tehiyyet-ül-mescid, işrâk, duhâ, evvabîn, istihsâr, tesbîh namazları gibi namazlardır.

Namazın Farzları

Farz, Allahü teâlânın yapılmasını istediği kesin emridir. Bir ibâdetin farzları yerine getirilmedikçe, o ibâdet doğru olmaz. Namaz kılarken, oniki şartı yerine getirmek farzdır. Bu farzların yedisi namazın dışında, beşi de içindedir. Dışındaki farzlara "Şartlar" denir, içindekilere de "Rükünler" denir.

A) Namazın Şartları (Dışındaki Farzlar)

1- Hadesten taharet: Abdestsiz olanın abdest alması, cünüp olanın da gusl etmesidir.

2- Necasetten taharet: Namaz kılanın, vücûdunu, elbisesini ve namaz kılacağı yeri, kaba ve hafif necasetten yâni dînimizde necis, pis sayılan şeylerden temizlemektir. (Meselâ; kan, idrar, alkol gibi maddeler, dînimizde necis, pis sayılmaktadır.)

3- Setr-i avret: Avret yerini örtmek demektir. Örtünmek, Allahü teâlânın emridir. Mükellef olan insanın, namaz kılarken açması veya her zaman başkasına göstermesi ve başkasının da bakması haram olan yerlerine "Avret mahalli" denir. Erkeğin avret yeri, göbeğinden dizi altına kadardır. Kadınların ise, yüz ve ellerinden başka her yeri avrettir, namaz kılarken çoraplarını da giymelidirler.

4- İstikbâl-i kible: Namaza dururken kibleye dönmektir. Müslümanların kiblesi, Mekke şehrinde bulunan "Kâ'be"dir.

5- Vakit: Namazı vaktinde kılmaktır. Yâni namazın vaktinin girdiğini bilmek ve kıldığı namazın vaktini kalbinden geçirmektir.

ESTAĞFİRULLAH: İstiğfâr, Allahım beni affet. “Cenâb-ı Allahdan hatâ, kusur, suç ve günâhlarımı bağışlamasını dilerim” mânâsına kıymetli ve mübârek bir dua sözü.
EVLİYÂ: Velîler, erenler, dostlar. Allahü teâlânın sevgili kulları, Allah dostları.

6- Niyet: Namaza dururken kalb ile niyet etmektir. Yalnız ağız ile söylemeye niyet denmez. Namaza niyet etmek demek, ismini, vaktini, kıbleyi, cemâatle kılıyorsa imâma uymayı, kalbden geçirmek demektir. Niyet, başlama tekbiri söylenirken yapılır. Tekbirden sonra edilen niyet, geçerli değildir ve o namaz kabul olmaz. İkinci bir mezhebi taklid ediyorsa, o mezhebe de uyduğunu kalbinden geçirmesi lâzımdır.

7- Tahrîme tekbiri: Namaza dururken “**Allahü ekber**” demektir. Bu başlama tekbirine “**İftitah tekbiri**” de denir. Başka kelime söylemekle, tekbir alınmış olmaz.

*Okuyalım her dâim,
Doğru bilgiyle kâim,
Evimizde bir âlim,
Mızraklı İlmihâlim.*

*Başlar ve dahî diye,
İnce lisân zevkiyle,
Ecdâdımdan hediye,
Mızraklı İlmihâlim.*

*Miftâh-ul Cennet adı,
Rûhlara gıdâ tadı,
Doğru îmânı yaydı,
Mızraklı İlmihâlim.*

*Âlimlerin hitâbı,
Gönüllerin mehtâbı,
Evimizin kitâbı,
Mızraklı İlmihâlim.*

B) Namazın Rükünleri (İçindeki Farzlar)

Namaza durunca yerine getirilecek beş farz vardır. Bu beş farzdan her birine ‘Rükün’ denir. Namazın içindeki farzlar şunlardır;

1- Kıyam: Namaza başlarken ve kılariken ayakta durmak demektir. Ayakta duramayan hasta, oturarak (yerde, ka’dede oturur gibi) kılar. Oturarak kılamayan yatarak îmâ ile kılar. Sandalyede oturarak namaz kılmak câiz değildir.

2- Kıraat: Ağızla okumak mânâsına gelir. Namazda, Kur’ân-ı kerîmden kısa bir sûre veya bir âyet okumaktır.

E'ÛZÛ: "Allahın rahmetinden uzak olan ve gazabına uğrayarak dünyada ve âhirette helâk olan şeytândan, Allahü teâlâyâ sığınırım, korunurum, yardım beklerim. O'na haykırır, feryat ederim" mânâsına "E'ûzü billâhi mineşşeytânirracîm" sözü.

3- Rükû: Kırâattan sonra, elleri dize koyup eğilmektir. Rükûda en az üç kere "**Sübhâne rabbiyel-azîm**" denir. En az sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durmak da vacibdir.

4- Secde: Rükûdan sonra yere kapanmak demektir. Secde, arka arkaya iki kere elleri, alını ve burnu yere koyup kapanmaktır. Her bir secdede en az üç kere "**Sübhâne rabbiyel-a'lâ**" denir. Secdelerde de en az sübhânallah diyecek kadar durmak vacibdir.

5- Ka'de-i âhire: Son rekatta "**Ettehyyâtü**"yü okuyacak kadar oturmaktır. Buna "son oturuş" da denir.

ABDEST

Abdest almak, namazın farzlarından biridir. Kur'ân-ı kerîmi tutmak, Kâ'beyi tavaf etmek, tilâvet secdesi yapmak, cenaze namazı kılmak için de abdest almak lâzımdır. Her zaman abdestli bulunmak, yatağa abdestli girmek, abdestli yemek ve içmek çok sevâbtır.

Abdestli iken ölenlere şehid sevâbı verilir. Sevgili Peygamberimiz hadîs-i şerîflerde buyurdu ki:

(Abdestli olarak ölen, ölüm acısı çekmez. Çünkü abdest, îmânlı olmanın alâmetidir. Namazın anahtarı, bedenün günâhlardan temizleyicisidir.)

(Müslüman abdest alınca, günâhları kulağından, gözünden, elinden ve ayağından çıkar. Oturunca, mağîret olunmuş olarak oturur.)

(Amellerin en hayırlısı namazdır. Abdeste devam edenler ancak mü'minlerdir. Mü'min gündüz abdestli olmalı, gece de abdestli yatmalıdır. Böyle yapınca, Allahü teâlânın korumasında olur. Abdestli iken yiyip, içenin karnındaki yemek ve su zikreder. Karnında kaldıkları müddetçe onun için istiğfar ederler.)

Abdestin Farzları

Abdestin farzları dörttür: Bunlar sırası ile şöyledir:

- 1- Yüzü bir kere yıkamak. Üç kere yıkamak sünnettir.
- 2- İki kolu, dirsekler ile birlikte bir kere yıkamak. Üç kere yıkamak sünnettir.
- 3- Başın dörtte bir kısmını yaş eliyle mesh etmek. Başın tamamını mesh etmek sünnettir. Buna kaplama mesh denir.
- 4- İki ayağı, iki yandaki topuk kemikleri ile birlikte bir kere yıkamak. Üç kere yıkamak sünnettir.

Bunlardan birini terk eden kimsenin abdesti sahîh olmaz. Gerek kasederek, gerek sehv ile olsun abdesti sahîh olmaz.

EVVÂBİN NAMAZI: Akşam namazının farzından sonra kılınan altı rek'atlık namaz.
EZÂNÎ SÂAT: Alaturka, gurûbî saat. Her gün, akşam namazı vakti güneş gurûb etti-ğinde yâni battığında 12'ye ayarlanan saat.

Abdestin Sünnetleri

- 1- Abdeste başlarken E'ûzü Besmele okumak.
- 2- Misvâk kullanmaktır.
- 2- Elleri, bilekleri ile beraber üç kere yıkamak.
- 3- Ağzı, ayrı ayrı su ile üç kere yıkamak. Buna "Mazmaza" denir.
- 4- Burnu, ayrı ayrı su ile üç kere yıkamak. Buna "İstinşak" denir.
- 5- Kaşların, sakalın, bıyığın altındaki görünmeyen deriyi, yüzü yıkarken ıslatmak.
- 6- Yüzü yıkayacağı zaman kalb ile niyet etmek.
- 7- Yüzünü yıkarken iki kaşın altını ıslatmak.
- 8- Sakalın, sarkan kısmını mesh etmek.
- 9- Sakalın, sarkan kısmının içine, sağ elin yaş parmaklarını tarak gibi sokmak (hilâllemek.)
- 10- Dişleri, bir şey ile ovmak, temizlemek.
- 11- Başın her tarafını bir kere kaplama meshetmek.
- 12- İki kulağı, bir kere mesh etmek.
- 13- Enseyi, üçer bitişik parmakla bir kere mesh etmek.
- 14- El ve ayak parmaklarının arasını tahlil etmek (hilâllemek.)
- 15- Yıkanacak yerleri, üç kere yıkamak.
- 16- Tertiptir. Abdest uzuvlarını sıra ile yıkamak.
- 17- Yıkanan yerleri ovmak.
- 18- Her uzvu birbiri arkasından çabuk çabuk yıkamaktır.
- 19- Büyük abdestden tahâretlendikten sonra, bir bezle kurulanmaktır.

Abdest Alırken Dikkat Edilecek Husûslar

Zarûret, mecbûriyyet olmadıkça aşağıdaki onbir şeye ri'âyet etmelidir:

- 1- İki eli çolak olan, tahâretlenemez. Kolları toprağa, yüzünü duvara sürerek teyemmüm eder. Yüzünde de yara varsa, namazı abdestsiz kılar ve namazlarını terk etmez.
- 2- Hasta olana, zevcesi, câriyesi, çocukları, kardeşleri abdest aldırır.
- 3- Taş ve benzeri ile tahâretlenmek su yerine geçer.
- 4- Deli olan veyâ bayılan kimse, yirmi dört saatde ayılmazsa, iyi olunca namazlarını kazâ etmez. İçki, afyon, ilâç ile akli giden, her namazı kazâ eder. Yatarken başı ile îmâ edemeyecek kadar ağır hastalığı, yirmidört saatden çok devâm eden kimse-den, akli başında olsa bile, namaz sâkit olur.
- 5- Halâya husûsî şalvar ile ve başı örtülü girmek müstehâbdır.

EZÂN: Namaz vakitlerini bildirmek ve müslümanları namaza dâvet etmek için müezzinin yüksek bir yerde, kibleye karşı belli olan Arabca kelimeleri sırası ile okuması.

Ezân-ı Cavk: Bir câmide birkaç müezzinin aynı ezânı birlikte okumaları.

- 6- Halâya girerken elinde, Allahü teâlânın ismi ve Kur'ân-ı kerîm yazılı bir şey bulunmamalıdır. Birşeye sarılmış veyâ cebde olmalıdır. Mıska böyledir.
- 7- Halâya sol ayakla girip, sağ ayakla çıkmalıdır.
- 8- Halâda avret yerini, çömelince açmalı, konuşmamalıdır.
- 9- Avret yerine ve necâsete bakmamalı, halâya tükürmemelidir.
- 10- Halâda birşey yimemeli, içmemeli, şarkı söylememeli, ıslık çalmamalı, [sigara içmemeli], sakız çiğnememelidir.
- 11- Hiçbir suya, câmi duvarına, kabristâna ve yola abdest bozmamalıdır.

Abdestin Edebleri (Müstehabları)

Edeb, burada yapılması sevâb olup, yapılmazsa günâh olmayan şeyler demektir. Hâlbuki sünneti yapmak sevâb olup, yapmamak tenzîhen mekrûhdur. Edeblere, mendûb ve müstehâb da denir. Abdestin edebleri şunlardır:

- 1- Abdesti, namaz vakti girmeden önce almak. (Özür sâhiplerinin vakit girdikten sonra alması lâzımdır.)
- 2- Necâset bulaşmamış olsa da su ile tahâretlenmek.
- 3- Başkasından yardım istemeyip abdesti kendisi almak.
- 4- Kibleye karşı abdest almak.
- 5- Her uzvu yıkarken kelime-i şehâdet okumak.
- 6- Hak teâlâ hazretlerini abdestin evvelinde ve âhîrinde yâni sonunda zikir etmektedir. Yâni abdest duâlarını okumaktır.
- 7- Ağzına sağ el ile su vermek.
- 8- Burnuna sağ el ile su vermek.
- 9- Burnu sol el ile temizlemek.
- 10- Ağzı yıkarken, dişleri (Misvâk) ile temizlemek. Misvâk bulunmazsa, fırça da kullanılabilir.
- 11- Ağzı yıkarken, oruçlu değilse ağzı çalkalamak. Boğazında hafîf gargara yapmak, abdestde de, gusulde de sünnettir. Oruçlu iken mekrûhdur.
- 12- Burnu yıkarken, suyu kemiğe yakın çekmek.
- 13- Kulağı mesh ederken bir parmağı kulak deliğine sokmak.
- 14- Ayak parmaklarını tahlîl ederken, sol elin küçük parmağı ile tahlîl etmek.
- 15- Elleri yıkarken geniş yüzüğü oynatmak. Dar, sıkı yüzüğü oynatmak ise lâzım olup, farzdır.
- 16- Su bol ise de isrâf etmemek.
- 17- Suyu, yağ sürer gibi az kullanmamak (üç defada da, yıkanan yerden, en az iki damla su damlamalıdır..)

EZELÎ: Devamlı var olup varlığının öncesi ve başlangıcı olmayan.
EZVÂC-I TÂHİRÂT: Temiz zevceler. Peygamber efendimizin temiz ve çok mübârek hanımları, mü'minlerin anneleri.

- 18- Bir kabdan abdest alınca o kabı dolu bırakmak.
- 19- Abdest bitince veyâ ortasında (**Allahümmecalnî minettevvâbîn...**) duâsını okumak.
- 20- Abdestden sonra (**Sübhâ**), yâni iki rek'at namaz kılmak.
- 21- Abdestli iken abdest almak, yâni namaz kıldıktan sonra abdestli iken, yeni namaz için bir daha abdest almak.
- 22- Yüzü yıkarken göz pınarını, çapakları temizlemek.
- 23- Yüzü, kolları, ayakları yıkarken farz olan yerlerden biraz fazlasını yıkamak. [Kolları yıkarken, avuca su doldurmalı, bunu dirseğe doğru akıtmalı.]
- 24- Abdest alırken, kullanılan sudan, elbiseye, üste, başa sıçratmamak.
- 25- Kendi mezhebinde mekrûh olmıyan birşey, başka mezhepde farz ise, bunu yapmak müstehâbdır.

Abdestin Mekrûhları

- 1- Suyu yüzüne çarparak vurmaktır.
- 2- Abdest aldığı suya üflemek.
- 3- Üçden eksik yıkamak.
- 4- Üçden ziyâde yıkamak.
- 5- Abdest aldığı suya tükürmek.
- 6- Suyun içine sümkürmek.
- 7- Gargara yaparken boğazına su kaçırmak.
- 8- Arkasını kibleye dönmek.
- 9- Gözünü yummak.
- 10- Gözünü pek açmak.
- 11- Soldan başlamak.
- 12- Sağ eliyle sümkürmek.
- 13- Sol eliyle ağzına su vermek.
- 14- Sol eli ile burnuna su vermek.
- 15- Ayağını yere vurmak.
- 16- Güneşde ısınmış su ile abdest almak.
- 17- Mâ-i müsta'melden sakınmamak.
- 18- Dünyâ kelâmı söylemek.
- 19- Abdest alırken avret yerini açmaktır.
- 20- Sağ eliyle özürsüz olarak tahâret etmektir.
- 21- Su içine, su ve yol kenarına, ağaç altına abdest bozmaktır.

FÂCİR: Aleni günâh işleyen, günâha dalmış, fâsık, günâhkâr. Yalancı.
FÂHİŞ: Çirkin, ahlâk ve edebe uygun olmayan. Aşırı, ölçüyü aşan, çok fazla.
Fâhiş Fiyât: Piyasa değerinin üstündeki fiyat.

Abdest Alırken Yapılması Yasak Olan Şeyler

Abdest alırken yapılması yasak olanlar onikidir. Bunları yapmak harâm veyâ mekrûhdur ki, şunlardır:

- 1- Tahâretlenmek için biri yanında avret yerini açmak harâmıdır.
- 2- Abdest alınan havuza tükürmemeli ve sümkürememelidir.
- 3- Abdest âzâsını, hudûdundan pek aşırı yıkamamalıdır.
- 4- Abdest âzâsını, tahâretde kuruladığı bez ile kurulamamalıdır.
- 5- Ağzı ve gözleri sıkı kapamamalıdır. Dudağın görünen kısmında ve göz kapağında ıslanmadık az bir yer kalırsa abdest kabûl olmaz.
- 6- Baş, kulakları veyâ enseden birini, her defasında eli ayrı ayrı ıslatarak, birden fazla mesh etmemelidir. Her defasında ıslatmadan tekrarlanabilir.

Abdesti Bozan Şeyler

Yedi şey abdesti bozar:

- 1- Önden ve arkadan çıkan şeyler;
 - Büyük ve küçük abdest bozmak ve yel kaçırmak.
 - Erkeklerin ve kadınların idrar kaçırmamak için önlerine koydukları pamuk fitilin dışarda kalan kısmı ıslanınca bozular.
- 2- Ağızdan çıkan necis, pis şeyler:
 - Ağız dolusu kusarsa.
 - Tükürdüğünde, kan tükürükten çok olursa.
 - Mide ve ciğerden gelen sıvı kan, az olsa da abdesti bozar.
 - Kulağa damlatılan yağ, ağızdan çıkarsa, abdest bozular.
(Fakat tükürmek, sümkürmek, terlemek, ağrısız gözyaşı, kulaktan çıkan su [eğer cerâhat değilse] abdesti bozmazlar.)
- 3- Deriden çıkanlar:
 - Kan, cerâhat ve sarı su yalnız olarak çıkarsa.
 - Çiçek hastasından ve herhangi bir çıbandan çıkan kan, sarı su, gusûl abdestinde yıkanması lâzım olan yere yayılırsa, meselâ, burundan gelen kan kemikleri geçerse, kulak deliğinden çıkarsa.
 - Çıban ve yaradaki kanı, sarı suyu, üzerine konan pamuk emerse.
 - Misvâk ve kürdan üzerindeki kan ağıza bulaşmış ise.
 - Kulak, göbek ve memeden ağrı veya hastalık ile sıvı gelirse.
 - Sülük çok kan emerse, abdest bozular.
- 4- Uyumak: Yan yatarak veya dirseğine yahut bir şeye dayanıp uyursa.

FADÎLE: Peygamber efendimizin âhiretteki makamlarından.
FAHR-İ ÂLEM: "Âlemin kendisi ile övündüğü zât" mânâsına Muhammed aleyhisselâm için kullanılan saygı, hürmet ifâdesi.

5- Bayılmak, deli olmak, sara tutmak veya yürürken sallanacak kadar sarhoş olmak, abdesti bozar.

6- Rükû ve secdeleri olan namazda kahkaha ile gülmek, abdesti de bozar. Çocuğun namazı gülmek ile bozulmaz. Namazda tebessüm, namazı da, abdesti de bozamaz. Yanındakiler işitirse "**kahkaha**" denir. Kendi de işitmezse, "**tebessüm**" denir. Kendi işitecek kadar gülerse, sadece namazı bozulur, abdesti bozulmaz.

7- Mübâşeret-i fahişe, yâni karı koca çıplak olarak çirkin (edep yerlerini) yerlerini sürtünmek, erkeğin de kadının da abdestini bozar.

Bir kimse, abdest aldığı bilip, sonra bozulduğunda şüphe eder e, abdesti var kabul edilir. Abdesti bozulduğunu bilip, sonra abdest aldığında şüphe ederse, abdest alması lâzım olur.

Misvâk Kullanma Bahsi

Ve dahî, misvâk kullanmanın onbeş fâidesi vardır. Bunlar, (**Sirâcül-vehhâc**) kitabından alınarak, aşağıda bildirilmiştir.

- 1- Ölürken, şehâdet kelimesini söylemeğe sebep olur.
- 2- Dişlerin etlerini pekiştirir.
- 3- Balgamı giderir.
- 4- Safrayı keser.
- 5- Ağız ağrısını giderir.
- 6- Ağız kokusunu giderir.
- 7- Allahü teâlâ ondan râzı olur.
- 8- Baş damarlarını kuvvetlendirir.
- 9- Şeytân gamlanır.
- 10- Gözleri nûrlanır.
- 11- Hayrı ve hasenâtı çok olur.
- 12- Sünnet ile amel etmiş olur.
- 13- Ağzı pâk olur.
- 14- Fasîh-ul-lisân olur.
- 15- Misvâklı kılınan iki rek'at namazın sevâbı, misvâksız olarak kılınan yetmiş rek'at namazın sevâbından daha çok olur.

*Hâsâ zulm etmez hiç, kullarına Hudâsı!
Herkesin çektiği, kendi işinin cezâsı!*

FÂİTE: Fevt olmuş, geçmiş, kaçmış, elden kaçırılmış.

Fâite Namaz: Vaktinde kılınmamış namaz. Gaflet, uyku, unutmak, hastalık, düşman korkusu gibi bir özürle kaçırılan kazâya kalmış farz veya vâcib namaz.

MENKİBE: Yahudiyi Kurtaran Abdest

İmâm-ı Câ'fer-i Sâdık hazretleri, yolda giderken, bir rahibin ibâdethanesini gördü. Aklına, gidip rahibe nasihat edeyim, belki müslüman olur düşüncesi hasıl oldu. İbâdethanenin kapısına geldi. Kapı kapalıydı. Seslendi. Râhib cevap verip, biraz sonra kapıyı açtı. İmâm-ı Câ'fer-i Sâdık içeri girdi ve rahibe sordu:

- Cevap verdiğin zaman niçin kapıyı açmadın?

- Senin sesini duyunca kalbime bir heybet geldi. Korktum. Kalktım, önce bir abdest aldım. Çünkü Tevrat'ta, bir kimseden yahut bir şeyden korkan abdest alsın, ona bir şey zarar vermez. Bir kimse kötülük yapamaz diye okumuştum. Bunun için kapıyı açmakta biraz geciktim.

Câ'fer-i Sâdık, rahipten bu sözleri duyunca şaşırıldı. Ona İslâmı anlattı. Rahibin müslüman olmak arzusu çoğaldı ve hemen orada "Kelime-i Şehâdet" getirerek müslüman oldu.

Nükte: İşte bu, abdest almanın sebep olduğu bir kurtuluştu. Hem de sonsuz kurtuluş!..

Abdest Duâları

Abdest almağa başlarken, **(Bismillâhil-azîm velhamdü lil-lahi alâ dînîl-islâmî ve alâ tevfkîl-îmânî elhamdü lillahillezî ce'alel-mae tahûren ve ce'alel-islâme nûren)** denir.

Ağzına su verdikde, **(Allahümme min havdi nebiyyike ke'sen lâ azmeü ba'dehü ebeden.)**

Burnuna su verdikde, **(Allahümme erihnî râyihatel-Cenneti verzuknî min naîmihâ velâ türihnî râyihaten-nâri.)**

Yüzünü yıkadıkda, **(Allahümme beyyid vechî binûrike yevme tebyaddu vücûhü evliyâike velâ tüsevid vechî bizünûbî yevme tesveddü vücûhü a'dâike.)**

Sağ kolunu yıkadıkda, **(Allahümme a'tnî kitâbî bi-yemîni ve hâsibnî hisâben yesîren.)**

Sol kolunu yıkadıkda, **(Allahümme lâtü'tnî kitâbî bişimâlî velâ min verâî zahrî velâ tuhâsibnî hisâben şedîden.)**

Başını mesh etdikde, **(Allahümme harrim şa'rî ve beşerî alennâri ve ezilleni tahte zillî Arşike yevme lâ zille illâ zillüke.)**

Kulaklarına mesh verdikde, **(Allahümme alnî minelle-zîne yestemi'ûnel-kavle fe-yettebi'ûne ahseneh.)**

Boynuna mesh verdikde, **(Allahümme a'tik rekabeti minennâri vahfaz mines-**

FAKÎH: Fıkıh âlimi. Dînin amelî hükümlerinde içtihad derecesine varmış âlim.
FAKÎR: Aslı ihtiyâçlarından başka nisâb miktârı malı olmayan. Tasavvufta Allahü teâlâyâ muhtaç olduğunu bilen, bütün ihtiyaçlarını hep Allahü teâlâyâ arz eden.

selâsili vel-ağlâl.)

Sağ ayağını yıkadıkda, **(Allahümme sebbit kademeyye alessırâtı yevme tezûllü fihil-akdâm.)**

Sol ayağını yıkadıkda, **(Allahümme lâ tatrud kademeyye ales-sırâtı yevme tatrudü küllü akdâmi a'dâike. Allahümme'c-al sa'yî meşkûren ve zenbî mağfüren ve amelî makbûlen ve ticâretî len tebûre.)**

Abdesti tekmil olduktan sonra, **(Allahümme'alnî minettevvâbîne vec'alnî minel-mütetahhirîne vec'alnî min ibâdikes-sâlihîne vec'alnî minellezîne lâ havfün aleyhim velâ hüm yahzenûn.)**

Bâdehü semâyâ bakarak, **(Sübhânekallahümme ve bihamdike eşhedü en lâilâhe illâ ente vahdeke lâ şerîke leke ve enne Muhammeden abdüke ve resûlüke)** okumalı.

Bundan sonra, bir veyâ iki, yahut üç defa, evvelinde **(Besmele)** okumak üzere **(İnnâ enzelnâ)** sûresini okumalı.

Ve dahî, ehil ve iyâline ve çocuklarına lâzım olan din bilgilerini öğren ve öğretmek için, kıyâmetde, avretler erlerinden sül olurlar.

Abdest Nasıl Alınır?

Namaz kılmak için, önce sünnete uygun olarak abdest almalıdır. Sevgili Peygamberimizin nasıl abdest aldığı kitaplarda şöyle bildirilmektedir:

1- Önce eller bileklere kadar üç kere yıkanır. Parmak araları hilâllenir.

2- Sağ el ile üç kere ağıza su verilip (misvâkla veya) parmakla dişler oğulur. (Kadınlar, misvâk yerine, oruçsuz iken, sünnete niyyet ederek sakız kullanılmalıdır. Misvâk bulunmazsa, fırça da kullanılabilir. Bu da yoksa, sağ elin baş parmağını sağ yandaki dişler üzerine, ikinci küçük parmağını sol dişler üzerine üç kerre sürerek temizlemelidir.) Sonra burna üç kere su verilip, sol el ile temizlenir.

3- Avuçlara su alınıp, üç defa yüz yıkanır. Alında saçın başlama yerinden çene uçlarına kadar, kulak önleri dahil yıkanmalıdır. Suyu yüze çarpmamak lâzımdır.

4- Önce sağ kol sonra sol kol dirsek dahil üç kere oğularak yıkanır. Kolları yıkar-ken, avuca su doldurmalı, bunu dirseğe doğru akıtmalıdır.

Yüzü, kolları ve ayakları yıkarken, farz olan yerlerden biraz fazlasını yıkamalıdır.

5- Kollar yıkandıktan sonra başın dörtte biri mesh edilir.

6- Sağ ve sol elin şehâdet parmakları ile, iki kulağın delikleri mesh edilir. Başparmaklar ile de kulakların arkası, sonra da ellerin dış yüzü ile ense mesh edilir.

Başı, kulakları ve enseyi kaplama mesh yapmak sünnettir ve çok sevâbtır. Bu meshler bir defa yapılır. Bunun için iki el ıslatılıp, iki elde de, üç bitişik ince parmak

FÂNÎ: Ölümlü, yok olucu, geçici, devamlı olmayan. Fenâ sahibi, tasavvufta fenâ mertebesine kavuşan, fânî olanı verip, bâkî olanı alan. Allahü teâlâdan başka her şeyin unutan, bağlılığı kalmayan, bunların sevgisinden kurtulan.

birbirine yapıştırılıp, iç tarafları başın önünde, saçların başlangıcına konmak üzere iki el başa konur. İki elin bu üç parmağının uçları, birbirine dokunmalıdır. Baş ve şehâdet parmakları ve avuç içleri havada olup, başa dokunmaz. İki el, arkaya doğru çekilerek üçer parmak, başı mesh eder. Eller arkadaki saç kenarına gidince, üçer parmak başdan ayrılıp, iki elin avuç içleri kafanın yan tarafındaki saçlar üzerine yapıştırılıp, arkadan öne çekilerek, başın yan tarafları mesh edilir. Sonra şehâdet parmakları kulakların iç tarafına ve başparmakların iç yüzü, kulak arkasına konup, kulaklar yukarıdan aşağı mesh edilir. Sonra, diğer üç parmakların dış yüzleri enseye konup, ensenin ortasından, iki tarafına doğru çekilerek mesh edilir. [Başı bu şekilde mesh etmek, Mâlikî mezhebinde farzdır.]

7- Boyun mesh edildikten sonra, sol elin küçük parmağı ile, sağ ayağın küçük parmağından başlayarak, alttan ayak parmaklarının arasını hilâllemek suretiyle, topuklarla birlikte önce sağ ayak, sonra sol ayak üç kere yıkanır.

Her uzvu yıkarken abdest duâlarını okumalıdır. Bilmeyenler “**Kelime-i Şehâdet**” okur.

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Her kim abdest aldıktan sonra “İnnâ enzelnâhü” yâni Kadr sûresini bir kerre okursa, Hak teâlâ hazretleri, o kimseyi siddîklardan yazar. İki kerre okursa, şehîdlerden yazar. Üç kerre okursa, Peygamberlerle haşır olur.)**

Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdular ki, **(Her kim abdest aldıktan sonra, benim üzerime on kerre salâtü selâm getirirse, Hak teâlâ hazretleri, o kişinin hüznünü giderip mesrûr eder, duâsını kabûl eder.)**

*Derdli oldum, ol Hudâdan derde dermân isterim,
Âcizim, bâb-i atâdan lutf-ü ihsân isterim.*

*Yüzüm kara, günâhım çok, dâim isyân eyledim,
Ol Cenâb-ı Kibriyâdan afvü gufrân isterim.*

*Doğru yolda bulunmağa, candan karâr vermişim,
Rızâsına erişmeğe ondan imkân isterim.*

*Can kulağıma (Ene eşeddü şevkan) gelesi,
Maddenin dışındaki âlemde seyrân isterim.*

*Bir tanıyan yok cihânda, söyleyim ahvâlimi,
Hâlimi arz etmeğe bir ehl-i irfân isterim.*

ABDEST ALMAK (Resimli)

1- Ellerini bileklerle beraber 3 defa yıkar (1).

1- Ellerini yıkarken parmaklarının arasını hilâller (2).

2- Ağzına 3 defa su verir.

3- Burnuna 3 defa su verir (1).

3- Burnunu sol eliyle temizler (2).

4- Yüzünü 3 defa yıkar.

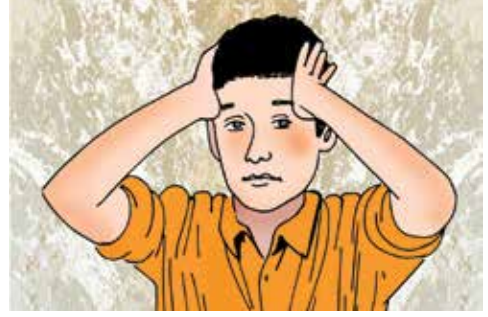
5- Sağ kolunu dirseklerle beraber 3 defa yıkar.

6- Sol kolunu dirseklerle beraber 3 defa yıkar.

7- Başını önden enseye kadar mesh eder (1).

7- Başını arkadan öne doğru mesh eder (2).

7- Şehâdet parmakları ile kulak delikleri ve kıvrımları, baş parmakları ile de dışı mesh edilir (3).

7- Elin dışı ile ense mesh edilir (4).

8- Sağ ayak sol elin serçe parmağı ile sağdan sola doğru hilâllenir (1).

8- Sağ ayak, sol el ile topuk kemiği üstüne kadar yıkanır (2).

9- Sol ayak sol elin serçe parmağı ile sağdan sola doğru hilâllenir (1).

9- Sol ayak, sol el ile topuk kemiği üstüne kadar yıkanır (2).

FARZ: Allahü teâlânın Kur'ân-ı kerîmde inanılmasını ve yapılmasını açıkca bildirdiği emirleri.

Farz-ı Ayn: Her müslümanın yerine getirmesi lâzım olan farz.

Farz-ı Kifâye: Müslümanların bir kısmının yerine getirmesi ile diğerlerinden düşen farz.

Abdestteki Kolaylıklar

Abdestteki kolaylıklar, mest ve yara üzerine mesh etmekle olur. Mesh, sıvazlamak, yâni yaş eli sürmek demektir, iki türlü mesh vardır:

1- Mest Üzerine Mesh Etmek

Mest, ayağın yıkanması farz olan yerini örten, su geçirmez ayakkabı demektir. Mest büyük olup da, parmaklar mestin ucuna kadar gitmezse, mesh olmaz. Mestin, bir saat yol yürüyünce, ayaktan çıkmayacak şekilde sağlam ve ayağa uygun olması lâzımdır. Tabanı ile ayak üstü veya yalnız tabanı deri kaplanmış çorap üstüne mesh yapılabilir. Mestler, abdestsizliğin ayaklara geçmesine mâni olmaktadır.

Mesh, mestlerin üstüne yapılır. Mestlerin tabanına mesh yapılmaz. Çıplak ayak mutlaka yıkanır, mesh edilmez. Meshin üç el parmağı eninde ve boyunda olması farzdır. Mest üzerine mesh şöyle yapılır: “Sağ elin yaş beş parmağı, sağ mest üzerine, sol elin parmakları da, sol mest üzerine, boylu boyunca yapıştırılıp, ayak parmaklarına gelen ucundan bacağa doğru çekilir. El ayaları meste değiştirilmez.

Mest üzerine mesh müddeti, misâfir olmayan kimse için, yirmidört saattir. Misâfir için, **3 gün 3 gece yâni 72 saattir**. Bu müddet mesti giydiği zaman değil, mest giydikten sonra, abdest bozulduğu zaman başlar.

Ayağın üç parmağı sıgacak kadar yırtığı bulunan mest üzerine mesh edilmez. Yırtık bundan az ise, mesh edilebilir.

2- Yara ve Sargı Üzerine Mesh Etmek

Yara, kırık, çıkık, şişik, ağrı bulunan yeri veya buralara konan ilâcı veya sarılmış olan sargıyı çıkarıp altındaki deriyi yıkamak farzdır. Soğuk su ile yıkamak zarar verirse, sıcak su ile yıkanır. Bu da zarar verirse, yara üzeri mesh edilir. Etrafındaki sağlam deri yıkanır. Etrafını yıkamak yaraya zarar verirse, etrafı da mesh edilir. Bu da zarar verirse, ancak o zaman sargı üzerine mesh etmek câiz olur. Yâni; yaranın, çibanın, derideki çatlak ve yarıkların üzerine veya içine konan merhem, pamuk, fitil, gaz bezi, flâster, sargı bağı gibi şeylerin çözülmesi, çıkarılması yaraya zarar verirse üzerine mesh edilir.

Özür Sahibi

Herhangi bir namaz vakti içinde abdest alıp yalnız farzı kılacak kadar bir zaman, abdestli kalamayan kimse, özür sahibi olur. Özür sahibinin özrü, sonraki her namaz vaktinde bir kere, biraz akarsa, özrü devam ediyor sayılır.

FÂSİK: Fısk sahibi. Açıkça günâh işlemekten çekinmeyen, âsî, günâhkâr, kötü kimse.
FÂSİD: Fesâtçı, müfsid, bozan, bozuk. Bir ibâdetin, amelin, akdin veya işin bâtil olması, bozulması, geçersiz olması. Karışıklık, kargaşalık, fenalık, ara bozuculuk.

Özür sahibi olan, her namaz vakti girdikten sonra yeni abdest alır. Alınan abdest ile o namaz vakti içinde istediği kadar farz ve nafil kılar ve Kur'ân-ı kerîm okur. Namaz vakti çıkınca abdesti bozulmuş olur. Öğleden başka dört namazdan birinin vakti girmeden evvel aldığı abdest ile, bu namazı kılamaz.

Herhangi bir namaz vakti içinde, namaz vaktinin başından sonuna kadar abdest alıp, yalnız farzı kılacak kadar bir zaman, abdestli kalamiyan kimse, özrü gördüğü andan itibâren, özür sâhibi olur. Meselâ, idrâr ve başka akıntılar, iç sürmesi, yel kaçması, yaradan kan, irin ve memeden, göbekden, burundan, gözden, kulaktan kan veyâ ağrı ile herhangi bir sıvı, irin akması gibi, abdesti bozan şeylerden biri, hep mevcûd olur, yâni bir namaz vaktinin başından sonuna kadar, bir abdest alıp, farzı kılacak kadar, durdurulamazsa, o kimse, özür sâhibi olur. Bir namaz vakti girdikten, farzı kılacak kadar zaman sonra özür başlasa, vaktin sonu yaklaşıncaya kadar bekler, hiç durmadı ise, vaktin sonunda abdest alıp, o vaktin namazını kılar. Namaz vakti çıkdıktan sonra, sonraki namaz vakti içinde durursa, önceki namazını iâde eder. İkinci namaz vaktinin başından sonuna kadar hiç kesilmezse, özür sâhibi olduğu anlaşılır ve kılmış olduğu önceki vaktin namazını iâde etmez.

*Soğuk, sıcak dedin, abdest almadın,
Dünyâyâ daldın, namaz kılmadın.
Cenâbet gezip, gusl etmedin,
Derse Allah, sen ne cevâb verirsin?*

*Niçin, abdest alıp, kılmadın namaz,
Yalvarıp Hâlîka, etmedin niyâz?
Gusül abdesti almak lâzım kış ve yaz,
Derse Allah, sen ne cevâb verirsin?*

GUSÛL (Boy Abdesti)

Namâzın sahîh, yâni doğru olması için, abdestin ve guslün doğru olması lâzımdır. Cünüp olan her kadının ve erkeğin, hayızdan ve nifâsdan kurtulan kadınların gusül abdesti alması farzdır. Cünüp olmak, cimâ ve ihtilâm ile olur.

Farz, Allahü teâlânın emridir. Farzları yapanlara çok sevâb vardır. Yapmayanlar da, büyük günâha girer.

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyuruyor ki: **(Gusül abdesti almaya kalkan bir kimseye, üzerindeki kıl adedince yâni pek çok sevâb verilir. O kadar günâhı affolur. Cennetdeki derecesi yükselir. Guslü için ona**

Fâsîd Kan: Hükümsüz, sahîh olmayan kan. İstihâza kanı, hayz olmayan kan.
Fâsîd Nikâh: Fasit evlilik. Sıhhat şartlarından birinin bulunmadığı, noksan olduğu nikâh.
Fâsîd Temizlik: Hükümsüz, sahîh olmayan temizlik.
Hayz süresince kan gelmeyen günler.

verilecek sevâb, dünyada bulunan her şeyden daha hayırlı olur. Allahü teâlâ Meleklerle; Bu kuluma bakınız! Gece üşenmeden kalkıp, benim emrimi düşünerek cünüplükten gusl ediyor. Şahit olunuz ki, bu kulumun günâhlarını af ve mağfiret eyledim.)

Diğer bir hadîs-i şerîfte: **(Kirlenince çabuk gusül abdesti alın! Çünkü, kirâmen kâtibin melekleri, cünüp gezen kimseden incinir)** buyurulmaktadır. İmâm-ı Gazâlî “rahmetullahi aleyh” buyurdu ki: “Bir kimse, rüyada bana dedi ki, (Bir miktar zaman cünüp kaldım. Şimdi üzerime ateşten gömlek giydirdiler. Hâlâ ateş içindeyim.)” Bir hadîs-i şerîfte de, **(Resim, köpek ve cünüp kimse bulunan eve rahmet melekleri girmez)** buyuruldu.

Namaz kılan ve kılmayan herkes, bir namaz vaktini cünüp geçirirse, çok acı azap görecektir. Su ile yıkanmak mümkün olmazsa teyemmüm etmelidir.

Cünüp Kimseye Yasak Olan Şeyler

Cünüp olan kimseler şunları yapamaz:

- 1- Hiç bir namazı kılamaz.
- 2- Kur’ân-ı kerîme el süremez ve ezbere de okuyamaz.
- 3- Kâ’beyi tavaf edemez.
- 4- Câmi ve mescidlere giremez.

Guslün Farzları

Hanefî mezhebinde guslün farzları üçtür:

1- Ağzın içini yıkamaktır. Ağzın içinde iğne ucu kadar ıslanmadık yer kalırsa, dişlerin üzeri ve diş çukuru ıslanmazsa, gusül olmaz. Diş kaplatan veya dolduranların da guslü kabul olmaz. Böyle olan Hanefîlerin, Mâlikî veya Şâfi’î mezhebini taklid etmeleri gerekir. Taklid edenlerin, taklid ettiği mezhebin farz ve müfsitlerine, yâni guslü, abdesti, namazı bozan şeylere riayet etmeleri lâzımdır. Bu mezheplerde ağzın içini yıkamak farz değildir.

2- Burnu yıkamaktır. Burundaki kuru kirin altına ve ağızdaki çiğnenmemiş ekmeğin altına su geçmezse, gusül olmaz.

3- Bedenin her yerini yıkamaktır. Göbek içini, bıyık, kaş ve sakalı ve altlarındaki derileri ve baştaki saçları yıkamak farzdır. Tırnaklarda, dudak, göz kapağı veya vücûdun herhangi bir yerinde su geçirmeyen maddeler bulunursa gusül abdesti alınmış olmaz. Meselâ tırnaklarında oje olanların guslü ve abdesti sahih olmaz. Ojeyi silmek, sonra gusletmek gerekir.

FESÂD: Bozukluk, masiyet, helâk, karışıklık, fitne, anarşi.

FÂSİH: Fesâhatli; açık, anlaşılır, düzgün konuşan;
böyle söz söyleme kabiliyetinde olan.

FÂTİHÂ: Kur’ân-ı kerîm’in birinci sûresi. Giriş, bir şeyin başlangıcı.

Guslün Sünnetleri

Guslün sünnetlerinden altısı aşağıdadır:

- 1- Önce elleri yıkamaktır.
- 2- Edeb yerlerini, yâni tenâsül uzuvlarını yıkamaktır.
- 3- Bütün bedenini pislikden temizlemektir.
- 4- Mahrem yerlerini yıkadıktan sonra namaz abdesti almaktır.
- 5- Yüzü yıkarken, gusle niyet etmek,
- 6- Bütün bedeni, üç defa oğarak yıkamak.
- 7- Bütün vücûdu yıkadıktan sonra, iki ayağını yıkamak.

Guslün Sebepleri

Gusül abdesti almağı farz kılan sebep ikidir:

- 1- **Hakîkîdir.** Cimâ etmek ve erkek veyâ kadından cimâ ile veyâ başka bir sebeble, uykuda veyâ uyanık iken, şehvet ile menî gelmesidir.
- 2- **Hükmîdir.** Uykudan uyanan bir kimse, donunda bir yaşlık bulsa, bunun menî olup olmadığını bilmede, ihtiyât olarak yıkanmasına hüküm olunur.

Sünnet Olan Gusüller

Mezheb sâhibimiz imâm-ı a’zam Ebû Hanîfe “rahime-hullahü teâlâ” indinde, **dört dürlü gusül sünnetidir:**

- 1- Cum’a namazı için,
- 2- Bayram namazları için,
- 3- Arefe günü Arafatda,
- 4- Hacda, ihrâma girerken gusl etmek.

Gusül (Boy) Abdesti Nasıl Alınır?

Sünnet üzere gusül abdesti, şöyle alınır:

Önce, temiz olsalar dahi, iki eli ve avret yerini ve bedeninde necaset (pislik) bulunan yerleri yıkamalıdır.

Sonra, tam bir namaz abdesti almalı, yüzünü yıkarken, gusle niyet etmelidir.

Ayakları altında su toplanmıyorsa, ayakları da yıkamalıdır.

Sonra bütün bedene üç defa su dökmelidir. Önce üç defa başa, sonra sağ omuza, sonra sol omuza dökmelidir. Her döküşte, o taraf tamam ıslanmalıdır. Birinci dökmede ovmalıdır.

Gusülde, bir uzva dökülen su, başka uzuvlara akıtılırsa orası da temizlenir. Çünkü gusülde bütün beden bir uzuv sayılır. Abdest alırken ise, bir uzva dökülen su ile,

FAZİLET: Üstünlük, yüksek meziyet, iyi ahlâklı olma. Farz ve vâciblerin dışındaki nâfile ibâdetler, yâni sünnetler ve müstehâblar.

FEDÂKÂR: Herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme.

başka uzuv ıslanırsa, yıkanmış sayılmaz. Gusül tamam olunca, tekrar abdest almak mekrûhtur. Fakat gusl ederken namaz abdesti bozulursa, bir daha almak lâzım olur.

Diğer Üç Mezhebde Guslün Farzları

Mâlikî mezhebinde:

- 1- Niyet,
- 2- Delk,
- 3- Müvâlât,
- 4- Saçları hilâllemek.
- 5- Bedenin her yerini yıkamak.

Şâfi'î mezhebinde:

- 1- Niyet,
- 2- Bedenin her yerini yıkamak.

[Şâfi'î'de guslün farzı üçtür dendiğinde; bedendeki necaseti temizlemek anlaşılır. Beden yıkanınca, necaset de temizlenmiş olacağı için, guslün farzına iki denmesinin mahzuru olmaz.]

Hanbelî mezhebinde:

Guslün farzı birdir, bu da bütün vücudu yıkamaktır. Bu, guslün rüknüdür. Yâni guslün içindeki farzdır. Gusle başlarken, niyet etmek ve Besmele çekmek de farzdır. Ağzın ve burnun içi, bedenin dışı sayıldığı için, buraları da yıkamak farzdır.

- 1- Niyet etmek,
- 2- Besmele çekmek,
- 3- Ağzın içini yıkamak,
- 4- Burnun içini yıkamak,
- 5- Bedenin her yerini yıkamak.

Diğer Üç Mezhebde Namaz Abdestinin Farzları

Mâlikî mezhebinde:

- 1- Niyet,
- 2- Yüzü yıkamak,
- 3- İki kolu yıkamak,
- 4- Başın tamamını mesh etmek [Kulak memesi hizasındaki deri ve saçlar başa dahildir],

FECR: Tan yerinin ağarması, şafak sökmesi.

Gecenin sonu, sabahın başlangıcı. Gecenin sonunda, sabaha karşı gün doğusu tarafında ufkun aydınlanmaya yüz tutması.

FEHİM: Anlama ,anlayış, kavrayış. Fehm (anlayış) sahibi, zeki, anlayışlı, akıllı kimse.

- 5- İki ayağı yıkamak,
- 6- Müvâlât [Ara vermeden, uzuvları peş peşe yıkamak],
- 7- Delk [Yıkanan yeri ovmak].

Şâfi'î mezhebinde:

- 1- Niyet,
- 2- Yüzü yıkamak,
- 3- İki kolu yıkamak,
- 4- Başın, az bir kısmını mesh etmek,
- 5- İki ayağı yıkamak,
- 6- Tertip [Sırayla yıkamak].

Hanbelî mezhebinde:

- 1- Niyet,
- 2- Besmele çekmek,
- 3- Ağzı yıkamak,
- 4- Burnu yıkamak,
- 5- Yüzü yıkamak,
- 6- İki kolu yıkamak,
- 7- Başın tamamını mesh etmek [Kulaklar başa dahildir],
- 8- İki ayağı yıkamak,
- 9- Tertip,
- 10- Müvâlât.

[Besmele çekmek, Ağzı yıkamak, Burnu yıkamak, Yüzü yıkamak ve Niyetin hepsini bir sayarsak Hanbelî mezhebinde de abdestin farzları 6 olmuş olur. Elleri veya yüzü yıkarken niyet edilir.]

Gusülle İlgili Çeşitli Bilgiler

- 1- Tuvalette gusl etmekte mahzur yoktur. Banyoya sağ ayakla girilir.
- 2- Şâfi'î'de, abdest alırken tertip farzdır. Cünüp bir Şâfi'î, gusle niyet ederek denize girip çıksa, bu hâliyle namaz kılabilir; çünkü gusülde vücut tek organ sayılır.
- 3- Gusülde, avret yerleri kapalı iken kıbleye dönmek mekrûh değildir.
- 4- Gusl etmeden namaz vaktini geçirmemek şartıyla uyunabilir.
- 5- İnsan bir gecede iki kere ihtilam olsa, hattâ on kere de cünüp olsa, en sonunda hepsi için bir kere gusül yeterlidir.
- 6- Gece cünüp olan uyanınca, sabah namazının vaktinin çıkmasına çok az bir

Fecr-i Sâdik: Hakiki, doğru fecr. Sabah namazı vaktinin girişi ve oruca başlama vakti.

Yalancı fecre ait geçici aydınlığı takip eden karanlıktan sonra, güneş -19 derecede iken ufukta bir noktada bir ışın biçiminde belirip beyaz bir çizgi şeklinde ufka yayılan beyazlık.

vakit olduğunu görse, günâha girmemek için hemen gusl etmeye çalışır, isterse vakit çıksın, yetiştiremesin. Nasıl olsa yetiştiremem diye güneşin doğmasını beklemek uygun olmaz.

Vücuttaki Kılları Temizlemek

Koltuk ve kasık kıllarını, her hafta tıraş ederek temizlemek sünnettir. Onbeş günde bir tıraş etmek de câizdir. Kırk günden fazla tıraş etmemek tahrîmen mekrûhdur. Dübür kıllarını izâle etmenin de müstehab olduğu Tahtâvînin “rahmetullahi teâlâ aleyh” İmdâd hâşiyesinde yazılıdır.

Erkeğin erkeğe, kadının kadına, göbekte diz arasına bakmaları haram olduğu için, kendi cinsi de olsa, kasık kıllarını başkalarına aldırılmaları câiz olmaz.

Bacaklarındaki ve vücudunun diğer bölgelerindeki kılları ihtiyaçsız, herhangi bir yolla almaları, tenzihen mekrûhtur.

Gusl etmeden veya gusl bitmeden önce etek tıraşı olmak cünüp için mekrûhtur.

Tırnak Kesmek

Cünübe saç ve tırnak kesmek mekrûh, ama hayızlıya mekrûh değildir. Kesilen tırnakları gömmek iyi olur. Tırnağı uzun olanın rızkı meşakkat ile sıkıntı ile hâsıl olur. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki,

(Cum’a günü tırnağını kesen kimse, bir hafta, belâlardan emîn olur.)

(Tebyîn)de ve bunun **(Selbî)** “rahmetullahi teâlâ aleyh” hâşiyesinde, guslün farzlarını anlatırken diyor ki, **(Müslîm)**deki hadîs-i şerîfde;

(On şey sünnettir: Bıyığı kısaltmak, sakalı uzatmak, misvâk kullanmak, mazmaza, istinşak, tırnak kesmek, ayak parmaklarını yıkamak, koltuk altını temizlemek, kasıkları temizlemek, su ile istincâ) buyuruldu.

(Fıkıh-i Gîdânî)nin fârisî şerhinde diyor ki, (Tırnak kesince, abdest bozulmaz. Elleri yıkamak müstehâb olur.)

Tırnak kesmeye önce sağ elin şehadet parmağından başlanır, sırayla kesilip, sol elin başparmağına kadar devam edilir, en son sağ elin başparmağının tırnağı kesilerek bitirilir. Ayak parmaklarında da, sağ ayağının küçük parmağından başlar ve sol ayağın küçük parmağında bitirilir. **[Hindiyye]**

Âlem içre, mu’teber bir nesne yok, devlet gibi.

Olmaya devlet cihânda, bir nefes sıhhat gibi!

FELEK: Gök, gökyüzü, sema. Gök cisimlerinin yörüngesi. Talih, baht, şans.
FENÂ: Kötü, iyi olmayan, uygunsuz. Yok olma, yokluk. Allahü teâlâdan başka her şeyi unutmak, mahlûkların (yaratılmışların) sevgi ve düşüncesini gönülden çıkarmak.

ABDEST, GUSÛL VE SAĞLIĞIMIZ

İbâdet maksadıyla yapılan her iki temizlik, beden sağlığımız için pek çok faydayı hâsil etmektedir. Bedenî faydalarının yanında, ruh sağlığı yönünden de faydası çoktur. Tesbit edilen sayısız faydalarından bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Günlük hayatımızda ellerimizin dokunmadığı yer, kapmadığı mikrop kalmıyor. İşte abdest alırken, el, yüz ve ayakları yıkamak, cilt hastalıkları ve iltihapları için en güzel bir korunmadır. Mikroplar, parazit bakteriler vücûda hep deri yoluyla dahil olurlar.

2- Solunum sistemimizin bekçiliğini yapan burnu yıkamakla, toz ve mikrop yığınlarının vücûda girmeleri önlenmiş olmaktadır.

3- Yüzün yıkanması da cildi kuvvetlendirir, baştaki ağırlığı ve yorgunluğu hafifletir. Damarları ve sinirleri harekete geçirir. Devamlı abdest alanların, ihtiyarlasalar bile yüzlerindeki güzelliklerinin gitmemesi bu yüzdendir.

4- Cünüplüğe sebep olan hâllerde büyük bir enerji harcanmakta, kalb ve dolaşım hızı artmakta, solunum hızlanmaktadır. Vücûdun aşırı çalışmasıyla da yorgunluk, bitkinlik, uyuşukluk ve gevşeklik hissedilmekte, genellikle zihnî faaliyetler oldukça yavaşlamaktadır. Gusûl ile vücûd eski zindeliğini kazanır. Vücûdu belirli aralıklarla devamlı yıkamak, koruyucu hekimlik yönünden fevkalâde önemlidir.

5- Vücûdumuzun normalde bir statik elektrik dengesi vardır. Vücûd sağlığı bu elektriksel denge ile yakından alâkalıdır. Bu denge, psikolojik gerilimler, iklim şartları, giyim eşyaları, yaşama ve işyerleri ve bu arada gusûl gerektiren hâllerle bozulur. Bu elektriksel yük, öfke hâlinde normalin dört katına, gusûl gerektiren hâllerde 12 katına çıkmaktadır. Günümüzde “Kızıl ötesi” (Enfra-rouje) ışınlarla dış derinin özel fotoğrafları çekilmiş, bu fotoğraflarda cinsî münasebetten sonra, vücûdun bütün yüzeyinin fazla statik elektrik tabakasıyla örtüldüğü tesbit edilmiştir. Bu tabaka, derinin oksijen alışverişine engel olduğu gibi, cildin renginin bozulmasına ve çabuk kırışmasına sebep olur. Bu durumdan kurtulmak için vücûdun iğne ucu kadar yer dahi kalmayacak şekilde tamamen yıkanması gerekir. Böylece su zerrelere, olumsuz elektrik gerilimini alarak, vücûdu topraklıyor ve yeniden normale döndürüyor. Bu açıdan gusûl, tıbbî yönden de mutlaka yapılması gereken bir temizliktir.

6- Abdest ve gusûl, dolaşım sistemi üzerinde de olumlu etkilerde bulunmaktadır. Damarlardaki sertleşme ve daralmayı önler. Abdestte mevziî, lokal bir uyarılma vardır. Lenf sistemi, en önemli merkezlerinden biri olan burun arkası ve bademcikler yıkanarak uyarılmaktadır. Ayrıca boyun ve yanlarının yıkanması da, lenf sistemine tesir eder. Abdest ve gusûlle kolaylaşan lenf dolaşımı sayesinde, lenfosit denen savaşçı hücreler vücûdu zararlı unsurlardan korurlar ve vücûd direncini arttırırlar.

FEN: Hüner, mârifet, san'at, ilim, tecrübe.

Fizik, kimya, matematik, biyoloji gibi ilimler.

FEN YOBAZI: Fen adamı görünüp, fen bilgisi diyerek söylediği yalanlar ile, müslümanları aldatmağa, islâm dînini bozmağa uğraşan din hırsızları.

7- Su bulunmadığı zaman toprakla yapılan teyemmüm de büyük ölçüde vücuttaki statik elektriği yok etmekte, topraklamaktadır.

AÇIKLAMA: Dolgu ve Kaplama Dişi Olanlar

Hanefî mezhebinde, dişlerin arası ve diş çukurları ıslanmazsa, gusül tamam olmaz. Bunun için, diş kaplatınca ve doldurunca, gusül abdesti sahîh olmaz, kabul olmaz. İnsan cenâbetlikden kurtulamaz. Altın, gümüş ve necis olmayan başka maddelerden yapılan kaplama ve dolguların altına su girmeyince, Hanefî mezhebi âlimlerinin hepsine göre, gusül abdesti câiz olmaz.

Tahtâvî, (**Merâkıl-felâh**) hâşiyesi, 96.cı sahifesinde ve ayrıca bunun tercümesi olan (Ni'met-i İslâm) kitâbında şöyle yazıyor: **Bir Hanefînin, kendi mezhebine göre yapamadığı bir işi yapabilmesi için, Mâlikî veya Şâfi'î mezhebini taklîd etmesinde bir beis yoktur. (Bahr-ür-râik) ve (Nehr-ül-fâik) kitâblarında da böyle yazılıdır. Fakat bu işi yaparken, o mezhebin şartlarını da yerine getirmesi lâzımdır. Harac, meşakkat olmadan ve şartlarını yapmadan taklîd ederse, buna "müleffik" denir ki, kolayları toplayıcı demektir. Bu, câiz değildir.**

Kaplama ve dolgu yapıdıran Hanefî mezhebindeki bir kimsenin, Mâlikî veya Şâfi'î mezhebini taklîd etmesi için gusülde, abdest almakda ve namazda niyyet ederken İmâm-ı Mâlik'e veya İmâm-ı Şâfi'î'ye tâbi olduğunu hatırlaması yetiştir. Yâni ağzında kaplama veya dolgu bulunan Hanefî mezhebindeki bir kimse, gusül abdesti almağa başlarken, meselâ, (**Niyet etdim gusül abdesti almağa ve Mâlikî mezhebine uymağa**) sözünü kalbinden geçirirse ve bu mezhebin diğer farz ve müfsitlerine dikkat ederse, gusül abdesti sahîh olur. Cünüblükten kurtulur, temiz olur. Mâlikî veya Şâfi'î mezhebini taklîd edince, abdesti ve namazları sahîh olur.

*Gece gündüz çağlarım,
Sana gönül bağlarım.
Allah diye ağlarım,
Ne büyüksün Allah'ım!*

*Gündüzleri parlattın,
Geceleri kararttın,
Her şeyi sen yarattın.
Ne büyüksün Allah'ım!*

FETÂNET: Çok akıllı, çok anlayışlı, zeki mânâsına Peygamberlerin sıfatlarından.
FETVÂ: Herhangi bir işin İslâmiyet'e uygun olup olmadığına dâir bir âlim veya müftü tarafından verilen cevâb. Bir meseleyle ilgili dinî hüküm.

Mâlikî Mezhebini Taklid (Gusül, Abdest ve Namazda)

Mâlikî mezhebini taklit eden Hanefî, sadece gusülde, abdestte ve namazda, kendi mezhebinin şartlarına ilaveten **Mâlikî'nin farzlarına uyup müfsitlerinden kaçır.** Diğer hususları aynen Hanefî gibi yapar. Sünnet ve mekrûhlarda kendi mezhebine uyar.

Uzuvları yıkarken Hanefî'ye ilave olarak aşağıdaki hususları da yapar. Hanefî'den farklı olan ve yapılması lâzım gelen durumlar şunlardır:

1- Mâlikî'ye göre Gusül

Gusülde niyet, müvâlât, delk, saç sakalı hilallemek ve bütün bedeni yıkamak farzdır.

a) Gusül, abdest ve namaza başlarken Mâlikî mezhebine de uymaya niyet etmelidir. [Abdest aldıktan veya guslettikten yahut namaz kıldıktan sonra, Mâlikî'ye uymaya niyet etmediğini hatırlasa, **(Bu abdesti veya gusülü Mâlikî'ye göre aldım, namazı Mâlikî'ye göre kıldım)** derse, yeniden abdest alması, gusletmesi veya namaz kılması gerekmez.]

Niyet, gusle başlarken yapılır. Niyet etmediğini gusülden sonra hatırlarsa, ben bu guslü Mâlikî'ye göre aldım demesi kâfidir. Tekrar gusül alması lâzım değildir. Ancak gusül esnasında niyet etmediğini hatırlayan hemen niyet ederek gusle baştan başlar. Gusle başlarken cünüplükten temizlenmeye diye niyet edilir; cünüp olduğunu bileerek gusl eden, kendi mezhebine göre zaten buna niyet etmiş demektir. Ancak ilave olarak Mâlikî mezhebine de uydum diye kalbinden geçirmesi lâzımdır.

Müvâlât, uzuvları ara vermeden yıkamaktır.

Delk, yıkanan yerleri el veya havlu ile hafif sıvazlamaktır. Dokunmak da delk yerine geçer.

b) Gusülde saç hilallemek [saç arasına iki elin parmaklarını sokup çekmek] farzdır. [Hilallemek, tarakla da yapılabilir.]

c) Saçların her tarafını da yıkamak farzdır. [Hanefî'de de böyledir.]

d) Gusülde yıkamadık yer kaldığını bir ay sonra bile hatırlasa, yalnız orayı hemen yıkaması gerekir. Yıkamazsa guslü bâtil olur.

2- Mâlikî'ye Göre Abdest

Abdestte; niyet, yüzü yıkamak, kolları yıkamak, müvâlât, delk, başın tamamını meshetmek ve ayakları yıkamak farzdır. Niyet; elleri, ağzı, burnu veya yüzü yıkar-ken yapılır, daha sonraya bırakılmaz. Yâni en geç yüzü yıkayınca kadar niyet edil-

FEVT ETMEK: Kaybetme, elden kaçırma. Namazı özür ile kaçırarak.
FEY'-İ ZEVÂL: Güneş, gün ortasında (nısfünnehârda), tam tepeye gelince (zevâl vakti) görülen en kısa gölge uzunluğu.

melidir. Abdest bittikten sonra niyet etmediğini hatırlarsa, ben bu abdesti Mâlikî'ye göre aldım demesi kâfidir. Tekrar abdest alması lâzım değildir. Ancak yüzü yıkadıktan sonra diğer uzuvları yıkarken niyet etmediğini hatırlayan hemen niyet ederek abdeste baştan başlar.

- a) Abdestte kaşların ve kirpiklerin altındaki deriyi yıkamak, kulak ve kulak memesi arkasındaki saç ve deriyi mesh farzdır.
- b) Altında deri görünen hafif sakalı mesh, kesif sakalı yıkamak farzdır.
- c) Ayak parmaklarını hilâllemek müstehaptır. Abdest alırken el parmakları açılıp kapandığı için kendiliğinden delk meydana gelir. Ayrıca hilâllemek gerekmez. Hilâllemenin mahzuru olmaz.

3- Mâlikî'ye Göre Abdesti Bozan ve Bozmayan Hususlar

a) Oğlana, hanımına veya yabancı kadına [Cildine veya saçlarına] şehvetle dokunan erkeğin, erkeklere şehvetle dokunan kadının abdesti bozulur. Şehvetsiz dokunursa abdest bozulmaz. [Kendi ön edep yerine, elinin içiyle veya parmak içleriyle dokunan erkeğin abdesti bozulur, kadının ki bozulmaz.]

b) Kan, irin, sarı su hastalık sebebiyle çıkarsa; yel, **elde olmadan kaçarsa** yâni tutulmаса, idrar tutulmаса, bunlar abdesti bozmaz. Bunun gibi, kadınlardaki akıntı da abdesti bozmaz.

c) Saç tıraşı olunca, tırnak kesilince abdest bozulmaz. [Sakal tıraşı olunca bozar diyen âlimler de olduğu için, jiletle veya ustura ile sakal tıraşı olunca, abdest almak iyi olur.]

d) Abdesti bozulduğunu bilip, sonra abdest aldığında şüphe ederse, abdest alması gerekir. Abdest aldım mı almadım mı, abdestim bozuldu mu, bozulmadı mı diye şüphe edenin abdesti bozulmuş olur. Eğer, abdest aldığı ve bozulmadığını hatırlarsa abdesti bozulmuş olmaz.

e) Hanefî'de, namazda iken uyumak abdesti bozmaz. Namaz dışında yan yatarak, bir şeye dayanarak uyumak abdesti bozar; fakat Mâlikî'de, namazda da, namaz dışında da olsa, uyku ağır değilse bozmaz. Ağır ise bozar. Meselâ tehiyyatta uyuyup kalırsa abdesti bozulur; ama hafif şekilde uyusa, abdesti bozulmaz.

4- Mâlikî'ye Göre Teyemmüm Ne Zaman Yapılır?

Mâlikî'ye göre teyemmüm, namaz vakti girdikten sonra yapılır.

FEYZ: Taşıp akma, bolluk, bereket. Kalbden kalbe gelen, insana Allahü teâlânın razı olduğu şeyleri yaptıran nûr, kuvvet. Peygamber efendimizin mübârek kalbinden, evliyânın kalbleri vâsıtasıyla akıp gelen mânevî bilgiler, lütuf, nimet ve ihsânlar.

5- Mâlikî'ye Göre Mest İle İlgili Hususlar

a) Mestin üst ve altı tamamen meshedilir. Mesti, ayağı yıkamak meşakkatinden dolayı giymek sahih olmaz. Sünnete uymak veya soğuktan korunmak niyetiyle giymek gerekir. Hiç niyet etmeden giyse, sonra bu mesti sünnete uymak niyetiyle giydim dese yine niyeti sahih olur.

Mâlikî'de mestin altı da, üstü de mesh edilir. Önce sağ ayak mesh edilir. Bunun için önce eller ıslatılıp, sağ elin parmakları sağ mestin üst ucuna konur. Sol el de mestin altına konur. Sağ elin başparmak ucu ayağın sol, diğer üç parmak uçları da sağ kenarında olarak, alttaki sol el de beraberce mestin her tarafına degecek şekilde mestin ağız kısmına kadar çekilerek mesh edilir. Daha sonra sol ayak mesh edilir. Bu sefer sol eli sol mestin üstüne, sağ eli de altına koyarak aynı işlem uygulanır.

Şâfi'î'de, mestin hiç yırtığı, deliği olmaması gerekir. Mâlikî'de ise, yırtık, ayağın üçte birinden azsa, mesh câiz olur. Mâlikî'yi taklit eden Hanefî'nin ise, bu yırtık hususunda kendi mezhebindeki şartlara uyması lâzımdır. Çünkü Hanefî'de, üç parmak girecek kadar ve daha fazla delik olursa, meste mesh etmek câiz olmaz.

b) Mest üzerinde hiç necaset olmaması gerekir, mestin temiz olması farzdır.

c) Mest deri ve benzerinden olur, yünden olmaz.

d) Mâlikî'de mestin mesh müddeti yoktur. Cünüp olana kadar çıkarmak gerekmez. Sadece Cumâ günleri gusül için çıkarmak sünnettir. Mâlikî'yi taklit eden Hanefî 24 saatten fazla giyemez. Çünkü kendi mezhebi olan Hanefî'den çıkmış sayılmaz.

6- Mâlikî'ye Göre Namaz

Namazda her rekatte Fâtiha okumak, iki secde arasında oturmak, rükûda, secdelerde tâdil-i erkân, kavmede ve celsede tumaninet, yâni sakin durmak ve namaz sonunda selâm vermek farzdır. [Cemâat, imâm arkasında Fâtiha okumaz. Aynı Hanefiler gibi yapılıncı bu farzlar da yerine gelmiş olur.]

7- El üzerine secde sahih değildir. **Şâfi'î** ve **Hanbelî'**de de böyledir. Hanefî'de tenzihen mekrûhtur.

8- Fâsık veya bid'at ehli imâma uymak sahih değildir.

9- Mâlikî'yi taklit eden, bir ihtiyaç olunca seferde Mâlikî'yi taklit ederek iki namazı cem edebilir.

10- Seferde giriş çıkış günü hariç, 4 gün veya daha fazla kalmaya niyet eden mukimdir. 4 günden önce biteceğini sandığı işi için gittiği yerde seferi olur. Belki yarın, öbür gün giderim diye diye erteleyen 18 güne kadar böyle devam edebilir. 18 günden sonra mukim olur.

FIKİH: Bilmek, anlamak. İslâmiyet’i bilmek. Dinde yapılması ve sakınılması lâzım gelen işleri bildiren ilim. [İbâdetlerin en kıymetlisi, fıkıh ilmini öğrenmek ve öğretmektir.]
FIRKA: Bölük, cemâat, topluluk, grup. Ferik komutasındaki askerî birlik, tümen.

11- Seferde 10 gün kalan 15 günden az kaldığı için Hanefî’ye göre misâfir sayılırsa da Mâlikî’ye göre mukim olur. Çünkü giriş-çıkış günleri hariç, 4 gün veya daha fazla kalmaya niyet eden Mâlikî’de mukim olur. 3 gün veya daha az kalırsa seferi olur. Eğer Mâlikî’yi taklit eden bir Hanefî’, 3 günden fazla kaldığı yerde 4 rekatlı farzları 2 rekat kılsa namazı sahih olmaz. Çünkü Mâlikî’de mukim olanın 4 rekatlı farzları 4 rekat olarak kılması farzdır. Seferi olan Hanefî’nin 14 gün kalacağı yerde 2 rekat kılması lâzımken 4 rekat kılması mekrûhtur. Fakat Mâlikî mezhebi 4 gün ve üzeri olan konaklama yerinde 4 rekat kılmaya farz dediği için Mâlikî’ye uyulur, yâni 4 rekat olarak kılınır.

Giriş çıkış gününde ölçü imsâk vaktidir. Gün, oruçta olduğu gibi imsâk vaktinde başlar. Ertesi günü imsâk vaktine kadar devam eder.

Meselâ, İstanbul’a imsâk vaktinden sonra, sabah ezânı okunurken giren kimse, giriş günü olduğu için o günü saymaz. Eğer imsâk vaktinden önce girerse, imsâk vaktinden sonraki gün giriş günü olmaz. İmsâk vaktinden sonra çıkarsa, o gün çıkış günüdür.

Demek bir kimse, bir yere güneş doğarken girse, o gün giriş günü olduğu için hesaba katmaz. 3 gün kaldıktan sonra, 4. günü imsâk vaktinden sonra, meselâ güneş doğarken oradan çıkarsa, giriş-çıkış günleri sayılmadığı için o kimse, 3 gün o yerde kalmıştır ve seferidir. (Menahic-ül- ibad)

80 km’lik mesafeye giden yolculuk esnasında Mâlikî’de seferi olursa da, Hanefî’de seferi olmaz. Hanefî’de **104 km’de** seferi olur. 80 km’lik mesafede Mâlikî’ye uyup 2 rekat kılınırsa, Hanefî’ye göre namaz sahih olmaz, 4 rekat kılması farzdır.

Bir mezhebi taklit, kendi mezhebinden çıkıp, o mezhebe girmek demek değildir. O mezhepteki taklit edilen meselenin yalnız farzlarına ve müfsitlerine uyulur. Hanefî’de sünnet olan bir şey, Mâlikî’de mekrûh olsa da Hanefî’ye uyur. Meselâ:

a) Hanefî mezhebinde, namaz kılarken, Fâtihadan önce, E’ûzü Besmele çekmek sünnet, Mâlikî’de mekrûhtur. Mâlikî’yi taklit eden, E’ûzü Besmele okur.

b) Mâlikî’de Sübhâneke okumak mekrûh, Hanefî’de sünnettir. Mâlikî’yi taklit eden Sübhâneke okur.

TEYEMMÜM

Teyemmüm, toprakla temizlenmek demektir. Abdest almak veya gusl etmek için, su bulunmazsa veya su olduğu hâlde kullanılması mümkün olmayan durumlarda, temiz toprak, kum, kireç ve taş gibi toprak cinsinden temiz bir şey ile teyemmüm edilir. Hanefîde, namaz vakti girmeden önce de teyemmüm edilebilir. Diğer üç mezhebde, vakit girmeden önce câiz değildir.

Fırka-i Nâciye: Kurtuluş fırkası. Cehennem'den kurtulacağı bildirilen fırka. Ehl-i sünnet-vel-cemâat fırkası. Peygamber efendimiz ve Eshâbının ve bu büyüklere tâbi olan Ehl-i sünnet âlimlerinin yolunda bulunan müslümanlar.

Teyemmüm, abdest ve gusül için bir kolaylıktır. Dînimizde, toprak ile teyemmüm de, su ile temizlenmek gibi geçerlidir. Dînimiz birçok kirliliğin toprak ile temizlenebileceğini açıkça bildirmektedir.

Teyemmümü Gerektiren Başlıca Hâller

- 1- Abdest ve gusül için temiz su bulamamak.
- 2- Su kullanmaya mâni olan hastalık, su kullanınca soğuktan ölmek veya hasta olmak tehlikesi bulunmak.
- 3- Suyun yanında düşman veya yırtıcı, zehirli hayvan bulunmak.
- 4- Hapiste olup, su kullanamamak,
- 5- Ölümle tehdit edilmek,
- 6- Yolcu olup, yanında içme suyundan fazla su bulunmamak,
- 7- Kuyudan su çıkarmak imkânı olmamak.

Teyemmümün Farzları

Teyemmümün farzı üçtür:

- 1- Niyet etmek,
- 2- İki elin içini temiz toprağa sürüp, yüzün tamamını mesh etmek,
- 3- Elleri temiz toprağa vurup, önce sağ ve sonra sol kolu mesh etmek.

Teyemmümün farzı ikidir, diyenler de vardır. İkinci ve üçüncü farzı bir farz olarak söylemektedirler. İki şekli de doğrudur.

Teyemmüm Nasıl Yapılır?

- 1- Önce, cünüplükten veya abdestsizlikten temizlenmek için niyet edilir.

Teyemmüm ile namaz kılabilmek için, yalnız teyemmüme niyet etmek yetiştirmez. İbâdet olan bir şeyi, meselâ, namaz kılmak için, secde-i tilâvet yapmak için, Kur'ân-ı kerîm okumak için veya abdest için veya gusül için teyemmüm etmeye niyet lâzımdır. Bu niyetlerden birini yapmakla bütün ibâdetler yapılır.

Teyemmüme niyet ederken, abdest ile guslü ayırmaya lüzum yoktur. Abdest için niyet etmekle, cünüplükten de temiz olunur. Cünüplükten temizlenmeye niyet edilen teyemmüm ile namaz kılınabilir. Abdest için ikinci teyemmüme lüzum yoktur.

- 2- İki kolu dirseklerinden yukarı sıvalı olarak, iki elin içini, yâni parmaklar ve avuç içini temiz toprağa, taş, toprak veya kireç sıvalı duvara sürüp, en az üç parmağı değmek üzere, iki avucu ile yüzünü bir kere mesh etmek, yâni sıgamak. Eli, yüzünün iğne ucu kadar yerine değmezse, teyemmüm geçerli olmaz.

FITRA: Sadaka-i fitr., fitre. İhtiyâcı olan eşyadan ve borçlarından fazla malı, parası olan her hür müslümanın Ramazan bayramı ilk günü sabahı fakirlere vermesi gereken belli miktardaki buğday, arpa, hurma, kuru üzüm veya kıymetleri kadar altın veya gümüş.

Yüzü tam mesh edebilmek için, avuçlar açık ve dört parmak birbirlerine yapışık ve iki elin ikişer uzun parmaklarının uçları birbirlerine değmiş olarak, avuç içleri saç kesimine konup, çeneye doğru yavaşça indirilir. Parmaklar yatay vaziyette alını, göz kapaklarını, burnun iki yanını ve dudakların üzerlerini ve çenenin yüz kısmını iyice sığmalıdır. Bu esnada avuç içleri de yanakları sığar.

3- İki avucu tekrar toprağa sürüp, birbirine çarparak, tozu toprağı silkeledikten sonra, önce sol elin dört parmağı içi ile, sağ kolun alt, yâni dış yüzünü parmak ucundan dirseğe doğru sığayıp sonra, kolun iç yüzünü, sol avuç içi ile dirsekten avuca kadar sığamak ve sonra sol baş parmak içi ile, sağ baş parmak dışını sığamaktır. Yüzüğü çıkarmak lâzımdır. Sonra, yine böyle sağ el ile, sol kol sığanır.

El ayasını toprağa sürmek lâzımdır. Toprağın, tozun elde kalması lâzım değildir. Abdest ve gusül için teyemmüm ayındır.

Teyemmümü Bozan Şeyler

Teyemmümü gerektiren özür hâli ortadan kalkınca, su bulununca, abdesti ve guslü bozan hâllerde, teyemmüm de bozulur.

TEMİZLİK ve SAĞLIĞIMIZ

Atalarımız **“Her şeyin başı sağlıktır”** demişlerdir. Büyük kayıplar, beklenmeyen hâdiseler karşısında teselli için **“Sağlık olsun; Allah baş sağlığı versin”** deriz.

Gerçekten de sağlık, dünya ni’metlerinin başında gelir. Sağlık olmadan hiçbir şey yapılamaz. Dünya ve âhiret saâdeti buna bağlıdır. Sağlığı elinde olan kişi, dünyanın en mesut, en mutlu insanıdır. Dünyanın diğer mutlulukları, bundan sonra gelir. Mal, mülk, para, makam vs. her şey sağlıkla değer kazanır. Eğer sağlık olmazsa, bunların hiç birisinin kıymeti kalmaz. Kanunî Sultan Süleyman;

“Halk içinde muteber bir nesne yok, devlet gibi” diyen bir şâire karşı,
“Olmaya devlet cihanda, bir nefes sıhhat gibi” cevabını vermiştir.

Sevgili Peygamberimiz **“sallallahü aleyhi ve sellem”**, tıp bilgisini çeşitli şekillerde medh buyurdu. Meselâ, (İlim ikidir: Beden bilgisi, din bilgisidir) buyurdu. Yâni ilimler içinde en lüzumlu, ruhu koruyan din bilgisi ve bedeni koruyan sağlık bilgisidir.

Her şeyden önce, ruhun ve bedenin zindeliğine çalışmak lâzım geldiğini emir buyurdu. İslâmiyet, beden bilgisini, din bilgisinden önce öğrenmeyi emrediyor. Çünkü bütün iyilikler, bedenin sağlam olmasıyla yapılabilir. Süvariye hayvan lâzım olduğu

FISK: Günâhkârlık, günâh işleme. Allahü teâlânın emir ve yasaklarına uymama.

FİTRAT: Yaratılış, hilkat, huy, tabiat, mizac. İslâmiyet'e elverişli yaratılış.

FİDYE: Kurtuluş akçesi, kurtarmalık. Bir şeyin yerine geçmek üzere verilen bedel.

gibi, insana da beden lâzımdır. Sağlık sayesinde ki, kendimize, aile efradımıza, yurdumuza, milletimize, bütün insanlığa ve yaratıcımız ve sahibimiz olan Rabbimize karşı olan vazifelerimizi en iyi şekilde ve gönül rahatlığıyla yerine getirebiliriz. Sağlığımız yerinde olmayacak olursa, hemen hiç birini rahatlıkla yapamayız.

Hadis-i şeriflerde buyruldu ki:

(Sağlık içinde rahatça yaşamak, Allahın kullarına iki büyük ihsânıdır.)

(Bir insanın başkasından kötülük görmeksizin, aile efradını sağlıklı görür ve yiyeceği de yanında bulunarak sabaha erişirse, onun gönlünde, bir genişlik, bir sevinç belirir.)

(Allahtan af ve sağlık dileyiniz, insana Allahın varlık ve birliğini anlamak üzere verilen bilgidен sonra, sağlıktan büyük ve iyi bir nesne verilmemiştir.)

(Sıhhatli beden, mesut ömür, ilâhî birer ni'mettir.)

Sağlıklı olmak ne kadar büyük ni'met ve bahtiyarlıktır. Fakat çokları bunun kıymetini bilmez, çoğu zaman korumak için lüzumlu tedbirleri almaz. Bunların kıymetini, büyüklüğünü felçliler, tutulduğu amansız hastalıktan dolayı döşekte yatanlar, şeker hastaları, kalbinden, midesinden, ciğerinden rahatsız ve muzdarip olanlar daha iyi anlarlar. Etrafımızda ve hastanelerde sık sık karşılaştığımız ağrı, acı ve çeşitli ızdıraplar içinde kıvranan hastalardan ibret almalı ve sıhhatimizin kıymetini bilmeliyiz!

Bugün bütün üniversitelerde okutuluyor ki, doktorluk iki kısımdır: Biri hijyen, sıhhati korumak, ikincisi terapötik, hastaları iyi etmektir.

Bunlardan birincisi önce gelmektedir. İnsanları hastalıklardan korumak, sağlam kalmayı sağlamak, tıbbın birinci vazifesidir. Hasta insan iyi edilse de, çok kere arızalı, çürük kalır. İşte İslâmiyet, tababetin birinci vazifesini, hijyeni garanti etmiştir. Kur'ân-ı kerîm, tıbbın iki kısmını da teşvik buyurmuştur.

Hadis-i şeriflerde buyruldu ki:

(İyiliklerin başı az yemek. Kötülüklerin başı çok yemektir.)

(İnsan kalbi, tarladaki ekin gibi, yemek de yağmur gibidir. Fazla su, ekini çürüttüğü gibi, fazla gıda da kalbi öldürür.)

(Çok yiyeni, çok içeni Allahü teâlâ sevmez.)

(Her derdin başı, çok yemek, her hastalığın ilâcı çok yemekten korunmak, perhiz etmektir.)

(Az ye, hasta olma!)

Tıbbın ifade ettiği bir gerçektir ki, hastalıkların büyük bir kısmı temizliğe dikkat edilmemesinden ileri gelmektedir. Dış temizlik, yiyeceklerimizin, içeceklerimizin, giyeceklerimizin, teneffüs ettiğimiz havanın, vücûdumuzun, oturup kalktığımız,

FİNÂ: Köyün, kasabanın bittiğini gösteren çıkıştaki boşluk araziler, büyük mezarlıklar, fabrika, okul, kışla gibi yerler.
FİRÂK: Ayrılık, ayrı düşme, hicran.

gezip dolaştığımız, çalıştığımız, uyuduğumuz, yemek yediğimiz yerlerin temizliği, sağlığımızın korunmasında ve devamında büyük önem taşır.

Tâbi'inden gençler, Eshâb-ı kirâma sordu ki, (Allahü teâlâ sizi çok seviyor. Kur'ân-ı kerîm'de sizi övüyor. Bunun sebebi nedir? Bize söyleyin de, biz de sizin gibi olalım, bizi de çok sevsin) dediklerinde, (Evet, bizi Allahü teâlâ çok seviyor. Çünkü biz, temizliğe çok dikkat ediyoruz) diye cevap verdiler.

Bir müslüman her şeyden önce beden ve ruhen temizdir.

Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyruldu ki:

(Temiz olanları severim.) (Bekara 222)

(Allah'ın muradı sizi sıkıntıya koşmak değil, lâkin sizi temizletmek ve üzerinize ni'metini tamamlamak istiyor ki, şükredesiniz.) (Mâide: 6)

Hadîs-i şerîflerde buyruldu ki:

(Din, temizlik esasları üzerine kurulmuştur.)

(Namazın anahtarı temizliktir.)

(Temizlik, îmânın yarısıdır.)

Bundan dolayıdır ki, müslüman her hâliyle ve her şeyi ile temizdir. Giydiği, yediği, içtiği, çevresi, evi, işyeri, mahallesi, sokağı, caddesi, şehri, yurdu temizdir.

Kanunî Sultan Süleyman zamanında İstanbul'a gelen bir Alman rahibi, 1560 yılında yazdığı bir eserde: (Buradaki temizliğe hayran oldum. Burada herkes günde beş defa yıkanır. Bütün dükkânlar tertemizdir. Sokaklarda pislik yoktur. Satıcıların elbiseleri üzerinde ufak bir leke bile bulunmaz. Ayrıca ismine "hamam" dedikleri ve içinde sıcak su bulunan binalar vardır ki, buraya gelenler, bütün vücûtlarını yıkarlar. Hâlbuki bizde insanlar pistir, yıkanmasını bilemezler) demektedir. Avrupa'da yıkanmak ancak, asırlardan sonra öğrenilmiştir.

Müslümanlar, câmilere, evlere ayakkabı ile girmez. Halılar, döşemeler, tozsuz temiz olur. Her müslümanın evinde hamamı vardır. Kendileri, çamaşırları, yemekleri hep temiz olur. Onun için, mikrop ve hastalık bulunmaz. Fransızların dünyaya övündükleri Versay sarayında bir hamam yoktu.

Temizlik, her türlü sağlığın garantisidir. Temizliğin olmadığı yerlerde, önce bedenî, sonra da bunu takiben ruhî hastalıklar, dert ve felâketler baş gösterir. Tifo, kolera, verem, sıtma, veba, cüzzam, tifüs başta olmak üzere bütün hastalıkların kaynağı, pisliktir. Nerede temizlik yoksa, orada hastalık vardır.

Hıristiyanlığın en revaçta olduğu orta çağda büyük tıp âlimleri, yalnız müslümanlardı ve garplılar Endülüs'e tıp tahsil etmeye gelirlerdi. Çiçek hastalığına karşı aşırı bulanlar, müslüman Türkler'dir. Türkler'den bunu öğrenen Jenner, ancak 1796'da bu aşırı Avrupa'ya götürdü ve haksız olarak "Çiçek aşısını bulan bilgin" ünvanını

FİRÂSET: Anlayışlılık, bir şeyi çabukça anlayış kabiliyeti, olacakları çabuk sezme.
FİRDEVS: Sekiz Cennet'in altıncısı. Güzel bahçe, bostan.
FİTNE: Belâ, mihnet, sıkıntı. Fesad, karışıklık, kargaşa, ihtilâl.

aldı. Hâlbuki tam bir zulmet diyarı olan o zamanki Avrupa'da insanlar hastalıktan kırılıyordu. Fransa Kralı Onbeşinci Louis 1774'de çiçekten öldü. Avrupa uzun zaman veba ve kolera salgınlarına uğradı. Birinci Napolyon 1798'de Akkâ kalesini muhasara ettiği zaman ordusunda veba zuhur etmiş ve hastalığa karşı çaresiz kalınca, düşmanı olan Müslüman Türkler'den yardım dilenmek zorunda kalmıştı. O zamanki bir Fransız eserinde şöyle yazılmaktadır:

(Türkler, ricamızı kabul ederek hekimlerini yolladılar. Bunlar tertemiz giyinmiş, nûr yüzlü kimselerdi. Evvelâ duâ ettiler ve sonra ellerini bol su ve sabun ile uzun uzadıya yıkadılar. Hastalarda zuhur eden hıyarcıkları neşterle yardılar, içindeki sıvıyı akıttılar ve yaraları tertemiz yıkadılar. Sonra hastaları ayrı ayrı yerlere koydular ve sağlamların mümkün olduğu kadar onlara yanaşmamasını tenbih ettiler. Hastaların elbiselerini yaktılar ve onlara yeni elbiseler giydirdiler. En nihayet tekrar ellerini yıkadılar ve hastaların bulunduğu yerlerde öd ağacı yakıp tekrar duâ ederek ve bizden hiçbir ücret veya hediye kabul etmeden yanımızdan ayrıldılar.)

Ağzımızın temizliği, genel beden temizliğimiz içerisinde, ayrı ve önemli bir yer işgal etmektedir. Çünkü, ağız bedeninin kapısıdır. Yenilen bir şey oradan geçmektedir. Ağızdaki dişlerin de önemi büyüktür. Bu konuda dikkat edilecek husus, dişlerimizi temiz tutmak, aşırı sıcak ve aşırı soğuk yemeklerden, sert yiyeceklerden korumaktır. Çünkü bunlar dişleri zedeler, çizer ve diş minesinin çatlamasına sebebiyet verebilir. Sonunda da diş çürümeleri ortaya çıkar. Çizilen, zedelenen, çatlayan yerlere çeşitli mikroplar yerleşmekte ve hemen çoğalmaya başlayarak tahribata girişmektedir. Çürük bir diş, sadece ağrılara sebebiyet vermekle kalmaz, daha birçok rahatsızlık ve hastalıklara sebep olmaktadır. Bunun içindir ki, diş temizliği ve bakımı çok önemlidir.

Bugünkü tıbbın bildirdiğine göre, ağız sağlığında, dişlerin temizlenmesinde misvâkın ehemmiyeti büyüktür. Diş macunları ağızdaki faydalı ve zararlı mikropları öldürmektedir. Fakat misvâk, sadece zararlı mikropları öldürüyor. Bu bakımdan devamlı misvâk kullanan kimselerin dişlerinde çürüme olmaz. Hattâ dişlerinde çürüme olanların çürümeleri ilerlemez.

Hadîs-i şerîflerde buyruldu ki:

(Eğer ümmetime ağır geleceğinden korkmasaydım, her namazda onlara misvâk kullanmağı emrederdim.)

(Niçin sararmış dişleriniz ile huzuruma giriyorsunuz? Misvâk kullanınız!)

(Misvâka devam edin, zira misvâk hem ağız temizliği, hem de Allah'ın razı olacağı şeydir.)

Beden temizliği yanında ruh temizliğinin önemi büyüktür. Müslüman, muhakkak

FÎ SEBÎLİLLÂH: Bir işin karşılıksız, sâdece Allahü teâlânın rızâsı için yapılması.

FÜCÛR: Dinsiz ve ahlâksızların durumu. Kötülük.

Günâh ve çeşitli uygunsuz işler.

FUKAHÂ: Fıkıh âlimleri.

iyi ahlâklı ve faziletli olmalıdır, İslâm Dîni, baştanbaşa ahlâk ve fazilettir. İslâm Dîninin, dostlara ve düşmanlara karşı yapılmasını emrettiği iyilik, adalet, cömertlik, akılları şaşırtacak derecede yüksektir. Peygamberimiz buyurdu ki:

(İyi huyları tamamlamak, iyi ahlâkı dünyaya yaymak için gönderildim.)

(İmânî yüksek olanınız, ahlâkı güzel olanınızdır.)

İmân bile, ahlâk ile ölçülmektedir. Bir müslümanın ruhunun temizliği esastır.

İslâmiyetin gösterdiği yolda giden, maddî ve mânevî kusurda bulunmayan kim-
senin hayatı hastalıkla geçmez. Fakat, Peygamberlerden başka herkes, nefesine uya-
bilir. Günâh işleyebilir. Dîne uygun yaşamakta gevşek davranarak, hasta olan kimse,
ilâç almalı, perhiz etmeli ve fakirlere sadaka nezretmeli (adamalı) ve sık sık sadaka
vermelidir.

MENKİBE: Hediye Olarak Gönderilen Doktor

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, Rum imparatoru Herakliyüs ile yakınlık münasebeti kurmuştu. Birbirlerine mektup gönderirlerdi. Bir defa, Herakliyüs birçok hediye göndermişti. Bu hediyelerden biri de, bir doktor idi. Doktor gelince dedi ki, (Efendim; imparator hazretleri beni size hizmet için gönderdi. Hastalarınıza bedava bakacağım!) Peygamber efendimiz, kabul buyurdu. Emreyledi, bir ev verdiler. Her gün nefis yiyecek, içecek götürdüler. Günler, aylar geçti. Hiç bir müslüman doktora gelmedi. Doktor, utanıp gelerek, (Efendim, buraya size hizmet etmeye geldim. Bugüne kadar bir hasta gelmedi. Boş oturdum, yiyip, içtim, rahat ettim. Artık gideyim) diye izin isteyince, Peygamber efendimiz, (Sen bilirsin eğer daha kalırsan, misâfire hizmet etmek, müslümanların vazifesidir. Gidersen de uğurlar olsun! Yalnız şunu bil ki, burada senelerce kalsan, sana kimse gelmez. Çünkü, eshâbım hasta olmaz! İslâm dîni, hasta olmamak yolunu göstermiştir. Eshâbım temizliğe çok dikkat eder. Acıkmadıkça birşey yemez ve sofradan doymadan önce kalkar) buyurdu.

Bu, müslüman hiç hasta olmaz demek değildir. Fakat sıhhatine ve temizliğine itina eden bir müslüman uzun zaman sağlam kalır. Kolay kolay hasta olmaz, ölüm haktır. Hiçbir kimse ölümden kurtulamaz ve herhangi bir hastalık sonucu ölecektir. Evet, ölüm hastalığı herkese gelecektir. Bu hastalık mü'minlere bir ni'mettir. Âhîret yolculuğunun habercisidir. Hazırlanmak, tevbe, vasiyet etmek için, alarm işaretidir. Cenâb-ı Hak, çeşitli hastalıkları, ölüme sebep kılmıştır. Eceli gelen bir hastalığa yakalanacaktır.

Fakat, o vakte kadar sıhhatini koruyabilmesi, ancak müslümanlıkta emredilen hususlara ve temizliğe riâyet sayesinde olur.

FURKÂN: İyi ile kötü ve doğru ile yanlış arasındaki farkı gösteren delil. Hakkı bâtıldan ayıran mânâsına Kur'ân-ı Kerîm'e verilen isim.
FUZÛLÎ: Yersiz, gereksiz, lüzumsuz. Boş yere, boşu boşuna.
Lüzumsuz şeye teşebbüs.

NECÂSETDEN TAHÂRET

İbni Âbidîn, (Namazın şartları) başında diyor ki: (Bedende, elbisede ve namaz kılacak yerde necâset, pislik bulunmamaktır. Başörtüsü, başlık, sarık, mest ve na'ın da elbiseden sayılır. Boyuna sarılı atkının sarkan kısmı, namaz kılan ile birlikte hareket ettiği için, elbise sayılır ve burası temiz olmazsa, namaz kabûl olmaz. **Yaygının, basdığı ve başını koyduğu yeri temiz olunca, başka yerinde necâset bulunursa, namaz kabûl olur.** Çünkü yaygı, atkı gibi bedene bitişik değildir.

Kucağa oturan üstü necâsetli çocuk, kedi, kuş, ağız akan köpek bozmaz. Çünkü, bunların kendileri durmaktadır. Fakat insan, bunları kucağında, omuzunda, başka yerinde tutarsa, taşımış olur ve namazı bozulur. Salyası akmayan yırtıcı hayvanın ve kedi gibi temiz hayvanların ve çocuğun üstleri temizse, bunları taşımakla, üstünde tutmakla namazı bozulmaz. Çünkü, bunların içindeki necâsetleri, hâsıl oldukları yerde kapalıdır. Namaz kılan insanın kendi necâseti, kanı da hâsıl olduğu yerde kapalıdır. Cebde kanlı yumurta taşımak da böyledir. Yumurtadaki kan, hâsıl olduğu yerde kapalı olduğu için namazı bozmaz. Fakat, kapalı şişe içinde idrâr taşıyanın namazı câiz olmaz. Çünkü şişe, beclin meydâna geldiği yer değildir. **(Halebî-i kebîr)**de de böyle yazılıdır. [Bundan anlaşılıyor ki, cebindeki şişede, dirhemden fazla kan, ispirto veyâ kapalı kutuda kanlı mendil, necis bez varken namaz kılmak câiz değildir.]

İki ayağın basdığı ve secde ettiği yerin temiz olması lâzımdır. Secde ettiği bez küçük olsa bile, başka tarafları pis ise, namaz câiz olur. Necâset üstüne örtülü bez, cam, [nylon] üstünde namaz kabûl olur.

Secdede, etekleri kuru necâsete değerse, zararı olmaz. Bir ayağı altında necâset olup, bunu kaldırıp, tek ayak üstünde kılınca, basdığı yer temiz ise, kabûl olur. Eller ve dizlerin bulunduğu yerin temiz olması şart değil diyenler çoktur. Eli üstüne secde ederse, elini koyduğu yerin temiz olması lâzımdır.)

Katı, şekil almış necâset, insan derisinde, elbisesinde ise veyâ bevl, kan gibi akıcı necâset, mest üzerinde olsa da, ancak yıkamakla temizlenir. Kan, şerâb, ispirto, bevl gibi sıvı necâsetden biri bulaşmış toprak, katı necâset demektir. Katı necâset, kemer, çanta, mest, ayakkabı üzerinde olunca, ovmakla, silmekle temizlenir.

Emici olmıyan, düz parlak şeyler, meselâ cam, ayna, kemik, tırnak, bıçak, yağlı boyalı eşyâ, vernikli eşyâ üzerindeki katı veyâ akıcı her necâset, el ile, toprak ile veyâ herhangi temiz şey ile silip, üç sıfatı, (renk, koku, tat) gidince temiz olur. Kanlı bıçak, kelle ateşe tutup kanı gidince temiz olur. Necâset akan toprak, rüzgârla kuruyup, üç sıfatı gidince, temiz olup burada namaz kılınır. Fakat, teyemmüm edilemez.

Topraktaki yaygı, hasır, elbise ve insanın derisi kuruyunca temiz olmaz. Bunlara necâset sürülünce, namaz için yıkamak lâzımdır.

GADAB: Gazab. Hiddet. Öfke. Kızgınlık.

GÂFİL: Gaflette olan, unutan. Allahü teâlâyı, emir ve yasaklarını unutan kimse.

GAFLET: Nefsin arzularına uyarak, Allahü teâlâyı, emir ve yasaklarını unutma hâli.

Yere döşenmiş olan tuğla, fayans, toprağa dikili otlar, ağaçlar, kayalar, toprak gibi kuruyunca temiz olur.

Kurumuş menî, ovmakla, bulunduğu yer ve deri temiz olur. Menî yaş ise ve kan kuru da, yaş da olsa, elbiseyi ve deriyi yıkamak lâzımdır.

Necâsetin şekline ve bulaşdığı yerlere göre, temizleme çeşidi otuzu aşmaktadır.

Necâsetli yağ, leşin ve necis hayvanın, domuzun yağı, sabun yapılıncaya temiz olur. Bütün kimyevî değişimler böyledir. Necis su ile yapılmış fırında ekmek pişirilebilir. Necis toprakla yapılan küp gibi şeyler, fırından çıkınca temiz olur.

Deride, elbisede, namaz kılınan yerde, (Dirhem mikdârı, yâni 4,8 gram) veyâ daha çok kaba necâset yok ise, namaz sahîh olur ise de, dirhem mikdârı bulunursa, tahrîmen mekrûh olur ve yıkamak vâcib olur. Dirhemden çok ise, yıkamak farzdır. Az ise, sünnettir.

Şerâbın damlasını da yıkamak farzdır diyen de vardır. Diğer üç mezhebde kaba necâsetlerin hepsinin zerresini bile yıkamak farzdır. [Mâlikî mezhebinde, ikinci kavle göre, necâset namaza mâni değildir. Temizlemek sünnettir. Şâfi'îde, istincâdan sonra kalan necâsetin afv olduğu (Ma'füvât)da yazılıdır.] Necâset mikdârı, bulaşdığı zaman değil, namaza dururken olan mikdârıdır.

(Dirhem mikdârı), katı necâsetlerde bir miskal, yâni yirmi kırat, yâni dört gram ve seksen santigram ağırlıktır. Akıcı necâsetlerde, açık el ayasındaki suyun yüzü genişliği kadar yüzeydir. Bir miskalden az olan katı necâset, elbisenin, avuç içinden daha geniş yüzüne yayılınca namaza mâni olmuyor.

Necâset Çeşitleri

1- Kaba necâset: İnsandan çıkınca abdeste veyâ gusle sebep olan herşey, eti yinmeyen hayvanların, [yarasa hâriç] ve yavrularının yüzülmüş, dabağlanmamış derisi, eti, pisliği ve bevli ve süt çocuğunun pisliği, bevli ve ağız dolusu kusmuğu, insanın ve bütün hayvanların kanı ve şerâb, leş, domuz eti ve kümes ve yük hayvanlarının, koyun ve keçinin necâsetleri, galiz, yâni kabadır.

Kan dört mezhebde de kaba necâsetdir. Menî, mezy ve idrârdan sonra çıkan vedî ismindeki beyâz, bulanık, koyu sıvı, Hanefî ve mâlikîde kaba necâsetdirler. Şâfi'îde yalnız menî, Hanbelîde ise, her üçü de temizdir.

Kedinin bevli yalnız elbisede ve şehîdin kanı, kendi üzerinde kaldıkça ve yinilen et, karaciğer, yürek ve dalakda bulunup akmayan kanlar ve balık kanı ve bit, pire, tahta biti pislikleri ve kanları hep temizdir. Yâni, bunlar fazla bulaşınca da namaz kılınabilir denildi.

Sarhoş eden bütün içkiler de, şerâb gibi kaba necâsetdirler. Hafif diyenlerin söz-

GAFÛR: Kulların günâh, ayıb ve hatâlarını pek çok örtüp, çok bağışlayan, çok affeden mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (el-Gafûr).

GALÎB: Galip, galebe çalan, üstün, yenen. Ağır basan, Üstün, baskın, güçlü.

leri zayıftır. Rakının, [ispirtonun] kaba necis olduğu (**Halebî-i kebîr**) ve (**Merâkıl-felâh**)da ve türkçe (**Ni'met-i islâm**)da yazılıdır.

2- Hafif necâset: Hafif olan necâsetlerden, bir uzva ve elbisenin bir kısmına bu-
laşınca, bu kısmın veyâ uzvun dördte biri kadarı namaza zarar vermez.

Eti yinen dört ayaklı hayvanların beveli ve eti yinmiyen kuşların pisliği hafiftir. Güvercin, serçe ve benzerleri gibi eti yinen kuşların pisliği temizdir.

Fâre pisliği ve beveli afv edilmiş ise de, suya, yağa az da düşse, temizlemek iyi olur. Az mikdârda buğdaya karışıp un olursa afv edilmiştir. Temizlenmeleri ve sı-
vıya damlayınca necis yapmaları bakımından kaba necâsetle hafif necâset arasında fark yoktur.

İğne ucu kadar elbiseye sıçrayan bevel ve kan damlaları ve sokakda sıçrayan çamurlar ve necâset buhârlarının, necâsete dokunarak gelen gazların, rüzgârın ve ahırda, hamâmda meydâna gelen buhârlardan, duvarlarda hâsıl olan damlalarının elbiseye, yaş deriye değmesi afv edilmiştir. Bunlardan korunmak güç olduğu için, zarûret kabûl edilmiştir.

Fakat, necâsetin imbiklenmesi ile elde edilen sıvı necisdir. Çünkü, bunu kullan-
makda zarûret yoktur. Bunun için rakı ve ispirto kaba necis olup içilmeleri şerâb gibi harâmdir. [Rakının, ispirtonun necis ve harâm olduğu (**Merâkıl-felâh**)da (**Tahtâvî hâşiyesi**)]nde yazılıdır.

O hâlde, alkollü içkiler ve zarûretsiz kullanılan kolonya, ispirto ve tentürdiyod gibi alkollü ilâçlar, namaz kılariken, elbiseden ve deriden yıkanıp temizlenecektir. İspirto ocağında ısıtılan yemek necis olmaz.

[(**Dürr-ül-muhtâr**)da, istincâ faslı sonunda, (**Toprak ve sudan biri temiz ise, karışımları olan çamur temiz olur. Fetvâ da böyledir**) diyor. (**Eşbâh**)ın dördüncü kaidesinde de böyle yazılıdır. İbni Âbidîn, (**Dürr-ül-muhtâr**)ı açıklarken diyor ki, (Âlimlerin çoğunun böyle söylediği (**Feth-ul-kadîr**)de yazılıdır. Böyle fetvâ verildiği, (**Bezzâziyye**)de yazılıdır. İmâm-ı Muhammed Şeybânî böyle buyurdu. Bu çamur necis olur diyenler de vardır. Fakat, bunlara göre de temiz toprak ile gübre karışımı temiz kabûl edilir. Çünkü bunda ihtiyaç vardır.) (**Tergîb-üs-salât**)da diyor ki, [bazı âlimlere göre] gübre karışık sıva, temiz su ile yapılmış ve gübresiz çamurdan az ise, temiz kabûl edilir.

İhtiyâc olduğu için hâzırlanan karışımlardaki iki maddeden biri temiz ise ve necis olanın yerine temizini kullanmakda harac, yâni zorluk varsa, birinci kavle göre karışım hâlinde olan ispirto ilâçlar, kolonya, mürekkebe ve vernikler ve boyaların da temiz olacağı anlaşılmaktadır.

Şâfi'î mezhebinde, necis sıvıların, ilâç ve itriyât ıslâhı için kullanılan mikdârlarının

GALİZ: Galıza, kaba pislik. Nezâket dışı, terbiye dışı. Şeffaf olmayan. Sıkı.
GANÎ: Hiçbir zamanda, hiçbir mekânda, hiçbir hâlde, hiçbir şeye muhtaç olmayan mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (el-Ganî). Gınâ sahibi. Zengin.

afv edildikleri, **(El-fıkh-ü alel-mezâhib-il-erbe'a)**da ve molla Halîl Si'ridînin **(El-ma'füvât)** kitabının Süleymân bin Abdullah Si'ridî "rahmetullahi teâlâ aleyhimâ" şerhinin 1368 [m. 1949] Kamışlı baskısında yazılıdır.

Harac olduğu zaman, zayıf olan kavle uymak câiz olduğu, bu iki kitâbda yazılıdır. Bunun için, zor durumda kalınca, Hanefî ve Şâfi'î mezhebinde olanın, böyle karışımların çok mikdârı ile birlikde namaz kılmaları câiz olmakdadır. [(Böyle zor durumda kalanın, bu şekilde) temiz kabûl edilen ilâcı (içebileceği, zarûret olmadan) içemiyeceği tevekkül bahsi sonunda yazılıdır.]

[(**Hadîka**) sonunda diyor ki, **(Elbisenin bir yerine necâset bulaşsa, bulaşan yeri unutsa, zan ettiği yerini yıkasa, temizlendi kabûl edilir. Yaş ayağı ile necis yerde yürüse, yer kuru ise, ayakları necis olmaz. Yer yaş olup ayakları kuru ise, ayakları ıslanırsa, necis olurlar.** Köpeğin mescidde yatdığı yer kuru ise, necis olmaz. Yaş olup, necâsetin eseri görülmezse, yine necis olmaz. Ayakkabı ile kılınan namazın sevâbi, çıplak ayakla kılınandan katkat fazladır. Üzerinde necâset görülmedikçe, sokakda gezilen ayakkabı da böyledir. Vesvese ve şübheye ehemmiyyet verilmez.

İçki satandan alınan elbise, halı ve sâire temiz kabûl edilir.

Başkası yanında gusûl abdestinden sonra, peştemalı çıkarmadan ve sıkmadan üzerine üç kerre su dökünce temiz olur. **Her şeyde aslanan, tahâretedir. Necâset bulaşdığı kesin bilinmedikçe, zan etmekle necis denilmez.** Ehl-i kitâbın dâr-ül-harbde kesmiş oldukları hayvan, aksi sâbit olmadıkça, temiz kabûl edilir. Mecûsinin, kitâbsız kâfirlerin etli yemeklerini yimek, hayvanı onların kesdiği kat'î bilinmediği için, tenzîhen mekrûhdur. Şimdi kasabdan alınan etler de böyledir.])

Necâset, her temiz su ile, abdest ve gusûl alınmış su ile, sirke ve gül suyu gibi akıcı mâyî'larla ve tükürük ile temizlenir. Süt ve yağla temizlenmez.

Müsta'mel Su

Abdestde, gusûlde kullanılan suya **(Müsta'mel su)** denir. Bu su, İmâm-ı a'zama göre kaba necâsetdir. Ebû Yûsufe göre, hafif necâsetdir. İmâm-ı Muhammede göre temizdir "rahmetullahi teâlâ aleyhimâ". Fetvâ da böyledir. Bununla necâset temizlenir. Fakat, abdest alınmaz ve gusl edilmez. Şâfi'îde de böyledir. İçmek ve hamur yapmak mekrûhdur.

Peştemala, elbiseye, kurnaya sıçrarsa ve necâset temizlemekde kullanılan her su, iğne ucu kadar sıçrarsa, kabı ve elbiseyi pisletmez.

Abdestsiz veyâ cünüb olan kimse veyâ hâid kadın veyâ müşrik, kâfir, necâset bulaşmamış olan avucunu bir yere sokup su alsın veyâ kolunu sokup, içindeki tası alsın,

GARİB: Zavallı, bîcâre, kimsesiz. Memleketinden uzakta, gurbette yalnız kalmış.

GASB: Başkasının malını rızası olmadan, izinsiz zorla elinden almak veya alıkoymak.

GASL: Yıkamak. Cenâzeyi yıkamak. Ölünün tenişir tahtası üzerinde yıkanması.

o yerdeki su dört mezhebde de pis olmaz.

Necâset üzerinden akan suyun yarıdan fazlası necâsete temâs ederse, bu su pis olur. Azı değerse ve necâsetin üç sıfatı (koku, renk, tat) suda bulunmazsa, pis olmaz. Necâset yanınca, külü temiz olur. Tezek yakarak ısıtılan fırında, ekmek pişirilir.

Merkeb, domuz ve leş, tuz içine düşüp, tuz olsalar, temiz olurlar. Kuyuya düşen gübre, zamanla çamur hâline gelse, temiz olur.

Müsta'mel su, mâlikîde hem temizdir. Hem de temizleyicidir. Yâni müsta'mel su ile abdest alınır ve gusl edilir. **[Menâhic-ül-ibâd]**

Şıra, yâni üzüm suyu temizdir. Şerâb hâline dönünce pis olur. Şerâb, sirke olunca temiz olur.

Elbisenin veyâ vücûdun bir yerine necâset gelse, bu yeri bulamasa, zan ettiği yeri yıkasa temiz olur. Namazdan sonra meydâna çıksa, namazı îade etmez. Döğen hayvanı buğdayın bir yerine bevl etse, herhangi bir parçası yıkansa veyâ hediye verilse, yinilse veyâ satılsa, geri kalanlar temiz olur.

Kurudukdan sonra da görülen pislikler, kan, yukarıda bildirildiği üzere, bulunduğu yerden çıkarılıp, kendisi ve eseri giderilince, o yer temiz olur. Yıkamakta belli bir aded yoktur. Bir kerre yıkamakla da çıkarsa kâfidir. Necâset giderilip de, eseri, yâni renk ve koku kalırsa, zararı olmaz. Sıcak veyâ sabunlu su lâzım gelmez.

Necis boya ile boyanan kumaş ve beden, üç kerre yıkanınca temiz olur. Su renksiz akıncaya kadar yıkamak daha iyidir. Deri altına necâset, meselâ ispirtolu ilâc şırınga edilse, iğne yerini üç kerre yıkayınca temiz olur. Necâseti çıkarmak için deriyi kaldırmak lâzım olmaz. Deriye, yaraya sürülen necis ilâcın ete karışan kısmı ve necis sürme çekilen göz yıkanmaz. Dışarıda kalan kısım ve yara üstündeki kurumuş kan, zarar vermeyecek şekilde yıkanıp giderilir. Zarar olursa yıkanmaz.

Fakat üzerinde dirhem mikdârı (4,8 gram) necâset bulunan kimse imâm olamaz.

Görülmiyen necâsetler, meselâ ispirto ve idrâr bulaşan eşyâ, leğende, çamaşır makinesinde, ayrı sular ile, temizlendiği zan edilinceye kadar yıkanır. Bir kerre yıkamakla temizlenirse, kâfi olur. Yıkarken, makinedeki su ve diğer eşyâ, necis olmazlar. Vesvese, şübbe edenlerin üç kerre yıkaması ve hepsinde sıkması lâzımdır. Herkesin, kendi kuvveti kadar sıkması kâfidir. Çürük, ince veyâ büyük olduğu için sıkılmıyan eşyâ, meselâ halı, beden, deri gibi necâseti emen şeyler, her üç yıkayışda, kurutulur. Yâni, su damlaması kesilinceye kadar beklenir. Desti, çanak ve bakır gibi necâseti emmiyen şeyleri ve denizde, derede [muslukda] yıkanan herşeyi sıkmak ve kurutmak lâzım değildir.

(Halebî)de diyor ki, (Mutlak su ile ve mukayyed su ile ve her temiz mâyi' [sıvı] ile necâset temizlenir.

GASİLÜ'L-MELÂİKE: Uhud harbinde şehîd olup cenâzesini meleklerin yıkadığı Peygamber efendimiz tarafından müjdelenen Eshâb-ı kirâmdan Hanzala hazretleri.

GAYB: Görünmeyen, bilinmeyen, kayıp.

His organları, tecrübe ve hesâbla anlaşılamayan şeyler.

Çocuk, memedeki kusmuğunu yalarsa ve eline kan, şerâb bulaşan kimse, bunu yalayıp tükürse, eli de, ağzı da temiz olur. Elbise, yalamakla temiz olmaz. Yıkamak lâzımdır. Her hayvanın safrası, beveli gibidir.

Elini kediye yalatmak mekrûhdur. Yaş don giyen, yellense, don necis olmaz.

Pis kumaşın temiz tarafında namaz kılınır. Ayakkabısı, çorabı, mestî temiz olan kimse necis yerde namaz kılsa, kabûl olmaz. Bunları çıkarıp, bunların, üstüne basarsa kabûl olur. Bunların altı pis olunca da böyledir.)

Tavuk kesilip, tüyleri dökülmek için, karnı yarılmadan, kaynar suya konursa necis olur. **Ebüssü'üd efendi fetvâsı**, dördüncü sahîfesinde buyuruyor ki, (Bir tavuk boğazlanıp içi ve kursağı çıkarılmadan, kaynar suda haşlasalar, yolsalar, yimesi helâl olmaz, harâmıdır. Kesip içi ve kursağı çıkarılıp, içi yıkandıktan sonra haşlanırsa, tüyelerine necâset bulaşmamış ise, yimesi helâl olur.)

İSTINCÂ

Önden ve arkadan necâset çıkınca, bu yerleri temizlemeğe “istincâ” denir. Gaz, taş çıkınca temizlemek, yâni tahâretlenmek lâzım değildir. İstincâ, yâni tahâretlenmek sünnet-i mü'ekkededir. Yâni halâda abdest bozulduktan sonra erkek ve kadının, taş ile veyâ su ile, önünü ve arkasını temizliyerek, idrâr ve pislik bırakılmaması sünnettir. Kaç kerre yıkamak lâzım olduğu sünnet değildir. Taş ile temizlendikten sonra, ayrıca su ile yıkamak sünnettir. Fakat, başkasının yanında avret yerini açmadan su ile istincâ yapamıyacaksa, pislik fazla olsa bile, su ile istincâdan vazgeçer. Avret yerini açmaz. Namazı öyle kılar. Açarsa fâsık olur. Harâm işlemiş olur. Tenhâ bir yer bulunca su ile istincâ yapar ve namazı îade eder.

Abdest bozmak için ve gusûl abdesti almak için, zarûret olunca erkek, erkekler arasında ve kadın, kadınlar arasında avret yerini açabilir sözü zayıftır. Gusûl yerine teyemmüm etmek lâzım olur.

Çünkü, **İbni Âbidîn**, yüzdördüncü sahîfede buyuruyor ki, (Bir emri yapmak, bir harâm işlemesine sebep olursa, harâmı işlememek için, o emir [tehîr edilir veyâ] terk edilir, yapılmaz.) [Harâm işlememek için farz terk edilince, harâm işlememek için sünnet elbette terk edilir.]

Kemik, taâm, gübre, tuğla, saksı ve cam parçaları, kömür, hayvan yemi ve başkasının malı ile ve muhterem, yâni para eder şeyler, meselâ ipek ile, câmiden atılan şeylerle, zenzem suyu ile, yaprak ile, kâğıt ile istincâ tahrîmen mekrûhdur. Boş kâğıda da saygı lâzımdır.

Muhterem olmyan isimler, dîne yaramıyan yazılar bulunan kâğıt ve gazete ile istincâ câizdir. Fakat, islâm harfleri ile yazılmış hiçbir kâğıtla istincâ edilmez. Menî

Gayr-ı Müekked: Resûlullah efendimizin bâzan yapıp, bâzan yapmadığı ibâdet ve tâatler; ikindi ve yatsı namazının ilk sünneti gibi. Kuvvetli olmayan.
Gayr-ı Meşrû': Dine, hukuka, örfe uymayan. Evlilik dışı.

ve bevlî, bez ile temizleyip sonra, bezi yıkamak câizdir.

Zevci ve zevcesi olmıyan ağır hastanın istincâ yapması lâzım değildir. Fakat, kendine abdest aldırması lâzımdır.

Önü ve arkayı kıbleye dönerek ve ayakta ve özürsüz çıplak abdest bozmak mekrûhdur.

İdrâr toplanan yerde gusûl câiz değildir. Gusl edilen yere bevl yapmak câiz değildir. Fakat, bevl akar, gider, toplanmazsa, bunlar câiz olur.

İstincâda kullanılan su, necis olur. Elbiseye sıçratmamalıdır. Bunun için, istincâ yaparken, avret yerini açmak, tenhâ yerde yapmak lâzımdır. Musluk başında, elini donunun içine sokup, idrâr yerini, avuçdaki suya sürerek yıkamakla, istincâ yapılmaz. İdrâr damlası bulaşınca, avuçdaki su, necis olur ve damladığı çamaşır pis olur. Bu suyun damladığı yerlerin toplamı avuç içinden fazla olursa, namaz sahîh olmaz. İmâm ise, arkasında namaz kılınmaz. İki eli çolak olanın, istincâ yapdıracak mahremi yoksa, istincâ yapması sâkit olur. **[Kâdihân]**

Su ile istincâdan sonra bez ile kurulanır.

İstibrâ

Erkeklerin yürüyerek, öksürerek veyâ sol tarafa yatarak (**İstibrâ**) etmesi, yâni idrâr yolunda damlalar bırakmaması vâcibdir. Kadınlar istibrâ yapmaz. İdrâr damlası kalmadığına kanâat gelmeden abdest almamalıdır. Bir damla sızarsa, hem abdest bozulur, hem de elbise kirlenir. Çamaşıra avuç içinden az sızarsa, abdest alıp kıldığı namaz mekrûh olur. Çok sızarsa, namaz sahîh olmaz.

İstibrâda güçlük çekenler, arpa kadar nebâtî pamuk idrâr deliğine koymalıdır. Sızan idrârı pamuk emer. Hem abdest bozulmaz, hem de don kirlenmez. Yalnız pamuk uzun olup ucunun dışarda kalmaması lâzımdır. Ucu dışarda kalır ve bevl ile ıslanırsa, abdest bozulur. Şâfi'îler, Ramazan-ı şerîfde, pamuk koymamalıdır. Çünkü, Şâfi'î mezhebinde orucu bozar. [Abdestde ve namazda Şâfi'îyi taklîd eden Hanefî pamuk koyunca, orucu bozulmaz.

İhtiyârlarda ve hastalarda, zeker küçülüp, üzerine sarılı bez çıkıyor. Böyle kimse-ler, küçük naylon torbaya, mendil kadar bez yerleşdirip, zeker ve husyeleri torbaya koyar. Torbanın ağzını bağlar. Beze dirhemden fazla idrâr sızarsa ise, abdest alırken, bez değiştirilir.

İdrâr kaçıran, fakat özür sâhibi olmıyan kimse, temiz olarak bağladığı bezde yaşlık görür, ne vakit damladığını bilmezse, yüzotuzsekizinci sahîfede yazılı, hayz kanında olduğu gibi, gördüğü anda damladı sayılır. Şübhe eden kimse, namaza dururken beze bakar. Yaşlık görür ise, yeniden abdest alır. Namazda iken şübhelenirse,

GAYRET: Fevkalâde çalışma. Çaba. Mukaddes bir şeye yapılan hürmetsizliğe razı olmama. Bir kimsede olan hakkına, onun başkasını ortak etmesini istememek.
GAZÂ: Gazve. Allah yolunda, din uğrunda kâfirlere karşı yapılan harb, muharebe.

selâm verince hemen bakıp, damlamış görür ise, namazını iâde eder. Selâmdan birkaç dakika sonra bakıp görürse, namazını abdestli kılmış sayılır.]

Her kadın, her zaman, önüne (**Kürsüf**) denilen bez veyâ pamuk koymalıdır.

Mâlikî Mezhebini Taklîd (Harac ve Meşakkat Olduğu Zaman)

İdrâr, kan kaçıranların ve necâset temizlemekte zahmet çekenlerin Mâlikî mezhebini taklîd etmeleri, (**Ma’fuvât**) şerhinde yazılıdır. (**El-fıkh-u alel-mezâhib-il erbe’a**)da diyor ki, (Mâlikî mezhebinde, sağlam insandan çıkan bevl, menî, mezî, vedî, istihâza kanı, gâit ve yel abdesti bozar. Mak’atdan ve bedenden taş, solucan, cerâhat, sarı su, kan çıkınca bozulmaz.

Abdesti bozanlar, hastalık ile çıkarsa ve çıkması men olunamazsa, iki kavil vardır. Birinci kavilde bevl, bir namaz vaktinin yarısından çok devâm eder ve çıkma zamanı belli olmazsa, abdesti bozmadır. İkinci kavle göre, bu üç şart olmasa da, hastanın abdestini bozmadır. Çıkmadığı zaman abdest alması müstehab olur.

Hastaların, ihtiyârların, abdest almakda harac ve meşakkat olduğu zaman, bu kavli taklîd etmeleri sahîh olur. Bevlin kesildiği zamanı belli ise, bu zamanda abdest alması iyi olur. İstibrâ zamanı uzun süren veyâ sonraları damlayan ve bir namaz vakti devâmlı akmadığı için özürlü olamayan Hanefî ve Şâfi’îler, mâlikî mezhebini taklîd eder.

İbni Âbidîn, Talâk-ı ric’ide buyuruyor ki, (Âlimlerimiz, zarûret olunca, mâlikîye göre fetvâ verdi. Bir mesele Hanefîde bildirilmemiş ise, mâlikî taklîd olunur.)

Kulaklar üstündeki cild, baş demektir. Mesh edilmesi farzdır.

Lezzet kasd ederek, nikâhlamak câiz olan kadının cildine, saçına dokunmak abdesti bozar.

Gusülde ağzı ve burnu yıkamak farz değil, sünnettir.

Her namaz vakti için ayrı teyemmüm yapılır.

Kelb [köpek] ve hınzır [domuz] necis değildir. Fakat, yinilmeleri harâmıdır. Balığın dahî kanı necisdir. Necâsetden tahâret bir kavle göre farz, diğer kavle göre sünnettir. Bâsûr, idrâr, gâita damlaları bedene, çamaşıra bulaşırsa afv olur. İnsanın ve hayvanın kanının, yara, çiban suyunun avuç içi kadarı afv olur.

Namazda her rek’atde Fâtiha okumak ve rûkûda, secdelerde tumânînet [sâkin durmak] farzdır.

İmâmın gizli okuduğu rek’atlerde cemâatin Fâtiha okumaları müstehab, âşikâre okuduğu zaman cemâatin de okuması mekrûhdur.

Kıyâmda, sağ el sol elin üstünde olarak, göğüs ile göbek arasına koymak veyâ iki eli iki yana salıvermek müstehabdır. Farzlarda (E’üzü...) okumak mekrûhdur.

Gayret-i İlähiyye: Gayretullah; Allahü teâlânın gayreti. Kulunun kötü, çirkin şey yapmasına razı olmaması. Hakkına, başkasının ortak olmasını istememesi.

GÂZİ: Gazâya katılan Müslüman. Mücâhid.

Fâtihayı rükûda tamamlamak namazı bozar.)

İmâm-ı Mâlikden İbnül-Kâsım “radıyallahü anhümâ” yolu ile gelen rivâyetleri hâvî (**El-müdevvene**) kitâbının son baskısı Beyrutda yapılmıştır. Burada buyuruyor ki, (Kadının el ayası, fercine dokununca abdesti bozulmaz. Soğuktan, hastalıktan devâmlı mezî sızarsa abdest bozulmaz. Şehvetle, düşündükçe sızarsa bozulur. İstihâza kanı, idrar sızarsa, bir kavle göre bozulmaz ise de, her namaz için abdest alması müstehab olur. Abdestde sakal hilâllanmaz. Ehl-i bid’at arkasında namaz kılınmaz.)

Kaş, kirpik ve seyrek sakalın altını ıslatmak, sık sakalın üstünü yıkamak farzdır. Ayak parmakları arasını hilâllamak müstehabdır. Abdestden sonra, bez ile kurulmak câizdir.

Abdestin farzları yedidir. Guslün farzları beşdir.

Hayâtın, malın gitmesi, hasta olmak, hastalığın artması, şifânın gecikmesi korkusu varsa teyemmüm câiz olur. Müslüman tabîb bulamazsa, kâfir tabîbe ve tecrübelere i’timâd olunur.]

El ile yikanan birşey temiz olunca, el de temiz olur.

MENKİBE: Geciken Zifâf

Türkistan’ın Buhârâ şehrinde bir genç vardı. Evlenmek istedi. Sâliha bir kız bulup evlendi. Zifâf gecesi, gelinin yanına vardı. Gelin, damada sordu:

- Kadınlara ait hayız bilgilerini öğrendin mi?

- Hayır, cevabımı alan gelin edeple tekrar sordu:

- Allahü teâlâ, (Kendinizi ve ehlinizi Cehennem ateşinden koruyun!) buyurdu.

Cahil olan nasıl koruyabilir? dedi.

Bu söz damadın hoşuna gitti. Hanımını Allahü teâlâyâ ısmarlayıp, Rey şehrine gitti. Onbeş sene İmâm-ı Muhammed Şeybânî’den ilim öğrendi. Hocası bu gece “Ebû Hafs-ı Kebir” adını verip, vatanına dönmesi için müsâade etti. Ebû Süleyman-ı Cürcanî ile yola çıktı. Harezmi’de Ceyhun Nehri’ni geçerken, Ebû Hafs’ın kitapları suya düştü. Ebû Süleyman’dan, yazmak için kitapları ariyet, yâni emanet olarak istedi. Ebû Süleyman dedi ki:

- O kadar okumalı ve öğrenmeli idin ki, kitaba ihtiyaç kalmamalıydı.

Ebû Hafs, bu söz üzerine Rey’e geri döndü. Altı senede bu kitapları ezberledi. Sonra evine döndü. Buharalılar, suyun kenarına kadar genci karşılamaya geldiler. Çok izzet, ikram ve hürmette bulundular. O gece evine gitmedi. Bunu merak eden komşuları:

- Yirmibir sene geçti. Şehrimize geldiğiniz hâlde, evinize niçin gitmediniz?

GIBTA: Gıpta etmek, imrenmek. Kişinin, başkasında bulunan iyi bir şeyin ondan gitmesini istemeyip, benzerinin kendisinde de bulunmasını istemesi.
GILMÂN: Allahü teâlânın Cennet ehline hizmet için yarattığı genç, erkek hizmetkâr.

Dediklerinde, bir kâğıt parçası çıkarıp ona baktı ve şöyle cevap verdi:

- Bu kâğıtta gördüm ki, bu gece hanımımın hayzının son gecesidir. Eve gitmedim.

Bu sabah temizlenecek, ben de evde olacağım.

Nükte: DİNİMİZİN emir ve yasaklarına tam uyan hakikî âlimler, böyle dikkat ederlerdi. Ebû Hafs da bunlardan biridir. Bunun için böyle mübârek insanların şöhreti kıyâmete kadar devam eder. Örnek hareketleri nesillere anlatılır, gider. Cenâb-ı Hak bizleri de, rahmetine ve rızâsına kavuşan o büyüklerin şefâatlerine nail olmamızı nasip eylesin!

KADINLARIN HAYZ (ÂDET) VE NİFÂS (LOHUSA) HÂLLERİ **Hayz İlminin Önemi**

Her müslüman erkeğin ve kadının ilmi hâl öğrenmesi farz olduğunu fıkıh âlimleri sözbirliği ile bildirdi. Bunun için, kadınların ve zevcelerinin (kocalarının) hayz ve nifâs bilgilerini öğrenmeleri lâzımdır. Zevceleri, kadınlara öğretmeli, kendileri bilmiyorsa, bilen kadınlardan öğrenmesi için izin vermelidir. **Zevci izin vermiyen kadının, zevcinden izinsiz gidip öğrenmesi lâzımdır.** Çünkü **abdest, namaz, Kur'ân-ı kerîm, oruç, hac, baliğ olmak, evlenmek, boşanmak, iddet beklemek** gibi hususlar ve ibâdetler için **hayz ilmini öğrenmek şarttır.**

Sekiz yaşını tamamlayan kıza, anasının, anası yoksa, ninelerinin, ablalarının, hala ve teyzelerinin hayız ve nifâs ilmini bildirmeleri farzdır. Bildirmezlerse, kendileri ve zevceleri (kocaları) büyük günâha girerler.

Hayz bilgisi o kadar zor değildir. Zor olsaydı dinimiz, âlim cahil herkesin öğrenmesini emretmezdi. Temel kaideleri öğrenince, anlaşılacak bir şey yoktur.

Kadınlarda, guslü icâp ettiren hâllerden biri de, hayız ve nifâs kanının kesilmesidir. Hayız ve nifâs kanı kesilen kadın, guslü müteakip namazlarına ve oruçlarına devam eder. Hayz olduğu günlerde kılamadığı namazları affedilmiştir. Ancak tutamadığı oruçları kazâ eder.

Bir kız, hayz görmeye başlayınca (bâliğa) olur. Yâni kadın olur. Hayz görmiyen kızın ve menâsi olmıyan oğlanın, **15 yaş tamam olunca, bâliğ sayılacağı (Dürr-i Yektâ)** şerhinde yazılıdır.

MENKİBE: Tahsiline Daha Çok Ehemmiyet Verdi

Seyyid Abdülhakîm Arvâsî hazretleri Nehrî'de gördüğü bir rüyâ üzerine tahsiline daha büyük ehemmiyet verdi. Bu rüyâyı şöyle anlatmaktadır:

"Nehrî isimli kasabada din ve fen ilimleri üzerine tahsil görüyordum. Ramazan

GIYBET: Bir kimsenin, yüzüne söylendiği zaman hoşlanmayacağı, bir sözünü, hâlini veya hareketini, arkasından söylemek, hareketiyle göstermek veya îmâ etmek.
GÖNÜL: Kalb. Kalpte oluşan duyguların kaynağı. Hakikat-i câmi'a.

ayını âilemle birlikte geçirmek üzere memleketime döndüm. Henüz ilk mektep kitaplarını tahsîl ettiğim zamanlardı. Ramazan ayının on beşinci Salı gecesi, rüyâda Allahın Resûlünü gördüm. Yüce bir taht üzerinde risâlet makâmında oturmuşlardı. O'nun heybet ve celâli karşısında dehşete düşmüş, yere bakarken, arkamdan bir kimse yavaş yavaş sağ tarafıma yanaştı. Göz ucuyla kendisine baktım. Kısaya yakın orta boylu, ak ve seyrek sakallı, aydınlık alınlı bir zât idi. Sağ kulağıma işitilmeyecek kadar hafif bir sesle, fıkıh ilminin hayz meselelerinden bir suâl sordu. Diyordu ki;

- Hayz zamanında bir kadının, câmiye girmesi uygun değilken, iki kapılı bir câminin bir kapısından girip öbür kapısından çıkmakta şer'an serbest midir?

Allah Resûlünün heybetlerinden büzülmüştüm. Suâli tekrar sormaması için gâyet yavaşça ve alçak bir sesle;

- Dînin sâhibi hazırdır, buradadır, diye cevap verdim.

Maksadım, şeriat sâhibinin huzûrunda kimsenin din meselelerine el atamayacağını anlatmaktı. Resûlullah efendimiz, sesim işitilmeyecek bir mesâfede bulunmalarına rağmen cevâbımı duydular.

- Cevap veriniz! diye üst üste iki defâ emir buyurdular.

Ertesi gün, öğle namazı vaktinde pederimin câmiye geliş yolları üzerinde durdum. Kendilerine bir şeyi arzedeceğimi hissederek yanıma geldiler. Rüyâmı anlattım. Yüzlerine büyük bir sevinç dalgası yayılırken;

“Seni müjdelerim! Âlemin Fahri, seni mezun ve din bilgilerinin tebliğ memur buyurmuşlar. İnşâallah âlim olursun! Bütün gücünle çalış” diyerek rüyâmı tâbir etti. Babama;

“Kâinâtın efendisi, bunca din meselesi dururken huzûrunda, bana hayz bahsinden suâl açılmasının ve cevâbının tarafımdan verilmesi hakkındaki Resûlullah'ın emrinin hikmeti nedir?” diye sordum. Şu cevâbi verdi:

“Hayz, fıkıh bilgilerinin en zoru olduğu için böyle bir suâl, senin ileride din ilimleri bakımından çok yükseleceğine işârettir” dedi.

Özel Günler Defteri

Bir kadının hayz ve temizlik zamanı çok defa, her ay, aynı gün ve sayısında olur. Burada bir ay demek, bir hayz başından, ikinci hayz başına kadar geçen zaman demektir.

1- Bir aydaki kanlı ve temiz günlerin, hangilerinin hayz, hangilerinin istihâza olduğunu tespit edebilmek için, bundan bir önceki ayda, kaç gün temiz kaldığının, kaç gün hayz olduğunun bilinmesi şarttır.

2- Eğer bundan önceki ay, 10 günden fazla kan gelmişse, 10 günden az gelen,

GURÛR: Büyüklenme, kendini beğenme, kibir, ucub, övünme, böbürlenme.
GUSÛL: Boy abdesti. Cünüb olan kadın ve erkeğin, hayz ve nifası sona eren kadınların ağzı, burnu ve bütün bedenini, iğne ucu kadar kuru bir yer kalmayacak şekilde yıkaması.

yâni istihâzasız (özürsüz) olan son aydaki kan durumunu da bilmek gerekir.

3- Mâlikî mezhebini taklit edenlerin, şimdiye kadar gördüğü en çok hayz miktarını da bilmesi gerekir, çünkü Mâlikî’de, âdetlerinden en çoğunun 3 gün fazlası hayz olur. Daha fazlası ve 15 günden fazlası istihâza (özür) olur.

4- Her kadının kendi hayz ve temizlik gün sayılarını, yâni âdetlerini bilmesi lâzımdır. Âdetleri genelde değişmez. Değişirse, yeni âdetlerini, [hayz ve temizlik günlerini] ezberlemeli ve her ay Özel Günler Defteri’ne veya bir çizelgeye ayın hangi günlerinde temiz, hangi günlerinde kan geldiğini saatine, dakikasına kadar yazmalı. Kesinlikle bu defteri veya çizelgeyi ihmal etmemeli. Hayızlı mı, istihâzalı mı olup olmadığını bu defterden takip etmelidir. Nifâs bilgilerini de ezberlemeli ve bu deftere kaydetmelidir.

Büyük İslâm âlimi **Muhammed Birgivi** “rahmetullahi aleyh”, kadınların hayz ve nifâs hâllerini Hanefî mezhebine göre bildiren (**Zuhr-ül-müteehhilîn**) isminde çok kıymetli bir kitâb yazmıştır. Kitâb arabîdir. Allâme-i Şâmî seyyid Muhammed Emîn ibni Âbidîn “rahime-hullahü teâlâ”, bu kitâbı genişleterek, (**Menhel-ül-vâridîn**) ismini vermiştir. (**Menhel**)de diyor ki;

“Kadınlara mahsus olan bu bilgi, şimdi unutulmuş, bilen din adamı kalmamış gibidir. Bu bilgiyi iyi anlayabilmek için, ömrümün yarısını harc etdim. Öğrendiklerimi, din kardeşlerime kısa ve açık olarak anlatmağa çalışacağım.”

Hayz, 8 yaşını doldurmuş sıhhatli bir kızın veya âdet zamanı son dakikasından tam temizlik geçmiş olan kadının önünden çıkan ve en az **3 gün** devam eden kana denir. Buna (**Sahîh kan**) da denir.

Âdet zamanından sonra başlıyan 15 veya daha ziyâde gün içinde hiç kan görülmezse ve öncesi ve sonrası hayız günleri olursa, bu temiz günlere **Sahîh temizlik** denir. **15 veya daha ziyâde** temiz günden önce veya sonra veya iki sahîh temizlik arasında kanlı günler olursa (fâsid kan günleri bulunursa), bu günlerin hepsine **Hükmî temizlik** veya **Fâsid temizlik** denir. Sahîh temizliğe ve hükmî temizliğe **Tam temizlik** denir. Tam temizlikden önce ve sonra görülüp 3 gün devam eden kanlar iki ayrı hayz olurlar.

Hayz kanının durmadan hep akması lâzım değildir. İlk görülen kan kesilip, birkaç gün sonra tekrar görülürse, aradaki 3 günden, yâni 72 saatten az olan temizlik, sözbirliği ile hep aktı kabul edilir.

3 gün ve daha çok süren temizlik, hayzın 10. gününden önce biterse, imâm-ı Muhammed’in “rahime-hullahü teâlâ” imâm-ı a’zam Ebû Hanîfe’den “rahime-hullahü teâlâ” rivâyet ettiğine göre, 10 gün içinde hep aktı kabul edilir. İmâm-ı Muhammed’in bildirdiği başka bir rivâyet de vardır. Bu konu geniş olarak (**Tam**

GÜNÂH: Mâsiyet. Dinde yasak olan, Allahü teâlânın emirlerine aykırı davranış ve işler.

Günâh-ı kebâir: Büyük günâhlar. Allahü teâlânın gazabına sebep olan günâhlar.

Günâh-ı segâir: Küçük günâhlar. Açıkça azab vaadi bildirilmeyen günâhlar.

İlmihâl Se'adet-i Ebediyye)de ve onun açıklaması olan E. Müftü Hasan Yavaş efendinin hazırladığı **(Hanımlara Rehber Bilgiler)** kitabında geniş olarak anlatılmaktadır.

SETR-İ AVRET (AVRET YERİNİ ÖRTMEK)

Mükellef olan, yâni âkıl ve bâliğ olan insanın namaz kılarken açması veyâ her zaman başkasına göstermesi ve başkasının bakması harâm olan yerlerine **(Avret mahalli)** denir. Erkeğin ve kadının avret mahallini örtmesi, hicretin üçüncü senesinde gelen, (Ahzâb) ve beşinci senesinde gelen (Nûr) sûrelerinde emr olundu.

Hanefî ve Şâfi'î mezheplerinde erkeklerin, namaz için avret mahalli, göbekten diz altına kadardır. Şâfi'îde göbük, Hanefîde diz avretedir. Buraları açık olarak kılınan namaz sahîh olmaz. Namaz kılarken, vücûdün diğer kısımlarını, [kolları, başı] örtmek [ve uzun cübbe ve antâri yoksa, çorap giymek] erkeklere sünnettir. Açık kılmaları mekrûhdur.

Hür olan kadınların ellerinden ve yüzlerinden başka her yerleri, bilekleri, sarkan saçları ve ayaklarının altı, namaz için Hanefîde avretedir. Ellerin üstü avret değildir diyen kıymetli kitâblar çokdur. Bunlara göre, kadınların bileklerine kadar ellerinin üstü açık kılmaları câiz olur. Fakat, kitâbların hepsine uymuş olmak için, kadınların elleri örtecek kadar uzun kollu namazlık veyâ geniş baş örtüsü ile elleri örtülü olarak kılmaları, daha iyi olur. Kadınların ayakları namazda avret değildir diyen de varsa da, bu âlimler de, namazda örtmesi sünnet, açması mekrûhdur dedi. [Sarkan saçın da, ayak gibi olduğu (**Kâdîhân**)da yazılıdır.]

Erkeğin veyâ kadının avret uzuvlarından herhangi birinin dörtde biri, bir rükün (Yâni, üç kere sübhânallah diyecek kadar zaman) açık kalırsa, namaz bozulur. Azı açılırsa bozulmaz. Namazı mekrûh olur. Meselâ, ayağının dörtde biri açık olan kadının namazı sahîh olmaz. Kendisi açarsa hemen bozulur. **(Umdet-ül-islâm)**da diyor ki, (Kadının topuk kemiği veyâ bileği veyâ boynu veyâ saçı açık olarak kıldığı namazı sahîh olmaz. İnce olup içindeki uzvun şekli veyâ rengi görünen kumaş, yok demektir.) Şâfi'îde kadının iki elinden ve yüzünden başka heryeri her zaman avretedir.

İbni Âbidîn "rahmetullahi aleyh", (**Redd-ül-muhtâr**)da buyuruyor ki:

Avret yerini örtmek, namazda da, namaz dışında da farzdır. İpek ve gasb edilmiş, çalınmış kumaşla örtülü olarak namaz kılmak tahrîmen mekrûhdur. Hiçbirşey bulamıyan bir erkeğin, yalnız ipek bulunca, ipekle de örtmesi lâzım olur. Yalnız iken kılarken de, örtmek farzdır. Temiz elbisesi bulunan kimsenin karanlıkda, yalnız iken de çıplak kılması câiz değildir.

HABİB: Sevilen kimse, sevgili, sevilen. Sevgili mânâsına Muhammed aleyhisselam.
Habîb-i Ekrem: Lutuf ve cömertliği çok olan, kerem sâhibi sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm.

Kadınların, namaz dışında, yalnız iken, diz ve göbek arasını örtmesi farz olup, sırtını ve karnını örtmesi vâcib, başka yerlerini örtmesi edebdir. Evde yalnız iken, başı açık dolaşabilir. Görünmesi câiz olan onsekiz erkek yanında, ince baş örtüsü örtmeleri evlâdır. İyi olur. Yalnız iken avret yeri, ancak özür ile açılabilir. Meselâ halâda açılır. Yalnız olarak gusûl abdesti alırken açmak mekrûh olur veyâ câizdir veyâ küçük yerde câiz olur da denildi.

Namaz dışında, necâsetli elbise ile de örtünmek lâzım olur.

KADINLARIN ÖRTÜNMESİ

Yedi veyâ on yaşında olan gösterişli kızlar ve onbeş yaşını dolduran veyâ bâliğa olan bütün kızlar, kadın hükmündedir. Böyle kızların başları, saçları, kolları, bacakları açık olarak, yabancı erkeklere görünmeleri ve erkeklere tegannî etmeleri, onlarla yumuşak, cilveli konuşmaları harâm olur.

Kadınların, yabancı erkeklerle, alış veriş gibi, ihtiyaç olduğu zaman, fitneye sebep olmayacak şekilde, sert konuşması câizdir. Erkekler arasında yüzünü açmaları da böyledir. Kadınların, başı, saç, kolları, bacakları açık sokağa çıkmaları ve yabancı erkeklere, lüzümsüz yere, seslerini duyurmaları, erkeklere şarkı söylemeleri, plâk ile, film ile de duyurmaları, Kur'ân-ı kerîm, mevlid, ezân okuyarak duyurmaları büyük günâhdır.

[Kadınların, kızların ince, dar veyâ kürklü örtü ile ve küpe, gerdanlık gibi zînet eşyası açık olarak ve erkekler gibi giyinerek ve saçlarını erkekler gibi traş ederek sokağa çıkmaları harâmıdır. Bunun için, geniş bile olsa, pantolon ile örtünmeleri de câiz değildir. Pantolon, erkek elbisesidir. **(Tergîb-üs-salât)**daki hadîs-i şerîflerde, **(Örtülü olan çıplaklara ve erkek gibi giyinen kadınlara ve kadın gibi giyinen, süslenen erkeklere la'net edildi.)** Hele dar pantolon, erkeklere de câiz değildir. Çünkü, kaba yerleri dışardan belli olmaktadır. Bundan başka, kadınların pantolon giymeleri eskiden de, şimdi de islâm âdeti değildir. Dinsizlerden, islâm tesettürünü bilmiyenlerden gelmektedir. Harâmlar yayılsa, yerleşseler de, islâm âdeti olamazlar. Kâfirlere benziyenin, onlardan olacağı, hadîs-i şerîfde bildirilmiştir. Pantolon, manto altına giyilebilir ise de, mantonun pantolon yokmuş gibi dizleri örtmesi lâzımdır.

Erkeklerin yabancı kadının yüzünden ve avuçlarının içinden ve dışından başka yerine bakmaları dört mezhebde de harâmıdır. Kızların yüzlerine şehvet ile bakmaları da harâmıdır. Bunun için, kızların yüzlerini de örtmeleri lâzımdır.

Erkeklerin, erkeğin göbeği ile dizi arasına bakmaları harâmıdır. Bunun dışına, şehvetsiz bakmaları câizdir. Zevcesine ve kendi câriyelerine tepeden turnağa kadar, şehvet ile dahî bakması ve bunların ona bakmaları câizdir.

Habîb-i Hudâ: Allah'ın sevgilisi Muhammed aleyhisselâm.

Habîb-i Kibriyâ: Kibriyâ sahibi Allahü teâlânın sevgilisi Muhammed aleyhisselâm.

HABİBULLAH: "Allahü teâlânın sevgilisi" mânâsına Muhammed aleyhisselâm.

Bakması câiz olan yere, şehvetden emîn olanın dokunması da câizdir. Bir hadîs-i şerîfde, (Ananın ayağını öpmek, Cennet kapısının eşiğini öpmek gibidir) buyuruldu. Fakat, yabancı genç kadının eline ve yüzüne bakmak câiz olduğu hâlde, şehvetden emîn olsa dahî, dokunmak, tokalaşmak câiz değildir.

Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", **(Yabancı kadınların, yüzlerine şehvet ile bakanların gözlerine, kıyâmet günü ergimiş kızgın kurşun dökülecektir)** buyurdu. (Birgivi vasiyyetnâmesi)ni şerh eden, Kâdî zâde, göz âfetlerini anlatırken diyor ki, Nûr sûresi, 30. âyet-i kerîmesinde meâlen, **(Ey Resûlüm "sallallahü aleyhi ve sellem"! Mü'minlere söyle, harâma bakmasınlar ve avret yerlerini harâmdan korusunlar! İmânî olan kadınlara da söyle, harâma bakmasınlar ve avret yerlerini harâm işlemekten korusunlar!)** buyuruldu.

(Rıyâd-un-nâsihîn)de diyor ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" vedâ' haccında: **(Yabancı kadına şehvet ile bakan bir kimsenin gözleri ateşle doldurulup, sonra Cehenneme atılacaktır. Yabancı kadın ile toka edenin kolları ensesinden bağlanıp, Cehenneme sokulacaktır. Yabancı kadın ile, lüzûmsuz yere şehvet ile konuşanlar, her kelimesi için, bin sene Cehennemde kalacaktır)** buyurdu. Bir hadîs-i şerîfde buyurdu ki: **(Komşu kadına ve arkadaşların kadınlarına şehvet ile bakmak, yabancı kadınlara bakmaktan on kat daha günâhdır. Evli kadınlara bakmak, kızlara bakmaktan bin kat daha çok günâhdır. Zinâ günâhları da böyledir.)**

(Berîka) kitabında diyor ki, **(Üç şey, göze cilâ verir: Yeşillîğe, akarsuya ve güzel yüze bakmak)** ve **(Üç şey gözü kuvvetlendirir. Sürme çekmek, yeşillîğe ve güzel yüze bakmak)** hadîs-i şerîfleri, bakması helâl olan kimselere bakmanın faydasını bildirmektedir. Yoksa, yabancı kadınlara, kızlara bakmak, gözü zayıflatır ve kalbi karartır. Hâkim, Beyhekî ve Ebû Dâvûd bildiriyorlar ki, Ebû Ümâmenin "radiyallahü anh" bildirdiği hadîs-i merfû'da, **(Yabancı bir kızı görüp de, Allahü teâlânın azâbından korkarak, başını ondan çeviren kimseye Allahü teâlâ ibâdetlerin tadını duyurur)** buyuruldu. İlk görmesi afv olunur. Bir hadîs-i şerîfde, **(Allah için yapılan cihâdda düşmanı gözleyen veya Allah korkusundan ağhyan veya harâmlara bakmıyan gözler, kıyâmetde Cehennem ateşini görmeyeceklerdir)** buyuruldu.

Hürmet-i Musâhere

Herhangi kadın ile zinâ etmek veyâ herhangi bir yerine şehvet ile dokunmak, unutarak veyâ yanılarak bile tutsa, Hanefîde ve Hanbelîde **(Hürmet-i musâhere)**ye sebep olur. **Yâni, o kadının neseb ile ve süt ile olan anası ve kızları ile o erkeğin**

HAC: İslâm'ın beşinci şartı. Gerekli şartlara hâiz, bülûğa ermiş, hür, zengin, akli başında her müslümanın ömründe bir defâ Mekke'ye gidip ihramlı olarak Kâbe'yi Tavâf-ı ziyâret yapması, Arafât'ta bir miktâr durması ve diğer bâzı vazîfeleri ifâ etmesi.

evlenmesi, kızın da, oğlanın oğlu ve babası ile evlenmesi ebedî harâm olur.

[Bir baba ile kızı arasında hürmet-i musâhere hâsıl olursa, kızın anası ile, yâni adamın zevcesi ile adam arasındaki nikâh bozulmaz. Kadın başkası ile evlenemez. Adamın bu kadını boşaması lâzım olur. Bu kadın ile evli kalması ebedî harâm olur. Dâmâd ile kayın vâlidesi arasında hürmet-i musâhere hâsıl olursa, dâmâdın zevcesini boşaması lâzım olur. Dâmâd, bu kadın ile, sonsuz olarak, bir daha evlenemez. **(Bezzâziyye)**

Kızlar, kendilerinden emîn olsalar da, yabancı erkeklere dokunmaları câiz değildir. Şehvet ile dokunurlarsa, hürmet-i musâhere hâsıl olur. Kızın ve ihtiyârların şehveti, kalbinin meyl etmesi demektir. Şehvete sebep olmayacak derecede ihtiyâr kadınla müsâfeha etmek [tokalaşmak] ve elini öpmek, kendinden emîn olana câiz ise de, yapmamak daha iyidir.

Erkeklerin, (Ebedî mahrem)leri olan kadınlarla berâber halvet etmeleri ve sefere [meselâ hacca] gitmeleri câizdir. Bir adamın ebedî mahrem olmıyan kadınla (Halvet) [yâni tenhâ yerde yalnız kalmak], tarafeyne göre, harâmdır. Başka müttekî erkek veyâ bu adamın ebedî mahremlerinden biri veyâ zevcesi ile birlikte bulunursa, harâm olmaz.

Halvet etmekle veyâ önünden başka yerine şehvetle bakmakla, hürmet-i musâhere hâsıl olmaz. **İbni Âbidîn** “rahmetullahi teâlâ aleyh”, imâmlığı anlatırken diyor ki, (Yabancı kadın çok olsa da, halvet olur. Çok ihtiyâr kadınla ihtiyâr erkek sefere çıkar ve yalnız kalabilirler. **[Eşbâh]**

Ebedî mahrem olan onsekiz kadından biri ile halvet câiz ise de, yalnız süt kardeş ile ve genç kaynana veyâ gelin ile, fitne şübhesi olunca, mekrûhdur. Yabancı genç kadınla, zarûret olmadan, konuşmak câiz değildir. Mescid gibi dışarıdan içerisi görünen umûma açık yerlerde [nakil vâsıtalarında, dükkânlarda] yalnız kalmak, halvet olmaz.) Bir evin iki odası bir yer sayılmaz. Ebedî mahrem olan kadınların kimler olduğu, **(Tam İlmihâl Se'adet-i Ebediyye)** ikinci kısımda, 34. cü maddede [569.cu sahîfede] yazılıdır.

Baldız ve yengenin de yabancı kadın oldukları **(Ni'met-i islâm)**ın hac kısmında ve **(Bahrülfetâvâ)**da ve **(Alî efendi fetvâsı)**nda yazılıdır. Bunların da saçına, başına, koluna, bacağına bakmak harâmdır. Bunlar gibi yabancı akrabâ evine gidince veyâ onlar gelince, kadın erkek birlikte oturmak, gülüp neş'elenmek câiz değildir. Berâber oturmak âdet olan ve harâm olduğuna ehemmiyyet verilmiyen yerlerde, fitne çıkarmamak ve akrabâ arasında düşmanlıklara yol açmamak için, kadınlar erkek akrabâ yanında ve sofrada örtülü olarak, kısa zaman oturur. Ciddî konuşulur. Bu görüşmenin kısa sürmesine ve seyrek olmasına ve bilhâssa bir yerde yalnız bulun-

HABİS: Kötü, alçak, âdî, bayağı. Pis, murdar. Kötü huylu hastalık veya ur.

Hacc-ı Asgar: Küçük hac. Umre.

Hacc-ı Ekber: Haccetü'l-İslâm. Farz olan büyük hac.

mamalarına çok dikkat etmelidir. Dînini bilen ve uyan, bilgili ve hâlis müslümanlar, böyle birlikde hiç oturmamalıdır. Câhillerle münâkaşa etmemeli, dînimiz böyle emr ediyor diye ısrâr etmemeli, dünyâ işlerini ileri sürerek, tatlı söyleyip, akrabâyı darıltmıyarak, harâmdan kaçınmağa çalışmalıdır.

İSTİKBÂL-İ KIBLE

Namazı Kâ'be'ye karşı kılmaktır. Kâ'be için kılmak değildir. Kible önce (**Kudüs**) idi. Hicretten onyediy ay sonra, Şa'bân ortasında salı günü öğle veyâ ikinci namazının üçüncü rek'atinde iken Kâ'be'ye dönülmesi emr olundu. Göz sinirlerinin çapraz istikameti arasındaki açıklık, Kâ'be'ye rastlarsa, Hanefî ve Mâlikî mezheplerinde namaz sahîh olur. Bu zâviye, yâni açı takrîben 45 derecedir. İstanbulun kible istikameti, cenûbdan, yâni güneyden yirmidokuz derecelik bir zâviye [açı] kadar şarkdadır, yâni doğudadır. Bu açıya "**Kible zâviyesi (açısı)**" denir. Harîta üzerinde bir şehir ile, Mekke şehri arasında çizilen doğruya "**Kible hattı**" denir. Bu hat, kible istikametini gösterir. Güneş bu hat üzerine gelince, "**Kible saati**" olur. Bu hat ile bu şehirden geçen tûl, yâni meridyen dâiresi arasındaki zâviyeye "**Kible açısı**" denir. Bir şehrin kible istikameti, tûl (meridyen) ve arz (enlem) derecelerine tâbidir.

Mekke-i mükerremenin tûlü, yâni meridyeni 140,17°, arzı, yâni enlemi 21,43° dir.

İstanbul'un tûlü, yâni meridyeni 28 derece 21 dakika [kısacası 29°], arzı, yâni enlemi 41 derecedir.

İstanbulda pusula ile anlaşılan cenûb, güney cihetinden 31° şarka, yâni doğuya dönünce, kibleye dönülmüş olur.

*Gelin namaz kılalım, kalbden pası silelim,
Allaha yaklaşılmaz, namaz kılınmadıkca!*

NAMAZ VAKİTLERİ

(Mukaddimet-üs-salât), (Tefsîr-i Mazherî) ve (Halebî-yi kebîr)deki hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: (Cebrâil aleyhisselâm Kâ'be kapısı yanında iki gün bana imâm oldu. İkimiz, fecr doğarken sabâh namazını, güneş tepeden ayrılırken öğleyi, herşeyin gölgesi kendi boyu uzayınca ikindiye, güneş batarken [üst kenarı kaybolunca] akşamı ve şafak kararınca yatsıyı kıldık. İkinci günü de, sabâh namazını, hava aydınlanınca; öğleyi, herşeyin gölgesi kendi boyunun iki katı uzayınca; ikindiye, bundan hemen sonra, akşamı, oruç bozulduğu zaman, yatsıyı gecenin üçde biri olunca kıldık. Sonra, yâ Muhammed, senin ve geçmiş

HAC AYLARI: Hac ibâdetinin yapıldığı Şevvâl ve Zilka'de ayları ile Zilhicce'nin ilk on günü.

HAC ZAMANI: Hac Vakti, hac Günleri. Arefe ve bayram günleri olmak üzere beş gün.

Peygamberlerin namaz vakitleri budur. Ümmetin, beş vakit namazın herbirini, bu kıldığımız iki vaktin arasında kılsınlar dedi.) Bu hâdis, mi'râcın ertesi günü, hicretten iki sene evvel, 14 Temmuz günü idi. Kâ'benin irtifâ'ı 12,24 m, meyl-i şems 21 derece 36 dakika, arz derecesi 21 derece 26 dakika olduğundan, fey-i zevâl 3,56 cm. idi. Hergün beş kerre namaz kılınması emr olundu.

Âkıl ve bâliğ olan, yâni akli olup, evlenme yaşına gelmiş olan her müslüman erkeğin ve kadının, hergün beş vakit namazı, vakitlerinde kılmaları farzdır. Bir namaz, vakti gelmeden önce kılınırsa, sahîh olmaz. Hem de, büyük günâh olur. **Namazın sahîh olması için, vaktinde kılmak lâzım olduğu gibi, vaktinde kıldığını bilmek, şübhe etmemek de farzdır. (Tergîb-üs-salât)**daki hadîs-i şerîfde, **(Namaz vakitlerinin bir evveli vardır. Bir de sonu vardır)** buyuruldu.

Temkin Zamanı

Bir namazın hakîkî vakti ile şer'î vakti arasındaki zaman farkına “**Temkin zamanı**” denir.

Temkin mikdârı her namaz vakti için takrîben aynıdır. İstabil'un temkin mikdârı 10 dakikadır.

Bir mahalde, (Sabâh namazının vakti), dört mezhebde de, (şer'î gece)nin sonunda başlar. Yâni, (Fecr-i sâdik) denilen beyâzlığın şarkdaki, doğudaki ufku zâhirî hattının, yâni görünen ufuk hattının bir noktasında görülmesi ile başlar. **Oruç da, bu vakitte başlar.**

İslâm âlimleri asırlardan beri, fecr irtifâ'ının -19 derece olduğunu anlamışlar, diğer rakamların doğru olmadığını bildirmişlerdir. Müslümanların, din işleminde, hıristiyanlara ve mezhebsizlere değil, islâm âlimlerine uyması lâzımdır. Fetvâ böyledir. Müctehid olmıyanların, bu fetvâyı değışdirmeğe hakları yoktur. 20 derece yaklaşınca başladığını bildirenlerin de bulunduğu, **(İbni Âbidîn)**de ve **(M.Ârif beğîn takvîmi)**nde yazılıdır. Fakat, fetvâyaya uymıyan ibâdetler, sahîh olmaz.

İbâdetlerin vakitlerini tayin ve tesbît etmek, yâni anlayıp anlatmak, din bilgisi ile olur. Fıkıh âlimleri, müctehidlerin bildirdiklerini (Fıkıh) kitâblarında yazmışlardır. Bildirilmiş olan vakitleri, hesâb etmek câizdir. Hesâb ile bulunanların, din âlimleri tarafından tasdik edilmesi şarttır.

Namaz vakitlerini hesâb etmek, farz-ı kifâyedir. Müslümanların, namaz vaktinin başını ve sonunu güneşin hareketinden veyâ âlimlerin tasdik ettiği takvîmlerden anlamaları farzdır.)

Hakîkî din adamlarından ve hey'et ilmi mütehasşislerinden meydâna gelen heyetlerin en modern âletlerle yaptığı rasad ve hesâblarla bulunan namazların şer'î

HACERÜ'L-ESVED: Kâbe-i mu'azzamanın doğu köşesinde 1, 5 metre kadar yükseklikte bulunan ve Cennet yâkutlarından olan parlak siyah taş.
HÂDÎ: Kullarından dilediğine doğru yolu gösteren yüce Allah.
Esmâ-i hüsnâdan (el-Hâdî).

vakitlerinin, islâm âlimlerinin asırlardan beri hesâb ile ve (**Rub'-ı dâire**) âleti ile buldukları vakitlerin aynı olduğunu görmüşlerdir. Bunun için, temkin zamanlarını ve dolayısı ile namaz vakitlerini değiştirmek câiz değildir.

(**İbni Âbidîn**) ve Şâfi'î (**El-envâr**) ve Mâlikî (**El-mukaddemet-ül-izziyye**) şerhinde, (**Mizân-ül-kübrâ**)da diyor ki,

(Namazın sahîh olması için, vakti girdikten sonra kılınması ve vaktinde kılındığını bilmek şarttır. Vaktin girdiğinde şüpheli olarak kılıp, sonra vaktinde kılmış olduğunu anlarsa, bu namazı sahîh olmaz. Vaktin bilinmesi, vakitleri bilen âdil bir müslümanın okuduğu ezânı işitmekle olur. Ezânı okuyan âdil değil ise, [veyâ âdil müslümanın hâzırladığı takvîm yoksa], kendisi vaktin girdiğini araştırıp, kuvvetli zan edince kılmalıdır. Fâsıkın veyâ âdil olduğu bilinmeyen kimsenin, kibleyi göstermesi, temiz, necis, helâl, harâm gibi dinden olan şeylere şehâdet etmesi [söylenmesi] de, ezân gibi olup, ona değil, kendi araştırıp anladığına uyması lâzımdır.)

Sabâh namazını her mevsimde (**İsfâr**) etmek, yâni ortalık aydınlanınca kılmak müstehabdır. Cemâat ile öğle namazını, yazın sıcakda geç, kış günleri ise, erken kılmak müstehabdır. Akşam namazını her zaman erken kılmak müstehabdır. Yatsıyı, şer'î gecenin yâni gurûbdan, yâni güneşin batışından fecre kadar, yâni imsâka kadar olan zamanın üçde biri oluncaya kadar geç kılmak müstehabdır. Gecenin yarısından sonraya bırakmak tahrîmen mekrûhdur. Bu gecikdirmeler, hep cemâat ile kılanlar içindir. Evinde yalnız kılan, her namazı vakti girer girmez kılmalıdır.

(**Künûz-üd-dekâik**)da yazılı ve Hâkimin ve Tirmüzinin bildirdikleri hadîs-i şerîfde, (**İbâdetlerin en kıymetlisi, evvel vaktinde kılınan namazdır**) buyuruldu. (**İzâlet-ül hafâ**)nın beşyüztüzyedinci sahîfesinde yazılı, (**Müslîm**) kitâbındaki hadîs-i şerîfde, (**Bir zaman gelecek, âmirler, imâmlar, namazı öldürecekler, vaktinden sonraya bırakacaklardır. Sen, namazını vaktinde kıl! Senden sonra, [öğle ve yatsı namazlarında] cemâat olurlarsa, onlarla da, tekrar kıl! İkinci kıldığın nâfile olur**) buyuruldu.

İkinciye ve yatsıyı, İmâm-ı a'zamın kavline göre, asr-ı sâni ve işâ-i sânide kılmak ihtiyâtlı olur. Uyanamayan, vitri yatsıdan hemen sonra kılmalıdır. Yatsıdan evvel kılırsa, sonra tekrar kılar. Uyanabilen ise, gecenin sonunda kılmalıdır.

Ahmed Ziyâ beğ diyor ki, (İslâm âlimleri, imsâk vaktinin, beyâzlığın ufku-ı zâhirî hattı üzerinde yayıldığı vakit değil, beyâzlığın ufuk üzerinde ilk görüldüğü vakit olduğunu bildirdiler.) Bazı Avrupa kitâbları ise, fecr, beyâzlıktan sonra başlayan kırmızılığın ufuk üzerinde yayılmasının tamam olduğu vakittir diyerek, güneşin ufuk altında -16 derecedeki hakîkî irtifâ'ı ile hesâb etmektedir.

1983 senesinden beri, bazı takvîmcilerin, bu Avrupa kitâblarına uyarak, imsâk

HADES: Abdestsizlik. Abdest ve gusül almayı gerektiren hâl. Sonradan ortaya çıkan.
Hadesten Tahâret: Abdesti olmayan kimsenin abdest alması; cünüb olanın ve hayız ve nifâs hâli sona eren kadının gusül, boy abdesti alması.

vakitlerini, -16 dereceden hesâb etdikleri görülüyor. Bu takvîmlere uyanlar, sahûr yemeğini, islâm âlimlerinin yazdıkları vakitlerden 15-20 dakîka sonraya kadar yiyorlar. Bunların oruçları sahîh olmuyor.

Sabah Namazı Vakti

Sabah namazı vakti, fecrin doğmasından, yâni şarkta beyazlık başlamasından itibaren, güneş doğuncaya kadardır.

Öğle Namazı Vakti

Öğle namazı vakti, cisimlerin gölgelerinin kısıлып, uzamağa başladığı zamandan (yâni fey-i zevâlden) itibaren başlar ve fey-i zevâle ilave olarak, gölge bir misli veya iki misli uzayuncaya kadar devam eder. Bir misli uzaması iki imâma, yâni İmâm-ı Ebû Yusuf ve İmâm-ı Muhammed'e, iki misli uzaması ise; İmâm-ı A'zam Ebû Hanife'ye "rahmetullahi aleyhim" göredir.

İkinci Namazı Vakti

İmâm-ı Ebû Yusuf ve İmâm-ı Muhammed'e göre; fey-i zevâle ilave olarak gölge kendisini meydana getiren cisim kadar uzayınca ikinci vakti başlar ve güneş kayboluncaya kadar devam eder.

İmâm-ı A'zam'a göre ise; fey-i zevâle ilave olarak gölge kendisini meydana getiren cismin iki misli olunca başlar, güneş kayboluncaya kadar devam eder.

Fakat, güneş sarardıktan sonra yâni ufuk hattına bir mızrak boyu yaklaşınca, yâni akşam namazı vaktine yaklaşık 40 dakika kala her namazı kılmak haramdır. Yâni ikinci namazını bu kadar geciktirmek haramdır. Yoksa, ikinci namazını kılmamış ise, güneş batıncaya kadar da kılmak lâzımdır.

Akşam Namazı Vakti

Akşam namazı vakti, güneş kaybolduktan sonra başlayıp, şafak kararuncaya yâni iki imâma göre batıda kırmızılık kayboluncaya, imâm-ı a'zama göre beyazlık kayboluncaya kadar devam eder.

Yatsı Namazı Vakti

Akşam namazı vaktinin çıkmasından itibaren, fecrin ağarmasına kadar devam eder.

İki imâma göre; kırmızılık kaybolunca başlar.

HADİS: Söz. Peygamber efendimizin mübârek sözleri, Hadîs-i şerîf.
Hadîs-i kudsî: Mânâsı Allah'ü teâlâdan, sözle ifadesi Resûl-i ekrem
sallallâhü aleyhi ve selleme ait olan hadîs-i şerîfler.

İmâm-ı A'zam'a "rahmetullahi aleyh" göre; yatsının vakti, gökteki beyazlık kaybolunca başlar ki, kışın kırmızılığın kaybolmasından Eylül'den Mart ayına kadar 10-12 dakika, Nisanda 12-14, Mayıs'ta 14-18, Haziranda 18-19, Temmuzda 15-19, Ağustosta ise 12-15 dakika sonradır. Yâni iki imâma göre yatsı vakti olduktan sonra, bu süreler kadar bekleyip yatsıyı kılarsa, bütün imâmlara göre kılmış olur. Yatsı namazını özürsüz, gece yarısından sonraya bırakmak tahrîmen mekrûhtur.

Her memleketin namaz vakti, o memleketin ekvator'dan uzaklığına ve mevsimlere göre değişir.

NAMAZ KILMASI HARAM OLAN VAKİTLER

Namaz kılması tahrîmen mekrûh, yâni harâm olan vakitler üçtür. Bu üç vakitte başlanan farzlar sahîh olmaz. Güneş doğarken, batarken, gündüz ortasında ikendir. Bu üç vakite, "**Kerâhet zamanı**" denir. Nâfileler sahîh olursa da, tahrîmen mekrûh olur. Bu üç vakitte başlanan nâfileleri bozmalı, başka zamanlarda kazâ etmelidir.

Bu üç vakitte, secde-i tilâvet ve secde-i sehv de câiz değildir. Güneş batarken, yalnız o günün ikindi namazı kılınır.

Güneşin doğması, üst kenarının ufuk hattından görünmeğe başlayıp, bakamıyacak kadar parlamasına yâni (**Duhâ vakti**)ne kadar olan zamandır ki yaklaşık ortalama 40 dakika kadardır. Bu ara (**Kerâhet zamanı**)dır. Bu vakit olunca iki rek'at (**İşrâk namazı**) kılmak sünnettir. Bu namaza "**Kuşluk namazı**" da denir. Bayram namazı da, bu vakitte kılınır.

Güneşin batması da, tozsuz, dumansız, berrak bir havada, ziyânın geldiği yerlerin veyâ kendisinin bakacak kadar sararmağa başladığı vakitten batıncaya kadar olan zaman demektir. Bu vakte "**İsfirâr-ı şems**" zamanı denir. Akşam namazı vaktine yaklaşık 40 dakika kalan zaman da mekrûh vakittir.

Gündüz ortası da öğle namazına yaklaşık 20-24 dakika kaladır. Mevsimlere göre değişir. Bu üç vakitte namaz kılmak mekrûhtur.

Güneş batarken, yalnız o günün ikindisi kılınır.

Bir de yalnız nâfile kılmak mekrûh olan iki vakit vardır. Sabâh imsâk vaktinden güneş doğuncaya kadar sabâh namazının sünnetinden başka nâfile kılınmaz.

İkindiyi kıldıktan sonra ve akşam namazından önce nâfile kılmak mekrûhdur.

Cum'a günü imâm minbere çıkınca ve müezzin ikâmet okurken, diğer namazlarda imâm namazda iken nâfileye, yâni sünnete başlamak mekrûhdur. Yalnız sabâh sünnetine başlamak mekrûh değildir. Bunu da safdan uzak veyâ direk arkasında kılmalıdır. Minbere çıkmadan başlanan sünneti tamamlamalı denildi.

Sabâh namazını kılarken, güneş doğmağa başlarsa, bu namaz sahîh olmaz. İkindiyi

Hadîs-i Cibrîl: Cebrâîl aleyhisselâmın Resûlullah sallallâhü aleyhi ve selleme insan suretinde gelerek sorduğu suallerden oluşan ve verilen cevapları kendisinin de tasdik ettiği, İslâm'ın şartlarını ve imânın esaslarını ortaya koyan meşhur hadîs-i şerîf.

kılarken güneş batarsa, bu namaz sahîh olur. Akşamı kıldıkdan sonra, tayyâre ile batıya gidince, güneşi görse, güneş batınca akşamı tekrar kılar.

Namaz vakitleri (**Tam İlmihâl Se'adeti Ebediyye**) kitabında geniş anlatılmaktadır. Oraya müracaat edilmeli.

EZÂN VE İKÂMET

Ezân, herkese bildirmek demektir. Beş vakit namaz ve kazâ namazları için ve Cumâ namazında hatibin karşısında, erkeklerin ezân okuması, sünnet-i müekkededir. Kadınların ezân ve ikâmet okuması mekrûhtur.

İlk Ezân

Hicretin birinci yılına kadar, namaz için ezân okunmazdı. Müslümanlar az ve toplu bir hâlde buldukları için böyle bir ihtiyaç da hissedilmemekteydi. Namaz vakti gelince (**Essalâtü câmi'a**), yâni "**Haydin namaza**" diye çağırır ve bununla yetinirlerdi.

Hicretten sonra, müslümanlar çoğalmaya başladığından artık (Essalâtü câmi'a) diye çağırılması, maksadı temin etmiyor, şehrin her tarafından işitilmiyordu.

Bundan sonra namaz vakitlerini bildirecek bir vasıtaya ihtiyaç vardı. Kimisi:

- Bir çan elde edelim, dedi.

Resûlullah efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem":

"O Nasârâ'ya (Hıristiyanlara) mahsustur" buyurdu. Bazıları,

- Boru çalsak, dediler.

Peygamber efendimiz:

"O da Musevilere mahsustur" buyurdu.

- Yüksek bir yere ateş yaksak, dediler.

Buna da:

"O da Mecûsilere mahsustur" buyurdu.

Bu sırada Abdullah bin Zeyd hazretleri, bir rüya gördü. Sıra ile üç gün tekrerr eden bu rüyasını, üçüncü gün sabahı, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin huzurunda şöyle anlattı:

- Yeşil bir şal ve peştemal bağlamış, eline çan almış bir kişi gördüm. Ona sordum:

- Elindeki çanı satar mısın?

- Ne yapacaksın?

- Namaz vakitlerini bildirmek için çalacağım. Bunun üzerine o zât dedi ki:

- Ben sana daha hayırlısını tarif edeyim.

HAFAZA MELEKLERİ: Koruyucu melekler.

Her insanın hayır ve şer işlerini yazan; ikisi gece, ikisi gündüz gelen ve insanı kötülüklerden ve cinlerden koruyan melekler.

HÂFİZA: Hıfz etme, ezberleme ve hatırdâ tutma kuvveti.

Kibleye karşı durdu ve yüksek sesle (**Ezân**)'ın mübârek kelimelerini okudu. Biraz durduktan sonra, aynı kelimeleri tekrar ederek sonuna doğru (**kad kâmetis'salâtü**) cümlesini ilâve etti.

Bunun üzerine Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz emir buyurdular:

"Rüya hakır. O kelimeleri Bilal'e öğret, okusun!"

Hazret-i Bilâl de "radiyallahü anh", Mescid-i şerîfin yanında bulunan yüksek bir dama çıkarak öğretilen kelimeleri okudu. Ve böylece ilk ezân okunmuş oldu.

Hazret-i Ömer "radiyallahü anh", ezân sesini işitince, koşa koşa Resûlullah efendimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" huzuruna geldi. Hazret-i Bilâl'in söylediği kelimeleri aynen rüyasında da işittiğini arz etti. O gece Eshâb-ı kirâmdan bir kısmı da aynı rüyayı görmüşlerdi.

İşte o günden itibaren, her namaz vakti ezân okunması sünnet kılındı.

Ezân

(**Dürr-ül-muhtâr**) kitâbından ve bunun açıklaması olan (**Redd-ül-muhtâr**)dan ezân bâbı tercüme edilerek ve kısaltılarak aşağıda yazıldı:

Ezân, belli olan arabca kelimeleri sırası ile okumaktır. Tercümesini okumak, ezân olmaz. Mânâsı anlaşılrsa da, fârisî ve başka dillerle okunmaz. Ezân okumak, hicretten önce Mekke'de, Mi'râc gecesi başladı. Hicretin birinci senesinde, namaz vakitlerini bildirmek için emr olundu. Mahalle mescidinde, yüksek yerde okuması sünnettir. Sesini yükseltmesi lâzımdır. Fakat, çok bağırarak için, kendini zorlamalıdır.

Radyoda ve hoparlör ile ezân okumanın câiz olmadığı, (**Se'âdet-i Ebediyye**) kitâbında, tegannî bahsinde ve (**Cennet Yolu İlmihâli**)nde uzun bildirilmiştir. **İbni Âbidîn** "rahime-hullahü teâlâ", namaz vakitlerini anlatırken diyor ki, (**Namazın sahîh olması için, namaz vaktinin girmiş olduğunu iyi bilmek lâzımdır. Vaktin girdiğinde şübhe ederek kılsa, sonra vakit girdikten sonra kılmış olduğu anlaşılrsa, kılmış olduğu namaz sahîh olmaz.** Vaktin girdiği, âdil bir müslümanın okuduğu ezân ile anlaşılır. Ezânı okuyan âdil değilse, vaktin girip girmediğini kendi araştırmalıdır. Girdiğini çok zan edince, kılar. Din işlerinde âdil bir müslümanın sözüne inanılır. Meselâ, kibleyi, bir şeyin temiz ve necis olmasını, helâl, harâm olmasını haber verince inanılır. Haber veren fâsık ise yahut âdil, fâsık olduğu belli değil ise, doğru söyleyip söylemediğini kendi araştırıp, zan etdiğine göre hareket eder. Çünkü çok zan etmek, iyi bilmek demektir.

Namaz vaktinin girdiğini haber vermek ibâdetdir. Burada da, namaz vaktini bi-

HÂFİZ: Râvileriyle (rivâyet edenlerle) birlikte yüz bin hadîs-i şer'î ezbere bilen hadîs âlimi. Hıfz eden, ezberleyen. Koruyan, muhâfaza eden.

Hâfız-ı Kur'ân: Kur'ân-ı kerîmi ezbere bilen, ezbere okuyan kimse.

len, âkıl bâliğ, âdil bir erkeğin ezânına inanılır. Fâsık olan müezzinin, imâmın haber vermesine inanılmaz. **Vaktinden evvel okunan ezân sahîh olmaz. Büyük günâh olur.** Ezân, belli kelimeleri, belli şekilde okuyarak, namaz vaktinin girdiğini bildirmekdir. Yüksek yere çıkıp okumak sünnettir.)

Dördüncü cildde şâhidliği kabûl edilmeyenleri şöyle bildiriyor: (Âmânın, mürtedin, çocuğun, yüksek sesle okuyup sesini yabancı erkeklere duyuran kadınların, çok yemîn edenin, dünyâ çıkarı için mezheb değışdirenin [mezhebsizin], şerâb içenin, diğerk alkollü içkilere devâm edenin, eğlence için çalgı çalanların, başkalarını eğlen-dirmek için çirkin şarkı söyleyenin ve bunu dinliyenin, fisk, günâh işlenen yerde otu-ranın, avret yeri açık gezenin, [karısını, kızını, emrinde olanları çıplak gezdirenin], tavla, kâğıt oynıyanın, her çeşit kumar oynıyanın, namaz kılacak vakit bırakmıyan oyuna, işe dalanın, fâiz yimekle meşhûr olanın, sokakda bevl yapanın, sokakda yiye-rek gidenin, müslümanı açıkça kötülüyenin şâhidlikleri kabûl olmaz. Çünkü bunlar, âdil değıldirler.)

Bir büyük günâhı bir kerre işliyen veya küçüklerini işlemekte ısrâr, devâm eden bir müezzinin okuduğı ezâna güvenilmez. Vehhâbîlerin, şî'ilerin, dinde reformcuların, mezhebsizlerin bildirmeleri, namaz vakitlerinin ve Ramazanın başlamasına delîl olmaz.

Ezânın, kâmetin ve namaz tekbîrlerinin radyo ile ve hoparlör ile bildirilmesi de, fıkıh kitâblarına uygun değıldir. Çünkü, bunlardan çıkan ses, insan sesi değıldir. İnsan sesine çok benzeyen ve insanın irâdesine tâbi olan, başka seslerdir. Elektriğın, mıknaîsin hâsıl etdiğı seslerdir. İnsan sesi, mikrofon içinde yok oluyor. Bunun yerine, endüksiyon akımı ve bundan magnetik dalgalar ve bundan ses dalgaları hâsıl oluyor. **İbni Âbidîn** “rahime-hullahü teâlâ”, Tilâvet secdesini anlatırken diyor ki: **Okumanın sahîh olması için, okuyanın okuduğunu temyîz etmesi, anlaması lâzımdır. Bunun için, delinin, uyuyanın, okuduğunun ne olduğunu temyîz edemiyen küçük çocuğun, kuşun, aks-ı sadânın sesleri, okumak değıldir. Okumak, namaz kılmak gibidir.** [Yâni namaz kılması sahîh olan kimsenin söylediğine okumak denir.] **Secde âyetini işitince secde etmesi lâzım olan insan, secde âyeti okursa, bunu işitenlerin secde etmeleri lâzım olur.** Yâni, bundan başka seslere okumak denmez.

Tahtâvî “rahime-hullahü teâlâ” (**Merâk-ıl-felâh**) hâşiyesinde diyor ki, (Kuşun ve öğretilmiş maymunun söyledikleri şeyler ve yüksek kubbelerde ve dağlardan aks eden sesler, insan okuması değıldir. Okumak değıl, okumağa benzeyen seslerdir. Çünkü, bu sesleri çıkaranlarda temyîz, yâni anlamak yokdur.) Görülüyor ki, insan okumasının aksleri, insanın irâdesine tâbi olduğı ve insanın sesine tam benzedi-

HAFÎ OKUMAK: Hafif okuma. Namaz kıraatında kendi işitecek kadar hafif sesli okumak.

HAFİF NECÂSET: Eti yenen dört ayaklı hayvanların bevli (idrarı) ve eti yenmeyen kuşların pisliği.

ği hâlde, buna okumak denilmiyor. Radyodan, hoparlörden çıkan Kur’ân ve ezân sesleri de, insanın irâdesi ile söylendiği ve söyliyenin sesine tam benzediği hâlde, insan sesi değildirler. Bunlar, Kur’ân okumak ve ezân okumak olmuyorlar. Kur’ân-ı kerîmi ve ezânı radyoda okumak, hoparlörle okumak, sünnetin terk edilmesine sebep oluyor. Bid’at oluyor.

Radyodan, hoparlörden çıkan ses, okuyan insanın sesinin kendisi olmadığı gibi, aksi de, görüntüsü de değildir. Başka ve metalik bir sesdir. Bu sesleri işiten kimse, imâmı ve ezânı duymuş olmaz. Bu seslerin kendilerini değil, benzerlerini işitmektedir. Minâreden, müezzinin sesini işitince, (ezân okunuyor) dememeli, **(namaz vakti gelmiş)** demelidir. İmâmın veyâ cemâatin hareketlerini görmeden, yalnız bu hoparlörden gelen seslere uyararak namaz kılınsa, imâma uyulmuş olmaz. İmâm ile kıldığı namazı sahîh olmaz.

Sağır kimsenin kulaklık takarak işitmesi, hoparlörden işitmesi gibidir. Bunun, imâmın sesini kulaklıkla işiterek kıldığı namaz da sahîh olmaz ise de, imâmın veyâ cemâatin hareketlerini görerek kıldığı için, namazı sahîh olmaktadır. Bu sebep ile sahîh olmasaydı, kulaklık ile işitmesi zarûret olarak, imâma uyması sahîh olurdu. Namazı hoparlör ile kıldırarak ise, hiçbir zaman zarûret değildir. Kur’ân-ı kerîmin ve ezânın benzerlerine de hürmet etmek, saygı göstermek lâzımdır.

Fıkıh ve fetvâ kitâblarının çoğunda, meselâ **(Kadîhân)**da diyor ki, (Ezân okumak sünnettir. İslâmın şî’ârından, alâmetlerinden olduğu için, bir şehirde, bir mahallede ezân terk edilirse, hükümetin oradaki müslümanlara zorla okutması lâzımdır. Müezzinin Kible cihetini ve namaz vakitlerini bilmesi lâzımdır. **Çünkü, ezânı başından sonuna kadar Kibleye karşı okumak sünnettir.** Ezân, namaz vakitlerinin ve iftâr zamanının başladığını bildirmek için okunur.

Bu vakitleri bilmiyenin okuması fitne çıkmasına sebep olur. Aklı olmıyan çocuğun, sarhoşun, delinin, cünüb olanın ve fâsıkın ve kadının ezân okumaları mekrûh olur. Müezzinin tekrar okuması lâzım olur. Oturarak, abdestsiz, şehirde hayvan üstünde okumak da mekrûh ise de, bunların ezânı îade edilmez. Ezân minârede veyâ mescidin dışında okunur. Mescidin içinde okunmaz. Telhîn, yâni kelimeleri bozacak şekilde uzatarak tegannî yapmak mekrûhdur. Arabîden başka dil ile ezân okunmaz.) **(Hindiyye)**de diyor ki, (Müezzinin, sesini tâkatinden fazla yükseltmesi mekrûhdur.)

İbni Âbidîn “rahime-hullahü teâlâ” diyor ki, (Ezânın uzaklardan işitilmesi için, müezzinin yüksek yere çıkıp okuması sünnettir. Birkaç müezzinin, bir ezânı birlikte okumaları câizdir.) Âlimlerin bu yazılarından anlaşılıyor ki, hoparlörle ezân, kâmet okumak ve namaz kıldırarak bid’atdır. Büyük günâhdır. Hadîs-i şerîfde, **(Bid’at**

HAK: Vâcibü'l-vücûd yâni varlığı lâzım olan, hiç yok olmayan, dâimâ var olan ve kendisinden başkası yaratmaya lâyık olmayan mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (El-Hakk). İslâmiyet. Gerçek, doğru. Adalet. Alacak. Pay, hisse.

İşliyenin hiçbir ibâdeti kabûl olmaz!) buyuruldu. Ho-parlörün sesi, insanın sesi-ne çok benziyor ise de, insan sesinin kendisi değildir. Mıknâtısın hareket ettirdiği parçalardan hâsıl olan sesdir. Yüksek yere çıkıp ayakda duran insanın sesi değildir. Ho-parlörleri minârenin, çatının sağına, soluna, arka tarafına koyarak, sesin kibleye doğru çıkamaması da, ayrıca günâh olmaktadır. Sesin uzaklara ulaşmasına ve ho-parlörün tırmalayıcı, metalik sesine ihtiyaç da yoktur. Çünkü, her mahallede mescid yapmak vâcibdir. Her mahallede ezân okunacak, her evden, mahallesinin ezânı işitilecektir. Bundan başka, (Ezân-ı Cavk) da câizdir. Birkaç müezzinin, bir ezânı birlikde okumalarına, “**Ezân-ı Cavk**” denir. Bir arada çıkan yanık, hazîn insan sesleri, uzaklardan işitilmekte, kalblere ve rûhlara tesîr etmekte, insanları vecde getirmekte, îmânlarını tâzelemektedir.

İbni Âbidîn “rahime-hullahü teâlâ”, namazın sünnetleri başında diyor ki, (İmâmın sesini, ihtiyaçdan fazla yükseltmesi mekrûh olduğu gibi, müezzin için de mekrûhdur. İmâmın sesi yetiştiği zaman, tekbîrleri müezzinin de bildirmesinin mekrûh olduğunu ve çirkin bid’at olduğunu, dört mezheb âlimleri sözbirliği ile bildirmişlerdir.) Bundan da anlaşılıyor ki, imâmın ve müezzinin ho-parlör kullanmaları tahrîmen mekrûh, yâni harâm ve çirkin bid’atdır. Bid’at işlemek büyük günâh olup, hiçbir ibâdetin kabûl olmamasına sebebdir.

Dînimize uygun okunan ezâna karşı tazîm ve hürmetde bulunmak lâzımdır! Ezân yeryüzünde söylenen sözlerin en doğrusudur.

Hazret-i Âişe “radıyallahü anhâ” [Elliyedi senesinde, Medînede, altmışbeş yaşında vefât etdi.] Her zaman ezânı dinlerdi. Sordular: “Ey mü’minlerin anası, niçin ezân okunurken işini terk ediyorsun?” (Ben Resûlullahdan “sallallahü aleyhi ve sellem” işitdim, **(Ezân okunurken iş işlemek dinde noksanlıktır)**” buyurdu. Onun için ezân okunurken işimi terk ederim) dedi.

HİKÂYE: Ezâna Gösterilen Hürmet

Ebû Hafs Haddâd “rahime-hullahü teâlâ”, [264 de Nişâpurda vefât etdi] demircilik yapardı. Her ne zaman ezânı işitse, çekici yukarı kaldırmış ise, aşağıya indirmez, eğer çekiç aşağıda ise, yukarı kaldırmazdı. Bir kişi ile konuşuyor idiyse, hemen sözünü keser, ezânı dinlerdi. Nihâyet bu zât merhum oldu. Dostları, cenâzesini götürürlerken, müezzin minâreden “Allahü ekber” diyerek ezân okumağa başladı. Cenâzeyi götürülenlerin omuzlarında mevtâ durdu. Cehd ve gayretlerine rağmen, cenâzeyi götürmek mümkün olmadı. Nihâyet ezân bitdikden sonra, cenâzeyi götürmek mümkün oldu.

HAKİKÎ: Aslına uygun olan, sâhici, gerçek. Asıl olan, doğru, sahit, uydurma olmayan, varlığı inkâr edilemeyen.
Hakikî Vakit: Astronomik formüllerle, yer yuvarlağı ve kürevî ufka göre hesaplanan vakit.

Ezân-ı Muhammedîye Hürmet Etmelidir

Ezân-ı Muhammedîye tazîm ve hürmet edenler ve onun, harflerini, kelimelerini değışdirmeyen, bozmadan ve tegannî etmeden, minâreye çıkıp sünnete uygun okuyanlar, yüksek derecelere vâsıl olacaklardır. İbni Âbidîn, namaz bahsinin başında diyor ki, (Oturarak, tegannî ederek, câmi içinde, vaktinden evvel [ve hoparlör ile] okunan ezân, islâm ezânı değildir.) Bunlar, sünnete uygun olarak tekrar okunur.

Bir hadîs-i şerîfde, (**Her kim ezân-ı Muhammedî sesini işitdiği zaman müezzin ile berâber hafifçe okusa, her harfine bin sevâb verilir, bin günâhı afv olur**) buyuruldu.

Ezân-ı Muhammedî, yâni sünnete uygun okunan ezân büyük bir ni'metdir. Tazîm edilmesi lâzım gelen büyük lutf-i ilâhîdir.

Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" (**İbâdetleri, bizim gibi yapmayanlar, bizden değildir**) buyurdu.

İkâmet, ezândan daha efdaldır. Ezân ve ikâmet, kıbleye karşı okunur. Okurken konuşulmaz ve selâma cevâb verilmez. Konuşursa, her ikisi de tekrar okunur.

Hangi Namazlarda Ezân ve İkâmet Okunur?

Bunu üç madde hâlinde bildirelim:

1- Kırdâ, bostânda, yalnız veyâ cemâat ile kazâ kılarken, erkeklerin ezânı ve ikâmeti yüksek sesle okumaları sünnettir. Sesi işiten insanlar, cinniler, taşlar, kıyâmetde şâhid olacaktır. Birkaç kazâyı bir arada kılan, önce ezân ve ikâmet okur. Sonraki kazâları kılarken, hepsine ikâmet okur, ezân okumasa da olur.

Kadınlar, vaktinde ve kazâ kılarken ezân ve ikâmet okumaz.

Evinde kazâ kılan, şâhidleri çoğaltmak için, ezân ve ikâmeti, odada işitilecek kadar, yüksek sesle okur. [Sünneti farz kazâsı niyyeti ile kılan da böyledir.]

2- Evinde yalnız veyâ cemâat ile vakit namazı kılan, ezân ve ikâmet okumaz. Çünkü, câmide okunan ezân ve ikâmet evlerde de okunmuş sayılır. Fakat, okumaları efdal olur. Müezzinin sesini evden duymak lâzım değildir.

Câmide ezân okunmazsa veyâ şartlarına uygun olmazsa, evde yalnız kılan ezân ve ikâmet okur.

Mahalle câmiinde ve cemâati belli kimseler olan her câmide, vakit namazı, cemâat ile kılındıktan sonra, yalnız kılan kimse, ezân ve ikâmet okumaz. Böyle câmilerde, vakit namazları, imâm mihrâbda olarak, cemâat ile kılındıktan sonra, tekrar cemâatler yapılabilir. İmâmlığı anlatırken buyuruyor ki, sonraki cemâatlerde de, imâm mihrâbda bulunursa, ezân ve ikâmet okunmaz. İmâmları mihrâbda dur-

HAKİKAT: Bir şeyin aslı, esâsı, mahiyeti. Doğru, gerçek.

Tasavvufta fenâ mertebesi, Allahü teâlâdan başka her şeyi unutma.

HÂL: Vaziyet, tavır. Tasavvuf ehlinin kalbine kendiliğinden gelen mânevî dereceler.

mazsa, ezânı ve ikâmeti, cemâat duyacak kadar sesle okurlar.

Yollarda bulunan veyâ imâmı ve müezzini bulunmayan ve cemâati belli kimse-ler olmıyan câmilerde, çeşitli zamanlarda gelenler, bir vaktin namazı için, çeşitli cemâatler yaparlar. Her cemâat için, ezân ve ikâmet okunur. Böyle câmide, yalnız kılan da, ezân ve ikâmeti kendi işiteceği kadar sesle okur.

3- Misâfir olanlar, kendi aralarındaki cemâat ile de, yalnız kılarken de, ezân ve ikâmet okur. Yalnız kılanın yanında, arkadaşları kılıyorsa, ezânı terk edebilir. Seferî olan kimse, bir evde yalnız kılarken de, ezân ve ikâmet okur. Çünkü, câmide okunan, onun namazı için sayılmaz. Seferî olanlardan bazısı, evde ezân okursa, sonra kılanlar okumaz. Yola en az üç kişi çıkmalı ve biri emîrleri olmalıdır.

Sünnete uygun olarak okunan ezânı duyan kimse, cünüb olsa da, câmi hâricinde Kur'ân-ı kerîm okuyor ise de, işitdiğini yavaşça söylemesi sünnettir. Başka birşey söylemez. Selâma cevâb vermez. Bir iş yapmaz. Ezânı işiten erkeklerin işini bırakıp, cemâate gitmesi vâcibdir. Evinde ehli ile de cemâat yapılabilir. Fakat, [câmide sâlih imâm varsa] câmiye gitmek efdaldır.

Vaktinden önce tegannî ile okunan ve arabî olmıyan ve cünübün, kadının okuduğu ezânı duyan da söylemez. Bir ezânı işitip söyliyeni kimse, başka yerde okunan ezânları duyunca artık söylemez. (**Hayye alâ**)ları duyunca bunları söylemeyip (**Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh**) der. Ezândan sonra, salevât getirilir. Sonra ezân duâsı okunur.

İkâmetde böyle yapılmaz. İkâmeti işitenin tekrar etmesi sünnet değil, müstehabdır. İkâmet okunurken câmiye giren kimse, oturur, ayakda beklemez. Müezzini efendi, (**hayye-alelfelâh**) derken, herkesle berâber kalkar.

İbni Âbidîn, namazın sünnetlerinde buyuruyor ki, **imâmın namaza dururken ve rükünden rükne geçerken ve selâm verirken, cemâat işitecek kadar, sesini yükseltmesi sünnettir.** Daha fazla yükseltmesi mekrûhdur. İmâm, namaza başlamak için, tekbîr getirmeli, **cemâate duyurmağı düşünmemelidir. Aksi takdirde namazı sahîh olmaz.**

Cemâatin hepsi, imâmı işitmediği zaman, müezzinin de herkese duyuracak kadar, sesini yükseltmesi müstehab olur. Müezzini de namaza başlamağı düşünmeyip, yalnız cemâate duyurmak için bağırırsa, namazı sahîh olmadığı gibi, imâmı duymayıp, yalnız bu müezzini sesi ile namaza duranların namazı da sahîh olmaz. Çünkü, namazı kılmıyan birine uyuş olurlar. Cemâate duyuracak kadardan daha yüksek bağırarak, müezzini için de, mekrûhdur. Dört mezheb âlimleri sözbirliği ile bildiriyor ki, cemâatin hepsi, imâmın sesini duyarken, müezzini de tekbîr getirmesi, mekrûhdur ve çirkin bid'atdır.

HÂKİM: Hüküm sahibi. Yargıç. Haklı ve haksızı ayırıp, hak ve adâlet üzere hükmeden, karar veren. Duygu, davranış vb.şeyleri iradesiyle kontrol edebilen.
Hâkim-i Mutlak: Tam ve gerçek hükmedici mânasına Allahü teâlâ.

Hattâ (**Bahr-ül-fetâvâ**)da ve (**Feth-ul-kadîr**)de ve (**Miftâh-ul-Cennet ilm-i hâli**) kenarındaki (**Üstüvânî**) risâlesinin sonuna doğru diyor ki, (Küçük mescidlerde, imâmın tekbîri işitilirken, müezzin yüksek sesle tekbîr getirirse, namazı bozulur.)

İbni Âbidîn, namazı anlatmağa başlarken diyor ki, (Vaktinde okunan ezân, islâm ezânı olur. Vakitsiz okunan ezân, konuşmak olur. Din ile alay etmek olur.) Asırlarca, göklere doğru uzanan, mânevî süslerimiz minâreler de, bu kötü bid'at yüzünden, birer ho-parlör direği hâline getirilmektedir. Sünnete uygun olarak okunan ezân ile alay eden, beğenmiyen, söz ile, hareket ile, hakâret eden kâfir [Allahın düşmanı] olur. Müezzin ile alay eden kâfir olmaz.

İmâm olmak, müezzinlik yapmaktan ve ikâmet okumak, ezân okumaktan efdaldır.

Ezân-ı Muhammedinin Kelimeleri ve Mânâları

ALLAHÜ EKBER: Allahü teâlâ, büyüktür. Ona bir şey lâzım değildir. Kulrının ibâdetlerine de muhtaç olmaktan büyüktür. İbâdetlerin, O'na hiçbir faydası yoktur.

Bu mühim mânâyı zihinlerde iyi yerleştirmek için, bu kelime, dört kere söylenir. Dinleyenler de “**Allahü ekber, Allahü ekber!**” diye tekrar eder. [Birinci ve üçüncü (R)ler cezm veyâ vasl ederek üstün okunur.]

EŞHEDÜ EN-LÂ İLÂHE İLLALLAH: Kibriyası, büyüklüğü ile kimsenin ibâdetine muhtaç olmadığı hâlde, ibâdet olunmağa O'ndan başka kimsenin hakkı olmadığına şehâdet eder, elbette inanırım. Hiçbir şey O'na benzemez.

Dinleyenler de bu mübârek kelimeleri tekrar eder.

EŞHEDÜ ENNE MUHAMMEDEN RESÛLULLAH: Muhammed “aleyhi ve âlâ âlihissalâtü vesselâm”ın, Onun gönderdiği Peygamberi olduğuna, Onun istediği ibâdetlerin yolunu bildiricisi olduğuna ve Allahü teâlâyâ ancak Onun bildirdiği, gösterdiği ibâdetlerin yarasır olduğuna şehâdet eder, inanırım.

Dinleyenler de bu mübârek kelimeleri tekrar eder. Ancak, ikinci defa Resûlullah efendimizin mübârek ismi söylenirken iki elin baş parmaklarını öpüp gözlerinin üstüne koyarak, (**İki gözümün nûrusun sen yâ Resûlallah**) der. Hazret-i Ebû Bekr-i Sıddık “radıyallahü anh” ezân okunurken, Resûlullahın ismini işitince, iki baş parmağının tırnağını öpüp gözlerine sürdü. Peygamber efendimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” sebebinin sorunca, (Yâ Resûlallah, senin mübârek isminle bereketlenmek için) dedi. Peygamber efendimiz de, (**Güzel yaptın. Böyle yapan göz ağrısı çekmez**) buyurdu.

HAYYE ALES-SALÂH, HAYYE ALEL-FELÂH: Mü'minleri felâha, saâdete, kurtuluşa sebep olan namaza çağırın iki kelimedir.

HAKÎM: Hikmet sâhibi, ilmi kâmil, işi güzel, uygun işler yaratıcı ve kullar arasında hükmedici mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (el-Hakîm). Hikmet ehli.
HALÎLULLAH: Allahü teâlânın dostu mânâsına İbrâhim aleyhisselâmın lakabı.

Dinleyenler de, “**Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah**” der.

ALLAHÜ EKBER: O’na lââyık bir ibâdeti kimse yapamaz. Herhangi bir kimse- nin ibâdetinin O’na lââyık, yakışır olmasından çok büyüktür, çok uzaktır.

Dinleyenler de bu mübârek kelimeleri tekrar eder.

LÂ İLÂHE İLLALLAH: İbâdete, karşısında alçalmaya müstahak olan, hakkı olan ancak O’dur. O’na lââyık bir ibâdeti kimse yapamamakla beraber, Ondan başka kimsenin ibâdet olunmaya hakkı yoktur.

Dinleyenler de bu mübârek kelimeleri tekrar eder.

Namazın şerefi ve büyüklüğü onu herkese haber vermek için seçilmiş olan bu kelimelerin büyüklüğünden anlaşılmaktadır.

Ezân Duâları

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyuruyor ki; (Ezân oku- nurken şu duâyı okuyun:

“**Ve ene eşhedü en lâ ilâhe illallahü vahdehü la şerîkeleh ve eşhedü enne Mu- hammeden abdühü ve resûlüh ve radîtü billahi rabben ve bil-islâmi dînen ve bi-Muhammedin sallallahü aleyhi ve selleme resûlen nebîyyâ.**”)

Yine bir hadîs-i şerîflerinde buyurdular ki; (**Ey benim ümmetim! Ezân bitince şu duâyı okuyunuz:**

“**Allahümme rabbe hâ’zihid-davetit-tâmmeti ve’s-salâtil-kâimeti âti Muhammedenil-vesîlete vel fadîlete ve’d-dereceter-refîate veb’ashü mekâmen mahmûdenil-lezî va’adtehü inneke lâ tuhlifül-mîâd.**”)

*Seslendi ol müezzin, durdu kâmet eyledi,
Kâ’beye döndü yüzün, hem de niyyet eyledi.*

*Duyunca ehl-i îmân, hürmet ile dinledi.
sonra namaza durup, Rabbe kulluk eyledi.*

HOPARLÖRLE EZÂN OKUMAK BİD’ATDİR

Ses çıkarmak için kullanılan cansız cisimlere “**mizmâr**”, “**çalgı**” denir. Gök gür- lemesi, top, tüfek, baykuş, papağan, çalgı değildirler. Ses çıkaran eğlence âletleri, davul, dümbelek, zilli maşa, ney, kaval, ho-parlör, hep çalgıdır. Çalgı, kendiliğinden ses çıkarmaz. Ses çıkarmak için, yâni kullanılmaları için, davul tokmağını gergin deriye vurmak, neyi üfleme, kavala ve ho-parlöre söylemek lâzımdır. Bunlardan

HALEF: Sonra gelen, yerine geçen.

HALİFE: İslâm devleti başkanı, reisi. Birinin yerine geçen. Bir tasavvuf büyüğünün yetiştirip başkalarını terbiye etmek ve yetiştirmekle vazifelendirdiği talebesi.

çıkan ses, bu çalgıların hâsıl ettiği sesdir. Üfleyen ve söyleyen insanın sesi değildir. Ho-parlörden işitilen Kur’ân-ı kerîm ve ezân sesleri, hep ho-parlörün hâsıl ettiği seslerdir. İmâm ve müezzin efendilerin sesleri değildir. Müezzin efendinin kendi sesi ezândır.

Ho-parlörün mikrofonuna söylenen söz de, yok olmakda, başka ses hâsıl olmadadır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki, **(Kıyâmet yaklaşınca, Kur’ân-ı kerîm mizmârdan okunur)** ve **(Bir zaman gelir ki, Kur’ân-ı kerîm mizmârlardan okunur. Allah için değil, keyf için okunur)** ve **(Kur’ân-ı kerîm okuyan çok kimseler vardır ki, Kur’ân-ı kerîm onlara la’net eder)** ve **(Bir zaman gelecektir ki, müslümanların en sefilleri, müezzinlerdir)** ve **(Bir zaman gelir ki, Kur’ân-ı kerîm mizmârlardan okunur. Allahü teâlâ bunlara la’net eder.)**

Mizmâr, her nev’i çalgı, düdük demektir. Ho-parlör de, mizmârdır. Müezzinlerin, bu hadîs-i şerîflerden korkmaları, ezânı, ho-parlör ile okumamaları lâzımdır. Bazı din câhilleri ho-parlörün fâideli olduğunu, sesi uzaklara götürdüğünü söylüyorlar. Peygamberimiz, **(İbâdetleri benden ve eshâbımdan gördüğünüz gibi yapınız! İbâdetlerde değişiklik yapanlara “bid’at ehli” denir. Bid’at sâhibleri, muhakkak Cehenneme gidecektir. Bunların hiçbir ibâdetleri kabûl olmaz)** buyurdu. İbâdetlere fâideli şeyler ilâve ediyoruz demek doğru değildir. Böyle sözler, din düşmanlarının yalanlarıdır.

Bir değişikliğin fâideli olup olmayacağını yalnız İslâm âlimleri anlar. Bu derin âlimlere **“Müctehid”** denir. Müctehidler kendiliklerinden bir değişiklik yapmazlar. Bir ilâvenin, değişikliğin bid’at olup olmayacağını anlarlar. Ezânı (Mizmâr) ile okumağa söz birliği ile bid’at denildi.

Bütün bid’atler, günâhlar, Allahü teâlânın düşmanı olan nefsi besler, kuvvetlendirir. Ho-parlör ile ezân okumak böyledir. Kitâbdaki, televizyondaki, imâm resmi, kendisi gibidir. O imâma çok benziyor ise de, imâmın kendisi değildir. Televizyondaki hareketlerini görse, sesini duysa da, bunun arkasında namaz kılınmaz.

*Âkıl isen kıl namazı, çün se’âdet tâcıdır.
Sen namazı öyle bil ki, mü’minin mi’râcıdır!*

NAMAZIN EHEMMİYYETİ

(Dürr-ül-muhtâr)da namazı anlatmağa başlarken ve **İbni Âbidîn, (Redd-ül-muhtâr)** kitâbı, ikiyüzotuzdördüncü sahîfede, bunları açıklarken buyuruyor ki:

Âdem aleyhisselâmdan beri, her dinde bir vakit namaz var idi. Hepsinin kıldığı, bir araya toplanarak bize farz edildi. Namaz kılmak, îmânın şartı değil ise de, na-

HÂLİK (hı ile): Her şeyi yoktan var eden, varlıkların geçireceği hâlleri takdîr ve tâyin eden mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (el-Hâlık).
(hı ile) Halkeden, yaratan. (ha ile) Traş eden, berber. (he ile) Helâk olan.

mazın farz olduğuna inanmak, îmânın şartıdır. Namaz, duâ demektir. İslâmiyyetin emr ettiği, bildiğimiz ibâdete, namaz (Salât) ismi verilmiştir. Mükellef olan [yâni âkil ve bâliğ olan] her müslümanın, hergün beş vakit namazı kılması (**Farz-ı ayn**) dır. Farz olduğu, Kur’ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde, açıkça bildirilmiştir. Mi’râc gecesinde, beş vakit namaz emr olundu. Mi’râc, hicretten bir yıl önce, Receb ayının yirmiyedinci gecesinde idi. Mi’râcdan önce, yalnız sabâh ve ikinci namazı vardı.

Yedi yaşındaki çocuğa, namaz kılmasını emr etmek, on yaşında kılmaz ise, el ile dövmek lâzımdır. Mektebdeki muallim, talebesini de, çalıştırmak için, el ile üç kerre dövebilir. Daha fazla vuramaz. Sopa ile dövemez. [İslâm mekteplerinde falaka olamaz. Sopa, karakolda, habshânedede olur. Dinsizler, gençleri islâmiyyetden soğutmak için, tiyatrolarda, filmlerde, hocaların talebeyi falakaya yatırdıklarını gösterip, din dersleri, islâm mektepleri kapatılarak gençlik falakadan, sopadan kurtarıldı derlerse islâm dînine iftirâ etmiş olurlar. İslâmiyyetde talebeyi sopa ile dövmek yasak olduğu, din kitâblarında, açıkça yazılıdır. Peygamberimiz “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” el ile üçden fazla vurmağı bile, yasak etmişti.] Çocuklara, başka ibâdetleri de öğretmek ve yapmağı alıştırmak, günâhlardan men etmek lâzımdır.

Farz namazların ehemmiyyetini bildirmek için, Muhammed Rebhâmî “rahmetul-lahi aleyh”, dörtyüzkırkdört kitâbdan toplıyarak, hicretin sekizyüzelliüçüncü [853] senesinde Hindistânda yazdığı (Riyâd-un-nâsîhîn) adındaki, fârisî kitâbının, ikinci kısmı, birinci bâb, onikinci faslında buyuruyor ki:

Sahîhayn ismi verilen, dîn-i islâmın iki temel kitâbında [(**Buhârî**) ve (**Müslîm**) de], Câbir bin Abdullahın “radiyallahü anh” bildirdiği bir hadîs-i şerîfde, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem”: (**Birinin evi önünde nehir olsa, hergün beş kerre bu nehirde yıkansa, üzerinde kir kalır mı?**) diye sordu. Hayır, yâ Resûlallah! dedik. (**İşte, beş vakit namazı kılanların da, böyle küçük günâhları afv olunur**) buyurdu. [Bazı câhillere, bu hadîs-i şerîfi işitince, o hâlde, hem namaz kılarım, hem de istediğim gibi, keyf sürerim. Nasıl olsa günâhlarım afv olur, diyor. Böyle düşünmek doğru değildir. Çünkü, şartları ile, edebleri ile kılınıp, kabûl olan bir namaz, günâhları döker. Sonra, küçük günâhları afv olsa bile, küçük günâh işlemeğe devâm etmek, ısrâr etmek, büyük günâh olur. Büyük günâh işlemeğe ısrâr etmek de, küfre sebeb olur.]

İbni Cevzî, (**El-mugnî**) ismindeki tefsîrinde buyuruyor ki, (Ebû Bekr-i Sıddîk “radiyallahü anh” buyurdu ki, beş namaz vakitleri gelince, melekler der ki, ey Âdem oğulları, kalkınız! İnsanları yakmak için hâzırlanmış olan ateşi namaz kılarak söndürünüz.) Bir hadîs-i şerîfde, (**Mü’min ile kâfiri ayıran fark, namazdır**) buyuruldu. Yâni, mü’min namaz kılar. Kâfir, kılmaz. Münâfıklar ise, bazan kılar, bazan kılmaz.

HALİM: Hep hilm sâhibi olan; günâh işleyenlerin, günâh işlemelerini ve emirlerine muhâlefetlerini gördüğü hâlde gazablanmayan ve onları cezâlandırmaya acele etmeyen, Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (el-Halîm). Yumuşak, sertlik göstermeyen.

Münâfıklar, Cehennemde çok acı azâb göreceklerdir. Müfessirlerin şâhi, Abdullah ibni Abbâs “radıyallahü anhümâ” diyor ki, Resûlullahdan “sallallahü aleyhi ve sellem” işitdim. Buyurdu ki, **(Namaz kılmıyanlar, kıyâmet günü, Allahü teâlâyı kızgın olarak bulacaklardır.)**

Hadîs imâmı, söz birliği ile bildiriyor ki, (Bir namazı vaktinde amden kılmıyan, yâni namaz vakti geçerken, namaz kılmadığı için üzülmeyen, kâfir olur veya ölürken îmânsız gider. Yâ namazı, hatırına bile getirmiyenler, namazı vazîfe tanımayanlar ne olur?) Ehl-i sünnet âlimleri sözbirliği ile buyurdular ki, (İbâdetler îmândan parça değildir.) Yalnız, namazda söz birliği olmadı. Fıkıh imâmılarından imâm-ı Ahmed ibni Hanbel, İshak ibni Râheveyh, Abdullah ibni Mübârek, İbrâhîm Nehâî, Hakem bin Uteybe, Eyyûb Sahtiyânî, Dâvûd Tâî, Ebû Bekr ibni Şeybe, Zübeyr bin Harb, daha birçok büyük âlimler, bir namazı amden, yâni bile bile kılmıyan kimse, kâfir olur, dedi.

O hâlde, ey din kardeşim, bir namazını kaçırma ve gevşek kılma, seve seve kıl! Allahü teâlâ kıyâmet günü, bu âlimlerin ictihâdlarına göre cezâ verirse, ne yaparsın?

(Tefsîr-i Mugnî)de diyor ki: (Büyüklerden biri şeytâna dedi ki, senin gibi melûn olmak istiyorum, ne yapayım? İblîs sevinip, benim gibi olmak istersen, namaza ehemmiyet verme ve doğru, yalan, herşeye yemîn et, yâni çok yemîn et! dedi. O kimse de, hiçbir namazı bırakmıyacağım ve artık yemîn etmiyeceğim, dedi.)

Hanbelî mezhebinde, bir namazı özürsüz kılmıyan, mürted gibi katl olunur ve yıkanmaz. Kefenlenmez ve namazı kılınmaz. Müslümanların mezârlığına gömülmez ve mezârı belli edilmez. Dağda bir çukura konur. Şâfi’î mezhebinde, namaz kılmamakta ısrâr eden, mürted olmaz ise de, cezâsı katldır. Mâlikî mezhebi de, Şâfi’î gibi olduğu, **(İbni Âbidîn)**de ve **(Milel-nihâl)** tercümesi altmışüçüncü sahîfede yazılıdır. Hanefî mezhebinde ise, namaza başlayınca kadar habs olunur veya kan akıncaya kadar dövülür.

[Fakat namaza ehemmiyet vermeyen, vazîfe bilmiyen, dört mezhepte de kâfir olur. Namazı bile bile kılmayıp, kazâ etmeği düşünmiyen ve bunun için azâb çekeceğinden korkmıyan kimsenin, Hanefî mezhebinde de kâfir olacağı, **(Hadîka)** da, dil âfetlerinde yazılıdır.]

Allahü teâlâ, müslüman olmıyanlara namaz kılmasını, oruç tutmasını emir etmemişdir. Bunlar, Allahü teâlânın emirlerini almakla şereflenmemişlerdir. Namaz kılmadığı için, oruç tutmadığı için bunlara bir cezâ verilmez. Bunlar, yalnız küfrün cezâsı olan Cehennemi hak etmişlerdir.

HÂLİS: Menfaat düşüncesi karışmadan sırf Allah için olan, riya ve gösteriş bulunmayan. Saf, temiz, hîlesiz, katkısız.

HALLÂK: (*hi ile*) Yaratan, her şeyi yoktan vâir eden Allahü teâlâ. (*ha ile*) Berber.

Beş Şeyi Yapmıyan, Beş Şeyden Mahrûm Olur

(**Zâdül-mukvîn**) kitâbında diyor ki; (Eski âlimler yazmış ki, beş şeyi yapmıyan, beş şeyden mahrûm olur:

1- Malının zekâtını vermeyen, malının hayrını görmez.

2- Uşrunu vermeyenin, tarlasında, kazancında bereket kalmaz.

3- Sadaka vermeyenin, vücûdünde sıhhat kalmaz.

4- Duâ etmeyen, arzûsuna kavuşamaz.

5- Namaz vakti gelince, kılmak istemeyen, son nefesde kelime-i şehâdet getiremez. Namaz kılmamanın birinci vazîfe olduğuna inandığı hâlde, tenbellik ederek kılmıyan fâsıkdır. Sâliha kızın küfvü değildir. Yâni o kıza lâıyk ve uygun değildir.)

Görülüyor ki, farz namazı kılmamak, îmânsız gitmeğe sebep olmaktadır. Namaza devâm, kalbin nûrlanmasına ve se'âdet-i ebediyeye kavuşmağa vesîledir. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" (Namaz nûrdur) buyurdu. Yâni, dünyâda kalbi parlatır. Âhirette sırâtı aydınlatır. Allahın dostlarına, namazda neler oluyor, murâdlarına, namazda, nasıl kavuşuyorlar biliyor musunuz?

HİKÂYE: Kim İstedi de Vermedi?

Horasan vâlisi Abdullah bin Tâhir, çok âdil idi. Jandarmaları birkaç hırsız yakalamış, vâliye bildirmişlerdi. Hırsızlardan biri kaçtı. Hiratlı bir demirci, Nişâpûra gitmişti. Bir zaman sonra, evine dönüp gece giderken, bunu yakaladılar. Hırsızlarla berâber, vâliye çıkardılar. Hapîs edin! dedi. Demirci, hapishânede abdest alıp namaz kıldı. Ellerini uzatıp, (Yâ Rabbî! Günâhum olmadığını, ancak sen biliyorsun. Beni bu zindandan, ancak sen kurtarırısın. Yâ Rabbî! Beni kurtar!) diye duâ etdi. Vâlî, o gece, rü'yâda, dört kuvvetli kimse gelip, tahtını, tersine çevirecekleri vakit uyandı. Hemen abdest alıp, iki rek'at namaz kıldı. Tekrar uyudu. Tekrar, o dört kimsenin, tahtını yıkmak üzere olduğunu gördü ve uyandı. Kendisinde, bir mazlûmun âhi bulunduğunu anladı. Nitekim şiir:

*Binlerce top ve tüfek, yapamaz aslâ,
Gözyaşının seher vakti yaptığı,
Düşman kaçırın süngüleri, çok defa,
Toz gibi yapar, bir mü'minin duâsı.*

Yâ Rabbî! Büyük yalnız sensin! Sen öyle bir büyüksün ki, büyükler ve küçükler, sıkışınca, ancak sana yalvarır. Sana yalvaran, ancak murâdına kavuşur.

Hemen, o gece, hapishâne müdürünü çağırıp, bir mazlûm kalmış mı, dedi. Müdür,

HALK ETMEK: Yaratmak, yoktan var etmek; halk, ihtirâ, inşâ ve ibdâd.

HALVET: Yalnızlık. Tasavvufta ilerlemek için muayyen bir müddet tenhâda yalnız kalma. Yabancı bir kadınla yabancı bir erkeğin kapalı bir yerde başbaşa kalması.

bunu bilemem. Yalnız, biri namaz kılıp, çok duâ ediyor. Gözyaşları döküyor deyince, onu getirdi. Hâlini sorup anladı. Özür dileyip, hakkını helâl et ve bin gümüş hediye yemi kabûl et ve herhangi bir arzûn olunca bana gel! diye ricâ etdi. Demirci, hakkımı helâl etdim ve hediyeyi kabûl etdim. Fakat işimi, dileğimi senden istemeğe gelemem, dedi. Niçin, deyince: Çünkü, benim gibi bir fakîr için, senin gibi bir sultânın tahtını birkaç defa tersine çeviren sâhibimi bırakıp da, dileklerimi başkasına götürmekliğim kulluğa yakışır mı? Namazlardan sonra etdiğim duâlarla, beni nice sıkıntıdan kurtardı. Nice murâdına kavuşurdu. Nasıl olur da, başkasına sığınırım? Rabbim, nihâyeti olmıyan rahmet hazînesinin kapısını açmış, sonsuz ihsân sofrasını, herkese yaymış iken, başkasına nasıl giderim? Kim istedi de, vermedi? İstemesini bilmezsen alamazsın. Huzûruna edeble çıkmazsan, rahmetine kavuşamazsın. Şiir:

*İbâdet eşiğine, kim ki bir gece baş kodu,
Dostun lütfu, açar ona elbette binbir kapu.*

HİKÂYE: Rahmetin Çıkış Kapısı Her Zaman Açıktır

Evlîyânın büyüklerinden Râbia-i Advîyye “rahmetullahi aleyhâ”, adamın birinin, duâ ederken (Yâ Rabbî! Bana rahmet kapısını aç!) dediğini işitince; Ey câhil! Allahü teâlânın rahmet kapısı, şimdiye kadar kapalı mı idi de, şimdi açılmasını istiyorsun? dedi. [Rahmetin çıkış kapısı her zaman açık ise de, giriş kapısı olan kalbler, herkesde açık değildir. Bunun açılması için duâ etmeliyiz!]

İlâhî! Herkesi sıkıntıdan kurtaran yalnız sensin. Bizi dünyâda ve âhiretde sıkıntıda bırakma! Muhtâclara, herşeyi gönderen, yalnız sensin! Dünyâda ve âhiretde hayırlı, fâideli olan şeyleri, bize gönder! Dünyâda ve âhiretde, bizi kimseye muhtâc bırakma! Âmîn. [Rıyâd-un-nâsîhîn]

Namaz, İslâm Dîninin Direklerinden

(Kitâb-ül-fıkh-alel-mezâhib-il-erbe’a)da, namazı anlatmağa başlarken diyor ki, (Namaz, islâm dîninin direklerinden en ehemmiyyetlisidir. Allahü teâlâ, kullarının yalnız kendisine ibâdet etmeleri için, namazı farz etdi. Nisâ sûresinin yüzüncü âyeti, “**Namaz mü’minler üzerine, vakitleri belirli bir farz oldu**” demektir. Hadîs-i şerîfde, (Allahü teâlâ, **hergün beş vakit namaz kılmağı farz etdi. Kıymet vererek ve şartlarına uyarak, hergün beş vakit namaz kılanı Cennete sokacağını, Allahü teâlâ söz verdi**) buyuruldu. Namaz, ibâdetlerin en kıymetlisidir. Hadîs-i şerîfde, (**Namaz kılmıyanın, islâmdan nasîbi yokdur!**) buyuruldu.

Namaz kılmak, Allahü teâlânın büyüklüğünü düşünerek, Onun karşısında kendi

HAMD: En üstün şekilde senâ, övgü. Bütün nimetleri Allahü teâlânın yarattığına ve gönderdiğine inanmak ve söylemek.
Hamele-i Arş: Arşı taşımakla görevli dört büyük melek.

küçüklüğünü anlamaktır. Bunu anlıyan kimse, hep iyilik yapar. Hiç kötülük yapamaz. Nefsine uyanın namazı sahîh olsa da, bu meyvelerini veremez. Hergün beş kerre, Rabbinin huzûrunda olduğuna niyyet eden kimsenin kalbi ihlâs ile dolar. Namazda yapılması emr olunan her hareket, kalbe ve bedene fâideler sağlamaktadır.

Câmilerde cemâat ile namaz kılmak, müslümanların kalblerini birbirlerine bağlar. Birbirlerinin kardeşleri olduklarını anlarlar. Büyükler, küçüklere merhametli olur. Küçükler de, büyüklere saygılı olur. Zenginler, fakîrlere ve kuvvetliler zayıflara yardımcı olur. Sağlamlar, hastaları, câmide göremeyince, evlerinde ararlar. **(Din kardeşinin yardımına koşanın, yardımcısı Allahdır)** hadîs-i şerîfindeki müjdeye kavuşmak için yarış ederler.)

Namazı Özürsüz Kılmıyan Kimsenin Çekeceği Sıkıntılar

(Kurretül'uyûn) kitâbındaki hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Namazı özürsüz kılmıyan kimseye, Allahü teâlâ onbeş sıkıntı verir. Bunlardan altısı dünyâda, üçü ölüm zamanında, üçü kabirde, üçü kabirden kalkarkendir.**

Dünyâda olan altı azâb:

- 1- Namaz kılmıyanın ömründe bereket olmaz.
- 2- Allahü teâlânın sevdiği kimselerin güzelliği, sevimliliği kendinde kalmaz.
- 3- Hiçbir iyiliğine sevâb verilmez. [Bu hadîs-i şerîf gösteriyor ki, farzları vaktinde kılmıyanların sünnetleri kabûl olmaz. Yâni sünnetlerine sevâb verilmez.]
- 4- Duâları kabûl olmaz.
- 5- Onu kimse sevmez.
- 6- Müslümanların iyi duâlarının buna fâidesi olmaz.

Ölürken çekeceği azâblar:

- 1- Zefîl, kötü, çirkin can verir.
- 2- Aç olarak ölür.
- 3- Çok su içse de, susuzluk acısı ile ölür.

Kabirde çekeceği acılar:

- 1- Kabir onu sıkar. Kemikleri birbirine geçer.
- 2- Kabri ateşle doldurulur. Gece, gündüz onu yakar.
- 3- Allahü teâlâ, kabrine çok büyük yılan gönderir. Dünyâ yılanlarına benzer. Hergün, her namaz vaktinde onu sokar. Bir ân bırakmaz.

Kıyâmetde çekeceği azâblar:

- 1- Cehenneme sürükliyen azâb melekleri yanından ayrılmaz.
- 2- Allahü teâlâ, onu kızgın olarak karşılar.
- 3- Hesâbı çok çetin olup, Cehenneme atılır.)

HANBELÎ: Hanbelî mezhebine mensup olan.
Hanbelî Mezhebi: İmâm-ı Ahmed bin Hanbel hazretlerini içtihadları ile meydana gelen Ehl-i sünnetin amelde dört hak mezhebinden biri.

MENKİBE: Namaz için Fedâkârlık

Bursa, Osmanlılara geçmeden önce, şehirde oturan Rumlardan biri gizlice İslâm Dînini kabul etmişti. Bunun sebebini pek yakın bir dostu Rum'a sordu:

- Baba ve dedelerinin dînini nasıl olup da, terkettin?

- Bir aralık esir edilen müslümanlardan bir tanesi benim yanıma bırakıldı. Bir gün baktım, bu esir kapatıldığı odada eğilip kalkıyordu. Yanına giderek ne yaptığını sordum. Hareketleri bitince ellerini yüzüne sürdü ve bana namaz kıldığını, şayet müsâade edersem her namaz için bir altın vereceğini ifâde etti. Ben de tamaha kapıldım. Gün geçtikçe ücreti artırdım. Öyle oldu ki, her vakit için on altın istedim, o da kabul etti, ibâdeti için yaptığı fedâkârlığa hayret ettim.

Bir gün ona; "Seni serbest bırakacağım" deyince çok sevindi, ellerini kaldırıp: "Allahü teâlâ seni îmân ile şereflendirsin" diye duâ etti. Ben de, o anda müslüman oldum.

*Müslümanım diyen kişi, şartı nedir bilse gerek!
Hâlıkın emrini tutup, beş vakit namâz kılsa gerek!*

*Sabah namâzın kılarsın, Hakka olsa hem niyâzın,
Âhirette izzü nâzın, varıp onda bulsan gerek!*

*Öğle namâzın kılarsın, Hakkın nûruna dalarsın,
Tamûdan âzâd olarsın, kulluk böyle olsa gerek.*

*Ol ikindiye kılanlar, namâzdan nasîb alanlar,
Onlardır Hakkı bulanlar, her dem onla olsa gerek.*

*Akşam namâzı kılana, Kâ'beye karşı durana,
Karanlık kabre girince şem'-u çırağ olsa gerek.*

*Yatsı namazı köprüdür, kılını Hakka erdirir,
Matlûb nikâbın kaldırıp, anda cilve etse gerek.*

*Herkim bu sözden anladı, namazı mir'ac belledi,
Kâbeye gönlün bağladı, asla urûc etse gerek!*

HANEFÎ: Hanefî mezhebine mensup olan.
Hanefî Mezhebi: İmâm-ı A'zâm Ebû Hanife hazretlerinin içtihadları ile meydana gelen Ehl-i sünnetin amelde dört hak mezhebinden biri.

BEŞ VAKİT NAMAZ

Her gün beş kere namaz kılmak, Kur'ân-ı kerîm'de ve hadîs-i şerîflerde emredilmiştir. Allahü teâlâ, Rûm sûresi 17. ve 18. âyetlerinde meâlen, **(Akşam ve sabah vakitlerinde Allah'ı tesbih edin. Göklerde ve yeryüzünde olanların yaptıkları ve ikindi ve öğle vakitlerinde yapılan hamdler, Allahü teâlâ içindir)** buyuruldu. Bekara sûresi 239. âyetinde de meâlen, **(Namazları ve ikindi namazını koruyun!)** yâni namazları devamlı kılın, buyurdu. Âyet-i kerîmede geçen tesbih ve hamdin namaz demek olduğu tefsir kitaplarında bildirilmiştir.

Sevgili Peygamberimiz de; **(Allahü teâlâ kullarına hergün beş kere namaz kılmayı emretti. Güzelce abdest alıp, bu beş namazı vakitlerinde kılan, rükû ve secdelerini iyi yapanları, Allahü teâlâ affeder, bağışlar)** ve **(Kapınızın önünden akan bir suda her gün beş kere yıkanınca, üzerinizde kir kalmayacağı gibi, beş vakit namaz kılanların hatâlarını da Allahü teâlâ affeder)** buyurdu.

Güzel Namaz Kılabilmek İçin Ne Yapmalı

Namazın içinde, riayet edilmesi mühim olan altı şey şunlardır:

“İhlâs, tefekkür, havf, recâ, rü'yet-i taksîr, mücâhede.”

İhlâs; ibâdetini sırf Allah rızası için yapmak.

Tefekkür; namaz içindeki farz, vâcib, sünnet, müstehab gibi meseleleri düşünmek.

Havf; Allahü azîm-üş-şânın azabından korkmak.

Recâ; Allahü azîm-üş-şânın rahmetini, merhametini ummak.

Rü'yet-i taksir; kendisini taksiratlı, kusurlu bilmek.

Mücâhede; nefsiyle ve şeytânla cenk etmek, mücadele etmek.

*Her şeyin zuhûruna menba'sın yâ Resûlallah!
(Küntü kenzen) sırrının mahzeni yâ Resûlallah!*

*Vücûdün her mahlûkdan, nasıl ki üstün olduysa,
dahî ilmin ilerde, hepsinden yâ Resûlallah!*

*Mübârek ağzın, sırların haznesidir elbette,
hakîkî ilmlere sen, mahremsin yâ Resûlallah!*

*Herkim geldi cihâna ve herkim ki gelecekdir,
hepsinin üstünde sen, serdârsın yâ Resûlallah!*

HANÎF: Doğru inanan, hak yolda olan, Allah'ı bir bilen, müslüman.
Allahü teâlâya teveccüh etmiş ve O'na teslim olmuş, hazret-i İbrâhim'in
dîni üzerine bulunanlar.

HANNÂS: İnsanlara vesvese veren sinsi şeytân.

Namaz İçin Nasıl Tefekkür Edilir

Abdeste kalkarken, kabrimden kalkıyorum diye,

Câmiye giderken, mahşer yerine gidiyorum diye,

Ezân-ı Muhammedî okunduğunda, İsrâfil “aleyhisselâm” sûru üfürüyor diye,

Müezzin ikâmet edip, cemâat safsaf olurlarken, mahşer yerinde toplanan bütün insanların yüzyirmi saf olup, seksen safı bizim Peygamberimizin ve kırk safı diğer Peygamberlerin ümmetleri olsa gerekdir diye,

İmâma uyduktan sonra, imâm Fâtiha-ı şerîfeyi okurken, sağımda Cennet ve solumda Cehennem, ensemde Azrâil “aleyhisselâm” ve karşımda Beytullah, önümde kabir ve ayağımın altında sırât. Acaba, benim sûâlîm âsân olur mu, kolay olur mu? Ve etdiğim ibâdet, âhiretde başıma tâc ve yanıma yoldaş ve kabrimde çırağ olur mu? Yoksa kabul olmayıp, eski bir bez gibi yüzüme vurulur mu diye tefekkür etmek, düşünmek gerekir.

Namazda Kıyafet ve Seccade Nasıl Olmalıdır?

Namaz kılacağı zaman, Allahü teâlânın huzûruna çıkabilecek bir şekilde temiz elbiseni giy ve kollarını geçirmiş olarak giy. Giydiğin ceket, palto ve pardesünün iliklerini düğmele. Kollarını, bacaklarını ve başını ört. İhrâm içinde namaz kılarken, baş örtülmez. Namazını, üzerinde yazı, her cins resim bulunmayan, temiz bir bez veyâ tek renkte seccâde üzerinde kılasan sevâbı daha fazla olur. Namaz için kullanılacak seccâdelerin en fazîletlisi, yerden biten bir mahsûlden imâl edilmiş olanıdır. Ot üzerinde kılmak da sevâbdır.

(Halebî)de diyor ki, başı açık namaz kılmak mekrûhdur. Namazda başlığı düşerse, az hareketle, hemen başa koymalıdır. Kolları dirseklere kadar veyâ daha az sıvalı olarak namaza durmak mekrûhdur. Namazda sıvarsa, namazı bozulur. [Kısa kollu gömlekle namaza durmak mekrûh olmaktadır.]

(Dürr-ül-muhtâr)da, namazın mekrûhları sonunda diyor ki, (Namazı, ayakları temiz mest ve ayakkabı ile örtülü olarak kılmak, çıplak ayakla kılmaktan katkat ef-daldır. Hadîs-i şerîfde örtülü ayakla kılmak emr edildi.) [Ayakkabı, mest kirli iseler, ayakları temiz çorap ile örtmek sünnet olur. Namazın vâcibini, sünnetini terk etmek mekrûh olur. Mekerûh olan namaz sahîh ise de, sevâbı olmaz. Câmide ayakkabı ve benzerlerini arkada bırakmanın mekrûh olduğu, **(Berîka)**nın ve **İbni Âbidînde**, namazın mekrûhlarının ve Hacda şeytân taşlamanın sonlarında yazılıdır.]

NAMAZ KILMAK (Erkek - Resimli)

1- Niyet eder (1).

1- Ayakta tekbir getirir (2).

2- Ellerini göbek altına bağlar.

3- Rükûa eğilir.

4- Kavmeye kalkar.

5- Secdeye gider.

6- Secdeden sonra oturur.

7- Tekrar secdeye gider.

8- Tehiyatta oturur.

9- Sağa selâm verir.

10- Sola selâm verir.

11- Tesbihat yapar.

12- Tesbihattan sonra duâ eder.

NAMAZ KILMAK (Kadın - Resimli)

1- Niyet eder (1).

1- Ayakta tekbir getirir (2).

2- Ellerini göğüs üzerine bağlar.

3- Rükûa eğilir.

4- Kavmeye kalkar.

5- Secdeye gider.

6- Secdeden sonra oturur.

7- Tekrar secdeye gider.

8- Tehiyatta oturur.

9- Sağa selâm verir.

10- Sola selâm verir.

11- Tesbihat yapar.

12- Tesbihattan sonra duâ eder.

HANNÂNE: Resûlullah efendimizin dayanarak hutbe okuduğu
Mescid-i Nebevî'deki hurma kütüğü.

HARÂC: Müslüman olmayan vatandaşlardan seneden seneye alınan toprak vergisi.

NAMAZ NASIL KILINIR

Namaza başlarken, erkekler iki eli kaldırır. Baş parmak uçları kulak yumuşağına değer. Avuç içleri kibleye döndürülmüş olmalıdır. Eller, kulaktan ayrılırken (**Allahü ekber**) demeğe başlanıp, göbek altına bağlarken bitirilir.

Niyet

İftitâh tekbîri söylerken niyyet edilir. Daha önce de niyyet etmek câizdir. Hattâ, cemâat ile namaz kılmak için evinden çıkan kimse, niyyet etmeden imâma uysa, câiz olur. Fakat yolda, namazı bozan şeylerden birini yapmamak lâzımdır. Yürümek ve abdest almak zarar vermez.

Namaza niyyet etmek demek, ismini, vaktini, kibleyi, imâma uymağı irâde etmek, kalbinden geçirip, kılmağı tercih etmek demektir. Yalnız ilim, yâni ne yapacağını bilmek niyyet olmaz.

İftitâh tekbîrinden sonra edilen niyyet, sahîh olmaz ve o namaz kabûl olmaz. Farzlarda ve vâciblerde niyyet ederken, hangi farz ve hangi vâcib olduğunu bilmek lâzımdır. Meselâ (**Bugünkü öğleyi kılmağı**) diye, farzın ismini bilmek veyâ (**Vaktin farzı**) demek lâzımdır. Bayram, vitr ve nezr namazlarını kılarken, bunların vâcib olduklarını ve isimlerini düşünmek lâzımdır. Rek'at sayısını niyyet lâzım değildir. Sünnet kılarken (Namaza) niyyet etmek kâfidir. Cenâze namazına (**Allahü teâlâ için namaza, meyyit için duâya**) diye niyyet edilir. Öğlenin ilk sünnetini kılarken öğlenin farzı diye niyyet ederse, öğlenin farzını kılmış olur. Bundan sonra kıldığı farz, nâfile olur. İmâmın, erkeklere imâm olmağı niyyet etmesi lâzım değildir. Fakat, cemâat ile kılmak sevâbına kavuşamaz. İmâm olmağı niyyet ederse, bu sevâba da kavuşur. Yalnız kılan kimseye, sonra başkasının gelip uyması câizdir. Cemâatin (**Uy-dum hâzır olan imâma**) diye de, niyyet etmesi lâzımdır. İmâmın, (Kadınlara imâm olmağı) niyyeti lâzımdır. Cemâatin imâmı tanınması, bilmesi şart değildir. İmâm tekbîr söylerken, ona uymağı niyyet etmeli ve hemen namaza durmalıdır. İmâm, yerinde durunca, ona uymağı niyyet edip, namaza berâber başlamak da iyidir.

Namazların vakitlerini bilmek ve vaktin içinde kılmış olduğunu bilmek lâzımdır.

İbâdetler yapılırken, yalnız ağız ile söylemeğe niyyet denmez. Kalb ile niyyet edilmezse, dört mezhebde de namaz sahîh olmaz. Resûlullahın ve Eshâb-ı kirâmın ve Tâbi'inin ve hattâ dört imâmın ağız ile niyyet etdikleri işitilmemiştir. İmâm-ı Rabbânî "rahmetullahi aleyh", birinci cildin yüzseksenaltıncı mektûbunda buyuruyor ki, (**Niyet kalb ile olur. Ağız ile niyyet etmek bid'atdır. Bu bid'ate, hasene demişlerdir. Hâlbuki bu bid'at, yalnız sünneti yok etmekle kalmıyor. Farzı da**

HARAC: Güçlük, sıkıntı, eziyet.

Bir farzı yapma veya haramdan sakınma esnâsında karşılaşılan güçlük.

HARAÇ: Zor kullanılarak ve haksız olarak alınan para.

yok ediyor. Çünkü, çok kimseler, yalnız ağız ile niyyet ederek, kalb ile niyyet etmiyorlar. Böylece, namazın farzlarından biri olan kalb ile niyyet yapılmıyor. Namaz kabûl olmuyor. Bu fakîr, hiçbir bid’ati, (hasene) olarak bilmiyorum. Hiçbir bid’atde güzellik görmüyorum.) Ağız ile niyyet etmek, Şâfi’î ve Hanbelîde sünnettir. İbni Âbidîn diyor ki, (Namaza başlarken niyyet etmenin farz olduğu söz-birliği ile bildirildi. **Niyyet yalnız kalb ile olur. Yalnız ağız ile söylemek bid’atdır. Kalb ile niyyet edenin, şübheden, vesveseden kurtulmak için, söz ile de niyyet etmesi câiz olur.**)

Tahrîme Tekbiri

Namaza başlarken, (**Allahü ekber**) demektir ki, farzdır. Başka kelime söylemekle olmaz. Bu iftitâh tekbîri, namazın şartlarından. Rükün değildir.

[Kadınlar, iki ellerini, omuz hizâsına kaldırır ve iftitâh tekbîrini getirir. Sonra, sağ eli, sol elin üstünde olarak, göğüse kor. Bilek kavramazlar.]

“**AAAllahü**” veyâ “**ekbaar**” gibi, uzun söylenirse, namaz kabûl olmaz. İmâmdan önce, ekber denirse, namaza başlamış olmaz. Ayakda iken, sağ eli, sol el üzerine koyup, sağ elin küçük ve baş parmaklarını, sol bilek etrafına halka yapıp pekçe kavramak, Sübhâneke okumak ve yalnız kılararken, Sübhâneke okuduktan sonra E’üzü, Besmele okumak sünnettir. Cemâate geç gelen, imâm sessiz okuyorsa, Sübhâneke okur ve imâm selâm verdikten sonra, kalkınca, tekrar okur.

Yalnız kılan, Fâtiha okur. Fâtihadan sonra, Besmele çekmek lâzım değildir. Çerkerse iyi olur. Şâfi’î mezhebini taklîd eden Hanefîlerin bu Besmeleyi okumaları lâzımdır. Sonra bir sûre veyâ üç âyet okur. Fâtihadan sonra, imâm ve cemâat, sessiz olarak, (**Âmîn**) der. İmâm ile kılararken, cemâat Fâtiha ve sûre okumaz. (**Âmîn**), (**Kabûl et**) demektir.

Kıyâm

Namazın beş rûknünden birincisi kıyâmdır. Kıyâm, ayakda durmak demektir. Ayakda duramıyan hasta, oturarak kılar, oturamıyan hasta, sırt üstü yatıp başı ile kılar. Yüzü, semâya karşı değil, kibleye karşı olması için, başı altına yasdık konur. Ayakları Kibleye karşı, dizlerini dikerek yatar. İbni Âbidîn diyor ki, (Sağlam bir kimsenin gemide, trende, hareket hâlinde, farzları oturarak kılması, İmâm-ı a’zama göre câizdir. İmâmeyn ise, özürsüz câiz görmedi. Fetvâ da böyledir.

Ayakda iken, iki ayak birbirinden dört parmak eni kadar açık olmalıdır. Ayakda duramıyan hasta, ayakda başı dönen, başı, dişi, gözü veyâ başka yeri çok ağrıyan,

HARÂM: Allahü teâlânın yapmayınız diye açıkça yasak ettiği şeyler.
HÂRİCİLİK: Sıffîn muhârebesinde, Hazret-i Ali'nin ordusundan ayrılarak; "Hazret-i Ali, halîfeliği Hazret-i Muâviye'ye bırakmakla büyük günâh işledi" diyen sapık fırka.

idrâr, yel kaçırın, yarası akan, ayakda düşman korkusu, malın çalınmak tehlikesi olan, ayakda kılınca orucu veyâ okuması bozulacak veyâ avret yeri açılacak olan kimseler, oturarak kılar.

Ayakda kılınca hastalığının artacağını veyâ iyi olmasının gecikeceğini kendi tecrübesi ile veyâ mütehasşis müslüman bir tabîbin bildirmesi ile anlıyan hasta da, yere oturarak kılar. Haber veren doktorun fâsık olmaması, açıkça harâm işlememesi lâzımdır. Bunlar, kolayına geldiği gibi kollarını istediği yere koyarak, bağdaş kurarak veyâ dizlerini dikip kollarını kavuşdurarak yahut başka dürlü yere oturur. Böyle oturamıyan, birisinin yardımı ile oturur. Rükû için, biraz eğilir. Secde için, başını yere kor. Başını yere koyamıyan hasta, yüksekliği 25 santimetreden az olan sert birşey üzerine koyar. Böyle secdesi sahîh olur. Daha yüksek ise veyâ yumuşak ise, îmâ olur.

Böyle sert şey üzerine de koyamazsa, ayakda durabilse bile, oturarak yerde îmâ ile kılar. Yâni yere oturarak kılıp, rükû için biraz, secde için ise, daha çok eğilir. Secde için eğilmesi, rükû için eğilmesinden daha çok olmazsa, namazı sahîh olmaz. Kendisi veyâ başkası birşey kaldırıp, bunun üstüne secde ederse, namazı sahîh olur ise de, tahrîmen mekrûh olur. Bu şey, rükû için eğilmesinden alçak olmazsa, namazı sahîh olmaz.)

Kırâet

Kırâet, ağız ile okumak demektir. Kendi kulakları işitecek kadar sesli okumağa, "**hafî okumak**" denir. Yanında olan kimselerin de işitecekleri kadar sesli okumağa, "**cehrî**" yâni yüksek sesle okumak denir. [Elmalılı Hamdi tefsîrinde diyor ki, (Mizmârdan, yâni ses çıkaran âletten, teypden, hoparlörden çıkan sese okumak denmez, zırlamak denir.) Bu seslerle okunan ezân ve namaz sahîh olmaz. Hem de günâh olur.]

Sünnetlerin ve vitrin her rek'atinde ve yalnız kıllarken farzların iki rek'atinde, ayakda, Kur'ân-ı kerîmden bir âyet okumak farzdır. Kısa sûre okumak daha sevâbdır.

Kırâet olarak, buralarda Fâtiha okumak ve sünnetlerin ve vitir namazının her rek'atinde ve farzların iki rek'atinde Fâtihadan başka bir de, sûre veyâ üç âyet okumak, vâcibdir. Farzlarda Fâtihayı ve sûreyi ilk iki rek'atde okumak vâcib veyâ sünnetdir. Fâtihayı sûreden önce okumak da, ayrıca vâcibdir. Fâtihayı her rek'atde bir kerre okumak da vâcibdir. Bu beş vâcibden biri unutulursa, secde-i sehv yapmak lâzım gelir. Farzların üçüncü ve dördüncü rek'atlerinde imâmın ve yalnız kıllanın Fâtiha okuması sünnet olması daha kuvvetlidir. Zamm-ı sûre de okursa veyâ hiçbirşey okumasa da olur. (**İbni Âbidîn, sahîfe 343**) Diğer üç mezhebde, her namazda ve

HARİS: Hırslı, bir şeye çok düşen, o şeye çok istekli.
HASBÜNALLAHÜ VE Nİ'MEL-VEKİL: "Allahü teâlâ bize yetişir, kâfi gelir;
O güvenilir dayanılan ne güzel vekildir" mânâsına bir tevekkül sözü.

her rek'atde Fâtiha okumak farzdır.

Misâfire uyan mukîm kimse, imâm ikinci rek'atde selâm verince, kalkıp iki rek'at daha kılar. (**Câmi'ur-rümûz**) yetmişüçüncü sahîfede ve (**Tâtârhâniyye**)de yüzaltıncı sahîfede diyorlar ki, (Âlimlerin bir kısmı, misâfir arkasında kılan mukîm, üçüncü ve dördüncü rek'atlerde kırâet etmez, yâni birşey okumaz dedi. Şemsül eimme Abdül'azîz Halvânî ve başka âlimler, kırâet eder dedi. O hâlde, ihtiyât ederek, okuması daha iyi olur.) Kıyâm, kırâet mahalli olduğundan, okumanın zararı yoktur. (**Halebî-yi kebîr**) sonunda diyor ki, (Diş ağrısını kesen ilâc, okumağa mâni oluyorsa ve vaktin sonu ise, imâma uyar. İmâm bulamazsa, okumadan kılar.) Çünkü, ağrı meşakkat olup, zarûrî hâsil olmuştur.

Kırâetde, Kur'ân-ı kerîmin tercümesini okumak câiz değildir.

İbni Âbidîn "rahmetullahi teâlâ aleyh", üçyüzaltmışdördüncü sahîfede diyor ki, imâmın Cum'a ve bayram namazlarından başka her namazda, birinci rek'atde, ikinci rek'atde okuduğunun iki misli uzun okuması sünnettir. Yalnız kılan, her rek'atde aynı mikdârda okuyabilir. Her namazda, ikinci rek'atde, birinciden üç âyet uzun okumak mekrûhdur. İmâmın aynı namazların aynı rek'atlerinde, aynı âyetleri okumağı âdet edinmesi mekrûhdur. Yalnız kılanlar için de her namaz için böyledir denildi. Arasına başka âyet de okumalıdır.

Birinci rek'atde okuduğunu, ikinci rek'atde de okumak tenzîhen mekrûhdur. Birincide **Kul'e'üzü bi-Rabbîn-nâs** okursa, ikincide tekrar okur. Çünkü, tersine okumak, daha kerîhtir. İkincide, birincideki âyetin devâmını okumak efdaldır. İkincide, birinci rek'atde okuduğundan sonraki bir kısa sûreyi atlayarak, daha sonrakini okumak mekrûhdur.

Bir rek'atde, sıra ile birkaç sûre okumak mekrûh değil ise de, bir sûre okumak efdaldır. İkincide, birincide okuduğundan önceki âyetleri veyâ sûreleri okumak mekrûhdur. Kur'ân-ı kerîmi mushafdaki sıra ile okumak, her zaman vâcibdir. Hatim indirirken, Kul'e'üzüleri okuduktan sonra, hemen **Fâtiha** ve **Bekara** sûresi başından beş âyet okumak çok sevâbdır. Bir kısa sûre kadar üç âyet okumak, bir uzun âyet okumaktan efdaldır.

Rükû

Sûreden sonra, tekbîr getirerek rükûa eğilir. Rükûda, erkekler parmaklarını açıp, diz kapaklarını sıkıca kavrar. Sirtını ve başını düz tutar. Rükûda, en az, üç kerre (**Sübhâne rabbiyel-azîm**) der. 5, 7, 9 veya 11 defa söylenirse, müstehâb sevâbına da kavuşulur. Üç kerre okumadan, imâm başını kaldırsa, o da, hemen kaldırır. Rükûda, bacaklar ve kollar dik tutulur. [Kadınlar; rükûda az eğilir. Ellerini dizleri üzerine kor,

HASED: Kıskançlık, çekememe. Başkasında olan nimetin elinden gitmesini isteme.

HASENE: İyilik. Sevâb. Allahü teâlânın beğendiği, rızasına uygun iş.

Hasen: Güzel, hoş.

HASÎS: Eli sıkı; cimri, pinti, bahîl.

parmaklarını açmaz, birbirlerine yapışdırır. Sırtını ve başını, bacaklarını, kollarını dik tutmaz. Dizlerini bükerek.] Rükûdan kalkarken (**Semi'allahü limen hamideh**) demek, imâma ve yalnız kılana sünnettir. Cemâat bunu söylemez. Bunun arkasından, yalnız kılan ve cemâat, hemen (**Rabbenâ lekel-hamd**) der ve dik durulur ve (**Allahü ekber**) diyerek secdeye varılırken, önce sağ, sonra sol diz, sonra sağ, sonra sol el, sonra burun ve alın kemikleri yere konur.

Secde

Secdede el parmakları, birbirine bitişik, kıbleye karşı, kulaklar hizasında, baş iki el arasında olmalıdır. Alnı temiz yere, yâni taş, toprak, tahta, yaygı üzerine koymak farz olup, burnu da berâber koymak vâcib denildi. Özürsüz yalnız burnu koymak câiz değildir. Yalnız alnı koymak mekrûhdur. Secdede en az üç kerre "**Sübhâne rabbiyel-a'lâ**" denir. 5, 7, 9 veya 11 defa söylenirse, müstehâb sevâbına da kavuşulur. Şî'îler, Kerbelâ toprağından bir kerpiç üzerine secde efdaldır diyorlar.

İki ayağı veyâ hiç olmazsa herbirinin birer parmaklarını yere koymak farzdır veyâ vâcibdir. Sünnet de denilmiştir. Yâni, iki ayak yere konmazsa namaz sahîh olmaz veyâ mekrûh olur. Secdede, alın, burun ve ayaklar yerden az zaman kalkmış olursa, zararı olmaz. Secdede ayak parmaklarını bükerek, uçlarını kıbleye çevirmek sünnettir. Farz veyâ vâcib diyenlerin hatâ ettiği (**Redd-ül-muhtâr**)da yazılıdır.

Erkekler, kolları ve uylukları, karından ayrı bulundurur. Elleri ve dizleri yere koymak sünnettir. Topukları kıyâmda, birbirinden dört parmak eni kadar uzak, rükûda, kavmede ve secdede bitişik tutmak sünnettir. (**Halebî-i kebîr**)de, üçyüzonbeşinci sahîfede ve (**Dürr-ül-muhtâr**)da diyor ki, (Rükûda sünnetlerden birisi de, topuk kemiklerini birbirine bitişdirmekdir.) Bunun için, rükûa eğilirken, sol ayağın topuğu, sağ ayak yanına getirilir. Secdeden kıyâma kalkarken açılır. [Kadınlar; secdede kollarını, karnına yakın olarak yere serer. El parmakları birbirlerine yapışık olur. Karnını uyluklarına yapışdırır.]

Alnı, sarığının sargıları ve takkenin kenarı ve alından sarkan saç üzerine ve elbisenin kolu ağzı, eteği veyâ elleri üzerine koymak sahîh olur ise de, özürsüz iken tenzihen mekrûh olur. Kadınların da, namazda alnı açık olması lâzımdır. Yer sertliğini duyacak kadar, yâni başını basdırınca, alnı artık gömülmiyecek kadar basdırarak, halı, hasır, buğday, arpa, serîr, kanape ve yerde duran araba üzerine secde etmek sahîh olur. Hayvan, iki ağaç arasına gerilmiş salıncak ve çuvalda olmiyan pirinç ve darı üzerine secde sahîh olmaz.

Secde için eğilemiyen hasta ve câmide başka yer bulamıyan sağlam kimse, yerden yirmibeş santimetreden daha yüksek birşey üzerine secde etmezler. Yalnız,

HASLET: Tabiat, yaratılış; insanın yaratılışından gelen huy, mizaç, karakter.
HÂŞÂ: Dine veya edebe aykırı bir söz karşısında; asla, kat'iyen, hiçbir zaman, kesinlikle öyle değil, "Allah korusun" mânâsına kullanılan söz.

yer bulamıyan kimse, önünde aynı namazı kılarak yere secde edenin sırtına secde edebilir. Fakat, dizlerinin yerde olması lâzımdır.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" az yüksek şey üzerine dahî secde etmemiştir.

Ka'de-i Ahîre

Son rek'atde, tehıyyât okuyacak kadar oturmak farzdır. (**Dürr-ül-muhtâr**)da diyor ki, (Otururken, el parmakları ile işâret edilmez. Fetvâ da böyledir.) El parmaklarının ucu dizlerine uzanır, avuçlar dizi kavramaz, parmaklar kible istikametinde kendi hâline bırakılır. Erkekler, otururken, sol ayağını parmak uçları sağa doğru dönük olarak, yere döşer. Bu ayağın üzerine oturur. Sağ ayağını dik tutar. Bunun parmakları yere değer. Parmaklarının ucu, kibleye karşı biraz bükülmüş olur. Böyle oturmak sünnettir. [Kadınlar (**Teverrük**) ederek oturur. Yâni, kaba etlerini yere koyarak oturur. Uylukları birbirine yakın olur. Ayaklarını sağ taraftan dışarı çıkarır. El parmaklarının ucu dizlerine uzanır. Parmakları birbirlerine yapışık olur.]

(**Merâkıl-felâh**)da ve (**Tahtâvî**) şerhinde ezkârın keyfiyyetini anlatırken diyor ki, (Farzdan sonra, hemen son sünnete kalkmak, arada birşey okumamak, Hanefide sünnettir. Peygamberimiz, farzı kılınca (**Allahümme entesselâm ve minkesselâm tebârekte yâ zelcelâli velikrâm**) diyecek kadar oturup, fazla oturmaz, hemen son sünneti kıları. (**Âyet-el-kürsî**) ile (**tesbîhleri**), farzla sünnet arasında okumazdı. Bunları, son sünnetden sonra okumak, farzdan sonra okuma sevâbını hâsıl eder. Farzdan önceki sünnetler de, böyle olup, farz ile sünnet arasında birşey okunursa, namazın sevâbı azalır.

Son sünneti, imâmın farz kıldığı yerde kılması mekrûhdur. Cemâatin kılması mekrûh değil ise de, başka yerde kılmaları müstehabdır. Müstehabı yapmıyanın namazı noksân olmaz. Sevâbından mahrûm kalır. Farzı veyâ son sünneti kılınca, imâmın sağa, sola veyâ cemâate dönmesi müstehabdır.

Beş Vakit Namaz, Kaç Rek'at Eder?

Beş vakit namaz, **kırk** rek'at eder. Bunlardan onyededi rek'ati fazdır. Üç rek'ati vâcibtir. Yirmi rek'ati de sünnettir. Şöyle ki:

1- Sabah namazı: Dört rek'attir. Önce, iki rek'at sünneti, sonra iki rek'at de farzı kılınır. Bu sünnet, çok kuvvetlidir. Vâcib diyenler de vardır.

2- Öğle namazı: On rek'attir. Önce, dört rek'at ilk sünneti, sonra dört rek'at farzı, farzdan sonra da iki rek'at son sünneti kılınır.

HASR: Kıyâmet kopmasından sonra, ne kadar büyük ve küçük canlı var ise diriltilip, dünyâda yaptıklarının hesâbını vermek Arasât meydanında toplanması.

HÂTEMÜ'L-ENBİYÂ: Peygamberlerin sonuncusu Muhammed aleyhisselâm.

3- İkinci namazı: Sekiz rek'attir. Önce, dört rek'at sünneti, sonra dört rek'at farzı kılınır.

4- Akşam namazı: Beş rek'attir. Üç rek'at farz, sonra iki rek'at sünnet kılınır.

5- Yatsı namazı: Onüç rek'attir. Önce, dört rek'at sünneti, sonra dört rek'at farz, sonra iki rek'at son sünnet, bundan sonra da üç rek'at vâcib olan "Vitir namazı" kılınır.

SALÂT-İ VİTİR

(**Mevkûfât**)da diyor ki, (İmâm-ı a'zam "rahmetullahi aleyh" Vitir namazı vâcibdir buyurdu. İki imâm ise, sünnetdir dedi. [Mâlikî ve Şâfi'î mezheplerinde de sünnetdir.] Buna ezân ve ikâmet okunmaz. Üçüncü rek'atde rükûa eğilmeden önce, her zaman, arabî bir duâ okumak vâcibdir. Vaktinde kılmıyanın kazâ etmesi lâzımdır. Vitir diye niyyet de lâzımdır.

Vitir namazı, üç rek'atdır. Üçüncü rek'at bitince selâm verilir. Üç rek'atde de Fâtiha ve zamm-ı sûre okunur. Üçüncü rek'atde, zamm-ı sûre okuduktan sonra, iki el, iki yana salıverilmeden, doğruca kulaklara kaldırılarak "**Allahü ekber**" denir. Sonra eller, iki yana salıverilmeden, doğruca bağlanır. Hemen iki Kunût duâsını okumak vâcibdir. Bu (**Kunût duâları**)nı bilmiyen kimse, üç kerre istiğfâr okur. Meselâ "**Allahüm-mağfir lî**" der. Yahut bir kerre "**Rabbenâ âtinâ...**" âyetini sonuna kadar okur. Sonra, rükû ve secdeler yapılır. Secdelerden sonra oturup, "**Ettehiyyâtü, Allahümme salli, Allahümme bârik ve Rabbenâ âtina**" duaları okunup, önce sağ, sonra da, sol tarafa dönerek, "**Esselâmü aleyküm ve rahmetullah**" diyerek, selâm verilir.

Vitir namazından başka namazlarda Kunût duâsı okunmaz.

Vitir namazı yalnız, Ramazanda cemâatle kılınır. Ramazanda yatsının farzını cemâatle kılan, vitri de cemâatle kılar. Ramazanda yatsının farzını cemâat ile kılmıyanlar, toplanıp da, Terâvîhi ve Vitri cemâat ile kılamazlar. Çünkü, Terâvîh, yatsının cemâati ile kılınır. Vitri cemâatle kılarken, üçüncü rek'atta Fâtiha ve bir sûre okunduktan sonra, tekbir alınır. İmâm ve cemâat kunut dualarını içinden okur. Rükû ve secdeye varılıp oturulur. Selâm verilir.

(**Hindiyye**)de diyor ki, (Farzı yalnız kılan, Terâvîhin cemâatine katılır. Kaçırıldığı rek'atlerini tamamlar. Terâvîhi cemâat ile kılmıyan, farzı kıldığı imâm ile Vitri kılabilir. Vitri cemâat ile kıldıktan sonra, başka câmiye giden, imâm farzı kılıyorsa farza, Terâvîhi kılıyorsa, buna niyyet ederek, imâma uyarıya, bir kavle göre sahîh olur. Terâvîh kılındığını anlarsa, farzı kılmamış ise, bir kenarda farzı kılıp, sonra imâma uyar.

HATM: Hatim; bitirme, sona erdirmeye. Kur'ân-ı kerîmi başından sonuna kadar okumak.

HAVÂLE: Gönderme, nakletme. Bir işi başkasına yaptırma.

HAVÂSS: Âlimler, seçilmişler, büyükler.

İlim ve ahlâkta yüksek dereceye ulaşmış zâtlar.

İmâm, rükûa çabuk eğilirse, (**Sübhâneke**)yi çabuk okuyup veyâ yarıda bırakıp imâma rükûda yetişmelidir.

Kunûtu unutan, rükûdan sonra okumaz. Namazın sonunda, secde-i sehv yapar. İmâm, Kunût okumazsa, cemâat da okumaz.

Şâfi'î imâm, sabâh namazında, rükûdan kalkınca, Kunût okurken, buna uymuş olan Hanefî kimse, Kunût okumaz. Ayakta bekler.

Vitir namazını gece yarısından sonra kılmak çok sevâb ise de, uyanamayan, yatmasının son sünnetinden sonra, yatsı ile birlikte, erken kılmalıdır.)

Vitri yatmanın farzından evvel kılmak sahîh olmaz. Çünkü, ikisi arasında tertîb, İmâm-ı a'zama göre vâcibdir. Unutarak evvel kılan, Vitri îade etmez. İki imâma göre, Vitir yatsıya tâbidir. Yatsıdan evvel kılanın îade etmesi lâzımdır.

2, 3 ve 4 Rek'atli Namazların Kılınışı

Şimdi biraz daha teferruatıyla 2 rek'atli, 3 rek'atli, 4 rek'atli birer namaz kılalım:

Namaz kılmak için ayağa kalkan, önce hangi namazı kılacağını kalbinden geçirir. Niyet ederken, namazın adı (farz mı, vâcib mi, sünnet mi olduğu), vakti (sabah, öğle, akşam, gibi), edâ ve kazâ olduğu, cemâatle namazda, imâma uyulduğu kalb ile hatırlanarak niyet edilir.

Sabah Namazının 2 Rek'at Sünnetinin Kılınışı

Önce, “**Niyet ettim Allah rızâsı için bugünkü sabah namazının sünnetini kılmaya, döndüm kibleye**” diye kalbinden geçirilir, eğer Mâlikî mezhebini taklit ediyorsa, “**Mâlikî mezhebine de uydum**” diyerek ellerini, avuçlarının içi kibleye dönük olmak üzere erkekler kulaklarına kadar kaldırır. Bu esnada parmakları ne açık, ne kapalı, tabii hâlinde bulunacaktır.

Ayakların kıyamda 4 parmak genişliğinde açık olması sünnettir.

Erkekler ellerini kulaklara kaldırırken “Allahü ekber” demeye başlar, ellerini göbek altına bağlayınca bitirir.

Gözler secde yerine bakar.

Sağ elini, sol el üzerine bağlar. Böylece namaza başlanılmış olunur. Sağ elin başparmağı ile küçük parmağı, sol bileği halka gibi sıkıca kavrar.

- **Kıyam ayakta durmak demektir ki, farzdır.** Ayakta duramayan hasta oturarak kılar. Oturamayan hasta, yatıp yüzü kibleye karşı başı ile (yâni îmâ ile) namazını kılabilir. **Sandalyede oturarak namaz kılmak câiz değildir.**

- Namazın birinci rek'atinde önce, (**Sübhâneke**) okunur. [Cemâatle namaz kılını-

Havf ve Recâ: Korku ve ümit. Allahü teâlânın azâbından korkmak ve rahmetinden ümit kesmemek. **Havf;** korku. **Recâ;** ümit.

HÂVİYE: Münâfıkların ve mürtedlerin azap göreceği Cehennem'in yedinci tabakası.

yorsa imâma uyan, “**Sübhâneke**”yi okuduktan sonra susar, bir şey okumaz.]

- **Eûzü Besmele** çekip “**Fâtiha**”yı, peşinden de **bir sûre** veya uzun **bir âyet**, yahut **üç kısa âyet** okur. Kısa sûre (**meselâ, Elem tere... gibi**) okumak daha sevâbtır.

- **Kıraat, ağız ile okumak demektir ki, farzdır.** Kendi kulakları işitecek kadar sesli okunur.

- Sonra, “**Allahü ekber**” diyerek, rükûya eğilir.

- Rükûya eğilirken topuk kemikleri birbirine bitişdirilir. Bunun için, rükûa eğilirken, sol ayağın topuğu, sağ ayak yanına getirilir. Secdeden kıyâma kalkarken açılır. Eliyle dizlerini kavrar, dizlerini ve kollarını gergin tutar. Başını ve belini aynı seviyede düzgün tutmağa çalışır.

- Rükûda gözler ayaklara bakarak, üç defa “**Sübhâne rabbîyel-azîm**” denir. Burada **Zı ile (azîm)** denir ki, “Rabbim büyüktür” demektir. Eğer ince **Ze ile (azim)** denilirse, Rabbim benim düşmanımdır demek olur ve namaz bozulur. [Yalnız kılan 5, 7, 9 veya 11 defa söyliyerek daha çok sevâb alabilir.] Rükûda en az sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durmak vâcibtir ki, buna tâdil-i erkân derler. Buna çok dikkat etmelidir.

- Rükûdan “**Semi'allahü limen hamideh**” diye kalkılır. Bunun arkasından “**Rabbenâ lekel hamd**” denir ve dik durulur. [Cemâatle namaz kılariken imâm, “**Semi'allahü limen hamideh**” derken, cemâat de “Rabbenâ lekel-hamd” der.] Bu dik durma hâline kavme denir. Burada da en az sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durmak vâcibtir ki, buna tumâninet derler. Buna da çok dikkat etmelidir.

- Bundan sonra, “**Allahü ekber**” diyerek secdeye gidilir.

- Secdeye varılırken, önce sağ, sonra sol diz, sonra sağ, sonra sol el, sonra burun ve alın yere konur.

- Ayakların topukları birleştirilir, parmakları kible istikâmetinde bükülür.

- Ellerin parmakları kapanır, avuç içleri yere yapışır.

- Erkekler secdede dirseklerini yere yapıştırmazlar. Yâni secdede kollarını böğründen, karnını uyluklarından, dirseklerini yerden uzak tutarlar.

- Secde yerinde üç defa “**Sübhâne rabbîyel-a'lâ**” denir. [Yalnız kılan 5, 7, 9 veya 11 defa söyliyerek daha çok sevâb alabilir.] Burada en az sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durmak vâcibtir ki, buna tâdil-i erkân derler. Buna çok dikkat etmelidir.

- “**Allahü ekber**” diyerek secdeden kalkıp sol uyluğunun üzerine oturulur, sağ ayağını da diker, parmak uçlarını kibleye karşı bükür. İki secde arasında bu oturmaya celse denir. Celsede en az sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durmak vâcibtir ki, buna tumâninet derler. Buna çok dikkat etmelidir.

- Tekrar “**Allahü ekber**” diyerek ikinci secdeye gidilir.

HAYÂT: Sıfât-ı subûtiyyeden, Allahü teâlânın diri olması. Diri olmak, dirilik. Bir canlının doğumundan ölümüne kadar geçen zaman. Kasaba ve köy evlerinde sofa.

HAYR: İyilik, fayda. İyi, faydalı hayırlı iş.

Hayrât: İyilikler, sevâb için kurulan müessese.

- Yine üç defa **“Sübhâne rabbiyel-a’lâ”** derken hareketsiz durmayı ihmal etmez. Sonra **“Allahü ekber”** deyip ikinci rek’ate kalkar.

- Kalkarken önce ellerini yerden kaldırıp dizlerinin üstüne koyar, dizlerinden kuvvet alarak doğrulur. Özrü yoksa ellerini yere dayamadan kalkar.

- Secdeden kalkarken önce alın, sonra burun, sonra sol el ve sağ el, sonra sol diz ve sağ diz sırasıyla kaldırılır.

- İkinci rek’atte **“Sübhâneke”** okumaz, **Eûzü** çekmez. Yalnız **Besmele** çekip **Fâtiha** ile **sûre** veya **âyet** okur. Birincide olduğu gibi rükû ve secdeleri yapar.

- İkinci secdeden **“Allahü ekber”** diye kalkılır, bir özrü yok iken namazda daima sol ayak yere serilip uyluğu üzerine oturulur. Sağ ayağı, parmakları kibleye doğru bükerek dikerler.

- Ka’dede, yâni oturuşda eller, dizlerin üzerine konup, parmaklar kible istikame-tinde kendi hâline bırakılır. El parmaklarının ucu aşağı sarkmayacak şekilde dizleri-ne kadar uzanır, parmakları biraz açık tutulur.

- Ka’dede (oturmada) mutlaka **“Ettehiyyâtü”** duâsı okunur. Sonra, (**Allahümme salli ve bârik ile Rabbenâ**) duâlarını okuyup önce sağa, sonra sola **“esselâmü aley-küm ve rahmetullah”** diyerek selâm verilir. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir.

Selâm verildikten sonra, (**Allahümme entesselâm ve minkesselâm tebârekte yâ zel-celâli vel-ikrâm**) denip farzı kılmak için ayağa kalkılır.

Sabah namazının farzı da, aynen sünneti gibi kılınır. Sadece farkı, niyet ederken, **“Bugünkü sabah namazının farzını kılmaya”** diye kalbden geçirilir. Eğer Mâlikî mezhebini taklit ediyorsa, **“Mâlikî mezhebine de uydum”** diye kalbinden geçirir.

Yalnız Kılan Kadının Namazı

Vücûdun şekli belli olmayacak şekilde, tepeden tırnağa kadar örtünür. Yalnız el-ler ve yüz açık kalır. Namazda okuyacağı sûre ve duâlar, yalnız kılan erkeğin namazı gibidir. Farklı kısımları ise şöyledir:

a) Elleri erkekler gibi kulaklara kadar kaldırmaz, elleri omuz hizâsına getirerek, niyyet eder, ellerini kol ağzından dışarı çıkarmaz. [Bu esnada parmakları ne açık, ne kapalı, tabîi hâlinde bulunacaktır], Allahü ekber diye tekbîr alır, elleri sağ elin avu-cu sol elin üzerinde göğsü üzerine koyar [erkekler gibi bileğini bağlamaz], namaza başlar.

b) Rükûa eğilirken ayaklarını birleştirmes. Ellerini dizleri üstüne koyar, dizlerini kavramaz, parmaklarını açmaz ve birbirlerine yapıştırır. Rükûda tam düz durmaz, az eğilir. Sırtını, başını, bacaklarını, kollarını dik tutmaz, dizlerini bükür.

HAYRET: Taaccüb, şaşkınlık, Şuuru yerinde olmama, ne yapacağını bilememe. Tasavvuf yolunda bulunan bir kimsenin kalb gözü açıldığında karşılaştığı şaşkınlık hâli.

HAYRÜNNİSÂ: Kadınların hayırlısı, en iyisi. Hazret-i Fâtıma validemizin lakabı.

c) Secdede kollarını, karnına yakın olarak dirsekleri yere yayar. Karnını uyluklarına bitiştirir.

d) Teşehhüdde uylukların üzerine oturur. Yâni sağ ve sol ayaklar, sağ tarafda olup, (**teverrük**) ederek uylukları üzerine oturur. Eller, dizlerin üzerine konur, parmaklar birbirine yapışık olur.

e) Duâ ederken ellerini ileri uzatmaz, yüzüne karşı eğik tutar.

Namazda, kadınlar için iyi örtülü olmanın en kolay şekli, ellerini de örtecek geniş bir başörtü ve ayaklarını da örtecek, geniş ve uzun bir eteklidir.

[Kadın erkeğe imâm olamaz. Kadının kadına imâm olması mekrûhdur. Erkeğe uyunca, en arkada saf olurlar. Öpülen kadının namazı bozular. Aynı imâma uyan kadın, erkeğin önünde veyâ yanında kılsa, erkeğin namazı fâsid olur. Erkek, kadına geride durmasını işâret eder, o da geride durmazsa, yalnız kadının namazı fâsid olur. Ateşdeki yemeğin taşması, çocuğun ağlaması hâlinde namazını bozması câiz olur.]

f) Duâ ederken ellerini ileri uzatmaz, yüzüne karşı eğik tutar. [**Ni'met-i islâm**]

3 Rek'atli Namazların Kılınışı

3 Rek'atli Akşam Namazının Kılınışı

Evvela, “**bugünkü akşam namazının farzını kılmaya**”, eğer Mâlikî mezhebini taklit ediyorsa, “**Mâlikî mezhebine de uymaya**” diye kalbinden niyet edilir.

İlk iki rek'ati yukarıda 2 rek'atlik namazda tarif edildiği gibi kılınır. Farkı sadece, 2. rek'ate oturulunca “**Ettehiyyâtü**” okunduktan sonra, başka bir şey okumadan “**Allahü ekber**” diyerek 3. rek'ate kalkılır.

Besmele ile **Fâtiha** okunur. Allahü ekber diyerek rükûa eğilir. Kavmeden sonra secdeler yapıp oturulur. Bu oturuşa **Ka'de-i âhire, yâni son oturuş denir**. Burada **Ettehiyyâtü, Allahümme salli ve bârik** ile **Rabbenâ** duâları okunup önce sağa, sonra sola “**Esselâmü aleyküm ve rahmetullah**” diyerek selâm verilir ve namaz bitirilir. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir, bakılır.

3 Rek'atli Vitir Namazının Kılınışı

Evvela, “**bugünkü vâcib olan Vitir namazını kılmaya**”, eğer Maliki mezhebini taklit ediyorsa, “**Maliki mezhebine de uymaya**” diye kalbinden niyet edilir.

İlk iki rek'ati yukarıda tarif edildiği gibi kılınır. Farkı sadece, 2. rek'ate oturulunca “**Ettehiyyâtü**” okunduktan sonra, başka bir şey okumadan “**Allahü ekber**” diyerek 3. rek'ate kalkılır.

Besmele ile **Fâtiha** ve bir **zamm-ı sûre** okunur. Sonra eller kulaklara kaldırılır.

HAYSİYET: Şeref, itibar, değer, kıymet, saygınlık.

HAYYE ALE'L-FELÂH: Haydin kurtuluşa. Ezân ve kâmette iki defa söylenen söz.

HAYYE ALE'S-SALÂH: Haydin namaza. Ezân ve kâmette iki defa söylenen söz.

larak tekbîr getirilir. Eller tekrar göbük altına sağ el, sol elin üzerine bağlanır ve **Kunût** duâları okunur. **Allahü ekber** diyerek rükûa eğilir. Kavmeden sonra secdeler yapıp oturulur. **Bu oturuşa Ka'de-i âhire, yâni son oturuş denir.** Burada **Ettehiyyâtü, Allahümme salli ve bârik ile Rabbenâ** duâları okunup önce sağa, sonra sola **“Esselâmü aleyküm ve rahmetullah”** diyerek selâm verilir ve namaz bitirilir. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir, bakılır.

4 Rek'atli Farz Namazların Kılınışı

İlk iki rek'ati tarif edildiği gibi kılınır. Farkı sadece, 2. rek'ate oturulunca **“Ettehiyyâtü”** okunduktan sonra, başka bir şey okumadan 3. rek'ate kalkılır.

- Burada sadece **Besmele** ile **Fâtiha** okunur. Allahü ekber diyerek rükûa eğilir.

- Rükûda gözler ayaklara bakarak, üç defa **“Sübhâne rabbîyel-azîm”** denir.

- Rükûdan **“Semi'allahü limen hamideh”** diye kalkılır. Bunun arkasından **“Rabbenâ lekel hamd”** denir ve dik durulur. Eğer cemâatle namaz kılınıyorsa, imâm, **“Semi'allahü limen hamideh”** derken, cemâat de **“Rabbenâ lekel-hamd”** der.

- Bundan sonra, **“Allahü ekber”** diyerek secdeye gidilir.

- Secdeye varılırken, önce sağ, sonra sol diz, sonra sağ, sonra sol el, sonra burun ve alın yere konur.

- Ayak parmakları kible istikâmetinde bükülür.

- Ellerin parmakları kapanır, avuç içleri yere yapışır.

- Secdede dirsekler yere yapıştırılmaz. Erkekler, secdede kollarını böğründen, karnını uyluklarından, dirseklerini yerden uzak tutar.

- Secde yerinde üç defa **“Sübhâne rabbîyel-a'lâ”** denir. [Yalnız kılan 5, 7, 9 veya 11 defa söyleyerek daha çok sevâb alabilir.]

- **“Allahü ekber”** diyerek secdeden kalkıp doğrulur, sağ ayak dikilirken, sol uyluk üzerine oturulur.

- **(Sübhânallah)** diyecek kadar oturulur.

- Tekrar **“Allahü ekber”** diyerek ikinci secdeye gidilir.

- Yine üç defa **“Sübhâne rabbîyel-a'lâ”** der.

- **“Allahü ekber”** deyip, 4. rek'ate kalkar.

- Kalkarken önce ellerini yerden kaldırıp dizlerinin üstüne koyar, dizlerinden kuvvet alarak doğrulur. Özü yoksa ellerini yere dayamadan kalkar.

- Secdeden kalkarken önce alın, sonra burun, sonra sol el ve sağ el, sonra sol diz ve sağ diz sırasıyla kaldırılır.

- Yalnız **Besmele** çekip **Fâtiha** okur. Birincide olduğu gibi rükû ve secdeleri yapar.

HAYZ: Hayız; kadınlarda âdet (aybaşı, regl) görme hâli.
HAZRET: Zât mânâsına büyüklere hürmet ifâdesi.
HEBÂ: Hiçbir işe yaramadan yok olma, boşa gitme, ziyan olma.

- Oturur. Bu son oturuşdur. Buna “Ka’de-i âhire” denir. Burada Ettehiyyâtü sonra, **Allahümme salli ve bârik** ile **Rabbenâ** duâları okunup önce sağa, sonra sola “**Esselâmü aleyküm ve rahmetullah**” diyerek selâm verilir. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir.

- Son oturuşta, (**Ettehiyyâtü**) okuyacak kadar oturmak farzdır.

4 Rek’atli Müekked Sünnetin Kılınışı

Öğle namazını ilk sünneti, müekked sünnet olduğundan şöyle kılınır:

İlk iki rek’ati tarif edildiği gibi kılınır. Farkı sadece, 2. rek’ate oturulunca “**Ettehiyyâtü**” okunduktan sonra, başka bir şey okumadan 3. rek’ate kalkılır.

- Burada **Besmele** ile **Fâtiha**, sonra bir **zamm-ı sûre** okunur ve **Allahü ekber** diyerek rükûa eğilir.

- Rükûda gözler ayaklara bakarak, üç defa “**Sübhâne rabbîyel-azîm**” denir.

- Rükûdan “**Semi’allahü limen hamideh**” diye kalkılır. Bunun arkasından “**Rabbenâ lekel hamd**” denir ve dik durulur.

- Bundan sonra, “**Allahü ekber**” diyerek secdeye gidilir.

- Secdeye varılırken, önce sağ, sonra sol diz, sonra sağ, sonra sol el, sonra burun ve alın yere konur.

- Ayak parmakları kible istikâmetinde bükülür.

- Ellerin parmakları kapanır, avuç içleri yere yapışır.

- Secdede dirsekler yere yapıştırılmaz. Erkekler, secdede kollarını böğründen, karnını uyluklarından, dirseklerini yerden uzak tutar.

- Secde yerinde üç defa “**Sübhâne rabbîyel-a’lâ**” denir. [Yalnız kılan 5, 7, 9 veya 11 defa söyliyerek daha çok sevâb alabilir.]

- “**Allahü ekber**” diyerek secdeden kalkıp doğrulur, sağ ayak dikilirken, sol uyluk üzerine oturulur.

- (Sübhânallah) diyecek kadar oturulur.

- Tekrar “**Allahü ekber**” diyerek ikinci secdeye gidilir.

- Yine üç defa “**Sübhâne rabbîyel-a’lâ**” der.

- “**Allahü ekber**” deyip, **4. rek’ate** kalkar.

- Kalkarken önce ellerini yerden kaldırıp dizlerinin üstüne koyar, dizlerinden kuvvet alarak doğrulur. Özü yoksa ellerini yere dayamadan kalkar.

- Secdeden kalkarken önce alın, sonra burun, sonra sol el ve sağ el, sonra sol diz ve sağ diz sırasıyla kaldırılır.

- Burada **Besmele** çekip **Fâtiha**, sonra bir **zamm-ı sûre** okur. Birincide olduğu gibi rükû ve secdeleri yapar.

HEDİYE: Bir kimseye ikrâm, sevgi ve saygı ifâdesi olarak karşılıksız verilen şey.
HELÂL: Dinen yapılmasına, kullanılmasına izin verilen her şey. Nikâhlı kadın.
HELÂLLEŞMEK: Helâllik dileme, karşılıklı olarak haklarını helâl etme.

- Oturur. Bu son oturuşdur. Buna **Ka'de-i âhire** denir. Burada **Ettehiyyâtü** sonra, **Allahümme salli ve bârik** ile **Rabbenâ** duâları okunup önce sağa, sonra sola “**Esselâmü aleyküm ve rahmetullah**” diyerek selâm verilir ve namaz bitirilir. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir.

- Son oturuşta, (**Ettehiyyâtü**) okuyacak kadar oturmak farzdır.

4 Rek’atli Gayr-i Müekked Sünnetin Kılınışı

İkinci namazının sünneti ve yatsı namazının ilk sünneti, **gayr-i mü-ekked sünnet** olduğundan şöyle kılınır:

İlk iki rek’ati tarif edildiği gibi kılınır. Farkı, 2. rek’ate oturulunca “**Ettehiyyâtü**” duâsından sonra (**Salli ve Bârik**) duâları da okunur ve 3. rek’ate kalkılır.

- Burada önce **Sübhaneke** sonra, **Eûzü Besmele** çekip **Fâtiha** ve **zamm-ı sûre** okunur.

Rükû, kavme, secde, celse ve secde yapıldıktan sonra 4. rek’ate kalkılır.

- Burada **Besmele** ile **Fâtiha** ve bir **zamm-ı sûre** okunur.

- **Allahü ekber** diyerek rükûa eğilir.

- Sonra kavme, secde, celse ve secde yapıp oturulur.

- Bu son oturuştur. Buna **Ka'de-i âhire** denir. Burada **Ettehiyyâtü** sonra, **Allahümme salli ve bârik** ile **Rabbenâ** duâları okunup önce sağa, sonra sola “**Esselâmü aleyküm ve rahmetullah**” diyerek selâm verilir ve namaz bitirilir. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir.

- Son oturuşta, “**Ettehiyyâtü**” okuyacak kadar oturmak farzdır.

ÂYETELKÜRSİNİN FAZİLETİ

Bekara sûresindeki (Allahü lâ ilâhe illâ hü...) âyetinin tamamına “**Âyet-el kürsî**” denir. **Bu âyet-i kerîmeyi ihlâs ile okuyanın, insan ve hayvan haklarından mâ’ada ve farz borçlarından başka günâhları afv olunur. Yâni tevbeleri kabûl olur.**

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz buyurdu ki: **(Her kim farz namazı bitirir bitirmez yerinden kalkmadan bir kerre Âyetelkürsîyi okuyup, otuzüç kerre Sühânallah, otuzüç kerre Elhamdülillah, otuzüç kerre Allahü ekber derse, hepsi doksandokuz olur. Bir kerre de Lâilâhe illallahü vahdehû lâ şerîke leh lehülmülkü ve lehül hamdü ve hüve alâ külli şey’in kadîr dese, Hak teâlâ o kişinin günâhlarını afv eder.)** Allahü teâlâ hazretlerinin afv ettiği günâhlar, yalnız kendisi ile o kulu arasında olan, tevbe etmiş olduğu günâhlardır. İnsanların ve

HIKD: Başkasından nefret etmek, ona karşı kin ve düşmanlık beslemek.

HIRKA-İ SEÂDET: Peygamber efendimizin, Eshâb-ı kirâmdan Kâ'b bin Züheyr'e, Bâ-net sü"âd kasidesini okurken hediye ettiği ve Topkapı Sarayı'nda saklanan hırka.

hayvanların haklarına tevbe etdikden sonra helâllaşmak da lâzımdır.

Habîb-i kibriyâ "sallallahü aleyhi ve sellem" diğeri bir hadîs-i şerîflerinde buyurdu ki: **(Hak teâlâ hazretlerinin zâtına mahsûs olarak üçbin ismi vardır. Bunların içinden terâzîde en ağır geleni "Sübânallahi ve bi hamdihi sübhânallahil'azîmi ve bi-hamdihî"dir.)** Her kim, bunu namazdan ve tesbîhlerden sonra, on kerre okursa her harfine on sevâb verilir. Sonra, imâm ve cemâat ile berâber kollarını, bir mikdâr ileriye uzatıp ve göğüs hizâsına kaldırıp, avuçları tam açık olarak semâya çevirip duâ et ve âmîn de. Duâ bitince ellerini yüzüne sürüp, "**Velhamdü lillâhi rabbil âlemîn**" de ve salevât ile Fâtiha-i şerîfe oku.

İbni Âbidîn "rahime-hullahü teâlâ", üçyüzkırkbir [341]. ci sahîfede diyor ki, (Namazdan sonra, duâ ederken, eller göğüs hizâsında ileri uzatılır. Avuçlar semâya karşı açılır. Çünkü semâ, duânın kiblesidir. İki el birbirinden aralık tutulur. Duâdan sonra, iki eli yüze sürmek sünnettir.) **(Fetâvâ-yı Hindiyeye)** beşinci cildinde diyor ki, (Namazdan sonra duâ ederken kolları çeşitli şekillerde tutmak bildirildi. Bunlar arasında efdal olanı, avuçları semâya karşı açmak ve birbirinden uzak tutmaktır. Kolları göğüs hizâsına kaldırmak müstehabdır. Duâdan sonra iki eli yüze sürmek sünnettir.)

*Nerde namaz kılınır, günâhlar hep dökülür,
İnsân, kâmil olamaz, namazı kılmadıkca!*

*Kur'ân-ı kerîmde Hak, namazı çok medh etdi,
Dedi sevmem kişiyi, namazı kılmadıkca!*

*Bir hadîs-i şerîfde: İmânın alâmeti,
İnsanda belli olmaz, namazın kılmadıkca!*

*Bir namazı kılmamak, ekber-i kebâirdir,
Tevbe ile afv olmaz, kazâsın kılmadıkca!*

*Namazı hafif gören, imândan çıkar hemân,
Müslîmân olamaz o, namazın kılmadıkca!*

*Namaz kalbi temizler, kötülükden men' eder,
Münevver olamazsın, namazın kılmadıkca!*

HIRKA-İ ŞERİF: Peygamber efendimizin, Tâbiînden Veysel Karânî'ye hediye ettiği ve İstanbul-Fatih'deki Hırka-ı Şerif Câmii'nde bulunan hırka.
HIRS: Şiddetli istek, arzu. Sonu gelmeyen istek, aşırı tutku.

Namazın Âdâbı

- Selâm verildikten sonra, “Allahümme entesselâm ve minkesselâm tebârekte yâ zel-celâli vel-ikrâm” denir.

- Hadîs-i şerîfde, (Her namazdan sonra, üç kerre, Estağfirullahel'azîm ellezî lâ ilâhe illâ huv el-hayyel-kayyûme ve etübü ileyh okuyanın, bütün günâhları afv olur) buyuruldu.

- Sonra hemen “Âyetel-kürsî”, yâni (Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûme...) okunur.

- Âyet-el-kürsîden sonra;

33 defa “Sübhânallah”,

33 defa “Elhamdülillah”,

33 defa “Allahü ekber”,

1 defa “Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh lehül-mülkü ve lehül-hamdü ve hüve a'lâ külli şey'in kadîr” söylenir.

- Sonra duâ edilir.

- Duâ ederken kollar göğüs hizasına kaldırılır, avuç içi gökyüzüne çevrilir. Eller birbirine birleştirilmez. Kollar, omuz genişliğinde açık tutulur, dirsekler fazla bükülmez.

Sevgili Peygamberimiz, (Beş vakit namazdan sonra yapılan duâ kabul olur) buyurdu. Fakat duâ uyanık kalb ile ve sessiz yapılmalıdır. Duâyı yalnız namazlardan sonra veya belli zamanlarda yapmamalı ve belli şeyleri ezberleyip şiir okur gibi duâ etmemelidir.

Namazdan Sonra Duâ

En büyük İslâm âlimlerinin yaptığı bir duâ şöyledir:

“Elhamdülillahi Rabbil'âlemîn. Essalâtü vesselâmü alâ Resûlinâ Muhammedin ve Âlihî ve Sahbihî ecma'in.

Yâ Rabbî! Kıldığım namazı kabûl eyle! Âhir ve âkıbetimi hayr eyle. Son nefesimde Kelime-i tevhîd söylememi nasîb eyle.

Ölmüşlerimi afv ve mağfîret eyle. Allahümmağfir verham ve ente hayrürrahimîn. Teveffenî müslimen ve elhıkñî bissâlihîn.

Allahümmağfir-lî ve li-vâlideyye ve li-üstâziyye ve lilmü'minîne vel mü'minât yevme yekûmül hisâb.

Yâ Rabbî! Beni şeytân şerrinden ve düşman şerrinden ve nefsi emmârem şerrinden muhâfaza eyle!

HİBE: Parasız ve karşılıksız vermek, bağışlama. Bağış, teberru, temlik, hediye.
HİCR: Ayrılık, dostluğu bırakma, darılma. Birini malını kullanmaktan men etme.
Kâbe-i muazzamanın kuzey tafında, yarım dâire şeklindeki duvar ile çevrili yer.

Evimize iyilikler, helâl ve hayırlı rızıklar ihsân eyle!

Ehl-i islâma selâmet ihsân eyle!

A'dây-ı müslimîni kahr ve perîşân eyle!

Kâfirlerle cihâd etmekte olan müslümanlara imdâd-i ilâhiyyen ile imdâd eyle!

Allahümme inneke afüvvün kerîmün tuhibbül'afve fa'fü annî.

Yâ Rabbî! Hastalarımıza şifâ, dertli olanlarımıza devâ ihsân eyle!

Allâhümme innî es'elükes-sihhate vel-âfiyete vel-emânete ve hüsnel-hulkı ver-rıdâe bil-kaderi bi-rahmetike yâ erhamerrâhimîn.

Anama, babama ve evlâdlarıma ve akrâba ve ahbâbıma ve bütün din kardeşlerime hayırlı ömürler ve hüsn-i hulk, akl-ı selîm ve sıhhat ve âfiyet, rüşdü hidâyet ve istikâmet ihsân eyle yâ Rabbî! Âmîn.

Velhamdü-lillâhi rabbil'âlemîn. Allahümme salli ala..., Allahümme bârik alâ..., Allahümme Rabbenâ âtinâ...

Velhamdü lillâhi Rabbil'âlemîn. Estağfirullah, estağfirullah, estağfirullah, estağfirullahel'azîm elkerîm ellezî lâ-ilâhe illâ huv el-hayyel-kayyûme ve etûbü ileyh. Âmin."

- Duâdan sonra, her birinde Besmele çekerek, **onbir İhlâs** ve **iki Kul-e'ûzü** okumak ve **67 Estağfirullah** demek ve on kerre **Sübânallah** ve **bi-hamdihi sübhânallahil'azîm** demek müstehabdır.

- Bundan sonra, (**Sübâne Rabbike Rabbil'-izzeti ammâ yasîfûn ve selâmün alelmürselîn velhamdülillahi Rabbil'âlemîn**) âyet-i kerîmesi okunup, (**el-Fâtiha ma assalevât**) dindikten sonra **salevât-ı şerîfe** ve **Fâtiha** sûresi okunup eller yüze sürülür.

Namazları işte bu sıra ile kılmaya "**Namazın Âdâbı**" denir ki çok mühimdir.

Hadîs-i şerîfde, (**Beş vakit farz namazdan sonra yapılan duâ kabûl olur**) buyuruldu. Fakat duâ, uyanık kalb ile ve sessiz yapılmalıdır. Duâyı yalnız namazlardan sonra veyâ belli zamanlarda yapmak ve belli şeyleri ezberleyip, şiir okur gibi duâ etmek mekrûhdur. Namazdan sonra, duâ bitince, elleri yüze sürmek sünnettir. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" namaz içinde ve tavâfda, yemekden sonra ve yatarken de duâ ederdi. Bu duâlarında kollarını kaldırmaz ve ellerini yüzüne sürmezdi. Duânın ve her zikrin sessiz olması efdaldır.

Cemâatin imâm ile birlikde, sessizce duâ etmeleri efdaldır. Ayrı ayrı duâ yapımları ve duâ etmeden kalkıp gitmeleri de câizdir.

(**Dürr-ül-muhtâr**)da (Tehiyetülmescid namazı)nı anlatdıktan sonra diyor ki, (Sünnet ile farz arasında konuşmak, sünneti iskât etmez ise de, sevâbını azaltır. Bir şey okumak da böyledir. Bazı âlimler, sünnet kabûl olmaz. Evvelki sünneti tekrar

HİCRET: Göç; bir yerden başka bir yere gitmek. Resûlullah efendimizin Mekke-i mükerrermeden Medîne-i münevvereye göç etmesi.

HİCRÎ: Resûlullah efendimizin hicret ettiği seneyi esas alan tarih ve takvim.

kılmak lâzım olur dedi.)

Duâda, erkekler kolları göğüs hizâsına kaldırır. Dirsekler fazla bükülmez. Hastalık veyâ soğuk gibi sebeble ellerini kaldıramıyan kimse, şehâdet parmağı ile işâret eder. Parmaklar kıbleye karşı çevrilir. Kollar, sağa sola doğru açılmaz, birbirine yakın, ileri doğru tutulur.

Namazdan sonra secde etmek harâm olduğu (**Dürr-ül-muhtâr**)da tilâvet secdesinde yazılıdır. Namazlardan sonra imâm ile, eli göğse koyarak, selâmlaşmak bid'atdır. Müslümanlıkta el ile ve vücûd hareketi ile selâmlaşmak yokdur. İbni Nüceym Zeynel'âbidîn Mısırî "rahmetullahi teâlâ aleyh", böyle selâmların günâh olduğunu bildiriyor.

(**Şir'at-ül-islâm**) şerhinde diyor ki, (Hadîs-i şerîfde, (**Gece seher vaktinde ve namazlardan sonra yapılan duâ kabûl olunur**) buyuruldu. Duâyâ hamd ve senâ ve salevât ile başlamak sünnetdir.) (**Fetâvâ-yi Hindiyye**)de, beşinci cüz'de diyor ki, (Duâ ederken, avuçlar semâyâ karşı açık, iki el aralık ve göğüs hizâsında olmalıdır.) Sünnet kılmanın duâ etmekten efdal olduğu (**Bezzâziyye**)de yazılıdır. [Şî'î ve vehhâbîler, duâ ederken, iki avuç açık, birbirlerine bitişik, parmaklar yapışık, göğüs hizâsında, yüze karşı tutmaktadır.]

Yâ Rabbî! Bizleri, istediğin gibi namaz kılanlardan eyle! Âmîn.

Duânın Makbûl Olması İçin Beş Şart

Duânın makbûl olması için beş şart lâzımdır:

1- Müslümân olmak.

2- Ehl-i sünnet i'tikâdında olmak. Bunun için, dört mezhebden birini taklîd etmek lâzımdır.

3- Farzları yapmak. Kazâyâ kalmış namazları, geceleri de ve sünnetler yerine de kazâ ederek, bir ân önce ödemelidir.

Farz namazı kazâyâ kalan kimsenin, sünnet ve nâfile namazları ve duâları kabûl olmaz. Yâni, sahîh olsa da sevâb verilmez. Şeytân, müslümanları aldatmak için, farzları ehemmiyetsiz gösterip, sünnet ve nâfileleri yapmağa sevk eder. Namazı vaktin geldiğini bilerek ve evvel vaktinde kılmalıdır.

4- Harâmdan sakınmalıdır. Helâl yiyenin duâsı makbûldür.

5- Evliyâ-yı kirâmdan birini vesîle ederek, duâ etmelidir.

Hindistân âlimlerinden Muhammed bin Ahmed Zâhid, (**Tergîb-üs-salât**) kitabının ellidördüncü faslında, fârisî olarak diyor ki, (hadîs-i şerîfde, (**Duânın kabûl olması için, iki şey lâzımdır: Birincisi, duâyı ihlâs ile yapmalıdır. İkincisi, yidiği ve giydiği helâldan olmalıdır. Mü'minin odasında, harâmdan bir iplik varsa, bu**

Hicrî Kamerî Sene: Resûlullah efendimizin hicret ettiği senenin 1 Muharrem gününü (Mîlâdî 16 Temmuz 622 Cumâ gününü) başlangıç olarak alan ve ayın dünya etrafında on iki defâ dönmesini bir yıl kabul eden takvim senesi.

odada yaptığı duâsı, hiç kabûl olmaz) buyuruldu. İhlâs, Allahü teâlâdan başka hiçbirşey düşünmeyip, yalnız Allahü teâlâdan istemektir. Bunun için, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdikleri gibi îmân etmek ve şerî'ate uymak, bilhâssa üzerinde kul hakkı bulunmamak ve beş vakit namazı kılmak lâzımdır.

İftitâh Tekbirini İmâmıla Almanın Fazileti

Ve dahî, bir kimse iftitâh tekbirini imâm ile berâber alsa, sonbahâr günlerinde ağaçların yaprakları, rüzgâr estikçe ne şekilde dökülürse o kişinin günâhları da öylece dökülür.

Birgün, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” namaz kılarken, bir kimse sabâh namazında, iftitâh tekbirine yetişemedi. Bir kul âzâd etdi. Sonra gelip Resûlullah’a “sallallahü aleyhi ve sellem” arz etti ki: (Yâ Resûlallah! Ben bugün, iftitâh tekbirine yetişemedim. Bir kul âzâd etdim. Acabâ iftitâh tekbirinin sevâbına nâil olabildim mi?)

Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”, hazret-i Ebû Bekre “radiyallahü teâlâ anh” (**Sen ne dersin bu iftitâh tekbirinin hakkında?**) diye sordu. Ebû Bekr-i Sıddîk “radiyallahü anh” buyurdu ki, (Yâ Resûlallah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”! Kırk deveye mâlik olsam, kırkının da yükü cevâhir olsa, cümlesini fakîrlere tasadduk etsem, yine imâm ile berâber alınan iftitâh tekbirinin sevâbına nâil olamam.)

Ondan sonra, (**Yâ Ömer! Sen ne dersin bu iftitâh tekbirinin hakkında?**) dedikde, hazret-i Ömer “radiyallahü anh”, (Yâ Resûlallah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”! Mekke ve Medîne arası dolu devem olsa ve bunların yükleri cevâhir olsa, cümlesini fakîrlere tasadduk etsem, yine imâm ile berâber alınan iftitâh tekbirinin sevâbına nâil olamam) dedi.

Ondan sonra, (**Yâ Osmân sen ne dersin bu iftitâh tekbiri hakkında?**) dedikde, hazret-i Osmân zin-nûreyn “radiyallahü anh” (Yâ Resûlallah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”! Gece iki rek’at namaz kılsam, her birinde Kur’ân-ı azîm-üş-şânı hatm eylesem, yine imâm ile berâber alınan iftitâh tekbirinin sevâbına nâil olamam) dedi.

Ondan sonra, (**Yâ Alî! Sen ne dersin bu iftitâh tekbiri hakkında?**) dedikde, hazret-i Alî “kerremallahü vecheh”: (Yâ Resûlallah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”! Mağrib ile meşrik arasındaki kâfirlerin hepsi, müslümanları yok etmek için saldırsalar, Rabbim bana kuvvet verse, bunlarla cihâd edip, cümlesini katl eylesem, yine imâm ile alınan iftitâh tekbirinin sevâbına nâil olamam) dedi.

Sonra Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”, (**Ey benim ümmet ve Eshâbım! Yedi kat yerler ve yedi kat gökler kâğıt olsa ve deryâlar mürekkebe olsa ve bütün ağaçlar kalem olsa ve cümle melâike kâtib olsalar ve kıyâmete kadar yazsalar, yine imâm ile alınan iftitâh tekbirinin sevâbını yazamazlar**) buyurdu.

Hicri Şemsî Sene: Resûlullah efendimizin Medîne'ye hicreti esnâsında Kubâ köyüne ayak bastığı Rebî'ul-evvel ayının sekizinci Pazartesi gününe rastlayan mîlâdî Eylül ayının yirminci gününü başlangıç ve güneş yılını esas alan takvim senesi.

Ve eğer, Allahü azîm-üş-şânın yarattığı melekler bu kadar mıdır? dersen, Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”, mi'râca çıktığı gece, Cenneti ve Cehennemi ve beyt-i ma'mûru, melâike tavâf edip giderlerdi. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” etdi: **(Yâ karındaşım Cebrâîl! Bu beyt-i ma'mûru tavâf edip giden melâike geri dönmüyor. Onlar nereye giderler?)** Cebrâîl “aleyhisselâm” etdi: **(Yâ Habîballah! Ben halk olduğum günden bugüne kadar, bu beyt-i ma'mûru tavâf edip giden melâikenin geri döndüğünü görmedim. Bir kere tavâf edene, -kiyâmete değin- bir daha nevbet gelmez)** dedi.

Namaz Kılmanın Fazileti

Bir kimse namazda, **E'üzü Besmele** okudukda, Allahü azîm-üş-şân, o kula, bedendeki kılların sayısını sevâb verir.

Ve bir **Fâtiha-i şerîfe** okudukda, Allahü teâlâ hazretleri, o kula kabûl olmuş hac sevâbı verir.

Ve rükûa vardıkda, Allahü azîm-üş-şân, o kula nice bin altın sadaka vermiş sevâbı ve rükûda sünnet üzere üç kerre tesbîh etdikde, o kula, Allahü azîm-üş-şân hazretleri, gökden inen dört kitâbı ve yüz suhufu okumuş kadar sevâb verir.

(Semi'allahü limen hamideh) dedikde, o kulu, Allahü azîm-üş-şân, rahmet deryâsına gark eder.

Secdeye vardıkda, o kula, Allahü azîm-üş-şân, insanlar ve cinnîler adedince, sevâb verir.

Secdede sünnet üzere üç kerre tesbîh etdikde, o kula, Allahü azîm-üş-şânın bahş ettiği faziletler çokdur. **Ammâ, birkaçını beyân etmişlerdir:**

Evvelki fazileti, Arş ve Kürsî ağırlığınca sevâb verse gerekdir.

İkincisi, Allahü azîm-üş-şân o kulunu mağfîret etse gerekdir.

Üçüncü fazileti, o kul öldükde, Mikâîl “aleyhisselâm” o kulun kabrine kıyâmete değin devâm etse gerekdir.

Dördüncüsü, kıyâmet gününde, Mikâîl “aleyhisselâm” o kulu mübârek kanadı üzerine alıp, şefâat etse ve Cennet-i a'lâya götürse gerekdir.

Ve ka'de-i ahîreye, son tehiyyata oturdukda, Allahü azîm-üş-şân, o kula fukarây-ı sâbirîn, sabreden fakirler sevâbı verir.

Fukarây-ı sâbirîn, yâni sabreden fakirin, agniyây-ı şâkirînden, yâni şükreden zenginlerden beşyüz yıl evvel Cennete girse gerekdir. Agniyây-ı şâkirîn, onları görünce, ne olaydı da dünyâda iken, fukarây-ı sâbirînden olsaydık diye temennîde bulunsalar gerekdir.

HİCÂB: Utanma, sıkılma. Perde, örtü, örtünme. Allah ile kul arasındaki perde.
HİDÂYET: Doğru yolu gösterme, doğru yola erme. Hak olan Müslümanlık yolu.
Dalâ-letten ve bâtil yoldan uzaklaşış Hak üzere olma.

MÜHİM AÇIKLAMA: Sandalyede Namaz Olmaz!

Oturarak ve İmâ ile Namaz Kılmak

Bir uzvundaki dertten dolayı ayakta duramayan veya zarar gören, başı dönen kimse, farzları da oturarak kılar. Rükû için eğilir, secde için, başını yere koyar. Duvara, direğe, insana dayanarak, **biraz ayakta durabilenin, ayakta tekbir alması ve o kadarcık ayakta okuması farzdır.** Farz kılarken özürsüz, duvara, direğe dayanmak mekrûhtür. Bir özür olursa mekrûh olmaz.

Dayanarak ayakta durmak veya oturmak mümkün iken, yatarak imâ câiz olmaz. Uygun oturamayan kimse, istediği gibi oturur. Bir yerini yastığa veya başka şeye dayar.

Hamile veya hasta, sağ ve soluna sehpa gibi bir şey koyup onlara dayanarak ayağa kalkabilirse öyle kılması gerekir.

Secde için yere eğilemeyen hasta, önceden yere konulan, 25 cm.den az yükseklikte sert bir şey üzerine secde yapmalıdır. Alnında yara olan, yalnız burnu ile, burnunda yara olan da, yalnız alnı ile secde eder. Alnında ve burnunda birlikde özür olup başını yere veyâ böyle sert birşey üzerine koyamıyan, ayakta durabilse bile, yere oturarak imâ ile kılar. Yâni rükû için biraz eğilir. Secde için, rükûdan daha çok eğilir.

Secde için, kendisi veyâ başkası, yerden birşey kaldırıp, yüzünü bunun üstüne koyması tahrîmen mekrûhdur. Çünkü, **(Feth-ul-kadîr), (Merâkıl-felâh), (Halebî)** ve **(Mecma'ul-enhür)**de diyor ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" bir hastayı ziyâret etdi. Bunun, eli ile yasdik kaldırıp, üzerine secde ettiğini görünce, yasdığı aldı. Hasta, odun kaldırarak bunun üstüne secde etdi. Odunu da aldı ve **(Gücün yeterse, yere secde et! Yere eğilemezsen, yüzüne birşey kaldırıp, bunun üzerine secde etme! İmâ ederek kıl ve secdede, rükûdan daha çok eğil!)** buyurdu. Kaldırılan şey üzerine secde ederken, rükûdakilerden çok eğilirse, imâ ile kılmış olur. Namazı sahîh olur. O hâlde, eli ile birşey kaldırmak lüzûmsuzdur.

İbrâhîm Halebî "rahmetullahi teâlâ aleyh" **(Halebî-yi kebîr)**de, altıyüzonseki-zinci sahîfede diyor ki, (Şiddetli diş ağrısını durdurmak için konan ilâç, okumasına mâni olsa, vakit dar ise, imâma uyar. İmâm yok ise, okumadan kılar.)

Bir uzvundaki derdden dolayı uygun oturamıyan kimse, istediği gibi oturur. Oturabilmek için, ayaklarını kibleye karşı uzatabilir. Bir yerini yastığa veyâ başka şeye dayar. Yahut, bir kimse tutarak düşmesine mâni olur. Yüksek bir şeyin üstüne oturup imâ ile kılması câiz değildir. **[Sandalyada oturarak kılanın namazı kabûl olmaz. Çünkü, sandalyada oturmak için zarûret yokdur. Sandalyada oturabilen kim-**

HİKMET: Fen, san'at, faydalı şeyler. Fıkıh ilmi. Doğruyu yanlıştan ayırabilme kuvveti. İlahî emir ve yasakların anlaşılması mümkün olmayan, bilinmeyen sebep ve fâideleri.

HİLÂL: Yeni ay. Ayın ilk günlerinde aldığı ince yay biçimi.

se, yerde de oturabilir ve yerde oturup kılması lâzımdır. Namazdan sonra, yerden ayağa kalkamıyan, sandalyadan ise kolay kalkan hastayı yerden bir kimse kaldırır. Yahut, kibleye karşı uzatılmış sedir üzerinde, ayaklarını sarkıtmadan oturarak kılar. Namazdan sonra, ayaklarını sedirin bir yanına sarkıtıp, sandalyadan kalkar gibi kalkar.]

Bir şeye dayanarak veya bir kimsenin tutması ile de, yerde oturamayan hasta, sırt üstü yatarak kılar. Ayaklarını kibleye uzatır. Başını altına yastık koyar. Yüzü kibleye karşı olur. Veya kibleye karşı sağ veya sol yanı üzerine yatar. Rükû ve secdeleri, başını ile imâ eder. Başını ile de imâ edemeyen akli başında bir hasta, bu hâli bir günden fazla devam edip namazını hiç kılamazsa, o hâl bitinceye kadar namaz ondan sâkit olur, yâni üzerine farz olmaz, hiçbirini kazâ etmez. Semâvi bir sebep ile, yâni elinde olmayarak, meselâ hastalık ile veya baygın yahut re'kat veya secde sayılarını unutacak kadar dalgın olarak, beşten fazla namazını kılamayan da böyledir.

Alkollü içkiler veya ilaç olarak böyle baygın, dalgın olanın, kılamadığı namazlarının hepsini kazâ etmesi lâzımdır.

Sandalye gibi yüksek bir şeyin üstüne oturup da ayağını sarkıtarak namaz kılması câiz değildir. O namaz kabul olmaz. Çünkü, sandalyede oturmak için zaruret yoktur. Sandalyede oturabilen kimse, yerde de oturabilir. Yerde oturabilenin yere oturup kılması lâzımdır.

Namazdan sonra, yerden ayağa kalkamıyan, sandalyeden ise kolay kalkan hastayı yerden bir kimse kaldırır. Kalkamıyorsa kibleye karşı olan bir karyolada veya bir kanepede oturup, ayaklarını sarkıtmadan kibleye karşı uzatarak kılar. Namazdan sonra, ayaklarını yatağın bir yanına sarkıtıp, sandalyeden kalkar gibi kalkar.

Veya sandalyeye oturur, fakat önüne bir sandalye veya sehpa koyup üzerine ayaklarını kor. Namaz bitince ayağını sandalyeden veya sehpadan indirerek kalkabilir.

İmâ ile dahî kılması mümkün iken, kılmadan ölüm hâline gelen kimsenin, namazlarının keffâreti yapılması için vasiyyet etmesi lâzımdır. Namaz keffâreti, her namaz için, bir müslimân fakîre yarım sâ' [binyediyüzelli gram] un veya buğday vermektir. Bunu, vasiyyet ettiği kimse veyâ vârisi verir. Vasiyyet edenin bıraktığı malın üçde birinden verilmesi lâzımdır. Ölürken vasiyyet etmedi ise, kimsenin vermesi lâzım olmaz.

Oturarak ve İmâ İle Namaz Kılmakta Dikkat Edilecek Hususlar

Secde yapabiliyorsa, namaza ayakta başlar. Ayakta durabildiği kadar okur ve rükû eder. Ayakta hiç duramıyan, oturarak başlar. Diz üstü oturur, secdeleri yaparak namazını kılar. Bu şekilde namaz kılmaya “**oturarak namaz kılmak**” denir.

HİLÂF: Karşı, muhâlif, zıt, âdet olanın aksine. Muhalefet, zıtlık. Fikhî meselelerde kişinin karşısındakileri kuvvetli delil ve fikirlerle iknaya çalışması ve kabule zorlaması.
Hilâf-ı Evlâ: Yapılması sevâb, yapılmazsa günâh olmayan. Müstehâbı, mendubu terk etme.

Oturarak kılarken, kıyamda ellerini göbeğinin altına bağlar. [Kadınlar, göğsünün üzerine koyar.] Kâmeti; ayakta başlamışsa ayakta iken, oturarak veya îmâ ile kılıyorsa oturduğu şekilde iken getirir.

Secde yapamıyorsa îmâ ile kılar. Yâni kolayına geldiği şekilde diz üstü veya bağdaş kurarak oturur. Bu şekilde oturamıyorsa ayaklarını kibleye karşı uzatır. Kıyam hâlindeyken ayaklara, otururken kucağına bakar.

Oturarak iftitah tekberi alır. Rükû için vücudunu biraz eğerek, secde için biraz daha eğerek. Vücudunu eğemeyen başını aynı şekilde eğerek namazını îmâ ile kılmış olur.

Îmâ ile namaz kılarken, kıyamda iken ellerini göbeğinin altına bağlar. [Kadınlar, ellerini göğsünün üzerine koyar.] Rükû için az eğilirken ellerini dizleri üzerine koyar. Secde için biraz daha eğilir. Ellerini de dizlerinin üzerine veya az ilerisine koyar. Ettehiyyâtü okurken ellerini, normal namaz kıldığı gibi uyluklarının üstüne koyar. Selâm verirken, omuz başlarına nazar edilir. Böyle namaz kılmaya “**îmâ ile kılmak**” denir.

Göz ile îmâ olmaz. 24 saat, yâni bir gün başını eğemiyorsa ondan namaz sâkit olur, kazâ etmesi de gerekmez.

Ayakta cemâatle namaz kılarken, ayakların bulunduğu yere itibar edilir. Ayağının topuğu imâmın topuğundan ileri olursa o namaz sahih olmaz. Ama îmâ ile kılarken böyle değildir, o zaman topuklara değil, başın bulunduğu yere itibar edilir. Îmâ edenin başı, imâmın başının gerisinde veya aynı hizâda olursa, ayakları imâmın ayaklarının ilerisinde olsa da namazı sahih olur. **[İbni Abidin]**

Ayakta kılan, oturarak kılanı uyabilir, îmâ ile kılanı uyamaz.

*Resûlullahın vârisi, müceddid-i elf-i sâni,
İlm-i zâhîrde müctehid, tesavvufda Veysel Karânî.*

*Dîni yaydı yeryüzüne, nûrlar saçdı her mü'mine,
Uyandırdı gâfilleri, yüce imâm-ı Rabbânî.*

*İyi bildi ilm-i hâli, şer'a uygundu her hâli,
Küfr sarmışken cihânı, oldu Ebû Bekr misâli.*

*Sohbetinden feyz aldılar, hem kumandan, hem de vâlî,
Ömer Fârûk soyundandır, buna şâhid oldu adlî.*

HİLÂLEMEK: Abdest alırken, el ve ayak parmakları ile saç ve sakalın ve kadınlarda sık saçların arasına ıslak parmaklarını sokarak hareket ettirmek.

HİLKAT: Yaratılış, fitrat. Yaratılıştan, doğuştan gelen vasıf, cilliyet, tabiat.

2 REK'ATLI FARZ NAMAZDA OKUNACAK SÛRE VE DUÂLAR

1. Rekat	2. Rekat	Ka'de (Oturuş)
1- Sübhâneke 2- Eûzü ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Elemtere...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Li îlâfi...)	1- Ettehiyyâtü 2- Allahümme sallı 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

Not: 2 Rek'atli sünnet namazlar da aynı şekilde kılınır.

3 REK'ATLI FARZ NAMAZDA OKUNACAK SÛRE VE DUÂLAR

1. Rekat	2. Rekat	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- Eûzü ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Eraeytellezî)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre Meselâ,innâ a'taynâ	1- Ettehiyyâtü
3. Rekat	Son Oturuş	
1- Besmele 2- Fâtiha	1- Ettehiyyâtü 2- Allahümme sallı 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...	

*Ne bahtiyar, ol kişi kim,
Okuduğu, Kur'ân ola!*

*Ezân, ikâmet duyunca,
Gönlü dolu îmân ola!*

HİLYE: Suret, görünüş. İnsanın vücut yapısı ve dış görünüşüyle ilgili güzel nitelikler.

HİLYE-İ SEÂDET: Peygamber efendimizin görünüşü, görünen bütün uzuvlarının şek-li, sıfatları ve güzel huyları ile bunları anlatan eserler ve süslü levhalar. Hilye-i şerîf.

4 REK'ATLI FARZ NAMAZDA OKUNACAK SÛRE VE DUÂLAR

1. Rekat	2. Rekat	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- EÜZÜ ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Kulyâ...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, İzâcâe...)	1- Ettehiyyâtü
3. Rekat	4. Rekat	Son Oturuş
1- Besmele 2- Fâtiha	1- Besmele 2- Fâtiha	1- Ettehiyyâtü 2- Allahümme salli 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

4 REK'ATLI MÜEKKED SÛNETTE OKUNACAK SÛRE VE DUÂLAR (Öğlenin ilk sünnetinde okunacak sûre ve duâlar)

1. Rekat	2. Rek'at	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- EÜZÜ ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Elemtere...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Li îlâfi ...)	1- Ettehiyyâtü
3. Rekat	4. Rekat	Son Oturuş
1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Eraeytellezî)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre Meselâ, innâ a'taynâ	1- Ettehiyyâtü 2- Allahümme salli 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

HİLM: Yumuşak huylu olmak, sâkinlik, kızmama.

HİLMİ: Yumuşak huylu, nâzik, kibâr.

HİMMET: Mânevî yardım, ihsân. Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet. Gayret.

4 REK'ATLI GAYR-İ MÜEKKED SÜNNETTE OKUNACAK SÛRE VE DUÂLAR

(İkindinin sünneti ve yatsının ilk sünnetinde okunacak sûre ve duâlar)

1. Rekat	2. Rekat	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- EÜZÜ ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Tebbet...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre Meselâ, Kulhüvallahü	1- Ettehiyyâtü 2- Allahümme sallı 3- Allahümme bârik
3. Rekat	4. Rekat	Son Oturuş
1- Sübhâneke 2- EÜZÜ ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Felak...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Nâs...)	1- Ettehiyyâtü 2- Allahümme sallı 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...

VİTİR NAMAZINDA OKUNACAK SÛRE VE DUÂLAR

1. Rekat	2. Rekat	İlk Oturuş
1- Sübhâneke 2- EÜZÜ ve Besmele 3- Fâtiha 4- Zamm-ı sûre (Meselâ, Kulyâ...)	1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, izâ câe...)	1- Ettehiyyâtü
3. Rekat	Son Oturuş	
1- Besmele 2- Fâtiha 3- Zamm-ı sûre (Meselâ, Tebbet...) 4- Tekbîr 5- Kunut duâları (veya Rabbenâ...)	1- Ettehiyyâtü 2- Allahümme sallı 3- Allahümme bârik 4- Rabbenâ... 5- Selâm...	

HİMÂYE: Koruma, muhafaza etme, esirgeme.

HİSÂB: Hesap. Öldükten sonra, dünyada yaptıkları işlerden dolayı sorguya çekilme.

Hin-i Bülûğ: Bülûğa erme zamanı.

NAMAZIN VÂCİBLERİ

Namazın vâciblerinden birini bilerek yapmamak günâhtır ve o namazı yeniden kılmak icabeder. Unutarak yapmayan secde-i sehv yapar.

Namazın vâcibleri şunlardır:

- 1- Fâtiha sûresini okumak.
 - 2- Fâtihayı bir kere okumak.
 - 3- Fâtihayı zamm-ı sûreden önce okumak.
 - 4- Fâtihayı Farzların ilk iki rek'atinde okumak.
 - 5- Fâtihayı sünnetlerin ve vâciblerin her rek'atinde okumak.
 - 6- Fâtihadan sonra bir sûre veya en az üç kısa âyet okumak.
 - 7- Fâtihadan sonra okunan sûreyi, farzların birinci ve ikinci rek'atlerinde, sünnetlerin her rek'atinde okumak.
 - 8- Rükû ve secdelerde ta'dil-i erkâna riayet etmek. [Yâni sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durmak vâcib, daha çok durmak sünnetdir.]
 - 9- Kavmede ve celsede tumaninete riayet etmek. [**Sübhânallah diyecek kadar durmak.**]
 - 10- Secdeleri birbiri ardınca yapmak.
 - 11- Zamm-ı sûreyi farzların ilk iki rek'atinde ve sünnetlerin her rek'atinde bir kere okumak.
 - 12- İkinci rek'atte oturmak.
 - 13- İkinci rek'atte teşehhüdden fazla oturmamak. [Gayr-i müekked sünnet olan 4 rek'atli ikindinin sünneti ve yatsının ilk sünnetinde sallî-bârikler okunur.]
 - 14- Secdede burnu alnı ile beraber yere koymak.
 - 15- Son rek'atte otururken (Ettehiyyâtü...) okumak.
 - 16- Namaz sonunda (Esselâmü...) demek.
 - 17- Vitir namazının üçüncü rek'atının sonunda kunut duâsı okumak.
 - 18- Bayram namazını kılarken, zâid olan tekbîrleri almak.
 - 19- Kurban bayramında arefe günü sabahından, bayramın 4. günü ikindi namazına kadar 23 vakit farz namazların sonunda teşrik tekbirleri getirmek.
 - 20- İmâmın sabah, Cumâ, bayram, teravih, vitir namazlarında ve akşam ile yatsının ilk iki rek'atinde yüksek sesle okuması.
 - 21- İmâmın ve yalnız kılanın öğle ve ikindi farzlarında ve akşamın üçüncü, yatsının üçüncü ve dördüncü rek'atlerinde sessiz okuması.
- Kur'ân-ı kerîm'i mushafdaki sıra ile okumak, her zaman vâcibtir.
- (**Bezzâziyye**)de diyor ki, (Haffif sesle okuyanı bir iki kişinin işitmesi mekrûh olmaz. Sesli okumak, çok kişinin işitmesi demektir.)

HİYÂNET: Hâinlik. İtimadı kötüye kullanmak. Mukaddes bir şeye hürmetsizlik.

HÛ: O, anlamında zamir olup müstakil olarak “hüve” okunur.
O, mânâsına Allahü teâlâ.

HUDÂ: Kendi kendi var olan. Allahü teâlâ, Cenâb-ı Hak.

Secde-i Sehv

Namazın vâciblerinden birini bilerek yapmamak, namazı bozmaz. Fakat günâh olur. Unutarak yapmıyan, (**Secde-i sehv**) eder.

Farzın ilk iki rek’atinde, (**Zamm-ı sûre**)yi unutan, üçüncü ve dördüncü rek’atlerde okuyup, sonra secde-i sehv yapar.

Kırâeti unuttuğunu rükûda hatırlarsa, hemen kalkıp kırâeti ve sonra rükûu yapar.

Bir farzı ve vâcibi, vaktinden önce veyâ sonra yapan da, secde-i sehv eder.

Meselâ, zamm-ı sûrenin bir parçasını rükûda okuyana, ettehiyyâtüden sonra az birşey okuyarak, üçüncü rek’ati gecikdiren secde-i sehv yapar.

İmâm yüksek sesle okuyacak yerde, hafif sesle okursa ve hafif sesle okuyacak yerde yüksek sesle okursa, secde-i sehv yapmak lâzım olur.

İmâmın yüksek sesle okuması vâcib olan yerleri, yalnız kılanın yüksek sesle de, hafif sesle de okumaları câizdir.

Birkaç kerre secde-i sehv îcâb etse, bir kerre yapmak yetişir.

İmâm ile berâber, cemâat de secde-i sehv yapar. Cemâatden biri hatâ yaparsa, secde-i sehv yapmaz.

Cemâate, birinci rek’atden sonra yetişen kimse, imâm ile secde-i sehv yaptıktan sonra, namazını tamamlar.

Oturmağı unutup, üçüncü rek’ate kalkarken hatırlayan bir kimse, dizleri yerden ayrıldıktan sonra ise, oturmaz, secde-i sehv eder.

Son rek’atde oturmayıp ayağa kalkarsa, secde etmeden hatırladı ise, hemen oturur ve oturmağı gecikdirdiği için, secde-i sehv eder. Secdeye inince hatırladı ise, farz namazı, nâfile şekline döner. Bir rek’at daha kılıp, altıncı rek’ate oturarak tamamlar. (Bu namazı yeniden kılar.)

Dördüncü rek’atde teşehhüd mikdârı oturup, selâm vermeden beşinciye kalkarsa, secdeye yatmadan hatırladı ise, oturup teşehhüdde okumadıklarını okuyup selâm verir ve secde-i sehv yapar. Secdeye yatdı ise, altıncı rek’ati de tamamlayıp, secde-i sehv yapar. Farzı tamam etmiş olur. İki rek’ati de nâfile olur. Fakat, bu iki rek’at, öğle, akşam ve yatsının son sünneti yerine geçmez denildi. Çünkü, sünnetlere tahrîme tekbîri ile başlanır.

İmâm secde-i sehv yaparken de, câmiye gelip, uymak câizdir.

Secde-i sehvi bile bile yapmıyan veyâ namazın vâciblerinden birini, meselâ Fâtîha okumağı, bilerek terk eden kimsenin, o namazı tekrar kılması vâcib olur. Tekrar kılmazsa, fâsık olur.

Cum’a ve bayram namazlarında, imâmın secde-i sehvi yapmaması iyi olur.

Secde-i sehvi yapmak için, son oturuşda “**Ettehiyyâtü**” okunup sağ tarafa selâm

HUB: Sevgi, muhabbet.

Hubb-i Fillâh ve Buğd-i Fillâh: Allahü teâlânın en çok sevdiği en kıymetli amel; Allahü teâlâ için sevmek, Allahü teâlâ için buğzetmek. Sevdiğini Allah için sevmek, sevmediğini Allah için sevmemek, Allah için düşmanlık etmek.

verildikten sonra, iki secde yapıp oturur ve “**Ettehiyyâtü, Salli, Bârik, Rabbenâ**” okunarak namazı tamamlar. “**Salli**” ve “**Bârik**” okunduktan ve bir veya iki tarafa selâm verdikten sonra veyahut da hiç selâm vermeden de secde-i sehiv yapılabilir.

Bir kimse, kaç rek’at kıldığını unutsa, bu şaşırması, ilk olarak başına geldi ise, selâm verip namazı tekrar kılmalıdır. Şaşırma âdeti ise, düşünüp, çok zan etdiğine göre kılar. Kuvvetli zan edemezse, az kıldığını kabûl ederek tamamlar. Namazı kıldığında şübhe eden kimse, vakit çıkmadı ise, tekrar kılar. Çıktı ise kılmaz.

Kaç rek’at kıldığını şaşırıp, namaz içinde düşünmesi, sonraki rûknün veyâ vâcibin, bir rûkn zamanı kadar gecikmesine sebep olursa, bu arada, âyet ve tesbîh okusa bile, secde-i sehiv lâzım olur.

Namazın içindeki farzlara “**Rûkûn**” denir.

Bir âyet okumak, rûkû ve iki secde, son rek’atde oturmak, birer rûkündür.

Düşünmek, farzı veyâ vâcibi gecikdirince, secde-i sehiv lâzım oluyor. Meselâ, son rek’atde oturunca düşünürse, selâm vermesi gecikirse, secde-i sehiv lâzım olur. Fazla okuduğu salevât ve duâ, sünnet olarak değil, düşünce, dalgınlık sebebi ile olduğu vakit, vâcibin gecikmesi suç oluyor. Başka bir namazı kılıp kılmadığını veyâ dünyâ işlerinden herhangi birini düşünürse, bir rûknün gecikmesine sebep olsa bile, secde-i sehiv lâzım olmaz.

Namaz bitdikden sonra, kaç rek’at kıldığında şübhe ederse, buna vesvese denir. Buna ehemmiyet vermez. Namazdan sonra, bir âdil müslüman, yanlış kıldın derse, tekrar kılması iyi olur. İki âdil kimse söylerse, tekrar kılması vâcib olur. Âdil olmazsa, sözünü dinlemez. İmâm doğru, cemâat ise, yanlış kıldık derse, imâm kendine güveniyorsa veyâ bir şâhidi olursa, tekrar kılınmaz.

Bir şeyin vâcib veyâ bid’at olmasında şübhe edilse, bu şeyi yapmak iyi olur. Bid’at ile sünnet arasında şübhe olsa, yapmamak lâzım olur.

İftitâh tekbirini söyledi mi, abdesti var mı, elbisesi temiz mi, başına mesh etdi mi şübhe ederse, ilk olarak şübhe etdi ise, namazı bozup tekrar kılar. Abdest almaz. Elbisesini yıkamaz. Her zaman şübhe ediyorsa, namazı bozmaz, tamamlar.

Ta’dîl-i Erkân ve Tumaninet

Ta’dîl-i erkân: Namazın rûkû ve secdelerinde en az sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durma hâlidir. Vâcibdir.

Tumaninet: Namazın kavme (rûkûdan ayağa kalkma) ve celselerinde (iki secde arasında oturma) her uzvun en az sübhânallah diyecek kadar hareketsiz durması hâlidir. Vâcibdir.

Namazın beş yerinde, ta’ dîl-i erkânı, unutmadığı hâlde, bilerek terk etse, İmâm-ı

HUDÛ: Boyun eğmek, alçak gönüllülük. Kalbde devamlı olan Allah korkusu.

HUKÛK: Haklar. Toplumu hayatını düzenleyen ve devlet müeyyidesiyle güçlendirilmiş kanun ve kâideler bütünü. Haklıyı haksızdan ayıran kurallar.

Ebû Yûsufe göre “rahime-hullahü teâlâ”, namazı fâsid olur. Tarafeyne göre, fâsid olmaz. Lâkin vâcibin kasden terki dolayısı ile noksanın cebri için îade lâzım gelir. Unutarak terk edince (**Secde-i sehv**) lâzım olur.

İlmihâl 287. sh. ve Mektûbâtın 2. Cildi 20. Mektûbunda buyuruluyor ki: Sâlih amelleri yapmağa uğraşınız! Bu amellerin en faydalısı ve ibâdetlerin en üstünü, namaz kılmaktır. Namaz, dînin direğidir. Mü'minin mirâcıdır. O hâlde, onu iyi kılmamağa gayret etmelidir. Erkânını [yâni farzlarını] ve şartlarını ve sünnetlerini ve edeblerini, istenildiği ve lâyük olduğu gibi yapmalıdır. **Namazda tumânînete [yâni rükû ve secdelerde ve kavmede ve celsede, bütün a'zânın hareketsiz kalmasına] ve ta'dîl-i erkâna [yâni, bu dört yerde sükûn ve tumânînet bulduktan sonra, bir mikdâr durmağa], dikkat etmelidir.** Çok kimse bunlara dikkat etmeyip namazlarını elden geçiriyor. **Tumânîneti ve ta'dîl-i erkânı yapmıyorlar. Bunlara azâblar ve tehdîdler bildirilmiştir.** Namaz, doğru kılınca, kurtuluş ümmîdi çoğalır. Çünkü, dînin direği dikilmiş olur. Saâdet-i ebediyyeye uçmak için tayyâre elde edilmiş olur.

İlmihâl 288. sh. ve Mektûbâtın 2. Cildi 57. Mektûbunda buyuruluyor ki: **Bir kimse, terk edilmiş, unutulmuş bir sünneti meydâna çıkarırsa, yüz şehîd sevâbi kazanır. Yâ bir farzı veyâ vâcibi meydâna çıkarmanın sevâbi ne kadar çok olur!** O hâlde, namazda, ta'dîl-i erkâna dikkat etmelidir. Yâni, **rükûda ve secdelerde ve kavmede ve celsede tumânînet bulduktan, yâni her a'zâ hareketsiz olduktan sonra biraz durmalıdır ki, Hanefî âlimlerinin çoğu, buna vâcib demiştir. İmâm-ı Ebû Yûsuf ve imâm-ı Şâfi'î [ve Mâlik] ise, farz demiştir.** Bazı Hanefî âlimleri de sünnet demişlerdir. Müslümânların çoğu, bunu yapmıyor. **Bu bir ameli meydana çıkarana, Allah yolunda harb edip canını veren yüz şehîd sevâbından çok sevâb verilir.** Ahkâm-ı şer'iyeden hepsi de böyledir. Yâni halâl, harâm, mekrûh, farz, vâcib ve sünnetlerden birini öğretip, gereğini yapdıran, böyle sevâb kazanır.

İlmihâl 289. sh. ve Mektûbâtın 2. Cildi 69. Mektûbunda buyuruluyor ki: “Bu zamanda insanların çoğu namaz kılmakta gevşek davranıyor. **Tumânînete ve ta'dîl-i erkâna ehemmiyyet vermiyorlar.** Bunun için, siz sevdiğime, bu noktayı belirtmeğe mecbur oldum. İyi dinleyiniz! Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”: **(En büyük hırsız, kendi namazından çalan kimsedir)** buyurdu. “Yâ Resûlallah! Bir kimse, kendi namazından nasıl çalar?” diye sordular. **(Namazın rükûunu ve secdelerini tamam yapmamakla)** buyurdu. Bir defa da buyurduki, **(Rükûda ve secdelerde, belini yerine yerleşdirip biraz durmayan kimsenin namazını Allahü teâlâ kabûl etmez.)** Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”, bir kimseyi namaz kılarken, rükûunu ve secdelerini tamam yapmadığını görüp, **(Sen namazlarını böyle kıldığın için, Muhammedin “aleyhissalâtü vesselâm” dîninden başka bir**

HULEFÂ-İ RÂŞİDÎN: Râşid, rüşd sahibi, olgun halefler mânâsına Resûlullah aleyhisse-lâmın irşâd vazifesi olan; saltanat (hükümet), öğretmek (tebliğ) ve ihsân (tasavvuf)dan ibaret üç vazifesini birlikte yerine getiren ilk dört halife.

dinde olarak ölmekden korkmuyor musun?) buyurdu. Yine buyurdu ki, **(Sizlerden biriniz, namaz kılariken, rükûdan sonra tamam kalkıp, dik durmadıkça ve ayakda, her uzuv yerine yerleşip durmadıkça namazı tamam olmaz.)** Bir kerre de buyurdu ki, **(İki secde arasında dik oturmadıkça, namazınız tamam olmaz.)** Birgün Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”, birini namaz kılariken, namazın ahkâm ve erkânına riâyet etmediğini, rükûdan kalkınca, dikilip durmadığını ve iki secde arasında oturmadığını görüp, buyurdu ki, **(Eğer namazlarını böyle kılarak ölürsen, kıyâmet günü, sana benim ümmetimden demezler.)** Bir başka yerde de buyurdu, **(Bu hâl üzere ölürsen, Muhammedin “aleyhisselâm” dîninde olarak ölmemiş olursun.)** Ebû Hüreyre “radiyallahü anh” buyurdu ki, **(Altmış sene, bütün namazlarını kılıp da, hiçbir namazı kabûl olmıyan kimse, rükû ve secdelerini tamam yapmıyan kimsedir.)** Zeyd ibni Vehb “rahmetullahi teâlâ aleyh” birini namaz kılariken rükû ve secdelerini tamam yapmadığını gördü. Yanına çağırıp, ne kadar zamandır böyle namaz kılyorsun, dedi. **Kırk sene deyince, sen kırk senedir namaz kılmamışsın. Ölürsen Muhammed Resûlullahın “sallallahü aleyhive sellem” sünneti [yâni dîni] üzere ölmezsin, dedi.**

İlmihâl 768. sh. ve Mekâtib-i şerifenin 85. Mektûbunda buyuruluyor ki: Namazı cemâat ile kılmak ve **(Tümânînet)** ile kılmak, rükûdan sonra **(Kavme)** yapmak ve ikisecde arasında **(Celse)** yapmak bizlere Allahın Peygamberi tarafından bildirildi. **Kavmenin ve celsenin farz olduğunu bildiren âlimler vardır. Hanefî mezhebinin müftülerinden (Kâdîhân), bu ikisinin vâcib olduğunu, ikisinden birisini unutulunca (Secde-i sehv) yapmak vâcib olduğunu ve bilerek yapmıyanın namazı tekrar kılmasını bildirmiştir.** Müekked sünnet olduklarını bildirenler de, vâcibe yakın sünnet demişlerdir. **Sünneti hafif görerek, ehemmiyet vermiyerek terk etmek küfürdür.** Namazın kıyâmında, rükûunda, kavmesinde, celsesinde, secdelerinde ve oturulduğu zamanında, ayrı ayrı, başka başka keyfiyyetler, hâller hâsıl olur. Bütün ibâdetler namaz içinde toplanmıştır.

Ta’dil-i Erkânın Terkindeki Zararlar

Ta’dil-i erkânın terkinden, yirmialtı kadar zarar vardır:

- 1- Fakîrliğe sebep olur.
- 2- Âhiret ulemâsı, ona buğz eder.
- 3- Adâletden düşer, şehâdeti makbûl olmaz.
- 4- Namaz kıldığı mekân, kıyâmet gününde aleyhine şehâdet eder.
- 5- Bir kimse, ta’dil-i erkânsız namaz kılariken biri görüp söylemese günâhkâr olur.

HULLE: Kıymetli ve pahalı iki parçalı elbise. Cennet elbisesi.
İslâmî nikâh hükümüle-rine göre üç defâ boşanmış bir kadının, tekrar aynı adam tarafından alınabilmesi için; başka bir erkek tarafından nikâhlanıp, düğün ve vaty olduktan sonra boşanması.

- 6- O namazın tekrar kılınması vâcib olur.
- 7- İmânsız ölümüne sebep olur.
- 8- Namazın hırsız olur.
- 9- Kıldığı namazı, eski bez gibi yevm-i cezâda, âhirette yüzüne vurulur.
- 10- Allahü teâlânın merhametinden mahrûm olur.
- 11- Allahü teâlâyâ münacâtda, sû-i edeb etmiş olur.
- 12- Namazın fazla olan sevâbından mahrûm olur.
- 13- Sâir ibâdetlerin sevâbının verilmemesine sebep olur.
- 14- Cehenneme müstehak olur.
- 15- Câhiller onu görüp, ta'dîl-i erkânı terk etmelerine sebep olur. Bunun içindir ki, din adamının günâh işlemesi, daha çok azâb çekmesine sebep olur.
- 16- İmâmına muhâlefet etmiş olur.
- 17- İntikâlâtda olan sünnetleri terk etmiş olur.
- 18- Allahü azîm-üş-şânın gazabına düçâr olur.
- 19- Şeytânı sevindirmiş olur.
- 20- Cennetden uzak olur.
- 21- Cehenneme yakın olur.
- 22- Kendi nefesine zulm etmiş olur.
- 23- Nefsini mülevves etmiş olur.
- 24- Sağında ve solunda olan meleklerle eziyyet etmiş olur.
- 25- Resûlullahı "sallallahü aleyhi ve sellem" mahzûn etmiş olur.
- 26- Namazda ta'dîl-i erkâna ve tumaninete riâyet etmiyenin bütün mahlûkata zararı dokunur. Zirâ o kimsenin günâhı sebebi ile, yağmurlar yağmaz, yerde ekinler bitmez ve vakitsiz olarak yağmur yağmış olup, fayda yerine zarar vermiş olur.

Namazın Sünnetleri

Farz ve vâcib olan işlerden başka olarak, namazda Peygamber efendimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" yaptıklarına, okuduklarına da aynen uymak sünnettir ve namazın sevâbını arttırır.

Sünnetlerden bazıları şunlardır:

- 1- Namazda elleri kulağa kaldırmak.
- 2- El ayasını kibleye çevirmek.
- 3- Tekbir aldıktan sonra el bağlamak.
- 4- Sağ eli sol elinin üzerine koymak.
- 5- Erkeğin ellerini göbeğinden aşağıya koyması, kadının göğsüne koyması.
- 6- Tekbirden sonra, "Sübhâneke" okumak.

HURÂFE: Dine, akla, ilme, fenne, uymayan bâtil sözler, inanışlar, işler.
HURÛFİLİK: Kur’ân-ı kerîme ve harflere, nokta ilmi diye uydurduğu sözlere göre gizli mânâlar veren şîânın aşırılarından Fadlullah-ı Hurûfî’nin kurduğu bozuk yol.

- 7- İmâmın ve yalnız kılanın “**Eûzü**” okuması.
- 8- Besmele okumak.
- 9- Rükûda üç kere “**Sübhâne rabbiyel-azîm**” demek.
- 10- Secdede üç defa “**Sübhâne rabbiyel-a’lâ**” demek.
- 11- Son oturuşta “Salevât” duâsını okumak.
- 12- Selâm verirken iki yanına bakmak.
- 13- Rükûdan kalkarken imâmın ve yalnız kılanın “**Semiallahü limen hamideh**” demesi.
- 14- Rükûdan kalkınca “**Rabbenâ lekel hamd**” demek.
- 15- Kıyamda topukları dört parmak açmak.
- 16- Rükûya eğilirken sol ayağı sağ ayağın yanına getirmek.
- 17- Secdede topukları bitişirmek.

Namazın Müstehâbları

- 1- Namâz kılarken secde yerine bakmak.
- 2- Rükûa gitdiği zaman, ayaklarına bakmak.
- 3- Secdede burnunu koyduğu yere bakmak.
- 4- Tehıyyâta oturunca, dizlerinin üstüne bakmak.
- 5- Fâtihadan sonra okunacak âyet mikdârı, sabâh ve öğle namâzlarında uzun, akşam namâzlarında kısa olmak.
- 6- İmâma uyan kimse, tekbîri gizli yâni hafif sesle almak.
- 7- Rükûda parmaklarını açıp, dizi üzerine koymak.
- 8- Başını, boyun ile birlikde rükûda, düz tutmak.
- 9- Secdeye varırken önce sağ, sonra sol dizlerini yere koymak.
- 10- Secdeyi, iki eli arasında yapmak.
- 11- Secdeye, burnundan sonra alınını koymak.
- 12- Namâz esnâsında esnerse, eli arkası ile ağzını kapamak.
- 13- Erkeklerin, secdede dirseklerini kaldırıp, yüksek tutmak. Kadınlar kollarını yere sererler.
- 14- Erkeklerin, secdede kollarını ve ayaklarını karnından ayrı tutmak.
- 15- Rükû ve secdede üçer kerre tesbîh edecek kadar durmak.
- 16- Secdeden başını kaldırdıktan sonra, ellerini yerden kaldırmak.
- 17- Ellerini kaldırdıktan sonra, dizlerini kaldırmak.
- 18- Tehıyyâtda ellerini uylukları üzerine koyup, parmaklarını kibleye karşı düz ve dizi ucuna parmak uçları gelecek şekilde tutmak, bükmemek ve hiç birini oynatmamak.

HÜRÎ: Allahü teâlânın Cennet ehline hizmet için yarattığı genç hizmetkâr kız.
HURMA: Sıcak iklimlerde yetişen çok çeşitli Nahle ağacının besleyici meyvesi.
HUŞÛ: Tevâzû, alçak gönüllülük. Korku, sevgi ve hürmet ile Hakk'a boyun eğmek.

- 19- Sağına, soluna selâm verirken başını çevirmek.
- 20- Selâm verirken, omuz başlarına bakmak.

NAMAZI BOZAN ŞEYLER (Namazın Müfsidleri)

Aşağıdaki yazılar, (**Dürr-ül-muhtâr**)dan tercüme edilmiştir:

Namazı bozan şeylere, (**Müfsidler**) denir. İbâdetlerin fâsid ve bâtil olması aynı şeydir ve bozulması demektir. Namazın müfsidlerinden elliüç adedini aşağıda bildiriyoruz:

1- Konuşmaktır. Bir kelime de namazı bozar. Bilerek, bilmiyerek, zorla, unutarak söylemek, hep bozar. Yalnız, birinci oturuşta, ikinci oturuş sanarak selâm söylemek, namazı bozmaz. Namazı iki rek'at sanarak veyâ ayakda (esselâmü) derse, bozulur. Başkasının selâmına, her sûret ile cevâb söylemek bozar.

2- Boğazından, özürsüz, öksürür gibi ses çıkarmak namazı bozar. Kendiliğinden olursa bozmaz. Okumağı kolaylaştırmak için yaparsa, zararı olmaz.

3- Kur'ân-ı kerimde ve hadîs-i şerîfde bulunmayan duâları okumak, bozar. (**Dürr-ül-muhtâr**)da, (Selâm vermeden önce okunacak duâ arabî olmalıdır. Namazda başka dil ile duâ etmek harâmdır) diyor.

4- Ah, of gibi inlemek bozar.

5- Uf diye sıkıntıyı bildirmek bozar.

6- Ağrı, üzüntü sebebi ile sesle ağlamak bozar. Sessiz gözyaşı ile veyâ Cenneti, Cehennemi hatırlayıp sesle ağlarsa, bozulmaz. Hasta, elinde olmayarak ah, of der ve ağlarsa bozulmaz.

7- Aksırıp (**Elhamdülillah**) diyene (**Yerhamükallah**) demek bozar. Namazın dışında hemen cevâb vermek üç kerre farz-ı kifâye, fazlası müstehabdır. [**Rıyâd-un-nâsîhîn.**]

8- Kötü habere (**İnnâ lillah ve...**) demek bozar. Bunu, namaz kılmıyorken söylemek, sünnetdir.

9- Allahü teâlânın ve Peygamber efendimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" ismlerini işitince (**Celle celâlüh**) ve (**Sallallahü aleyhi ve sellem**) demek bozar. İsimlerini namaz dışında söyleyince, işitince, yazınca bunları söylemek ve yazmak, birincisinde vâcib, tekrarında müstehabdır.

10- İmâmdan başkasının duâsına âmîn demek bozar. [Bunun için, imâm ho-parlör ile kıldırса, (**Veladdâlin**) dediğı zaman, (**Âmîn**) diyenlerin namazları bozulmak tehlikesi vardır. Çünkü, ho-parlörden çıkan ses, imâmın sesi değildir. İmâm Fâtihayı bitirince, cemâatin ve imâmın yüksek sesle âmîn demeleri mekrûhdur. Hafif söylemelidir.

11- Başkasının sözü ile yerini değıştirmek veyâ yanına gelene, onun sözü ile yer

HULK: İnsanın tabiatında yer etmiş huy, ahlâk.

HUTAME: Cehennem'in beşinci tabakası.

HUZÛR: Kalbde Allâhü teâlâdan başka hiçbir şeyin bulunmaması.
Rahatlık, sükûnet.

açmak bozar. Fakat, biraz sonra, kendiliğinden hareket ederse bozmad.

12- İmâmından başkasının yanlışını çıkarmak bozar.

13- Az da olsa, unutarak da olsa, dışardan alarak yimek, içmek bozar. Dış arası-nda kalmış, nohuddan küçük şeyi yutmak bozmad. Orucu da bozmad. Ağzındaki ufak bir şeyi üç kerre çiğnemek veyâ eritip yutmak, namazı bozar.

14- Kur'ân-ı kerîme veyâ kâğıda bakıp, öğrenerek okumak bozar. Çünkü, başka-sından öğrenmek demektir. Bakmayıp gözüne rastlarsa, mekrûh olmaz.

15- Amel-i kesîr denecek şeyi işlemek yâni namazdan olmıyan fazla hareketler, namazı bozar. Rükûu ve secdeleri çok yapmak ve abdest almağa gitmek bozmad. Akreb, yılan öldürmek gibi özürlü çok hareketler de bozmad. Bir elin hareketi bir rükünde üçden az olursa bozmad. İki el ile bir hareket de, bozar denildi. Namaz için-deki tekbîrlerde, elleri kulaklara kaldırmak bozmad, mekrûhdur.

16- Necis yerde durmak ve secde etmek bozar. Necis yere temiz şey sererse, boz-maz. Giyilmiş olan ayakkabı, elbise, insanın derisi demektir. Paltu ucunu pis yere getirip secde edilemez. Paltoyu çıkarıp da sermelidir. [Necâset bulaşmış ayakkabı ile cenâze namazı kılınmaz.]

17- Bir rükünde, üç kerre sübhânallah diyecek kadar avret yeri açılırsa veyâ deri-sinde, elbisesinde namazı bozacak kadar necâset olursa veyâ imâmın önüne geçerse veyâ [aynı imâma uymuş olan] kadınla bir hizâda olursa bozular. Bunları kendi ya-parsa, derhâl bozular.

18- Necis yere, renk, koku, nem geçiren şey serip üzerinde kılmak bozar. Geçir-mezse, bozmad. Fazla toprak örtüp kılınca bozmad.

19- Özürsüz, göğsünü kıbleden çevirince hemen bozar. Yüzünü, başka uzvunu çevirmek bozmad, mekrûh olur. Elinde olmıyarak çevrilince, bir rükün devâm eder-se, bozar. Kibleye karşı bir saf (bir buçuk metre) yürüyünce bozulmad. Kibleye karşı değilse veyâ kibleye karşı devâmlı olarak daha çok yürürse, bozular. Bunun için, yürüyerek namaz kılmak câiz değildir.

20- Öpülen veyâ şehvet ile tutulan kadının namazı bozular.

21- Kalbinden irtidâd edenin namazı bozular. [Yâni, falanca şey olursa, falanca-nın sözü doğru çıkar ve Kur'ân-ı kerîm (hâşâ) doğru olmaz, derse veyâ bir kız, bir kâfirle evlenmeğe karâr verirse, hemen kâfir olurlar.] İlerde kâfir olmağa niyyet eden ve küfre sebep olan şeye inanan hemen mürted olur.

22- Namazda iken, abdestini, guslünü bozacak birşey yapmak harâmıdır. Son rek'atde teşehhüd mikdârı oturmadan önce yaparsa, namazı hemen bozular. Teşeh-hüd mikdârı oturduktan sonra yaparsa, namazı tamam olur. Teşehhüd mikdârı otur-duktan sonra selâm verirse, namazı tamam olur.

HUTBE: Hitâbe, nutuk, konuşma, vâz. Cumâ ve bayram namazlarında, hatîbin minberden cemâate karşı okuduğu, Allahü teâlâyâ hamd, Resûlullah'a salât ve selâm, mü'minlere de nasihat ve duadan ibâret vaazı.

23- Bir rüknü terk eden, bu rüknü namaz içinde îfâ etmezse, bozulur.

24- İmâm bir rükne başlamadan önce, bu rükne başlayıp bitirenin bozulur. Fakat, imâm sonradan, o rükne başlayıp berâber bitirirlerse veyâ imâm başlamadan, o vaz geçip, imâm, bu rükne başlayınca, bu rüknü tekrar imâmla birlikde yaparsa, bozulmaz ise de, mekrûh olur. İmâm bir rüknü bitirdikten sonra, bu rükne başlıyanın namazı kabûl olur.

25- İmâma birinci rek'atde yetişemiyen kimseye "**Mesbûk**" denir. Mesbûk, teşehhüd mikdârı oturup, imâm selâm vermeden, ayağa kalktıktan ve kaçırdığı rek'atin secdesini yaptıktan sonra, imâmın secde-i sehv yaptığını görerek, imâmla birlikde secde-i sehv yaparsa, namazı bozulur. İmâma uymayıp, namazını tamamladıktan sonra, secde-i sehvi kendi yapar.

Ayağa kalkmış, fakat secde yapmamış ise, oturup imâm ile secde-i sehv yapması vâcib olur.

26- Secdeyi unutan kimse, rükûda veyâ secdede hatırlarsa, rükûdan hemen, secdeden ise, oturduktan sonra yatarak o secdeyi yapar ve rükû ve secdeyi îade eder. Sonra secde-i sehv yapar. Yahut, bu hatırladığı ve son oturuşda hatırladığı secdeyi son oturuş arasında veyâ sonunda yapar ve tekrar oturarak tehiyyâtı okur ve secde-i sehv yapar. Tekrar oturmazsa, namazı bozulur.

27- Uyuyarak kıldığı rüknü tekrar etmezse, bozulur.

28- Namaz içindeki tekbîrlerde (Allahü) derken, başdaki hemzeye uzatırsa namaz bozulur. Namaza dururken uzatırsa, namaza başlaması sahîh olmaz.

29- Tegannî ile okumak, mânâyı bozarsa, namazı da bozar. Tegannî, mûsikî perdelerine uymak için harekeleri uzatmak demektir. Meselâ, (**Elhamdû lîllahî râbbil**) diye uzatmak, mânâyı bozuyor. Bunun gibi, müezzinlerin (**Râbbenâlekelhâmd**) demeleri de bozuyor. Çünkü, Râb, üvey baba demek olup, (**Allahımıza hamd ederiz!**) yerine (**Üvey babamıza hamd ederiz!**) oluyor. Mânâ değişmezse, namaz bozulmaz. Fakat elif, vav, yâ sadâli harflerini çok uzatırsa, mânâ değişmese de, namaz bozulur.

Görülüyor ki, tegannî, kelimenin mânâsını değiştirmese ve harfler, iki harf kadar uzamazsa, yalnız sesi güzelleştirip kırâeti süslerse, câiz olur. Hattâ, namaz içinde de, namaz dışında da, müstehab olur.

Ebüs'sü'üd efendi fetvâsında diyor ki, (İmâm, amel-i kesîr oluncıya kadar tegannî ederse, yahut üç harf ziyâde ederse, namazı fâsid olur. Tegannî, ırlamaktır, sesini hançeresinde terdîd edip, yâni tekrarlayıp dürlü sesler çıkarmaktır.)

30- Namaz içinde, öyle bir hareketde bulunsa ki, onu gören kimse namaz kıldığını sansa, namazı bozulur.

31- Kendisi işitecek kadar gülmek.

HUY: Mîzâc, tabiat, ahlâk. Kalb ile ruhun melekesi, alışkanlığı.

HÜCCET: Sözü dinde sened olan âlim. Seçkin âlimlere verilen ünvân. Sened, vesîka, delil, burhân. Kâdının verdiği hükmün yazılı olduğu belge, vesika.

32- Farzın birini terk etmek.

33- Dünyâ işi için yüksek sesle ağlamak.

34- Sakız çiğnemek.

35- Müsâfeha etmek.

36- Kendi işitecek kadar sesle iftitâh tekbîrini almamak.

37- Kendi işitecek kadar okumamak.

38- Birisi çağırırken, (**Lâ havle velâ kuvvete illâ billahil-aliyyilazîm**) yahut (**Sübhânallah**), (**Lâ ilâhe illallah**) demek. Namaz içinde bulunduğunu bildirmek kasdi ile söylenmiş ise, namaz fâsid olmaz. Sorana cevâb ise bozulur.

39- Selâm almak.

40- Ağzında bulunan şeker gibi şeylerin lezzetini duyup, suyunun boğazına kaçması.

41- Açıkda namaz kılarırken, ağzını havaya açması üzerine, yağın yağmur veyâ dolunun boğazına kaçması.

42- Özürsüz bir saf kadar yürümek.

43- Saçını ve sakalını taramak.

44- Kendi imâmından gayriye, feth etmek. (Yâni, imâm kırâetde duraklarsa, okumasına yardım etmek.)

45- Çocuğunu kucaklamak.

46- İki eliyle yakasını kavuşturmak, başındaki takkesini iki eliyle çıkarmak, yahut çıkarıp giymek.

47- Secdede iki ayağını yerden kaldırmak. Bir anlık zarar vermez.

48- Kadın çocuğunu emzirmek.

49- Kur'ân-ı kerîmi mânâsı bozulacak kadar yanlış okumak.

50- Üç harfe kadar yazı yazmak.

51- Kazâya bıraktığı namazları altıdan az ise, yâni tertip sahibi ise bunları hatırlamak.

52- [Gemide, trende] ve hayvan üzerinde -özürlü olarak- farz namaz kılarırken, kiblede başka yere çevrilmek.

53- **Zellet-ül-kâri** (yanlış okumak) bozar. Meselâ, ehad yerine ehat deyince bozulur (**Bezzaziye**.)]

Bir harfî, başka harf okumakda, harfler çok farklı ise, bozar. Meselâ, sat yerine ta söylemek, sâlihât yerine tâlihât okumak gibi. Harflerin farkı az ise, çok âlimler, mânâ değişirse, eğer bilerek okudu ise, bozulur. Ağzından kaçtı ise, bozulmaz dediler. Dat yerine zı demek, sin yerine sat, te yerine tı demek gibi. Bunlar ağızdan kaçtı ise bozulmaz. Fetvâ böyle ise de, ihtiyâtlı olmak lâzımdır. Dâllîn yerine zâllîn

Hüccet-ül-İslâm: Üç yüz bin hadîs-i şerîfi, senedleri (râvileri) ile birlikte ezbere bilen İslâm âlimi. Üç yüz bin hadîs-i şerîfi, ezbere bilen ve dinde söz sahibi mânâsına İmâm-ı Gazâlî hazretlerinin lakabı ve ona verilen ünvân.

okumak böyledir.

Kelimeyi tekrarlayınca mânâ değişirse, bozulur. Rabbi Rabbil'âlemîn, Mâlikî Mâlikî yevmiddîn deyince bozulur. Fakat, mânânın değiştiğini bilmezse veyâ ağ-zından kaçarsa veyâ harfi doğru okumak için tekrar ederse, bozulmaz.

Kelimeyi değişdirince, mânâ bozulursa, Kur'ân-ı kerîmde benzeri bulunsa da bozar. Mânâ değişmezse, bozamaz.

Kur'ân-ı Kerîmdeki Duraklar

Ahmed ibni Kemâl pâşanın “rahmetullahi teâlâ aleyh” Kur'ân-ı kerîmin secâvendleri [yâni durakları] için yazdığı şiir aşığıdadır:

- Cim** : Câiz geçmek ondan, hem revâ,
durmak fakat, evlâdır sana!
- Ze** : Câiz, onda dahî durdular,
geçmeği, daha iyi gördüler.
- Tı** : Mutlaka durmak nişânıdır,
nerde görsen, orda hemen dur!
- Sat** : Durmakda ruhsat var dediler,
nefes almağa izn verdiler.
- Mim** : Lâzım durmak burada elbet
geçmede, küfrden korkulur pek!
- Lâ** : Durulmaz! demektir her yerde,
durma hiç! alma hem nefes de!

Bu tertîble oku, itmâm et!
Sevâbın cümleye ihsân et!

Ayn harfi, rükû demektir. Ömer Fârûkun “radiyallahü anh” namaz kıldırırken, ayakda okumayı bitirip, rükûa eğildiğini gösterir. Ayn işâreti, hep âyetlerin sonunda bulunmaktadır. **Lâ bulunan yerde durulursa, evvelki kelime ile birlikde tekrar okunur.** Âyet-i kerîme sonunda durunca, tekrar edilmez.

HÜCRE-İ SEÂDET: Medîne-i Münevvere'de Mescid-i Nebevî içinde
Peygamber efendimizin kabrinin bulunduğu oda. Resûlullahın vefât ettiği ve defn
edildiği Âişe "validemizin odası. Hücre-i Muattara; güzel kokulu oda.
İslâmiyyetde ilk yapılan türbe.

NAMAZIN MEKRÛHLARI VE ÇEŞİTLERİ

Aşağıdaki bilgilerin çoğu, (**Dürr-ül-muhtâr**)dan ve bunun şerhi olan (**Redd-ül-muhtâr**)dan tercüme edilmiştir:

Namazın mekrûhları iki dürlüdür: Yalnız mekrûh denildiği zaman "**Tahrîmen mekruh**" demektir ki, yasaklardır. **Namaz içindeki vâcibleri, [ve müekked sünnetleri]** yapmamak tahrîmen mekrûhdur.

Yapılmaması iyi olan şeye "**Tenzîhen mekruh**" denir. Müekked olmıyan sünnetleri yapmamak tenzîhen mekrûhdur.

Tenzîhî mekrûh helâle, tahrîmî mekrûh harâma yakındır.

Mekrûh olarak kılınan namaz sahîh olursa da kabûl olmaz. Yâni, va'd edilen sevâba kavuşulamaz.

Namazın Mekrûhları

1- Elbiseyi giymeyip, omuzlarına alarak kılmak mekrûhdur. Ceketin ve paltonun önünü kapalı veyâ açık bulundurmamak mekrûh değildir.

2- Secdeye inerken etekleri, [pantolon] paçalarını kaldırmak mekrûhdur.

3- Gömleğin, antârinin etekleri, kolları sığalı olarak namaza durmak mekrûhdur. Yâni kısa kollu ile kılmak mekrûhdur. Dirsekden yukarı olursa, zararı daha çoktur. Namazda kolunu, paçasını yukarıya sığarsa, namazı bozulur.

4- Abes, yâni fâidesiz hareketler. Meselâ elbisesi ile oynamak, mekrûhdur. Namazda fâideli hareketin, meselâ, eli ile alınındaki teri silmenin zararı olmaz.

Pantolon, antâri ete yapışınca, avret mahallinin şekli belli olmasın diye, bunları etden ayırmak mekrûh olmaz.

Tozunu silmek mekrûhdur. Kaşınmak abes değil ise de, bir rükünde, eli üç kerre kaldırırsa, namazı bozulur.

5- İş elbisesi ile ve büyüklerin yanına çıkamıyacak elbise ile ve fenâ kokulu elbise ve çorap ile kılmak mekrûhdur. Pijama, antâri gibi gecelikle kılmak mekrûh değildir.

6- Ağızda, kırâete mâni olmayacak birşey bulundurmamak mekrûhdur. Mâni olursa, namaz bozulur.

7- Baş açık kılmak. Namazda baş örtmeğe ehemmiyyet vermediği için açık kılsa, mekrûh olur. Namaza ehemmiyyet vermediği için açarsa, kâfir olur. Başlığı düşerse, az hareketle örtmek efdaldır.

8- Küçük ve büyük abdesti sıkışdırırken ve yel zorlarken namaza durmak mekrûhdur. Namaz arasında zorlarsa, namazı bozmalıdır. Bozmasa ise, günâha girer. Cemâati kaçırarsa da, bozması efdal olur. Kerâhetle kılmaktan ise, cemâat sünnetini

HÜDÂ: (*he ile*) Doğru yol gösterme. Hidâyet rehberi mânâsına Kur'ân-ı kerîm.

HÜKÛM: Bir dâvâ, bir mes'ele, bir kişi hakkında verilen karar, emir.

HÜMEYRÂ: Peygamber efendimizin, hazret-i Âişe vâlidemize verdiği isim.

kaçırmak evlâdır.

Namaz vaktini veyâ cenâze namazını kaçırılmamak için, mekrûh olmaz.

9- Farzdan sonra son sünnete hemen kalkmamak mekrûhdur. [**Tergîb-üs-salât**]

10- Özürsüz namazda, secde yerinden taşı, toprağı eli ile süpürmek mekrûhdur. Secdeyi güçleştiriorsa, bir hareket ile câiz olursa da, namazdan önce temizlemelidir.

11- Câmide, namaz için safâ girerken, namaza dururken ve namaz içinde parmakları bükerek çıtırdatmak, iki elin parmaklarını birbiri arasına sokup çıtırdatmak mekrûhdur. Namaza hâzırlanmadan önce, zarûret olursa, mekrûh olmaz.

12- Namazda, elini böğrüne koymak mekrûhdur. İki elin parmaklarını birbirleri arasına koymak da, namazda ve va'zda, mevlidde ve mescidde tahrîmen, başka yerlerde tenzîhen mekrûhdur.

13- Başını, yüzünü etrafa çevirmek mekrûhdur. Gözleri ile etrafa bakmak, tenzîhen mekrûhdur. Göğsü çevirince, namaz bozulur.

14- Teşehhüdlerde, köpek gibi oturmak, yâni kaba eti üzerine oturup, uyluklarını dikip, dizlerini göğsüne değdirip, iki elini yere koymak mekrûhdur.

15- Secdede, erkeklerin kollarını yere düşemesi mekrûhdur. Kadınlar ise, kollarını yere yaymalıdır.

16- İnsanın yüzüne karşı kılmak mekrûhdur. İnsan uzakda dahî olsa, mekrûh olur. Arada, namaz kılana sırtı dönük biri bulunursa, mekrûh olmaz.

17- Selâma eli ile, başı ile cevâb vermek mekrûhdur. Sûâle başı ile, eli ile cevâb vermesi mekrûh değildir. Meselâ, kaç rek'at kıldınız, diyene parmağı ile cevâb vermesi mekrûh değildir. Başkasının sözü ile, hemen yerini değiştirir veyâ öndeki safâ geçerse, namazı bozulur.

18- (**Tergîb-üs-salât**)da diyor ki, (Namazda ve namaz hâricinde ağzını açarak esnemek mekrûhdur. Alt dudağını dişlerin arasına sıkıştırmalıdır.) Kendini tutamazsa, ayakda sağ elin, diğer rükünlerde ve namaz hâricinde sol elin dışı ile, ağzını örtmelidir.

Zarûretsiz esnemek şeytândandır. Peygamberler esnemezlerdi.

19- Namazda gözleri yummak tenzîhen mekrûhdur. Zihni dağılmasın diye yu-marsa, mekrûh olmaz.

20- İmâmın mihrâb içinde durması mekrûhdur. Kible duvarı içinde bulunan oyuk kısma, "**mihrâb**" denir. Ayakları, mihrâbın dışında olunca, mihrâb içine secde etmesi mekrûh olmaz. İnsan, ayaklarının basdığı yerde kabûl edilir. Çünkü papazlar, ayrı bir odada durarak, ibâdet yapdırır.

Câmilerde birinci cemâatin imâmı mihrâbda kıldırmazsa, mekrûh olur.

Hürmet-i Musâhere: Bir erkeğin unutarak ve yanılarak bir kadının herhangi çıplak bir yerine şehvetle dokununca, o kadının soy ve süt ile olan anası ve kızları ile; dokunan kadın ise, o erkeğin oğlu ve babası ile evlenmesinin ebedî olarak haram olması.

21- İmâmın yalnız başına, cemâatden bir zrâ' [48 cm.] yüksekde durması, tenzihen mekrûhdur. Papazlara benzemek için men edilmiştir.

22- İmâmın yalnız başına, aşağıda durması da tenzihen mekrûhdur.

23- Öndeki safda boş yer varken, arkasındaki safda durmak ve safda yer yok iken, saf arkasında yalnız durmak mekrûhdur. Safda yer olmayınca, yalnız başına durmayıp, rükûa kadar, birini bekler. Kimse gelmezse, öndeki safa sıkıştır. Öndeki safa sığmazsa, güvendiği birini arkaya, yanına çeker. Güvendiği kimse yoksa, yalnız durur.

24- Üzerinde sûret, yâni canlı resmi [insan veyâ hayvan resmi] bulunan elbise ile kılmak tahrîmen mekrûhdur. Cansız resimleri bulunursa, mekrûh olmaz.

İster hürmet edilmek için, ister hakâret edilmek için olsun, ister büyük olsun, ister küçük olsun, canlı resmi [ve heykel] yapmak harâmıdır.

25- Canlı resmi, namaz kılanın başında, önünde, sağ ve sol hizâsında, duvara çizilmiş veyâ beze, kâğıda yapılarak asılmış veyâ konmuş ise, mekrûhdur. Canlı şeklinde olmasa dahî, salîb, yâni haç resmi de canlı resmi gibidir. Çünkü, hıristiyanlara benzemek oluyor.

26- Namazda, âyetleri, tesbîhleri eli ile saymak tenzihen mekrûhdur. Kalbi ile veyâ parmaklarını oynatarak saymak câizdir. Namaz dışında parmakla saymak ve tesbîh kullanmak câizdir. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", bir kadının tesbîhleri, çekirdeklerle saydığını görerek men etmemiştir. Riyâ ve gösteriş için tesbîh kullanmak mekrûhdur.

27- Oturanların ve ayakda duranların arkalarına doğru namaz kılmak, konuşmalar bile, mekrûh değildir. Bir kimsenin yüzüne karşı ve yüksek sesle konuşanların sırtına karşı mekrûhdur.

28- Mushafa, kılınca, muma, kandile, lâmbaya, aleve, tabanca gibi harb âletlerine karşı ve yatan, uyuyan kimseye karşı kılmak mekrûh değildir. Çünkü, bunlara tapılmamıştır. Mecûsîler, ateşe tapar, aleve tapmaz. Aevli ateşe karşı da mekrûh olur.

29- Başından ayağına kadar, bir peştemâl sarıp kılmak tahrîmen mekrûhdur.

30- Açık başına sarık sarıp, tepesi açık olarak kılmak, tahrîmen mekrûhdur.

31- Ağzını, burnunu örterek kılmak, tahrîmen mekrûhdur. Mecûsîler böyle tapınırlar. [Maske, eldiven ve alnın yere değmesine mâni olan gözlük takarak kılmamalıdır. Alnın, burnun, ellerin yere değmesine, yâni farza veyâ sünnete mâni olan şey ile, zarûret olmadan namaz kılmamalıdır. Bunları namazda takmak için, kadınlara dahî zarûret yoktur.]

32- Özürsüz, boğazından balgam çıkarmak mekrûhdur. Ağızda hâsıl olan kan, ağız dolusu değilse, bunun hâsıl olması ve bunu yutmak, abdesti de, namazı da bozamaz. Kay da böyledir. [(Halebî-yi kebîr) ve (Hindiyye)]

HÜRMET: İtibar, değer verme, saygı. Haramlık, dinen bir şeyin haram olması.
HÜRRİYET: Hürlük, azatlık. Başkasına zarar vermeyecek şekilde serbestlik.
Hüs-n-i Ahlâk: Güzel ahlâk, ahlâk güzelliği. Resûlullahın ahlâkıyla ahlâklanmak.

33- Amel-i kalîl, yâni bir eli, bir veyâ iki kerre hareket ettirmek mekrûhdur. Yâni bir rükünde iki kerre bir yerini kaşımak, (Eğer bir rükünde, elini kaldırarak, üç defa kaşırsa, namaz fâsid olur.)

34- Namazın sünnetlerinden birini terk etmek mekrûhdur.

Sünnet iki kısımdır: Biri “Sünen-i hüdü”dir. Bunlar, müekked [kuvvetli] olan sünnetlerdir. İkincisi “Sünen-i zevâid”dir. Bunlar, müekked olmıyan sünnetlerdir. Müstehab ve mendûb da aynıdır, denildi.

Namazda müekked sünneti terk, tahrîmen mekrûh olur. Müekked olmıyan sünneti terk, tenzîhen mekrûh olur. Müstehabı terk etmek, mekrûh değil, hilâf-ı evlâ olur. Yâni müstehabları yapmak sevâb olur, yapmamak, hiç suç değildir. Sevâbından mahrûm kalır.

35- Zarûretsiz, çocuğu kucağında iken namaza başlamak mekrûhdur. Zarûret varsa ve üstü temiz ise, mekrûh olmaz.

36- Kalbi meşgûl eden, huşûu gideren şeyler yanında, meselâ süslü şeyler karşısında, oyun ve çalgı âletlerinin bulunduğu yerde ve arzû ettiği yemek karşısında özürsüz kılmak mekrûhdur. [Seccâde tek renk olmalı, üzerinde resimler, şekiller, renkli şeyler bulunmamalıdır.] Ayakkabılarını arkada bırakarak kılmak mekrûhdur.

37- Farz kılarken özürsüz, duvara, direğe dayanmak mekrûhdur. Nâfile kılarken dayanmak mekrûh olmaz.

38- Rükûa eğilirken ve kalkarken elleri kulaklara kaldırmak mekrûhdur.

39- Kırâeti, rükûa eğildikde tamamlamak mekrûhdur. Rükûda okuduğunu kavmede tamamlamak da mekrûhdur.

40- Secdelere ve rükûa, imâmdan önce başını koymak ve kaldırmak mekrûhdur.

41- Necis olmak ihtimâli bulunan yerlerde, meselâ kabristânda, hamâm içinde ve kilisede kılmak mekrûh olup, yıkayıp temizliyerek kılmak veyâ hamâmın soyunma mahallinde kılmak ve kabristândaki mescidde kılmak mekrûh olmaz. Soğuk ve başka sebeble açık yerde kılınamazsa ve başka yer bulunamazsa, kilisede yalnız da, cemâat ile de kılmak câiz olur. Namazdan sonra hemen çıkmalıdır. Çünkü kilisede, şeytânlar toplanır. Kilisedeki küfür alâmetleri boşaltılırsa, namaz kılmak hiç mekrûh olmaz. Üstü açık necâsete karşı kılmak mekrûhdur.

42- Kabre karşı kılmak mekrûhdur. Vehhâbîler, buna şirk diyorlar.

[**(Hadîka)**, ikinci cild, altıyüzotuzuncu sahîfede diyor ki, (Hadîs-i şerîfde, **(Mezâr üzerinde namaz kılanlara la'net olsun!)** buyuruldu. Çünkü kabir üzerinde namaz kılmak, yehûdîlere benzemek olur. Bunun için, mekrûh denilmiştir. Kabristânın kabir olmıyan yerinde kılmak mekrûh olmadığı **(Hâniyye)** ve **(Hâvî)** kitâblarında yazılıdır. Kabir, namaz kılanın arkasında olursa veyâ önünde olup da, önünden geçmesi

Hüsn-i Hulk: Güzel ahlâk, iyi huy. Hulk-i hâsen.
Hüsn-i Zan: Bir şey hakkında iyi ve güzel kanâat besleme, iyi düşünme.
İSLÂH: Düzeltme, iyileştirme, yola getirme, iyi hâle koyma.

câiz olacak uzaklıkta ise, yine mekrûh olmaz.

43- Teşehhüdlerde, sünnete uygun oturmamak, tenzîhen mekrûhdur. Özrü varsa, mekrûh olmaz.

44- İkinci rek'atde, birinci okuduğu âyeti tekrar okumak, tenzîhen mekrûhdur. Ondan evvelki bir âyeti okumak tahrîmen mekrûhdur. Unutarak okursa, mekrûh olmazlar. İkinci rek'atde birinciden üç âyet uzun okumak mekrûhdur. İkinci rek'atde, evvelki rek'atde okuduğu sûreden sonraki sûreyi atlamak mekrûhdur. İki sûre atlanırsa mekrûh olmaz.

45- Boynunu eğerek iki yanına bırakmak.

46- Üzerindeki bir şeyle oynamak.

47- Erkekler ellerini ayakda göğsü üstünde, secdede göğsü hizâsında tutmak.

48- Özürsüz bağdaş kurup oturmak.

49- Secdede bir ayağını kaldırmak.

50- Özürsüz esnemek.

51- Ellerini yenlerinden çıkarmadan kılmak.

52- Ellerini kiblede çevirmek.

53- Necâsete karşı kılmak.

54- Bir erkek ile bir kadın -yan yana durup- başka namaz kılmak.

55- Rükûdan kalkıp dikildikten sonra, secdeye varırken, özürsüz olarak, önce ellerini yere koymak.

56- Secdeden kalkarken, ellerinden evvel dizlerini kaldırmak.

57- Yüzünde ve gözünde bulunan tozları süpürmek.

58- Sinek kovmak.

59- Geçit yerinde namaza durmak.

60- İmâm mihrabdan başka yere durmak.

61- Namaz arasında, âmîni cehr ile söylemek.

62- Özürsüz, bir ayağı üzerine durmak.

63- Namazda sallanmak.

64- Isırmayan kehle ve benzerini öldürmek.

65- Namaz içinde bir şeyi koklamak.

Her Namazı Bozmağı Mubâh Kılan Sebebler

1- Yılanı öldürmek için,

2- Kaçan hayvanı yakalamak için,

3- Sürüyü kurddan kurtarmak için,

4- Taşan tencereyi ateşden ayırmak için,

İBRET: Yaşanan, görülen, işitilen, iyi veya kötü bir hâdiseden alınan ders.
İCÂD: Sadece Allah'a masus sıfatların. Yoktan var etme, yaratma, halk etme, ihtirâ.
Allahü teâlâyâ mahsûs olan yoktan var etme, vücûd verme, vücûda getirme.

- 5- Kendinin veyâ başkasının malını zâyi olmakdan korumak için,
- 6- Abdest ve yel sıkışdırmasından kurtulmak için,
- 7- Vaktin veyâ cemâatin kaçmasından korku olmadığı zaman, başka mezhebde namazı bozan birşeyden kurtulmak için. Meselâ, az necâseti temizlemek için ve yabancı kadına dokunmuş olduğunu hatırlayınca, abdest almak için, namazı bozmak câiz olur.

Her Namazı Bozmak Farz [Lâzım] Olan Sebebler

- 1- İmdâd diye bağırarak bir kimseyi kurtarmak için, kuyuya düşecek âmâyı, yanacak, boğulacak kimseyi kurtarmak, yangını söndürmek için.
- 2- Ana, baba, dede, nine çağırınca, farz namazı bozmak vâcib olmaz, câiz olur ise de, ihtiyaç yok ise, bozmamalıdır. Nâfile [sünnetler dahî] ise, bozulur. Bunlar, imdâd isterse, farzları da bozmak lâzım olur. Namaz kıldığını bilerek çağırıyorsa, nâfileyi de bozmıyabilir, bilmiyerek çağırırsa, bozması lâzımdır.
- Akrep, hırsız, kuyu gibi zararlı şeyleri, zararları dokunacak olana, bunu söyleyip kurtarmak câizdir. El ile, baş ile işâret ederek bildirmek iyi olur.

Namaz Dışında Mekrûh Olan Şeyler

- 1- Halâda ve heryerde, abdest bozarken, kıbleye önünü ve arkasını dönmek tahrîmen mekrûhdur. Unutulursa, üstünü kirletmek tehlikesi veyâ başka tehlike varsa, mekrûh olmaz.
- 2- İstincâ ederken, önünü, arkasını kıbleye dönmek, Güneşe, Aya karşı abdest bozmak, tenzîhen mekrûhdur.
- 3- Küçük çocukları bu cihetlere karşı tutarak abdest ettirmek, tutan büyüğe mekrûh olur. Bunun gibi, büyüklere harâm olan şeyi, küçüklere yaptırmak, yaptırana harâm olur. Meselâ, oğlan çocuğuna ipek giydiren ve zînet eşyası takan ve çocuklara içki içiren kimse, harâm işlemiş olur.
- 4- Özürsüz kıbleye karşı ayaklarını veyâ bir ayağını uzatmak, tahrîmen mekrûhdur. Özur ile veyâ yanlışlıkla uzatmak mekrûh olmaz.
- 5- Mushafa ve din kitâblarına karşı ayak uzatmak da mekrûhdur. Yüksekde iseler, mekrûh olmaz.

*Kıl nemâzı, elin harâma salma,
çok yaşarım, dünyâ hep kalır sanma!*

İCMÂ: Söz birliği. Birleşme. Edille-i şer'iyenin üçüncüsü. Bir asırdaki müctehidlerin bir meselenin hükmünde birleşmeleri, ictihadlarının birbirine uygun olması.
İcmâ-i Ümmet: Eshâb-ı kirâmın, Tabi'înin ve onların izindeki müctehidlerin söz birliği.

Vaktinde Kılınan Namazın Fazîleti

Vaktinde edâ edilen [kılınan] namazın fazîleti pek çoktur. Bunlardan birkaçını şöyle beyân etmişlerdir:

- 1- Yüzü nûrlu olur.
- 2- Ömrünün berekâtı olur.
- 3- Duâsı kabûl olur.
- 4- İnsanların hayırlısı olur.
- 5- Cümle mü'minler ona muhabbet eder.

Namazlarınızı Sakın Terketmeyin

Namazlarını özürsüz terk etme ki, münâfiklardan olmayasın. Resûl-i ekrem “sal-lallahü teâlâ aleyhi ve sellem” buyurdu ki: **(Eğer kadınlarla, memede olan çocuklar olmasa, yerime bir imâm koyup, şehri gezer, namaza gelmeyenlerin evlerinin yıkılmasını temîn ederdim.)**

Yine Resûlullah buyurdu ki: **(Namazlarınızı ihlâs üzerine kılınız! Çünkü yanınızda bulunan melekler, sizin amel, namaz ve tâatinizi alıp göklere giderler, göklere giderken, muhtelif melekler, bu ibâdetleri görürler:**

- 1.ci kat gökdeki melekler, yalancılara ibâdetini geçirmezler.
- 2.ci katdaki melekler, namaz kılariken dünyâ işi ile kalbi meşgûl olan kimse-nin namazını geçirmezler.
- 3.cü katdaki melekler, namazını beğenenlerin namazını geçirmezler.
- 4.cü katdaki melekler, kibredenlerin, yâni kendini beğenenlerin namazını geçirmezler.
- 5.ci katdaki melekler, hasedlik edenlerin namazını geçirmezler.
- 6.cı katdaki melekler, kalbinde şefkat ve merhameti olmıyanın namazını geçirmezler.

7.ci katdaki melekler ise, hırs ve tama'ı olanların namazını geçirmeyip geri döndürürler.) Bu hâli Habîb-i kibriyâ beyân buyurdıkları zaman, bütün Eshâb-ı güzîn “radiyallahü teâlâ anhüm ecma'in” ağladılar.

Resûl-i ekrem “sallallahü aleyhi ve sellem” büyük eshâbdan Mu'âz hazretlerine buyurdular ki: **(Yâ Mu'âz! Ayıpları gizle, kimsenin aybını yüzüne vurma! Farzlardan başka kıldığın namazları ve ibâdetleri kimseye söyleme! Dünyâ işi-ni âhiret işinden büyük görüp, evvel yapma! Hiç kimseye hor bakma! Kimsenin gönlünü kırma, herkesle hoş geçin. Eğer bu şekilde hareket etmezseniz elem verici azâba uğrarsınız.)**

İCTİNÂB: Kaçınma, sakınma, çekinme, uzak durma.

İFÂDE: Anlatma, anlatım, anlatış. Feyz verme, fayda verme, terbiye etme, yetiştirme. Yukarıdan faydalanma.

Tilâvet Secdesi

Kur'ân-ı kerîmde, ondört yerde, secde âyeti vardır. Bunlardan birini okuyanın veyâ işitenin, mânâsını anlamasa da, bir secde yapması vâcibdir. Başkasının okuduğu yerde bulunan, fakat işitmiyen kimse, secde etmez. Secde âyetini yazan, heceliyen, secde yapmaz. Tercümesini okuyan veyâ işiten, bunun secde âyeti olduğunu anlarsa, secde yapar.

Namaz kılması farz olan kimselerin, tilâvet secdesi işitince, secde yapmaları vâcib olur. Bunun için, secde âyetini işiten cünübün ve sarhoşun da, abdest aldıkları zaman secde etmeleri lâzımdır. Sarhoş, çok içmiş, akli gitmiş ise, kendi okuyunca da, işitince de, secde etmesi vâcib olmaz.

Hakîkî okumak demek, (Kur'ân-ı kerîm)i okumakda olduğunu anlıyarak okumaktır.

Çocuk, yaptığını anlayacak yaşda ise, okuması ile, işitenlerin secde etmesi lâzım olur. Daha küçük yaşda ise lâzım olmaz.

Dağlardan, çöllerden ve başka yerlerden aks edip, yansıyıp geri gelen sedâyı işitenlerin ve kuşdan işitenlerin secde etmesi vâcib olmaz. (**Dürr-ül-müntekâ**)da diyor ki, (İnsan sesi olması lâzımdır.) Radyodan işitilen sesin, insan sesi olmadığı, hâfızın sesine benzeyen, cansız âlet sesi olduğu bildirilmiştir. Bunun için, (**El-fıkh-u alev-mezâhib-il erbe'a**)da da diyor ki, (Fonografda [gramafonda, teybde ve radyoda] okunan secde âyeti işitenin, tilâvet secdesi yapması vâcib olmaz.)

Tilâvet secdesi yapmak için, abdestli olarak, kıbleye karşı ayakda durup, elleri kulaklara kaldırmadan “**Allahü ekber**” diyerek secdeye yatılır. Üç kerre “**Sübhâne rabbiyel-a'lâ**” denir. Sonra “**Allahü ekber**” deyip ayağa kalkınca, secde-i tilâvet tamam olur. Önce niyyet etmek lâzımdır. Niyyetsiz kabûl olmaz.

Namazda okuyunca, hemen ayrıca rükû veyâ bir secde yapıp ayağa kalkar. Okumasına devâm eder. Secde âyetini okuduktan iki üç âyet sonra namazın rükûuna eğilirse ve tilâvet secdesine niyyet ederse, namazın rükû veyâ secdeleri, tilâvet secdesi yerine geçer.

Cemâat ile kılan ise, imâm secde âyeti okuyunca, imâmın okuduğunu işitmese de, imâmla birlikde, ayrıca bir rükû ve iki secde yapar. Cemâatin rükûda niyyet etmesi lâzımdır. Namaz dışında, sonraya da bırakılabilir.

Cünüb, abdestsiz ve sarhoş olanın da temizlendikten sonra yapmaları lâzımdır. Hâid (hayızlı ve lohusa) kadın işitince, secde etmesi vâcib olmaz.

Bir oturumda bir secde âyetini birkaç defa okuyan ve işiten, hepsi için bir secde eder. Muhammed aleyhisselâmın ism-i şerîfini söyleyince veyâ işitince, salevât okumak da böyledir. Bir meclisde iki secde âyeti okunursa, iki secde lâzım olur.

İFFET: Âr, nâmus, hayâ duygusu, temizlik. İnsan rûhundaki yapıcı kuvvetin, yâni şehvetin iyiye kullanılmasından ortaya çıkan huy.
İFRÂT: Herhangi bir konuda aşırı davranma, çok ileri gitme, ölçüyü aşma, taşkınlık.

Namaz kılariken, dışardan secde âyeti işiten, namazdan sonra secde eder. Namaz kılması harâm olan üç vakitte secde-i tilâvet yapmak câiz değildir.

(**Dürr-ül-muhtâr**)da ve (**Nûr-ül-izâh**)da secde-i tilâvet sonunda diyor ki, (Îmâm-ı Neseîfî “rahmetullahi teâlâ aleyh” (**Kâfi**) kitâbında buyuruyor ki, bir kimse hüzünden, sıkıntidan kurtulmak için, Allahü teâlâyâ kalbinden yalvararak, on-dört secde âyetini [ezberden, ayakda] okuyup, herbirinden sonra, hemen yatıp secde ederse, Allahü teâlâ, o kimseyi o derd ve belâdan korur.) Son secdeden kalkınca, ayakda ellerini ileri uzatır. Kendinin veyâ bütün müslümanların dünyâ ve dinlerine gelen belâdan, sıkıntidan kurtulmaları, korunmaları için duâ eder.

Şükür Secdesi

Tilâvet secdesi gibidir. Kendisine nimet gelen veya bir dertden kurtulan kimse-nin, Allahü teâlâ için (**Secde-i şükür**) yapması müstehabdır. Secdede önce (**Elham-dülillah**) der. Sonra secde tesbihini okur.

Şükür secdesi yapmak için abdestli olarak, kibleye karşı ayakda durup, önce niyyet edilir. Elleri kulaklara kaldırmadan (**Allahü ekber**) diyerek secdeye yatılır. Önce (**Elhamdülillah**), sonra üç kere (**Sübhâne rabbiyel a'lâ**) denir. Sonra (**Allahü ekber**) deyip secdeden kalkınca secde-i şükür tamam olur.

Namazdan sonra secde yapmak mekrûhdur. (**Mektûbât-ı Ma'sûmiyye**) birinci cild, 124. cü mektûbda da yazılıdır. Câhillerin sünnet veyâ vâcib sanacağı mübâhları yapmak da, tahrîmen mekrûhdur. (Bid'at) hâsıl olmasına sebep olur.

CÂMİ ÂDÂBİ BAHSİ

(**Dürer**)de diyor ki, (Hayzlı ve cünüb olanın câmiye girmesi harâmdır. Abdestsiz olanın girmesi mekrûhdur.)

Câmiye evvelâ sağ ayağın ile gir! Şu duâyı oku: “**İlâhî bize rahmet kapısını aç**” içeri gir. İçerde şâyet adam varsa, selâm ver, adam yoksa, yine şu şekilde selâm ver: (**Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhissâlihîn**) ve üç kerre, (**Sübhânallâhi velhamdülillâhi ve lâilâhe illallahü vallahü ekber velâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm**) diyerek otur, tesbîh ve tehlîl eyle.

Müezzin ezâmı bitirince, şu duâyı oku: (**Allahümme rabbe hâzihidda'vetit tâmmeti vessalâtil kâîmeti âti Muhammedenil vesilete vel fadîlete veddereceterreff'ate veb'ashü mekâmen mahmûdenillezi ve'adtehu inneke lâ tuhlifül mîad. Lâ havle velâ kuvvete illâ billahil'aliyyil'azîm.**)

Câmiye girince, dünyâ kelâmı söyleme! Resûlullah buyurdular ki: (**Câmide**

İFTÂR: Oruç açma. Oruçlu olmama, yiyip içme.

İFTÂR VAKTİ: Oruç açma zamanı. Akşamleyin güneş battıktan yâni güneşin üst kenârı, zâhirî-görünen ufuk hattından gurûb ettikten sonra oruçların açıldığı vakit.

dünyâ kelâmı söyleyen kimsenin ağzından fenâ bir koku çıkar. Melekler derler ki, yâ Rabbî, bu kulun câmide dünyâ kelâmı söylemesinden dolayı, ağzından çıkan koku bizleri râhatsız ediyor. Hak teâlâ hazretleri buyurur ki, “İzzim, celâlim hakkı için, onlara yakında büyük bir belâ veririm.”)

[Önce (Tehiyetül mescid) denilen iki rek’at kılıp, veyâ başka ibâdet edip, sonra dünyâ kelâmı konuşmak câizdir.]

Câmi temizliğine elinden geldiği kadar yardım et! Çok büyük sevâb sâhibi olursun. Resûl aleyhisselâm buyurdu ki: **(Bir ümmetim câmi temizlese, benimle berâber dörtyüz gazâ, dörtyüz kerre hac etmiş gibi, benimle dörtyüz rek’at namaz kılmış gibi, dörtyüz kerre oruç tutmuş gibi ve dörtyüz kul âzâd etmiş gibi, Hak teâlâ hazretleri o kula sevâb ihsân eder.)**

Câmiye sağ ayak ile girilir. Câmiden çıkarken, önce sol ayak ile çıkılır. **(Uyûn-ül-besâir)**de diyor ki, (Câmiye girerken, girmeden evvel, önce sol, sonra sağ ayakkabı çıkarılır. Bundan sonra, önce sağ ayakla câmiye girilir. Önce sol ayakla çıkdıktan sonra [veyâ çıkmadan evvel], önce sağ ayakkabı giyilir.)

(Hadîka)da, el ve ayak âfetlerinde diyor ki, **(İmâm-ı Nevevî Müslîm** şerhinde buyuruyor ki, mübârek, şerefli ve temiz işleri yaparken sağdan başlamak müstehabdır. Ayakkabı, don, gömlek giyerken, baş traş ederken ve tararken, bıyık kırarken, misvâk kullanırken, tırnak keserken, el, ayak yıkarken, mescide, (müslümanın evine) ve odasına girerken, halâdan çıkarken, sadaka verirken, yemek yirken, su içerken sağdan başlanır.

Bunların zıddı olanları yaparken, meselâ ayakkabı, çorab, elbise çıkarırken, câmiden ve müslümanın evinden, odasından çıkarken, halâya girerken, sümkürürken, tahâretlenirken soldan başlamak müstehabdır. Bunları tersine yapmak, tenzîhî mekrûh olur. Çünkü sünneti terk etmek olur.)

Câmiden dışarı çıkarken, **“İlâhî bana fazlınla rahmet kapısını aç!”** deyip sol ayağınla dışarı çık. Çıkarken inşaallah bundan sonraki namaza da geleceğim diye niyyet eyle! Çünkü Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: **(İyi ameller ancak niyyete bağlıdırlar.)** Niyyetsiz ibâdet olamaz. Bir insan iyi bir amel işlemeye niyyet etse, fakat o işi işlemek nasîb olmasa, o kimseye niyyetinin sevâbı yazılır.

CEMÂAT İLE NAMAZ

Cemâat İle Namazın Önemi

Beş vakit namazın fârzlarını cemâat ile kılmak, erkeklere Hanefî, Şâfi’î ve Mâlikîde sünnettir. Cum’a ve Bayram namazlarında ise şarttır. Nâfile namazları cemâat ile kılmak mekrûhdur. Beş vakit namazda, bir kişi de cemâat olarak yetişir.

İFTİHÂR: Övünme; koltuk-göğüs kabartma. Başkasının yaptığı iyi bir şeyle sevinme.

İFTİTÂH TEKBİRİ: Başlama, tahrîme tekbîri.

Namazın evvelinde “Allahü ekber” demek.

İFTİRÂ: Birine suç atma, bühtân. Yapmadığı hâlde kötü bir işi birisine yükleme.

(**Uyûn-ül-besâir**) kitabının yüzotuzbeşinci sahîfesinde buyuruyor ki, ([Özürlü olmadığı hâlde] câmiye gitmeyip, evinde âilesi ile cemâat yapan kimse, câmideki cemâatin sevâbına kavuşamaz. Yâni, câmiye mahsûs olan, fazla sevâba kavuşamaz. Yoksa, evde cemâat ile kılınca da, cemâat sevâbına, yâni yirmiyedi kat sevâba kavuşur. Şunu da bildirelim ki, iki cemâat de, şartlara, sünnetlere uygun olduğu zaman böyledir. Evdeki cemâat daha uygun ise, evde kılmak lâzımdır.) (**Halebî-i kebîr**)in dörtüyziki, altıyüzonuç ve altıyüzondokuzuncu sahîfelerinde de yazılıdır.

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu ki: (**Namaz, dînin direğidir, kim namazını kılar, dînini yaptı, kim namaz kılmazsa, dînini yıkmıştır.**) Zîrâ namaz bütün ibâdetlerin en fazîletlisidir. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: (**Namazı cemâat ile kılmak, yalnız kılmaktan yirmiyedi derece ef-daldir.**)

İmâmın Dikkat Edeceği Hususlar

Cemâat istese de, imâmın, farz kıldırırken kırâeti ve tesbîhleri sünnetden fazla okuması tahrîmen mekrûhdur.

İmâmın, son sünneti, farzı kıldığı yerde kılması mekrûhdur. Biraz sağda veya solda kılar. Namazdan sonra, kibleye karşı oturması da mekrûhdur. İlk safda imâma karşı namaz kılan yoksa, cemâate karşı oturmalıdır. Namaz kılan varsa sağa veya sola dönmelidir. Cemâat için ve yalnız kılan için, bunlar mekrûh değildir. Son sünneti başka yerde, hattâ evlerinde kılmaları daha iyi olduğu (**İmdâd**)da, ezândan önce yazılıdır. Farz namazları kılınca, safları bozmak müstehabdır.

Eğer hâne sâhibi, misâfire imâmlık eyle derse, o vakit et. Namazı hiçbir şeyden dolayı tehir etmemelisin. Karnın aç olup yemek de hâzır olduğu zaman yemeğini yedikden sonra namazını kıl. Fakat namaz vakti geçiyorsa, evvelâ namazını kıl, ondan sonra yemeğini ye!

Müsâadesiz imâmlık etme! Şâyed teklif ederlerse eyle.

Namazdan sonra duâ okunur. İmâm ve cemâatin duâda birbirlerine duâ etmeleri lâzımdır. Duâda anaya, babaya da duâ etmeği unutmamak lâzımdır.

Sâlih İmâm Aramalıdır

Günâh işlediği bilinen imâmların arkasında namaz kılmamalıdır. İmâmlık şartları bulunmayan, Kur’ân-ı kerîmi tegannî ile okuyan imâma uymamalıdır. Dînine bağlı imâmın mescidine gitmelidir. Her namaz için, câmiye gitmeli, fâsık, câhil, mezhebsiz, dinde reformcu olduğu bilinen imâma rastlanınca, ona uymamalıdır. Böyle

İHÂNET: Hainlik, haksızlık, kötülük. Güveni kötüye kullanma. Sadâkat göstermeme. Aşağı görmek, aşağılamak, itibar etmemek. Hârikulâde şeylerden.
İHÂTA: Kuşatma, etrafını çevirme, her tarafı kaplama.

imâm var zan etmekle, câmii terk etmemelidir.

Molla Murâd kütübhânesi, [1114] numaralı, (**Ebüs-sü'ûd efendi fetvâsı**)nda buyuruyor ki, (Harâm yiyen, fâiz alan imâmı azl etmek vâcibdir. Kur'ân-ı kerîmi tecvîd üzere okumasını bilmek farzdır. Tecvîdi bilmiyen, mehâric-i hurûfu gözete-
mez. Harflerin ağızdaki yerlerini gözetemiyen bir kimsenin okuduğu Kur'ân-ı kerîm ve kıldığı namaz sahîh olmaz.)

İmâmlık şartları bulunan kimsenin imâm olması için uğraşmak, her müslümanın vazîfesidir.

İmâmlık şartlarını taşıyan bir kimse, ücret veyâ maâş karşılığı imâmlık yapıyorsa, bunun arkasında kılmak câiz olduğuna fetvâ verilmiştir. Elhân ederek, mûsikî perdelerine uyarak, tegannî eden ve namazı vaktinden evvel kıldırın imâm arkasında kılınan namazı iâde etmek lâzım olduğu, (Halebî-i kebîr) sonunda yazılıdır.

(**Dürr-ül-muhtâr**) üçyüzyetmişaltıncı sahîfede buyuruyor ki, ([İsterse profesör olsun] din câhillerinin, fâsıkların, yâni büyük günâh işliyenin, meselâ içki içenin, zinâ edenin, fâiz yiyenin, karısını, kızlarını çıplak gezdirenin, âmânın imâm olması mekrûhdur.

Sakalı sünnete uygun olmıyan [yâni, çenedeki ile birlikte bir tutam uzun olmıyan] kimse, bid'at sâhibi olur. Sakalın sünnete uygun olmasına ehemmiyyet vermıyen, kâfir olur.)

Başka mezhebden olan imâm, Hanefîdeki şartları da gözetiyorsa, buna uymak yalnız kılmaktan, Hanefîye uymak, ona uymaktan daha iyidir.

İmâm Olmanın Şartları

Eğer imâmlık yapmak istersen, evvelâ [Ehl-i sünnet âlimlerinin “rahime-hümul-lahü teâlâ” bildirdiklerine göre, i'tikâdını düzelt!] Namazın farzı, vâcibi, sünneti ve âdâbını güzelce öğren! Bunları bildikten sonra imâmlık eyle ve Kur'ân-ı kerîmi güzel oku. İmâmlık edenin âkıl ve bâliğ olması şartdır.

(**Nûr-ül-îzâh**) şerhi hâşiyesinde buyuruyor ki, (İmâm olmak için altı şart lâzımdır.) Bunlardan biri bulunmadığı bilinen imâmın arkasında namaz sahîh olmaz:

1- Müslüman olmak, Ebû Bekr-i Sıddîk ve Ömer Fârûkun halîfe olduğuna inanmıyan ve tevîlini bilmeden mi'râca, kabir azâbına inanmıyan, imâm olamaz.

2- Bülûğ yaşında olmak.

3- Akıllı olmak. Sarhoş ve bunak imâm olamaz.

4- Erkek olmak. Kadın, erkeklere imâm olamaz.

5- Hiç olmazsa, Fâtîha ile bir âyeti doğru okuyabilmek. Bir âyeti ezberlememiş olan ve ezberlese de, tecvîd ile okuyamayan, nağme yapan, imâm olamaz.

İHRÂM: Erkek hacıların Hac veya umre yaparken giydikleri dikişsiz iki parçalı elbise. Hac veya umre yapanların mîkât denilen yerlerden itibaren, daha önce mubah olan bâzı şeyleri kendisine haram kılması, bunları yapmaktan sakınması.

6- Özürsüz olmaktır. Özürü olan, özürü olmayanlara imâm olamaz. Özür, bir yerinden durmadan kan akmak, yel kaçırmak, idrâr kaçırmak, te ve fe harflerini tekrarlayarak okumak, sin harfini se, ra harfini gayn okumak, abdestsiz veyâ dirhemden fazla necâsetli olmak ve avret mahalli açık olmaktır. Gözü ağrıyan, gözyaşı kesilmezse, özür sâhibi olur. Kulaktan, göbekten, burundan, memeden ağrı ile çıkan her sıvı da, devâmlı akarsa, özür sâhibi olur. Adı geçen yerlerden ve yaradan çibandan çıkan kan, irin ve sarı su, ağrı ile olmasa da, böyledir. Özürleri birbirine benziyenler birbirlerine ve bir özürlü olan, iki özürlü olana imâm olabilir.

Mâlikîde ve Şâfi'îde, özürlü olan, özürsüz olana imâm olabilir. [Yara üstündeki merheme, sargıya mesh eden ve kaplama veyâ dolgu dişi olduğu için, Mâlikî ve Şâfi'î "rahmetullahi teâlâ aleyhimâ" mezhebini taklîd edenler özürlü sayılmaz.]

İmâm Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar

Kırâeti güzel olan imâm olur, yâni Kur'ân-ı kerîmin harflerini tanıyan, tecvîd ile okumasını bilen olur. Sesi güzel ve tegannî ile okuyan değil! Fâsıkın imâm olması mekrûhdur. Çok âlim olsa bile, ona uymak tahrîmen mekrûhdur. Hadîs-i şerîfde, **(Müttekî bir âlim ile namaz kılan, bir Peygamber ile kılmış gibidir)** buyuruldu.

İmâmın bid'at sâhibi olduğunu veyâ abdestin, guslün, namazın şartlarını gözetmediğini bilmek de özürdür. Bu şartları daha çok bilen ve gözetenin, başkalarından önce imâm seçilmesi lâzımdır. Bundan sonra, tecvîd ile okuyan seçilir. Hâfız olması şart değildir. Bunlar birkaç kişi ise, vera' sâhibi olan seçilir. Vera', şühelilerden kaçınmak demektir. Bundan sonra, yaşı çok olan seçilir. Bundan sonra, sıra ile, huyu, yüzü, nesebi, sesi, elbisesi güzel olan seçilir. Bunlar birkaç kişi ise, aralarından malı, mevkîi çok olan seçilir. Bunlar da benziyor ise, mukîm misâfire imâm olur. Seçimde uyuşulmazsa, çoğunluğun seçtiği imâm olur. Daha üstünü varken, başkası seçilirse, çirkin olur. Fakat, günâh olmaz. Emîr ve vâlî seçimi de böyledir. Halîfe seçiminde ise, en üstün olanı seçmemek günâhdır.

Bir evde, ziyâfetde, seçim aranmadan, ev sâhibi, ziyâfet sâhibi imâm olur. Yahut, imâmı bu seçer.

Kirâcî, ev sâhibi demektir. İstenmiyen kimsenin imâm olması mekrûhdur.

Bid'at sâhibi kimsenin imâm olması tahrîmen mekrûhdur. Ehl-i sünnet i'tikâdına uymıyan bir inanış sâhibine "Mezhebsiz" denir. Mezhebsiz, eğer Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde açıkça bildirilmiş olan bir şeye inanmamış veyâ şübhe etmiş ise, **(Küfür)** olur. Açık olarak bildirilmemiş şübheli olan delîlleri tevîl ederek yanlış mânâ vermiş ise, **(Bid'at)** olur. Dünyânın yaratıldığına inanmamak, böyle gelmiş, böyle gider demek, küfürdür.

İHLÂS: Hâlis, temiz, niyyeti düzeltmek. Her iş ve ibadeti yalnız Allah için yapmak.

İHSÂN: İyilik, lütuf, bağış. Allahü teâlâyı görür gibi ibâdet etmek.

İHTÂR: Hatırlatma, uyarma, dikkatini çekme. Tenbih. Ta'zîr için verilen cezalardan.

Rükû ve secde yapamayan, yapana imâm olamaz. Nâfile kılan, farz kılana imâm olamaz.

(Elsağ) olan kimse, elsâğ olmayana imâm olamaz. Elsağ, sin harfini, se harfi okuyandır. Başka harfleri doğru okuyamayan da, doğru okuyanlara imâm olamaz. Böyle kimselerin, harfleri doğru söylemek için, gece gündüz çalışması farzdır. Çalışıp da söyleyemezse, kendi namazı câiz olur. Çalışmazsa, kendi namazları fâsid olur. Harfleri doğru okuyan bir imâma uyararak cemâat ile kılmaları mümkün iken, yalnız kılsa, harfi doğru okumadığı için, namazı yine kabûl olmaz. Doğru söyleyemediği harf bulunmayan bir âyet varsa, bunu veyâ böyle birkaç âyet-i kerîmeyi ezberlemesi ve namazlarda, bunları okuması lâzımdır. Doğru okuyabildiği âyet-i kerîme var iken, bunu ezberlemeyip, söyleyemediğini okursa, namazı yine kabûl olmaz. Fâtihayı her namazda okumak lâzım olduğundan, bunu güzel okumağa çalışması lâzımdır. [Görülüyor ki, bir harf doğru söylenmezse, Kur'ân-ı kerîm doğru olmuyor ve namaz kabûl olmuyor. Radyo ve ho-parlör ile iletilen seslerde, harfler doğru çıkmadığı için, bunlarla Kur'ân-ı kerîm okumak, dinlemek ve namaz kılmak doğru olmaz, kabûl olmaz. Suç olur. Günâh olur.]

İmâma Uymanın Doğru Olması İçin On Şart

1- Namaza dururken, tekbîri söylemeden önce, imâma uymağa niyyet etmektir. İmâmın kim olduğunu niyyet lâzım değildir.

2- İmâmın, kadınlara imâm olmağa niyyet etmesi lâzımdır. İmâmın erkeklere imâm olmağa niyyet etmesi lâzım değildir. Fakat niyyet ederse, kendisi cemâatin sevâbına da kavuşur. **(Hadîka)** kitâbı, yüz kırksekizinci sahîfede diyor ki, (Fıkıh âlimleri buyurdu ki, imâm namaza dururken kendisine uyan cemâate imâm olmağa niyyet etmezse, buna uymak sahîh olur ise de, imâmın kendisi imâmlık sevâbına kavuşamaz. İmâm olmağa niyyet etmediği için, yalnız kılmış gibi, yalnız kendi namazının sevâbını alır. Başkalarının kendisine uymasına niyyet edince, cemâatin sayısı kadar, imâmlık sevâbı da alır.)

3- Cemâatin topuğu, imâmın topuğunun gerisinde olmak.

4- İmâm ile cemâat, aynı farz namazı kılmak. Farzı kılmış olan kimse, tekrar imâma uyunca, imâm ile kıldığı nâfile olur.

5- İmâm ile cemâat arasında, kadın safi bulunmamak. Kadınlar bir safdan az olup arada perde varsa veyâ alçakda, yüksekde iseler câiz olur.

6- İmâmın kendisini görse, yahut sesini işitse, aradaki duvar mâni olmaz. Arada kayık geçecek nehir ve araba geçecek yol mâni olur. Yolda veyâ nehirdeki köprüde iki saf imâma uyunca, arkadakilerin de namazı sahîh olur.

◆ ◆ ◆

İHTİYÂÇ: İnsanın ruhu, bedeni ve hayatı için lâzım olan, yokluğu ve kullanılmaması hâlinde sıkıntıya, meşekkate sebep olan şeyler.
İHTİYÂR: Seçme. Seçilme. İsteddiğini seçme. Katlanma, râzı olma. Yaşlı, kocamış.

◆ ◆ ◆

7- İmâma uymanın sahîh olması için, imâmın veyâ müezzinin sesini işitmek yahut bunları görmek veyâ cemâatin hareketlerini görmek lâzımdır. İşitmeğe, görmeğe elverişli penceresi olmayan duvar arada olmamalıdır.

[Radyodan, televizyondan, ho-parlörden çıkan ses, insan sesi değildir. Sinema perdesinde, televizyonda namaz kıldığı görülen imâmın kendisi değildir, benzeridir. Buna uymak câiz olmadığı gibi, bu seslerle ibâdet yapmak da sahîh olmaz. Bid'at ve büyük günâh olur.]

Hoparlör sesi ile ve televizyondaki imâma uyararak kılanların namazlarının sahîh olmadığı, Hindistân âlimlerinin Keralada çıkardıkları **(El-Muallim)** mecmû'asının Rebî'ul-evvel 1406 ve Dessebr [Aralık] 1985 târihlisinde uzun yazılıdır. h.1401 ve m.1981 senesinde Pâkistânda çıkan **(Süyûf-ullahil-ecille)** kitâbının beşinci sâhifesinde, ho-parlör ile namaz kıldırın imâma uymak câiz olmadığı açık yazılıdır. Bu kitâb, **(Hakikat Kitâbevi)** tarafından, **(Fitnet-ül vehhâbiyye)** sonunda basdırılmıştır.

8- İmâm hayvânda, cemâat yerde veyâ bunun tersi olmamak.

9- İmâm ile cemâat, yapışık olmıyan iki gemide bulunmamak.

10- **(İbni Âbidîn)**de ve Tahtâvînin **(İmdâd)** hâşiyesinde ve Ahmed Hamevînin **(Eşbâh)** hâşiyesi, ikinci cild, ikiyüzyonedinci sâhifesinde diyor ki, (Muhammed Hindüvânî ve bazı âlimler dediler ki, namazı kendi mezhebine göre sahîh olan Şâfi'î imâma uyulabilir.) **(Nihâye)** kitâbı, bu kavlin kıyâsa daha uygun olduğunu bildiriyor ve (bu kavle göre, Hanefî mezhebinde câiz olmıyan bir hâli görülen Şâfi'î imâma uyulabilir) diyor. Bu kavlin de sahîh olduğu **(Halebî-yi kebîr)**de yazılıdır. Mâlikîde de câizdir. Bu âlimlere göre, kaplama ve dolgusu görülen Mâlikî veyâ Şâfi'î imâma uymak câiz olur.

Hanefî mezhebinde olup da, kaplama ve dolgusu olduğu için, İmâm-ı Mâlikî'nin veyâ Şâfi'î'nin "rahmetullahi teâlâ aleyhimâ" mezhebinin taklîd eden bir kimsenin, bu âlimlere göre, kaplama ve dolgusu olmıyan Hanefîlere de imâm olabileceği anlaşıl-maktadır. Çünkü bu kimse, Mâlikî veyâ Şâfi'î mezhebindeki imâm gibidir. Ayrıca, kendi mezhebinin diğer şartlarına uymakta, vitir namazını vâcib bilerek kılmaktadır.

Meste veyâ sargıya mesh eden, bu uzuvları yıkayana, farz kılan nâfile kılana imâm olur. Bütün sünnetlerin ve terâvîhin de hep böyle olduğu, **(İbni Âbidîn)**de yazılıdır.

Cemâate Gitmeye Mâni Olan Özürlere

Hastanın, felçlinin, bir ayağı kesik olanın, yürüyemiyen ihtiyârın ve âmânın cemâate gitmesi lâzım değildir. Yardımcıları, nakil vâsıtaları olsa da, lâzım değildir. Yağmur, çamur, çok soğuk ve karanlık da, özürdür. Çok rüzgâr, yalnız gece özür

İhtiyâç Eşyası: İnsanı ölümden koruyan şeyler . İnsanın rahat ve islâmiyete uygun yaşayabilmesi için asgari lâzım olan şeyler. Hâcet-i asliyye. Havâyic-i asliyye.
İhtiyârî: İş ve hareketleri insanın kendi irâde ve isteği ile yapması.

olur. Hırsız ve başka sebeble malı gitmek korkusu, fakîr olanın alacaklısından korkusu, canı ve malı için zâlimden korkusu, abdest sıkışdırması, yolcunun nakil vâsıtasını kaçırmak korkusu, hastaya bakmak, imrendiği yemeği kaçırmak korkusu, fıkıh bilgisini öğrenmeği kaçırmak korkusu, cemâate gitmemek için özürdür.

Cemâatte Kadınların Durumu

Evde, erkek, mahremi olan kadınlara imâm olur. Yabancı kadınlara imâm olamaz. Çünkü, halvet olur. Eğer cemâat arasında, bir erkek veyâ imâmın mahremi kadın bulunursa, yabancı kadınlar da cemâate girebilir. Burada da, sût ve nikâh ile olan mahremlerin, halvetde olduğu gibi, genç olmaları mekrûhdur.

Mescidde halvet hâsıl olmaz.

Bir kadın, imâmın arkasında durur. Yanında durmaz. Erkek de var ise, kadın erkeğin arkasında durup imâmla kılar.

Mescid-i harâmda, imâmın Makâm-ı İbrâhîmde durması efdaldir.

Oturanlara eziyyet vermemek için câmiye gelenin, ileri safa geçmemesi efdaldir. Farza başlanırken, öndeki safdaki boş yere geçilir.

İmâmı rükûda bulan, rek'ati kaçırmamak için, son safda durur. İleri saflara geçmez. Son safda yer yoksa, o rek'ati kaçırır da, yalnız durmaz. Birinci safda boş yer olup ikinci safda yoksa, ikinciyi yarıp birinciye geçilir. Ön safa geçmek için, cemâatin önünden geçmek günâh olmaz.

Cemâat ile kılan adam, aynı imâma uyan herhangi bir kadınla, bir rükün mikdârı bir hizâda durursa ve aralarında kalın perde veyâ parmakdan kalın bir direk yahut bir insan sığacak kadar açıklık yoksa, erkeğin namazı bozulur.

Bir safda kadın kılınca, yalnız iki yanındaki ve tam arkasındaki erkeğin namazı bozulur. Arkasındaki dokuz ayakdan uzak ise bunun bozulmaz.

Aynı imâma uymayan bir kadının, erkekle bir hizâda kılmaları mekrûhdur. Erkek, yanında, imâma uyacak bir kadını görünce, geride durması için, eli ile işâret etmelidir. Geri gitmezse, kadının namazı kabûl olmaz. Erkeğin namazı bozulmaz. Bir hizâda olan kadın, adam boyu yüksekde veyâ aşağıda ise, zararı olmaz.

Cemaâtin Dikkat Edeceği Hususlar

Namaz başlayınca imâma uymağa niyyet etdikden sonra uy ve arkasında dur.

Aleyhissalâtü vesselâm buyurdular ki: **(Hak teâlâ rahmetini imâma indirir, imâmın arka, sağ ve sol tarafına da indirir.)** Bunun için, imâmın arkasına, sağ veyâ soluna durmağa gayret eyle!

İHYÂ: Vaktini ibâdet ve iyi işler yaparak geçirmek, kıymetlendirmek.
Diriltme, canlandırma, hayat verme.

İKRÂH: Haksız olarak, korkutarak, tehditle bir şeye zorlama. Kerîh görme, iğrenme.

Her namazda imâmın, ilk, yâni iftitâh tekbîrine yetişmeğe çok cehd eyle! Resûlullah buyurdu ki: **(Cebrâîl “aleyhisselâm” bana gelip dedi ki: Yâ Muhammed “aleyhisselâm”! Hak teâlâ buyurdu ki, Habîbime müjde eyle, eğer denizler mürekkebe olsa, bütün ağaçlar kalem olsa ve yer gök ehli kâtib olsalar ve kıyâmet gününe kadar yazsalar, imâm ile berâber alınan iftitâh tekbîrinin sevâbının onda birini yazmağa kudretleri kâfi gelmez!)**

Cemâat ile namaza **safdan ayrı yerde durma!** Çünkü namazın mekrûh olur. Şâyed safda durulacak yer yoksa, o zaman imâmın arkasına yakın bir yerde durursun. İmâm tekbîr alınca, sen de hemen tekbîrini al, daha evvel niyyetini yaparsın.

Cemâat bir kişi ise, imâmın sağ yanında hizâsında durur. Solunda durması mekrûhdur. Arkasında durması da mekrûh olur. Ayağının topuğu, imâmın topuğundan ileri olmazsa, namazı sahîh olur. [İmâmdan ileri olmamak için dört parmak kadar geriden durulabilir.] İki ve daha çok kişi, imâmın arkasında durur. Birincisi, imâmın tam arkasına, ikincisi birincinin sağına, üçüncüsü birincinin soluna, dördüncüsü ikincinin sağına, beşincisi üçüncünün soluna... olarak dururlar. İkinci, sonradan gelirse, arkaya durur. Birinci, namazı bozmadan arkaya geçer. İmâm ileri gitmez.

Cemâat ile namaz kılarken imâm önde durur. Sen mümkün olduğu kadar imâmın arkasında durmağa gayret eyle. Şâyed imâmın arkasında boş yer yoksa sağında, yoksa solunda durursun. **Birinci safda yer varken ikinci safda durulmaz. Mekrûhdur.** İlerki saflarda yer olup arka taraflar dolu ise, insanların üstüne basa basa ön tarafa geçmeğe kalkışma. İnsanları râhatsız etme!

Safda düzgün bir şekilde durmak lâzımdır. Safların düzgün olması, namazın ikâmesindedir. Safdan ayrılıp ileri geri ve yanındakinden ayrı durma. Zîrâ mü'minlerin birbirlerine muhabbeti saflarda düzgün ve sık olarak durmakla kâimdir.

İmâmdan evvel rükû ve sücûda gitme. İmâmdan evvel hiçbir rükne gitmeğe kalkışmamak lâzımdır. İmâm oturarak kılarca sen ayakda kıl!

Kudretin kâfi gelirse, müezzin veyâ imâm ol! [Böylece, fâsık kimsenin imâm olmasına mâni olursun.] Arkanda namaz kılanlar sayısınca sevâb alırsın. Namazdan sonra, duâ edince yalnız kendine duâ etme! Ana babana ve bütün ehl-i îmâna duâ eyle! Yoksa, hâin olursun. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdular ki: **(Yâ Ebâ Hüreyre! Nâfile namaz kılmağı terk etme ve nâfile namazlarını evinde kıl, gökdeki yıldızlar gibi nûrun artar.)** Namaz kılmağa durduğun zaman, elbisenle oynama, çünkü şeytânı sevindirmiş olursun. Bu hâlinden de melekler mahzun olur. Abdestin olmadığı hâlde üzerine gün doğmasın!

İmâm olursan namazı uzatma! Çünkü, cemâat içinde ihtiyâr olduğu gibi, hasta da vardır.

İKÂMET : Farz namazlardan önce okunması sünnet olan ve ezâna benzeyen sözler, kâmet. Giriş ve çıkış günlerinden başka Hanefî'de 15, diğer üç mezhepte 4 gün veya daha fazla kalıp, sonra çıkmaya niyet edilen yerde kalma. Bir yerde oturmak, kalmak.

Dört rek'at sünnet kılarken, farz kılan imâma uyan, namazı farz gibi kılar. Üçüncü ve dördüncü rek'atlerde zamm-ı sûre okuması vâcib iken, şimdi nâfile olur. Nâfile namaz kılan, nâfile namaz kılana imâm olur.

Farzı cemâat ile kılacak kimse, niyyet ederken, **(Uydu m hâzır olan imâma)** diyerek de kalbinden geçirmesi lâzımdır. İmâmla birlikde, yalnız kılar gibi kılınır. Ancak, ayakda iken, imâm içinden okusa da, yüksek sesle okusa da, o hiçbir şey okumaz. Yalnız, birinci rek'atde **(Sübhâneke)** okur.

İmâmın arkasında Fâtîha okumak, Hanefîde tahrîmen mekrûhdur. Şâfi'îde farzdır. Mâlikîde, imâm yüksek sesle okurken, tahrîmen mekrûh, sessiz okurken müstehabdır. **İmâm, yüksek sesle Fâtîhayı bitirince, o yavaşça (Âmîn) der.** Bunu yüksek sesle söylememelidir. Rükûdan kalkarken, imâm **(Semî' Allahü limen hamideh)** deyince, o yalnız **(Rabbenâ lekel-hamd)** der. Sonra eğilirken **(Allahü ekber)** diyerek, imâmla birlikde secdeye yatar. Rükûda, secdelerde ve otururken, yalnız kılar gibi okur.

İmâmda namazı bozan birşey bulunduğunu anlayan kimse, bu namazı tekrar kılar. Bunu imâm namazda hatırlarsa yahut namazda iken namazı bozan birşey hâsil olursa, bunu hemen cemâate bildirir. Namazdan sonra anlarsa, o cemâatden olduklarını hatırladığına, söyleyerek, haber göndererek, yazarak bildirir. Haber alan, îade eder. Alamayan afv olur. Bir kavilde ve Şâfi'îde imâmın cemâate haber vermesi lâzım değildir.

Namaz içinde imâmın abdesti bozulursa, hemen birisini elbisesinden çekip yerine geçirmesi de câizdir. Sonra, dışarda abdest alıp gelip, vekiline uyararak namazını tamamlar. Câmide abdest alırsa, vekile lüzûm olmaz. Vekil bırakmayıp câmiden çıkınca, cemâat birden fazla ise, namazları fâsid olur.

Farzı yalnız kılan kimsenin yanında, o farzı cemâat ile kılmağa başlasalar, birinci rek'atde secde etmedi ise, ayakda iken bir yana selâm vererek, namazı bozar. İmâma uyar. Birinci rek'atin secdesini yaptı ise, dört rek'atlı farzlarda, iki rek'ati tamam kılp selâm verir. Üçüncü rek'atin secdesini yapmadı ise, ayakda bir tarafa selâm verip bozar ve cemâate katılır. Üçüncü rek'atin secdesini yaptı ise, dört rek'ati tamamlar. Sonra, imâma uyup, dört rek'at nâfile kılması iyi olur. İkindiye, böyle cemâat ile kılamaz. Sabâh ve akşam farzında birinci rek'atde secde etdikden sonra da, namazı bozar. Fakat, ikinci rek'atin secdesini yaptı ise, namazını tamamlar. Sonra imâmla nâfile kılma.

Sünneti kazâ niyyeti ile kılarken farza veyâ Cum'a hutbesine başlanırsa, namazı bozma. İki veyâ dört rek'ate tamamlar. Öğle veyâ Cum'a sünnetinde iki rek'atde selâm veren, farzdan sonra, iki daha kılarak, dörde tamamlar. Yeniden dört rek'at kılması, daha iyi olur.

İKRÂM: Ağırılama, izaz; yedirme, içirme.

Hürmet ve saygı gösterme. Hesap dışı indirim.

İKRÂR: İmânını açıkça, dil ile söyleme. Kabul ve tasdik etme. Bir kimsenin kendinde bulunan, başkasına âit bir şeyi haber vermesi, îtirâf etmesi.

Kazâ kılariken cemâate başlanırsa, tertîb sâhibi olan bozmaz. Mâlikî mezhebinde de böyledir.

Câmide olan kimsenin, ezân okununca, bu namazı cemâat ile kılmadan, özürsüz dışarı çıkması tahrîmen mekrûhdur. Belli bir câmi cemâatine devâm âdeti ise, oraya ve mahallesi câmiindeki cemâate gitmesi ve hocasının veyâ başkasının dersini, va'zını kaçırmamak için bunların câmiindeki cemâate ve iş yerindeki câmiye gitmesi özürdür. Farzı, cemâatden önce yalnız kılan da câmiden çıkabilir. Fakat yalnız kılması mekrûh olur. Bu özürlülerin hepsi, ikâmet getirilirken çıkamaz.

Farzı yalnız kılmış olan, öğle ve yatsı namazlarında, cemâat ile nâfile kılar. Diğer üç namazı yalnız kılmış olanın, cemâat ile kılınırken bile, câmiden çıkması vâcib olur. Çünkü, cemâate uymamak büyük günâhdır.

Sabâh sünnetini kılmamış olan kimse, sünneti kılsa, cemâat ile namazda oturacağı da kaçıracağını anlarsa, sünnetini kılmaz. Hemen imâma uyar. Cemâat ile, ikinci rek'atde oturabileceğini anlarsa, sünneti, câmiin dışında sofada, çabuk kılar. Sofa yoksa, içerde direk arkasında kılar. Böyle, boş yer yoksa sünneti kılmaz. Çünkü, cemâat ile kılınırken, nâfile namaza başlamak mekrûhdur. Mekrûh işlememek için sünneti terk etmek lâzımdır. [Mekrûh işlememek için, sabâh namazının bile sünnetini terk etmek lâzım olunca, sünnetler yerine kazâ kılmak lâzım olduğu buradan da anlaşılmalıdır.]

Öğle ve Cum'a namazları cemâat ile kılınırken gelen, birinci rek'ati kaçırmak korkusu varsa, sünneti kılmaz. Hemen imâma uyar. Öğlenin sünnetini farzdan sonra kılar. Sabâh ve öğle cemâatini kaçırmamak için sünnete başlayıp ve hemen selâm vererek, sünneti farzdan sonra kazâ etmek doğru değildir. Çünkü, özürsüz namaz bozmak harâmıdır. Bundan başka sabâh farzından sonra nevr kılınmaz. Bozulan sünnetin tekrar kılınması, nevr kılmak kadar mühim değildir.

Bozulan nâfileleri tekrar kılmak vâcibdir. Bozulan farzları tekrar kılmak farzdır [Uyûn-ül-besâir]. Çünkü, nâfileye başlanınca, bunu tamamlamak vâcib olur.

Sabâh namazını kılamayan, o gün öğleden önce, sünneti ile birlikte kazâ eder. Öğleden sonra, yalnız farzını kazâ eder.

Cum'a veyâ öğle farzına yetişen, ilk sünneti farzdan sonra kılar.

Rükûa yetişemiyen, o rek'ati imâmla kılmış olmaz. İmâm rükûda iken gelen, niyyet eder ve ayakda tekbir getirip, namaza girer. Hemen rükûa eğilip imâma uyar. Rükûa eğilmeden, imâm rükûdan kalkarsa, rükûa yetişmemiş olur. Bu rek'ate yetişmiş sayılmaz ise de, secdeleri imâmla yapması lâzımdır. Yapmazsa, namazı bozulmaz. Bir vâcibi terk etmiş olur.

İmâm ayakda iken, imâma uyup imâmla birlikde rükûa eğilmeyen kimse, rükûu

İKTİSÂT: Tutumlu olma. Orta yol, aşırı gitmeme.
Gereği kadar ölçülü harcama. Tasarruf, biriktirme, artırma. Ekonomi.
Üretim ve tüketim faaliyetlerini düzenleyen ilim.
İKTİFÂ: Kâfi görme, aza kanaat etme, yeterli bulma, yetinme.

imâmdan sonra yalnız yapıp, imâma secdeye yetişirse câiz olur. Fakat geç kaldığı için günâh olur.

İmâmdan önce rükûa eğilmek, secdeye yatmak veyâ önce kalkmak, tahrîmen mekrûhdur.

[İmâmın hareketlerine uymak lâzımdır. Sesine uymak şart değildir. İmâmı göremiyen, imâmı görenlerin hareketlerine uyarsa, imâmın hareketlerine uymuş olur. İmâmın tekbîrleri ve imâmı görenlerin hareketleri, imâmın hareketlerini gösterdikleri için, bunlara uymak câiz olmaktadır. İmâmı görmiyenlerin, imâmın hareketlerini görebilmeleri için, câmiin muhtelif yerlerine televizyon koymağa ihtiyâç yoktur. İmâmın sesini duymıyanların da, imâmı görenlerin hareketlerine ve müezzinlerin seslerine uymaları lâzımdır. Bu kolaylıklar varken, câmilere televizyon ve ho-parlör koymak, islâmiyyetin bildirdiğini beğenmeyip, kendi aklına göre ibâdet yapmak olur. Bu ise bir müslümanın yapacağı şey değildir. Minârelere ho-parlör koymak da böyledir.]

İmâm Yapmayınca Cemâatin de Yapmayacağı Şeyler

(Mevkûfât)da, vitir namazını anlatırken diyor ki;

(Beş şeyi imâm yapmazsa, cemâat de yapmaz:

- 1- İmâm kûnut okumazsa, cemâat de okumaz.
- 2- İmâm bayram namazlarındaki tekbîrleri okumazsa, cemâat de okumaz.
- 3- Dört rek'atlı namazın, ikinci rek'atında oturmazsa, cemâat de oturmaz.
- 4- İmâm secde âyeti okuyup, secde etmezse, cemâat de etmez.
- 5- İmâm secde-i sehv yapmazsa, cemâat de yapmaz.

Dört şeyi imâm yaparsa, cemâat yapmaz:

- 1- İmâm ikiden çok secde yaparsa, cemâat yapmaz.
- 2- İmâm bayram tekbîrini, bir rek'atde üçden çok söylese, cemâat söylemez.
- 3- İmâm cenâze namazında, dörtten çok tekbîr söylese, cemâat söylemez.
- 4- Beşinci rek'ate kalkarsa, cemâat kalkmaz. Berâber selâm verirler.

On şeyi imâm yapmazsa, cemâat yapar. Bunlar:

- 1- İftitâh tekbîrinde el kaldırmak.
- 2- Sübhâneke okumak. İki imâm, cemâat de okumaz dedi.
- 3- Rükûa eğilirken tekbîr getirmek.
- 4- Rükûda tesbîh okumak.
- 5- Secdelere yatıp kalkarken tekbîr söylemek.

İLÂHÎ: “Ey Allahım!” mânâsına yakarış hitâbı. cenâb-ı Hak ile alâkalı.
Allah’a âit, Allah’dan gelen, Allah’ın gönderdiği.
Dinî manzume, ahenkli şiir, münâcat veya naatlar.

İlâhî Dinler: Asılları Allahü teâlâ tarafından bildirilmiş olan hak ve semâvî dinler.

- 6- Secdelerde tesbîh okumak.
- 7- Semi’ Allahü demezse, rabbenâlekelhamd denir.
- 8- Ettehiyyâtüyü sonuna kadar okumak.
- 9- Namaz sonunda selâm vermek.
- 10- Kurban bayramında, yirmiüç farzdan sonra, selâm verir vermez, tekbîr okumaktır.)

Mesbûk (Cemâate Sonradan Katılmak)

Mesbûk, yâni imâma birinci rek’atde yetişemiyen bir kimse, imâm iki tarafa da selâm verdikten sonra, ayağa kalkarak yetişemediği rek’atleri kazâ eder.

Ayağa kalkınca kırâetleri, birinci, sonra ikinci, sonra üçüncü rek’at kılıyormuş gibi okur. Oturmağı ise, dördüncü, üçüncü ve ikinci rek’at sırası ile, yâni sondan başlamış olarak yapar.

Meselâ, yatsının son rek’atine yetişen kimse, imâm selâm verdikten sonra, kalkıp, birinci ve ikinci rek’atlerde Fâtiha ve sûre okur. Üçüncü rek’atde sadece Fâtiha okur.

Birinci rek’atde oturur, ikincide oturmaz. Üçüncüde oturarak namazı tamamlar.

(Umdet-ül-islâm)da **(Fetâvâyı Attâbî)**den alarak diyor ki, (Mesbûk, yâni imâma birinci rek’atde yetişemiyen, imâm son rek’atde otururken, Et-tehiyyâtüyü erken bitirse, imâm selâm verinceye kadar Kelime-i şehâdeti tekrar tekrar okur. Sükût etmez. Salevât da okumaz. Çünkü, son rek’atde oturan salevât okur. Birinci ka’dede salevât okursa, secde-i sehv lâzım olur. Ka’de-i ûlâda, yâni ilk oturuşda Allahümme selli derse, namazı fâsid olur.)

Namazda, okumak lâzım olan yerde, sükût etmek harâmdır.

Mukîm, edâ ederken ve kazâ ederken de, misâfire uyabilir.

Misâfir, dört rek’atli olan farzları edâ ederken, mukîme uyabilir. Yetişemediği rek’at olursa, imâm selâm verdikten sonra dörde tamamlar. Çünkü, mukîm imâma vakit içinde uyan misâfirin namazı değişerek, imâmın namazı gibi dört rek’at olur. Kazâyı iki rek’at kılması lâzım olduğundan, mukîm imâma uyamaz. Çünkü, oturması ve okuması farz olan, nâfile olana uymuş olur.

Bir rek’ati kaçırın kimse, o namazı cemâat ile kılmamış olur. Fakat, cemâat sevâbına kavuşur. Son rek’ati de kaçırın, imâma teşehhüdde yetişirse, cemâat sevâbını kazanır. İftitâh tekbîrini imâmımla birlikde söylemenin ayrıca çok sevâbı vardır.

(Umdet-ül-islâm)da diyor ki, (Cemâate gelen, imâmı rûkûda görürse, ayakda tekbîr getirip, rûkûa eğilir. Tekbîri eğilirken söylerse, namazı sahîh olmaz. Eğilmenden, imâm kalkarsa, o rek’ate yetişmemiş olur.)

İKTİZÂ: Gerekli olma, gerekme. Lâzım gelme, gerektirme. İhtiyaç.
İLÂHİYYÂT: Allahü teâlânın varlığı, zâtı, sıfatları, fiilleri, onun sıfatları, emirleri ve yasaklarının tamamı ile bunları bildiren din ilimleri.

CUM'A NAMAZI

Allahü teâlâ Cum'a gününü müslümânlara mahsûs kılmıştır. Cum'a günü öğle vaktinde, Cum'a namâzını kılmak, Allahü teâlânın emridir.

Cumâ Gününün Fazileti

Cum'a günü, gecesinden daha kıymetlidir. Gecesinde veyâ gündüzünde (**Sûre-i Kehf**) okumak çok sevâbdır. [**Tefsîr-i Mazherî**]

Bir kaç hadîs-i şerîf meâli şöyledir: (**Allah katında günlerin efendisi Cumâ'dır. O kurban ve Ramazan bayramı günlerinden de faziletlidir. Cumâ gününde şu beş özellik vardır:**

1- **Hazret-i Âdem o gün yaratıldı.**

2- **O gün yeryüzüne indirildi.**

3- **O gün vefat etti.**

4- **O günde öyle bir an vardır ki, günâh veya akrabalarla ilişkiyi kesme kollarında olmamak şartıyla kul Allahü teâlâdan bir şey isterse Allahü teâlâ mutlaka onu verir.**

5- **Kıyâmet o gün kopacaktır. Allah'a yakın hiç bir melek, hiçbir gök, hiçbir yer yoktur, hiçbir rüzgar, hiçbir dağ ve taş yoktur ki, Kıyâmetin kopmasına sahne olacağı için Cumâ gününün heybetinden korkmasın.)** [Buhârî, İmâm-ı Ahmed]

Cumâ, Mü'minlerin Bayramıdır

Bugün yapılan ibâdetlere en az, iki kat sevâb verilir. Bugün işlenen günâhlar da, iki kat yazılır. Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki: (**Sevâplar içinde Cumâ günü ve gecesinde yapılandan daha kıymetlisi, günâhlar içinde de, Cumâ günü ve gecesinde işlenilenden daha kötüsü yoktur.**) [Râmûz] (**Cumâ günü günâh işlemeden geçerse, diğer günler de selâmetle geçer.**) [İmâm-ı Gazalî] (**Cumâ günü, kuşlar, vahşi hayvanlar birbirine, "Selâm size, bugün Cumâdır" derler.**) [Deylemî]

(**Cumâ diğer Cumâya kadar ve fazladan üç gün içinde işlenen günâhlara keffâret olur. Çünkü iyi bir amel işleyene on kat sevâb verilir.**) [Taberânî]

(**Ana-babanın kabrini, Cumâ günleri ziyaret eden kimsenin günâhları affolur, haklarını ödemiş olur.**) [Tirmizî]

(**Cumâ günü sabah namazından önce, "Estağfirullahelazim ellezi lâ ilâhe illâ hüvel hayyel kayyûme ve etübü ileyh" okuyanın, deniz köpüğü kadar da olsa, bütün günâhları affolur.**) [İbni Sünnî] [Böyle büyük mükafat verilebilmesi için, o kişinin, düzgün itikada sahip olması, kul hakkını, kazâyâ kalan farzlarını ödemesi ve

İLÂHİYYE: Allahü teâlâ, Cenâb-ı Hak, islâmiyet ve din mânâsına yapılan isim tamlamalarında kullanılan bir tâbir ve ibâre. Ahkâm-ı ilâhiyye, ilâhî hükümler; Esmâ-i ilâhiyye, Allahü teâlânın isimleri; nusret-i ilâhiyye, ilâhî yardım gibi.

haramlardan vazgeçmesi şarttır.]

(Cumâ günü gusleden kimsenin günâhları affolur.) [Taberânî]

(Cumâ günü veya gecesi ölen mü'min, şehit olur, kabir azabından kurtulur.)

[Ebû Nuaym]

(Cumâ günü 80 salevât getirenin, 80 yıllık günâhı affolur.) [Dâre Kutnî]

(Cumâ gecesi Yasîn sûresini okuyanın günâhları affedilir.) [İsfehânî]

(Cumâ günü veya gecesi Duhan sûresini okuyana Cennette bir köşk verilir.)

[Taberânî]

Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz buyurdu ki, **(Cum’a, fakîrlerin haccıdır ve mü'minlerin bayramıdır ve gök ehlinin bayramıdır ve Cennette de bayram günüdür. Günlerin en iyisi, en şerefli Cum’adır)** ve bir hadîs-i şerîfde, **(Cum’a günü iyiliklerin hazînesidir ve güzel şeylerin menbaidir)** buyuruldu.

Ve bir hadîs-i şerîfde buyurdu ki: **(Mûsâ aleyhisselâm dedi ki: Yâ Rabbî! Bana cumartesi gününü verdin, Muhammed aleyhisselâmın ümmetine hangi günü vereceksin? Onlara Cum’a gününü vereceğim, buyuruldu. İlâhî! Cum’a gününün kıymeti ve sevâbı ne kadardır diye sordu. Ey Mûsâ! Cum’a günü yapılan bir ibâdete, cumartesi günü yapılan yüzbin ibâdet sevâbı vardır, buyuruldu. Bunun üzerine Mûsâ aleyhisselâm, yâ Rabbî! Beni Muhammed aleyhisselâmın ümmetinden eyle diye duâ eyledi.)**

Kur’ân-ı kerîmde Cum’a gününü bildiren âyet-i kerîmeyi getirince, Cebrâîl aleyhisselâm dedi ki, **“Yâ Muhammed “aleyhissalâtü vesselâm”! Mûsâ aleyhisselâmın ümmeti eğer Cum’a gününün kıymetini bilselerdi buzağıya tapmaktan, yehûdî olmaktan kurtulurlardı. İsa aleyhisselâmın ümmeti de bilselerdi hıristiyan olmaktan korunurlardı.”**

Bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Cum’a günü geldiği için sevinen bir mü'mine, kıyâmete kadar her gün, o kadar sevâb verilir ki, adedini Allahü teâlâ bilir.)** Yine bir hadîs-i şerîfde, **(Cum’a günü vefât eden mü'minlere şehîd sevâbı verilir ve kabir azâbından onu korurlar)** buyuruldu.

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Cumâ günü sabâh namazından önce, üç kere “Estağfirullahel’azîm ellezî lâ ilâhe illâ hüvel hayyekayyüme ve etübü ileyh” okuyanın, kendinin ve anasının ve babasının bütün günâhları afv olur.)** [Kul haklarını ve kazâya kalan farzları ödemek ve harâmlardan vaz geçmek şarttır.]

Aşağıdaki yazı **(Riyâd-un-nâsîhîn)**den tercüme edildi:

Allahü teâlâ, Cum’a gününü müslümanlara mahsûs kılmıştır. Cum’a sûresi sonundaki âyet-i kerîmede meâlen; **(Ey îmân etmekle şereflenen kullarım! Cum’a**

İ'LÂ-YI KELİMETULLAH: Allahü teâlânın ismini yüceltmek, İslâm dînini yaymak.
İLHÂD: Dinden çıkmak. Doğru yoldan ayrılmak. Dinsizlik, mezhebsizlik.
İLHÂK: Katma, bağlama, ekleme, ilâve.

günü, öğle ezânı okunduğu zaman, hutbe dinlemek ve Cum'a namazı kılmak için câmiye koşunuz. Alış verişi bırakınız! Cum'a namazı ve hutbe, size, başka işlerinizden daha fâidelidir. Cum'a namazını kıldıktan sonra, câmiden çıkar, dünyâ işlerinizi yapmak için dağılabilirsiniz. Allahü teâlâdan rızık bekliyerek çalışırsınız. Allahü teâlâyı çok hatırlayınız ki, kurtulabilesiniz!) buyuruldu.

Namazdan sonra, istiyen işine gider çalışır. İstiyen câmide kalıp, namaz, Kur'ân-ı kerîm, duâ ile meşgûl olur. Namaz vakti alış veriş sahihdir. Fakat, günâhdır.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Bir müslüman, Cum'a günü gusül abdesti alıp, Cum'a namazına giderse, bir haftalık günâhları afv olur ve her adımı için sevâb verilir.)**

Bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Günlerin en kıymetlisi Cum'adır. Cum'a günü, bayram günlerinden ve aşûre gününden daha kıymetlidir. Cum'a, dünyâda ve Cennetde mü'minlerin bayramıdır.)**

Bir hadîs-i şerîfde, (Cum'a namazı kılmıyanların kalblerini, Allahü teâlâ mühürler. Gâfil olurlar) buyurdu.

Bir hadîs-i şerîfde, **(Bir kimse, mâni yok iken, üç Cum'a namazı kılmazsa, Allahü teâlâ, kalbini mühürler. Yani, iyilik yapmaz olur)** buyurdu. Özürü yok iken, birbiri arkasında üç Cum'a namazına gitmiyen kimse münâfik olur.

Ebü Alî Dekkak ölürken üç şey nasîhat eyledi: *(Cum'a günü gusül abdesti alınız! Her akşam abdestli olarak yatınız! Her hâlinizde, Allahü teâlâyı hatırlayınız!)*

Bir hadîs-i şerîfde, **(Cum'a günlerinde bir ân vardır ki, mü'minin o ânda ettiği duâ red olmaz)** buyurdu. Bazıları, bu ân, ikinci ile akşam ezânları arasındadır, dedi.

Bir hadîs-i şerîfde, **(Cum'a namazından sonra, yedi defa İhlâs ve Mu'avvizeteyn okuyanı, Allahü teâlâ, bir hafta, kazâdan, belâdan ve kötü işlerden korur)** buyurdu. Cum'a günü yapılan ibâdetlere en az, iki kat sevâb verilir. Cum'a günü işlenen günâhlar da, iki kat yazılır.

Bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Cumartesi günleri yehûdîlere, pazar günleri nasârâyâ verildiği gibi, Cum'a günü, müslümanlara verildi. Bugün, müslümanlara hayır, bereket, iyilik vardır.)**

Cum'a günleri ve hergün şu (istiğfâr duâsı)nı çok okumalıdır: **Allahümmagfir li ve li âbâi ve ümmehâtî ve li ebnâi ve benâtî ve li ihvetî ve ehavâtî ve li-a'mâmî ve ammâtî ve li-ahvâlî ve hâlâtî ve li-zevcetî ve ebeveyhâ ve li-esâtizetî ve lil-mü'minîne vel-mü'minât vel hamdü-lillâhi Rabbil'âlemîn!**

İLHÂM: Allahü teâlâ tarafından; insanın kalbine gelen bilgi.
Canlılara doğuştan verilen meyl-i ve sevk-i tabîî, iç güdü.
Meleklerin getirdikleri hataralar, iyi düşünceler.
Muhammed aleyhisselâma tâbi olanlara ihsân olunan marifetler.

CUM'A NAMAZININ ŞARTLARI

Cum'a namazının farz olması için, iki türlü şartı vardır: Birincisi (**Vücûb şartları**), ikincisi (**Edâ şartları**)dır. Edâ şartlarından biri noksân olursa, namaz sahîh olmaz. Vücûb şartları bulunmazsa, sahîh olur.

Edâ Şartları

Cum'a namazının (Edâ şartları) yedidir:

1.ci şart, namazı şehirde kılmaktır. (Şehir), cemâati, en büyük câmiye sığmayan yer demektir. Hanefî mezhebi fıkıh âlimlerinin çoğu “rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma'în” böyle söylemiştir.

Şehir halkının tarla, mezârlık, oyun için yayıldıkları yerler de, şehir sayılır. Her çeşit şehirde, birkaç câmide Cum'a namazı kılınabilir.

2.ci şart, devlet ve hükûmet reîsinin veyâ vâlînin izni ile kılmaktır. Bunların tayin ettiği hatîb, kendi yerine başkasını vekîl edebilir.

İbni Âbidîn “rahmetullahi teâlâ aleyh”, dördüncü cild, üçyüzsekizinci sahîfede, kâdî, yâni hâkimleri anlatırken buyuruyor ki, (Kâfirlerin elinde bulunan islâm memleketleri, dâr-ül-harb değildir, dâr-ül-islâmdır. Çünkü, buralarda küfür ahkâmı yayılmamıştır. Böyle yerlerdeki hâkimler müslümandır ve hükûmet başkanları müslümandır. Bunlar kâfirlere istemiyerek itâat etmektedir. Müslüman idâreciler, kâfirlere istiyerek itâat ederlerse, fâsik olurlar. Kâfirlerin tayin ettikleri müslüman vâlîlerin, böyle memleketlerde Cum'a ve bayram namazı kıldırması, harâc almaları, hâkim tayin etmeleri ve yetimleri evlendirmeleri câizdir. Çünkü, millet müslümandır. Vâlînin kâfirlere itâati mecbûrî ve hîle olarakdır. Böyle memleketlerde, müslümanların başındaki vâlî de kâfir ise, müslümanların seçeceği imâmın Cum'a ve bayram kıldırması ve seçtikleri hâkimin şer'î hükümleri makbûl olur.

3.cü şart, öğle namazının vaktinde kılmaktır. Öğle ezânı okununca, hemen dört rek'at (**Cum'a namazının ilk sünneti**) kılınır. Sonra, câmi içinde, ikinci ezân okunur. Sonra hutbe okunur. Sonra, cemâat ile iki rek'at (**Cum'a namazının farzı**) kılınır. Sonra, dört rek'at (**son sünneti**) kılınır. Bundan sonra, dört rek'at (**üzerime farz olan, kılmadığım son öğle namazını kılmağa**) diye niyyet ederek, âhır zuhur namazı kılınır. (**Üzerime son farz olan kılmadığım öğle namazını kılmağa**) şeklinde niyyet etmekle, Cum'a kabûl olmuş ise, bu namaz, kazâ namazı yerine geçer. Cum'a kabûl olmazsa, öğlenin farzı yerine geçer. Böyle niyyet uygundur. Bundan sonra, iki rek'at (**vaktin sünneti**) kılınır.

Cum'a sahîh olmadı ise, bu on rek'at, öğle namazı olur. Bundan sonra, Âyet-

İLLET: Bir şeyin, hükmün meydana gelmesine doğrudan tesir eden iş, sebep. Hastalık.

İLLİYYİN: 7. kat gökte, arşın altında bulunan göklerin veya Cennet'in en yüksek tabakası. Mü'minlerin, öldükten sonra rûhlarının, nîmetler ve lezzetler içinde bulunduğu yer.

el-kürsî ve tesbîhler okunup, duâ edilir. Peygamber efendimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” Cum'anın iki rek'at farzından sonra, altı rek'at sünnet kıldı.

4.cü şart, vakit içinde hutbe okumaktır. Hutbeden sonra, namaz kıldırmak için, hutbeyi dinleyenlerden birini vekîl edebilir. Hutbeyi dinlemeyen kıldıramaz.

Âlimlerimiz, **Cum'a hutbesini okumak, namaza dururken, (Allahü ekber) demek gibidir, dedi. Yâni, ikisini de, yalnız arabca okumak lâzımdır.**

(**Nûr-ül-îzâh Tahtâvî şerhi**) ikiyüzseksenbirinci sahîfede, (Hutbeyi kısa okumak sünnetdir, uzun okumak mekrûhdur) buyurmaktadır.

İbni Âbidîn, hutbeyi ve iftitâh tekbîrini ve namazda duâyı anlatırken buyuruyor ki, (Hutbeyi, arabîden başka lisân ile okumak, namaza dururken, başka dil ile iftitâh tekbîri almak gibidir. Bu ise, namazdaki diğer zikirler gibidir. Namaz içindeki zikirleri ve duâyı arabîden gayrı söylemek ise, tahrîmen mekrûhdur. Hazret-i Ömer yasak etmiştir.)

Namazın vâciblerini anlatırken diyor ki, (Tahrîmen mekrûh işlemek, küçük günâh olur. Buna devâm edenin adâleti gider.)

(**Tahtâvî**)de diyor ki, (Küçük günâha devâm eden de fâsık olur. Fâsık olan veyâ bid'at işliyen imâmların arkasında namaz kılmamalı, başka câmide kılmalıdır.)

Eshâb-ı kirâm ve Tâbi'in-i izâm, Asyada ve Afrikada, hutbeleri hep arabî okudu. Çünkü, başka dil ile okumak, bid'at ve mekrûh olur. Hâlbuki, dinliyenler arabî bilmiyor, hutbeleri anlamıyorlardı. Din bilgileri de yoktu. Onlara öğretmek lâzımdı. Fakat, yine arabî okudular.

(**Bedâyi'**)da diyor ki, (Hutbenin bir kısmını arabî, bir kısmını da başka dil ile okumak, arabî nazmı bozar. Bu ise mekrûhdur.) Başka dil ile okuyan, Selef-i sâlihînin yolundan ayrılmış, bid'at işlemiş olur. Yoldan sapanların Cehenneme gideceği, Nisâ sûresinin yuzondördüncü âyetinde bildirilmiştir. İbâdet yaparken televizyon, hoparlör kullananların da, bu [114.] âyet-i kerîmeyi düşünmeleri lâzımdır.)

İmâm-ı a'zama göre, yalnız (**Elhamdülillah**) veyâ (**Sübhânallah**) yahûd (**Lâ ilâhe illallah**) demekle hutbe okunmuş olur. Fakat tenzîhen mekrûh olur. İki imâma göre, en az, Ettehiyyâtü okuyacak kadar uzatmak lâzımdır. İki kısa hutbe yapmak sünnetdir. İki hutbe arasında oturmamak günâhdır. Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” Cum'a hutbesinde bir âyet veyâ sûre okurdu. Hutbede ve her yerde, sûre okurken, E'üzü ve besmele okunur. Âyet-i kerîme okurken, âlimlerin çoğuna göre, yalnız E'üzü okunur. Besmele okunmaz. Hatîbin siyâh cübbe giymesi ve hutbeden önce, minberin sağ yanında sünnet kılması sünnetdir. Hutbeyi ayakta okumak sünnetdir.

5.ci şart, hutbeyi namazdan önce okumaktır. Âkıl, bâliğ olan erkeklerin ya-

İLM: Bir şeyi hakkıyla bilmek. Cehlin zıddı. Allahü teâlânın sübûtî sıfatlarından.
İLMİHÂL: Herkesin bilmesi ve yapması gereken kelâm, îmân, ahlâk ve fıkıh bilgileri ve bu bilgileri anlatan kitaplar.

nında okuması lâzımdır. Fakat, cemâatin işitmesi, anlaması şart değildir.

6.cı şart, Cum'a namazını cemâat ile kılmaktır. İmâmdan başka, **Hanefîde üç, Şâfi'îde kırk, mâlikîde oniki erkek yetişir.** Hutbeyi dinleyen cemâatin hepsi gidip, başkalarının kılmaları câizdir. Hanefîde, misâfir ve hasta ile de cemâat hâsil olur.

7.ci şart, Câmîin herkese açık olmasıdır. Kapıyı kilitleyip içerde kılınırsa, câiz olmaz. Fakat fitneye sebep olmamak için, kadınları Cum'a namazına câmîye sokmamak, namaza zarar vermez.

Cum'a namazı için, birinci ezânı işiten her müslümanın işini, alış verişini bırakıp namaza gitmesi farzdır.

Hutbenin Edepleri

İmâm minbere çıkınca, cemâatin namaz kılması ve konuşması harâm olur. Hatîb efendi duâ ederken, cemâat sesle âmîn demez. İçinden sessiz denir. Salevâtî de ses ile değil, kalb ile söylerler. Kısacası, namaz kılarken yapması harâm olan her şey, hutbe dinlerken de harâmdır. Uzakda olup, hutbeyi işitmiyenlere de harâmdır.

Hutbe ile namaz arasında hatîb efendinin dünyâ işlerinden söylemesi tahrîmen mekrûhdur. Farzları yapmağı, harâmlardan kaçınmağı söyleyebilir.

Müezzinlerin hutbe arasında bağırarak, birşey okuması mekrûhdur.

Hutbenin ikinci kısmını, aşağı basamağa inip okuyup, sonra tekrar yukarı basamağa çıkmak, çirkin bir bid'âtdir.

Hutbe ile namaz arasında hatîb efendinin dünyâ işlerinden söylemesi tahrîmen mekrûhdur. Farzları yapmağı, harâmlardan kaçınmağı söyleyebilir. Hutbeden olmiyan şeyleri söyleyerek, namazı gecikdirirse, hutbesi kabûl olmaz. Hutbeyi tekrar okuması lâzım olur.

Çocuğun hutbe okuması câiz olup, namazı imâm kıldırır.

Cum'a günü, öğleden evvel sefere çıkmak câizdir. Öğleden sonra Cum'a kılmadan çıkmak mekrûhdur.

Mekke-i mükerreme ve Bursa gibi, harb ile alınan şehirlerde, minbere çıkarken sol eline kılınca alır. Kılınca dayanarak okur.

Hutbe başlamadan önce, omuza, elbiseye basmamak üzere, minbere veyâ mihrâba yakın olmak için saflar arasından geçmek câizdir. Hutbe okunurken yer değiştirmek, yanındakine sıkıntı vermek harâmdır. Cemâat arasında dolaşarak dilenmek ve buna sadaka vermek harâmdır. Böyle dileneni câmiden çıkarmalıdır.

Cum'a günleri duânın kabûl olacağı bir ân vardır. Bu ân, hutbe ile Cum'a namazı içindedir diyenler çoktur. Hutbe dinlerken, duâ kalbden olur. Ses çıkarmak câiz değildir. Bu ân her şehir için başkadır.

İlm-i Ahlâk: İyî huylar edinme ve kötü huylardan sakınma yollarını öğreten ilim.
İlm-i Ferâiz: Mirasın nasıl taksim edileceğini öğreten ilim.
İlm-i Fıkıh: Dînimizin emir ve yasaklarını bildiren ilim.

Vücûb Şartları

Cum'a namazının (Vücûb şartları) dokuzdur. Yâni, bir kimseye farz olması için dokuz şart lâzımdır ki, şunlardır:

- 1- Şehirde, kasabada oturmadır. Misâfirlere farz değildir.
- 2- Sağlam olmaktır. Hastaya ve hastayı bırakamıyan hastabakıcıya ve çok ihtiyâra farz değildir.
- 3- Hür olmaktır. İşçilere, memûrlara, askerlere Cum'a namazı farzdır. Patronlar, müdürler bunları namazdan men edemez. Yol uzak olup, birkaç saat işden kalırsa, ücretlerinden kesebilirler.
- 4- Erkek olmaktır. Cum'a namazı kadınlara farz değildir.
- 5- Âkıl ve bâliğ olmaktır.
- 6- Kör olmamaktır. Yolda götüren olsa bile, âmâ olana farz değildir. Yardımcısız câmiye gidebilen âmâyâ, hastaya ve şaşıya farzdır.
- 7- Yürüyebilmektir. Nakil vâsıtası olsa bile felçliye, ayaksıza farz değildir.
- 8- Mahbûs olmamak ve düşman korkusu, hükûmetden, zâlimden korkusu olmamaktır.
- 9- Çok yağmur, kar, fırtına, çamur olmamaktır. Çok soğuk olmamaktır.

Cum'anın Vâcibleri

- 1- Ezân vaktinde her şeyi terk etmektir.
- 2- Hatîb efendi hutbedeyken nâfile kılmamak.
- 3- Dünyâ kelâmı söylememek.
- 4- Sükût eylemek.

Cum'anın Sünnetleri

- 1- Cum'a namazı için gusûl abdesti almak.
- 2- Güzel koku sürünmek.
- 3- Yeni, temiz giyinmek.
- 4- Saç kesmek [traş olmak].
- 5- Tırnak kesmek.
- 6- Câmi'de buhor [koku] yakmak.
- 7- Câmi'e erken gelmek.

*Beş nemâza sarıl, gençlik çağında!
Ekdiğini biçersin, Cennet bağında.*

İlm-i Kelâm: Kelime-i şehâdeti, kelime-i tevhidi ve buna bağlı olan îmânın altı temel bilgisi olan âmentüyü yâni îmânın altı şartını öğreten ilim.

İlm-i Mütেকaddim: Allahü teâlânın olacak şeyleri ezeli ilmi ile bilmesi.

Cum'anın Müstehabları

Cum'anın müstehabı altıdır:

- 1- Râyihâ-i tayyibe, güzel koku,
- 2- Misvak,
- 3- Pâk libâs,
- 4- Tebkîr, [Tebkîr, Cum'a namazı için, câmiye erken gitmeğe derler. Zamân-ı se'âdetde, Eshâb-ı kirâm "radıyallahü anhüm ecma'in", sabâh namazından sonra, dağılmayıp, Cum'adan sonra dağılırlardı. Bu ümmetden ilk terk olunan şey, tebkîr sünnetidir.]
- 5- Gusl etmektir.
- 6- Salevât okumaktır.

Cum'anın Mekrûhları

Cum'anın mekrûhları beşdir:

Hafîb efendi hutbede iken:

- 1- Selâm vermek.
- 2- Kur'ân-ı kerîm okumak.
- 3- Aksıran kimseye (Yerhamükellah) demek.
- 4- Yemek ve içmek.
- 5- Mekrûh olan her ameli işlemek. [Hafîb efendinin hutbeyi uzatması da mekrûhdur.]

Cum'a Günü Yapılacak Şeyler

Cum'a namazı için gusûl abdesti almak, güzel koku sürünmek, yeni, temiz giyinmek, saç, tırnak kesmek, câmide buhor [koku] yakmak, câmiye erken gelmek sünnetdir.

Her Cum'a günü yıkanarak ve koltuk ve kasık kıllarını traş ederek temizlemek müstehabdır. Kılları ilâc ile [Rosma pudrası ile, jilet ile] veyâ yolarak almak câizdir. Onbeş günde bir traş etmek de câizdir. Kırk günden fazla, traş etmemek tahrîmen mekrûhdur.) Dübür kıllarını izâle etmenin de müstehab olduğu Tahtâvînin "rahmetullahi teâlâ aleyh" (İmdâd) hâşiyesinde yazılıdır.

Tırnağı uzun olanın rızkı meşakkat ile, sıkıntı ile hâsıl olur. Hadîs-i şerîfde buyruldu ki, (Cum'a günü tırnağını kesen kimse, bir hafta, belâlardan emîn olur.)

İlm-i Ledünnî: Allahü teâlânın ihsânı olup, çalışmadan kavuşulan ilim.

Kalbe gelen bilgiler. Tasavvuf, ilm-i bâtın.

İLTİCÂ: Sığınma. Birinin himâyesi altına girmeyi isteme.

Sevgili Peygamberimiz Muhammed Resûlullahı “sallallahü aleyhi ve sellem” sevenlerin, bunları yapması lâzımdır:

1- Cum’ayı perşembeden karşılamalıdır. Meselâ, yeni ve temiz elbiseyi hâzırlamalı, işleri bitirip Cum’ayı ibâdetle geçirmeğe gayret etmeli. Perşembe ikindiden sonra tesbîh ve istiğfar eylemeli. Cum’a gecesı ehli ile gusûl abdesti almalı. Her ikisine köle âzâd etmiş gibi sevâb verilir.

2- Cum’a günü, Cum’a namazı için gusûl abdesti almalıdır. Bu gusûl hakkında çok hadîs-i şerîf olduğundan, farz diyenler de vardır.

3- Başı traş etmeli. Sakalın bir tutamdan fazlasını ve tırnakları kesmeli ve beyâz giymeli. [Sakalın bir tutamdan kısa olması bid’at olup büyük günâh olduğu (**Berîka**) da yazılıdır.]

Çeşitli sakal şekilleri vardır. Yehûdî sakalı, hıristiyan sakalı, şî’î sakalı, vehhâbî sakalı, komünist sakalı ve İslâm sakalı. Yalnız İslâm sakalını bırakmak sünnetdir. Bu da, uzunluğu bir tutam olan ve yüzün her tarafında bulunan sakaldır. Böyle olmıyan sakal, sünnet değil, bid’at olur. Sakalı bir kabzadan kısa yapmak câiz değildir. Bir kabzadan fazlasını kesmek de sünnetdir. Dâr-ül-harbde zulm görmemek, nafakadan olmamak, yahut emr-i ma’rûf yapabilmek, müslümanlara ve islâmiyyete hizmet edebilmek, dînini, nâmûsunu koruyabilmek için sakalını kısaltmak yine câiz olmaz ise de, kazımak câiz, hattâ lâzım olur. Özürsüz olarak kazımak mekrûh olur. Bir tutamdan kısa sakal bırakarak, böylece sünneti yapıdığına inanmak bid’at olur. Sünneti değiştirmek olur. Bid’at işlemek, adam öldürmekden daha büyük günâh olur. Âdete uyararak, sakal kısaltmak mekrûhdur. Kısa sakal ile sünneti îfâ etdiğine inanmak ise, bid’atdır.

4- Cum’a namazına mümkün olduğu kadar erken gitmeli. İlk müslümanlar, çok sevâb kazanmak için Cum’a namazına, karanlıkda câmiye giderlerdi.

5- Ön safa geçmek için, cemâatin omuzlarından aşmamalıdır.

6- Câmide namaz kılanın önünden geçmemeli. Duvar veyâ direk arkasından do-laşmalıdır.

7- Erken gidip birinci safda yer almalıdır.

8- Hatîb efendî minbere çıkdıktan sonra hiçbir şey söylememeli, ezânı da tekrarlammalıdır. Konuşana işâretle bile cevâb vermemelidir. Hatîbin hutbede dört halîfenin isimlerini yüksek sesle okuması Ehl-i sünnet alâmetidir, okumak istemi-yenden kaçmalıdır.

9- Namazdan sonra, Fâtiha, Kâfirûn, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini yedi kerre okumalıdır.

10- İkindiye kadar câmide kalıp, ibâdet etmelidir.

İMÂ: İşaret. İşaret etme. İşaretle anlatma. Dolaylı olarak anlatma.
İMÂ İLE NAMÂZ: Bir özür sebebiyle başını yere koyamayan kimsenin vücûdunu rükû' için biraz, secde için rükû'dan daha çok eğmesi.

11- Dindâr olan ve Ehl-i sünnet âlimlerinin “rahime-hümullahü teâlâ” kitâblarından anlatan âlimlerin dersinde bulunmalıdır. Böyle sâlih bir hocanın dersinde bir saat bulunmak, bin rek’at nâfile namazdan efdaldır.

12- Cum’a günü duânın kabûl olduğu vakti aramalı, bunun için hep ibâdet etmelidir.

13- Cum’a günü çok salevât-ı şerîfe getirmelidir.

14- Kur’ân-ı kerîm ve Kehf sûresini okumalıdır.

15- Az veyâ çok sadaka vermelidir.

16- Ana-babayı veyâ bunların ve sâlih müslümanların ve Evliyânın kabirlerini ziyâret etmelidir. Evliyânın rûhlarından feyz almalıdır.

17- Ehlinin ve evlâdının yemeklerini bol ve tatlı yapmalıdır.

18- Çok namaz kılmalı, namaz borcu olanlar kazâ namazlarını kılmalı, namaz borcu olmıyanlar nâfile niyyeti ile kılmalıdır.

19- Cum’a gününü, hep ibâdet işleriyle geçirmelidir.

20- İkindiden sonra, seccâde üzerinde arada bir şey söylemeden yetmiş defa (**yâ Allah, yâ Rahman, yâ Rahîm, yâ Kavîyyü, yâ Kâdir**) deyip, sonra duâ etmelidir.

Cum’a Namazı Nasıl Kılınır?

Cum’a namazı onaltı rek’atdır. Bunun iki rek’atini kılmak her erkeğe farz-ı ayndır. İnanmayan, ehemmiyet vermiyen kâfir olur. Öğle namazından daha kuvvetli farzdır.

Cum’a namazı şöyle kılınır:

1- Önce, Cum’a namazının dört rek’atlık “**İlk sünneti**” kılınır. Bu sünnet, öğle namazının ilk sünneti gibi kılınır. Buna “**Niyet etdim, Allah rızâsı için, Cum’a namazının ilk sünnetini kılmağa, döndüm kibleye**” diye niyyet edilir.

2- Sonra, câmi içinde ikinci ezân ve hutbe okunur.

3- Hutbe okunduktan sonra, ikâmet okunup, cemâat ile Cum’a namazının iki rek’atlık “**farzı**” kılınır.

4- Cum’a namazının farzı kılındıktan sonra, dört rek’atlık “**Cum’anın son sünneti**” kılınır. Bunun kılınışı öğle namazının ilk sünneti gibidir.

5- Bundan sonra, “**Üzerime farz olan kılmadığım son öğle namazını kılmağa**” diye niyyet ederek, “**Âhir zuhûr**” namazı kılınır. Dört rek’atlık bu namazın kılınışı öğle namazının farzının kılınışı gibidir.

6- Sonra da, iki rek’at “**Vaktin sünneti**” kılınır. Kılınışı, sabâh namazının sünnetinin kılınışı gibidir.

7- Bundan sonra, “**Âyetel-kürsî**” ve “**tesbîhler**” okunup, “**duâ**” edilir.

İMÂM: Cemâate namaz kıldıran kimse. Hadîs, fıkıh, kelâm, tefsir, tasavvuf gibi ilimlerden birinde en yüksek mertebeye ulaşan derin âlim.

İMÂME: Tesbih başı, tesbihin başındaki uzun tane. Sarık, İslâma mahsus baş kisvesi.

CENÂZE NAMAZI

Bir mü'minin vefât ettiğini, haber alan erkeklere, erkek yoksa, kadınlara cenâze namazı farz-ı kifâyedir. Cenâze namazı, Allah için namaz ve ölen kimse için duâdır. Ehemmiyet vermeyenin îmânı gider.

Cenâze Namazının Şartları

1- Meyyit müslümân olmalıdır.

2- Yıkanmış olmalıdır. Yıkanmadan gömülen, üzerine toprak atılmamış ise, çıkarılıp yıkanır, sonra namazı kılınır. Cenâzenin ve imâmın bulunduğu yerin temiz olması lâzımdır.

3- Cenâzenin veyâ bedeninin yarısı ile, başının veyâ başsız yarıdan fazla beden, imâmın önünde bulunması lâzımdır.

4- Cenâze, yerde veyâ yere yakın, ellerle tutulmuş veyâ taş üstüne konmuş olmalıdır. Cenâzenin başı, imâmın sağına, ayağı soluna gelecektir. Tersine koymak günâhıdır.

5- Cenâze imâmın önünde hâzır olmalıdır.

6- Cenâzenin ve imâmın avret mahalli örtülü olmalıdır.

Cenâze Namazının Farzları

1- Dört kerre tekbîr getirmektir.

2- Ayakda kılmaktır.

Cenâze Namazının Sünetleri

1- Sübhâneke okumak,

2- Salevât okumak,

3- Kendine ve meyyite ve bütün müslimânlara afv ve mağfiret için bildirilmiş olan duâlardan bildiğini okumak.

Cenâze namazı, câmi' içerisinde kılınmaz.

Canlı olarak doğduktan sonra ölen çocuğun ismi konur, yıkanır, kefenlenir, namazı kılınır.

Cenâze taşınacağı zaman, tabutun dört kolundan tutulur. Önce cenâzenin baş tarafı sağ omuza, sonra ayak tarafı sağ omuza, sonra baş tarafı sol omuza, sonra ayak tarafı sol omuza konmak sûretiyle her birinde onar adım taşınır. Kabre varıldığı zaman cenâze omuzlardan yere indirilmedikçe oturulmaz. Defnedilirken işi olmıyanlar otururlar.

İMÂMEYN: İki imâm. İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe hazretlerinin talebelerinden İmâm-ı Ebû Yûsuf ile İmâm-ı Muhammed'e verilen lakab.
İLTİFÂT: İlgî gösterme. Gönül alma.

Cenâze Namazı Nasıl Kılınır?

Cenâze namazının dört tekbîrinden her biri, bir rek'at gibidir. Dört tekbîrin yalnız birincisinde eller kulaklara kaldırılır. Sonraki üç tekbîrde eller kaldırılmaz.

1- İlk tekbîr alınıp, iki el bağlanınca (**Sübhâneke**) okunur ve okunurken (**vecelle senâüke**) de denir. Fâtiha okunmaz.

2- İkinci tekbîrden sonra, teşehhüde otururken okunan (salevât) lar, yâni (**Alla-hümme salli**) ve (**Bârik**) duâları okunur.

3- Üçüncü tekbîrden sonra, cenâze duâsı okunur. [Cenâze duâsı yerine "**Rabbenâ âti-nâ...**" veyâ yalnız "**Allahümmagfir leh**" demek veyâhud duâ niyetiyle (**Fâtiha-i serîfe**)yi okumak da olur.]

4- Dördüncü tekbîrden sonra, hemen sağa ve sonra sola selâm verilir. Selâm verirken, cenâzeye ve cemâate niyyet edilir. İmâm yalnız dört tekbîri ve iki omuza selâmı, yüksek sesle söyler, diğerlerini içinden okur.

Cenâze namazı, kılındıktan sonra, tabutun yanında duâ etmek câiz değildir. Mekrûh olur.

Cenâze namazını bir kerre kılmak farzdır.

Cenâze namazında, kadın erkeklere imâm olursa, erkekler tekrar kılmaz. Çünkü, yalnız kadının namazı kabûl olup, farz, bir kişi ile yapılmış olur. Kadın, kadınlara imâm olursa, ilk safın ortasında durur. İleri geçmesi günâh olur.

Kadın imâm olup kadınlara namaz kıldırması tahrîmen mekrûhdur. Erkek olmadığı zaman, cenâze namazını cemâat ile kılmaları mekrûh olmaz. Çünkü, yalnız kı-larsa, ilk kılan kadın farzı kılmış olur. Sonra kılanlarınki nâfile olur.

Cenâze namazını nâfile kılmak da mekrûhdur.

Cenâze namazında, arkadaki saflar, öndeki saflardan daha sevâbdır.

Cenâze Namazının Önemi

Mü'min-i sâlih olanların cenâzelerine iştirâk eyle ki, senin cenâze namazına da iştirâk etsinler. Cenâze arkasından gitmeğe gayret eyle! Her bir adımına bin sevâb yazılır. Her kim bid'at sâhiblerinin, mezhebsizlerin cenâzelerinin arkasından gitmezse, Hak teâlâ, o kimseye kıyâmet günü merhamet edecektir.

Tenbîh: Cenâzeyi omuzda taşımak sünnettir. Kâfirlerin âdeti üzere taşımak veyâ cenâzeyi görünce, taşımayıp ayakda durmak harâmdır ve mevtâyâ eziyyet verir. Mâtem işâretleri ve çelenk taşımak ve bunları kabir üstüne koymak, müslümanlıkda yoktur.

◆ ◆ ◆

İMÂM-I AHMED BİN HANBEL: Ehl-i sünnetin amelde dört hak mezhebinden biri olan Hanbelî mezhebinin reîsi. İsmi, Ebû Abdullah Ahmed bin Muhammed bin Hanbel'dir. İmâm-ı Mâlik'in talebesidir.

◆ ◆ ◆

TERÂVÎHİN FAZİLETİ

Terâvîh namazı kılmanın fazîletini, emîrülümü'minîn hazret-i Alî'den “radıyalla-hü teâlâ anh” sordular. Cevâbında buyurdu ki: **(Her kim Ramazan-ı şerîfin;**

Birinci gecesinde terâvîh namazı kılsa, Hak teâlâ, o kimsenin bütün [tevbe-lerini kabûl ederek], günâhlarını bağışlar,

İkinci gecesini kılan kimsenin ana babasının günâhları afv olunur.

Üçüncü gece kılsa, melekler, o kula derler ki: “Sana müjdeler olsun, Hak teâlâ hazretleri senin ibâdetini kabûl buyurdu, istediğin şerefe kavuşdun, günâhlarını afv etdi.”

Dördüncü gece terâvîh namazını kılınca, Kur’ân-ı kerîmi hatmetmiş gibi sevâb kendisine ihsân edilir.

Beşinci gece kılınca, Mescid-i aksâda, Mekke ve Medîne kılmış gibi, Hak teâlâ hazretleri sevâb ihsân eder.

Altıncı gecesini kılsa, Beyt-ül ma'mûru tavâf etmiş gibi,

Yedinci gecesini kılsa, Fir'avn ile yapılan gazâda bulunmuş gibi,

Sekizinci gece kılsa, Bedr muhârebesinde Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” ile bulunmuş gibi,

Dokuzuncu gecesini için hazret-i Dâvûd aleyhisselâm ile berâber ibâdet etmiş gibi,

Onuncu gecesini için, dünyâ selâmet ve se'âdeti ihsân edilir.)

Ramazan-ı şerîfin sonuna kadar olan bütün gecelerin böylece ayrı ayrı birer fazîleti ve yüksek derece ve sevâbları vardır. Böylece âdâb ve erkânna riâyet ederek, orucu tam olarak, bütün âzâları ile tutup, terâvîh namazlarını kılarak ve harâmlardan sakınarak otuzuncu gecesini ikmâl edince, Hak teâlâ hazretlerinin emri ile, Arş-ı a'lânın altından bir sözcü hitâb ederek der ki:

Her gece terâvîh kılan kullar Cehennemden kurtulmuş kullardır. Korkdukları Cehennemden kurtulup arzû ettikleri ni'mete, Cennet ve cemâl-i ilâhîye nâil oldular. Hak teâlâ hazretleri, azamet-i şâniyle buyurur ki, izzim ve celâlim hakkı için, bu kullarıma afv ile muâmele eyledim. Bundan sonra, Hak teâlâ hazretleri emr eder, o kullara birer berât yazılır. Bütün kadın ve erkeklerden, bu şartlar dâhilinde ibâdetini ifâ ederek, cenâb-ı Hakkın bu lutfuna muhâtab olanlara, Cehennem azâbından kurtulup, sıratı kolaylıkla geçmek için, ellerine birer berât verilir.

Öyle ise, hulûs ve i'tikâd üzre Ramazan-ı şerîf orucunu tutup, kazâ namazlarını ve sonra terâvîhleri edâ ederek ve harâmlardan kaçınarak, cenâb-ı Hakkın rahmetine kavuşalım.

Kadr gecesinde gâfil olma! Zîrâ Kadr gecesinin hürmeti, bin ay ibâdet etmekden

İMÂM-I A'ZAM EBÛ HANÎFE: Ehl-i sünnetin amelde dört hak mezhebinden biri olan Hanefî mezhebinin reîsi. İsmi, Nu'mân bin Sâbit'tir. Hazret-i Hammad ve İmâm-ı Ca'fer-i Sâdık'ın talebesi, İmâm-ı Mâlik'in hocasıdır.

hayırlıdır. Hâlbuki, bu bin ay ibâdet de, geceleri nâfile ibâdet ile, gündüzleri ise, nâfile oruçla geçmiştir.

Ramazân-ı şerîfin orucunu tazîm ve vakar ile tut. Her kim Ramazân-ı şerîfi Allahü teâlâ emr ettiği için ve güzelce tutsa, harâmlardan sakınsa, kazâ namazlarını kılsa, Hak teâlâ hazretleri her gün için, bin gün nâfile oruç tutmuş gibi sevâb ihsân eyler ve o kimse ile Cehennem arasına birçok perdeler konur. [Namaz kılmayanlar da, oruç tutmalıdır. Bunlar, oruç tutmamanın günâhından kurtulur. Bu günâh, pek büyüktür.]

TERÂVÎH NAMAZI

(**Nûr'ül-izâh**) şerhinde ve hâşiyesinde buyuruyor ki, (Erkeklerin ve kadınların, yirmi rek'at terâvîh kılması, sünnet-i müekkededir. İnanmıyan sapıktır ve şâhidliği kabûl olmaz. Dört mezhebde de yirmi rek'atdır. Üç halîfe ve zamanlarındaki Eshâb-ı kirâmın hepsi, cemâat ile yirmi rek'at kıldılar. Bu halîfelere ve Eshâb-ı kirâmın icmâ'ına uymamız, hadîs-i şerîf ile emr olunmuştur.)

Terâvîh, yatsının son sünnetinden sonra ve vitirden önce kılınır. [Bir kimse, yatsıyı kılmadan önce terâvîhi kılamaz. **[İbni Âbidîn s. 295]** Terâvîh, vitirden sonra da kılınabilir. Sabâh namazına kadar kılınabilir. Fecr doğunca kılınamaz. Kazâ da edilmez. Çünkü, terâvîh kuvvetli sünnet ise de, akşam ve yatsı son sünnetleri kadar kuvvetli değildir. Bu sünnetler ise, kazâ edilmez. Yalnız farz namazlar ile vitrin kazâsı lâzımdır.

Terâvîh, Şâfi'îde kazâ edilir.

Terâvîhi cemâat ile kılmak, sünnet-i kifâyedir. Yâni câmide cemâat ile kılındıkda, başkaları evde yalnız kılabilir, günâh olmaz. Fakat, câmideki cemâat sevâbından mahrûm kalır. Evde, bir veyâ birkaç kişi ile, cemâat ile kılsa, yalnız kılmaktan yirmiyedi kat fazla sevâb kazanır.

Her iki rek'atde bir selâm verilip, hemen sonraki rek'ate kalkılır. Yahut dört rek'atde bir selâm verilir. Her dört rek'at arasında, dört rek'at kılacak zaman kadar oturup, salevât veyâ tesbîh yahut Kur'ân-ı kerîm okurlar. Veyâ sessiz otururlar. İki rek'atde bir selâm vermek ve her iftitâh tekbirinde niyyet etmek daha iyidir.

Yatsıyı cemâat ile kılmıyanlar, toplanıp da, terâvîhi cemâat ile kılamazlar. Çünkü, terâvîhin cemâati, farzın cemâati olmak lâzımdır. Yatsıyı cemâat ile kılmıyan bir kimse, farzı yalnız kılıp, sonra terâvîhi kılan cemâate katılabilir.

*Bir kefendir âkıbet, sermâye-i beğ ve fakîr,
Varlığa mağrur olan, mecnûn değil de, yâ nedir?*

İMÂM-I MÂLİK: Ehl-i sünnetin amelde dört hak mezhebinden biri olan Mâlikî mezhebinin reîsi. İsmi, Ebû Abdullah Mâlik bin Enes bin Mâlik bin Ebî Âmir bin Umeyr Teymî Esbahî Humeyrî'dir. İmâm-ı A'zâmin talebesi, İmâm-ı Şâfi'î'nin hocasıdır.

Terâvîh Namazına Kalkarken Okunacak Duâ

Sübhâne zil mülki vel melekût. Sübhâne zil izzeti vel azameti vel celâli vel cemâli vel ceberût. Sübhânel melikil mevcûd. Sübhânel melikil ma'bûd. Sübhânel melikil hayyillezî lâ yenâmü ve lâ yemût. Sübbûhun kuddûsün Rabbünâ ve Rabbül melâiketi verrûh. Merhaben, merhaben, merhabâ yâ şehre Ramazan. Merhaben, merhaben merhabâ yâ şehrel-bereketi vel gufrân. Merhaben, merhaben, merhabâ yâ şehret-tesbîhi vet-tehlîli vez-zikri ve tilâvet-il Kur'ân. Evvelühû, âhiruhû, zâhiruhû, bâtinühû yâ men lâ ilâhe illâ hüv.

2 Rek'atin Sonunda Okunacak Salevât

Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed.

Her 4 Rek'atin Sonunda Okunacak Salevât

Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammed. Biadedi külli dâin ve devâin ve bârik ve sellim aleyhi ve aleyhim kesîrâ. Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed.

Terâvîh Bitince Okunacak Duâ

Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ Âli seyyidinâ Muhammed. Biadedi külli dâin ve devâin ve bârik ve sellim aleyhi ve aleyhim kesîrâ. [Üç defa okunur ve üçüncüsünde (ve salli ve sellim ve bârik aleyhi ve aleyhim kesîran kesîrâ) denir.] Yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân, yâ Burhân. Yâ Zelfadlı vel-ihsân nercül-afve vel gufrân. Vec'alnâ min utekâi şehri Ramazan bi hürmetil Kur'ân.

Bazı Nafile Namazlar

Gecenin en karanlık zamanında, yâni seher vaktinde ibâdet eyle ki, yarın sıratdan geçerken her tarafın aydınlık olsun. [Bu ibâdetlerin en kıymetlisi ilmihâl kitâbı okumak, öğrenmek ve öğretmektir.] Kudretin yetdiği kadar câmilere sâlih imâm ve müezzin gelmesine çalış! [Sâlih, günâh işlemiyen, çalgı dinlemiyen, karısını, kızlarını harâmlardan koruyandır.]

Ramazan-ı şerîfin her gecesinde iki rek'at namaz kılmağı terketme! Resûlullah buyurdu ki: **(Her kim Ramazan-ı şerîfin her gecesinde iki rek'at namaz kılsa, her rek'atında sekiz ihlâs-ı şerîf okursa, Hak teâlâ hazretleri, o kulun her rek'atında sekizyüz melek halk eder. Bu melekler, o kul için ibâdet ederler ve**

İMÂM-I ŞÂFİ'Î: Ehl-i sünnetin amelde dört hak mezhebinden biri olan

Şâfi'î mezhebinin reîsi. İsmi, Muhammed bin İdrîs bin Abbâs bin Osman bin Şâfi'î bin Saîb bin Hâşim bin Abd-i Menâf'dır.

İmâm-ı Mâlik'in talebesi, İmâm-ı Ahmed'in hocasıdır.

sevâbı o kulun amel defterine yazılır. Derecesi yükselir, gelecek Ramazan-ı şerîfe kadar bu melekler Cennetde bu kul için çeşitli dereceler hâzırlarlar.) [Terâvih namazının sevâbı, bundan daha çoktur. Kazâ namazlarını kılmak ise, hepsinden daha çok sevâbdır.]

Resûl-i ekrem efendimiz buyuruyorlar ki: **(Her kim Ramazan-ı şerîf gecesi seher vaktinde kalkıp namaz kılmakla meşgûl olsa ve ibâdet etmeğe niyyet eylesen, kirâmen kâtibîn melekleri derler ki, Hak teâlâ hazretleri sana rahmet eylesin, ömrünü bereketli kılsın! Döşeği dahî der ki, Hak teâlâ hazretleri senin ayağını sırât üzerinde muhkem eylesin ve selâmet ihsân buyursun. Abdest alınca, su dahî der ki, Hak teâlâ hazretleri, senin kalbini temiz eylesin! Nihâyet bu kul namaz kılmağa başlayınca, Hak teâlâ hazretleri azamet-i şâniyle buyurur ki: “Ey benim kulum, ne istersen iste! Dileğini yerine getireceğim.”)** [Geceleri ilmihâl öğrenmeli, kazâ namazlarını kılıp, bitirmeli, sonra bu namazı kılmalıdır.]

Yağmur yağdığı zamanlarda namaz kıl! Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: **(Yâ Ebâ Hüreyre! Yağmur yağarken namaz kıl! Her ne kadar yağmur yağarsa, her bir damlası mikdârınca Hak teâlâ hazretleri sevâb ihsân buyurur.)**

Kuşluk [Duhâ] namazını terk etme! Resûl-i ekrem buyurdu ki: **(Yâ Ebâ Hüreyre! Kuşluk namazını terk etme! Cennetin bir kapısı vardır ki, ona “Duhâ kapısı” derler. Bu kapıdan yalnız kuşluk namazı kılanlar girer.) Her kim kuşluk namazını iki veyâ dört rek'at kılsa, zâkirler zümresine yazılır. Altı veyâ sekiz rek'at kılsa, siddîklar zümresine yazılır.** [Kazâ namazı kılan, hem borcundan kurtulur, hem de bu sevâblara kavuşur.]

Kendini harâmdan çok sakın! Resûlullah buyurdu ki: **(Bir kimsenin üzerindeki elbisesinde harâmdan bir tel iplik olsa, o elbise ile kılınan namaz ve yapılan duâlar kabûl olmaz.)** Bir kimsenin vücûdü harâm ile büyürse, hâli acabâ ne olur? Bütün ibâdetlerin başı, helâl lokma kazanmak, çoluk çocuğuna helâl yidirmektir. Helâlî, harâmı öğrenmek lâzımdır.

Resûl-i ekrem buyurdu ki: **(Ey benim ümmet-ü eshâbım! Sizler namaz kılarken gözlerinizi yummayınız ve yürürken ellerinizi kalçalarınıza tutup yürümeyiniz. Zîrâ bu hareket, yehûdîlerin yaptığı bir hareket ve pek alçak bir işdir.)**

Regâib, Berât ve Kadr namazlarını cemâat ile kılmak mekrûhdur. Regâib namazı, Recebin ilk Cum'a gecesi kılınan nâfile namazdır. Hicretin dörtyüzsekseninde meydâna çıkmıştır. Birçok âlimler, bunun çirkin bid'at olduğunu yazıyor. Çok kimsenin kılmasına aldanmamalı, sünnet sanmamalıdır.

ÎMÂN: Muhammed aleyhisselâmın, bildirdiği şeyleri, tahkik etmeden, felsefeye danış-maksızın, tasdik edip inanmak. Ehl-i sünnet âlimlerinin kitâblarında, dinde inanılması lâzım olduğu bildirilen şeyleri, kalbin tasdik edip kabûl etmesi ve dil ile söylemesi.

Namazların Cem Edilmesi

Hanefî mezhebinde, yalnız Arafât meydânında ve Müzdelifede hâcılarının iki namazı cem etmeleri lâzımdır.

Hanbelî mezhebinde, seferde, hastalıkta, kadının emzikli veyâ müstehâza olmasında, abdesti bozan özürlerde, abdest ve teyemmüm için meşakkat çekenlerde ve âmâ ve yer altında çalışan gibi, namaz vaktini anlamakda âciz olanın ve canından, malından ve nâmûsundan korkanın ve ma'îşetine zarar gelecek olanın, iki namazı cem etmeleri câiz olur. Namazı kılmak için işlerinden ayrılmaları mümkün olmıyanların, bu namazlarını kazâya bırakmaları, Hanefî mezhebinde câiz değildir. Bunların, yalnız böyle günlerde, (**Hanbelî mezhebi**)ni taklîd ederek, kılmaları câiz olur. Cem ederken, öğleyi ikindiden ve akşamı yatsıdan önce kılmak, birinci namaza dururken, cem etmeği niyyet etmek, ikisini ard arda kılmak ve abdestin, guslün ve namazın Hanbelî mezhebindeki farzlarına ve müfsidlerine uymak lâzımdır.

[**Mâlikî ve Şâfi'î mezheplerinde,** seferde, hastalıkta ve ihtiyârlıkta öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı namazları cem edilebilir. Yâni, ikisinden birisi, diğèrinin vaktinde kılınabilir.]

Misâfir, vapurda ve trende, farz namaza, kıbleye karşı durup, secde yeri yanına pusula koymalı. Vapur ve tren döndükce, kendisi kıbleye karşı dönmelidir. Yahut başka birisi, sağa sola döndürmelidir. Namazda göğsü kibleden ayrılırsa, namazı bozular. Çünkü, vapur, tren, ev gibidir. Hayvan gibi değildir. Otobüsde, trende, dalgalı denizde kıbleye dönemiyenlerin, farz namazları câiz olmıyacağından, bunlar, yolda oldukları müddetçe Şâfi'î veya Mâlikî mezhebini taklîd ederek, öğle ile ikindi ve akşam ile yatsıyı cem edebilir.

Hanefî mezhebinde olan, yolda kıbleye dönemiyecek ise, yola çıkdıktan sonra, gündüz bir yerde durduğu zaman, **Şâfi'î veya Mâlikî mezhebini taklîd etmeye niyet ederek** namazlarını takdim ederek veya tehir ederek cem etmelidir. Takdim etmek veya tehir etmek öğle ve ikindi namazlarında, akşam ile yatsı namazları arasında olur. (Yâni ikindi ile akşam arasında ve yatsı ve sabah arasında olmaz.) Namazlar cem edilirken farzlar peşpeşe kılınır. Bunun için öğle vaktinde öğleyi kılınca, hemen ikindi de takdim ederek kılmalı, yahut öğleyi vaktinde kılamayacak olan niyet ederek öğleyi ikindi vaktine tehir edip, ikindi vaktinde önce öğlenin farzını, peşinden ikindinin farzını kılarak cem etmelidir. Aynı şekilde akşamı vaktinde kılamayacak olan da akşam vakti çıkmadan önce tehir edeceğine niyet ederek yatsı vaktinde, önce akşamın farzını, peşinden yatsının farzını bir arada kılmalı veya akşamı vaktinde kılınca yatsıyı peşinden takdim etmelidir. Bu dört namaza niyyet ederken (**Şâfi'î veya Mâlikî mezhebini taklîd ederek edâ ediyorum**) diye niyyet etmelidir.

Îmân-ı Kâmil: Kâmil mü'minin îmânı. Olgun îmân. Mü'minlerin ibâdet ederek Allahü teâlânın emirlerini yapıp, haramlardan kaçınmak sûretiyle, parlayan, kuvvetli ve olgun îmânı. En üstün derecedeki îmân.

Kible ve namaz vakitleri, fazla zan ile kabûl olur.

Mihrâb bulunmıyan, hesâb, yıldız gibi şeylerle de anlaşılamiyan yerlerde, kibleyi bilen, sâlih müslümanlara sormak lâzımdır. Kâfire, fâsıka ve çocuklara sorulmaz. Kâfire, fâsıka, muâmelâtda, yâni alış veriş hususlarında inanılırsa da, diyânâtda [yâni ibâdetlerde] inanılmaz. Kibleyi bilen kimseyi aramağa, lüzûm yoktur. Kendisi araştırmaz. Karâr verdiği cihete doğru kılar. Sonradan, yanlış olduğunu anlarsa, namazı îade etmez.

Kible, Kâ'benin binâsı değildir, arsasıdır. Yâni yerden Arşa kadar, o boşluk kiblelidir. Bunun için kuyu [deniz] dibinde, yüksek dağların tepesinde [tayyârede], bu cihete doğru kılınabilir. [Hâcî olmak için de, Kâ'benin binâsına değil, o arsaya gidilir. Başka yerlere giden, hâcî olamaz.]

Kible cihetini bilmiyen kimse, mihrâba bakmadan, bilene sormadan, kendi araştırmadan kılar, kibleye rastlamış olsa bile, namazı kabûl olmaz. Fakat, rastlamış olduğunu, namazdan sonra öğrenirse kabûl olur. Namaz arasında öğrenirse kabûl olmaz. Kibleyi araştırmaz da, karâr verdiği cihete kılmazsa, rastladığını anlarsa bile, tekrar kılmaması lâzım olur. Bunun gibi, abdestsiz olduğunu veyâ elbisesinin necis olduğunu veyâ vakit girmediyini sanarak kılan ve sonra bu zannının doğru olmadığını anlıyan, tekrar kılar.

*Âlimlerin hitâbı,
Doğru ilmihâl oku!
Îmân-amel kitâbı,
Doğru ilmihâl oku!*

*Sağlam duvara dayan!
Düşer ayağı kayan,
Yeter gafletten uyan!
Doğru ilmihâl oku!*

*Şüpheden kalmaz eser,
Varsa şüpheyi keser,
Bulunmaz böyle eser,
Doğru ilmihâl oku!*

*Meşgâlen ilim ola!
Kalbin ihlâsla dola!
Rehbersiz çıkma yola!
Doğru ilmihâl oku!*

*Kıymeti gâyet ender,
Alıp, bir dosta gönder!
Her işte lâzım önder,
Doğru ilmihâl oku!*

İMÂNİN ŞARTLARI: Âmentü. İmânın, mü'min olmanın altı temel şartı. Allahü teâlâyâ, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kazâ ve kadere, hayır ve şerrin Allahü teâlâdan geldiğine inanmak.

YOLCULUKDA NAMAZ

Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye: 1- Misâfir, Seferî Olmak İçin

(Seferî) veyâ (Misâfir) olmak demek, yolcu olmak demektir. Bir kimse, bulunduğu yerden veyâ gittiği yolun iki tarafında dizili evlerin sonuncuları hizâsından ayrılırken, senenin kısa günlerinde, insan veyâ deve yürüyüşü ile **üç günde gidilecek yere gitmeği niyyet ederse, misâfir olur.**

Niyyet etmez ise, bütün dünyâyı dolaşsa bile, misâfir olmaz. Düşmânı arayan askerlerin hâli böyledir. **Fakat, geri dönüşte misâfir olur.**

İki günlük uzakda olan bir yere gitmeğe niyyet eden kimse, yolda iken (bulunduğu yerden itibaren) veyâ o yere varınca, (hep) iki günlük yere daha gitmeğe niyyet etse, o dört günlük yere giderken misâfir olmaz.

Üç günlük yere gitmek niyyeti ile yola çıkan kimse, konakladığı bir yerden üç günlük yola gitmeğe niyyet ederek, ayrılırsa, gideceği yolun iki tarafındaki evlerin hizâsından ayrıldığı zaman misâfir olur.

Son evin gözünden gayb olması lâzım değildir. Bir tarafta evlerin hizâsını geçmesi lâzım olmaz. Yolun bir veyâ iki tarafında, şehirden kendisine kadar evler dizilmiş bulunan köyleri de aşması lâzımdır. Şehre bitişik boş araziye ve bağları, tarlaları, bostanları aşmak lâzım değildir. Bostanlarda, tarlalarda çiftçilerin, bekçilerin evleri bulunsa da, buralar ve bunlardan sonra gelen köyler, şehirden sayılmazlar. Boş araziden, kasabaya yakın (Finâ) denilen büyük mezârlıklar [fabrika, mektep ve kışlalar] ve kasabadakilerin harman yapmak, hayvan koşturmak, eğlenmek için devâmlı kullandıkları yerler ve avlandıkları, kullandıkları deniz ve göl kısımları şehirden sayılır. Yâni, buraları da aşmak lâzımdır.

Deniz veyâ orman yanında konmuş olan göçebeler, çadırlardan ayrılınca misâfir olur.

*Zâhidâ! Aç gözün, sahraya bak da, ibret al!
Şu direksiz kubbe-i semâyâ bak da, ibret al!*

*Görmek istersen, Cenâb-ı kibriyânın kudretin,
her sabâh, seher vakti, dünyâyâ bak da ibret al!*

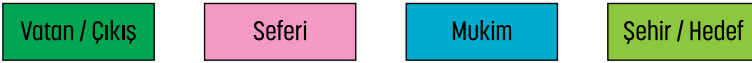
*Pâdişâh olsan da, derler "er kişi niyyetine",
Var, musallada yatan mevtâyâ bak da, ibret al!*

İMSÂK: Oruca başlama. Bir şeyden el çekme, perhiz. Kendini tutma.
İMTİHÂN: Tecrübe etme, deneme, sınama. Öğrencilerin veya bir işe girecek kimselerin bilgi, beceri ve kâbiliyet derecesini anlamak için yapılan yoklama.

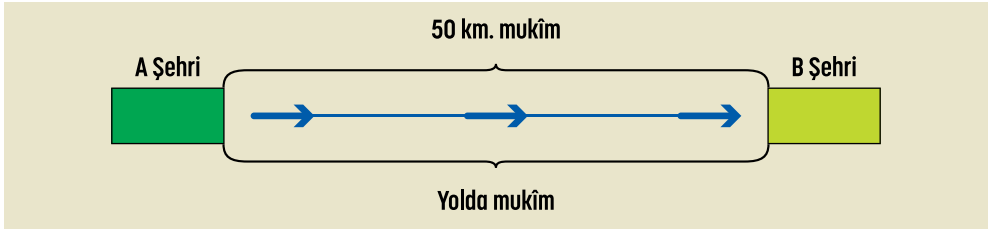
NOT:

- Mavi çizgi ve oklar mukîm olmayı,
- Kırmızılar seferî olmayı ifade eder.

Aşağıdaki kutular ise renklerine göre içlerinde yazılı olan durumu ifade eder.

Sual-1: Şehirden 50 km. mesafedeki bir yere giden seferî olur mu? Yolda namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Seferî olmaz. 104 km. gitse idi seferî olurdu. Yolda namazlarını kısaltmadan kılar.

Sual-2: Şehirden 120 km. mesafedeki bir yere giden Seferî olur mu, yolda namazlarını nasıl kılar?

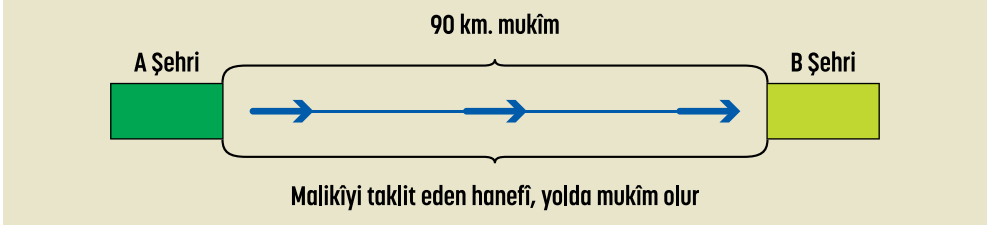

Cevap: Seferî olur. 4 rekâtlı farz namazlarını 2 rekât kılar.

*Riyâ ile kılınan namaz bir kemiğe değmez,
Nerede kaldı kemik, hiçbir şeye değmez.*

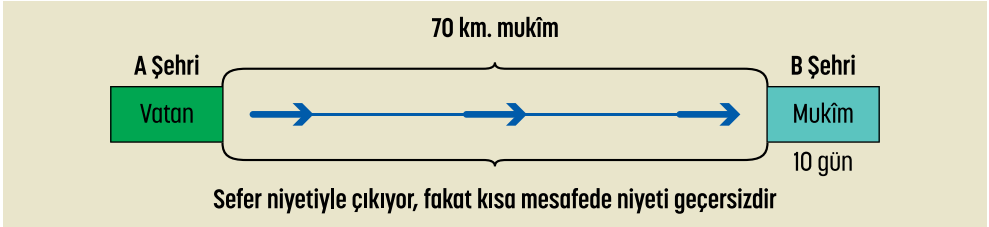
İMSÂK VAKTİ: Gecenin bitimi. Oruca başlama zamanı. Yiyip içmenin yasak olduğu vaktin başlaması. Ufkun bir yerinde beyazlığın görüldüğü ferccr-i sâdık vakti.
İMTİNÂ: Çekinme, kaçınma, sakınma, geri durma.

Sual-3: Mâlikî mezhebinde sefer mesafesi 80 km. Mâlikî mezhebini taklit eden bir Hanefî, 90 km. mesafedeki şehre gitse Seferî olur mu, yolda namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Mâlikîyi taklit eden, yol mesafesi hususunda Hanefî mezhebine uyar. Bu kimse, Hanefîde sefer mesafesi 104 km. olduğu için seferî olmaz. Namazlarını kısaltmadan kılar.

Sual-4: Şehrinden sefer niyetiyle 70 km. mesafedeki şehre gidip, orada 10 gün kalan kimse, yolda ve vardığı şehirde seferî olur mu, namazlarını nasıl kılar?

Cevap: 104 km.den kısa mesafeler için sefere niyet etse bile seferî olunmaz. Böyle yerlerde kaç gün kalırsa kalsın seferî olunmaz, namazlarını kısaltmadan kılar.

Sual-5: Şehrinden 120 km. mesafedeki şehre gitmek için bilet alan bir kimse, sefere niyet etmese, orada 10 gün kalsa, yolda ve vardığı şehirde seferî olur mu, namazlarını nasıl kılar?

İMTİYÂZ: Başkalarından farklı olarak tanınan hak ve üstünlük, ayrıcalık.

İNÂYET: Lütuf, ihsân, iyilik, yardım. Allah'ın özel yardımı.

İNFÂK: Nafaka, geçim sağlama, geçindirme. Malı, Allahü teâlânın yolunda harcama.

Cevap: Sefer mesafesine gitmek için bilet alan niyetini yapmış demektir. Diliyle ben sefere çıkmıyorum demesi bir mânâ ifade etmez. Yolda ve kaldığı yerlerde 4 rekâtlı farz namazlarını 2 rekât kılar.

“www.dinimizislam.com sitesinden istifade edilerek, suallerin ve cevaplarının mahiyeti değiştirilmeden nakil yapılmıştır.”

SEFERİKLE İLE ALÂKALI SUAL VE CEVAPLAR

Dinimiz İslam Soru-1: Seferî olmak için, niyet şart mıdır?

Cevap: Evet niyet şarttır. Meselâ bir kimse, Pendik'ten 50-60 km. uzaktaki İzmit'e gitmek üzere otobüse binse, otobüste uyuyup kalsa, Düzce'ye gelince uyanırsa, Düzce-Pendik arası, seferîlik mesafesinde olduğu halde, Düzce'ye niyet ederek gelmediği için Seferî olamaz. Bir kimse de, Pendik'ten Düzce'ye gitmek üzere otobüse binse; fakat ben sefere niyet etmiyorum dese de, seferî uzaklığa gitmeye karar verdiği için seferî olur. Bu kararı niyet sayılır. Yâni gideceği yer seferîlik mesafesinden fazla ise, niyet etmese de seferî olur; Seferîlik mesafesinden az ise, seferîliğe niyet etse de seferî olmaz. Demek ki, seferîliğin gerçekleşmesi için, hem seferî uzaklık, hem de niyet şarttır.

Dinimiz İslam Soru-2: Tam İlmihâl'de, (Niyet etmez ise, bütün dünyayı dolaşsa bile, misâfir olmaz) deniyor. Sefersiz niyet, niyetsiz sefer olmaz, ikisinin de olması lâzım deniyor. Biri olmazsa olmaz deniyor. Ben niyet etmeden uçağa binip Amerika'ya gitsem seferî olmayacağımı anlıyorum. Anladığım doğru mu?

Cevap: Niyet, bir işi yapmaya karar vermek demektir. Amerika'ya gitmek için bilet alıyorsunuz, uçağa binyorsunuz ve Amerika'ya gidiyorsunuz. Bunları kendi iradenizle yapıyorsunuz. Bunların hepsi niyettir. Gitmeniz karar verdiğinizizi gösterir. Böylece hem niyet etmiş, hem de sefere çıkmış oluyorsunuz. İlmihâlde, (Niyet etmez ise, bütün dünyayı dolaşsa bile, misâfir olmaz) denedikten sonra, (Düşmanı arayan askerlerin hâli böyledir. Fakat geri dönüşte misâfir olur) ifadesi var. Askerler düşmanı yakınlarında arıyorlar, sefer mesafesi olan uzaklıkta aramıyorlar. Böyle araya araya sefer mesafesini de geçseler, yine seferî olmazlar. Çünkü oraya gitmek için niyet etmemişlerdi. Eğer sefer mesafesinde aramak için yola çıksalardı elbette seferî olurlardı.

İNFÂZ: Bir kararı, bir emri, bir hükmü yerine getirme.

İNKÂR: Reddetme, kabul etmeme. Tanımama. Yaptığını ve söylediğini gizleme.

İNKİLÂB: Ulaşma. Değişme, bir hâlden, başka bir hâle dönme.
Gündönümü. Devrim.

Dinimiz İslam bir başka misal:

Pendik'ten İzmit'e gitmek için otobüse binen kimse yolda uyusa, uyanınca Bolu'ya gelmiş olduğunu görse, Bolu'da seferî olmaz. Çünkü buraya gelmeye niyet etmemişti. Ama oradan tekrar İstanbul'a gelmeye karar verirse o zaman Bolu'yu çıkar çıkmaz seferî olur. Bolu'dan Düzce'ye gitmeye karar verse, Bolu - Düzce arası seferî mesafede olmadığından, seferî olamaz. Düzce'den da Kuzuluk Kaplıcası'na gitse, yine seferî olamaz. Çünkü sefer mesafesi kadar gitmiyor. Kuzuluk Kaplıcası'ndan da İzmit'e gideyim dese, yine seferî olmaz. Böyle sefer mesafesi olmayacak yerlere giderek dünyayı dolaşsa seferî olmaz.

Dinimiz İslam Sual-3: Yenibosna'daki İhlâs Yuvaran sefere çıkan, ne vakit seferî olur?

Cevap: Mezarlığı veya fabrikaları geçince seferî olur.

Tam İlmihâl: 2- Sefer, Uzaklık Ölçüsü:

Akşama kadar hep yürümesi şart değildir. Kısa günde, sabâh namazından, öğleye kadar yürümesi kâfidir. Arada dinlenmesi de câizdir. Üç günlük yola, sür'atli bir vâsita ile, meselâ trenle, daha az zamanda giderse, yine misâfir olur. Bir yere, iki başka yoldan gidilse, biri kısa, öteki uzun olsa, kısa yoldan giden misâfir olmaz. Uzun yol, üç günlük yürüyüş ise, bu yoldan, her vâsita ile giden de, misâfir olur.

Üç günlük yol da, takrîben yüzdört [103,680] kilometredir.

Şâfi'î, mâlikî ve hanbelî mezheplerinde, sefer mesâfesi, 80 kilometre 640 metredir. Sefer mesâfesinin, tam bu kadar kilometre olması şart değildir. Meşhûr olan veyâ zann-ı gâlib ile anlaşılan mesâfe kâfidir.

Tayyâre ile giden, altında bulunan yoldan veyâ denizden gitmiş gibidir.

Denizde, orta rüzgârlı havâda giden yelkenlinin hızı esâsdir.

İstanbul'dan (Fatih'ten, Yenikapı'dan hareketle deniz yolu ile 57 km. mesafedeki Armutlu'ya ve 79 km. mesafedeki Mudanya'ya giden, seferî olmaz. 104 km. mesafedeki Bursa'ya giden, seferî olur.

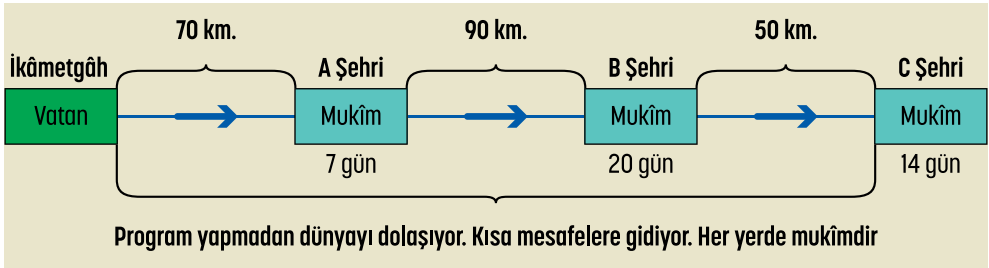
İstanbul'da, Fâtih'ten otobüs ile sefere çıkan; bugün için, Edirne-kapı kabristânını geçince,

Aksaray'dan çıkan; Topkapı kabristânını, sâhil yolundan ise, Yedikule kapısını geçince,

Üsküdar'dan çıkan; İstanbul'dan Anadolu'da 104 kilometreye gitmeğe niyet edenlerin hepsi, boğazın karşı sâhiline geçince seferî olurlar.

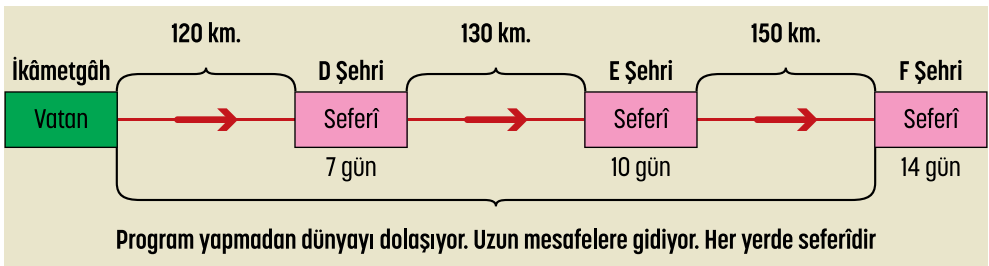
İnnâ lillah ve innâ ileyhi râci'ün: Biri ölünce, sıkıntıya düşünce, kötü haber alınca, belâ ve musîbet gelince veya duyunca okunan, Bekara sûresinin; “Elbette biz, Allahü teâlânın kuluyuz, ölümden sonra dirilerek yine O’na döneceğiz” meâlindeki 156. âyet-i kerîmesi.

Sual-6: Şehirden bir program yapmadan sefere niyet eden bir kişi, 70 km. uzak-taki A şehrine gezmeye gidip, orada 7 gün kalsa, sonra 90 km. uzaktaki B şehrine git-meye niyet etse ve 20 gün kalsa, daha sonra 50 km. uzaktaki C şehirde 14 gün kalsa, böyle böyle 104 km.den az olacak şekilde bütün dünyayı dolaşsa, gittiği yollarda ve yerlerde seferî olur mu? Yollarda ve vardığı şehirlerde namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Hep hedefi 104 km.den kısa olan mesafelere sefer niyetiyle çıkması onu seferî yapmaz. 104 km.den daha uzun mesafeye program yapmadığı için gittiği yer-lerde az da, çok da kalsa seferî olmaz. Yollarda ve gittiği yerlerde namazlarını kısalt-madan tam olarak kılar.

Sual-7: Şehirden bir program yapmadan sefere niyet ederek 120 km. uzaktaki D şehrine gezmeye gidip, orada 7 gün kalsa, sonra 130 km. uzaktaki E şehrine gitse ve 10 gün kalsa, daha sonra 150 km. uzaktaki F şehirde 14 gün kalsa, böyle böyle 104 km.den çok ve 15 günden az olacak şekilde bütün dünyayı dolaşsa gittiği yollarda ve yerlerde seferî olur mu? Namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Hedefi 104 km.den uzun olan mesafeye gidecek olan kimsenin, program yapıp yapmamasının seferîliğe bir tesiri olmaz. Vardığı yerlerde 15 günden az kaldığı için misâfir olur. Yollarda ve gittiği yerlerde namazlarını kısaltarak 4 rekâtlı farz namazlarını 2 rekât kılar.

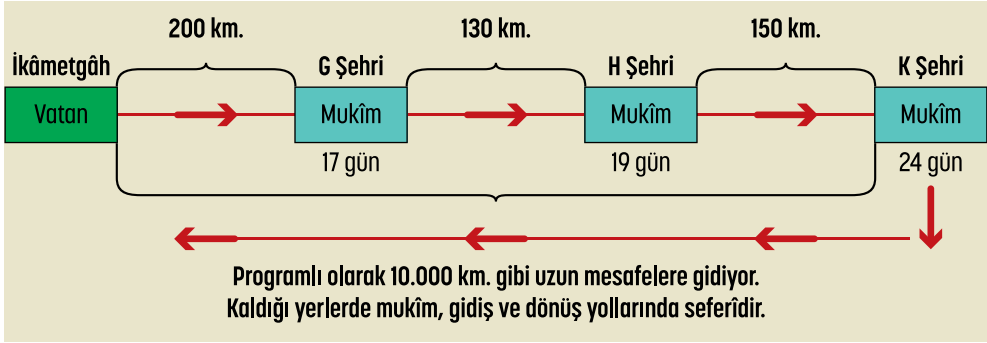
İNSÂF: Adâletle hareket, doğruluk, hakkı kabul etme.

Hak ve adâlete uygun davranış.

İNSÂN: Rûh ve bedenden meydana gelen akıl, idrâk ve düşünce sahibi varlık.

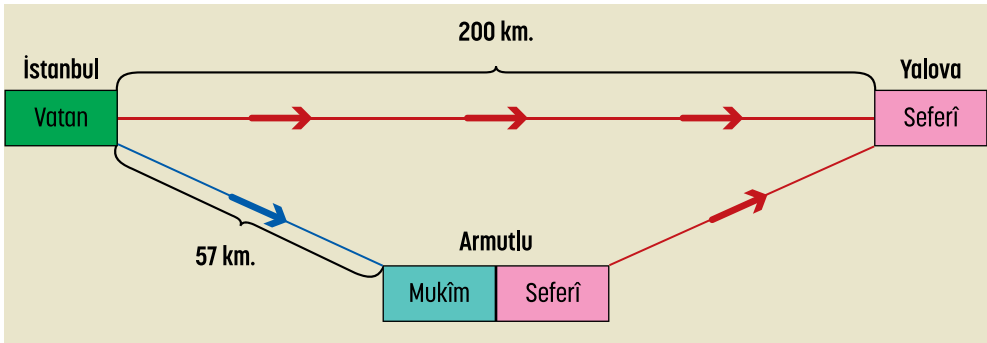
Beşer. Eşref-i malûkat. Adam. Âdemoğlu, âdem evladı.

Sual-8: Şehirden 200 km. uzaktaki G şehrine gezmeye gidip, orada 17 gün kalsa, sonra 130 km. uzaktaki H şehrine gitse ve 19 gün kalsa, daha sonra 150 km. uzaktaki K şehrinde 24 gün kalsa, böyle böyle 104 km.den ve 15 günden çok olacak şekilde 10.000 km. yol yapsa, oradan memleketine geri dönse, gittiği yollarda ve yerlerde seferî olur mu? Namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Gidiş ve dönüş yollarında seferî olur, namazlarını kısaltarak kılar. Vardığı yerlerde 14 günden çok kaldığı için misâfir olmaz, mukîm olur, namazlarını kısaltmadan kılar.

Sual-9: İstanbul'dan Armutlu'ya deniz yoluyla 57 km.lik kısa yoldan gidildiği gibi, karayoluyla 200 km.yi aşkın bir güzergâh ile de gidilebiliyor. Kısa yol varken uzun yoldan giden seferî olur mu?

Cevap: Kısa yoldan giden Mukîm, uzun yoldan giden Seferî olur.

*Ne varsa güzel, Allah sevgisinden başka,
Hepsi câna zehrdir, şeker bile olsa.*

İnsân-ı Kâmil: Kemâle ermiş ve erdiren, yetişmiş ve yetiştiren zât.
Rehber, vesîle, irfân sahibi âlim ve evliyâ, mürşid.
İNSÂNİYYET: Vicdanlılık, insana yakışır hâl ve durum, insanlık.

Dinimiz İslam-Sual-4: İstanbul'dan deniz otobüsü ile (Yenikapı'dan 57 km. mesafesi olan) Armutlu Tatil köyüne geldik. Yol kısa olduğu için Seferî olmuyoruz. Armutlu'da iken, (karayolu ile) 76 km uzaktaki Bursa'ya gidip gezmeye karar verdik. Bursa'da Seferî olur muyuz?

Cevap: Mukîm bir kimse, 104 km ve daha uzak yere gitmeye karar verince ancak Seferî olur. 76 km'ye gitmeye niyet etmekle Seferî olmaz. Yâni Bursa'da Seferî olmaz. Eğer İstanbul'da iken Bursa'ya gideceğinizi programlasaydınız, hem Armutlu'da hem de Bursa'da Seferî olurdunuz. Şimdi Bursa'da seferî olmazsınız. Ancak Bursa'dan dönerken İstanbul'a gelmeye niyet ederseniz, Bursa'yı çıkar çıkmaz Seferî olursunuz. Armutlu'da da Seferî olursunuz. İstanbul'a gelene kadar Seferî olursunuz.

Dinimiz İslam-Sual-5: Bir kimse, sefer uzaklığındaki A şehrine toplam 30 gün kalmak üzere gitse, gittiğinde orada on gün kaldıktan sonra, 10 km uzaktaki B şehrine gidip, orada on gün kaldıktan sonra, 10 km uzaktaki D şehrine gitse, orada da on gün kaldıktan sonra tekrar A şehrine gelse, 30 gün hep Seferî mi olur?

Cevap: A şehrinde, 14 günden fazla kalmak niyeti ile gittiği için orada Seferî olmaz, mukîm olur. Mukîm olduktan sonra, Seferî uzaklığa gidilmedikçe hep mukîm olunur. Eğer, çıkarken, B ve D şehrinde onar gün kalacağını biliyorsa, 30 gün hep Seferî olurdu. Aynı durumda, Mâlikî'yi taklit eden ise, her yerde hep mukîm olurdu.

Dinimiz İslam-Sual-6: Hanefî, Şafii ve Mâlikî'de sefer mesafesi ve orada mukîm olma müddeti ne kadardır?

Cevap: Hanefî'de sefer mesafesi 104 km, mukîm olma müddeti de 15 gündür. Giriş-çıkış günleri hariç, 15 veya daha fazla gün kalırsa Mukîm olur. Fakat giriş-çıkış günleri ile beraber 15 gün kalırsa Seferî olur. Çünkü giriş-çıkış günleri sayılmadığı için 13 gün kalmış olur.

Mâlikî, Şafii ve Hanbelî'de, 80,640 kilometre mesafeye gidip, giriş ve çıkış günleri hariç, 4 günden az kalan Seferî olur. 4 veya daha fazla gün kalan Mukîm olur.

Dinimiz İslam-Sual-7: Heybeliada'dan, Ankara'ya gitmek üzere, hareket eden bir kimse, adadan çıkar çıkmaz mı Seferî olur?

Cevap: Evet, adadan ayrılınca Seferî olur. Bütün adalar, bağımsız belde hükmündedir. Seferî olmak için, kilometre hesabını da Heybeliada'dan itibaren hesaplamak lâzımdır. Diyelim ki, Heybeliada ile İzmit 110 km. ise İzmit'e, Heybeliada'dan giden kimse, Seferî olur.

İNŞÂALLAH: Yapılacak bir iş hakkında, bir şey temenni edince, Allahü teâlâya tevekkül için söylenen “Allahü teâlâ dilerse, izin verirse, nasib ederse olur” meâlinde söz.

İNTİHÂR: Bir kimsenin kendi hayatına son vermesi.
Haram olan en büyük günâhlardan.

Dinimiz İslam-Sual-8: İstanbul’dan İzmit’e giden Seferî olur mu?

Cevap: Seferî olmak için Hanefî’de, 104 km uzaklığa gitmek üzere yola çıkmak gerekir. Bu, İstanbul’un neresinden yola çıkıldığına ve gidilen yola göre değişir. İzmit - Yenibosna 125 km.dir ve seferî olunur.

Dinimiz İslam-Sual-9: Bir kimse, İstanbul Marmara evleri birinci kısımdan çıksa, Yenikapı’dan deniz yolu ile Armutlu Tatil köyüne gitmek üzere gelse, fakat direkt Armutlu’ya vapur bulamasa, Yalova üzerinden gitmeye karar verse, Armutlu’da Seferî olur mu?

Cevap: Armutlu’ya Gemlik üzerinden gelirse, Yenikapı-Yalova arası 48 km’dir. Yalova-Armutlu Tatil Köyüne 85 km’dir. $48 + 85 = 133$ km olur ki, Seferî olur. Armutlu’ya Çımarcık üzerinden giderse, Yenikapı-Yalova arası 48 km., Yalova-Armutlu 58 km’dir. Toplam 106 km’yi buluyor ki, bu yoldan giden de Seferî olur. Bu misalde mesafe, Marmara evlerinden değil, Yenikapı’dan hesap edilir. Çünkü niyet değiştirdiği yer orasıdır ve bu çok önemlidir.

Marmara Evleri birinci kısımdan Armutlu Tatil Köyü’ne, Yenikapı’dan deniz yolu ile giden Seferî olmaz. Çünkü, Marmara evleri-Yenikapı 35 km, Yenikapı-Armutlu Tatil Köyü 57 km’dir. 92 km. olup, 104 km’yi bulmamaktadır.

Dinimiz İslam-Sual-10: İstanbul, New York gibi çok büyük şehirlerde şehrin bir ucundan diğerine 104 km’den fazla mesafe varsa, şehrin içinde bir ucundan diğerine gidince seferî olunur mu?

Cevap: Evet. Beylikdüzü’nden Avcılar’dan çıkıp İzmit’e gidilse, hemen hemen yollarda boş yer yok, sanki bir şehir gibi. 104 kilometreyi geçerse seferî olur. Ankara’ya kadar evler bitişik olsa, hepsi bir şehir olsa yine seferî olur.

Dinimiz İslam-Sual-11: Seferîlikte mesafe hesap ederken, yerleşim yerinin eski merkezi mi esas alınacak? Misal: Yozgat’a giderken Çorum çıkışından ölçünce 100 km., eski kabristandan ölçünce 105 km. seferî olunuyor mu?

Cevap: Kabristandan itibaren ölçülür.

Dinimiz İslam-Sual-12: Seferîlik 3 günlük mesafe, yâni 104 km. Yol çok engeli olup yürüyerek veya hayvanla gidenler, o yolu 4-5 günde gidebiliyorlarsa, fakat yol 104 km’nin altında ise seferî olurlar mı?

Cevap: Hayır. Mesafe esastır. Tersî olsa, yâni uçakla gidince zaman kısalsa da mesafe esas alınır.

İRÂDE: İstemek, seçmek, dilemek, tercih etmek. Allahü teâlânın sübûtî sıfatlarından; Allahü teâlânın dilemesi.

İrâde-i Külliyye: Allahü teâlânın irâdesi. İrâde-i ilahiyye.

Tam İlmihâl: 3- Sefer Esnasında Namaz ve Cemâatla Namaz:

Seferî olan kimsenin, dört rek'at olan farz namazları iki rek'at kılması hanefîde vâcib, mâlikîde sünnet-i müekkeke, şâfi'îde efdaldır.

Mâlikî veyâ şâfi'î mezhebini taklîd eden (hanefî), üç günden çok kaldığı (yâni mâlikî ve şâfi'î mezhebine göre mukîm olduğu) yerde, farzları kasr etmemeli, (yâni kısaltmamalı) dört rek'at kılmalıdır. Kasr ederse, (kısaltırsa) iki rek'at kıldığı farzları mâlikî ve şâfi'î mezhebine göre sahîh olmaz (kabul olmaz.) (Çünkü Mâlikî'de mukîm olanın 4 rekât kılması farzdır. Hanefî'de ise seferde 4 rekât kılmak mekrûhtur.)

Mâlikî veyâ şâfi'î mezhebini taklîd eden (hanefî), (üç günden çok) onbeş günden az kaldığı yerde, dört rek'at kılması lâzım gelen farzları, (kendi mezhebine göre misâfirim zannederek) iki rek'at kılmamalıdır. (Çünkü Mâlikî'de mukîm olanın 4 rekât kılması farzdır. Ancak) dört rek'at kılsa, hanefîde mekrûh (günâh), olur ise de, sahîh olur.

Mukîm olan imâma uyması hanefîde, edâ ederken câiz, şâfi'îde hem edâ, hem kazâ ederken câiz, mâlikîde ikisinde de mekrûhdur.

Mest üzerine, üç gün üç gece mesh edebilir. Orucunu bozabilir. Kurban kesmesi vâcib olmaz. Misâfir râhat ise, orucunu bozmamalıdır.

Günâh için sefere çıkan, yalnız hanefî mezhebinde misâfir olur.

Malının, canının, hayvanının tehlikede olması, inince hayvanın veyâ hayvandaki veyâ yanındaki malın çalınması, yırtıcı hayvan, düşman, yerde çamur olması, yağmur olması, hastanın, inerken, binerken, iyi olmasının gecikmesi veyâ hastalığının artması, arkadaşlarının beklemeyip tehlikede kalması, indikten sonra, hayvana yardımcısız binememek, hep zarûret olan özürdür. Az çamur özür değildir. Yüzü, içine girerek gayb olursa, özür olur. Hayvanı olmıyan kimse, böyle çamurda ayakda ve imâ ile kılar.

İki tekerlekli araba, hayvana bağlanmadıkça, yerde düz duramayacağından yürürken de, dururken de hayvan gibidir.

Üç, dört tekerlekli olup da hayvana bağlanmadan yerde düz duran araba, [otobüs, tren] yürümüyor ise, sedir gibidir. İçinde farz namaz ayakda câiz olur. Araba gidiyor ise, hayvan gibidir. İçinde özürsüz farz kılmak câiz olmaz. Durdurup kibleye karşı ve ayakda kılmalıdır.

[Durduramazsa, ücretli olan vâsıtanın inerek namazı kılmalıdır; vâsita giderse, arkadan gelen veyâ o kasabadan kalkacak olan başka vâsita ile gitmelidir. Birinci vâsıtaya binerken, buna göre pazarlık yapılmalıdır. Buna da imkân olmazsa, namazda

Îrâde-i Cüz'iyye: Allahü teâlânın, bir işi yapmak ve yapmamak husûsunda insanlara ihsân ettiği dileme ve seçme kuvveti, ihtiyâr, kesb.
İRFÂN: Bilme, anlama, sezme. Marifet, kalbe anlaşılan bilgiler.
Allahü teâlâyı tanıma.

oturur gibi yere oturarak ve imkân olduğu kadar kıbleye dönerek kılması câiz olur.]

(Merâkıl-felâh)da diyor ki, (Nâfileleri özürsüz oturarak kılmak câizdir. Yalnız sabâh namazının sünnetini ayakda kılar. Nâfileleri oturarak kılan, sevâbın yarısı verilir. Rükû için eğilir. Secde için, başını yere koyar. Yâhud, rükû için ayağa kalkar ve sonra rükûa eğilir. Ayakda kılamıyan, oturarak kılar. Rükû için eğilir. Secde için, başını yere koyar. Secde için, başını yere koyamıyan kimse, îmâ ile kılar.)

Hastanın ve seferde olanın farzları, sedirde, sandalyada, ayaklarını sarkıtarak oturup, îmâ ile kılmaları câiz değildir. Hasta, yerde veyâ uzunluğu kıble istikâmetinde olan sedirin üstünde, kıbleye karşı oturarak kılar.

Dinimiz İslam-Sual-13: Öğle namazında, mukîm cemâate imâm olan Seferî kimse, unutup dört rekât kılsa, bir kısmı imâmla birlikte, dört kılsa, bir kısmı da, imâm üçüncüye kalkınca, kendi başına, kalan 3. ve 4. rekâtı tamamlasa, ne olur?

Cevap: Seferî imâma sonuna kadar uyan mukîmlerin namazları bozulur. Çünkü farz kılan, nâfile kılan uyamaz. İki rekât kıldıktan sonra, imâma uymayıp son iki rekâtı kendi başına tamamlayanların namazları ise sahih olur.

Dinimiz İslam-Sual-14: Misâfir imâm, namaz içinde, mukîm olmaya niyet edip, 4 rekât kılsa, cemâatin de namazı sahih olur mu?

Cevap: Evet, sahih olur.

Dinimiz İslam-Sual-15: Seferî olan cemâat, mukîm olan imâma uyması durumunda 4 rekâtlı farz namazları nasıl kılar?

Cevap: Dört rekât olarak kılarlar.

Dinimiz İslam-Sual-16: Seferî olan bir imâma mukîm biri uyarırsa, namazını kısasını, yoksa uzun mu kılar?

Cevap: Mukîm namazını kısaltamaz. Vaktin farzı kaç rekât ise öyle kılar. Meselâ öğle namazı kılınıyor ise, 4 rekâta tamamlar.

Dinimiz İslam-Sual-17: İkinci namazının son rekâtına yetişen Seferî kimse, imâmın Seferî olduğunu zannederek 2 rekât kılsa, sonra imâmın mukîm olduğunu öğrense ne yapması gerekir?

Cevap: Zan ile hareket edilmez. İmâmın Seferî olduğu bilinmiyorsa mukîm olduğu anlaşılır. Vakit çıkmamışsa iade etmek, vakit çıkmışsa kazâ etmek gerekir.

İRHÂS: Bir peygamberden, peygamberliği bildirilmeden önce olan hârikulâde hâller.
İRTİDÂD: Dinden dönme; Müslüman iken, İslâm dinini terk etme. Ridde.
İRSÂD: Doğru yolu gösterme, rehberlik etme.
Cenâb-ı Hakkın râzî olduğu yolu gösterme.

Dinimiz İslam-Sual-18: İkinci namazının son rekâtına yetişen Seferî kimse, iâmın mukîm olduğunu zannederek 4 rekât kılsa, sonra imâmın Seferî olduğunu öğrense ne yapması gerekir?

Cevap: Kasten 4 rekât kılmadığı için mahzuru yoktur.

Dinimiz İslam-Sual-19: Seferî imâma uyan mukîm, imâm selâm verdikten sonra secde-i sehvi icap eden bir şey yapsa, secde-i sehv gerekir mi?

Cevap: İmâmla kılarken, cemâatten biri, hata yaparsa secde-i sehv yapmaz. İmâm selâm verdikten sonra kalan rekâtları tamamlarken secde-i sehvi gerektiren bir şey yaparsa, o zaman secde-i sehv yapar.

Dinimiz İslam-Sual-20: Mukîm olan bir kimse olarak seferî olan imâma uydum. İmâm, yanılıp üçüncü rekâta kalkıp dörde tamamladı. Ben, tek başıma, imâm selâm verdikten sonra iki rekât daha kılarak, son iki rekâtı farz niyetiyle 6 rekâta tamamladım. Seferî biri de, imâm ayağa kalkınca selâm verdi. Diğer Seferîler imâmla birlikte dört rekât kıldı. Hangilerinin namazı sahih oldu?

Cevap: Seferî imâmın son iki rekâtı nafiledir. Sizin son iki rekâtınız farz olması lâzım iken, nafile kılanı uyduğunuz için sahih olmamıştır. Ayrıca, imâm üçüncü rekâta kalkınca selâm veren Seferînin namazı sahih olmuştur. Fakat dört rekât kılan Seferîlerin namazı mekrûh olmuştur.

Dinimiz İslam-Sual-21: Misâfir imâma uyan mukîm, ilk teşehhüde salevâtları okur mu?

Cevap: Salevâtları okumaz. Ettehiyyâtü'yü yavaş okur.

Dinimiz İslam-Sual-22: Seferde 4 rekât kılan Şafii'ye, mukîm Hanefî uyabilir mi?

Cevap: Uyabilir.

Dinimiz İslam-Sual-23: Seferde de, cemâatle namaz kılmak sünnet mi?

Cevap: Evet.

Dinimiz İslam-Sual-24: Misâfir, dört rekâtlı olan farzları eda ederken, mukîme uyabilir. Mukîm imâma vakit içinde uyan misâfirin namazı değişerek, imâmın namazı gibi dört rekât olur. Fakat "misâfir, kazâyâ kalan namazını iki rekât kılmaması gerektiğinden, mukîm imâma uyamaz. Çünkü, oturması ve okuması farz olan, nafile olana uymuş olur" ifadesinin izahı nasıldır?

İSÂR: Muhtâc olduğu birşeyi almayıp, muhtâc olan din kardeşine vermek.
Başkalarını kendine tercih etmek.
İSBÂT: Delil göstererek hakikatı, doğruyu meydana çıkarma.
Sağlamlaştırma.

Cevap: Seferî olan, öğle, ikindi ve yatsı namazını kılamayıp kazâyâ bırakınca, kazâyı iki rekât kılması gerektiğinden, aynı namazı kazâ eden mukîm imâma uyamaz. Çünkü, mukîm imâmın, ikinci rekâtın sonunda oturması farz değildir. Seferî olanın ise, oturması farz olduğundan mukîm imâma uyamaz. Seferî olan kimse, vakit namazlarında mukîm imâma uyabilir.

Dinimiz İslam-Sual-25: Mâlikî'yi taklit eden mukîmle misâfir, birbirine imâm olur mu?

Cevap: Evet.

Dinimiz İslam-Sual-26: Öğle vakti misâfirlerle uyuyakalmışız. İkinci vaktinde öğle namazını cemâatle kazâ ederken, ev sahibi olarak ben imâm oldum. Seferî olan misâfirlerin, mukîm olduğum için bana uyarak kıldıkları namazı sahih oldu mu?

Cevap: Sahih olmadı. Çünkü bu namazı, siz mukîm olduğunuz için 4 rekât olarak, misâfirler ise 2 rekât olarak kazâ edecektiniz. Misâfirlerin ilk oturuşu farz, mukîm olan imâmın ilk oturuşu vaciptir. Farz kılan bir kimse, nafîle veya vacip kılan imâma uyamadığı gibi, bir rûknü farz olarak edâ edecek kimse de, onu nafîle veya vacip olarak edâ eden imâma uyamaz. **[Redd-ül Muhtar]**

Dinimiz İslam-Sual-27: Yukarıdaki sorunun bir değişik şekli: Öğle vakti misâfirle uyuyakalmışız. İkinci vaktinde öğle namazını cemâatle kazâ ederken, seferî olan arkadaş imâm oldu. Unutarak ikindiye bize dört rekât olarak kıldırdı. Mukîm olduğum için Seferî olan bu imâma uyup kıldığım namaz sahih oldu mu?

Cevap: Sahih olmadı. Çünkü misâfirin kıldıracağı son iki rekât namaz nafîledir. Siz farz kılıyorsunuz, farz kılan nafîle kılana uyamaz. (Redd-ül Muhtar) Misâfir imâm, üçüncüye kalkınca siz, ondan ayrılıp kendiniz iki rekât daha kılsaydınız namazınız olurdu.

Tam İlmihâl: 4- Seferde Namaz İçin Mezheb Taklidi ve Giriş-Çıkış Günleri:

Otobüsde, trende, dalgalı denizde kıbleye dönemiyenlerin, farz namazları câiz olmayacağından, bunlar, yolda oldukları müddetçe şâfi'î (veyâ mâlikî) mezhebini taklid ederek, öğle ile ikindiye ve akşam ile yatsıyı cem edebilir. Hanefî mezhebinde olan, yolda kıbleye dönemiyecek ise, yola çıkdıktan sonra, gündüz bir yerde durduğu zaman, öğle vaktinde öğleyi kılınca, hemen ikindiye de kılmalı, gece durulduğu zaman, yatsı vaktinde akşamı ve sonra yatsıyı bir arada kılmalı ve bu dört namaza niyyet ederken (**Şâfi'î veyâ mâlikî**) mezhebini taklid ederek edâ ediyorum) diye niyyet etmelidir.

İSFÂR: Sabah namazını ortalık aydınlanıncaya kadar geciktirmek.

İSKÂT: Düşürme, düşürülme, bağışlama, kurtarma, temizleme, hükümsüz bırakma. Sadaka vererek, dua ve iyilik yaparak, meyyitin afv edilmesine yardım etmek.

Şâfi'î ve mâlikî mezhebine göre, **giriş ve çıkış günlerinden başka üç günden**, (Hanefî mezhebine göre ondört günden) ziyâde kalmağa niyyet ettiği bir yere girince, yâhud dört günden önce biteceğini sandığı işi için gitdiği yerde onsekiz günden çok kalınca mukîm olur. Buradan çıkınca, 80 kilometreye gitmeğe niyyet etmedikçe, seferî olmaz. (Mâlikî mezhebini taklid eden bir Hanefî, 80 km'lik bir mesafeye gitmeye niyyet edince, Mâlikî'ye uyup 2 rekât kılsa, Hanefî'ye göre namaz sahih olmaz. 4 rekât kılmayı farzdır. Bu mesafede Mâlikî mezhebinde Seferî olunursa da, Hanefî'de 104 km. gitmiyeceği için seferî olunmaz)

(İlmihâlin 271. Sahifesinde buyuruluyor ki):

(El-fıkhu alel-mezahib-il-erbe'a)da diyor ki,

(Mâlikî mezhebinde, seferde, şiddetli yağmurda, karanlıkta, çamurlu gecelerde ve Arafat ve Müzdelifede, öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı namazları cem edilir. Seferî'n üç günden [80 kilometreden] az olması da câizdir. Deniz yolculuğunda cem câiz değildir. Yağmurda ve çamurda, yatsıyı câimde akşam ile birlikte cemât ile kılmak câiz olur. Vitri vaktinde kılar.

(İlmihâlin 203. Sahifesinde buyuruluyor ki):

[Mâlikî ve Şâfi'î mezheplerinde, seferde, hastalıkta ve ihtiyârlıkta öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı namazları cem edilebilir. Yâni, ikisinden birisi, diğerinin vaktinde kılınabilir.]

(İlmihâlin 203. Sahifesinde buyuruluyor ki):

Hanbelî mezhebinde,

Seferde, hastalıkta, kadının emzikli veya müstehâza olmasında, abdesti bozan özürlerde, abdest ve teyemmüm için meşakkat çekenlerde ve âmâ ve yer altında çalışan gibi, namaz vaktini anlamakta âciz olanın ve canından, malından ve namusundan korkanın ve maîşetine zarar gelecek olanın, iki namazı cem etmeleri câiz olur.

(İlmihâlin 271. Sahifesinde buyuruluyor ki):

Hanbelî mezhebinde,

Soğuk, kış, yağmur, çamur, fırtınada, yatsıyı akşam ile, evinde de cem câizdir.

Namazı kılmak için işlerinden ayrılmaları mümkün olmıyanların, bu namazlarını kazâya bırakmaları, hanefî mezhebinde câiz değildir. Bunların, yalnız böyle günlerde, (Hanbelî mezhebi)ni taklit ederek, kılmaları câiz olur.

Cem ederken, öğleyi ikindiden ve akşamı yatsıdan önce kılmak, birinci namaza dururken, cem etmeği niyyet etmek, ikisini ard arda kılmak ve abdestin, guslün ve namazın hanbelî mezhebindeki farzlarına ve müfsidlerine uymak lâzımdır.

İskat ve Devr: Vefât eden bir müslümanın sağlığında edâ edemediği namaz, oruç ve zekât vb. borçlarından kurtulması için birkaç fakirin kendilerine ölünün vasî veya vefî-since verilen fidyeyi alıp, gönül rızâsıyla tekrar geri vermek sûretiyle yapılan muâmele.

Cem ederken, sünnetler kılınmaz. Birinci namaza başlarken, cem için niyet edilir. Vazîfe ve iş zamanında, öğleyi, ikindiye, akşamı vaktinde kılması mümkün olmıyanlar, Hanbelî mezhebini taklit ederek, ikindiye öğle ile, akşamı yatsı ile cem etmeli, vazîfeyi terk etmemelidir. Vazîfeden ayrılırsa, yerine gelenin yapacağı zulümlere, küfürlere sebep olur.

Mâlikî'de guslün farzları:

1- Gusle başlarken niyet etmek, 2- Bütün vücudu delk etmek, [avuç içi veya havlu ile hafif sıvamak], 3- Muvâlât [âzâları ard arda aralıksız yıkamak], 4- Saçı, sakalı hilâllamak, sık örülü saç çözümlüp her tarafını hilâllamak farzdır.

Ağız, burun ve kulak içini ve saçları yıkamak sünnettir. Yıkamadık yer kaldığını bir ay sonra bile hatırlayınca, yalnız orayı hemen yıkar. Hemen yıkamazsa, guslü bâtil olur. Her gusülden evvel veya sonra abdest alınır.

Mâlikî'de abdestin farzları:

1- Abdeste başlarken veya yüzü yıkarken niyet etme, 2- Yüzü yıkamak, 3- Kolları dirseklere kadar yıkamak, 4- Başın hepsini ve sarkan saçları, kulak üstündeki deriyi ve altındaki deri görünen hafif sakalı mesh etmek, kesif sakalı yıkamak, kulakların içini ve dışını, yeni ıslatılmış parmak ile mesh etmek. 5- Ayakları yıkamak, 6- Muvâlât yâni âzâları ard arda yıkamak, 7- Yıkanan yerleri, kurumadan evvel delk etmek, yâni avuç içi veya havlu ile hafif sıvamak da farzdır.

Avuç ve parmak içleri ile zekere dokunmak, abdest aldığı anda veya bozulduğunda şüphe etmek, **oğlanın veya mahrem olmıyan genç kadının derisine veya saçına şehvet ile dokunmak, abdesti bozar.** [Lezzet kasd etmeden dokunursa ve dokunurken lezzet duymazsa, abdesti bozulmaz.]

Bedenden kan ve diğer şeyler çıkması abdesti bozmadır. Kulakların içi ve dışı, yeni ıslatılmış parmak ile mesh edilir.

Namazda her rekâtte Fâtiha okumak ve rükûda, secdelerde tumânînet [sakin durmak] farzdır. Fâtihayı rükûda tamamlamak namazı bozar.

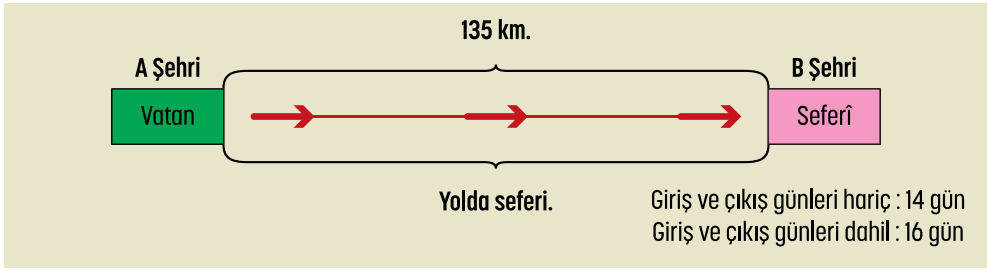
Hanbelî'de abdestin farzı altıdır:

Ağzın ve burnun içleri ile birlikte yüzü yıkamak, niyet, kolları yıkamak, başın her tarafını, kulakları ve üstündeki deriyi mesh etmek. [Sarkan saç mesh edilmez. Mâlikîde sarkanlar da mesh edilir.] Ayakları, yanlarındaki kemiklerle yıkamak, tertip [sıra], muvâlât [acele] farzdır. Elleri veya yüzü yıkarken niyet edilir. [Bunların hepsini ayrı sayarsak abdestin farzları 10 olmuş olur. Bkz. sayfa 92: Hanbelî mezhebinde abdestin farzları.] Herhangi bir kadının derisine şehvet ile ve kendi zekerine temas

İSLÂM: Boyun bükerek teslim olmak, kendini tamamen teslim etmek, selâmet bulmak, kurtulmak. Allahü teâlânın emirlerine teslim olmak. Muhammed aleyhisselâmın bildirdiği hak din, müslümanlık.

edince, abdest bozulur. Kendine kadın dokununca, lezzet duysa da bozulmaz. Deriden çıkan her şey, çok ise bozar. Deve eti yemek bozar. Özür sahibi olmak, hanefî gibidir. Gusülde, ağzı, burnu ve saçları yıkamak ve erkeklerin örgülü saç açmaları farzdır. Kadınların saç örgülerini çözmeleri, cenâbet için sünnet, hayz için farzdır. Namazda teşehhüd miktarı oturmak ve iki tarafa selâm vermek de farzdır.

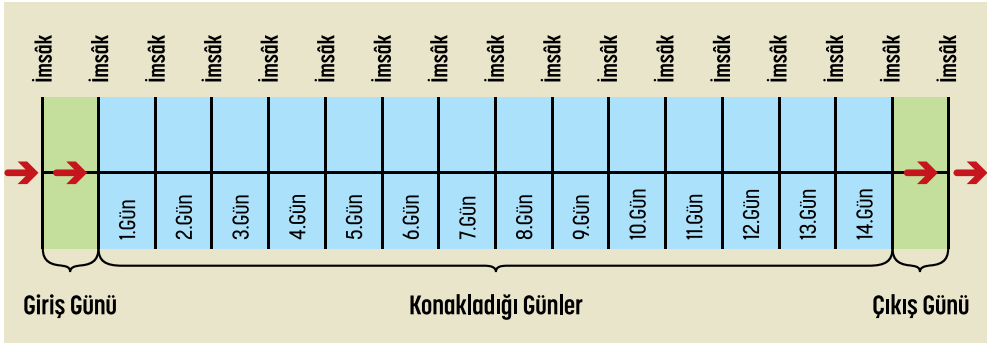
Sual-10: Şehrinden 135 km. mesafedeki şehre gidip, giriş ve çıkış günleri hariç orada 14 gün kalan kimse, yolda ve vardığı şehirde seferî olur mu, namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Yolda ve giriş çıkış günleri hâric 14 gün, giriş çıkış günleri dâhil 16 gün kaldığı şehirde seferî olur. 4 rekâtlı farz namazlarını 2 rekât kılar.

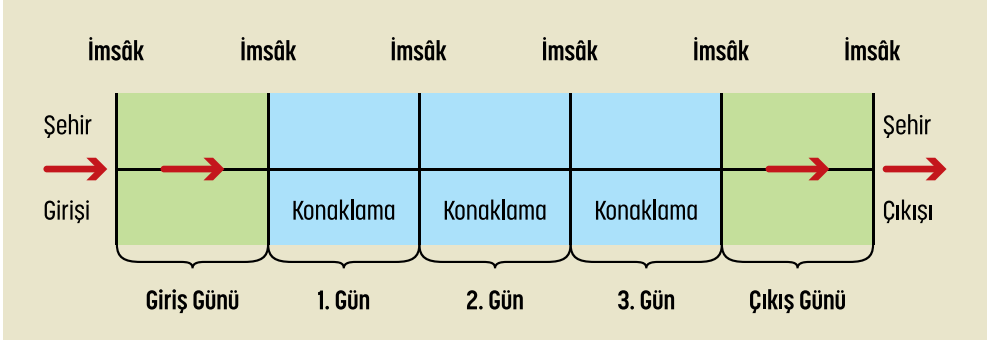
Giriş ve Çıkış Günleri Ne Demektir?

Hanefî Mezhebine göre:

İslâm Ahlâkı: İslâm dîninin bildirdiği ahlâk. İslam terbiyesi ile elde edilen, ruhu ve kalbi koruyan bilgiler, güzel huylar.

Mâlikî Mezhebine göre:

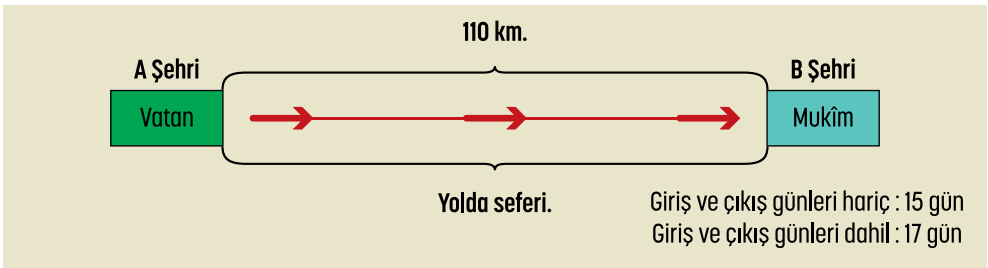

Kaide

Bir günün başlangıcı, imsâk ile başlar. Hanefî mezhebinde giriş ve çıkış günleri hariç, 14 gün kalınca orada seferî olunur. Mâlikî mezhebinde ise, giriş ve çıkış günleri hariç 3 gün kalınca orada seferî olunur.

Sefere çıkan kimse, sabah ezânları okunurken bir şehre girse, o gün giriş günüdür, kalacağı günlerden sayılmaz. Vardığı yerdeki ilk günü, ertesi imsâktan itibaren başlayacaktır. Sabah ezânlar okunurken veya sonraki imsâka kadar misâfir kaldığı şehirden çıksa, o gün de çıktığı gündür, o da sayılmaz.

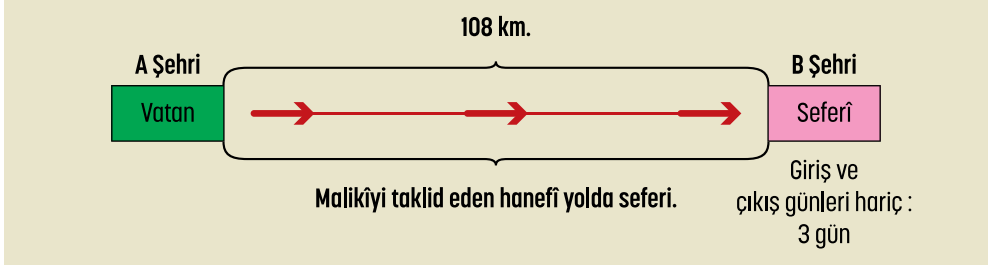
Sual-11: Şehrinden 110 km. mesafedeki şehre gidip, orada giriş ve çıkış günleri dâhil 17 gün kalan kimse, yolda ve vardığı şehirde seferî olur mu, namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Yolda seferî olur, 4 rekâtlı farz namazlarını kısaltarak 2 rekât kılar. Giriş ve çıkış günleri hariç 15 gün kaldığı yerde namazlarını kısaltmadan kılar.

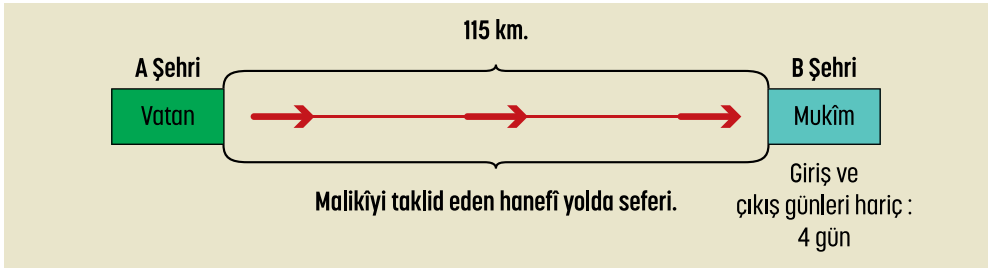
İslâm Âlimi: İslâmiyeti, dînî ilimlerin bütün inceliklerini ve zamânın fen bilgilerini lüzûmu kadar bilen, ilim, amel ve ihlâs sâhibi âlim.
İslâm Fıtrati: Her çocuğun müslümanlığa elverişli olarak doğması.

Sual-12: Mâlikî mezhebini taklit eden bir Hanefî, şehrinden 108 km. mesafedeki şehre gidip, giriş ve çıkış günleri hariç orada 3 gün kalsa, yolda ve vardığı şehirde seferî olur mu, namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Yolda ve kaldığı yerde seferî olur. 4 rekâtlı farz namazlarını 2 rekât kılar.

Sual-13: Mâlikî mezhebini taklit eden bir Hanefî, şehrinden 115 km. mesafedeki şehre gidip, giriş ve çıkış günleri hariç orada 4 gün kalsa, yolda ve vardığı şehirde seferî olur mu, namazlarını nasıl kılar?

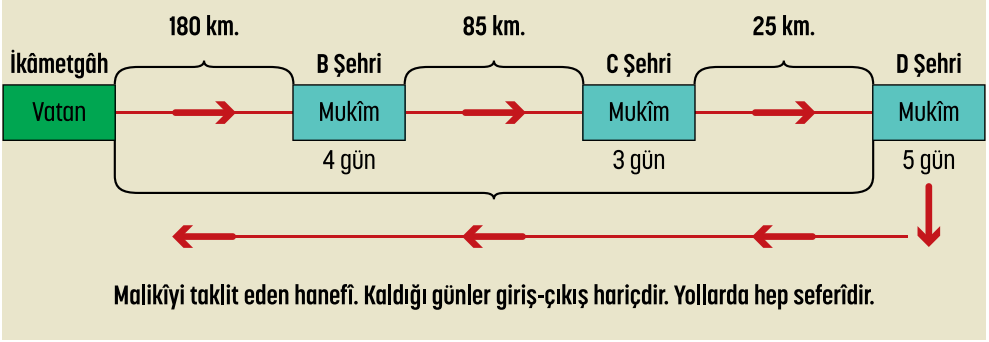

Cevap: Yolda seferî olur, 4 rekâtlı farz namazlarını 2 rekât kılar. 4 gün kaldığı yerde namazlarını kısaltmadan kılar.

*Gel kardeşim, inkâr etme, kıl insâf!
Kıymetli ömrünü eyleme isrâf!*

Sual-14: Mâlikîyi taklit eden bir Hanefî, şehrinden bir program yapıp sefere niyet ederek 180 km. uzaktaki B şehirde giriş çıkış hariç 4 gün kalacak, sonra 85 km. uzaktaki C şehirde 3 gün kalacak, daha sonra 25 km. uzaktaki D şehirde 5 gün kalıp memleketine dönecektir. Gittiği yollarda ve yerlerde seferî olur mu, namazlarını nasıl kılar?

İSLÂMİYYET: İslâm dîni. Allahü teâlânın Cebrâil ismindeki melek vâsıtası ile, sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselâma gönderdiği, insanların dünyâda ve âhirette râhat ve mes'ûd olmalarını sağlayan usûl ve kâideler, emirler ve yasaklar.

Cevap: B şehrine giderken yolda seferîdir. Orada, Mâlikîye göre 3 günden fazla kaldığı için mukîm olur, namazlarını tam kılar. Sonraki yolculuklarının toplamı 110 km.dir. Yollarda da seferîdir. Namazlarını kısaltarak kılar. İkinci kaldığı C şehrinde 3 gün misâfirliği devam ediyor. Son kaldığı D şehrinde 5 gün mukîm olur, namazlarını tam kılar. Geri dönüş yolunda seferîdir.

Dinimiz İslam-Sual-28: Seferilikte giriş ve çıkış günleri ne zaman başlar, ne zaman biter?

Cevap: Giriş çıkış gününde ölçü, imsâk vaktidir. Sefere çıkan kimse, sabah ezânları okunurken bir şehre girse, o gün giriş günüdür, kalacağı günlerden sayılmaz. Vardığı yerdeki ilk günü, ertesi imsâktan itibaren başlayacaktır.

Sabah ezânlar okunurken misâfir kaldığı şehirden çıkarsa, o gün de çıktığı gündür, o da sayılmaz.

Hanefî’de sefer mesafesi 104 km, misâfir olma müddeti de 14 güne kadardır. Giriş-çıkış günleri ile beraber 16 gün kalırsa seferî olur. Çünkü giriş-çıkış günleri sayılmadığı için 14 gün kalmış oluyor. 14 gün kalınca, 14 sabah namazı kılar. Bir girişte, bir de çıkışta sabah namazı kılınmış olur ki, hepsi 16 sabah namazı eder. Bu durumda, 14 sabah namazı değil, en fazla 16 sabah namazı kılan Hanefîde seferî oluyor, mukîm olmuyor. **Giriş-çıkış günleriyle beraber, 17 veya daha fazla gün kalırsa, yâni 17. sabah namazını kıldığında Hanefîde mukîm olur.**

Mâlikî, Şafii ve Hanbelî’ de, 80,640 kilometre mesafeye gidip, giriş ve çıkış günleri hariç, 3 güne kadar seferî olma, yâni misâfir kalma müddeti vardır. 4 veya daha fazla gün kalan mukîm olur.

3 gün kalınca, 3 sabah namazı kılar. Bir girişte, bir de çıkışta sabah namazı kılınmış olur ki, hepsi 5 sabah namazı eder. Bu durumda, 3 sabah namazı değil, en fazla 5 sabah namazı kılan seferî oluyor, mukîm olmuyor.

İslâm İlimleri: Müslümânların öğrenmesi lâzım olan bilgiler.

İSLÂMİN ŞARTLARI: İslâmın, müslüman olmanın beş temel şartı; kelime-i şehâdet getirmek, namâz kılmak, zekât vermek, oruç tutmak ve hacca gitmek.

Giriş-çıkış günleriyle beraber, 6 veya daha fazla gün kalırsa, yâni 6. sabah namazını kıldığında Mâlikî, Şafii ve Hanbelî’de mukîm olur.

Demek ki, bir kimse, bir yere güneş doğarken girse, o gün giriş günü olduğu için hesaba katmaz. Ayrılacağı zaman da, imsâktan sonra, meselâ güneş doğarken veya gece imsâktan önce oradan çıkarsa, o günü de hesaba katmaz.

Tam İlmihâl: 5- Namazların Cem Edilmesi:

(Fetâvâ-i fıkhiyye)de buyuruyor ki, (Seferde, ikinci ile cem ederek kılmak için, öğleyi gecikdirse, öğle vakti çıkdıktan sonra, mukîm olsa, önce öğle namazını kazâ eder. Öğleyi kazâyâ bıraktığı için günâha girmez.)

Dişinde kaplama veyâ dolgu olduğu için mâlikî veyâ şâfi’î mezhebini taklîd eden, üç günden çok ve onbeş günden az kaldığı yerde, farzları kasr etmemeli, dört rek’at kılmalıdır. Kasr ederse, iki rek’at kıldığı farzları mâlikî ve şâfi’î mezhebine göre sahîh olmaz. Dört rek’at kılsa, hanefîde mekrûh olur, günâh olur ise de, sahîh olur. Derisi, yabancı kadına değince veyâ namazda abdesti bozulunca, mâlikî mezhebine göre, namazının sahîh olması da, böyledir. **Bu kimsenin, seferî olarak kaldığı yerde, harac olmadan, namazlarını cem edemeyeceği bildirilmiştir.**

Seferî olanın, diğer üç mezhebi taklîd ederek, vâsıta yolda durduğu zaman, öğle ile ikindiye ve akşam ile yatsıyı birleştirerek kibleye karşı, ayakda kılması daha iyi olur.

Mâlikî ve şâfi’î mezheplerinde, günâh olmıyan seferde, yâni 80 kilometreden ziyâde süren seferde, ikindiye öğle namazı vaktinde ve yatsıyı akşam namazı vaktinde takdîm ederek veyâ öğleyi ikindi vaktinde ve akşamı yatsı vaktinde tehîr ederek iki namazı bir arada kılmak câizdir.

Yola çıkmadan namaz kasr ve cem edilemez.

Dört günden az kalmak niyyet ettiği yer (seferî yer) olur. Bu yerde kasr eder ve harac olunca, cem edebilir.

Yola çıkmadan ve yolculuk bitdikden sonra dört rek’at olan farzların iki rek’at kılınmayacağı ve iki vaktin namazının birlikde kılınmayacağı, bildirilmektedir.

Dinimiz İslam-Sual-29: Hanefî’de seferde iken, iki namazı birleştirmek câiz mi?

Cevap: Hanefî’de seferde iken iki namazı birleştirmek asla câiz değildir. Ancak ihtiyaç ve zaruret olunca diğer üç mezhepten birini taklit ederek kılar. Seferde bir harac yâni zorluk yoksa iki namazı birleştirmek haramdır.

İSMET: Masumluk, günâhsızlık; günâhlardan sakınma, kötü ve çirkin şeylerden uzak durma. Peygamberlerin, peygamber oldukları bildirilmeden önce ve sonra, bilerek veya bilmeyerek günâh işlemekten korunmuş olmaları. Peygamberlerin sıfatlarından.

Dinimiz İslam-Sual-30: Diş dolgusu veya başka bir sebeple Mâlikî mezhebini taklit eden, harac [meşakkat, zorluk, sıkıntı] olmasa da, seferde öğle ile ikinci ve akşam ile yatsı namazlarını cem ederek kılabilir mi?

Cevap: Hayır, harac olmadan cem edilmez. Mâlikî'yi taklit eden kendi mezhebinden çıkmış sayılmaz. Harac olmadan, Hanefî mezhebine aykırı olan hükümlere uyulmaz. Mâlikî taklit edilmese de, harac olunca, o anda üç mezhepten biri taklit edilerek, cem edebilir. Cemin yapılabilmesi için harac şarttır. Seferde trenle giden bir kimse, trende namazlarını ayakta kılamazsa, tren durduğu zaman takdim ve tehirle kılar.

Dinimiz İslam-Sual-31: Mâlikî mezhebini taklit eden bir Hanefînin seferîlik süresi ne kadardır? Seferîlik süresine, vardığı ve ayrıldığı günler dâhil mi olur?

Cevap: Girdiği ve çıktığı günler hariç, 3 gün kalırsa seferî olur, 4 gün kalan Mukîm olur. Giriş çıkış günleri dahil 6 gün kalan mukîm, 5 gün ve daha az kalan seferî olur.

Dinimiz İslam-Sual-32: Hanefî mezhebinde olup da, Mâlikî mezhebini taklit eden birinin Seferîlik konusunda, mesafe ve ikâmet süresi olarak Mâlikî mezhebini mi esas alması gerekir?

Cevap: Mesafe olarak Hanefî, ikâmet süresi olarak Mâlikî mezhebi esas alınır. Çünkü kendi mezhebimizden çıkmadığımız için, taklit ettiğimiz mezhebin farzlarına uyuyor, müfsitlerinden kaçıyoruz. Kilometre olarak Hanefîde 104 kilometreden önce seferî olunmaz. Seferî olmak için gün olarak da, Mâlikî esas alınır. Yâni giriş çıkış hariç dört gün kalan mukîm olur.

Dinimiz İslam-Sual-33: Mâlikî'yi taklit ediyorum. Sefer uzunluğundaki bir yerde 3 gün kalmak üzere niyet etmiştim. Buraya geldikten sonra, birinci gün namazları Seferî olarak kıldım. Fakat niyet ettiğim 3 günden ayrı olarak, 4 gün daha kalacağım anlaşıldı. Seferîliğim bozuldu mu? Artık Mukîm mi oldum? Seferî olarak kıldığım namazlar sahih oldu mu?

Cevap: Önce kıldığınız namazlar sahih oldu. Daha fazla kalmaya niyet ettiğiniz andan itibaren Mukîm oldunuz. Namazlarınızı artık 4 rekât olarak kılacaksınız. Mâlikî mezhebine göre, giriş ve çıkış günlerinden başka üç günden ziyade kalmaya niyet ettiğiniz bir yere girince yahut dört günden önce biteceğini sandığınız işin, ikişer üçer gün uzaması halinde, gittiğiniz yerde onsekiz güne kadar Seferî olursunuz. Onsekiz günden sonra artık mukîm olursunuz. Şafii'de de böyledir.

İSNÂD: Dayandırma, sened gösterme.

İSRÂ: Peygamber efendimizin Mi'rac gecesi Burak'la Mekke-i Mükerrreme'den Kudüs'e götürülmesi.

Bu üç mezhepten birini taklit eden Hanefî, mesafe olarak kendi mezhebindeki mesafeye yâni 104 km.ye uyar. İkâmet süresinde ise, taklit ettiği mezhebe uyması gerekir.

Dinimiz İslam-Sual-34: Mâlikî mezhebine göre, giriş ve çıkış günlerinden başka üç günden ziyade kalmaya niyet ettiği bir yere girince, yahut dört günden önce biteceğini sandığı işi için gittiği yerde onsekiz günden çok kalınca Mukîm olur ne demektir?

Cevap: Meselâ dört günden az kalırım diye İzmir'e gidiyorsunuz, işiniz çıkıyor, iki gün daha kalmanız gerekiyor, iki gün sonra bitmiyor, üç gün daha kalmak gerekiyor, böyle 2 veya 3 gün kalınca 18 güne kadar seferî olursunuz. Bu durumda Hanefî'de ise ömür boyu seferî olur.

Dinimiz İslam-Sual-35: Mâlikî'yi taklit ediyorum. Sefere çıkacağız. Bir işimiz var. Hemen olursa bir iki gün içinde döneceğiz. İş uzarsa bir haftaya kadar niyetlendik. Namazları seferî olarak mı kılacağız?

Cevap: Kalacağınız gün kesin olmadığı için hep seferî olursunuz. Dört rekâtlıları iki kılacaksınız.

Dinimiz İslam-Sual-36: Mâlikî mezhebini taklit eden Hanefî, sefere niyet ediyor. Çalıştığı şirkete varınca arabanın kilometre göstergesi 103,3 km.yi gösteriyor, seferî sayılır mı? Yoksa şirketin bulunduğu şehir sınırı mı dikkate alınır?

Cevap: Önce çıkış yeri önemli. Şehrin mezarlık, fabrika, kışla, ırmak gibi şehir dışı sayılan bir yerden itibaren kilometre tutulur. Vardığı yerde de aynı şeyler kışla, fabrika, mezarlık gibi bir yerine varınca km.ye bakılır. Eğer bu ara 104 km ise seferî olur. Şirketin yeri önemli değildir.

Dinimiz İslam-Sual-37: Seferî iken, öğleyi ikindi vaktine tehir ettik. Gideceğimiz yere varınca mukîm olduk. Vardığımızda İkinci vakti de hâlâ çıkmamışsa, öğle ve ikindiyi cem ederken dört mü yoksa iki mi kılarız?

Cevap: Artık mukim olunca cem edilmez. Öğle, iki rekat olarak kazâ edilir. Kazâya bir özürle kaldığı için günâh olmaz. İkinci de dört rekat olarak kıılır.

Dinimiz İslam-Sual-38: Otobüs yolcuğunda namazların kaçmaması için birleştirmek câiz olur mu?

Cevap: Evet.

İSRÂF: Gereksiz yere yapılan harcama. Tebzîr. Malı, İslâmiyet'in ve mürüvvetin uygun görmediği yâni lüzumsuz, fâidesiz yerlere sarf etmek, dağıtmak.

İSRÂİL: İshâk aleyhisselâmın oğullarından Yâkûb aleyhisselâmın diğer adı.

Dinimiz İslam-Sual-39: Akşamla yatsıyı akşam vakti cem ederken vitir namazı da cem edilecek mi?

Cevap: Vitir cem edilmez. Gecenin müsait bir zamanında kılınır. İmsâk vaktine kadar kılınır. Vitri geç kılmak daha iyidir.

Dinimiz İslam-Sual-40: Arabada, vapurda hareket halinde bir vasıta için ineme durumu varsa, Şafii'yi taklit ederek öğleyle ikindiye akşamla yatsıyı cem edebilir miyiz, Mâlikî'yi taklit de yapabilir miyiz? Mezhepleri taklit ettiğimiz ve iki namazı bu şekilde cem ettiğimiz için günâh olur mu?

Cevap: Seferde Şafii'de de Mâlikî'de de iki namazı cem etmek câizdir. Eğer seferde değilse cem etmek câiz olmaz. Şayet mukîm iken bir zaruret varsa, o zaman Hanbelî mezhebi taklit edilerek iki namaz cem edilebilir.

Dinimiz İslam-Sual-41: Bir zaruret veya harac [zorluk] sebebiyle bir mezhebi, bir hususta taklit ederken, o husustaki o mezhebin bütün şartlarına da riayet etmek gerektiğini, şartlarına riayet etmeden bir mezhebin bir hükmünü almanın veya mezheplerin kolay olan hükümleri ile amel etmenin “Telfik” olup haram olduğunu biliyoruz. Ancak taklit ettiğimiz bir mezhebin bir veya birkaç şartına elde olmadan uyamazsak, taklidimiz sahih olmaz mı? Meselâ ağızda dolgusu olan Hanbelî'yi taklit edemez. Ama ibâdeti kaçırmamak için, Hanbelî'yi taklit ederek iki namazı cem etmesi sahih olur mu?

Cevap: Evet sahih olur. O zaman uyabildiği kadar bütün şartlarına uyar, uyamadıkları affolur. Çünkü başka çare kalmamıştır. Mukîm iken de, namazları vaktinde kılmak bazen zor olabilir. Bunlardan bazıları aşağıdadır:

Mukîm İken Namazları Vaktinde Kılmanın Zor Olabileceği Hâller

1- Seferî uzaklıkta olmayan yolculuklarda da, namazları vaktinde kılma ihtimali olmayabilir.

2- Ameliyat yüzünden doktor, namazını kaçırabilir.

3- Ebe doğumda iken namaz vakti çıkabilir.

4- Boğulmakta olan bir insan kurtarmaya çalışılırken namaz vakti çıkabilir.

5- Ameliyat olan, namazları vaktinde kılamayabilir.

6- Hasta olanın namazları vaktinde kılması zor olabilir.

7- Âmâ [kör] olan vakti bilmediği için, bir namazı kaçırabilir.

8- Yer altında çalışan işçiler, vakitleri şaşırabilirler.

9- Dağda, çölde, kışta kalıp vakitleri anlamaktan zorluk çeken olabilir. Evinden

İSRÂFİL aleyhisselâm: Dört büyük melekten biri.

Kıyâmet kopacağı vakit sûr denilen boruyu üfürmekle vazifeli olan melek.

İSTİDÂT: Bir şeyin elde edilmesine olan yatkınlık, doğuştan gelen kâbiliyet, kavrayış.

uzakta iken, yağmur, çamur, fırtına sebebiyle namazı kaçırabilir. Namaz kılarken malı çalınabilir

10- Güvenlik görevlisi, namaz kılarken canına veya iş yerine zarar gelebilir.

11- Bir iş yerinde, namaz kıldırılmayabilirler. Tuvalette bile kılma imkânı olmayabilir.

12- Namaz kılarken düşmanların veya anarşistlerin, eşkıyaların bir zarar verme ihtimali olabilir.

13- Namaz kıldığı görülürse işinden atılabilir.

14- Yeni Müslüman olmuş kimse, namaz kıldığı görülürse bir zarara uğrayabilir.

15- Ailesi ve yakınları namaz kılmasına izin vermeyebilir.

16- Uçakta abdest alması ve namaz kılması zor olabilir.

17- İmtihana giren kimseler namaz vaktini kaçırabilir.

18- Mescidi olmayan otel, restaurant, havaalanlarında, uluslararası toplantılarda, gayrimüslimlerin de katıldığı iftar yemeklerinde namaz kılmak, fitneye sebep olabilir.

19- Önemli bir toplantıda bulunan bir memur, toplantıyı bırakırsa işine zarar gelebilir.

20- İstanbul gibi trafik problemi çekilen bir yerde, arabası ile giderken trafik sıkışıklığından dolayı, evine ulaşamayıp yolda da, abdest alıp namaz kılacak yer bulunamayabilir.

21- Ders saatleri uygun gelmeyen öğrenciler, abdest alacak ve namaz kılacak yer bulamayabilir.

22- Abdest almakta veya teyemmüm etmekte meşakkat çekilebilir.

23- Bir akıntısı olmak, idrar ve yel kaçırmak gibi abdesti bozan özürlerde ve bunlara benzer hallerde iki namazı cem etmek, yâni birleştirip bir vakitte kılmak gerekebilir.

Bunlara benzer başka durumlar da olabilir. **Böyle durumlarda Hanbelî mezhebi taklit edilerek iki namazı cem etmek, yâni birleştirip bir vakitte kılmak câiz olur.** Bunlar, namaz kılmanın ne kadar önemli bir ibâdet olduğunu ve namazı kaçırmanın ise, ne büyük günâh olduğunu göstermektedir. **(Düşman karşısında sa-vaşırken bir farz namazı kılmak mümkün iken kılmamanın cezası, 700 büyük günâha bedeldir.)** [Cami-ül fetava]

*Kalbini nefsin arzûsundan korusun,
Dışın gibi için dahî olsun sâf!*

◆ ◆ ◆

İSTİBRÂ: Erkeklerin idrâr yolunda idrar damlası bırakmamak için bevl yapıldıktan sonra, mesânenin yaşlığı gidinceye kadar gezinerek, yürüyerek, öksürerek veyâ sol tarafa yatarak vakit geçirmesi.

◆ ◆ ◆

Tam İlmihâl: 6- Araçda Namaz Kılmak ve Kibleye Dönmek:

Hayvan üzerinde kibleye karşı durup, namazda iken, hayvan kibleden dönerse, farz namaz kabûl olmaz. Bir rükûn kadar kibleden ayrılmamalıdır. [Araba, tren de böyledir.] Giden gemide farzları, özsüz oturarak kılmak, iki imâma göre câiz değildir. Baş dönmesi özrdür. İmâm-ı a'zam "rahmetullahi aleyh", ayakda kılması iyi olur buyurdu. Giden gemide ve trende, farz namaza, kibleye karşı durup, secde yeri yanına pusula koymalı. Vapur ve tren döndükçe, kendisi kibleye karşı dönmelidir. Yâhud başka birisi, sağa sola döndürmelidir. Namazda göğsü kibleden ayrılırsa, namazı bozulur. Çünkü, vapur, tren, ev gibidir. Hayvan gibi değildir. Rükû ve secdeleri yapabilen kimsenin, gemide nâfile namazları da îmâ ile kılması câiz olmaz.) **(Hidâye)** ve **(Nihâye)**de, (Yanaşmış gemide farz kılmak câizdir. Dışarı çıkıp karada kılmak iyi olur) diyor. **(Behce)**de diyor ki, **(İstanbul'dan kayıkla Üsküdar'a giderken, öğle vakti çıkacak olsa, öğleyi oturarak kılması câiz olur.)** **Seferî olmadığı için, şâfi'yi (veya mâlikîyi) taklîd ile, öğleyi ikindi ile birlikde kılamaz.**

(Merâkıl-felâh)da diyor ki, (Nâfileleri özsüz oturarak kılmak câizdir. **Yalnız sabâh namazının sünnetini ayakda kılar. Nâfileleri oturarak kılan, sevâbın yarısını verir.** Rükû için eğilir. Secde için, başını yere koyar. Yâhud, rükû için ayağa kalkar ve sonra rükûa eğilir. Ayakda kılamıyan, oturarak kılar. Rükû için eğilir. Secde için, başını yere koyar. Secde için, başını yere koyamıyan kimse, îmâ ile kılar.)

Dinimiz İslam-Sual-42: Talebeler olarak geziye gidiyoruz. Arabada namaz kılmam gerekebilir. Nasıl yapacağım?

Cevap: Arabada mecbur kalmadıkça kılınmaz. İki namaz cem ederek kılınabilir. Arabada kılmak zorunda kalırsanız bağdaş kurarak veya diz üstü oturmanız gerekir. Ayakkabıyı çıkartmanız gerekir. Kibleye karşı ima ile kılınır.

Dinimiz İslam-Sual-43: Araba devamlı hareket ederken kibleye doğru nasıl kılabilirim? İma ile nasıl kılınır?

Cevap: İmâ demek rükû için biraz eğilmek, secde için ondan fazla eğilmekle olur. Hastalar da böyle yapar. Yollar hep virajlı değil, düz yolda giderken zaten iki rekât kılacaksınız, en kısa sûreleri okursunuz, kibleye dönersiniz öyle kılarırsınız. Ama mecbur kalmadıkça arabada kılınmaz. Bu gibi sefer durumlarında Mâlikî mezhebini taklit ederek iki namazı birleştirip kılarırsınız.

İSTİDRÂC: Kâfirlerde, fâsıklarda veya günâhı çok olanlarda görülen âdet dışı, hârikulâde, olağanüstü hâller. Derece derece kıymetini indirmek.
İSTİFÂDE: Faydalanma, yararlanma. Feyz alma. Aşağıya fayda verme.

Dinimiz İslam-Sual-44: Uçakla ABD'ye gideceğim. Öğle namazı vakti girmeden İstanbul'dan ayrılmış oluyorum. Öğleyi nasıl kılacağım?

Cevap: İki yol var:

1- Uçakta kılınabiliyor. Arka kısımda ayakta kılma imkânı var. İki rekât farzını kılıyorsunuz o kadar.

2- Eğer uçakta ayakta kılma imkânı olmazsa, inince ikindi ile cem edip kılarım diye karar verirsiniz. Uçaktan inince, Mâlikî mezhebini taklit ederek, sünnet kılmandan iki rekât öğle, iki rekât da ikindi namazını beraber kılarırsınız. İkinci vaktinde de Amerika'ya varamayacaksanız, ayakta kılma imkânı da olmazsa, o zaman uçakta iken, koltukta diz üstü veya bağdaş kurup oturarak imâ ile namazınızı kılarırsınız. Zaten gelirken bunu mecburen yapacaksınız. Zira vakitler havada iken geçiyor.

Dinimiz İslam-Sual-45: Akşamı kıldıktan sonra, çok hızlı giden bir uçak ile batıya gidince, güneşi görse, güneş batınca akşamı tekrar kılar mı?

Cevap: Evet, tekrar kılar. Çünkü vakit esastır.

Dinimiz İslam-Sual-46: Bir süre için Amerika'dayız. Namaza eve yetişemeyeceğimiz zaman arabayı bir kenara çekip kibleyi bularak ayaklarımızı altımıza toplayarak araba içinde imâyla namaz kılıyoruz, olur mu?

Cevap: Ayakta kılmalısınız. Ayakta kılma imkânı yoksa o zaman oturarak bahsettiğiniz şekilde kılabilirsiniz. Fakat ayakta kılınacak yerler bulunur. Başkalarının namaz kılarırken kadınları görmeleri namazı bozamaz.

*Ebedî saâdete, ihlâsla talip olan,
Kavuşur çok nimete, Tam İlmihâl okuyan!*

*Kitâb, altın bir kafes, ilim içinde kuştur,
Kafesi satın alan, kuşa mâlik olmuştur.*

*Sarıl kitaplara ki, kalbin nûr ile dolsun,
Her gün okuyacağın doğru ilmihâl olsun!*

*İlmihâli okuyup dînimizi bilelim,
Namazı doğru kılıp, kalbden pası silelim.*

İSTİĞFÂR: Af dilemek. Tövbe etmek. Yalvarmak. Allahü teâlâdan bağışlanmasını istemek. "Estağfirullah, Allah'ım beni affet" demek.

İSTİGÂSE: Hak teâlâdan sevdiği kullarını vesîle ederek şefâat dileme, yardım isteme.

Tam İlmihâl: 7- Misâfirin Vardığı Yerde Kılacağı Namaz:

Misâfir farzı dört rek'at kılsa, son iki rek'atı nâfile olur. Misâfirin bunları dört kılması hanefide mekrûh (günâh) olur. [Dürr-ül-muhtâr] **Emri dinlemediği için ve nâfilenin iftitâh tekbîrini terk ettiği için ve farzın selâmını terk ettiği için ve nâfileyi farz ile karıştırdığı için, günâh olur.** Tevbe etmezse Cehennem gidebilir. Unutarak dört rek'at kılan kimse secde-i sehv yapar.

Misâfir olan imâm, yanılarak dört rek'at kılsa, buna uymuş olan mukîmin namazı fâsid olur. İkinci rek'atde oturmazsa, farzı kabûl olmaz.

Dinimiz İslam-Sual-47: Ankara'dan Fatih'e, üç gün kalıp tekrar Ankara'ya dönmek üzere gitmeye niyet ettim. Öğleyi ve ikindiye Seferî olarak kıldım. Fatih'te nikâhım kıydı. Gece de zifafa girdim. Yatsıyı Seferî kılarken, zifafa girince vatan-ı aslimin değiştiğini hatırladım. Namazımı mukîm olarak dört rekât kıldım. Bir mahzuru oldu mu?

Cevap: Fatih, artık vatan-ı asliniz olduğu için mahzuru olmadı. Yeni bir vatan-ı asli edinene kadar, Fatih'te hep mukîm olursunuz.

Dinimiz İslam-Sual-48: Bir kimsenin vatan-ı aslisi İstanbul, namazda Mâlikî mezhebini taklit ediyor. Çalıştığı iş yerinden 21 gün yıllık iznini alarak yola çıksa, niyet olarak da 2 gün Bursa'da 6 gün İzmir'de 8 gün Niğde'de birkaç gün Mersin'de ve günü birlikte Hatay'a giderim diye niyet etse, gittiği yerlerde bu kişi namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Hanefî olanlar hep Seferî olarak kılar. Mâlikî olanlar da giriş çıkış günleri hariç, 4 gün kaldığınız yerlerde Mukîm, üç gün kaldığınız yerlerde Seferîsiniz.

Dinimiz İslam-Sual-49: Seferî, unutarak veya kasten 4 rekât kılsa ne yapar? Misâfir olan imâm, yanılarak dört rekât kılsa buna uymuş olan mukîmin namazı ne olur?

Cevap: Misâfir kasten farzı dört rekât kılsa, son iki rekâtı nâfile olur. Emri dinlemediği için ve nâfilenin iftitâh tekbirini ve farzın selâmını terk ettiği için ve nâfileyi farz ile karıştırdığı için, günâh olur. Unutarak dört rekât kılan kimse secde-i sehv yapar. Mukîm olanın namazını yeniden kılması lâzım olur.

Dinimiz İslam-Sual-50: Seferî olan, öğleyi, ikindiye ve yatsıyı 4 rekât olarak kılsa, daha sonra hatırına gelse kazâ etmesi gerekir mi?

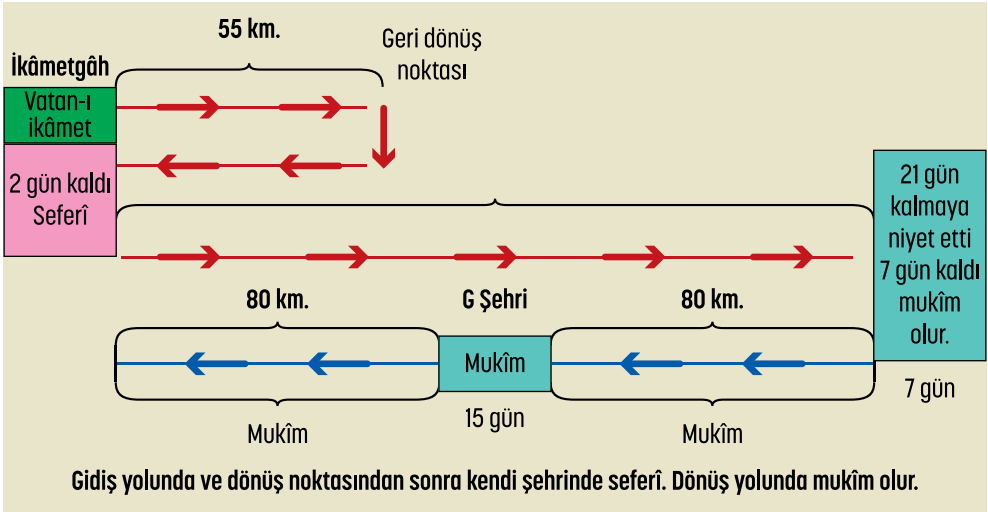
Cevap: Gerekmez.

İSTİHÂRE: Bir işin hakkında hayırlı olup olmadığını anlamak için abdest alıp iki rekat namaz kıldıktan sonra bu husustaki duayı okuyarak o işle ilgili rüya görmek üzere uykuya yatmak.

Tam İlmihâl: 8- Misâfirin Vardığı Yerde Namaz Kılarken Niyetini Değiştirmesi:

(Misâfir, yanılarak üçüncü rek'ate kalkarsa,) Üçüncü rek'atin secdesini yapmadan, o şehirde onbeş gün kalmağa niyet ederse, o farzı dört rek'at kılması lâzım olur. Fekat, üçüncü rek'atin kıyâmını ve rükûunu tekrarlaması lâzım olur. Çünkü, bu ikisini nâfile olarak yapmışdı. Nâfile olarak yapılan ibâdet farz yerine geçemez.

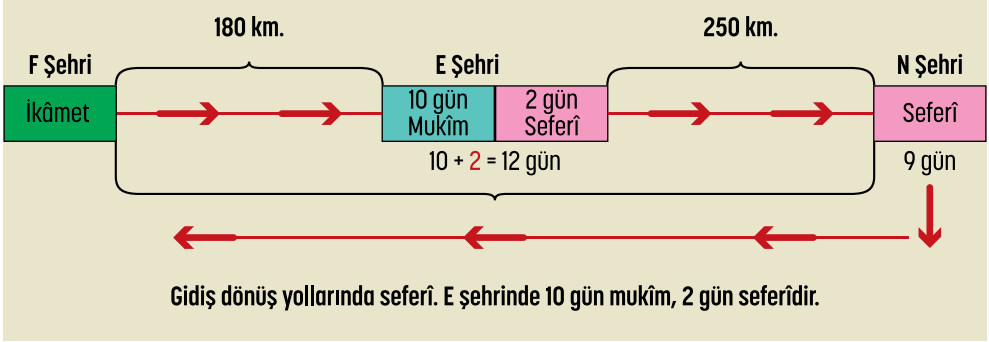
Sual-15: İkâmet ettiği F şehrinden 160 km. uzaktaki E şehrinde 21 gün kalmak üzere yola çıkan bir kimse, 55 kilometre sonra unuttuğunu almak üzere vatan-ı ikâmetine geri dönse ve orada 2 gün kalsa, sonra E şehrine ulaşırsa, orada 7 gün kaldıktan sonra niyet değiştirip gidiş yolu üzerindeki ve 80 km. mesafedeki G şehrine dönüp 15 gün kalsa gittiği yollarda ve gidiş ve dönüşteki yerlerde namazlarını nasıl kılar?

Cevap: İkâmet ettiği yerden sefer niyetiyle çıkan kimse, 55'inci km.de tekrar şehrine dönüyor. Yola çıkarken sefere niyet ettiği için, şehrine dönüş yolunda da, vatan-ı ikâmetinde de 2 gün Seferîdir. Oradan 160 km.deki E şehrine kadar yolculuğu da seferîdir. 21 gün kalacağı yerde Mukîm olur. Mukîm olduğu 7 gün sonunda niyet değiştirip, 80 km. mesafedeki G şehrine gittiği ve 15 gün kaldığı için yolda ve bu şehirde mukîm olur. Geri kalan 80 km.lik mesafe, sefer mesafesi olmadığı için yolda da namazlarını mukîm olarak kılar.

İSTİHÂZA: Kadınlarda âdet ve lohusalık dışında gelen ve oruç ile namaza mânî olmayan kan. Özur kanı. Fâsid kan. İstihâza kanı hastalık alâmeti olup uzun zaman akması tehlikeli olur. Tabîbe mürâcaat etmelidir.

Sual-16: İkâmet ettiği F şehrinden 160 km. uzaktaki E şehrinde 21 gün kalmak üzere yola çıkan bir kimse, E şehrinde 10 gün kaldıktan sonra niyet değiştirip burada 2 gün daha kalıp 250 km uzaklığındaki N şehrine gidip 9 gün kalmaya karar verse, gittiği yollarda ve gidiş ve dönüşteki yerlerde namazlarını nasıl kılar?

Cevap: E şehrine varıncaya kadar seferîdir. Orada 21 gün kalmaya niyet ettiği için mukîm olur, namazlarını tam olarak kılar. 10. gün, sefer mesafesi kadar yola gitmeye karar verdiği ana kadar mukîmliği devam eder. Karar verdiği andan itibaren son 2 gün orada seferî olur. N şehrine varıncaya ve orada kalacağı 9 gün ve dönüş yolculuğunda hep seferîdir, namazlarını kısaltarak kılar.

Sual-17: Vatan-ı ikâmetinden 135 km. mesafedeki bir yere sefer niyetiyle çıkan bir kimse, 95 km. gittikten sonra vazgeçip geri dönse, oraya kadar ve ondan sonra namazlarını nasıl kılar?

Cevap: 95. km. ye kadar seferîdir, namazlarını kısaltarak kılar. 95'inci km. den itibaren mukîm olur.

İSTİKÂMET: Doğruluk. Dürüstlük. Yön. Allahü teâlânın beğendiği, doğru, hak yolda bulunma. Doğru itikat ve doğru amel üzere olmak.

İSTİKBÂL-İ KIBLE: Namaz kılariken kibleye dönmek. Namazın farzlarından.

Dinimiz İslam-Sual-51: 10 gün kalmak niyetiyle İstanbul'dan Ankara'ya gittim. Seferî olarak, öğlenin farzını kılmaya başlamıştım. Birinci rekâttayken, 20 gün kalmaya karar verdim. O namazı Mukîm olarak dört rekât kıldım. Namazım sahih oldu mu?

Cevap: Evet, sahih oldu; çünkü o andan itibaren, artık Mukîm oldunuz.

Dinimiz İslam-Sual-52: 20 günden fazla kalmak niyetiyle İstanbul'dan Ankara'ya gittim. Mukîm olarak öğlenin farzını kılmaya başlamıştım. Birinci rekâttayken, arkadaşım geldi, "acilen İstanbul'a geri dönüyoruz, namazı kıl hareket ediyoruz" dedi. O namazı Seferî olarak iki rekât kıldım. Namazım sahih oldu mu?

Cevap: Evet, sahih oldu; çünkü o anda, Seferî olduğunuz anlaşıldı. 15 gün kalıp mukîm olsaydınız, Ankara'dan çıkmadan Seferî olamazdınız.

Dinimiz İslam-Sual-53: 15 günden fazla kalmak niyetiyle Ankara'dan Fatih'e giden bir kişi, Fatih'e gelince işinin on günde biteceğini anlar ve on gün sonra gitmeye karar verirse, o andan itibaren Seferî olur mu?

Cevap: Evet. 15 günden fazla kalmayacağına karar verdiği andan itibaren, Seferî olur.

Tam İlmihâl: 9- Sefer Esnasında Niyetini Değiştirmesi:

Üç günlük yol gitmeden, geri dönmeğe niyyet ederse, o anda misâfirlikden çıkar. Mukîm olur. (Seferî olan bir kimse, ikinci rek'atte iken mukîm olmaya niyyet ederse, namazını dört rek'ate tamamlar.)

Üç günlük yola gitmeğe niyyet edip (herhangi bir) şehirden çıkan bir kimse, üç günlük yoldan daha az gitdikden sonra, (kendi şehrinden çıkarken sefer niyetiyle çıkmadığı için, vatan-ı ikâmetine veya bir saatliğine de olsa vatan-ı aslisi olan) kendi şehrine girince mukîm olur.

Üç günlük yola gitmeğe niyyet edip (herhangi bir) şehirden çıkan bir kimse, üç günlük yoldan daha çok gitdikden sonra, (en az onbeş gün kalmak niyetiyle vatan-ı ikâmetine veya bir saatliğine de olsa vatan-ı aslisi olan) kendi şehrine girince mukîm olur.

Üç günlük yola gitmeğe niyyet edip şehirden çıkan bir kimse, üç günlük yoldan daha az veyâ daha çok gitdikden sonra, başka bir yerde onbeş gün kalmağa niyyet ederse, yine mukîm olur.

Üç günlük yola gitmeğe niyyet edip şehirden çıkan bir kimse, üç günlük yoldan daha az veyâ daha çok gitdikden sonra, başka bir yerde **onbeş günden az kalmağa niyyet ederse veyâ hiç niyyet etmeden yıllarca kalsa, misâfir olur.**

Asker, dâr-ül-harbde, bir yerde onbeş gün kalmağa niyyet etse de, mukîm olmaz.

◆ ◆ ◆

İSTİNÂDEN: Bir görüşe, bir düşünceye dayanarak, güvenerek.
İSTİNCÂ: Abdest bozduktan sonra, önden ve arkadan necâset çıkan yerleri yıkamak, necâseti temizlemek.

◆ ◆ ◆

Dinimiz İslam-Sual-54: Gebze'den Ankara'ya gitmek üzere yola çıktım. İzmit'e gelince öğle oldu. Öğle namazını iki rekât olarak kıldım. Namazdan çıkınca Ankara'ya gitmekten vazgeçtim. İzmit'teki işlerimi yaptım. İkinci vakti oldu. İki mi dört mü kılacağımda tereddüt ettim. Tereddüt edilen yerlerde dört kılınmasını bildirdiğiniz için dört kıldım. Kaç kılmam gerekirdi?

Cevap: Seferî uzaklığa gitmeden, geri dönmeye niyet ettiğiniz için, o andan itibaren misâfirlikten çıkıp Mukîm oldunuz. Mukîm olduktan sonra da ikindiye dört kılmak gerekir. Öğleyi kılariken Seferî olduğunuz için iki rekât kılmakla isabet etmişsiniz. [**Halebi**]

Dinimiz İslam-Sual-55: Eskişehir'de ikâmet ediyorum. Vatan-ı aslim Adana'dır. Eskişehir'den çıkıp gezerken niyetsiz 45 km uzaklıktaki Bozüyük'e uğrayınca, Ankara'ya gitmeye karar versem, Eskişehir üzerinden veya Eskişehir'e uğramadan Ankara'ya gitsem, namazlarımı nasıl kılarım?

Cevap: Eskişehir'e uğramazsanız, Bozüyük'ten çıkıştan itibaren Seferî olursunuz. Eskişehir'e uğrarsanız, Eskişehir'de Mukîm olursunuz. Fakat Ankara'dan dönerken Bozüyük'e gitmeye niyet etmeniz, Eskişehir üzerinden dönerseniz, Eskişehir'de seferî olursunuz.

Tam İlmihâl: 10- Mukîm Olunmayacak Mekânlar ve Hâller:

Denizdeki gemide veyâ hayât, ev olmayan adada, onbeş gün kalmağa niyyet eden misâfir, mukîm olmaz. Gemicilerin malı, çoluk çocuğu da gemide olsa, yine mukîm olmaz. Gemi vatan değildir.

Mekke, Minâ ve Arafât gibi başka başka yerlerde topdan onbeş gün kalmağa niyyet eden de, mukîm olmaz. (Ayrı ayrı onbeşer gün kalmağa niyyet eden mukîm olur.)

Kadın, talebe, asker, memur, işçi ve çocuk gibi **emir altında olanlar, kendi niyyetleri ile değil, zevcinin veyâ mahreminin, hocasının, kumandanının, iş verenin emrini alınca, emre göre hareket ederler.** Âmirleri onbeş gün kalmağa niyyet etse, bunlar emri işitinceye kadar misâfir olur. **İşitince mukîm olurlar.**

Çadırdaki yaşlılar çölde onbeş gün kalmağa niyyet edince, mukîm olurlar. Başkaları olmaz.

Namaz vaktinin sonunda sefere çıkan, bu namazı kılmamış ise, (yolda) iki rek'at kılar. Vaktin sonunda vatanına gelen, bu vaktin namazını kılmamış ise, dört kılar.

İSTİNKÂ: İstincâ ve istibradan sonra, idrar yolunda idrar damlası ve vücutta hiçbir pislik kalmadığına kalbin mutmain olması, kalbde kuvvetli bir kanâat hâsıl olması.
İSTİNSÂK: Abdest ve boy abdesti (gusül) alırken burna su çekme.

Dinimiz İslam-Sual-56: Bir kimse Mekke’de veya başka yerde niyet etmeden 15 günden fazla kalsa, seferî olur mu?

Cevap: Mekke-i Mükerreme’ye giden, 15 veya daha fazla gün kalmaya niyet ederse mukîm olur. 15 günden az kalmaya niyet ederse veya hiç niyet etmeden aylarca kalsa misâfir olur. Talebe, asker, işçi gibi emir altında bulunanlar, kendi niyetleri ile değil, hocalarının, kumandanlarının, işverenlerinin emrine göre hareket ederler. Âmirleri 15 gün kalmaya niyet etse, bunlar emri işitinceye kadar misâfir olurlar. Emri hiç işitmezlerse, kaç gün kalsalar hep Seferî olurlar. Bir görevliye tâbi olan hacılar da, bunun sözü ile hareket ederler. Görevli, 15 gün Mekke’de kalacağız dememişse, bu görevliye bağlı olanlar Seferî olur. Seferî olanın da bayram kurbanını kesmesi vacip olmaz. Fakat şükür kurbanını kesmesi vacip olur. Dört rekâtlık farzları iki rekât olarak kılar. [Nihaye]

Mekke’de Mukîm Olunmaz mı?

Dinimiz İslam-Sual-57: Tam İlmihâl’de (Mekke, Minâ ve Arafât gibi başka başka yerlerde toptan 15 gün kalmaya niyet eden de, mukîm olmaz) deniyor. Bir kimse Mekke’de bir ay kalsa, mukîm olmaz mı?

Cevap: Bir ay kalsa mukîm olur. Bir yerde 15 günden fazla kalınca mukîm olunur.

Bir kimse 13 gün Mekke’de kalmaya, sonra bir gün Arafat veya Minâ’da kalmaya, sonra 13 gün yine Mekke’de kalmaya niyet edip sonra, Medine’ye gitmeye niyet etse, bir yerde 15 günden fazla kalmaya niyet etmediği için Mekke’de toplam 26 gün kalmasına rağmen seferî olur. Namazlarını kısaltarak kılar.

Ama kişi, Ramazanda gidip Mekke’de 15 günden fazla kalmaya, meselâ bir ay kalmaya niyet etmişse, artık Mekke’de mukîmdir. Arafat’ta da, Minâ’da da, Müzdelife’de de Seferî olamaz, mukîmdir. Namazlarını kısaltamaz.

Mekke ve Minâ’da 15 gün kalmaya niyet eden namazları dört kılmaz. İki yerde 15 gün kalmayı niyet eder ise, bu iki yerin her biri kendi başına bir şehirdir. Dolayısıyla biri diğerine tâbi değildir. Ancak geceyi birinde ikâmet etmeye niyet ederse, o zaman oraya girmesiyle mukîm olur. Çünkü kişinin ikâmeti kaldığı, yattığı yere izafe olunur. Hac farzını yerine getirmek için Mekke’ye girse ve 15 gün ikâmete niyet etse, mukîm olmaz. Çünkü Arafat’a çıkmak ve orada bir gece yatmak zorundadır. [Bahr-ür Raik]

İSTİŞÂRE: Fikir sorma, danışma, meşveret.

Mühim bir iş için güvenilir birisiyle fikir alışverişinde bulunma.

İSYÂN: İtaatsizlik, emre boyun eğmeme. Karşı gelme, baş kaldırma, âsî olma. Ayaklanma.

Tam İlmihâl: 11- Vatan-ı Aslî:

İnsanın mukîm olduğu, yerleştiği yere (**Vatan**) denir. Hanefî mezhebinde, üç dürlü vatan vardır.

(Vatan-ı aslî) asıl yer, insanın doğduğu veyâ evlendiği veyâ başka yere yerleşmemek, orada hep kalmak niyeti ile yerleştiği yerdir. Senelerce oturup da sonra çıkmayı veyâ düşündüğü birşey hâsıl olunca çıkmayı niyet ederse, burada senelerce otursa bile, yerleşmiş olmaz.

Bir kimse, bir yerde, onbeş gün kalmağa niyet etmeden bile evlense, o yer, vatan-ı aslî olur. Orada mukîm olur. İki yerde zevcesi olan, o şehirlerin herbirine gidince, o yer, vatan-ı aslî olur. Oralarda mukîm olur. Zevcesi ölse, orada evleri, toprağı olsa bile, orası (asıl yeri) olmakdan çıkar.

Evlenmediği bir yere gidip yerleşmeğe niyet edince, orası (asıl yeri) olur.

Bâliğ bir çocuğun ana babasının bulunduğu yer, doğduğu yer bile olsa, buradan ayrılıp başka yerde, çıkmamak üzere niyet edip yerleşse veyâ evlense, orası (Asıl yeri) olur. Ana babasının yanına gidince, (orada) yerleşmeğe niyet etmedikce, burası, çocuğun asıl yeri olmaz. Onun asıl yeri, evlendiği veyâ son yerleştiği yerdir.

Bir yere yerleşince, (doğduğu veyâ evlendiği yer ile) araları üç günden az olsa ve sefer niyeti ile çıkmamış olsa bile, önce yerleşmiş olduğu ve doğduğu (veyâ evlendiği) vatan-ı aslîleri bâtlı olur.

Başka yere yerleşmek için asıl yerinden ayrılan kimse, daha başka yere yerleşmek için yolunu değışirse, birinci yerinden geçerken namazlarını dört kılar. Çünkü, başka vatan edinmemiştir.

Zevcesini bir yerde yerleşdirip, sonra kendisi başka yere yerleşse, ikisi de vatan-ı aslîsi olur.

Bir kimse, vatan-ı aslîye girince mukîm olur. Onbeş gün kalmağa niyet etmesi lâzım olmaz.

Bu yaşa eriştin ne amel kıldın?

Ömrün gelip geçdi, pişmân mı oldun?

Şimdi huzûruma ne yüzle geldin,

Derse Allah, sen ne cevâb verirsin?

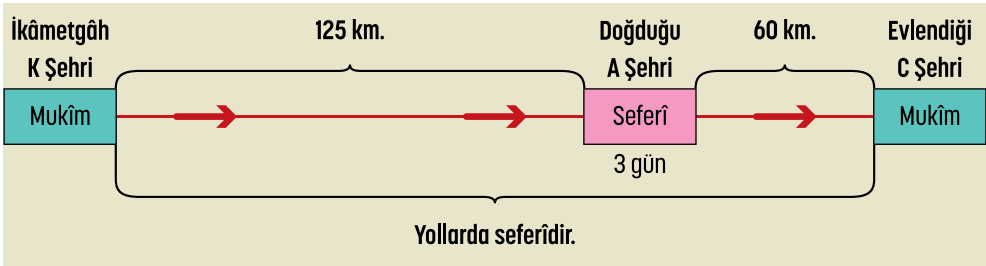
İşâ-i Evvel: İlk, birinci yatsı vakti. Zâhirî, görünen ufuk hattı üzerinde kırmızılığın, kırmızı şafağın kaybolması ile başlayan vakit. İmâmeyne ve diğer üç mezhebe göre yatsının başladığı vakit.

Sual-18: Akşamları vatan-ı aslisinde kalan, haftada 5 gündüz, 120 km. mesafedeki işyerinde çalışan bir kimse, çalıştığı yerde ve evinde namazlarını nasıl kılar?

Cevap: İşyeri sefer mesafesinde olduğu için yolda, iş yerinde hep seferî olur. Vatan-ı aslisi olan evinde mukîm olur.

Sual-19: Henüz ömrünün sonuna kadar kalacağı şehri tayin etmeyen bir kimse, vatan-ı ikâmeti olan K şehriden 125 km. uzaktaki doğduğu A şehrine uğrayıp 3 gün kalsa, sonra 60 km. mesafedeki evlendiği Ç şehrine gitse, yollarda ve kaldığı yerlerde namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Evlendiği yer, doğduğu yeri vatan-ı aslilikten çıkarmıştır. Evlendiği Ç şehrine kadar yollarda ve kaldığı yerlerde seferîdir.

Dinimiz İslam-Sual-58: Vatan-ı aslim Konya'dır. Vazife icabı Fatih'te oturuyorum. Fakat iş yerim Fatih'ten 120 km. uzaklıktadır. Cumartesi, Pazar hariç, her gün işime gidip evime geri dönüyorum. Fatih'te ve iş yerimin bulunduğu yerde Seferî sayılır mıyım?

Cevap: Evet, hem işyerinde hem de Fatih'te Seferîsiniz. Vaziyet hiç değişmezse ömür boyu hep Seferî olursunuz. Fatih vatan-ı asliniz olursa, Fatih'te bulunduğunuz müddetçe Seferî olmazsınız. Fatih'ten çıkıp, iş yerinden tekrar Fatih'e dönünceye kadar Seferî olursunuz. Şehirlerarası şoförlük yapanların durumu da böyledir.

İşâ-i Sâni: İkinci yatsı vakti. Zâhirî, görünen ufuk hattı üzerinde beyazlığın, beyaz şafağın kaybolması ile başlayan vakit. İmâm-ı a'zama göre yatsının başladığı vakit.

Dinimiz İslam-Sual-59: Doğum yerim İzmir, burada 3 yaşına kadar yaşamışım. Buradan sonra Erzincan'da 3 sene, Diyarbakır'da 5 sene, Ankara'da 15 sene yaşadım. 4 seneden beri de İstanbul'da yaşamaktayım. Eğer ben İzmir'e 3 günden az kalmak için gidersem, İzmir'de Seferî mi olurum, yoksa mukîm mi? Bu sorum daha önce yaşadığım iller için de geçerli.

Cevap: İzmir vatan-ı asliniz, diğer bütün iller vatan-ı ikâmet olur. İzmir'e bir saatliğine de gitseniz mukîm olursunuz, Seferî olamazsınız.

Dinimiz İslam-Sual-60: İstanbul'da daimi ikâmet eden bir kişi, sabah erkenden araba ile yola çıkıp Adapazarı'na gitse, öğlenin vakti çıkmadan İstanbul'a dönse ve ikindi zamanında da tekrar Adapazarı'na dönse ve yatsı vaktinde de tekrar İstanbul'a dönse, o günkü namazları nasıl kılacağını izah eder misiniz?

Cevap: İstanbul'un bir semti, meselâ Fatih vatan-ı aslisi ise, öğleyi de orada kılacaksa mukîm olarak kılar. Yâni kısaltmaz, aynen kılar. İkindiye de Adapazarı'nda kılsa, Seferî olarak kılar, yâni kısaltır, iki rekât olarak kılar. Yatsıyı da İstanbul'daki vatan-ı asli olarak seçtiği semtinde kılsa, mukîm olarak kılar.

Koca İstanbul bir köy gibi düşünülmez. Her yer müstakil bir semt kabul edilir. Meselâ bu kişi Fatih'te oturuyorsa, gidişte ve gelişte namazını Üsküdar'da kılmışsa, Üsküdar'da Seferî olarak kılması gerekir.

Dinimiz İslam-Sual-61: Bekârım. Van vatan-ı aslim idi. Fatihe gelip temelli kalmak üzere yerleştim. Ankara'da evleneceğim. Ankara'da evlenince vatan-ı aslim neresi olur?

Cevap: Devamlı kalacağımız Fatih vatan-ı aslinizdir.

Dinimiz İslam-Sual-62: Vatan-ı aslim Van'dır. Çoluk çocukla İzmir'e temelli geldik. Oteldeyiz. Ev tutunca eşya gelecektir. Çoluk çocuk daha sonra gelseydi vatan-ı aslim yine İzmir mi olurdu?

Cevap: Evet.

Dinimiz İslam-Sual-63: İznik'te ikâmet ederken annem, doğum için Bursa'ya gitmiş. Bursa'da doğmuşum. 7 gün sonra İznik'e getirmiş. Vatan-ı aslim neredir?

Cevap: İznik'tir. Vatan-ı süknâda doğanın, vatan-ı aslisi vatan-ı süknâ olmaz.

Dinimiz İslam-Sual-64: Vatan-ı aslim Muş iken Van'da evlendim. Hanım öldü. Hâlâ Van'da oturuyorum. Vatan-ı aslim neresidir?

Cevap: Başka bir yere temelli yerleşmediğiniz müddetçe vatan-ı asliniz hep Van olur.

İŞÂ: Yatsı vakti. Şafak vakti, şafağın kararması, kırmızılığın veya beyazlığın kaybolması.

İŞRAK: Güneşin ufukta bir mızrak boyu yükselmesi. Bayram namazı vakti.

İŞRAK NAMAZI: Kuşluk namâzı. İşrak (duhâ, kuşluk) vakti kılınan iki rek'at namaz.

Dinimiz İslam-Sual-65: Vatan-ı aslim olan Gölcük'ten İzmir'e gemi ile gidip dönüyoruz. Gölcükte karaya çok yakın bir yerde demir atıyoruz. Gemide, namazları Seferî olarak mı kılmam gerekir?

Cevap: Gölcük'te karaya ayak basmadığınız için seferîsiniz. Sefer dönüşlerinde gemide kaldığınız müddetçe dört rekâtlık namazlarınızı iki rekât olarak kılmamız gerekir. [Nihaye]

Dinimiz İslam-Sual-66: Tekirdağ'da üniversitede okuyan, vatan-ı aslisi İstanbul olan ve Mâlikî mezhebini taklit eden Hanefî bir öğrenci; her Pazartesi İstanbul'dan çıkıyor Tekirdağ'a gidiyor. Orada yurttta kalıyor ve Cumâ günü Tekirdağ'dan çıkıp, İstanbul'a geliyor. Bu öğrenci Tekirdağ'da iken 4 rekâtlık farz namazlarını kaç rekât olarak kılmalı?

Cevap: Tekirdağ'da ve yollarda iki rekât kılması gerekir. İstanbul vatan-ı aslisi olmasa idi, İstanbul'da da Seferî olurdu.

Dinimiz İslam-Sual-67: Vatan-ı aslim Bursa iken, Adana'da evlenip bir gün kaldıktan sonra Ankara'ya geldim. Temelli yerleşme niyetim yoktur. Vatan-ı aslim neresidir?

Cevap: Evlenilen yer vatan-ı asli olur. Doğduğu yer vatan-ı asli olmaktan çıkar. Sizin vatan-ı asliniz Adana'dır. Ankara'ya temelli yerleşmeye niyet ederseniz Ankara vatan-ı asliniz olur.

Dinimiz İslam-Sual-68: Vatan-ı aslim Şişli. Edirne'den Fatih'e gelince, Seferî miyim?

Cevap: Evet.

Dinimiz İslam-Sual-69: Yolda, dağ başında doğmuş, bekâr, âkıl baliğ ve hiç bir yere yerleşmemiş kimsenin vatan-ı aslisi olur mu?

Cevap: Vatan-ı aslisiz Müslüman olmaz. Doğduğu yere yakın olan yerleşim merkezi, vatan-ı aslisidir.

*İki yol gösterdim, hem akıl verdim,
bir yolu seçmekte, serbest bıraktım.
Dînin emirlerini terk edip, nefesine uydun,
Derse Allah, sen ne cevâb verirsin?*

İŞRAK VAKTİ: Bayram namazı vakti. Güneşin, arka, alt kenârının zâhirî, görünen ufuk hattından bir mızrak boyu yükseldiği vakit.
Duhâ, kuşluk zamanının başladığı vakit. Dahve-i sugrâ.
İŞTİYÂK: Şevklenme, çok arzu etme, özleme, özleyiş.

Dinimiz İslam-Sual-70: Ankara’da doğdum, Eskişehir’de nikâhım kıyıldı. Bursa’da düğünüm oldu. İstanbul’da ikâmet ediyorum. Ancak ileride Bursa’ya gitmeyi düşünüyorum. Benim vatan-ı aslim neresidir?

Cevap: Bir kimsenin vatan-ı aslisi doğduğu yerdir. Evlenince, doğduğu yer vatan-ı asli olmaktan çıkar. Evlenmekten kasıt da nikah veya düğün olunan yer değil, zifaf olunan yerdir. Zifaf nerede olmuşsa, orası vatan-ı asli olur. Eğer İstanbul’a temelli yerleşseydiniz, evlendiğiniz yer de vatan-ı asli olmaktan çıkardı. Ancak İstanbul’da temelli kalmayı düşünmediğinize göre vatan-ı asliniz, evlendiğiniz, yâni zifaf olan yerdir.

Tam İlmihâl: 12- Vatan-ı İkâmet:

İkinci vatan, (Vatan-ı ikâmet) geçici vatandır. **Giriş ve çıkış günlerinden başka hanefide onbeş, şâfi’î ve mâlikîde dört gün veyâ çok devâmlı kalıp, sonra çıkmağa niyyet edilen yere (Geçici vatan) denir.**

Bir yerde bu mikdâr kalmağa niyyet ederken, bu müddet içinde, başka yere gidip kalmağa ve yine buraya dönmeğe de niyyet edilirse, burası geçici vatan olmaz.

Geceleri burada, gündüzleri (sefer mesafesinden kısa olan) başka yerde kalmağa niyyet ederse, burası vatan-ı ikâmet olur.

Okumak için veyâ vazîfe yapmak için bir yerde senelerce kalmağa ve sonra buradan çıkmağa niyyet ederse, burası (Vatan-ı ikâmet) olur. Burada, çıkmamak niyyeti ile yerleşseydi, vatan-ı aslî olurdu.

Dinimiz İslam-Sual-71: Kimse bulunmayan bir dağ başına veya ev bulunmayan bir adaya 15 günden fazla kalmak üzere kamp kuran kimse mukîm sayılır mı?

Cevap: Kamp ev sayıldığı için mukîm olunur. Çadırsız kalınırsa mişâfir olur. Çünkü ev olmayan adada, çölde çadırız kalan kimseler ise, mukîm olmaz. **[Redd-ül-muhtar]**

Dinimiz İslam-Sual-72: İşim gereği aşağı yukarı günde ortalama 400 km. yolculuk yapıyorum. Bu yolculuklar meselâ; 200 km.lik bir noktaya gidiş ve dönüş şeklinde oluyor ve her akşam yine evime geri dönüyorum, dolayısıyla gittiğim yerlerde hiç geceyi geçirmiyorum. Bu durumda namazları Seferî olarak kılmam gerekir mi? Ayrıca yolculuğa bir gün gidip bir gün gitmediğimde de bu Seferîlik hali devam eder mi?

Cevap: Evet, gittiğiniz yerlerde ve yollarda hep seferî olursunuz. Eğer eviniz vatan-ı aslide değil de ikâmet ettiğiniz yerde ise, kendi evinizde de hep seferî olursunuz.

İTÂ'AT: Emre uyma, söz dinleme, boyun eğme. Sözünden çıkmama.
İ'TİBÂR: Saygı gösterme, hürmet. Ehemmiyet verme. Şeref, haysiyet. Bir şeyin hakiki değil, kararlaştırılan değeri. İbret alma. Söz veya imzanın değeri.

Tam İlmihâl: 13- Vatan-ı İkâmet Üç Şeyle Bozular:

1- Başka bir vatan-ı ikâmete gidince, sefer niyyeti ile çıkmamış olsa ve aralardaki uzaklık üç günlük yoldan az olsa bile, önceki vatan-ı ikâmet bozular.

2- Vatan-ı aslıye gidince de bozular. Bir hanefî, Mekke-i mükerrermede onbeş gün oturup sonra, Minâya gidip evlenirse, Minâ vatan-ı aslî olur. Mekke-i mükerrerme vatan-ı ikâmet olmaktan çıkar.

3- Sefere niyyet ederek çıkmaktır. Yâni vatan-ı ikâmetden üç gün üç gece uzağa gitmeğe niyyet ederek ayrılınca, burası vatan-ı ikâmet olmaktan çıkar. Daha az yola niyyet ile gidip gelseydi, geçici vatanı bozulmazdı.

Vatan-ı ikâmetden niyyetsiz çıkıp, başka yerde üç günlük yola gitmek için niyyet ederse, üç günlük yol yürümeden önce, vatan-ı ikâmete girerse, (daha önce buradan ayrılırken sefere niyyet etmeden ayrıldığı için) seferî olması bozular. Mukîm olur.

Niyyet etdikden başlayarak üç günlük yol gittikten sonra, buraya (yâni, 14 güne kadar kalmak üzere vatan-ı ikâmetine) girerse veyâ buradan hiç geçmezse, mukîm olmaz (Seferîliği devam eder.)

Şâfi'îde (veya mâlikîde) bir yerdeki işinin dört günden önce bitmeyeceğini bilirse, niyyet etmese de, oraya girince mukîm olur. Müddetini iyi bilmezse, onsekiz gün sonra mukîm olur.

İstanbul'dan Bağdâd'a ve Mekke-i mükerrerme'den Kûfe'ye onbeş gün kalmak niyyeti ile giden birer hanefî, bu vatan-ı ikâmetlerinden çıkarak, Kasr denilen yere gelseler, her ikisi de Kasra giderken misâfir olmaz. Çünkü, Kasr denilen yer, Bağdâd ile Kûfe arasındadır. Her ikisinden iki günlük yol uzaktır.

Kasr'da onbeş gün kalmağa niyyet ederlerse, Bağdâd ve Kûfe, vatan-ı ikâmet olmaktan çıkar. Çünkü Kasr şehri, yeni vatan-ı ikâmetleri olur.

Onbeş gün sonra Kasr'dan Kûfe'ye gelseler, misâfir olmazlar. (Çünkü Kasr ile Kûfe arası iki günlük mesafedir.) **Kûfe'den bir gün sonra çıkıp (dört günlük mesafe olan) Bağdâd'a gitseler, yolda Kasr'dan geçseler, yolda hep (Bağdâd'a varıncaya kadar) misâfir olmazlar. Çünkü, Kasr, ikisi için de vatan-ı ikâmet idi.** (Ve Kasr'dan Kûfe'ye giderken sefere niyyet etmemişlerdi. Kasr ile Kûfe arası iki günlük bir mesafede idi. Vatan-ı ikâmetleri olan Kasr ile Bağdâd arası da iki günlük mesafede idi.)

Üç günlük yola niyyet etmeden çıkıp gelince, misâfir olmazlar.

Bunlar Bağdâd'dan ve Kûfe'den ilk çıkışlarında dört günlük yola niyyet etselerdi ve Kasr'da karşılaşsın, her ikisi de Kûfe'ye gidip, bir gün kalıp, sonra Bağdâd'a

İ'TİDÂL: Orta yol, aşırılıktan uzak olma. İfrat ve tefrite düşmeme.
İ'TİKÂD: İmân, inanç, inanılacak şeyler. Muhammed aleyhisselâmın
Allahü teâlâ tarafından, bildirdikleri şeylerin hepsine inanma.

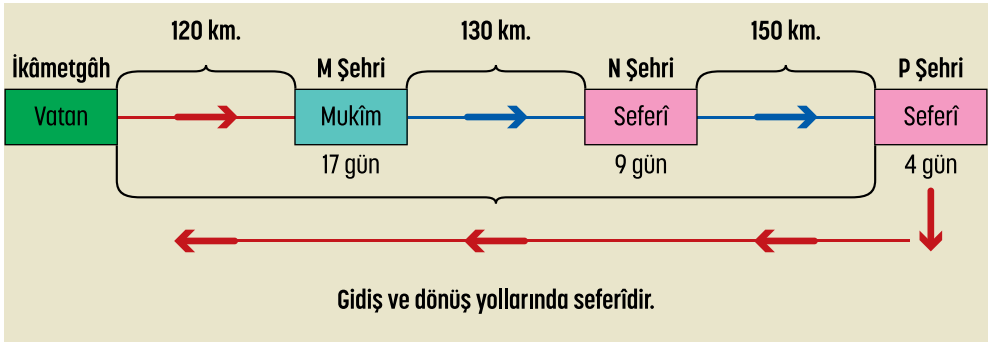
gitselerdi, hep misâfir olurlardı. **Çünkü, üç gün sefer niyet etmişlerdir.** İstanbullu, (Bağdad'dan Kûfe'ye kadar dört günlük) bu yolu yürümüşdür. Mekke-i mükerremeli ise, sefere çıkınca, (yâni dört günlük mesafesi olan Bağdat'a gitmeğe niyet edince) Kûfe, vatan-ı ikâmet olmaktan çıkmışdır. (Sefer niyeti ile çıktıkları için ve) Kasr şehri, vatanları olmadığı için, buradan geçmeleri, mukîm olmalarına sebep olmaz.

İstanbul'dan gelen, Kûfe'de onbeş gün kaldıktan sonra, Mekke'ye gitmek niyeti ile yola çıksaydı, üç günlük yol gitmeden, bir iş için, yine Kûfe'ye dönsaydı, mukîm olmazdı. Çünkü, üç günlük yola gitmek niyeti ile çıkınca, Kûfe şehri vatan-ı ikâmet olmaktan çıkmışdır.

Üç günlük yola sefer niyeti ile çıkan kimse, üç günlük yol gitmeden önce, bir köyde onbeş günden az kalsa, sonra buradan çıkarsa, buraya tekrar gelirse, mukîm olmaz. Çünkü, ilk geldiğinde de misâfir idi.

Kûfe, Bağdâd'ın ve Kerbelâ'nın cenûbundadır.

Sual-20: Şehrinden 120 km. uzaktaki M şehrine gezmeye gidip, orada 17 gün kalsa, sonra 130 km. uzaktaki N şehrine gitse ve 9 gün kalsa, daha sonra 150 km. uzaktaki P şehrinde 4 gün kalsa, gittiği yollarda ve yerlerde Seferî olur mu? Namazlarını nasıl kılar?

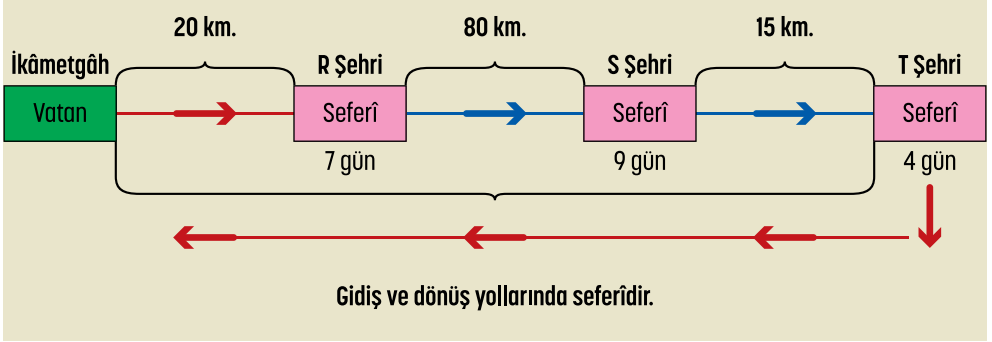

Cevap: Yollarda Seferî olur, namazlarını kısaltarak kılar. Vardığı M şehrinde mukîm olur, namazlarını kısaltmadan kılar. N ve P şehrinde misâfir olur, namazlarını kısaltarak kılar. Dönüş yolunda seferî olup, namazlarını kısaltarak kılar.

*Geçdi, isyân ile ömrüm, neye hâlim varacak?
Sızlıyor yaralı gönlüm, onu yoktur saracak.
Mahşer yerinde, zebânîler elinden, yâ Rab!
Eğer etmezsen, inâyet, beni kim kurtaracak?*

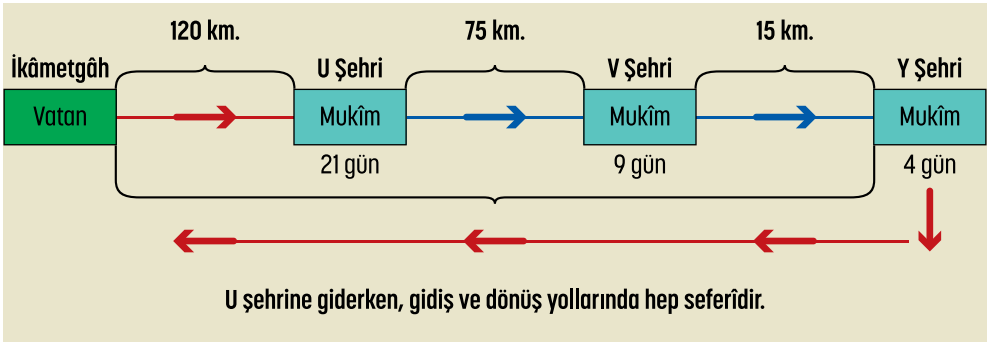
İ'TİKÂF: İbâdet niyetiyle câmide bir müddet bulunmak.
İTMİ'NÂN: Huzûr, sükûn ve râhata kavuşma.
İYÂDET: Hasta ziyareti.

Sual-21: Şehrinden bir program yapıp 115 km. uzaktaki T şehrine sefere niyet ederek 20 km. uzaktaki R şehrinde 7 gün kalacak, sonra 80 km. uzaktaki S şehrinde 9 gün kalacak, daha sonra 15 km. uzaktaki T şehrinde 4 gün kalıp memleketine dönecektir. Gittiği yollarda ve yerlerde seferî olur mu, namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Hedefi 115 km.lik mesafe olduğu ve vardığı yerlerde 15 günden az kaldığı için yollarda ve kaldığı yerlerde namazlarını kısaltarak 4 rekâtli farz namazlarını 2 rekât kılar.

Sual 22: Şehrinden bir program yapıp sefere niyet ederek 120 km. uzaktaki U şehrinde 21 gün kalacak, sonra 75 km. uzaktaki V şehrinde 9 gün kalacak, daha sonra 15 km. uzaktaki Y şehrinde 4 gün kalıp, aynı yoldan U şehrine girmeden memleketine dönecektir. Gittiği yollarda, 21 gün kaldığı yerde ve dönüşte namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Programında hedefi 210 km.dir. İlk yolculuğunda yolda Seferî, kaldığı yerde mukîm olur. Sonraki yolculuklarının toplamı 90 km.dir. Mukîm olduğu yerlerde kısa mesafelere gitmesi ve oralarda 15 günden az kalması kişiyi seferî yapmaz.

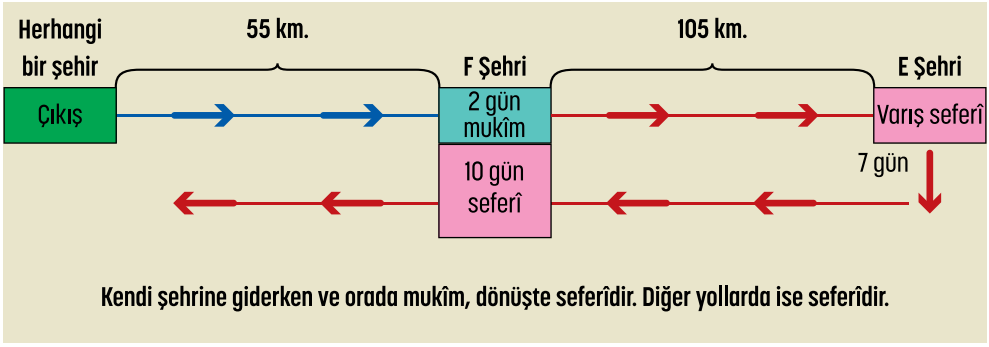
İZÂFE: Bir şeyi bir kimseye veya bir şeye nisbet etme, isnad etme. Katma, ekleme.

İZÂR: Peştamal, belden aşağıya mahsus örtü.

Kefenin baştan ayağa kadar olan ve genişliği bir metreden fazla olan parçası.

Bu sebeple gerek yollarda, gerek vardığı V ve Y şehirlerinde mukîm olur, namazlarını kısaltmadan kılar. Ancak dönüş yolunda seferî olur.

Sual 23: Herhangi bir şehirden 160 km. uzaktaki E şehrinde 7 gün kalmak üzere yola çıkan bir kimse, 55 kilometre sonra vatan-ı ikâmeti olan F şehrine girecek ve orada 2 gün kalıp, sonra E şehrine ulaşacak, orada 7 gün kaldıktan sonra aynı yoldan geri dönerken bu sefer kendi şehrinde 10 gün kalıp ilk ayrıldığı şehre gelecektir. Gittiği yollarda ve gidiş ve dönüşteki yerlerde namazlarını nasıl kılar?

Cevap: 160 km. mesafedeki E şehrine sefer niyetiyle çıkan bir kimse, önce 55. km.deki kendi şehrine uğrayacağı için bu yolda ve 2 gün kalacağı kendi şehrinde mukimdir. Çünkü daha önce vatan-ı ikâmetinden sefer niyetiyle çıkmamıştı. Şayet aradaki mesafe 55 km değil de, 104 km veya daha fazla olsaydı o zaman kendi şehrinde de seferi olurdu. Burada namazlarını kısaltmadan kılar. Sonra 105 km'deki E şehrine devam ettiği ve 7 gün kaldığı için hem yolda, hem de orada seferidir. Namazlarını kısaltarak kılar.

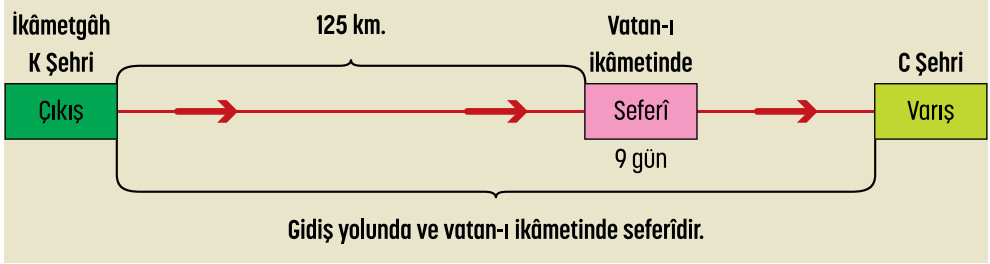
*Üç nişân olur velîlerde, demiş, erbâb-ı dil,
Biri ol ki, görenin gönlü ona mâil olur.*

*Onun ikinci nişânı, oldur ki, iyi bil,
Her ne dese, dinleyenler, sözüne kâil olur.*

*Üçüncüsüne gelince, cümle a'zâsı anın,
Şer' ile âdâb ile, her zaman, âmil olur.*

İZZET: Aziz olma, üstünlük, yücelik. Hürmet, itibar. Kıymet, değer. Kudret, kuvvet.
İzzet-i İmân: Yüksek, üstün, kuvvetli îmân.

Sual 24: Herhangi bir A şehrinden sefer niyetiyle çıkan bir kimse, 125 km. gittikten sonra ikâmet ettiği şehirden geçerek C şehrine ulaşırsa, kendi şehrinde namaz vakti girmiş olsa nasıl hareket edecektir?

Cevap: Bir yerden sefer niyetiyle çıkan kimse sefer mesafesi gittikten sonra ikâmet ettiği şehre uğrasa orada misâfir olur, namazlarını kısaltarak kılar. Sefere niyet ettiği yer ile kendi şehri arası sefer mesafesinden kısa olsaydı kendi şehrinde mukîm olurdu. Veya daha önce ikâmet ettiği şehrinden bir yere giderken sefer niyetiyle çıkmış olsaydı, kendi şehrine girince misâfir olurdu, namazlarını kısaltarak kılardı.

Sual 25: Akşamları vatan-ı ikâmetinde kalan, gündüzleri 90 km. mesafedeki işyerinde çalışan bir kimse çalıştığı yerde ve evinde namazlarını nasıl kılar?

Cevap: İş yeri sefer mesafesinde olmadığı için yolda da, iş yerinde de mukîm olur.

*İki kişi ölümü hâtırlamaz,
Harâm işler, biri de nemâz kılmaz!*

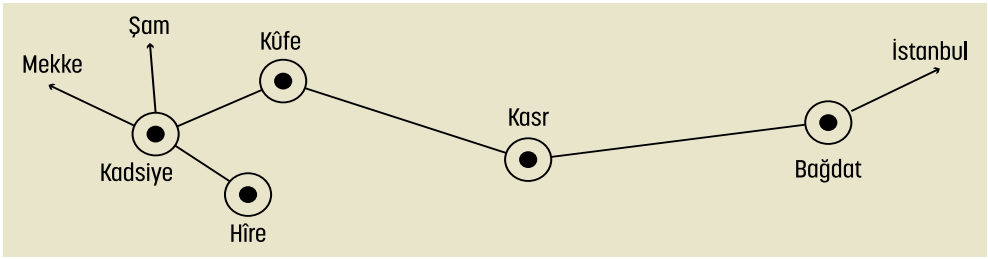
*Birgün gelir, tutmaz olur bu eller,
Söyliyemez, Allah demeyen diller!*

KABA AVRET: Galiz avret eyri; erkeklerin sev'eteyn denilen ön ve arka uzuvları ve kaba etleri ile kadınların bunlara ilâveten göğüsleri, koltuk ve yanları [böğürleri], uyluk, dizleri ve sırtı.

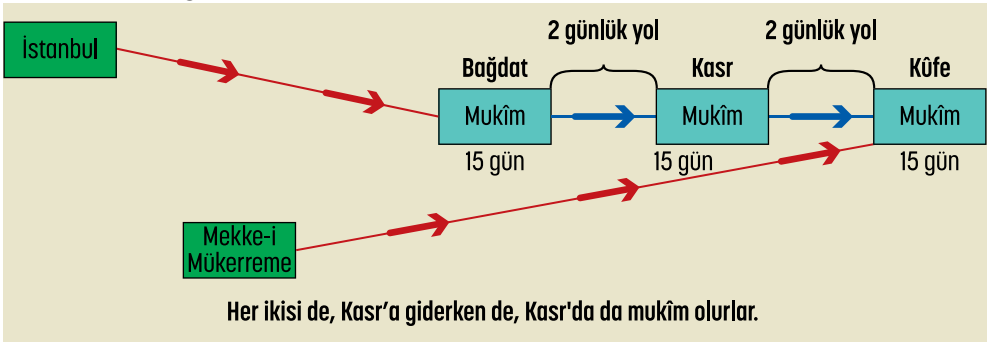
Sual 26: Akşamları vatan-ı ikâmetinde kalan, haftada 5 gündüz, 120 km. mesafedeki işyerinde çalışan bir kimse, çalıştığı yerde ve evinde namazlarını nasıl kılar?

Cevap: İşyeri sefer mesafesinde olduğu için yolda, iş yerinde ve evinde hep seferî olur.

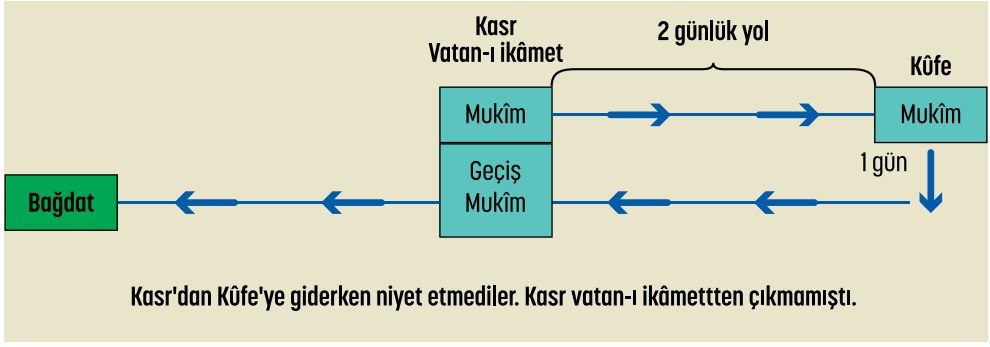
Sual 27: İstanbul'dan Bağdat'a ve Mekke-i Mükerrerme'den Kûfe'ye, 15 gün kalmak niyetiyle giden birer Hanefî, bu vatan-ı ikâmetlerinden çıkarak Bağdat ile Kûfe arasındaki ve her ikisinden 2 günlük uzaklıktaki Kasr denilen yere gelseler, her ikisi de Kasr'a giderken ve Kasr'da misâfir olurlar mı, namazlarını nasıl kılarlar?

Cevap: Her ikisi de Kasr'a giderken ve Kasr'da Seferî olmaz, mukîm olur. Çünkü, Kasr, Bağdat ile Kûfe arasındadır ve iki günlük yol uzaklıktadır, sefer mesafesinde değildir.

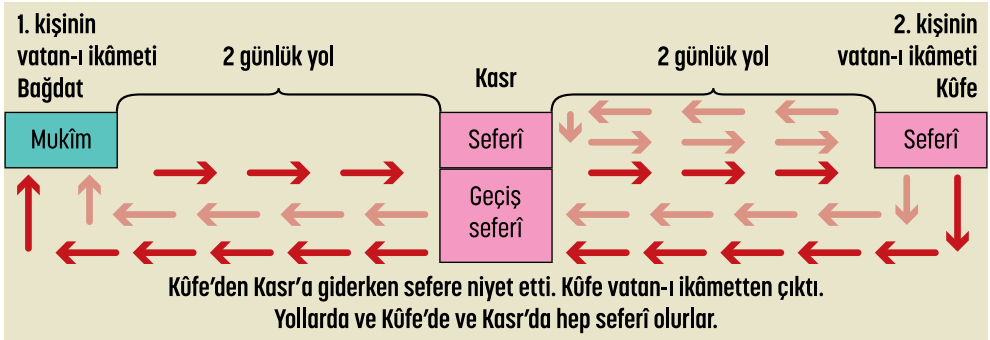
KABA NECÂSET: İnsandan çıkınca abdeste veya gusle sebep olan herşey ve namaz kılınan yerde veya kılanın üzerinde namaz kılmaya engel olan necâset, pislik.
KABÂHAT: Yakışsız, uygunsuz ve çirkin, davranış, hareket, iş, kusur, suç.

Sual 28: İstanbullu ve Mekke-i Mükerreremeli iki Hanefî, 15 gün kalarak Kasr şehrini vatan-ı ikâmet yapsalar, sonra Kasr'a 2 günlük mesafedeki Kûfe'ye gelip 1 gün kaldıktan sonra 4 günlük mesafedeki Bağdâd'a gitmeye niyet edip, yol üzerindeki Kasr'dan geçmeyi kararlaştırsalar, Kasr'da ve Bağdâd'a varıncaya kadar yolda namazlarını nasıl kılarlar?

Cevap: Yollarda, Kasr'da ve Bağdâd'da seferî olmazlar. Çünkü Kasr ile Kûfe arası 2 günlük mesafedir. Kûfe'den 4 günlük mesafedeki Bağdâd'a giderken, yolda Kasr'dan geçecekleri için seferî olmazlar. Çünkü Kasr, ikisi için de vatan-ı ikâmet idi. Kasr'dan Kûfe'ye giderken sefere niyet etmemişlerdi.

Sual 29: İstanbul'dan Bağdâd'a ve Mekke-i mükerreme'den Kûfe'ye gidip 15 gün kalan birer Hanefî, İstanbullu 4 günlük mesafede olan Kûfe'ye, Mekke-i Mükerreremeli de Bağdâd'a gitmek için yola çıksalar ve Kasr'da karşılaşsalar, her ikisi de Kûfe'ye dönerek 1 gün kalsalar, sonra Bağdâd'a gitseler, gittiği yerlerde ve yollarda namazlarını nasıl kılarlar?

Cevap: Her ikisi de Bağdâd'dan ve Kûfe'den 4 günlük yola niyet ederek

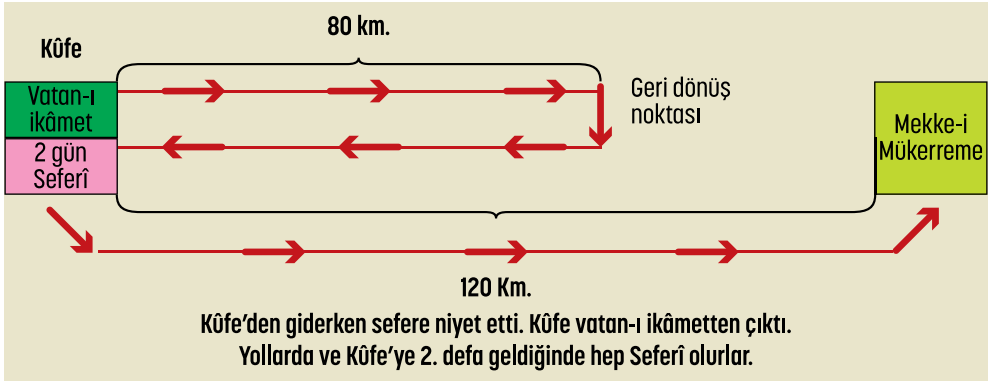
KABA KUŞLUK: Oruç müddetinin yarısı, öğleden bir saat evvelki zaman.

Dahve-i Kübrâ.

KÂ'BE: Beytullah. Yeryüzünde yapılan ilk mâbed. Müslümanların kıblesi. Mekke-i Mükerrerme'de Mescid-i Harâm'ın ortasında bulunan taştan yapılmış dört köşeli binâ.

çıktıkları için Seferîdirler. Kasr'da karşılaşmaları, beraberce Kûfe'ye gidip 1 gün kalmaları mukîm olmaya sebep olmaz. Çünkü, Kûfeli, vatan-ı ikâmetinden 4 günlük yola sefer niyetiyle çıkmıştı. Vatan-ı ikâmetinden sefer niyetiyle çıkmak, vatan-ı ikâmeti bitirir. Kasr şehri, vatanları olmadığı için, buradan geçmeleri, mukîm olmalarına sebep olmaz.

Sual 30: İstanbul'dan Kûfe'ye gelip 15 gün kalan bir kimse, sefere niyet ederek Mekke-i Mükerrerme'ye gitmek için yola çıkarsa, 3 günlük yol gitmeden bir iş için yine Kûfe'ye dönse, 2 günde işini bitirdikten sonra yoluna devam etse, yolda ve Kûfe'de namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Yollarda ve Kûfe'de Seferî olur, namazlarını kısaltarak kılar. Çünkü, üç günlük yola gitmek niyeti ile çıkınca, Kûfe şehri vatan-ı ikâmet olmaktan çıkar.

Dinimiz İslam-Sual-73: Vatan-ı ikâmetim Fatih'tir. Buradan Yenibosna'ya gidip iki gün kalsam, sonra Ankara'ya gitmek niyetiyle, Yenibosna'dan çıkıp yine Fatih'e uğrasam, Fatih'te Seferî olur muyum?

Cevap: Yenibosna'dan Ankara'ya gitmek üzere yola çıkınca Seferîlik başlar. Ancak Fatih'e uğrayınca Seferîlik bozulur, mukîm olur. Fatih'ten çıkınca, tekrar Seferîlik başlar. Çünkü Fatih'ten ilk defa çıkarken, Seferîlik mesafesindeki yola gitmeye niyet etmemişti. Fatih'in vatan-ı ikâmet olmasının bozulması için, Fatih'ten çıkarken 104 km yola gitmek üzere çıkması gerekirdi. Eğer Fatih'e uğramazsa, mukîm olmaz.

Dostlarımın ayrılığından, kalbim kan ağlıyor.

Onları hâtırladıkça, iliklerim yanıyor.

KABİR: Mezar . Ölen insanın defnedilmesi, gömülmesi için kazılan yer.
Kabir Azâbı: İmânsız ölenin ve günâhkâr müslümanın kabre konulduktan sonra çektiği, nasıl olduğu bilinmeyen azâb.

Tam İlmihâl: 14- Vatan-ı Süknâ:

Üçüncü vatan, (Vatan-ı süknâ) uğradığı yer olup, onbeş günden az kalmak için niyyet edilen yâhud yarın çıkarım diyerek, senelerle oturulan yerdir. Misâfir vatan-ı süknâda farzları hep iki rek'at kılar. Bir köye, bir şehre gelince, on gün kalmağa niyyet edip, on gün sonra, bir hafta daha kalmağa niyyet ederse mukîm olmaz.

Vatan-ı ikâmetde veyâ vatan-ı süknâda bulunmak, vatan-ı aslînin bozulmasına sebep olmaz. Sefere çıkmak da, vatan-ı aslîyi bozamaz. Vatan-ı süknâda bulunmak vatan-ı ikâmeti bozamaz. Birinci (yâni, sefere çıkmak) vatan-ı süknâyı bozar.

Seferî olan kimse, vatan-ı süknâda iken, mukîm sayılmaz. **Seferî olmıyan, vatan-ı süknâ yaptığı yerde, mukîm sayılır.** Sefer mesâfesi kadar uzak olmıyan bir köye gitmek için şehirden çıkan, bu köyde onbeş günden az kalsa, burası (Vatan-ı süknâ) olur. Burada misâfir olmaz. Farzları tamam kılar. **Sonra, bu köyden, sefer niyyet etmeden çıksa, şehrine veyâ başka bir vatan-ı süknâyâ girmeden, yolda sefere niyyet etse, yolda farzları iki rek'at kılar. Bu köye girerse, mukîm olur. (Çünkü, vatan-ı aslîye veyâ Mukîm olacak başka bir vatan-ı süknâyâ girmedeği için ve sefer niyyeti ile çıkmadıği için, vatan-ı süknâsı bozulmamışdır.)**

Görülüyor ki, vatan-ı süknânın bozulması, vatan-ı ikâmet gibi oluyor.

Vatan-ı süknâda mukîm olmak için, bunun (yâni, vatan-ı süknâ) ile vatan-ı aslî veyâ vatan-ı ikâmet arası sefer müddetinden [üç günden] az olmalıdır.

Bir kimse Kûfe'den (onbeş gün kalmak üzere) Kadskiye'ye gidiyor. İki arası üç günlük yoldan azdır. Kadskiye'den Hîre'ye doğru yola çıkıyor. İki arası da üç günden azdır. Hîre'ye gelmeden, Kadskiye'ye dönüyor. Unutduğunu alıp, Şâm'a gidecektir. Kûfe'ye uğramıyor, Kadskiye'de, namazı tamam kılar. **Çünkü, buradan ayrılırken sefere niyyet etmediği ve Hîre'ye girmedeği için, Kads'iye vatanlıktan çıkmadı.**

Hîre, Kûfe'nin beş kilometre cenûb-i şarkındadır. Kadskiye, biraz daha cenûbdadır.

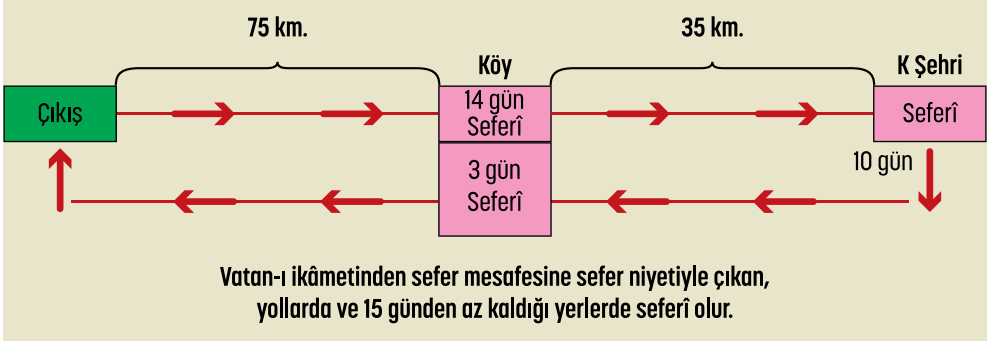
Üç günlük yola sefer niyyeti ile çıkan kimse, üç günlük yol gitmeden önce, bir köyde onbeş günden az kalsa, sonra buradan çıksa, buraya tekrar gelirse, mukîm olmaz. Çünkü, ilk geldiğinde de misâfir idi.

*Niçin kılmazsın, farz-ı sünneti?
Değil misin Muhammedin ümmeti?
Anmazmısın, Cehennem, Cenneti?
İmân sâhibi kul böyle mi olur?*

Kabir Hayâtı: İnsanın ölüp kabre konmasından, kıyâmet koparak, mahlûkların diriltilmelerine kadar geçen zaman.

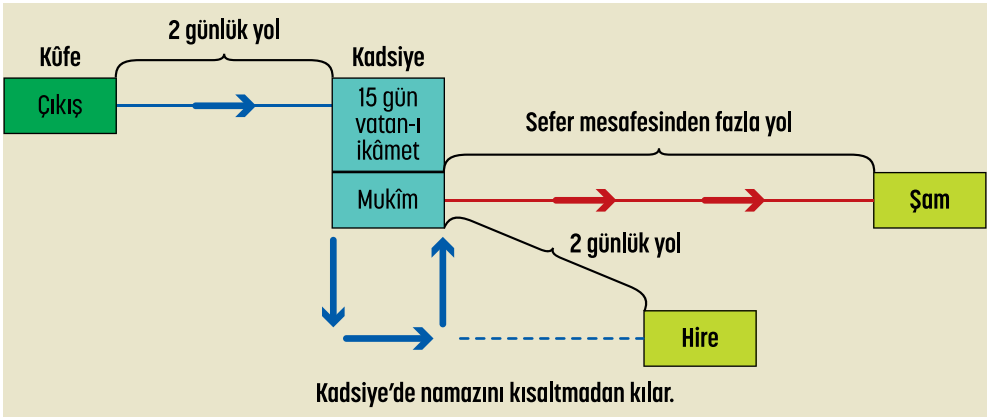
Kabr-i Seâdet: Peygamber efendimizin mübârek kabr-i şerîfleri. Hücre-i seâdet.

Sual 31: Bir yerden 110 km. mesafedeki K şehrine sefer niyeti ile çıkan kimse, 75'inci km.deki köyde 14 gün kalsa, sonra K şehrine varsa, orada 10 gün misâfir olduktan sonra bu köyden tekrar geçerken 3 gün kalıp yoluna devam etse bu köyde mukîm olur mu?

Cevap: Olmaz. Çünkü ilk geldiğinde de misâfir idi.

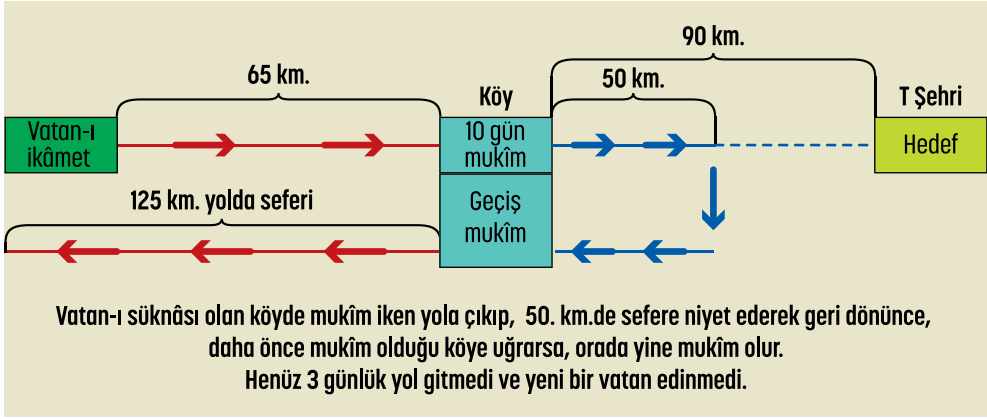
Sual 32: Bir kimse Kûfe'den, 15 gün kalmak üzere Kadskiye'ye gidiyor. İkisi arası üç günlük yoldan azdır. Sonra Kadskiye'den de Hîre'ye doğru yola çıkıyor. İkisi arası da üç günden azdır. Hîre'ye gelmeden, Kadskiye'ye dönüyor. Unutduğunu alıp, Şâm'a gidecektir. Kadskiye'de ve yollarda namazlarını nasıl kılar?

Cevap: Kadskiye yeni vatan-ı ikâmeti olmuştur. Kadskiye ile Hîre arası kısadır. Hîre'ye gelmeden yolda Kadskiye'ye dönüp unuttuğunu almaya ve Şâm'a gitmeye karar vermiştir. Kadskiye'de namazı kısaltmadan kılar. Çünkü, buradan ayrılırken sefere niyet etmediği ve Hîreye girmediği için, Kadskiye vatanlıktan çıkmamıştır.

Kabir Suâli: Ölü defn edildikten sonra kabre gelen Münker ve Nekîr adlı iki meleğin meyyite îmân ve îtikâda dair sual sorması.
KABRİSTÂN: Mezarlık, ölülerin gömüldüğü yer.

Sual 33: Vatan-ı ikâmetinden 65 km. uzaktaki köyde 10 gün kalan bir kimse, 90 km. uzaktaki T şehrine gitmek için yola çıksa, fakat 50'nci km.de niyet değiştirip, 175 km uzaktaki bir yere gitmek için sefere niyet ederek geri dönse ve kaldığı köyden geçmek üzere hareket etse, kaldığı köyde seferî olu mu?

Cevap: Mukim olduğu vatan-ı süknâ durumunda olan köyden ayrılıp 90 km olan T şehrine giderken mukimdir. 50. km'den itibaren, 175 km mesafedeki bir şehre gitmek üzere niyet değiştirip geldiği köye geri döneceği için, oraya kadar yolda ve köyde mukim olur. Köyden ayrılınca 125 km daha gideceği için seferliliği başlar. Daha önce bu köyde seferî olsa idi, tekrar oradan geçerken de seferî olurdu.

Tam İlmihâl: 15- Mahremsiz Sefere Çıkan Kadınlar:

Yanında zevci veyâ mahremi bulunmayan hayzlı kadının sefer niyeti ile yola çıkması kıymetsizdir. Temizlendikten sonra üç gün daha gitmeden önce kaldığı yerde misâfir olmaz.

(Berîka) ve (Hadîka) kitâblarında diyor ki, (Hür kadının, zevci veyâ ebedî mahrem akrabâsından biri yanında bulunmadan, yalnız veyâ başka kadınlarla yâhud âkıl, bâliğ ve sâlih olmıyan mahremi ile üç günlük yola gitmesi [üç mezhebde] harâmdır.)

Şâfi'î mezhebinde, kadınlar ile mahremsiz olarak, farz olan hacca gidebilir.

Bir veyâ iki erkeğin sefere gitmesi mekrûhdur. Üç erkeğin gitmesi mekrûh olmaz. Dört erkeğin gitmesi ve içlerinden birini emîr (Başkan) seçmeleri sünnettir.)

(Hindiyye)de nafaka bahsinde ve (Tahtâvî), (Dürr-ül-muhtâr) ve (Dürr-ül-müntekâ)da hac bahsinde diyor ki, (Kadın, mürâhık olan, yâni bülûğa yaklaşmış, oniki yaşındaki mahremi ile sefere gidebilir.) (Kadîhân)da diyor ki, (Ka-

Kabir Ziyareti: Ölümü ve âhireti hatırlayıp ibret almak, mezarlıkta medfûn olanlara duâ ederek onları sevindirmek veya evliyânın rûhlarından istifâde etmek maksadıyla kabir başında yapılan ziyaret.

dın, sâlih cemâ'at ile sefere gidebilir.) [Bu iki kavil, zarûret hâlinde câiz olur.]
Oniki ve dokuz yaşlarını doldurup da, bâliğ olmamış çocuğa (**Mürâhık**) denir.)

16- Seferde Kazâya Kalan Namaz:

Dinimiz İslam-Sual-74: Seferde kazâya kalan namazı, mukîmken, kaç rekât olarak kılmak lâzımdır?

Cevap: Seferde kazâya kalan öğle, ikindi ve yatsının farzları mukîm iken de yine 2 rekât olarak kazâ edilir. Sabah, akşam ve vitir aynen kazâ edilir.

Dinimiz İslam-Sual-75: Seferde kazâya kalan vitrin kazâsı yine vacip midir?

Cevap: Evet vaciptir.

Dinimiz İslam-Sual-76: Seferdeki kazâ namazı adedi bilinmese, hepsi 4 kılınır mı?

Cevap: Kasten olmadığı için dört kılmak câiz olur.

Dinimiz İslam-Sual-77: “Seferde kazâya kalan ilk öğle namazına” diye niyet ederek iki rekât namaz kılmak câiz mi?

Cevap: Evet.

Dinimiz İslam-Sual-78: Mukîmken kazâya kalan farzlar, seferde de dört rekât olarak mı kılınır?

Cevap: Evet. Sabah, akşam ve vitir aynen kazâ edilir.

17- Seferde Ezân ve İkâmet:

Dinimiz İslam-Sual-79: Misâfir, yalnız veya cemâatle namaz kılsa, ezân ve ikâmet okur mu?

Cevap: Seferî olan, câmide veya evde, yalnız veya cemâatle namaz kılarken ezân okur. Çünkü câmide, okunan ezân, onun namazı için sayılmaz. Hem ezân hem ikâmet okumak iyi olur. [Seferî olan, ezânı dışarıda okumaz. Gittiği otelde, evde veya câminin içinde okuyabilir. Yavaşça okur, sadece kendi duyacak kadar okur.]

*Görmez misin, boş durdu mu hiç, insin a'lâsı,
Hep uğraştı, va'd etmiş iken fethi Mevlâsı.*

KABÛL: Akidde yapılan icaba rızâ göstermek. Râzı olmak.

Tasdik. Bir yere alınma. Birini karşılamak, ağırlamak. Verilen şeyi alma.

KABZA: Tutulacak yer, tutma yeri, tutak, tutamak, sap. Bir tutam. Bir avuç şey.

18- Seferî Olduğunda Şüphe Eden

Dinimiz İslam-Sual-80: Seferîliğe ait kâfi bilgiye sahip olmadığım için, bir yere gidince acaba Seferî miyim, değil miyim diye karar veremiyorum. Namazları bu hâlde nasıl kılmam gerekir?

Cevap: Seferî olduğundan şüphe eden, mukîmdir. Namazlarını 4 rekât olarak kılmaması gerekir. Tahmininde yanılrsa bile kasten 4 kılmadığı için mazur sayılır. Fakat Seferî değilken 2 kılsa, kıldığı namazları kazâ etmesi gerekir. İhtiyatlı hareket etmelidir.

Dinimiz İslam-Sual-81: Seferîyim zannedip namazı kısalttım. Kazâsı gerekir mi?

Cevap: Evet. Zan ile Seferîlik olmaz.

Dinimiz İslam-Sual-82: Bir kimse, 3 gün kalmak üzere gideceği yerin sefer mesafesinde olup olmadığını bilemese, yollarda namazlarını ihtiyaten 4 rekât kılsa, hedefe varıp sorduğunda 110 km mesafe geldiğini öğrense, orada seferi olur mu?

Cevap: Evet seferî olur.

Dinimiz İslam-Sual-83: Kendi memleketinde seferîyim diye namazlarını Seferî usule göre kılan kişi daha sonra seferî olmadığını öğrendiği zaman o namazlarını kazâ edecek midir?

Cevap: Evet edecektir.

Dinimiz İslam-Sual-84: Mâlikî'yi taklit ediyorum. Beş gün kalmak üzere bir yere gidiyorum. Fakat beş gün kalacağıma niyet etmiyorum. Hep Seferî miyim? Ya-hut ne kadar kalacağımı bilmiyorum, bu üç gün de olabilir beş veya daha fazla da olabilir. Ne yapmam lâzım?

Cevap: Mâlikî'de bir yerdeki işinin dört günden önce bitmeyeceğini bilirse, niyet etmese de, oraya girince mukîm olur. Müddetini iyi bilmezse, onsekiz gün sonra mukîm olur. Şafî'de de böyledir.

Dinimiz İslam-Sual-85: Hanefî mezhebindeki bir kimse, 10 günlüğüne sefere çıksa, orada bir akıntıdan veya başka bir ihtiyaçtan dolayı Mâlikî mezhebini taklit etmesi gerekse, Seferîliği devam eder mi?

Cevap: Mâlikî'nin şartlarına da, uyması gerektiği için Seferîliği devam etmez.

KA'DE: Oturuş. Namazda teşehhüd, Ettehiyâtü'yü okumak üzere oturmak.

Ka'de-i Ahîre: Namazda son oturuş.

Ka'de-i Ülä: Üç ve dört rekatli namazların ikinci rek'atindeki oturuş.

Dinimiz İslam-Sual-86:

Durum 1: Mâlikî'yi taklit eden, geldiğinin ilk 2 günü ne kadar kalacağını bilmiyor. Geldiğinden 2 gün sonra, 1 gün daha kalacağını anladı. Bu durumda namazları nasıl kılacak? (İlk 2 günde nasıl ve sonraki 1 günde nasıl kılacak?)

Cevap: Her üç günde de Seferî kılacak.

Durum 2: Geldiğinin ilk 2 günü ne kadar kalacağını bilmiyor.

Geldiğinden 2 gün sonra, 4 gün daha kalacağını anladı. Bu durumda namazları nasıl kılacak? (İlk 2 günde nasıl ve sonraki 4 günde nasıl kılacak?)

Cevap: İlk iki günü seferîdir, diğer dört gün mukîmdir.

Durum 3: Geldiğinin ilk 6 günü ne kadar kalacağını bilmiyor. Geldiğinin ilk 6 günü, 5 gün daha kalacağını anladı. Bu durumda namazları nasıl kılacak? (İlk 6 günde nasıl ve sonraki 5 günde nasıl kılacak?)

Cevap: İlk günden altı güne kadar, bugün yarın giderim diye kalmışsa, hepsini de Seferî kılar, 18 güne kadar böyledir. Altı günden sonra beş gün kalacağına karar vermişse artık mukîmdir.

Hanefî'de;

Durum 1: Geldiğinin ilk 13 gününe kadar kalacağını bilmiyor. Geldiğinden 13 gün sonra, 1 gün daha kalacağını anladı. Bu durumda namazları nasıl kılacak? (İlk 13 günde nasıl ve sonraki 1 günde nasıl kılacak?)

Cevap: Geldiğinden itibaren hep Seferî kılar.

Durum 2: Geldiğinin ilk 13 gününe kadar kalacağını bilmiyor. Geldiğinden 13 gün sonra, 4 gün daha kalacağını anladı. Bu durumda namazları nasıl kılacak? (İlk 13 günde nasıl ve sonraki 4 günde nasıl kılacak?)

Cevap: 13 gün niyet etmeden bugün yarın giderim diye kalsa, değil 2 veya 3 gün, 14 gün daha kalacağına niyet etse yine hep Seferî olur. 14 gün sonra yine 14 gün kalacağına niyet etse yine seferîdir, 15 günden fazlaya niyet etmediği müddetçe hep seferîdir.

*Niçin küfrân eder insân, Hudâ ni'met verir iken,
Utanmayıp eder isyân, kamûyu ol görür iken.
Beher an hamdü şükretmez, dahî ihsânı fikretmez,
Hergün Hakkı zikretmez, bedende cân durur iken?*

KADER: Allahü teâlânın ilm-i ezelfisi yâni başlangıcı olmayan ilim sıfatı ile, ilerde olacak hâdiseleri ezelde yâni başlangıcı olmayan öncelerde bilip takdîr etmesi; alın yazısı. Ölçü, mikdar. Güç, kuvvet, takat. Talih, baht.

19- Diğer Konularla İlgili Sualler ve Bilgiler:

Dinimiz İslam-Sual-87: Seferî olan kimse Cumâ günü zuhr-i ahiri iki rekât mı dört rekât mı kılar?

Cevap: İki rekât kılar.

Dinimiz İslam-Sual-88: Seferîlik, yatsı namazını kerahet vaktine bırakmak için özür olur mu?

Cevap: Evet, özür oluyor.

Dinimiz İslam-Sual-89: Yalnız sefere gitmek mekrûh. Bugün şehirlerarası otobüsle, trenle gidiliyor. Yalnız mı gidilmiş sayılıyor?

Cevap: Yalnız gidilmiş sayılmaz. Çünkü otobüste, trende birçok kimse vardır.

Dinimiz İslam-Sual-90: Seferî olan necaseti temizlemek için su bulamasa ne yapar?

Cevap: Seferî olan, bir mil içinde su bulamazsa, necasetli örtü ile kılar ve iade etmez. Hiç temiz elbise bulamayan kimsenin de, namazı terk etmesi câiz değildir. Dörtte birinden azı temiz olan örtünecek bir örtüden başka bir şey bulamayan kimse, bu örtü ile kılar veya oturup ima ile kılar. Dörtte biri temiz olan örtü ile ayakta kılar ve namazını iade etmez.

20- Sefere Çıkacakların Kurbanla İlgili Sualleri:

Dinimiz İslam-Sual-91: Zengin, bayramın üçüncü günü, kurban kesmeden sefere çıkarsa, günâha girer mi?

Cevap: Üçüncü günü kesmeden çıkarsa, üzerine vacib olduktan sonra çıktığı için günâha girer. Birinci veya ikinci günü çıksaydı, kendisine vacib olmadan çıktığı için günâh olmazdı.

Dinimiz İslam-Sual-92: Bir zengin, kurban kesmek niyetiyle bir koyun satın aldıktan sonra, sefere çıksa ve bayramın üçüncü günü de seferde olsa, vekâlet verip o koyunu kestirmesi gerekir mi?

Cevap: Kestirmesi gerekmez, yâni seferde olduğu için kurban kesmesi vacib olmaz; ama alınmış bir kurbanı kesmek, nafîle de olsa çok sevâbdır. Sıratından geçirir. Bu bakımdan zengin olan, sevâbdan mahrum kalmamak için seferde de kurban kesmelidir.

Kadere Rızâ: İnsanın, Allahü teâlânın kendisi hakkında takdîr ettiği şeylere rızâ göstermesi, hoşnud olması, başına gelen belâ ve musîbetlere sabredip, boyun eğmesi.

KÂİNÂT: Yarattılmış şeylerin cümlesi, yaratıklar, mevcudat, Allah'ın yarattığı her şey.

Dinimiz İslam-Sual-93: Zengin, sefere çıkarken kurbanını kesmek için birini vekil etse, gittiği yerde mukim olsa, vekilin kestiği hayvan, vacib kurban olur mu?

Cevap: Evet, vacib kurban olur; çünkü zengin mukimdir ve vekâletle istediği şehirde kestirebilir.

Dinimiz İslam-Sual-94: Birçok insan Kurban bayramlarında memleketine gidip kurban kesiyor. Bunlar yaşadıkları şehre yerleşmeye niyet etmişse ve bayram vesilesiyle gittikleri memleketlerinde kurban kesseler, vacib olan kurban borcundan kurtulur mu?

Cevap: Sefere gidene kurban vacib olmuyor. Kesmesi iyi olur. Kesme de günâh olmaz.

Dinimiz İslam-Sual-95: Vatan-ı aslimiz İstanbul. Hanımım nisab miktarı mala sahip olduğu için kurban kesmesi vacib. Bayramda Tekirdağ'a gidiyoruz. Tekirdağ'da birisine kurban için vekâlet verdik; fakat Tekirdağ'da seferi oluyoruz. Vacib sevâbi almak için ne yapmak gerekir?

Cevap: Tekirdağ'da kurban kesilirken İstanbul'da bulunursanız, yâni mukim olursanız kurban vacib olur. Telefonla öğrenirsiniz. Kestik derlerse buradan hareket edersiniz.

Dinimiz İslam-Sual-96: Seferde olan zengin, Kurban bayramının üçüncü günü vatan-ı aslisinin içinden transit geçse kurban kesmesi vacib olur mu?

Cevap: Şehir küçükse, içinden geçiyorsa vacib olur. Büyük şehirse, evleriyle çevre yolu arasında mezarlık, fabrika, kışla, ırmak, deniz, harman yeri, futbol sahası gibi yerler varsa, o zaman vatan-ı aslisine girmemiş olur, vacib olmaz.

Dinimiz İslam-Sual-97: Bayramın üçüncü günü seferden memleketine gelen zengin, kurban keser mi?

Cevap: Kurban kesmeden sefere çıkan zengin, seferdeyken kurban kesmiş olsa bile, üçüncü günü mukim olunca, tekrar kesmesi vacibdir.

*Kıl Allaha beş namâzı,
Boş geçirme, kış ve yâzı!
Hakka yaklaşmak istersen,
Tamam et, sünnet ve farzı!*

KADİM: Başlangıcı olmayan. Allahü teâlânın zâtî sıfatlarından, varlığının evveli olmayan.
KÂDİR: Gücü her şeye her dâim yeten, eşsiz ve benzersiz hakîkî kudret sahibi mânâsına Allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (el-Kâdir).

KAZÂ NAMAZLARI

Namaz, (**İbâdet-i bedeniyye**) olduğundan, başkası yerine kılınamaz. Herkesin kendi kılması lâzımdır. Ağır hasta ve çok ihtiyâr kimse, namaz yerine fakîre fidye [para] veremez. Hâlbuki, oruç yerine fidye vermesi lâzımdır.

(**Halebî-i kebîr**)de diyor ki, (Özürü ve özürsüz olarak namazı terk edenin, bunun farzını kazâ etmesi lâzımdır. Altıncı sahîfesinde diyor ki, (Namaz kılmak, farz olduğu için, inanmıyan kâfir olur. İnanıp da, terk eden, yâni özürsüz kılmıyan fâsik olur. Kitâb, sünnet ve icmâ' ile açıkca bildirilmiş olan farzların hepsi böyledir. İctihâd ile anlaşılmiş farzlara "**Mukayyed**" denir. Bunlara inanmıyan kâfir olmaz.) [Bunlara da ehemmiyyet vermiyen, aklına uyup, müctehidin hükmünü beğenmiyen kâfir olur.]

(**Dürr-ül-muhtâr**)da, ikiyüzelli altıncı sahîfede buyuruyor ki, (Farz namazı, özrü olmadan, vakti geçtikten sonra kılmak, yâni kazâyâ bırakmak harâmdır.) Dört-yüzseksenbeşinci sahîfede buyuruyor ki, (Farz namazı, özürsüz [yâni islâmiyyetin gösterdiği sebep olmadan] vaktinden sonra kılmak, büyük günâhdır. Bu günâh, yalnız kazâ edince afv olmuyor. Kazâ ettikten sonra, ayrıca tevbe veyâ hac etmek de lâzımdır. Kazâ edince, yalnız namazı kılmamak günâhı afv olur. Kazâ kılmadan, tevbe edilince, terk günâhı afv olmadığı gibi, tehîr günâhı da afv olmaz. Çünkü, tevbenin kabûl olması için, günâhdan sıyrılmak şarttır.)

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem bir hadîslerinde: (**Özürsüz, evinde [yalnız] namaz kılan kişinin borcu ödenir, namazının sevâbı noksan kalır**) buyurmuşlardır. Namaz kılacağı vakit, vaktin evvelinde veyâ hiç olmazsa ortasında kılmak gerektir. Daha sonra kılsan borç ödenirse de, sevâbı olmaz. Vakit çıkdıktan sonra kılınan namaz, kazâ niyetiyle kılınır. Resûl-i ekrem "sallallahü aleyhi ve sellem", (**Mî'râc gecesinde bir kısım insanların hâline vâkıf oldum. Bakdım ki onlar şiddetli bir azâbla muazzeb oluyorlar. Cebrâîl aleyhisselâma sordum, bu tâife kimlerdendir? [Yâni ne için azâb görüyorlar?] Cebrâîl aleyhisselâm cevâben: "Bunlar namazlarını vaktinde kılmayanlardır** buyurdu.

Bir kişi namaz kılmayıp farziyyetine de inanmaz ise, yâni borcunu ödemeye niyet etmezse, ittifâken kâfirdir. Bir kimse bir vakit kılıp bir vakit kılmazsa (özürsüz olarak) hiç kılmıyan ile birdir. Zîrâ o, namazı maskaralığa almış olur. Namazı maskaralığa almak -hâşâ sümme hâşâ- Allahü teâlâyı maskaralığa almaktır. Binâenaleyh, bütün ibâdetlerimiz gibi, namazı da dâimâ ve muntazaman edâ eyle!

*Bir günâhı işler isen tevbe et kaçırma zaman,
Kim ki uymaz islâma, birgün olur elbet pişmân.*

KADİR GECESİ: Daha çok Ramazân-ı şerîf ayı içerisinde bulunduğu bildirilen ve Kur'ân-ı kerîmin indirilmeye başladığı mübârek gece. Leyletü'l-Kadr.
KÂMİL: Tam, eksiksiz, olgun. Kemâl sahibi.

Tertîb Sahibi Olmak

Aşağıdaki yazı (**Dürr-ül-muhtâr**)dan tercüme edildi:

Bir günlük beş vakit farzı ve vitir namazını kılarırken ve kazâ ederken tertîb sâhibi olmak farzdır. Yâni, namaz kılarırken, sıralarını gözetmek lâzımdır. Cum'a farzını da, o günün öğle namazı sırasında kılmak lâzımdır.

Sabâh namazına uyanamıyan, hutbe okunurken bile hatırlarsa, hemen bunu kazâ etmelidir. Bir namazı kılmadıkça ve bunu kazâ etmedikçe, bundan sonraki beş namazı kılmak câiz olmaz. Hadîs-i şerîfde, **(Bir namazı uykuda geçiren veyâ unutan kimse, sonraki namazı cemâat ile kılarırken hatırlarsa, imâmla namazı bitirip, sonra önceki namazını kazâ etsin! Bundan sonra, imâmla kıldığını tekrar kıl-sın!)** buyuruldu.

Her cins namazı vaktinde kılmağa "Edâ" denir. Nâfile kılmağa başlandığı vakit, bu nâfile namazın vakti olur. Tamamlanması vâcib olur. Fâsid olursa, kazâsı vâcib olur. Bir namazı vakti içinde tekrar kılmağa "**İâde**" denir. Vaktinde kılınmazlarsa, vaktinden sonra kılmağa "**Kazâ**" denir. Farzı, kazâ etmek farzdır. Vâcibi kazâ etmek ve fâsid olan sünnet ve nâfile namazları iâde etmek vâcibdir. Vaktinde kılınmıyan sünneti kazâ etmek emr olunmadı. Bu sünneti kazâ ederse, kıldığı namaz, nâfile olur ve sünnet sevâbına kavuşmaz.

Mekrûh olan üç vakitten başka, her zaman kazâ kılınır. Sabâh namazına başlamadan veyâ namaz arasında iken, vitri kılmadığını hatırlayan kimsenin, sabâh namazı kabûl olmaz. Güneş doğmasına, yalnız vitri kazâ edecek kadar zaman kalmış ise, ancak bu hâlde sabâh kabûl olur. Demek ki, bir namaz vaktinin sonunda, kazâyı da kılacak kadar zaman kalmazsa, kazâyı önce kılmak lüzûmu afv olur. Vakit daraldı sanarak, vakit namazının farzını kılan, sonra daha zaman olduğunu anlasa, kazâyı ve sonra vaktin farzını tekrar kılar. Vaktin namazına başlarken veyâ namaz içinde iken, kazâsı olduğunu unutursa, namazdan sonra hatırlasa da, kıldığı namazı kabûl olur. Çünkü, unutmak özürdür.

Kazâyı kalan namaz sayısının altı olması da, sıra ile kılmağı afv ettiren bir özürdür. Kılmadığı veyâ kılıp da kabûl olmıyan farz namazı sayısı altı olan bir kimse, tertîb sâhibi olmaz. Kazâ namazlarının birbiri arasında ve bunlarla vakit namazları arasında sırayı gözetmesi lâzım olmaz. Meselâ bir farzı kılmıyan kimse, bunu hatırladığı hâlde, beş tane vakit namazı kılsa, bu beşi kabûl olmayacağı için, kılınmamış namaz sayısı altı olur. Vitir namazı, burada hesâba katılmaz. Eskiden kazâyı kalmış farzlar hesâba katılır.

Namazlar arasında sırayı gözetmek lüzûmunu gideren dördüncü sebep, sıranın lâzım olduğunu bilmemektir. Nass veyâ icmâ' olmıyan şeyi bilmemek özürdür.

KÂFİR: İslâmiyette inanılması lâzım olan şeylerin hepsine veya birine inanmayan, dînin emirlerini beğenmeyen, hafife alan, alay eden.
KAHKAHA: Yanındakiler işitecek kadar gülmek.

Meselâ, sabâhı kılmıyan, bunu hatırladığı hâlde, öğleyi kılsa, bu kabûl olmaz. Sonra, sabâhı kazâ edip, sonra ikindiye kılsa, ikindi kabûl olur. Çünkü kıldığı öğlenin kabûl olduğunu sanmaktadır. Beşden fazla kazâları olan, bunları kazâ ederken, kılmadığı namaz sayısı, altıdan aşağıya inince, sırayı gözetmek lüzûmu tekrar geri gelmez. Bunları da sırasız kılabilir.

Kılmadığı altıdan az namaz varken, sırayı bozarak, edâ olunan namazların kabûl olmaması, İmâm-ı a'zama göre "rahmetullahi teâlâ aleyh" şarta bağlıdır. Sonra edâ ettiği namaz sayısı, kazâyâ kalanla birlikte, altı olunca, edâ etmiş olduğu namazlar, tekrar kabûl olur. Meselâ, bir farzı veyâ vitri kılmaya, sonra gelen namazları kılsa, bu namazlar kabûl olmaz. Beşinci namazı kılmadan, önce kılmamış olduğu namazı kazâ ederse, kıldığı namazlar nâfile olmuş olur. Kazâyı kılmadan önce kıldığı beşinci namazın vakti çıkarsa, kazâyâ kalan ile kabûl olmiyan namaz sayısı altı olur. Bu hâlde, kılınan beş namaz tekrar sahîh olur. Kıldığı beş namazın herbirinde, kazâsı olduğunu hatırlamak lâzımdır. Birkaçında hatırlamadı ise, bunlar hesâba katılmaz. Sabâh namazını kılmıyan kimse, sonra gelen namazları kılsa, ertesi gün güneş doğarken, kılmış olduğu beş namazın hepsi kabûl olur.

Sırayı bozarak kılınan namazların kabûl olmaması, iki imâma göre şarta bağlı değildir, kesindir.

Ayakda duramıyan veyâ zarar gören, başı dönen kimse, farzları da, secde ettiği yerde oturarak kılar. Rükû için eğilir. Secde için, başını yere koyar. Duvara, değneğe, insana dayanarak, biraz ayakda durabilenin, ayakda tekbîr alması ve o kadcark ayakda okuması farzdır. Secde için yere eğilemiyen hasta, önceden yere konulan, 25 cm.den az yükseklikde sert bir şey üzerine secde yapmalıdır. Alnında yara olan, yalnız burnu ile, burnunda yara olan da, yalnız alnı ile secde eder. Alnında ve burnunda birlikte özur olup başını yere veyâ böyle sert birşey üzerine koyamıyan, ayakda durabilse bile, yere oturarak îmâ ile kılar. Yâni rükû için biraz eğilir. Secde için, rükûdan daha çok eğilir.

Secde için, kendisi veyâ başkası, yerden birşey kaldırıp, yüzünü bunun üstüne koyması tahrîmen mekrûhdur. Çünkü, **(Feth-ul-kadîr)**, **(Merâkıl-felâh)**, **(Halebî)** ve **(Mecma'ul-enhür)**de diyor ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" bir hastayı ziyâret etdi. Bunun, eli ile yasdık kaldırıp, üzerine secde ettiğini görünce, yasdığı aldı. Hasta, odun kaldırarak bunun üstüne secde etdi. Odunu da aldı ve (Gücün yerterse, yere secde et! Yere eğilemezsen, yüzüne birşey kaldırıp, bunun üzerine secde etme! İmâ ederek kıl ve secdede, rükûdan daha çok eğil!) buyurdu. Kaldırılan şey üzerine secde ederken, rükûdakilerden çok eğilirse, îmâ ile kılmış olur. Namazı sahîh olur. O hâlde, eli ile birşey kaldırmak lüzûmsuzdur.

KÂMET: Farz namazlardan önce okunması sünnet olan ve ezâna benzeyen sözler, ikâmet. Kalkmak, ayakta durmak.
KAMİS: Gömlek, entâri. Kefenin parçalarından olup, entâri gibi uzun, dikişsiz gömlek.

İbrâhîm Halebî “rahmetullahi teâlâ aleyh” (**Halebî-yi kebîr**)de, altıyüzonseki-zinci sahîfede diyor ki, (Şiddetli diş ağrısını durdurmak için konan ilâc, okumasına mâni olsa, vakit dar ise, imâma uyar. İmâm yok ise, okumadan kılar.)

Bir uzvundaki derdden dolayı uygun oturamıyan kimse, istediği gibi oturur. Oturabilmek için, ayaklarını kibleye karşı uzatabilir. Bir yerini yastığa veyâ başka şeye dayar. Yahut, bir kimse tutarak düşmesine mâni olur. Yüksek bir şeyin üstüne oturup îmâ ile kılmaları câiz değildir. **[Sandalyada oturarak kılanın namazı kabûl olmaz. Çünkü, sandalyada oturmak için zarûret yoktur. Sandalyada oturabilen kimse, yerde de oturabilir ve yerde oturup kılması lâzımdır. Namazdan sonra, yerden ayağa kalkamıyan, sandalyadan ise kolay kalkan hastayı yerden bir kimse kaldırır. Yahut, kibleye karşı uzatılmış sedir üzerinde, ayaklarını sarkıtmadan oturarak kılar. Namazdan sonra, ayaklarını sedirin bir yanına sarkıtıp, sandalyadan kalkar gibi kalkar.]** Bir şeye dayanarak veyâ bir kimsenin tutması ile de, yerde oturamıyan hasta, sırt üstü yatarak kılar. Ayaklarını kibleye uzatır. Başını altına yastık koyar. Yüzü kibleye karşı olur. Veyâ kibleye karşı sağ veyâ sol yanı üzerine yatar. Rükû ve secdeleri, başı ile îmâ eder.

Böyle de îmâ edemiyen akli başında bir hasta, bir günden çok namazını kılamazsa, hiçbirini kazâ etmez. Semâvî bir sebep ile, yâni elinde olmıyarak, meselâ hastalık ile veyâ baygın yahut secde, rek’at sayılarını unutacak kadar dalgın olarak, beşden fazla namazını kılamıyan da böyledir.

Alkollü içkiler ve uyuşdurucu maddeler veyâ ilâc olarak böyle baygın, dalgın olanın, kılamadığı namazlarının adedi birkaç günlük olsa da, hepsini kazâ etmesi lâzımdır.

İmâ ile dahî kılması mümkün iken, kılmadan ölüm hâline gelen kimsenin, namazlarının keffâreti yapılması için vasiyyet etmesi lâzımdır. Namaz keffâreti, her namaz için, bir müslüman fakîre yarım sâ’ [binyediyüzelli (1.750) gram] buğday vermektir. Bunu, vasiyyet etdiği kimse veyâ vârisi verir. Vasiyyet edenin bıraktığı malın üçde birinden verilmesi lâzımdır. Ölürken vasiyyet etmedi ise, kimsenin vermesi lâzım olmaz.

Kılınmamış namazları beşden çok ise de, acele kazâ etmek lâzımdır. Secde-i tilâvet ve oruç kazâsı, acele değildir. Gecikirse günâh olmaz.

Dâr-ül-harbde îmâna gelen, farz olduğunu işitinceye kadar, kılmadığı namazları kazâ etmez. Mürted, îmâna gelince, mürted olmadan önce kıldığı ve mürted iken kılmadığı namazları ve oruçları kazâ etmez. Fakat, tekrar hacca gitmesi lâzım olur. Mürted olmadan önce yapmadığı farzları kazâ eder. Çünkü, müslümanın farzları yapmaması büyük günâhtır. Mürted olunca, günâhları afv olmaz.

KANÂ'AT: Başkasının kazancına göz dikmemek,
bir şeyi kâfi görüp kazanılana, kısmetine râzı olma, fazlasını istememe.
İnanma, kanma. Görüş, düşünce, tahmin.
KÎL-Ü KAL: Dedikodu, boş söz.

Sağlam iken kılmadığı namazları, hasta iken teyemmüm ve îmâ ile kazâ etmek câizdir. İyi olursa, tekrar kılmak lâzım olmaz. Kazâ kıldığını başkasına bildirmemesidir. Çünkü, namazı kaçırmak günâhdır. Günâhı gizlemek lâzımdır..

Bir Namaz Sadece İki Özürle Kazâya Bırakılabilir

Farz ve vâcib olan bir namazı bile bile kazâya bırakabilmek için, iki özür vardır: Biri, düşman karşısında olmaktır. İkincisi, seferde olan [yâni üç günlük yol gitmeğe niyeti olmasa bile, yolda bulunan] kimsenin hırsızdan, yırtıcı hayvandan, selden, fırtınadan korkmasıdır. Bunlar, oturarak ve herhangi bir tarafa dönerek veyâ hayvan üzerinde îmâ ile de kılmadığı zaman, kazâya bırakılabilir. Bu iki sebep ile ve uyku ve unutmak sebebi ile kaçırmak günâh olmaz.

Kış aylarında, yatsıyı vaktinin üçde birine kadar geciktirmek müstehabdır dedikten sonra buyuruyorlar ki, (Vakit girdikten sonra uyuyup namazı kaçırmak, harâm olmaz ise de tahrîmen mekrûhdur. Birisine tenbîh ederek veyâ saat çalarak uyanmağı temîn edince ve vakit girmeden evvel uyumak mekrûh olmaz.) Kara Çelebi-zâdenin (**Eşbâh**) şerhinde, (Boğulmak üzere olanı ve benzerlerini kurtarmak için namazı vaktinden sonra kılmak sahîhdır) diyor. Fakat, [Özür bitince], hemen kazâ kılması farz olur.

Hanefî mezhebinin âlimleri, söz birliği ile buyuruyorlar ki, (Sünnet namazların, yalnız vaktinde kılınmaları emr olundu. Vaktinde kılınmayan sünnet namazlar, insanın üzerinde borç kalmaz. Bunun için, vaktinden sonra kazâ edilmeleri emr olunmadı. Sabâh namazının sünneti vâcibe yakın olduğundan, o gün öğleden önce farzı ile kazâ edilir. Sabâh namazının sünneti öğleden sonra, başka sünnetler ise, hiçbir zaman kazâ edilmez. Kazâ olursa, sünnet sevâbı hâsıl olmaz. Nâfile kılınmış olur.)

(**Dürr-ül-muhtâr**)da ve (**İbni Âbidîn**)de ve (**Merâkıl-felâh**)ın **Tahtâvî** hâşiyesinde ve (**Dürr-ül müntekâ**)da ve (**Cevhere**)de diyor ki, (bir müslümanın herhangi bir namazı vaktinde kılmaması, iki dürlü olur:

1- Özür ile kaçırmasıdır. Namazı özür ile kaçırmağa, "**Fevt**" etmek denir. Harâm, mekrûh, bid'at işlememek ve farzı, vâcibi kaçırılmamak, hattâ geciktirmemek için, sünnet terk edilir. Sünnetleri, bu sebeplerle terk etmek câiz, hattâ lâzımdır. Terk etmemek günâh olur. Farz namazları özür ile kaçırmak da, günâh olmaz ise de, hemen kazâ edilmeleri lâzım olur.

2- Namazı vazîfe bildiği, ehemmiyyet verdiği hâlde tenbellikle terk etmesidir.) Sünnetleri özürsüz ve ısrârla hep terk etmek günâh olmaz ise de, kıyâmetde sorguya çekilip, azarlanır.

Kemâleddîn ibni Hümâm, (**Farzı, vâcibi kılmamak günâh olur. Sünnetleri kıl-**

KANDİL: İslâm dininin kıymet verdiği gecelerden; Mevlid, Berât, Mi'râc ve Regâib gibi mübârek geceler. İçinde sıvı yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı.

KARZ: Borç, ödünç. **Karz-ı hâsen:** Allah için dine uygun verilen ödünç, güzel borç.

mamak ise, sevâblarına ve yüksek derecelere kavuşmamağa sebep olur, dedi.) (Halebî-yi sagîr)de (Sabâh namazının sünnetini ve başka müekked sünnetleri terk etmek günâh olmaz. Yalnız sevâblarına ve yüksek derecelere kavuşamaz ve azarlanır) diyor.

Farzları özürsüz terk etmek ise, çok büyük günâhdır. Bunun için, kitâblarda, kazâ namazlarını anlatmağa başlarken, (Müslüman, namazlarını ancak özür ile kaçırır. Bunun için, her kitâbda **(Fâite)**, yâni kaçırılmış namazların kazâsı denilmektedir) yazılıdır. Çünkü, eski müslümanlar, namazlarını fevt edebilirdi. Hiç kimse özürsüz terk etmezdi. **(Umdet-ül islâm)**da ve **(Câmi'-ül-fetâvâ)**da diyor ki, (Düşman karşısında, bir farz namazı kılmak mümkün iken, terk etmek, yediyüz büyük günâh işlemiş gibi günâhdır.) Fâite namaz, kazâyâ kalmış namaz demektir. Terk edilmiş namaz ise, kazâyâ bırakılmış namaz demektir. Kazâyâ kalmış namazı bildirmek için, fâite de, terk edilmiş namaz da denilir. Bu maksad için, bu iki kelimeyi birbirinin yerine kullanmak, fâite namaz ile terk edilmiş namazın hükmlerinin aynı olduğunu göstermez. Fâite namaz, günâh olmıyan namazdır. Terk edilmiş namaz ise, büyük günâh olan namazdır. Meselâ, gâzî, insandır. Kâtil de insandır. İkisinin de insan olması, kâtilin günâhını gidermez. Gâzînin sevâbını yok etmez.

Özürden dolayı gecikdirilmesine islâmiyyetin izin verdiği birkaç namazı fevt olmuş bir kimsenin, bu birkaç namazı, beş vakit namazın sünnetleri yerine kılmayıp, bu sünnetleri terk etmemesi câiz görülmektedir. Fakat, din kitâbları yazıldığı zamanlarda, islâm memleketlerinde namaz kılmıyan kimse yokdu. Özürsüz kazâyâ bırakan da yokdu. Özür ile fevt olan namazları da azdı. Şimdi ise, özürsüz terk ettikleri için, büyük günâha girmişlerdir. Bu vak'a ve hakikat karşısında, namazlarını özürsüz terk edenler, namaz borcu ile can vermemek, Cehennem azâbından kurtulmak için, hiç olmazsa, beş vakit namazdan dördünün sünnetlerini kılarken, kazâ kılmağa da niyyet etmelidir. Böylece, bir namaz kılmakla, hem kazâ, hem de sünnet kılınmış olur. Sabâh namazının sünneti kuvvetli olduğundan, sabâh namazının sünnetini, yalnız sünnet niyyet ederek kılmalıdır.

Dört mezhebin fıkıh bilgilerinde mütehasıs olan seyyid Abdülhakîm Efendi "rahmetullahi aleyh" buyurdu ki, (Tenbellikle namaz kılmıyanlar, senelerce kazâ borcu olanlar, namaza başladıkları zaman, sünnetleri kılarken, o vaktin ilk kazâyâ kalmış kazâ namazı için de niyyet ederek kılmalıdır. Bunların, sünnetleri kazâ namazı için de niyyet ederek kılması, dört mezhebe de lâzımdır.

Hanefî mezhebinde, bir farz namazı özürsüz kazâyâ bırakmak ekber-i kebâirdir. Bu çok büyük günâh, her namaz kılacak kadar boş zaman geçince, bir misli artmaktadır. Çünkü, namazı hemen kazâ etmek de farzdır. Hesâba, sayıya sığmıyan bu

KÂNÛN: Uyulması gereken kesin kurallar. Devletçe adaletin ve toplum düzeninin tesisi ve temini için konulan kurallar. Kanun prensiplerinin yer aldığı kitap.

KÂNÛN-I İLÂHÎ: Allahü teâlânın kâinâtta (varlık âleminde) koyduğu nizâm, düzen.

müdhiş günâhdan ve azâbından kurtulmak için, sabâh namazından başka dört vakit namazın sünnetlerini ve Cum'a namazlarının ilk, son ve vakit sünnetlerini kılarken, kılınmamış farz namazını da ve yatsının son sünnetini kılarken, üç rek'at vitir namazını da kazâ etmeğe niyyet ederek kılmalıdır. Böyle olduğunu isbât eden deliller, Hanefî âlimlerinin kitâblarında pek çoktur.

Namazı Kazâya Bırakmanın Cezası

Farz namazı terk etmek büyük günâhdır. Hemen tevbe etmek lâzımdır. Tevbeyi [yâni kazâ kılmağı] geciktirmek daha büyük günâhdır. Bu büyük günâh, kazâ kılacak kadar zaman, yâni 6 dakika geçince, bir misli artar. Kazâ etmeği geciktirince de, tevbe farz olur. Kazâya kalan bir namazın ilk kazâsı kılınınca, bu namazın kazâlarını geciktirmek günâhlarının hepsi afv olur. Bunun için, kazâyı bir an evvel kılarak, kazâ borcunu bitirmek lâzımdır.

[Başkasının malını gizli olarak almağa "Sirkat" çalmak denir. Zorlayarak, aldatarak, görerek almağa "Gasb" yağma denir. İkisi de harâmdır. Her iki malı sâhibinin kullanmasına mâni oluyor ki, bunun günâhı, sâhibine ödeyinceye kadar devâm ediyor. Bu günâha ayrıca hergün tevbe etmek lâzımdır. **Farzı vaktinde yapmayıp, nâfile ibâdetleri yapanın, bu nâfileleri kabûl olmaz. Çünkü, bu kimse, Allahü teâlânın emrini yapmayıp, kendi nefsinin arzûlarını yapmaktadır.**

Namaz kılmak, insanın Allahü teâlâyâ olan borcudur. Bir farzı vaktinde kılmamak, bu hakkı ve namazda müslümanlara yapılan duâ hakkını ödememek oluyor. Bunu kazâ edinceye kadar nâfile namazları, sünnetleri kabûl olmuyor. **Namazı kazâya bırakmak büyük günâhdır. Bir namazın kazâsını kılmayan seksen hukbe yanacaktır. Her altı dakika geçince, bu azâb bir misli artmaktadır. Bir saatte on kerre, günde ikiyüzkırk kerre birer misli artmaktadır.** Kazâ namazlarının cezâları, ilk günü seksen hukbe iken, sonraki günlerde, altı dakıkada bir misli artıyor.

Her erkek oniki yaşından, her kadın dokuz yaşından itibâren, namaz kılmağa başlayıncaya kadar geçen seneler adedince sene, sünnetler yerine kazâ kılmalıdır. Namazı kılmamak, büyük günâh olduğu gibi, kazâ kılmamak daha büyük günâh oluyor ve bu günâh her gün devâm ediyor. Namazı kazâya bırakanın tevbe etmesi lâzım olduğu gibi, kazâyı da kılmadığı için, her namaz kılacak kadar zamanda, [yâni her 6 dakıkada] ayrıca tevbe etmesi lâzımdır. Kazâ kılmamağa tevbe etmek için, kazâyı da kılması lâzımdır.

Bunun için, çok kazâsı olanın, her namazı kılarken, sünnetler yerine birinci kazâyı kılması lâzımdır. Çünkü, kazâ namazını kılmadan, bunun sünnetleri kabûl olmamaktadır. Sünnet yerine kazâ kılarken, bu sünneti de kılmış olmaktadır.

KAPLAMA MESH: Abdestte başın her tarafının mesh edilmesi.

KÂRÎ': Kıra'at eden, usûlünce okuyan. Kur'ân-ı kerîmi ezberleyen, okuyan.

KASD: Kalbe gelen bir düşünceyi yapmak için bilerek, isteyerek karar verme. Teşebbüs.

Bir namazın bir kazâsını kılmıyan, namaz kılacak kadar zamanlar geçince, [yâni her 6 dakıkada] günâhı evvelkinin artarak, milyonlarca kazâ borcu hâsıl oluyor. Böyle kimse, birinci kazâyı kılınca, bu günâhların hepsi afv oluyor. Kazâ namazı kılmanın ehemmiyyetini iyi anlamalıdır. İmânsız ölene âhiretde hiç merhamet edilmeyecek, Cehennemde sonsuz yanacaktır.

Sünnet Yerine Kazâ Kılmak

Büyük günâh işleyip de tevbesiz ölen müslüman şefâat ile veyâ islâmiyeti yaydığı için afv edilecektir. Çünkü, hadîs-i şerîfde, **(Allahü teâlânın en çok sevdiği amel, hubb-i fillah ve buğd-ı fillahdır)** buyuruldu. Ehl-i sünnet âlimlerini ve Evliyâyı seven mü'min, bu hadîs-i şerîfin müjdesine kavuşacaktır. **(Unutulmuş sünnetimi meydâna çıkarana yüz şehîd sevâbı vardır)** hadîsindeki müjdeye kavuşmak için de, Ehl-i sünnet kitâblarını satarak, Muhammed aleyhisselâmın bildirdiği islâmiyeti yaymağa çalışmak lâzımdır. **[İstanbuldaki Hakikat Kitâbevi'nin neşr ettiği kitâbların hepsini Ehl-i sünnet âlimleri yazmıştır.]**

Özürsüz senelerce namaz kılmıyan bir müslümanın, kılmadığı namazlarını kazâ etmesi üç şekilde olur:

- 1- Beş vaktin sünnetleri yerine ve günün her boş zamanında, hep kazâ kılar.
- 2- Yalnız sünnetlerin yerine kazâ kılar.
- 3- Sünnetler yerine kazâ kılmayıp, başka zamanlarda, hep kazâ kılar.

Bu üç şekilden en iyisi birincisidir. Böylece, kazâlar, bir an önce biter.

İkinci şekilde, kazâlar çabuk bitmez. Hem de, kazâ borcu olanın sünnetlerinin sevâbı olmaz. Fakat, hiç kılmamakdansa, sünnetler yerine kılmalıdır. Çünkü, (Hepsini yapamıyan, elden geleni yapmalı, hepsini elden kaçırmamalıdır) buyurulmuştur. Üçüncü şekilde gelince, bu, özür ile kılamamış kimse içindir. Çünkü, bunun sünnetleri kılacak kadar kazâyı geciktirmesi günâh olmuyor. Bazıları, ikinci şekli yapmama- lı, üçüncüyü yapmalı diyor. Hâlbuki, üçüncüyü yapabilen kimse, birinci yapıp kimse demektir. O hâlde namazı özürsüz aylarca terk edenlerin, kılmadığı zamanları hesâb ederek, bu kadar zaman, birinci şekle göre kılması, böyle kılamazsa, ikinci şekilde kılıp, kazâlarını en kısa zamanda bitirerek Cehennemden kurtulması lâzımdır.

Kazâsı olmıyan, sünnet yerine kazâ kılsa, bunlar nâfile olur. Nâfile sevâbının sünnete nazaran çok az olduğunu bildirmişdik.

Sünnetleri kazâ niyetiyle de kılmak için, öğle namazının ilk dört rek'at sünnetini kılarırken, ilk kazâyı kalmış öğlenin farzını niyet ederek, kazâ da kılmalıdır. Öğlenin son sünnetini kılarırken, ilk kazâyı kalmış sabâh namazının farzını da niyet ederek, kazâ kılmalıdır. İkindinin sünnetini kılarırken, ikindi namazı-

Kat’-ı Tarîk İlâhî: İnsanların Allahü teâlânın emirlerine ve yasaklarına uymalarına ve rızâsına kavuşmasına mâni olan, hidâyet ve saâdetlerini engelleyenler.
KAVİL: Müctehid âlimlerin bir işin hükmünü bildiren sözü yâni re’yi, ictihâdı.

nın farzını niyyet ederek, kazâ da kılmalıdır. Akşamın sünnetini kılarken, üç rek’at akşam namazının farzını niyyet ederek, kazâ da kılmalıdır. Yatsının ilk sünnetini kılarken, yatsı farzını ve son sünnetini kılarken de, ilk kazâyâ kalmış vitri niyyet ederek üç rek’at olarak, kazâ da etmelidir. Böylece her gün bir günlük kazâ ödenir. Terâvîh namazlarını kılarken de, kazâ kılmağa da niyyet ederek, kazâ da kılmalıdır. Kaç senelik kazâ namazı varsa, buna, o kadar sene devâm etmelidir. Kazâlar bitince, yalnız sünnetleri kılmağa başlamalıdır.)

Özürsüz, tenbellikle farz namazı vaktinde kılmamak, büyük günâhdır. Bir büyük günâhı afv ettirmek için tevbe etmek lâzımdır. Tevbenin sahîh olması için dört şart vardır. Bunlar, pişmân olup, günâha devâm etmemek, bir daha yapmamağa karâr vermek, afv olması için duâ ve istiğfâr etmek, Allah ve kul haklarını ödemektir. Bu dört şartdan biri yapılmazsa, günâh afv olmaz. Böyle kimselerin, hergün dört vakit namazın sünnetlerini de kazâ niyyeti ile kılıp, Allahü teâlânın hakkını bir ân önce ödemeleri lâzımdır. Bunların üçüncü ve dördüncü rek’atlerinde zamm-ı sûre okumazlar.

O hâlde, özürsüz terk edilen namazların kazâlarını kılarak, büyük günâhdan kurtulmak için, sünnetlerin terk edilmesi lâzım geldiği, buradan da anlaşılmalıdır. Böyle olmakla berâber, sünnetleri kazâ niyyetiyle de kılan kimse, sünnetleri terk etmiş olmaz.

Cemâat ile namazı anlatırken bildirdiğimiz gibi, imâm sabâh namazını kaldırmağa başlarken gelen kimse, câmiin dışında veyâ içerde, direk arkasında sünneti kılar. Sonra imâma uyar. Böyle, cemâatden ayrı bir yer bulamazsa, sünneti cemâatin arkasında kılmaz. Hemen imâma uyar. Çünkü, cemâat ile namaz kılınırken, yalnız olarak namaza başlamak mekrûhdur. Mekrûh işlememek için, sabâh sünneti terk edilir.

(Dürr-ül-muhtâr)ın bu yazısına göre de, sünnetler yerine kazâ kılmak lâzımdır. Mekrûhdan kurtulmak için, en kuvvetli sabâh sünneti bile terk edilince, harâmdan kurtulmak için, sünnet elbette terk edilir. Çünkü, sünnet yerine kılınan kazâ namazı, insanı büyük günâhdan kurtarmaktadır.

Bazı kimseler ve hele, kendilerini din adamı tanıttıran bazı din câhilleri, din yüklerinin sözlerini değişdirmeğe kalkıyor. Fakat, bir şey bilmedikleri için, itirâz olarak, hiçbir kitâba dayanmadan, akıllarına geleni söylüyorlar. Kendilerini beğendikleri için, ulu orta fikrler yürütüyorlar. Meselâ, (Efendim, sünnet yerine farz kazâ edilmez. Ben, bunu kabûl edemem. Saatlerce kahvede oturup, boş vakit geçireceğine, kazâlarını kılsın. Sünnetleri bırakmasın!) diyenler oluyor. Evet (kahvede saatlerce oturmasın da, kazâlarını kılsın) sözü doğrudur. Fakat, (kazâlar için sünnetleri bırakmasın!) sözü doğru değildir. Kazâları kılmamak ve boş vakit geçirmek, büyük

KAZÂ: Allahü teâlânın ezelde irâde ve taktir buyurduğu şeyleri, zamânı gelince, ilim ve irâdesine uygun olarak yaratması.
Vaktinde yapılmayan ibâdetlerin borcunu sonradan ödeme.
Can, mal kaybına, neden olan olay. İlçe, kaymakamlık. Yargı. Kadılık.

günâhdır. Amma, bu günâhları işleyenin, sünnetler yerine kazâ kılmamasını istemek, bu adamı üçüncü bir günâha sokmağı istemek olur. Meselâ kazâsı olup da kılmayan ve boş vakit geçiren bir kimsenin bu günâhlara girdiği için, ayrıca kumar oynamasını veyâ içki içmesini de istemek gibi olur. Büyüklerimizin (iyi bir işin hepsi yapılmazsa, hepsi de terk edilmemelidir) sözü meşhûrdur. O hâlde, namazlarını özürsüz olarak kılmamış olan kimse, büyük günâhdan kurtulmak için, sünnetler yerine kazâ kılmak fırsatını kaçırmamalıdır. Nitekim namaz kılmayan, orucu da bırakmamalıdır.

Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri, 1313 [m. 1896] yılında Hindistânda basılan (**Fütûh-ul gayb**) kitâbının kırksekizinci makâlesinde diyor ki: Mü'minin, en önce farzları yapması lâzımdır. Farzlar bitdikden sonra, sünnetleri yapar. Ondan sonra, diğer nâfilelerle meşgûl olur. Farz borcu varken, sünnet ile meşgûl olmak, ahmaklıktır. Farz borcu olanın sünnetleri kabûl olmaz. Alî ibni Ebî Tâlib "radiyallahü anh" bildiriyor: Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, (**Üzerinde farz namazı borcu olan kimse, kazâsını kılmadan nâfile kılsa, boş yere zahmet çekmiş olur. Bu kimse, kazâsını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nâfile namazlarını kabûl etmez.**) Abdülkâdir-i Geylânî'nin yazdığı bu hadîs-i şerîfi şerh eden Hanefî mezhebi âlimlerinden Abdülhak-ı Dehlevî buyuruyor ki, (Bu haber, farz borcu olanların, sünnetlerinin ve nâfilelerinin kabûl olmayacağını göstermektedir. Sünnetlerin, farzları tamamlayacağını biliyoruz. Bunun mânâsı, farzlar yapılırken, bunların kemâllerine sebep olan birşey kaçırılırsa, sünnetler, kılınan farzın kemâl bulmasına sebep olur. Farz borcu olanın kabûl edilmeyen sünnetleri bir işe yaramaz.) (**Fütûh-ul-gayb**)ın bu şerhi fârisî olup, İstanbulda, Bâyezîd Devlet kütübhanesinde, 3866 numarada mevcûddur.

(**İbni Âbidîn**)de, nâfile bahsinde buyuruyor ki, hadîs-i şerîfde, (**Tamam yapılmamış olan namaz, zekât ve başka farzlar, nâfileler ile tamamlanacaktır**) buyuruldu. İmâm-ı Beyhekî, bu hadîs-i şerîf, **yapılmış olan farzların içindeki sünnetler noksan kalırsa, nâfilelerle bu noksanların tamamlanacağını göstermektedir. Yoksa, yapılmamış farzların yerine nâfilelerin geçeceğini bildirmiyor**, dedi. Çünkü, başka bir hadîs-i şerîfde, (**Bir kimse, namazını tamamlamadı ise, o namazın üzerine, tamamlanıncaya kadar, nâfile namazları eklenir**) buyuruldu. Bu hadîs-i şerîf, nâfilelerin, terk edilmiş farzı değil, noksan olarak kılınmış farzı tamamlayacağını göstermektedir, dedi. (**İmdâd**)ın (**Tahtâvî**) hâşiyesi ikiyüzkırkyedinci sahîfesinde de, bu hadîs-i şerîf zikir edilerek, sünnetlerin, kılınmış olan farzdaki kusûrları tamamlayacağı bildirilmektedir. İmâm-ı Gazâlî ve İbni Arabî gibi Hanefî mezhebinde olmıyan âlimler ise, nâfilelerin özür ile kaçırılan farzların yerine konağını bildirmektedir.)

KAVME: Rükû'dan kalkarak dikilip durmak.

Kazâ Orucu: Ramazan ayında tutulmayıp daha sonra gününe gün tutulan oruç.

Kazâ Namazı: Vaktinde kılınmayıp vakti çıktıktan sonra kılınan namaz.

Görülüyor ki, islâm âlimlerinin bir kısmına göre nâfileler, kılınmış olan farzların noksanlıklarını tamamlayacaktır. Bir kısmı ise, özürle kaçırılmış olan farzların yerlerine de konacaktır buyuruyorlar. Fakat bu âlimler de, namazlarını tenbellikle kılmayıp, büyük günâh işlemiş olanların, bu hadîs-i şerîflerden istifâde edeceklerini bildirmemişlerdir. Çünkü, namaz kılmayanın nâfileleri kabûl olmaz ki, farzları tamamlamağa yarayabilsinler.

Müctehidlerin sözlerini anlıyamıyan, yahut anlasa da kıymet vermeyen (Mezheb-siz) kimse, aklına gelen herşeyi söyleyebilir. Kâfirlerin ve bid'at sâhiblerinin bölücü, bozuk sözlerine değil, Ehl-i sünnet âlimlerine uymak lâzımdır.

(Tahtâvî) şerhinde diyor ki, (Bütün sünnetlere nâfile denir. Nâfile, farz ve vâcib olmıyan ibâdetler demektir. Nâfile, yâ sünnet olur veyâ insanın kendiliğinden yapıdığı ibâdet olur.

Abdülkâdir-i Geylânî “kaddesallahü sirrehül'azîz”, aynı makâlede buyuruyor ki, (Kazâ borcu olanın sünnet kılması, alacaklıya, borçlunun hediye götürmesine benzer ki, elbette kabûl olmaz. Kazâ borcu varken sünnet kılan kimse, sultân davet ettiği hâlde, gitmeyip, onun hizmetçisi ile vakit geçiren kimse gibidir. Mü'min, bir tüccâra benzer. Farzlar, onun sermâyesi, nâfileler de kazancıdır. Sermâye kurtarılmadıkça, kazanç olamaz.)

Gerek hadîs-i şerîfe, gerekse âlimlerin yazılarına dikkat edilirse, farz borcu olanın sünnetleri, nâfileleri kabûl olmaz buyurulmaktadır. Kabûl olmaz demek, sahîh olmaz demek değildir. Sahîh olur, fakat sevâbı, fâidesi olmaz demektir. **(Redd-ül-muhtâr)**, kurban bahsinde bunu güzel açıklamaktadır. (Bid'at işliyenin orucu, hac-cı, cihâd kabûl olmaz) hadîs-i şerîfi, **(Hadîka)** ve **(Berîka)** kitâblarında açıklanırken, (Bunların ibâdetleri sahîh olur. Fakat sevâb verilmez) diyor.

Bazı kimseler diyor ki, (Sünnetleri kazâ niyeti ile kılmak, Şâfi'î mezhebinde olur. Biz, Şâfi'î değiliz. Hanefiyiz.) Bunlara, bu konuyu naklen aldığımız **(Se'âdet-i ebediyye)** kitâbını hâzırkıyan Hüseyin Hilmi Işık “kuddise sirruh” hazretlerinin de Hanefî mezhebinde olduğunu hatırlatmak yerinde olacaktır. Farzı özürle fevt eden, kaçırın Şâfi'îler, bunu sünnet ile berâber kazâ eder. Hanefiler ise, yalnız fevt olan farzı kazâ eder. Terk edilen, tenbellikle kılınmıyan namaz böyle değildir. Namazı terk eden Şâfi'înin ve Hanefînin, bunu hemen kazâ etmesi lâzımdır. Hemen kazâ etmezlerse, Şâfi'î mezhebinde, had cezâsı olarak katl olunur. Hanefîde ise, habs olunur. Kazâ kılınca kadar veyâ ölüncüye kadar zindanda bırakılır.

Farz borcu olanların nâfilelerinin kabûl olmayacağı, hazret-i Alînin haber verdiği hadîs-i şerîfde açıkca bildirilmiştir. **(Nâfile)** kelimesi, farz kelimesi yanında söyle-nince müekked sünnetler de dâhildir. Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin sözü, bunu

Kazâ Etmek: Namaz, oruç gibi farz ve vacib bir ibâdeti vakti çıktıktan sonra yapmak. **KEBÂİR:** Büyük günâhlar. Kebîre'nin çoğul hâli. **KEBİR:** Varlığından önce yokluk geçmemiş olan, Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından.

gösterdiği gibi, Hanefî âlimlerinin kitâblarında, meselâ (**Halebî-yi kebîr**)de açıkça yazılıdır.

(**İbni Âbidîn**) dörtyüzotuzüçüncü sahîfede buyuruyor ki, (Vacib, islâmiyyetin bildirdiği özürlerle terk edilir. O hâlde, sünnet, islâmiyyetin bildirdiği özürlerle el-bette terk edilir.)

Nafile Namaz Kılınması Mekrûh Olan Vakitler

(**Merâkıl-felâh**) kitâbında ve bunu açıklıyan (**Tahtâvî**) “rahmetullahi teâlâ aleyh” diyor ki, (Sabâh namazının farzından sonra, güneş doğuncaya kadar nâfile namaz kılmak, tahrîmen mekrûhdur. Sabâh namazının sünnetini önceden kılmamış ise, bunu kılmak da, bu yasağın içindedir. Çünkü bu vakit, yalnız farz kılmak için ayrılmıştır. Yâni, farzdan sonra güneş doğuncaya kadar, namaz kılmayan, hep farz kılmış sayılmaktadır. Bu ise, sabâh sünneti bile olsa, nâfile kılmaktan daha efdaldir. Fakat, bu zaman içinde kazâ kılmak mekrûh olmaz. Çünkü, hükmen farz kılmış sayılmak, sünnetden efdaldir. Kazâ kılmak ise, hakîkî farz kılmak olup, bundan daha çok efdaldir.

Namaz vakti daraldığı zaman, nâfile kılmak tahrîmen mekrûhdur. Çünkü, farzın vaktini kaçırmağa sebep olur. Lâzım olmıyan namazı kılarak, lâzım olan namazı kaçırmış olur ki, akli olanın yapacağı iş değildir. Güneş doğarken ve tepede iken ve batarken de, nâfile kılmak böyledir. Bu nâfileler, beş vakit namazın sünnetleri ise de, yine böyledir) diyorlar. (**Hadîka**)da yüz kırkdokuzuncu sahîfede diyor ki, (Namaz vakti daraldığı zaman, farzdan evvelki sünneti kılmak, farzın kazâyâ kalmasına sebep olursa, bu sünneti kılmak harâm olur.) Dil âfetlerini anlatırken buyuruyor ki, (Farz olmıyan birşeyi yapmak için farzı terk etmek câiz değildir.)

İmâm-ı Rabbânî “rahmetullahi teâlâ aleyh”, ikiyüzaltmışıncı mektûbda buyuruyor ki, (Nâfilelerin farz yanındaki kıymeti, bir damlanın, deniz yanındaki kıymeti kadar bile değildir. Sünnetin farz yanındaki kıymeti de böyledir.)

Namazı özür ile kılamamak (**fevt etmek**) başkadır. Bile bile tenbellikle kılmamak (**terk etmek**) başkadır. Birincisi, hiç günâh değildir. İkincisi, büyük günâhdır. İkisini birbirine karıştırmak pek yanlıştır.

Farzların ehemmiyeti Kur’ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde açıkça bildirilmiştir. Meselâ, fârisî (**Tergîb-üs-salât**) kitâbının müellifi “rahmetullahi teâlâ aleyh” altıncı sahîfesinde diyor ki, (Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, (**İki farz namazı bir araya getirmek, büyük günâhlardandır.**) Yâni, bir namazı vaktinde kılmayıp, vaktinden sonra kılmak, ekber-i kebâirdir, en büyük günâhdır. Bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, (**Bir namazı, vakti çıkdıktan sonra kılan kimseyi,**

KEFÂLET: Kefillik, kefil olmak. Bir kimsenin, borcunu ödememesi veya taahhüdünü yerine getirmemesi hâlinde mes'ûliyeti üstlenme.

KEFEN: Vefât eden kimsenin yıkandıktan sonra sarılarak defnedildiği bez parçaları.

Allahü teâlâ, seksen hukbe Cehennemde bırakacaktır.) Bir namazı, vaktinden sonra kılmanın cezâsı bu olursa, hiç kılmyanın cezâsını düşünmeli.)

(Umdet-ül-islâm) kitâbı, Süleymâniyye kütübhânesi, Muhammed Es'ad efendi kısmında vardır. 1989 da Hakikat Kitâbevi tarafından (Menâhic-ül ibâd) kitâbı ile birlikte basdırılmışdır. Bu kitâbda buyuruyor ki, Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Namaz dînin direğidir. Namaz kılan, dînini doğrultmuş olur. Namaz kılmyan, dînini yıkmış olur.)** Bir hadîs-i şerîfde buyurdu ki, (Kıyâmet günü, îmândan sonra, ilk sül namazdan olacaktır.) Allahü teâlâ buyuracak ki, **(Ey kulum, namaz hesâbının altından kalkarsan, kurtuluş senindir. Öteki hesâbları kolaylaştırırım!..)** Bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Bir namazı, bilerek, özürsüz kılmyan kimse, seksen hukbe Cehennemde kalacaktır!..)** Bir hukbe seksen senedir ve bir âhret günü, bin dünyâ senesi kadar uzundur. Bir farzı özürsüz kılmyan, seksen kerre üçyüzaltmış bin sene Cehennemde yanacaktır.

Tehiyetülmescid Namazı

(İbni Âbidîn) ve **(Nûr-ül-îzâh)** hâşiyesinde buyuruyorlar ki, (Câmiye girince iki rek'at namaz kılmak sünnetdir. Buna "**Tehiyetülmescid**" namazı denir. Câmiye girince, farz, sünnet ve herhangi bir namaz kılınırsa, tehiyetülmescid de kılınmış olur. Kılınan namazlara, tehiyetülmescid diye de ayrıca niyyet etmeğe lüzûm yoktur. Çünkü, tehiyetülmescid kılmaktan maksad, namaz ile câmi sâhibi olan Allahü teâlâyâ hürmet etmektir. Bu namazlarda bu maksad hâsıl olmaktadır.)

Bir Namaza Birkaç Niyet

İbni Âbidîn "rahmetullahi teâlâ aleyh", **(Tehiyetülmescid)** namazını anlatırken buyuruyor ki, (Öğlenin farzına dururken, hem farz, hem de sünneti olarak iki niyyet yapılırsa, iki imâma göre, yalnız farz kılınmış olur. İmâm-ı Muhammede göre ise, o namaz kabûl olmaz. Çünkü, farz ile sünnet ayrı cinsden iki namazdırlar. **[Bir namaz vaktinde, kılınan namazlar, yâ vaktin farzıdır. Yahut bu farzdan başka, herhangi bir namazdır. Vaktin sünnetleri ve kazâ namazları bu ikinci cinsdendir. Hâlbuki, kazâ namazı ile sünnet, aynı cinsden oldukları için, tek bir namaz iki niyyet ile kılınır.]** İki imâma göre, kuvvetli olanı kılınmış olur. Hâlbuki, câmiye girince kılınan herhangi bir namaz, tehiyetülmescid yerine de geçtiği için, farz kılarken tehiyetülmescid olarak da, ayrıca niyyet etmek, imâm-ı Muhammede göre de câiz olur. Yalnız farza niyyet edince de, bu iki namaz birlikte kılınmış olur.) Vaktin farzı ile sünnet, başka namaz iseler de, sünnet, farzdan başka kılınan namaz demek olduğu için, sünnetin kazâyâ benzerliği tehiyetülmescid namazının farza benzerliği gibidir.

KEFFÂRET: Örtmek. Bir günâhı ve kusuru affettirmek ve örtmek için vesile yapılan şey, verilen sadaka veya tutulan oruç.

KEFÎL: Başkasına âit bir işi veya borcu üzerine alan, sorumluluğunu yüklenen kimse.

(**Eşbâh**)da, otuzuncu sahîfede diyor ki, (Bir ibâdetde sevâb hâsıl olması için, yalnız bu ibâdetin sahîh olması şart değildir. Hâlis niyyet edilmesi de şarttır. Hâlis niyyet ederek yapılan bir ibâdet, bilmiyerek fâsid olursa, sahîh olmaz. Fakat niyyet edildiği için, çok sevâb hâsıl olur. Meselâ, abdestli olduğunu zan ederek, abdestsiz kılınan namaz sahîh olmaz. Fakat, niyyetine karşılık çok sevâb verilir. Necis olduğunu bilmediği suyu, temiz zan ederek, bununla abdest alıp kılınan namazın şartı noksan olduğu için sahîh olmaz ise de, niyyet mevcûd olduğu için sevâb verilir. Şartlarına uygun olduğu için sahîh olan bir namaz, riyâ ile, gösteriş için kılınırsa, sevâb hâsıl olmaz.) Sünnet yerine kazâ kılan, sünneti terk etmiş olmaz ise de, sünnetin sevâbına kavuşmak için de, kazâyı kılarken, sünneti kılmağa da niyyet etmesi, yâni kalbinden geçirmesi lâzımdır. Farz namaz ile sünnet namaz birbirinden başka oldukları için, farzı kılarken, sünnete de niyyet etmek câiz olmuyor. Yâni sünnet sahîh olmuyor. Kazâ namazı ile sünnet namaz birbirlerinden başka olmadıkları için, kazâ kılarken sünnete de niyyet etmek sahîh oluyor.

Şeyh-ul-islâm Ahmed bin Süleymân bin Kemâl pâşa “rahmetullahi teâlâ aleyh”, (**Şerh-i hadîs-i erbâîn**) kitâbında, (**Sünnetimi terk edene şefâ’atim harâm oldu**) hadîs-i şerîfini şöyle açıklamaktadır:

Bu hadîs-i şerîfde sünnet demek, islâmiyyet yolu demektir. Çünkü, mü’min kimse, büyük günâh işlese de, şefâatden mahrûm olmaz. Hadîs-i şerîfde, (**Büyük günâh işleyenlere şefâ’at edeceğim**) buyuruldu. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” Hak teâlâdan getirdiği dîne tâbi olmak lâzımdır. Bunu terk eden, şefâate kavuşamaz. (**Şir’at-ül-islâm**) kitâbında diyor ki, (Bu hadîs-i şerîfdeki sünnet, yapması vâcib olan şeyler demektir. Bu da, Eshâb-ı kirâmın ve Tâbi’în ve Tebe’i tâbi’înin “rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma’în” îmânı ve ibâdetleridir. Bu sünnete yapışanlara, “**Ehl-i sünnet**” denir. O hâlde, hadîs-i şerîfin mânâsı, inanılacak şeylerde ve yapılacak ve sakınılacak işlerde Ehl-i sünnetten ayrılanlar, şefâate kavuşamayacaklardır demektir.)

[**Ümmetimin arasında fitne, fesâd yayıldığı zaman, sünnetime sarılana yüz şehîd sevâbı vardır**] hadîs-i şerîfi de, (**Selef-i sâlihîn zamanındaki îmân ve ahkâm-ı islâmiyye bilgilerine uyan kimseye yüz şehîd sevâbı vardır**) demektedir. (**Rıyâd-un-nâsîhîn**)de, namazın ehemmiyyetini anlatırken diyor ki, (İmâm-ı Nâsır-üddîn Seyyid Ebül-Kâsım Semerkandî diyor ki, bu hadîs-i şerîf, (**Ümmetim arasında fesâd çıktığı zaman, Ehl-i sünnet ve cemâ’at i’tikâdında olup, beş vakit namazı cemâat ile kılana yüz şehîd sevâbı verilir demektir.**) Bunun için, önce ehl-i sünnete uygun îmân etmek, sonra harâmlardan sakınmak, sonra farzları yapmak, sonra mekrûhlardan sakınmak, sonra müekked sünnetleri, daha sonra da müstehabları yapmak lâzımdır. Bu sıraya göre önce olanı yapmayanın, sonra olanı

KELÂM: Allahü teâlânın subûtî sıfatlarından, Cenâb-ı Hakk'ın, âlet, harf ve sese ihtiyaçtan münezze (uzak) olarak söylemesi. Söylemek. İmân ve i'tikâd bilgilerini delil-leri ile anlatan ilim.

yapmasının hiç fâidesi olmaz ve önce olanı yapabilmek için, sonra olanı terk etmesi câiz, hattâ vâcib olur.

BAYRAM NAMAZLARI

Şevvâl ayının birinci günü fitr, yâni Ramazan bayramının, Zilhiccenin onuncu günü de, kurban bayramının birinci günleridir. Bu iki günde, güneş doğduktan ve kerâhet vakti çıkdıktan sonra, yâni İşrak vaktinde, iki rek'at bayram namazı kılmak, erkeklere vâcibdir.

Bayram namazlarının şartları, Cum'a namazının şartları gibidir. Fakat, burada hutbe sünnettir ve namazdan sonra okunur.

Fıtr bayramında namazdan önce tatlı [hurma veyâ şeker] yimek, gusl etmek, misvâk kullanmak, en yeni elbise giymek, fitrayı namazdan önce vermek, yolda yavaşça tekbîr okumak müstehabdır.

Kurban bayramı namazından önce birşey yimemek, namazdan sonra, önce kurban eti yimek, namaza giderken, yüksek sesle, özü olan yavaşça (**Tekbîr-i teşrîk**) getirmek müstehabdır. Yâni, (**Allahü ekber, Allahü ekber. Lâ ilâhe illallah. Vallahü ekber, Allahü ekber ve lillahil-hamd**) denir.

(**Halebî-yi kebîr**)de diyor ki: (Bayram namazları iki rek'atdır. Cemâat ile kılınır. Yalnız kılınmaz. Birinci rek'atde, sübhânekeden sonra, üç kerre (**Tekbîr-i zevâid**) söylenir. Yâni, eller üç defa kulaklara kaldırılıp, birinci ve ikincisinde, iki yana uzatılır. Üçüncüsünde, göbek altına bağlanır. İmâm efendi yüksek sesle, Fâtiha ve zamm-ı sûre okudukdan sonra, doğru rükûa eğilir. İkinci rek'atde, önce Fâtiha ve zamm-ı sûre okunup, sonra, iki el, yine üç kerre kulaklara kaldırılır. Üçünde de yanlara sallandırılır. Dördüncü tekbîrde, kulaklara kaldırılmayıp, rükûa eğilir. Birinci rek'at kıyamında beş, ikinci rek'atde dört tekbîr getirilmektedir.) Bu dokuz tekbîrde ellerin nereye götürüleceğini unutmamak için, kısaca (**İki salla, bir bağla. Üç salla, bir eğil**) diye ezberlenir.

(**Mâ-lâ-büdde**)de diyor ki, (Cemâate yetişemiyen, bayram namazını kazâ etmez. Özü ile kılamazlarsa, İyd-i fitrda bayramın ikinci günü, İyd-i edhâda üçüncü günü de kırlarlar.)

(**İyd**), bayram demektir. Her yıl, Ramazan ayında ve Arefe gününde günâhları afv edildiği için müslümanların sevindikleri, sürûrlarının avdet ettiği, tekrar geldiği için (İyd) denildi.

Bayramın birinci günü, Cum'a gününe rastlarsa, Hanefî mezhebinde, hem bayram, hem de, Cum'a namazını kılmak lâzımdır. Kendi vakitlerinde kılınırlar. Bayram sabâhı, cenâze olursa, önce bayram namazı kılınır. Sonra cenâze namazı kılınır.

Kelâm-ı İlâhî: Allahü teâlânın kelâmı. Kur'ân-ı kerîm.

Kelime-i Şehâdet: İslâmın birinci şartı olan “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resûluh” mübârek sözü.

Çünkü, bayram namazı, herkese vâcibdir. Cenâze namazı, bayram hutbesinden önce kılınır.

Arafâtta bulunmayan insanların, Arefe günü bir yerde toplanarak, hâcılar gibi yapmaları mekrûhdur. Fakat, va'z dinlemek için veyâ başka ibâdet için toplanmak câizdir.

İmâmeyne göre, Arefe günü, yâni Kurban bayramından önceki gün sabâh namazından, dördüncü günü ikindi namazına kadar, yirmiüç vakitte hâcıların ve hacca gitmeyenlerin, erkek kadın herkesin, cemâat ile kılsın, yalnız kılsın, farz namazda veyâ bu bayramdaki farzlardan birini, yine bu bayram günlerinden birinde kazâ edince, selâm verir vermez, (**Allahümme entesselâm**) demeden evvel, bir kerre (**Tekbîr-i teşrîk**) okuması vâcibdir. (**Allahü ekber, Allahü ekber. Lâ ilâhe illallah. Vallahü ekber, Allahü ekber ve lillahil-hamd**) denir. Cum'a namazlarından sonra da okunur. Bayram namazından sonra okumak müstehabdır. Cenâze namazından sonra okunmaz. Câmiden çıkdıktan veyâ konuştuğundan sonra okumak lâzım değildir. İmâm, tekbîri unutursa, cemâat terk etmez. Erkekler yüksek sesle okuyabilir.

Kurban bayramının 2, 3 ve dördüncü üç gününe “**Eyyâm-ı teşrîk**” denir.

Bayram Günleri Yapılacak Sünnetler

Bayram günleri şunları yapmak sünnetdir; (**Ni'met-i islâm**) kitâbında diyor ki: Erken kalkmak, gusül abdesti almak, misvâk ile dişleri temizlemek, güzel koku sürünmek, yeni ve temiz elbise giymek, sevindiğini belli etmek, Fıtra bayramı namazından önce tatlı yemek, hurma yemek. Tek adedde yemek. Kurban kesen, o gün ilk olarak kurban eti yemek. Sabâh namazını mahalle mescidinde kılıp, bayram namazı için, büyük câmiye gitmek. O gün yüzük takmak, câmiye erken ve yürüyerek gitmek. Bayram tekbîrlerini, Fıtra bayramında sessiz, Kurban bayramında cehren söylemek. Dönüşde, başka yoldan gelmek. Çünkü, ibâdet yapılan yerler ve ibâdet için gidip gelinen yollar, kıyâmet günü şehâdet edeceklerdir. Mü'minleri güler yüzle ve (Selâmün aleyküm) diyerek karşılamak. Fakîrlere çok sadaka, [İslâmiyeti doğru olarak yaymak için çalışanlara yardım] yapmak. Sadaka-i fitrı, bayram namazından önce vermek.) Dargın olanları barışdırmak, akrabâyı ve din kardeşlerini ziyâret etmek, onlara hediyeye götürmek de sünnetdir. Erkeklerin kabirleri ziyâret etmeleri de sünnetdir.

[Hadîs-i şerîfde, (**İnsânlar, kendilerine iyilik edenleri sever**) ve (**Hediyeyeleşiniz, sevişirsiniz**) buyuruldu. Hediyenin en kıymetlisi, en fâidelisi, güler yüz, tatlı dildir. Bid'at sâhiblerinden başka herkese, dosta ve düşmana, müslümana ve kâfire, dâimâ güler yüz, tatlı dil göstermelidir. Kimse ile münâkaşa etmemelidir. Münâkaşa,

Kelime-i Tevhîd: “Lâ ilâhe illallah, Muhammedün resûlullah” (Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Muhammed aleyhisselâm O'nun peygamberidir) mübârek sözü.
KEMÂL: Olgunluk, mükemmellik, eksiksiz olma, fazîlet.

dostluğu giderir. Düşmanlığı arttırır. Kimseye kızmamalıdır. Hadîs-i şerîfde, (**Gadab etme!**), kızma buyuruldu. Fitne, fesâd zamanında, ineğe tapanları görünce, ineğin ağzına saman vermeli, onları kızdırmamalıdır.]

MENKİBE: Namaz Kılanla Kılmayan Arasındaki Fark

Kasr-ı ârifanda Şâh-ı Nakşibend “kuddise sirruh” hazretlerinin bir komşusu varmış, çiftçilik yaparmış. Fakat namaz kılmıyormuş. Düşünün Şâh-ı Nakşibend hazretlerinin komşusu ama namaz kılmıyor!.. Şâh-ı Nakşibend hazretleri hâl ile nasihat ediyor, fakat bu anlamıyormuş. Bir gece mübârek yine acımış, komşusunun rüyasına girmiş. Yüzüne ayna tutmuş. Adam aynaya bakınca hayal edemeyeceği kadar, düşünemeyeceği kadar çok çirkin bir hayvan şeklinde görmüş kendini, ama çok çirkin. Korkmuş, uyanmış. “Eyvah, ben ne hâle gelmişim böyle” demiş. Ertesi gün Şâh-ı Nakşibend hazretlerinin huzuruna gitmiş, sessizce beklemeye başlamış. Herkes gittikten sonra Şâh-ı Nakşibend hazretleri buyurmuş ki, “O çirkin hâlden kurtulmak istiyor musun?” “Evet efendim.” “Git bu vaktin namazını kıl, artık namaza başla, sonra bana tekrar gel. Bu sefer aynayı uyanık iken tutacağım, rüyada değil” buyurmuş. Adam korkusundan hemen gitmiş başlamış namaz kılmaya. Bir müddet sonra tekrar huzura gelmiş. Şâh-ı Nakşibend hazretleri mübârek, aynayı tutunca, o namazın nûru, o namazın ışığı, o namazın güzelliği aynada yüzüne aksetmiş. “İşte namaz kılanla kılmayan arasındaki fark budur. Sakın bir daha terketme” buyurmuş.

Nükte: Onun için namaz var hayat var, namaz yok hayat da yok. Allah muhafaza etsin.....

MENKİBE: Şeytanın Arkadaşlığı

Adamın birisi anasını babasını ziyarete gidecek. Deveyi hazırlamış, eşyaları, yükleri hazırlamış. Yola çıkacak. Birisi gelmiş yanına. Demiştir ki, “Ben de aynı köye gidiyorum, seninle arkadaş olabilir miyim?” “Hay hay buyurun, beraber gidelim” demiştir. O da devesini hazırlamış. Tam yola çıkacaklar, sonra gelen demiştir ki, “Arkadaş, ben erkekçe, doğru bir şey söyleyeceğim.” “Nedir, söyle bakalım?” “Ben şeytanım, yâni iblisim. Bıktım bu insanlardan, hep benden kaçıyorlar, konuşmuyorlar. Seninle yol boyunca bari bir iki laf edelim, şarkı söyleyerek yolculuk yapalım” demiştir. O da, “Yok hayır, senin bana zararın dokunur. Benimle gelme” demiştir. “Valahi dokunmaz. Söz” demiştir.

Yola çıkmışlar. Öğle vakti oluyor, yemek yiyor. İblis bekliyor ki, adam namaz

KELİMETULLAH: Allah'ın hikmetli sözlerini bildiren, anlatan, hikmetli söz.
“Yalnız (OL) kelime-i ilâhiyyesi ile anasından dünyâyâ gelmesi” mânâsına
İsâ aleyhisselâmın lakabı, ruhullah. Allahü teâlânın kelimesi.

kılacak. Belki ikindiyle birleştirecek. İkinci vakti geliyor, bekliyor ki adam namaz kılsın, ne namaz var ne niyaz. Akşam oluyor, gene yok. Tam yatsı, bekliyor ki, hani belki hepsini tekrar birleştirecek. Tam yatacağı sırada, Şeytan diyor ki, “Arkadaş, bizim seninle yolculuğumuz buraya kadar.” “Niye?” “Ben Rabbime bir defa secde etmedim lânetlendim, sen dört defadır isyan hâlindedesin. Sana gelecek zarardan ben korktum. Onun için yanından kaçıyorum” demiş.

MENKİBE: Pişmeyen Et

Cezayir ve Libya'nın kurtulmasına, halkının Müslüman olmasına büyük faydası dokunan ehl-i tarîk Sünüsî hazretleri adında büyük bir evliyâ var. Onun zamanında bir kimse eve et almak için pazara gitmiş, et almış. Eve giderken de ezân okunmuş. Ezân okununca, “Bari câmide namazımı kılayım da eve sonra gideyim” demiş. Eti de kedi almasın, başkası götürmesin diye yanına koymuş. Akıllı adam. Sünüsî hazretlerinin arkasında namazını kılıp eve gitmiş.

Hanımına eti teslim etmiş. Hanım eti tencereye koyuyor, bir saat, iki saat, üç saat, dört saat, beş saat zerre pişmiyor. Kansa kan, cansa can, olduğu gibi duruyor et. Kadın bakıyor, “Allah Allah” diyor, yâ Rabbî töybe estağfirullah, okuyor üflüyor. Allah Allah gene pişmiyor. “Efendi diyor, “Çabuk bu eti al, o evliyâyâ, mübârek zâta git sor, ben korktum bu etten. Kaç saattir ateşin üzerinde pişmiyor, ısınmıyor bile” diyor.

O da almış gelmiş Sünüsî hazretlerine. Demiş, “Hocam başımız dertte. Bu et pişmiyor.” “Peki, sen öğle namazında burada değil miydin?” buyuruyor. “Buradaydım hocam.” “Et neredeydi?” “O da yanımdaydı.” “Eee, sen bilmiyor musun ki, evliyâların arkasında namaz kılanların ateşte yanmayacağını. Bu da seninle beraber kurtulmuş. Et ne yapsın? Başka yere bıraksaydın pişerdi. Ama madem yanına aldın, yanmaz” buyurmuş.

Nükte: Allah dostlarını sevmek ve onlarla beraber olmak ne büyük nimettir. Değil insan, çarşıdan alınan et yanmadı.

MENKİBE: Sultanın Karşısında İken

Birgün İslâm âlimlerinden Ali Dekkak hazretlerine sordular:

- Namazda iken, sinek kovalayan kimse için ne dersiniz?

- Allahü teâlânın huzurundaki edep, Ayaz adındaki bir Türkün, Sultan Mahmud-î Gaznevî'nin yanındakinden az olmamalıdır.

Şöyle anlatırlar: “Ayaz isminde bir genç, bir gün Sultan Mahmud-î Gaznevî'nin resmi hizmetinde bulunurken, aniden ayakkabısının burnunu salladı. Sultan, Ayaz'ın

KELİMULLAH: “Allahü teâlânın kendisiyle konuştuğu zât” mânâsına Mûsâ aleyhisselâmın lakabı.

KEREM: Asâletin gereği olan cömertlik, severek verme, ihsân sahibi olma. Lutuf, iyilik.

bu hâline şaştı. O zamana kadar kendisinden hiçbir zaman edepsizlik görmemişti. Sultan firasetle, Ayaz’ın bir özrü olduğunu anladı. Memurlarından birisine Ayaz’ı takip edip, durumu incelemesini emretti. Sultanın adamı, Ayaz’ı takip etti. Ayaz bir köşeye çekilip, ayakkabısını çıkardı. İçinden bir akrep düştü. Ayaz, ayakkabısıyla akrebi ezerek, “Bugün, bana Sultanın huzurunda edebimi bozdurdun. Bugüne kadar Sultanın huzurunda bir edepsizliğim görülmemiştir” diyordu.

Memur, durumu Sultan’a arz etti. Ayaz geri dönünce Sultan:

- Ey Ayaz! Bugün niçin edepsizlik yaptın? Ayağımı hareket ettirdin, durdun? dedi. Ayaz özür diler bir eda ile cevap verdi:

- Kabahat işlemek hizmetçilerin, kölelerin işindedir. Affetmek ise, sultanların şânındandır.

- Akrep hikayeniz bize ulaştı, deyince:

- Madem ki, haberiniz oldu anlatayım: Sizin saltanat ni’metlerinize kavuşmuş biriyim. Akrep yedi defa ayağımı soktu, dayandım. Ayağımı oynatmadım. Sekizincisinde tâkatim kalmadı. Ayağımın ucunu yerden kaldırdım.

Nükte: Ey kardeşim, iyi dikkat et! Bir Sultanın yanında, kölenin, hizmetçinin gösterdiği edebe bak! Bir de makamların en yükseği olan Allahü teâlânın huzurunda ibâdet hâlinde olanların ne edepsizlikler ettiklerini, onlardan ne cüretkâr işler meydana geldiğine bir bak! O zaman, bu ibâdetlerimizden utanmamız gerektiğini hattâ ömür boyu hayâ sebebi ile başımızı kaldırmamamız lâzım olduğunu anlarsın.

MENKİBE: Namaz Kılmanın Bereketi

Sâlih bir zâtın komşusu pazarcılık yapar, işten eve gelince çilingir sofrasını kurarak her gece gürültü yapardı. Sâlih zât, komşusunun gürültüsünden rahatsız olduğu için, başka bir eve taşındı, bir kaç gün sonra da bu komşunun vefat etmesi üzerine tekrar eski evine taşındı.

Bir gün kapı çalındı, kapıyı açıp bakar ki boyu, gökyüzüne kadar uzanan bir adam. Ne istediğini sorunca, adam der ki:

- Kazmayı al benimle gel.

- Sen kimsin, beni nereye götüreceksin, bana ne yapacaksın?

- Sus, kazmayı al benimle gel.

Kazmayı alır beraber giderler, mezarlığa gelirler. Bir mezarı göstererek burayı kaz der. Mübârek zât gösterilen mezarı kazar, dur der, bir tuğla çıkarmasını söyler ve bir tuğla çıkartır, tuğlayı çıkardığın delikten mezarın içine bak der, bakar ki, komşusu Cennette ve üstelik tahtta oturuyor, tahtı da var. Mübârek zât şaşırır, bu benim vefat eden komşum der.

KERÂHATSİZ: Mekrûh olmaksızın.
KERÂHET: İşlenen amelin sevâbını gideren şeyler, mekrûh.
KERÎH: İğrenç; çirkin. Pis kokan. Mekrûh.

Bu nasıl olur? Peki ben nerede hatâ yaptım? der.

O zât da der ki, vefat eden komşun her günâhı işlerdi; fakat namazını hiç bırakmazdı ve namazın arkasından da şöyle duâ ederdi:

“Yâ Rabbi biliyorum günâhım çok; fakat Peygamberimizi sallallahü aleyhi ve sellem, ehl-i beytini, aralarındaki savaşlar ne sebeple olursa olsun, Eshâb-ı kirâmı ve onların yolunda olanları seviyorum, onların hatırına günâhlarımı affet, bana Cennetini ihsân et diye duâ ederdi. Namazlarını ve bu duâyı hiç bırakmazdı. Bu hasleti onun kurtulmasına sebep oldu.”

MENKİBE: Namazdaki Ok

Hazret-i Ali, bir harpte iken, ayağına bir ok saplandı. Ok kemiğe girdiği için çıkaramadılar. Doktor, Hazret-i Ali'nin durumunu görünce dedi ki:

- Efendim, ancak seni bayıltmak suretiyle bu oku ayağından çekip çıkarabilirim. Yoksa bunun ağrısına dayanamazsın!

- Bayıltıcı ilâca lüzum yok. Biraz bekleyin, namaz vakti gelsin. Ben, namaza durunca çıkarırsın.

Namaz vakti geldi. Hazret-i Ali namaza durdu. Doktor, Hazret-i Alinin mübârek ayağını yarıp, oku çıkardı, yarayı sardı. Hazret-i Ali, namazı bitirince doktora sordu:

- Oku çıkardın mı?

Namaz Sûreleri ve Duâlarını İslâm Harflerini Okuyarak Öğrenmek

Sûreleri ve duâları latin harfleri ile yazmaya çok uğraştığımız hâlde mümkün olmadığından bunu başaramadık. Latin harflerine nasıl işaret konursa konsun, Kur'ân-ı kerîmdeki harflerin tam karşılığını okumak imkânsızdır. Yine latin harflerine nasıl işaret konulursa konulsun sûreleri ve duâları, doğru okuyabilmek mümkün olmaz.

Bunları Kur'ân-ı kerîmdeki harfler gibi okuyabilmek için bir bilenin okutması ve tekrar tekrar alıştırması lâzımdır. Bu alıştırma muhakkak lâzım olduğuna göre, bilen kimseye doğrudan doğruya Kur'ân-ı kerîm harflerini tanıtmak ve öğretmek imkânını ve ni'metini kazandırır.

Bu ni'metin büyüklüğünü, dünyada ve âhiretde faydasını hadîs-i şerîfler ve fıkıh kitapları uzun uzun anlatmakda, sevâbının çokluğunu bildirmektedirler. O hâlde her müslüman, çocuğunu câmilere, Kur'ân-ı kerîm kurslarına göndermeli, Kur'ân-ı kerîmin harflerini ve bunların nasıl okunacağını iyice öğretmeli, bu büyük sevâba kavuşmağa çalışmalıdır.

Bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Çocuklarına Kur'ân-ı kerîm öğretmenlere**

KERÂMET: İkrâm, üstünlük. Allahü teâlânın ikrâmı olarak velîlerden âdet dışı yâni tabiat kanunları dışında meydana gelen harikulâde hâller, harikalar. Kerâmet haktır.

KERÛBİYÂN: Azâb meleklerinin büyükleri.

veya Kur'ân-ı kerîm hocasına gönderenlere öğretilen Kur'ân-ı kerîmin her harfi için, on kere Kâ'beyi muazzama ziyaret sevâbı verilir ve kıyâmet günü başına devlet tacı konur. Bütün insanlar görüp imrenir.) Bir hadîs-i şerîfte de: (Çocuklarına dinlerini öğretmeyenler, Cehenneme gideceklerdir) buyuruldu.

Kur'ân-ı kerîmi çabuk ve kolay öğrenmek için, birçok (Elif-bâ) kitapları da hazırlanmıştır. Bunlar, Kur'ân-ı kerîm öğretmeni gibi olup, bu işte en büyük yardımcıdırlar. Bunlardan **Hakîkât Kitâbevi** tarafından hazırlanmış olan (**Elif-bâ**) çok kıymetlidir.

NAMAZ VE SAĞLIĞIMIZ

Müslüman, namazı Allahü teâlânın emri olduğu için kılar. Rabbimizin emirlerinde birçok hikmetler, faydalar vardır. Yasaklarında da birçok zararların olduğu muhakkaktır. Bu fayda ve zararların bir kısmı bugün tıp mütehassıslarınca tesbit edilmiş durumdadır. İslâmiyetin sağlığa verdiği önemi, hiçbir din ve düşünce vermemiştir.

Dînimiz, ibâdetlerin en üstünü olan namazı ömrümüzün sonuna kadar kılmayı emretmiştir. Namaz kılan sağlık için olan faydalarına da elbette kavuşur. Namazın ruh ve beden sağlığı yönünden sağladığı faydalardan bazıları şunlardır:

1- Namaz ibâdetlerin en kıymetlisidir. Namaz kılmak, Allahü teâlânın büyüklüğünü düşünerek O'nun karşısında kendi küçüklüğünü anlamaktır. Kulun acizliğini, Rabbine itiraf etmesidir. Bunu anlayan kimse hep iyilik yapar. Hiç kötülük yapmaz. Her gün beş kere, Rabbinin huzurunda olduğuna niyet eden kimsenin kalbi tertemiz olur. Kimseye zarar vermemeye çalışır. Herkese iyilik yapmaya koşar.

2- Namaz, ruhun gıdasıdır. Namaz kılarken yapılması emredilen her hareketin hem bedene ve hem de ruha sağladığı faydalar çoktur. Kusursuz kılınan namaz, insanı çirkin işlerden korur. Faydalı işlere alışkanlık kazandırır. Fakirlerden, muhtaçlardan karşılık beklemezsizin, onlara yardım etmeye alıştıır. Yaptığının karşılığını yalnız Allah'tan bekler.

3- Namaz, insanı disiplinli bir hayata alıştıır. Namazın kazandırdığı bu alışkanlık, insanın bütün işlerinde hâkim olmakta ve böylece verimin ve başarının artmasına sebep olmaktadır. Sabahın erken saatlerinde namaza kalkan müslüman işine erken başlar, gün boyunca Allah'ını hatırlayarak emirlerine uymaya çalışır. Rabbine olan bu bağlılığı, onu zararlı işlerden korur. Günün sonunda yatsı namazını kılıp bir günlük hayat muhasebesini yapar. Böylece düzenli ve tedbirli bir hayatı olur.

4- Câmilerde cemâatla kılınan namaz ise, müslümanların kalblerini birbirine bağlar. Aralarındaki sevgiyi arttırır. Her vakitte, birbirlerine kardeş olduklarını hatırlatır. Büyükler, küçüklere karşı merhametli olur. Küçüklerin de büyüklere saygılı davran-

KERİM: Kudreti, gücü varken affeden, va'd ettiğini yapan, lütuf ve ihsânî ümit edilenin üstünde olan mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (el-Kerîm). Kerem sahibi.

KESB: İnsandaki seçme hareketi, istek, ihtiyâr. Kazanma, elde etme, kazanç.

ması öğretilir. Zenginler fakirlere ve kuvvetliler zayıflara yardımcı olur. Hastalar, câmide görülemeyince, evlerinde aranıp ziyaret edilir.

5- Namazda yapılan hareketler yavaş olduğundan kalbi yormaz ve günün muhtelif saatlerinde olduğu için insanı devamlı dinç tutar.

6- Günde başını seksen defa yere koyan bir kimsenin beynine ritmik olarak fazla kan ulaşır. Bu yüzden beyin hücreleri iyice beslendiğinden hafıza ve şahsiyet bozukluklarına, namaz kılanlarda çok daha az miktarda rastlanır. Bu insanlar daha sağlıklı bir ömür geçirirler. Bugün tıpta “demans senil” denilen bunama hastalığına uğramazlar.

7- Namaz kılanların gözleri, muntazam olarak eğilip-doğrulmaktan ötürü daha kuvvetli kan deveranına mâlik olur. Bu sebeple göz içi tansiyonunda artma olmaz ve gözün ön kısmındaki sıvının devamlı değişmesi temin edilmiş olur. Gözü “katarakt” veya “karasu” hastalığından korur.

8- Namaz kılmaktaki izometrik hareketler, midedeki gıdaların iyi karışmasına, safranin kolay akmasına ve dolayısıyla safra kesesinde birikinti yapmaması, pankreastaki enzimlerin kolay boşalmasına yardımcı olacağı gibi kabızlığın giderilmesinde de rolü büyüktür. Böbreğin ve idrar yollarının iyice çalkalanmasından, böbrekte taş teşekkülünün önlenmesine ve mesanenin boşalmasına da yardımcı olmaktadır.

9- Beş vakit kılan namazdaki ritmik hareketler, günlük hayatta çalıştırılamayan adale ve eklemleri çalıştırarak, artroz ve kireçlenme gibi eklem hastalıklarını ve adale tutulmalarını önler.

10- Vücut sağlığı için temizlik muhakkak lâzımdır. Abdest ve gusül, hem maddî, hem de mânevî bir temizliktir. İşte namaz, temizliğin ta kendisidir. Zira hem bedenî, hem de ruhî temizlik olmadan namaz olmaz. Abdest ve gusül bedenî temizliği sağlar. İbâdet görevini yerine getiren bir kimse, ruhen dinlenmiş, temizlenmiş olur. Abdest, insanın beden bakımından temiz olmasını sağladığı gibi evinin, iş yerinin mahallesinin, köyünün ve şehrinin de temiz tutulmasını sağlar.

11- Koruyucu hekimlikte, muayyen zamanlarda yapılan beden hareketleri çok mühimdir. Namaz vakitleri, kan dolaşımını ve nefes almayı canlandıran ve hareket için tavsiye edilen en uygun zaman dilimleridir. Sabahleyin uyku uyusukluğundan; öğle ve ikindi vakitleri, mesainin vücuda verdiği stres ve yorgunluktan kurtulmak; akşam vakti, günün yorgunluğunu ve gevşekliğini gidermek; yatsı vakti ise günün stres ve yorgunluğunun geri kalan kısmını da izale etmek ve rahatça uykuya dalmak için en uygun vakitlerdir.

12- Uykuyu tanzim eden önemli unsur namazdır. Hattâ vücutta biriken statik (durgun) elektriklenme, secde yapmakla topraklama yapılmış olur. Böylece vücut

KEŞF: Ortaya, meydana çıkarma, açma. Gizli bir şeyi bulma.

Varlığı bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması. Evliyânın, his ve akılla anlaşılmayan şeyleri, kalbine gelen ilhâm yoluyla bilmesi. Bir olayın oluş nedenlerini anlamak için yerinde inceleme yapma.

tekrar zindeliğe kavuşur.

Namazın bu faydalarına kavuşmak için, namazı vaktinde kılmakla birlikte, temizliğe, az yemeğe ve yenilen gıdaların temiz, helâl olmasına dikkat edilmesi de lâzımdır.

MENKİBE: Eşkiyâyı Kurtaran Namaz

Eşkiyâlar pusuda bir kervanı bekliyordı. Fudayl bin lyâd, bir ağacın altında ibâdetle meşguldü. Kervancılardan biri, kervanın sarıldığını görünce kervandaki bütün altınları topladı. Kenarda birinin namaz kıldığını görüp yanına gitti. Namaz kıldığı için onu emin görüp, (Bunları sana emanet ediyorum. Sonra gelir alırım) dedi. Fudayl (Şuraya koy!) dedi. Sonra kervanın yanına döndü. Eşkiyâların kervanı soyduklarını, üzerlerinde bulunan diğer malları aldıklarını gördü. Kervan yoluna devam edecekti. O şahıs, altınlarını almaya geldi. Namaz kılanı eşkiyâların yanında görünce, onların reisi olduğunu anladı, içinden (Eyvah kuzuyu kurda emanet etmişim) diye düşünürken eşkiyâların reisi (Altınlarını koyduğun yerden al!) dedi. Adam altınlarını noksansız koyduğu yerden aldı.

Gözlerine inanmadan sevinerek gitti. Eşkiyâlar sordu:

- Reis bey, altınları niye verdin?

- Bu adam beni iyi bir kimse sanıp altınları bana emânet etti. Emânete hiyanet olmaz.

Nükte: Namazla eşkiyâlık bir arada yürümez. Ya namaz, kötülüklerden el çektirir, yahut eşkiyâlık namazdan alıkoyar. Cenâb-ı Hak, doğru namazın bütün kötülüklerden alıkoyacağını Kur’ân-ı kerîmde haber vermektedir. Fudayl bin lyâd da, kıldığı namaz bereketiyle eşkiyâlıktan, kötülüklerden el çekip hidâyete kavuşmuş ve evliyânın büyüklerinden olmuştur.

MENKİBE: Cehennemden Kurtulmak İçin

Kıbrıs Velîlerinden İbrâhim Sıdkı Efendi, bir sohbetinde;

- Kardeşlerim, bir farzın kazâsı özürsüz geciktirilirse, günâhı kat kat artar, bu yurdu.

- Nasıl meselâ? dediler.

- Meselâ, “bir vakit namaz” için, onu kazâ edecek kadar zamanlar geçtikçe, günâh bir misli çoğalıyor. Yâni her “altı dakika” geçtikçe günâh bir misli katlanıyor.

Ve ekledi:

- Aylarca, senelerce kılınmayan namazların günâhlarının ne kadar çok olacağını düşünün artık.

KEVSER: Allahü teâlânın Kevser sûresinde Peygamber efendimize verdiği bildirdiği büyük ihsân. Kıyâmet günü Sırat köprüsü geçilmeden önce ümmet-i Muhammed'in başında toplanacağı havuz. Cennet'te Peygamber efendimize âit meşhûr ırmak.

- Hesaba kitaba sığmaz efendim.

- Elbette. İşte bu “müthiş” ve “korkunç” günâhın altından kurtulabilmek için, her çâreye başvurmak lâzımdır.

- Ne gibi hocam?

- İmânı olan ve akli başında olan bir müslüman, gece gündüz “**Kazâ namazı**” kılmalı, böylece Cehennemdeki “**Namaz kılmamak azâbı**”ndan kurtulmaya çalışmalıdır.

Ve ekledi:

- *Sünnetleri kılararken kazâya da niyet etmelidir. Hem sünneti kılmış olur, hem de kazâ borcunu ödemiş olur.*

TERVİYE VE AREFE GÜNÜNÜN FAZÎLETİ

Arefe günü, Kurban bayramından önceki gündür. Terviye, Arefe gününden bir önceki güne denir. Birkaç hadîs-i şerîf meâli:

(Terviye günü oruç tutan ve günâhtan sakınan müslüman Cennete girer.)

[Râmûz]

(Arefe günü tutulan oruç, geçmiş ve gelecek yılın günâhlarına keffâret olur.)

[Müslîm]

(Arefe günü [Besmeleyle] bin İhlâs okuyanın günâhları affolup duâsı kabul olur.) [Ebûşşeyh]

(Arefe günü, kulağına, gözüne ve diline sahip olan mağfiret olur.) [Taberânî]

(Şeytan, Arefe gününden başka bir günde daha zelil, hakir ve kinli görülmez.) [İmâm-ı Mâlik]

(Arefe ne güzel gündür. O gün rahmet kapıları açılır.) [Deylemî]

(Arefe gününe hürmet edin! Arefe, Allahü teâlânın kıymet verdiği bir gündür.) [Deylemî]

RECEB-İ ŞERÎFİN FAZÎLETİ

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **(Receb-i şerîfin bir gün evvelinden, bir gün ortasından ve bir gün de sonundan oruç tutana, Receb-i şerîfin hepsini tutmuşcasına, Hak teâlâ hazretleri lutf-ü ihsânda bulunur.)** Regâib gecesi, Receb ayının ilk Cum’a gecesidir. Çok kıymetlidir. Fakat, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” babasının evlendiği gece değildir. Böyle söylemek yanlıştır.

(Receb ayında dokuz gün oruç tutanın günâhları sevâba çevrilir.) [Gunye]

(Receb ayında Allahü teâlâya çok istiğfar edin; çünkü Allahü teâlânın, Receb ayının her vaktinde Cehennemden azad ettiği kulları vardır. Ayrıca Cen-

KIBLE: Kâbe-i Muazzama ciheti. Müslümanların namaz kılarken yöneldikleri taraf.
Kible Hattı: Harita üzerinde bir şehir ile Mekke arasında çizilen ve o belde ile Kâbe-i Muazzama arasındaki kible istikâmetini gösteren hat.

nette öyle köşkler vardır ki, ancak Receb ayında oruç tutanlar girer.) [Deylemî]
(Ramazan ayı dışında Allah rızası için bir gün oruç tutan, iyi bir yarış atının bir asırda alacağı mesafe kadar Cehennemden uzaklaşır.) [Ebû Ya'la]

(Allahü teâlâ, Receb ayında hasenatı kat kat eder. Bu ayda bir gün oruç tutan, bir yıl oruç tutmuş gibi sevâba kavuşur. 7 gün oruç tutana, Cehennem kapıları kapanır. 8 gün tutana Cennetin 8 kapısı açılır. 10 gün tutana, Allahü teâlâ istediğini verir. 15 gün oruç tutana, bir münâdi, “Geçmiş günâhların affoldu” der. Allahü teâlâ, Nûh aleyhisselâmı Receb ayında gemiye bindirdi. O da, Receb ayını oruçlu geçirip oradakilere oruç tutmalarını emretti.) [Taberânî]

Receb ayında, takva üzere bir gün oruç tutana, oruç tutulan günler dile gelip “Yâ Rabbî onu mağfîret et” derler.) [Ebû Muhammed]

(Receb ayının ilk Cumâ gecesini [Regâib gecesini] ihya edene, kabir azabı yapılmaz. Duâları kabul edilir. Yalnız, yedi kimsenin duâsı kabul olmaz: Faizci, Müslümanları aşağı gören, ana babasına eziyet eden, Müslüman olan ve dinin emirlerine uyan kocasını dinlemeyen kadın, çalgıcı, livâta ve zinâ eden, beş vakit namazı kılmayan.) [Bunlar, bu günâhlardan vaz geçmedikçe, tevbe etmedikçe, duâları kabul olmaz.]

(Bu gece, iyi amel eden için yüz yıllık mükâfat vardır.) [İmâm-ı Gazâlî, Ebû Mûsâ el-Medenî]

(Recebin 27. günü oruç tutana, 60 yıllık oruç sevâbı verilir.) [İmâm-ı Gazâlî, Ebû Mûsâ el-Medenî]

ŞA'BÂN-I ŞERÎFİN FAZÎLETİ

Şa'bân-ı şerîfde oruç tutmanın da sevâbı çokdur. Resûl-i ekrem “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” buyurdu ki: (Şa'bân-ı şerîf, benim kendime mahsûs bir aydır. Hak teâlâ hazretleri Arş-ı a'lânın meleklerine azamet-i şâniyle buyurur ki, ey benim meleklerim, gördünüz mü, benim kullarım sevgilimin ayına nasıl tazîm ve hürmet ediyorlar. İzzim, celâlim hakkı için ben de kullarımı afv-ü mağfîretime nâil eyledim.) Diğer bir hadîs-i şerîfde buyurdu ki, (Her kim Şa'bân-ı şerîfde üç gün oruç tutarsa, Hak teâlâ, Cennet-i a'lâda ona bir yer hâzırlar.) Bu geceye “Berât gecesi” denir.

Resûlullah efendimiz buyurdu ki: (Şaban, öyle faziletli bir aydır ki, insanlar bundan gafildir. Bu ayda ameller, âlemlerin Rabbine arz edilir. Ben de amelimin oruçlu iken arz edilmesini isterim.) [Nesâî]

(Allahü teâlâ, Şaban'ın yarısının [Berât] gecesinde, dünya semasına te-

Kible Açısı : Kible hattı ile bir beldeden geçen boylam arasındaki açı.

Kible Saati: Bir beldede, güneşin kible hizâsında bulunduğu andaki vakit. Kible Vakti.
[Bu vakitte güneşe dönen, kibleye dönmüş olur.
Kible saatleri ilmi takvimlerde yazılıdır.]

celli eder. Benî Kelb kabilesinin koyunlarının kıllarından daha çok kimsenin günâhlarını affeder.) [İbni Mâce, Tirmizî]

(Allahü teâlâ, Şaban ayının 15. gecesinde rahmetiyle tecelli ederek kendisine şirk koşan ve Müslüman kardeşine kin güdenler hariç herkesi affeder.) [İbni Mâce]

(Allahü teâlâ, Şaban'ın 15. gecesinde müşrik ve müşahin hariç herkesi affeder.) [İbni Mâce] (Müşahin, bid'at ehli demektir.)

RAMAZAN-I ŞERÎFİN FAZÎLETİ

Ramazan-ı şerîf ayında oruç tuttuğun zaman bütün âzâlarınla tut ki, orucun oruç olsun ve orucun fazîletine ve derecesine nâil olasın. Habîb-i kibriyâ “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz buyurdular ki, (Yâ Ebâ Hüreyre! Oruç tuttuğun vakit, orucunu erken aç! [Yâni akşam olduğu anlaşılınca, hemen iftâr eyle.] Benim ümmetimden hayırlı o kimsedir ki, akşam ezânı okunduğu gibi, orucunu açar ve sahur yemeğini geç yer. Zîrâ sahurda çok rahmet ve bereket vardır. Ve benim ümmetim Ramazan-ı şerîfin orucunu güzel ve tam olarak tutsa, Hak teâlâ hazretlerinin bayram gecesine vereceği ecr-ü mesûbâtı, in'âm ve ihsânı, kendi zât-i pâkinden başkası bilmez. Hak teâlâ hazretleri, azamet-i şâniyle buyurur ki: “Oruç benim rızâm içindir, vereceğim ecri de kendim bilirim.”)

Peygamber efendimiz, Ramazan-ı şerîfin fazileti hakkında buyuruyor ki: (Ramazan ayı mübârek bir aydır. Allahü teâlâ, size Ramazan orucunu farz kıldı. O ayda rahmet kapıları açılır, Cehennem kapıları kapanır, şeytanlar bağlanır. O ayda bir gece vardır ki, bin aydan daha kıymetlidir. O gecenin [Kadir gecesinin] hayrından mahrum kalan, her hayırdan mahrum kalmış sayılır.) [Nesâî] (Ramazan orucu farz, teravih namazı ise sünnettir. Bu ayda oruç tutup, gecelerini de ibâdetle geçirenin günâhları affolur.) [Nesâî] (Ramazan orucunu farz bilip, sevâb bekleyerek oruç tutanın günâhları affolur.) [Buhârî] (Ramazan bereket ayıdır. Allah bu ayda, günâhları bağışlar, duâları kabul eder. Bu ayın hakkını gözetin! Ancak Cehenneme gidecek olan, bu ayda rahmetten mahrum kalır.) [Taberânî] (Ramazan ayında ailenizin nafakasını geniş tutun! Bu ayda yapılan harcama, Allah yolunda yapılan harcama gibi sevâbtır.) [İbni Ebiddünya] (Oruçlunun susması tesbih, uykusu ibâdet, duâsı makbul, amelide çok sevâbtır.) [Deylemî]

Birkaç hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Allahü teâlâ, Kadir gecesini ümmetime hediye etti, ondan önce kimseye ver-

KIDEM: Allahü teâlânın ezeli olması, varlığının başlangıcı bulunmaması mânâsına zâtî sıfatlarından. Kadîm olma, evveli bulunmamak, ezeli olmak. Zaman ve memuriyet bakımından öncelik ve eskilik, rütbece daha yüksek olmak.

medi.) [Deylemî]

(İnanarak ve sevâbını Allahü teâlâdan umarak, Kadir gecesini ihya edenin geçmiş günâhları affolur.) [Buhârî, Müslîm]

(Kadir gecesini Ramazanın son on gününde arayın.) [Müslîm]

(Kadir gecesini sabahı güneş şuâsız olarak doğar. Yükselinceye kadar sanki büyük bir tabak gibidir.) [Müslîm]

AŞÛRE GÜNÜNÜN FAZÎLETİ

Muharrem ayının onuncu günü “Aşûre” günüdür. Muharrem ayı, Kur’ân-ı kerîmde, kıymet verilen dört aydan biridir. Muharrem’in dokuzuncu, onuncu ve onbirinci günleri oruç tutmak da çok fazîletlidir. Muharrem’in onuncu günü, yalnız olarak oruç tutulmaz. Zîrâ, yalnız bugün oruç tutulmasını, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” nehy eylemiştir. Çünkü yehûdîler, o güne hürmet ederler. Yehûdîlere benzememek için, yalnız onuncu günü tutmayıp, dokuzuncu ve onuncu ve onbirinci günlerini berâber tutmak lâzımdır.

Hadîs-i şerifte buyruldu ki:

(Aşûre günü Nûh aleyhisselâmın gemisi, Cudi dağına indirildi. O gün Nûh ve yanındakiler, Allahü teâlâyâ şükür için oruçlu idiler. Hayvanlar da hiç bir şey yememişti. Allahü teâlâ denizi, beni İsrail için, Aşûre günü yardı. Yine Aşûre günü Allahü teâlâ Âdem aleyhisselâmın ve Yunus aleyhisselâmın kavminin tevbesini kabul etti. İbrahim aleyhisselâm da o gün doğdu.) [Taberânî]

Peygamber efendimiz bir gün öğleye doğru buyurdu ki: (Herkes duyurun! Bugün bir şey yiyen, akşama kadar yemesin, oruçlu gibi dursun! Bir şey yemeyen de oruç tutsun! Çünkü bugün Aşûre günüdür.) [Buhârî, Müslîm, Ebû Davud]

Aşûre günü hakkında birkaç hadîs-i şerîf meâlî daha: (Aşûre günü oruç tutanın, bir yıllık günâhları affolur.) [Müslîm, Tirmizî, İmâm-ı Ahmed, Taberânî]

(Aşûrenin faziletinden faydalanın! Bu mübârek günde oruç tutan, melekler, peygamberler, şehidler ve sâlihlerin ibâdetleri kadar sevâba kavuşur.) [Şir’a]

(Aşûre günü, ilim öğrenilen veya zikredilen bir yerde, biraz oturan, Cennete girer.) [Şir’a]

(Aşûre günü, on Müslümana selâm veren, bütün Müslümanlara selâm vermiş gibi sevâba kavuşur.) [Şir’a]

(Aşûre günü, aile efradının nafakasını geniş tutanın, bütün yıl nafakası geniş olur.) [Beyheki]

KILLET: Fakirlik, kıtlık, azlık.

KIRÂAT: Okumak. Namazın şartlarından olup kıyamda Kur’ân-ı kerîm okumak.

KIRÂT: Müslüman memleketlerinde kullanılan ağırlık birimi.

ZİLHİCCE AYININ FAZİLETİ

Kurban Bayramının bulunduğu aya “Zilhicce” denir. Rivâyet edildiğine göre, hazret-i Âdemin tevbesi Muharrem veyâ Zilhicce ayında kabûl buyurulmuştur.

İbni Abbâsın “radıyallahü anhümâ” rivâyet ettiği bir hadîse göre Zilhiccenin sonuna kadar olan günler de, Ramazan-ı şerîfin günleri gibi ayrı ayrı fazilet ve kıymetleriyle tavsif edilmiş ve onuncu gün için de şöyle beyân buyurulmuştur: **(Zilhiccenin onuncu günü Kurban bayramı günüdür. Her kim, o gün bayram namazından gelip kurbanını boğazlayıncaya kadar birşey yimeyip, kurbanının böbrekleri ile iftâr edip, iki rek’at namaz kılrsa, o kimsenin kurbanının kanı yere düşmeden, kendi günâhı ve ana-babasının günâhları, ehl-ü ıyâl, evlâd ve akrabâlarının günâhları sevâba çevrilir.)**

Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Arefe günü tutulan oruç, bin gün [nafile] oruca bedeldir.) [Taberânî]

(Arefede tutulan oruç, iki bin köle azat etmeye, iki bin deve kurban kesmeye ve Allah yolunda cihad için verilen iki bin ata bedeldir.) [Tenbih-ül-gâfilin]

Zilhiccenin İlk On Gününün Kıymeti

Peygamber efendimiz, Zilhiccenin ilk on gününde yapılan amellerin, diğer aylarda yapılan amellerden daha kıymetli olduğunu bildirince, Eshâb-ı kirâm, (Yâ Resûlallah, bu ayın ilk günleri yapılan ameller, Allah yolundaki cihaddan da mı daha kıymetlidir?) dediklerinde, **(Evet, cihaddan da kıymetlidir, ancak canını, malını esirgemediği savaşıp şehid olanın cihadı, daha kıymetlidir)** buyurdu. [Buhârî]

Hazret-i Ebüd-derdâ buyurdu ki: Zilhiccenin ilk dokuz günü oruç tutmalı, çok sadaka vermeli ve çok duâ ve istiğfar etmelidir, çünkü Resûlullah, **(Bu on günün hayır ve bereketinden mahrum kalana yazıklar olsun)** buyurdu.

Zilhiccenin ilk dokuz günü oruç tutanın ömrü bereketli olur, malı çoğalır, çoluk çocuğu belalardan muhafaza olur, günâhları affolur, iyiliklerine kat kat sevâb verilir, ölürlen kolay can verir, kabri aydınlanır. Cennette yüksek derecelere kavuşur. [Şir’a]

Bu on gün içinde, hasta ziyaret eden, Allahü teâlânın dostlarının hatırımını sormuş ve ziyaret etmiş gibi olur. Bu on gün içinde Ehl-i sünnete uygun bir din kitabı okumak çok sevâbdır. Din ilmini, Ehl-i sünnet itikâdını öğrenmek, kadın erkek herkese farzdır. Çocuklara öğretmek, birinci görevdir.

Zilhicce ayının ilk on gününde yapılan ibadetlerin kıymeti çoktur. Bu husustaki hadîs-i şerîflerden birkaçı şöyledir:

KISÂS: Misilleme yapma. Eski hukukta kasden adam öldürme, uzuv kesme ve yaralama suçlarında, işlenen suçun aynısının suçluya da tatbik edilmesi.
KISAS: Kıssalar, hikâyeler. Geçmiş insanların hâllerini bildiren haberler.

(Zilhiccenin ilk günlerinde tutulan oruç, bir yıl oruç tutmaya bedeldir. Bir gecesini ihya etmek de Kadir Gecesi'ni ihya etmek gibidir.) [İbni Mâce]

(Zilhiccenin ilk on gecesinde yapılan amel için, yedi yüz misli sevâb verilir.) [Beyhekî]

(Terviye günü [Arefe'den önceki gün] oruç tutup, günâh söz söylemeyen Müslüman Cennete girer.) [Râmûz]

(Zilhiccenin ilk 9 günü oruç tutan, her günü için, yüz köle âzâd etmiş veya cihad edenlere yüz at vermiş veya Kâbe'ye kurban için yüz deve göndermiş gibi sevâb alır.) [Rıyâd-un-nâsîhîn]

(Bu on günün hayrından mahrum olan kimseye yazıklar olsun! Bilhassa dokuzuncu [Arefe] günü oruçla geçirmelidir! Onda o kadar çok hayır vardır ki, saymakla bitmez.) [Tenbih-ül-gâfilin] (Zilhiccenin ilk dokuz günü oruç tutana, her günü için bir yıllık oruç sevâbı verilir.) [Ebül Berekât]

(Allah indinde Zilhiccenin ilk on gününde yapılan amellerden daha kıymetlisi yoktur. Bugünlerde tesbihi, tahmidî, tehlîlî ve tekbîrî çok söyleyin!) [Taberânî] [Tesbih: Sübhânallah, Tahmid: Elhamdülillah, Tehlîl: Lâ ilâhe illallah, Tekbir: Allahü ekber, demektir.]

HAMD ETMENİN FAZİLETİ

Birgün İbrâhîm aleyhisselâm buyurdu ki: (Elhamdü lillâhi kable külli ehad, vel hamdü lillahi ba'de külli ehad, elhamdü lillâhi alâ külli hâl.) Hak teâlâ hazretleri buyurdu: (Yâ Cebrâîl! Benim dostuma benden selâm söyle! O üç kelâmı üç defa söyledi, ben azîmüşşân da, kırk defa kabûl olunmuş nâfile hac sevâbımı kendisine verdim. Her kim bu duâyı okursa, aynı sevâbı kendisine ihsân ederim.)

TEVHÎD FASLI

Tevhîd, (Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah) demektir. Mânâsı şudur: (Hak teâlâ hazretleri birdir, şerîki ve benzeri yoktur ve Muhammed aleyhisselâm sevgili kulu ve hak Peygamberidir.)

Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: (Bir kimse, kelime-i tevhîdi dese, Hak teâlâ hazretleri ile o kelime arasından perdeler kalkar ve kelime, doğrudan doğruya Allahü teâlâ hazretlerine gider. Allahü teâlâ buyurur ki, ey kelime, dur! Kelime der ki, beni söyleyen kulu afvetmeyince duramam. Hak teâlâ hazretleri, o zaman buyurur ki, izzetim, celâlim, kudretim, kemâlim hakkı için beni zikreden kulumu afv etdim.)

KISMET: Nasip. Allahü teâlânın ezelde herkes için takdir ettiği şey. Taksim etme.
KIYÂM: Namazın içindeki farzlardan; namazın ayakta kılınan kısmı, belli bir miktar Kur'ân-ı kerîm okuyacak kadar ayakta kalma. Ayakta durmak.

Bu kelime-i tevhîdi söyleyen kulu kıyâmet gününde melekler ziyâret ederler. Hak teâlâ hazretleri Mûsâ aleyhisselâma meâlen, **(Yâ Mûsâ! Kıyâmet gününde melekle-
rin seni ziyâret etmesini istersen, kelime-i tevhîdi çok söyle)** buyurdu. Bu kelime-i
tevhîdi dilinle söyleyip kalbinle şübhe etme! Aksi takdîrde, ebedî olarak Cehennem-
de kalırsın. Mûsâ aleyhisselâm dedi ki, yâ Rabbî, bir kulun, dili ile kelime-i tevhîdi
söyleyip, kalbi ile şübhe etse, sen ona nasıl bir cezâ verirsin? Allahü teâlâ meâlen
buyurdu ki, **(Yâ Mûsâ! Ben onu dâimî olarak Cehennemlik yaparım. O kimseye
ne Peygamber, ne Velî, ne Şehîd ve ne de Meleklerden şefâ'at eden olmaz.)**

Bu kelime-i tevhîdi çok zikreyle! Zîrâ Mûsâ aleyhisselâm cenâb-ı Hakka sordu.
Yâ Rabbî! Bir kulun kelime-i tevhîdi söylese, sen o kula ne ecr verirsin? Allahü teâlâ
hazretleri cevâbında meâlen, **(Ben o kulumdan râzı olup, Cennet ve cemâlimle
onu mesrûr eylerim)** buyurdu.

İşte bu kelime-i tevhîd söyleyen kimseye, Hak teâlânın vereceği inâm ve ihsânı
Allahü teâlâdan başka kimse bilmez. Kelime-i tevhîd söyleyince, Arş-ı a'lâ titrer.
Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Hak teâlâ hazretleri bir direk
yaratmıştır. Kelime-i tevhîdden bu direk de titrer ve Arşı titretir. Arş titreyince,
Hak teâlâ hazretleri Arşa, sâkin ol emrini verir ve Arşın mukabelesiyle yine o
kelime-i tevhîdi söyliyeni kimse afv-ı ilâhîye mazhar olur.)**

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Her kim cân-ü gönül-
den, hâlisen, muhlisen bir kerre kelime-i tevhîd söylese, Hak teâlâ hazretleri,
o kimseye Cennet-i a'lâda dörtbin derece ihsân eder ve dörtbin günâhını ba-
ğışlar.)** Eshâb-ı kirâm "aleyhimürrıdvan" sordular, yâ Resûlullah "sallallahü
aleyhi ve sellem"! **O kimsenin dörtbin günâhı olmazsa? Resûlullah "sallallahü
aleyhi ve sellem" buyurdu ki, (Ehlinin, evlâdının ve akrabâ ve teallukâtının
günâhlarından bağışlanır.)**

Kelime-i tevhîdi dilinle çok söyle! Bütün günâhlardan ağır gelir. Resûlullah "sal-
lallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Mahşer günü bir kişi gelecek, doksandokuz
defteri olup, her bir defterin sathı göz gördüğü kadar geniştir. Hiç birinde iyi-
liği olmayıp, yalnız bir parmak kadar, o kimsenin dünyâda söylediği kelime-i
tevhîd bulunur. O doksandokuz defter terâzînin bir kefesine ve bir kelime-i
tevhîdi diğer kefesine koyarlar. Kelime-i tevhîd tarafı ağır gelir.)**

Kelime-i tevhîdin sevâb hâssası çokdur.

Tenbîh: İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sâni Ahmed Fârûkî Serhendî "kuddise
sirruh" hazretleri [971-1034 Hindistândadır] (Mektûbât) kitâbının ikinci cildinin otuz-
yedinci mektûbunda Kelime-i tevhîdin fazîletini uzun bildirmektedir. Bu mektûbun
fârisîden türkçeye tercümesi **(Se'âdet-i Ebediyye)** ilmihâl kitabında mevcûddur.

KIYÂM Bİ NEFSİHİ: Varlığı kendinden olan, hiçbir şeye muhtaç olmayan mânâsına Allahü teâlânın zâtî sıfatlarından.

SALEVÂT FASLI

Bir kimse Cum'a günleri çok salevât-i şerîfe getirirse, Hak teâlâ o kimsenin yüz hâcetini revâ kılar, bunun otuzu dünyâ, yetmişî âhîret hâcetidir.

Peygamberimiz "aleyhisselâm" buyurdu ki, **(Her kim günde yüz defa salevât-i şerîfe okursa, kıyâmet gününde güneşin sıcaklığından kurtulup, Arşın gölgesi altında benimle berâberdir. Ve her kim benim için bir salevât-ı şerîfe getirirse, rahmet melekleri onun günâhlarının afv olması için duâ ve istiğfar ederler.)**

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" üzerine çok salevât-ı şerîfe getir! Zîrâ bir hadîs-i şerîfde buyurdu ki: **(Yanında ismim anılıp da, üzerime salevât-ı şerîfe getirmeyenlere yazıklar olsun. Bir de, Ramazan-ı şerîfe kavuşup, onu kemâl-i tazîm ile karşılayıp râzî etmeyen ve ana-babasının birine veyâ ikisine kavuşup da, onların rızâlarını almayanlara da yazıklar olsun.)**

İstiğfarların Büyüğü

Habîb-i kibriyâ "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Bu duâyı okuyan kimse, duâyı sabâhleyin okursa ve akşama kadar ölürse, şehîd derecesine vâsıl olarak ölür. Akşamleyin okursa, yine sabâha kadar ölürse, aynı şekilde aynı dereceye ulaşır.)** Duâ şudur:

(Allahümme ente rabbî lâilâhe illâ ente halaktenî ve ene abdûke ve ene alâ ahdike ve va'dike mesteta'tü eüzü bike min şerri mâ sana'tü ebûü leke bini'metike aleyye ve ebûü bi zenbî fağfirî zünûbî feinnehû lâ yağfirüz zünûbe illâ ente. Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü minezzâlimîn.)

Peygamberimiz aleyhisselâm buyurdu ki, (Yâ Ebâ Hüreyre! Her kim, günde yirmibeş defa bu duâyı okursa, Hak teâlâ, o şahsı âbidler zümresinden yazar.) Duâ şudur:

"Allahümmagfir lî ve li- vâlideyye ve li-üstâziyye ve lil mü'minîne vel mü'minât vel müslimîne vel müslimât el ahyâ-i minhüm vel emvât bi-rahmetike yâ erhamerrâhimîn." Bu duâ (Se'âdet-i ebediyye) 1037.ci sahifesinde de yazılıdır.

Sübhâne Rabbike Âyet-i Kerîmesi

Tenbîh: Hazret-i Alî "radiyallahü anh" diyor ki: Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Bir meclisin, yâni bir dersin, bir kitâbın, Kur'ân-ı kerîm okumanın sonunda Sübhâne Rabbike Rabbil izzeti ammâ yasifûn âyetini, sonuna kadar okuyana kıyâmetde çok sevâb verilir.)**

Dinde derinleşmemiş birkaç kişinin, tercüme sûretiyle yazdığı kitâba, akılları ile de ilâveler yaparak müslümanları şaşırdıkları ve çok günâha girdikleri gö-

KIYÂMET: Ayağa kalkmak, dikilmek. Dünya hayatının son bularak bütün insanların dirilerek mezârdan ayağa kalktığı zaman, âhiretin başlangıcı. Kıyâmet günü.

rûlmekdedir. Meselâ, (Sübhâne Rabbike) yerine **(Sübhâne Rabbînâ)** demek daha iyidir diyorlar. Zîrâ duâ olarak okunduğu için (Bizim Rabbimiz) diyerek cemâati de karışdırmalıdır, diyorlar. Bunlar çok aldanıyor. Çünkü, (Sübhâne Rabbike) âyet-i kerîmesi duâ değildir, tesbîhtir. Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” bu âyeti okuyunuz diyor, değişdiriniz demiyor. Ebû Bekr-i Sıddîk “radiyallahü teâlâ anh” diyor ki, **(Peygamberimizin “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” bir hatâsını bütün ibâdetlerime değişirim.)** Mukarreblerin, yâni Allahü teâlânın sevdiği insanların hatâsı, ebrârın, yâni iyi insanların hasenâtından kıymetlidir. Bunlar, hâşâ, âyet-i kerîmeyi düzeltmek, daha iyi yapmak mı istiyorlar? Kur’ân-ı kerîmdeki bir kef harfi, bütün ibâdetlerden daha kıymetlidir. Bunu değişirmek küfre bile sebep olur.

Bu âyet-i kerîmeyi değişdirerek okuyanlara, din âlimlerinin verdikleri cevâblar **(Se’âdet-i Ebediyye)** kitabında yazılıdır.

Hüvellâhüllezi, Âmenerresûlü ve Amme Sûresi Okumanın Fazileti

Her sabâh ve akşam Haşr sûresinin sonunda olan ve **(Hüvellâhüllezi)** ile başlayan üç âyeti okumak da büyük sevâb kazandırır ve eğer akşama kadar ölürse, şehîd derecesi ile ölür.

Âmenerresûlünün fazileti çoktur. Birkaç hadîs-i şerîf meâlî şöyledir:

(Gece Bekara sûresinin son iki ayetini (Âmenerresûlü’yü) okuyana, bu iki âyet, her şey için kâfidir.) [Buhârî, Müslîm, Ebû Davûd, Tirmizî, İbni Mâce]

(Gece Âmenerresûlü’yü okuyana, her şey için yeterlidir. Bu iki âyeti yatırdan sonra okuyana, geceyi ibadetle geçirmiş sevâbı verilir.) [Şir’a]

(Bana Arşın altındaki hazineden benden önce hiç bir peygambere verilmeyen Bekara sûresinin son âyetleri [Âmenerresûlü] verildi.) [İmâm-ı Ahmed]

“Akıllı insan, (Âmenerresûlü)yü okumadan yatmaz.” [Ömer bin Hattab]

“Bekara sûresinin sonundan üç âyeti okumadan yatana akıllı denmez.” [Ali bin Ebû Talib]

Amme sûresini, güneş doğarken okuyan kimse, bütün âfetlerden emîn olur.

[Hakîkî islâm âlimi, büyük velî, Abdullah-ı Dehlevî “kaddesallahü sirrehül’azîz”, doksanıncı mektûbunun sonunda buyuruyor ki, (Peygamberimizin “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” bildirdiği âyet-i kerîmeleri ve duâları, belli vakitlerinde okumalıdır. Bunlar ve nâfile namazlar, ihlâs ile, huzûr-ı kalb ile okunmazsa, sahîh olmazlar, fâideleri olmaz. Bunun için, bizler, farzlardan ve müekked sünnetlerden başka hiçbirşey okumayıp, nâfile ibâdet yapmayıp, önce her an Allahımızı zikr ederek ve harâmlardan ictinâb ederek, kalblerimizi ve ahlâkımızı temizlemeğe çalışmalıyız!)

Yetmişbirinci mektûbda diyor ki, (Zamanımızda, her yeri küfür, fisk ve bid’at

KIYÂMET ALÂMETLERİ: Kıyâmetin kopmasının yaklaştığına ve kopma vaktinin geldiğine dâir Resûlullah aleyhisselâmın haber verdiği küçük ve büyük işâretler, alâmetler.

KIYMET: Değer, bedel, itibar, üstünlük. Bir malın piyasadaki fiyatı.

kapladı. Bu zamanda, Allahü teâlânın, her an hâzır ve nâzır olduğunu kalbe yerleşdirmek çok güçleşti. Fakat, kalb hastalığından kurtulmağa yine çalışmak lâzımdır. Bir kuş, semâya çıkmak için uçarda, semâya kavuşamazsa da, diğerlerinden yüksek olur ve kedilerin şerrinden âzâd olur.])

Hazret-i Enes'in Duâsı (Besmele Duâsı)

(Bismillâhillezî lâ yedurru ma'asmihi şey'ün fil Erdi ve lâ fissemâ' ve hüvessemî'ul alfm.) Bu duâ sabâh ve akşam üç kerre, Besmele ile okunur. Bununla birçok belâlardan kendisini muhâfaza etmiş olur.

Aksırdığın zaman, **(Elhamdülillah)** de! Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Bir insan aksırdığı zaman "Elhamdülillah" derse, Hak teâlâ o kimseyi yetmiş dürlü belâdan muhâfaza eyler. Bir kimse, dört kelimeyi yüz kerre sabâh ve yüz kerre de akşam okursa, o kimseden sevgili bir zât Hak huzûrunda olamaz.)** Bunu Sultân-ı Enbiyâ "sallallahü aleyhi ve sellem" böyle buyurmuşlardı. O dört kelime şudur: (Sübhânallâhi velhamdü lillahi ve lâ ilâhe illallahü vallahü ekber.)

Yine çok büyük fazîlet ve derecelere vesîle olan ve cenâb-ı Hak huzûrunda çok kıymetli bir tesbîh **(Sübhânallahi ve bi hamdihi sübhânallahil azîm)**dir. Bunu günde yüz kerre okumalıdır.

ÎMÂN DUÂSİ

Muhammed Tirmüzî'den "rahime-hullahü teâlâ" [209-279] rivâyet olunur ki, her kim sabâh namazının, sünneti ile farzı arasında şu duâyı sessizce okursa, îmânla rûhunu teslîm eder:

(Yâ hayyü yâ kayyûm yâ zel celâl-i vel ikrâm. Allahümme innî es'elüke en tuhyiye kalbî bi nûri ma'rifetike ebeden yâ Allah, yâ Allah, yâ Allah celle celâlüh.)

Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Ey ümmet-ü eshâbım, sizler sabâhları kalkarken şu duâyı okuyun:**

Sübhânallahi ve bihamdihi sübhânallahil azîm.)

Bu duâ, okuyanın o günkü günâhlarına keffâret olur.

Yine buyurdu ki, **(Her kim bu duâyı günde on kerre okursa, Hak teâlâ o kimseye kırkbin sevâb ihsân eder:**

Eşhedü en lâilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke lehü ilâhen vâhiden sameden lem yettehez sâhibeten velâ veleden velem yekün lehü küfüven ehad.)

Sultân-ı Enbiyâ "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Bulunduğunuz toplantıdan kalkdığınız zaman, bu duâyı okuyun:**

KIYÂS: Hakkında âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf bulunmayan bir meselenin hükmünü, buna benzeyen ve hakkında nass bulunan başka bir meselenin hükmüne benzeterек anlama. Bir şeyi diğер bir şeyle ölçme, mukayese etme.

“Sübhânekallahümme ve bi hamdike, eşhedü en lâilâhe illâ ente vahdeke lâ şerîke leke ve estağfirüke ve etûbü ileyke.” O meclisdeki günâhlar afv olunur.)

Kalbini öldürmemek için şu duâyı oku! Çünkü, bu duâ, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” tavsiye eylediğı bir duâdır.

(Yâ hayyü yâ kayyüm yâ bedîassemâvâti vel erdı yâ zel celâli vel ikrâm, yâ lâilâhe illâ ente-es’elüke en tuhyiye kalbî bi-nûri ma’rifetike yâ Allahü yâ Allahü yâ Allah celle celâlüh.)

Sultân-ı Enbiyâ sallallahü aleyhi ve sellem’in ölüm zamanında dahî okuduğı duâ: **“Sübhânallahi ve bi hamdihi estağfirullahe ve etûbü ileyh.”**

Sokağı ve pazara çıkınca okunacak duâ:

(Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh lehülmülkü ve lehülhamdü yühyî ve yümütü ve hüve hayyün lâ yemütü biyedihil hayr ve hüve alâ külli şey’in kadîr.)

Tecdîd-i İmân ve Nikâh (İmânı ve Nikâhı Yenileme) Duâsı

“Yâ Rabbî! Hîn-i bülûğumdan bu âna gelinceye kadar, islâm düşmanlarına ve bid’at ehline aldanarak, edindiğim yanlış, bozuk i’tikâdlarım ve bid’at, fisk olan söylediklerime, dinlediklerime, gördüklerime ve işlediklerime nâdim oldum, pişmân oldum, bir daha böyle yanlış inanmamağı ve yapmamağı azm, cezm ve kasd eyledim.

Peygamberlerin evveli Âdem aleyhisselâm ve âhiri bizim sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmdır. Bu iki Peygambere ve ikisi arasında gelmiş geçmiş Peygamberlerin cümlesine imân etdim. Hepsi hakdır, sâdıkdır. Bildirdikleri doğrudur.

Âmentü billah ve bi-mâ câe min indillah, alâ murâdillah, ve âmentü bi-Resûlillah ve bi-mâ câe min indi Resûlillah alâ murâd-i Resûlillah, âmentü billâhi ve Melâiketihî ve kütübihî ve Rüsûlihî velyevmil-âhiri ve bilkaderi hayrihi ve şerrihi minallâhi teâlâ vel-ba’sü ba’delmevti hakkun eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühu ve resûlüh.”

Nikâhım altındaki zevcemi onun tarafından vekaleten, tarafımdan asaleten kendime tezvic ettim. **(Allahümme innî ürîdü en üceddidel imâne vennikâha tecdîden bi-kavli lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah.)**

İhlâs Sûresini Okumanın Fazîleti

Peygamber efendimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **(Kıyâmet gününde, bir çağırıcı çağırır ve der ki, Hak teâlâ hazretlerini zikr edenler ve ihlâs sûresini çok okuyanlar gelsinler. Cennetdeki makâmlarına vâsıl olsunlar.)**

Bu sûre-i şerîfeyi Besmele ile bin kerre okuyan dış ağrısı görmez olur.

KİBÂR: Terbiyeli ve nezaket sahibi. İnce, nazik.
KİBİR: Büyüklenme, büyüklük taslama. Kendini başkasından üstün görme.
KİBRİYÂ: Allahü teâlâyâ mahsûs azamet, büyüklük, üstünlük, yücelik.

SABAH AKŞAM OKUNACAK DUÂLAR

Şu sûreleri akşam, sabâh üçer kerre Besmele ile oku ve zevcene, çocuklarına da okut!

- 1- **İhlâs**, (Kulhüvallahü sûresi.)
- 2- **Muavvizeteyn** (yâni Kul e'üzü birabbinnâsi ile Kul e'üzü birabbil felak.)
- 3- **Fâtiha-i şerîfe** (yâni Elhamdülillahi sûresi.)

Bu dört sûreyi akşam, sabâh üçer kerre okuyan, malını, canını, çoluk çocuğunu, bütün belâlardan muhâfaza etmiş olur.

Bunlardan başka (**Kulyâeyyühelkâfirûn**) sûresini akşam, sabâh okuyan kimse, kendisini şirkden korumuş olur.

Akşam, sabâh bu duâyı okuyan kimse, sihr ve zâlimlerin şerrinden ve belâlardan emîn olur. Duâ şudur:

“Bismillahirrahmânirrahîm, bismillahillezi lâ yedurru ma’asmihî şey’un fil erdi velâ fissemâi ve hüvessemûl’alîm.”

Sultân-ı Enbiyâ “sallallahü aleyhi ve sellem” hazretleri buyurdu ki, (**Hak teâlâ hazretlerinin üç ismi vardır ki, dilde hafif, terâzide ise çok ağırdır. “Sübhânallahi vel hamdülillâhi ve lâ ilâhe illallahü vallahü ekber velâ havle velâ kuvvete illâbillahil aliyyil azîm.” Bunun her bir kelimesine yüz sevâb verilir.**)

Yatağa yatarken ve yataktan kalkınca ve her namazda, [duâdan ve salevâtdan sonra], istiğfârların en büyüğü olan şu duâyı oku ki, günâhlar afv olur. **“Estağfirul-lahel azîm el kerîm ellezî lâ ilâhe illâ hüvel hayyel kayyûme ve etûbü ileyh.”**

Hak teâlâyı çok zikir eyle ki, hakîkî kul olasın.

Gece yarısından sonra kılınan teheccüd namazı, gündüz kılınan bin rek’atden daha fazîletlidir. İki rek’at kazâ namazı kılmak da, teheccüd kılmaktan daha efdaldir. Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: (**Gece uyanınca, şu duâyı okuyan, her istediğine nâil olur: “Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh, lehül mülkü ve lehül hamdü ve hüve alâ külli şey’in kadîr. Sübhânallahi velhamdülillâhi ve lâ ilâhe illallahü vallahü ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billahil aliyyil azîm.**)

Evinden çıkarken (**Âyetelkürsî**)yi oku! Zîrâ, her işinde muvaffak olur ve hayırlı işler başarır. Resûlullah “aleyhisselâm” buyurdu ki, (**Bir kimse, evinden çıkarken Âyetelkürsîyi okursa, Hak teâlâ, yetmiş meleğe emr eder, o kimse evine gelinceye kadar, ona duâ ile istiğfar ederler.**) Evine gelince de okursan, iki Âyetelkürsî arasındaki işlerin hayırlı olur ve fakîrlığın önlenir. Önce sağ ayakkabını giy! Sonra sol ayak ile evden, câmiden çık!

KÎL-U-KÂL: Dedikodu. Gîbet.

KİNÂYE: Maksudı veya bir şeyi, açık mânâları başka olan kelimelerle anlatmak.
İmâ ile dolaylı anlatma.

ORUÇ TUTMAK

İslâm'ın beş şartından üçüncüsü, mübârek Ramazan ayında her gün oruç tutmaktır. Oruç, hicretten onsekiz ay sonra, Şaban ayının onuncu günü, Bedir Gazâsı'ndan bir ay evvel farz oldu. Ramazan, yanmak demektir. Çünkü, bu ayda oruç tutan ve tövbe edenlerin günâhları yanar, yok olur.

Oruç, fecrin ağarmasından, güneş batıncaya kadar, yemeği, içmeği ve cimâyı terk etmektir. Oruca, "**Savm**" da denir. Savm lügatta "**Oruç tutmak**" demektir. Oruç tutmaya ve orucun başladığı vakte "İmsâk", orucu açmaya da "**iftâr**" adı verilir. Oruç tutmak için gece kalkıp yenilen yemeğe de "**sahur**" denir.

Oruç, senede bir ay, yalnız gündüzleri yemek ve içmekten uzaklaşmak demektir. Bunun mânâsı, insanlara açlığın ve susuzluğun ne demek olduğunu öğretmektir. Tok, hiç bir zaman açın hâlinde anlamaz ve ona merhamet etmez. Oruç, toklara aç insanların neler çektiğini öğretir. Aynı zamanda nefse hakimiyeti öğretir. Oruç tutma zamanı arabî aylara göre tayin edildiğinden, her sene evvelki seneye göre on gün evvel gelir. Bu sebepten dolayı bazen yaza, bazen kışa isabet eder. Yaz orucuna dayanamayan hasta kimseler, orucu kışın kazâ edebilecekleri gibi, büsbütün oruç tutamayacak olan çok ihtiyar kimseler oruç mukabilinde "**fidye**", yâni sadaka vererek bu borçlarını edâ ederler. Fakat gündüzleri uzun olan yaz günlerinde oruç tutmağı ganimet bilmelidir. Basit bahanelerle orucu bozmamalıdır.

İmâm-ı Rabbanî kuddise sirruh, (**Mektûbât**) kitabının 1.ci cild, 45.ci mektubunda buyuruyor ki: (Ramazan-ı şerîf ayında yapılan, nafîle namaz, zikir, sadaka ve bütün nafîle ibâdetlere verilen sevâb, başka aylarda yapılan farzlar gibidir. Bu ayda yapılan bir farz, başka aylarda yapılan yetmiş farz gibidir. Bu ayda, bir oruçluya iftar verenin günâhları affolur. Cehennemden âzâd olur. Resûlullah, bu ayda, esirleri âzâd eder, her istenilen şeyi verirdi. Bu ayda ibâdet ve iyi iş yapabilenlere, bütün sene, bu işleri yapmak nasip olur. Bu aya saygısızlık edenin günâh işleyenin bütün senesi, günâh işlemekle geçer. Bu ayı fırsat bilmelidir. Elden geldiği kadar ibâdet etmelidir. Allahü teâlânın razı olduğu işleri yapmalıdır. Bu ayı, âhireti kazanmak için fırsat bilmelidir. Kur'ân-ı kerîm Ramazanda indi. Kadir gecesi, bu aydadır. Ramazan-ı şerîfte, hurma ile iftar etmek sünnettir, iftâr edince, "**Zehebezzama'vebtelletil uruk ve sebe-tel-ecr inşâallahü teâlâ**" duâsını okumak, teravîh kılmak ve hatim okumak mühim sünnettir.)

Oruç tutmak, müslümanlara vazife olduğu gibi diğer ilâhî dinlerde de emredilmişti. Kur'ân-ı kerîm'de, Bekara sûresi 183. âyetinde meâlen, (Ey îmân edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi, sizin üzerinize de Ramazan orucu farz kılındı. Umulur ki, Allah'a karşı gelmekten sakınırsınız!) ve 185. âyetinde de meâlen: (**Sizden kim**

KİNÂYE SÖZLER: Birkaç mânâda kullanılan kelimeler.

Hem boşamada hem de başka yerde kullanılan sözler.

KİRÂ: Bir malın, menfaatine yâni kullanılmasına karşılık verilen ücret.

Ramazan ayında bulunursa oruç tutsun!) buyuruldu. Bir hadîs-i şerîfte de buyuruldu ki: **(Bir kimse Ramazan ayında oruç tutmayı farz bilir, vazife bilir ve orucun sevâbını, Allahü teâlâdan beklerse, geçmiş günâhları affolur.)**

İslâmiyetin ilk yıllarında her ay üç gün ve Aşûre orucu tutulurdu. Bu emir, Ramazan orucu farz kılınınca nesh edildi, kaldırıldı. Bu günlerde oruç tutmak da herkesin arzusuna kaldı.

Şaban ayının son günü, Peygamber efendimiz hutbelerinde buyurdu ki: **(Ey Müslümanlar! Üzerinize öyle büyük bir ay gölge vermek üzeredir ki, bu aydaki bir gece (Kadir Gecesi), bin aydan daha faydalıdır. Allahü teâlâ, bu ayda her gün oruç tutulmasını emretti. Bu ayda, geceleri teravih namazı kılmak da sünnettir. Bu ayda, Allah için ufak bir iyilik yapmak, başka aylarda farz yapmış gibidir. Bu ayda bir farz yapmak, başka ayda, yetmiş farz yapmış gibidir. Bu ay sabır ayıdır. Sabredenin gideceği yer Cennettir. Bu ay iyi geçinmek ayıdır. Bu ayda mü'minlerin rızkı artar. Bir kimse, bu ayda, bir oruçluya iftar verirse, günâhları affolur. Hak teâlâ, onu Cehennem ateşinden âzâd eder. O oruçlunun sevâbı kadar ona sevâb verilir.)**

Oruca Başlamak ve Niyet

Oruca, **(Fecr-i sâdık)** denilen tanyerindeki zâhirî ufuk hattının bir noktasında, (ufuk altında, **ufka -19 derece yaklaşıncı**) beyazlığın görülmesi ile başlanır.

Bir gün evvel güneş batmasından, oruç günü **(Dahve-i kübrâ)**ya kadar, Ramazan orucuna kalb ile niyet etmek de farzdır. Belli gün olan adak orucunun ve nafile orucun niyet zamanı da böyledir. Her gün ayrı niyet etmek lâzımdır. Ramazan orucuna niyet ederken Ramazan demeyip, yalnız oruç demek, nafile oruç demek de câizdir. Dahve vakti, oruç müddetinin yarısıdır ki, öğleden bir saat kadar evveldir.

Kutuplara ve Aya giden müslümanın da, seferi olmaya niyet etmedi ise, bu ayda gündüzleri oruç tutması lâzımdır. Yirmidört saatten daha uzun günlerde, oruca saat ile başlar ve saat ile bozar. Gündüzü böyle uzun olmayan bir şehirdeki müslümanların zamanına uyar. Eğer oruç tutmazsa, gündüzleri uzun olmayan yere gelince, bilemez ise araştırıp zannettiği zamanda bir ay oruç tutar. Sonra, zamanını öğrenince, zamanından önce tutmuş ise, hepsini kazâ eder. Zamanından sonra tutmuş ise, câiz olup, kazâ yerine geçer.

*Dünyâda, çok şey gelir, câna tatlı,
Dostdan konuşmak ammâ, dahâ tatlı.*

KİRÂMEN KÂTİBİN: İnsanların omuzunda bulunup, iyilik ve kötülüklerini, sevâb ve günâhlarını yazan iki melek.

Bu meleklerle, hafaza melekleri diyen âlimler de vardır.

KONAK: Bir günlük yol, menzil. Tasavvufta ilerlerken her iki derece arası. Büyük ev.

Orucun Şartları

Oruç; akıllı olan ve bülûğ çağına giren, sıhhatli olan, yolcu (misâfir) olmayan, kadınlardan hayız (âdet) ve nifâs (lohusa) üzere olmayan her Müslümana farzdır. Ramazan-ı şerîf orucu bu şartlara sahip olan her Müslümana farz olduğu gibi, tutamayanların kazâ etmeleri de farzdır. Kazâ ve keffâret orucuna ve muayyen olmayan adak oruçlarına fecirden yâni tan yerindeki beyazlığın görülmesinden sonra niyet edilmez.

Orucun Çeşitleri

1- Farz oruçlar: Farz oruç da, iki kısımdır.

- **Muayyen zamandaki oruç:** Ramazan-ı şerîf orucudur.

- **Muayyen zamanda olmayan farz oruçlar:** Kazâ ve keffâret oruçları böyledir. Fakat, keffâret oruçları farz-ı amelidir. Yâni, inkâr eden kâfir olmaz.

2- Vâcib oruçlar: Bunlar da, muayyen olur. Belli gün veya günler oruç adamak gibi.

3- Sünnet olan oruçlar: Muharrem'in 9. ve 10. günleri oruç tutmak gibi.

4- Müstehab oruçlar: Her arabî ayın 13, 14 ve 15. günleri oruç tutmak gibi ve yalnız Cumâ günü oruç tutmak gibi ve Kurban Bayramı arefesinde oruç tutmak gibi. Yalnız Cumâ günü oruç tutmak mekrûh olur da denildi. Cumâ günü oruç tutmak isteyen, Perşembe veya Cumartesi günü de tutması iyi olur. Çünkü, sünnet veya mekrûh denilen bir işi yapmamak lâzımdır.

5- Haram olan oruçlar: Fıtır (Ramazan) Bayramının birinci günü ve Kurban Bayramının dört günü oruç tutmak haramdır.

6- Mekerûh oruçlar: Muharrem'in yalnız onuncu (**Aşûre**) günü oruç tutmak ve yalnız Cumartesi günleri oruç tutmak ve Nevruz ve Mihrican günleri oruç tutmak ve bütün sene, her gün oruç tutmak ve konuşmamak şartı ile oruç tutmak mekrûhtur.

Orucun Farzları

1- Niyet etmek,

2- Niyetin ilk ve son vaktini bilmek yâni niyeti ilk ve son vakitleri arasında yapmak.

3- Fecr-i sâdik, yâni tan yeri ağarmasından güneşin batmasına kadar olan zaman içinde orucu bozan şeylerden sakınmaktır.

İnternette (<http://www.namazvakti.com>) adresinden namaz vakitlerine göre namazları, bilhassa imsâk vaktine göre oruçlarımızın zamanında tutulmasını sağlamak lâzımdır. Her takvime göre değil, **Türkiye Takvimi** gibi doğru yapılmış hesaplara göre yazılmış takvimleri esas almalıdır.

KOĞUCULUK: Söz taşıma. Bir kimsenin bir başkası hakkında söylediği sözü, o kimseye veya başka birine iletmesi.

KUL HAKKI: Bir kimsenin, başkası üzerindeki hakkı, alacağı.

Orucu Bozan Şeyler

Ramazan ayında, oruçlu olduğunu bildiği hâlde ve fecir ağarmadan evvel niyet etmiş iken, faydalı bir şey yemekle, içmekle, yâni gıda veya deva olarak yenilmesi âdet olan veya zevk ve keyif veren bir şeyi ağızdan mideye sokmakla ve cimâ yapmak ve yapılmakla oruç bozulur ve hem kazâ hem de keffâret lâzım olur. Bu tarife göre, sigara içmek orucu bozar. Hem kazâ, hem keffâret lâzım olur. Çünkü duman-daki katı ve sıvı zerrelere tükürük ile mideye giderler.

Orucu Bozup Yalnız Kazâ Gerektiren Şeylerden Bazıları

- 1- Hatâ ile bozularak, meselâ abdest alırken boğazına su kaçmak.
- 2- Boğazına kar, yağmur kaçmak.
- 3- Tehditle, zorla orucu bozulmak.
- 4- Taharetlenirken içeriye su kaçmak.
- 5- Burnuna sıvı ilaç koymak.
- 6- Burnuna kolonya çekmek.
- 7- Ud ağacı ve anber ile tütülenip dumanını çekmek.
- 8- Uyku hâlinde bir şey yemek.
- 9- Kulağın içine yağ ve ilaç damlatmak.
- 10- Derideki yaraya konan ilâcın içeriye girmesi.
- 11- Vücudun herhangi bir yerine iğne ile ilâç şırınga etmek.
- 12- İsteyerek, zorlayarak ağız dolusu kusmak.
- 13- Dişi kanayan veya diş çektiren bir kimsenin ağızındaki kanı yutması, veyahut tükürükle müsavi (eşit) miktarda karışık kanı yutmak.
- 14- Uyurken ağzına su akıtmak.
- 15- Boğazına huni ile bir şey akıtmak.
- 16- Ramazanda sabaha kadar niyet etmeyip, sonra bir şey yiyip içmek.
- 17- Fecir olduğunu, yâni imsâk vaktinin bittiğini bilmeden yiyip içmek.
- 18- Güneş battı zannederek orucu bozmak.
- 19- Gecedeki dişleri arasında kalan nohut kadar şeyi yutmak. Nohuttan küçük ise bozmaz.
- 20- Oruçlu olduğunu unutarak yiyip-içmeye devam etmek, eğer orucunun bozulmadığını bildiği hâlde yiyip içmeye devam ederse keffâret de lâzım gelir.
- 21- İhtilâm olduktan sonra orucunun bozulduğunu zannederek yiyip içmeye devam etmek, bozulmadığını bilerek yiyip içerse keffâret de gerekir.
- 22- Ağrıyan dişini morfin vurdurarak çektirmek zorunda kalan kimse, orucu bozulduğu için yiyip içerse, sadece kazâ icâp eder.

KUNÛT DUÂSÎ: Vitr namazının üçüncü rek'atinde,
zamm-ı sûreden sonra okunan dua.

KUR'ÂN-I KERÎM: Allahü teâlânın Cebrâil aleyhisselâm vâsıtasıyla Muhammed aleyhisselâma yirmi üç senede Arabca olarak indirdiği son ilâhî ve semâvî kitap.

23- Seferde iken ikâmete niyet edip, sonra yiyip içmek.

24- Mukim iken sefere (yolculuğa) çıkınca yiyip içmek.

Orucun Kazâsı

Arka arkaya olduğu gibi ayrı ayrı günlerde de bir gün için, bir gün oruç tutmaktır. Aralıklı tutarken, araya başka Ramazan gelirse, önce Ramazanı tutmalıdır.

İhtiyar olup ölünceye kadar Ramazan orucunu veya kazâyâ kalmış oruçlarını tutamayacak kimse ve iyi olmasından ümit kesilen hasta zengin ise, her gün için bir fitra miktarı, yâni 1750 gram buğday veya un veya kıymeti kadar altın veya gümüş para, bir veya birkaç fakire vermelidir. Ramazanın başında veya sonunda toptan hepsini bir fakire de verebilir. Sonradan kuvvetlenirse, Ramazan oruçlarını ve kazâ oruçlarını tutması lâzımdır.

Orucun Keffâreti

Ramazan ayının hürmet perdesini yırtmanın, yâni Ramazan orucunu bile bile bozmanın cezasıdır. Oruç keffâreti için ard arda altmış gün oruç tutmak lâzımdır. Altmış gün sonra, tutmadığı orucu da tutması lâzımdır. Ramazan günü özürsüz bir orucu bozmanın cezası altmış gün, bir gün kazâsı ile beraber 61 gün oluyor. Bunun için keffârete halk arasında "61" denmektedir.

Keffâret orucu, hastalık, yolculuk gibi bir özür ile veya bayram günlerine rastlamak sebebi ile bozulursa veya Ramazana rastlarsa, yeniden başlaması lâzımdır. Kadınlar özür (âdet) sebebiyle bozunca, yeniden başlamaz. Özü bitince geri kalan günleri tutarak, altmışı tamamlar. Devamlı hasta ve çok yaşlı olup altmış gün oruç tutamayan kimse, altmış fakiri sabah ve akşam olmak üzere bir gün doyurur. Aç olan altmış fakiri, bir günde iki kere doyurmak lâzımdır. Bir fakiri, her gün iki defa doyurmak üzere altmış gün yedirmek de olur. Altmış fakirin her birine 1750 gram buğday veya un, yahut bunların kıymeti kadar ekmek, başka mal veya altın, gümüş vermek veya bunları bir fakire altmış gün vermek câizdir.

Orucu Bozmayan Şeyler

Oruçlu iken;

- 1- Oruçlu olduğunu unutarak yiyip içmek,
- 2- Rüyada ihtilâm olmak,
- 3- Tentürdiyot ve yağ sürünmek ve sürme çekmek,
- 4- Gıybet etmek (Gıybet orucu bozmaz ise de sevâbına mânidir),
- 5- İstemiyerek ağız dolusu kusmak,

KURBÂN: Mukîm, akıllı, bâliğ, hür ve dînen zengin her müslümanın Allah rızâsı için kurban bayramı namazından sonra, 3. günü güneş batıncaya kadar kesmesi vâcib olan koyun, keçi, sığır ve deve gibi hayvanlardan her biri.
Bir maksat uğrunda fedâ olma.

- 6- İsteyerek, zorlayarak biraz kusmak,
- 7- Kulağına su kaçmak,
- 8- Ağzından, burnundan, boğazına toz, duman ve sinek kaçmak,
- 9- Oksijen gazı tüpü ile suni hava verilmek,
- 10- Başkalarının içtiği sigaranın dumanı sakındığı hâlde ağzına burnuna girmek,
- 11- Ağzını yıkadıktan sonra, ağzında kalan yaşlığı tükürük ile yutmak,
- 12- Gözüne ilâç koymak,
- 13- Diş çukuruna ilâç koymak,
- 14- Yutmadan yemeğin tadına bakmak,
- 15- Çiçek ve kolonya koklamak,
- 16- Dişler arasında sahur vaktinden kalan nohuttan küçük şeyi yutmak,
- 17- Ağzına gelen kusuntunun geri gitmesi,
- 18- Orucu bozmağa niyet edip de bozmamak,
- 19- İğnesiz diş çektirmek,
- 20- Diş çıkartınca gelen kanı tükürmek, yahut kan tükürükten az ise yutmak da orucu bozmaz,
- 21- Arı sokması, orucu bozmaz.

Oruçluya Mekrûh Olan Şeyler

Oruçlu iken;

- 1- Herhangi bir şeyin tadına bakmak,
- 2- Katkısız, yâni doğal hâlde olan sakızı çiğnemek (Şeker vs. katkılı çikletler, sakız gibi değildir. Çiklet çiğnemek orucu bozar),
- 3- Serinlemek için yıkanmak (Çünkü böyle bir hareket ibâdet hususunda sıkıntı çektiğini göstermek demektir),
- 4- Zayıf düşme ihtimali varken, kan aldırarak, orucu bozamaz ise de mekrûhtur. Yâni orucun sevâbını azaltır. Zaruret olmadıkça yapmamalıdır.

Orucun Faydaları

Oruç, insanı hasta yapmaz. Oruç zayıfları kuvvetlendirir, zihinleri açar. Allahü teâlâ, faydalı şeyleri emreder. Zararlı şeyi emretmez. Orucun daha birçok faydaları vardır.

Bunlardan bazıları şunlardır:

- 1- Allahü teâlâ, yemek ve içmekten münezzehtir. Oruç tutmakla Allahü teâlânın ahlâkından birine yapışılmış olur. Hadîs-i şerîfte buyruldu ki: **(Bir kimsede Allahü teâlânın ahlâkından bir ahlâk bulunursa, o kimse Cennetlidir.)**

KUŞLUK VAKTİ: İşrâk, duhâ vakti girdikten yani şer'i gündüzün dörtte biri geçtikten sonra başlayıp, güneşin tepede olduğu zevâl [İstivâ] vaktine, öğleye 20 dk. kalana kadar devam eden zaman; duhâ vakti.

2- Oruç gizli bir ibâdetdir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Gizli verilen bir gümüş, aşikare verilen yedi yüz gümüşten daha üstündür.)**

3- Oruç tutan nefsini yenebilir. Bu da üstün bir ibâdetdir.

4- Oruç tutmakla şeytani da yenmek mümkündür. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Şeytan damarlarınızda kan gibi dolaşır. Oruç tutmakla, yolunu daraltınız!)**

5- Oruç tutmakla, meleklere benzemiş olunur. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Sâlihlerin hasletinden kimde bulunursa kıyâmette onlarla haşr olur.)

(Allah yolunda bir gün oruç tutanın bedenini, Allahü teâlâ Cehennemden yetmiş sene uzak tutar.)

6- Onbir ay devamlı çalışan mide ve ona bağlı olan âzâlar dinlenmiş ve sıhhate kavuşmuş olur. Vücutta birikmiş enerjileri harcar.

7- Oruç tutarak aç kalan müslümanların, aç kalan fakirleri hatırlama ve onlara yardım etme arzusu ve gayreti artar.

8- İftar davetleri ile dostluk, akrabalık bağları kuvvetlenir.

9- Oruç münasebeti ile yemek yime işleri kısaldığından, yiyeceklere talep az olduğundan ucuzluk olur.

10- Oruçlu insan kızmaz, kalb kırmaz ve kimseyi hattâ hayvanları bile incitmez.

11- Rızkı genişler. Para ve malın bereketi artar.

Orucun, insan bedeninde sağladığı faydalardan diğer bazıları şunlardır: Oruç tutanlarda gündüz kan hacminin azaldığı, doku suyunun azaldığı ve sonuçta minimal (küçük) tansiyonun düştüğü, kalbin rahatladığı tetkikler sonucu anlaşılmıştır.

Oruçta sinir sistemi de bir rahatlama içindedir. Bir ibâdeti yerine getirme mutluluğu, gerginlikleri, sıkıntılarını azaltır, yok eder.

Orucun Hakikati

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Oruç, bütün kötülüklerle kalkandır. Oruçlu kimse, cahillik edip de kötü söz söylemesin! Şayet birisi kendisiyle itişip kakışmak isterse, ben oruçluyum diye mukabelede bulunsun!)**

Oruçlu kimse, sâlih müslüman gibi olmalı, kendisine sataşmaya kalkanlara karşılık vermemelidir. Herkesle iyi geçinmelidir.

Orucun Sevâbını Artırmak İçin Neler Yapılmalıdır?

Oruçtan beklenen, yüksek faydaya kavuşabilmek için;

1- Gözü faydasız şeylere, haramlara bakmaktan korumalıdır! Kalbi meşgul eden ve iyi işlerden alıkoyacak hususlardan gözü korumalıdır,

2- Dilini, yalan, gıybet, koğuculuk gibi kötü işlerden alıkoymalıdır. Orucun

KÜÇÜK GÜNÂH: Günâh-ı segâîr. Açıkça azab vaadi bildirilmeyen günâh.

Fitne çıkarmak, adam öldürmek, zinâ etmek gibi büyük günâhlara göre daha küçük sayılan günâhlar. Mekrûh.

sevâbını muhafaza edebilmek için dili, her türlü kötülükten uzak tutmalıdır.

3- Gıybet edenleri dinleyen, günâha ortak olduğu için, haram ve faydasız şeylerden kulağı muhafaza etmelidir,

4- Gözü, dili, kulağı, kötülüklerden koruduğu gibi, el, ayak ve diğer uzuvları da haramlardan ve şüphelilerden korumak lâzımdır. Mideye haram lokma sokmamaya çalışmalıdır,

5- Sahurda çeşitli ve kuvvetli gıdaları yemekte mahzur yoksa da, iftar vakti tika-basa yiyerek, oruçtan beklenen faydalara mâni olmamalıdır,

6- İftardan sonra, acaba tuttuğumuz oruç kabul edildi mi diye korkmalıdır.

SADAKA-I FITİR (Fitre)

Dinimiz, cemiyet düzeninin sağlanması, insanların birbirini sevebilmesi ve yardımlaşmaları için zekât, sadaka vermeyi ve hediyeleşmeyi emretmektedir. Farz olan zekâtı verdikten sonra, bedeninin sıhhat ve afiyete, mal ve evlâdın da berekete, âhirette büyük sevâblara kavuşabilmek için sadaka vermelidir. Bilhassa mübârek günlerde ve Ramazan ayında verilmesi daha iyi olur.

Sadaka-ı fitir, yâni fitre, bazı âlimlere göre vâcib, bazılarına göre de farzdır.

Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Oruç tutanın orucunu, boş ve fuhuş sözlerden temizlemek için sadaka-ı fitir lâzım oldu.)**

Fitre vermek her ne kadar belli bir nisaba mâlik olanlara vâcib ise de, durumu müsait olan fakirlerin de vermesi iyi olur. Çünkü fitre, oruç tutan kimsenin boş ve fuhuş sözlerini temizler.

İhtiyacı olan eşyadan ve borçlarından fazla olarak, zekât nisabı kadar malı, parası bulunan her hür müslümanın, Ramazan bayramının birinci günü sabahı fitre vermesi vâcibdir. Ramazan içinde, hattâ Ramazandan önce de vermesinde mahzur yoktur. Bir kişinin fitresi, bir fakire veya birkaç fakire verilebildiği gibi, bir fakire birkaç kişinin fitresi de verilebilir.

Fitre nisâbına mâlik olana “**zengin**” denir. Bunun fitre vermesi vâcib, zekât alması ise haram olur. Bunun, çalışamayan fakir akrabasına yardım etmesi vâcib olur.

Fitre olarak 1750 gram buğday ve buğday unu veya 3500 gram arpa veya bu miktar hurma veya kuru üzüm verilir. Bunların kendisi verilebildiği gibi, kıymeti altın veya gümüş olarak da verilebilir.

Devamlı bir özrü sebebiyle oruç tutamayan kimsenin de tutamadığı oruçlar için fitre vermesi lâzımdır. Buna “**fidye**” denir.

KÜÇÜK HAVUZ: Hanefî mezhebine göre alanı yirmi üç metrekâreden az olan havuz.
KÜÇÜK MESCİD: Kible duvarı ile arka duvarı arası yirmi metreden az olan mescid.
KÜLLÎ İRÂDE: Allahü teâlânın ezeli ve ebedî irâde sıfatı. İrâde-i külliyye.

ZEKÂT VERMEK

İslâmın beş temel şartından dördüncüsü, zekât vermektir. Hicretin ikinci senesinde Ramazan ayında farz oldu. Zekât, mal ile yapılan bir ibâdetdir.

Zekât; her müslümanın tam mülkü olan nisâb miktarındaki Zekât malının, belli zamanda, belli miktarını, zekât niyyeti ile ayırıp, emr edilen müslümanlara vermektir.

Tam mülk; helâl yoldan gelip, kullanması mümkün ve helâl olan öz malı demektir. Vakıf malı, kimsenin mülkü değildir. Gasb, sirkat, rüşvet, kumar, alkollü içki satışının semeni (bedeli) ve fâsid olarak satın aldığı mal gibi, harâm malı kendi helâl malı ile veya çeşitli kimselerden aldığı harâm malları birbirleri ile karışdırmamış ise, bu harâm mallar, mülkü olmaz. Kullanması, nafaka yapması helâl olmaz. Bunlarla câmi ve başka hayırlar yapamaz. Bunların zekâtını vermesi farz olmaz. Yâni, zekât nisâbının hesâbına katılmazlar. Sâhibleri veya vârisleri belli ise, kendilerine geri vermesi farzdır. Belli değil ise, hepsini sadaka olarak fakîrlere dağıtır ise de, sonra sahibi çıkıp, tazminini isterse, tazmin eder. Sâhiblerini buluncuya kadar dayanamayıp bozulacak malı, kendi kullanıp, sonra tazmin etmesi, yâni benzerini, benzeri yoksa kıymetini ödemesi câiz olur.

Zekât, temizlik, büyüme ve artma mânâlarına gelir. Müslümanların mallarını ve canlarını, maddî ve mânevî kirlerden temizleyen, verimsizlikten, hoşnutsuzluklardan koruyan bir ibâdetdir. Zekâtını hakkıyla veren bir müslüman mutludur. Allahü teâlânın emri olan zekât borcunu yerine getiren zengin, hem Rabbine karşı kulluk yapmış ve hem de insanlara iyilik etmiş olur. Bu ibâdet onu gayretli, çalışkan, sağlam iradeli bir hâle sokar. Malında, kazancında bereket, evinde, ailesinde huzur, sıhhat ve muhabbet gibi nice üstün hâller hasıl olmasına sebep olur.

Allahü teâlâ, Bekara sûresi 110. âyet-i kerîmesi başında meâlen, **(Namazı doğru kılınız ve zekât veriniz) buyurmaktadır. Sevgili Peygamberimiz de, (Mallarınızı zekât ile koruyunuz, hastalıklarınızı sadaka ile tedavi ediniz. Belâ dalgasını duâ ve niyaz ile karşılayınız) buyurdu.**

*Mâla mülke olma mağrur, deme var mı ben gibi,
Bir muhâlif rüzgâr eser, savurur harman gibi.*

Zekât Sosyal Adaletin Temelidir

Zekât ibâdeti, hem şahıslara ve hem de topluma sayısız faydalar sağlar. Zekâtını veren zengin, Allahü teâlânın verdiği ni'metler karşısında şükretmiş olur. Şükür ise, ni'meti arttırır. Şükretmemek ni'metin elden gitmesine sebep olur. Zekât, insanlar arasında sevgi, saygı, birlik ve beraberlik bağlarını kuvvetlendirir. Zengin-fakir ara-

KÜFFÂR: İslâmiyet'e inanmayanlar, inkâr edenler, kâfirler. Kâfirin çokul hâli.
KÜFR: Hakkı inkâr etmek. Dinde bilinmesi ve inanılması zarûrî olan şeyleri ve dinî hükümlerden kesin olarak bildirilenleri inkâr etmek, kabûl etmemek.

sında meydana gelebilecek kin ve düşmanlığa engel olur. Fakir ve zengin arasındaki düşmanlığı ortadan kaldırır. Kardeşliği, muhabbeti artırarak, cemiyete huzur sağlar, isyankâr olmaktan, hak yiyici ve saldırgan olmaktan koruyup, topluma faydalı insan kazandırır.

Müslüman olan zenginlerin, fakirlere zekât vermesini Allahü teâlâ emir buyurmuştur. Bu emir, sosyal adaletin temelini teşkil eder. **Zekât, malın kırkta birini hak eden fakirlere vermek demektir.** Dinimizde eli, ayağı tutup da çalışabilenlerin dilenmesi haramdır. Zekât, çalışmayacak derecede hasta ve sakat olanlara ve çalışıp da, güç geçinenlere verilir. Allahü teâlâ, böyle fakirleri, milletin içinde kırkta bir olarak yaratmıştır. Bunlara zekât veren zengin bir müslüman, hem dîni ibâdetini yaparak, Allahü teâlânın rızasını kazanır, hem sosyal yardım yapmış olur. Hem de, malını, servetini fakirlerin haklarından ve tecavüzlerinden korumuş olur. Milli serveti hesap edip, kırkta birini muhtaçlara verecek olursak, hiçbir müslüman memleketinde, insanları köleleştiren komünizm tehlikesi baş kaldıramaz. Baş kaldırmamasına sebep de kalmaz. Zekât, uşur ve sadakalar hep sosyal yardım olup, ekonomik felâketleri önlemek için emrolunmuş ilâhî tedbirlerdir. Bunlara ne kadar çok riayet edilirse, insanlığın en büyük düşmanı olan komünizm felâketi, o kadar önlenmiş olur.

İnsanların dünya ve âhiretteki saâdeti (kurtuluşu), Allahü teâlânın her emrine itâat edip, boyun bükmelerine ve yarattıklarına acıyıp onlara iyilik etmelerine bağlıdır. Zekât, hem emre itâattir ve hem de insanlara iyilik etmektir.

Malının zekâtını vermeyen zengin, Allahü teâlâyâ isyan etmiş, insanlara da kötülük yapmış olur. Böylesine âhirette çok azap yapacağını Allahü teâlâ haber veriyor. Tevbe sûresi 34. âyetinde meâlen, **(Malı, parayı biriktirip zekâtını müslüman fakirlere vermeyenlere çok acı azabı müjdele!)** buyuruyor. Bu azabı bundan sonraki âyet-i kerîmede meâlen şöyle bildiriyor: **(Zekâtı verilmeyen mallar, paralar Cehennem ateşinde kızdırılıp, sahiplerinin alınlarına böğürlerine, sırtlarına mühür basar gibi bastırılacaktır.)**

Malın hakiki sahibi, Allahü teâlâdır. Zenginler O'nun vekilleri, memurları, fakirler de ailesi, akrabası demektir. Vekillerin, Allahü teâlânın borcunu fakirlere vermesi lâzımdır. Zerre kadar iyilik eden iyiliğinin karşılığını alacaktır. Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâ iyilik edenlere, karşılığını elbette verecektir)** buyuruldu. Haşr sûresi, 9. âyeti sonunda meâlen, **(Zekâtını veren, elbette kurtulacaktır)** buyrulmuş müjdelendi. Âl-i İmrân sûresi, 80. âyetinde meâlen, **(Allahü teâlânın ihsân ettiği malın zekâtını vermeyenler, iyi ettiklerini, zengin kalacaklarını sanıyor. Hâlbuki, kendilerine kötülük yapmış oluyorlar. O malları, Cehennemde azap âleti olacak, yılan şeklinde boyunlarına sarılıp, baştan ayağa kadar onları sokacaktır)**

KÜRSİ: Allahü teâlânın azameti, kudreti ve büyüklüğünü gösteren ve Arşın altında bulunan en büyük varlıklardan biri. Kaide. Oturulacak yüksekçe yer; taht, serir. Ders verilen, va'z edilen yüksekçe yer. Araştırma ve öğretim yapan birim. İlim.

buyruldu.

Kıyâmete ve Cehennem azabına inanan zenginlerin, mallarının zekâtını, tarlaların mahsûllerinin, meyvelerinin uşrunu vererek, bu azaplardan kurtulmaları lâzımdır.

Sevgili Peygamberimiz bir hadîs-i şerîfte, **(Ey Âdem oğlu! Benim malım, benim malım dersin. O maldan senin olan, yiyerek yok ettiğin, giyerek eskittiğin ve Allah için vererek, sonsuz yaşattığındır)** buyurdu.

Malını seven, onu düşmanlarına bırakıp gitmemelidir, insanın dünya malından hiç ayrılmaması mümkün değildir. Çünkü ölüm vardır. Hepsini Allah için veremeyen zengin, hiç olmazsa, zekâtını verip azaptan kurtulmalıdır. Evliyânın büyüklerinden Şeyh'ül-islâm Abdullah-ı Ensârî diyor ki: **(Malı seviyorsan yerine sarf et de, sana sonsuz arkadaş olsun! Eğer sevmiyorsan, ye de, yok olsun!)**

Zekâtı Kimler Verir?

Akıllı olan ve bülûğ çağına giren ve hür olan müslüman erkek ve kadının, zengin olup şartları hasıl olunca zekât vermeleri farzdır.

Mevcut paralar, altınlar, alacaklar ve borçlar hesap edilir, alacakların kıymeti borçlardan 96 gram altın kıymetinden çoksa nisâb miktarı olmuş demektir. Bu zengin olma tarihi bir yere yazılır. Üzerinden bir sene geçince 96 gram ve daha fazla hâlâ mevcutsa zekâtlarını vermek farz olur. Zekât farz olduktan sonra yapılan borçlar özür olmaz, bunların zekâtı verilir. Geçmiş senelerin ödenmemiş zekâtları kul borcu sayılır. Bunlar, yeni nisaba katılmaz.

İhtiyaç Eşyası

İnsanı ölümden koruyan şeylerdir. Bunların birincisi nafakadır. Nafaka, insan hayatında olduğu müddetçe muhtaç olduğu eşyaların tamamı demektir. Bunlar iktisadî ve sosyal şartlara göre değişir. İnsan için lâzım olan nafaka üçtür. Yiyecek, giyecek ve evdir. Yiyecek deyince, mutfak eşyası da anlaşılır. Ev demek, ev eşyası da demektir. Binek hayvanı veya arabası, silâhları, hizmetçisi ve san'at âletleri ve lüzumlu kitapları da ihtiyaç eşyası sayılır.

Zekât Malları Nelerdir?

Dört çeşit malın zekâtı vardır. Bu mallar; altın ve gümüş, ticaret eşyası, hayvanlar ve toprak mahsûlleridir. Nisap miktarı malı olan kimse zengindir, ihtiyaç eşyası ve kul borçları nisaba katılmaz.

1- Senenin ekseri zamanında, çayırdan parasız otlayan dört ayaklı hayvanlar: Yılın yarıdan fazlasında parasız çayırdan otlayan hayvanlar, üretmek için, sütü için

KÜTÜB-İ SİTTE: Altı kitap. Kur'ân-ı kerîmden sonra, İslâm dîninin ikinci kaynağı olan hadîs-i şerîfleri ihtivâ eden ve doğruluğu İslâm âlimleri tarafından tasdik edilen altı hadîs kitâbının hepsine birden verilen ad.

olursa, bunlara “**Saime**” hayvan denir. Saime hayvan sayısı, nisap miktarı olduktan bir yıl sonra, zekâtı verilir. Yün için, yük taşımak için binmek için olursa, saime denilmez ve zekât lâzım olmaz. Deve, sığır gibi başka cinsten saime hayvanlar, birbirlerine ve diğer ticaret eşyasına eklenmezler.

Hayvanların Zekât Nisabı: Koyun ve keçi 40 adet olunca, bir tanesi zekât olarak verilir. Sığırın nisabı 30'dur. Manda da sığır gibidir. Devenin nisabı beştir. Beş devesi olan, bir koyun verir. Atın nisabı yoktur. Binmek ve yük için olmayan her at için, bir miskal (4,8 gram) altın verilir.

2- Altın, gümüş ve kâğıt paralar: Altın ile gümüşün oniki ayardan ziyadesi, para olarak kullanılsın, kadınların süsü gibi, helâl olarak kullanılsın, erkeklerin altın yüzük takması gibi, haram olarak kullanılsın, ev, yiyecek, kefen satın almak için saklanılsın, kılıç ve altın diş gibi ihtiyaç eşyası olsalar bile, nisaba katılıp zekâtı verilecektir. Hac, adak ve keffâret için saklanan paraların zekâtı verilir. Çünkü kul borcu değildirler.

Senetli veya iki şahitli olan yahut itiraf olunan alacak, iflas edende ve fakirlerde de olsa nisaba katılır. Ele geçince, geçmiş yılların zekâtı da verilir.

Altın ile gümüşün ağırlığı ve ticaret eşyasının mal oluş kıymeti nisap miktarı olduktan itibaren **bir hicri sene (354 gün) elde kalırsa** yıl sonunda elde bulunanın, kırkta birini ayırıp müslüman fakirlere vermek farzdır. **Altının nisabı 20 miskal, yâni 96 gramdır.** Gümüşün nisabı da **200 dirhem yâni 672 gramdır.**

Kadınların altın ve gümüşten başka diğer süs (ziynet) eşyaları zekata tâbi değildir. Pırlanta, elmas gibi ziynet eşyalarının zekâtı verilmez. Şâfi’î’de ise, kadınların altın ve gümüş dahil süs olarak taktıkları ziynetlerin zekâtı verilmez. **[Hidaye]**

Kâğıt paraların; bakır ve her türlü madeni paraların kıymeti 200 dirhem (672 gr.) gümüş veya 20 miskal (96 gr.) altın olduğu zaman bu paranın zekâtını vermek lâzımdır. Ticaret niyeti ile kullanması şart değildir. **Kâğıt paraların zekâtı, para olarak değil değeri kadar altınla verilir. Kâğıt paraların nisapları, çarşıda bulunan en ucuz altın liranın kıymetiyle hesap edilir.** Devletin bastıracağı paralar, şimdi altın karşılığı senetlerdir ve kâğıt parçaları olup, kendi kıymetleri azdır. Nisap miktarı olamaz. Altın karşılığı olan itibari kıymetleri, hükümetler tarafından konmuştur. Her zaman değişmektedir.

3- Ticaret için alınıp, ticaret için saklanılan (Ticaret eşyası): Eşyanın ticaret niyeti ile satın alınması lâzımdır. Uşur vermesi lâzım gelen topraklardan hasıl olan ve miras olarak ele geçen veya hediye, vasiyet gibi kabul edince mülk olan şeylerde, ticarete niyet edilse de bunlar ticaret malı olmaz. Çünkü ticaret niyeti, alışverişte olur.

Canlı cansız her mal, meselâ yerden, denizden çıkarılmış tuzlar, oksitler, petrol

◆ ◆ ◆

LÂ HAVLE: "Güç ve kuvvet ancak Allahü teâlâdandır" mânâsına sıkıntılı zamanlarda, sıkıntıyı ve zararı def etmek ve rahatlamak için söylenen kelime-i temcîdin yâni "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" sözünün kısa söylenişi.

◆ ◆ ◆

ve benzerleri, ticaret eşyası olurlar. Altın ile gümüş her ne niyetle olursa olsun hep ticaret eşyasıdır.

Ticaret eşyasının zekâtı, altın nisâbına göre verilir. İhtiyaç eşyasından ve kul borçları çıkarıldıktan sonra kalanın kırkta biri (yüzde ikibuçuk) zekât olarak verilir.

4- Toprak mahsülleri: Yağmur suyu veya nehir suyu ile sulanan toprak mahsullerinin zekâtına "Uşur" denir. Uşur vermek, Kur'ân-ı kerîmde, En'âm sûresinin 141. âyetinde emr edilmiş, onda birinin verilmesi de Peygamber efendimiz "sallallahu aleyhi ve sellem" tarafından bildirilmiştir.

Uşur, mahsûlün **onda biridir**. Kul borcu olan, borcunu düşmez. Uşrunu tam verir.

Her sebze ve meyve, az olsun, çok olsun, mahsûl topraktan alındığı zaman, onda birini veya kıymeti kadar altını veya gümüşü, müslüman fakirlere vermek farzdır. Hayvan gücü ile veya dolap, motor ile sulanan yerdeki mahsûl elde edilince, **yirmide biri verilir**. İster onda biri, ister yirmide biri olsun, hayvan, tohum, alet, gübre, ilaç ve işçi masraflarını düşmeden evvel, vermek lâzımdır.

Bir sa'dan (1 sâ=4,2 litre= 3,5 kg) fazla mahsûlün, toprağın sahibi çocuk, deli, köle olsa da, uşru verilir. Ne kadar olursa olsun, ev bahçesindeki meyve ve sebzeler için ve odun, ot ve saman için uşur verilmez. Balın (fenni tesisat yapılsa dahi), pamuğun, çayın, tütünün, dağdaki ağaç meyvelerinin, meselâ zeytinlerin, üzümünün onda biri, uşur verilir. Zift, petrol ve tuz için uşur yoktur.

Uşru verilmeyen mahsûlü yemek haramdır. Yedikten sonra da uşrunu vermek lâzımdır.

Zekât Kimlere Verilir?

Zekât, yalnız aşağıda yazılı, yedi sınıfta bulunan müslümanlara verilir. Sekizinci sınıf, bugün mevcut değildir:

1- Fakir: Nafakasından fazla, fakat nisap miktarından az malı olana "fakir" denir. Maaşı kaç lira olursa olsun, evini idarede güçlük çeken her fakir memur, îmânî var ise, zekât alabilir ve kurban kesmesi, fitra vermesi lâzım olmaz.

2- Miskin: Bir günlük nafakasından fazla bir şeyi olmayan kimseye "miskin" denir. Müslüman olmayana zekât verilmez.

3- Sâime hayvanların ve toprak mahsüllerinin zekâtlarını toplayan "Sâ'î" ile şehir dışında durup rastladığı tüccardan ticaret malı zekâtını toplıyan "**Aşir**", zengin dahi olsalar, işleri karşılığı zekât verilir.

4- Mükâteb: Efendisinden kendisini satın alıp, borcunu ödeyince, âzâd olacak köle.

5- Cihad ve hac yolunda olup, muhtaç kalanlar. Din bilgilerinin öğrenmekte ve öğretmekte olanlar da, zengin olsalar bile, çalışıp kazanmağa vakitleri olmadığı için

LÂ İLÂHE İLLALLAH: “Allah’tan başka ilâh yoktur” mânâsına gelen İslâm dininin esas direği olan söz. Kelime-i tevhidin ilk kısmı. Ezânın son kelimesi.

LA'İN: Lânet edilmiş, kovulmuş. Allahü teâlânın rahmetinden mahrum olan şeytân.

zekât alabilirler. Hadîs-i şerîfte, **(İlim öğrenmekte olanın kırk yıllık nafakası olsa da, buna zekât vermek câizdir)** buyuruldu.

6- Borcu olan ve ödeyemeyen müslümanlar.

7- Kendi memleketinde zengin ise de, bulunduğu yerde yanında mal kalmamış olan ve çok alacağı varsa da, alamayıp muhtaç kalan.

Bunların hepsine veya birine vermelidir. Zekât parası ile, ölen kimseye kefen alınmaz, ölenin borcu ödenmez. Câmi, cihad, hac yapılmaz. Hayır kurumlarına zekât verilmez. Gayr-i müslim vatandaşa zekât verilmez. Bunlara fitra, adak, sadaka, hediye verilebilir.

Anaya, babaya ve dedelerin hiçbirine ve kendi çocuklarına ve torunlarına zekât verilmez. Bunlara sadaka-ı fitur (fitre), adak ve keffâret gibi vâcib olan sadakalar da verilmez. Nafile sadaka verilebilir. Kocası, hanımına da zekât veremez. Fakir olan gelinine, damadına, kayın vâlideye, kayın pedere ve üvey çocuğuna zekât verilebilir.

Geniş bilgi **(Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye)** kitabında vardır.

MENKİBE: Zekâtını Kabul Etmedi

Cüneyd-i Bağdâdi yedi yaşında iken, mektepten eve gelince, babasını ağlar gördü. Ağlamasının sebebini sordu. Babası:

- Bugün zekât olarak, dayın Sırrî Sekâtî'ye birkaç gümüş göndermiştim. Almamış. Kıymetli ömrümü, Allah adamlarının beğenip, almadığı gümüşler için geçirmiş olduğuma ağlıyorum, dedi. Cüneyd:

- Babacığım, o parayı veriniz, ben götürüyüm deyip, dayısına gitti. Dayısı kim olduğunu sorunca:

- Dayıcığım, ben Cüneyd'im. Kapıyı aç ve babamın zekâtı olan bu gümüşleri alınız, dedi. Dayısı:

- Almam, deyince, Cüneyd;

- Adalet edip, babama emreden ve ihsân edip, seni serbest bırakan Allahü teâlâ için alınız, deyince Sırrî:

- Babana ne emretti ve bana ne ihsân etti, diye sorunca Cüneyd:

- Babamı zengin yapıp, zekât vermesini emretmekle adalet eyledi. Seni de fakir yapıp, zekât kabul etmek ve etmemek arasında serbest bırakmakla ihsân eyledi. Bu söz dayısının çok hoşuna gitti ve:

- Evladım, gümüşleri kabul etmeden önce, seni kabul ettim, dedi. Sırrî Sekatî hazretleri kapıyı açıp, Cüneyd-i Bağdâdi'yi içeri kabul etti. Parayı aldı.

LAHİD: Mezar kazıldıktan sonra, kabrin tabanında kible cihetine kabir boyunca, içine ölü sığacak kadar kazılan yer.
Meyilli çukur. Üstü yükseltilerek yapılan mezar.

HACCA GİTMEK

İslâmın şartlarından beşincisi de, hacca gitmektir. Müslümanlar, hac zamanında dünyanın dört bir tarafından Mekke'ye gelirler. Allahü teâlânın insanlar için yeryüzünde mukaddes kıldığı ve Hazret-i Âdem'den beri ziyaret ede geldiği bu mübârek yerdeki Kâ'be'yi, mü'minler tavaf ederken ve haccın diğer menasikini yerine getirirken **“Lebbeyk!... Allahümme Lebbeyk!... (Emret, Allah'ım emret!) duâ ve niyazları ile Cenâb-ı Hakk'a, O'nun Resûlüne ve razı olduğu din olan İslâmiyete tam mânâsıyla teslim olmuş mü'min kullarına gönüllerindeki tarif edilemeyen aşkı ve vecdi dile getirirler.**

Zengin olanın ömründe bir kere Kâ'be-i muazzamaya gitmesi farzdır. İkinci ve daha sonra yapılan haclar nafîle olur. Hacı olmak için Kâ'be'nin binasına değil, arsasına gidilir. Başka yerlere giden hacı olmaz. Peygamberimiz hicretin onuncu yılında Kusvâ adındaki devesine binerek hacca gitti.

“Ömre”, hac zamanı olan beş günden (Arefe ve Kurban Bayramının 4 gününden) başka, senenin her günü ihram ile yapılan, tavaf ve sa'y yapmak ve saç kazımak veya kesmektir. Ömre, ömründe bir kere müekked sünnettir.

Farz olan hacca, **“Hacc-ı Ekber”** veya **“Haccetül-İslâm”**, Ömreye de **“Hacc-ı asgar”** denir.

Haccın Farzları

Haccın farzları üçtür:

1- Hacı **“ihram”** içinde yapmaktır. İhram, peştamal gibi iki beyaz bez olup, bel-den aşağı sarılır, öteki, omuzlara sarılır. İple bağlanmaz, düğümlenmez, insana sanki kefenlendiğini, mezara girdiğini ve bu dünyadan ayrıldığını hatırlatır.

Kadınlar elbiseleri ile yüzü hariç her tarafı elbiseleriyle kapalı olarak, veya deriye değmemek üzere yüzlerini örtmeleri ve dikilmiş elbise, mest, çorap giymeleri, örtü altına ziynet eşyası takmaları câizdir. [Erkekler ihrâm ile örtünür.]

2- Arefe günü, Arafat'ın **“Vâdi'yi Urene”** denilen yerinden başka herhangi bir yerinde, öğle ve ikinci namazlarından sonra **“Vakfe”**ye durmak. Herkes, imâma karşı ayakta durup, ayakta duramazsa, oturup imâmın duâsını dinler. Sonra oturabilir, yatabilir.

3- Kâ'be-i muazzamayı **“Tavaf”** yâni (ziyaret) etmektir. Tavaf, Mescid-i Haram içinde Kâ'be-i muazzama etrafında dönmek demektir. Dördü farz, üçü vâcib, olmak üzere yedi kere dönülür.

Bu üçünden biri yapılmazsa hac sahih olmaz, kabul olmaz.

Hac ile ilgili **(Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye)**de geniş bilgi vardır.

LATÎF: "Lütuf ve ihsân edici, dâimâ güzel muâmelede bulunan" mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (el-Latîf). Yumuşak, hoş, güzel, nâzik. Nurânî.
LEBBEYK: "Efendim, buyrunuz, emrinize hazırım" mânâsına bir saygı, tazim sözü.

MENKİBE: Şeytanın Üzüntüsü

Evlîyânın büyüklerinden birisi, hac zamanında insan kılığına girmiş olan İblis'i Arafat'ta gördü. Zayıflamış ve benzi solmuş, gözü yaşlı ve kamburu çıkmış olarak perişan bir hâldeydi. Evliyâ olan zât, İblis'i tanıyıp ona dedi ki:

- Niçin gözün yaşlıdır? Kim ağlattı seni?
- Ticâret yapmak fikri olmadan, sırf Allah rızâsı için hac yapmağa gelenlerin, arzularının Allahü teâlâ tarafından kabul edilmesinden korktum. Onun için ağlıyorum.
- Peki seni zayıflatan nedir?
- Hacıları getiren atların inlemeden, kişneyerek gelmelerine üzüldüm. Hâlbuki benim yoluma gidenleri böyle götürselerdi, sevincim çok artardı.
- Pekâlâ, benzini solduran nedir?
- Müslümanların ibâdetlerine devam etmeleri ve birbirleriyle yardımlaşmalarıdır. Şâyet isyânda yardımlaşsalar, sevincim ziyâdeleşirdi.
- Seni çökertip, belini büken nedir?
- Kulların, (Yâ Rabbi! Senden son nefeste îmân-ı kâmil ile ölmemi istiyorum) diye yalvarmasıdır. Hâlbuki ben onları, kendi işlerini ve ibâdetlerini beğendirip, îmânsız gitmeleri için çalışmaktayım. Allah'a böyle yalvaranların, benim bu iş için çalıştığımı anlamalarından korkuyorum.

KURBAN KESMEK

Kurban, Allahü teâlâyâ yakın olmak, O'nun rızasını elde etmek için kan akıtmaktır. Dînimizde kurban, koyun, keçi, sığır ve deveden birini Kurban Bayramı'nın ilk üç gününde kurban niyetiyle kesmek demektir. Kurban, "yakın olmak, yaklaşmak" mânâsındadır.

Kurban Kimlere Vâcibtir?

Kurban, müslümanların zengin olanlarına emredilen malî bir ibâdettir. Yolcu olmayan (mukim olan) akıllı ve bülûğ çağına giren (çocuk olmayan), hür ve müslüman erkek ve kadının ihtiyacından fazla nisap miktarı malı veya parası varsa Kurban Bayramı'nda kurban kesmeleri vâcib olur.

Peygamberimize Hicretin ikinci yılında kurban kesmesi emrolundu. Kevser sûresinde: **(O hâlde (bayram) namazını kıl ve kurban kes!)** buyruldu. Hem kendisi için ve hem de ümmeti için kurban keserdi. Resûlullah efendimiz kurban hakkında buyurdu ki:

(Hasislerin, cimrilerin en kötüsü, kurban kesmeyendir.)

(Kurbanlarınızı büyük ve yağlı yapınız. Muhakkak ki, onlar sırat üzerinde

LAZY: Hiçbir dîne inanmayan ateistler ile müşriklerin azâb görecekleri, Cehennem'in altıncı tabakası.

LEVH-İ MAHFUZ: Allahü teâlânın takdir ettiği her şeyin yazılı bulunduğu levha.

sizin binekleriniz olacaktır.)

(İnsanın yediği her lokma kurban eti, ona Cennette iki hörgüçlü deve gibi büyük kuş olur.)

(Kurban edilen hayvanın üzerindeki kıllar sayısınca, sahibine sevâb yazılır.)

(Âdemoğlu için, Kurban Bayramı günü, Allah katında kurban kanı akıtmaktan daha sevgili bir şey yoktur.)

(Muhakkak ki, kurbanından yere damlayan ilk kan damlası ile ömründe işlemiş olduğun her günâh bağışlanır. Muhakkak yarın kıyâmet günü, kestiğin bu kurbanın kanını ve etini getirip yetmiş kat fazlasıyla terazinin sevâblar kesesine koyarlar.)

Bu müjdelere kurban kesen bütün müslümanlar ortakdır.

Kurban Olacak Hayvanlar

Kurban, koyun, keçi, sığır, deveden birinden olur. Horoz, tavuk gibi hayvanlardan kurban olmaz. Koyun ve keçiyi bir kişi kurban edebilir. Sığır ve deve, yedi kişiye kadar ortak olunup kesilebilir.

Kurban ile ilgili (**Tam İlmihâl Seâdet-i Ebediyye**)'de geniş bilgi vardır.

*Şunlar kim, burada, gönüller yapar,
Zekâtını verir, hem, fakîre bakar.
Alışda-verişde sünnete uyar,
İslâmiyyeti gözeten eller yanar mı?*

*Hevâ ve hevesden kendini kurtaran,
Allah korkusundan benzi sararan,
Namazın dünyâda tadını alan,
Secdeye bükülen beller yanar mı?*

MENKİBE: İlk Kurban

*İbrahim aleyhisselâma bir gece rüyasında “**Hak teâlâ sana oğlun İsmail’i kurban etmeni emrediyor**” denildi. Uyandığında çok korkmuştu. E’üzü Besmele çekerek abdest alıp namaz kıldı ve tekrar yattı. Yine aynı rüyayı gördü.*

İbrahim aleyhisselâm oğlunu kucağına alıp, hanımına dedi ki:

- Ben yarın Rabbime ibâdet için evden çıkacağım. Oğlum da benimle gelecek, güzelce yıka ve en güzel elbiselerini giydir!

Annesi İsmail aleyhisselâmı hazırladı. İbrahim aleyhisselâm ile oğlu evden çıkıp

LİFÂFE: Kefenin en geniş parçası. Baş ve ayak taraflarından düğümlenen sargı bezi.
LİSÂN-I HÂL: Hâl ile anlatma. Beden, hâl ve davranış dili.
LİSÂN-I KÂL: Söz ile anlatma, konuşma dili.

gidince şeytan yaşlı bir insan kılığında hanımının yanına geldi:

- İbrahim'in, oğlunu nereye götürdüğünü biliyor musun?
- Allahü teâlâyâ ibâdet için götürdü.
- Hayır, onu boğazlayacak.
- Hiç baba evlâdını keser mi?
- Gördüğü bir asılsız rüya için kesecekmış.
- Hayır!

Annenin yanından kovulan şeytan oradan ayrılıp İbrahim aleyhisselâmın yanına geldi.

- Sen nasıl babasın ki, oğlunu boğazlamağa götürüyorsun?
- **Ey bedbaht! Ey melûn defol! Eğer benim yüzbin oğlum olsa Allah için yine hepsini kurban ederim.**

Baba tarafından terslenen şeytan İsmail aleyhisselâma yanaştı:

- İsmail, baban seni kesecek!
 - Hiç baba evlâdını keser mi?
 - Ona Rabbinden ferman geldi.
 - Eğer Rabbim için kurban olup, kabul edilirim bu benim için en büyük şereftir.
- İsmail aleyhisselâm, şeytani kovdu ve arkasından da birkaç taş attı. İbrahim aleyhisselâm Mina'ya gelince biraz oturdu. Oğlu orada oynarken, kendisi de ağlıyordu. Babasının ağladığını gören İsmail aleyhisselâm gelerek dizine oturdu:*
- Babacığım sizi ağlamış görüyorum?
 - **Oğlum, Rabbim bana seni kurban etmemi emir buyurdu.**

- Babacığım, emrolunduğun gibi yap! İnşâallah beni sabredenlerden bulursunuz.

İbrahim aleyhisselâm oğlunun bu hâline sevinerek gözlerinden öptü. Oğlunun her iki elini ve ayaklarını bağladıktan sonra, yüzükoyun yatırdı ve Besmele ile bıçağı boynuna vurdu. Bıçak kesmedi. Bir daha vurdu, yine kesmedi. Dönüp bıçağı taşa çaldı, taş yarıldı. O anda bıçak dile geldi:

- Ey Halilullah! Boşuna uğraşıyorsun, kesmem. Çünkü Allahü teâlâ bana "Kesme" buyurdu.

İbrahim aleyhisselâm "Bu hareketimiz kabul edilmedi mi?" diye korktuğu sırada. Bir nida geldi:

- Ey İbrahim! Oğlunu kesmekten vazgeç ve onun yerine koçu kurban eyle!

Hazret-i İbrahim, Cebrâil aleyhisselâmın bir koç indirdiğini gördü. Oğlu, İsmail aleyhisselâmı çözerek koçu kurban edip Rabbine şükretti.

◆ ◆ ◆

LİYÂKAT: Lâyık olma, yeterlilik, yaraşırılık, uygunluk.
LOHUSALIK: Nifâs. Kadınlarda doğumdan sonra kırk güne kadar devam eden dönem.
LÜTUF: Hoşluk, güzellik, yumuşaklık. İyilik.

◆ ◆ ◆

MENKİBE: Yaya Kaldı

Büyük zâtlardan birinin âdeti, bir koyunun değerini fakirlere sadaka vermektir.

- Madem ki, kurban bana vâcib değil, niçin bir hayvanın canına kıyayım, derdi.

Rüyada, kıyâmeti gördü. İnsanlar bineklerine binmiş, melekler onları Cennete götürüyor, kendisi ise yaya olarak gidiyordu. Sebebini sordu. "Bu binekler, dünyada kesilen kurbanlardır" dediler.

- Ben de kurban değerini sadaka verirdim, dedi.

- Sen bilmez misin ki, kıymetini vermekle, kurban kesmek bir değildir, kurban kesmek lâzımdır, dediler.

O büyük zât, yaşadıkça hep kurban kesti.

ADAK (Nezir)

Adak, bir isteğin yerine gelmesi veya bir korkunun giderilmesi arzusu ile Allahü teâlâyı tazim için mubâh bir işi kendisine vazife kabul etmektir. Adağa, nezir de denir. Adak edilen şeyin, farz veya vâcib olan bir ibâdete benzemesi ve başlı başına bir ibâdet olması icâb eder.

Adak bir ibâdetdir. Ancak, Allah için yapılır. Kul için yapılmaz. Cahil halk, ölümler için para, mum ve benzeri şeyler adarlar. Bu suretle büyük zâtlara yaklaşmak, onlardan faydalanmak isterler. Bunlar, dînimizde uygun olmayan işlerdir. Kiliseye, ayazmaya, mezara, türbeye gidip Hazret-i İsa'dan, Meryem Ana'dan, evliyâdan bir şeyler isteyen dinden çıkar. **Bunlar vesile edilerek, Allah'ın sevgili kulları olan evliyânın hatırı için Allahü teâlâdan istenir.** Bunların sevâbını bir Velîye, büyük zâta hediye etmek câiz olur. Sonra, bu nezrin ve sadakanın ve bu Velînin hürmetine murâdın hâsıl olması için duâ edilmelidir.

Fakîrin ve zenginin kurban adaması câizdir. Hayvan kesmeği adarken, **kurban derse**, kurban bayramında kesmesi lâzım olur.

Zengin kimse, kurban kesme günlerinden birinde, bir koyun kurban etmeği nezr ederse, iki kesmesi lâzım olur. Biri adak için, birisi bayram için olur. Bu kimse, nezr ederken, bayram kurbanını kâsd ederse, bir kurban keser. Bayram günlerinden önce nezr ederse, niyyeti ne olursa olsun, **iki kurban keser.**

Bayram günlerinde zengin olan da, bayram günü fakîr iken nezr edince, yine bu sebebdan dolayı iki kurban keser. Hâcî olmiyan zengin kimsenin hac adaması da, zengin kimsenin, kurban kesme günlerinde kurban adaması gibidir.

Allah rızâsı için horoz kurban edeceğim veya keseceğim diyerek horoz adamak câiz olmaz. Çünkü, horoz kurbanlık hayvan değildir. Horoz adamak istiyen, (Allah

MAĞRİB: Güneşin battığı taraf. Garb, batı. Garb, batı tarafında olan memleketler.
MAHREM: Dînen evlenilmesi; soy, süt veya evlenme sebebiyle ebedî haram (yasak) olan kimse. Gizli, herkese söylenmeyen.

rızası için horoz kesip, etini fakirlere vereceğim) demeli ve horozu diri olarak veya kesip, etini fakire vermelidir. Böylece, kurban değil, sadaka nezr edilmiş olur.

Adak İki Çeşittir

1- Şarta bağlı olmayan adak (mutlak adak): Adakta niyetsiz, düşünmeden söylemek; ciddi isteyerek söylemek gibidir. Bir şeyi söylerken, kast etmese, söz arasında dilinden çıkmış ise de, yapılması şart olur.

Allahü teâlâ için, bir gün oruç tutmak üzerime borç olsun diyeceğine, bir ay oruç tutmak diye ağzından çıksa bir ay tutması lâzım olur. Şarta bağlı olmayan adağı fakir de olsa hemen yapması lâzımdır.

2- Şarta bağlı olan adak: Murad edilen şart hasıl olunca, adağın yerine getirilmesi lâzım olur. Böyle adakları zenginler yiyemez.

Şarta bağlı olarak evliyaya adak yapmak, kendisini, günâhı çok, duâ etmeye yüzü yok bilerek, mübârek birini vesile edip, onun hürmetine Allahü teâlâyâ yalvarmak şeklinde olabilir. Meselâ (Hastam iyi olursa veya şu işim hasıl olursa, sevâbı evliyadan (**Seyyidet Nefise**) hazretlerine olmak üzere, Allah için, üç Yâsîn okumak veya bir koyun kesmek nezrim olsun) deyince, bu dileğin kabul olduğu çok tecrübe edilmiştir. Burada, Allahü teâlâ için koyun kesip, sevâbı Seyyidet Nefise hazretlerine bağışlanmakta, onun şefâati ile, Allahü teâlâ, hastaya şifa vermekte, kazâyı, belâyı ihsân edip gidermektedir.

Böyle şartlı adak hayvanı, murâd hâsıl olmadan önce kesilemez. Hayvanı mezârın yanında kesmemelidir.

Daha geniş bilgi (**Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye**)'de vardır.

AKİKA KESMEK

Akîka, çocuk nimetine karşılık, Allahü teâlâyâ şükr etmek niyeti ile hayvan kesmektir. Çocuğa nafaka vermesi vâcib olan kimsenin, yedinci günü isim koyması ve başını kazıyıp, saçının ağırlığı kadar, erkek için altın veya gümüş, kız için gümüş sadaka vermesi ve kendi malından, erkek için iki, kız için bir akîka hayvanı kesmesi, Hanefî'de müstehabdır.

Akîka hayvanı, kurbanlık hayvan gibi olmalıdır. Sonra da kesilebilir. [Her zaman kesilebilir. Kurban bayramında da kesilebilir. Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" nübüvvetden sonra, kendisi için akîka kesdiği (**Şir'a**)da yazılıdır. Ölü olarak doğana isim konmaz ve akîkası kesilmez.] Etlerinden, kesen yiyebilir ve pişmiş veya çiğ olarak zengin, fakîr herkese verebilir.

MAĞFİRET: Örtme. Allahü teâlânın, kullarının günâhlarını affetmesi, bağışlaması.
Mahrem Akrabâ: Ebedî mahrem olan, nikâh ile alınması ebedî haram olan onsekiz erkek ve kadın.

Akîka, çocukları belâlardan, hastalıklardan korur. Kıyâmetde, anaya, babaya, ayrı bir şefâat ederler. (**Mevâhib-i ledünniyye**) 1.ci cildde diyor ki, (Hicretin sekizinci yılında İbrâhîm dünyâya gelince, yedinci günü, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” İbrâhîmin başını tıraş ettirip, saçının ağırlığı kadar gümüş sadaka verdi ve akîka olarak iki koç kesdi. Saçlarını gömdü.)

BİD’AT NEDİR?

Bid’at, sonradan çıkarılan şey demektir. Bid’at, selef-i sâlihın zamanında olmayıp, sonradan ortaya çıkarılan her şeye denir. Âdet ve ibâdetlerde yapılan değişiklikler bid’attir.

Âdette Bid’at

Sevâp beklenilmeden, dünya menfaati için yapılan şeylerdir. Yiyip içmekte, giyinmekte, ev yapmakta, bineklerde zamanla değişen âdetler, bir ibâdeti bozmadıkça veya dinin yasak ettiği bir şeyi işletmedikçe yasak edilen bid’at olmaz. Meselâ â â â â â çatal-kaşık günâh olan bid’at değildir. Peygamber efendimizin papaz ayakkabısı ve Rum cübbesi giydiği hadîs-i şerîfle bildirilmiştir. [**Tirmizî**]

Eğer bir âdet, ibâdeti bozuyorsa veya dinin yasak ettiği bir şey ise, bunu işlemek, yapmak haram olur. İbadetlere bid’at karıştırmak da büyük günâhtır.

Fen ve fen bilgileri dinde bid’at değildir. Fennî buluşlara sahip çıkmak, dinimizin emridir. (**İlim Çin’de de olsa alın!**) (**Fen ve sanat, müminin kaybettiği malıdır. Nerede bulursa alsın**) hadîs-i şerîfleri, kâfirlere uymayı değil, fenni onlarda bile olsa, arayıp bulmayı emrediyor. [**Mevdû’ât-ül-ulûm**]

İbâdetde Bid’at

Resûlullah efendimizin ve Onun dört halife zamanında bulunmayıp da, dinimizde, sonradan meydana çıkarılan, uydurulan inanışlar, sözler, işler, şekiller ve âdetlerdir.

İbâdetlere bid’at karıştırmak büyük günâhtır. Bid’ati sünnet diye işlemek haramdır. Bunların hepsini din diye, ibâdet diye uydurmak veya dinin önem verdiği şeyleri dinden ayırır, din buna karışmaz demek de bid’attir.

Bid’atların bazıları küfür, bazıları büyük günâhtır.

Hadîs-i şerîfte, (**Her bid’at sapıklıktır**) buyruldu. [**Müslîm**]

Bid’at çıkararak, dinde noksanlık görüp bazı hükümleri değiştirmeye, yeni hükümler koymaya çalışır. Sahih hadîsleri uydurma zanneder, İslam âlimlerini beğenmez.

Bid’atin de hırsızlık, katillik ve içki içmek gibi haramlardan daha büyük ol-

MAHREC: Harflerin ağızdan çıktığı yer.

MAHŞER: Kıyâmet gününde bütün mahlûkâtın yeniden dirildikten sonra hesap için toplanacakları yer. Arasat Meydanı. Haşr olunacak, toplanılacak yer.

masının sebebi budur. Günâh işleyen kimse, Allah'ın emrine isyan etmiş olur, büyük günâh işler. Fakat bid'at çıkararak kimse, Allah'ın, Resûlünün ve Resûlullahın vârisleri olan âlimlerin bildirdiği hükümleri beğenmeyip yeni hükümler koymaya, bizzat dinin sahibi olmaya çalışıyor. Yâni Allah adına, Resûlü adına hareket ediyor, hattâ onları beğenmeyip kendi görüşünü din gibi ortaya koymaya çalışıyor. Bu bakımdan bid'at ehli, hırsızdan, eşkiyadan, katilden daha büyük günâh işliyor. İşte bunun gibi sebeplerden dolayı Peygamber efendimiz, **(Ben onlardan değilim, onlar da benden değildir. Onlara karşı cihâd, kâfirlerle cihâd gibi önemlidir)** buyuruyor. [Deylemi]

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Bir bid'at çıkararak namazı, orucu, haccı, umresi, cihâdı, tövbesi, farzı, nafillesi ve hiçbir iyiliği kabul olmaz, yağdan kıl çıkar gibi, dinden çıkması kolay olur.)** [İbni Mâce] “Dinden çıkması kolay olur” buyurulmasının sebebi, dini değiştirip uydurulan bir şeyi yâni bid'ati ibâdet olarak işlediği içindir. Bid'at işlene işlene zamanla ibâdet olarak kabul edilir. Haram, ibâdet olarak işlenince dinden çıkmak kolay olur. Bunun için bid'ati, kükremiş aslandan ve zehirli yılandan daha tehlikeli bilmeli, iyi niyetle veya âdet olarak işlemekten çok sakınmalıdır.

Bid'at Kaç Türdür

Bid'at üç türdür:

- 1- İslâmiyyetin küfür âlâmeti dediği şeyleri kullanmak en kötü bid'atdır.
- 2- Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiklerine uymıyan itikâdlar, inanışlar da kötü bid'atdır.
- 3- İbâdet olarak yapılan yenilikler, reformlar bid'at olup büyük günâhdır.

Ehl-i Bid'at

Bid'at ehli, bid'at sâhibi demek, bid'atini yaymak için, yâni müslimânların îmânlarını, ibâdetlerini bozmak için uğraşan bid'at sâhibi demektir. Bunlara aldarak bid'at işliyeni sevmemek değil, ona acımak, nasîhat vermek lâzımdır.

Bir kimse, icmâ ile ve zaruri olarak bildirilmemiş olan inanılacak şeylerde, mânâsı açıkça anlaşılamayan nasllara [âyet-i kerime ve hadîs-i şerîflere] yanlış mânâ verirse buna “**bid'at ehli**” denir.

(Bid'at ehli, bid'atini Allah rızası için terk etmedikçe, hiçbir ameli kabul olmaz.) [Deylemi, İbni Neccar, Ebû Nasr, İbni Ebi Asım]

Hadîs-i şerîfte, **(Bid'at ehlinin cenazelerine gitme, onlarla birlikte namaz kıl-**

MA'ÎŞET: Yaşama, geçinme, yaşayış. Geçinmek, yaşamak için lüzumlu şeyler.
MAKÂM: Yüksek dereceli memûrluk mevkii. Enbiyâ veya evliyâdan birine ait olduğu zannedilen kabir. Tasavvuf yolunda kazanılan mânevî derecelerden her biri.

ma. Ben onlardan değilim) buyuruldu.

(Bid'at ehlinin tevbesi, bid'ati bırakana kadar kabul olmaz.) [Taberani] (Tevbesi kabul olmaz demek, bid'at ehli, bid'atinden sevâb beklediği, iyi bir iş yaptığını sandığı için tevbe etmeyi düşünmez. Bu bid'atten vazgeçmediği için de ibadeti kabul olmaz.)

(Bid'at çıkarıp, onunla amel edenlere lanet olsun.) [Dare Kutni]

(Bid'at çıkarana da, onu himaye edene de lanet olsun.) [Buhari]

(Bid'at ehlini beğenmeyenin kalbi, îmân ile dolar.) [Gunye]

İtikâdda Bid'atın Tehlikesi

Peygamber efendimiz, bir gün kumun üzerine kalın bir çizgi çizer. İki tarafından da balık kılıçığı gibi yollar ayırıp Eshab-ı kirama buyurur ki:

(Ey Eshâbım, benden sonra ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacak. Bu orta yolda olan, kalın çizgide bulunanlar, doğrudan Cennete girecektir. Bu yan yoldakiler dalâlette olacak, Cehenneme gidecektir.)

Eshâb-ı kirâmın îmân ve itikâdda hiçbir ayrılıkları olmadı. Eshâbdan olmayanlar ve daha sonraki asırlarda gelenler arasında ise zamanla îmânda, itikâdda bazı ayrılıklar ortaya çıkarıldı ve bid'at fırkalarının sayısı 72'ye ulaştı.

Cehenneme gidecekleri hadîs-i şerîfle haber verilen 72 bid'at fırkasının reisleri de derin âlim idi. Fakat onlar, ilimlerine güvenerek, Kitâbdan, Sünnetten mânâ çıkarmaya kalkıştılar. Böylece, Eshâb-ı kirâma uymak şerefine kavuşamadılar. Onların doğru yollarından saptılar.

Nasslara yanlış anladığı için inanmamak bid'at olur. Meselâ, Cennetde, mü'minlerin Allahü teâlâyı göreceğine inanmamak bid'atdır. (Böyle şey olmaz. Aklım kabûl etmez) diyerek tahkîr ederse, kâfir olur.

Dinde inanması zaruri lâzım olan şeylere inanmayan, yâni her Müslümanın işittiği, bildiği şeyleri, tevilini bilmeden reddeden küfre girer.

Bid'at hakkındaki hadîs-i şerîfler, **(Hadîka)** ve **(Berîka)**nın başında ve fârisî **(Eşi'at-ül-leme'ât)**nın 125.ci sahîfesinde mevcûddur. **(Eşi'a)**dekiler, **(Mazheriyye)** kitâbında da nakledilmiştir. Küfre sebep olan birşey söylemedikçe ve yapmadıkça (Ehl-i kible)ye, yâni namaz kılan (Kâfir) denmez. Fakat, Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde açıkça bildirilen ve müslümanların asırlar boyunca inandığı bir şeye uymayan söz ve işde bulunan bir kimse, bütün ömrünce namaz kılsa, her ibadeti yapsa da, buna (Kâfir) denir.

Meselâ, Allahü teâlâ zerreleri, yaprak sayısını, gizlileri bilmez dese, kâfir olur. Ebû Bekr ile Ömerden "radiyallahü anhümâ" başka sahâbîyi, dînî bir sebeble kötüleyen, bid'at sâhibi olur. Bir harâma mubâh diyen kimse, bir âyete veyâ hadîs-i şerîfe

Makâm-ı İbrâhim: Kâ'be kapısının karşısında bulunan ve İbrâhim aleyhisselâmın, Kâ'be'yi inşâ ederken veya insanları hacca dâvet ederken üstüne çıktığı yer.
Makâm-ı İlliyyîn: Cennet'in kâmil mü'minlere ait en yüksek mertebe ve derecesi.

dayanarak, samîmî söylüyorsa, kâfir olmaz. Nassa dayanmadan, keyfi için söylüyorsa, kâfir olur. Ebû Bekr ile Ömerin hilâfete seçilmeleri haklı değildi demek, bid'atdır. Hilâfete hakları yok idi demek küfürdür.

Güzel Bid'at Olmaz

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Bizim dînimizde yapılan her yenilik, her reform fenâdır, atılmalıdır.)** Atılması lâzım olan şeyin neresi güzel olur?

Bir hadîs-i şerîfde buyurdu ki: **(Sözlerin en iyisi, Allahü teâlânın kitâbıdır. Yolların en iyisi, Muhammed aleyhisselâmın gösterdiği yoldur. İşlerin en kötüsü, bu yolda yapılan değişikliklerdir. Bid'atlerin hepsi dalâletdir, sapıklıktır.)**

Başka bir hadîs-i şerîfde, **(Allahü teâlâdan korkunuz! Sözümü iyi dinleyiniz ve itâat ediniz! Ben öldükden sonra gelecekler, çok ayrılıklar görecektir. O zaman, benim ve halîfelerimin yolumuza sarılınız! Dinde yeni ortaya çıkan şeylerden kaçınınız! Çünkü, bu yeni şeylerin hepsi bid'atdır. Bid'atlerin hepsi dalâletdir, doğru yoldan ayrılmaktır)** buyuruldu.

Dinde yapılan her değişiklik bid'at olunca ve her bid'at, dalâlet olunca, bid'atlerin hangisine güzel denilebilir? Bu hadîs-i şerîflerden anlaşılıyor ki, her bid'at sünneti ortadan kaldırmaktadır. Bid'atlerin, bir kısmı kaldırır, bir kısmı kaldırmaz demek, pek yanlıştır. Görülüyor ki, bid'atlerin hepsi seyyiedir, kötüdür.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(İnsanlar, ortaya bir bid'at çıkarırlarsa, Allahü teâlâ, buna karşılık bir sünneti yok eder. Sünnete yapışmak, ortaya bid'at çıkarmaktan iyidir.)**

Hassân bin Sâbitin bildirdiği hadîs-i şerîfde, **(Bir millet, dinlerinde bir bid'at yaparsa, Allahü teâlâ, buna benzeyen bir sünneti yok eder. Kıyâmete kadar bir daha geri getirmez)** buyuruldu.

Hadîs-i şerîfde, **(Fitne veyâ bid'at yayıldığı ve Eshâbım kötülendiği zamanda, hakkı bilen, bilgisini müslümanlara duyursun! Hakkı, yâni doğru yolu bildiği hâlde, müslümanlara duyurmayanlara, Allahü teâlâ ve melekler ve bütün insanlar lanet eylesin! Allahü teâlâ, bu kimsenin farzlarını ve nâfile ibâdetlerini kabûl etmez)** buyuruldu.

*Bid'at ehli kurtulmaz, hakkı hak saymadıkça,
Dört mezhebi hak bilip, birine uymadıkça.*

Makâm-ı Mahmûd: Mahşer günü mahlûkâtın hesaplarının bir an evvel görülmesi için Allahü teâlâ tarafından Muhammed aleyhisselâma verilen şefâat izni.
MÂLÂYA'NÎ: Faydasız, boş, lüzumsuz iş ve sözler.

Bid'atin Büyük Zararı

Bid'at ehli, bid'at işleyerek îmânları gideceği için, hadîs-i şerîfte, **(Bir câmide binden fazla kişi namaz kılacak, fakat içlerinde bir tane mü'min bulunmayacaktır)** buyurulmuştur. Bunun için bid'atlerden çok uzak durmalı. İbadetleri Resûlullah efendimizin yaptığı gibi yapmalı, onun bildirdiği şekilde namaz kılmalı, (O gün öyleymiş, ama bugün böyle namaz kılmak daha iyidir. Resûlullah da olsa böyle namaz kılardı) dememeli ve ibâdete bid'at karıştırarak küfre girmemelidir. Hindistan'da bazı câmilere ekran konmuş, merkez câmideki imâmın görüntüsüne uyararak namaz kılınmaktaymış. Bugün Türkiye'de bile, (TV'yi açıp Mekke'deki imâma uyalım) diyenler çıkmıştır. Bid'atlerden çok sakınmalı, câmilerdeki namazları kabul olmayan bozuk îmânlı kişilerden olmamalıdır.

(Hiçbir bid'at ehli Sıratın geçemeyecek, Cehenneme düşecektir.) [İbni Asâkir]

(Bid'at sahibine hürmet eden, İslamiyet'i yıkmaya yardım etmiş olur) hadîs-i şerîfi de, bid'atin tehlikesini göstermektedir. [Taberanî] (İslamiyet'i yıkmaya yardım etmek küfür olur.)

İmâm-ı Rabbânî hazretleri, (Bid'at sahibine kıymet veren İslamiyet'i yıkmaya yardım etmiş olur) buyuruyor. İmâm-ı Gazâlî hazretleri, (Bid'at ehli Kur'ân-ı kerîmi anlayamaz. Kur'ân-ı kerîm kalbdeki bir nûrla anlaşılır. Bid'at ehlinin kalbinde bu nûr olmaz) buyuruyor.

İnsanları küfre sürükleyen işlerin başında bid'at gelmektedir. Bid'at, Allah ve Resûlü'nün emrini eksik bulup (Günümüzün şartlarında şöyle olması daha iyi olur) diyerek yeni hükümler koymaktır. Bid'at firkalarının çoğu böyledir. Bunların îmânları düzgün olmadığı için amelleri kabul olmaz.

Dört hadîs-i şerîf meâlî şöyledir:

(Allahü teâlâ, bid'at ehlinin duâsını, zekâtını, haccını ve namazını kabul etmez.) [Deylemî]

(Bid'at ehli, bid'atini Allah rızası için terk etmedikçe, hiçbir ameli kabul olmaz.) [Deylemî, İbni Neccâr, Ebû Nasr, İbni Ebî Asım]

(Kur'ânı mizmârlardan [çalgı da çalınan aletlerden] okuyanlara Allah lanet eder.) [Müsâmere]

(Bid'at ehlinin hiç biri Sıratın geçemez, Cehenneme düşer.) [İbni Asâkir]

*Derd-i gamın olmadan geçen ömrüme yazık, yüzlerce!
Keşki gamına yakalanmış olsaydım, dahâ evvelce!*

MÂLİK: Cehennem meleklerinin en büyüğü, âmiri, bekçisi. Sâhib olan, mülk sahibi.
MÂLİKÜ'L-MÜLK: “Yaratılmışların ve onlarda bulunan her şeyin sâhibi olan”
mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından.

Bid’atle Mücadelede Selçuklu ve Osmanlı

Eshâb-ı kirâmdan sonra İslamiyet’e en büyük hizmeti, Osmanlı yapmıştır. Selçuklu hükümdarı Sultan Alparslan da, İslâm dinine çok hizmet etti. İslâmiyet’i içten yıkmaya çalışan gizli düşmanlara, Bâtini ve Hurufi hareketlerine karşı çok hassastı. Bunun için, **(Biz temiz Müslümanlarız. Bid’at nedir bilmeyiz. Bu sebeptendir ki, Allahü teâlâ, halis Türkleri aziz kıldı)** demiştir.

Bugün ise Türkler, bid’at fırkalarının ve yabancı fikirlerin etkisinde kaldığı için, Osmanlı’nın uyguladığı temiz Müslümanlıktan sapmalar başlamış, mezhepsizlik ortaya çıkmıştır. Yapılacak iş, bid’atlerden uzak durup İslamiyet’i katışıksız yaşamaktır.

ELLİ DÖRT FARZ

- 1- Allahü teâlânın bir olduğuna inanmak.
- 2- Helâl yemek ve içmek.
- 3- Abdest almak.
- 4- Beş vakit namaz kılmak.
- 5- Cünüblükten gusletmek.
- 6- Rızkın Allah’dan olduğuna inanmak.
- 7- Helâl, temiz elbise giymek.
- 8- Hakka tevekkül etmek.
- 9- Kanaat etmek.
- 10- Ni’metlerinin mukabilinde, Allahü teâlâyâ şükretmek.
- 11- Kazâyâ razı olmak.
- 12- Belâlara sabretmek.
- 13- Günâhlardan tövbe etmek.
- 14- Allah rızası için ibâdet etmek.
- 15- Şeytanı düşman bilmek.
- 16- Kur’ân-ı kerîmin hükmüne razı olmak.
- 17- Ölümü hak bilmek.
- 18- Allahın dostlarına dost. düşmanlarına düşman olmak.
- 19- Babaya ve anaya iyilik etmek.
- 20- Marufu emr ve münkeri nehyetmek.
- 21- Akrabayı ziyaret etmek.
- 22- Emanete hiyânet etmemek.
- 23- Daima Allahü teâlâdan korkup, ferahı (şımarıklığı ve azgınlığı) terk etmek.
- 24- Allaha ve Resûlüne itâat etmek.

MÂLİKÎ: Ehl-i sünnetin ameldeki dört hak mezhebinden biri olan Mâliki mezhebine tâbi olan, bağlı olan kimse.

MA'NEVÎ: Allah'a, dine, mukaddesata ait değerler. Mânâya, rûha ve gönüle âit olan.

- 25- Günâhdan kaçıp ibâdetlerle meşgul olmak.
- 26- Müslüman devlet başkanına itâat etmek.
- 27- Âleme, ibret nazarıyla bakmak.
- 28- Allahü teâlânın varlığını tefekkür etmek.
- 29- Dilini, fuhşa ait kelimelerden korumak.
- 30- Kalbini temiz tutmak.
- 31- Hiçbir kimseyi maskaralığa almamak.
- 32- Harama bakmamak.
- 33- Mü'min her hâlde. sözüne sâdık olmak.
- 34- Kulağını münkerât dinlemekten korumak.
- 35- İlim öğrenmek.
- 36- Tartı ve ölçü âletlerini. hak üzere kullanmak.
- 37- Allah'ın azabından emin olmayıp, dâima korkmak.
- 38- Müslüman fakirlere zekât vermek ve yardım etmek.
- 39- Allah'ın rahmetinden ümid kesmemek.
- 40- Nefsinin isteklerine tâbi olmamak.
- 41- Allah rızası için yemek yedirmek.
- 42- Kifayet miktarı rızık kazanmak için çalışmak.
- 43- Malının zekâtını. mahsûlün uşrunu vermek.
- 44- Âdetli ve lohusa olan ehline yakın olmamak.
- 45- Kalbini, günâhlardan temizlemek.
- 46- Kibirli olmaktan sakınmak.
- 47- Baliğ olmamış yetimin malını hıfz etmek.
- 48- Genç oğlanlara yakın olmamak.
- 49- Beş vakit namazı vaktinde kılp. kazâya bırakmamak.
- 50- Zulümle, kimsenin malını yememek.
- 51- Allahü teâlâyâ şirk koşmamak.
- 52- Zinâdan kaçınmak.
- 53- Şarabı ve alkollü içkileri içmemek.
- 54- Yok yere yemîn etmemek.

BÜYÜK GÜNÂHLAR

Büyük günâhlar çok çeşitlidir. Burada yetmişikisi bildirilmiştir:

1. Haksız yere adam öldürmek.
2. Zinâ etmek.
- 3- Livâta etmek (homoseksüellik.)

MARİFET: Bilme, tanıma, gönülle bilme.

MARİFETULLAH: Allahü teâlânın sıfatlarını ve isimlerini hakkıyla bilme, tanıma.

MARÛF: Dinin ve aklın beğendiği ve emrettiği şey. Belli, bilinen, tanınan, meşhur.

- 4- Şarap ve her türlü alkollü içkiler içmek.
- 5- Hırsızlık etmek.
- 6- Keyif verecek şeyi yemek, içmek.
- 7- Başkasının malını zor ile elinden almak.
- 8- Yalan yere şahitlik etmek.
- 9- Ramazan orucunu, özürsüz, müslümanların önünde yemek.
- 10- Riba, faiz ile, para almak ve vermek.
- 11- Çok yemin etmek.
- 12- Anne ve babaya âsi olmak, karşı gelmek.
- 13- Sıla-i rahmi (Akıbayı ziyareti) terketmek.
- 14- Muharebede, harbi terkedip düşmandan kaçmak.
- 15- Haksız yere yetimin malını yemek.
- 16- Terazisini ve ölçeğini, hak üzere kullanmamak.
- 17- Namazı, vaktini geçirerek sonra kılmak.
- 18- Mü'min kardeşinin gönlünü kırmak.
- 19- Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" söylemediği sözü söylemek ve ona isnat etmek.
- 20- Rüşvet almak.
- 21- Hak şehadetten kaçınmak.
- 22- Malının zekâtını ve uşrunu vermemek.
- 23- Gücü yeten kimse, günâh işleyeni görünce menetmemek.
- 24- Canlı hayvanı ateşte yakmak.
- 25- Kur'ân-ı kerîmi okumayı öğrendikten sonra, okumasını unutmak.
- 26- Allah'ın rahmetinden ümid kesmek.
- 27- Müslüman olsun, kâfir olsun, insanlara hiyanet etmek.
- 28- Domuz eti yemek.
- 29- Resûlullahın Eshâbından herhangi birisini sevmemek, söğmek.
- 30- Karnı doyduktan sonra yemeğe devam etmek.
- 31- Kadınlar, erkeklerinin yatağından kaçmak.
- 32- Kadınlar erkeklerinden izinsiz, ziyarete gitmek.
- 33- Namuslu kadınlara fahişe demek.
- 34- Söz taşımak.
- 35- Avret mahallini başkasına göstermek.
- 36- Ölmüş hayvan eti (leş) yemek.
- 37- Emânete hiyanet etmek.
- 38- Müslümanı gıybet etmek.

MA'SÛM: Suçsuz, günâhsız. Günâh işlemekten korunmuş kimse.
MÂŞÂALLAH: Beğenilen şeyler görüldüğünde; "Bu, Allahü teâlânın dilediği ve ihsân ettiği şeydir" mânâsına mübârek söylenen bir söz.

- 39- Hased etmek.
- 40- Allah'a ortak koşmak.
- 41- Yalan söylemek.
- 42- Kibretmek, kendini üstün görmek.
- 43- Ölüm hastasının, varisinden mal kaçırmaması.
- 44- Hasis (cimri) olmak.
- 45- Dünyaya muhabbet etmek.
- 46- Allahü teâlânın azabından korkmamak.
- 47- Harama, helâl demek.
- 48- Helâle, haram demek.
- 49- Falcıların fâlına, gaibden haber vermesine inanmak.
- 50- Dininden dönmek, mürted olmak.
- 51- Özürsüz, başkasının ailesine, kızına bakmak.
- 52- Kadınlar, erkek libası giymek.
- 53- Erkekler, kadın libası giymek.
- 54- Harem-i Kâbe'de günâh işlemek.
- 55- Vakti gelmeden namaz kılmak.
- 56- Müslüman devlet adamının günâh olmayan emrine âsi olmak.
- 57- Ehlinin mahrem yerini, anasının mahrem yerine benzetmek.
- 58- Ehlinin anasına söğmek.
- 59- Birbirine nişan almak.
- 60- Köpeğin artığına yemek, içmek.
- 61- Yaptığı iyiliği başa kakmak.
- 62- Erkekler ipek giymek.
- 63- Cahillik üzerinde ısrar etmek, ehl-i sünnet itikâdını, farzları, haramları öğrenmemek.
- 64- Allahü teâlâdan ve İslâmiyetin bildirdiği isimlerden başka şey söyleyerek yemin etmek.
- 65- İlimden kaçınmak.
- 66- Cahilliğin musibet olduğunu anlamamak.
- 67- Küçük günâhı, tekrar işlemekte ısrar etmek.
- 68- Zarurî olmayarak, kakhaha ile çok gülmek.
- 69- Bir namaz vaktini kaçırarak kadar cünüb gezmek.
- 70- Âdetli ve lohusa hâlinde, aileye yakın olmak.
- 71- Tegannî ederek, ahlâksız şarkılar söylemek.
- 72- İntihar etmek.

MÂTÜRÎDİYYE: Ehl-i Sünnet'in itikâddaki iki büyük imâmından
Ebû Mensûr-i Mâtürîdî'nin kelâmdaki yolu.

MAZHAR: Nâil olma, şereflenme. Bir şeyin görüldüğü, izhar olunduğu, çıktığı yer.

Tenbîh: Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Herkes, kendisine ihsân edeni sever. Bu sevgi, insanın cibilliyetinde (yaratılışında) mevcuttur.)** Nefsine düşkün olan, nefsinin arzularına kavuşmak için, yardım edenleri sever. Akıl ve ilim sahibi ise, medenî insan olmasına yardım edenleri sever. Kısacası, iyiler [tayyibler], iyileri sever. Fenâ kimseler [habîsler, şerîrler], kötülerini severler. Bir kimsenin sevdiğine, arkadaşlarına bakarak, onun nasıl adam olduğu anlaşılır. Dosta, düşmana, müslümana ve kâfire, bid'at sâhiblerinden başka, herkese, tatlı dil ve güler yüz göstermelidir. **İnsanlara yapılacak en faydalı ihsân, en kıymetli hediye, tatlı dil ve güler yüzdür. Kimse ile münakaşa etmemelidir.** Münakaşa, dostluğu azaltır, düşmanlığı arttırır. Kimseye kızmamalıdır. Kızmak, sinir ve kalb hastalığı yapar. Hadîs-i şerîfde, **(Gadab etme!)** yâni kızma buyruldu.

KÜFÜR BAHSİ

Kötülüklerin en kötüsü, Allahü teâlâyâ inanmamak, ateist olmaktır. İnanılması lâzım olan şeye inanmamak küfür olur. Muhammed aleyhisselâma inanmamak küfür olur. Muhammed aleyhisselâmın, Allahü teâlâ katından getirip bildirdiği şeylerin hepsine kalb ile inanıp, dil ile de ikrâr etmeğe, söylemeğe, **(İMÂN)** denir. Söylemeğe mâni bulunduğu zaman, söylememek afv olur.

İmân hâsıl olmak için, islâmiyyetin küfür alâmeti dediği şeyleri söylemekten ve kullanmaktan sakınmak da lâzımdır.

İslâmiyyetin ahkâmından, yâni islâmiyyetin emir ve yasaklarından birini haffif görmek, Kur'ân-ı kerîm ile, melek ile, Peygamberlerden biri ile "aleyhimüssalevatü vetteslîmât" alay etmek, küfür alâmetlerindedir. İnkâr etmek, yâni iştiddikten sonra inanmamak, tasdik etmemek demektir. Şübhe etmek de inkâr olur. İslâmiyyetin îmânsızlık alâmeti dediği sözleri söyleyen ve işleri yapan, kalbinde tasdik olsa da ve inandığını söylese de kâfir olur. İslâmiyyetin tahkîrini emrettiği şeyi tazîm, tazîmini emrettiği şeyi tahkîr küfürdür.

İnsanın îmânını gideren, küfre sebep olan bir iş yapmak veyâ bir söz söylemektir. Allah korusun!

İnsanı Küfre Düşüren Hâller

Bunlardan bâzıları şunlardır:

1- Allahü teâlâ, Arşdan veyâ gökden bize bakıyor demek küfürdür. Zira, Allahü teâlâ mekandan münezzektir. O'nun için yerde gökte, aşağıda yukarıda, sağda solda denilemez.

MAZMAZA: Abdest ve gusül alırken ağız su ile yıkamak.

MEÂL: Tefsîr âlimlerinin bildirdiği şekilde, müfessirlerin yaptıkları tefsirlerin ışığı altında, âyet-i kerîmelere verilen kısa ve öz mânâ.

2- Sen bana zulüm ettiğin gibi, Allahü teâlâ da sana zulüm ediyor demek küfürdür. Allahü teâlâ zalim değildir. Kullarına zulmetmez. Zulüm kelimesi Allahü teâlâ için söylenmez.

3- Filân müslüman benim gözümde yahudi gibidir demek küfürdür.

4- Yalan bir söze, Allahü teâlâ biliyor ki doğrudur demek küfürdür.

5- Melekleri küçültücü şeyler söylemek küfürdür.

6- Kur'ân-ı kerîmi, hattâ bir harfini küçültücü söz söylemek, bir harfine inanmamak küfürdür.

7- Çalgı çalarak Kur'ân-ı kerîm okumak, ilâhi söylemek, ezân, mevlid okumak küfürdür.

8- Peygamberleri küçültücü şeyler söylemek küfürdür.

9- Çok iyilik yapan birisi için, Peygamberden daha iyidir demek küfür olur.

10- Birisi, Peygamber olduğunu söylese, buna inananlar da kâfir olur.

11- Âhirette olacak şeylerle alay etmek küfür olur.

12- Kabirdeki ve kıyâmetdeki azâblara [akla, fenne uygun değildir diyerek] inanmamak küfürdür.

13- Cennetde Allahü teâlâyı görmeğe inanmamak küfür olur.

14- Meşhûr sünnetlerden birini beğenmemek küfürdür.

15- İslâm bilgilerine inanmamak, bunları ve din âlimlerini aşağılamak da küfür olur.

16- Kâfir olmağı isteyen kimse, buna niyyet ettiği anda kâfir olur.

17- Küfre sebep olduğunu bilerek ve arzusu ile küfür kelimelerini söyleyen kâfir olur. Bilmiyerek söylüyorsa, âlimlerin çoğuna göre yine kâfir olur.

18- Beline, zünnâr denilen papaz kuşağını bağlamak ve küfre mahsûs birşey giymek küfür olur. Tüccârın dâr-ülharbde de kullanması küfür olur. Bunları mizâh için, başkalarını güldürmek için, şaka için kullanmak da küfre sebep olur.

19- Bir müslümanı kötölemek için kâfir demek küfür olmaz. Kâfir olmasını isteyerek söylemek küfür olur.

20- Çocuk iken nikâh edilmiş kız, âkıl ve bâliğ olduğu zaman, îmânı, islâmı bil-mese, sorulunca anlatamasa, bunlara inanmasa zevcinden boş olur, kendisi mürted olur. Erkek de böyledir.

21- Bir kimseyi haksız olarak döven veyâ öldüren zâlime, iyi yaptın, bunu hak etmişdi demek küfür olur.

22- Vazîfe olduğuna inanmıyarak, hafif görerek namaz kılmamak, oruç tutmamak, zekât vermemek, küfür olur.

23- Allahın rahmetinden ümmîdini kesmek küfür olur.

24- Leş, domuz, şerâb gibi, kendileri harâm olan şeylere **“harâm-ı li aynihî”**

MECELLE: Ahmed Cevdet Paşa'nın başkanlığında bir heyet tarafından Hanefî mezhebi esas alınarak hazırlanan ilk medenî kânun ve bu kânunları içerisine alan kitap, Mecelle-i ahkâm-ı adliyye. Dergi, mecmua, risâle, kitap.

denir. Bunlara helâl demek küfür olur.

25- Harâm oldukları, kesin olarak bilinen bütün günâhlara helâl demek de, küfür olur.

26- Ezân, câmi, fıkıh kitâbları gibi islâmîyyetin kıymet verdiği şeyleri aşağılamak, küfür olur.

27- Abdestsiz olduğunu bildiği hâlde namaz kılmak küfür olur.

28- Bildiği hâlde, kıbleden başka tarafa namaz kılmak küfür olur. Namazı kibleye karşı kılmak lâzım değildir diyen, kâfir olur.

29- Bir kimse bir islâm âlimine sebepsiz buğz etse, söğse, o kimsenin küfüründen korkulur.

30- Bir kimse, sevmediği bir kişiye, senin dîdârın [yüzün, çehren] bana can alıcı gibidir, dese, kâfir olur, demişlerdir. Zirâ can alıcı melek [Azrâil aleyhisselâm] büyük melektir.

31- Zinâ, livâta, fâiz, yalan gibi her dinde harâm olan birşey için, helâl olsaydı da, ben dahî işleseydim diye temennî etmek küfürdür.

32- Muhammed aleyhisselâmın âhir zaman Peygamberi olduğunu bilmiyen, kâfir olur.

33- Bir kimse, ipek giyinse, başka birisi bu hâline, mübârek olsun dese, küfüründen korkulur.

34- Tefsîr ve fıkıh kitâblarına hakâret eden, bunları beğenmiyen, kötülüyen kimse kâfir olur.

35- Bir kimse, Cebrâil buzağısı gibi çırılçıplak olmuşsun dese, âfâtdır, meleklerle alay etmektir.

36- Bir kimse Peygamber “aleyhissalâtü vesselâm” siyâh idi dese kâfir olur.

37- Bir kimse namaz kılmamak hoş işdir dese, kâfir olur. Bir kimse, bir kişiye, gel namaz kıl dese, o da bana namaz kılmak zor işdir dese, kâfir olur, demişlerdir.

38- Allah baba diyen kâfir olur.

39- Bir kimse, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” yemek yidikden sonra, mübârek parmağını yalardı dese, bir başkası, bu iş terbiyesizliktir dese, kâfir olur.

40- Kur'ân-ı kerîme kendi aklı ile mânâ veren kâfir olur.

41- Kur'ân-ı kerîm bulunan bantlar ve plâklar, mushâf-ı şerîf gibi kıymetlidirler. Bunlara da saygısızlık yapmak küfür olur.

42- CİN ile tanışan fâlcılar ve yıldıznâmeye bakıp ve sorulan herşeye cevâb verenlere ve büyücülere gidip, söylediklerine, yaptıklarına inanmak, bâzen doğru çıksa bile, Allahü teâlâdan başkasının herşeyi bildiğine ve her dilediğini yapacağına inanmak olup, küfür olur. [Fen bilgilerine inanmamak böyle değildir.]

MEDENİYYET: Memleketleri îmar edip, insanları maddî, mânevî rahat ve huzura kavuşturmak ve bunun için lâzım olan sanatların ve adâletin tesisi için yapılan çalışmalara ait teknik, bilim ve kültür, tutum ve davranışlar.

43- Sünneti hafif görerek, ehemmiyet vermiyerek terk etmek küfür olur.

44- Bir sâhir [büyücü], sihir ile istediğini elbette yapar, sihir muhakkak tesîr eder diyen ve inanan kâfir olur.

45- Müslüman, kendisine kâfir diyene, efendim gibi kabûl gösteren cevâb verirse, o da kâfir olur.

46- Nikâhı harâm olan kadın ile evlenmeğe helâl diyen kâfir olur.

47- Bir kimse, elindeki kat'î harâm olan maldan sadaka verse, sevâb umsa, alan fakîr, harâmdan olduğunu bilerek, verene Allah râzı olsun dese, veren de veyâ başka bir kimse de âmîn dese, hepsi kâfir olur.

48- Allahü teâlâdan başkasına her ne maksad ile olur ise olsun, Yaratıcı demek küfürdür.

49- Abdülkâdir yerine, Abdülkoydur demek, kasd ile olur ise küfürdür. Abdül'azîz yerine Abdülüzeyz, Muhammed yerine Memo, Hasen yerine Hasso, İbrâhîm yerine İbo demek böyledir. Bu isimleri, ayakkabı ve terliklere yazanların ve üzerlerine basanların îmânlarının gitmesinden korkulur.

50- Câhillerin, Evliyâyı yaratıcı sanmalarından korkduğumuz için türbeleri yıkıyoruz sözü küfürdür.

51- Üzerinde yazı, hattâ harf bulunan kâğıdı, örtüyü, seccâdeyi yere koymak [hakâret için sermek veyâ kullanmak] küfür olur.

52- Ebû Bekr-i Sıddîk ile Ömer-ül-Fârûkun "radıyallahü teâlâ anhüm" hilâfete hakları yok idi demek küfürdür.

53- Başkasının, hele kendi yavrusunun kâfir olmasına sebep olan kâfir olur.

54- Kur'ân-ı kerîmin radyoda ve ho-parlörde söylenen, okunan tam benzerine de saygısızlık yapmak küfür olur.

55- Sünnet olan bir işi beğenmemek küfürdür. Sünnete ehemmiyet vermemek küfürdür.

56- Meyyiti toprağa gömmek farz olduğu için, bu farza ehemmiyet vermiyerek hizmetden kaçanın, ilmi, fenni ileri sürerek, ölüleri gömmek gericilikdir, Buda, berehmen, komünist kâfirleri gibi ölüleri yakmak daha iyidir diyenin îmânı gider, mürted olur.

57- Tezveren dede demek çok çirkin ve küfre sebep olur.

58- Zinâyâ, livâtaya câiz demek küfürdür.

59- Nass ile [yâni âyet ve hadîs ile] ve icmâ' ile bildirilmiş olan harâma ehemmiyet vermemek küfürdür.

60- Büyük günâhlara devâm etmek, ısrar etmek, küfre sürükler. Namaza ehemmiyet vermemek küfürdür.

MEDENÎ: Kibâr, nâzik, terbiyeli, görgülü. Topluluk hâlinde yardımlaşarak yaşayan.
MEDRESE: İslâm medeniyetinde üniversite seviyesinde eğitim ve öğretim yapılan müesseseler. Ders görülen, ders okutulan yer, binâ.

61- Allahü teâlânın Velîlerinden, ölü veyâ diri birisini, dil veyâ kalb ile inkâr etmek küfürdür.

62- Evliyâyâ ve ilmi ile âmil olanlara düşmanlık küfürdür.

63- Evliyâda ismet sıfatı vardır demek küfürdür. [İsmet sıfatı yalnız Peygamberlerde bulunur.]

64- Herhangi bir hâdisenin kendi kendine olduğuna inanmak ve hayvanların, tek hücrelilerden, yüksek yapılılara doğru, birbirine ve nihâyet insana döndüğünü söylemek küfürdür.

65- Kâfirlerin ibâdetlerini, ibâdet olarak yapmak, meselâ kiliselerinde çaldıkları org gibi çalgıları ve çanları câmilerde çalmak ve islâmiyyetin kâfirlik alâmeti saydığı şeyleri, zarûret ve cebr olmadan kullanmak küfür olur.

66- Eshâb-ı kirâma sövene “**mülhid**” denir. Mülhid kâfir olmaktadır.

67- Resmin, heykelin sâhibinde ve salîbde [haçda] veyâ yıldız, güneş, inek gibi herhangi bir şeyde, ülûhiyyet sıfatı bulunduğuna inanarak, meselâ, istediğini yaratır, her istediğini, yapar, hastaya şifâ verir diyerek tazîm etmek küfür olur.

68- Hazret-i Âişeyi kazf eden [fâhişe diyen] ve babasının sahâbî olduğuna inanmayan kâfir olur.

69- İsâ aleyhisselâmın gökden ineceği de zarûrî bilinmekdedir. Buna inanmayan kâfir olur.

70- Kur’ân-ı kerîmde ve hadîs şerîfde Cennet ile müjdelenen kimseye kâfir demek, küfürdür.

71- Müslüman kadının, başı, kolları ve bacakları açık olarak sokağa çıkması, erkeklere göstermesi harâmdır, günâhdır. Ehemmiyyet vermezse, aldırış etmezse, îmânı gider, kâfir olur.

72- Meleklerin ve Cinnin varlığına inanmayan kâfir olur.

73- Müslümana, (ey kâfir) diyen [veyâ müslümana mason diyen, komünist diyen], onu kâfir itikâd ederse, kendisi kâfir olur.

74- Peygamberlerin net olarak sayısı bilinmiyor. Herhangibir sayıyı söylemek, Peygamber olmıyanı Peygamber yapmak veyâ Peygamber olanı da Peygamber kabûl etmek olabilir. Bu ise küfürdür. Çünkü, Peygamberlerden birini kabûl etmemek, hiçbirini kabûl etmemek demektir. Bu konuda İslâm âlimleri, Peygamberlerin sayısını yüzyirmidörtbinden ziyadedir buyurmuşlardır.

Erkek veyâ kadın, bir müslüman, âlimlerin sözbirliği ile küfre sebep olacağını bildirdikleri bir sözün veyâ işin küfre sebep olduğunu bilerek, amden [tehdid edilmeden, istekle] ciddî olarak veyâ hezl, güldürmek için söyler, yaparsa, mânâsını düşünmese dahî îmânı gider. (Mürted) olur. Evvelki ibâdetlerinin sevâbları yok olur. Tevbe

MEFHAR-İ MEVCÛDÂT: Mahlûkâtın övündüğü Muhammed aleyhisselâm.
MEHDÎ: Kıyâmete yakın geleceği, Peygamber efendimiz tarafından haber verilen ve İslâmiyet'i ve adâleti yeryüzüne hâkim kılacak olan mübârek zât.

ederse, geri gelmezler. Zengin ise tekrar hacca gitmesi lâzım olur. Tevbe etmek için, yalnız Kelime-i şehâdet söylemeleri kâfi değildir. Küfre sebep olan o şeyden de tevbe etmeleri lâzımdır. [İslâmiyetden hangi kapıdan çıkmış ise, o kapıdan girmesi lâzımdır.] Bilmemesi özür değil, büyük günâhdır. Çünkü, her müslümanın, bilmesi lâzım olan şeyleri öğrenmesi farzdır. Küfre sebep olan sözü, hatâ ederek, yanılarak veyâ tevilli olarak söyleyenin îmânı ve nikâhı bozulmaz. Yalnız tevbe ve istiğfâr, yâni tecdîd-i îmân etmesi iyi olur.

Bir kâfir, bir kelime-i tevhîd söylemekle mü'min olduğu gibi, bir mü'min de, bir söz söylemekle kâfir olur. Her müslüman, sabâh ve akşâm, şu îmân duâsını okumalıdır:

“Allahümme innî e'ûzü bike min en üşrike bike şey-en ve ene a'lemü ve estağfirü-ke li-mâ lâ-a'lemü inneke ente allâmül-guyûb.”

“Allahümme innî ürîdü en üceddidel îmâne vennikâha tecdîden bî-kavli lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah” diyerek de tevbe, tecdîd-i îmân ve nikâh yapmalıdır.

*Ebedî saâdete,
İhlâsla talip olan,
Kavuşur bu devlete,
Tam İlmihâl okuyan!*

*Binbir ilm eserden,
Çiçek gibi derlenen,
Nasiplenir hepsinden,
Tam İlmihâl okuyan!*

*Modern ilmin kaynağı,
Doğru bilgi yumağı,
Görür yakın uzağı,
Tam İlmihâl okuyan.*

*Dolar gönlüne huzur,
Deryayı çölde bulur,
Bir ilim ehli olur,
Tam ilmihâl okuyan.*

*Atom, füze uzayı,
Güneş, Yıldız ve Ay'ı
Bilir fizik kimyayı,
Tam ilmihâl okuyan!*

*Olmaz kini garazı,
Söker kalpten marâzi,
Rabbinden olur râzi
Tam ilmihâl okuyan.*

*Yurdunu, milletini,
Tarihini, dinini,
İyi tanır kendini,
Tam İlmihâl okuyan!*

*Sefâ sebât eridir,
Sanatının eridir,
Hâlis altın gibidir,
Tam ilmihâl okuyan!*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AHLÂKIMIZ NASIL OLMALIDIR?

MEHİR: Erkeğin evleneceği kadına vermesi gereken para, altın, gümüş veya menfaat.
Mehr-i Muaccel: Mikdarı nikâh kıyılırken tesbit edilen ve nikâhtan hemen sonra peşin olarak ödenmesi gereken mehir.

İslâm Ahlâkı

İyi bir insan olmak iki şeye bağlıdır. Güzel huylara sahip olmak ve kötü huylardan kaçınmak. Hakiki bir müslüman, güzel ahlâka sahip olan ve kötü ahlâktan uzak duran insandır. Dünya ve âhiretin saâdeti, güzel ahlâk ile süslenmeye bağlıdır. Güzel ahlâk, ilim ve edep öğrenmekle, iyi insanlarla arkadaşlık etmekle elde edilir. Kötü ahlâk da, cahil kalmak, edepsiz olmak ve kötü insanlarla arkadaşlık etmekten hasıl olur. Huyların bazıları, insanın yaratılışında bulunabildiği gibi, sonradan da elde edilebilir veya değiştirilebilir. Güzel huylara sahip olmak için, ahlâk ilmini öğrenmeye ihtiyaç vardır.

Ahlâk ilmi, ruh sağlığı bilgisi demektir. Tıp ilminin, beden sağlığı bilgisi olmasına benzer. Çünkü kötü huylar, ruhun hastalıkları ve kötü işler de, bu hastalıkların alâmetleridir. Ahlâk ilmi çok şerefli, pek kıymetli, en lüzumlu bir ilimdir. Çünkü ruhun kötülükleri bu ilim ile temizlenebilir. Ruhun, iyi huylarla süslenmesi bununla mümkün olur. İnsan, ahlâk ilmi sayesinde güzel ahlâk sahibi olur. Kirlenmiş, hasta ruhlar da, bu ilim yardımı ile temizlenir, iyi ahlâka kavuşur, iyi, temiz ruhlar da, bu ilim bereketi ile temizliğini artırır, kalbe güzel huyları yerleştirir, meleke hâline getirir.

İnsanlar iyiliğe, ahlâken yükselmeye elverişli olarak doğar. Nefsin kötü isteklerine, uymak, güzel ahlâkı öğrenmemek ve kötü arkadaşlarla düşüp kalkmak, sonradan kötü huyları meydana getirir. Hadîs-i şerîfte, **(Herkes, müslümanlığa elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları sonra anaları babaları yahudi, hıristiyan ve îmânsız yapar)** buyruldu.

Herkesin huyu değişebilir. Hiçbir kimsenin huyu, yaratılıştaki gibi kalmaz. Huylar değişmeseydi, Peygamberlerin getirdikleri dinler boş, lüzumsuz olurdu. Âlimlerin sözbirliği ile koymuş oldukları terbiye ve ceza usûlleri abes (gereksiz, boş) olurdu. Bütün ilim adamları, çocuklarına ilim ve edep öğretmiş ve terbiyenin fayda sağladığı her zaman görülmüştür. O hâlde, huyun değiştiği güneş gibi meydandadır.

*Kötü huylardan sefer etse kişi,
Hüsnü ahlâk şehrine girse kişi!*

*Nefs-i âsî, âkıbet mutî' olur,
Rûh-ı mü'min, Sidreden eyler ubûr.*

Mehr-i Misil: Mehir söylenmeden veya mehir vermemek şartı ile yapılan bir nikahtan sonra, kadının, baba tarafından akrabâsı olan kadınlara veya emsallerine bakılarak kararlaştırılan mehir.

İslâm Ahlâkı Üçe Ayrılır

1- İnsanın yalnız iken, başkasını düşünmeden, işlerinin iyi veya kötü olduğunu anlatan ilimdir. Buna “**Ahlâk ilmi**” denir. İnsan yalnız olduğu zaman da, bu işlerini bildiği gibi yapar. Meselâ, yumuşak huylu, cömert, utangaç insan; yalnızken de, başkaları yanında da hep böyledir. Ahlâk ilmi, insanın böyle hiç değişmeyen iyi işlerini öğretir. Kötü huyları ve bunlardan kurtulmak çarelerini gösterir.

2- İnsanın, ev içinde, çoluk çocuğuna karşı hareketlerini inceler. Buna “**Ev idaresi âdabı**” denir.

3- İnsanın, cemiyet hayatındaki vazifelerini, hareketlerini bildirir. Buna “**Sosyal terbiye**” denir.

I- GÜZEL AHLÂK

Güzel Ahlâk Nedir? Faydaları Nelerdir?

Güzel ahlâk, ilim ve edep öğrenmekle, iyi insanlarla arkadaşlık etmekle elde edilen iyi huylardır. Dînimiz iyi huylar edinmemizi, kötü huylardan kaçınmamızı emretmektedir. Yüce Rabbimiz, sevgili Peygamberimizi “sallallahü aleyhi ve sellem” överken, (Gerçekte sen, büyük bir ahlâk üzeresin) buyurmaktadır. İyi insan, güzel huylara sahip olan kimse demektir. Güzel huy, iyi iş yapmaya sebep olur. Güzel ahlâk, ruhumuzun alışkanlık hâline getirdiği iyi huylara denir.

İslâm âlimleri, güzel ahlâkı tarif ederken buyuruyorlar ki:

“**Güzel ahlâk, güler yüzlülük, cömertlik ve kimseyi üzmemek demektir.**”

“**Güzel ahlâk, genişlikte ve darlıkta insanları razı etmeye çalışmak demektir.**”

“**Güzel ahlâk, Allahtan razı olmak demektir. Yâni hayrı ve şerri Allahtan bilmek, ni’metlere şükür, belâlara sabretmektir.**”

“**Güzel ahlâk, haramlardan kaçıp helâli aramak, diğer insanlarla olduğu gibi aile fertleriyle de iyi geçinip onların geçimlerini sağlamaktır.**”

“**Güzel ahlâkın en azı, güçlülere göğüs germek, yaptığı iyiliklerden karşılık beklememek, bütün insanlara karşı şefkatli olmaktır.**”

“**Güzel ahlâk, yaratana düşünerek, yaratılanları hoş görmek, onların eziyetlerine sabretmektir.**”

Bir müslümana çatık kaşla bakmak haramdır. Güler yüzlü olmayan kimse mü’min sıfatlı değildir. Müslüman, herkese karşı güler yüzlü, tatlı dilli olmalıdır.

Hadîs-i şerifte, Allah’a ve âhiret gününe îmân eden kimsenin, misâfirine ve komşusuna ikram etmesi, ya hayır söylemesi veya susması emredilmiştir.

Mehr-i Müeccel: Mikdarı nikâh kıyılırken tesbit edilip, ödenmesi daha sonraya bıra-kılan mehir.

Mekr-i İlâhî: Allahu teâlânın mekr (hîle) yapanların mekrini kendilerine çevirmesi.

Güzel ahlâklı olmanın, bazı alâmetleri şunlardır: İnsaflı olmak, arkadaşlarının hatâsını görmemek, hüsnü zan etmek, kötü zandan kaçınmak, arkadaşlarının eziyetlerine göğüs germek, onlardan şikayetçi olmamak, hep kendi ayıp ve kusurlarını düşünmek, kendi nefsini kınamak, güler yüzlü olup, herkesle yumuşak konuşmaktır.

Güzel ahlâk sahibi olan kimse, edeplidir, az konuşur, hatâsı azdır, kimseyi gıybet etmez (çekiştirmez), Allah için sever, Allah için düşmanlık eder. Emaneti korur, komşu ve arkadaşını gözetir. Bütün iyi huyların başı ise hayâdır (utanmaktır.)

Sevgili Peygamberimiz, güzel ahlâkı bildiren hadîs-i şerîflerinde buyuruyor ki:

(Allahü teâlâ yanında kulların en sevgilisi, ahlâkça en güzel olanıdır.)

(Güzel ahlâk, büyük günâhları, suyun elbiseyi temizlemesi gibi temizler.

Kötü ahlâk ise, sâlih amelleri, sirkenin balı bozduğu gibi bozar.)

(Güzel ahlâk, senden, kesilen akrabânı ziyaret etmek, sana vermeyene vermek, sana zulmedenî affetmektir.)

(Kıyâmet günü mîzânda (terazide) en ağır gelen şey, Allah korkusu ile güzel ahlâktır.)

(Allahın en sevdiği şey, güzel ahlâktır.)

(Mü'minlerin îmân yönünden en faziletlisi, en üstünü, ahlâkça en iyidir.)

(İnsanları memnun etmek için malınız kifayet etmez. Ancak güler yüz ve güzel ahlâkla onları memnun edebilirsiniz.)

(Şüphesiz güzel ahlâk, güneşin buzu erittiği gibi günâhları eritir.)

(Bir insan az ibâdet etse de, güzel ahlâkı sayesinde yüksek dereceye kavuşur.)

(Bir müslüman güzel ahlâkı sayesinde, gündüzleri oruç tutan, geceleri ibâdet eden kimselerin derecesine kavuşur.)

(Yumuşak davran, sertlikten ve çirkin şeyden sakın! Yumuşaklık insanı süsler. Çirkinliği giderir.)

(Yumuşak davranmayan, hayır yapmamış olur.)

(İçinizden en sevdiğim kimse, huyu en güzel olanınızdır.)

(Kendisine yumuşaklık verilen kimseye, dünya ve âhiret iyilikleri verilmiştir.)

(Hayâ îmândandır, îmânı olan Cennettedir. Fuhuş, kötülüktür. Kötüler Cehennemdedir.)

(Cehenneme girmesi haram olan ve Cehennemin de onu yakması haram olan kimseyi bildiriyorum. Dikkat ediniz! Bu kimse, insanlara kolaylık, yumuşaklık gösterendir.)

MEKRÛH: Hoş görülmeyen, kerih olan, beğenilmeyen. İslâmiyet'in beğenmediği, ibâdetin sevâbını gideren şey.
MELÂHAT: Sevimlilik, tatlılık, sabâhatın üstünde görülmiyen can yakıcı güzellik.

Mü'min, Mü'minin Aynasıdır

Bir kimse, güzel ahlâka sahip olmak için, önce kendi kötü huylarını teşhis etmelidir. Bunu ya kendi düşünerek, araştırarak bulur. Yahut bir âlimin, rehberin bildirmesi ile anlar. Mü'min, mü'minin aynasıdır, insan kendi kusurlarını zor anlar. Güvendiği arkadaşına sorarak da, kusurlarını öğrenir. Sadık olan dostu, onu tehlikelerden, korkulardan koruyan kimsedir.

HİKÂYE: Kötü Huylu Hanımla Geçinmek

Güzel ahlâk sahibi olan bir kimsenin, kötü huylu bir hanımı vardı. Gayet iyi geçiyorlardı. Kötü huylu hanımla nasıl iyi geçindiği sorulunca, iyi ahlâklı kimse şöyle cevap verdi:

“İyilerle herkes geçinir. Marifet kötü ile geçinmektir. Onun kötü huyuna sabredermezsem, benim iyi huylu olduğum nereden belli olacaktır?”

GÜZEL HUYLAR

Güzel ahlâk, insanın dünyada ve âhirette rahat ve huzur içinde yaşamasını sağlar. İnsanın kurtuluşunu sağlayan iyi huyların sayısı çoktur. Bunların hepsinin esası ve özü, güzel huylu olmaktır. Bunları öğrenmek ve elde etmek her müslümana farzdır. Allahü teâlânın emridir.

İnsanlarda bulunan bütün iyi huylar, dört esas iyi huydan doğar. Herkes bu dört iyi huyu ile öğrenir. Hattâ soyu ile, yakınları ile öğrenen kimseler, onlarda bu huylar bulunduğu için öğrenirler. Bu dört ana huydan meydana gelen iyi huylar, sayısız denecek kadar çoktur. Bu dört huy; hikmet, şecaat, iffet ve adalettir. Her birisinden meydana gelen güzel huylar, “Ahlâk” kitaplarında geniş olarak anlatılmaktadır.

MENKİBE: İyilik Ederim

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” ile eshâbı (arkadaşları) sohbet ediyorlardı. Eshâb-ı kirâm merakla:

- Yâ Resûlallah! Hazret-i Ali'yi niçin fazla seviyorsunuz? diye sordular.

Efendimiz tebessümle:

- Biriniz Ali'yi çağırıp gelsin, buyurdular.

Sohbet devam ediyordu. Bu sefer Resûlullah efendimiz buyurdular ki:

- Ey Eshâbım!... Siz birisine iyilik etseniz o da size, kötülükle mukabele etse!

Buna karşılık, ne yaparsınız?

Dostları:

MELE-İ A'LÂ: İliyyînin en yüksek derecesi. En yüksek melekler topluluğu.
MELEK: Allahu teâlânın nûrdan yarattığı, yiyip içmeyen, erkeklik veya dişiliği olmayan, mâsum, günâh işlemeyen, sadece ilahî emirleri yerine getiren latif varlıklar.

- *Yine iyilik ederiz, yâ Resûlallah!... cevabını verdiler.*

Resûl-i Ekrem efendimiz buyurdular ki:

- **O kimse, bir kere daha kötülük ederse, ne yaparsınız?**

- *Yine iyilik ederiz, dediler.*

- **Tekrar size kötülük yapsa, ne yaparsınız!**

Buyurdukda, o zaman Eshâbı, başlarını aşağı indirdiler. Üçüncüden sonra, cevap veremediler.

Tam bu sırada, Hazret-i Ali “radıyallahü anh” geldi. Selâm, verdi. İki Cihan Güneşi olan Sevgili Peygamberimiz:

- **Yâ Ebâ Türâb!.. Sen birisine iyilik etsen, O da sana kötülükle mukabele etse, nasıl karşılık verirsin? diye O’na da aynı suali yönelttiler.**

Allah’ın Arslanı Hazret-i Ali, tereddütsüz:

- *İyilik ederim... Cevabını verdi.*

- **Tekrar kötülük yapsa?**

- *Yine iyilik ederim, Yâ Resûlallah!*

Efendimiz aynı soruyu, tam yedi defa tekrarladılar.

Sevgili damadı, hep aynı cevabı verdi. En sonunda da:

- *Yorulmayınız, Efendimiz... O kimse bana ne kadar kötülük etse, ben ona o kadar iyilikle karşılık veririm.*

Diye sözünü bitirdi. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâm:

- *Yâ Resûlallah!.. Hazret-i Ali’yi niçin, çok sevdiğinizi anladık. Bu sevgiye gerçekten lâyıktır, dediler.*

Hep birlikte “Haydar-ı Kerrar”a (düşmana, tekrar tekrar saldıran; kötülüğe tekrar tekrar iyilik eden Arslan’a) yâni Hazret-i Ali’ye “radıyallahü anh” duâ ettiler.

Not: Eshâb-ı kirâm “hâşâ” Hazret-i Ali’yi kıskandıkları için o suali sormadılar. Sadece o büyük kahramanın “derecesini” öğrenmek istiyorlardı.

MENKİBE: Allah Rızası İçin Tıraş Edebilir misin?

Evlîyâlardan birisine bir gün, (Efendim, İhlâs hususunda çok etkilendiğiniz bir olay yaşadınız mı?) diye sorarlar. “Evet yaşadım” buyurur ve devam eder:

Mekke-i mükeremede altın kesemi kaybetmiş, parasız kalmıştım. Basra’dan para bekliyordum ama gelmemişti.

Saçım sakalım çok uzamıştı. Bir berbere girdim, (Param yok, Allah rızası için saçlarımı düzeltebilir misin?) diye sordum.

Berber o anda birini tıraş ediyordu. Hemen adamın yanındaki boş koltuğu gösterip, otur buraya dedi ve onu bırakıp beni tıraş etmeye başladı. Adam itiraz etti.

Melekü'l-Mevt: Ölüm meleği, Azrâil aleyhisselâm.

MENDÛB: Yapılması sevâb olup, yapılmazsa günâh olmayan şeyler. Edeb, müstehâb.

MENKİBE: Meşhur zâtların hayatı, güzel huy ve sözlerini anlatan hikmetli hikâyeler.

Berber, kusura bakmayınız efendim dedi, sizi ücreti mukabilinde tıraş ediyorum. Ama bu genç Allah rızası için istedi, Allah için olan işler önceliklidir ve bir bedeli yoktur, yâni Allah için olan işin bedelini kullar ödeyemez ve bilemez dedi.

Berber tıraştan sonra, cebime zorla birkaç altın sokuşturdu, acil ihtiyaçlarını karşılırsın, imkânım bu kadar kusura bakma dedi. Aradan birkaç gün geçti, beklediğim para geldi. Ona bir kese altın götürdüm. Asla alamam dedi ve ekledi, Allah için olan işin bedelini kullar ödeyemez demedim mi ben, var git işine, Allah selâmet versin.

Helâlleşip ondan ayrıldım ama tam kırk senedir ona duâ ediyorum, ona duâ etmeye doyamıyorum, gece kalkıp duâ ediyorum.

MENKİBE: İnci Tanesi

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî hazretleri, Mesnevi 2.ci cildde şöyle bir menkıbe anlatır:

Devletin ileri gelenlerinin de bulunduğu bir kabile, gemi ile hacca gidiyordu. Gemide bir derviş vardı. Bir köşeye çekilmiş uyuyordu.

Seyahat esnasında çok kıymetli bir inci kayboldu, orada bulunan herkes aranırken, birisi dervişi işaretle :

- Bu uyuyan yoksulu da arayalım, dedi. Onu da uyandırdılar:

- Bu gemide çok kıymetli bir inci kayboldu. Herkesi aradık kimsede çıkmadı, seni de arayacağız, mutlaka sen aldın, kurtuluş yoktur. Haydi hurkanı çıkar da arayalım, dediler.

Derviş, gönlü kırık, üzgün bir hâlde:

- Yâ Rabbi! Şu kişiler, bu garip kulunu töhmet altında bırakıyorlar, fermanını eriştir, diye feryad etti.

Dervişin gönlü dertlenir dertlenmez denizin her tarafından yüzlerce balık baş çıkardı. Hepsinin ağzında bir inci vardı, ama ne inci!

Derviş bir kaç tanesini alıp, gemiye attı. Sonra da deniz üzerinde yürüyerek uzaklaşmaya başladı.

Gemidekiler dediler ki:

- Ey kişi, yaptığımızdan pişman olduk, senin kıymetini anlayamadık. Söyle bize, sana bu yüce makamı ne yüzden verdiler?

Derviş dedi ki :

- Allahü teâlânın bir kulunu zan altında bırakmak(!), iftira etmek(!), hor ve hakir bir şey için onu incitmek(!) yüzünden...

MERHABA: “Hoş geldiniz, rahat olunuz” mânâsına bir iltifat ve selâmlaşma sözü.
MESBÛK: Cemâatle namaz kılınırken imâma birinci rek’atte yetişemeyen yani ilk rek’atin rükû’undan sonra imâma uyan kimse. Geri kalan.

MENKİBE: Vesikasız Köşke Oturmak

Bir gün kadıncağızın biri Belh padişahına gelir, (Ben seyyideyim, çoluk çocuğum var, bize kalacak bir ev ver) der. Padişah, (Vesikan var mı?) diye sorunca, kadıncağızın kalbi kırılır, çok üzülür. Sonra bir Mecusi’ye gider. Ona da aynı şeyleri söyler. Mecusi hay hay der. (Hazret-i Muhammed’in torunları gelir de boş çevrilir mi hiç, al sana ev, al sana hizmetçi) der.

Belh padişahı o akşam rüyasında Peygamber efendimizi “sallallahü aleyhi ve sellem” görür, yanında çok güzel köşkler vardır. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem), (Yâ Resûlallah, bu köşkler kimin?) der.

O da, (Müslümanların) buyurur. Belh padişahı, (Ben de Müslümanım) deyince, Resûlullah efendimiz (Vesikan nerede?) buyurur.

Bu rüya üzerine Belh padişahı uyanır. Belh şehrinde o seyyide hanımı arar ve Mecusi’nin evinde bulur. Belh padişahı Mecusi’ye, (Ben ona ev vereceğim) der. Mecusi, “Geçti artık. Ben bu seyyide hanım gelince Müslüman oldum. O gece rüyamda Resûlullahı gördüm. Cennette Müslümanların köşkleri vardı. Peygamberimiz bana, (Bu köşkler Müslümanların, sana vesika sormak yok, geç şu köşke otur) buyurdu. Seni de gördüm ne olmuşsa, saçını başını yoluyor, vesika vesika diye kıvranıp duruyordun. Sabah rüyamı anlattığım hanımum ve çocuklarım da hepsi Müslüman oldular” diye anlattı.

*Kalbini Cennet bağı yap, çeşme-i tevhîd ile,
Ruh bağıçeni gülşen eyle, gonca-i tevhîd ile.*

*Hem mekânsız, hem zamansız, nihâyetsiz yolları,
Kat’ider gönül erbâbı, kuvvet-i tevhîd ile.*

*Her ne kadar, yüz karası, yapıdıysa isyân sende,
Temizlenir her yerin, sâbûn-i tevhîd ile.*

*İns ve Cin âlemlerini, aşarak arşa çıkar,
Kim ki mi’râc eylediyse, cezbe-i tevhîd ile.*

*Ey Niyâzi! Ârif-i billâh gönülden kaldırır,
Yetmiş bin perdeyi hep, bir lem’a-i tevhîd ile.*

MESCİD-İ AKSÂ: Süleymân aleyhisselâm tarafından Kudüs'de yedi yılda binâ edilen, Müslümanların ilk kiblesi, İslâmiyet'te Mescid-i Harâm ve Mescid-i Nebî'den sonra mübârek sayılan üçüncü mescid. Beyt-ül-Mukaddes.

Güzel Huylardan Bazıları

1- ADALET

İyi huyların en üstünü, en şerefliisi adalettir. Hattâ, adalette bütün iyilikler toplanmış gibidir. Adalet, huyları ve hareketleri dîne ve akla uygun olmak demektir. Görünüşü, içi dışı bir olmaktır. Herkesin yanında nasıl ise, yalnız iken öyle olmaktır. İki yüzlü olmamaktır. Adaletten ayrılmayan kimseye “**Adil**” denir. Adil kimse, insanların en iyisidir.

Adalet, birlik, eşitlik demektir. Ölçme, tartma, karşılaştırma işlerinde adaletten ayrılmamalıdır. İşte bunun için, iyiliklerin en üstünü adalet olmuştur. **Adalet, orta yolu tutmak demektir.** Üç yerde adaletin bulunması lâzımdır:

1- Bir malı, bir ni'meti bölerken adalet ile bölmek lâzımdır.

2- İnsanlarla yapılan muamelelerde, alış-verişte adalet lâzımdır.

3- Ceza vermekte adalet lâzımdır. Bir kimse, birisine korku verse, saldırsa, öteki kimseye de öyle yapılması lâzımdır. Fakat, bu karşılığı hükümet yapar. Böyle adalet olunca, herkes korkusuz yaşar. Adalet, korkusuzluk demektir.

İnsanın önce kendine, hareketlerine, vücudunun organlarına adalet yapması lâzımdır. Sahip olduğu gücünü, kuvvetini, her organını niçin yaratıldı ise, o yolda kullanılmalıdır. Dînimizin gösterdiği güzel ahlâktan sapmamalıdır. İnsanlara karşı güzel huylu olmalıdır.

İkinci olarak, çoluk-çocuğuna, komşularına, arkadaşlarına adalet yapması lâzımdır. Adlî makamlar ve hükümet adamları da millete adaletli davranmalıdır. Bunlar kimseye haksızlık etmemelidir. Hak sahiplerinin hakkını korumalıdır.

MENKİBE: Adaletle Bakınız!

İslâm Dîni, baştanbaşa ahlâk ve fazilettir. İslâm Dîninin dostlara ve düşmanlara karşı yapılmasını emrettiği iyilik, adalet, cömertlik, akılları şaşırtacak derecede yüksektir. Ondört asırlık hâdiseler, bunu düşmanlara da, pek iyi göstermiştir. Sayılamayacak kadar çok vesikalardan birisi şöyledir:

Bursa müzesi arşivinde, üçyüz sene öncesine ait bir mahkeme kaydında, diyor ki: “Altıparmakdaki yahudi mahallesi yanında bir arsaya müslümanlar câmi yapıyor. Yahudiler, arsa bizimdir, yapamazsınız dediklerinde, iş mahkemeye düşüyor. Arsanın yahudilere ait olduğu anlaşılarak, mahkeme câminin yıkılmasına, arsanın yahudilere verilmesine karar veriyor ve hüküm yerine getiriliyor.”

Adaletle bakınız!

MESCİD-İ CUM'A: Resûlullah aleyhisselâmın hicrette Kuba köyü ile Medîne-i Münevvere arasındaki Ranona vâdisinde ilk cum'a namazını kıldırıldığı yerde yapılan mescid.

MESCİD-İ HARÂM: Kâ'be-i Muazzama'nın etrâfındaki üstü açık olan câmi.

Adalet Üç Kısma Ayrılır

1- Allahü teâlâyâ kulluk etmektir. Yarattıklarına sonsuz iyiliklerde bulunan Allahü teâlâyâ karşı ibâdet etmek bir borçtur. Böyle bir yaratana şükür etmek elbette lâzımdır. Adalet için, sahibinin hakkını gözetmek icâbeder. Her insanın yaratana karşı borçlu olduğu bu kulluk hakkını ödemesi lâzımdır.

2- İnsanların hakkını gözetmektir. Ana-babaya itâat, âlimlere ve yaşlılara hürmet, emanete vefa göstermek, alıŖ-veriŖ haklarını yerine getirmek, söz verdiği Ŗeyi yerine getirmek lâzımdır.

3- Geçmişlerin haklarını ödemektir. Bu da, onların borçlarını ödemek, vasiyetlerini yerine getirmek, vakıflarını korumak, ölmüşlerin bıraktığı hayrat ve hasenatı yaşatmakla olur.

Adalet yapmamak, zulümdür. En büyük haksızlıktır. Zulüm, adaletin sınırını aşmaktır. Başkasının hakkına saldırmaktır. Zulüm edenler, başkasının malına canına, namusuna zarar verir.

MENKİBE: Ağlayan Çocuk

Hazret-i Ömer'in "radiyallahü anh" Halifeliği (Devlet Başkanlığı) zamanıydı. Başkent Medîne'ye yabancı bir kervan geldi. Develerini yıkıp, konakladılar... Halife her zaman olduğu gibi, gece Ŗehri dolaŖmaya çıktı. Yolda, Eshâb'dan (Sevgili Peygamberimizin arkadaşlarından) Hazret-i Abdurrahman'a "radiyallahü anh" rastladı. Ona dedi ki:

- Ey Avf'ın oğlu! Gel, seninle bu gece misâfirimiz olan kervanı bekleyelim. Onlar rahat uyusunlar. Çünkü yorgundurlar. Canları ve malları herhangi bir zarara uğramasın!...

Hazret-i Ömer bu teklifte bulununca, Hazret-i Abdurrahman da seve seve kabul etti. Birlikte kervanın etrafında göz-kulak olmaya başladılar. O sırada yakındaki bir evden çocuk ağlaması işitildi. Çocuğun sesi kesilmediği için, Halife evin kapısına gitti. İçeride bulunanlara, "Küçüğü susturmalarını rica" etti. Sonra dönüp geldi. Gece boyunca, çocuğun sesi işitildikçe, birkaç kere daha evin kapısına gitti. Çocuğun ihtiyacını gidermelerini söyledi. Fakat çocuğun ağlaması bir türlü dinmiyordu. Seher vakti olunca, Hazret-i Ömer son defa oraya gitti. Çocuğun annesine:

- Sen ne biçim anasın! Bütün gece evlâdını ağlattın. Belli ki, açtı! diye çıkıştı. Kadıncağız cevap verdi:

- Hâlimi anlamadan niçin beni azarlıyorsun?

Hazret-i Ömer; kendini tanıtmadan sordu:

MESCİD-İ NEBİ: Resûlullah aleyhisselâmın Medîne-i Münevvere'de inşâ ettiği mescid. **MESH:** El ile sıvazlama, yaş eli sürme. Abdestte, mest üzerine ve bir uzva meselâ sakala, başa, kulaklara, enseye veya yaraya, eğer zarar verirse sargıya ıslak eli sürme.

- *Hâline ne olmuş?*
- *Çocuğu süttten kesmiştim.*
- *Süütün yoksa başka şeyler yedirseydin.*
- *Evde onun yiyeceği bir şey yok ki, biz çok fakiriz...*
- *Çocuğun kaç yaşında?*
- *Daha yaşını doldurmadı.*

İşte bu cevap üzerine Hazret-i Ömer öfkeleni.

- *Peki niçin bu kadar küçük bir yavruyu süttten kestini?*

Kadıncağz içini çekti:

- Halifemiz Hazret-i Ömer'e Cenâb-ı Hak inşaflar versin. Çocuklar süttten kesilmeyince, bizim gibi bir fakire nafaka vermez. Fakirlik maaşı bağlamaz. Onun için yavrumu erkenden süttten kestini.

Bunun üzerine Halife ağlayarak mescide girdi. Gözyaşları yüzünden namazı zorla kaldırdı. Selâm verdikten sonra cemâate döndü. Gene ağlayarak:

- Sizin Ömer'inize yazıklar olsun!. Sizin Ömer'inize yazıklar olsun! diyerek kendini suçladı.

Sonra bütün Medîne halkına, tellallar (haberciler) çıkarttı. Onlar da bildirdiler ki:

- Hangi Müslümanın oğlu veya kızı dünyaya gelirse, hemen Halifeye bildirsin. Beytülmal'dan (hazineden) nafaka (maaş) verilecektir. Hiç kimse nafaka yüzünden evladını vaktinden önce süttten kesmesin!..

O günden sonra artık Medîne'de, açlık sebebiyle ağlayan çocuk sesi işitilmedi.

Bu hâdiseden epeyce zaman sonra Medîne'de ktlık baş gösterdi. Hazret-i Ömer, hemen bir deve kestirdi ve "Etini fakirlere dağıtın!" diye emretti. Görevli, etlerin güzel bir parçasını da Hazret-i Ömer'e ayırdı. Yemek zamanı olunca, iyice pişirip Halifenin önüne getirdi. Hazret-i Ömer hayretle sordu:

- Bu yemek neredendir?

- Efendim, kesilmesini emir buyurduğunuz deveden size düşen paydır...

Hazret-i Peygamberin Sevgilisi koskoca halife Hazret-i Ömer'in "radıyallahü anh" rengi değışti:

- Devenin iyi yerlerini kendisi yiyip, artanı fakirlere vermek çok kötü bir şeydir, dedi. Hemen bu yemeği kaldır ve çoluk çocuk sahibi, fakir bir aileye götür.

Az sonra önüne gelen "kuru arpa ekmeği ile zeytinyağını "Bismillahirrahmânirrahîm" diyerek afiyetle ve gönül rahatlığıyla yedi.

İşte bu yüzden bütün âlimler fikir birliği etmişlerdir ki:

"Hazret-i Ömerin adaleti, kendinden önce ve sonrakilerden daha büyüktür."

MEST: Abdest alırken üzerine mesh edilen, topuklarla birlikte ayakları örten, kısa konçlu, deriden yapılmış hafif ve yumuşak ayakkabı.

MEŞAKKAT: Zorluk, güçlük, sıkıntı, zahmet.

MENKİBE: Adaleti Seviyordu

Endülüs Emevi hükümdarlarından İkinci Hakem, adaleti seven bir hükümdardı. Adaleti sevmekle ve yerine getirmekte ondan geri kalmayan bir kadısı da vardı. Bunun adı, Kadı Beşir'di.

Hükümdar, bahçesine büyük bir köşk yaptırmak istedi. Fakat arsası yetmiyor, fakir bir kadına ait bir tarlayı da almak gerekiyordu. Kadın tarlasını vermek istemedi. Fakat zorla alıp, köşkü onun tarlasına uzattılar. Köşk bitmişti. Kadın, Kadı Beşir'e gitti. Durumu bildirip şikâyetinde bulundu. Kadı, kadına:

- Hiç meraklanma, ben bunu düzeltirim, dedi.

Kadı Beşir, bir eşek alıp üzerine boş bir torba koyarak yeni köşkün önüne gitti. Hakem pencerede oturuyordu. Kadı:

- Ey hükümdarım, diye seslendi, bu torbayı şuradan toprakla doldurur musun?

Hakem, Kadı'nın gizli bir gayesi olduğunu anlayarak aşağıya indi, torbayı toprakla doldurdu. Kadı:

- Hele şu torbayı kaldır da eşeğe yükleyelim.

Hükümdar uzun uzun zorlandı, torbayı kaldıramadı. Bunun üzerine Kadı şöyle dedi:

- Ey hükümdar, bu torbadaki toprak, fakir kadından zorla aldığın şu tarlanın ancak çok küçük bir bölümüdür. Sen bunu kaldıramıyorsun! Peki, yarın âhirette, o koskoca tarlanın yükünü ve günâhını nasıl kaldıracaksın?

Bundan sonra tarla, köşkle beraber kadına verildi.

MENKİBE: Düşmanını Bile Affetti

Hazret-i Ömer devrinde Müslümanlar, İran içlerine kadar İslâmiyeti yaydılar.

O sırada Tüster şehri, Müslüman Mücahidlere teslim olmamak için çok direndi. Fakat sonunda meşhur kumandanları Hürmüz, her şeyin bitmek üzere olduğunu farketti. İslâm Başkumandanına bir teklifte bulundu:

- Eğer beni "Sağ olarak" Halifenizin huzuruna götürürseniz, şehri teslim ederim! dedi.

Teklifi kabul edildi. Tüster şehri teslim alındı.

Hürmüz de, ganimetlerle (savaş kazançlarıyla) birlikte; Halife'ye yollandı. O'nu ve ganimetleri götüren, Hazret-i Enes bin Mâlik ve bir arkadaşıydı.

Medineye giderken, Hürmüz'e en süslü ve yaldızlı elbiseleri giydirdiler. Sokaklardan geçirilirken Müslümanlar hem şükrediyor, hem de ibret alıyorlardı.

Nihayet Hazret-i Ömer'in huzuruna vardılar. Enes Bin Mâlik hazretleri, kısaca vaziyeti arzetti. Ganimetleri takdim etti (sundu.)

MEŞVERET: Akli, fikri kuvvetli, ileriye gören kimse ile bir konu üzerinde fikir alışverişinde bulunma; danışma.
METÂNET: Sağlamlık, dayanıklı olma. Dinin emirlerini korumadaki kararlılık.

Halife komutana:

- *Konuş bakalım... Bize ne söyleyeceksin? dedi.*

Hürmüz:

- *Ölecek miyim, kalacak mıyım? diye mırıldandı.*

Oradakiler hayretle “ne demek istiyorsun?..” gibilerden, yüzüne bakınca:

- *Çünkü öleceksem başka, kalacaksam başka türlü konuşacağım, dedi.*

O zaman Hazret-i Ömer:

- *Konuş sana zarar gelmez, buyurdu. Tüster şehrinin mağrur kumandanı ferahladı ve şunları söyledi:*

- *Ey büyük halife! Cenâb-ı Hak, siz Araplar ile biz İranlı'ları, serbest bıraktığı günlerde, bizler bazılarını “köle” olarak kullanıyorduk. Sizleri öldürüyor ve mallarınızı zorla elinizden alıyorduk... Ne zaman ki Yüce Allah size, “Peygamber Muhammed aleyhisselâm” yolladı. Sizinle beraber oldu; işte o zaman bizim üstünlüğümüz sona erdi.*

Bu sözleri duyan Halife, biraz düşündü. Sonra arkadaşına danıştı.

- *O’nu ne yapalım? Ne tavsiye edersin?*

Hazret-i Enes cevap verdi:

- *Ey Mü'minlerin Emiri! O’nu öldürmenizi tavsiye etmem. Çünkü arkasında, büyük bir düşman kalabalığı bıraktı. Belki galeyana gelirler de, tekrar Müslümanlara saldırırlar.*

Hazret-i Ömer:

- *Fakat onlar Resûlullah'ın en kıymetli arkadaşlarını (Eshâbını) şehid ettiler. Ben de O’nu sağ bırakmaktan utanıyorum! diye söylendi.*

O zaman Hazret-i Enes, şunları ilâve etti:

- *Fakat yâ Ömer! O’nu öldürmemen gerekir. Çünkü “Konuş! Sana zarar gelmez...” demiştiniz...*

Halife bunun üzerine:

- *Sana herhâlde bir şeyler verdi ki, böyle konuşuyorsun! diye çıkıştı. Sonra da:*

- *O adamın sana bir şey vermediğine dair, şahit isterim. Yoksa ondan önce, gerekeni sana yapacağım, dedi.*

Hazret-i Ömer'in şakası olmadığını bilen Hazret-i Enes, çıkıp şahit aradı. İran seferine katılan sahâbelerden yolda rastladığı Zübeyr bin Avvam hazretleri kendisini dinledi. Sonra da Halîfeye gelip, şahitlik etti. Hazret-i Zübeyr Sevgili Peygamberimizin halasının oğlu ve “Cennetle müjdelenmiş on büyük Müslümandan” biri idi. O'nun şahitliği sayesinde Hürmüz'ün hayatı kurtuldu.

Bir müddet sonra O da Müslüman oldu. Bunun üzerine Hazret-i Ömer, eski “Can düşmanına” bile maaş bağladı. Çünkü “İslâm Adaleti” bunu gerektiriyordu.

MEVHÛM: Var olmadığı hâlde varmış gibi görünen. Hayâlî, zihinde kurulmuş olan.
MEVLÂ: Yardımcı ve koruyucu olan Allahü teâlâ. Sevgili, sevilen.
Köle ve câriyenin sâhibi, efendisi. Kölesini âzâd etmiş olan kimse.

2- İNSANLARLA İYİ GEÇİNMEK

Allahü teâlânın emirlerini yapmak ve yasaklarından kaçmak icâp ettiği gibi, insanların haklarını ödemek ve onlarla iyi geçinmek de icâp eder. Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîfde şöyle buyurdu: **(İslâmiyet, Allahü teâlânın emirlerini büyük bilmek ve onun yarattıklarına acımadır.)** Hadîs-i şerîf, Allah hakkını ve kul hakkını yerine getirmek icâp ettiğini göstermektedir. Bu iki haktan, yalnız birini gözetmek kusur olur. İnsanlarla iyi geçinmek vâcibdir. Allahü teâlânın emridir, insanlara karşı güzel ahlâklı olmak, iyilik ve adalet üzere olup, hep kendini düşünmemek lâzımdır.

Peygamber efendimize güzel ahlâk sorulduğunda buyurdu ki: **(Sana vermeyene vermen, sana gelmiyene gitmen ve sana zulmedeni affetmendir.)**

Hazret-i Alînin oğlu Muhammed bin Hanefîyye “radıyallahü anh” şöyle bildirdi: “İnsanlarla iyi geçinmeyen akıllı değildir.”

Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki, **(Bir müslümana ikram eden, Allahü teâlâyâ ikram etmiş gibidir.)**

İslâm âlimlerinden Yusuf bin Esbat’a sordular:

- Tevâzu göstermenin, alçak gönüllü davranmanın gayesi nedir?
- Evden çıktığında, rastladığın herkesin kendinden iyi olduğunu görmendir.

Din kardeşine güler yüzlü, tatlı sözlü, açık elli, sabırlı, kibirsiz muamele etmelidir. Her özrünü kabul etmelidir.

Evlîyânın büyüklerinden Hasan-ı Basrî hazretleri buyurdu ki: “Rastladığın kimse yaşça senden büyükse, de ki: (Bu zât benden büyük olduğu için, dîne daha çok hizmet etmiştir.) Eğer yaşça senden küçüğe rastlarsan; (Bu daha küçük, ben bundan çok günâh işledim, o hâlde bu, benden iyidir.) demelisin. Akranına rastlarsan, (Ben kendi kabahatlerimi biliyorum. Bununkini bilmiyorum. O hâlde bu, benden iyidir.) şeklinde düşünmelisin!”

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki:

(Müslüman yaşlılara hürmet ve ikram, Allahü teâlâyâ saygıdandır.)

(Büyüklerimizi saymayan, küçüklerimize acımayan bizden değildir.)

3- DOĞRULUK

Bütün iş ve davranışlarda dînimizin emirlerine uymakla hâsıl olan güzel ahlâktan biri de doğruluktur. Doğruluk, insanların söz, iş ve davranışlarda dürüst olmasıdır. Özü ve sözü doğru olan insanlar, güvenilir ve sevilen kimselerdir. İnsan niyetinde, ibâdetlerinde, iş ve davranışlarında doğru olmalı ve bundan hiç ayrılmamalıdır.

MEVKİF: Durak, durulacak yer. Arasât meydanı, mahşer yeri.

MEVLÂNÂ: Efendimiz, büyüğümüz, mevlâmız mânâsında büyüklere karşı kullanılan hürmet sözü. Celâleddîn Rûmî, Hâlid Bağdâdî gibi tasavvuf büyüklerinin lakabı.

Doğruluk, dînimizin emrettiği ve her müslümanda bulunmasını istediği güzel huylardandır. Sevgili Peygamberimiz doğru olan kimselerin dünyada ve âhirette kurtuluşa ereceklerini bildirmiştir. Bir gün, Eshâb-ı kirâmdan biri Peygamber efendimize: (Yâ Resûlallah, bana İslâma dair bir söz söyleyin ki, o hususta sizden başka hiçbir kimseden sormaya ihtiyacım kalmasın!) deyince; sevgili Peygamberimiz şöyle buyurdu: **(Allah’a inandım de, sonra dosdoğru ol!)** Bir hadîs-i şerifte de şöyle buyruldu: **(Doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de Cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında Sıddıklar (doğrular) derecesine kavuşur.)**

Doğruluğun aksi yalancılıktır. Olgun ve tam bir müslüman, yalandan uzak olup, doğruluk ile ahlâklanması lâzımdır.

Doğruluk İle Ahlâklanmak İçin Dikkat Edilecek Hususlar

Doğruluk ile ahlâklanmak için şu hususlara dikkat etmelidir:

- 1- Doğru ve sağlam bir niyete sahip olmalıdır.
- 2- Doğru sözlü olmalıdır.
- 3- Dîne ait bütün işlerde doğru olmak lâzımdır.
- 4- Verdiği sözde durmalıdır.
- 5- Her işinde doğru olmalıdır.

Doğru insanların bulunduğu cemiyet, düzenli ve huzurlu olur. Böyle bir toplumda kötülükler azalır, insanlar rahat ve mutlu olur.

MENKİBE: Yalan Söylemeyen Çocuk

Seyyid Abdülkadir Geylânî hazretleri küçük yaşta iken, bir arefe günü çift sürmek için tarlaya gitti. Bir öküzün kuyruğuna tutunup ardından giderek oynuyordu. O anda bir ses işitti:

“Ey Abdülkadir! Sen bunun için yaratılmadın ve bunlarla emrolunmadın.”

Bu ses, Abdülkadir Geylânî hazretlerini korkuttu. Eve gelince dama çıktı. Hacıları gördü. Arafat’ta vakfeye durmuşlardı.

- Anneciğim! Bana izin ver de Bağdat’a gidip, ilim öğreneyim. Sâlihleri, evliyâyı ziyaret edeyim.

Annesi de dedi ki:

- Ey benim gözümün nûru ve gönlümün tacı evladım, Abdülkadir’im! Senin ayrılığına dayanamam. Sensiz ben ne yaparım? Bu bakımdan müsâade edemiyorum.

Abdülkadir-i Geylânî Hazretleri, tarlada olan bitenleri anlattı. Annesi ağladı. Kalkıp babasından miras kalan 80 altını alıp, kırkını kardeşine ayırdı. Kırkını da bir

MEVLİD: Dünyâya gelme. Doğum yeri ve zamânı. Peygamber efendimizin dünyâya gelişini, mi'râcını ve mübârek hayâtını anlatan manzum eser.

MEZHEB: Gidilen, tâkib edilen yol. Mutlak bir müctehîdin çıkardığı dini hükümler.

keseye koydu ve keseği elbisesinin koltuğuna dikti. Sonra oğlunun gözlerinin içine bakarak dedi ki:

- Ey benim gözümün nûru ve gönümün tacı evlâdım, Abdülkâdir 'im! Hak teâlânın rızâsı için olmasaydı katiyyen bırakmazdım. Huzur ve esenlik içinde sefere çık! Yolun açık olsun! Seninle belki ebedi olarak ayrılıyor. Sana son olarak nasihatim şudur ki: "Eğer beni memnun etmek istiyorsan, hiçbir zaman yalan söyleme, doğruluktan asla ayrılm! Allahü teâlâ her zaman ve her yerde doğrularla beraberdir."

Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri annesine söz verdi ve ağlayarak elini öptü. Bağdat'a gitmek üzere bulunan bir kervana rast geldi ve aralarına katıldı. Hemadan'ı geçmişlerdi. Bir müddet yol aldılar. Arz-ı Tetrenk denilen mahalle geldiklerinde kervanda bir bağırıp, çağırma koptu. Önlerine aniden bir sürü eşkiyâ çıkıp kervana saldırdılar. Bir anda sandıklar yere yıkıldı. Eşyalar yağma edilmeğe başlandı. Eşkiyâlar, kervandakilere birer birer sual edip üzerlerinde her ne buldularsa aldılar. Sıra Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerine geldi. Eşkiyâlardan biri latife olsun diye bunu önüne çekip sordu:

- Fakir çocuk, söyle bakalım senin neyin var?

- Üzerimde yalnız 40 altınım var.

Eşkiyâ inanmamıştı. Bırakıp gitti, ikinci bir harami sual edip, o da aynı cevabı alınca vaziyeti reislerine bildirdiler. "Bu çocuk 40 altınım var" diyor dediler. Bu defa da reisleri sordu:

- Senin üzerinde ne var?

- Hırkamda dikili 40 altınım var. Reisleri adamlarına dönerek dedi ki:

- Açın bakın, bakalım!

Adamları üstünü aradılar, içinde 40 altın bulunan keseği bulup reislerine verdiler. Eşkiyâ reisi hayretle sordu:

- Peki evlât, sen neden üzerinde altın olduğunu söyledin?

Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri dedi ki:

- Ben evden ayrılırken anneme asla yalan söylemeyeceğime söz vermiştim, 40 altın için sözümü bozar mıyım?

Bu sözleri duyup hakikate şahit olan eşkiyâ başının gözleri yaşardı. Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin hakikat dolu gözlerine bakıp onunla kendi yaşını ölçtü. Kendisinin bu yaşa kadar nice hiyanet ve zulümler işlediğini, bir gün Hakka yönelmediğini acı acı düşündü ve o güne kadar yaptıklarından pişman olup, ellerini başına vurarak şöyle haykırdı:

- Eyvah! Biz de Allahü teâlâyâ söz vermiştik. Bunca zamandır şeytana uyup ahdimizi bozduk. Fenalık yaptık. Yarın Hak huzurunda acaba bizim hâlimiz ne olacak?

Mezheb İmâmı: Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde açıkça bildirilmiş olan dini bilgileri, Eshâb-ı kirâmdan işiterek veya nakl ile toplayan, açıkça bildirilmemişleri de, koyduğu usûllere göre açıkça bildirilmiş olanlara benzeterek çıkaran derin âlim, mutlak müctehîd.

Sonra arkadaşlarına dönerek dedi ki:

- Ey arkadaşlarım! Bana bakınız, beni dinleyiniz! Ben, bunca senedir Hak teâlâyâ karşı olan ahdimi bozdum. O'na isyan ettim, içimden gelen bir pişmanlıkla bütün günâhlarıma tövbe ile Rabbimin yoluna iltica ediyorum. Bundan böyle inşaallah, Hak teâlânın razı ve hoşnut olmadığı bir şeyi yapmıyacağım.

Reislerine pek ziyade bağlı olan eşkiyâlar hep bir ağızdan dediler ki:

- Efendimiz, reisimiz! Biz de sizden ayrılmayız. Eşkiyâlıkta reisimizdin, hidâyette de reisimiz ol!

Bunun üzerine kervan ehlerinden ne alınmışsa sahiplerine iade edildi. Bir sürü eşkiyâ Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin önünde tövbe etti. Kendisi tekrar yoluna devam ederek Bağdat'a vardı.

MENKİBE: Dirilen Şehid

Peygamber efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", şehidliğin üstünlüklerini anlatıyorlardı. Buyurdular ki: "Kiyâmet gününde şehidler, mahşer yerine gelirken orada bulunan Peygamberler ayağa kalkarlar. Onlar; çocukları, akraba ve dostlarından 70.000 kişiye şefâ'at ederler (Cehennemden kurtulmaları için vesile olurlar.)"

Bu sözleri işiten "Nevfel" ismindeki sahâbe, iki oğlu ile hanımını oraya getirdi.

- Yâ Resûlallah! Bir duâ etmek istiyorum. Siz de "âmîn" der misiniz? diye sordu.

Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz kabul ettiler. Bunun üzerine Nevfel:

- Yâ Rabbi, Nevfel kuluna, "şehidlik" nasib eyle!.. duâsında bulundu.

Hazret-i Ali'nin bildirdiğine göre; ilk Gazâ'da (savaşta) Nevfel, gerçekten şehid oldu...

Gazâdan sonra Allahın Resûlü ve arkadaşları Medîne'ye dönüyorlardı.

Kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar, karşılamaya çıktılar. Hepsi sevinç içindeydiler. Hazret-i Nevfel'in hanımı, çocukları ve ihtiyar annesi de karşılayıcılar arasındaydı.

- Gazânız mübârek olsun Yâ Resûlallah Nevfel'in hâli nicedir?... diye sordular.

Merhametli efendimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" gözleri nemlendi. Şehidlik haberini vermeğe mübârek kalbleri dayanamadı. Elleriyle arka tarafı işaret buyurup, geçtiler.

Arkadan Hazret-i Ali "radiyallahü anh" geliyordu. Nevfel'in yakınları, O'na sordular.. "Allah'ın Arslanı" yanında yürüyen Hazret-i Ammar'a:

- Şehidlik haberini ben de veremiyeceğim. Yürü gidelim dedi.

Eliyle arka tarafı işaret etti.

Sonra Hazret-i Ömer "radiyallahü anh" geliyordu. Hazret-i Ömer de, aynı

Mezheb Taklidi: Müctehid olmayan müslümanların, amellerini bir müctehidin mezhebine tâbi olarak yapması. Kendi mezhebinde bir işi yapmada zaruret veya güçlük bulunduğu, bu işi diğer mezheplerden birinin şartlarına uyarak yapma.

şekilde hareket etmek zorunda kaldı...

Daha sonraki Hazret-i Osman “radiyallahü anh” da başka türlü yapamadı. Eliyle, arka tarafı işaret edip, geçti...

En sonra gelen Ebû Bekir “radiyallahü anh” hazretleriydi. Yanında “Muâz bin Cebel “radiyallahü anh” bulunuyordu. Geride Hazret-i Ebû Bekir’den başka kimse kalmamıştı.

Hazret-i Nevfel’in “radiyallahü anh” yakınları son ümitle, Sevgili Peygamberimizin en aziz arkadaşına yaklaştılar. Aynı şeyleri sordular.

Hazret-i Ebû Bekir kendi kendine düşündü:

“Yâ Rabbî!... Ne kadar zor durumdayım. Eğer doğru söylersem, mahzun kalbleri, daha fazla üzmüş olacağım. Bunu yapmaktan, Sevgili Peygamberimiz bile çekindiler... O’na nasıl, aykırı davranabilirim. Fakat yalan da söyleyemem. Sen bana öyle bir şey ilham et ki, bu gariblerin yüreği, daha fazla yanmasın Allahım!”

Peygamber efendimizin doğru sözlü dostu “Siddîk” bütün kalbiyle,

- Yâ Allah..! Yâ Nevfel...! diye bir ah çekti.

İşte o sırada, yaydan fırlamış ok gibi “bir atlı” yıldırım hızıyla yanlarına yetişti.

- Buyur yâ “Siddîk”... Beni mi çağırдың. Ey Allah Resûlünün sevgilisi? diye sordu. Bu atlı Nevfel’den başkası değildi.

Bütün Eshâb-ı kirâm, hayrette kaldılar.

Sonra Cebrâil aleyhisselâm isimli melek göründü. Peygamber efendimize şunları söyledi.

- Yâ Resûlallah... Hak teâlânın selâmı var... (Eğer Peygamberin mağara arkadaşı Siddîk, bir kere daha “ALLAH” deseydi; “Yüceliğim” hakkı için, bütün şehidleri diriltirdim. Çünkü, Ebû Bekir adlı kulum; cahiliye devrinde, İslâmiyetten önce bile hiç yalan söylememiştir) buyurdu.

Ebû Bekir’in yalancı çıkarılmaması için, Hazret-i Nevfel’i Cenâb-ı Hak diriltti... Nevfel bundan sonra, nice yıllar daha yaşadı.

Nihayet duâsı kabul olundu. “Yemâme” cenginde şehidlik şerbetini içti.

4- SÖZÜNDE DURMAK

Herhangi bir konuda verilen sözün yerine getirilmesi güzel bir huydur. Sözünde durmak, insanın şerefini artıran iyi alışkanlıkların en başında gelmektedir. Sözünde durmamak, çok çirkin bir harekettir. Müslümanlara yakışmayan en kötü bir davranıştır. Verilen sözde durulmaması, Allahü teâlânın ve kullarının hakkını çiğnemek olur. İnsanlar arasındaki davranışlarda, alış-veriş ve sözleşmelerde sözünde durmak, Allahü teâlânın emridir. Kur’ân-ı kerîmde, **(Verdiğiniz sözleri yerine getiriniz!**

MEZHESBİS: Ehl-i sünnetin dört hak mezhebini kabul etmeyen ve dinî meselelerde kendi anlayışına göre hüküm çıkarıp, buna göre amel eden veya böyle birine uyan.
MEZİ: Erkekten şehvetlenince gelen beyaz, şeffâf, kokusuz, yapışkan sıvı.

Çünkü verdiğiniz sözlerden sorumlusunuz!) buyuruldu. Nitekim Sevgili Peygamberimiz de, (Söz vermek borç gibidir) buyurdu.

Peygamberlerden İsmail aleyhisselâm, birisine bir yerde buluşmak için söz vermişti. Söz verdiği yere gidip üç gün bekledi. O şahıs hiç gelmedi. Buna rağmen yerinden ayrılmamıştı. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde Meryem sûresi 54. âyetinde O'nu överek meâlen, **(O va'dinde, sözünde sâdıktı)** buyurdu.

Sözünde durmak büyük bir fazilettir. İnsanın şerefini, üstünlüğünü arttırır. Verilen sözden dönmek ise büyük bir günâh ve münafıklık alametidir. Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyuruyor ki, **(Münafıklık alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz. Kendisine bir şey emanet edildiğinde hiyanet eder.)**

Müslüman verdiği sözleri, yaptığı anlaşmaları yerine getirmelidir. Yapamayacağı şeyleri söz vermemelidir. Bunun için Peygamber efendimizin şu tavsiyesini hiç unutmamalıyız:

(Din kardeşinle münakaşa yapma. Ona söz verip de, sözünden dönme!)

MENKİBE: Onlar Böyleydi

Birgün müslümanların halifesi Hazret-i Ömer, eshâbın ileri gelenleriyle oturmuş sohbet ediyordu. Tam bu sırada iki genç huzuruna girdi. Kollarından sınımsız tuttukları yakışıklı, mert tavırlı ve temiz giyinmiş bir genci Emir-ül mü'minine getirmişlerdi. Geliş sebeplerini şöyle anlattılar:

- Biz iki kardeşiz. Babamız bugün bahçede dolaşmakta iken bu genç tarafından öldürüldü. Hakkın yerine getirilmesi için size getirdik.

Hazret-i Ömer gence sordu:

- İştittin, ne cevap vereceksin?

Delikanlı büyük bir vakar ve sükunet içinde şu cevabı verdi:

- Ey mü'minlerin emiri! Bu iki genç doğru söylüyor. Fakat izin verirseniz, hâdiseyi bir de ben anlatayım. O zaman, ne emir buyurursanız adalet ondadır. Ben çölde yaşayan bir kişiyim. Ailemi almış buralara gelmeye gelmiştim. Tuttuğumuz yol, bahçelerin arasından geçiyordu. Yanımda atlarım ve kısraklarım vardı, içlerinde çok asil bir at vardı. Bahçelerden birinin duvarından sarkmış bir dalı kopardı. Derhâl atı tutup çektim. Bu sırada duvar kenarında bir ihtiyarın öfkeli öfkeli gelmekte olduğunu gördüm. Elinde bir taş vardı. Taşı ata doğru attı. Gözüm bakmağa bile kıyamadığı o güzel hayvan da bir tarafa yığılıverdi ve öldü. Hemen taşı alıp bende o adama attım. Eceli gelmiş, bir feryatla o da can verdi. Kaçmak istemedim değil, fakat bu delikanlılar benden atik davrandılar. Tutup işte huzurunuzda getirdiler.

MEZİYYET: İyilik; üstünlük. Üstün vasıf.
MİHRÂB: Câmî ve mescidlerin kible duvarı içinde bulunan oyuk kısım, imâmın namaz kıldırıldığı yer. Bir mekânın şerefli yeri.

Hazret-i Ömer buyurdu ki:

- *Cinayetini itiraf ettin sana kısâs lâzım geldi. Bu cezayı yerine getirmemiz lâzım olur.*

Delikanlı aynı sükunetle şöyle cevap verdi:

- *Madem ki, dînimizin hükmü budur; Halîfemizin emrine itâat gerekir. Emre, boynum kıldan incedir; ölüme hemen hazırım. Fakat benim küçük bir kardeşim var. Ölen babamız ona hayli mal, para ayırmış ve “Oğlum, şunlar kardeşinindir ve büyüyünceye kadar bunun muhafazası sana aittir” demişti. Ben bu paraları bir yere sakladım, benden başkası yerini bilmez. Eğer şimdi kısâs yerine getirilirse, o para ortada kalır. Yetim hakkı zayi olur. Fakat üç gün müsâade buyurursanız, gider o emaneti emniyetli bir adama teslim ettikten sonra döner gelir, nefsimi size teslim ederim. Bu hususta bana kefil de bulunur.*

Hazret-i Ömer, bir müddet düşündükten sonra:

- *Kim bu gence kefil olur? buyurdu.*

Genç, bir an orada bulunanlara dikkatle baktı. Sonra Ebû Zer hazretlerini göstererek:

- *İşte bu zât! dedi.*

- *Ey Ebû Zer, kefil olur musun?*

- *Evet üç güne kadar döneceğine kefilim, cevabını verdi.*

Kadrinin yüksekliği ile Eshâb-ı kirâm arasında bile imtiyazlı bir mevki olan Ebû Zer hazretlerinin kefaleti davacılar için de kâfi idi. Aradan üç gün geçti. Mühlet bitmek üzereydi. Davacı gençler gelmişlerdi. Ebû Zer de hazırды. Fakat delikanlı ortada yoktu. Davacı gençler:

- *Ey Ebû Zer, kefalet ettiğin şahıs nerede? Hiç giden gelir mi? Bizse, sen nezrini ifa etmedikçe yerimizden kılmıdamayız dediler.*

- *Daha vakit var, hele müddet bitsin.. Delikanlı dönmediği takdirde Allah hakkı için kefalet hükmünün icrasına hazırım, dedi.*

Hazret-i Ömer ise:

- *Delikanlı gelmezse Dînimizin hükmünü elbette infaz ederim, uygulayım, buyurdu.*

Nihayet vakit dolmuş, Eshâbın hayret ve heyecanı son dereceyi bulmuştu. Tam bu sırada delikanlı çıkageldi. Yüzünden ter taneleri dökülüyordu.

- *Yetimi dayısına teslim ettim, ona paraların bulunduğu yeri gösterdim ve ancak gelebildim. Görüyorsunuz hava çok sıcak ve yerimiz hayli uzaktır.*

Eshâb-ı kirâm, delikanlının sözünde durmasına hayran kaldılar ve bunu kendisine açıkladılar. Delikanlı:

- *Mert olan hakiki Müslüman sözünde durur, diye cevap verdi. Kim ölümden kur-*

MİFTÂH: Anahtar.

MİKÂİL aleyhisselâm: Dört büyük melekten biri. Rızık gönderilmek, ucuzluk, pahalılık, kıtlık, bolluk, ferah ve huzur getirmek ve her maddeyi hareket ettirmekle görevli melek.

tulur. Dünyada sözünde duran kalmadı sözünü söyletir miyim hiç?

Mertliğin bu kadar parlak bir örneğini veren delikanlının ailesi ve kabilesi hakkında, Ebû Zer hazretlerinden bilgi soruldu. O büyük sahâbî şu cevabı verdi:

- Ben delikanlıyı tanımam, Halifemizin huzurunda ve birçok Eshâb-ı kirâm arasında yaptığı teklifi reddetmeyi müürüvete, insanlığa uygun bulmadım. Âlemde fazilet, iyilik kalmamış mı denilsin?"

Davacı gençler de, o dakikada davalarından vazgeçtiler. Devlet hazinesinden babalarının diyeti verilmek istenildiği zaman da;

- Biz dünyada kerem sahipleri, cömertler kalmadı denilmemek için, sırf Allah rızası için davamızdan vazgeçtik, dediler.

MENKİBE: Söz Vermişti

Abdullah bin Mübârek hazretleri anlatır:

Bir ateşperest ile çalışıyorduk. Namaz vakti gelince dedim ki:

- Namaz kılarken, bana ilişmeyeceğine dair söz verir misin?

- Veririm.

Bunun üzerine namaz vaktinde rahatça bir namaz kıldım. Sonra ateşperest olan o şahsın ibâdet zamanı gelmişti.

- Şimdi sıra bende, ben ibâdet ederken, bana ilişmeyeceğine söz ver bakalım.

- Olur sana ilişmem... Rahatça ibâdetini yapabilirsin.

Fakat ateşperest ateşe tapmak üzere secdeye varınca, hemen üzerine atıldım. Sözümde durmadım. Şöyle bir ses duydum. (Söz verdiğin zaman ahdini yerine getir) bunun üzerine adama ilişmeden geri çekildim. Sonra adam ibâdetini bitirdiğinde bana sordu:

- Evvelâ hücum ettin. Sonra niye vazgeçtin?...

- Allah'dan başkasına secde ettiğin zaman, dayanamadım, üzerine atıldım. Seni öldürmek istiyordum. Fakat tam o anda:

- (Söz verdiğin zaman, ahdini yerine getir) diyen bir ses, beni o teşebbüsümden alıkoydu.

Bundan sonra mecusî:

- Şimdi inandım ki, asıl ve gerçek ilâh, senin Rabbindir. Kendi düşmanı için dostunu bile azarlıyor. İşte huzurunda müslüman oluyorum diyerek kelime-i şehâdet getirdi.

Kendi elinle bozuyorsun kendini!

Yoksa, Hâlık güzel yaratmıştı seni.

MİKÂT: Hac ve umre için gelenlerin ihrâma girdikleri mevki, yer.
MİNÂRE: Câmilerde, müezzinlerin çıkıp ezân okuduğu bir veya birkaç şerefeli yüksek, ince, zarif genellikle taş yapıli kule.

5- CÖMERTLİK

Cömertlik parayı, malı, hayırlı, iyi yerlere dağıtmaktan lezzet almaktır, İslâmiyetin emrettiği yerlere seve seve vermektir, iyi huyların en yükseklerinden olup âyet-i kerîmelerle ve hadîs-i şerîflerle övülmüştür.

Cömertlik kişinin kötü ahlâklarını göstermez. Cimrilik kişinin iyi ahlâklarını göstermez.

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, insanların en cömerti idi. Bir şey istenip de, yok dediği görülmemiştir. İstenilen şey varsa verir, yoksa cevap vermezdi. O kadar iyilikleri, o kadar ihsânları vardı ki, Rum imparatorları, İran şahları, o kadar ihsân yapamazlardı. Fakat kendisi sıkıntı ile yaşamağı severdi.

Bir gün adamın biri Peygamberimizden bir şey istedi. Yanında bulunan bir koyun sürüsünü adama verdi. Adamcağız kabilesine dönerek, “Geliniz müslüman olunuz. Zira o Peygamber, hiç fakirlikten korkmayan bir kimsedir. Çok hediyelerde bulunuyor” dedi.

Bir defasında Peygamber efendimiz eline geçen doksanbin dirhem gümüş parayı hasırın üzerine döktü. Her gelene verdi, tamamen bitirdi.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(İki haslet var ki, Allahü teâlâ onları sever ve iki haslete de buğz eder. Sevdiği hasletler, cömertlik ve güzel ahlâktır. Sevmediği iki huy da, kötü ahlâk ve cimriliktir. Allahü teâlâ bir kulunun iyiliğini dilediği zaman, onu, insanların işlerini görmekte istihdam eder.)

(Cömertlik, Cennette bir ağaçtır. Cömert olan, onun bir dalını yakalamıştır. O dal, onu Cennete götürmeden bırakmaz. Cimrilik de Cehennemde bir ağaçtır. Cimri de bu ağacın bir dalını yakalamıştır. O dal, o adamı, Cehenneme götürmeden bırakmaz.)

(Allahü teâlânın bir takım kulları vardır, milletin yararına harcanmak üzere zenginlik isteyenlere servet vermiştir. Bunlardan cimrilik edenler olursa, o serveti onlardan alır ve başkalarına verir.)

(Cömertdin yemeği şifa, cimrinin yemeği ise hastalıktır.)

(Cennet cömertlerin yeridir.)

(Cömert; Allah’a yakın, insanlara yakın, Cennete yakın ve Cehennemden uzaktır. Cimri; Allah’tan uzak, insanlardan uzak, Cennetten uzak, Cehenneme yakındır. Allah katında cömert bir cahil, cimri olan bir âlimden daha sevimlidir. En ağır hastalık cimrilik hastalığıdır.)

Resûl-i Ekrem “sallallahü aleyhi ve sellem”efendimize Anber kabilesinden bir takım esirler getirildi. Resûl-i Ekrem bunlardan yalnız bir tanesinin âzâd edilmesini

MİNBER: Yüksek yer. Câmide hatibin hutbe okuduğu merdivenli yüksek yer.
MİNNET: İyilik etmek. İyiliğe karşı şükran duyma, müdâna.
Birisine yaptığı iyiliği başa kakma.

emretti.

Bunun üzerine hazret-i Ali sual etti:

- Yâ Resûlallah! Rabbimiz bir, dînimiz bir, bunların hepsinin suçu da bir, bu adamı niçin istisna ediyorsunuz?

Resûl-i Ekrem buyurdu ki:

- **“Bana Cebrâîl aleyhisselâm geldi ve “Yalnız bu adamı bırak; zira cömertliğinden dolayı, Allahü teâlânın hoşuna gitti, onu beğendi.”**

MENKİBE: Minnettar Olmazlar

Cömertliği ile meşhur olan birine sorarlar:

- *Muhtaçlara çok ihsânda bulunuyorsun, acaba onlar sana minnettarlık hissi içinde bulunuyorlar mı?*

Cömert şöyle cevap verdi:

- *Hiçbiri bana minnettar kalmaz. Yâni, onlara o hissi verecek şekilde hareket etmem. Bir şey verirken kendimi aşçının elindeki kepece gibi kabul ederim. Kepçenin öğünmeye, minnete sebep olmaya hakkı yoktur.*

MENKİBE: Rüyada Kesilen Deve

Arabistan'da cömertliği ile meşhur bir adam vefat etmişti. Yoldan aç dönen insanlar, kabrinin başına gittiler. Aç olarak uyudular. İçlerinden birinin bir devesi vardı. O kimseye, rüyasında, kabirdeki kişi dedi ki:

- *Senin bu devenle benim en iyi devemi değiştirir misin?*

- *Evet değiştiririm, dedi.*

O kimse rüyasında devesini, iyi deve karşılığında verdi. Mevtâ, aldığı deveyi kes-ti. Uykudan uyanınca devesini kesilmiş buldular. Tencereyi getirip, pişirip yediler. Döndükleri zaman bir kervana rastladılar. Kervandan birisi, o devenin sahibine ismi ile hitap ederek dedi ki:

- *Filan mevtâdan, iyi bir deve satın aldın mı?*

- *Aldım, fakat o rüyada olmuştu.*

- *O mevtâ, benim babamdır. Ben de rüyada gördüm, Bana, "Eğer benim oğlum isen benim bu devemi filan kimseye ver" dedi. Buyurun, alın devenizi!..*

Nükte: Müslümana yakışan, kanaat edip, haris olmamak ve servete sahip olduğu takdirde de başkalarını kendi üzerine tercih edip, cömertlik, hayrat ve hasenat yapmak, cimrilikten kurtulmaktır. Cömertlik, peygamberlerin ahlâkı ve kurtuluşun ana yollarından biridir.

Mİ'RÂC: Merdiven. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellemin Receb'in 27. gecesi Kudüs'deki Mescid-i Aksâ'ya; oradan da göklere ve bilinmeyen yerlere götürülmesi.
MİRÂS: Vefât eden kimsenin, geride kalan akrabâlarına bıraktığı mal ve haklar.

MENKİBE: Yiyecek Bir Şeyin Var mı?

Hazret-i Hasan, hazret-i Hüseyin ve bir de hazret-i Abdullah bin Ca'fer hacca gittiler. Yolda develeri bir yerde otlamaya bıraktılar. Aç ve susuz idiler, ihtiyar bir kadının yanına gidip, "İçecek bir şeyler var mı?" dediler. "Var", dedi. Bir koyunu vardı. Sağdı ve sütünü onlara verdi. "Yiyecek bir şeyin var mı?" dediler. "Yoktur, bu koyunu kesin, yiysin" dedi. Kestiler, yediler ve: "Biz Kureyş'deniz, bu seferden dönünce yanımıza gelersen, sana iyilik ederiz" dediler ve gittiler. Kadının kocası eve dönünce kızdı ve "Koyunu tanımadığın insanlara verdin" dedi.

Bir zaman geçti. İhtiyar kadın ve kocası fakirlik yüzünden Medîne'ye geldiler. Yiyecek bir şey satın almak için deve gübresi toplayıp sattılar. Günlerini böyle geçiriyorlardı. Bir gün ihtiyar kadın bir mahalleye gitti. Hazret-i Hasan evin kapısı önünde duruyordu. Kadını tanıdı ve "Ey nine, beni tanıyor musun?" buyurdu. "Hayır" dedi. "Ben senin filan zamandaki misâfirindim" buyurdu. Sonra ona bin koyun ve bin altın vermelerini söyledi. Onu kendi hizmetçisi ile Hazret-i Hüseyin'in yanına gönderdi. Hazret-i Hüseyin kadına "Kardeşim sana ne verdi?" buyurdu. "Bin koyun ve bin altın verdi" dedi. Hazret-i Hüseyin de o kadar vermelerini söyledi ve hizmetçisi ile Abdullah bin Ca'fer hazretlerine gönderdi. Abdullah bin Ca'fer hazretleri de "Onlar sana ne verdiler?" "İki bin koyun ve iki bin altın" dedi. O da iki bin koyun ve iki bin altın verdi ve "Eğer doğruca bizim yanımıza gelseydin, onlara sıkıntı vermezsiniz, (yâni onların vereceğini de ben sana verirdim)" dedi. İhtiyar kadın bu ni'metler ile sevinerek kocasının yanına gitti.

MENKİBE: Meşhur Cömert

Cömertliği dillere destan olan Hâtim-i Tâi'ye dediler ki:

- Cömertlikte çok ileri gidiyor, malını israf ediyorsun.

Hâtim-i Tâi şöyle cevap verir:

- Ne kadar çok olursa olsun, hayra verilen mal israf olmaz.

- Senden daha çok cömertlik yapan bir kimseyi gördün mü?

- Evet gördüm.

- Kimmiş o?

- Anlatayım; Yetim bir gence misâfir olmuştum. Bana bir koyun kesip ikram etti.

Koyunun bir yeri çok hoşuma gitti. Yemin ederek (Burası çok lezzetliymiş) dedim. Genç, dışarı çıktı. On koyunu varmış. Birisini daha önce kesmişti. Dokuzunu da şimdi kesmiş. Benim sevdiğim kısımları pişirip önüme getirdi. Ben olanların farkında değildim. Atıma binip giderken kapının önündeki kanları görünce sitemle sordum:

MİSAFİR: Seferî. Senenin kısa günlerinde, insan veya deve yürüyüşü ile üç günde gidilecek yere gitmeyi niyet ederek, bulunduğu yerin kenar evlerinin dışına çıkan kimse. Yolcu, seferî.

- On koyunun onu da kesilir mi?

- Sübhânallah, bunda şaşılacak ne var? Bir şey sizin hoşunuza gitmiş. Bunu yapmak da benim gücüm dahilindedir. Bunu sizden esirgemem hiç uygun olur mu?

Bunu dinleyen arkadaşları tekrar sorarlar:

- Yetim gencin ikramına karşılık siz de ona bir şey verdiniz mi?

Hâtim-i Tâî der ki:

- Verdim, ama pek mühim sayılmaz.

- Ne verdiniz?

- Üçyüz deve ile beşyüz koyun.

- O hâlde sen ondan daha cömertsin.

- Hayır, o genç benden daha cömerttir. Zira o koyunların tamamını verdi. Ben ise malımın çok azını verdim. Bir fakirin, yarım ekmeğinin tamamını misâfirine vermesi mi mühimdir. Yoksa bir zenginün sürüsünden bir deveyi misâfirine ikram etmesi mi?

MENKİBE: Ziyaretine Gelmediler

Kays bin Sa'd, herkese çok ihsânda bulunan, istiyenlere borç para veren cömert bir kimseydi. Bir gün hastalandı. Tanıdıkları ziyaretine gelmedi. Sonunda öğrendi ki, kendisine borçlu olanlar utandıkları için gelemiyorlar. Bunun üzerine dedi ki:

- Arkadaşlarımı, tanıdıklarımı ziyaretten men eden malı Allah yok etsin.

Daha sonra bir tellal çağırıp, Kays bin Sa'd'ın kimden alacağı varsa hepsini bağışlamıştır, hakkını helâl etmiştir diye her yere duyurmasını istedi. Tellalın ilânından sonra Kays bin Sa'dın ziyaretine o kadar çok insan geldi ki, kalabalıktan evinin merdivenleri kırıldı.

MENKİBE: Hazret-i Ali ve Köylü

Muhtaç olduğu hâlden belli olan fakir bir köylü, Hazret-i Ali'nin yanına gidip oturur. Hazret-i Ali (Bir isteğin mi var?) buyurur. Köylü utancından diliyle bir şey söylemez. Muhtaç olduğunu işaretle bildirir. Hazret-i Ali, yanında bulunan iki giyeceğinin ikisini de köylüye verir. Köylü sevinerek güzel bir beyit okur. Beyit Hazret-i Ali'nin çok hoşuna gider. Çocukları için ayırdığı üç altının hepsini köylüye verir. Köylü (Ey Emir-el mü'minin, beni kendi diyarımın en büyük zengini ettin) der. Hazret-i Ali de, sevgili Peygamberimizden işittiği şu hadis-i şerifi nakleder: **(Herkesin değeri, söylediği güzel sözlere, yaptığı iyi işlere göre ölçülür.)**

MÎSÂK: Söz verme, sözleşme, andlaşma. Allahü teâlânın, Âdem aleyhisselâma ve bü-tün zürriyetine; "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye hitâb buyurması, onların da; "Evet, sen Rabbimizsin" diye cevap vermeleri. Yemîn ile kuvvetlendirilen söz verme.

MENKİBE: Sultanın İhsânı Böyle Olursa!...

Sultan Mahmud Gaznevi (m.967-1030) zamanında, Hasan isminde bir ihtiyar, hastalanmıştı. Karnı sancıyordu. Doktora gitti ve hastalığını anlattı. Muayenesini yapan doktor:

- Yediyüzelli gram balı ısıtıp, kahvaltıda yiyeceksin, dedi.

İhtiyar parası olmadığı için düşünceye daldı. O sırada oradan geçmekte olan Sultan Mahmud Gaznevi'yi gördü. Sultan'dan yediyüzelli gram bal istedi. Sultan güldü:

- Hasan Efendiye yetmişbeş kilo bal verin, dedi.

- İhtiyar, yediyüzelli gram istedi. Siz yetmişbeş kilo veriyorsunuz, diyen vezirine:

- İhtiyar, kendine göre en azını istedi. Ben de, bana göre en azından veriyorum, dedi.

Nükte: Ey kardeşim! Bu sözden ümit kokusu geliyor. Sultan Mahmud Gaznevi, bu kadar kerem eder, yediyüzelli gram isteyene yetmişbeş kilo verirse, cömertlerin en cömerdi, merhametlilerin en merhametlisi olan Allahü teâlâ, zayıf kullarına zâtına lâyük, keremine uygun ihsânda bulunması hiç şaşılacak bir şey olmaz. Biz istemesini bilelim. O her şeyi verir. O'ndan hiç olmazsa, birazcık isteyelim. O'nun için yok, yoktur.

6- ŞEFKAT VE MERHAMET

Şefkat ve merhamet; karşılıksız yardım etmek, acımak ve sevgi göstermektir. Esirgemek ve bağışlamak da aynı duygulardan kaynaklanmaktadır. Allahü teâlânın yarattıklarına acımak, insanların dert, keder ve üzüntüleri ile yakından alâkalanmak, ilgilenmektir.

Şefkat ve merhamet duygusunun kaynağı ilâhidir. Yâni Allahü teâlânın "Rahman" ve "Rahim" sıfatlarından doğmaktadır, insanlardaki acıma duygusu güzel bir huydur. İnsanın, merhamete muhtaç olan varlıklara, şefkat göstermesi ve yardım etmesi ne kadar güzel bir davranıştır. İnsanlar toplu olarak yaşamak mecburiyetindedir. Bunun için de birbirlerinin şefkat ve merhametlerine ihtiyaçları vardır. Bir annenin, çocuğunu şefkatle kucağına alması ve onu yetiştirmesi, doktorun hastalarını tedavi etmesi için gayret göstermesi, öğretmenin öğrencilerine kızmadan, usanmadan ilim öğretmesi, sahip oldukları şefkat ve merhamet duygularından kaynaklanmaktadır. Çünkü sevgili Peygamberimiz hadîs-i şerîflerinde buyurdu ki:

(Merhamet etmeyene merhamet edilmez.) ve (İnsanlara acımayan kimseye, Allahü teâlâ da merhamet etmez.)

MİSK: Bir cins güzel koku ismi.
MİSKÂL: Bir ağırlık ölçü birimi. 1 miskal; 1 dirhem, 20 kırat, 4,8 gr,
diğer üç mezhebde 3,45 gr; örfi 24 kıratdır.

Allahü teâlâ, Tevbe sûresinin 158. âyet-i kerîmesinde meâlen, Peygamberimizin şefkat ve merhametini överek buyurdu ki: **(Size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır ve güç gelir. Üstünüze çok düşkündür.)**

MENKİBE: Sevgili Peygamberimizin Merhameti!

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” bir gün, elinde bir dirhem ile yiyecek satın almak için çarşıya giderken, bir hizmetçi kızın ağladığını gördü ve:

*- **Kızım niçin böyle ağlıyorsun?** buyurdu. Hizmetçi kız:*

- Bir yahudinin hizmetçisiyim. Bana bir dirhem verdi. Yarım dirhem ile bir şişe ve yarım dirhem ile de yağ satın al, dedi. Bunları alıp gidiyordum. Elimden düştü. Hem şişe, hem de yağ gitti. Şimdi ne yapacağımı şaşırdım, dedi.

Resûlullah efendimiz, son dirhemini kıza verdi ve:

*- **Bununla şişe ve yağ al. Evine götür,** buyurdu.*

Kızcağız, “Eve geç kaldığım için, yahudinin beni döveceğinden korkuyorum” deyince, Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”:

*- **Korkma! Seninle birlikte gelir, sana birşey yapmamasını söylerim,** buyurdu.*

Berberce eve gelip kapıyı çaldılar. Yahudi kapıyı açıp, Resûlullah efendimizi karşısında görünce şaşırıp kaldı. Yahudiye, olanı biteni anlatıp, kıza bir şey yapmaması için şefâat buyurdu. Yahudi, Resûlullahın ayaklarına kapanıp;

- Binlerce insanın baş tacı olan, binlerce arslanın, emrini yapmak için beklediği ey koca Peygamber! Bir hizmetçi kız için, benim gibi bir miskinın kapısını şereflelendirdin. Yâ Resûlallah! Bu kıza senin şerefine âzâd ettim. Bana îmânı, İslâmı öğret. Huzurunda müslüman olayım, dedi.

Resûlullah efendimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”, ona müslümanlığı öğretti. Müslüman oldu. Evine girdi. Çoluğuna çocuğuna anlattı. Hepsi müslüman oldu. Bunlar, hep Resûlullah efendimizin güzel huylarının bereketi ile oldu.

Nükte: O hâlde, ey müslüman! Sen de Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimizin güzel huyları gibi ahlâklanmalısın! Hattâ, Allahü teâlânın ahlâkı ile ahlâklanmak, her müslümana lâzımdır. Çünkü, Peygamber efendimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”, **(Allahü teâlânın ahlâkı ile huylanınız!)** buyurdu. Meselâ, Allahü teâlânın sıfatlarından biri **(Settâr)**dır. Yâni günâhları örtücüdür. Müslümanın da din kardeşinin ayıbını, kusurunu örtmesi lâzımdır. Allahü teâlâ, kullarının günâhlarını affedicidir. Müslümanlar da, birbirlerinin kusurlarını, kabahatlerini affetmelidir. Allahü teâlâ kerîmdir, rahimdir. Yâni lütfü, ihsânı boldur ve merhameti çokdur. Müslümanın da cömert ve merhametli olması lâzımdır.

MİSKİN: Bir günlük nafakasından fazla birşeyi olmayan fakir müslümân.
Cüzzâm hastası. Çok uyuşuk, tembel. Âciz, zavallı. Kâfirlerin fakirleri.

MİSLİ: Çarşıda, pazarda aynı özellikte, benzeri bulunan, fiyatları farklı olmayan mal.

Resûl aleyhisselâmın güzel huyları pek çoktur. Her müslümanın bunları öğrenmesi ve bunlar gibi ahlâklanması lâzımdır. Böylece, dünyada ve âhirette felâketlerden sıkıntılardan kurtulmak ve o iki cihan efendisinin şefâatine kavuşmak nasip olur.

MENKİBE: Merhametin Böylesi

*Sevgili Peygamberimizin “sallallahü aleyhi ve sellem” komşusu olan bir ihtiyar kadın vardı. Kızını Resûl aleyhisselâma gönderdi. “Namaz kılmak için örtünecek bir elbisem yok. Bana, namazda örtünecek bir elbise gönder” diye yalvardı. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” o anda başka elbisesi yoktu. Mübârek arkasındaki entariyi çıkarıp, o kadına gönderdi. Namaz vakti gelince, elbisesiz mescide gidemedi. Eshâb-ı kirâm, bu hâli işitince, Resûlullah o kadar cömertlik yapıyor ki, gömleksiz kalıp, mescide cemâate gelemiyor, biz de her şeyimizi fakirlere dağıtalım, dediler. Allahü teâlâ, hemen İsrâ sûresinin 29. âyetini gönderdi, önce Sevgili Peygamberine, **(Hasislik etme, birşey vermemezlik yapma)** buyurup, sonra da, **(Sıkıntıya düşecek ve namazı kaçırarak, üzülecek kadar da dağıtma! Sadakada ortalama davran)** buyurdu. O gün, namazdan sonra Hazret-i Ali, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” yanına gelip:*

- Yâ Resûlallah! Bugün çoluk çocuğuma nafaka yapmak için sekiz dirhem gümüş ödünç almıştım. Bunun yarısını size vereyim. Kendinize entari satın alınız, dedi.

Resûl aleyhisselâm çarşıya çıkıp, iki dirhem ile bir entari satın aldı. Geri kalan iki dirhem ile yiyecek almaya giderken, gördü ki, bir âmâ oturmuş:

- Allah rızası için ve Cennet elbiselerine kavuşmak için, bana kim bir gömlek verir, diyordu.

Almış olduğu entariyi bu âmâyaya verdi. Âmâ entariyi eline alınca, misk gibi güzel koku duydu. Bunun, Resûl aleyhisselâmın mübârek elinden geldiğini anladı. Çünkü Resûlullah efendimizin bir kere giydiği her şey, eskikip dağılsa bile, parçaları da misk gibi güzel kokardı. Âmâ duâ ederek:

- Yâ Rabbi, bu gömlek sahibinin hürmetine benim gözlerimi aç! dedi. İki gözü hemen açıldı. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” ayaklarına kapandı.

MENKİBE: Fakirin Duâsını Almak

Evliyânın büyüklerinden biri Hacca gitmişti. Şöyle anlatır ki:

*Hacçı bitirince, Mescid-i Haram'da oturmuştum. Uyku bastırdı. İki cihanın fahri Muhammed Mustafâ'yı “sallallahü aleyhi ve sellem” rüyada gördüm. Bana, **(Şam şehrine git. Filân mahallede, filân evde bizim bir dostumuz vardır. Bizim***

MİSVÂK: Bir karış büyüklüğünde kesilmiş, dişleri temizlemek için kullanılan ve Irak denilen ağaçtan veya zeytin dalından yapılan ağaç fırça.

MİYÂR: Ölçü, ölçü âleti. Bir şeyin saflık derecesini anlamaya yarayan âlet.

selâmımızı ona ulaştır) buyurdu. Uyanınca arkadaşlarıma Şam'da işimin çıktığını beyan ettim. Şam kafilesine katıldım. Şam'a geldiğimde, o evi bulup, kapıyı çaldım. Nûr yüzlü bir ihtiyar çıktı. Selâm verdim. Mekke'den geliyorum;

“Allahü teâlânın Resûlü sana selâm gönderdi” deyip; gördüğüm rüyayı anlattım. Ağladı. Kendisine, sen ne hayırlı bir iş yapmışsın ki, Peygamber efendimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” sana selâm gönderdi, dedim. Şöyle anlattı:

- İyi dinle! Ben İslâm Dîni'ne yabancı idim. Zerdüş inancında bir ateşperest idim. Bu dinde, erkek ve kız çocuklarını birbiriyle evlendirirler. Benim oğlum ve kızım vardı. Bunları birbiriyle evlendirmek istedim. O gün, inekler ve çok koyunlar kesip, çeşit çeşit yemekler yaptım. Kendi âdetimiz üzere nikâh yapmak üzere idik. Komşumuz dul bir kadın vardı. Yetim çocuklarına bakardı. Sıkıntıdaydı. Yemek bulmakta çok sıkıntı çekiyordu. Çeşitli yemekler hazırladığımız gün, o kadın ateş almak bahanesi ile bizim eve geldi. Ateş aldı ve gitti. Müslümanlara olan düşmanlığımızın çokluğundan, o kadına bu yemeklerden hiçbir şey vermedik. Eli boş olarak geri döndü. Biraz sonra bir daha, ateş almak için geldi. Fakat, biz kendisine yüz vermedik. Aldırış etmedik. Ümitsiz olarak geri döndü. “Durumunu öğreneceğim, niçin bu kadar geldi” dedim. Onun evinin dehlizine girdim. Yetimlerin seslerini duydum:

- Anneciğim! Bir defa daha git, belki bu sefer, o yemeklerden bir parça verir. Üç gündür yemek yemedik. Artık dayanamıyoruz, diyorlardı. Anneleri:

- Ey sevgili yavrularım! Üç defa gittim. Yüzsuyu döktüm. Daha gidemem, diyordu.

Çocuklar açız diye ağlaşıyorlardı. İçim sızladı. Eve döndüm. Mevcut yemeklerden bir sofraya hazırladım. Yanında da birkaç dirhem gümüş ile, onlara gönderdim. Kendim de, zorla evin dehlizine sokuldum. Ne diyeceklerini merak ediyordum. En küçükleri olan yetimin sesini duydum.

- Ağabeylerim ve ablalarım! Bizim şu komşumuz, bize ihsânda, iyilikte bulundu. Yemeğine el uzatıp da, kendisine duâ etmemek müürüvetsizlik olur, dedi.

- Doğru söylersin, ne duâ edelim, dediler:

- Allahü teâlâdan ona İslâm Dîni'ni nasip etmesini isteyelim. Çünkü bundan daha iyi hiçbir duâ yoktur, dedi. Ellerini kaldırdılar ve:

“Ey Rabbimiz! Bu komşumuz bize izzet ve ikram ettiği gibi, sen de onu İslâm ile aziz eyle ve hidayet gönder!” dediler.

Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, onların duâsı bitmeden Allahü teâlâ benim kalbimi açtı ve bana İslâm Dîni'ni ihsân etti. Kelime-i şehâdet söyledim ve müslüman oldum. Benden meydana gelen hayırlı iş bu olmuştur.

MİZÂC: Huy, tabiat, bir kimsenin yaratılıştan gelen özellik ve hususiyetlerinin hepsi.
MİZÂN: Terâzi, ölçü âleti. Kıyâmet günü insanların günâh ve sevâbını tartan ve keyfiyeti bilinmeyen terâzi.

7- CESARET VE YİĞİTLİK

Cesaret, din, vatan ve namus gibi kutsal değerlerimiz uğrunda kahramanlık gösterip fedakarlıkta bulunmak, yeri ve zamanı gelince bu yolda can vermektir. İnsan, dînini, vatanını ve namusunu korumazsa şerefli olarak yaşayamaz, insanın, bu mukaddes değerlerini korumak için fedakarlıkta bulunmaması korkaklıktır.

Cesaret, güzel huylardandır. Korkaklık ise bunun tersidir. Korkak kimseler, her türlü haksızlığa boyun eğer, yiğitlik ve kahramanlık duygusu, din ve vatan düşmanlarına, karşı koymamızı sağlar.

Cesur kimsenin kahramanlığı, harp meydanında belli olur. Hakiki kahraman, sulh zamanında böbürlenmez, gösteriş yapmaz. Böyle kahramanları, düşmanları bile takdir eder. Korkak olanı, anası bile sevmez.

Düşkünlere, haksızlığa uğrayanlara kendisini koruyacak kimseleri olmayanlara saldırmak, cesaret değildir. Kahramanlık olmaz. Bu korkaklığın başka bir çeşididir.

Cesaret ve yiğitliğin kazanılması, doğuştan olduğu gibi, anne ve babaların, arkadaşların ve kahramanlığın anlatıldığı yazıların ve sohbetlerin yardımlarıyla da elde edilir. Bunun için atalarımız çocuklarına, korkaklarla arkadaşlık yaptırmazlardı.

Sevgili Peygamberimizin “sallallahü aleyhi ve sellem”, Eshâb-ı kirâmın ve ecdadımızın hayatı, kahramanlık destanlarıyla doludur. İnsanların en kahramanı, Peygamber efendimizdi. O, daima; (**Allahım, korkaklıktan sana sağınırım**) diye duâ ederdi. Düşman ile kahramanca dövüşen müslümanlar, (Ölürsem şehid, kalırsam gâzî olurum) diyordu. Bütün bu üstünlüklere kavuşmaları, İslâmiyete uygun yaşamaları sebebiyledir.

Tarih gösteriyor ki, İslâmiyet, her zaman daha üstün, daha yeni ve daha fenni harp vasıtalarının ve medeni cihazların yapılmasına ve daha akıllı, daha kahraman milletlerin yetişmesine sebep olmuş; dinsizler, ilimde, fende, silahta ve kahramanlıkta daima geri kalmıştır. Hattâ, bir İslâm Ordusu, her cihetten İslâmiyete uyduğu zaman galip geldiği hâlde, aynı ordunun erlerinde ve idaresinde, dinden uzaklaşılırdıkça, başarının azaldığı görülmüştür. İslâm devletlerinin, kurulması, yükselmesi, durması ve çökmeleri de hep, İslâmiyete bağlılıkları nisbetinde olmuştur.

MENKİBE: Bayrağı Bırakmayan Kahraman

Mus'ab bin Umeyr “radıyallahü anh”, Uhud Savaşına katılıp sancağı taşıdı, büyük gayret ve kahramanlıklar gösterdi. Bu savaşta, Sevgili Peygamberimizin “sallallahü aleyhi ve sellem” yanından ayrılmayarak saldıranlara karşı koyuyordu. İki zırh giyinmişti. Bu hâliyle Peygamberimize benziyordu. Müşrik ordusundan İbn-i Kami'a

MİZMÂR: Her türlü çalgı âleti. Ney, düdük, kaval, fülüt.

MUÂMELÂT: İnsanların birbirleri arasında olan alış-veriş, kirâ, şirket, fâiz, mîrâs gibi işler. Fıkhın, dört kısmından biri.

adında biri Peygamberimize saldırırken, Hazret-i Mus'ab bin Umeyr onun karşısına çıktı. Bu müşrik, bir kılıç darbesiyle Mus'ab bin Umeyr'in sağ kolunu kesti. O da sancağı derhâl sol eline aldı. İkinci bir darbeyle sol kolu da kesilince sancağı kesik kollarıyla tutup göğsüne bastırdı. Bu hâliyle kendini Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimize siper yapan Hazret-i Mus'ab bin Umeyr'in üzerine hücum eden İbni Kamî'a, vücuduna bir mızrak sapladı ve Mus'ab bin Umeyr yere yıkılıp şehid oldu. Bundan sonra, sevgili Peygamberimiz sancağı Hazret-i Ali'ye verdi. Mus'ab bin Umeyr, zırh giydiği zaman Peygamberimize benzediği için müşrikler onu şehid edince Peygamberimizi öldürdüklerini zannetmişlerdi.

Eshâb-ı kirâmdan Ubeyd bin Umeyr şöyle anlatır: Resûlullah efendimiz Mus'ab bin Umeyr'i şehid olmuş görünce, başı ucuna dikilerek, Ahzâb sûresinden: **(Mü'minlerden öyle yiğitler vardır ki, onlar Allah'a verdikleri sözde sadakat gösterdiler. Onlardan bazıları şehid oluncaya kadar çarpışacağına dair yaptığı adanmışlığı yerine getirdi. Kimisi de şehid olmayı bekliyor. Onlar, verdikleri sözü asla değiştirmediler)** meâlindeki âyet-i kermeyi okudu ve sonra, şehidler için; **(Allahın Resûlü de şahittir ki, siz kıyâmet günü Allahın huzurunda şehid olarak haşrolunacaksınız)** buyurdu. Daha sonra yanındakilere dönüp, **(Bunları ziyaret ediniz. Kendilerine selâm veriniz. Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, kim bunlara bu dünyada selâm verirse, kıyâmette bu aziz şehidler kendilerine mukabil selâm vereceklerdir)** buyurdu. Daha sonra şehidler defnedildi. Hazret-i Mus'ab bin Umeyr'e kefen olarak bir şey bulunamamıştı. Vücudu kaftanı ile ve ayak tarafı da otlarla örtülmek suretiyle defnedildi.

8- GÜNÂHLARA PIŞMANLIK (Tövbe)

Tövbe, bütün kötülükleri terk edip, güzele, iyiye ve doğruya yönelmek demektir. İstiğfar ise, günâhın çirkinliğini görüp ondan yüz çevirdikten sonra bağışlanmayı dilemektir. Yaptığı günâhlara pişman olmak, tövbe etmek herkese farzdır. Hadîs-i şerifte, **(Pişmanlık tövbedir)** diye buyurulmuştur.

Kötü yollarda şaşkın şaşkın dolaşan kimsenin hak yola girmesi tövbedir. Tövbe, yapılan günâha kalben pişmanlık duymak, dil ile istiğfar etmek ve bir daha aynı günâha dönmekten korkmaktır.

Yapılan günâh Allahü teâlâ ile kendi arasında ise, Cenâb-ı Haktan utanıp af dilemelidir. Farzlardan birisini terk ettiyse tövbe ile birlikte o farzı da yapmak lâzımdır. Günâhta kul hakkı da varsa, tövbe için kul hakkını hemen ödemek, onunla helâllaşmak, ona iyilik ve duâ etmek de lâzımdır. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, bir günâh işler, sonra pişman olursa, bu pişmanlığı, günâhına

MUÂŞERET: İnsanların birbirleriyle görüşmelerinde ve işlerinde karşılıklı uymaları gereken usûller, kurallar, görgü.

MU'ÂVVİZETEYN: İki "Kul e'üzüler" mânâsına Felâk ve Nâs sûrelerine verilen isim.

keffâret olur. Yâni affına sebep olur.)

(Günâhı olan kimse, tövbe ve istiğfar eder, sonra bu günâhı tekrar yapar, sonra yine tövbe ve istiğfar eder, üçüncüyü yine yapar ve tövbe ederse, dördüncü olarak yapınca büyük günâh yazılır.)

(Bir zerrecik (yâni çok az) bir günâhtan kaçınmak, bütün cin ve insanların ibâdetleri toplamından daha iyidir.)

Yine hadîs-i şerifte, "İleride tövbe ederim diyerek tövbeyi geciktirenlerin ziyan ettiği" bildirilmiştir.

Hiç bir günâhı küçük görmemelidir. Günâhların hepsi Allahü teâlânın emrini yapmamak olduğundan büyük, fakat bazısına göre küçük görünür. Bir küçük günâhı yapmamak, bütün cihanın nafîle ibâdetinden daha sevâbtır. Çünkü nafîle ibâdet yapmak farz değildir. Günâhlardan kaçınmak ise herkese farzdır.

Şartlarına uygun yapılan tövbe muhakkak kabul edilir. Tövbenin kabul edileceğinde şüphe edilmemelidir. Tövbenin şartlarına uygun olup olmadığında şüphe edilmelidir. Tövbesi kabul edilen kimse, hiç günâh işlememiş gibi olur.

Bir kimsenin tövbesinin kabul edildiğinin alâmeti şöyledir:

1- Dilini fuzuli sözlerden alıkor. Su-i zandan, gıybetten ve bütün günâhlardan kaçır.

2- Kötü arkadaşları terk eder, iyilerle, sâlihlerle beraber olmak için can atar.

3- Daima güler yüzlü olur, herkesle iyi geçinir. İnsanlardan gelen sıkıntılara göğüs gerer.

4- Kimsenin ayıbını görmez. Hep kendi ayıplarını düşünür.

5- Her an ölüme hazır vaziyettedir.

Sevgili Peygamberimiz, (Öyle kimseler bulunur ki, günâhı sebebiyle Cennete girer) buyurunca, nasıl olur diye sual ettiklerinde şöyle buyurdu:

(Bir günâh işler ve tövbe eder. Cennete girinceye kadar o günâhını unutmaz. Şeytan keşke onu günâha sokmasaydım der.)

Bu hadîs-i şerifi düşünerek günâh işlememelidir.

Göge ulaşacak kadar günâh olsa da, tövbe ile affolacağı hadîs-i şerifle bildirilmiştir. Bu bakımdan Allahü teâlânın rahmetinden asla ümit kesmemelidir. Buna karşılık Allahü teâlânın azabından ve gazabından da emin olmamalıdır. Ehemmiyet verilmeden işlenen bir günâh sebebiyle şiddetli azaba duçar olunabilir. Bilerek veya bilmeyerek yapılan bütün günâhlara muhakkak tövbe etmelidir. Tövbe edilmeyen herhangi bir günâhtan Allahü teâlâ intikam alabilir. Çünkü, Allahü teâlânın gazabı günâhlar içinde saklıdır. Yüzbin sene ibâdet eden, makbul bir kulunu, bir günâh için sonsuz olarak reddedebilir ve hiçbir şeyden çekinmez.

MUBÂH: Dinimizde yapılması emir de, yasak da edilmeyen şeyler.

MU'ÇİZE: Peygamberlerden peygamberliklerine delil olarak Allahü teâlânın izniyle meydana gelen hârikulâde, olağanüstü hâller.

Çok Mühim Tenbîh

Erkek olsun, kadın olsun, her insanın, her sözünde, her işinde, Allahü teâlânın emirlerine, yâni farzlara ve yasak ettiklerine [harâmlara] uyması lâzımdır. Bir farzın yapılmasına, bir harâmdan sakınmağa ehemmiyet vermeyenin îmânı gider, **kâfir olur. Kâfir olarak ölen kimse**, kabirde azâb çeker. Âhiretde Cehenneme gider. Cehennemde sonsuz yanar. Afv edilmesine, Cehennemden çıkmasına imkân ve ihtimâl yoktur. Kâfir olmak çok kolaydır. Her sözde, her işde kâfir olmak ihtimâli çoktur. Küfürden kurtulmak da çok kolaydır. Küfürün sebebi bilinmese dahî, hergün bir kere istiğfâr etse, yâni (**Estağfirullah**) dese, muhakkak afv olur. Yâni, (**Yâ Rabbî! Bile-rek veya bilmiyerek küfre sebep olan bir söz söyledim veya iş yaptım ise, nâdim oldum, pişmân oldum. Beni afv et**) diyerek tevbe etse, Allahü teâlâyâ yalvarsa, muhakkak afv olur. Cehenneme gitmekden kurtulur. Cehennemde sonsuz yanmamak için, hergün muhakkak tevbe ve istiğfâr etmelidir. Bu tevbeden daha mühim bir vazife yoktur. Kul hakkı bulunan günâhlara tevbe ederken, bu hakları ödemek ve terk edilmiş namazlara tevbe ederken, farzları kazâ etmek lâzımdır.

İnsan beşer, durmaz şaşar, eyler hatâ, üçer beşer.

Düz ovada yürür iken, ayağını sürter, düşer.

MENKİBE: Terzinin Tövbesi

Bir gün birisi gelip evliyâdan bir zâta sorar:

- Resûlullah efendimizin, (Allahü teâlâ, günâhkâr kulunun tövbesini, canı gargaraya gelmeden kabul eder) hadîs-i şerîfi hakkında ne buyurursunuz?

- Evet, böyledir. Ama, senin mesleğin nedir?

- Terziyim, elbise dikerim.

- Terzilikte en kolay şey nedir?

- Makası tutup, kumaş kesmektir.

- Kaç senedir, bu işi yaparsın?

- Otuz senedir.

- Canın gargaraya geldiği zaman kumaş kesebilir misin?

- Hayır, kesemem!

- Bir müddet zahmet çekip, öğrendiğin ve otuz sene kolaylıkla yaptığın bir işi, o zaman yapamazsan, ömründe hiç yapmadığın tövbeyi o zaman nasıl yapabilirsin? Bugün gücün yerinde iken tövbe et! O zaman belki yapamazsın, buyurdu. Terzi bu konuşma üzerine tövbe etti. Sâlihlerden oldu.

MUHABBET: Dostça konuşma, yârenlik. Sevgi. Aşırı düşkünlük.

Muhabbetullah: Allahü teâlânın sevgisi.

Muhabbet-i Resûlillah: Peygamber efendimizin sevgisi.

MUHADDİS: Hadîs âlimi.

MENKİBE: Tövbesi Kabul Olan Genç

Allahü teâlâ, peygamberi Mûsâ aleyhisselâma hitap edip: **(Ey Mûsâ! Filân mahallede, bizim dostlarımızdan biri vefat etti. Git onun işini gör. Sen gitmezsen, bizim rahmetimiz onun işini görür)** buyurdu. Hazret-i Mûsâ, emr olunduğu mahalleye gitti. Oradakilere:

- Bu gece, burada, Allahü teâlânın dostlarından biri vefat etti mi? diye sorunca:

- Ey Allah'ın peygamberi! Allahü teâlânın dostlarından hiç kimse vefat etmedi. Ama, filân evde zamanını kötülüklerle geçiren fâsık bir genç öldü. Fıskının çokluğundan, hiç kimse onu defnetmeye yanaşmıyor, dediler.

Mûsâ aleyhisselâm: "Ben de onu arıyorum" buyurdu.

O gencin evini gösterdiler. Hazret-i Mûsâ, o eve girince Rahmet meleklerini gördü. Ayakta durup, ellerinde rahmet tabakları olup, Allahü teâlânın rahmet ve lütfunu saçıyorlardı. Hazret-i Mûsâ, yalvararak münacât etti:

- Ey Rabbim! Sen buyurdun ki, O "Benim dostumdur." İnsanlar ise fâsık olduğuna şahitlik ediyorlar. Hikmeti nedir?

Allahü teâlâ: **(Ey Mûsâ! insanların onun için fâsık demeleri doğrudur. Ama, günâhından haberleri var, tövbesinden haberleri yok. Benim bu kulum, seher vakti, toprağa yuvarlandı ve tövbe etti. Bizim huzurumuza sığındı. Ben ki, Allah'ım! Onun sözünü ve tövbesini kabul ettim. Ona rahmet ettim ki, bu dergâhun ümitsizlik kapısı olmadığı anlaşulsın!)** buyurdu.

MENKİBE: Gencin Tövbesi

Ebû Tûrab Nahşebî hazretleri anlatır:

"Bir gün Nahşeb mahallerinin birinden geçiyordum. Aniden kulağıma sesler geldi. Dikkat ettim. Bir takım erkeklerin, bir kadınla münakaşa ettiklerini anladım. Kendi kendime, "Buraya gitmeliyim, bir mazlum ise ona yardım etmeliyim" dedim. Yanlarına varınca kadın beni görüp, yanıma geldi ve dedi ki:

- Ey Ebû Tûrab! Fasık ve ömrünü kötü şeylere harcıyan bir oğlum var. Dün gece şarap içmek istedi. Akşamdan sonra, Allahü teâlâ ona bir hastalık gönderdi. Şimdi hasta yatağında yatıyor. Evimiz mescidin yanındadır. Cemâat sesleri duyup geldi. Onu mahalleden çıkarın, dediler. Ben arz ettim ve şimdi hastadır. Hastalığı da şiddetlidir. Ölürse hepimiz ondan kurtuluruz, yahut tövbe eder, kendisi kurtulur. Ölmeyip tövbe etmezse, o zaman onu şehirden de dışarı çıkarın.

Hemen giderek yardım ettim ve kalabalık dağıldı. Sonra aklıma genci görmek düşüncesi geldi. Evden içeri girince, genç beni görür görmez feryat edip ağlayarak

MUHÂL: İmkânsız, mümkün olmayan.

MUHÂCİR: Hicret eden, göç eden. Mekkeli müşriklerin zulmünden, dinlerini, îmânları-nı korumak için Habeşistan'a ve Medîne'ye hicret eden Mekkeli ilk Müslümanlar.

dedi ki:

- *Yâ Rabbi! Ne kadar kerîmsin ki, benim gibi ömrünü boşa geçirmiş bir günâhkârın duâsını anında kabul eyledin.*

- *Ey genç, ne duâ ettin?*

- *Bugün, seher vaktinde iki duâ ettim. Birincisi, “Yâ Rabbi! Sabahleyin bana Ebû Tûrab hazretlerinin yüzünü görmek nasip eyle!” İkincisi, “Yâ Rabbi! Nasuh tövbesi ihsân eyle!” Duâmın birini, şu anda kabul edilmiş görüyorum. Umarım ki, ikincisi de kabul edilir. Ey Ebû Tûrab! Çok günâhkârım. Tövbem kabul olur mu?*

- *Ey genç! Allahü teâlânın rahmet denizleri dalga dalga geliyor. Allahü teâlâ ziyadesi ile tövbeleri kabul edici ve mağfiret edicidir. Acizlere kâfidir. Düşkünlerin en iyi vekilidir. Bütün günâhlardan tövbe makbuldür.*

Genç, gözyaşları içinde Allahü teâlâyâ tövbe etti. Ve ben oradan ayrıldım. Daha sonra genç annesine dedi ki:

- *Anneciğim sana bir vasiyetim var.*

- *Evlâdım, ne vasiyet edersen yapmaya hazırım.*

- *Beni bu yataktan, yumuşak yastıktan, mezellet toprağına indir. Bu hastalık beni iyice sardı. Anlıyorum ki, ben bundan öleceğim.*

Annesi, vasiyetini yerine getirdi ve onu yataktan yere indirdi. Genç yüzünü toprağına sürdü ve kalbinin, ruhunun derinliklerinden gelen bir sesle şöyle duâ etti:

“Yâ Rabbi! Yaptıklarına pişman oldum. Tövbe ettim. Senin dergâhından başka kapım yok. Dertlilerin dayanağı, muhtaçların sığınağı sensin! Toprakla bir olmuş, zamanını boş geçirmiş ben kuluna rahmet et!”

*Onu topraktan kaldırıp, yatağına yatırdılar. Gece olunca, genç vefat etti. O gece Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimizi rüyada gördüm. Yanında iki yaşlı kimse vardı. Onlarla beraber kalabalık bir topluluk geldi. Birisi bana, “**Bu Muhammed aleyhisselâm’dır. Sağ tarafındaki İbrahim aleyhisselâmdır, diğer tarafındaki ise, Mûsâ aleyhisselâmdır. Bu kalabalık topluluk ise yüzyirmidörtbin küsur peygamberdir**” dedi. İleri koştum. Selâm verdim. Resûlullah efendimiz selâmıma cevap verip benimle müsafaha etti. Sordum:*

- *Yâ Resûlallah! Siz, Nahşebe gelmiş miydiniz?*

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz buyurdu ki:

- *Ey Ebû Tûrab! Dün senin yanında tövbe eden genç, bu gece vefat etti. Hak teâlâ onu saâdete kavuşturdu. Benimle beraber yüzyirmidörtbin küsur peygamber, onun ziyaretine gönderildi. Ey Ebû Tûrab! O gence izzet gözü ile bakın. Cenazesinde hazır bulunun!*

Hemen uyandım. Bu hâlden kalbime bir incelik geldi ve “Yâ Rabbi! Ne kadar

MUHÂK: Her kamerî ayın sonlarına doğru, 28-72 saat arasında değişen karanlık safha. Ayın beşinci ve son safhası.

MUHÂLEFETÜN Lİ'L-HAVÂDİS: "Zâtında, sıfatlarında ve fiillerinde yarattıklarına, hiçbir bakımdan benzememesi" mânâsına Allahü teâlânın zatî sıfatlarından.

*kerîmsin ki, daha dün kötülüğü yüzünden, mahalleden çıkarmak istedikleri bir günâhkârı, bir ağlama, bir inleme ile tövbe ve pişmanlık ile bu dereceye kavuştur-
dun!" diye duâ ettim. Bu zevk ve hâlde iken, diğer odadan küçük kızımın feryadını
duydum. Ağlıyordu. Kendisine sordum:*

- Yavrucuğum, seni ağlatan nedir?

- Babacığım, rüyada gördüm ki, filân mahallede tövbe eden bir genç vefat etmiş, her kim onun cenazesine bakarsa, Allahü teâlâdan her istediği kendisine verilir. Babacığım evden dışarı çıkmağı asla istemezdim, ama şimdi müsâade edersen, gidip o gencin cenazesini göreyim ve Allahü teâlâdan kendim ve diğer kulları için duâ edeyim.

Ona izin verdim. Yakînim arttı, insanlara gencin hâlini anlatmak için evden çıktım. Yetmiş sene Hakka ibâdet eden yaşlı bir sâlihâ hanıma rastladım. Elinde bastonu yavaş yavaş yürüyordu. Beni görünce dedi ki:

- Ey Ebû Tûrab! Hakkın rahmetinin neler yaptığını gördün mü? Günâhı yüzün-
den mahalleden çıkarmak istedikleri genç bu gece vefat etti. Rüyada bana "Cenaze-
sinde bulunan mağfîret olunur" diye söylediler.

Bütün şehir bir anda dışarı çıkıp, gencin cenaze namazını kıldık. Tam bir izzet ve ikram ile onu defnettik.

9- Nİ'METLERE ŞÜKÜR

Şükür, çok kıymetli, yüksek bir mertebedir. Bunun için Allahü teâlâ, (**Şükreden-
ler azdır**) buyurdu. Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" de buyurdu
ki: (**Ni'met, yabani bir kuştur. Ayağını şükürle bağlayın, uçup gitmesin!**)

Şükrü, çeşitli şekilde tarif etmişlerdir:

Şükür, Allahü teâlâyâ, verdiği ni'metleri ile âsi olmamak, yâni Hakkın ni'metini O'nun razı olmadığı şeylerde kullanmamaktır.

Ni'meti Allahü teâlâdan görmek, kendini şükürden âciz bilmek, şükürdür.

Allahü teâlânın ni'metlerini dile getirmek şükürdür. Nitekim, Peygamber efendi-
miz buyurdu ki:

(**İnsanlara teşekkür etmeyen, Allahü teâlâyâ şükretmiş olmaz. Aza şükretmeyen, çoğa şükredemez. Allahü teâlânın ni'metlerini dile almamız şükür, hiç bahsetmememiz ise ni'mete nankörlüktür. Birlik rahmet, ayrılık azaptır.**)

Kul, Allahü teâlânın ni'metlerini düşünür, şükürünü kendine lâzım bilirse, "**El-
hamdülillah**" derse, ni'mete şükretmiş olur.

MUHARREM: Haram kılınmış. Hürmete lâyık. Hicrî yılın ilk ayı.

Dört haram aydan biri.

MUHBİR-İ SÂDİK: Hep doğru söyleyici, doğru haber verici mânâsına Peygamber efendimiz Muhammed aleyhisselâmın lakabı.

Kur’ân-ı kerîmde, **(Şükrederseniz, elbette size ni’metimi artırırım. Eğer nan-körlük ederseniz azabım çok şiddetlidir)** buyurulmaktadır.

Demek ki, şükür, din ve dünya ni’metlerinin artmasına sebep olmaktadır. Ni’met umûmî olunca, insan bunları görmez ve ni’metin kıymetini bilmez. Bir ni’metin kıymetini, ni’mete kavuşmayana sormalıdır. Gençliğin kıymetini yaşlılar, sıhhatin kıymetini hastalar, rahatın kıymetini, sıkıntı içinde olanlar, zenginliğin kıymetini fakirler, hayatın kıymetini ölümler bilir.

Allahü teâlâ, **(Sizlere, gizli açık ni’metler verdim)** buyuruyor. Açık ve gizli ni’metin ne olduğu hakkında ise hadîs-i şerîfte şöyle buyurulmaktadır: **(Açık ni’met, her uzvu düzgün, güzel yaratılmış olmak, gizli ni’met ise güzel ahlâktır.)**

Şükürün îmânla alâkası bulunmaktadır. Şükür, îmânın yarısıdır buyurulmuştur. Şükür; kalb, dil ve beden ile olur. Kalbin şükürü, îmân etmekle olur. Dilin şükürü, Allahü teâlâyı hatırlayıp söylemektir. **Bütün bedenin şükürü ise, namaz kılmak ile yapılmış olur. Ayrıca kalb ile şükür, herkes için iyilik istemektir. Dil ile şükür, ni’meti değil, ni’met sahibini görerek şükürünü açıkça ifade edip “Elhamdülillah” demektir. Beden ile şükür ise, bütün uzuvları Allahü teâlânın bir ni’meti bilmek ve ne için yaratılmışsa o işte kullanmaktır.**

Şükürün kısaca tanımı, İslâmîyetin emirlerine uymaktır. Ni’meti, Allahü teâlânın sevdiği ve istediği işe sarf edince şükür yapılmış olur.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Yemek yiyip, şükredenin derecesi, oruç tutup sabredenin derecesi gibidir.)

(Kıyâmet günü şükredenler ayağa kalksın denir. Allahü teâlâyâ şükredenlerden başkası kalkamaz.)

Dâvûd aleyhisselâm, Allahü teâlâyâ münacât etti:

- Yâ Rabbi, Âdem aleyhisselâma sayısız ikram ve ni’metlerde bulundun. O sana nasıl şükretti?

- Ey Dâvûd, Âdem (aleyhimüssselâm), bütün bu ikramların benim tarafımdan olduğunu bildi. Bu bilmesini, onun şükürü olarak kabul ettim.

MENKİBE: Rüyadaki Zelzele

Şehir azgın sulara kapılmış küçük bir tekne gibi sallanmaya başladı. Sokaklarda, meydanlarda kalın bir toz tabakası; gökte kara kara bulutlar peydahlandı.

İnsanlarda telâş ve korku doruğa çıkmıştı.

Kimi mal, kimi can, kimi evlât derdine düşmüş, ellerini dizlerine vura vura yüreklerinin en derin, en hassas noktalarından gelen korkuyla, “Lâ ilâhe illallah” diye bağıryorlardı. Toprak insanların ayaklarının altında kayıyor; evler, apartmanlar

MUHLAS: Devamlı ihlâs sâhibi olan. Her şeyi Allahü teâlânın rızâsıyla yapan.
MUHTÂR KAVİL: Bir mes'elede, bir mezhebin âlimlerinin çoğu tarafından mezhebin mevcûd ictihâdlarından seçilerek üstün tutulan ve fetvâya esâs alınan kavil, söz.

birbirine çarpıyordu.

Caddenin sol tarafındaki meyhane bir anda taş yığına dönmüştü. Hemen karşıdaki o milyonluk sinema salonundan sadece eğri büğrü demirler görünüyordu. İbret için mi, nedir, müstehcen bir filmin afişi en uzun demirin ucunda korsan bayrağı gibi dalgalanıyordu.

Kalın bir kalasın altında feryat eden bir kız çocuğunu görmezlikten gelerek, kurtarmayan bir adam, darmadağın olmuş kuyumcunun mağazasının önünde durmuş, sağından solundan fırlayan tuğla ve taş parçalarını kolluyor, hem de ceplerini altınlarla dolduruyordu. Her nefes verişte ağzından çıkan bira kokusu, nefsinin kabarıp taşırdığı “zengin olmak” hürsına karışıyor; gözlerini hiçbir şeyi göremez hâle getiriyordu. Nihayet o da ceplerinde çaldığı altınlarla birlikte ölümün karanlığına dalıverdi. Yeni bir sarsıntı sonunda yıkılan mermer direk kafasına çarpmıştı.

Bu mahşeri günde sadece iki kişi enkazların arasına dalyor, yaralıları, baygınları ve özellikle çocukları ellerinden, ayaklarından birlikte tutarak kurtarmaya çalışıyordu. İkisi de saatlerce dertlere derman, yaralara merhem olmak için çırpınmaktan terden su kesilmişlerdi. Şehrin ortasındaki yemyeşil parkta, bu korkunç zelzeleden kurtardıkları yüzlerce can ile sarmaş dolaş olmuşlardı.

Şehir hâlâ un eleyen iki elin arasında gidip gelen elek gibi sallanıyor, insanların hayatı un gibi kara toprağın altına akarken, enkazlar kepek gibi üstte kalıyordu.

Ali nasılsa bu felâketten kurtulmuş, küçük bir tepenin üzerinde olup bitenleri dehşet içerisinde seyrediyordu. Liseye yeni başlamıştı, ama artık okuması hemen hemen, imkânsız gibiydi. Böyle düşünüyordu. Aklına annesi geldi. Aklına babası geldi... Acaba saatlerce bir evin enkazından, diğer evin enkazına koşan o iki kişi annesi ile babasını da kurtarmışlar mıydı?

Son defa şehre baktı.

Kendi evleri dahil her yapı yerle bir olmuştu. Ama hayret.

Bir okul ve bir de gökyüzüne füze gibi uzanan süt beyaz iki minare olduğu gibi duruyordu. Ve...

Minarelerde müezzinlerin “Allahü ekber, Allahü ekber.” diye ikaz etmesi üzerine uyandı. Annesi başucundaydı ve merakla oğlunun yüzüne bakıyordu.

- Ne oldu Ali? Niye korktun yavrum?

Ali Kızılelma, yatağının üzerine oturdu. Annesine sarıldı. Çok korkunç bir rüya gördüğünü söyledi. Rüyasında zelzele olmuştu. Evler yıkılmış, insanlar ölmüştü. İki iyi insan, yaralıları, çocukları kurtarıırken bir kötü insan da hâlâ altın peşinde koşmuş, çaldıklarını da şahit götürerek ölmüştü. Şehir tamamen yerle bir olduğu hâlde iki minare ile bir okul yıkılmamıştı. Ve minarelerde ezân okunuyordu, işte Ali bu

MUHKEM: İçinde hüküm bulunan, mânâsı açık olan âyet. Sağlamlaştırılmış. Hükümü değiştirilemez hâle gelmiş bir dâvâ.
MUHÿ: "Yaratıcı, hayat verici, diriltici" mânâsına Allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından.

ezânları dinlerken uyanmıştı.

- Neyse dedi, Ali'nin annesi. Gördün ya, hepsi rüya imiş. Zelzele falan yok oğlum. Haydi uykuna devam et. Uzan da üzerini örtüyüm.

Ali itiraz etti:

- Şükürler olsun anne, zelzele yok, yok ama ezân okunuyor. Rüyada duyduğum ses işte bu sestir. Ben sabah namazına kalkacağım, üstelik cemâate yetişeceğim.

Ali'nin annesi şaşırıp kalmıştı. Sevinç içinde ellerini oğuşturuyordu.

- Kalk, dedi heyecanla, babana yetiş!

Ali "Bismillah" deyip kalkmış, abdestini alarak sokağa çıkmıştı. Babasının peşinden cemâate yetişmek için yürüyorken, evlerin camlarına dikkat etti. Çoğunda ışıklar yanmıyordu. Eyvah! Bu ışsız evlerde oturanlar namazın uykudan hayırlı olduğunu bilmiyorlardı...

Câmiye girince, göğsündeki yumruk kadar yüreği yaramaz bir çocuğun eline düşmüş serçe gibi çırpınmaya başladı. Ne büyük benzerlikti. Yüce Allah'ım, imâm, rüyasında enkaz arasında yaralıları ve çocukları kurtarmaya çalışanlardan biriydi. Az önce rüyasında gördüğü bu yüzü unutmak mümkün müydü? Hemen arkasındaki de ona yardım eden ikinci adamdı. Onu tanıyordu.

Namazdan çıkınca, babasına yaklaştı. Merak ettiği ikinci adamı sordu:

- Şu adam kim baba?

Babası gözcüyle Ali'nin gösterdiği adama baktı. İsmi bilmiyordu.

- Adını bilmiyorum oğlum, yalnız öğretmen olduğunu biliyorum. Yeni tayin olmuş iyi bir insan.

Ali yıkılmayan okul ve minareleri hatırladı. İnsanları kurtarmaya çalışan yüzleri gözünün önüne getirdi yeniden.

Gördüğü rüya için Allah'a şükretti.

MENKİBE: Bir Gözün Şükrü

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" şöyle bildiriyor:

(Benî İsrail'de çok ibâdet eden biri vardı. Beşyüz yıl ibâdet etmişti. Deniz ortasında bir adada bulunuyordu. Allahü teâlâ ona tatlı su çıkarmıştı. Bir de nar ağacı yaratmıştı. Her gün nar verirdi. Âbidin duâsı üzerine Allahü teâlâ ruhunu secdede iken aldı. Şimdi hâlâ secde hâlidir.)

Kıyâmet günü, bu âbid diriltilir. Allahü teâlânın ihsânı ile mi, yoksa beşyüz yıllık makbul amelikle mi Cennete girmek istediği sorulur. Âbid, "Ben amelimle Cennete girmek isterim" der. Melekler, beşyüz yıllık kabul olmuş amelini hesap ederler. Bu kadar amelin, sadece bir gözün şükrünü bile edemediği meydana çıkar.

MU'İD: "Mahlûkâtı, dünyadaki hayatlarından sonra öldürüp, ölümden sonra onları tekrar diriltlen, hayât veren" mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (el-Mu'îd).

MUKADDES: Mübârek, kutsal. Ayıb, çirkin ve kötü şeylerden uzak, temiz.

Melekler, Cenâb-ı Hakkın emriyle Cehenneme götürürler. O zaman âbid der ki:

- *Yâ Rabbi beni fazlın ve ihsânınla Cennete koy!*
- *Ey kulum seni yoktan kim yarattı?*
- *Sen yarattın, yâ Rabbî!*
- *Senin yaratılışın, kendin tarafından mı oldu, yoksa benim ihsânım ve rahmetimle mi oldu?*
- *Senin rahmetinle oldu, yâ Rabbî!*
- *Seni bir adaya indirdim. Orada sana tatlı su yarattım. Senede bir defa meyva veren ağaçtan her gün nar bitirdim. Sonra ruhunu secdede iken almamı istedin, öyle yaptım. Bütün bunları senin için kim yaptı?*
- *Sen yaptın, yâ Rabbî!*
- *Benim rahmetim ve fazlım ile Cennete gir!*

MENKİBE: Boynu Kırılmıştı

Bir hükümdarın oğlu attan düştü ve boyun kemikleri birbirine girdi. Öyle ki, boynu fil boynu gibi gövdesine battı. Başını çevirebilmek için bütün gövdesini döndürüyordu.

Ülkesindeki bütün doktorlar tedavisinde aciz kaldılar. Yalnız başka ülkeden gelen bir doktor, başını eski hâline getirebildi ve damarlarıyla kemiklerini düzeltilti. O doktor olmasaydı, şehzade sakat kalacak, belki de ölüp gidecekti.

Şehzade iyi olduktan sonra onu iyi eden doktor, şehzadeyi ve babasını ziyarete gitti. İyiliği takdir etmeyen nankör hükümdar ile şehzade, ona hiç yüz vermediler. Doktor kendisine reva görülen bu muameleden müteessir oldu ve hükümdar ile oğlu utanacakları yerde doktor utanarak başını yere eğdi. Kalkıp giderken şöyle mırıldanıyordu:

"Ben onun boynunu çevirip eski hâline koymasaydım bugün yüzünü benden çeviremezdi."

Doktor, gördüğü bu hakaret karşısında ve hükümdarla oğlundan öç almak üzere ona bir tohum gönderdi ve şu haberi yolladı:

- Şehzade bunu buhurdana koyup yaksın. Çok güzel ve şifalı bir tütsüdür.

Şehzade doktorun gönderdiği o tohumu yaktıktan sonra dumanından aksırdı. Ak-sırınca da başı eskisi gibi çarpıldı. Padişahın emriyle o doktoru çok aradılar, fakat bir türlü bulamadılar. Kendisinden özür dileyecelerdi. Ne çare ki iş işten geçmişti.

Nükte: Cenâb-ı Hakk'a şükürden yüz çevirme ki, yarın mahşer günü boynu bükük kalmayasın.

MUKALLİD: Amelde, müctehid denilen derin âlime tâbi olan, uyan kimse.

MUKARREB: Yakınlaşmış. Cennet'te dereceleri en yüksek olanlar.

Allahü teâlâya yak-laşmakta ileride olan, yalnız Allahü teâlâyı isteyenler.
Sâlihler, melekler, peygamberler.

10- SABIR

Sabır, derd ve elemi şikâyet etmemektir. Üç şeye sabr edersen, büyük derece kazanırsın:

1- Herhangi bir belâya sabr etmenin üçyüz sevâbı vardır. Belâya çâre, devâ aramak, duâ etmek, sabır sevâbını azaltmaz.

2- İslâm bilgilerini öğrenirken zahmet çekmeğe ve ibâdetleri yapmağa sabr etmeğe, Cennetde altıyüz derece verilir.

3- Günâh işlememek için sabr etmek.

Nefsin arzûlarına sabr etmenin yediyüz derecesi vardır. Musîbet için de her nefesi için ayrı bir derece ve sevâb alır. Malın, evlâdın gitmesi büyük musîbet olup, bunlara sabr edenleri, Allahü teâlâ, terâzî başına getirmeğe hayâ ederim, buyuruyor.

Bir farzı yapmak veya bir günâhtan kaçınmak sabırsız ele geçmez. Çünkü Peygamber aleyhisselâma, "îmân" nedir? diye suâl edildiğinde "**sabırdır**" buyurdu.

Sabrın büyüklüğü ve fazileti sebebiyle Kur'ân-ı kerîmde yetmişden fazla yerde sabır bildiriliyor. Sabredenlerin sevâblarının hesapsız verileceği bildiriliyor. Allahü teâlâ buyuruyor ki:

(Sabredenlerin âhiretteki ecirleri, sevâbları sayısızdır.)

(Elbette sabredenlerle beraberim.)

Sabrın fazileti, üstünlüğü o kadar büyüktür ki, Allahü teâlâ sabrı çok aziz eyledi. Herkese sabır ni'metini vermedi. Dostları ile çok az insanlara verdi. Nitekim hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Size verilen en az şey, yakîn ve sabırdır. Bu ikisinin kendisine verildiği kimse, çok nafîle namaz kılmasa da, çok oruç tutmasa da korkmasın. Ey Eshâbım, bugün nasıl iseniz ona sabrediniz, değişmeyiniz! Bu hâlinizi, birinizin hepinizin amelini yapmasından daha çok severim. Fakat dünyanın size yaklaşacağından korkuyorum. Benden sonra birbirinize kırılırsınız. Göklerdekiler de size kırılır. Sabreden tam sevâb alır. Sabredin! Dünya kalmaz. Devamlı kalan Allahü teâlâdır.)

(Sabır, Cennet hazinelerinden bir hazinedir.)

(Eğer sabır insan olsaydı, çok kerim ve cömert olurdu.)

(Allahü teâlâ, sabredenleri sever.)

(Sabır, üçtür: Musibete, tâata ve günâh işlememeğe sabır. Musibete sabredene, Allahü teâlâ üçyüz derece ikram eder. Her derece arası yerden göğe kadar mesafedir. Tâate sabredene altıyüz derece ihsân eder. Her derece arası, yerin dibinden Arşa kadardır. Günâh işlememeğe sabredene dokuzyüz derece verir. Her derece arası yerin dibinden Arşın üstüne kadardır.)

MUKÂVELE: Sözleşme, yazılı sözleşme.

MUKÂYESE: Benzeterek, karşılaştırarak değerlendirme, karşılaştırma, kıyaslama.

MUKAYYED SU: Cinsi ve sıfatı birlikte söylenen ve herhangi bir şeyle kayıtlanmış sular.

(Mü'mine gelen dert, üzüntü, hastalık, eziyet, sıkıntı, günâhlarına keffârettir.)

Hazret-i Ali "radıyallahü anh" buyuruyor ki: (Sabrın îmândaki yeri, başın beden-deki yeri gibidir. Başsız beden olmayacağı gibi, sabırsız da îmân olmaz.)

Şakik-i Belhî hazretleri de; (Musibete sabretmeyip feryat eden, Allahü teâlâya kafa tutmuş olur. Ağlamak, sızlamak bela ve musibeti geri çevirmez) buyurdu.

Yine hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ buyurdu ki: Belâ gönderdiğim kimseler sabredip insanlara şikâyet etmezse, onlara îmânla ölmeyi nasip ederim.)

(Allahü teâlâ buyurdu ki: Ben kullarımdan herhangi birine, bedeninde, ma-lında veya evlâdında bir musibet verdiğim vakit, onu güzel bir sabırla karşılar-sa, kıyâmet günü onun için mîzân ve hesap kurmaktan hayâ ederim.)

MENKİBE: Emanete Verilen Şey Geri İstenince

Eshâb-ı kirâmdan Rumeysa radıyallahü anhâ" hazretleri şöyle anlatıyor:

Çocuğum hasta idi. Babası Ebû Talha bir yere gitmişti. Oğlum öldü. Üzerini örttüm. Babası döndüğünde;

- Hasta nasıl oldu? diye sordu.

- Bu geceden daha iyi gece geçirmedim dedim.

Sonra yemek getirdim, yedi. Her zamankinden daha çok süslendim. Sevinçli gö-rünüyordum. Dedim ki:

- Komşumuza ariyet olarak bir şey verdim. Bir zaman sonra geri isteyince, sanki o malı temelli vermişim gibi, istemeyerek iade etti. Üstelik ağladı da!.

Ebû Talha "radıyallahü anh" hayretle dedi ki:

- Şaşılacak şey, ne akılsız insanlar bunlar. Emanete verilen şeyi geri isteyince, hiç iade etmek zor gelir mi?

Hemen cevap verdim:

- Senin oğlun bize, Allahü teâlânın bir hediyesi, bir emâneti idi. Yanımızda ema-net olarak duruyordu. Bugün geri isteyip aldı.

Ebû Talha, güzel sabır göstererek dedi ki:

- Hepimiz de Allah'a döneceğiz.

Sabah olunca Ebû Talha bunu Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendi-mize anlattı.

Resûlullah efendimiz de buyurdu ki:

(Dünkü geceniz mübârek olsun. Büyük bir gece geçirdiniz. Cennete girdiğimde Ebû Talha'nın hanımı Rumeysa'yı orada gördüm.)

MUKİM: Doğduğu, evlendiği veya hep kalmak niyeti ile yerleştiği yerde oturan veya en az 3 günlük uzaklıktaki bir yerde giriş çıkış günlerinden başka Hanefî’de 14 (üç mezhepte 3) günden daha fazla kalmaya niyet eden. Seferî olmayan. İkâmet eden, oturan.

MENKİBE: Sabır Böyle Olur

Peygamberimizin “sallallahü aleyhi ve sellem” torunlarından ve İmâm-ı A’zam efendimizin hocalarından olan Ca’fer-i Sâdık’ı “radiyallahü anh”, birisi bir gün uygunsuz sözlerle itham etti. Ca’fer-i Sâdık hazretleri sabredip cevap vermedi. Yanında bulunan talebelerine de müdahale etmemelerini tembih etti. O kimse ağzına ne geldiyse, ne kadar kötü söz varsa söyledi ve gitti.

Bir müddet sonra, İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık, o adamın evine gitti. Bunu gören talebeleri onun arkasından o adamın evine vardılar. Talebeleri hocalarının o edepsiz cevap vereceğini zannetmişlerdi. Şayet o küstah adam, hocalarına bir saldırıda bulunursa hocalarını koruyacaklar ve o edepsiz haddini bildireceklerdi.

Ca’fer-i Sâdık hazretleri o adamın kapısını çaldı. O adam kapıya geldiğinde:

“Az evvel bana bir takım kötü sözler sarfyledin. Sana cevap vermedim. Eğer bu söylediğiniz sıfatlar bende varsa; ben bu sıfatlardan tövbe edeceğime, bir daha bu sıfatlara bürünmeyeceğime dair sana söz veriyorum. Eğer bana isnat ettiğin sıfatlar yoksa, seni affetmesi için Allahü teâlâya duâ edeceğim. Bana söylediklerinden dolayı seni affettim, hakkımı helâl ettim” deyip bir de hediye verdi.

Bu âlicenaplığı gören adam, Ca’fer-i Sâdık hazretlerinin ayağına kapandı. Kaba-hatini itiraf edip, tövbecar oldu.

MENKİBE: Sabrın Sonu Selâmettir

Meşhur İslâm âlimlerinden, Ebü’l-Hasan Ahmed el-Kudûrî, önceleri katırcılık yapardı. Kalbine ilim öğrenmek arzusu düştü. Katırlarını sattı. Evinde hamile bir hanımı vardı. Bütün masraflarını görüp, ondan izin aldı. Onun rızasını da alarak ilim öğrenmek için başka bir memlekete gitti. Yirmi sene ilim tahsil edip, âlim oldu. Memleketine dönerken, yolda bir eve misâfir oldu. Ev sahibi kâmil bir zâtı. Hâlini ona anlattı. O kâmil zât bu âlime:

- İlim ve amelin aslı nedir? diye sordu. Hürmeten:

- Siz buyurun efendim, deyinince, o zât:

- Eğer bize bir müddet hizmet edersen, ilmin aslına kavuşup, evine gidersin, buyurdu.

Onun hizmetini kabul edip, yanında iki yıl kaldı. Sonra O zât şefkat edip:

- Oğlum, gel sana cevabını vereyim de hanımının yanına dön! Ömrün oldukça, bize hayır duâ edersen. İyi bilmiş ol ki, bütün ilim ve amellerin, her marifet ve kemalin aslı sabırdır. Bunlar sabır ile elde edilir. Tahammül de sabrın içindedir. Her işte sabırlı olursan, her pişmanlıktan kurtulursun. Dünya ve âhirette her şeyden nasip

MUSALLÂ: Namaz kılınan yer, namazgâh.
Musallâ Taş: Namazının kılınması için, cenâzelerin üzerine konduğu taş.
MUSHAF: Kur'ân-ı kerîmin tamamının yazılı olduğu kitap.

alırsın. Bu kıymetli cevher için seni bir müddet alıkoydum. Sebebi, bunun kıymetini bilip, hiç bir zaman unutmayasın, buyurdu.

Ebü'l-Hasan Ahmed, sabır nasihatını, kâmil zâtın duâ ve rızasını alıp memleketine döndü. Akşamdan sonra evine geldi. Merdivenleri çıkıp kapıya yaklaşırken pencereden içeriye gözü takıldı. Bir de ne görsün! Bir genç oynar gibi hanımının boynuna sarılmıştı. O anda kıskançlıktan aklı başından gitti. Kendini kaybedip, o genci öldürmeye hazırlanırken, hatırına sabretmek geldi. Biraz bekleyip, sakinleştikten sonra kapıyı çaldı.

İçerdeki genç:

- Kimsin? diye sorunca:

- Bu evin eski sahibiyim, dedi.

O anda hanımı, sesinden efendisini tanıdı. Sevinç içinde oğluna seslendi:

- Haydi oğlum, kapıyı aç! Sen doğmadan önce gurbete giden baban geldi, dedi.

Sabreden âlim, bu kavuşmadan, o gencin oğlu olduğunu anladı. Sabrın kerameti ile, sonu çok büyük üzüntü olan vesveseden kurtuldu. Sevincinin çokluğundan, ona sabır veren hakiki Sabûr'a, yâni Allahü teâlâyâ çok hamdü sena etti. Hayatı boyunca sabır ile saâdet buldu.

Erenlerin sohbeti, ele giresi değil.

Sohbete kavuşanlar, mahrûm kalası değil.

*Gezmek gerek her yeri, bulmak için, bir eri,
Sarraf tanır cevheri, magbûn bilesi değil.*

*Akar suyun başına, kapalı desti konsa,
kırk yıl, orda dursa da, âbı alası değil.*

*Sohbet, kalbi eder pâk, ona imrenir eflâk,
Âdemi, ârif eden, tâcu hırkası değil.*

*Önce îmân etmeli, harâmdan, el çekmeli,
Rûh gıdâsın bilmeli: Bâdem helvâsı değil!*

MUSİBET: Felâket, ansızın gelen belâ, sıkıntı.

MUSKA: Hastalık, nazar ve cinnilerin zararından korunmak için, sâlih bir zâtın tevâtürle bildirilen duâları yazdığı kâğıdın yedi kat muşambaya sarılı hâli.

11- TERBİYELİ OLMAK (Edep)

Dînimizin beğendiği ve emrettiği güzel huylardan biri de edepli, terbiyeli olmaktır. Edep, söz dinlemek, haddini bilmek demektir.

Edep olmayınca ilim yalnız başına maksada ulaştıramaz. Yunus Emre der ki:

*İlim meclislerinde aradım, kıldım talep,
İlim geride kaldı ille edep, ille edep.*

Bir babanın evlâdına bırakacağı en hayırlı miras, edeptir. Edebi öğrenmek ve her zaman edepli olmak lâzımdır. Nelerin edep olduğunu bilmeyen kimse, edepte kusur eder. Meselâ, bir büyüğümüzü ziyarete gidince, bize (Baş köşeye otur) dese, biz de edebimizden, hürmet ettiğimizden dolayı (Şurası daha iyidir) diyerek gösterilen yere oturmasak, yaptığımız hareket edep gibi görünse de, söz dinlememek olduğundan kötüdür. Büyüklerimiz, “**Emrin edepden önce geldiğini**” bildirmişlerdir. Onun için en güzel edep, söz dinlemektir. Aklımıza uygun gelmese de büyüklerimizin sözlerini dinlememiz lâzımdır.

*Edep iledir âlemi-i nizâm,
Edep iledir kemâl-i âdem.*

Büyüklerimiz, öğretmenlerimiz, âmirlerimiz bizlere bir şey söyledikleri zaman hemen “**Peki efendim**” demeliyiz.

Yapılması istenen şeyi uygun görmüyorsak veya yapılmasını mahzurlu buluyorsak yine de, (**Peki mi diyelim**) gibi bir düşünce hatırıma gelebilir. Evet, yine “**Peki**” demelidir. Eğer, o anda peki demeyip hemen o işin mahzurlarını anlatmaya kalkarsak, edebe aykırı hareket etmiş oluruz. Bir müddet sonra düşüncelerimizi uygun şekilde bildirebiliriz. Bunu da, soru şeklinde söylememiz, danıştığımızı hissettirmemiz lâzımdır. Meselâ (Bildirdiğiniz işi şu şekilde yapsak uygun olur mu efendim!) diyebiliriz. Ancak yine de, eski bildirdiği şekilde yapılması istenirse, bu defa başka mazeretler aramadan söyleneni yapmalıdır.

Yalnız büyüklerimize değil, arkadaşlarımıza, hattâ kendimizden küçüklere de itiraz etmek uygun olmaz. Çünkü itiraz etmek, (Bu işi ben bilirim, sen bunu anlamazsın) demek olur. Düşüncemizde yüzde yüz haklı bile olsak, itiraz etmekle karşımızdakini üzmüş oluruz.

*Edep bir tâc imiş nûr-ı Hudâ’dan,
Giy ol tâcı emîn ol, her belâdan.*

MÜBÂREK: Çok saygı değer, hürmete lâyık, muhterem. Bereketli, feyizli, hayırlı.
MÜBÂREK GECELER: İslâmiyet'in kıymet verdiği ve o gece yapılan ibâdetlerin çok sevâb ve daha faziletli sayıldığı, duâ ve tövbelerin kabûl edildiği geceler.

HER İŞİ ALLAH RIZÂSİ İÇİN YAPMAK

Sultân-ı Enbiyâ "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Bir kimse, bir günâh yapmak istese ve sonra Allahdan korkup onu terk eylese, Hak teâlâ hazretleri, o kula iki Cennet ihsân eder.)** Öyle günâhlar ki, harâm yemek, fâiz yemek, [karısını, kızını açık gezdirmek, sinema ve televizyonda, müslümanlıkla alay eden, ahlâkı bozan oyunları seyr etmek], harâma bakmak, zinâ, livâta, içki içmek, adam öldürmek, Allahü teâlâyâ şirk eylemek gibi... Bunların hepsi günâh-ı kebâirdir, yâni büyük günâhlardır.

Sana iyilik yapana iyilik yap, fenâlık yapanı, zulm edeni afv eyle, onlara nasîhat et! Sapık inançlı, fenâ huylu kimselerden kaç! Onunla arkadaşlık yapma!

Sultân-ı Enbiyâ "sallallahü aleyhi ve sellem", Ebû Hüreyreye buyurdu ki: **(Has-tanın hâlini sormak için iki kilometre git, küs olan kimseleri barışdırmak için dört kilometre yürü, altı kilometre de, bir din kardeşini ziyâret etmek için git, bu kadar da, ilm adamından bir mesele öğrenmek için git!)** [Bir mil iki kilometredir.]

Her insana elinden geldiği kadar iyilik et! Müslümanların ilim öğrenmelerine ve ibâdetlerine yardım et! En büyük yardım, onlara Ehl-i sünnet i'tikâdını, helâlları, harâmları, farzları öğretmek ve hatırlatmaktır. Bunları Allah rızâsı için yap! Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Allahü teâlâyâ Cebrâîl aleyhisselâm gibi ibâdet etseniz, mü'minleri, Allah için sevmedikçe ve kâfirleri ve mürtedleri, Allah için kötü bilmedikçe, hiç bir ibâdetiniz, hayrat ve hasenâtınız kabûl olmaz!)** Allahü teâlânın en çok sevdiği ibâdet, hubb-i fillâh ve buğz-i fillâhdır. Yâni, müslümanları sevip, onlara yardım ve hayır duâ etmek ve dîn-i islâmı beğenmeyenleri, islâmiyyete ve müslümanlara düşmanlık edenleri sevmemek ve îmâna, hidâyete kavuşmaları için duâ etmektir.

Peygamberimiz "aleyhisselâm" buyurdu ki: **(Yâ Ebâ Hüreyre! Benim ile Arş gölgesinde gölgelenmek istersen, her gün yüz kerre salevât-ı şerîfe getir! Mahşerde benim havzımdan içmek istersen, mü'min kardeşinle üç günden fazla dargın durma! Fakat, şerâb [veyâ diğer alkollü içkileri] içen ve harâm yiyenler ile konuşma, kendini onlardan çek!)**

*Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben hâlîme,
Titrerim mücrim gibi, bakdıkça istikbâlîme.*

MUTMAİN: İtmînân bulmuş, rahatlamış, huzur ve sükûna kavuşmuş, içi rahat.
Mübâşeret-i Fâhişe: Kadın ile erkeğin, sev'eteyninin, yani tenâsül
uzuvlarının birbirine sürtünmesi.

Her İşde İnşâallah Demek

Allahü teâlâ hazretlerinin huzûrunda mutîlerden olmağı istersen, her işde inşâallah de! Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **(İnsanlar için bundan daha fazîletli mutîlik yoktur.)**

Bir kimse ile bir şey kararlaştırırken inşâallah deyip, sonradan o işi yerine getiremezsen yalancı olmamış olursun.

Kesin işlerde de inşâallah denir. Allahü teâlâ, **(Mescid-i harama inşâallah gireceksiniz)** buyurdu. Yine Allahü teâlâ, (İnşâallah demeden hiçbir şeyi yarın yapacağım deme) buyurdu.

Gönlün Hazır Olduğu Üç Yer

Üç yerde gönlünü hâzırla ki, üzerine rahmet kapısı açılsın:

- 1- Kur'ân-ı kerîm okunurken,
- 2- Zikr olunurken,
- 3- Namaz kılarken.

Ârif olan kimsenin nişânı, sükût etmesi fikr ola. Bakdığı ibret ola ve dilediği tâat ola.

Hak teâlâdan Korkmamanın Alâmetleri

Hak teâlâ hazretlerinden korkmamanın alâmetleri şunlardır:

- 1- Niyyet zayıflığı.
- 2- Kibirli olmak.
- 3- Ölümü yakın bilmeyip, tûl-i emele saplanmak.
- 4- Hak teâlâ hazretlerinin rızâsını terk edip, halkın isteğ ini yapmak.
- 5- Sünneti bırakıp, bid'at işlemek.
- 6- Günâhını az görmektir. Ne mutlu o kimseye ki, bu altı şeyden hiçbiri kendisinde bulunmaz. Şiir:

*Mihneti zevk etmekdedir âlemde hüner,
Gam-u şâdiyyi kader, böyle gelir, böyle gider.*

MUVATTÂ: İmam-ı Mâlik hazretlerinin yazdığı ilk hadîs kitabı.
MÜBEŞŞİR: Tebşîr edici, sevindirici, müjdeleyici. Kabirde, mü'minlere suâl soran melek. Müjdeleyici mânâsına Peygamber efendimizin isimlerinden.

VÜCÛD EMÂNETİNE [Nİ'METİNE] RİAYET ETMEK

Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: **(El, insana bir emânetdir, onunla harâm olan şeyi tutma! Ayak ile harâm yere gitme! Tenâsül âleti sana bir emânetdir, onunla zinâ etme!)** Bunun gibi bedendeki bütün âzâlar birer emânetdir. Bu ni'metleri meşrû şekilde ve meşrû yerlerde kullanırsan, emîn kimselerden olur, Cenâb-ı Hakka karşı tam şükür yapmış olursun. Bu emânetleri gayr-i meşrû yerlerde kullanan insan, Allahü teâlâyâ isyân etmiş ve hiyânet etmiş olur.

Tenbîh: Hastayı tedâvî etmek sünnettir. Tedâvînin, ilâc ile, sadaka vermekle ve duâ ile yapılacağı bildirildi. Tecrübe edilip, tesîrlerinin kat'î olduğu anlaşılan aşılardan, serumları ve mikrop öldüren ve benzerleri ilâçları kullanmak farz olduğu (**İbni Âbidîn**)in “rahime-hullahü teâlâ”, (Hazar ve ibâha) kısmından anlaşılmaktadır. (Sular bâbı)nın sonunda da diyor ki, (Harâm olan ilâcın tesîri kat'î ise ve şifâ verecek helâl ilâc yoksa, domuz etinden başka harâm ilâcın kullanılması câiz olur. Şifâ tesîri zannî ise, câiz olmaz.)

Oruç bahsinin sonunda diyor ki, (Müslüman hasta, müslüman tabîb bulamadığı zaman, kâfir tabîbe gidip tedâvî olması câizdir. Kâfir tabîbin sözü ile, ibâdetini terk ve tehrît etmesi [ve harâm olan ilâc kullanması] câiz değildir.)

(Fetâvâyı Hindiyye)nin Kerâhiyyet kısmının onsekizinci bâbında diyor ki, **(Şifânın Allahü teâlâdan geldiğine inanan hastanın ilâc kullanması câizdir. İlâcdan şifâ beklemek câiz değildir. Allahü teâlânın şifâyı yaratması için, ilâcı sebep yaptığına inanmak lâzımdır.**

Domuz habîs olduğu için ve insan muhterem olduğu için, ikisinin organlarını ilâc olarak kullanmak câiz değildir. Diğer hayvanların câizdir. İlâc kullanmayıp ölmek günâh değildir. Gıdâ almayıp ölmek günâhdır. [Tesîri kat'î olan ilâc, gıdâ gibidir.]

Fâidesi kat'î olan şeyleri kullanmamak harâmdır. Kadın sütünü ilâc olarak kullanmak câizdir. Kadının sakız çiğnemesi, sözbirliği ile câizdir. Erkeğin çiğnemesi ihtilâflıdır. Hastaya ve hayvan sokana, şifâ için Kur'ân-ı kerîm okumak veyâ kâğıda yazıp muska olarak taşınması yahut tas içinde ıslatıp, bu suyu içmesi, bu su ile, ağrıyan yeri yıkaması câiz diyen âlimlerin sözleri muteberdir. Meşhûr duâlar ile muska ve ilâc câizdir.

Yedi kerre Fâtiha okuyup, derd, ağrı olan uzva üflenirse, şifâ hâsıl olur. [Tefsîr-i Azîzî]

Abdullah-ı Dehlevî “rahmetullahi aleyh”, yüzonyedinci mektûbunda buyuruyor ki, **(Her işde, Pîrân-ı kibârın ervâh-ı tayyibesini vâsita yaparak (Allahü teâlânın sevgili kulları olan evliyânın mübârek ruhlarını vasita ederek), Allahü teâlâyâ**

MÜBTEDİ': Bid'at sâhibi. Dinde değişiklik yapan. Ehl-i bid'at.

MÜCÂHEDE: Çalışma, mücâdele etme, uğraşma. Cihâd etme. Din uğruna düşmanla mücâdele etme. Nefse zor gelen işleri yapma.

ilticâ ve duâ etmelidir. [Bunun için (Silsile-i aliyye)yi okumalıdır.] Bunların vâsıtası ile, dînî ve dünyevî murâdları ihsân eder.) (Silsile-i aliyye), (Se'âdet-i Ebediyye) kitabında yazılıdır. Âyet-i kerîmenin ve duânın tesîr etmesi için, okuyanın Ehl-i sünnet i'tikâdında olması, kul hakkından sakınması, harâm ve habîs şey yimemesi ve okunan kimseden karşılık istememesi şarttır.

[İlâç almak, âyet-i kerîme ve duâ okumak, üfleme ve yanında taşımak, insanın ömrünü uzatmaz, ölüme mâni olmaz. Eceli geciktirmez. Ömrü olanın dertlerini, ağrılarını giderip, sıhhatli, râhat ve neşeli yaşamasına sebep olurlar. Kalb nakli ve beyin, böbrek, ciğer gibi ameliyâtlar, aşılar, serûmlar, ölüme mâni olmaz. Ömrü olanlara fâideli olur. Eceli gelen çok kimsenin ameliyât esnâsında öldüklerini bilmiyen yokdur. Duânın kabûl olması için, istenilen şeyin sebebine yapışmak lâzımdır. Allahü teâlâ, herşeyi sebep ile yaratır. Tedbîr almak, sebebi aramak lâzımdır. Duâ edince, Allahü teâlâ sebebe kavuşdurur ve sebebe tesîr, kuvvet yaratır. Evliyâyâ, sevdiklerine sebepsiz de verir. Buna “**kerâmet**” denir. Sebebe yapışmadan duâ etmek, Allahü teâlânın âdetine uymamak olur.]

Hastanın Üç Hâli

Hastanın üç hâli vardır:

- 1- Bir melek gelerek ağzının tadını alır.
- 2- Bir melek de kuvvetini alır.
- 3- Bir melek de gelip günâhlarını alır.

Hasta iyi olunca, ağzının tadını alan melek, yavaş yavaş geriye verir. Kuvvetini alan melek de, geriye verir. Günâhlarını alan meleğe gelince, bu, Allahü teâlâyâ sorar. Bu günâhi ne yapayım? Allahü teâlâ, hadîs-i kudsîde buyurur ki: **(Benim rahmetim gazabımı aşmıştır. Binâenaleyh, hasta kulumun günâhını afv eyledim!)** Hastalık, derd, keder, günâhları götürmez. Bu acılara sabr etmek, günâhları götürür.

*Derdime dermân diyorsan,
Bil ki derdin dermân sana,
Rahat olsun can diyorsan,
Nefsin olsun kurban sana.*

*Yağmalansın cümle varlık,
Çıkarılsın kalbden darlık,
Kalmamalı hiç ağyarlık,
Hep yâr olur mihmân sana.*

MÜCEDDİD: Tecdid eden, yenileyen, kuvvetlendiren.

İslâm dînini kuvvetlendiren, bid'atleri yâni İslâm dînine sokulmak istenen reformları, hurâfeleri söküüp atan ve unutulmuş farz ve sünnetleri ortaya çıkararak, her yüz senede bir gönderilen âlim.

II- KÖTÜ HUYLAR

Kötü Huylar ve Bunlardan Kurtulmak Çareleri

Kötü ahlâk; bilgisiz, edepsiz olmaktan ve kötü kimseler ile arkadaşlık etmekten doğan kötü huylardır. Allahü teâlâ, kullarına iyi huylu olmalarını emrettiği gibi, kötü huylardan da kaçınmalarını emretmektedir. Kötü huy, kötü iş yapmaya sebep olur. Kötü ahlâk, ruhumuzun alışkanlık hâline getirdiği kötü huylara denir. Kalbin kötü huylardan temizlenmesi ve bu huyların terkedilmesi lâzımdır.

İnsana dünyada ve âhirette zarar veren her şey, kötü ahlâktan gelmektedir. Yâni, zararların, kötülüklerin başı, kötü huylu olmaktır. Kötülüklerden sakınmağa “**Takva**” denir. Takva, ibâdetlerin en kıymetlisidir. Çünkü bir şeyi tezyin etmek, süslemek için, önce pislikleri, kötülükleri yok etmek lâzımdır. Bunun için, günâhlardan temizlenmedikçe, taâtlarin, ibâdetlerin faydası olmaz. Kötülüklerden sakınmadıkça ibâdetlerin ve iyiliklerin hiçbirine sevâb verilmez. Bütün iyiliklerin temeli takvadır, kötülüklerden sakınmaktır. Herkese her şeyden önce, takva sahibi olmalarını emir ve nasihat etmelidir. Dünyada rahata, huzura kavuşmak, sevişmek, kardeşçe yaşayabilmek, âhirette de, sonsuz azâpdan kurtularak, sonsuz ni'metlere, saâdetlere kavuşmak, ancak kötülüklerden sakınmak ile nasip olur.

Kötü huylar, kalbi, ruhu hasta eder. Hastalığın artması, kalbin, ruhun ölümüne sebep olur. Kötü huyların en kötüsü olan inanmamak ise, kalbin, ruhun en büyük zehiridir, hemen öldürür. İmânı olmayanın, (Kalbim temizdir. Sen kalbe bak) gibi sözleri, aslı, esası olmayan boş lâflardır. Ölmüş, kokmuş olan kalbin temiz olması düşünülemez.

Kötü huylar, dînimizin yapılmasını yasak ettiği günâhlardır. Bu günâhların hepsi, ya belli bir organ ile, yahut bütün beden ile yapılır. Günâh işlenen sekiz organ meşhurdur. Bu organlar; kalb, kulak, göz, dil, el, mide, ferc ve ayaklardır. Dünyada ve âhirette saâdete kavuşmak, rahat etmek isteyen kimse, bu organlarının günâh işlemelerine engel olmalıdır. Günâh işlememek, kalbinde meleke, tabiat, yâni alışkanlık hâlini almalıdır. Bunu başarabilen kimseye “**müttekî**” ve “**sâlih mü'min**” denir. Böyle olan kimse, Allahü teâlânın (**velîsi**)dir. Sevgili kullarından olur. Velî kul olmak için, günâh işlememek huy hâlini almalıdır. Bunu başarınca kadar, kendini zorlayarak günâhtan sakınmaya devam etmelidir.

Günâh işlememenin huy hâline gelmesi için kalbin temizlenmesi lâzımdır. Kalbin temizlenmesi, İslâmiyete uymakla olur. **İslâmiyet üç kısımdır: İlim, amel ve ihlâs.** Emirleri ve yasakları öğrenmek, öğrendiklerine tâbi olmak ve bunları yalnız Allah rızası için yapmaktır. Kur'ân-ı kerîmde, bu üçü de emredilmekte ve övülmektedir.

Müceddîd-i Elf-i Sâni: Hicrî ikinci bin yılının yenileyicisi mânâsına
İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin ünvanı.

MÜCESSİME: Allahü teâlânın madde ve cisim olduğunu iddiâ eden bozuk fırka.

MENKİBE: Melekler Geri Çevirir

Bir gün Sevgili Peygamberimiz sallallallahü aleyhi ve sellem, eshâbından Muâz bin Cebel'e buyurdu ki:

- *Yâ Muâz! Ben sana bir şey anlatacağım, bunu muhafaza edersen, sana faydası dokunur. Muhafaza etmezsen, Allah katında bir hüccetin olmaktan çıkar. Ey Muâz, Allahü teâlâ yer ve gökleri yaratmadan önce yedi melek yarattı, sonra gökleri yarattı. Her gök için bu meleklerden bir kapıcı ayırdı. Onların her birini azametle bürüdü. Hafaza melekleri, güneş gibi ziya saçtığı hâlde, kulun amelini göklere çıkarırlar. Birinci kat göğe çıktıkları zaman, ameli tezkiye ederler, temizleyip çoğaltırlar.*

Birinci kat gökteki kapıcı melek der ki:

- *Bu ameli götürün de sahibinin suratına çarpın. Zira ben gıybet ile vazifeliyim. Gıybet edenlerin amelini buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretmiştir.*

Sonra melekler başka birinin amelini getirir, tezkiye edildikten sonra, ikinci kat göğe çıkarırlar. Orada riya ile vazifeli kapıcı melek der ki:

- *Götürün bu ameli sahibinin suratına çarpın. Zira o, amelinde gösteriş yapardı. Riya ile karışık amelleri buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretmiştir.*

Sonra başka birinin daha parlak bir amelini birinci ve ikinci kat göklerden geçirdikten sonra üçüncü kat göğün kapısındaki melek der ki:

- *Bu ameli götürün sahibinin suratına çarpın. Ben kibre müvekkel (vazifeli) bir meleğim. Büyüklük taslayanların amelini buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretti. Bu adam meclislerde kibreder.*

Sonra daha parlak başka amelleri dördüncü kat göğe çıkarırlar. Namaz, oruç, hac ve zekât gibi çeşitli ibâdetler, inciler gibi parlak bir vaziyette gelirler. Buradaki kapıcı melek der ki:

- *Götürün bu amelleri sahibinin suratına çarpın. Ben ucb'a müvekkel meleğim. Bu adam kendini beğenen, ucub sahibi bir kimsedir.*

Yine hafaza melekleri başka bir ameli beşinci kat göğe kadar geçirirler. Bu amel, süslenmiş bir gelin gibi kapıdayken müvekkel melek der ki:

- *Ben haset meleğiyim, bunun sahibi çok hasetçi bir insandır. Çekemezliğinden dolayı herkesin yaptığını yapar. Rabbim hasetçinin amelini ileri geçirmememi bana emretti. Götürün de bu ameli onun suratına çarpın.*

Başka bir ameli altıncı kat göğe kadar yükseltirler. Oradaki kapıcı melek der ki:

- *Bu ameli götürün de sahibinin suratına çarpın. Çünkü, "O merhametsiz bir insandır. Felâkete uğrayan, darlığa düşen ve sıkıntılara maruz kalan kimselere asla acımaz. Ben rahmet meleğiyim, merhamet etmeyenlerin amelini buradan ileri geçir-*

MÜCRİM: Cürm işleyen, kabahatli, suçlu, günâhkâr.
MÜCTEHİD: İctihâd eden, cehd ile çok çalışan. Kur'ân-ı kerîmden,
hadîs-i şerîf ve diğêr dinî delillerden hüküm çıkarma derecesine
yükselmiş büyük din âlimi.

mememi Rabbim bana emretmiştir.”

Sonra başka bir kulun namaz, oruç, infak, cihad ve vera' gibi amellerini gök gürültüsü gibi ses ve güneş gibi ziyası olduğu hâlde üç bin melek yedinci kat göğe kadar yükseltirler. Orada rıza-i ilâhî ile vazifeli kapıcı melek der ki:

- Götürün bu ameli, onun suratına çarpın, âzâlarına vurun, kalbini bu ameller ile mühürleyin. Zira Allah rızası için olmayan amelleri buradan ileri geçirmemeği Rabbim bana emretmiştir. Hangi bir amel, halis olarak Allah rızası için yapılmazsa riyadır. Mürâinin amelini Allah kabul etmez.

Sonra başka bir kulun namaz, oruç, zekât, hac, ömre, güzel ahlâk, tefekkür ve zikir gibi amellerini göklere yükseltirler. Her kapıdan geçer, her gökdeki melekler onu teşyi eder, uğurlarlar. Perdelerin hepsini aşar ve Allahü teâlânın huzuruna yükselirler, yalnız Allah rızası için halis amel olduğuna şehâdet ederler.

Allahü teâlâ: “Siz kulumun amelinin koruyucusunuz, ben ise murakıbm. O, bu amel ile beni murat etmedi, başkasına gösteriş yaptı. Benim lanetim onun üzerine olsun” buyurur.

Meleklerin hepsi bu tel'ine iştirak eder, katılırlar. Yer ve gökler onu telin ederler.

Kötü Huyların İlâçları

Her müslüman, kalbinden kötü huyları çıkarıp, iyi huyları yerleştirmelidir. Bir kaçını çıkarıp, bir kaçını yerleştirmekle insan güzel huylu olmaz. Bunun için müslüman, her şeyden evvel kalbini temizlemesi lâzımdır. Çünkü kalb, bütün beden reisidir. Bütün organlar kalbin emrindedir. Sevgili Peygamberimiz, (**İnsanın bedninde bir et parçası vardır. Bu iyi olursa, bütün organlar iyi olur. Bu kötü olursa, bütün organlar bozuk olur. Bu, kalbdır**) buyurdu. Yâni bu, yürek denilen et parçasındaki gönüldür. Bunun iyi olması, kötü ahlâktan temizlenmesi ve iyi ahlâk ile süslenmesidir.

Kötü huylar, kalbin hastalıklarıdır. Bunların tedavileri güçtür. İlâçlarını iyi bilmek ve iyi kullanmak lâzımdır. Ahlâkı değiştirmek, kötüsünü yok edip, yerine iyisini getirmekle mümkündür. Sevgili Peygamberimiz, (**Ahlâkınızı iyileştiriniz!**) buyurdu. İslâmiyet, mümkün olmayan şeyi emretmez. Tecrübeler de böyle olduğunu göstermektedir. İnsanların ahlâklarının değiştirilmesi bazıları için kolay, bazıları için de zor olur.

Kötü huylardan kurtulmak için, başvurulacak çareleri şöyle sıralamak mümkündür:

1- Kötü huyların hepsi için müşterek ilâç, hastalığı ve zararını, sebebini, zıddını ve ilâcın faydasını bilmektir. Sonra bu hastalığı kendinde teşhis etmek, aramak, bulmak gelir. Bu teşhisi kendi yapar. Yahut bir âlimin, rehberin bildirmesi ile an-

MÜCTEBÂ: "Seçilmiş" mânâsına, Resûlullah efendimizin mübârek sıfatlarından.
MÜDÂHENE: Dalkavukluk, iki yüzlülük. Kudreti olduğu, gücü yettiği hâlde, dindeki gevşekliği sebebiyle günâh işleyene mâni olmamak, dinden taviz vermek.

lar. İnsan kendi kusurlarını zor anlar. Güvendiği arkadaşına sorarak da, kusurunu öğrenir. Sâdık olan dost, onu tehlikelerden, korkulardan koruyan kimsedir. Böyle arkadaş güç bulunur.

2- Düşmanlarının kendisine karşı kullandıkları kelimeler de, insana ayıplarını tanıtmağa yarar. Çünkü düşman, insanın ayıplarını arayıp, yüzüne çarpar. Arkadaşlar ise, insanın ayıbını, kusurunu pek görmezler.

Birisi İbrahim Edhem hazretlerine, aybını, kusurunu bildirmesi için yalvarınca, seni dost edindim, her hâlin, hareketlerin bana güzel görünüyor. Aybını başkalarına sor dedi: Başkasından bir ayıp görünce, bunu kendinde aramak, kendinde bulursa, bundan kurtulmağa çalışmak da kötü huyların ilâçlarındandır. **(Mü'min mü'minin aynasıdır)** hadîs-i şerîfinin mânâsı budur. Yâni, başkasının ayıplarında, kendi ayıplarını görür. Îsâ aleyhisselâma, bu güzel ahlâkını kimden öğrendin dediklerinde, **(Bir kimseden öğrenmedim, insanlara baktım. Hoşuma gitmeyen şeylerinden sakındım. Beğendiklerimi ben de yaptım)** buyurdu. Lokman Hakîme, (Edebi kimden öğrendin) dediklerinde, (Edebsizden!) dedi.

Selef-i sâlihinin, Eshâb-ı kirâmın, velîlerin hayat hikâyelerini okumak da, iyi huylu olmaya sebep olur.

3- Kendinde kötü huy bulunan kimse, buna yakalanmanın sebebini araştırmalı, bu sebebi yok etmeğe, bunun zıddını yapmağa çalışmalıdır. Kötü huydan kurtulmak, bunun zıddını yapmak için çok uğraşmak lâzımdır. Çünkü, insanın alıştığı şeyden kurtulması güçtür. Kötü şeyler nefse tatlı gelir.

4- İnsanın kötü şey yapınca, arkasından nefse güç gelen şeyi yapmayı âdet edinmesi de faydalı ilâçtır. Meselâ; bir kötülük yaparsam, şu kadar sadaka vereceğim veya oruç tutacağım, gece namazları kılacağım diye adamalı veya bunları yapmak için, yemin etmelidir. Nefsi, bu güç şeyleri yapmamak için, onlara sebep olan kötü âdetini yapmaz.

5- Kötü huyların zararlarını okumak, işitmek de, faydalı ilâçtır. Bu zararları bildiren hadîs-i şerîfler çoktur. Bunlardan birkaçı şunlardır:

(Allah katında kötü huydan büyük günâh yoktur.) Çünkü, bunun günâh olduğunu bilmez. Tövbe etmez, işledikçe, günâhı kat kat artar.

(İnsanların hiç çekinmeden, sıkılmadan yaptıkları günâh, kötü huylu olmaktır.)

(Her günâhın tövbesi vardır. Kötü huyun tövbesi olmaz. İnsan kötü huyun tövbesini yapmayı, daha kötüsünü yapar.)

(Sıcak su buzu erittiği gibi, iyi huy da hatâları eritir. Sirke balı bozduğu gibi, kötü huy da, hayratı hasenatı (iyilikleri) yok eder.)

MÜDÂRÂ: Dinini ve dünyâyı korumak için, dünyâlık vermek.

İslâmiyyetin dışına çıkmadan gönül alma. İyi geçinme, idare etme, yüze gülme, dost görünme, alttan alma.

MÜDERRİS: Medrese hocası, icâzetli âlim. Medreselerde ders veren öğretim üyesi.

6- İyi huylu olmak için ve iyi huyunu muhafaza edebilmek için, sâlih kimselerle, iyi huylularla arkadaşlık etmelidir. İnsanın huyu, arkadaşının huyu gibi olur. Ahlâk, hastalık gibi bulaşıcıdır. Kötü huylu ile arkadaşlık etmemelidir. Hadîs-i şerifte, **(İnsanın dîni, arkadaşının dîni gibi olur)** buyuruldu.

7- Faydasız şeylerden, oyunlardan, zararlı şakalaşmaktan ve münakaşa etmekten sakınmalıdır. İlim öğrenmeli ve faydalı işler yapmalıdır. Ahlâkı bozan, şehveti harekete getiren seks, fuhuş kitapları okumamalı, böyle radyo ve televizyon programı ve filmlerini dinlemekten ve seyretmekten sakınmalıdır.

8- İyi huyların faydaları ve haramların zararları hep hatırlanmalıdır. Mal, mevki arkasında koşanlardan hiçbiri muradına kavuşamamıştır. Malı, mevki hayır için arıyan ve hayır işlerde kullanan, rahata, huzura kavuşmuştur. Mal, mevki gaye olmamalı, hayra vasıta olmalıdır.

Mal, mevki bir deryaya benzer. Çok kimse, bu denizde boğulmuştur. Allah korkusu, bu denizin gemisidir. Hadîs-i şerifte, **(Dünyada, kalıcı değil, yolcu gibi yaşamalı! Öleceğini hiç unutmamalı!)** buyuruldu. İnsan, dünyada kalıcı değildir. Dünyaya zevklerine daldıkça, sıkıntılar, üzüntüler, güçlükler artar.

9- Kötü huylardan uzaklaşmak ve iyi huylu olmak için, aşağıdaki hadîs-i şerifleri hiç unutmamalıdır.

(İbâdetleri az olan bir kul, iyi huyu ile, kıyâmette yüksek derecelere kavuşur.)

(İbâdetlerin en kolayı ve çok faydalısı, az konuşmak ve iyi huylu olmaktır.)

(Bir kulun ibâdetleri çok olsa da, kötü huyu onu Cehennem dibine götürür. Bazen küfre götürür.)

Birinin gündüzleri oruç tuttuğu, geceleri namaz kıldığı, fakat kötü huylu olduğu, dili ile komşularını, arkadaşlarını incittiği söylendikte, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" cevabında: **(Böyle olmak iyi değildir. Gideceği yer, Cehennem ateşidir)** buyurdu.

(İyi huylu olan, dünya ve âhîret saâdetlerine kavuşur.) Çünkü iyi kimse, Allah'a ve kullara karşı olan hakları, vazifeleri yerine getirir.

(Kendinden uzaklaşanlara yaklaşmak, zulüm edenleri affetmek, kendini mahrum edenlere ihsân etmek, güzel huylu olmaktır.) İyi huylu kimse, kendisine darılana iyilik yapar. İhsânda bulunur. Malına, haysiyetine, bedenine zarar vereni affeder.

(Kızdığı zaman, yumuşak davrananın kalbini Allahü teâlâ emniyet ve îmân ile doldurur.) Korkusuz ve emin olur.

10- Kötülük edene iyilik yapmak, iyi huyların en üstünüdür. Olgun insan olmanın

MÜEZZİN: Ezân okuyan ve kâmet getiren.

MÜFTÜ: Fetvâ veren. Şehir ve kasabalarda halkın dinî suallerine İslâm âlimlerinin dinî bir konuda vermiş oldukları hükümleri yâni fetvâyı, insanlara bildiren kimse.

alâmetidir. Düşmanları dost yapar. İmâm-ı Gazâlî hazretleri buyuruyor ki: İncil’de gördüm. İsâ aleyhisselâm, **(Kötülük yapana kötülükle cevap vermeyiniz! Sağ yanağınza vurana, sol yanağınızı çeviriniz!; Paltonuzu alana, şalvarınızı da veriniz!)** buyurdu.

MENKİBE: Dünyanın Sıfatları

Abbasi halifelerinden Harun Reşidin hanımı Zübeyde Hâtun, devrin İslâm âlimlerinden Mansûr-i Ammâr hazretlerine mektup yazdı. Mektubunda:

”Ey Müslümanların âlimi! Dünyanın sıfatlarından birini bana açıkla!” diye yazıyordu. Mansur hazretleri cevabında bildirdi ki:

”Dünya aslana benzer. Hırs gözü, tamah kulağı, cahillik başı, riya yüzü, sefihlik burnu, sapıklık ağız, cimrilik boynu, kibirli bulunmak göğsü, haset sırtı, uzun emel karnı, şirk kalbi, şüphe ciğeri, büyük günâhlar ayakları, şehvetler pençeleri, övünç vesilesi pazuları, hîle kuyruğudur. Ona bakan bağlanır, isteyen hasta olur. Arayan kırık olur. Tutulana öldürür. Bu yirmi şey dünyanın tarifidir.”

Sonra şöyle devam etti: “Onu yenmek, emri altına almak isteyenin; zühdü kılıç, vera’ı kalkan, nasihati kol, kanâati ok, susması yay, Hakka uyması kılıç, ilmi bayrak, kalesi Allahü teâlânın kitabı, yakîni binek vasıtası, akli dayanak, ameli silâh, niyeti kılavuz, sünneti yol, tevekkülü arkadaş, evliyâ ile sohbeti asker, tefvizi yardıma, duâsı imdada yetişici, recâsi âdet, mücâhedesi hamle, müşahadesi darb olmalıdır. Ancak bunlarla kahredilir. Mağlûp edilip, ona hakim olunur. Şerrinden, zararından kurtulunur. O yirmiyi kendin için âfet, bu yirmiyi kendin için âdet bilesin ve yapasın. Böylece onları bilmek, bunları yapmakla, ondan gelecek zarardan korunmuş olursun.”

*Bu vücûdün mülkü, elden çıkmadan,
Çarh-ı felek, bu binâyı yıkmadan.*

*Sûretü ma’nâ, bir arada iken,
İki âlem de, elinde var iken,*

*Hubb-i dünyâyı, kalbinden gider!
Tâ alasin, can âleminde haber.*

*Harâmdan sakın, farzı yapmağa bak!
Farzı yapmazsan, olur hâlin harâb!*

MÜKELLEF: Bir şeyi yapmaya ve yerine getirmeye mecbûr olan. Allahü teâlânın emir ve yasaklarından sorumlu olan; îmânı olan, âkil ve bâliğ olan kimse.

MÜKERREM: Muhterem, hürmete lâıyk, yüce, aziz, saygı değer.

Kötü Huylardan Bazıları

1- İNANMAMAK (Küfür)

Kalb ile işlenen kötülüklerin en büyüğü ve en kötüsü, Allahü teâlâya inanmamak, ateist olmaktır. Bütün insanlara îmân etmek emrolundu. Son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın, Allahü teâlâdan getirip bildirdiği şeylerin hepsine kalb ile inanıp, dil ile söylemeye “îmân” denir. Söylemeye engel bir hâl bulunduğu zaman, söylemek affolur. İnanılması lâzım olan bir şeye inanmamak “**Küfür**” olur. İnanmayan kimseye “**Kâfir**” denir.

Allahü teâlânın var olduğunu anlamamak, düşünmemek günâh olur. Bildirilen emir ve yasaklardan birine inanmamak, hepsine inanmamak olur. Bir kimsede îmânın var olması için, İslâmiyetin küfür (inançsızlık) alâmeti saydığı şeylerden sakınmak da lâzımdır. İslâmiyetin emir ve yasaklarından birini hafif görmek, Kur’ân-ı kerîm ile, meleklerle, Peygamberlerden biri ile alay etmek, küfür alâmetlerindedir.

İnanmamak Üç Türü Olur

1- İşitmediği, düşünmediği ve cahil kaldığı için inanmamak, kâfir olmak. Buna “**Küfr-i Cehlî**” denir. Dağda yetişip hiçbir din duymayıp, puta tapanlar böyledir. Bunlar ne Cennete ne de Cehenneme girmeyeceklerdir. Bütün hayvanlar gibi toprak edilerek yok olacaklardır. Kâfir memleketlerinde yaşayıp İslâmiyeti işitmeyenler ve kâfirlerin küçük yaşta ölen çocukları da böyledir. İşitip de, hiç inananlar veya yanlış inananlar, affedilmeyeceklerdir. Sonsuz azap göreceklerdir.

2- Bilerek, inat ederek inanmamak, kâfir olmak. Buna “**Küfr-i inadî**” denir. Kendini büyük görmekten ve öyle bilmekten, mevki, rütbe sahibi olmayı sevmekten veya ayıplanmaktan korkmak sebebi ile meydana gelir. Firavun ve yoldaşları böyle inanmamıştı. Mûsâ aleyhisselâmın mucizelerini gördükleri hâlde îmân etmediler. Bizim gibi bir insana inanmayız dediler. Kendileri gibi bir insanın Peygamber olacağını kabul etmediler. Hâlbuki kendileri gibi bir insan olan Firavuna ilah, tanrı dediler. Ona tapındılar. Rum imparatoru Herakliyüs da tahtından, saltanatından ayrılmak korkusu ile îmân etmedi.

3- İslâmiyetin, îmânsızlık alâmeti dediği sözleri söyleyen ve işleri yapan, kalbinden îmân etse ve inandığını söylese de inanmamış olur. Buna “**Küfr-i Hükmî**” denir. Bunlar küfre sebep olan sözler ve işlerdir. Bazıları şunlardır:

- Allahü teâlâya yakışmayan sözler söylemek.
- Melekleri küçültücü sözler söylemek.
- Kur’ân-ı kerîmde ismi geçen peygamberlerden birini inkâr etmek.

MÜLEFFİK: Şartlarına uymadan dört mezhebin hükümlerinden işine geleni yapan.
MÜLHİD: İlhâda düşen, mânâları açık ve kat'î olan âyet-i kerîmelere ve hadîs-i şerîflere, yanlış mânâ vererek dinden çıkan.

- Çok iyilik yapan birine, Peygamberden daha iyi demek.
- İçkiye, faize, kumara helâl demek.
- Âhirette olacak şeylerle alay etmek.
- Kabirdeki ve kıyâmetteki azaplara inanmamak.
- Fen bilgileri, din bilgilerinden daha hayırlıdır demek.
- İslâm bilgilerine inanmamak, bunları ve din âlimlerini aşağılamak.
- Kâfir olmayı istemek veya öyle olayım diye yemin etmek.
- Kâfir olmaya sebep olan bir işi bilerek yapmak.
- İnsanları güldürmek, sevindirmek veya alay etmek için kâfir olmaya sebep olacak bir söz söylemek.

Kalbte îmânın bozuk olması ve İslâmiyetin emretmediği şeyleri ibâdet sanmak da, büyük günâhtır. Peygamberimiz ve Eshâbından sonra ortaya çıkan inanışlar ve ibâdetler yanlış olup, sapıklıktır. Böyle inanışlara “Bid’at” denir. Kalbi ve bedeni bunlardan temizlemek gerekir.

Kalbin hastalıkları olan kötü huyların hepsini terk etmelidir. Kötülüklerin en büyüğü olan îmansızlıktan ve yanlış inanmaktan sonra, kötü olan şey günâhlardır. Göz haram olan şeylere bakmamalıdır. Kulak, dînimizin yasak ettiği çirkin sözleri ve dedi-koduları dinlememelidir. El, haram olan şeyleri tutmamalı, ayaklar haram, günâh işlenen yerlere gitmemelidir. Dil ile yalan söylememeli ve kimseyi incitmemelidir. Mide, haram yiyeceklerle ve içeceklerle doldurulmamalıdır. Erkekler ve kadınlar fuhuş, zinâ olan çirkin işlere yaklaşmamalıdır.

Kötülüklerden sakınmaya ve günâhları terk etmeye “**Takva**” denir. Takva, Allah’tan korkmaktır. Kalbinde Allah korkusu olanlar, günâhların yanına bile yaklaşmazlar. Onlardan nefret ederler. Güzel ahlâkın temeli, Allah korkusudur. Sevgili Peygamberimiz (**Hikmetin başı Allah korkusudur**) buyuruyor. Allahü teâlâ Kur’ân-ı kerîmde, (**Sizin Allah yanında en şerefliiniz, en üstünüünüz, Allah’tan en çok korkanınızdır**) buyurdu.

MENKİBE: Firavun’un Cesedi

Londra’daki ünlü Britsh Müzesinin Mumyalar bölümünde sergilenen bir ceset 3.000 yıl evveline aittir. Mumyalanmamıştır. Secde eder vaziyettedir. Bütün iç ve dış organları tamdır. Başındaki sararmış saçları ve sakalları rahatlıkla görülmektedir. Bu cesedin nasıl olup da 3.000 yıldır mumyalanmadan kalabildiğini ilim adamları araştıradursunlar. Biz bu işin sırrını Kur’ân-ı kerîmde buluyoruz.

Bilindiği gibi Mûsâ aleyhisselâmın davetini kabul etmeyen Firavun’u, Cenâb-ı

MÜLK: İnsanın sahip ve malik olduğu şey. Bir hükümdar veya devletin hüküm ve idâresi altında bulunan toprakların tamamı.

MÜLTEZEM: Kâbe-i muazzamanın kapısı ile Hacer-ül-esved arasında kalan duvar.

Hak Kızıldenizin suyunda boğarak cezalandırmıştı. Yûnus sûresinin 92. âyetinde meâlen, (Bugün senin gark olan, boğulan cesedine kurtuluş vereceğim. Tâ ki, senden geridekilere ibret olasın. Ve şüphe yok ki, insanlardan birçoğları bizim âyetlerimizden elbette gafildirler) buyruldu.

Cesedin bulunduğu yer, Firavun'un garkolduğu yer olan Kızıldeniz'in kenarındaki Cebelein mevkiidir. İngiliz araştırma ekibi, cesedi kumlar arasında bulmuş ve ülkelerine götürmüşlerdir. İlim adamlarının tesbitine göre, bu ceset 3.000 yıllıktır ve Firavun da 3.000 yıl evvel yaşamıştır. Ayrıca 1144 yılında vefat eden Zemahşeri, bu âyet-i kerîmeyi tefsir ederken: (Seni, deniz kenarında bir köşeye, atacağız... Cesedini tam, noksansız ve bozulmamış hâlde, çıplak ve elbisesiz olarak, senden asırlar sonra geleceklere bir ibret olmak üzere koruyacağız) demiştir.

Nükte: Bir cesedin 3.000 yıl muhafaza edilmesi, mukaddes kitabımızın sahibi olan Rabbimizin kudretidir.

2- KALB KIRMAK

Müslüman, her bakımdan örnek insan demektir. Her işinde Allah'dan korkar, titrer. Allahü teâlânın sevgisine kavuşturacak işleri yapmak için çırpınır. Sabredici, affedicidir. Her geçimsizlikte, sıkıntıda kusuru kendisinde görür. Her işte Allah'ın rızasını düşünür. Kimseyle münakaşa etmez. Kalbleri Allah'ın evi bildiği için bir kalbi incitmekten çok korkar. Hadîs-i şerifte buyruldu ki:

(Bir müslümanı haksız yere incitmek, Kâ'be'yi yetmiş kere yıkmaktan daha günâhtır.)

Konuşmaları ve hareketleriyle veya herhangi bir sebeple başkasının kalbini kıran kimse, dünyada huzursuz olduğu gibi, âhirette de, bu günâhı sebebiyle Cehenneme atılır. Hadîs-i şerifte buyruldu ki:

(Kıyâmet gününde ümmetimin müflisi şu kimsedir ki, namaz, oruç ve diğer ibâdetleriyle gelmiştir. Fakat birisine sövmüştür, birisine iftira etmiştir, birinin malını yemiştir, birinin kanını dökmüştür. Yaptığı bu zulümlere karşılık, hak sahiplerine sevâbları verilir. Sevâpları bitince, hak sahiplerinin günâhlarını yüklenir ve Cehenneme atılır.)

Her ne şekilde, olursa olsun kalb kırmaktan son derece kaçmalıdır. İmâm-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki:

(Kalb, Allahü teâlânın komşusudur. Allahü teâlâyâ kalbin yakın olduğu kadar hiçbir şey yakın değildir. Mü'min olsun, kâfir olsun, hiç bir insanın kalbini incitmemelidir! Çünkü, kâfir olan komşuyu da korumak lâzımdır. Sakınınız, sakınınız, kalb kırmaktan pek sakınınız! Allahü teâlâyı en ziyade inciten şey küfürdür. Küfürden

MÜ'MİN: İmân eden, Resûl-i ekremin bildirdiklerinin hepsini kalbi ile kabûl edip, dili ile söyleyen. "Her türlü emân ve emniyet (güven) veren" mânâsına Allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (el-Mü'min).

sonra kalb kırmak gibi büyük günâh yoktur. Çünkü, Allahü teâlâyâ ulaşan şeylerin en yakın olanı kalbdir. İnsanların hepsi, Allahü teâlânın kullarıdır. Herhangi bir kimsenin kölesi dövülür, incitilirse, onun efendisi elbette gücenir. Her şeyin her insanın, biricik Mâlikî, sahibi olan Allahü teâlânın şânını, büyüklüğünü düşünmelidir.)

Her müslüman, herkesin iyi olmasını ister. Kendisini kusurlu görür, başkalarının kusursuz olmasını ister. Bunun için herkese iyiliği tavsiye eder. Bu tavsiyeyi hâl ile de yapar. İslâm'ın güzel ahlâkına uyarak örnek olur. Herkese tatlı dil, güler yüz göstermek, kimseyi incitmemek, kalbini kırmamak, malına, ırzına göz dikmemek, kanunlara karşı gelmemek müslümanlık icabıdır.

İslâmiyetin emirlerini, yasaklarını beğenmiyen kimseler, iyiyi güzeli anlayamayan zavallılardır. Bunlara acımalı, anlayabilecekleri bir lisan ile, iyiyi, kötüyü ve güzeli, çirkini bildirmelidir! Münakaşa etmek, dostluğu giderir. Düşmanların çoğalmasına sebep olur. Fitne çıkarmamalı, dost ile de, düşman ile de tatlı konuşmalı, herkese güler yüzlü olmalıdır! Gıybet ederek, lâf taşıyarak kalb kırmak, fitneye sebep olur. Fitne ise büyük günâhtır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Fitne çıkarmayınız! Söz ile çıkarılan fitne, kılıç ile olan fitne gibidir. Zâlimlere, fâcirlere insanları çekiştirmekten, yalan ve iftira söylemekten hasıl olan fitne, kılıç ile yapılan fitneden daha zararlıdır.)

Dargın durmak da kalb kırılmasına sebep olur. Kendine zulüm edenleri affetmeli, bu sebeple ona karşılık vermemeli ve ona darılmamalıdır! Dargın ise hemen barışmalıdır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Mü'minin mü'mine üç günden fazla hicr etmesi (dargın durması) helâl olmaz. Üç gecedен sonra ona gidip selâm vermesi vâcib olur. Selâmına cevap verirse, sevâbta ortak olurlar. Vermezse, günâh ona olur.)

(Sana darılana git, barış! Zulüm edeni affet! Kötülük edene iyilik et!)

Kendimiz yüzde yüz haklı bile olsak, eğer karşımızdaki mü'min özür dilemişse, özrünü kabul etmelidir! Çünkü hadîs-i şerîfte: (Müslüman kardeşinin özrünü kabul etmemek, günâh olur) buyuruldu. Özrü kabul etmek ve kusurları affetmek, Allahü teâlânın sıfatlarından. Özür beyan eden müslüman kardeşinin özrünü kabul etmemek, sû-i zan olur. Müslümana sû-i zan ise câiz değildir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Sû-i zan etmeyiniz! Sû-i zan, yanlış karar vermeye sebep olur. İnsanların gizli şeylerini araştırmayınız, kusurlarını görmeyiniz, münakaşa etmeyiniz, haset etmeyiniz, birbirinize düşmanlık etmeyiniz, birbirinizi çekiştirmeyiniz, kardeş gibi sevişiniz! Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulüm etmez, yardım eder. Onu kendinden aşağı görmez.)

MÜNÂCÂT: Allahü teâlâyâ duâ etmek, yalvarmak. Allah'a dua için yazılan manzume.
MÜNÂFİK: İmân etmediği hâlde, Müslümanları aldatmak için, inanmış gibi görünen kimse. Nifâk sokan, ikiyüzlü, riyâkâr.

Karşımızdaki insanı kendimizden aşağı görmek kibirlenmek olur. Kibir ise, büyük günâhtır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Kalbinde zerre kadar kibir olan, Cennete giremez.)

(Allahü teâlâ buyuruyor ki, kibriya, üstünlük ve azamet bana mahsustur. Bu ikisinde bana ortak olanı Cehenneme atarım, hiç acımam.)

(Önceki ümmetlerde kibir sahibi birisi, eteklerini yerde sürüyerek, yürürdü. Gayret-i ilâhiyyeye dokunarak, yer bunu yuttu.)

(Allahü teâlâ, tevâzu üzere olmağı bana emreyledi. Hiçbiriniz, hiçbir kimseye tekebbür etmeyiniz, büyüklenmeyiniz!)

Kalb kırıcılığı, geçimsizliği sebebiyle idare edilenlerden, zoraki ikram edilenlerden olmamalıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Kıyâmette, en kötü yerde bulunacak kimse, dünyada zararından korunmak için ikram olunandır.)

Kalb kırmağa sebep olan kötü huylardan biri de münakaşadır. Hadîs-i şerîfte, **(Hakk bile olsa, münakaşadan vazgeçmedikçe, kişinin îmânı tamam olmaz)** buyuruldu. Sert ve kırıcı konuşmaktan kaçmalıdır. Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâ her zaman yumuşak söylemeyi sever)** buyuruldu. Her çeşit kötü huydan uzak durmalıdır. Hadîs-i şerîfte, **(Allah katında kötü huydan büyük günâh yoktur)** buyuruldu. Kötü huyu bırakıp güzel huylu olmağa çalışmalıdır! Peygamber efendimiz itikâdı doğru olan müslümanlar için buyurdu ki:

(Kendinden uzaklaşanlara yaklaşmak, zulüm edenleri affetmek, kendini mahrum edenlere ihsân etmek, güzel huylu olmaktır.)

Her çeşit kötülükten kaçarak iyi insan olmalıdır. İyi insan nedir? Peygamber efendimiz ümmetine hitaben: **(İnsanların en iyisi, insanlara iyilik edendir, insanların en kötüsü, insanlara zarar verendir)** buyurdu. O hâlde her müslüman, îmânı düzelttikten sonra, iyi insan olmağa, insanları sevindirmeğe çalışmalıdır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, bir mü'min kardeşini sevindirirse, Hak teâlâ o kimsenin kalbini kıyâmet gününde ferahlandırır.)

(Her kim dünyada bir mü'min kardeşinin işini görürse, Hak teâlâ, o kimsenin yetmiş işine kolaylık ihsân buyurur. O yetmiş işin on tanesi dünyada, altmış tanesi kıyâmet günündedir. Bir kimse, bir mü'min kardeşinin aybını kapatırsa, Allahü teâlâ o kimsenin bütün ayıplarını kıyâmet günü kapatır.)

*İnsâna sadâkat yakışır, görse de ikrâh,
Doğruların yardımcısıdır, hazreti Allah!*

MÜNÂZARA: Doğruyu ortaya çıkarmak gayesi ile karşılıklı olarak yapılan ilmî konuşma.

MÜNEVVER: Kalbi aydınlanmış, mânevî kirlere temizlenmiş. Kültürlü kimse.
MÜNEZZEH: Kusur, eksiklik ve muhtâçlıktan uzak. Tenzîh edilmiş, nezih kılınmış.

3- BÜYÜKLENMEK (Kibir)

Bir insanın kendini, iyiliklerini ve ibâdetlerini üstün görmesi, kötü bir huydur. Allahü teâlâ, kendini başkalarından üstün görmeyi ve üstün bilmeyi haram etmiştir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, **(Kalbinde zerre kadar kibir “büyüklük” bulunan kimse Cennete giremez)** buyurdu. İnsanlardan, Allahü teâlâyâ karşı bile üstünlük taslayanlar oldu. Nemrud ve Firavun böyleydiler. Tanrılığını ilân ettiler. Allahü teâlânın nasihat vermek için gönderdiği peygamberini, Nemrud ateşe attı. Firavun da öldürmek istedi. Her ikisi de aciz, zavallı bir insandı. Allahü teâlâ Nemrud’un canını, burnundan beynine giren bir sinek ile aldı. Firavun’u da Kızıl Denizde boğdu. Her asırda böyle ahmaklar gelmiştir. Mao ve Stalin gibi zalimler, milyonlarca insanı öldürerek ve işkence yaparak, din adamlarını ve müslümanları, din kitaplarını yok ederek, milletlerini sindirmişler, korkutarak kendilerine taptırmışlardır.

Peygamberlere karşı büyüklük gösterenler oldu. Şeytan, ilk peygamber Âdem aleyhisselâma secde etmeyerek ilk kibirli kimse oldu. Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” İslâmîyeti açıkladığı ve yaymaya başladığı zaman, (Bu din, Mekke’nin ileri gelenlerine indirilseydi daha iyi olurdu) dediler.

Büyüklük ve azamet, Allahü teâlâyâ mahsustur. Kullarına tevâzu, alçak gönüllük yakışır. Nitekim Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”, **(Allahü teâlâ buyuruyor ki, üstünlük ve azamet, bana mahsustur. Bu ikisinde bana ortak olan Cehennemde atarım, hiç acımam)** buyurdu. Fakat kalbinde zerre kadar îmân olan, Cehennemde sonsuz kalmayacak, Cennete girecektir. Büyük günâh işleyip de tövbe etmeyen, şefâata, affa kavuşamıyan mü’min, Cehennemde günâhlarının karşılığı olan azapları çecktikten sonra çıkarılacak, Cennete sokulacaktır.

Cennete giren, oradan hiç çıkmayacaktır. Hadîs-i şerîfde, **(Kibri, hiyaneti ve kul borcu olmayan mü’min, hesapsız Cennete girecektir)** ve **(Kul hakkı, mü’minin aybı, kusurudur)** buyuruldu.

İnsanlardan cahil olanlar, yedi şeye kavuşunca, kendilerini başkalarından üstün, büyük görürler.

Büyüklenmeye sebep olan yedi sıfat şunlardır:

1- Din ve fen bilgilerinde yükselmek, 2- Yapılan ibâdetler, 3- Mensup olduğu ailenin soyu-sopu, 4- Güzellik, 5- Kuvvetli olmak, 6- Malı çok olmak, 7- Mevki-rütbe sahibi olmak.

Bunlar, iyi niyetlerle yapılırsa her biri, Allahü teâlânın rızasını kazanmaya da sebep olur. İnsanlara faydalı olmaya yarar. Bu sıfatları ile büyüklük, üstünlük taslayanları Allahü teâlâ sevmez. Hased, kin tutmak ve riya (gösteriş) da büyüklenmeye sebep olur.

MÜNKER: Kur'ân-ı kerîme, hadîs-i şerîflere ve akla uymayan ve müctehidlerin söz birliği ile dinen yasak edilen şeyler. Allahü teâlânın razı olmadığı işler.
MÜNKER VE NEKİR: Kabirde insanı sorguya çeken süâl melekleri.

Büyüklüğü ilâcı tevâzudur. Tevâzu alçak gönüllü davranmak, büyüklenmemek demektir. Yüce Rabbimiz, **(Büyüklenenleri sevmem, tevâzu edenleri severim)** buyuruyor. Sevgili Peygamberimiz de, **(Allahü teâlâ tevâzu üzere olmayı bana emretti. Hiçbiriniz, hiçbir kimseye büyüklük, üstünlük göstermeyiniz)** buyurdu.

MENKİBE: Sakın Böbürlenme

İslâm âlimlerinden Muhammed İbn-i Semmâk Abbasi halifelerinden birisinin huzuruna girdi. Halife, bir bardak ile su içiyordu. Bu sırada halife İbn-i Semmâk'a:

- Bana öğüt ver, dedi.

İbn-i Semmâk:

- Sen şiddetli susuzluğa yakalandığın vakit, bu suyu ancak sana bütün servetin karşılığında verecek olsalar ne yapardın? diye sordu.

Halife:

- Bütün servetimi verir, bu suyu alırdım, dedi.

Bunun üzerine İbn-i Semmâk:

- O hâlde, bir bardak su değerinde olan servetinle sakın böbürlenme! dedi.

MENKİBE: Kibirinin Burnu

İyi kalbli Sultan ile, Veziri konuşuyorlardı. Sultan:

- Kötü insana, kendi kötülüğü yeter. Başka bir şey yapmaya, gerek yok! derler. Ne güzel söz, değil mi? dedi.

- Evet efendim! Gerçekten öyle.

Biraz sonra, vezir dairesine gitti. Birçok iş sahibi, onu bekliyordu. Hepsinin işini sıkılmadan, güler yüzle halletti. Akşam evine vardı. Hanımı, çocukları ve hizmetçileriyle birlikte yemek yedi. Hep beraber yatsı namazı kıldılar. Herkes yatağına çekildi. İyi kalbli Vezir, uzun müddet Kur'ân-ı kerîm okudu, Yüce Allah'a şükretti. Duâ etti. Ertesi gün, bir arkadaşı ziyaretine geldi. Kendisini, Sultanla konuşturmasını rica etti. Vezir de:

- Hâllederiz, dedi.

Biraz sonra arkadaşı, sultanın huzurundaydı.

- Muhterem Sultanımız. Sizin bu Veziriniz, benim arkadaşımıdır. Fakat maalesef kendisini, sizden bile büyük görüyor. Çok kibirli...

- Ne diyorsun?

- İnanmazsanız dikkat edin. Sizinle konuşurken, burnunu tutacaktır. Kibrinden gururundan, başını öbür tarafa çevirecektir!..

- Olur mu öyle şey?.

MÜRÂHIK: Oniki yaşını doldurup da, bâliğ olmamış erkek çocuk.
MÜRÂHIKA: Dokuz yaşını doldurup da, bâliğ olmamış kız çocuk.
MÜRÂÎ: Riyâkâr, iki yüzlü, kendisini olduğunun aksine gösteren, gösteriş yapan.

- Deneyin, göreceksiniz efendim...

Konuşması bitti, dışarı çıktı. Vezir gülüyordu. Arkadaşı ona dedi ki:

- Beni Sultanla konuşturduğun için, çok teşekkürler. Ben de seni, öğle yemeğine davet ediyorum.

- Canım ne lüzum var.

- Gelmezsen darılırım. Yoksa bizim yemeklere, tenezzül etmiyor musun?

Vezir mecburen, ziyafete gitti. Ziyafette bol soğanlı, sarımsaklı çorbalar, mantılar yendi içildi... Yemekten sonra Vezir, Saraya koştu, öğleden sonra çok işleri vardı. Bir ara "Sultanın Çavuşu" geldi. Sultanın kendisini hemen beklediğini haber verdi.

Sultanı, ayakta gören Vezir:

- Buyrun efendim, beni emretmişsiniz, dedi.

- Yaklaş... Yanıma yaklaş, sana bir şey vereceğim.

Vezir yaklaştı. Fakat ağzı "soğan sarımsak" kokmasın diye, eliyle kapattı. Sultan ona eğildikçe, Vezir başını çeviriyordu. Sultan çok üzüldü. "Demek söylenen doğruymuş" diye düşündü. Masasının üzerinde duran kapalı bir zarfı aldı, ona verdi.

- Bunu kendi elinle "Baş Vezir"e teslim eyle!..

Sultan böyle "emirnameler" ile sevdiklerini Elçi tayin ederdi. Vezir, "Hayırlı işte, acele edeyim" diyerek, derhâl yola koyuldu. Yolda gene arkadaşına rastlamaz mı? Arkadaşı merak etti. O da her şeyi anlattı.

- Sultan herhâlde çok sevdiği birisine, iyilik ediyor ki: Böyle acele etti. Elden "Emirname gönderiyor..." dedi.

Arkadaşı gene çok rica etti.

- Sabahleyin ben de, Ondan böyle bir şey istemiştim. Belki benim için yazılmış bir "Emir"dir. Ne olur, bana ver de, kendi elimle götürüyüm diye yalvardı.

Vezir kabul etti. Nasıl olsa "İyi arkadaşım olduğunu, Sultan biliyor, kızmaz" diye düşündü. Biraz sonra "Baş Vezir" mektubu okudu şunlar yazılıydı:

"Bu mektubu sana getiren kimseyi derhâl öldüresin", sonra da, "Kibirli burnunu kesip saraya yollayasın!..."

Baş Vezir, tereddüt etmeden, "Emri" yerine getirdi.

Akşam üzeri karşısında Veziri gören Sultan pek şaşırıldı!

- Sen burada ne arıyorsun? diye sordu.

O da, yolda arkadaşına rastladığını ve olanları anlattı... Tam konuşurlarken Baş-vezirin çavuşu, yanlarına gelerek elinde tuttuğu kapaklı sahanı uzattı.

- Efendim, bunu "Baş Vezir" yolladı, dedi.

Kapağı açtılar, içinde, kocaman bir insan burnu vardı. Kesilmiş ve kanlar içindeydi. Yanındaki kâğıtta da şu yazılıydı: "Kibirli Burnu"

MÜRSEL: Yeni bir din ile gönderilen peygamber.

MÜRŞİD: İrşâd eden, doğru yolu gösteren rehber zât. Rehber, kılavuz. İnsanları, iyi bir müslüman olmaları için terbiye eden âlim ve velî. Şeyh. Pîr.

Sultan artık dayanamadı, sordu:

- Sen bugün niçin başını, benden uzaklaştırıyordun?

Vezir güldü:

- Ağzımın kokusu, sizi rahatsız etmesin diye efendim. Öğle yemeğine, arkadaşım davet etmişti. Fazlaca soğan, sarımsak yemiştik.

Sultan hem sevindi, hem üzüldü ve şunları mırıldandı:

- Kötü insana, kendi kötülüğü yetişir.

MENKİBE: Küfre Götüren Kibir

Cebele İbni Eyhem, Gassânî meliklerinin sonuncusudur. Daha önce müslüman olmuştu. Hicretin birinci senesinde Medîne 'ye geldi. Melik olduğu için hizmetçileri, eşyaları çoktu. Kendisi ve hizmetçileri çok güzel giyinmişlerdi. Hazret-i Ömer hacca gidiyordu. Onu da beraber götürdü. Kâ'be'de tavaf esnasında yoksul bir müslüman, kalabalık ve sıkışıklık dolayısıyla yanlışlıkla Cebele 'nin eteğine basarak yırttı. Cebele de çok kızarak, o yoksul müslümana bir tokat vurup, burnunu kırdı. O da Hazret-i Ömer 'e "radıyallahü anh" giderek şikâyetçi oldu. Hazret-i Ömer, Cebele 'yi çağırıldı. Aralarında şu konuşma geçti:

- Ya hasmını razı et, yahut kısâs ederim.

- Ben bir melikim. O şahıs ise yoksul bir adamdır. Onun için bana nasıl kısâs edersin.

- İslâmiyet sizin aranızdaki ayrılığı kaldırmıştır, ilâhi kanunlar önünde, herkes birdir.

- Ben İslâmdan çıkarsam, aramızdaki ayrılık kalkar mı?

- Suç cezasız kalmaz.

- Hıristiyan olursam ne olur?

- Hıristiyan olursan boynunu vururum.

Bunun üzerine Cebele, Hazret-i Ömer 'den düşünmek için izin aldı. O gece adamlarıyla beraber Medîne 'den kaçtı, İstanbul 'a gitti. Hıristiyan oldu ve orada öldü. Kibir ve gururu yüzünden hem yurdundan, yuvasından oldu, hem de dininden olarak sonsuz felâkete yuvarlandı.

4- YALAN VE YALANCI ŞAHİTLİK

Yalan, doğru olanın veya doğru bildiğinin aksini söylemektir. Yalan, günâhların en çirkini, ayıpların en fenası, kalbleri karartan bütün kötülüklerin başıdır. Yalancılık, insanlar arasında da sevilmeyen çok çirkin bir huydur.

Mürşid-i Kâmil: Tasavvufta kemâle gelerek, evliyâlık mertebelerinin sonuna ulaşmış, kâbiliyeti olanları bu yolda yetiştirmeye ehil rehber zât.

Kâmil: İslâmın pâk ve temiz yolunu bırakarak, câhiliye devri yaşayışına dönen; gerici.

İnsanlar topluluk hâlinde yaşayabilmek için birbirlerinin yardımlarına ve doğru sözlerine muhtaçtırlar. Yalancı olan insanlar arasında yardımlaşma, geçim ve itimat olmaz. Aile fertleri yalancı olunca, ailede sevgi, saygı ve birbirlerine karşı itimat kalmaz. Böyle bir ailede ne iyi bir geçim, ne de huzurlu bir hayat mümkün olur. Aileleri böyle olan cemiyet de yıkılmaya mahkûm olur.

Yalan, aynı zamanda kalblerin kararmasına sebep olur. Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde, **(Yalandan çok sakınınız! O, fücurla (kötülükle) beraber bulunur. Bu ikisi ise Cehennemdedir)** buyurdu. Buradan anlaşılıyor ki, günâh ve kötülüğün esası yalandır. Bunun için yalan, Allahü teâlânın ve Peygamber efendimizin sevmediği bir huy oldu.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Yalan, nifak kapılarından bir azaptır.)

(Allahü teâlâ kıyâmette üç kişi ile konuşmaz ve onlara bakmaz: Verdiğini başa kakan, tâcirin yemini ile mal veren, kibirli elbisesi giyen.)

Bir defasında Sevgili Peygamberimize “sallallahü aleyhi ve sellem” şöyle soruldu.

- Yâ Resûlallah, mü'min korkak olur mu?

- **Evet olabilir.**

- Mü'min, cimri olabilir mi?

- **Evet, olabilir.**

- Mü'min yalancı olur mu?

- **Hayır olamaz, buyurdu.**

Yalanın en kötü ve çirkin olanı, yalan yere yemin ve şahitlik etmektir. Yalan yere yemin eden dünyada ve âhirette felâkete uğrar. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde Âl-i İmran sûresi 77. âyetinde meâlen buyuruyor ki: **(Allah'ın ahdini (kitaplarındaki Peygamberlere îmân sözünü) ve kendi yeminlerini birkaç paraya satan kimse-ler (var ya), işte onların âhirette hiçbir nasibi yoktur. Allah, onlara kelâmıyla hitap etmeyecek ve kıyâmet günü onlara merhamet nazarıyla bakmayacak ve kendilerini temize çıkarmayacaktır. Onlar için çok acıklı bir azap vardır.)** Yalan yere yemin edenin malının bereketi kalkar, ömrünün saâdeti yok olur, evi barkı viran olur. Hayatı zindan olur. Kısaca maddeten ve manen büyük belâlara duçar olur.

MENKİBE: Yalanı Benim İçin Bırak

Bir genç, “Yâ Resûlallah, şu üç günâhı bırakamıyorum” dedi. O üç günâh, yalan, zinâ ve içki idi.

Peygamber efendimiz, “Bu üç günâhtan yalanı benim için bırak” buyurdu.

Genç kabul edip gitti. Daha sonra, diğer iki günâhı işlemek isteyince, (Bu

MÜRTED: İrtidâd eden, Müslüman iken dinden çıkan kimse.
MÜSÂFEHA: İki Müslümanın, sağ elin avuç içlerini birbirine yapıştırıp, iki baş parmağın yanlarını birbirine değdirerek el sıkışması.

günâhları işleyip Resûlullahın karşısına çıkınca, “Ben işlemedim” desem yalan söylemiş olurum. Eğer işlediğimi söylersem, beni cezalandırır) diye düşündü. Diğer iki günâhtan da vazgeçip sâlihlerden oldu. (Şir’a)

Yalancı şahitlik de çok büyük günâhlardandır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: (Müslümanlara yalan yere şahitlik yaparı kıyâmet günü dilinden asarlar. Sonra onu, münafiklarla beraber, Cehennem en dibine sürerler. Bildiği, gördüğü hâlde şahitlik yapmayan veya söylemeyen için Allahü teâlâ kıyâmette vücudunun etlerinin parça parça edilip halkın önünde ona yedirilmesini ve Cehenneme atılmasını buyurur. O dili yer, kemirir ve parça parça eder.)

Resûlullah efendimiz buyurdu ki, (Tüccarın, pazarcıların çoğu fâcirdir.) Sebepini sorduklarında, (Alış-verişleri helâl olmaz. Çünkü çok yemin ederek günâha girerler ve yalan söylerler) buyurdu.

Bir hadîs-i şerîfte, (Yalan yere yemin ederek, birinin malını alan kimse, kıyâmet günü, Allahü teâlâyı gazaplı görecektir.)

Bir hadîs-i şerîfte, (Îmân sahibi, her kabahati yapabilir. Fakat, hiyanet yapamaz ve yalan söyleyemez) ve bir hadîs-i şerîfte de, (Yalan, üç yerde câiz olur: Birincisi, Harpte (ve her zaman din düşmanlarının zararından korunmak veya müslümanları korumak için), ikincisi, iki müslümanı barıştırmak için, birinden diğerine iyi laf getirmek. Üçüncüsü, zevcelerini idare etmek için) buyuruldu.

Zalimden, bir müslümanın bulunduğu yeri, malını, günâhını saklamak câizdir. İki müslümanın, kadın ile erkeğin arasının açılmasını önlemek için, malını korumak için, müslümanın sırrını, ayıbını meydana çıkarmamak için ve bunlar gibi haramları önlemek için, yalan söylenebilir. Ölmek için leş yemeye benzer.

Sevgili Peygamberimiz, (Yalan yere yemin, büyük günâhtır) buyurdu. Bir hadîs-i şerîfte de, (Yalan yemin ederek bir müslümanın hakkını alan kimsenin gideceği yer, Cehennemdir) buyurdu. Doğru olarak çok yemin etmek, Allahü teâlânın ismine ve yemine kıymet vermemek olur. Bunlara kıymet vermiyerek yemin etmek çok çirkindir. Şarkılarda, temsillerde, eğlencelerde yemin etmek böyledir.

5- AYIPLANMAKTAN KORKMAK

Ayıplanmak korkusu, insanların kötüllemelerine, çekiştirmelerine, ayıplamalarına üzülmek demektir. Güzel, iyi olan işleri yapmaya karar vermek ve sonunu getirmek, başkalarının kötüllemelerinden, ayıplamalarından korkmamaya bağlıdır. Birçok insanların kötü işleri yapması ve hattâ Allahü teâlâyı inkâr etmesi veya O’nun emir ve yasaklarına uymaması, insanlardan utanması ve ayıplanmaktan korkması sebebiyledir.

MÜRÜVVET: İnsanlık, yiğitlik, insanca davranma. Başkalarına faydalı olma.
MÜSLÜMAN: İslâmın beş şartına inanan. İslâm dinine mensup,
Muhammed aleyhisselâmın dininde olan, müslim.

Mal ve rütbe sahibi olan birçok kimseler ayıplanmak korkusundan îmân etmekten ve İslâmiyetin emirlerine uymaktan mahrum kalmışlardır. Birçok insanlar, bu korku sebebiyle günâh işlemektedirler. Zamanımız insanları ve bilhassa gençleri arasında yayılan kötü âdetler, danslar, balolar, içkili ve kumarlı toplantılar, başkalarının kötülmesinden ve ayıplamasından üzülmek, korkmak sebebiyle işlenen günâhlardır.

İnsanların kötüllemelerinden ve ayıplamalarından korkmaya karşı ilâç olarak şöyle düşünmelidir:

Kötüllemeleri doğru ise, ayıplarımı bana bildirmiş oluyorlar. Bunları yapmama-ya karar verdim demeli; böyle kötüllemelerden ferahlık duymalıdır. Onlara teşekkür etmelidir.

Yapılan kötülleme yalan ise, iftira ise, zararı söyleyene olur. Onun sevâbları bana verilir. Benim günâhlarım, ona yüklenir demelidir. İftira etmek, gıybet etmekten daha fenadır.

MENKİBE: Herakliyüs Önce İnanmıştı...

Eshâb-ı kirâmdan Dıhye isimindeki zât, Resûlullah efendimizin İslâma davet eden mektubunu Medîne'den Şama, Herakliyüs'e getirdi. Herakliyüs, bir gün evvel, Mekke'den Şam'a gelmiş olan Kureyş kâfirlerinin ticâret kervanının reisi, Ebû Süfyân'ı sarayına çağırıp, sordu:

- Medîne'de birisinin peygamberlik iddia ettiğini işittim. Kendisi, tanınmış kimselerden midir? Yoksa, aşağı tabakadan mıdır? Ondan evvel, başkası da böyle iddiada bulundu mu? Dedeleri arasında, melik ve emir olanlar var mıdır? Kendisine tâbi olanlar zengin midir, fakir ve aciz kimseler midir? Çalışmaları ilerliyor mu, geriliyor mu? Dinine girip de sonra ayrılanlar oluyor mu? Sözünde durmadığı, yalan söylediği görüldü mü? Harplerinde galip midir, mağlûp mudur?

Ebû Süfyân bunların cevaplarını bildirince;

- Bu sözlerinin hepsi, onun peygamber olduğunu gösteriyor, dedi.

Ebû Süfyân'ın küfüründen ve hasedinden dolayı yalan söylediği de oldu. "Bir gece içinde, Mekke'den, Kudüs'deki Mescidi- Aksâ'ya götürüldüğünü söyledi" dedi. Herakliyüs'ün yanında olup, bunu işitenlerden biri lafa karışıp:

- Ben o gece Mescid-i Aksâ'da idim, dedi.

O gece gördüklerini anlattı. Ertesi gün, Herakliyüs, mektubu okuttu. Mektuba inandığını, Muhammed aleyhisselâma îmân ettiğini Dıhye'ye bildirdi. Fakat;

- İmân ettiğimi millete bildirmekten korkuyorum. Bu mektubu falanca rahibe götür. O çok şey bilir. Onun da îmân edeceğini sanıyorum, dedi.

Rahip mektubu okuyunca, hemen îmân etti. Oradakilere de îmân etmelerini söy-

MÜSTA'MEL SU: Kullanılmış su. Abdestte, gusülde veya kurbet için (yemekten önce ve sonra, sünnet olduğu için el yıkamak gibi) kullanılan su. Mâ-i Müsta'mel.

MÜSTECÂB: Makbûl, kabûl olunan, geri çevrilmeyen.

ledi. Kendisini öldürdüler. Dıhye, Herakliyüs'e gelip, olanları bildirdi:

- Böyle yapacaklarını bildiğim için îmân ettiğimi kimseye söylemedim, dedi.

Resûlullah'a mektup gönderip îmân ettiğini bildirdi. Humus'a gitti. Orada kendisine, bir adamından gelen mektupta, Muhammed aleyhisselâmın peygamberliği ve muvaffakiyetleri bildirildi. İleri gelenleri toplayıp, mektubu okutarak, kendisinin îmân ettiğini açıkladı. Hepsi karşı çıktı. İmân etmiyeceklerini ve red ettiklerini anlayınca, onlardan özür diledi:

- Maksadım, dinimize olan bağlılığımızın kuvvetini anlamaktı, dedi,

Bu sözü işitince, hepsi kendisine secde ettiler, razı olduklarını bildirdiler. Salтанatını kaçırmamak için küfrü, îmâna tercih etti. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimize Herakliyüs'ün mektubu gelince buyurdu ki:

- Yalan söylüyor. Nasrani dininden ayrılmadı.

6- GIYBET (İnsanları Çekiştirmek)

Gıybet, bir müslümanın gizli bir kusurunu arkasından söylemektir. Kâfirlerin ve açıkça günâh işleyen müslümanların bu günâhlarını bildirmek, müslümanlara zulmedenlerin ve alışverişte onları aldatanların yaptıkları bu kötülükleri duyurmak, müslümanları bunların şerrinden sakındırmak, müslümanlığı yanlış anlatanların ve yazarların bu iftiralarını da söylemek gerektiğinden, gıybet olmaz. **[Redd-ül-muhtar]**

Belli bir mü'min veya zimmi kâfirin aybını, onu kötölemek için arkasından söylemek, gıybet olur. Gıybet, haramdır. Dinleyen, o kimseyi tanımıyorsa, gıybet olmaz.

Gıybet olunan kimse, bedeninde, nesebinde, ahlâkında, işinde, sözünde, dininde, dünyasında, hattâ elbisesinde, evinde, hayvanında bulunan bir kusur, arkasından söylendiği zaman, bunu işitince üzülürse, gıybet olur. Duyunca üzüleceği bir sözü yüzüne karşı da söylemek günâhtır.

Kapalı söylemek, işaret ile, hareket ile bildirmek, yazı ile bildirmek de, hep söylemek gibi gıybettir.

Bir müslümanın günâhı ve kusuru söylendiğinde, hâfızların, din adamlarının, (Elhamdülillah, biz böyle değiliz) demeleri, gıybetin en kötüsü olur. Birinden bahsedilirken, (Elhamdülillah, Allah bizi hayâsız yapmadı) gibi, onu kötölemek, çok çirkin gıybet olur. (Falanca kimse çok iyidir, ibâdetde şu kusuru olmasa, daha iyi olurdu) demek de gıybet olur.

Gıybet, adam çekiştirmek demektir. Birini gıybet etmenin, ölmüş insanın etini yemek gibi olduğu bildirildi. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Mi'râca çıkarıldığında, bakırdan tırnaklarıyla yüzlerini ve göğüslerini tır-

MÜSTEHAB: Sevilen, beğenilen. Yapılmazsa hiç günâh olmayan, yapılmada çok sevâb verilen, Peygamber efendimizin ibâdet ve âdet olarak ömründe birkaç kere yaptığı şeyler. Mendûb, âdâb.

malayan kimseler gördüm. “Bunlar kim” dedim. Cebrâîl aleyhisselâm, “Gıybet ederek insanların etini yiyen, şahsiyetlerini zedeleyen kimselerdir” dedi.) [Ebû Davud]

(Kıyâmette bir kimse, sevâb defterinde, yapmadığı ibâdetleri görür. “Bunlar seni gıybet edenlerin sevâblarıdır” denir.) [Harâiti]

(Bir cemâat içinde bulunurken, bir kimse hakkında gıybet edildiğini görürsen, o kimse için yardımcı ol. Ve cemâatı da ondan men etmeye çalış veya oradan kalk git.) [İbni Ebidünya]

(Din kardeşinin yüzüne söylemekten hoşlanmayacağın şey gıybettir.) [İbni Asâkir]

(Bir kimsenin yanında din kardeşi gıybet edilir de, yardıma muktedirken ona yardım etmezse, Allahü teâlâ o kimseyi dünya ve âhirette rezil eder.) [İbni Ebidünya]

(Bir kimsenin malı az, çoluk çocuğu çok, namazı güzel olursa ve müslümanları gıybet etmezse, kıyâmette onunla yan yana oluruz.) [Hatîb]

(Falancanın boyu kısadır) diyen birine, Peygamber efendimiz, (Bu sözün denize atılsa, denizi kokutur) buyurdu. [Tirmizî]

Gıybet, insanın sevâblarının azalmasına, başkasının günâhlarının kendine verilmesine sebep olur. Bunları her zaman düşünmek, gıybet etmeye mani olur. **[İslâm Ahlâkı]**

Gıybetin Zararı ve Bundan Kurtulmanın Yolu

Gıybeti ve zararını bilen gıybetten kaçıp kurtulur. Meselâ yılanı ve zararını bilen, yılanla oynar mı? Yılanı koynuna alıp yatar mı?

Bir kimsenin gıybet ettiğini görünce eğer söyleyince kabul edecek biriye mâni olmalı, böyle değilse konuyu değiştirmeye çalışmalı veya orayı terk etmeli. Bunlar da mümkün olmazsa, kalben gıybetle razı olmamalıdır.

Gıybetten Kurtulmak İçin Yapılacak Şeyler

Gıybetten kurtulmak için;

1- Gıybetin zararını düşünmeli! Gıybet sebebiyle, sevâblarının gideceğini, hattâ gıybet ettiği kimsenin günâhlarını da yükleneceğini bilmelidir!

Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Kıyâmette, sevâb defteri açılan bir kimse, “Dünyada iken, şu ibâdetleri yapmışım, burada yazılı değil” der. “Onlar, silinip gıybet ettiklerinin defterlerine yazıldı” denir.) [İsfehânî]

MÜSTEHÂZA: Hayzı ve nifâsı dışında kendisinden kan gelen kadın. İstihâzalı kadın.
MÜSTEKİM: İstikâmet ve doğruluk üzere olan, doğru yolda yürüyen.
MÜŞÂHEDE: Görme, anlama. Kalb gözü ile görme. Hak teâlânın kalbde tecellisi.

2- Gıybet, dünyada da alında bir kara lekedir! Kendine dedikoducu dedirtmemelidir. Çünkü hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Gıybet edeni dinleyen de günâhta ortaktır.) [Taberânî]

3- Bir kimse, başka birine kırgınsa, onu kötölemeye çalışır, gıybetini eder. Başkasına kızıp da kendini Cehenneme atmanın ahmaklık olduğunu bilen, gıybet etmez. Gıybet etmekle, ona zarar vermiş olmuyor, kendini felâkete atıyor. Üstelik sevmediği kişinin günâhlarını alıp, yerine kendi sevâblarını veriyor.

4- Bazen topluluktakileri memnun etmek, onları güldürmek için gıybet edilir. İnsanları memnun etmek için, Allahü teâlânın gazabına maruz kalmayı istemek ne kadar yanlıştır.

5- Gıybet eden, övülmeyi, herkesin kendisinden bahsetmesini ister. Bu bakımdan kendini övmek için dolaylı yolları seçer. Meselâ, (Falanca çok geçimsizdir) der. Bu, (Ben geçim ehliyim) demektir. Cömert olduğunu bildirmek için, (Falanca çok cimridir) der. Eğer böyle gıybet edeni dinleyen, akıllı biri ise, kendini bu şekilde övene hiç değer vermez, onun değersiz olduğunu anlar. Bunları dinleyen akıllı değil de, cahil, ahmak biri ise, gıybet ettiği için ona değer verse, ne çıkar? Kazancı ne olur?

6- Başkalarını gıybet edip kusur araştıran kimse, kendi kusurlarını göremez. Hâlbuki kendi kusurları ile meşgul olan başkalarının kusurlarını göremez. Başkalarının kusurları ile uğraşan birinin, kendi kusurunu görmeyen zavallı bir ahmak olduğu anlaşılır.

7- Kıskanç olan, mal sahiplerini kötüler. (Malı çok ama yemesini bilmez, cimrinin biridir) der. Yahut mevki sahibi için, (Müdür oldu diye kendini bir şey zannediyor) der. Böyle söylemekle, gıybet edilenin ne malı azalır, ne de makamı elden gider. Buna rağmen kıskançlık ateşi, söyleyeni yakıp kavurur. Üstelik, gıybet günâhına girdiği için sevâblarını sevmediği kimseye vermeye mahkum olur.

Dini bir meseleyi öğrenmek için, (Beyim şunu yapıyor, câiz midir?) diye sorarken, beyinden bahsetmeyip, (Bir erkek hanımına şöyle yapsa câiz olur mu?) diye sormak daha uygun olur.

İstişare edene, (O erkeğin veya kızın şu kusuru vardır) demek, yahut, (O malı alma, şu kusuru var) demek gıybet olmaz. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Fâcirin hâlini anlatmaktan çekinmeyin ki halk, onun zararından korusun.) [Taberânî]

Meşhur lakabı ile bilinenden bahsederken, meselâ (**Kara Bülent**) demek yâni lakabı ile çağırılınca üzülmüyorsa gıybet olmaz.

Arkadaşımı, kötü arkadaşlardan korumak için, (Falan kumarbazdır, diğeri de sarhoştur) demek gıybet olmaz. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

MÜŞÂVERE: İleriye gören kimselerin görüşüne baş vurma, meşveret etme, danışma.
MÜTEHASSIS: İhtisas sahibi, kompetan, uzman, meslekte mahir.
Bir işin hakikatini, iç yüzünü çok iyi bilen, bir ilim dalında veya meslekte mâhir olan.

(Hayâsızdan bahsetmek gıybet olmaz.) [İbni Adiy]

Birini kasederek kaç göz hareketi yapılır, eğer o da, o hareketten dolayı üzülsünse gıybet olur, günâh olur. Üzülmezse hoşlanırsa günâh olmaz, câiz olur.

(Gıybet zinâdan kötüdür) hadîs-i şerîfinin meâli şöyledir:

(Gıybetten sakının; çünkü gıybet zinâdan daha şiddetlidir. Kişi zinâ edip tevbe eder de, [bir daha yapmazsa], Allahü teâlâ onun tevbesini kabul eder. Gıybet edilen, gıybet edeni affetmedikçe, affolmaz.) [İbni Ebiddünya, Deylemî, Taberânî, Beyhekî, Tergib ve Terhib, İmâm-ı Şârânî, İmâm-ı Gazâlî]

Gıybet, Kur'ân-ı kerîmde, ölü kardeşinin etini yemeye benzetilmiştir. Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruldu ki:

(Birbirinizin kusurunu araştırmayın, arkasından çekiştirmeyin, gıybet etmeyin. Kim ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır? Bu tiksindiricidir. O hâlde Allah'tan korkun.) [Hucurât: 12]

Gıybet, söz taşımak ve diğer günâhlardan kaçınmak, nefis ile cihad olup, **cihad-ı ekber** olarak bildirilmiştir. Gıybetin verdiği zararlar hakkında hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Mi'râcda göğüslerinden asılarak azap edilenleri gördüm. "Bunlar, kaç göz işaretiyle alay ve gıybet edenlerdir" dendi. Nitekim Kur'ân-ı kerîmde meâlen şöyle buyuruluyor: **(İnsanları arkadan çekiştirip, kaç göz ile alay edenlerin vay haline!)** [Hümeze: 1] [Beyhekî]

(Mi'râcda, Cehennemde kokmuş leş yiyenlerin kim olduğunu sordum. "Bunlar, gıybet ederek insanların etlerini yiyenlerdir" dendi.) [İmâm-ı Ahmed]

(Gıybet ve kovuculuk, kişinin îmânını zayıflatarak yok eder.) [İsfehânî]

(Cehennemden en son çıkan, gıybetten tevbe edendir. Cehenneme ilk giren, gıybetten tevbe etmeden ölümdür.) [Rıyâd-un-nâsîhîn]

(Gıybet, etmek leş yemekten daha kötüdür.) [İbni Hibbân]

(Biri için söylenen kusur, onda varsa, gıybettir, yoksa iftira olur.) [Müslîm]

(Gıybet edenin duâsı kabul olmaz.) [Şîr'a]

(Gıybet eden Cehennemliktir.) [İsfehânî]

(Dört kişinin, çektikleri şiddetli azaptan, Cehennemdekiler rahatsız olur. Biri, ateşten bir tabut içindedir, ikincisi bağırsaklarını yerde sürür, üçüncüsü kan ve irin kusar, dördüncüsü kendi etini yer. İlki borçlu olarak öldü. İkincisi idrardan sakınmazdı. Üçüncüsü, müstehcen konuşurdu. Dördüncüsü, gıybet ve kovuculuk ederdi.) [Taberânî]

(Beş şey oruç ve abdestte hayır bırakmaz: Yalan, gıybet, söz taşıma, şehvetle harama bakmak, yalan yere yemin etmek.) [Deylemî]

MÜŞRİK: Allahü teâlâya şirk koşan. Put veya benzeri şeyleri de ilâh, tanrı edinen.

MÜTEKEBBİR: "Büyükükte eşi ve benzeri yok" mânâsına
Allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (el-Mütekebbir).
Kibirlenen, kendisini başkalarından üstün gören.

(Oruç, ateşe kalkandır. Gıybetle parçalanmadıkça korur.) [Buhârî]

(Gıybet yapmayan Allahü teâlânın güvencesindedir.) [İbni Huzeyme]

(Leş yemek, gıybet ederek, arkadaşının etini yemekten daha hafiftir.)

[Ebûşseyh]

Yeni defnedilen iki ölü için Resûlullah efendimiz buyurdu ki: **(Şimdi onların kabirleri ateşle dolduruldu, azap içindedir. Feryatlarını insan ve cinden başka her mahluk işitti. Eğer gizleyebilseydiniz, benim işittiklerimi siz de işitirdiniz. Bunlardan biri, idrardan sakınmazdı, öteki de, insan eti yerdı [gıybet ederdi].)** [İmâm-ı Ahmed, İbni Cerir]

Resûlullah gıybet edene, **(Tevbe et, kardeşinin etini yedin)** buyurdu. [Taberânî, İbni Ebî Şeybe]

Suç işleyerek cezalandırılan birini gıybet edenlere, Resûlullah efendimiz, **(Şu eşeğin leşinden yişin. Gıybet etmek, şu eşek leşini yemekten daha kötüdür)** buyurdu. [İbni Hibbân]

Ölüyü Kötülemek

Bid'at ehli veya kâfir bir yazar yanlış şeyler yazıp ölse, onun yanlışlarını söylemek gıybet, günâh olmaz. Ölüyü değil, ölümlerimizi, yâni müslüman ölümleri kötülemek bildiriliyor. Bir hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Ölümlerinizin iyiliklerini söyleyin, kötülüklerinden bahsetmeyin!) [Tirmizî]

Dirileri kötülemek de câiz değil, ama dirilerle helâlleşme imkânı vardır, ölüye göre biraz daha hafiftir.

Dine aykırı yazı yazan ölü veya diri müslümanın da, bu hatâsını bildirmek gıybet olmaz.

İbni Sebe, Ahmet Kadiyanî, Efganî, Reşat Halife, Mevdûdî gibi sicili bozukları anlatmak, gıybet olmaz, sevâb olur yâni dinin emrine uyulmuş olur. Çünkü **İbni Âbidîn** hazretleri buyuruyor ki:

Ölmüş de olsa, bid'at ehlinin ve müslümanlığı yanlış anlatanların bu iftiralarını söylemek lâzımdır, gıybet olmaz, emr-i maruf olur. [Redd-ül-muhtar]

İki hadîs-i şerîfte de buyuruldu ki:

(Dine bid'at karıştıranları gıybet etmek günâh olmaz.) [İbni Ebiddünya]

([Gıybet olur zannıyla] fâcirin hâlini anlatmaktan çekinmeyin ki halk, onun zararından korusun.) [Taberânî]

Demek ki böyle kimselerin bütün yanlışlarını açıklamak gerekiyor. Üç hadîs-i şerîf:

(Bid'at yayılınca, hakkı bilen, bilgisini açıklasın! Hakkı yâni doğruyu bildiği

MÜVÂLÂT: Abdest alırken bir önce yıkadığı uzvu, kuruyacak kadar ara vermeden, birbiri ardınca, acele olarak yıkama. Cemin şartlarından; namazları cem ederken iki farz namazı peş peşe kılmak. Dostluk, karşılıklı sevgi.

hâlde gizleyene lânet olsun!) [Hatîb]

(Bid’atler yayılıp, sonrakiler, öncekilere lânet edince, doğruyu bilenler herkese söylesin! Söylemeyip gizleyen, Allah’ın indirdiği Kur’ân-ı kerîmi gizlemiş olur.) [İbni Asâkir]

(Ortalık karıştığı, yalanlar yazıldığı, âdetler ibâdetlere karıştırıldığı ve Eshâbıma dil uzatıldığı zaman, doğruyu bilenler herkese bildirsin! Allahü teâlânın, meleklerin ve bütün insanların lâneti, doğruyu bilip de, gücü yettiği hâlde bildirmeyene olsun.) [Ebû Nuaym, Deylemî]

Bu lânetlere müstahak olmamak için ölü veya diri bütün mezhepsizlerin dine aykırı yanlışlarını çeşitli yollarla anlatıp, Müslümanları bu sapıklıklardan korumak lâzımdır.

Dinsizin zararından korunmak için, (Falanca dinsizdir, şunları yapar) gibi sözler söylemek gıybet olmaz. Yâni dinsizliği açıksa, dinsize dinsiz demek gıybet olmaz. Diğer açık işlenen günâhların hepsi böyledir. Bir yazar, çıkıyor, (Ben mezhebe uymam) diyorsa, ona mezhepsiz demek gıybet olmaz.

Bid’at ehlinin bid’atlerini, alışverişte hile yapanların bu hilelerini Müslümanlara duyurup, bunların şerrinden sakınmalarına sebep olmak ve Müslümanlığı yanlış anlatanların bu iftiralarını söylemek gıybet olmaz, emr-i maruf olur. [**Redd-ül-Muhtar**]

Gıybetle Deşarj Olmaz

Deşarj olmak için gıybet etmek câiz olmaz. Zaten herkes deşarj olmak için gıybet eder. Bütün günâhlar da buna benzer, deşarj olma isteğinden kaynaklanır. Nefsin gıdası günâhlar olduğu için, günâh işleyince nefsimiz rahatlar. Hâlbuki sâlihler günâhtan rahatsız olurlar, çünkü günâhlar, nefsin gıdası ve kalbin zehridir. Gıybet edilen kimse, bu konuşmalardan hoşlanmazsa, duyunca üzülecekse gıybet olur. İhtiyaç hâlinde gıybet câiz olur.

İhtiyaç Hâlinde Gıybete Câiz Olanlar

- 1- Bir haksızlığı, bir yolsuzluğu şikayet için, ilgili mercilere bildirmek.
- 2- Etkili ve yetkili birine, (Falanca, gayr-i meşrû iş yapıyor, buna mâni olun) demek.
- 3- Bid’at sahibi ile gezen birine, (Onunla gezme, o mezhepsizdir) demek.
- 4- Şahitlikte, (Falanca şöyle yaptı) demek.
- 5- İnsanları, açıktan günâh işleyenlerden korumak için, meselâ (O kumarbazdır) demek.

NAFAKA: İnsanın yaşayabilmesi için, yiyecek, giyecek ve ev gibi lâzım olan şeyler.

NÂFİLE: Fazlalık. Farz ve vâcib olmayan, yapana sevâb kazandıran ibâdetler.

NÂHÛR: İbrâhim aleyhisselâmın amcası ve üvey babası olan kâfir Âzer'in asıl ismi.

6- Gıybet edileni bir zarardan önlemek için, bunu önlemeye gücü yeten birine onun yanlış işlerini söylemek. Meselâ, sigara veya bira içen çocuğun babasına gidip durumu bildirmek, babası da, onu önleyecek güçte ise, bu şikâyet çocuğun faydasına olacağı için câizdir.

7- Müslümanları, bid'at ehlinin zararlarından korumak için, bunların kitaplarının ve yazılarının bozukluğunu, sözle veya yazıyla bildirmek. [Bunu yapmak, aynı zamanda dinin emridir.]

Yukarıdakilere benzer bir fayda olmadan, sırf deşarj olmak için gıybet câiz olmaz.

Kaç Çeşit Gıybet Vardır?

Gıybet dört çeşittir: Küfür, nifak, günâh ve mubâh olan gıybet.

1- Küfür olan gıybet: Bir kimse, bir müslümanı gıybet edip de, (Benimki gıybet değil, olanları söylüyorum) derse, harama helâl demiş olur, harama helâl demek de küfürdür.

2- Nifak olan gıybet: Bilinen bir Müslümanı gıybet edip, (Gıybet olmasın diye ismini söylemiyorum) diyerek takva ehli olduğunu göstermek ister. Fakat dinleyenler, kimi gıybet ettiğini biliyorsa bu nifak, yâni münafıklık olan gıybet olup haramdır.

3- Günâh olan gıybet: Bizi tanıyan bir Müslümanın ismini söyleyerek yapılan gıybettir.

4- Mubâh olan gıybet: Bizi tanımayanı gıybet etmek veya tanısa da fâsık ise, zarar vermesin diye bu hâllerini anlatmak mubâh olan gıybettir. [**Tenbih-ül-gâfilin**]

Gıybet Kaç Şekilde Yapılır

Gıybet, iki türlü yapılır:

1- Gıybet olunan, bunu duymuşsa, tevbe etmekle affedilmez. Onunla helâlleşmek de gerekir. Bir hadis-i şerîf meâli: (**Gıybetini yaptığı kişi, gıybet edeni affetmedikçe, mağfiret olunmaz.**) [Deylemî]

2- Gıybet olunanın bundan haberi yoksa, tevbe ve istiğfar edip, ona da hayır duâ etmelidir.

Gıybeti Affettirmek (Gıybetin Keffâreti)

Gıybet etmenin keffâreti; üzümlü tevbe etmek, helâlleşmek, istiğfarda bulunmak ve hayır duâ etmektir.

Pişman olmadan helâlleşmek, riya olur, ayrı bir günâh olur. Tevbe edip gıybetini yaptığımız kimseyle helâlleşmekle, gıybet günâhından kurtuluruz. Gıybetini yaptığımız kimseyle helâlleşirken, üzgün ve pişman olmalıyız. Çünkü riyakâr bir kimse,

NÂMAHREM: Mahrem ve evlenilmesi haram olmayan.

Müslüman bir kadının yanına tesettürsüz çıkamayacağı ve başbaşa yalnız kalmasının haram olacağı kişi. Yabancı.

NÂMÛS: Irz, edeb, ar, hayâ. Kanun, düstur, nizam. Temizlik, dürüstlük, doğruluk.

bazen pişmanlık duymadan gıybetini yaptığı kimseden, takva ehli olduğunu göstermek için helâllik ister. Böylece ikinci bir günâh işlemiş olur!

Gıybet edilen kişi, yaptığımız gıybeti duymamışsa, tevbe ve istiğfarda bulunmakla ve ona hayır duâ etmekle bu günâhımız affolur. **[İslâm Ahlâkı]**

(Yâ Rabbî! Beni de, gıybetini ettiğim kişiyi de affet) diye duâ etmelidir!

İki hadîs-i şerîf meâli:

(Gıybetin keffâreti, gıybet edilenin mağfireti için duâ etmektir.) [İbni Lâl]

(Gıybet eden, gıybet edilen için mağfiredilerse gıybet günâhına keffâret olur.) [Hatîb]

(Bu gıybet değil, onda olan şeyleri söyledim) demek. Böyle söylemekle, harama helâl demiş olur ki, çok tehlikelidir.

*Gel aldanma bu dünyâyâ, sonu virân olur, birgün,
Senin bu sürdüğün demler, elbet yalan olur, birgün.*

MENKİBE: Kalbinden Geçmişti

Bir Cumâ günü Cüneyd-i Bağdadî hazretleri Cumâ namazını kılıp câmiden çıktı. Yolda bir şeyler isteyen dilenci kıyafetli bir kimseye gözü ilişti:

“Niçin bu kimse kazanıp yemez de avuç açar ve kendini hor eder?” diye gönlünden geçti.

Evine geldi, bir müddet sonra yatıp uyudu. Rüyasında bir tabak getirip önüne koydular. Üstündeki örtüyü açtılar. Baktı ki, avuç açan fakiri pişirmişler ve kendisine:

- Bunu ye, denildi.

- Yiyemem, deyince:

- Daha önce nasıl yemiştin? Şimdi niçin yemek istemiyorsun? dediler.

Hazret-i Cüneyd diyor ki:

“Gıybet ettiğimi anladım ve o heybet ile uyandım. Abdest aldım, namaz kıldım. O fakiri görmek için dışarı çıktım. Ararken Dicle kenarında buldum. Oturmuş yıkadığı tereleri yiyordu. Yanına vardım. Başını kaldırdı:

- Ey Cüneyd, önceki hâlinden tövbe ettin mi? dedi.

- Evet, dedim.

- Git artık endişe etme, diyerek kayboldu.

Bu hâl üzere o kadar ağladım ki, gözlerim şişti.

NAMAZ: İslâm dinin direği, islâmın şartlarından, salât, nemâz; iftitâh tekbiri ile başlayıp selâm ile son bulan, belli hareket ve belli sözleri ihtiva eden müslümanların yaptıkları beş vakit farz olan en önemli, en mühim ibadet.

7- KISKANÇLIK (Hased)

Kıskançlık, Allahü teâlânın bir kuluna ihsân ettiği ni'metin, başkalarındaki üstünlüklerin, ondan çıkmasını istemektir. Başkalarının kendinden üstün olmasını nefesine yedirememektir. Faydalı olmayan, zararlı olan bir şeyin ondan ayrılmasını istemek, kıskanmak olmaz, "Gayret" olur. Kıskançlık çok kötü bir huy olup, büyük günâhlardandır.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Haset etmekten sakınınız. Biliniz ki, ateş odunu yok ettiği gibi haset de, iyilikleri yok eder.)

(Müslümanlar hayırlı olur. Haset edince (kıskanınca) hayır kalmaz.)

(Haset, koğucu ve kehanet sahipleri benden değildir.)

(Mü'min imrenir; münafık ise, kıskanır.)

(Bir kulun kalbinde kıskançlık ile îmân bir arada olmaz.)

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz dünyaya teşrif etmeden evvel, yahudiler harp edecekleri zaman, (Yâ Rabbî! Göndereceğini va'd ettiğin ve en çok sevdiğini bildirdiğin, o şerefli Peygamber hürmetine) diyerek duâ ederlerdi. Duâları kabul olup, Allahü teâlâ kendilerine yardım ederdi. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz insanları müslüman olmaya davet edince, kendisinin va'd edilen peygamber olduğunu anladılar. Fakat haset ederek, kıskanarak inkâr ettiler. Hasetleri kendilerinin ve gelecek olan nesillerinin ebedi olarak felâkete, azaplara sürüklenmelerine sebep oldu.

Allahü teâlâ, şeytanın şerrinden korunmamızı emrettiği gibi, haset edenin şerrinden de, sakınmamızı emretti.

Kıskançlık bir çok kötü huylara sebep olur. Başkalarının eline geçen ni'metleri çekememek, o ni'metleri onlarda gördükçe kabına sığamamak ve bundan ötürü o ni'metlerin ondan gitmesini istemek hastalığına yakalanmış olan bir adam, onun hakkında her türlü fenalığı söylemekten ve elinden gelen kötülüğü yapmaktan çekinmez. Onun şeref ve haysiyetini lekelemek için her türlü alçaklığı yapmak ister.

Kıskançlık, ibâdetlerin sevâbını da giderir. Kıskanç kimse, onu gybet eder, çekiştirir. Onun malına, canına saldırır. Kıyâmet günü bu zulümlerinin karşılığı olarak, iyilikleri alınarak ona verilir. İyiliklerine karşı on sevâb verilir. Kıskançlık dokuzunu giderir.

İnsan bir kimsede bulunan ni'metin ondan gitmesini istemeyip kendisinde de bulunmasını isterse, hased olmaz. Buna "Gıpta" denir. Gıpta, imrenmek demektir. Güzel huydur. İslâmiyetin ahkâmına, yâni farzları yapmağa ve haramlardan sakınmağa riayet eden, gözeten sâlih kimseye gıpta etmek vâcibdir.

NAZAR: Gözün, baktığı bir şeye zarar vermesi; göz değmesi, isâbet-i ayn. Bakış, bakma, göz atma. Düşünme, inceleme, tedkik etme. İltifat, saygı, itibar.

NAZM-I İLÂHÎ: Allahü teâlâ tarafından yanyana dizilen mübârek sözler, Kur'ân-ı kerîm.

Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâ, mü'min kuluna gayret eder. Mü'min de mü'mine gayret eder)** buyuruldu. Allahü teâlâ gayretinden dolayı, fuhşu haram etmiştir. Allahü teâlâ, **(Ey Âdem oğulları! Sizi kendim için yarattım. Her şeyi de sizin için yarattım. Senin için yarattıklarım seni, kendisi için yaratılmış olduğundan men, gafil ve meşgul etmesin)** buyurmuştur. Yusuf aleyhisselâmın (Sultanın yanında benim ismimi söyle!) demesi, gayret-i ilâhiyyeye dokunarak senelerce zindanda kalmasına sebep oldu. İbrahim aleyhisselâmın oğlu İsmail'in dünyaya gelmesine sevinmesi, gayret-i ilâhiyyeye dokunarak, bunu kurban etmesi emrolundu.

Allahü teâlânın çok sevdiklerine, bazı Evliyâyâ böyle gayret etmesi çok vakî olmuştur. Gayret, bir kimsede olan hakkına, onun başkasını ortak etmesini istememektir. Allahü teâlânın gayret etmesi, kulunun kötü, çirkin şey yapmasına razı olmamasıdır. Kulun vazifesi, dilediğini yapmak değildir. Ona kulluk etmektir ve yasaklarına uymaktır.

Hasedin (kıskançlığın) zıddı **“Nasihât”** etmektir. Allahü teâlânın bir kimseye verdiği ni'metin onda kalarak, dînine ve dünyasına faydalı olmasını istemek demektir. Nasihat etmek, bütün müslümanlara vâcîpdir. Hadîs-i şerîfde, (Hayra sebep olana, bunu yapmanın ecir kadar sevâb verilir), (Kendi için istediğini dîn kardeşi için de istemiyen kimse, îmân etmiş olmaz) ve (Dînin temeli nasihatdir) buyuruldu.

Kıskanmak (Hased), Allahü teâlânın takdirini değiştirmez. Boşuna üzülmüş, yorulmuş olur. Kazandığı günâhlar da, cabası olur. Mu'âviye “radıyallahü anh” oğluna, nasihat olarak (Kıskançlıktan çok sakın, kıskançlığın zararları sende düşmanından daha önce ve daha çok hasıl olur) dedi. Süfyân-ı Sevri, (Kıskançlık etmeyenin zihni açık olur) demiştir. Hiçbir kıskanç muradına kavuşmamıştır. Kimseden hürmet görmemiştir. Kıskançlık sınırları bozar. Ömrünün azalmasına sebep olur.

Esmâî diyor ki; Bir köylüye rastladım. Yüzyirmi yaşında idi. Çok yaşamasının sırrını sordum. (Çünkü hiç kıskanmadım) dedi.

Ebülleys-i Semerkandi diyor ki, (Üç kimsenin duâsı kabul olmaz: Haram yiyenin, gıybet edenin ve kıskançlık edenin.)

Kıskançlıktan kurtulmak için, yukarıda yazılı zararlarını bilmek lâzımdır. Kıskanılanın dünyada ve âhirette, bundan hiç zararı olmaz. Hattâ faydası olur. Kıskananın ömrü üzüntü ile geçer. Kıskandığı kimsede ni'metlerin azalmadığını hattâ arttığını görerek, sinir buhranları geçirir. Kıskançlıktan kurtulmak için, ona hediye göndermeli nasihat vermeli, onu medh etmeli, övmelidir. Ona karşı tevâzu göstermelidir. Onun ni'metinin artmasına duâ etmelidir.

NÂZİL: Nüzûl eden, yukarıdan aşağıya inen. Mukaddes kitabların vahiy yoluyla peygamberlere aleyhimüsselâm gönderilmesi.
NECÂSET: Maddî pislik, kir. Namaza mâni olan, dinen pis sayılan pis şeyler.

MENKİBE: Malının Gitmesini İstemedi

Bağdat'ta kimseye bir şey vermeyen çok cimri biri yaşıyordu. Bir gün dedi ki:

“Ahmed-i Haddâd'dan başka kimseye düşmanlığım yok. Çünkü, o insanlara çok yemek ikram eder” derdi.

Cimri kimseye rüyasında; “Bütün malının Ahmed-i Haddâd'ın olacağı” gösterildi. Cimri kalkıp:

“Buna bir hile, bir yol bulmam ve malımı ona vermemem lâzımdır” dedi. İçi oyuk büyük bir baston yaptırdı. Altınlarının yarısını bastonun içine koydu, iki ucunu sıkıca kapattı. Bastonu Dicle Nehri'ne attı. Ahmed-i Haddad, sandala binip, karşıya geçerken, bastonu Dicle Nehri'ne düştü. Kayıkçıya bir dirhem gümüş para verip, bastonunu çıkarmasını söyledi. Kayıkçı suya dalıp, bastonu buldu. Kayıkçının çıkardığı baston normalden çok ağırdı. Ahmed-i Haddâd'ın mesleği demircilik idi. Dükkânında bastonun ucunu açınca, ağırlığın, içine doldurulan altınlardan dolayı olduğunu gördü. Altınları çıkardı. Cimri durumu öğrenince:

“Ah! Ne yapayım da, öbür yarısını ona vermiyeyim” deyip, kalan altınları getirdi. Un alıp, ekmeğe pişirdi. Ekmekleri fakirlerin kaldıkları yere getirip verdi. Yiyenlerin hepsinin dişleri ağrımaya başladı. Çünkü, “Cimrinin yemeği hastalık yapar” buyuruldu.

Fakirler ekmeğe paralarını Ahmed-i Haddad'a verip, karşılığında dişlerini tedavi ettirdiler. Böylece, cimrinin bütün parası cömert Ahmed-i Haddad'a geçmiş oldu. Haber cimriye ulaştınca, birden karın ağrısına yakalandı. Hastalanıp öldü.

8- KOĞUCULUK (Nemmamlık, Söz taşımak)

Hikmet ehli zâtlar buyuruyor ki: Nemîme yâni söz taşımak, koğuculuk yapmak, emanete hiyanet etmektir. Yalan, gıybet ve hiyanetten uzak durmalıdır. Şerefli ve asil kimse, sözünde durur. Akıllı olan, yalan söylemez. Mü'min olan, gıybet etmez.

Allahü Teâlâyı Çok Üzen Üç Şey

Şu üç şey Allahü teâlâyı çok üzer:

- 1- Vakti boşa geçirmek,
- 2- İnsanlarla alay etmek,
- 3- Gıybet etmek.

Biri hakkında biri bir şey anlatıyorsa, onun iyiliklerini ve zararlarını düşünürüz, iyilikleri fazlaysa iyi insan deriz ve kötülüklerini görmeyiz. Allahü teâlâ bile âhirette terazi kuracak, sevâblar sağ kefeye, günâhlar sol kefeye konacak. Sevâbları fazla

Necâsetten Tahâret: Namazın şartlarından biri olup, bedende, elbisede ve namaz kılınacak yerde necâset bulunmaması.
NECİS: Kirli, pis, necc, murdâ. Dînen temiz olmayan.

gelirse, günâhları affedecek. Allahü teâlâ kuluna böyle muamele ederse, bizim de öyle yapmamız gerekmez mi? Hemen kötülüğünden bahsetmek değil, iyiliklerini ve kötülüklerini beraber düşünmek lâzım. İyilikleri fazla ise, kötülüklerini de affetmek lâzım.

Bize başkası hakkında söz getirene hüsn-ü zan edip inanıyoruz da, söylenen kişiler hakkında niye hüsn-ü zan etmiyoruz?

Dinen, biri biri hakkında bir şey söylerse kabul edilmez. Nemîmeyi kabul etmek yâni dinlemek, söylemekten daha kötüdür. Yâni, biri gelir bize biri hakkında bir şey söylerse, bunu dinlemek söylemekten daha büyük günâhtır; çünkü dinlemek, söylemesine izin vermektir. Söylenen söz doğru ise gıybet, yalan ise iftira olur.

Bize söz getirenleri düşman gözüyle görmeli; çünkü hem bizi günâha sokuyor, hem de din kardeşimizin kabahatini ortaya çıkararak onu hürmetten düşürmeye çalışıyor. Eğer yalan da varsa, Allahü teâlâya isyan ve şeytana itâat ediyor demektir.

Peygamber efendimiz, **(En kötünüz, söz taşıyan, dostların arasını bozan ve ayıp araştırandır)** buyuruyor.

Nemmâma (Koğucuya) İtibar Edilmez

Bize biri hakkında bir şey söylerlerse, şu altı şeyi yapmak gerekir:

1- Önce ona inanmamalı; çünkü söz getiren fâsıktır. Fâsıka inanılmaz. Sözüyle hareket edilmez.

2- Onu susturmalı; çünkü haram işliyor. Harama mâni olmak ise farzdır.

3- Allah için onu sevmemeli; çünkü o âsidedir, yâni günâh işlemiştir, âsiyi sevmek vacibdir.

4- Kötülediği kimseyi kötü bilmemeli; çünkü su-i zan etmek haramdır.

5- Haber verdiği şeyi araştırmamalı; çünkü söz taşıyanın verdiği haberi araştırmak haramdır.

6- Onun gibi nemmâmlık yapmamalı, yâni duyduğumuzu bir başkasına bildirmemelidir.

Bir yerde **(Ahmet Sağırdir)** dense, Ahmet ister sağır olsun, isterse olmasın bu sözü Ahmet'e ulaştırmak koğuculuk olur. Koğuculuk yapmak kötü bir huydur. Hadîs-i şerîfte, **(Koğuculuk yapan Cennet'e giremez)** buyuruldu.

Kabir azabının üçte biri koğuculuktur.

Hasan-i Basrî hazretleri buyurdu ki: "Koğucu emanete hiyanet etmiş kimsedir."

Başkasından bize söz getiren, bizden de başkasına söz götürür. Bunun için söz getirenden emin olmamak lâzımdır. Söz taşımak hakkındaki hadîs-i şerîflerin bazıları şunlardır:

NECİYYULLAH: “Allah’ın sırdaşı, hep Allahü teâlâ ile meşgûl olan, ilâhi feyzlerle sevinç bulan ve Allahü teâlân tarafından tûfandan kurtarılan” mânâsına Nûh aleyhisselâmın lakabı.

(İnsanların arasında söz taşıyan helâlzâde değildir.)

(Sizin en fenanız, aranızda söz taşıyanlar, aranızı bozanlar ve insanları birbirine düşürenlerdir.)

Birisi Ömer bin Abdülaziz hazretlerine bir söz getirdi. Söz getirene buyurdu ki:

(Dikkat et, eğer yalan söylüyorsan, Kur’ân-ı kerîmde; “Fasığın sözüne inanmayın” buyurulduğu gibi fasıklardansın; doğru söylüyorsan yine Kur’ân-ı kerîmde; “Söz taşımak için yola düşenlere uymayınız!” buyurulduğu gibi koğuculardansın. Tövbe etmek istersen affedebilirim.)

Söz getiren tövbe etti. Bir daha söz taşımadı.

Bir kimse, bir âlime dedi ki:

- Falan kimse senin hakkında şöyle şöyle diyor.

Âlim olan zât buyurdu ki:

- Bunları söylemekle üç cinayet işledin: 1- O arkadaşına su-i zan etmeye sebep oldun. 2- Kalbimi zararlı şeyle meşgul ettin. 3- Sana olan itimâdımı sarstın, kendini fâsık ve hakir ettin.

MENKİBE: İçinizde Bir Koğucu Var

Hazret-i Mûsâ aleyhisselâm zamanında kıtlık olmuştu. Kaç defa yağmur duâsına çıkılmışsa da duâları kabul olmamıştı. Allahü teâlâ, Mûsâ aleyhisselâma vahyetti ki:

(İçinizde bir koğucu vardır. O bulunduğu müddetçe duânızı kabul etmem.)

Mûsâ aleyhisselâm dedi ki:

- *Yâ Rabbi, onu bildir, aramızdan çıkaralım. Allahü teâlâ buyurdu ki:*

- Ey Mûsâ! Ben sizi koğuculuktan men ederken, kendim koğuculuk yapar mıyım?

Bunun üzerine herkes tövbe etti ve yağmur yağdı.

MENKİBE: Söz Taşıyan Köle

Adamın biri, bir köle satın aldı. Satan adam, “Bunun başka bir ayıbı yoktur, ama koğuculuk yapar” dedi. Alan adam bu ayıbı önemsemeyerek köleyi alıp gitti.

Köle bir süre adamın yanında kaldı. Bir şey yapmadı. Aradan biraz zaman geçtikten sonra adamın hanımına gitti ve dedi ki:

- *Kocan seni sevmiyor. Sana ihanet etmek istiyor. Seni sevmesini, üzerine titremesini ister misin?*

- *Tabii isterim.*

- *O hâlde, eline bir ustura al. Sakalının alt kısmından biraz kıl kes. Ama bunu*

NEFS: İnsanın kendisi, kişi, beden, bir şeyin özü.

İnsan ve cinde bulunan şer, kötü kuvvet; dine uymayan isteklerin kaynağı.
İnsanın hayatı ve üremesi için gerekli kaynak.

NEHY: Yasak, yasak edilen şey.

uyuduğu zaman yap!

Bundan sonra da kadının kocasına geldi, şöyle dedi:

- Hanımın seni öldürmek istiyor. Bunu açıktan bilmek ister misin?

- Tabii isterim.

- Öyleyse bu gece uyur gibi yap, görürsün?

Adam uyur gibi yaptı. Kadın, elinde ustura ile gece geldi. Gözünü açıp onu ustura ile görünce kendisini kesmeye geldiğini sandı, hemen usturayı elinden aldı. Hanımını orada kesip öldürdü. Boş yere hanımının katili olan adam, böylece koğuculuğa ehemmiyet vermemesinin cezasını gördü.

MENKİBE: Kabirden Çıkan Ateş

Büyük bir âlim olan Amr bin Dinar anlatır:

Medine'de, birisinin kız kardeşi vefat etti. O kimse anlattı:

- Kız kardeşimi defnettiler. Kabri başından ayrıldık. Benim değerli bir yüzüğüm vardı. Kayboldu. Onun kabrinde kaldığına zannım kuvvetliydi. Kabrine döndüm. Kabrin lahdi üzerindeki tahtayı kaldırdım. Ateş alevleri yüzüme vurdu. Baktım, mezarın içinin ateşle dolu olduğunu gördüm. Tahtayı yerine koydum. Mezarının üstünü sıkıca kapatıp, ağlayarak eve döndüm. Annemden, kız kardeşimin huyunun nasıl olduğunu sordum.

- İki kötü huyu vardı: Biri namazına gevşekti. İkincisi koğuculuk yapardı, cevabını verdi.

Bundan anlaşılmalı oldu ki, bu iki kötü huy, kabir azabına sebeptir.

9- GÖSTERİŞ (Riya)

Dinimiz, bir şeyi olduğunun tersine göstermeyi kötü bir huy saymıştır. Hele âhirete yarayan ibâdetleri ve diğer hayırlı işleri yaparak, âhret yolunda olduğunu göstererek, dünya arzularına kavuşmak çok büyük günâhtır. Çünkü bu, dünya kazancına dini alet etmek demektir. İbâdetlerini göstererek, insanların sevgisini kazanmaktır.

Gösterişin zıddı, aksi ihlastır. İhlas, dünya faydalarını düşünmeyip, ibâdetlerini yalnız Allah rızası için yapmaktır. İhlas sahibi, ibâdet yaparken başkalarına göstermeyi hiç düşünmez. Bunun ibâdetlerini başkalarının görmesi, ihlasına zarar vermez. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Allahü teâlâyı görür gibi ibâdet et! Sen O'nu görmüyor isen de, O seni görmektedir.)**

Başkalarının sevgisine ve övgüsüne kavuşmak için, dünya işleriyle onlara iyilik yapmak da gösteriş olur. İbâdet ile olan gösteriş bundan daha fenadır. Allah rızasını

Nehy-i ani'l-münker: Günâhlardan ve kötülüklerden sakındırma, alıkoyma. İslâmiyetin yasakladığı şeyleri menetme, yapılmasına engel olma.
NEKÎR: Kabirde sual soran meleklerden biri. Bilinmeyen şey.

hiç düşünmeden yapılan gösteriş, hepsinden daha fenadır. Şöhret için va'z vermek, nasihat etmek, din kitabı yazmak da gösteriş olur. İbâdetlerde gösteriş yapmanın fenalığını bildiren hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Başkalarına gösteriş için namazını güzel kılan, yalnız olduğu zaman böyle kılmayan, Allahü teâlâyı tahkir etmiş, O'na saygı göstermemiş olur.)

(Dünyada riya, gösteriş ile ibâdet edene, kıyâmet günü; Ey kötü insan! Bugün sana sevâb yoktur. Dünyada kimler için ibâdet ettin ise, sevâblarını onlardan iste, denir.)

(Allahü teâlâ buyuruyor ki, benim şerikim, ortağım yoktur. Başkasını bana ortak eden, sevâblarını onlardan istesin, ibâdetlerinizi ihlas ile yapınız. Allahü teâlâ, ihlas ile yapılan işleri kabul eder.)

İbâdet Allahü teâlânın rızasına kavuşmak için yapılır. Başkasının sevgisine, ihsânına kavuşmak için yapılan ibâdet, ona tapınmak olur. Allahü teâlâyı ihlas ile ibâdet etmemiz emrolundu. Hadîs-i şerifde, **(Allahü teâlânın birliğine îmân eden-den, namazı ve zekâtı ihlas ile yapandan, Allahü teâlâ razı olur)** buyuruldu.

MENKİBE: Üç Kitabın Özeti

Abdullah-ı Semmî'nin şöyle dediği anlatıldı:

- *Tavus'un ziyaretine gittim. İzin aldım, yanına girdim. Yaşlı biri karşıma çıktı.*

Sordum:

- *Tavus sen misin?*

- *Hayır, ben onun oğluyum, deyince şöyle dedim:*

- *Sen, onun oğlu olduğuna göre, o bunamıştır.*

- *Hayır âlim bunamaz, dedi.*

Sonunda yanına girdim bana:

- *Ne istiyorsan sor! Ama kısa olsun, deyince şöyle dedim:*

- *Eğer sen veciz bir şekilde anlatacaksan, ben de veciz şekilde sorarım.*

Bunun üzerine bana şöyle konuştu:

- *Eğer istersen, sana Tevrat'ı, İncili ve Furkân'ı (Kur'ân-ı kerîm'i) üç cümlede özetliyelim?*

Benim istediğim de budur deyince, şöyle anlattı:

1- *Allah'tan o kadar kork ve çekin ki, hiç kimseden o kadar çekinip korkmayasın!*

2- *Allah'tan o kadar ümitli ol ki, bu ümidin, ona karşı korkudan daha şiddetli olsun!*

3- *Kendin için sevdiğini, başkası için de sev!*

NESEB: Soy, şecere. Çocuğu ana ve babaya bağlayan kan bağı.
NESH: Feshetme, kaldırma, hükümsüz bırakma, fesih. Var olan şer'î bir hükmün, sonradan gelen şer'î bir delîl ve hükümle yürürlükten kaldırılması.

MENKİBE: Desinler Diye...

İslâm âlimlerinden Fakîh hazretleri şöyle anlatıyor:

- *Ukbe bin Müslîm diyor ki; Semir-i Eshâbî'ye istinaden anlatılan bir hâdise var ki, bunu fukahadan bir cemâat bana anlattı:*

Semir-i Eshâbî Medîne'ye gitmiş. Orada bir zâtı görmüş. Bakmış ki, herkes onun çevresinde. Sonrasını ondan dinleyelim:

Sordum:

- *Bu zât kimdir?*

Dediler ki:

- *Bu zât, Ebû Hüreyre'dir.*

Yanına yaklaştım. Halkla konuşuyordu. Konuşma bitti, halk da dağılıp gitti. Bu fırsattan faydalanmak istedim ve ona şöyle dedim:

- *Allah hayrını artırsın, Bana Resûlullah'tan duyduğun bir hadîs-i şerîf anlat. Ama, onu bizzat sana söylemiş olmalı. Ayrıca, ondaki mânâyı da sana belletmiş olmalı.*

Bunun üzerine bana şöyle dedi:

- *Otur, Resûlullah efendimizin bana söylemiş olduğu bir hadîs-i şerîfini sana anlatayım.*

Yalnız ikimizdik. Başka kimse yoktu. Bundan sonra Ebû Hüreyre titredi, ürperdi ve baygın düştü. O hâliyle az kaldı. Sonra ayıldı. Elini yüzüne sürdü ve şöyle dedi:

- *Resûlullah efendimizin bana söylediği bir hadîs-i şerîfi sana anlatacağım.*

Böyle dedikten sonra, yine titredi; ürperdi, dalıp gitti. Bu dalgınlığı biraz uzun sürdü. Ayıldıktan sonra, yüzünü sildi ve şöyle dedi:

- *Peygamberimiz buyurdu ki: (Yüce Rabbimiz Allahü teâlâ, kıyâmet günü halkın arasında hüküm verecektir ki, o mahkemeye her ümmet toplu olarak gelir. O mahkemeye ilk davet edilen şunlardır: Kur'ân-ı kerîm hafızı, çok mal sahibi, Allah yolunda öldürülen.)*

Allahü teâlâ, hafız olan kimseye şöyle sorar:

- *Peygamberime gönderdiğim sana öğretilmedi mi?*

- *Evet, yâ Rabbî, öğretildi, deyince şöyle buyurur:*

- *O hâlde, öğrendiğinle ne gibi bir amel işledin?*

Şu cevabı verir:

- *Gece ve gündüz onu okudum.*

Bunun üzerine, Allahü teâlâ şöyle buyurur:

- *Yalan söylüyorsun.*

Melekler de şöyle derler:

NE'ÛZÜ BİLLAH: Tehlikeli hâllerden ve îmânı gideren şeylerden sakınma ve korkma mânâsını ifâde eden "Allahü teâlâyâ sığınırız" sözü.
NEMÎME: Koğuculuk, dedikoduculuk. İnsanlar arasında, ara bozmak için söz taşıma.

- Yalan söylüyorsun. Sen Kur'ân kerîm okuyor, denmesini istedin, nitekim öyle de dendi.

Bundan sonra, mal sahibine sorulur:

- Sana verdiğim malla ne gibi bir amel işledin?

Der ki:

- Ben, akrabalarımâ götürdüm; onlara ve başkalarına sadaka verdim.

Buna da Allahü teâlâ:

- Yalan söylüyorsun, buyurur.

Sonra da melekler:

- Yalan söylüyorsun. Sen bu işleri eli açık, cömert denmesi için yaptın. Nitekim öyle de dendi.

Bundan sonra, Allah yolunda ölen getirilir ve sorulur:

- Sen niçin öldürüldün?

Der ki:

- Senin yolunda dövüştüm ve öldürüldüm.

Allahü teâlâ buyurur:

- Yalan söylüyorsun.

Melekler de şöyle derler:

- Yalan söylüyorsun. Sen, kendine kahraman denmesi için dövüştün. Nitekim öyle de dendi.)

10- ALAY ETMEK

Alay etmek; söz, yazı, işaret veya çeşitli davranışlarla bir kişinin ayıp ve eksikliklerini ortaya çıkarmak, onunla eğlenmek demektir. İnsanlarda bulunan çirkin, kötü huylardan biridir. Alay eden, kalb incitir. Gönül yıkar. Dinimizde, inkardan sonra en büyük günâh, kalb kırmaktır.

Kendisi ile alay edilen, haysiyet ve şerefleri ile oynanan kimseler, bunu kolay kolay unutmazlar. Böylece insanlar arasında düşmanlıklar, dargınlıklar ortaya çıkar. Toplumun huzuru bozulur. Nitekim Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde, **(Ey îmân edenler! Bir kısım erkekler, diğer erkeklerle alay etmesin! Olur ki, alay edilenler kendilerinden daha hayırlı bulunurlar. Bir takım kadınlar da diğer kadınlarla eğlenmesin! Olur ki, eğlenceye alınanlar kendilerinden daha hayırlı olurlar. Hem birbirinizi ayıplamayın ve kötü lakaplarla atışmayın! İmândan sonra fâsıklıkla isimlenmek ne kötü isimdir!... Kim tövbe etmezse, işte onlar kendilerine zulüm edenlerdir)** buyurarak başkaları ile alay etmeyi yasaklamıştır. Peygamber efendimiz de Selmân-ı Fârisî'ye **(Hiç kimse ile alay etme!)** buyurarak başkaları

NEZR: Adak. Bir isteğin yerine gelmesi ve bir korkunun giderilmesi için, farz veya vâcib olan bir ibâdete benzeyen ve başlı başına ibâdet olan bir işi yapacağına dâir Allahü teâlâyâ söz verme.

ile alay edilmemesini emir buyurmuştur.

Görüldüğü gibi Allahü teâlâ ve Resûlü, başkaları ile alay edilmesini, kötü lakap takılmasını yasaklamışlar ve bu davranışların kötü, günâh olduğunu bildirmişlerdir.

Alay etmek ile latifeyi, şakayı birbirleriyle karıştırmamalıdır. Şaka, karşısındakinin incinmediği, belki memnun olduğu sözdür. Alay, onun aksi olup çirkindir, yasaktır. Müslüman, müslümanın kardeşidir. Kendisi için istemediğini, din kardeşi için de istemez. Başkaları ile alay etmek, onlara kötü lakaplar takmak yerine, onların kusurlarını düzeltmek, ayıplarını örtmek lâzımdır. Alay ve kırıcı sözlerle, kin ve düşmanlık tohumları ekilir. Tatlı dil ve gönül okşayıcı sözler, sevgi ve kardeşlik bağlarını kuvvetlendirir.

*Toprak ol toprak ki, gül bitsin sende,
Toprakdan başka yok, kavuşan güle.*

11- KIZMAK (Öfkelenmek, Gazaplanmak)

Allahü teâlânın sevmediği kötü huylardan birisi de kızmak, öfkelenmektir. Kızgınlık, sirkenin balı bozduğu gibi, insanın güzel ahlâkını bozar. Sağlığına zarar verir.

Öfkenin, vücuttaki en büyük zararı kalbe ve böbreklere olur. Çünkü dolaşım sistemini altüst eder. Damarlarda kasılmaya sebep olur ve kanın serbestçe dolaşmasına imkân vermez. Bu bakımdan kalbi hasta olanlara öfkelenmemeleri tavsiye edilir. Ayrıca öfke anında, kandaki şeker miktarı bir miktar yükselir. Dimağın öfke anında iyice işlememesi de dolaşımdaki hafif aksaklıktan olur.

Kızmak, insanın aklını ve şuurunu zayıflatır. Kızgınlık anında kişinin doğru düşünmesi, normal davranışlarda bulunması mümkün değildir.

Öfkelenen insan, hak ve adalet üzere karar veremez. Adaletin ortadan kalktığı, haksızlığın çoğaldığı topluluklarda insanların birbirine güveni, sevgi ve saygısı yok olur.

Kızan kimse, şefkat ve merhamet ile davranmayı terk eder. Hoşgörülü olamaz. Bir kaç saniyelik kızgınlık, insanlara cinayetler işletmeye, işyerlerini tahrip ettirmeye kafidir.

İnsan, kızmamaya çalışmalıdır. Kendisini sinirlendireni ve öfkelenendireni af etmelidir. Allahü teâlâ, Âl-i İmrân sûresi 134. âyeti kerîmesinde meâlen şöyle buyurmaktadır: **(Gerçek takva sahipleri bollukta ve darlıkta harca yıp yedirenler, öfkelerini yeneler, insanların kusurlarını bağışlayanlardır. Allahü teâlâ da iyilik edenleri sever.)**

Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: **(Kuvvetli ve kahraman pehlivan;**

NİFÂK: Münâfıklık, kalben îmân etmediği hâlde, îmân etmiş gibi görünme. İkiyüzlülük.

NİFÂS: Lohusalık hâli. Kadınların doğumdan sonraki özür hâlleri.

NİKÂH: Evlilik için bir erkek ile kadın arasında yapılan sözleşme, akit.

herkesi yenen kimse değildir. Kuvvetli pehlivan, ancak öfke zamanında nefesine hakim olan ve öfkesini yenen kimsedir.)

İnsan kızdığı zaman şeytanın elinde oyuncak olur. Onun esiridir. Şeytan onu kolayca günâha sürükler.

Bir kimse, Resûlullah efendimize gelerek dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Bana bir nasihat et de, onu tutup kurtuluşa ereyim. Buyurdu ki:

- **Kızma!**

Bu kimse birkaç defa daha nasihat istedi. Sevgili Peygamberimiz her defasında:

“**Kızma (öfkelenme)!**” buyurdu.

Îsâ aleyhisselâm, yahudilerin yanından geçerken, kendisine kötü şeyler söylediler. Onlara iyi ve tatlı cevaplar verdi. Yanındakiler dediler ki:

- Yahudiler sana kötülük yapıyor, sen onlara iyi söylüyorsun.

Îsâ aleyhisselâm cevabında:

- Herkes yanında bulunandan verir, buyurdu.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Kızgınlık, şeytanın vesvesesinden hasıl olur. Şeytan ateşten yaratılmıştır. Ateş, su ile söndürülür. Gazaba gelince, öfkelenince abdest alınız.)

(Kızgın kimse ayakta ise otursun, kızgınlığı devam ederse yan yatsın!)

Bunun için öfkelenince, Eûzü-Besmele çekmeli, Kur’ân-ı kerîm okunmalı ve namaz kılmalıdır. Kızan kimse ayakta ise oturmalıdır.

12- MÜNAKAŞA ETMEK

Bir konu hakkında, hep kendini haklı göstermek için karşısında konuşan kimse-nin kalbini kırarak şekilde sözü uzatmak ve gönül incitmek, kötü bir huydur. Böyle davranışlara münakaşa denir.

Münakaşa etmenin, insanlarla çekişmenin birçok zararları vardır. Kimsenin sözünü kabul etmemek, hep “hayır öyle değildir” demek, muhalefet etmeyi âdet hâline getirmek çok çirkindir. Böyle davranışlar, kendini başkalarından büyük görenlerin alışkanlığıdır. Münakaşa etmenin zararlarını bildiren hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Konuşurken muhalefet etmeyen ve boş söz söylemeyen kimse için, Cennette bir saray yaparlar. Haklı iken susanlara da yine bir saray yaparlar.)

(Haklı olsa bile, münakaşadan vazgeçmedikçe, kişinin îmânı tamam olmaz.)

Demek ki, bu hadîs-i şerîflerde bildirilen emre uymak için bir kimse, herhangi bir meselede haklı bile olsa, münakaşayı uzatması doğru değildir, hattâ kötüdür. Bir de, lüzum yokken, karşımızdaki şahsın hatâ ve kusurlarını bulup kendisine göstermek haramdır. Çünkü onun hatâsını söylemekle kendisini üzmüş ve kalbini kırmış oluruz.

Nİ'MET: İyilik, lütuf, rızık, mutluluk, saâdet. İnsanın rahat ve huzur içinde yaşaması için ve âhirette de kendisine fayda verecek maddî -mânevî imkân ve ihsânlar.

NİYÂZ: Yalvarma, yakarma, dilekte bulunma, isteme.

Başkalarını, zaruretsiz incitmek câiz değildir. Dinimize göre, bunun gibi hususlarda başkasının hatâsını söylemek farz değildir. Böyle durumlarda susmak ise, îmânın olgunluğunu gösterir. Eğer karşınızdakinin kabul edeceğini biliyorsak, nasihat yollu söyleyebiliriz. Kabul etme ümidi yoksa, susmalıyız.

Bu konuda, yine hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Dalâlete düşen kavimlerin hepsi, dinde birbirleriyle mücadele ettiklerinden sapıtmışlardır.)

Münakaşa, dostların dostluğunu azaltır, düşmanların düşmanlığını artırır. Geçimsizlik, münakaşa ve mücadele etmek dinimizde yasaklanmıştır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Fitnesinden emin olunmayan mücadeleyi terk ediniz.)

(Putperestlik ve içki içmekten sonra Rabbimin yasakladığı şey, insanlarla mücadele etmektir.)

(Allahü teâlânın hidayet verdiği kavim, birbirleriyle mücadele ederlerse, ancak o zaman dalâlete düşerler.)

Hadîs-i şerîfte bildirildiğine göre, “İnsanı îmânın hakikatine kavuşturan altı hasletten birisi de haklı olduğu hâlde tartışmayı bırakmaktır. Diğerleri; Allah’ın düşmanlarıyla cihâd etmek, yaz günü oruç tutmak, musibete sabr-ı cemil göstermek, bulutlu günde namazı erken kılmak, kış günleri, abdesti güzel almak.” [Beyhekî]

Mâlik bin Enes hazretleri buyurdu ki:

(Mücadelenin, cedelleşmenin dinde yeri yoktur. Mücadele kalbleri katılaştırır. Kin ve nefret doğurur.) İnsanlarla cedelleşen, münakaşa eden kimse mürüvetsiz olur. Böyle insanlar başkaları tarafından sevilmezler. Dostları olmaz.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Allahü teâlânın en çok buğz ettiği, sevmediği kul, mücadelede, münakaşada şiddet gösterendir.)

(Hangi kavme hitabet kuvveti ve mücadele, cedelleşme verilmişse, o kavim amel etmekten men edilmiştir.)

13- İSRAF ETMEK

Malı parayı, dinimizin izin vermediği yerlere sarf etmek, izin verilen yerlere de harcarken israf etmek haramdır. Çirkin bir huy olup, büyük günâhtır.

Abdestte ve gusulde, lüzumundan fazla su kullanmak israf olup haramdır.

Malını israf edene, haramda kullanana zekât vermek uygun değildir. Keza parasını israf edip harama harcayan kimseye sadaka verilmez.

NİSÂB: Dinde zenginlik ölçüsü. İslâm dîninde, zenginlik ile fakirlik arasındaki maddî sınır. Üzerine zekât verilmesi, hacca gitmesi farz, kurban kesmesi vâcib olan mal miktar.

NİYYET: Kalbin bir şeye yönelmesi, insanın bir şeyi yapmak istemesi, irâde etmesi.

Malı, dinimizin uygun gördüğü yerlere vermemek cimrilik, uygun görmediği yerlere dağıtmak da israftır.

İsraf kalbin kötü bir hastalığıdır. Allahü teâlâ buyuruyor ki: **(İsraf etmeyiniz. Allah israf edenleri sevmez.)**

Firavun, Kur'ân-ı kerîmde, (O israf edenlerden idi) diye kötülenmektedir.

Kıyâmet günü herkes, dört suale cevap vermedikçe hesaptan kurtulamıyacaktır:

- **Ömrünü nasıl geçirdi?**

- **İlmi ile nasıl amel etti?**

- **Malını nereden, nasıl kazandı ve nerelere harcadı?**

- **Bedenini, nerede yordu, hırpaladı?**

Bütün İslâm büyükleri israf etmez, faydasız yere bir şey vermezdi.

İsrafın kötü olmasının birinci sebebi, malın kıymetli olmasıdır. Mal, Allahü teâlânın verdiği bir ni'mettir. Dünyada rahat olmak, âhireti kazanmak mal ile olur. Hac, cihad sevâbı mal ile kazanılır. Bedenin sıhhat ve kuvvet bulması mal ile olur. Başkasına muhtaç olmaktan koruyan maldır. Sadaka vermek, akrabayı ziyaret etmek, fakirlerin imdadına yetişmek mal ile olur. Mescitler, mektepler, hastahaneler, yollar, çeşmeler köprüler yaparak, asker yetiştirerek insanlara hizmet de, mal ile olur. Sevgili Peygamberimiz, **(İnsanların en iyisi, onlara faydası çok olandır)** buyuruyor. Yine buyurulmuştur ki, **(Veren el, alan elden üstündür.)**

Malı israf, Allahü teâlânın ni'metini hakir görmek, ni'mete kıymet vermemek, ni'meti elden kaçırmak, kısaca küfrân-ı ni'met etmek, yâni şükür etmemek olur.

Malı, denize, kuyuya ve ateşe atmak, elden çıkmasına sebep olmak, soğuktan, sıcaktan ve açlıktan kırmak, ağaçtan meyveyi toplamayıp çürütmek, tarlayı hasat etmeyip, ekinin helâk olmasına sebep olmak, hayvanları soğuktan, düşmandan korunacak yere koymamak, soğuktan sıcaktan ve açlıktan ölmelerini önleyecek kadar yedirmemek ve örtememek de helâk etmektir. Bunların hepsi israftır.

Herkes tarafından iyi bilinmeyen bazı israflar da vardır. Meselâ; meyve, sebze ve hububatı topladıktan sonra, bunları iyi saklamayıp veya ilâclamayıp kendiliklerinden bozulmaları, nem alarak çürümeleri; kurt, güve, fare, karınca ve benzeri canlıların yemeleri hep israftır. Ekmek, et suyu, peynir gibi gıdaların, hurma, karpuz ve soğan gibi yiyeceklerin, kuru incir, kuru üzüm, zerdali gibi kuru meyvelerin; buğday, arpa, mercimek gibi hububatın; elbise, kumaş, kitap gibi eşyanın muhafaza edilmeyerek yok olmalarına sebep olmak israftır.

Ekmeğin pişkin yerini veya içini yiyip kenar ve kabuklarını atmak, yemek artıklarını dökmek, çatal, kaşık ve tabağı sıyırmadan yıkamak israftır. Sofra bezi veya masa üstüne düşen yemek artıklarını toplamayıp atmak israf olur. Fasulye, pirinç

◆ ◆ ◆

NÛR: Aydınlık, ışık, feyz, bereket, ihsân. Kur'ân-ı kerîm. İmân.
"Âlemleri nûrlandıran, dilediğine nûr veren" mânâsına Allahü teâlânın
esmâ-i hüsnâsından (en-Nûr).
NUSRET-İ İLÂHÎ: Allahü teâlânın yardımı, imdâd-ı ilâhî, ilâhî yardım.

◆ ◆ ◆

ve nohut gibi şeyleri yıkarken dökmek ve döküntüleri toplamamak israftır. Elbise, çorap, ayakkabı gibi giyim eşyalarını iyi kullanmayıp veya iyi saklamayıp çabuk eskitmek, yıkarken, suyu sabunu çok harcamak, lambayı elektriği, hava gazını, tüp gazı boş yere yakmak hep israftır. En büyük israf ise zamanın boşa harcanmasıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Her çeşit israf haramdır.)** Yâni İslâmiyete uymıyan israf haramdır. Mürüvvete uymıyan israf ise tenzihen mekrûhtur.

Sayılamıyacak kadar çok olan bu israflar yüzünden milyonlar, milyarlar heba olmaktadır. Dinini, vatanını, milletini ve kendini seven bir insan, israf etmez ve başkalarının yaptığı israfları da önlemeğe çalışır.

14- MÜSTEHCENLİK VE FUHUŞ

Dinimizde yasak edilen kötü huylardan birisi de müstehcenlik ve fuhuş söylemektir. İnsan vücudunda bakılması yasak olan yerler vardır ki, buraları açmak, başkalarına göstermek haramdır. Erkeklerin, göbek ile dizlerinin arasını örtmesi lâzımdır. Kadınların da, eli ve yüzü hariç her tarafını örtmeleri şarttır.

Hayâsı (utanması) olan Allahü teâlâdan korkar. Onun, razı olmadığı işlerden ve sözlerden kaçınır. Çirkin, ayıp ve günâh olan sözleri söylemek fuhuştur. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Hayâ, îmândandır. Fuhuş söylemek, cefâdandır, îmân Cennete, cefâ Cehenneme götürür.)** Hayâ ve îmân birlikte bulunur. Biri yok olursa, diğeri de yok olur. Kadın hayâsı, erkek hayâsından dokuz kat fazladır. Bir hadîs-i şerîfte, **(Fuhuş; insanın lekesi, hayâ, ziyetidir)** buyuruldu. Hayânın en kıymetlisi, Allahü teâlâdan utanmaktır. Ondan sonra, Resûlullah efendimizden hayâdır. Daha sonra, insanlardan hayâ etmektir.

Müslümanların îmânlarını yok etmek isteyenler, hayâlarını yok etmeye çalışıyorlar. Bunun için de plajlarda, futbol oyunlarında, sporlarda, filmlerde, gazete, mecmua, roman, video-teyp gibi yayın organlarında avret yerlerinin, edep yerlerinin açılmasına önderlik yapıyorlar. Fuhuş sözlere, seks bilgisi diyorlar. Bu açıklıklara ve seks bilgilerine ilericilik ve lüzumlu, faydalı diyerek gençleri hayâsız yapmak istiyorlar. Gençleri aldatmak için, medenî milletlerin yaptıklarını biz de yapacağız. Çağımıza ayak uyduracağız. Gericilikten kurtulacağız diyorlar.

Müslümanlar, dinlerini, hayâlarını bozmak isteyenlerin yalanlarına aldanmamak, onların çıplak gezmelerini, seks bilgisi adı altında fuhuş söylemelerini faydalı zan etmemelidir. Bunları övmenin, müslümanların hayâlarını, îmânlarını çalmak için bir tuzak olduğunu bilmelidir.

Müslüman, iffetli olmalı, gözünü haramlardan korumalıdır. Şeytan, insana vesvese verir. Yolda giden bir kadına bakmamızı isterse, (Niye bakacaktım? Çirkin de

NÜBÜVVET: Peygamberlik; nebîlik. İnsanları Allahü teâlânın beğendiği yola kavuş-turmak, onlara doğru yolu göstermek için Allahü teâlâ tarafından seçilmiş kimselere verilen peygamberlik vazîfesi.

olsa, güzel de olsa, günâha girerim. O gider, günâh bende kalır. Arkasından gidersem dinimi peşinde harcarım. Bunun da cezası âhirette büyüktür) diyerek şeytanla ve nefisle mücadele etmelidir.

Allahü teâlâ, Nûr sûresi 30. âyetinde meâlen, (Ey Resûlüm “sallallahü aleyhi ve sellem”, mü'minlere söyle, harama bakmasınlar ve avret yerlerini haramdan korusunlar! İmânı olan kadınlara da söyle, harama bakmasınlar ve avret yerlerini haram işlemekten korusunlar!) buyurdu. (Üç şey, göze cila verir: Yeşillîğe, akarsuya ve güzel yüze bakmak) hadîs-i şerîfi bakması helâl olan kimselere bakmanın faydasını bildirmektedir. Yoksa, yabancı kadınlara, kızlara bakmak, gözü zayıflatır ve kalbi karartır.

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki:

(Yabancı kadınların, yüzlerine şehvetle bakanların gözlerine, kıyâmet günü ergimiş kızgın kurşun dökülecektir.)

(Yabancı bir kızı görüp de, Allahü teâlânın azabından korkarak, başını ondan çeviren kimseye Allahü teâlâ ibâdetlerin tadını duyurur.) İlk görmesi af olur.

(Allah için yapılan cihadda düşmanı gözleyen veya Allah korkusundan ağlayan veya haramlara bakmayan gözler, kıyâmette Cehennem ateşini görmeyeceklerdir.)

(Yabancı kadına şehvetle bakan bir kimsenin gözleri ateşle doldurulup, sonra Cehenneme atılacaktır. Yabancı kadın ile toka edenin kolları ensesinden bağlanıp, Cehenneme sokulacaktır. Yabancı kadın ile, lüzumsuz yere şehvetle konuşanlar, her “kelimesi için, bin sene Cehennemde kalacaktır.)

(Komşu kadına ve arkadaşların kadınlarına şehvetle bakmak, yabancı kadınlara bakmaktan on kat daha günâhtır. Evli kadınlara bakmak, kızlara bakmaktan bin kat daha çok günâhtır. Zinâ günâhları da böyledir.)

Üçüncü Cild, 34.cü Mektup

Bu mektup, mîr Muhammed Emînin annesine yazılmışdır.

Nasîhatlerin birincisi, Ehl-i sünnet âlimlerinin, kitâblarında bildirdiklerine göre, i'tikâdi düzeltmektir. Çünkü, Cehennemden kurtulan yalnız bu firkadır. Allahü teâlâ, o büyük insanların çalışmalarına, bol bol mükâfât versin! İ'tikâdi (İmânı) düzelttikden sonra, fıkıh ilminin bildirdiği ibâdetleri yapmak, yâni İslâmiyyetin emirlerini yapmak, yasak ettiklerinden kaçınmak lâzımdır.

Kıymetli ömrü, lüzûmsuz mubâhlara bile harcamamalıdır. Harâm ile geçirmek, elbette lâzımdır. Tegannî ve şarkı [ve çalgı âletleri] ile meşgûl olmamalı, bun-

NÜKTE: Güzel mânâlı söz; derin düşünerek ve zihni yorarak ilmî, edebî veya başka bir söz ve yazıdan çıkarılan ince mânâ.

NÜSÜK: Hac ve umrede yerine getirilmesi lâzım olan belli ibâdet ve vazifelerin herbiri.

ların nefse verecekleri lezzete aldanmamalıdır. Bunlar bal karıştırılmış, şekerle kaplanmış zehirdir.

Gıybet, etmemelidir. Gıybet harâmıdır.

Gıybet, bir müslümanın veya zimmînin gizli bir kusurunu, arkasından söylemektir. Harbîlerin ve bid'at sâhiblerinin ve açıkca günâh işliyenlerin bu günâhlarını ve müslümanlara zulmedenlerin ve alışverişde onları aldatanların bu fenâlıklarını müslümanlara duyurarak, bunların şerrinden sakınmalarına sebep olmak ve müslümanlığı yanlış söyleyenlerin ve yazanların bu iftirâlarını söylemek lâzımdır, gıybet olmaz.

Nemîme, yâni müslümanlar arasında söz taşımamalıdır.

Bu iki günâhı işleyenlere çeşitli azâblar yapılacağı bildirilmiştir. Yalan söylemek ve iftirâ etmek de harâmıdır, sakınmak lâzımdır. Bu iki fenâlık, her dinde de harâm idi. Cezâları çok ağırdır. Müslümanların ayıplarını örtmek, gizli günâhlarını yaymak ve kusurlarını afv etmek çok sevâbdır.

Küçüklere, emir altında bulunanlara [zevceye, çocuklara, talebeye, askere], fakîrlere merhamet etmelidir. Kusurlarını yüzlerine vurmamalıdır. Olur olmaz sebeplerle o zavallıları incitmemeli, dövmemeli ve sövmemelidir.

İ'tikâdı düzelttikden ve fıkhn emirlerini yaptıktan sonra, bütün zamanları, Allahü teâlâyı zikir ile geçirmelidir. Buna, büyüklerin bildirdiği gibi, devâm etmelidir. Buna, yâni kalbin, Allahü teâlâyı zikir etmesine mâni olan her şeyi, düşmân bilmelidir. Ahkâm-ı İslâmiyyeye ne kadar çok yapılırsa, Onu anmanın lezzeti artar. Ahkâm-ı İslâmiyyeye uymakda, gevşeklik, tenbellik arttıkça, o lezzet de azalır ve kalmaz olur. [Zikrin çeşitleri vardır. Bunlardan biri, **(Allahü ekber, Allahü ekber. Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber. Allahü ekber ve lillâhilhamd)**dır. Buna, **(Tekbîr-i teşrîk)** de denir. Her gün çok söylemelidir. (İstiğfâr duâsı) da, faydası pek çok olan bir zikirdir. İslâm düşmanlarının yalanlarına, iftirâlarına aldanıp da, onların tuzaklarına düşmemeğe çok dikkat etmelidir.]

Daha ne yazayım? Aklı olana bu kadar yetişir. Allahü teâlâ hepimize saâdet-i ebediyyeye kavuşduran şeyleri yapmak nasîb eylesin! Âmîn. [**Mektûbât-ı Rabbânî, III-34.**]

*Hiç usandırma ili, il usandırmaz seni,
Hileli iş yapma hem, kes dolandırmaz seni!
Din düşmanından bir su, içme kandırmaz seni,
Korkma kâfirden, âteş olsa yandırmaz seni!
Müstekîm ol, hazret-i Allah utandırmaz seni!*

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÂDÂB-I MUAŞERET

ON İKİ İMÂM: Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem soyundan olup, tasavvufun vilâyet yolunda en yüksek derecelere ulaşmış olan on iki büyük zât.

OKİYE: Kırk dirhem. Eski bir ağırlık ölçüsü. Vakıyye. [Yedi miskal veya dört yüz dirhem.]

Sağdan Başlamanın Önemi

Sağın önemi elbette büyüktür. Sağın, sola göre üstünlüğü vardır. Mübârek, şereflî ve temiz işleri yaparken sağdan başlanır. Böyle yapmak müstehabdır.

Peygamber efendimiz, elindeki suyu, sağında bulunan bir köylüye uzatır. Köylü, (Yâ Resûlallah, solunuzdaki Ebû Bekir’e niçin vermiyorsunuz? O benden daha faziletli) der. Resûlullah, (**Suyu sağdan dağtın!**) buyurur. Yine, (**Sağ elle yiyip için, sağ elle alıp verin; çünkü şeytan, sol eliyle yiyip içer, sol eliyle alıp verir**) buyurmuştur. Bir yere giderken, yol ikiye ayrılır, soracak kimse de bulunmazsa, (Karşınıza iki yol çıkarsa, sağdan yürüyün!) hadis-i şerîfine uymalıdır.

Ayakkabı, elbise giyerken, [Yatıp kalkarken], baş tıraş ederken ve tararken, bıyık keserken, misvak kullanırken, tırnak keserken, el, ayak yıkarken, mescide, Müslümanın evine ve odasına girerken, helâdan çıkarken, sadaka verirken, yemek yerken, su içerken sağdan başlanır.

Bunların zıddı olanları yaparken, meselâ ayakkabı, çorap, elbise çıkarırken, câmiden ve Müslümanın evinden çıkarken, helâya girerken, sümürürken, taharetlenirken soldan başlanır.

*Tasarruf ehlidir ruh-u veli, dü cihânda,
Deme bu ölüdür, nasıl derde dermân ola!*

*Ruh şimşir-i Hudâ'dır ten kılıf olmuş ona,
Dahi alâ kâr eder, bir tığ ki, üryân ola.*

Yeni ve Temiz Elbise Giymek

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” her yeni elbise giydiği zaman bu duâyı okurdu: (**Elhamdü lillâhillezî kesânî mâ ûriye bihi avretî.**)

Büyük İslâm âlimi, 14. cü hicrî asrın müceddidi, Seyyid Abdülhakîm Efendi “rahmetullahi aleyh” İstanbul’un çeşitli câmilerindeki va’zlarında ve Medreset-ül-mütehassısındaki ve Vefâ lisesindeki derslerinde ve husûsî sohbetlerinde, (**Temiz ve yeni elbise giyiniz! Mevki ve hürmet sâhibi olan kimseler gibi giyiniz! Helâl olan elbiseleri ve yemekleri ve şerbetleri lüzûmu kadar kullanınız! Gittiğiniz yerlerde ahlâkınızla, sözlerinizle islâmın vekarını, kıymetini gösterdiğiniz gibi, giyinmenizle de saygı ve ilgi toplayınız! Çeşitli, lezzetli yemeklerle ve tatlı, soğuk şerbetlerle bedeninizi, nefslerinizi râhat ve hoş tutunuz!**) buyururdu. Seyyid Abdülhakîm efendinin bu tavsiyeleri, Muhammed bin Süleymân-ı Bağdâdînin “rahi-me-hümallahü teâlâ” (**Hadîkat-ün-nediyye**) kitâbında da uzun yazılıdır.

ORUÇ: Fecrin (tan yerinin) ağarmasından yâni imsaktan güneş batıncaya kadar yimeği, içmeği ve cimâ'ı terk etmek. İslâm'ın beş şartından. Savm.

ORTA YOL: İmân ve ibâdetlerde yâni dinde Ehl-i sünnet âlimlerin bildirdiği doğru yol.

Elbise Giymenin Âdâbı

Elbise giyileceği zaman önce sağ taraftan giymeye başlanmalı ve **“Bismillah”** demelidir. Kemer takarken, **“Yâ Rabbi itâatine mahkûm eyle”** diye duâ etmelidir.

Pantolon gibi çorabı da oturarak giymek gerekir. Oturma durumu yoksa, duvara dayanarak giymeli. Giyerken ayaklar kibleye gelmeyecek şekilde oturmalıdır.

Evden Çıkma Âdâbı

(Evden çıkarken **“Bismillâh, tevekkeltü alallâh, lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh”** diyen, tehlikelerden korunur, şeytan ondan uzaklaşır.) [Tirmizî]

Evden dışarı çıkarken, **“Bismillah”** diyerek sol ayakla dışarı çıkmalıdır. Ayakkabı içerde giyiliyorsa önce sağ ayakkabıyı giymelidir. Kapının dışında giyiliyorsa, **“Bismillah”** deyip dışarıya sol ayakla çıkılır, yine önce sağ ayakkabı giyilir. (Câmiden de önce sol ayakla çıkılır.)

Muhtaç olup bir yerde çalışıyorsa işe giderken şöyle niyet etmelidir:

“Kendimin, aile efradımın rızkını helâlden kazanıp kimseye muhtaç olmamak, ibâdetlerimi rahat yapabilmek ve Müslüman kardeşlerime hizmet edebilmek için işime gidiyorum.”

Âyet-el-kürsîyi okumalıdır. Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki: **(Bir kimse evinden çıkarken Âyet-el-kürsîyi okursa, Allahü teâlâ yetmiş meleğe emreder, O kimse evine gelinceye kadar, ona duâ ile istiğfar ederler.)** Eve gelince de okunursa, iki Âyet-el-kürsî arasındaki işler hayırlı olur ve fakirlik önlenir.

Eve Girme Âdâbı

1- Eve **Besmele** ile girip **İhlâs** sûresini okumalıdır.

Peygamberimiz “aleyhisselâm” buyurdu ki: **(Eve girerken İhlâs-ı şerîfi okuyan, yoksulluk görmez!)** Eshâbdan Süheyl “radıyallahü anh”, Peygamberimizin “aleyhisselâm” bu tavsiyesi üzerine zengin olmuştur.

2- Eve sağ ayakla girip selâm vermelidir. Evde kimse yoksa, **“Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhissâlihîn”** şeklinde selâm verilir.

3- Bir kere (Kulhüvallahü) sûresini ve bir kere de **(Âyetelkürsî)**yi okumalıdır. Zirâ bunları okuyunca şeytân eve giremez.

İnsanın şerefi, ilm ve edebledir.

Sanma ki şeref, mal ve nesebledir!

Oruç Kazâsı: Bir özür sebebiyle veya kasd olmadan farz olan orucu tutmayan kimsenin, Ramazan ayından sonra haram olan günlerden başka günlerde gününe gün oruç tutması.

Oruç Keffâreti: Ramazân-ı şerifte bilerek orucu bozmanın cezâsı.

YEMEK ÂDÂBI

(Fetâvâyi Hindiyeye)de, beşinci cildde diyor ki, yemeğe başlarken ve bitdikden sonra elleri yıkamak sünnettir. Başlarken (**Bismillâhirrahmânirrahîm**) demek ve sonunda (**Elhamdülillah**) demek sünnettir. Sağ el ile yemek, sağ el ile içmek sünnettir.

Cünüb olan erkek ve kadının ellerini ve ağzını yıkamadan evvel yemesi ve içmesi mekrûhdur. Hayzlı kadın için mekrûh değildir. Kaynar şey yememeli, yemeği koklamamalı ve içine üflememelidir. Yolda yürürken yemek ve içmek mekrûhdur. Başı açık yemek câizdir.

Açlıktan ölecek kimsenin leş yemesi câizdir. Leş bulamazsa ve birisi, (Elimi kes yi!) veyâ (Benden bir parça kes ye!) dese kesmesi, yemesi câiz olmaz. Kendi uzvundan et kesip yemesi de câiz olmaz.

Kokmuş et yemek harâmdır. Kokmuş yağ, süt yemek harâm değildir. Yemek ekşise, koksa necis olmaz. Fakat yemesi harâm olur.

Ağac altına düşmüş meyvaları, yerden alıp yemek sâhibinin helâl ettiği bilinirse helâl olur. Nehir üzerinde sürüklenen meyvaları alıp yemek helâl olur. Fakîr, zengin verdiği sadakadan, zengine hediye etse, alması câiz olur.

Habîb-i kibriyâ “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdular ki: (Yemekden sonra bu duâyı okuyan kimsenin günâhları afv olunur:

“Elhamdülillâhillezî et’amenâ hâzet-ta’âme ve rezekanâ min gayr-i havlin minnâ ve lâ kuvvete.”)

Başka yemek duâları da vardır ki, en kıymetlilerinden biri:

(Elhamdülillâhillezî eşbe’anâ ve ervânâ min gayri havlin minnâ velâ kuvveh. Allahümme at’imhüm kemâ at’amûnâ, Allahümme’r-zuknâ kalben takıyyen mineş-şirki beriyyen la kâfiren ve şakiyyen. Velhamdülillâhi rabbil-âlemîn.)

Mânâsı:

Bizim gücümüz kuvvetimiz olmadan, bizi nimetleri ile doyuran ve susuzluğumuzu gideren Allahü teâlâyâ hamd olsun. Yâ Rabbî, bize bu yemeğin hazırlanmasında emeği geçen ve bize bu nimetleri ikram edenlere sen de ikram et. Yâ Rabbî, bizim kalbimizi şirk ve kötülüklerden koru. Bizlere, dinimizin emirlerine uyan bir kalb nasip eyle.

Yâdında mı doğduğun zamanlar!

Sen ağlar iken gülerdi âlem.

Öyle bir ömür sür ki, ölümün;

Olsun sana hande, gayre mâtem!

OTUZ ÜÇ FARZ: Her müslümanın öncelikle bilmesi ve yapması lâzım olan îmân ve ibâdetlere ait esaslar: Îmânın şartı 6, islâm'ın şartı 5, namazın farzı 12, abdestin farzı 4, guslün farzı 3 ve teyemmümün farzı 3.

Şükür Duâsı

(Allahümme mâ esbaha bi min nimetin ev bi-ehadin min halkıke, fe minke vahdeke, lâ şerike leke, fe lekel hamdü ve lekeşşükür.) [Akşam okurken (Mâ esbaha) yerine (Mâ emsâ) demelidir.]

Mânâsı:

Yâ Rabbî, bana ve diğer yarattıklarına verdiğin maddi ve mânevî nimetlerin sabaha (akşama) kadar bizim yanımızda kalması yalnız Sendendir. Senin ortağın yoktur. Sana hamd ve şükrediyoruz.

Yemekden Önce elleri Yıkamak

Önce elleri yıkamak ve kurulamamak sünnettir.

Bir kimse, taâm yemek için ellerini yıkadıkda, ıslak olan parmaklarının ucunu gözlerinin pınarına koyup geriye doğru silse, o kimse, Allahü teâlânın izniyle, göz ağrısı görmez. Ta'âmdan evvel, sünnet olduğunu düşünerek, el yıkamanın on fâidesi vardır.

Bu on fayda:

- 1- Arş-ı rahman altında, bir melek nidâ eder. Elini pâk etdiğin gibi, senin [küçük] günâhların pâk oldu, der.
- 2- Nâfile namaz kılmış gibi sevâbına nâil olur.
- 3- Fakîrlikden emîn olur.
- 4- Siddîklar sevâbına nâil olur.
- 5- Melâike, onun için istiğfâr ederler.
- 6- Her bir lokmanın mukâbelesine, onları sadaka vermiş gibi sevâba nâil olur.
- 7- Her hâlde, günâhdan temiz olur.
- 8- Yemekden sonra yaptığı duâsı kabûl olur.
- 9- O gece ölürse, şehîd mertebesine erişir.
- 10- Gündüz ölürse, şühedâ zümresine yazılır.

Yemek Yemenin Farzları

Yemek yemenin farzı dördtür:

- 1- Yidiği zaman, doymağı ve içdiği zaman kanmağı, yemeği, yâni rızkı Allahü azîm-üş-şândan bilmek.
- 2- Yidiğin yemek helâl ve tayyib olmak.
- 3- Yemek hazm oluncaya kadar Allahın emrinden çıkmamak. Yabancı kadınlarla birlikde yimemek.
- 4- Yemekten hâsıl olan kuvvetle Allahın nehyini işlememek.

OTURARAK NAMAZ: Bir uzvundaki dertten dolayı ayakda duramayan kimsenin, sandalyede namaz kılması câiz olmadığı için istediği gibi yerde veya kanepede ayaklarını uzatıp oturarak namaz kılması.

Yimeğe başlarken, “Allahü teâlâyâ ibâdet etmek için, Allahü teâlânın kullarına fâideli işler görmek için, Allahü teâlânın dînini, ebedî se’âdet ve huzûr yolunu bütün insanlara yaymak için kuvvet elde etmeğe” niyyet etmelidir.

Peygamberimiz “aleyhisselâm”, yemek yirken sağ ayağını diker, sol dizi üzerine otururdu. Masa etrafında sandalyede oturmak da câizdir. Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” yimek âdâbını sorunca: (Biz kuluz, kul gibi yimeliyiz!) buyurdu.

Yemekdeki Harâmlar

Yemekde iki dâne harâm vardır:

- 1- Karnı doyduktan sonra, yine tıka basa yemek.
- 2- Sofrada çalgı, yabancı kadın, içki, kumar ve sâir harâm şeyler bulundurmak.

Yemekdeki Sünnetler

Yemekdeki üç sünnet:

1- Yediğin kapda yemek artığı bırakmayıp tam olarak yemek ve yemek yidiğin kabı tam olarak silmek.

Peygamberimiz “aleyhisselâm” yemek yediği kabı mübârek parmağı ile sıyırıp parmağını yaladığı vâkidir. Sen ise, kibir ile yemeğin yarısını kablara bulaştırıp terk etme! Sonra yemeklere hasret çekersin.

2- Yemek sofrasında, önündeki ufaltıları yemek, yemeğin şifâsındandır. Önünde küçük lokma varken büyüğüne başlama ve ufaltıları yemekden çekinme!

3- Bedenin râhatını seversen az yemek ye! Yemeğin âdâbı ve sünnetleri çoktur. Fakat başlarken Besmele ile başlamağı, sonunda da **Elhamdülillah** demeğı unutma!

Evvel ve sonunda tuzla başla ve bitir!

Olur olmaz şeylerle dişlerini karışdırma! En iyi diş temizleme vâsıtası misvâkdir.

*Bu âdem dedikleri, el ayakla, baş değil,
Âdem rûha denilir, surat ile kaş değil.*

*Beden et ve deridir, rûh bunun serveridir.
Hakkın kudret sırrıdır, rûhsuz kalıp hoş değil.*

*Âdem gerek, su gibi, temizlenip arına,
Harâmlardan kaçınır, nefsi de serkeş değil.*

ÖDÜNÇ VERMEK: Karz-ı hasen. Çarşıda misli yâni benzeri bulunan her şeyi, belirsiz bir zaman sonra, misli geri verilmek üzere verme.
ÖFKE: Kızma, sinirlenme, hiddet, gadab.

Sabahleyin Yemeği Erken Yemenin Faydaları

Sabâhleyin yemeği erken yemenin dört fâidesi:

- 1- Ağzı kokusunu giderir.
- 2- Sonra su içilse, vücûda ziyân etmez.
- 3- Bir yere gidecek olursa, karnı tok olur.
- 4- Kimsenin lokmasında ve yemeğinde gözü kalmaz.

Az yemek, çok fâidedir. Meselâ, suyu az içirir, uykuyu az uyutur. Çok yemek ise, insanı tenbelleştirir, vücûdu yorar, fazla su içirir ve mâlâyâniye sebep olur. [Mâlâyâni; lüzûmsuz, fâidesiz iş ve söz demektir.]

Ramazanda iftâr ederken, Besmeleden sonra, **(Zehebez-zamâ vebtelletil-urûk ve sebetel ecr inşâallahü teâlâ)** oku!

SU İÇMEK

Su içerken bir solukda içme, üç defada iç! Terli iken soğuk su içme, uyku arasında su içme, çok su içme! Bunların hepsinin vücûda zararları vardır. Bir toplantıda su istendiği zaman, baş taraftan su vermeğe başla, sağdan dolaş! Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **(Su içeceğiniz vakit, ayakda içmeyiniz! Vücûdünüze zararlıdır. Yalnız abdestden artan su ve zemzem-i şerîf ayakda içilir.)**

Yerken ve İçerken Dikkat Edilecek Hususlar

Müslüman, yerken ve içerken şu hususlara muhakkak dikkat etmelidir:

1- Yemek, helâlden kazanılmış olmalı, şüphelilerden uzak durmalıdır. Helâl kazanıp helâl yemek farzdır. Allahü teâlâ buyuruyor ki: **(Helâl ve temiz yeyin ve sâlih âmel işleyin!)**

2- Allahü teâlânın razı olacağı hizmetleri yapmak niyetiyle yenen yemekler ibâdetdir.

Yemekten önce elleri yıkamak ibâdet olduğundan namaz için abdest almağa benzer. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Yemekten önce elleri yıkamak fakirliği, yemekten sonra yıkamak ise günâhları giderir.)**

3- Yemeği zevk için değil, Allahü teâlânın rızâsına uygun hizmetleri yapabilmek için ve ibâdet edebilmek için yemelidir. Doyduktan sonra tika basa yemek zararlıdır.

4- Yemek, aile efradıyla veya birkaç kişiyle yenmelidir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Birlikte yenen yemek, bereketli olur.)

(Yemeğin hayırlısı kalabalıkla yenenidir.)

5- Yemeğe “Besmele” ile başlamalı,

ÖMRE: Hac zamanı olan beş günden, yâni Arefe ve Kurban bayramının dört gününden başka, senenin her hangi bir günü ihrâma girip Kâbe’yi tavâf etmek, Safâ ile Merve arasında sa’y yapmak ve saç kazımak veya kesmekten ibaret ibâdet, Hacc-ı asgar. Umre.

6- Yemeğin sonunda “**Elhamdülillah**” demelidir.

7- Tuz ile başlayıp tuz ile bitirmelidir.

8- Lokmaları küçük almalı, iyi çiğnemelidir. Önünden yemelidir.

9- Sağ el ile yemeli ve içmelidir.

10- Ayakta ve yürürken yemek yememeli ve su içmemelidir.

11- Su içerken bir solukda içmeyip üç defada içmeli. Terli iken soğuk su içmemeli, uyku arasında su içmemeli, çok su içmemelidir. Bunların hepsinin vücuda zararları vardır.

12- Bir toplantıda su istendiği zaman, su vermeğe baş tarafdan ve sağdan başlamalıdır.

13- Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: **(Su içeceğiniz vakit, ayakda içmeyiniz! Vücûdünüze zararlıdır. Yalnız abdestten artan su ve zezem-i şerîf ayakda içilebilir.)**

14- Çok sıcak ve çok soğuk şeyler yememelidir. Sağlığa zararlı olur.

15- Ekmek ufaklarına hürmet etmeli, çöpe atmamalıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Düşen ekmek ufaklarını yiyen darlık görmez ve çocukları ahmak olmaz.)**

16- Yemeği arkadaşlarla yemek çok faziletlidir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Arkadaşlarınızla sofrada oturmayı uzatın. Çünkü, sofrada geçen zaman huzur-ı ilahide hesap sorulmayan anlardır.)**

17- Yemeğin sonunda duâ etmelidir.

18- Yemekten sonra bir saat geçmeyince su içmemelidir. Çünkü zararlıdır.

NASİHAT: Ona Yediği Yemek Zarar Vermez

Hicri 4. asırda yaşamış olan İslâm alimlerinden biri olan Muhammed bin Ebû Bekr bin Ömer buyuruyor ki; “Ne yesem, mideme dokunuyor, rahatsız oluyordum. Bunu hocam Ebû Ömer hazretlerine arzettim. Bana buyurdular ki; “Kim yemeğe oturduğunda, önce; (**Âl-i İmrân**) sûresinin 18. âyetini (**Şehidallahü...**) ve (**Li îlâfi**) sûresini okuduktan sonra yemeğe başlarsa, ona yediği yemek zarar vermez.”

YATMA ÂDÂBI

Her gece Yasîn-i şerîf okuyanlar ve abdestli olarak yatanlar âhîret şehîdi olurlar.

Yatağa yatacağın zaman **Tebâreke** sûresini oku! Peygamberimiz “aleyhisselâm” buyurdu ki: **(Yatarken Tebâreke sûresini okumadan yatma! Zîrâ ölürsen kabirde sana yoldaş olur. Her gece Tebâreke sûresini okuyan kimse, Kadr gecesini ihyâ etmiş gibi sevâba nâil olur.)**

ÖZÜR: Mazeret, geçerli bahane, mâni, engel. Kusur, hatâ, eksiklik, sakatlık. Elde olmadan yapılan şeyler. Harâc, güçlük, meşakkat. Af talebi, hatâlı bir davranışın hoş görülmesini ve bağışlanmasını istemek.

Bir gece Sultân-ı Enbiyâ, hazret-i Âişeye “radiyallahü anhâ” dedi ki, **(Yâ Âişe! Kur’ân-ı kerîmi hatm eyle, bütün Peygamberleri kendine şefâ’atçı ve bütün mü’minleri kendinden hoşnud edersin.)** Hazret-i Âişe “radiyallahü anhâ”: Anam-babam sana fedâ olsun! Az bir zaman içinde bunları nasıl yapabilirim? Sultân-ı Enbiyâ buyurdu ki, **(Yâ Âişe, üç kerre “Kulhüvallahü” sûresini oku. Kur’ân-ı kerîmi hatmetmiş gibi olursun. Bir kerre “Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ cemî’il Enbiyâi velmürselîn” de, bütün peygamberler senden râzı olsun. Bir kerre de “Allahümmağfirli ve li vâlideyye [ve li-meşâyıhiyye] ve lil mü’minîne vel mü’minât vel müslimîne vel müslimâti el ahyâi minhüm vel emvât” de, bütün mü’minler senden râzı olur. Bir kerre de “Sühbânallahi vel hamdü lillahi ve lâilâhe illâallahü vellâhü ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billahil aliyyil azîm” de ki, Allahü teâlâ hazretleri senden râzı olsun.)**

Ebü Kursâfe “radiyallahü anh” şöyle rivâyet etmiştir: Resûlullahdan “sallallahü aleyhi ve sellem” işitdim: Bir kimse yatmadan önce yatağına gelip, Tebâreke sûresini okuduktan sonra dört defa, **“Allahümme Rabbül Hilli vel-Harâm ve Rabbül-Beledil-harâm ve Rabbül-meş’aril harâm bi külli âyetin enzelenâ fi şehri Ramazane bellîğ rûhi Muhammedin minnî tahiyyeten ve selâmâ”** diye duâ ederse, Allahü teâlâ iki melek gönderir, o selâmı Resûlullahı ulaştırırlar. Resûlullah da “sallallahü aleyhi ve sellem”, benden de, falan oğlu falana selâm söyleyin, Allahın rahmeti ve bereketi üzerine olsun, buyurur.

Bir kimse yatacağı vakit, **(İnnâ a’taynâ)** sûresini okusa ve sonra, **(Yâ Rabbî! Beni sabâh namazına vaktiyle uyandır)** derse, Biiznillâhi teâlâ, o kimse, sabâh namazına, vaktiyle uyanır.

Yatağa **“Eûzü”** ve **“Besmele”** okuyarak girmeli, sağ yan üzerine kibleye karşı yatmalıdır. Sağ avucunu sağ yanağın altına döşeyip **“Eûzü-Besmele ile bir Âyetel-kürsî”** okumalıdır.

Sonra her biri için Besmele okuyarak, üç **“İhlâs”**, sonra bir **“Fâtîha”**, sonra birer defa iki **“Kul eûzü”**yü okumalıdır.

Sonra üç defa, **(Estağfirullah’el-azim ellezî lâ ilâhe illâ hû)** okuyup üçüncüsüne **(el-hayyel-kayyûme ve etûbü ileyh)** ilave etmelidir.

Sonra on kere, **(tevekkeltü alellah ve lâ havle velâ kuvvete illâ billâh)** okuyup onuncusuna **(hil aliyyilazîm ellezî lâ ilâhe illâ hû)** ilave etmelidir.

Sonra, bir **(Allahümmagfirli ve li-vâlideyye ve lil mü’minîne vel mü’minât)** ve bir **(salevât-ı şerîfe)** ve bir **(Allahümme rabbenâ âtinâ fiddünyâ haseneten ve fil-âhireti haseneten ve kınâ azâbennâr bi-rahmetike yâ Erhamerrâhimîn)** ve üç veya on veya kırk yahut yetmiş kere **(istiğfâr)** ve bir **(kelime-i tevhîd)** okuyup

ÖZRÜ REDDETMEK: Yaptığı kusurlu bir söz veya işten dolayı özürde bulunan birinin talebini kabul etmemek, kusurlarını bağışlamamak. Müslümânın özrünü red etmek mekrûhdur. Hadîs-i şerîfde, (Müslümân kardeşinin özrünü kabûl etmemek günâh olur) buyuruldu.

sonra, istediği tarafa dönerek, istediğin şekilde uyumalıdır.

Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem”, **(Gece uyanınca, “Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh, lehül mülkü ve lehül hamdü ve hüve alâ külli şey’in kadîr, sübhanellahi velhamdülillâhi ve lâ ilâhe illallahü vallahü ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billahil aliyyil azîm” duâsını okuyan her istediğine nâil olur)** buyurdu.

Bir kimse uykudan uyanınca, **“Allahümmağfirli”** derse, duâsı kabul olur. [İbni Ebiddünya]

Yataktan Kalkma Âdâbı

Erken yatıp, erken kalkmalı ve bir özür yok ise sabah namazından sonra uyumalıdır. Abdest alıp, çocukları ve ailesi ile birlikte sabah namazını kılmalıdır. Ailesine, çocuklarına ve bütün müslümanlara duâ etmelidir.

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki: **(Sabah vaktinde uyku rızka mânidir.)**

(Gündüzün evvelinde uyumak akı azaltır. Ortasında uyumak Peygamberlerin ve evliyânın güzel ahlâkındandır. Gündüzün sonunda uyumak ise tenbelliktir.)

Müslüman, yatağından kalkarken **“Besmele”** çekmeli ve **(Bismillâhi ve billahî tevekkeltü âlal-lahi la havle velâ kuvvete illâ billâhil-aliyyil-azîm)** demelidir.

(Tergîb-üs-salât)daki hadîs-i şerîfde, **(Sabâh, kalkınca, üç kere Bismillâhillezî lâ-yedurru ma’asmihî şey’ün fil-erdu velâ fissemâi ve hüvessemî’ul’alîm okuyana akşama kadar, hiç derd, belâ gelmez)** buyuruldu.

TUVALET ÂDÂBI

1- Tuvalete girerken Eûzü Besmele çekilip, **(Allahümme innî eûzü bike minel hubsî vel habâis)** duâsı okunur.

2- Tuvalete girerken elinde, Allahü teâlânın ismi ve Kur’ân-ı kerîm yazılı bir şey bulunmamalı. Cepte veya kapalı olursa mahzuru olmaz. Boynunda Allah yazılı kolye bulunmamalı. Gömlek veya fanilâ içine koymalıdır.

3- Tuvalete uygun şekilde kaplanmış muskayla girmek câizdir.

4- Tuvalete sol ayakla girip, sağ ayakla çıkmalıdır.

5- Tuvaletten çıkınca, **(Elhamdülillâhillezî ezhebe anil ezâ ve âfânî)** duâsı okunmalı.

6- Tuvalette konuşmamalı, çok oturmamalı, gazete falan okumamalı, şarkı söylememeli, sigara içmemeli, sakız çiğnememelidir.

7- Tuvalette zikredilmez, selâm verenin selâmı alınmaz. Aksıran ise, kalbinden Elhamdülillah der.

Özür Sâhibi : Özürlü. Bir namaz vakti içinde yâni namaz vaktinin başından sonuna kadar, abdest alıp yalnız farzı kılacak kadar bir zaman, abdestli kalamayan yâni idrâr ve başka akıntılar gibi abdesti bozan şeylerden biri kendisinde devamlı mevcûd olup durduramayan kimse.

8- Tuvalette abdest bozarken, önü ve arkayı kıbleye getirmemeli. Sola doğru meyletmelidir.

9- İstincadan, yâni taharetlendikten sonra hemen örtünmelidir.

10- Sol el ile taharetlenmeli. Sol elinde, istincaya mâni bir özür varsa, sağ elle istinca yapmasında kerahat yoktur.

11- Necâset, dirhem miktarı bulaşmış ise, yıkamak vâcib, fazlasını yıkamak farz-
dır. Yıkamakta adet yoktur. Temizleninceye kadar yıkamalıdır. Sol elin, bir veya iki veya üç parmağının içi ile yıkanır.

12- Kadınlar, istinca yaparken, önden arkaya doğru yıkamalıdır. Erkekler ise, arkadan öne doğru yıkamalıdır. Böylece ön avret yerine pislik bulaştırılmadığı gibi, tahrik edilerek şehvete de sebep olunmaz.

13- Taharetlendikten sonra, bezle kurulmalıdır. Bez yoksa tuvalet kâğıtıyla da ku-
rulanmak câiz olur. Bu kâğıtlar o maksatla imal edilmiştir. Başka kâğıtları kullanmak mekrûh olur.

14- İstincadan, yâni temizlendikten sonra iç çamaşırına bir miktar su serpmeli. Böylece, çamaşırında yaşlık görünce idrar sanmamalı, bu benim döktüğüm su diye-
rek vesveseye kapılmamalıdır.

15- Kadınlar istibrâ yapmaz. [Temizlendikten sonra, erkekler “**istibrâ**» yapmalı. İstibrâ idrar kanalında idrar bırakmamaktır. İstibrâ, yürüyerek, öksürerek veya sol tarafa yatarak yapılır.

İstibrâ yapılmadan tuvaletten çıkılırsa, idrarın çıkma ve çamaşıra bulaşma ihti-
mali olacağından, tuvaletten çıkmadan önce idrar deliğine, arpa büyüklüğünde bir pamuk konularak idrarın dışarı çıkması önlenmelidir.

İstibrâ yapılarak idrar kalmadığının anlaşılmasına, kalbin mutmain olmasına “**istinkâ**” denir. İstinkadan sonra, artık abdest alınabilir.]

16- Avret yerine ve necasete bakmamalı, tuvalete sümküremmeli, tükürmemeli-
dir.

17- Zaruretsiz ayakta idrar yapmamalı. Tuvalette elbiseye idrar sıçratmamalı. Bu-
nun için mümkünse, ayrı bir pijama, eşofman kullanılmalıdır. Tuvalette özel pijama ile ve başı örtülü olarak girmek müstehabdır.

18- Tuvaletten çıkınca elleri yıkamalıdır.

19- Hiçbir suya, câmi duvarına, mezarlığa ve yola abdest bozmamalıdır.

20- Su bulunmazsa, taş ve benzerleriyle taharetlenmek, de su yerine geçer.

21- Tuvalet için ayrı bir kıyafet kullanmak iyi olur. Helâ için ayrı bir kıyafet gi-
yinmek ve başı örtülü olmak müstehabdır. [**Se’âdet-i Ebediyye**]

PEYGAMBER: Allahü teâlânın, emirlerini ve yasaklarını kullarına bildirmeleri için insanlar arasından seçtiği ve kendilerine mûcizeler verdiği üstün zâtlar.
Elçi, haberci, haber getiren. Nebî ve resûl.

*Sapık fırkaların hafifliğini,
İlmihâle kavuşunca anladım.
Dinimiz İslam'ın afifliğini,
İlmihâle kavuşunca anladım.*

*Rehbersiz başıboş geziyormuşum,
Bataklık içinde yüzüyormuşum,
Olmayacak şeye kızıyormuşum,
İlmihâle kavuşunca anladım.*

*Sünni âlimlerin büyüklüğünü,
Bid'at sahibinin küçüklüğünü,
Yapıştığı ipin çürüklüğünü,
İlmihâle kavuşunca anladım.*

*Olmaz hayallere dalıyormuşum,
Acınacak hâle gülüyormuşum,
Çok yanlış, doğru biliyormuşum,
İlmihâle kavuşunca anladım.*

*Ecdâdın yolunun yüceliğini,
Dalalet ehlinin cüceliğini,
Doğru itikadın önceliğini,
İlmihâle kavuşunca anladım.*

*Mezhepsizler, sapıkları tutarmış,
Dört tarafta serbest cirit atarmış,
Kıt aklını ilim diye satarmış,
İlmihâle kavuşunca anladım.*

*Şeytân bakıp güler onun hâline,
Bırakmış kendini bid'at yeline,
Kapılmış gidiyor küfrün seline,
İlmihâle kavuşunca anladım.*

PERİ: Cin.

PİR: Yaşlı, ihtiyâr. Tasavvuf yolunda rehber zât. Bir konuda tecrübeli ve üstad kimse.

PİŞMANLIK: Kişinin işlediği bir kabahat sebebiyle vicdânen üzüntü duyması; nedâmet.

ÇEŞİTLİ ÂDÂBİ MUAŞERET KONULARI

Pazar yerinde gezerken kimseyi râhatsız etme!

Sokaklarda sümkürme, kimse ile alay etme!

Yürürken ve insanlara karşı yemek yeme!

Kimse ile kavga eyleme, dostla da, düşmanla da münâkaşa etme!

Sattığın eşyâyı geri getirirlerse red etme!

Yalan söyleme! Harâm yime, kimseyi aldatmağa kalkışma!

Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: **(Bir kimse çarşıya girince “Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh, lehül mülkü ve lehül hamdü yuhÿ ve yümÿt ve hüve hayÿün lâ yemÿtü biyedihil hayr ve hüve alâ külli şey’in kadîr” okusun, bin günâhı afv olur.)**

Dükkânını Besmele ile aç ve kapa!

Yinecek bir şey aldığın zaman, açık olarak tutup eve getirme, bir şeye sar ve örtülü şekilde yiyeceğini eve götür! Eve gidince, çocukları herhangi bir şeyle sevin-dir!

Dükkânına geç git ve erken kapa! [Diğer zamanlarında ilmihâl öğren ve öğret!]

Bir kimse ile yolda arkadaş olursan, onun yürüdüğü kadar yürü. Onunla konuşurken, sağa sola bakma! Ondandır ayrılırsan erkence yanına dön, onu bekletme! Arkadaşın hakkını gözet, onu gücendirme! Namazları onunla cemâat yaparak kıl. Ayrılırken onunla helâllaş!

Bir hastanın ziyâretine gittiğin zaman, kapıya varınca, içeri girmeğe müsâade iste! Besmele ile gir, sağ tarafına otur, içeri girince selâm ver, hâl ve hatırını sor! Hastalığına bir ilâç biliyorsan söyle. Kelime-i şehâdet getirerek ona duyur ve âcil şifâlar dile! Hastanın yanında fazla oturma! Bir ihtiyacı varsa yap! Ayrılırken kendisine acele sıhhat bulması için duâ eyle!

Cenâzeye yalnız gitme! Mecbûriyet hâsıl olursa, yalnız gidersin. Cenâze sâhibine selâm vererek, “Allahü teâlâ sabır versin” diyerek teselli eyle! Cenâzenin defni için yardım eyle! Cenâzeyi mevtânın sağ omuzundan başlıyarak taşı ve yürüyerek git. Cenâzeyi taşımak âdâbı (Se’âdet-i ebediyye) kitabında uzun yazılıdır. Peygamberimiz, cenâzeye yürüyerek gidip, bineğine binerek döndüler. Bunun sebebini sordular, cevâben, (Cenâze giderken melekler de berâber gider, onun için yürümelidir ve bir vâstaya binmekden hayâ etmelidir) buyurdu. [Cenâzeyi kâfirler gibi taşımak, çelenk koymak, resmini ve mâtem işâretleri takmak günâhdır.]

ALTINCI BÖLÜM

İSLÂMİYET VE AİLE HAYATIMIZ

RAB: Allahü teâlânın ism-i şerîflerinden. Sâhib, mâlik, terbiye eden. Kâinatın sahibi, mâliki olan Allahü teâlâ. Yaradan, Allah, İlâh, Mevlâ, Hâlık, Hudâ.

RÂB: Üvey baba. (Râbbena lekel-hâmd) diyerek râb diye â'yı uzatmak namazı bozar.

Dinimiz ve Kadın

Dinimiz, kadını en yüksek dereceye çıkarmıştır. Evli kadına, kocası her şeyi getirmeye ve ayrı bir ev tutmaya mecburdur. Kızın, babası evinde her nesi varsa, kocasının bunları alması lâzımdır. Kocasını kadına bakamıyacak kadar fakir ise veya zengin olduğu hâlde ihtiyaçlarını almıyorsa, piyasa kıymetine göre kadının ihtiyacını mahkeme tayin ederek, yakın akrabasının bu parayı kadına borç vermesini emreder. Erkeğin satılacak malı yoksa, çalıştırarak bu borçları erkeğe ödetir. Çalışmazsa habs eder.

İslâm kadınına, erkek akrabâsından, fitra verecek kadar zengin olanlardan, en yakın bulunanı, bakmağa mecbûrdur. Yakın akrabâsı yoksa veya fakîr iseler, (**Beyt-ül-mâl**) yâni devlet her türlü ihtiyaçlarını vermeğe memûrdur. Evli kadına, zevci her şeyi getirmeğe ve ayrı bir ev tutmağa mecbûrdur. Kızın, babası evinde, hanesi varsa, hattâ kaç hizmetçisi varsa, kocasının, bunları alması lâzımdır. Çalışmazsa habs edilir. Şâfi'î mezhebinde tütün parasını vermesi bile lâzımdır. Hanefî mezhebinde, kahve ve tütün parası vermek lâzım olmadığı (**Redd-ül-muhtâr**)da yazılıdır.

O hâlde, İslâm kadını geçim derdinden, düşüncesinden muaf tutulmuştur. O, çalışarak, didinerek para kazanmaya mecbur değildir. Her şey onun ayağına gelecektir. İslâm Dini ona bu kıymeti vermiştir. Fakat kadının İslâmiyeti, yâni din bilgilerini, îmânını, farzları, ibâdetleri, haramları öğrenmesi farzdır. Allahü teâlânın kesin emridir. Babasının veya kocasının, ona bu ilimleri öğretmesi lâzım olur. Öğretmezlerse büyük günâha girerler. Kadının gidip dışardan öğrenmesi lâzım olur. Kadın, erkekten izinsiz hiçbir yere gidemez iken, bu ilimleri öğrenmek için gidebilir. İslâmiyyetin ilme ne kadar kıymet ve ehemmiyyet verdiği buradan da anlaşılmalıdır.

Müslüman kadını ticaret, fen, sanat ve ziraat ile uğraşmaya mecbur değil ise de, bunlarla meşgul olması, para kazanması yasak ve günâh değildir. Yalnız bunlarla meşgul olurken ve ilim öğrenirken, yabancı erkekler arasına girmemesi, onlara açık görünmemesi, haramlardan sakınması lâzımdır. Çünkü müslüman kadının başı, kolları, bacakları açık olarak sokağa çıkması, erkeklere göstermesi haramdır, günâhtır.

Peygamberimizin ilk hanımı **Hadîce-tül-kübrâ** “radıyallahü anhâ”, İslâmiyetten evvel ve sonra, ticaretle meşgul olurdu. Katipleri, memurları ve hizmetçileri çoktu. Hattâ bir kere Muhammed aleyhisselâmı ticaret kafilesine reis tayin etmişti.

Kadının yapacağı günâhlardan, ona izin veren erkekleri de ceza görecektir. Hâlbuki erkeğin günâhları kadına zarar vermemektedir, İslâmiyette kadın, harbe de gitmeye mecbur değildir. Dünyada rahat ve mesut olduğu gibi, Cennete girmesi de çok kolaydır.

RABBÂNÎ: Allahü teâlâdan gelen. Rabbe ait. Kendisine ilim ve hikmet verilmiş, ilmi ile amel eden derin âlim.

RABBENÂ ÂTİNÂ: Teşehhüdünde okunması sünnet olan duâlardan.

Sevgili Peygamberimiz bir hadîs-i şerîfte: **(Dört şeyi yapan, yâni kocasına hiyanet etmiyen, beş vakit namaz kılan, Ramazan-ı şerîfte oruç tutan ve onsekiz erkekten başkasına, başı, saçı, kolları, bacakları açık olarak görünmeyen kadın Cennete girecektir)** buyurdu.

Hadîs-i şerîflerde sevgili Peygamberimiz: **(Bir kadın, beş vakit namazını kılar. Ramazan ayında oruç tutar. Namusunu korur ve kocasına itâat ederse, dilediği kapıdan Cennete girer.) (Beş şeyi yapan kadın Cehennemden kurtulur: Beş vakit namazını kılar. Ramazan ayında orucunu tutar. Kocasını, anasını, babasını üzmez. Yüzünü ve saçlarını yabancı erkeklere göstermez. Dünya sıkıntlarına sabreder)** buyurdu.

Komünistler, kadının erkeğe eşit olduğunu söylüyor. Kadın, erkeğin bütün haklarına mâlikdir diyor. Bunun için, kadına erkek işlerini yaptırıyorlar. Kadınları demir fabrikalarında, maden kuyularında, taş ocaklarında, Sibiryanın soğuk ormanlarında, demir yollarında, beton dökmekde, toprak kazmakda insâfsızca ve boğaz tokluğuna, zorla çalışdırıyorlar.

Peygamber efendimizin “sallallahü aleyhi ve sellem” hicretin onuncu yılı, son haccının hutbesindeki sözlerinden, son nasihatlarından biri, **(Kadınlara eziyet etmeyiniz! Onlar, Allahü teâlânın sizlere emânetidir. Onlara yumuşak olunuz, iyilik ediniz!)** olmuştur.

İslâmiyyetde evlenmek, bir kızı mesut etmek, ibâdetdir ve bütün nâfile ibâdetlerden daha sevâbdır.

İslâmiyyetde dört kadına kadar almağa emr olunmamış, ancak izin verilmiştir. Yâni mubâhdır. Bunun da şartları vardır. Bu şartları taşımayan erkeğin, birden fazla evlenmesi günâhdır. Birinci şart, zevcelerinden her birini mesut etdirecek kadar zengin olmaktır. Diğer şartları, fıkıh kitâblarında yazılıdır.

(Ni'met-i islâm)da diyor ki, (Dörde kadar evlenmek, erkekler için kolaylık olduğu gibi, kadınlar için de, adetleri çok olduğundan kolaylıktır. İslâmiyyetden önce, bir erkek dilediği kadar kadınla evlenirdi. İslâmiyyet bu sayıyı dörde indirmiştir. Birden fazla evlenmek vâcib olmadığı gibi, mendûb da değildir. Birden fazla evlenmemenin daha iyi olduğu bildirilmiştir.)

Hükümet, mubâh olan birşeyi emr veya yasak ederse, buna uymak câiz olur. **(Berika)**nın 91.ci sahifesinde diyor ki, (Hükümetin İslâmiyyete uygun emirlerini yapmak vâcibdir. İslâmiyyete uymıyan emirlerine isyân etmek, fitneye, anarşiye sebep olmak büyük günâhdır. Büyük zarardan kurtulmak için, küçük zararı yapmak lâzım olur. Faydasını düşünerek hükümetin emrettiği her mubâhı yapmak millete vâcib olur.) 928.ci sahifede diyor ki, (Zâlim olan hükümete karşı da isyân etmek

RABBENÂ LEKEL HAMD: Namazda rükû'dan doğrulunca okunması sünnet olan söz.

RÂBITA: Bir velînin şeklini, sûretini hayâline getirerek onun kalbindeki feyz ve mârifetlere kavuşma yolu. İrtibat vâsıtası, iki şeyi birbirine bağlayan nesne.

câiz değildir.) [(**Hadîka**)da, 143.cü sahifede diyor ki, (Zâlim hükümet mubâh işlemeği yasak ederse, buna itâat vâcib olur. Kendini tehlikeye atması câiz olmaz.) **İbni Âbidîn**, kâdılığın anlatırken diyor ki, (Kâfir memleketlerinde kâfir kanûnlarına itâat etmek zarûreti olduğundan, sulh ve hud'a (hile) yapılmış olur. Mallarına, canlarına, ırzlarına saldırmak da câiz değildir.)

Yaradılışta, kadınlar, erkeklerden çok olduğu gibi, harblerde, kazâlarda erkeklerin ölmesi, kadınların ölümünden daha çokdur, yâni erkek adedi, kadından azdır. İslâmiyyetin dörde kadar izin vermesi, kızların kocasız kalmaması, metres hayatına, umûmî evlere düşmemesi ve şereflerini, nâmûslarını, saâdetlerini teminat altına almak gâyesi iledir. Hıristiyanlıkta erkeğin bir kadından fazla alması yasak olduğu için, erkekler, metres hayatı yaşıyor. Komşu, ahabîb kızlarını, talebelerini, işçileri iğfâl ediyorlar. Birçok kadınla gizli evlilik bağı kuruyorlar. Bir yandan kadınlar, kızlar fuşşa, felâkete sürükleniyor, istikbâlleri mahvoluyor, bir yandan da, babası belirsiz milyonlarca çocuk, ya çöplüklere bırakılıyor. Yahut, anasız, babasız, terbiyesiz yetişerek cemiyete yük ve belâ oluyorlar. İslâmiyyetde zenginler dörde kadar evlenip, çocuklar, analı, babalı, terbiyeli yetişir. Evler, âile yuvaları çoğalır. Cemiyet hayatı kuvvetli ve düzenli olur. Çok evlenmek isteyenler de, zengin olmak için çalışır. İş hayatı genişler. Ticâret, teknik ilerler.

Nikâh ve Evlilik

Evlenecek olan erkek ile kadının nikâh yapmaları, Allahü teâlânın emridir. Nikâhsız yapılan evlilik haramdır, zinâ olur. Nikâhsız olan evliliklerden doğan çocuklar da, “**veled-i zinâ**” olup, nesebi sahih değildir. Babasına mirasçı olamaz. Nikâhsız evlenmek, dinimizde günâh olduğu gibi, kanunlarda da suçtur. Müslüman, günâh ve suç işlemez.

Nikâhı Câiz Olmayanlar

Yirmibeş kadını nikâh etmek yâni bunlarla evlenmek harâmıdır. Bunlara (**Mahrem**) kimseler denir. Bunlardan onsekizi (**Ebedî mahrem**)dir. Bunların yedisi (**Zîrahm-i mahrem**)dir. Yâni kan ile olan, nesebden, soydan akrabâdır.

Dinimizde bir erkeğin, 18 kadın ile nikâh yapması, evlenmesi ebedî olarak, ölüncüye kadar haramdır. 18 erkek de, 18 kadına haram olur. Bunların dışındakilerle evlenmek câiz olup bunlara da **nâmahrem (haram olmayan)** kimseler denir.

Bir erkeğin ve kadının, nikâhlanıp hiç evlenemeyeceği onsekiz kimse şunlardır:

RABBÜLÂLEMÎN: “Âlemlerin rabbi, sâhibi olan” Allahü teâlâ.
RADİYALLAHÜ ANH: Sahâbîler için söylenen ve “Allah ondan râzî olsun”
mânâsına duâ, hürmet ve saygı ifâdesi.

I. Nesep (Soy) İle Akraba Olanlar

Erkekler:	Kadınlar:
1- Baba	1- Anne
2- Babasının ve annesinin babası	2- Annesinin ve babanın annesi
3- Oğlu, oğlunun oğlu	3- Kızı, kızının kızı
4- Erkek kardeşi	4- Kız kardeşi
5- Erkek kardeşinin oğlu	5- Kız kardeşinin kızı
6- Kız kardeşinin oğlu	6- Erkek kardeşinin kızı
7- Amca ve dayı	7- Hala ve teyze

Bir kadın için; amca, hala, teyze ve dayısının erkek çocukları da yabancı erkek gibidir. Bunlarla evlenebilir. Fakat tenzihen mekrûhtur. Yakın akraba evliliği, doğacak çocuğun aklî ve bedenî arızasına sebep olur. Erkeklerin de, amca, hala, teyze ve dayı kızları ile evlenmeleri de böyledir.

(Kimyâ-i se'âdet)de diyor ki, (Nikâh olunacak kadında bulunması sünnet olan sekiz sıfatdan sekizincisi, kadının yakın akrabâdan olmamasıdır. Hadîs-i şerîfde, **(Bunların çocukları zayıf, hastalıklı olur)** buyuruldu.)

Türkçe **(Mürşid-ül-müteehhilîn)** kitâbında da bunun gibi yazılıdır. Bu dört kadının kızları ile evlenmek, mekrûh değildir. Hazret-i Alî “radiyallahü anh”, amcasının kızını almadı. Amcasının oğlunun kızını aldı. Mekrûh olmadı.

II. Süt İle Akraba Olanlar

Erkekler:	Kadınlar:
8- Süt baba	8- Süt anne
9- Süt babasının ve annesinin babaları	9- Süt annesinin ve süt babasının anneleri
10- Süt oğlu	10- Süt kızı
11- Süt erkek kardeşi	11- Süt kız kardeşi
12- Süt kız kardeşinin oğlu	12- Süt kız kardeşinin kızı
13- Süt erkek kardeşinin oğlu	13- Süt erkek kardeşinin kızı
14- Süt amca ve dayı	14- Süt hala ve teyze

Hanbelfi'de, her yaşda içen, süt kardeş olur. Diğer **üç mezheb imâmı** “rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma'in”, ikibuçuk yaşından yukarı iken içince, süt kardeş olmazlar dedi.

RABBÜLİZZE: Yüce Allah.
RÂFİZÎ: Rafizi, terk eden, bırakan. Râfizîlik fırkasından olan.
Üç halîfeye ve Eshâb-ı kirâma düşman olanlar.

III. Sıhriyet (Evlilik) İle Akraba Olanlar

Nikâh sebebi ile sonradan akrabâ olan dört kişi ile de vaty olunca evlenmek ebedî, sonsuz harâmdır.

Erkekler:	Kadınlar:
15- Kayın baba	15- Kaynana
16- Üvey oğlu	16- Üvey kızı
17- Üvey baba	17- Üvey anne
18- Damat	18- Gelin

IV. Muvakkat (Geçici) Nikâhı Câiz Olmayanlar

Yedi kadın daha vardır ki, evli bir erkek bunlarla **muvaqqat** olarak evlenemez. Aradaki sebep kalkınca, evlenmesi helâl olur. Bunlardan beşi, nikâh sebebi ile harâmdır. Bunlar, süt ile olunca da harâmdır. Bu yedi kadına selâm vermek ve selâmlarına cevâb vermek câiz değildir.

- 19- Baldız,
- 20- Zevcenin halası,
- 21- Zevcenin teyzesi,
- 22- Zevcenin erkek kardeşlerinin kızları,
- 23- Zevcenin kız kardeşlerinin kızları,
- 24- Müşrik kadın,
- 25- Câriye.

Îmân etmedikçe, müşrik [ateist] kadınlarla evlenilmez. Câriye ile, ancak hürriyetine kavuşturulduktan sonra, nikâhla evlenilebilir. Câriye ile nikâhlı iken, hür kadını da nikâhlamak câizdir.

Müslüman kızın, müslüman olmıyan erkekle evlenmesi câiz değildir. Evlenmeğe karâr verirken dinden çıkar, mürted olur.

Başkasının zevcesini nikâh etmek câiz değildir. Kadın boşanmış ise ve iddet denilen zaman geçinceye kadar beklemiş ise, bunu nikâh etmek câiz olur.

(**Âhîret kardeşi**) ve (**Âhîret anası**) ile ve (**Tarîkat kardeşi**) ile evlenmek câizdir. Bunlar, kendi kardeşi, kendi anası gibi değildir. Bunların başlarını, saçlarını, görmesi, sohbet etmeleri, bir odada yalnız kalmaları, uzak yola gitmeleri, harâmdır. Hiçbir tarîkatde helâl değildir. Helâl diyen kâfir olur, zındık olur.

Bir adam, nikâhladığı kadının kız kardeşleri ile görüşemez ve evlenemez. Nikâhladığı kadın ölürse veya boşarsa, bunun kız kardeşi ile, sonra evlenebilir. Bu

RAHÎM: “Âhirette yalnız müslümanlara acıyan” mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (er-Rahîm). Çok acıyan ve devamlı merhamet sahibi.

Rahimehullah: Vefat etmiş din büyükleri için söylenen "Allahü teâlâ rahmet eylesin" sözü.

kızlara adamın baldızları denir. Bu adama kızların eniştesi denir. Bu adamın erkek kardeşleri, bu nikâhlı kızın kayın birâderleri olurlar. Bu kız da, bunların yengeşi olur. Bir kadın, eniştelere ve kayın birâderlerine herhangi birisi ile bir odada yalnız kalamaz, bunlarla sefere, meselâ hacca gidemez. Yâni eniştesi ve kayın birâderleri bu kadının mahrem akrabaları değildir.

Amca kızı, dayı kızı, hala kızı ve teyze kızı ve yenge, yâni kardeş zevcesi (**Zî-rahm-i mahrem**) değildir. Yâni bu beş kadın, yabancı demektir. Bunların açık yerlerine bakmak, başı kolu açık iken konuşmak, halvet etmek harâmıdır. (**Halvet**), bir evde, bir odada ikisi yalnız kalmak demektir.

MENKİBE: Peygamber Efendimizin Hazret-i Alî'ye Evlenirken Nasihatleri

Hazret-i Fâtıma-tüz-zehrâyı “radıyallahü teâlâ anhâ” hazret-i Alîye “radıyallahü teâlâ anh” tezvîc etdiklerinde buyurdıkları vasıyyetleri beyânındadır.

Hazret-i Alî “radıyallahü teâlâ anh” rivâyet eder. Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” buyurdular ki:

(Yâ Alî! Gelini kendi evine götürdüğün zaman, çorabını ayağından çıkar. Ayağını yıka. O suyu evin bütün köşelerine saç. Böyle yapınca, Allahü tebâreke ve teâlâ hazretleri senin evinden yetmiş türlü fakîrlîği dışarı çıkarır. Yetmiş türlü bereketi evine dâhil eder. Yetmiş rahmeti sana nâzil kılar. O gelin ile ve onun bereketi evin köşelerine erişir. O gelin, delilikden ve diğer hastalıklardan emîn olur.

Yâ Alî! Gelini ilk hafta, yoğurt yemekden, ayran yemekden, sirke ve ekşi yemekden men et!)

Hazret-i Alî “kerremallahü vecheh”, “Yâ Resûlallah! neden ötürü bu şeyleri vermemem gerekir” diye sordu.

Resûlullah buyurdu ki:

(Ondan dolayı ki, turşu ve yoğurt ve ayran, rahimde evlâd olmasına mâni olur. Evde bir hasır olması, doğurmayan kadından iyidir.)

Hazret-i Alî, dedi ki: Yâ Resûlallah! Sirkenin illeti nedir. Buyurdu ki: (Sirke yiyen kadının hayzı zahmetli olur ve temizliği uzar. Keşenç [yağsız çiğ süt] yemek, hayzı karında habs eder. Eğer Hak Sübhânehü ve teâlâ hazretleri bir evlâd verirse, doğumu zor olur. Ammâ ekşi elma yemek, hayz kanını keser. Onun ardından başka hastalık zuhûr eder.)

Sonra Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” hazretleri buyurdu ki:

(Yâ Alî, ayın evvelinde, ortasında ve sonunda ehline yakın olma ki, o hanımda ve o evlâdda cüzzam ve dîvânelik [delilik] ve pislik olmasından korkulur.

Yâ Alî! Ehline asr [ikindi] namazından sonra yakın olma. Eğer Allahü tebâreke

RAHMÂN: “Dünyada dost olsun düşman olsun, bütün mahlûklara merhamet edip, rızık ve nimetler veren” mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (er-Rahmân).

RAHMET: Bereketli ve faydalı yağmur. Acımak, merhamet etmek, şefkat göstermek.

ve teâlâ bir evlâd nasîb ederse ahvel [şâşı] olur ve şeytân şâşı evlâda sevinir.

Yâ Alî! Ehline yakınlık etdiğin vakit çok konuşma ki, eğer bir evlâd olursa, yiyici olur. Avret yerine bakma. Sohbet esnâsında gözünü yumma. Evlâda körlük getirir.

Yâ Alî! Kendi ehline bir başka kadının şehveti ile yakın olma ki, eğer bir evlâd olur ise muhannes olur. Kadınlara benzemeye çalışır.

Yâ Alî! Cünüb olduğun zaman kat’i olarak Kur’ân-ı azîm-üş-şânı okumayasın ki, korkulur ki, gökden bir ateş inip, seni yakar.

Yâ Alî! Cünüb hâlde sohbet etme.

Yâ Alî! Senin bir su kabın, ehlinin bir su kabı olsun. Aynı su kapları ile temizleniniz. Eğer bir su kabından ikiniz yıkansanız, şehvet şehvet üzerine düşer. Aranızda düşmanlık düşer. Korkulur ki, talâk ve iftirâka müncer olur.

Yâ Alî! İkiniz de ayakda iken sohbet etmeyiniz [yaklaşmayınız], eşekler böyle yapar. Eğer çocuk olur ise, döşeğe bevl eder.

Yâ Alî! Ehlinle bayram geceleri buluşma! Eğer çocuk olur ise altı parmağı veya dört parmağı olur.

Yâ Alî! Ehlinle meyve ağacı altında buluşma ki, eğer çocuk olur ise kâtil olur, kan dökücü olur. Halka zulüm eder.

Yâ Alî! Ay ışığında ehline yakın olma. Meğer bir yerde örtünülmüş olasın. Eğer bir çocuk olursa, fakîrlikden ömür boyu kurtulamaz [emîn olmaz].

Yâ Alî! Ezân ile ikâmet arasında ehline yakın olma ki, eğer bir çocuğunuz olur ise, kan dökmeğe hevesli olur.

Yâ Alî! Hanımın hâmile olduğu zaman abdestsiz ona yakın olma. Eğer çocuk olursa kör gönüllü ve bahîl [cimri] elli olur.

Yâ Alî! Şa’bânın ortasında, Berât gecesi ehline yakın olma, eğer aranızda bir çocuk olursa, derisinde, tüylerinde ve yüzünde kötü nişânlar olur.

Yâ Alî! Hanımına bacasının [baldızının] şehvetiyle yakınlık etme ki, eğer bir çocuk olursa, hırsız olur ve halkın felâketi onun eli ile olur.

Yâ Alî! Ehline etrafında duvar olmıyan damda yakın olma ki, eğer aranızda bir çocuk olursa, münâfik ve mürâî, mübtedî’ [bid’at sâhibi] ve kumarbâz olur.

Yâ Alî! Sefere çıkacağı gece ehline yakın olma ki, eğer bir çocuk olursa, malını harâm yerlere harc edici olur. Sonra meâl-i şerîfi, (Malını saçıp dağıtanlar, şeytânın kardeşleridir) âyet-i kerîmesini okudular. [İsrâ: 27]

Yâ Alî! Üç günlük seferden geldiğin gecesi ehline yakınlık etme. Bir çocuk olursa zâlim olur.

Yâ Alî! Pazartesi gecesi ehline yakınlık edersen, aranızda bir çocuk olursa,

RÂVÎ: Rivâyet eden, nakleden; duyduğu veya gördüğü bir sözü, bir işi, bir olayı başkasına haber veren. Resûlullah efendimizin hadîs-i şerîflerinin metin ve senedlerini (rivâyet edenleri) ile birlikte nakleden hadîs âlimi.

hâfız-ı Kur'ân olur. Allahü tebâreke ve teâlâ hazretlerinin kısmetine râzı olur.

Yâ Alî! Salı gecesi ehline yakınlık edersen, çocuk hâsıl olursa, mü'min olur ve iyi huylu olur. Rahîm gönüllü [yumuşak kalbli], cömert elli, yalandan, bühtândan ve gıybetden temizlenmiş dilli olur.

Yâ Alî! Perşembe gecesi ehline yakınlık et ki, eğer çocuk olur ise, hikmeti çok hakîm olur. Ve ilmi çok âlim olur ki, ilmi ile âmil olur.

Perşembe günü öğleden evvel ehline yaklaşıp, eğer aranızda bir çocuk olursa, aslâ şeytân ona ölene kadar yaklaşamaz. Dünyada ve âhirette selâmetde olur.

Eğer Cumâ gecesi ehline yakınlık edersen, bir çocuk olur ise, Kâri-i Kur'ân olur. Veya hatîb olur. Veya Vâiz olur.

Eğer Cumâ günü hanımına yakınlık edersen, bir çocuk olursa, âlim olur. Dindârlığı ile ma'rûf ve meşhur olur.

Eğer Cumâ gecesi işâ [yatsı] namazından bir saat sonra ehline yakınlık edersen, eğer bir çocuk olursa, ebdallar [velîler] cümlesinden olur.

Yâ Alî! Ehline gecenin evvel saatinde yakınlık etme ki, eğer bir çocuk olursa câdı ve kâhin olur. Dünyayı âhiret üzerine tercîh eder.

Yâ Alî! Benim vasiyetlerimi ezberle ki, Allahü teâlânın izni ile sana fayda versin.)

Âile İdâresi

Âileni güzelce idâre eyle! Tatlı nasîhat ederek, Allahü teâlânın emirlerini ona öğret! Gusûl abdesti almasına, namaza devâm etmesine çok dikkat et! Her ihtiyacını, idâresini helâlden temîn eyle! Ona harâm lokma yidirme! Onu tarlada, fabrikada çalışdırma! Onun kazandığı, onun mülkü olur. Rızâsı olmadan elinden almak, sana harâmdir. Âilene kızınca, dövüp seni boşarım gibi kelimeler kullanma ve kahbe dahî deme; ağzına ve gözüne sövme, kâfir olursun. Ona rıfk ile muâmele eyle. Onu dövme! Sopa ile hiç kimseyi dövmek câiz değildir. Evine çalgı, içki sokma! Her kadını evine kabûl edip, âilenin zihinlerini tahrîb eyleme! Âilenin sırrını başkasına açma, ondan ödünç para alma!

Süt Kardeşlik

Süt ile, kardeş olmak demektir. Rıdâ, süt emme çağında yâni iki buçuk yaşından küçük bir çocuğun bir kadının memesinden süt emmesi veya bir kadının sütü bir vâsita ile çocuğun midesine gitmesidir.

Dinimizde insanlar arasında üç çeşit akrabalık bildirilmiştir. Bunlar; kan ile olan (nesepten, soydan) akrabalık, sıhriyet ile (evlenmek ile) olan akrabalık ve süt ile

REBÎ'UL-ÂHİR: Hicrî kamerî senenin dördüncü ayı.
REBÎ'UL-EVVEL: Hicrî kamerî senenin üçüncü ayı.
RECÂ: Allahü teâlânın rahmetini ummak, rahmetinden ümit kesmemek.
Ümid etme, umma.

(yabancı bir kadının sütünü emmek ile) olan akrabalıktır.

Süt kardeşlik ve süte bağlı akrabalık, bir çocuğun yabancı bir kadının sütünü emmesiyle meydana gelir. Süt emme şekilleri, miktarı ve emen çocuğun yaşı, dört hak mezhepte değişik olarak bildirilmiştir. **Hanefî mezhebine göre ikibuçuk yaşından sonra emen, süt çocuğu olmaz.**

Bir çocuk, yabancı bir veya birkaç kadından süt emince, bu kadınlar çocuğun “**süt annesi**”, kadının öz erkek kardeşi çocuğun “**süt dayısı**”, bu kadına, bu sütün gelmesine sebep olan kocası da “**süt babası**” olur. Bu adamın, öz erkek kardeşi de “**süt amcası**” olur. Çocuğun süt emdiği kadının bütün çocukları, bunun “**süt kardeşi**” olurlar.

Allahü teâlâ, Kur’ân-ı kerîmde, Nisâ sûresi 23. âyet-i kerîmesinde meâlen buyuruyor ki, **(Vaktiyle sizi emzirmiş olan “süt” analarınız ile evlenmeniz, “kendi analarınız gibi” size haram kılınmıştır.)**

Peygamber efendimiz de bir hadîs-i şerîflerinde, **(Süt emmek, doğumun “nesebin, soyun” haram kıldığı her şeyi haram kılar)** buyurmuştur.

Dinimizde süt emerek meydana gelen akrabalık da, nesep (soy) ile olan akrabalık gibi evliliğe, ebedi olarak engeldir. Süt akrabalar birbirleriyle evlenemezler.

Evlat Edinmek

Alınan evlatlık erkek ise büyüyünce zevceye, kız ise kocasına yabancı olur. Yabancı bir kimse ile beraber kalmak ise câiz değildir. Bu bakımdan evlatlık alırken, zevcenin kardeşlerinden birinin oğlu veya zevcin kardeşlerinden birinin kızı alınırsa mesele kalmaz.

Yahut, alınan erkek bebek, kız kardeşlerden birini veya erkek kardeşlerden birinin hanımını emerse, o kadının yeğeni olacağı için yabancı olmaz.

Kız bebek alınca da, zevcin kız kardeşlerinden biri veya kardeşlerinin hanımlarından biri emzirirse, zevcin yeğeni olacağı için o kadına yabancı olmaz.

Evlatlık alınan çocuk, dinen mirasçı olamaz. Ancak bir kimse sağlığında, malının bir kısmını veya tamamını hediye etmesinde hiçbir mahzur yoktur.

Mal kaçırmak niyetiyle evlatlık olmak doğru değildir. Sağlığında, evlatlığa mal vermek câizdir.

Evlatlık alınan çocuğa, bu benim oğlumdur veya bu benim kızımdır demek haram olur. Fakat çağırırken, yahut onlardan bahsederken oğlum, kızım demekte mahzur yoktur.

Evlat edinilen çocuk, evlatlık alan karı kocaya yabancıdır. Evlatlığı mahrem ve kendi öz evladı gibi bilmek, cahiliye âdetlerindedir. İslâmiyet bu âdeti kaldırmıştır.

RECEB: Hicrî kamerî ayların yedincisi, üç ayların birincisi,
haram olan dört ayın birincisi.
REFİK-İ A'LÂ: Allahü teâlâ. Peygamberlerin, evliyânın, şehidlerin ve
sâlihlerin rûhlarının bulunduğu yer.

Evlatlığa, (Biz senin öz anan-baban oluruz) demek günâh olur. Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruluyor ki:

(Allah, evlatlıklarınızı öz oğullarınız olarak tanımadı.) [Ahzâb: 4]

Hadîs-i şerîfte de buyuruluyor ki:

(Babası olmadığını bildiği hâlde, kasten birine “Bu benim babam” diyene Cennet haram olur.) [Buhârî]

Kızını veya oğlunu birine evlatlık verince, o çocuğun hakkı anne babasından gitmez, devam eder. Çocuk kötü bir kimseye verilmişse âhirette anne babasından hak talep eder. “Niye namaz kılmayan içki içen birine verdin” diye sorabilir. Birinin üstüne kaydı yapılan evlatlığın ateist babası çocuğu geri isterse verme mecburiyeti yoktur.

Ateist aileye verip de çocuğun dinsiz yetişmesine sebep olmamak gerekir. Çocuğu birine evlatlık verirken müslüman bir aileye ve dini öğretecek birine vermek lâzımdır. İstenildiği zaman geri alınabilir. Çocuğu iyi terbiye edip etmediği kontrol edilmelidir. Evlatlık verince onların çocuğu olmuş olmaz. Miraslarını almaya dinen hak kazanmaz. Erkek ise evin hanımına, kız ise evin erkeğine yabancıdır. Evlatlık bülûğa erince o evde kalmaz. Nikâh düşer, evlenilir, yanında açık durulamaz. Bunun gibi zararları vardır.

İSLÂMİYETDE NİKÂH

Nikâhlanmak, evlenmek demektir. “**Tatlik**” boşanmak demektir.

Zulüm etmek korkusu varsa, bu erkeğin evlenmesi tahrîmen mekrûh olur. Açık gezen, mahrem yerlerini erkeklere teşhîr eden aşağı kadınların arasına düşerek, nefslerine aldanmaktan, harâm işlemekten korkanların da bir affif, temiz müslüman kız bulup evlenmesi farz olur. **Böyle sıkışık durumda olmıyan gençlerin, ilim ve ahlâk edinmek için çalışması, ancak hayz ve nifâs bilgilerini öğrendikten sonra evlenmesi uygun olur.**

Evlenme vakti gelmesi için önce, İslâmiyeti öğrenmek, nefsi, İslâmiyete uyar hâle getirmek, gönül sâhibi olmak, rüşdü, akli olgunlaşmak lâzımdır. Ondan sonra, sünneti yerine getirmek niyyeti ile evlenir. Edebi, hayâsı, ahlâkı olan, dînini, îmânını, İslâmın şartlarını öğrenmiş, İslâmiyete uyan, sokakta İslâmiyetin emrettiği gibi örtünen bir kızla nikâhlanır. İffet sâhibi, dînini kayıran bir kız aramalıdır. Malı çok, güzelliği çok olanı aramamalıdır. Mal için, güzellik için, iffeti ve salâhı elden kaçırmamalıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Kadın, yâ malı için veya güzelliği için, yahut dîni için alınır. Siz dîni olanı alınız! Malı için alan, malına kavuşamaz. Yalnız cemâl için alan, cemâlinde mahrûm kalır.)** Din ile cemâl

RE'FET: Acıma, koruma, merhamet, çok acıma
REGÂİB GECESİ: Mübârek gecelerden. Receb ayının ilk Cumâ gecesi.
Regâib kandili.
REHBER: Yol gösteren, kılavuz; mürşid, irşâd eden.

birlikde olması çok iyi olur. Müslüman kızın kâfir erkekle evlenmesi câiz değildir. Kâfir erkekle evlenmeğe niyyet edince mürted olur. İki kâfir birbiri ile evlenmiş olur. Her ikisinin de îmân etmeleri ve yeniden nikâhlanmaları lâzım olur.

Nikâhdan önce kızı görmek sünnettir ve iyi geçinmeği sağlar. Sâliha, iyi huylu, çocuğu olan bir sülâleden ve asîl âile kızı aramalıdır.

Evlenirken Kaçınılacak Dört Kadın

Dört kadından kaçınılmalı demişlerdir:

1- Dul olup, eski zevci yanında râhat yaşamışdır. O râhat günleri hatırladıkca, ah, of çekmektedir.

2- Malı ile, mevkii ile, babası ile öğünüp, başa kakan almamalı.

3- Kocasının malını, kendi akrabasına, tanıdıklarına dağıtan kızı almamalı.

4- Kötü huy ve iffetsizlik ile adı çıkıp, kendini ve kocasını dillere düşüren kadından kaçınılmalıdır. **(Gübrelikde biten gülleri koklamayınız!)** hadîs-i şerîfi, sütü bozuk, ahlâksızlarla evlenmeği yasak etmektedir.

Nikâhlanmak isteyen, birkaç defa istihâre etmeli. Hak teâlâyâ sığınmalı. Nefsin ve kötü kimselerin araya katılmasından koruması için, yalvarmalıdır.

Hanefî'de bâliğa kızı rızâsı olmadan kimse evlendiremez. Üç mezhebde, küçük kızı babasından başkası evlendiremez.

Bütün mezheplerde, erkeğin müslüman olması, kızın müşrik olmaması birinci şarttır. Hanefî'de, küfvüne varmayan kadını velîleri ayırabilir. Diğer üç mezhebde velîler buna râzı olmazlarsa, nikâh zâten sahîh olmaz.

MEHİR

(Kitâb-ül-fıkh alel-mezâhib-il-erbe'a)da diyor ki, (Mehir, evlenecek erkeğin vereceği altın, gümüş, kâğıt para veya herhangi bir mal yahut bir menfaat demektir. Mehir iki kısımdır:

Birincisinin verilmesi, nikâh yapılırken vâcib olur, yâni vermesi lâzım olur ve yarısı veya hepsi sâkit olabilir, yâni anlaşmaya bağlı olarak yarısı veya hiç verilemeyebilir. Buna, **“Meh-r-i mu'accel”** denir.

İkincisinin miktarı da nikâh yapılırken belli edilir ise de, verilmesi, üç şeyden biri hâsıl olunca vâcib olur ve hiçbir sebeble azalmaz. Buna, **“Meh-r-i müeccel”** denir. Her iki mehir, nikâhda bildirilmedi ise, **(Meh-r-i misl)** verilmesi lâzım olur.

Zevce firkate, yâni ayrılmaya sebep olan birşey yaparsa, meselâ irtidâd eder veya **(Hürmet-i musâhere)**ye sebep olursa, mehir-i mu'accelin hepsi sâkit olur, verilmez.

REK'AT: Namazda kıyam, rükû ve iki secdeden meydana gelen bölüm.
RESÛL: Yeni bir din ile gönderilen, yeni bir şeriat getiren peygamber.
Haberci, elçi, gönderilen, risâlet eden.

Erkek boşarsa veya firkate sebep olanı yaparsa, bunun yarısı sâkit olup, yarısı verilir. **Mehr-i müeccelin verilmesini vâcib kılan üç şey, vaty, halvet ve ikisinden birinin ölmesidir. Bu üçünden biri hâsıl olunca, ödenmemiş mu'accel mehr de sâkit olmaz ve azalmaz.** Vaty veya halvet hâsıl olunca, bütün mehir nikâhda kararlaştırılan vakti gelince veya firkat hâlinde tâm olarak ödenir. Zevce ölünce, zevc, zevcenin vârislerine verir. Zevc ölünce, mîrâsından zevcesine verilir.

(Rıyâdunnâshîn)deki hadîs-i şerîfde, **(Mehir vermemek niyyeti ile nikâh yapan kimse, kıyâmet günü hırsızlar arasında haşr olunacaktır)** buyuruldu.

(Mehir) söylemeden, hattâ mehir vermemek şartı ile nikâh yapmak da sahîh, şart fâsîd olur. Zevcin, **(Mehr-i misl)** vermesi vâcib olur. Kadının baba tarafından akrabâsına verilen kadar verir.

Fârisî (Cevâhir-ül-fıkh) kitâbında, mehrin bir altından az olmaması yazılıdır.

İslâmiyyetde mehir parası, evlenmek için değildir. Evliliğin düzenli, mesut olarak devâm etmesi, kadının hak ve hürriyetlerinin korunması, din câhili huysuz erkeğin elinde oyuncak olmaması içindir. Mehir parasını vermek ve çocukların nafaka paralarını her ay ödemek korkusundan erkek, zevcesini boşayamaz. Bu korkunun olmadığı yerlerde, mahkemeler boşanma davaları ile dolup taşmaktadır. Bunun için, evlenecek kızın, İslâmın güzel ahlâkını ve kadına verdiği kıymeti bilen ve bunlara ehemmiyyet veren erkekten az miktarda, böyle olmayandan ise, fazla miktarda mehir istemesi efdaldır. miktarda, böyle olmayandan ise, fazla miktarda mehir istemesi efdaldır. **[Bu konu Tam İlmihâl Se'âdeti Ebediyyede geniş olarak anlatılmaktadır. Nikâhın nasıl yapıldığı da izâh edilmektedir.]**

MENKİBE: Kız Kime Verilir?

Nuh bin Meryem, Merv şehrinin hâkimi (kadısı) idi. Gelinlik çağda, sâliha bir kızı vardı. Merv şehrinin eşraf ve ileri gelenleri bu kızı istediler. Kadı meşveret edilmeye layık olanlarla istişare etti. Bir de Hristiyan komşusu vardı. Kadı, "Bir de komşumla meşveret edeyim. Başka dindedir ama komşumuzdur" diye düşünüp, onu çağırdı. Onunla istişare etti. Hristiyan dedi ki:

- Ey kadı! Bu işte, bizden öncekilerin âdetleri vardır. Sizden öncekilerin de âdetleri, vardır. Zamanımız insanların âdetleri vardır. Şimdi sen serbestsin. Hangisini istersen seç! Kadı, dedi ki:

- Üç yolu da açıkla! Hristiyan şöyle anlattı:

- Bizim, öncekilerin yolu; asil, soylu birisini bulup, kızını ona verirlerdi. Sizin öncekilerin âdeti; takva sahibine, haramlardan sakınana vermektir. Zamanımızdakilerin âdeti ise; zenginleri tercih etmektir. İyi soya, asalete ve kuvvetli dine itibar

Resûl-i Ekrem: “Peygamberlerin en üstünü, en kıymetlisi, en şerefli, en cömerdi, en keremlisi” mânâsına Muhammed aleyhisselâm.

RESÛLULLAH: “Allahü teâlânın resûlü, elçisi” mânâsına Muhammed aleyhisselâm.

etmezler. Sen hangisini tercih ediyorsun?

- Ben kendi öncekilerimizin âdeti ile âmel eder ve takva sahibini tercih ederim.

Sonra düşündü. Merv şehrinde, kendi kölesinden daha müttekî ve dindar kimse bulamadı. Kızını kölesi Mübârek'e nikâh etti. Mübârek kırk gün gelinin yanına gitmedi. Annesinin bundan haberi olunca, Kadı'ya gidip; “Böyle sâliha bir kızı kölene verdin de, henüz yüzüne bile bakmadı, senin bu yaptığın nedir? dedi. Kadı, kölesine

- Ey Mübârek! Sen benim çocuğuma naz mı ediyorsun da yanına gitmiyorsun? deyince, Mübârek cevabında:

- Ey Müslümanların Kadısı! Ben sizin kerimenize nasıl naz ederim de, yaklaşmam! Ama siz kadı olduğunuz için, korktum ki; bu kız sizin evinizde iken, şüpheli bir şey yemiştir. Ben ise, lokmalara çok ihtiyat ediyorum. Ona helâl yemek yediriyorum. Vücudunun, kanının tamamen temiz olmasını istiyorum. Allahü teâlâ bize bir çocuk verirse sâlih, iyi olmasına çalışıyorum, dedi.

Kırk gün olunca, hanımının yanına varıp, zıfağa girdi. Mübârek, lokmalarında bu kadar ihtiyatlı olunca, Allahü teâlâ, ona Abdullah gibi bir oğul verdi. Bunun evlâdı olan Abdullah bin Mübârek hazretleri, zamanında dört şeyde dünyada eşsizdi. Birincisi, bütün dünyada onun gibi bir âlim yoktu. İkincisi, yumuşak huylu olması eşsizdi. Üçüncüsü; şecaati, yiğitliği ve dördüncüsü de cömertliğiydi.

İffet ve Hayânın Önemi

Allahü teâlâ, insan neslinin devamı için, erkek ve kadını birbirine karşı cazip kılmıştır. Aynı zamanda, bu kuvvetli duygu karşısında, insanları, dünyada çetin bir imtihana tâbi tutmuştur. Dünyadaki kısa ömrümüz içinde, en zor imtihan iffet imtihanıdır. Bu imtihanda kazanan bir insan, dünya ve âhiretin kahramanıdır.

İnsanların kusursuz olması veya insanın düşüklüğü, daha ziyade iffet işinde belli olur. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmin birçok yerinde, iffetini muhafaza edenlere, büyük mükafatlar va'd etmiş, iffetini muhafaza etmeyenlere de, Cehennem azabını göstermiş, iffetsizleri, bir insanı öldüren bir cânî ile bir tutmuştur. Mü'minlerin vasfını anlatırken de buyuruyor ki:

(Mü'minler, namazlarını huşâ içinde kılar, boş, lüzumsuz şeylerden yüz çevirir, zekâtlarını verir, iffetlerini korur, emanet ve ahidlerine riayet eder.)

[Mü'minûn: 1-8]

İffetli kimse, hayâ sahibidir, yâni günâh işlemeye utanır. Hayâ sahibi olmanın önemi büyüktür. Bu husustaki birkaç hadîs-i şerîf:

(Hayâ îmândandır.) [Buhârî]

(Hayâsı olmayanın îmânı da olmaz. İmânsız da Cennete giremez.) [Deylemî]

REŞİD: “Yarattıklarına doğru yolu gösterip, dilediğini bu yolda bulunduran” mânâsına Esmâ-i hüsnâdan (er-Reşîd). Âkıl-bâliğ olup, malını yerli yerince tasarruf etme kabiliyetine haiz. Rüşd sahibi, akıllı, ergin, olgun. Doğru yolu tutan. İyi hareket eden, iyi yola götürücü.

(Hayâ azlığı küfürdendir.) [Hakîm]

(Hayâ, iffet, dile sahip olmak ve akıl îmândan; cimrilik, müstehcenlik, çirkin söz ve hayâsızlık nifâktandır.) [Beyheki]

İffet, yâni namus ne kadar önemli ise, namussuzluk da o kadar kötüdür. Namusun önemi hakkındaki hadîs-i şerîflerin birkaçı şöyledir:

(İyi bilin ki, namusunu koruyana Cennet vardır.) [Hakîm]

(Zinâdan korunan müslüman Cennete girer.) [Beyheki]

(Kötülükten korunmak için, nikâhlı yaşayın ve iffetli olun!) [İbni Asâkir]

(Başkasının karısını kızını ayartan bizden değildir.) [Hakîm, İmâm-ı Ahmed]

(Bir kadın, beş vakit namazını kılar, namusunu korur, kocası ile iyi geçinirse, dilediği kapıdan Cennete girer.) [İbni Hibbân]

(Şu altı şeyi yapanın Cennete girmesine kefilim: Doğru konuşan, verdiği sözü yerine getiren, emanete riayet eden, namusunu koruyan, gözlerini haramdan sakıman, ellerini kötülükten çeken.) [İmâm-ı Ahmed]

(Hayâ on kısımdır. Dokuzu kadında, biri erkektedir) hadîs-i şerîfinde de bildirildiği gibi, kadınların hayâsı erkeklerden çoktur. Öyle olmasaydı, çok çirkin işler meydana çıkardı. Din düşmanları bunu bildikleri için, daha çocukken kadınlardan hayâyı kaldırmaya çalışıyorlar. Hayâsız bir toplum meydana getirmeye çalışıyorlar. Müslüman kadını hayâlı olmaya devam etmelidir.

Hadîs-i şerîfte, **(Hayâ güzeldir, fakat kadında daha güzeldir)** buyuruldu. [Deylemî]

BÜYÜDEN KURTULMAK VE SEBEPLERE YAPIŞMAK

Uğursuzluğa İnanmak

Uğursuzluğa inanmamalı, tesir eder sanmamalıdır. **(Rûh-ul-beyân)**da, Tevbe sûresi, 37. âyetinin tefsîrinde diyor ki, (Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” teşrîf edince, günlerin mü’minlere uğursuz olmaları kalmadı.) Bir hastalığın sağlam insana elbette geçeceğini kabûl etmemelidir. Allahü teâlâ dilerse geçer, dilemezse geçmez. Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: **(Müslümanlıkta, uğursuzluk ve hastalığın sağlam kimseye muhakkak geçmesi yokdur.)** [Bununla beraber, tehlikeli şeylerden, şüpheli yerlerden kaçınmak vâcibdir. Hastalığa yakalanmamak için tedbir alınmalıdır.] Kâhinlere, falcılara, medyumlara inanmamalıdır. Bilinmiyen şeyleri bunlara sormamalıdır. Bunları gaybleri bilir sanmamalıdır.

RİDVÂNULLAHÎ ALEYHİM ECMAÎN: Eshâb-ı kirâmın isimleri anılınca söylenen, “Allahü teâlânın rızâsı onlar üzerine olsun” mânâsına, duâ ve hürmet ifâdesi.

REVÂ: Yakışır, uygun, yerinde.

Sihir

(**Sihir**), yâni büyü yapmamalıdır ve sihir yapıdırmamalıdır, harâmıdır ve küfre en yakın olan, en fenâ harâmıdır. Sihre âid ufak birşey yapmamağa çok dikkat etmelidir. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: (**Müslüman sihir yapamaz. Allah saklasın îmânı gitdikden sonra, sihri tesir eder.**) Sanki sihir yapınca, îmânı gider.

[**İmâm-ı Nevevî** “rahmetullahi aleyh” dedi ki: (Sihir yaparken küfre sebep olan kelime veya iş olursa, küfürdür. Böyle kelime veya iş bulunmazsa, büyük günâhdır.) Sihir insanları hasta yapar. Sevgi veya muhabbetsizlik yapar. Yâni cesede ve rûha tesir eder. Sihir, kadınlara ve çocuklara daha çok tesir eder. Sihrin tesiri kat’î değildir. İlâcın tesiri gibi olup, Allahü teâlâ, isterse tesirini yaratır. İstemezse, hiç tesir etdirmez. Açlık çekerek, sıkıntılı işler yaparak, nefsini ezen, harâm işlemekten zevk alamaz hâle getiren kâfirlerin yaptığı sihir tesir etmektedir. Böyle papazların sihir çözmeleri de tesirli olmaktadır. Şimdiki papazlar, dünya zevklerine düşkün ve nefsleri azgın olduğundan, sihir yapamaz ve bozamazlar.

Âyât-ı Hırz ve Büyüden Kurtulmak

Dinimiz sihri yasaklamıştır. Bir sâhir, sihir ile istediğini elbette yapar, sihir muhakkak tesir eder diyen ve inanan kâfir olur. Sihir, Allahü teâlâ takdîr etmiş ise, tesir edebilir, demelidir.

Büyü yapılmış olan kimsenin üzerine Kur’ân-ı kerîmdeki muhâfaza edici âyet-i kerîmeler okunursa şifaya kavuşmaktadır. Bu âyet-i kerîmelere **Âyât-ı hırz** ismi verilmektedir. (**Mevâhib-i ledünniyye**) tercümesi 2.ci cildi, 187.ci sahifedeki âyet-i kerîmeleri ve duâları, bir de arabî (**Teshîl-ül-menâfi**) tedâvî kitabının 1982 İstanbul baskısı sonunda ilâveli olarak vardır. **Âyât-ı hırzı**; abdest alıp, yedi istiğfâr ve onbir salevât okuyup hastanın sıhhatına niyyet ederek, güneş doğduktan ve ikinci namazından sonra, günde iki def’a hasta üzerine okuyup, işâret bulunan yerlerde hastaya üfürmeli, şifâ buluncuya kadar [kırk gün kadar] devâm etmelidir. Her okuma bittikten sonra bir Fâtîha okuyarak, sevâbını Peygamber efendimizin “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” ve Behâüddîn-i Buhârî, Ahmed Rifâ-i ve imâm-ı Rabbânî “kaddesallahü esrârehümül azîz” hazretlerinin ruhlarına hediye etmelidir. Âyât-ı hırzı ince bir kâğıda fotokopi çekip Muska yapıp üzerinde taşırsa, sihirден, büyüden, nazar değmesinden korur. Murâdı hâsıl olur ve şifâ bulur.

Zikr et zikr, bedende iken cânın!

Kalbin temizliği zikr iledir Rahmânın!

REVÂÇ: Râyiç olma, sürüm, geçerlilik. Kıymet.
REZZÂK: "Her yarattığı ve rızık vereceği mahlûkunun rızıkını yaratıcı ve ulaştırıcı ve o rızık ile faydalanma sebeplerini hazırlayan ve gönderen" mânâsına Esmâ-i hüsnâdan (Er-Rezzâk).

Bereket ve Duâ

Tarlaya bereket gelmesi için, mahsûlün uşrunu vermeli, sonra Eshâb-ı Kehfin isimleri dört kâğıda yazılıp, ayrı ayrı sarılıp, tarlanın ayak basmıyan dört köşesine defn edilmelidir. Sabâh ve yatsı namazlarından sonra büyük âlimlerin [silsile-i aliyyenin] isimlerini, sonra Fâtiha-i şerîfeyi okuyarak rûhlarına gönderip, onları vesîle ederek yapılan duânın kabûl olduğu tecrübe edilmiştir.) 148.ci sahifesinde ve (**Rûh-ul-beyân**)da diyor ki, (Eshâb-ı Kehfin isimleri yazılı kâğıtı evinde, üstünde bulundurmak da, korur. Bereket verir.)

Nazar Değmesi Hakdır

Yâni, göz değmesi doğrudur. Bazı kimseler, birşeye bakıp, beğendiği zaman, gözlerinden çıkan şuâ zararlı olup canlı ve cansız, her şeyin bozulmasına sebep oluyor. Bunun misâlleri çokdur. Fen, belki birgün, bu şuâları ve tesirlerini anlayabilecekdir.

Nazarı degen kimse, hattâ herkes, beğendiği birşeyi görünce (**Mâşâallah**) demeli, ondan sonra o şeyi söylemelidir. Önce Mâşâallah deyince, nazar değmez. Nazar degen veya korkan çocuk için, çöp yakıp etrafında döndürerek tütsülemek veya ergimiş mumu başı üzerinde suya dökmek [ve kurşun dökmek] câiz olduğu, (**Fetâvâyı Hindiyeye**)de yazılıdır. (Fâtiha, Âyet-el-kürsî ve E'ûzü bi-kelimatillâhittâmmeti... okumak) hadîs-i şerîfde emr edildiği (Teshîl) 76.cı sahifede yazılıdır. (**Mevâhib**)de ve (**Medâric**)de diyor ki, (İmâm-ı Mâlike göre "rahmetullahi teâlâ aleyh", demirle, tuzla, iplik düğümlemekle ve mühr-i Süleymânla Rukye yapmak mekrûhdur.)

Muska Taşımak

(**Rukye**), okuyup üfleme veya üzerinde taşımak demektir. Âyet-i kerîme ile ve Resûlullah'dan gelen duâlar ile Rukye yapmağa, "**Ta'vîz**" denir. Ta'vîz câizdir ve inanan, güvenen kimseye fayda verir. Ta'vîz yazılı muskayı [muşamba, naylon gibi su geçirmez şeylere] sarılı olarak cünübün taşınması ve helâya girilmesinin câiz olduğu (**Halebî**)de ve (**Dürr-ül-muhtâr**)da, tahâret bahsi sonunda [s. 119'da] yazılıdır. Mânâsı bilinmiyen veya küfre sebep olan rukyeyi okumağa, "**Efsûn**" denir. Bunu veya nazarlık denilen şeyleri kendi üzerinde taşımağa, "**Temîme**" denir. Muhabbet hâsıl etmek için yapılan rukyelere "Tivele" denir.

(**İbni Âbidîn**) 5.ci cild, 232.ci ve 275.ci sahifelerinde ve (**Mevâhib**)de ve (**Medâric**)de yazılı hadîs-i şerîfde, (**Temîme ve Tivele şirkdir**) buyuruldu. **İbni Âbidîn** burada, nazar değmemek için tarlaya kemik, hayvan kafası koymak câiz olduğunu bildirmektedir. Bakan kimse, önce bunu görüp tarlayı sonra görür. Mâvi

REZÎL: Alçak, itibârsız, hayasız. Çok utanılacak bir duruma düşen. Maskara.
RIDÂ': İki buçuk yaşından küçük çocuğun bir kadından süt emmesi. Süt emme.
RIDVÂN: Cennet meleklerinin reisi. Rızâ olma, memnun olma.

boncuk ve başka şeyleri bu niyyet ile taşımının (**Temîme**) olmyacağı, câiz olacağı buradan anlaşılmalıdır.

Nazar degen kimseye şifâ için (Âyet-el-kürsî), (Fâtîha), (Mu'avvizeteyn) ve (Nûn sûresi)nin sonunu okumak muhakkak iyi geldiği, fârisî (Medâric-ün-Nübüvve) kitâbında ve (Mevâhib-i ledünniyye) tercümesi 2.ci cild, 179.cu sahifesinde yazılıdır. Bu iki kitâbdaki ve (Teshîl-ül-menâfi') kitâbının 200.cü sahifesinde yazılı duâları okumak da faydalıdır.

Duâların en kıymetlisi ve faydalısı (**Fâtîha**) sûresidir. (**Tefsîr-i Mazherî**) son sahifesinde diyor ki, (**İbni Mâce**)de yazılı, hazret-i Alînin bildirdiği hadis-i şerîfde, (**İlâçların en iyisi Kur'ân-ı kerîmdir**) buyuruldu. Hastaya okunursa, hastalığı hafifler. Eceli gelmemiş ise, iyi olur. Eceli gelmiş ise, rûhunu teslîm etmesi kolay olur.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" gam, gussa, sıkıntıyı gidermek için, (**Lâ ilâhe illallahül'azîm-ül-halîm lâ ilâhe illallahü Rabbül-Arş-il'azîm lâ ilâhe illallahü Rabbüs-semâvâti ve Rabbül-Erdı Rabbül'Arş-il-kerîm**) okurdu.

(**Bismillâhirrahmânirrahîm ve lâ-havle ve lâ-kuvvete illâ billâhil'aliyyil'azîm**) okumak, sinir hastalığına ve bütün hastalıklara iyi geldiğini Enes bin Mâlik haber vermiştir.

Sebeplere Yapışmak

Harâm işliyenin ve kalbi gâfil olanın duâsı kabûl olmaz. Mâide sûresinde Allahü teâlânın yaratması için, vesîleye, yâni sebeplere yapışmak emrolunmaktadır. Tesiri kat'î olan sebeplere yapışmak farzdır. Meselâ, Allahü teâlânın rızâsına, sevgisine kavuşmak için, İslâmiyyete uymak ve duâ etmek emr olundu. Diğer sebepler ve tesirleri açıkca bildirilmediği için bunlara uymak sünnet oldu. Peygamberlerin ve Evliyânın rûhlarından ve ilâçlardan şifâ beklemek ve dertlerden, belâlardan kurtulmak için bunları vesîle yapmak sünnet oldu. Vehhâbiler bu sünnete şirk, küfür diyerek, âyet-i kerîmeyi inkâr ediyorlar. Rûhların vesîle olduğu (**Kiyâmet ve Âhiret**) kitâbının ikiyüzyirmisekizinci ve sonraki sahifelerinde açıkca yazılıdır. Ehl-i sünnet i'tikâdında olmanın duâsı fayda vermez.

Allahü teâlâ, her şeyi bir sebep ile yaratmaktadır. Birşeye kavuşmak istiyen, o şeyin sebebine kavuşmak için duâ etmelidir. Sebebine kavuşunca, bu sebebe yapışır. İnsana sıhhat, şifâ vermek için, duâ etmeği, sadaka vermeği ve ilâç kullanmaği sebep yapmıştır. Âyet-i kerîme veya duâ bir çanağa yazılır. Yahut kâğıda yazılıp, kâğıt çanağa konur. Üzerine su konur. Yazı eriyince, hergün içilir. Yahut, bu kâğıdı

RIFK: Yumuşak huyluluk.

RIZK: Allahü teâlânın takdir ve ihsân ettiği maddî ve mânevî nîmetler. Azık, yiyecek, içecek, giyecek ve barınacak yer. Nasib, hisse, kısmet.

muska yapıp, üzerinde taşır. Yahut, bunları okuyup, iki avucuna üfürür. Avuçları ile vücûdunu sıvar. **(Tibyân tefsîri)** son sahifesinde diyor ki, (Âişe vâlidemiz buyurdu ki, Resûlullahın bir yerinde ağrı olsa iki Kûl e'üzü sûresini okuyup, mübârek avucuna üfler, elini ağrı olan yere sürerdi.)

Duâ ve ilâç, ömrü uzatmaz. Eceli geleni ölümden kurtarmaz. Ömür, ecel bilinmediği için, duâ etmek, ilâç kullanmak lâzımdır. Eceli gelmemiş olan, sıhhate, kuvvete kavuşur. Şifâyî ilâçdan değil, Allahü teâlâdan beklemelidir.

Muhammed Ma'sûm "rahmetullahi aleyh" **(Mektûbât)**da buyuruyor ki, **(Murâd için âyet-i kerîme ve duâyı izin alarak okumalı demişlerdir.)** İzin veren, onu kendine vekil etmiş olur. Meşhûr bir Âlimin, Velînin kitâbında (okumalıdır) yazmış olması, izin vermek olur. İzin vereni ve iznini düşünerek okuyunca, o zât okumuş gibi faydalı, tesirli olur.

Kur'ân-ı kerîmi ve duâyı ücret ile okumak, yâni okuması için, önceden birşey istemek büyük günâhdır. İstemesi ve alması harâm olur ve okuduğunun faydası olmaz. Birşey istemeyip, sonradan verilirse, hediye olur. Hediye alması câiz olur.

Göz değen kimseye, Peygamber efendimizin bildirdiği şu ta'vîzi okumalıdır: **(E'üzü bi-kelime'tillâhittâmmati min şerri külli şeytânın ve hâmmatin ve min şerri külli aynın lâmmetin.)** Bu ta'vîz her sabâh ve akşam üç defa okunup kendi üzerine veya yanındakilerin üzerine üflenirse, göz değmesinden ve şeytânların ve hayvanların zararından korur.) Bir kimseye okurken, E'üzü yerine **(Ü'üzûke)** denir. İki kişiye okurken **(Ü'üzükümâ)** denir. İkidenden fazla kimseye okurken, **(Ü'üzüküm)** demelidir.

Hulâsa, Muhbir-i sâdık [yâni hep doğru söyleyici] ne bildirdi ise ve Ehl-i sünnet âlimleri "rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma'in" din kitâblarında ne yazdı ise, onları yapmağa canla başla çalışmalıdır. Bunların aksini şiddetli zehir bilmelidir ki, sonsuz ölüme sürüklerler. Yâni, ebedî ve çeşit çeşit azâblara sebep olurlar.

Cinlerin Zararından Kurtulmak

Cinler, insanlarda sihir (büyü) gibi hastalıklar yapar. Müslüman cinlerden insanlara zarar gelmez. Cinler her şekilde görünür. Kâfir cinler, sâlih insan şekline de girer. Kâfir insanlar gibi, bir iyilik yapınca, küfre, fıska da sebep olurlar. Arkadaşlık ettiği insanın göstereceği kimselerde hastalık, sihir yaparlar. Bu hastalıktan kurtulmak için, bu cinni öldürmek veya kovmak lâzımdır. Cinnin zararından kurtulmak için, en tesirli iki silâh, **(Kelime-i temcîd)** ve **(İstiğfâr duâsı)**dır. Kelime-i temcîd, **(Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyl azîm)**dir. Bunu okuyandan cinlerin kaçtığını,

RIZÂ: Râzı olma, hoşnudluk, memnunluk.

RİBÂ: Fâiz. Alış-veriş, ödünç ve rehin gibi akidlerde, alıcıdan veya satıcıdan birinin ötekine karşılıksız vermesi şart edilen fazla mal.

büyünün bozulduğunu, İmâm-ı Rabbânî hazretleri 1.ci cild 174.cü mektubunda yazmaktadır.istiğfâr duâsının da, derdlere devâ olduğu hadîs-i şerîflerle bildirilmiştir.

*Her şey geçer âlemde, bir hâlde yoktur sükûn!
Bil ki değmez teessüf etmeğe dünyây-ı dîn!
İstikâmet zarardan, seni hep eyler masûn.
Hak eder sâdıkların hasmını elbet zebûn.
Müstekîm ol, hazret-i Allah utandırmaz seni!*

*Birini tezlîl için, zuzlmlle etme iştigâl,
Arkadaş kazanmağa, olur mâni sû'-i hâl,
Yüz suyu dökme sakın, hem de etme kıl-ü kal,
Müstekîm ol, hep çalış, verir elbet Zülcelâl.
Müstekîm ol, hazret-i Allah utandırmaz seni!*

YOKSULLUĞA SEBEP OLAN ŞEYLER

Ve dahî, hadîs-i şerîfde şöyle gelmiştir: **(İnsana yoksulluk, yirmidört şeyden gelir:**

- 1- Zarûret olmadan ayakda bevl etmek.
- 2- Cünüb olarak taâm yimek.
- 3- Ekmek ufağını, hor görüp basmak.
- 4- Soğan ve sarmısak kabuklarını ateşe atmak.
- 5- Büyüklerin önünde yürümek.
- 6- Babasını ve anasını adıyla çağırarak.
- 7- Ağaç ve süpürge çöpü ile dişini karıştırmak.
- 8- Elini balçıkla yıkamak.
- 9- Eşik üzerine oturmak.
- 10- Bevl ettiği yerde, abdest almak.
- 11- Çanağı ve çömleği, yıkamadan taâm koymak.
- 12- Esvâbını üstünde dikmek.
- 13- Aç iken soğan yimek.
- 14- Yüzünü eteği ile silmek.
- 15- Evinde örümcek bırakmak.
- 16- Sabâh namazını kılınca mescidden acele çıkmak.
- 17- Pazara, erken gidip, geç dönmek.
- 18- Yoksul kimseden ekmek satın almak.

RİVÂYET: Bir sözü ve bir olayı doğru olarak haber verme, nakletme. Haber verilen şey.
RİYÂ: Gösteriş, iki yüzlülük. Kendini olduğundan başka gösterme.
RİYÂZET: Nefsin isteklerini yapmamak.

- 19- Babaya ve anaya, kötü duâda bulunmak.
- 20- Çıplak yatmak.
- 21- Kap kaçağı, örtüsüz bırakmak.
- 22- Çırağı, mumu üfleyerek söndürmek.
- 23- Her şeyi, bismillah demeden işlemek.
- 24- Şalvarını ayakda giymek.)

MENKİBE: Bu taâm, Cennet Taâmıdır

Osmân “radiyallahü teâlâ anh” hazretleri, Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” hazretlerine ziyâfet vermişdi. Alî “radiyallahü teâlâ anh” o ziyâfetden çıkıp, eve geldi. Hazret-i Fâtıma-tüz-zehrâ “radiyallahü teâlâ anhümâ”, hazret-i Alîde hüzüün görüp, sordu:

Yâ Alî! Bu ne hüzüündür ki, sende müşâhede ederim. Hazret-i Alî, “Yâ Fâtıma! Eğer bizim de dünyalığımız olsa idi, Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” hazretlerini evimize davet ederdik. Nitekim bugün hazret-i Osmân davet etdi” dedi. Hazret-i Fâtıma “radiyallahü anhâ” vâlidemiz, “Biz de davet ederiz. Sen git Resûlullaha arz et, Eshâbıyla birlikde evimizi şereftendirsinler” dedi.

Hazret-i Alî, “Ey Resûlullahın kızı. Ey Habîbullahın kerîmesi! Ne ikrâm ederiz, hangi taâmı yediririz?” Hazret-i Fâtıma buyurdu ki, “O Habîbullahdır. Ona Allahü teâlâ ikrâm eder ve taâm verir, sen merak etme.”

Hazret-i Alî, Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” hazretlerinin huzûrlarına varıp, “Yâ Resûlallah! Kerîmeniz Fâtıma-tüz-zehrâ sizi evine davet eder. Eshâb-ı kirâm da berâber buyursunlar der” diye arz etti.

Hazret-i Fâtıma, Allahü tebâreke ve teâlâ hazretlerinin dergâhına teveccüh edip, “Yâ Rabbî! Muhakkak senin Habîbin bugün miskîn kulunun evine geldi. Sen onlara ikrâm eyle, ni’metler ver. Ben fakîr, onlara ikrâm etmeğe ve ni’met vermeğe kâdir değilim, gücüm yetmez” diye yalvardı. Bir çömleği vardı. Ateş üzerine [ocağa] koydu. Allahü Sübhânehü ve teâlâ hazretleri kendi lutûf ve keremi ile o çömleği taâm ile doldurdu.

Habîbullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” Eshâb-ı kirâm ile berâber kalkıp, devletli ve saâdetli hazret-i Fâtıma’nın, mübârek evlerine geldiler.

Hazret-i Fâtıma “radiyallahü anhâ” vâlidemiz, o taâmı Resûlullahın “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” huzûr-ı şerîflerine getirdi. Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” hazretleri ve Eshâb-ı güzîn o taâmdan yediler. Resûlullah hazretleri buyurdular ki, “İş bu taâm, Cennet taâmıdır.” Ondan sonra hazret-i Fâtıma “radiyallahü teâlâ anhâ” evine girip, secde eyledi, “Yâ Rabbî! Benim kölem yok-

RÛH: Can; bedene canlılık veren kuvvet. Bir şeyin özü, cevheri, hakîkati.
Tasavvufta emr âleminin beş latîfesinden biri.
RÛHÂNİYÂN: Rahmet melekleri.

dur ki âzâd edeyim. Velâkin dilerim ki, ümmet-i Muhammedin günâhkârlarından bir miktarını, Cehennem ateşinden âzâd eylesin!” diye duâ etti.

Derhâl Cebrâîl aleyhisselâm geldi, “Yâ Resûlallah! Senin kızın Fâtıma-tüz-zehrâ günâhkâr ümmet için, münâcât etdi. Allahü teâlâ buyurdu ki: (Habîbime selâm eyle ve de ki, Fâtımanın evine gelenlerin her bir adımına yüz er ve yüz kadın Cehennem azâbından âzâd eyledim.)”

Bizi müslüman olmakla ve Muhammed aleyhisselâmın ümmeti olmakla şerefliendiren Allahü teâlâyâ hamd olsun. Resûlüne, âline, ezvâcına ve eshâbına ve evlâdına ve uyanlara selâm olsun.

Sultân-ı Eshiyâ, Hazret-i Aliyyül Mürtedâ

Hazret-i Aliyyül Mürtedâ “kerremallahü vecheh”, Fahr-i âlem “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” hazretlerinin, (**Fakîrlık ile öğünürüm!**) buyurdıklarını işitdikden sonra, dünyaya aslâ iltifât etmedi. Meselâ, mübârek eline bin altın geçse, bir dânesi ertesi güne kalsın, demezdi. O gün hepsini fakîrlere dağıtırdı. Hazret-i Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” hazret-i Alîye “kerremallahü vecheh” “**Sultân-ı Eshiyâ: Cömerdlerin sultânı**” buyururlar idi.

Bir gün hazret-i Alî eve geldiğinde, “Yâ Fâtıma-tüz-zehrâ, yâ Hayrünnisâ! Hiç zevcin ve helâlin için yiyecek bir nesne var mıdır? Zîrâ çok acıkdım” dedi. Hazret-i Fâtıma “radiyallahü teâlâ anhâ” buyurdular ki, “Yâ Ebel-Hasen! O Allahü tebâreke ve teâlâ hakkı için ki, şu ânda yiyecek hiçbir şey yoktur. Lâkin mendil ucunda bağlı altı akçe vardır. O akçeleri alıp, pazara gidip hem kendiniz için bir nesnecik alınız. Hem de Hasen ve Hüseyin meyve istemişlerdi. Onlar için de bir miktar meyve alınız” dedi.

Hazret-i Alî “kerremallahü vecheh” o altı akçeyi alıp, pazara gitti. Yolda giderken, bir kimse gördü. Bir müslümanın elinden tutup, “Artık seni bırakmam, katlanmağa dermânım kalmadı. Yâ hakkımı ver. Yâ gel senin ile mahkemeye gidelim” diyordu. O dertli adam ise, durmadan, “Bir kaç gün daha lutf edip, bana mühlet ver” diye yalvarıyordu. Hazret-i Alî “radiyallahü teâlâ anh” bunların çekişmelerini görünce, yanlarına varıp, sülâl buyurdular ki, “Davanız kaç akçedir?” Dediler ki, “Altı akçedir.” Hazret-i Alî kendi kendine dedi ki, bu müslümanı bu elemenden kurtarayım. Nihâyet, hazret-i Fâtıma’ya bir yol ile cevâb veririm. O altı akçeyi verip, o müslümanı ızdırâbdan kurtardı.

Ondan sonra hazret-i Alî bir zaman ne cevâb vereyim diye tefekküre vardı. Bir miktar zaman üzüldüler. Sonra yine düşündü ki, hazret-i Fâtıma “radiyallahü teâlâ anhâ” seyyidetün-nisâdır. Resûlullahın kızıdır. Ne diyecek, dedi. Eli boş

RUHSAT: İzin, müsaade, kolaylık. İzin belgesi. İslâmiyet'in, meşakkat ve zarûret gibi sebeblere bağlı olarak, ibâdetlerde ve diğer işlerde tanıdığı izin ve kolaylık.

RÛHULLAH: "Allahü teâlânın ruhu, kelimesi" mânâsına İsâ aleyhisselâmın isimlerinden.

saâdehânelerine gelip, kapıyı çaldı. Hazret-i Hasen ve hazret-i Hüseyin "radiyallahü teâlâ anhümâ" koşarak gelip, zan etdiler ki babaları yemiş getirdi. Gördüler ki, boş geldi; bir nesne getirmedi. Ağlamağa başladılar. Sonra hazret-i Fâtıma'ya buyurdular ki, "Yâ Hayrünnisâ! O altı akçe ile bir müslümanı habsden kurtardım." Hazret-i Fâtıma buyurdu ki, "Güzel yaptın, yâ İmâm. Elhamdülillah ki, bir müslümanı bunun gibi elemden kurtardın." Böyle buyurmakla berâber, mübârek hatırları bir miktar mahzûn olur gibi oldu. Bizim ihtiyacımız çok idi. Niçin böyle yaptın diyecek iken, öyle demeyip, hemen Allahü teâlâ hazretleri bize kâfidir, dedi. Hazret-i Alî "radiyallahü teâlâ anh" hazret-i Fâtıma'nın gamının olduğunu ve iki şehzâdenin ağladıklarını görünce; mübârek gönüllerine üzüntü gelip, bu elem ile dışarı çıktı.

Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerinin huzûrlarına varıp, cemâl-i şeriflerini müşâhede ederek, bu gamdan kurtulayım niyeti ile gitdi. Zîrâ bir kimsenin yüzbin gamı olsa, Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerinin mübârek cemâline nazar eylese [baksa], bütün gamı ve gussası gitdikden başka, kalbine birçok sürûrlar ve safâlar hâsıl olurdu. Onun için hazret-i Alî, Sultân-ı kâinât "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" hazretlerinin mübârek ayaklarına yüz sürmeğe gitdi. Biraz gitdikden sonra, yolda bir kişiye rast geldi. Elinde bir besili deve tutar idi. Hazret-i Alîye dedi ki, ey yiğit, bu deveyi satarım, alır mısın. Hazret-i Alî buyurdu ki, "Hâzır akçem yokdur." O şahıs dedi ki, "Sana veresiye veririm." Hazret-i Alî, "Ne kadara verirsin?" Dedi ki, "Yüz akçeye veririm." Hazret-i Alî, "Makbûlümdür, aldım." O da râzî olup, öyle olsun dedi. Deveyi hazret-i Alîye teslim eyledi. Hazret-i Alî, deveyi eline alıp, biraz gitdikden sonra bir başka şahsa daha rast geldi. Dedi ki, "yâ Alî, bu deveyi satar mısın?" Hazret-i Alî, "Evet satarım" dedi. O şahıs, "Üç yüz akçeye bana verir misin?" "Hemen verdim" dedi. Deveyi o şahsa teslim eyledi. O şahıs da üçyüz akçeyi hazret-i Alîye tamamen verip, deveyi alıp-gitdi.

Hazret-i Alî de sevinip, doğru pazara gitdi. Yiyecekler ve yemişler alıp, saâdehânelerine vardı. Kapıyı açıp, içeri girdiğinde şehzâdeler sevinip, yemişi ve ni'metleri aldılar. Yemeğe başladılar. Hazret-i Fâtıma-tüz-zehrâ "radiyallahü teâlâ anhâ", hazret-i Alîye "Bu akçeyi nereden aldın?" diye sordu. Hazret-i Alî "keremallahü vecheh" meydana gelen hâdiseyi anlattı. Ondandan sonra yemeği yiyip, neş'elendiler. Sonra, Allahü Sübhânehü ve teâlâ hazretlerine hamd ve senâ ve şükr etdiler.

Hazret-i Alî "radiyallahü teâlâ anh", "Yâ Hayrünnisâ! Şimdi ben, Resûlullahın "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" meclisine gideyim" dedi. Saâdet ile kalkıp, devlethânedan dışarı çıktı. Biraz gitmişdi ki, karşıdan Fahr-i âlem "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" göründü. Sahâbe-i güzîn "rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecma'în" haz-

RUKYE: Şifâ âyetleri ve duâlarını yazmak, okuyup hasta üzerine üflemek.

Muska. Âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerle yapılan rukye câizdir, buna, taviz denir. Taviz caizdir ve inanana, güvenene fayda verir. Mânâsı bilinmeyen veya küfre sebep olan rukyeye efsun denir.

retleri ile otururken buyurmuşdu ki, **“Varayım, Alî ile Fâtıma’yı göreyim.”** Saâdet ile kalkıp, gelirken, hazret-i Alî ile karşılaşmış, tebessüm ederek, buyurdular ki,

“Yâ Alî! Deveyi kimden satın aldın. Kime satdın.” Hazret-i Alî “radıyallahü teâlâ anh” arz etti ki, “Allahü teâlâ ve Resûlü bilir.” Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **“Yâ Alî! Sana deveyi satan Cebrâîl aleyhisselâm idi. Satın alan İsrâîl aleyhisselâm idi. O deve Cennet develerinden idi. Yâ Alî! Sen o müslümanın sıkıntısını giderdiğin için, Allahü Sübhânehü ve teâlâ hazretleri dünyada yerine elli hasene verdi. Âhiretde vereceğinin hesâbını Allahü teâlâ hazretlerinden gayri kimse bilmez.”**

AİLE HAYATI

Nikâhlanıp evlenerek bir araya gelen erkek ve kadın ile çocuklarından meydana gelen en küçük topluluğa “Aile” denir. İnsanlar, devamlı olarak beraber yaşamak mecburiyetindedirler. Bu topluluk içine kandan, süttten ve evlilikten doğan akrabalar da katılınca aile çevresi genişler. Erkeğin annesi, babası ve kardeşleri ile kadının annesi, babası ve kardeşleri en yakın akraba olanlarıdır.

Ailenin asıl gayesi, neslin devamı olan çocuklardır. İnsanın öldükten sonra, iyilikle anılması ve sevâbının kesilmemesi, üç şeye bağlıdır. Bunlar herkese faydalı olan bir eser yapmak, faydalı bir ilim hazinesi olan kitap yazmak ve hayırlı evlat yetiştirmektir. O hâlde çocuğun, ilim ve ahlâkta, herkese örnek olabilecek bir şekilde yetiştirilmesi lâzımdır. Bu, anne ve babanın ortak görevidir.

Anne çocuğunu, emzirip büyüttüğü gibi, ona iyi huyları da telkin etmelidir. Baba, çocuğun yiyecek, giyecek ve ev gibi nafakasını temin ettiği gibi, onun ilim ve sanat sahibi olmasını ve güzel ahlâk ile yetiştirilmesini sağlamalıdır.

Çocuklara İslâm bilgilerini, îmânî ve ibâdetleri, farzları ve haramları, abdest, gusül ve namazı muhakkak öğretmelidir. Kötü arkadaşlardan korunmalıdır. Bütün fenalıkların başı, kötü arkadaşdır. Hadîs-i şerîfte, **(İnsanın dini, arkadaşının dini gibi olur)** buyuruldu.

Çocuklarına, din ve ahlâk bilgilerini öğretmeyen ve onları sanat sahibi yapmayan anne-babalar, hem dünyada, hem de âhirette sıkıntı çekerler, azap görürler.

Çocuklar, anne ve babalarına hürmette, saygı göstermekte kusur etmemelidirler. Günâh olmayan emirlerine itâat edip yerine getirmelidirler. Anne-baba, gayr-i müslim olsalar bile kalblerini incitmemelidir. Yanında kalmadıkları zaman, ziyaretlerine gitmeli ve muhtaç iseler ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Çocuklarını, nice zorluklar içinde büyütüp, onlar için her sıkıntıya katlanan anne ve baba, hürmete, saygıya en çok lâyık olan kimselerdir. Bunun için Allahü teâlâ, Kur’ân-ı kerîmde, **(Onlara öf bile**

RÜCÛ': Dönme, yönelme.

RÜKÛ': Namazın farzlarından olup, kıyamdan sonra elleri dizlere koyup eğilme. Eğilmek, beli bükme, öne doğru eğilmek.

demeyiniz!) buyuruyor.

Aile saâdeti için, kadın ve erkeğin birbirlerine karşı anlayışlı ve hoşgörü sahibi olmaları şarttır. Karşılıklı saygıda kusur etmeyen ve birbirlerine karşı görevlerini yerine getiren eşler, aile yuvasının huzurunu ve mutluluğunu sağlamış olurlar. Ailede disiplini ve düzeni baba sağlar. Onun en büyük yardımcısı annedir. Baba, adaletli ve merhametli davranırsa, aile huzuru devamlı olur.

Akıllı Karı Koca Birbirini Üzmez

Hikmet ehli zâtlar buyuruyor ki: Aklı olan karı koca birbirini üzmez. Peygamber efendimiz, (Kadınlarınıza eziyet etmeyin! Onlara yumuşak olun, iyilik edin!) ve (Kocası razı olduğu hâlde ölen kadın, Cennete girer) buyuruyor. Büyük islâm âlimi Hüseyin Hilmi Işık kuddise sirruh hazretleri de bu konuda buyururdu ki:

“Aklı olan karı koca, birbirlerini üzmez. Hayat arkadaşını üzme, incitme, ah-maklık alâmetidir. Zâlim, huysuz kimsenin hayat arkadaşı devamlı üzülmeye sinir hastası olur. Sinirler bozulunca, başka hastalıklar da hâsıl olur. Hayat arkadaşı hasta olan bir eş, mahvolmuştur. Saâdeti sona ermiştir. Eşinin hizmetinden, yardımlarından mahrum kalmıştır. Ömrü, onun dertlerini dinlemekle, ona doktor aramakla, ona, alışmamış olduğu hizmetleri yapmakla geçer. Bütün bu felâketlere, bitmeyen sıkıntılara kendi huysuzluğu sebep olmuştur. Dizlerini dövse de, ne yazık ki, bu pişmanlığının faydası yoktur.

O hâlde, ey Müslüman! Hayat arkadaşına yapacağın huysuzlukların, işkencelerin zararlarının kendine de olacağını düşün! Ona karşı, hep güler yüzlü, tatlı dilli olmaya çalış! Bunu yapabilirsen, rahat ve huzur içinde yaşar, Rabbinin rızasını da kazanırsın.”

MENKİBE: Birbirimizi Hiç Üzmedik

“70, 80 ve 90 yaşlarında olan, fakat hepsi de 60 yaşındaymış gibi görünen üç kardeş vardır. 70 yaşındakine genç kalmanın sırrını sorarlar. O da, (80 yaşındaki abime sorun) der. 80 yaşındakine giderler, fakat o da (Abime sorun) der. Nihayet 90 yaşındakine sormaya giderler. 90 yaşındaki, (Buyrun, önce bir şeyler yiyelim, ondan sonra anlatırım) der. Yemekten sonra sofraya bir karpuz getirmesi için hanımına rica eder. Nine de, üst kattaki tavandan bir karpuz getirir. İhtiyar, karpuzu beğenmez, (Daha iyisini getir) der. Kadın gidip yine bir karpuzla gelir. Onu da beğenmeyip, tekrar başka bir karpuz getirmesini söyler. Nine yine bir karpuz getirir, ama onu da beğenmez. Misâfirlere, (Gelin karpuzu beraber seçelim) der. Tavana varınca bakarlar ki, tek karpuz vardır. Ninenin hep aynı karpuzu getirdiğini anlarlar.

RÜKÜN: Namazın içindeki farzlar. Kâbe'nin dört köşesinden her birine verilen isim. Bir şeyin bir parçasını veya bütününe meydana getiren temel direk, en sağlam ve en kuvvetli taraf. Bir topluluğun temel durumunda olan fertlerinden her biri. Sütun, direk.

90 yaşındaki ihtiyar, misâfirlerine dönüp, (Şimdi genç kalmanın sırrını anladınız mı?) diye sorar. Onlar da (Anlamadık) deyince, (Gördünüz, karpuz bir tane. Hanım beni mahcup etmemek için, her seferinde başka karpuz getiriyor gibi göründü. "Başka karpuz yok" demedi. O beni hiç üzmedi, ben de onu üzmedim. Böylece, ikimiz de genç kaldık) der.

Kocanın Hanımına Karşı Vazifeleri

Dinimiz, erkeğin kadına karşı olan vazifelerini uzun bildirmektedir. Erkeğin hanımı ile görüşmesinde dikkat edeceği hususlar şöyle sıralanabilir:

- 1- Erkek, hanımına karşı her zaman güzel huylu olmalıdır. Allahü teâlâ iyi huylu olanları sever. Huysuzları sevmez. Bir insanı incitmek haramdır.
- 2- Ona karşı her zaman yumuşak davranmalıdır. Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki: **(Müslümanların en iyisi, hanımına karşı iyi ve faydalı olandır.)**
- 3- Eve gelince, hanımına selâm vermeli (yâni selâmün aleyküm) demeli ve nasılsınız? diye hatırını sormalıdır.
- 4- Hanımını tenhada üzüntülü görünce, onu çok sevdiğini acıdığını söyleyip hâlini sormalı, tatlı şeyleri söylemelidir.
- 5- Onu neşeli görünce, güler yüz gösterip neşesine katılmalı, ortak olmalıdır.
- 6- Yapamayacağı şeyleri bile söz vererek gönlünü almalıdır.
- 7- Çocukları terbiyede ona yardım etmelidir.
- 8- Hanımına, memlekette âdet olan elbisesinin çamaşırının en kıymetlisini, malî durumuna göre almaya çalışmalıdır.
- 9- İyi şeyler yedirmelidir.
- 10- Hanımını dövmemelidir. Bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Bir erkek, hanımını döverse, kıyâmette ben onun davacısı olurum.)** Dünya işlerindeki kusuru için dövmek şöyle dursun, acı, sert bile söylememelidir.
- 11- Allahü teâlânın emirlerini yapmak hususunda olan kusuru için, bir günden çok dargın durmamalıdır.
- 12- Hanımının huysuzluklarını yumuşak karşılamalıdır.
- 13- Hanımının ahlâkında bir değişiklik görürse, kabahati kendinde bulup, ben iyi olsaydım, o da böyle olmazdı diye düşünmelidir. Düzelmesi için nasihat ederek yardımcı olmalıdır.
- 14- Hanımının iyiliği çoğalıp, her işi seve seve yapınca, ona duâ etmeli ve Allahü teâlâyâ şükür etmelidir. Çünkü uygun bir kadın, büyük ni'mettir.
- 15- Hanımının ayıplarını, kusurlarını ve sırlarını herkesten gizlemelidir.
- 16- Hanımının günâh olmayan kusurlarını görmemezlikten gelmelidir. Günâh iş

Rü'yet-i Hilâl: Kamerî ayların sonunda, hilâlin görülerek yeni ayın ilk gününün anlaşılması.

SÂ': Bir ağırlık ve hacim ölçü birimi. Hanefî'de 3.500 gr (4. 2 litre), Mâlikî, Şâfiî ve Hanbe-lî'de 694 dirhem veya 1.680 gr ağırlığındadır.

ve sözden vazgeçmesini, namaza, oruca ve gusül abdesti almaya devam etmesini, tatlı ve yumuşak sözlerle nasihat etmelidir.

17- Hanımına, Kur'ân-ı kerîm okumasını, farzlardan, haramlardan ona lâzım olanları öğretmelidir.

18- Ona, yanında ve olmadığı zamanlarda, hep hayır duâ etmeli, fena duâ etmemelidir. Çünkü gece-gündüz onun için çalışmaktadır. Onun ekmekçisi, aşçısı, terzisi ve malının bekçisi, yoldaşı ve hayat arkadaşıdır.

19- Hanımına latife, şaka söylemeli ve onu neşelendirecek hareketlerde bulunmalıdır.

20- Hanımı ile öyle olmalıdır ki, kocam beni herkesten çok seviyor bilsin!

Hanımla İyi Geçinme

Hanımının güzel huylu olmasını isteyen, önce kendisi güzel huylu olmalıdır! Kur'ân-ı kerîmde, insana gelen musibetlerin, günâhları sebebiyle geldiği bildirilmektedir. O hâlde, dinimizin emir ve yasaklarına riayet eden, hanımı ile iyi geçinir.

Din kitaplarında yazıyor ki, kadın çamaşır yıkamaya, yemek pişirmeye ve hattâ çocuğuna bakmaya mecbur değildir. Mecbur olmadığı işlerde onu, çamaşırıcı, aşçı, hizmetçi gibi kullanmaya kimsenin hakkı yoktur.

Yeryüzünde dört dörtlük kadın olmaz. Hepsinin iyi yönü olduğu gibi, kötü yönü de olabilir. Bir atasözü var. (Elin karısı ele kız, elin tavuğu ele kaz görünür) derler. Kadından çok şey beklemek, dini bilmemenin alametidir. Bir hadîs-i şerîf meâlî:

(Kadın doğrultmaya çalışılırken, kırılabilir. Kırılması boşanması demektir.)

[Buhârî]

Kur'ân-ı kerîmde, insana gelen musibetlerin, günâhları sebebiyle geldiği bildiriliyor. Fudayl bin İyad hazretleri, (Eşim huysuzluk yapınca, dine aykırı bir iş yaptığımı anlardım. Hemen o şeye tevbe edince, eşimin huysuzluğu da giderdi. Böylece, tevbemin kabul edildiğini de anlardım) buyurdu. O hâlde Müslüman erkek, eşiyile iyi geçinir. Çünkü Peygamber efendimiz buyuruyor ki:

(Hanımlarınızı üzmeyin. Onlar, Allahü teâlânın size emanetidir. Allah'ın emanetine yumuşak olun, iyilik edin!) [Müslîm]

Şu hâlde kimin emaneti olduğunu düşünmeli, Allah'ın emanetine hiyanet etmemeli.

Erkek hep kendini kusurlu görmeli, (Ben iyi olsaydım, o böyle olmazdı) diye düşünmeli. Eşinin iyiliğini, iffetini, Allahü teâlânın büyük nimeti bilmeli. Onun huysuzluklarına iyilikle muamele etmeli, iyiliği çoğalıp, her işi seve seve yapınca, ona duâ etmeli ve Allahü teâlâya şükretmeli. Çünkü uygun bir kadın, büyük bir nimettir.

SAÂDET: Mutlu ve mesud ve bahtiyâr olma, mutluluk, bahtiyarlık.

SAAT: Zaman birimi. 60 dakikalık süre, bir günün 24/1'i. Vakti gösteren cihaz. Kıyâmet.

SABAHÂT: Dış güzellik; âzâların (boy, yüz, göz, kaş) güzelliği. Yüzü güzel, cemal sahibi.

İyi davranmak, sadece hanımı üzmemek değil, onun verdiği sıkıntılara da katlanmak demektir. Yâni bir erkek, ben iyi bir kocayım diyorsa, hanımından gelen sıkıntılara katlanması gerekir. Bir hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Hanımının kötü huylarına katlanan erkek, belalara sabreden Eyyüb aleyhisselâm gibi mükâfatlara kavuşur.) [İmâm-ı Gazâlî]

İyi Müslüman olmak için hanımla iyi geçinmek şarttır. Çünkü Allahü teâlâ, **(Onlarla iyi, güzel geçinin)** buyuruyor. [Nisâ: 19]

İyi geçinme, güzel geçinmek, ne demektir? İyi erkek, sadece eşine kötülük etmeyen değil, eşinden gelen sıkıntılara da katlanandır. Eğer bir erkek, eşinden gelen sıkıntılara katlanamıyorsa, iyi biri olduğunu iddia edemez, buna hakkı da yoktur.

Mürşid-i kâmil olan büyük zâtlar, talebelerine, (Hanımını üzeni sevmeyiz. Allahü teâlâ evin içini hanıma verdi. Bir erkek evin içine ne kadar çok karışır, dünya ve âhirette çok sıkıntı çeker) buyururdu. İki hadîs-i şerîf meâli de şöyledir:

(İmân yönünden en üstün mü'min, hanımına, en iyi davranandır.) [Tirmizî]

(Eşinin haklarını ifa etmeyen namazları, oruçları kabul olmaz.) [Mürşid-ün-nisâ]

Erkek, eşinin yemeğine karışmaz, temizliğine karışmaz, ütüsüne, eşyaları düzenlemesine karışmaz. Onun dünyası evidir. İstedğini yapar. Yemek yapmamışsa, olsun peynir ekmek yeriz demesi gerekir. Tuzlu tuzsuz yapmışsa ses çıkarmaz. Yemek yanmışsa hiç görmemesi gerekir. Eğer erkek bunları yaparsa, kadın kocasına hayran olur, kendisi utanır, düzeltmeye çalışır. Aksine niye böyle yapıyorsun denirse, iş çığırından çıkar. Kadın zayıftır, tez üzülür, tez sevinir, çok şeyi bir anda silip atar. Bütün iyiliklerini unuttur. Bunun için boşama hakkı erkeğe verilmiştir. Erkekten daha dirayetli kadın olmaz mı; elbette olur, ama istisnalar kaideyi bozamaz.

Bir kadına kaşın böyle gözün şöyle demek, yâni çirkinsin demek, öldürmekten beterdir.

Bir kadına yakın akrabası olan bir bayan, (Kocam bana esmersin, pasaklısın dedi, hiçbir zaman "Güzelsin, seni seviyorum" demedi, hep kötü yönlerimi söyledi, elin adamlarından güzel söz duyunca, ister istemez gönlüm o adamlara düştü, kocamdan soğudum) dedi. Bu durumu iyi bilen bir arkadaş, oğlunu evlendirirken, (Aman oğlum, eşinle kavga etsen, kötü söz söyleyen bile, ona sen çirkinsin deme, her zaman güzel olduğunu söyle) derdi. Kızımla annesi tartışınca, kız bana, (Baba bu köylüyü nereden buldun da aldın) der. Ben de, (Ama annen güzeldi onun için) derim. Kavga biter hemen.

Bir de, daha önce başından bir evlilik geçmişse, hanım sorsa bile, eski eşten kesinlikle bahsetmemelidir. Eski eşin adını sakın evde anmamalı. Bir gün Peygamber

◆ ◆ ◆

SABİR: Başa gelen belâ ve musîbetlere tahammül etmek ve katlanmak.
Sabr-ı Cemîl: Feryad etmeden, insanlara şikâyetle bulunmadan katlanılan sabır.
SABÎ: Bülûğ çağına gelmemiş erkek çocuk. Kıza sabiyye denir.

◆ ◆ ◆

efendimiz, vefat eden Hazret-i Hatice vâlidemizi anınca, kadınların en üstünü olan Âişe vâlidemiz bile üzüldü. O üzülmünce kim üzülmek ki?

Kadın, erkek iyi geçinmek için yalan söyleyebilir. Bir hadîs-i şerîf meâlî: (**Erkek, eşini, eşi de, beyini idare etmek için yalan söyleirse günâh olmaz.**) [Müslîm]

İbni Erkam hazretleri, Hazret-i Ömer'e, (Eşim, beni sevmediğini söyledi. Beni sevmeyen bir kadınla birlikte yaşayamam, ayrılmak istiyorum) dedi. Hazret-i Ömer, kadına sordu:

- Kocana, seni sevmiyorum dedin mi?

- Evet dedim.

- Niçin?

- Bana sordu. Ben de yalan söyleyemedim. Yoksa burada yalana izin var mıdır?

- Elbette burada yalan söylemeye izin vardır. Bir kadın, kocasını sevmese de, onu üzmemek için, yalan söyleirse günâh olmaz.

Hanımı idare etmek, onu haramdan korumak, neşelendirmek birinci vazife olmalıdır.

Evlîyâ zâtlar buyuruyor ki: (Talebeye ne yapılırsa, hocasına gider. Evlada yapılan bir şey, babaya yapılmış gibidir. İyilik de kötülük de.)

O hâlde büyükleri üzmemek için sâlihâ hanımla iyi geçinmek gerekir.

Sâlihâ hanım, bulunmaz nimettir, Cennet nimetidir. Cennet nimetinin kıymetini bilmek, muhafaza etmek her Müslümanın vazifesi olmalı.

Çocukları kavgalı, stresli bir ortamda yetiştirmemeli. Yarının büyüğü olarak yetiştirmeli. İvır zıvır şeylerle bu hayatı kendine, çoluk çocuğuna zehir etmemelidir. Problemlî ailelerin çocuklarıyla kimse oğlunu kızını evlendirmek istemez.

Bütün sıkıntılar ölümü unutmaktan, hak ve hukuka riayet etmemekten yâni dine uymamaktan ileri gelir.

MENKİBE: Bir Ay Kadar Ömrün Kaldı

Hikmet ehli bir zât anlatır: Bir arkadaş hanımı ile hiç geçinemiyormuş. Evde her gün basit şeyler yüzünden tartışma oluyormuş, bıkmış bu tartışmalardan, artık ondan ayrılmak istiyormuş. Bunların münakaşaları yüzünden iki taraf aileleri de birbirine girmiş. Hanımı bunun tarafına, bu da hanımının tarafına düşman vaziyette. Kanlı bıçaklı deniyor ya aynen öyle olmuşlar. Bu bir gün perişan bir vaziyette geldi, hiçbir nasihat dinleyecek hâlde değildi. “Yâ Rabbi, ben buna ne diyeyim” diye düşündüm. Sonra ona, “Artık ayrılсан da fark eden bir şey olmayacak. Çünkü, bir ay kadar ömrün kaldı, ne istiyorsan git yap” dedim. Bu sözü duyan arkadaş şok oldu, rengi attı, yine perişan bir durumda çıkıp gitti.

SADAKA: Allahü teâlânın rızâsına niyet ederek ve karşılık beklemeden muhtaç olanlara, her türlü iyilikte, ihsânda bulunma; bunun için verilen para, mal. Zekât.

SAF: Dizi, sıra. Namazda cemâatin aynı hizada durması.

Sonra arkadaşlardan ve kendisinden dinlediğim için ne yaptığımı anlatayım. Kapıdan çıkar çıkmaz özel kalemdeki arkadaşlarla helâlleşmeye başlamış. Rastladığı herkesle helâlleşiyormuş. Eve gidince kavgalı hanımına, (Hâtun gel demiş, bunca zamandır seni üzdüm, sana iyi kocalık yapamadım, istediğini alamadım, hakkına riayet edemedim, ne olur beni affet, bana hakkını helâl et) demiş. Tabii bunu gerçekten ağlamaklı bir şekilde diyor: Hanımı bakmış, Allah Allah, bu adama ne oldu da böyle şeyler yapıyor demiş, acımış ona. Bey demiş, sen hakkını helâl et, ben hep edepsizlik yaptım, seni çok üzdüm demiş. Başlamışlar ağlamaya, sarılıp ağlaşmışlar.

Sonra adam, kavgalı olduğu kayın pederlerine gitmiş. Aynı şekilde onlardan ağlamaklı olarak özür dilemiş, size iyi evlatlık yapamadım, hizmet edemedim, ne olur beni affedin, hakkınızı helâl edin demiş. Onlar da şaşırılmışlar, yavrum demişler; sen hakkını helâl et, biz büyüklük yapamadık, sizi hoş göremedik, sizin aranızı çok zaman biz bozduk. Sen bizi affet, hakkını helâl et diyerek ağlaşmışlar.

Sonra hanımı da bunun kavgalı olduğu annesine babasına gitmiş. Aynı şekilde o da onlardan özür dilemiş, size iyi gelinlik yapamadım, çok edepsizlik ettim, sizi çok üzdüm demiş, helâllik istemiş. Onlar da aynı şekilde mahcup olup, asıl sen bizi affet hakkını helâl et, biz büyüklük yapamadık, sizi çok üzdük demişler, sarılıp ağlaşmışlar. Evde ise her gün sanki Cennet hayatı yaşıyorlar. Karı koca birbirlerine hizmet ediyor, bir dedikleri iki olmuyormuş.

Ama arkadaş, benim sözümü hiç söylememiş. Bir ayın dolması için günleri sayıyormuş. Günler yaklaştıkça bunun iyiliği artıyormuş, geceleri ibâdeti artıyormuş. Bunun iyiliği artınca hanımının da ve ailelerin de iyiliği artıyormuş. Derken bir ay dolmuş. Ha bugün öleceğim derken, nedense ölmemiş. Kesin bir ay denmedi, bir ay kadar dendi, belki birkaç gün daha var diye düşünmüş.

Birkaç gün daha beklemiş, yine ölmemiş. Sonra yanıma geldi, odadan içeri girince, (Efendim ben ölmedim) dedi. Ne ölmesi dedim. Efendim siz bana demiştiniz ki bir ay kadar ömrün kaldı, o bir ay doldu ama ben ölmedim. Kardeşim, ben senin ne zaman öleceğini bilemem, ama şunu biliyorum, ölüm var, bir gün elbette öleceksin. Ölecek adam kavga, niza ile hayatını zehir etmez. Şu andaki hayatından memnun musun dedim. Evet hiç tartışmamız olmuyor dedi. Haydi böyle devam edin dedim. İki çocukları oldu, gül gibi geçinip gidiyorlar.

Nükte: Bütün mesele ölümü unutmamak. Ölümü unutulunca ne oluyor, unutmayınca ne oluyor bu açık bir örnek.

Çalışmakta, yükselmektedir, Hakkın rızâsı!

Tenbel olanın elbet gelir bir gün belâsı.

Sadaka-i Fıtr: İhtiyacı olan eşyâdan ve borçlarından fazla nisâb malı, parası bulunan her hür müslümanın, Ramazân bayramının birinci günü sabâhı, fakirlere vermekle yükümlü oldukları belli miktarlardaki buğday, arpa, hurma veya kuru üzüm yahut kıymetleri kadar altın veya gümüş.

MENKIBE: “Testiyi Niçin Kırdın?” Bile Demedi

Aliyy-ül Havas hazretlerine hanımı küsmüştü. Hanımı, kocasına muhalefet etmek için ayrı testi, ayrı bardak kullanıyordu. Aliyy-ül Havas hazretleri, bir gün yanlışlıkla hanımının testisinden su içince, hanımı hemen testiyi kırmıştı. Hazret, “Testiyi niçin kırdın?” bile dememiş, hiçbir şey olmamış gibi davranmıştı.

MENKIBE: Oğlumun Annesi Beni Evden Kovdu

Osman el-Hattab hazretlerinin komşusu, Nureddin Şuni efendi anlatır: Bir gece dışarı çıktım eski bir hasıra sarılı birinin dışarıda yattığını görüp (Sen kimsin, burada niçin yatıyorsun?) dedim. (Komşu ben Osman el-Hattabım. Oğlumun annesi, beni evden kovduğu için sokağa çıktım, onun kızgınlığı gidinceye kadar burada yatmaya karar verdim) dedi.

MENKIBE: Hanımı Bağırınca...

Bir gün, halife Hazret-i Ömer'in kapısına, hanımının bağırmasından şikayet etmek için birisi gelir. İçeriden, Hazret-i Ömer'in hanımının bağırıp çıktığını duyunca şikayet etmeden, geri döner. O sırada Hazret-i Ömer bu adamı görüp seslenir:

- Niçin gelmiştin, niye uğramadan gidiyorsun?

- Hanımı şikayete gelmiştim. Fakat hanımınızın, size çıktığını duyunca, şikayetten vazgeçtim.

Hazret-i Ömer buyurdu ki.

- Biz kadınların her sözüne cevap vermeyiz. Onların bizim üzerimizdeki birçok hakları vardır:

1- Kadınlar sebebiyle Cehennemden kurtuluruz. Çünkü, hadîs-i şerîfte, “Evlenen kimse, dininin yarısını emniyet kalesinin içine alır” buyurulmuştur.

2- Kadınlar bizim malımızın bekçileridir.

3- Çamaşırlarımızı yıkarlar.

4- Yemeklerimizi pişirirler.

5- Çocuklarımıza bakar ve onları büyütürler.

İşte bunun için onlara karşı sabırlı olmamız lâzımdır.

Hazret-i Ömer'in nasihatını dinleyen bu kimse, şikayetinden vazgeçti.

MENKIBE: Hanım Esir Değildir

Bir gün, yeni evli biri, “Ahmet Mekki Efendi”ye gelerek;

*- Efendim, ben bazen sâlihâ hanımına sert söylüyorum. O da küsüyor. Ne yapayım? diye sordu. **Büyük Veli** cevaben;*

SÂDİK: Doğru, yalan ve uydurma olmayan. Doğru sözlü, sözünde duran.
SAHÂBÎ: Resûlullah aleyhisselâmı diri iken ve Peygamber iken bir ân gören, eğer kör ise, bir ân konuşan, büyük veyâ küçük, her mü'min. **Sahâbe;** eshâb, sahâbiler.

- Kendini sana adayan birinin kalbi kırılır mı evlâdım? **“Kalb kırmak” Kâbe’yi yıkmaktan daha büyük günâhtır**” buyurdu. Ve sordu ona:
- “Küfür”den sonra en büyük “Günâh” nedir, biliyor musun evlâdım?
- Bilmiyorum hocam.
- Bir mü'minin **“Kalbini kırmak”**tır. Îmândan sonra en kıymetli ibâdet de bir mü'mini “Sevindirmek”tir. Ve şöyle devam etti:
- Evlâdım, hanım **“Köle”** değildir. **“Esir”** değildir. **“Hizmetçi”** hiç değildir. O, Rabbimizin bize bir emâneti, bir “Cennet nîmeti”dir. Hem de “Hakiki Cennet nîmeti.” Evladım, hanımına karşı öyle ol ki, **“Beyim beni herkesten çok seviyor, bilsin”** buyurdu. Delikanlı;
- Başüstüne hocam! dedi.
Ve elini öpüp, **“Sevinçle”** ayrıldı huzurundan.

MENKİBE: Hanım Hizmetçi Değildir

Bir talebe, hocası **Abdullah bin Mübârek** hazretlerine;

- Efendim, ben evlenmek istiyorum. Tavsiyeniz nedir? diye sordu bir gün.
Hocası;

- Önce niyetini güzel yap! buyurdu. Evlenmek sünnettir evlâdım. Bu sünneti yerine getirmeye niyet et önce. Ve sordu:

- Evlilik, hassas bir konudur. **“Kul hakkı”**na riâyet edebilecek misin?
- Kul hakkı mı?

- Evet. İslâm âlimleri; **“Ailesinin hak ve hukukuna riâyet edemeyecek olan, evlenmesin”** buyuruyor. Ve ekledi:

- Nice Evliyâlar, hanımlarından **“Su”** bile istemez, kendileri kalkar içerlermiş.
- Neden hocam?

- Belki **“Kul hakkı”** geçer diye korkarlarmış. Anlıyorsun değil mi?
- Evet efendim.

- Bunun içindir ki, sık sık **“Helâllaşmak”** lâzım.
- Hanımla da mı?

- Elbette. Hattâ hanımla **“Her gün”** helâllaşmadan evden çıkmamalıdır.

MENKİBE: Hanımının Kıymetini Bil!

Bursa Evliyâsından **“Tâcüddîn İbrâhim Karamânî”** hazretlerine, bir gün, yeni evli bir komşusu gelerek, hanımından şikâyette bulundu.

Büyük Velî, sordu genç adama:

- Hanımın namazını kıyıyor mu evlâdım?

SAHİH KAN: 8 yaşını bitirip, 9 yaşına bastıktan birkaç gün, ay, yahut seneler sonra, sıhhatli bir kızın veya âdet zamanı son dakikasından îtibâren tam temizlik (15 gün) geçmiş olan kadının önünden çıkan ve Hanefî mezhebine göre, en az 3 gün (72 saat) devam eden kan; hayız ve aybaşı kanı.

- Kılıyor efendim.
- Dışarda örtünüyor mu?
- Evet efendim.
- Ev işlerini yapıyor mu?
- Yapıyor hocam.

Buyurdu ki:

- Daha ne istiyorsun? Onun kıymetini bil. Böyle hanım “Cennet nîmeti” dir.
- Ama hocam beni bazen üzüyor.
- Sen onu hiç üzmüyor musun oğlum?

Genç büktü boynunu.

- Ee, bazen oluyor efendim.

- Bak oğlum! Hayat arkadaşını üzmemek, “Ahmaklık” alâmetidir. Huysuz kimsenin hanımını devamlı üzümlere âsâbı bozulur, “Sinir hastası” olur. Hayat arkadaşı hasta olan bir eş mahvolmuş demektir.

Ve ilave etti:

- Ona karşı, hep “Güler yüzlü” ve “Tatlı dilli” olmaya çalış! Bunu yapabilirsen, rahât ve huzur içinde yaşar, Rabbinin rızâsını da kazanırsın!

KOCA HAKKI

Erkeğin de hanımı üzerinde hakkı çoktur. Kadın kocası ile iyi geçinmelidir! Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Kadının cihadı, kocası ile iyi geçinmektir.)** [Taberânî]

Bir kadın, kocasını güzel karşılar, güzel sözler söyleyerek hoşnutluğunu kazanmaya çalışırdı. Peygamber efendimiz aleyhisselâm, kadının bu hareketinden dolayı kocasına buyurdu ki:

(Hanımına selâm söyle, yarı şehid sevâbına kavuştuğunu haber ver!) [Şir’a]

Kadınların Cennete girmeleri erkeklere göre daha kolaydır. Bir hadîs-i şerîf meâli:

(Kadın, beş vakit namazı kılar, orucunu tutar, kendini yabancılardan korur ve kocasına muti olursa, Cennete girer.) [İbni Hibbân]

Erkeğini razı eden kadın için korku yoktur. İki hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Kocası razı olduğu hâlde ölen kadın Cennete girer.) [Tirmizî]

(Kocasına muhabbet gösteren, çocuk doğuran, öfkelenmediği an veya kocası kendine kızdığı zaman, kocasını razı edinceye kadar uyumayan kadın Cennetliktir.) [Taberânî]

Kadına ziynet eşyası mubâhtır. Ziynet almak için kocasını müşkül duruma düşürmemeli, yabancılara ziynetlerini göstermemelidir! Böyle olunca ziynetleri Cennete girmelerine mâni olmaz. Bir hadîs-i şerîf meâli:

SAHÛR: Gecenin son altıda biri, seher vakti; oruç tutmak için yemeğe kalkılan vakit.
SÂİME: Senenin yarısından fazla, meralarda ve kırlarda üreme, beslenme ve sütü için parasız otlatılan koyun, keçi, sığır, manda, deve cinsinden dört ayaklı hayvanlar.

(Cennette kadınların az olduğunu gördüm. Sebebini sordum. “Onları altın ve ziynet eşyası meşgul etti” dediler.) [İmâm-ı Ahmed]

Kocasına, elinden geldiği kadar güler yüzlü davranıp, sevgi göstermeli, dili ile de onu incitmemelidir. Hadîs-i şerifte buyruluyor ki:

(Kıyâmette Allahü teâlâ, kocasına dili ile eziyet eden kadının dilini 70 arşın uzun yapıp, boynuna dolar. Kocasına kötü gözle bakan kadını da başı kesik ve bedeni parçalanmış hâle çevirir.) [Şir’a]

(Senden ne gördüm) diyerek küfrân-ı nimette bulunmamalıdır! İki hadîs-i şerif meâli şöyledir:

(Eğer kocalarına karşı küfrân-ı nimette bulunmasalar, namaz kılanlar hemen Cennete girerdi.) [Şir’a]

(Cehennem halkının ekseriyetini kadınların teşkil ettiğini gördüm. Sebebi de, çok lanet ederler ve kocalarına karşı küfrân-ı nimette bulunurlar.) [Buhârî]

Kocasına bir iyilik yapmışsa, başına kakmamalıdır. Yeme ve giyme gibi hususlarda kocasını üzmemeli, yapamayacağı şeyi ondan istememelidir! Kocasının şerefini korumalı, her işte onun rızasını kazanıp gönlünü hoş etmeye çalışmalıdır! Hadîs-i şerifte buyruluyor ki:

(Kocanın hanımı üzerindeki hakkı, benim sizin üzerinizdeki hakkım gibidir. O hâlde kocasının hakkını gözetmeyen, Allahü teâlânın hakkını gözetmemiş olur.) [Şir’a]

Karı Koca İyi Geçinip, Birbirlerinin Rızalarını Almaya Çalışmalıdır

Zaruri gereken din ilimlerini beyi öğretmeyen kadın, münasip bir kadın hocadan bunları öğrenebilmek için izinsiz gidebilir. Beyi izin verse bile, komşularda uygun-suz şeyler konuşulan toplantılara gitmemelidir. Kadınların câmilere de gitmeleri uygun değildir. Birkaç kadının toplanıp uygun bir ilmihâl kitabı okumaları çok iyi olur.

Kadın evden dışarı çıkarken zevcinden bir defa izin alır. Yâni “Ben istediğim zaman dışarı çıkabilir miyim” der. Kocası da, “Tamam” derse her zaman çıkabilir. “Çıkamazsın” derse işe de gidilemez. Evde ona ait malları da dilenciye veya misâfirlere izinsiz veremez. Yâni misâfire bir bardak çay bile veremez. Ama “İstediyin şeyi istediğin yere harcayabilirsin ve istediğin zaman istediğin yere gidersin” gibi izin alınırsa, kadın istediğini istediği gibi harcar ve istediği yere gidebilir. Bunları izinsiz yapmamak gerekir.

Kadın, gittiği yerde, gıybet ediyor, yalan söylüyorsa, kocası da günâh işleyeceğini bilerek göndermişse işlediği günâhlar kocasına da yazılır. Bilmezse yazılmaz.

Mukim bir bayan, başka şehirdeki kocasının veya mahrem bir akrabasının yanına

SALÂT: İslâm'ın beş esâsından biri olan namaz. Allahü teâlâdan rahmet, meleklerden istiğfâr, mü'minlerden duâ. Salât, hem namaz hem de duâ demektir.

SÂLİH: İyi insan. Allahü teâlânın rızâsını, sevgisini kazanmak için çalışan müslüman.

mahremsiz gidemez. Seferde ise gidebilir. Meselâ kocası ile İstanbul'da oturuyor. Kocası ile Ankara'ya gitmiştir. Sonra kocası İstanbul'a gelmiştir. Kadın bir hafta sonra yanında mahremi olmadan da İstanbul'a kocasının yanına gelebilir.

Kadının Cihadı

Riyâd-un-nâsîhîn'de buyuruluyor ki, Resûlullah efendimiz, ev işlerini Hazret-i Fâtıma'ya, dış işlerini Hazret-i Ali'ye vermiş, bu hususta şöyle buyurmuştur:

(Hanımının evde oturması için, işlerini gören, ihtiyaçlarını karşılayan, onu yabancı erkeklerin görmesinden koruyan, ümmet-i Muhammedin düşmana esir düşenlerini satın almış, âzâd etmiş gibi sevâba kavuşur.)

(Yâ Fâtıma, ne mutlu o kadına ki, kocası ondan razı olur. Allahü teâlânın farz kıldığını yapmaktan ve kocasına itâatten sonra kadınlar için, yün eğirmekten, iplik bükmekten üstün iş yoktur. Bir saat yün eğirmek, iplik bükmek veya dokumak, kadınlar için bir yıl ibâdet etmekten daha sevâbtir. Dokudukları her iplik için amel defterlerine bir şehid sevâbı yazılır.)

Peygamber efendimiz, kendi kızına ve diğer kadınlara şehid sevâbı kazanmak için ev işleri ile meşgul olmalarını emretmektedir.

Başka bir hadîs-i şerîfte de, **(Kadının cihadı, kocası ile iyi geçinmektir) buyuruldu.** [Şir'a]

Geçimsiz Kocanın Hakkı

Zalime de, mazluma da dinin emrettiği şekilde hareket edilir. İyilik eden, hanımını üzmeyen kocanın nesine sabredilir? Kadın huysuz olursa, kocası sabreder, kocası huysuz olursa hanımı sabreder. Bu imtihanda sabreden çok sevâb alır. Kötülük eden, kendine eder.

Mazlumların, sabredenlerin yardımcısı Allah'tır. Allahü teâlâ, kimsenin hakkını kimsede koymaz. Sabredenlere sayısız mükafat verir.

Karı-koca birbirinin kötü huylarına sabretmelidir! Hadîs-i şerîfte, **(Hanımının kötü huylarına katlanan erkek, belalara sabreden Eyyüb aleyhisselâm gibi mükafatlara kavuşur. Kocasının kötü huyuna sabreden kadın da, Hazret-i Âsiye gibi sevâba kavuşur)** buyuruldu. [İmâm-ı Gazâlî]

Kur'an-ı kerîmde de, **"Allahü teâlânın sabredenlerle beraber olacağı ve sabredenlerin mükafatlarının hesapsız verileceği"** bildirilmiştir. (Enfâl: 46, Zümer: 10)

İyi insan, yalnız başkalarına kötülük etmeyen kimse demek değildir. Başkalarından gelen kötülöklere de güzel sabreden kimsedir.

Kocanın dine aykırı emirlerine uyulmaz. Hiçbir koca, hanımına dine aykırı emir

SA'İR: Cehennem'in ikinci tabakası.

SALEVÂT: Peygamber efendimizin ism-i şerifleri anıldığında, işitildiğinde veya yazıldığında söylenen veya yazılan hayır duâlardan ibâret mübârek sözler.

veremez. **(İçki içeceksin, namaz kılmayacaksın, açık gezeceksin)** diyemez. Derse, yapılmaz. Peygamber efendimiz, **(Halıka isyan olan işte, kula itâat edilmez)** buyuruyor. [Hâkim]

Ana-baba da dese, âmir de dese, yapılmaz. Fakat yine de güzellikle yapmamaya çalışmalıdır.

Erkeğin Hakkı Çoktur

Erkeğin hanımı üzerinde hakkı daha çoktur. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Kocasının yatağından kaçan kadına, melekler sabaha kadar lanet eder.)

[Buhârî]

(Kadının üzerinde en büyük hak sahibi kocasıdır, erkeğin de anasıdır.)

[Hâkim]

(Kadın, kocasının hakkını ödemedikçe, Allahü teâlânın hakkını ödemiş olmaz.) [Taberânî]

Günümüzün çalışma şartları ağır, para kazanma çok zordur. İş ahlâkı, güzel ahlâk, yok gibidir. Erkek çoğu zaman bu şartlar karşısında bunalır, çok sıkıntı çeker. Evine, pestil olmuş şekilde gelir. Yorgundur, sinir sistemi bozuktur. Bunu düzeltmek, sıkıntılarını unutturmak, onu neşelendirmek, ona destek olmak, yardımcı olmak kadına düşer. Bu hâlde eve gelen koca, haklı olarak hanımından en azından tatlı dil, güler yüz ve ilgi bekler. Bunu da göremezse dengesi iyice bozulur. Sözleri ve hareketleri normal olmaz. Hanıma düşen vazife, bu sayılanları yapamıyorsa hiç olmazsa susup, onu daha fazla üzmemelidir. **(Evinde huzuru olmayan, zindandadır)** buyuruluyor.

Bu kadar sıkıntıda olandan her türlü dengesizlik beklenir. Kadın, bardağı taşıran son damla olmamalı. Aksine, hemen devreye girmeli, onu hoş görmeli, idare etmeli, teselli etmeli. Onun evde olduğu zamanlar ev işiyle meşgul olmayıp, onu neşelendirmeli. O olmadığı zamanlar işini gücünü yapmalıdır.

Kadınlara Yapılacak En İyi Tavsiye

Dışarısı ateş, ahlâk namus yok gibidir, kocanıza sahip çıkın, güzel ahlâkla, tatlı dille, güzel yemeklerle, evinizin temizliği intizamıyla veya hoşlandığı neyse, o usulle kocanızı evinize bağlayın. O, eve adını atmak için can atsın. **(Yuvayı dışı kuş yapar)** derler.

(Şeytanlar kâfirlerle değil, Müslümanlarla uğraşiyor) buyuruluyor. Nefsimiz keza, kuduruyor. Neye kuduruyor, tesettüre, namaza niyaza, doğru itikâda kudurup duruyor. Şeytan adamlarını sabah salarmış, gece rapor almış. Biri, namazını bozdurdum dermiş, biri orucunu bozdurdum dermiş. Diğeri haram yedirdim der-

SÂLİK: Tasavvuf yolcusu.

SALSÂL: Pişmiş gibi kurumuş çamur.

Çanak çömlek yapılan kumla karışık ince toprak.

SAPIK: Doğru yoldan sapan. İtikadında Ehl-i sünnet ve cemâat mezhebinden ayrılan.

miş, hepsine tamam dermiş. Bir başkası da, karı ile kocanın arasını bozdum dermiş. Şeytan çok sevinir, aferin der, onu alnından öpermiş, en büyük işi başardın, bu olunca hepsi zamanla bozulur dermiş. Onun için hep tetikte olmalı, şeytana nefse bu fırsatı vermemelidir.

İslâmiyet, sadece kadına veya erkeğe gelmedi. Sadece anneye, babaya, evlada da gelmedi, herkese geldi. Herkes uymak zorundadır. Kim uyarsa dünyada ve âhirette rahat eder, faydasını görür. Nasıl ki, arabanın bir lastiği patlayınca araba gitmiyorsa, nasıl ki saatin dişlilerinden biri kırılırsa saat çalışmıyorsa, aileden birinin de yanlış, eksiği, bütün ailenin huzurunu, düzenini bozabilir.

Buna göre herkes dikkat etmeli, haddini ve vazifesini bilmeli, kusurları için özür dileyip, yeni bir sayfa açıp, yeni bir başlangıçla hayata neşeyle devam etmelidir. Dinimizde üzme yasak olduğu gibi, üzölmek de yasaktır. Müslümanı hep hoş görmeli, kusurunu örtmeli, görmezden gelmeli. Bilmediğim bir mazereti vardır diyerek onu affetmeli. Affeden affedilir, seven sevilir.

Kadının Kocasına Hizmeti

Bir erkekle evlenerek yuva kuran bir kadının, kocasına hizmet etmesi, onun rızasını kazanması bir ibâdettir. Onun Cennete girmesine sebep olur. Kocanın, karısı üzerinde hakkı çoktur. Bu sebepten Resûlullah efendimiz, **(Eğer bana, birinin diğerine secde etmesi emrolunsaydı, kadınların kocalarına secde etmelerini emrederdim. Çünkü kocanın, hanımı üzerindeki hakkı çok büyüktür)** buyurdu. O hâlde, kadın kocasının emrine ve sözlerine itâat etmeli, Hakkın rızasına bu yolla kavuşmalıdır.

Kadının ev işlerini yapması kocasına teberru ve ihsândır. Çok sevâbtır. Kadın, kocasına karşı bu ihsânını esirgememeli, erkek de, buna karşılık olarak hanımına nafakadan fazla ihsânlarda bulunmalıdır. Allahü teâlâ, ihsân edenleri çok sever. Resûlullah efendimizin zamanından bugüne kadar, müslüman kadınları kocalarına bu ihsânı yapmışlardır. Kadının, kocasına karşı iki vazifesi vardır: Kendini kocasına teslim etmesi ve evden izinsiz ve örtüsüz sokağa çıkmaması, kocasının emirlerini yerine getirmesidir.

İslâmiyette karı-koca arasında, hayat mücadelesi, yâni para kazanmak müşterek değildir. Erkek kadını, tarlada, fabrikada velhasıl hiçbir yerde çalışmaya zorlayamaz. Kadın isterse ve erkeği izin verirse yabancı erkekler arasına karışmadan, kadın işi olan yerlerde çalışabilir, fakat kazandığı kadının olur. Erkek ondan zorla bir şey alamaz.

Kocasına hizmette kusur etmeyen ve onu razı eden kadının, Cennette derecesi

Sebeb-i Nüzûl: Kur'ân-ı kerîmin nüzûl (inme) sebebi.

SECÂVEND: Durak. Kur'ân-ı kerîmin, mânâsına uygun ve doğru okunabilmesi için durak ve geçiş yerlerini gösteren cim, mim, ze, tı, sad, lâ gibi işâretler.

yüksek olup Cenâb-ı Hakkın, rızasını kazanır. Nitekim hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Beş vakit namazını kılan, malının zekâtını veren, Ramazan-ı şerîf orucunu tutan, kocasının günâh olmayan emirlerini tutan, vücudunu yabancı erkeklere göstermekten koruyan kadın, Cennette istediği kapıdan girer.)**

Huzurun Anahtarı Tebessümdür

Kocasından şikayet eden hanımlar, hanımından şikayet eden erkekler, sanki dertlerine deva olacaktı gibi tavsiye bekleyenlerin; biraz da kendilerinin dikkat etmesi lâzım. Genelde kavga, iki taraftan oluyor. Biri susar, özür dilerse kavga büyümez. Her iki taraf da ben haklıyım dediği sürece kavga bitmez. Suç genelde erkeklerde oluyor. Hanımını idare edemeyen erkek aciz demektir. Hanımını kötü yola düşüren de erkeklerdir. Hanımını kötü yerlere götürüyor, hanımı kötülük işleyince de, suçlu hanıma yüklüyor. Bu, hanım suçsuz demek değildir. Fakat asıl suçlu kocasıdır. Ona iyi bir ortam sağlamalıdır. Sağlamaktan aciz olan da evlilik sorumluluğunu yüklenmemelidir.

Her iki taraf da ben haklıyım diyor. O evde hiç kavga biter mi? Bir erkek de şöyle diyor: (Evimiz düzensiz. Hanım, doğru dürüst yemek pişirmez. İçeride pasaklı, dışarı giderken süslüdür. Çok konuşur, dinlemesini bilmez ve müsriftir.)

Şunlar tavsiye edilebilir: Fakat tavsiyeden, nasihatten ne çıkar dememelidir! Uyana, dinleyene çok şey çıkar. Yeter ki uyulsun, dinlenilsin. Çünkü Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruluyor ki:

(Nasihât mü'minlere elbette fayda verir.) [Zâriyât: 55]

Hadîs-i şerîflerde de buyuruldu ki:

(Ahlâkımızı güzelleştirin.) [İbni Lâl]

(Mü'min kardeşinin yüzüne tebessüm etmek sadakadır.) [Câmi'us-sagîr]

Ahlâkı değiştirmek mümkün olduğu için böyle buyurulmuştur. Zaten din, güzel ahlâk demektir. Şu hâlde dinin emrine uyup yasak ettiğinden kaçan, huyunu değiştirip güzel ahlâklı olur. Güzel ahlâklı olan da iki cihanda rahat olur.

Şunu unutmamak gerekir ki: Kusursuz kul olmaz. Kusursuz arkadaş arayan, arkadaşsız kalır, kusursuz eş arayan bulamaz. Yiğitlik, kusurlu insanla iyi geçinmektedir.

Evde hiçbir şeyi kusurlu bulmamalıdır! Tenkit, münakaşa, bir yuvanın yıkılmasına veya huzursuz hâle gelmesine sebep olur. Şunu iyi bilmeli ki, yalnız karı-koca değil, hiç kimse tenkitten hoşlanmaz. Herkes takdir bekler. Genel olarak kadınlar, süse düşkündür, giyimlerine dikkat ederler. Aldığı bir elbise için, (Bu elbise, sana ne kadar da güzel yakışmış) dersek, bir şey kaybetmeyiz. Çünkü dinimiz, hanımla iyi geçinmek için yalan söylemeyi bile câiz görmüştür. Hele haklı bir takdiri esirgemek

SEBÎL: Allah rızâsı için için su dağıtılan çeşme ve dağıtılan şeyler. Açık ve büyük yol.
SECCÂDE: Yere serilip üzerinde namaz kılınan küçük halı, kilim, hasır, bez gibi temiz sergi, namazlık.

ahmaklıktır.

Bir kadın için en büyük mutluluk, kocasının kendisini takdir etmesidir. Bilhassa kadınlar, basit şeylere dikkat ederler. Bayramlarda, mübârek gecelerde, evlenme yıldönümlerinde ufak da olsa bir hediye vermeyi ihmal etmemelidir!

Kadının biri, senelerce güzel yemekler yapar. Buna rağmen, beyinden en ufak bir takdir, bir teşekkür görmez. Bir gün kapalı bir sahan içinde saman koyup yemeklerle birlikte sofraya koyar. Beyi kabı açıp samanı görünce, şaşırır, kızarak;

- Bu ne, saman yenir mi? Ben hayvan mıyım? diye çıkarır. Hanımı der ki:

- Yıllardır nefis yemekler yapıyorum. “Beyim galiba iyiyi, kötüyü ayıramıyor. Önüne ne konya yer” diye düşünmüştüm. Şimdi, yalnız kötüyü anladığım, iyiyi hiç anlamadığım meydana çıktı.

Kötüyü tenkit etmesini bilen, iyiyi de takdir etmekten aciz olmamalıdır! Takdir-den aciz olan da, tenkitten vazgeçmelidir! Beğendiği yemekler ve hizmetler için teşekkür etmek gerektiği gibi, beğenmedikleri için de teşekkür etmek gerekir. Çünkü, beğenilmeyen yemekler için de aynı hizmeti yapmış, aynı gayreti göstermiştir. Onun için atalarımız, “An beni bir kozla da, varsın çürük çıksın!” derler. Biri, bize bir ceviz ikram etse, o da çürük çıkarsa, arkadaşa kızmak mı gerekir?

Yabancıya gösterilen nezaketin hiç değilse onda birini, evde karı-koca birbirine göstermelidir! Kabalık, sevgiyi köreltir, huzursuzluğa yol açar. Meselâ yabancı birine (Hep aynı şeyi anlatıyorsun) diyemediğimiz hâlde, evimizde de hiç duymamış gibi dinleyemiyorsak, meselâ (Yine aynı şeyleri mi anlatıyorsun) diyorsak, nezaketten ne kadar uzak olduğumuz anlaşılabilir olur.

Evdeki mutluluk, iş yerindeki nezaketten daha mühimdir. Huzur, milyarları kazanmaktan daha önemlidir. O hâlde, takdir edici, nazik ve güler yüzlü olanın evinde geçimsizlik olmaz.

Peygamber efendimiz, eve gülümseyerek girer, selâm verirdi. Üzüntülü de olunsa, tebessüm ihmal edilmemelidir! Çünkü “**Lisân-i hâl, lisân-i kâlden entaktır**”, yâni, hareketlerimiz, sözlerimizden daha fazla tesir eder.

Evet, tebessüm ateşinde erimeyen maden bulunmaz. Kalblerin fethi gülümsemekten geçer.

Müslüman güler yüzlü, münafık asık suratlı olur. Tebessüm, bedavadır, alanı mutlu eder, vereni üzmez. Bazen bir tebessümün hatırası ömür boyu unutulmaz. Huzurun anahtarı tebessümdür. Tebessüm edemeyen zavallıdır. Gülümsemesini bilmek, dünya ve âhîret saâdetine sebep olur.

SECDE: Namazın içindeki farzlardan biri.

Namazda sıra ile alını, burnu, elleri, dizleri ve ayak parmaklarını kibleye karşı yere koyma. Yere kapanma, yüzünü yere sürme.

SECİYYE: Ahlâk, tabiat, huy.

MENKİBE: Kocanın Rızası

Bir gün, Sevgili Peygamberimizin kızı Fâtıma-i Zehrâ “radıyallahü anhâ” Resûlullahın huzuruna geldi. Babasını görünce, ağlamaya başladı.

Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

- Ey kızım Fâtıma! Seni ağlatan nedir?

- Ey Babacığım, dün gece, Efendim Ali ile aramızda bir konuşma oldu. Kasıtsız söylediğim bir söz yüzünden Ali bana kırıldı. Ali'nin kırıldığını görünce, özür dile-dim, benden razı olmasını, yüzüme gülmesini istedim, dedi.

Sevgili Peygamberimiz de buyurdular ki:

- Yavrurum, bilmez misin ki, kocasının rızası, Allahü teâlânın razı olmasına se-beptir, rızasızlığı da O'nun rızasızlığına sebeptir.

- Ey Fâtıma! Ne mutlu o kadına ki, kocası ondan razı olur. O ise, her gece ve gündüz, kocasının rızasını arar. Böyle olan kadının bu hâli, bir sene nafile ibâdet etmesinden daha iyidir.

- Ey kızım! Kadınlar için amellerin en üstünü, kocasının emrine itâattir. Alla-hü teâlânın farzlarından sonra ve kocasının emrine itâatten sonra kadınlar için, yün eğirmek, iplik bükmekten üstün iş yoktur. Bir saat yün eğirmek, iplik bükmek, yahut dokumak için oturmak, kadınlar için bir sene nafile ibâdet etmekten daha iyidir. Dokudukları her iplikten, amel defterlerine bir şehid sevâbı yazılır.

- Kadın, kocasının hakkını gözetince, Cennetteki makamını, dünyada iken gör-medikçe vefat etmez. Kadının kocası ile bir saat (bir müddet) oturması, Kâ'be'yi tavaf etmesinden daha iyidir.

- Ey Fâtıma! Erkek hanımından razı olunca o kadın Cennete hangi kapısından isterse girer.

MENKİBE: Cennetlik Kadın

Hifâ Hâtun, Eshâb-ı kirâmdan iffetli ve zengin bir hanımdı. Medîne-i münevverede, güzelliği dillerde dolaşıyordu.

Bir gün Peygamber efendimizin huzuruna gelip sordu:

- Yâ Resûlallah, bana, Cennete götüreceğ bir iş öğret!

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki:

- Önce bir erkekle evlenmen lâzımdır. Bununla dininin yarısını emniyete alırsın!

- Yâ Resûlallah! Benim dengim kim olur? Beni Habeş hükümdarı Melik Necâşi istedi, ben onu istemedim. Ubeydullah yüz deve ve başka şeyler verdi. Onu da kabul etmedim. Bugün âhirette kurtuluşun evlenmekte olduğunu buyuruyorsunuz. Yâ

◆ ◆ ◆

Secde Âyetleri: Okuduklarında veya işitildiğinde secde yapılan,
Kur'ân-ı kerîmdeki on dört secde âyet-i kerîmesi.
SEC': Nesirde cümle sonlarının kâfiye şeklinde birbirine uygunluğu.

◆ ◆ ◆

Resûlallah, siz kimi beğenirseniz, razıyım.

Resûlullah efendimiz, eshâbından kimin ismini verirse, diğerinin ümitsiz olacağını anladı ve buyurdu ki:

- Yarın sabah mescide en önce kim gelirse, bu kadın onundur!

Herkes buna razı oldu. Allahü teâlâ onlara öyle bir uyku verdi ki, hiçbiri sabah erken uyanamadı. Resûlullah önce kimin geleceğini bekliyordu. Aniden Süheyb göründü. Kimsesiz, fakir siyaha yakın renkli, görünüşü güzel olmayan bir kimseydi. Uzun boylu, zayıf ince yapıydı. Hîfa ise, son derece güzel ve zengin bir kadındı. Resûlullah efendimiz namazdan sonra, Hîfâ Hâtun'u çağırdı ve durumu bildirdi. Hîfa, Allahü teâlânın takdirine razı oldu. Resûlullah efendimiz, bir hutbe okudu ve şöyle buyurdu:

- Ey Süheyb, kalk, bu hanımın için bir şey al!

- Yâ Resûlallah! Dünyalık olarak bir dirhem gümüşüm yok!

Hîfa hanım emretti, onbin dirhem gümüşlük bir kese getirdiler, Süheyb'e verdiler.

Ona:

- Git gerekli olanları al, dedi. Resûlullah efendimiz de buyurdu ki:

- Ey Süheyb, hanımının elini tut, evine götür!

- Yâ Resûlallah! Benim evim mescittir, hangi eve götüreyim!

Bunun üzerine Hîfa hanım şöyle cevap verdi:

- Filan yerdeki hazır konağı sana bağışladım. Kalk, beni oraya götür.

Resûlullah efendimiz ona, duâ etti. Eshâb-ı kirâm bu hareketi çok övdüler ve hamd ettiler. Kalktılar, konağa gittiler. Yemeği bitirdiklerinde yatma vakti olunca, Hîfâ Hâtun dedi ki:

- Ey Süheyb, bil ki, ben sana ni'metim, sen bana mihnetsin (sıkıntısın)! Sen bu ni'mete şükür, ben bu mihnete sabır için, gel, bu geceyi ibâdet ve tâatle geçirelim. Sen şükür ediciler, ben de sabrediciler sevâbına kavuşalım. Çünkü Resûlullah efendimiz, **(Cennette yüksek bir çardak vardır. Bunda yalnız şükür edenler ve sabredenler bulunur) buyurdu.**

O gece, ikisi de ibâdet ile meşgul oldular. Süheyb sabah mescide geldi. Cebrâîl aleyhisselâm, geceki hâllerini Resûlullah'a bildirdi. Cennet ve buradaki ni'metlerinin en üstünü olan Allahü teâlâyı görmek ile onlara müjde verdi. Resûlullah efendimiz de buyurdu ki:

- Ey Süheyb, geceki hâlini sen mi anlatırsın, ben mi söyliyeyim!

- Yâ Resûlallah, siz söyleyiniz!

Sevgili Peygamberimiz de durumlarını, ne yaptıklarını bildirdi ve sonra şu müjdeyi verdi:

Secde-i Sehiv: Namazda bir farzın veya vâcibin, vaktinden önce veya sonra yapılması yahut vâcibin terkinde yapılması lâzım gelen secde. Yanılma secdesi.

Secde Sûresi: Kur'ân-ı kerîmin otuz ikinci sûresi.

- Siz Cennetliksiniz ve orada Allahü teâlâyı göreceksiniz.

Süheyb, sevincinden ve Cennette Cenâb-ı Hakki görmek müjdesine kavuşmak şevkenden, başını secdeye koydu ve şöyle duâ etti:

“Yâ Rabbî, eğer beni mağfiret etmişsen, günâhlara bulaşmadan ruhumu al! Ölmek istiyorum.”

Allahü teâlâ, onun ruhunu secdede iken aldı. Herkes buna ağladı. Resûlullah efendimiz de buyurdu ki:

“Daha şaşılacak bir şey var. Hîfâ Hâtun da şu anda ruhunu Hakka teslim etti.”

İkisinin de namazını kıldılar. Her ikisini yanyana defnettiler. Başları ucuna iki tahta koydular. Bir tahtaya, “Bu Allahü teâlânın ni’metine şükür edenin kabridir.” Diğerine de, “Bu, Allahü teâlânın mihnetine sabredenin kabridir” diye yazdılar.

*Dünyâ geçicidir, burda kalınmaz,
Ne kadar mal olsa, murâd alınmaz,
Gâfil olma sakın, geri dönülmez!*

*Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zamandır.*

*Hâlıkın dururken, mahlûka tapma,
Şeytâna uyup da, yolundan sapma,
Harâmlara dalıp, dînini yıkma!*

*Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zamandır!*

*Azık topladın mı yola çıkmağa?
Işık edindin mi aydınlanmağa?
İki melek gelir sûâl sormağa.*

*Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zamandır.*

Secde-i Şükür: Şükür secdesi. Bir nimete kavuşan veya bir dertten kurtulan kimsenin Allahü teâlâ için yaptığı secde.

SEFÂHET: Aklın az ve hafif olması. Malını dînin ve aklın beğenmediği yerlere sarfetme.

MENKİBE: Vâlide Suyu

Sultan II. Osman zamanı. İstanbul'da Hacı Mehmed Efendi isminde bir tüccar vardı. Günün birinde, dinine bağlı bir hanım ile evlenmek istedi. Fakat alacağı hanımın şu üç şartı kabul etmesini istiyordu:

1- Sırtına giydiği siyah örtü, öldükten sonra tabutunun üstüne örtülecek.

2- Beş vakit namazını zamanında edâ edecek, velev ki ben yemeksiz kalayım.

3- Cenâb-ı Hak evlat verir de ölürse, üzerindeki gelinlik ile benim önüme gelecek ve müjdeleyecek.

Bu şartlarla talip olduğu birinci hanım, ilk ikisini kabul etti ve üçüncüsünü kabul etmedi. İkinci olarak istediği hanım da ilk iki şartı kabul etmedi. Nihayet üçüncü olarak istemeye gittiği hanım, bu şartların üçünü de kabul etti ve Mehmed efendi onunla evlendi. Bu evliliğinden üç çocuğu oldu. Fakat üçü de daha yaşlarını doldurmadan vefat ettiler. Hanımı söz verdiği gibi, her birinin vefatında da gelinliğini giyerek efendisini karşıladı. Hacı Mehmed efendi de Cenâb-ı Hakk'a şükür secdesine kapandı. Üçüncü çocuğunun vefatında hanımının sol gözünden bir damla yaş aktı.

Çocuğun defninden sonra Mehmed efendi hanımına:

- Ey hâtun! Giy bakalım şu başörtünü, dedi. Hanımı da:

- Aman Hacı efendi! Ben ettim, sen etme, diye yalvardı. Mehmed efendi:

- Hayır hâtun, kalbini bozma. Cenâb-ı Hakk'ın izniyle şöyle ufak bir gezi yapacağız.

Otakçılar'dan çıkarak Topçular tarafına geldiler. Burada hanım susadı ve Mehmed efendiden su istedi.

Mehmed efendi de:

- Ey hâtun! Ben acizim. Cenâb-ı Hak'tan iste, dedi.

Hanım da mübârek ellerini açtı ve gökten billur bir bardak içinde su geldi. İkinci defa tekrar istedi. Mehmed efendi, yine, ben acizim dedi ve hanım ellerini açınca gökten bir bardak su geldi. Üçüncü defa yine su isteyince, gökten bir nida geldi:

- Ey vâlide! Önümde muazzam bir nehir vardır ki, geçmeme imkân yoktur.

Mehmed efendi de bu sesi işitti. Hemen hanımına seslendi:

- Hanım! Ayağının sağ topuğunu yere vur!

Hanım, ayağını vurur vurmaz yerden su fişkırdı. Bu suya Vâlide Suyu denilir ve hâlâ akmaktadır. İçenler doyamaz. Fakat eve götürülürse birkaç gün sonra acılığın- dan içilmez hâle gelir.

Secde-i Tilâvet: Tilâvet secdesi. Kur’ân-ı kerîmin on dört yerindeki secde âyetinden birini okuyan veya duyanın yapması vâcib olan secde. Okuma secdesi.
SEHÂVET: Cömertlik. Parayı, malı hayırlı, iyi yerlere dağıtmaktan, lezzet almak.

Kadının Kocasından Nâfile İbadet İçin İzin İstemesi

Namaz, oruç gibi nâfile ibâdetler için izin almak gerekir. İki hadîs-i şerîf meâli:
(Kadın, kocasından izinsiz eve kimseyi alamaz, [nâfile] namaz kılamaz.) [Taberânî]

(Kadın, kocasından izinsiz [nâfile] oruç tutamaz.) [Buharî, Müslîm]

Hazret-i Safvânın hanımı, (Yâ Resûlallah, namaz kılınca kocam beni dövüyor) diye şikâyette bulundu. Hazret-i Safvan ise, (O da, bir rekâtta uzun iki sûre okuyor. Hâlbuki ben bunu yasakladım) dedi. Resûlullah efendimiz, o kadına, **(Tek sûre okumak yeterlidir)** buyurdu. [Ebû Davud]

Görüldüğü gibi farz namazı bile uzatması uygun olmuyor. Bu hadîs-i şerîfler gösteriyor ki, evde huzurun sağlanması için, kadın kocasından habersiz iş yapmamalı. Kadının kocasıyla iyi geçinmesi, nâfile ibâdetlerinden daha üstündür, daha çok sevâbdır. Cihad sevâbı, farz sevâbı alır.

Huysuz Hanımı Boşamak Günâh mı?

Komşularına ve kocasına sıkıntı veren veya namaz kılmayan ve diğer farzları yapmayan bir kadının düzelmesi ve iyilikle evde tutulması mümkün değilse, “Böyle kadını boşamanın günâh olmadığı” din kitaplarında yazılıdır.

Haram Helâl Yapılamaz

Ana, baba, koca ve âmir gayr-i meşrû emir verse, bu emre uyulmaz, çünkü Peygamber efendimiz, **(Hâlık’a isyan olan işte, kula itâat edilmez)** buyuruyor. Meselâ onlar, (İçki iç, namaz kılma, tesettürsüz gez!) deseler de, haram olan şeyler yapılmaz. Kadımların kaş aldırması, yüzük ve bilezik takarak, bunlar görünecek şekilde dışarı çıkmaları haram olduğu için, hiç kimse bunlara helâl diyemez ve bunları helâl yapamaz.

MENKİBE: Allahü Teâlâ Daha İyisine Nikâhladı

Buhârî ve Müslîm’de şöyle bir hâdise nakledilir:

Eshâb-ı kirâmdan Sa’d (radiyallahü anh) âzâd edilmiş zenci bir köle idi, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve selem) efendimize geldi ve şöyle arz etti:

- Yâ Resûlallah! Siyahlığım ve yüzümün çirkinliği, Cennete girmeme engel olur mu?

Bunun üzerine, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

- Olmaz. Nefsimi kudret elinde tutan Yüce Allah’a yemin ederim ki; sen, Rab-

SEFERÎ: Seferde olan, misâfir, yolcu. Gideceği yolun iki veya bir kenarındaki evlerin dışına çıkarken senenin kısa günlerinde, insan veya deve yürüyüşü ile, son evden îtibâren üç günde gidilecek yere gitmeye niyet eden kimse.
Seferilik: Seferî olma, yolculuk hâli.

bine îmân etmişsin. O'nun Resûlünün getirdiklerine de inanmışsın.

Buna karşı o kimse şöyle dedi:

- Sana peygamberlik ikramını yapan Yüce Allah'a yemin ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur, Muhammed Allah'ın Resûlüdür. Şahadetimi, bu meclise oturmadan sekiz ay önce yapmıştım. Yâ Resûlallah! Ben evlenmek istiyorum, fakat bu hâlimle kim bana kızını verir?

Onun bu sözlerini dinleyen Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz,

- Amr bin Vehb bugün burada mı?

Resûlullah efendimizin sorduğu zât, Sakif kabilesinden biri idi. Yakın zamanlarda Müslüman olmuştu.

- Burada değil, dediler.

Hazret-i Sa'd'a sordular:

- Onun evini biliyor musun?

- Biliyorum, deyince, şöyle buyurdu:

- Onun evine git. Kapısına yavaşça vur; selâm ver. İçeri girince, "Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) kızınızı bana zevce olarak verdi" diye söyle.

Amr bin Vehb'in sevimli bir kızı vardı. Güzellikten ve akıldan yana nasipli biriydi. O kimse gitti, kapıyı vurdu, selâm verdi. Merhaba deyip kapıyı açtılar. Ama siyahlığını ve yüzünün çirkinliğini görünce ondan sıkılmaya başladılar.

"Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) kızınızı bana zevce olarak verdi", deyince onu kötü bir şekilde reddettiler.

O kimse, oradan çıkınca, doğru Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem yanına gitti. O, gittikten sonra, kız babasına şöyle dedi:

- Ey babacığım! Vahiy seni rüsvay etmeden bir kurtuluş yolu ara. Eğer Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem beni ona zevce olarak vermiş ise, Allah'ın ve Resûlünün rıza gösterdiğine razıyım.

Babası hemen çıktı, Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem geldi; ona yakın bir yere oturdu. Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem onu görünce sordu:

- Sen misin, Allah'ın Resûlünü reddeden?"

Buna karşılık şöyle dedi:

- Yaptım; ama Allah'tan bağışlanmamı istedim. Onun yalan söylediğini sanmıştım. Eğer doğru ise, kızımızı ona zevce olarak veriyoruz. Allah'ı ve Allah'ın Resûlünü darıltmaktan Allah'a sığınırız.

Bunun üzerine dört yüz dirheme nikâhı kıydılar.

Resûlullah damada şöyle buyurdu:

- Hanımının yanına var, huzuruna gir.

SEFERİLİK MESAFESİ: Müddet-i sefer. Seferî olmak için kat edilmesi, gidilmesi gereken mesâfe. Hanefî mezhebinde 103 kilometre ve 680 metre (104 km), diğer üç mezhebde 80 kilometredir.

Buna karşılık damat şöyle dedi:

- *Seni hak Peygamber olarak gönderene yemin ederim ki: Dünyalık bir şeyim yok. Kardeşlerime gidip bir şeyler istemem lâzım.*

Resûlullah buyurdu ki:

- **Helâllîğinin mehri, mü'minlerden üç kişiye aittir. Osman bin Affan'a git, iki yüz dirhem al.**

Hazret-i Osman (radiyallahü anh) fazlasıyla verdi.

- *Ali'ye git; ondan da iki yüz dirhem al.*

Hazret-i Ali de ona istediğini fazlasıyla verdi. Bunları aldıktan sonra pazara çıktı. Şen ve sevinçli idi. Hanımına bazı şeyler alıyordu. Bu arada bir ses duydu:

"Ey Allah'ın süvarileri! Geliniz, sefer var, sefer..."

Resûlullah'ın münâdisi öyle çağırıyordu. Bunu duyar duymaz Hazret-i Sa'd:

- *Allahım! Yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allahım!... Muhammed, sallallahü aleyhi ve sellem'in Rabbi Olan Allahım!.. Bugün bu paraları, Allah'ın, Resûlünün ve mü'minlerin sevdiği yola sarf edeceğim."*

Hemen bir at, bir kılıç, bir mızrak ve kalkan aldı. Kuşağını beline bağladı. Başını da güzelce sardı. O kadar sardı ki; yalnız gözleri görünüyordu: Bu hâli ile gitti, muhacirlerin yanında durdu. Onu böyle görünce tanımadığımız bu atlı kimdir? dediler.

Hazret-i Ali (radiyallahü anh) onlara şöyle dedi:

- *Bırakın onu. Belki o size Bahreyn'den katıldı, belki de Şam tarafından gelmiştir. Belki de o sizden dinî bilgilerinizi öğrenecektir. İsterim ki, o varlığı ile sizlere yardımcı olsun.*

Savaş sırasında, mızrak vurdu, kılıç salladı... Yorulunca atından indi. Kollarının yorgunluğunu giderdi. Sonra kollarını sıvadı.

Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem onun siyah kollarını görünce sordu:

- *Sen Sa'd mısın?*

- *Evet, yâ Resûlallah! Anam babam sana feda olsun.*

Bundan sonra durmadan mızrağı ile, kılıcı ile savaşmaya devam etti. Her vuruşta müşriklerden birini öldürüyordu. Bir ara Sa'd düştü dediler.

Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem ona doğru yöneldi. Yanına vardı, başını göğsüne yasladı. Yüzündeki toprakları elbisesi ile sildi. Ve şöyle buyurdu:

- **Kokun ne kadar güzel. Seni Allah'ın ve Resûlünün sevgisine ısmarlıyorum.**

Bundan sonra, Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem ağladı. Sonra güldü. Sonra yüzünü beri yana çevirdi. Daha sonra şöyle buyurdu:

- **Kâbe'nin Rabbine yemin olsun: Havz'a gitti.**

Ebû Lübâbe dedi ki:

SEFÎH: Malını dînin ve aklın uygun görmediği yere harc eden, akli az olan.

SEKAR: Cehennem'in üçüncü tabakası.

SEKERÂT-ÜL-MEVT: Ölüm sarhoşluğu, can çekişmesi hâli.

- *Babam anam sana feda olsun, yâ Resûlallah! Havz nedir?*

Resûlullah, sallallahü aleyhi ve sellem şöyle anlattı:

- *Havz'ı Rabbim bana ihsân eyledi. Onun genişliği San'a ile Basra arası kadardır. İncilerle yakutlarla süslüdür. Onun suyu, sütten beyazdır. Tadı, baldan tatlıdır. Ondan bir kere içen ebedî susamaz.*

Tekrar sordu:

- *Yâ Resûlallah! Önce ağladığınızı, sonra güldüğünüzü, daha sonra yüzünüzü çevirdiğinizi gördük.*

Şöyle anlattı:

- *Sa'd'ı sevdiğim için ağladım. Onun Allah katındaki derecesine sevinip güldüm. Allah katındaki ikramına sevinip güldüm. Yüzümü çevirmeme gelince, gözde hurilerden zevcelerini gördüğüm içindir. Onların kolları açık, halhalleri gözüküyordu. Onlardan hayû ederek yüzümü çevirdim.*

Bundan sonra, onun silahı, atı ve ona ait diğer şeyler için emir verdi:

- *Bunları alın, zevcesine götürün ve deyin ki: Allah onu sizden daha iyi biri ile nikâhladı.*

İSLÂMİYYETDE TALÂK

(**Talâk**) kelimesi, lügatde, bağlı birşeyi çözmek demektir. Zevceyi boşamakda kullanılır. Yâni, nikâh bağıını çözmektir. Boşanmak için konulmuş olan kelimeleri erkeğin zevcesine karşı söylemesi ile talâk hâsıl olur.

Talâk olması için, önce sahîh olan nikâhın bulunması lâzımdır. İslâm nikâhı bulunmayan iki eş arasında talâk olmaz. Fâsîd nikâhla evli olanın talâk vermesi sahîh olmaz. **Ric'î olsun, bâin olsun**, üçden az olarak boşanmış kadın, iddet zamanında iken ve birinin irtidâd etmesi ile olan feshde iddet zamanında iken, tekrar talâk verilebilir.

Hangi lisânda olursa olsun, yalnız boşamakda kullanılan sözlere, (**Sarîh**) açık söz denir. Zevcesine karşı, (**Seni boşadım**), (**Sen bana harâmsın**) gibi sarîh söz söyleyince veyâ yazınca, niyyet etmese bile, bir talâk olur. (**Seni boşadım**) ifadesi ric'î, (**Sen bana harâmsın**) ifadesi de bâin olur. Erkek, başka şehirde olan zevcesine, (**Mektûbu alınca benden boş ol!**) yazarsa, mektûbu okuyunca ric'î talâkla boş olur. İki, üç derse veyâ demeyip niyyet ederse, iki veyâ üç talâk olur. Hem boşamada, hem başka yerde kullanılan sözlere, (**Kinâye**) söz denir. Kinâye söyleyince, boşamağa niyyet etdi ise veyâ öfkeli ise **bir bâin talâk** ile boşanmış olur. Talâk verirken, inşaallah eklerse, talâk olmaz. Niyyet etmekle, mehrini vermekle boş olmaz.

Fakat ebedî feshde, meselâ üvey oğlunu şehvetle öpen kadın ayrılınca, tekrar talâk yapılamaz.

SELÂM: "Zâtı ayıplardan, kusurlardan; sıfatları noksanlıklardan ve işleri kötülüklerden uzak, temiz olan" mânâsına Allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (es-Selâm). Muhabbetin ifadesi olarak yapılan güzel hayırlı bir duâ. Esenlik, mniyette olma.

Talâk-ı Ric'î

(Ni'met-i islâm)da diyor ki, (Zevce, vaty olunmuş zevcesinin yanında iken, ona hitâben, (Sen benden boş ol), (Ben seni boşadım), (Sen boşsun benden) gibi, (Sarîh) açık olan, yâni yalnız boşamakda kullanılan bir sözü, şaka olarak veyâ şaşırarak da söylediği anda, yanında değil ise, mektûb veyâ vekîli ile bildirince, mânâsını bilmese dahî, bir talâk-ı ric'î vâki olur.

Vaty olunmuş zevceye sarîh sözle yapılan talâk, niyyet etse dahî, çirkinlik, çokluk bildiren kelime eklenmedikçe bâin olmaz. **Ric'î talâkda zevce, iddet zamanı içinde, söz ile veyâ fiilen, eski nikâha rücû edebilir. Yâni, zevce istemese dahî, nikâh yapmadan evliliğe devâm eder.** Şâhid lâzım olmaz ise de, iki âdil şâhide haber vermesi, müstehab olur. Ric'î talâk iddeti zamanında zevce, zevcesinin odasına girebilir. Zevce süslenebilir. Bâin talâk iddetinde, zevcesinin odasına giremez. Zevce süslenemez. Yeniden nikâh lâzımdır.

Ric'î veyâ bâin talâkda, aded söylemedikçe veyâ parmakları ile işâret etmedikçe, bir talâk vâki olur. Üç veyâ fazla sayı söylerse, üç talâk ile boşamış olur. (Bedenimdeki kıllar adedince) veyâ (Denizdeki balıklar adedince) yahut (Gökdeki yıldızlar kadar) deyince, talâk-ı selâse, yâni üç talâk olur. Avucunun kılı kadar veyâ balık bulunmayan havuzu göstererek, (Şu havuzdaki balıklar adedince benden boş ol!) derse, bir talâk-ı ric'î olur.)

Boşamak, yalnız islâmiyyetin izin verdiği sebeblerle olur. Böyle sebeble boşamakda sünnet, vaty olunmuş zevceye hayzdan temizlendiği zamanda, vatydan önce, bir talâk vermedir. Yâni, (Seni tatlık etdim) veyâ (Seni boşadım) denir. Veyâ yazılır. Niyyet etmese, mânâsını bilmese de, bu açık söz ve yazı ile boşanır. Böyle boşayınca, bir (Ric'î talâk) olur. **Ric'î talâkda nikâh büsbütün bozulmaz. Bu kadını, dört mezhebde de, iddet zamanı içinde, yeni bir nikâha lüzûm olmadan tekrar alabilir.** Tekrar almak için, Hanefî ve Mâlikî mezheplerinde, şâhide lüzûm olmadan, **(Önceki nikâha rücû etdim), (Önceki nikâha döndüm)** demesi yetiştir. Yahut, önceki nikâha dönmek niyyeti ile öpmesi veyâ vaty etmesi yahut şehvetle elinden tutması da yetiştir. Nikâh tâzelenmiş olur. İmâm-ı Şâfi'î ve Ahmed bin Hanbel "rahmetullahi teâlâ aleyhimâ" ise, iki şâhid yanında, (Önceki nikâha rücû etdim) demesi lâzımdır. Fakat, velînin bulunması ve izin vermesi lâzım değildir, dedi.

İddet zamanı geçinceye kadar dönüş olmazsa ric'î, bâine dönüşür.

*Hakîkî dostu üzmetten korkuyorum,
Bu korkudan, gece gündüz yanıyorum!*

◆ ◆ ◆

SELÂMET: Her türlü korku ve tehlikeden uzak olma, kurtulma.
SELÂMLAŞMA: İki Müslümanın karşılaştığı zaman birinin diğerine “selâmün aleyküm” demesi, diğerinin de “ve aleyküm selâm” diye cevap vermesi.

◆ ◆ ◆

Talâk-ı Bâin

(Babanın evine git!), (Benden git, murâdına er), (Örtün!), (Başını ört!), (Sen hürsün!), (Kendine koca ara!), (Cehenneme git!), (Sen bana hınzır gibisin), (Senin zevcin değilim), (Ben senden ayırırım), (Sen benden bâinsin) gibi, başka yerlerde de kullanılan sözü, boşamak niyyeti ile söyleyince, veyâ **(Sen bana harâmsın)** deyince, bir talâk-ı bâin vâki olur.

Zevcesinin babasına, (Ben senin kızını istemem, kime ister ise varsın) dese ve zevcesi gezmek için izin istedikde, (Ben seni ip ile bağlamadım. Boşsun, git) dese veyâ (Aramızda nikâh yoktur) veyâ (Senden geçtim) veyâ (İstediğin yere gidersin. Bana avret olmazsın) veyâ (Sana dört yol açıktır. Hangi yolu ister isen anı tut) veyâ (Var yıkıl git) veyâ (Artık ben seni istemem. Babanın evine git!), yahut (Seni boşamak istiyorum) gibi şeyler söylese, boşamak niyyet etmedikçe, talâk olmaz.

Böyle, birkaç mânâda kullanılan kelimelere, **(Kinâye)** denir. Boşamak kelimesi sarîhdir. Bırakmak, terk etmek kelimeleri, kinâye iseler de, boşamak için kullanılmaları âdet olduğundan sarîhdirler.

(Şart olsun), (Dilediğini yap!) sözleri, boşamak mânâsına kullanılan yerlerde, zevcesine böyle söyleyince, niyyet etmese dahî, bir bâin talâk olur. Zevcesine, anam, kızım, kardeşim demekle talâk olmaz. (Şimdiden sonra anam yahut kızkardeşim ol) demek, bir talâk-ı bâin olur.

(Mecmû'a-i Zühdiyye) kitâbında diyor ki, talâk, ipi çözmek demektir. **Bâin olan talâkda nikâh derhâl bozulur. Böyle boşanmada, erkek, iddet içinde nikâhî tâzeleyemez. Kadınla bir araya gelemmez.**

Ric'î talâkda nikâh, iddet zamanı bitince bozulur, bâine dönüşür.

(Ben sana zevce değilim) veyâ (Sen bana zevce değilsin) dese, yahut kadın (Sen bana zevce değilsin) deyip de, erkek (Evet) dese, talâk niyyeti yoksa, boş olmaz. (Senin zevcen var mı?) diye sorulunca (Yok) dese, talâk olmaz. Fâsid olan nikâhın talâkı olmaz. O kadını, sonra sahîh nikâhla alabilir. Zevcesinin veyâ başkasının mal vermesi şartı ile boşamak câizdir ve talâk-ı bâin olur.

Bâin, ayırıcı demektir. Bunları söylerken iki veyâ üç niyyet ederse, iki veyâ üç kerre, (Üç kerre boşsun) deyince, üç kerre bâin boşamış olur. (Ben senden boşum) veyâ (Senden çok uzağım) demekle talâk olmaz. Çünkü, kadına talâk verilir. Yâni nikâh bağının kadına olan ucu çözümlür, erkeğe olanı çözümlmez. Fakat, (Ben senden bâinim) veyâ (Sana harâmım) der ve niyyet ederse, bâin boşamış olur.

Halvet olsun olmasın, hiç vaty olunmamış zevcesine, (Seni boşadım) derse veyâ vatydan sonra (Sen bâin olarak boşsun) veyâ (Sen elbette boşsun), (Benden çok uzaksın) derse veyâ (Çirkin talâk, şeytân talâkı, bid'at talâkı, en kötü talâk, dağ

SELÂMÜN ALEYKÜM: İki müslüman karşılaşınca veya ayrılırken birinin diğerine;
“Ben müslümanım, benden sana zarar gelmez, selâmet üzere ol,
müslüman olarak öl. Allahü teâlâ sana dünyada ve âhirette selâmet versin!”
mânâsına selâmlaşma sözü ve güzel bir dua.

gibi talâk, şiddetli talâk) ve benzerleri gibi çokluk bildiren kelimelerle boşarsa, bir (Talâk-ı bâin) ile boşamış olur.

Talâk Olması İçin

Talâk veren erkeğin âkıl, bâliğ ve uyanık olması lâzımdır. **Kölenin, sarhoşun, kâfirin, hastanın ve tehdîd edilen kimsenin sözü ile veyâ mektûbu ile talâk vâki olur.** Mektûb zevcenin eline vardığı ânda, boş olur. Delinin, çocuğun, bunağın, baygının, uyuyanın ve hastalıkla ve kızarak dalgın olanın söylemesi ile talâk olmaz. Kızarak dalgın olmak, söylediğini bilmemek demektir. Bu da iki dürlü olur: Mânâsını bilmeden, kasd ve arzû etmeden söyleyince, talâk vâki olmaz. Mânâsını bilerek ve isteyerek söyleyip, sonra söylediğini bilmemek, hatırlamamaktır. **Bu sözünü iki şâhid işitip, sonra söylerlerse, talâk vâki olur.**

Hiç vaty veyâ halvet olunmamış zevce, bir kerre boşanınca, bâin olur. Zevcin buna hemen nisf mehir vermesi lâzım olur ve iddet beklemez. Boşandığı gün bile, başkası ile evlenebilir.

Fesh etmek ve eşlerden birinin mürted olması ile hâkimin ayırması, talâk değildir. Bunlar fesh olur.

Yaşlı, çirkin kadını boşamak mubâhdır. Yâni, günâh değildir. Zevcine veyâ başkalarına dili ile, hareketleri ile sıkıntı veren, herhangi bir farzı yapmıyan, meselâ farz namazları kılmıyan, fuşş şübhe olunan kadını boşamak müstehabdır. Farzı yapmıyan kadını boşamamak günâh değildir. Evlilik vazîfesini yapamıyan, meselâ sihir yapmış, cimâdan âciz olan erkeğin zevcesi ayrılmak isterse, bunu boşaması vâcib olur.

Zevceyi bid’at üzere boşamak harâmdır.

Hür olan zevcesine, ric’î veyâ bâin üç talâk verirse, yâni başka başka üç zamanda birer kerre boşarsa veyâ bir defa, (Üç kerre boşadım) derse, eski nikâh büsbütün bozulur. Bu kadını tekrar alabilmek için, hulle lâzım olur.

Bir kadın her nev’, iddet zamanı içinde, hiç kimse ile evlenemez. (Hulle) demek, kadın başka erkekle nikâhlanıp, düğün olup, vaty olup, o erkek de boşayıp ve bundan sonra, tekrar iddet zamanı geçmek demektir. Ancak bundan sonra, birinci kocası ve ancak yeni bir nikâh ile tekrar alabilir. Bu ise, bir erkek için zilletdir, aşağılıktır. Allahü teâlâ, erkeklere boşamak hakkını verdi ise de, bu hakkı gelişi güzel kullanmamaları ve kadınlar, erkeklerin elinde oyuncak olmamaları için, erkeklere bu hulle zilletini yüklemiştir. Hulle korkusundan müslüman bir erkek, talâk lâfını ağzına bile alamaz. Âile arasında boşanmak lâfi, şakası olamaz.

SELEF: Öncekiler, önce gelenler. Eshâb-ı kirâm, Tâbiîn ve Tebe-i tâbiîn.
Selef-i Sâlihîn: Hicrî ilk asrın müslümanları. Eshâb-ı kirâm, Tâbiîn ve Tebe-i tâbiînün büyükleri. Hicrî ilk asrın Müslümanları.

Talâkda Şâfi'î Mezhebini Taklîd

İbni Âbidîn diyor ki, (Hulle lâzım olması için, dört mezhepde de, zevce ile zevce arasındaki nikâhın kendi mezhebine göre sahîh olması lâzımdır. **Fâsid olan nikâhda, üç kerre boşayınca, dört mezhepde de, hulle lâzım olmaz.** Meselâ, nikâh yapılıırken, kızın velîsi bulunmayıp yalnız kız kabûl etmiş ise, yahut nikâh kelimesi söylemeyip, meselâ hibe etdim denilmiş ise, yahut iki şâhid fâsik iseler, yâni fâsik oldukları biliniyorsa, Şâfi'î mezhebi taklîd edilir. Şâfi'î mezhebine göre, bunların mevcûd nikâhları fâsid olduğu için, talâkları da sahîh olmaz.

Hulleye lüzûm olmadan, Şâfi'î mezhebine uygun olarak yeniden nikâh yapmaları câiz olur.

Şâfi'î mezhebini taklîde başladıkları ânda eski nikâhları bâtil olur. Şâfi'î mezhebini taklîde başlamadan önce nikâhları bâtil olmaz. **Önceki evliliklerinin harâm olmadığı ve mevcûd çocukları habîs olmadıkları (Bezzâziyye) fetvâsında da yazılıdır.** Nitekim, niyyet etmeden aldığı abdest ile öğleyi kılan Hanefînin namazı sahîh olur. İkindiden sonra, Şâfi'î mezhebini taklîde başlarsa, niyyet ederek yeniden abdest alması lâzım olur ise de, öğle namazını kazâ etmesi lâzım olmaz.)

Bir defada üç kerre talâk vermeğe, "**Bid'at talâk**" denir. Özürsüz üç talâkla boşamak harâmıdır. Her talâkda iddet zamanı geçinceye kadar, erkeğin kadına nafaka [ev kirâsı, yiyecek, giyecek] vermesi farzdır. Bu zamanda, kadın başka erkekle evlenemez.

Sarhoşun ve işkence ile cebr olunan kimsenin ve şaka olarak söyliyenin sözü ile de kadın boşanmış olur. Cebr ile yazdırılan talâk mektûbu ile vâki olan talâktan vazgeçilebilir. Sarhoş iken ve şaka olarak yazılan mektûbla ise, boşanır.

Şâfi'î mezhebinde, sarhoşun sözü ile, talâk vâki olmaz.

Maraz-ı mevtime iken zevcesini bâin olarak boşarsa ve zevcesi bunu istemiyeerek kabûl edip mehr-i müeccelini alırsa, kadın iddet içinde iken hasta ölürse, kadın, bunun mîrâsına vâris olur. Fakat, talâkı kadın istemiş olup ve bâin olarak veyâ üç talâkla boşamış ise veyâ kadına, istediğini yapacağım deyip, o da, beni boşa demiş ise, iddet içinde ölse de, vâris olamaz.

Zevce ve zevceden biri mürted olursa, nikâh fesh olur ki, buna talâk denmez. İslâmiyyete uymıyan, kötü huylu olan kadını boşamak câiz ise de, iyi kadını keyf için boşamağı, Allahü teâlâ beğenmez.

Bir kimsenin, boşamağı ve köle âzâd etmeğı (Temlik) etmesi, yâni mülke ve sebab-i mülke bağlaması, Hanefî ve Mâlikî mezheplerinde câizdir. İmâm-ı Şâfi'î ve Ahmed bin Hanbel "rahmetullahi teâlâ aleyhimâ" ise, câiz değıldir dedi.

SELEFİYYE: Selef-i sâlihînin yolunda olduklarını iddiâ ettikleri hâlde, onların yolundan ayrılan bozuk îtikâdlı kimseler. Selefiler.

SELEM: İleride teslim edilecek bir malın peşin para ile satılması.

İDDET

Talâkdan veyâ feshden veyâ kocası öldükden sonra, vaty veyâ halvet olunmuş zevcenin yeniden evlenmesi harâm olan zamandır.

Hanefî ve Hanbelî mezheplerinde,

İlk temizlik başından, üçüncü hayzın sonuna kadar olan zamandır.

Şâfi'î ve Mâlikî mezheplerinde, üç temizlik geçinceye kadardır.

Hayz görmiyorsa, talâk için üç ay,

Ölüm için dört ay on gündür. İddetin sonu kadının yemîn etmesi ile anlaşılır. Fe-kat altmış günden az olamaz.

Hâmile kadının iddeti, çocuğu olunca tamam olur.

Bâin talâk ve ölüm iddetlerinde, kadın süslenmez ve koku sürünmez. Her çeşit iddetde bulunan kadını nikâhlaşmağa tâlib olunmaz. Talâk iddetinde, gece ve gündüz evden çıkmaz. Evden çıkarsa nafaka alamaz.

Ölüm iddetinde, nafaka verilmez. Kadın, zevcin evinde iddet bekler. Bâin talâkda, fâsik zevc, eve sokulmaz.

Üçden az bâin talâkda iddetden sonra, yeni bir nikâhla tekrar alabilir.

[Daha geniş bilgi için Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye kitabına bakınız.]

ÇOCUK TERBİYESİ

Çocuk, ana baba elinde bir emanettir. Çocukların temiz kalbleri kıymetli bir cevher olup, mum gibi, her şekli alabilir. Küçük iken, hiçbir şekle girmemiştir. Temiz bir toprak gibidir. Temiz toprağa hangi tohum ekilirse, onun mahsülü alınır. Neye meylettirilirse, oraya yönelir. Eğer hayrı âdet eder, öğrenirse hayır üzerine büyür. Çocuklara îmân, Kur'ân-ı kerîm ve Allahü teâlânın emirleri öğretilir ve yapmaya alıştırılırsa, din ve dünya saâdetine ererler. Bu saâdetde anaları, babaları ve hocaları da ortak olur. Eğer bunlar öğretilmez ve alıştırılmaz ise, bedbaht olurlar. Yapacakları her fenalığın günâhı, ana, baba ve hocalarına da yazılır. Müslüman, emri altında bulunanlardan mesuldür.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Hepiniz bir sürünün çobanı gibisiniz. Çoban sürüsünü koruduğu gibi, siz de evlerinizde ve emirleriniz altında olanları Cehennemden korumalısınız. Onlara müslümanlığı öğretmelisiniz. Öğretmez iseniz mesul olacaksınız.)

(Çok müslüman evladı, babaları yüzünden Veyl ismindeki Cehenneme gideceklerdir. Çünkü, bunların babaları, yalnız para kazanmak, keyif sürmek hır-sına düşüp ve yalnız dünya işleri arkasında koşup, evladlarına müslümanlığı ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmediler. Ben böyle babalardan uzağım. Onlar da benden

♦ ♦ ♦

SEM': İşitme, işitici olma. Allahü teâlânın subûti sıfatlarından.
SEMÂHAT: Cömertlik, el açıklığı, iyilik severlik. Vermesi lâzım ve vâcib olmayan şeyleri seve seve vermek.

♦ ♦ ♦

uzaktır. Çocuklarına dinlerini öğretmeyenler, Cehenneme gideceklerdir.)

(Çocuklarına Kur'ân-ı kerîm öğretenler veya Kur'ân-ı kerîm hocasına gönderenlere, öğretilen Kur'ân-ı kerîmin her harfi için on kere Kâ'be-i muazzama ziyareti sevâbı verilir ve kıyâmet günü, başına devlet tacı konur. Bütün insanlar görüp imrenir.)

(Bir insanın evladı ibâdet edince, kazandığı sevâb kadar babasına da verilir. Bir kimse, çocuğuna fîsk, günâh öğretirse, bu çocuk ne kadar günâh işlerse babasına da, o kadar günâh yazılır.)

Kendinin yapması haram olan şeyi çocuğa yaptıran kimse haram işlemiş olur. Çocuklarına içki içiren, kumar oynamaya alıştıran, müstehcen neşriyatı okumasına sebep olan, yalancılık, hırsızlık gibi kötü huylara alıştıran, kibleye karşı ayak uzatmasına sebep olan kimse, günâh işlemiş olur.

Dinimizin Temeli ve Çocuklarımız

* Dinimizin temeli; îmânı, farzları ve haramları öğrenmek ve öğretmektir. Allahü teâlâ, Peygamberleri bunun için göndermiştir. Gençlere bunlar öğretilmediği zaman, İslâmiyet yıkılır yok olur.

* Kur'ân-ı kerîmde, nefislerimizi ve aile efradımızı, yakıtı insan ve taş olan Cehennem ateşinden korumamız emredilmektedir. Elli-yüz senelik kısa bir hayat için evladı dünya felâketlerinden korumaya çalışıldığı gibi, ebedi felâkete düşer olmasın için âhiretini de korumak lâzımdır. Bir babanın, evladını Cehennem ateşinden koruması, dünya ateşinden korumasından daha mühimdir. Cehennem ateşinden korumak da, îmânı ve farzları ve haramları öğretmekle ve ibâdete alıştırmakla ve kötü arkadaşlardan ve zararlı neşriyattan korumakla olur. Bütün fenalıkların başı, kötü arkadaşdır. Kötü arkadaşları, onun küstah, yalancı, hırsız, saygısız ve korkusuz olmasına sebep olabilir. Senelerce de bu kötü huylardan kurtulamaz.

* Ne zaman çocukta iyi bir hareket görülürse, onu takdir etmeli, mükâfatlandırmalıdır. insanların yanında bazen onu övmelidir. (Amcası benim çocuğum böyle yaptı) diyerek iyiliğe teşvik etmelidir. Bir kabahat işler veya kötü bir söz söylerse birkaç defa görmemezlikten gelmeli, hemen (Onu yapma!) dememelidir, azarlamamalıdır. Sık sık azarlanan çocuk, cesaretlenir, gizli yaptıklarını açıktan yapmaya başlar. Baş boşta bırakılmamalı, yaptığı kötü işlerin zararı, kendisine tatlı dil ile anlatılmalı, ikaz edilmelidir. Yapılan iş dine aykırı ise işin zararı, fenalığı ve neticesi anlatılarak, o kötü işe mâni olmalıdır.

* Baba, baba olduğunu, büyük olduğunu hissettirmelidir. Anne, çocuğu babası ile korkutmalıdır.

SEMÂVÎ: Göğe ait. Allahü teâlâdan gelen, insanın elinde olmayarak meydana gelen.
Semâvî Din: Vahye dayanan ve insanlara peygamberler vâsıtasıyla tebliğ edilen din.
Semâvî Kitap: Hak dinlere ait 104 kitap.

* Her gün bir müddet oynamasına izin vermelidir ki, çocuk sıkılmasın, sıkılmak ve üzülmekten kötü huy hasıl olur ve kalbi körleşir.

* Hiç kimseden para istemesine müsâade etmemelidir. Fazla konuşmamasını, yemin etmemesini, büyüklere saygı göstermesini öğretmelidir. İyi insanların güzel hâllerini anlatıp, onlar gibi olmaya, kötü insanların kötülüklerini anlatıp, onlar gibi olmamaya dikkat etmesi öğretilmelidir.

* Çocuğa her istediğini almak ve lüks içinde yaşatmak uygun değildir. Büyüyünce de her istediğini ele geçirmeğe çalışır. Fakat bunda muvaffak olamayınca sükût-ı hayale uğrar, isyankâr olur.

* Kendimiz helâl yediğimiz gibi, çocuklarımıza da helâl yedirmeliyiz. Haramla beslenen çocuğun bedeni, necasetle yoğrulmuş çamur gibi olur. Böyle çocuklar da pislîğe, kötülüğe meyleder. Sadece çalınan şeylerden başka haram yok zannetmemelidir. Helâl kazancı olan, alış-veriş ilmini bilmezse haram yer. Ödünç alıp vermede bile, bu işin nasıl yapılacağını öğrenmezse harama düşer.

* Çocuğa, israf etmemesini, kanaatkar olmasını öğretmelidir. Bazen de yavan ekmeğe alıştırmalıdır. Çocuğun kötü yerlere gitmesine mâni olmalıdır. Çocuk kötülerin yanında ahlâksız, yalancı, hırsız ve hayâsız olur.

* Baba, ne devamlı asık suratlı durmalı, ne de çocukla fazla yüz göz olmalıdır. Baba, konuşmasının heybetini korumalıdır.

* Çocuğa, babasının malı ile övünmemesi tenbih edilmelidir. Tevâzu sahibi ve kibar olması öğretilmelidir.

* Başkalarından birşey almanın zillet olduğu, veren elin alan elden üstünlüğü bildirilmelidir. Hasisliğin (cimriliğin) çirkinliği öğretilmelidir.

* Başkalarının yanında edebli oturması, ayak ayak üstüne atmaması, laubali hareketlerden uzak durması telkin edilmelidir.

* Fazla konuşmaktan çocuğu men etmelidir. Fazla konuşmanın hayâsızlığa yol açtığı, çenesi düşüklüğün kötülüğü belirtilmelidir. Çocuk nasıl olsa konuşmasını öğrenecektir. Maksud, ona icab edince susmasını ve büyüklerin sözünü dinlemesini öğretmektir.

* Doğru da olsa, çokça yemin etmesine müsâade etmemelidir. Her şeye yemin etmek, kötü bir alışkanlıktır.

* Büyüklere hürmet etmenin, yerini onlara vermenin ve herkesle iyi geçinmenin ehemmiyeti anlatılmalıdır.

* Çocuğu, daha küçükken namaza alıştırmalıdır. Büyüyünce namaz kılması zor gelebilir.

* Başkasının malını çalmayı, haram yemeyi, yalan söylemeyi gözünde çirkin

SEMEN: Alış-verişte mebî'ye (satın alınan şeye) karşılık verilen mal veya para, bedel.
SEMİ'ALLAHÜ LİMEN HAMİDEH: "Allahü teâlâ, hamd eden kimsenin hamdini işitir" mânâsına namazda rükû'dan kalkarken söylenen tesbih sözü.

gösterecek şekilde anlatılmalıdır. Böyle yetiştirip bülûğa erince, bu edeplerin sırlarını, inceliklerini ona söylemelidir.

* Her işi âdet olarak yapmaması, niyetinin halis olması, şuurla yapmasının lüzumu anlatılmalıdır. Meselâ, yemekten maksadın; kulun Rabbine ibâdet etmesi, insanlara, vatanına, milletine faydalı hizmetlerde bulunması, insanların saâdeti için çalışmağa enerji kazanmak niyetiyle olduğu öğretilmelidir.

* Dünyadan maksadın, âhîret için azık toplamak olduğu, zira dünyanın kimseye kalmadığı, ölümün çabuk ve ansızın gelebileceği anlatılmalı, (Ne bahtiyar o kimseye ki, dünyada iken âhîret azığı elde eder, Cennete ve Allahü teâlâyâ kavuşur.) demelidir.

* Küçük yaşında böyle terbiye edilirse, taş üzerine yazılan yazı gibi olur ve kolay kolay silinmez.

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

(Bütün çocuklar müslümanlığa uygun ve elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları, sonradan anaları, babaları hıristiyan, yahudi ve dinsiz yapar.)

Görüldüğü gibi, hadîs-i şerîfte, müslümanlığın yerleştirilmesinde ve yok edilmesinde en mühim işin, gençlikte olduğu bildirilmektedir. O hâlde, her müslümanın birinci vazifesi, evladına İslâmiyeti ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmektir. Evlat, büyük ni'mettir. Ni'metin kıymeti bilinmezse, elden gider. Bunun için eğitim bilimi yâni çocuk terbiyesi (Pedagoji), İslâm dininde çok kıymetli bir ilimdir. İslâm dinine karşı olanlar, bu mühim noktayı anladıkları içindir ki;

(Gençliğin ele alınması birinci hedefimizdir. Çocukları dinsiz olarak yetiştirmeliyiz) diyorlar. İslâmiyeti yok etmek ve Allahü teâlânın emirlerinin öğretilmesini ve yaptırılmasını engellemek için (Gençlerin kafalarını yormamalıdır. Din bilgilerini büyüyünce kendileri öğrenirler) diyorlar.

Bugün, bütün hıristiyan memleketlerinde, bir çocuk dünyaya gelir gelmez, buna bozuk dinlerinin icablarını yapıyorlar. Her yaştaki insanlara, yahudiliği ve hıristiyanlığı titizlikle aşıyorlar. Müslümanların îmânlarını, dinlerini çalmak ve yok etmek ve onları da, hıristiyan yapmak için, İslâm memleketlerine paket paket kitap, broşür ve sinema filmleri gönderiyorlar.

O hâlde, müslümanlar din cahillerinin hilelerine, yalanlarına aldanmamalı, bize emanet edilen çocuklarımıza sahip olmalıyız. Onlara sahip olmak da dinimizin emirlerine uygun olarak yetiştirmekle olur.

Hadîs-i şerîfte buyruldu ki: **(Ahlâkınızı güzelleştirin!)**

En vahşi hayvanlar bile terbiye ile ehlileştiriliyor. Hiçbir zaman elma çekirdeğinden portakal olmaz. Fakat elma fidanını büyüterek lüzumlu aş ve kültürel

SENÂ: Hamd, medh, övgü.
SENED: Delîl, dayanak. Bir hakkı tesbit eden yazılı vesîka.
Hadîs-i şerîfleri rivâyet edenlerin silsilesine verilen ad.

tedbirlerle kaliteli elma veren bir ağaç olarak yetiştirmek mümkündür. Bunun gibi, insan tabiatında bulunan bazı arzuları yok edilemez, fakat terbiye edilebilir.

Her şeyi, zıddı kırar. Kötü huyları, iyi huylar yok eder. Bu bakımdan kendini zorla da olsa iyi işler yapmaya alıştırmalı, onları âdet hâline getirmelidir. Çocuk, işleri ve ahlâkı iyi olan insanlarla arkadaşlık ettirilirse, güzel huylar kendiliğinden onun tabiatı olur. Bu esaslar dahilinde çocuklar yetiştirilirse dünya ve âhîret saâdeti elde edilir.

Kıyâmet günü, ana-baba, çocuğuna öğretilmesi gereken ilimlerden mesul olacak, vazifesini yapmamış ise, yahut kusur etmiş ise cezaya çarptırılacaktır. Çocuklarını İslâm terbiyesi üzerine yetiştirmeyenler, dünyada huzursuz oldukları gibi, âhîret felâketlerine de maruz kalacaklardır.

Ne mutlu çocuğunu İslâm ahlâkı ile yetiştirenlere!..

MENKİBE: Abdestsiz Emzirilen Süt

Muhammediye kitabının yazarı Yazıcıoğlu Muhammed Efendi, Edirne ve Gelibolu civarında yaşamıştır. Bu muhterem zâtın bir de Ahmed-i Bîcan olarak bilinen kardeşi vardır. Ahmed-i Bîcan hazretleri, aynı zamanda Envâr-ül Aşkın kitabını Farsça'dan tercüme eden zâttır.

İki kardeşten biri olan Ahmed-i Bîcan, bir gün bir câmide vaaz etmekte iken ağabeyi Muhammed Yazıcıoğlu câmiden içeriye girer ve küçük kardeşinin sohbetini dinlemeye başlar. Kardeşi ağabeyinin câmiye geldiğinin farkındadır. Fakat bir de bakar ki, ağabeyi biraz sonra câmiyi gülererek terk eder.

Kürsüde nasihat etmekte olan Ahmed-i Bîcan hazretleri, ağabeyinin bu hâlinden bir şey anlayamaz ve akşam eve geldiği zaman olayı annesine anlatıp durumu öğrenmesini ister. Anne, büyük oğlu eve geldiği zaman, (Oğlum, kardeşin câmiden niçin gülererek çıktığını soruyor, bir hatâ mı işledim diyor. Kardeşinin dersinden niçin gülererek çıktın?) diye sorduğunda şöyle cevap verir:

“Anneciğim, ben kardeşimin vaazına gülmedim. Ben bir insanoğlunun sohbetini dinlemeye ne kadar melek gelmiş, oturacak yer bulamıyorlar da birbirlerinin üzerine oturuyorlar, onların hâli çok hoşuma gitti de ona tebessüm ettim. Ben de meleklerden câmide oturacak yer kalmadığı için çıkıp gittim.”

Annesi, ağabeyinin bu sözlerini anlattığında Ahmed-i Bîcân çok müteessir olup dedi ki:

“Anneciğim, ağabeyim melekleri görebiliyor da, ben niye göremiyorum. Bunu ondan bir sorar mısın?”

O güzide anne büyük oğluna bunu sorduğunda aldığı cevap şöyle oldu:

SETTÂR: “Kulların günâhını, ayıbını örten” mânâsında Allahü teâlânın sıfatlarından.
SETR-İ AVRET: Edep yerini örtme. Namazın şartlarından. Akıllı ve bâliğ bir kimsenin namazda veya her zaman başkasına göstermesi haram olan yerlerini örtmesi.

“Anneciğim, bu noksanlığı sen kendinde araman lâzım, sen benden daha iyi bilirsin.”

O vakit düşünme sırası anneye geldi. Uzun müddet tefekküre daldıktan sonra bunun sebebini şöyle açıkladı:

“Oğlum sana hiç abdestsiz süt emzirmedim. Ahmed’de ise bunu yapamadım. O henüz kundakta iken, bir gün ben namaza durmuştum, o da şiddetle ağlamaya başladı. Bu sırada evimizde bir komşu kadın vardı. O kadın, ağlamasın diye Ahmed’i aldı emzirmeye başladı. Ben hemen namazı kılıp elinden aldım ama, biraz emmişti. Sonra o kadına abdestli olup olmadığını sordum, bana abdestinin olmadığını söyledi. Onun melekleri görmemesine sebep olsa olsa bu olmalı.”

Nükte: Ama o da ne kadar büyük âlimmiş ki, melekler de onu dinlemeğe gelmişler.

MENKİBE: Servetine Güvenmemeli

Yemen’de çok şiddetli bir sel olur, ağaçları kökünden söker, binaların yıkılmasına sebep olur. Sular çekildikten sonra eski bir mezarın açıldığı görülür. Ortaya bir kadın cesediyle büyük bir servet çıkar. Kitabedeki yazı okunduğunda, bu cesedin Himyeri hükümdarlarından birinin kızı olan Tace adındaki bir kadına ait olduğu anlaşılır.

Tace’nin cesedinin boynunda 7 gerdanlık, kollarında 7 kıymetli altın bilezik, ayaklarında mücevherli 7 halhal ve on parmağının yedisinde muhteşem mücevher yüzüklerin bulunduğu görülür. Ayrıca baş tarafında çok kıymetli eşya ile doldurulmuş hazine gibi bir tabutun parladığı da dikkatlerden kaçmaz. Bu tabutun ön kısmındaki levhada yazılı olanlar ilgi çekicidir. Kitabede şunlar yazılı idi:

“Ben hükümdarın kızı Tace’yim. Memleketimizde müthiş bir kıtlık çıktığı için, tahıl getirtmek üzere, birkaç adamımı, Mısır maliye nazırı olan Yusuf aleyhisselâma yolladım. Epey bir zaman geçtiği hâlde gönderdiğim adamlar gelmeyince, adamlarımızdan bazılarına bir kantar (50 kilo kadar) gümüş verip herhangi bir yerden bununla bir kantar un alıp getirmelerini istedim. Onlar da bulamadılar. Nihayet bir kantar altın verip tekrar gönderdimse de, yine bulamadıklarından, incileri öğütüp yemekten başka çare bulamadım. Fakat o da beni besleyemediği için, büyük bir servet içinde açlıktan ölümle yüz yüze kaldım. Benim bu acıklı hâlimi işitenler, gerekli dersi almalı, servetine güvenmemeli, gerekli iktisat yolunu tutmalıdır. Tarihte altının da, incinin de, geçmediği durumlar varsa da, benden başka dünyada hangi kadın bu kadar muhteşem zinetler içinde ölmüştür?”

SEVÂB: Ecir. Allahü teâlânın iyilik yapana vereceğini va'd ettiği mükâfât, iyi karşılık.
SEV'ETEYN: Kadın ve erkeğin galiz yâni kaba avret mahalli, ön ve arka uzuvlar
SEYR: Yürümek; bakmak. Tasavvuf yolunda gitmek, ilerlemek, mânevî yolculuk.

MENKIBE: Süte Su Katmadı

Hazret-i Ömer, halifeliği sırasında bir gece asayiş kontrol için Medîne sokaklarında dolaşıyordu. Gecenin karanlığında önünden geçmekte olduğu bir evden yüksek sesler işitti. Bir anne kızına şöyle diyordu;

- Kızım, yarın satacağımız süte su karıştır!

- Anne, Halife süte su karıştırmayı yasak etmedi mi?

- Kızım, gecenin bu saatinde Halifenin nerden haberi olacak, o şimdi yatağında yatıyor.

- Anne! Anne! Halife uyuyor, haberi olmaz diyorsun! Her şeyi bilen, gören ve her şeye kâdir olan Allahü teâlâ bizi görüyor, hâlimizi biliyor! Hilemizi insanlardan gizleyebiliriz, fakat her şeyi bilen ve gören Allah'tan nasıl gizlersin?

Hazret-i Ömer, bu kızın güzel ahlâkına çok hayran kaldı. Bu durumu hanımına da anlattı. Sonra da, o kızı oğlu Asım ile evlendirdi. Asım'ın bu kadından bir kızı oldu. Bu kızdan da âdil halifelerden Ömer bin Abdülaziz hazretleri doğdu.

MENKIBE: Bir Elma ve İmâm-ı A'zamın Babası

Şemseddin-i Sivâsî'nin Menâkıb-ı İmâm-ı a'zam isimli eserinde şöyle yazılıdır:

İmâm-ı a'zamın babası Sabit (rahmetullahi aleyh) küçük yaştan beri ahlâkı temiz, takva ve verâ sahibi idi. Yüzü gayet nûrlu olup zühdü, salâhi ve ilmi pek çok idi.

Bir gün bir dere kenarında abdest alıyordu. Suda bir elma gördü. Abdestten sonra, suda çürüyüp gidecek olan bu elmayı alıp yedi. Fakat tükürüğünde kan gördü.

Şimdiye kadar böyle bir hâl görmediği için tükürükteki kanın bu elmadan ileri geldiğini tahmin etti. Yediğine pişman oldu. Elmanın sahibini bulup helâlleşmek için dere boyunca gitti. Nihayet yediği elmaya benzeyen bir meyve bahçesi gördü. Sahibini sordu. Bu zâtın gayet cömert ve ihsân sahibi olduğunu, hattâ ağaçta bulunan bütün elmalar toplanıp götürülse yine bir şey demeyeceğini, bir elmanın ne ehemmiyeti olacağını söylediler. Buna rağmen elmanın sahibini buldu, meseleyi anlattı, ya parasını almasını veya helâl etmesini istedi.

Bahçe sahibi gencin bu hâlini görünce takva ve verâsının doğru olup olmadığını öğrenmek için şöyle dedi:

- Yediğin elman için ne vereceksin?

- Altın gümüş neyim olsa veririm.

- Ben altın gümüş istemem ama, eğer kıyâmette senden davacı olmamı istemezsen bir teklifim var, onu kabul etmen gerekir.

- Teklifin nedir?

- Yapacaksan söyleyeyim...

SEYYİD: Efendi, bey, üstün kimse. Peygamber Efendimizin soyundan gelenler. Hazret-i Hüseyin'in neslinden gelenlere verilen ünvan.

Sıfat-ı Sübûtiyye: Allahü teâlânın zâtında (kendisinde) bulunmakla birlikte başka varlıklarda da sınırlı olarak bulunan sıfatları. Sıfat-ı hakikiyye, hakikî sıfatlar.

- Şeriata uygunsu yapabilirim.

- Kör, sağır, dilsiz ve kötürüm bir kızım var, bununla evlenmeye razı olursan o zaman elmayı sana helâl edebilirim.

Sabit hazretleri âhirete kul hakkıyla gitmemek için bu teklifi kabul etti. Düğün hazırlığı yapıldı. Sabit hazretlerinin ilk gece odaya girmesiyle çıkması bir oldu.

Hemen kayın pederine koşup, (Efendim, bir yanlışlık var galiba, içeride sizin bahsettiğiniz vasıflarda bir kız yok, tam tersi!) Kayın pederi tebessüm ederek, (Evladım o benim kızımdır, senin de helâlidir. Ben sana kör dediysem, o hiç haram görmemiştir. Sağır dediysem, o hiç haram duymamıştır. Dilsiz dediysem, o hiç haram konuşmamıştır. Kötürüm dediysem, o hiç harama gitmemiştir. Var git helâlinin yanına, Allahü teâlâ mübârek ve mesut etsin.)

Nükte: İşte bu evlilikten, yâni böyle ana babadan imâm-ı a'zam Ebû Hanife hazretleri dünyaya geldi.

MENKİBE: Gerçek Tedbir Budur

İstanbul'un Vefa semtine adı verilen Şeyh Vefâ, Fatih devrinin büyük âlimlerinden ve evliyâsındandı. Akşemseddin, Molla Gürânî gibi devrin mânevî önderlerinden biriydi.

Bu büyük zâtın oyun yaşlarındaki bir oğlu kötü bir alışkanlık edinmişti. Ucuna çivi çakılmış bir sopa ile o devirde evlere içme suyu taşıyan sakaların kurbalarını deliyordu. Evcil hayvan derisinden yapılmış su tulumu demek olan kırba, sivri bir madde ile dokunuldu mu kolayca delinecek bir nesneydi. Şeyh Vefâ'nın oğlu da bunu yapıyordu.

Sakalar, "Bir din ulusunun oğludur, çok sürmez geçer" diye bir müddet dayandı-larsa da baktılar vazgeçeceği falan yok, Şeyh Vefâ'ya şikayet ettiler. Vefâ Hazretleri olanları duyunca hayretler içinde kaldı. Nasıl olur da bunca dikkat ve özenle yetiştirilen, haram lokmadan uzak tutulan bir çocuk böyle bir şey yapardı?

Şeyh Vefâ sakalara, "Tamam" dedi. Konu anlaşıldı, gereken yapılacak, sizin de zararınız ödenecektir.

Önce kendinden işe başladı. "Acaba ben bu çocuğa yanlışlıkla da olsa haram yedirdim mi?" diye düşündü. Bir şey bulamadı. Hanımına sordu;

"Sen bu çocuğa hamileyken veya süt verirken haram bir şey yedin mi, çok iyi düşün, bana bildir, yoksa oğlanın sonu kötü" dedi.

Hanım düşündü, taşındı, rüyaya yattı, nihayet bir olay hatırladı. Oğlana hamileyken oturmağa gittiği bir komşu evinde, masadaki bir tabakta portakallar varmış. Görünce canı çekmiş ama istemeye de utanmış. Ev sahibi hanım buldukları

Sıfat-ı Selbiyye: Allahü teâlâda bulunması câiz olmayan sıfatlar.

Sıfat-ı Zâtiyye: Allahü teâlânın zâtında (kendisinde) bulunup diğer varlıklarda bulunmayan, yalnız Allahü teâlâyâ mahsûs sıfatları.
Sıfat-ı Vücûdiyye. Sıfat-ı Ulûhiyyet.

odadan dışarı çıktıkça yakasındaki iğneyi portakallara batırıp sularını içmiş. Bunu şeyhe anlattı.

Şeyh Vefâ “Aman hâtun hiç vakit geçirmeden o komşuya git, olanı biteni dosdoğru anlat ve helâllik dile” diye tenbihledi. Kendi de sakaları çağırdı, kimin kaç tane kırbaşı delinmişse hepsinin parasını ödedi ve haklarını helâl ettirdi.

Nükte: Çocuğa olayın başından sonuna kadar bir şey denmedi. Hakkında böyle şikayet var, bir daha yaparsan asarız, keseriz yollu tehdit edilmedi. Ama çocuk bir daha çivili sopa ile kırbaaları delmedi.

MENKİBE: İpliği Satmaya Gönderdim

Dul bir kadının altı çocuğu bir de ihtiyar anası vardı. Kadın geçimini sağlamak üzere, her gün göz nûru dökerek iplik eğirir, pazara çıkar ve anası ile çocuklarının rızkını temin etmeye çalışırdı.

Bir gün bu dul kadın vefat eder, çocukların bakımı ise ihtiyar kadına kalır. Kadın pazara her hafta çıkamıyor, ip eğiriyordu. Bir zaman baktı ki 600 dirhem kadar ip eğirmiş, pazara götürmeye karar verdi. (Yâ Rabbi, bu öksüzlerin, yetimlerin rızkını bol ihsân et) diyerek sabah erkenden pazarın yolunu tuttu.

Yolda giderken Seyyid Abdülkadir Geylânî hazretlerinin evinin önünden geçiyordu. Onu görünce durakladı.

Geylânî hazretleri talebeleriyle sabah namazından çıkmıştı, yaşlı kadını görünce o da durakladı ve sordu:

- Hoş geldin anne, nereye gidiyorsun?
- Bir miktar ipliğim var, pazara götürüp satacağım.
- Ver bakalım. Benden 600 dirhem ip isteniyor, bunu ver de ben satayım.

İhtiyar kadın, (Memnuniyetle, lütuf buyurmuş olursunuz, efendim) dedi ve ipi verdi.

Geylânî hazretleri eline aldığı ipi mescidin damına fırlatıp attı. İplik gözden kaybolmuştu. İhtiyar kadın şaşkın şaşkın bakınca, talebeler kadına itiraz etmemesi için işaret ettiler. Kadın da bir şey demedi. Geylânî hazretleri kadına dönerek.

- Annem sen canını sıkma, ipliği satmaya gönderdim, parası gelsin ne kadar etti ise alırsın. Kadın, (Pekâlâ) diyerek gitti, ertesi gün gelip, (İplik satıldı mı?) diye sordu.

Geylânî hazretleri, (İplik satıldı, fakat parası henüz gelmedi. Bir hafta kadar bir zaman içinde gelir) buyurdu.

Kadın ayrılıp, bir hafta sonra tekrar geldi. Para henüz gelmemiştir, kadına, (Yarın gel, paramı al) dendi.

SIHRİYYET: Sihri yâni evlenmekle hâsıl olan hısımlık.

Kayınpeder, kayınvalide, damat, gelin, üvey oğul, üvey kız gibi evlilik yoluyla meydana gelen akrabalık.

SILA: Birleşmek, kavuşmak. Gurbette olan için aile ocağı, doğup büyüdüğü yerler.

Kadın, pazara niye gitmedim, şimdi param elimde olurdu diye hayıflanarak evine gitmek üzere iken, talebeler; (Anne, sen bir gün daha sabret, bakalım Mevlâ ne gösterecek) dediler.

Ertesi gün oldu. Seyyid Abdülkadir Geylânî hazretlerinin huzuruna o ana kadar görülmeyen bir heyet geldi. Hürmetle ona bin altın takdim ettiler. Dışarı çıktıklarında talebeler onlara bu kadar paranın ne olduğunu, niçin Şeyhe takdim ettiklerini sordular. Gelenler tüccar olduklarını belirterek, (Altınlar Hazret-i Şeyhindir. Denizde yolculuk yaparken fırtına sebebiyle geminin yelkeni delindi, yol alamaz olduk, denizin ortasında kalacaktık. Kaptana bir çaresi yok mu diye sorduğumuzda, “Altiyüz dirhem ip olsa geminin yelkenini onarır, yolumuza devam ederdik ama, şu anda nerede bulacağız” dedi. Biz de Seyyid Abdülkadir Geylânî hazretlerinden “Yâ Sultan-ül ârifin bize 600 dirhem kadar ip gönder, başka çaremiz kalmadı” diye yardım istedik. Az sonra geminin güvertesinde 600 dirhem ipliği bulduk. Kurtulduktan sonra, “Biz de dönünce Hazret-i Şeyhe bin altın götürelim, kabul etmez ama, fakir fukaraya dağıtır inşâallah” diye karar verdik. Şimdi o sözümüzü yerine getirdik) dediler.

Tüccarlar ayrıldıktan bir müddet sonra, ihtiyar kadın gelip sordu:

- Para geldi mi efendim?

Geylânî hazretleri bin altını kadına verirken, (Benim satışım seninki kadar kârlı olmuş mu?) diye latife yaptı. İhtiyar kadın (Hem de nasıl, ne diyeceğimi, nasıl duâ edeceğimi bilemiyorum, teşekkür ederim) diyerek huzurdan ayrıldı.

Çocuk Terbiyesinde İlk Şart

Bir çocuk akıl baliğ olunca yâni ergenlik çağına gelince mükellef olur, yâni dinimizin emir ve yasaklarına muhatap olur. İmânın şartlarını yâni Amentü'yü mânâsıyla beraber bilip söylemesi, İslâm'ın beş şartına inanması, gereğini yapması farz olur. Gusletmesi, abdest alması, namaz kılması farz olur. Anne babalar ve gençler buna dikkat etmezse, hem günâha girdikleri gibi hem de huzur yüzü görmezler.

Ergenlik çağındaki gençlerde problemlerin ana sebebi, belki imânlarının olmayışı, varsa gusletmemeleri ve namaz kılmamalarıdır. Çocuk akıl baliğ olunca bunları bilmezse, inanmazsa, beğenmezse mürted olur. Buna sebep olan anne baba da mürted olur.

Yeni müslüman olanın veya akıl-baliğ olan çocuğun, önce Kelime-i şehadet söylemesi ve bunun mânâsını öğrenip, inanması gerekir. Bundan sonra, Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarında yazılı olan itikâd, yâni imân edilmesi gereken bilgileri öğrenip, bunlara inanması gerekir.

Sonra Ehl-i sünnetin dört mezhebinden birinin kitaplarında yazılı olan fıkıh bil-

SILA-İ RAHM: Akrabayı ziyaret etme, gözetme ve onlara yardım etme.
SIR: Gizli, gizlenen şey. Âlem-i emrin (maddesiz, zamansız ve ölçüye girmeyen âlemin) beş mertebesinden biri. Tasavvuf yolculuğunda ruhun üstündeki derece.

gilerini, yâni İslâm'ın beş şartını ve helâl, haram olan şeyleri öğrenmesi ve bunlara inanması ve uygun yaşaması gerekir. Bunları öğrenmek ve uymak gerektiğine inanmayan, önem vermeyen mürted olur. Yâni kelime-i şهادet getirerek müslüman olduktan sonra, tekrar kâfir olur.

Nikâhlı müslüman bir kız, baliğ olduğu zaman, Müslümanlığı bilmezse, nikâhi bozulur. Yâni mürted olur. Allahü teâlânın sıfatlarını ona bildirmelidir. O da, tekrar etmeli ve (bunlara inandım) demelidir. **[Dürr-ül-muhtar]**

İbni Abidin hazretleri bunu açıklarken diyor ki:

Kız küçük iken, ana-babasına tâbi olarak müslümandır. Baliğ olunca, ana baba-sının dinine tâbi olması devam etmez. İslâmiyet'i bilmeyerek baliğ olunca, mürted olur. **Îmân edilecek şeyleri işitip de, inanmamış kimse, kelime-i tevhid söylese, yâni (Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah) dese, müslüman olmaz. Amentü'de bulunan altı esasa inanan ve (Allahü teâlânın emirlerinin ve yasaklarının hepsini kabul ettim, beğendim) diyen kimse müslüman olur.**

Her müslüman, çocuklarına Amentü'yü ezberletmeli, mânâsını iyice öğretmelidir! Çocuk bu altı esası öğrenmez ve inandığını söylemezse, baliğ olduğu zaman müslüman olmaz, mürted olur.

Sadece Allah'a inandım demek kâfi değildir. Amentü'de bildirilen altı esastan birini, meselâ kaderi inkâr eden, kâfir olur, bütün iyi amelleri yok olur. **[Redd-ül-muhtar]**

Her müslümanın birinci vazifesi, evladına İslâmiyet'i ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmektir. Evlat nimetinin kıymeti bilinmezse, elden gider.

Terbiyede Esas Olanlar

Zekâ: Çocuk, ilk gördüğü şeyayı tetkik etme, kurcalama ve sorup öğrenmeye heveslidir. Onun için çocuklara hep iyi ve güzel şeyler gösterilmeli ve soruları doğru cevaplandırılmalı. Böyle çocuğun düşünme kabiliyeti gelişmiş olur. [3-6 yaş arası buna çok dikkat etmeli. Bu zaman dilimi, beyin ve zekâ gelişmesi için en önemli devredir.]

Ruh: Hassas ve alıngan çocuklara acı da olsa gerçekleri görmesi ve tahammül edebilmesi öğretilmelidir. Katı ruhlu çocuklara ise onları duygulandıracak, örnekler vererek, hassas olmasına çalışılmalı.

İrade: Güçlü iradeye sahip olmasına çalışılmalı. Zayıf iradeli çocukları biraz serbest bırakıp kendine olan güvenini arttırmalı. İradesi kuvvetli çocuklarda ise terbiye daha sert olmalı. Ancak yine sevgi ve anlayış göstermek şarttır.

◆ ◆ ◆

SİRÂT: Yol, köprü. Kıyâmet günü Cennet'e geçilmek üzere, Cehennem üzerine kurulacak, mâhiyeti kesin bilinmeyen köprü. Sırât köprüsü.
SİRÂT-I MÜSTEKÎM: İslâmiyet'in gösterdiği doğru yol.

◆ ◆ ◆

Terbiyede Önemli Olanlar

Din: Allahü teâlânın iyi, çalışkan ve dürüstleri sevdiğini, onları Cennete koyacağını, kötülere sevmediğini ve bunları da Cehennemde cezalandıracağını öğretmeli.

Sevgi: Terbiyede sevgi gibi, ciddiyet de çok önemlidir. Ana babanın geçimsizliği, hele ayrılığı çocuk ruhunda fırtınalar koparır.

Ceza ve mükafat: Bunu yaparsan, şunu vermeyiz, sokağa çıkarmayız gibi bazı cezalar uygun ise de, kesinlikle dayak atılmamalı. Ceza kalb kırıcı olmamalı, kimşenin önünde de yapılmamalı. Yerinde yaşına göre oyuncak veya bisiklet almak gibi mükafat verilmeli. "Bu bisikleti Kur'ân-ı kerîmi hatmettiğim için babam bana aldı" diyebilmeli.

Oyunlar: Yaşına uygun olarak, çeşitli sporlar beden ve zekânın gelişimini sağlar.

Çevre: Hadîs-i şerifte, **(Kişinin dini, arkadaşının dini gibidir)** buyruldu. İyi çevre ve iyi arkadaş edinmelidir.

En Değerli Yatırım

Bugün insanların en çok konuştuğu konulardan biri ekonomidir. Birçok sohbetin konusu, arsa, borsa, euro, dolar, altın, hisse senedi, devlet tahvilleri vs. İnsanlar; en değerli yatırım aracı hangisi ise, haklı olarak ona yönelmek istiyor. Bu normaldir, yadırganacak tarafı yoktur.

Unutmamalı ki bu yatırımlardan çok daha önemli bir yatırım daha var. O da çocuğa yapılan yatırım, insana yapılan yatırımdır. Dünyanın en zor işi insan yetiştirmektir. Bir insanın yetişmesinde birçok unsur rol alır. Bunlar içinde en önemlileri; aile, çevre, okul ve medyadır.

Dünyadaki bütün ülkeler, kendi çocuklarının ve gençlerinin dürüst, çalışkan, güzel ahlâklı, başarılı, kültürlü, topluma faydalı, vatansever, eğitilmiş ve kendi öz değerlerine saygılı insanlar olarak yetişmesini ister. Bunun için çaba harcar. Bunu başaran ülkelerin, diğer sıkıntıları daha kolay ve daha çabuk çözülür. Çünkü, her şeyin başı insandır. İnsanın iyi yetişmesi için hiçbir masraftan ve güçlükten kaçınmayanlar, başarının ve medeniyetin zirvesine yükseldiler. Osmanlı böyle yaptı. Amerika ve Avrupa şimdi (Osmanlıyı taklit ederek) böyle yapıyor.

Ülkemizde, bir insanın yetişmesinde en önemli rolü üstlenen kurumlarda, tesislerde ve teknolojik imkânlarda gelişmeler oldu ise de, derslik ve eğitim konusundaki yetersizlik devam etmektedir. Çocuklarımız, hâlâ kalabalık sınıflarda ders görmektedir. Büyük şehirler başta olmak üzere, çevremiz de pek tekin değil. Yâni, dışarı tehlikelerle dolu.

SİCCİN: Şakîlerin ve kötülere ait azâb olunan rûhların bulunduğu yer. Kâfirlere, insanların ve cinlerin kötülerine mahsûs mahsûs amel defterleri. Yerin altında veya Cehennem'in dibinde bulunan çukur veya büyük bir taş.

Görüntülü ve yazılı medyanın büyük bir bölümü şiddet ve cinsel konulara ağırlık veriyor... İnsanın edep duygularını zedelediği ve çeşitli kötülükleri cazip hâle getirdiği için izlenmesi, okunması sakıncalı bir sürü yayın var.

Geriyeye ne kaldı... Bir tek aile...

Bütün ebeveynlerin biricik derdi, çocuklarını iyi bir şekilde yetiştirmektir. Bu konuda kendi gayretleri yeterli değil. Çocukları, kötü arkadaşların, görüntülü ve yazılı medyanın zararlarından korumak lâzım.

Evet, size de tavsiye edeceğimiz, bu konuda yıllardır yüzümüzü ağartan bir yayın var. Biz ona “En iyi arkadaş” diyoruz. İyi ki var. Çocuklarımızı, birer hanımefendi birer beyefendi olarak yetiştirmek için gayret sarf ediyor. Onlara vatan-millet-bayrak sevgisini, ecdada saygıyı, kendi kültürüne ve değerlerine sahip çıkmayı öğretiyor. Onlara çalışkan, sabırlı, kibar ve zarif olmayı, başarılı olmanın yollarını öğretiyor, anne-babaya saygıyı öğretiyor. Okuma alışkanlığı kazandırıyor. Onları eğlendirirken, çok değerli bilgiler veriyor. Zekâlarının gelişmesi için özel bulmacalar, zekâ oyunları hazırlıyor. Sözün kısası, ebeveynlerin özledikleri çocuk modelini Türkiye Çocuk Dergisi yetiştirmeye çalışıyor. Bu konuda anne babaların yükünü oldukça hafifletiyor. Çocuğunun iyi yetişmesini isteyen; onu mutlaka **Türkiye Çocuk Dergisi** ile tanıştırmalıdır. [**Web adresi: www.turkiyecocuk.com.tr**]

Tek başına bir çocuğu yetiştirmek de mümkün değildir. İyi bir çevreye gitmeli, iyi insanlarla komşuluk etmelidir. Türkiye Gazetesi yayınları, Türkiye Çocuk gibi faydalı eserler okumalı ve okutmalıdır.

Çocuk Terbiyesinin Önemi

Çocuk terbiyesi ile ilgili hususların özeti şöyledir:

- 1- Çocuğa dert ve sıkıntılar söylenmemeli, neşe ve sevinçler anlatılmalıdır.
- 2- Çocuğu aileden biri azarlarsa, diğeri ona arka çıkmamalıdır.
- 3- Onun yanında hep güler yüzlü olmaya çalışmalı. Üzüntülü isek çocuk hemen etkilenir.
- 4- Onu başkalarının yanında azarlamamalıdır.
- 5- Kusurlarını kabul etmesi öğretilmelidir. Kusurlarını bilip yapmamaya çalışması hayatta başarılı olmasına sebep olur.
- 6- Çocuğu yalancılıkla suçlamamalıdır.
- 7- Kardeşler arasında ayırım yapmamalıdır.
- 8- Kibrin kötülüğü anlatılıp kibirlenmesi önlenmelidir.
- 9- Çocuğun yanlışları olur. Hemen cezalandırmamalı. Yanlışı izah edilmeli, zararı anlatılmalıdır.

SİDRETÜ'L-MÜNTEHÂ: Mi'rac gecesi Hazret-i Cebrail'in Resûlullah aleyhisselâma refakatinin son bulduğu, bütün bilgilerin ve yükselişlerin oradan ileri geçemediği, altıncı veya yedinci gökde Arş'ın sağında bulunan ağaç. Sidre, Arabistan kirazı ağacıdır.

10- “Sen adam olmazsın”, “Senden köy kasaba olmaz’ gibi suçlamalardan kaçmalıdır. Bunlar, çocuğun kendine güvenini azaltır, kişilik sahibi olmasını engeller.

11- Çocuk büyükleri taklit eder. Bunun için onlara iyi örnek olmalıdır.

12- Çocuğun sevilmeğe, oynamaya sohbeteye ihtiyacı vardır. Çocuk kendisine soğuk, sert, kaba ve kırıcı davranan büyüklerinin kendisini sevmediğini zannedip bunalıma girer. Bu sebeple onlara şefkatli, güler yüzlü davranmalıdır.

13- Çocuğa nasihat vermek yerine bizzat uygulamalı iş yaptırmak daha uygun olur. Meselâ yemekten önce ellerini yıka diye yüz defa demektense, birkaç defa, hadi ellerimizi yıkayalım diyerek birlikte yapmaya çalışmak daha etkili olur.

14- Ona verilen işi takip etmeli, yapıp yapmadığını kontrol etmeli ki, takip edildiğini bilsin.

15- Çocuğun yapmayacağı bilinen şeyleri söylememeli. Yapacağı şeyleri de artık yapmaz.

16- Evliyâ menkıbelerinin, çocuğun zekâsının gelişmesinde ve onlardan alacağı derste rolü büyüktür. Bunlar hassas şekilde seçilip anlatılmalıdır.

17- Yerine getiremeyeceğimiz sözü vermemeliyiz. Bunlar söz verir yapmaz de-dirtmemelidir.

18- **(Kişinin dini arkadaşının dini gibi olur)** hadîs-i şerîfi esas alınmalı, iyi arkadaş edinmesi sağlanmalıdır.

19- (Çocuktan al haberi) sözünü unutmamalı, sırlarımızı çocuğa duyurmamalıdır.

20- Çocuğa karşı ne kadar sabırlı ve anlayışlı olursak o kadar başarılı oluruz.

21- Sözlerine önem verilmeyen veya sürekli eleştirilen çocuk; suskun, içine kapanık, güvensiz, huysuz ve saldırgan olur.

22- Onun yanında başkaları kötülenmemelidir.

23- Hep şiddet kullanılarak çocuğu yönlendirmeye çalışan ana baba; çocuğun korku içinde asabi ve saldırgan olmasına, kendi problemlerini şiddet yoluyla çözmeye çalışmasına sebep olur.

24- Çocuğun yüzüne ve başına kesinlikle vurmamalıdır.

25- Çocuğa söylenecek sözden çok ne zaman ve nasıl söylediğiniz önemlidir.

26- İyi iş ve davranışları ödüllendirilmeli, kötülerinin ise zararı tatlı dille anlatılmalıdır.

27- Tenkit gibi aşırı takdir de uygun değildir. Aşırı sevgi ve takdir, çocuğu şımartabilir.

28- Çocuğu suçlamak, lakap takmak, alay etmek, tehdit etmek uygun değildir. Git gel gibi emir yerine gider misin, gelir misin gibi ifadeler kullanılmalıdır.

29- Çocuk edepli konuşmalı. “Lütfen, teşekkür ederim, özür dilerim, peki efen-

SİHİR: Büyü. Tabiat kanunları dışında ilme, fenne uymayan gizli sebepler kullanarak, göz boyayarak, garip şeyleri yapmayı sağlayan iş, gözbağcılık.
SİRKAT: Hırsızlık, çalma. Başkasının birşeyini gizlice almak.

dim” gibi kelimeler kullanmasını öğretmelidir.

30- Hatâlı olunca hatâmızı kabul edip özür dilememiz, onun da hatâsı olursa özür dilemeyi öğrenmesine yol açar.

Çocuklara Dini Sevdirmek

Çocuklara bunu yap, şunu yapma demek yerine, örnek olmak gerekir. Lisân-ı hâl, lisân-ı kalden entaktr. Yâni insanın hâl ve hareketi, sözünden daha etkili olur. Kendimiz, hâl ve hareketlerimizle güzel örnek olursak, yarı yarıya bu işi başarmış sayılırız. Daha sonra, Peygamber efendimizin, Eshâb-ı kirâmın, din büyüklerinin, Evliyânın sevgisini aşılmalıdır. Bu sevgi verilirse, onların ismini söyleyerek Allahü teâlâyı anlatmak, dinimizin emir ve yasaklarına alıştırmak kolay olur. İnsan, sevdiğine benzemek ister; insan, sevdiğinin sözlerine uyar. Büyükler, talebelerine, önce namazdan, oruçtan, haramlardan bahsetmezlerdi. Meselâ, İmâm-ı Rabbânî hazretlerini, kendi hocalarını anlatırlar, bu büyükleri sevdirebilirlerdi. Ondan sonra, bunlar; karada, denizde, havada yâni her yerde namazı, dinimin emir ve yasaklarını düşünlürlerdi. Büyüklerin sevgisi, her derde ilaç gibidir. Onların sevgisi ve bereketi ile dinimize uymak çok kolay olur.

Allah Sevmez Demek

Çocukları terbiye ederken, “Hırsızlık edeni Allah taş eder, yalan söyleyeni Cehennemde yakar” gibi sözler söylemek uygun değildir.

Çocukları terbiye ederken, hırsızlık edeni taş eder denirse, o da hırsızları görünce bunlar niye taş olmadı diye düşünerek ana-babasına itimadı kalmayabilir. Hem Allahü teâlâ, gerçekte de kötülük edenleri taş etmiyor. Hep şunu yapmazsan Allah seni sevmez diye devamlı söylenirse, bu sefer de, sevmezse sevmesin diyebilir. İyilik edenlerin Cennete, kötülük edenlerin Cehenneme gideceğini uygun bir dil ile anlatmak gerekir. Her yanlış hareketine Allah seni şöyle yapar demek uygun olmaz. İyilik edince ödüllendirmeli, kötülüklerin ise, bazısını görmemeli. Kötülüğü de uygun şekilde cezalandırmalı.

Çocuk Terbiyesinde Dayak Olur mu?

Terbiyede dayak atılmaz. Dayağın zararları çoktur:

- 1- Çocuğu dövme ahlâkının bozulmasına, hırçınlaşmasına sebep olur.
- 2- Dayakla büyüyen çocuk esnek düşünemez.
- 3- Dövlmek, çocukta ana babaya karşı kızgınlığa yol açar. Çocuk kendi yaptığıın kötü bir şey olduğunu düşünmez, kendini suçlu görmez, kendini döveni suçlar.

SİLSİLE-İ ALİYYE: Resûlullah aleyhisselâmdan ilim ve feyz alarak gelen büyük âlimler silsilesi. Yüce zincir. Silsiletü'z-zeheb, altın zincir.

SİRET: Ahlâk ve kalb güzelliği. Gidişât, hâl, hareket, tavır, huy, yaşayış.

4- Dövülen çocuk, kızdırılınca, o da şiddete başvurur, bir başkasını döver. Böylece dayak, saldırganlığa sebep olur.

5- Sözden anlayacak yaştaki çocuğa dayak atılmaz. Sözden anlamayana hafifçe vurmak yeter. Başa, yüze vurmak, sopayla dövmek hem günâh, hem zararlıdır. Bunları işkenceci yapar.

Çoluk çocuğu terbiye etmek için dayak atmak doğru değildir. Ancak yanlış, zararlı bir iş yapınca, cezalanabileceği hissini vermek gerekir.

Peygamber efendimiz, ev halkının dövülmemesini emrettiği hâlde, terbiye edilmeleri için gerekirse cezalanabilecekleri, dövülebilecekleri hissini taşımaları gerektiğini bildirmiştir. Bu husustaki bir hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Ev halkınızı terbiye için bastonunuzu onların göreceği yere asın!) [Taberânî]

Demek ki çoluk çocuk, (Cezayı hak edersek dövülebiliriz) hissini taşımalı. (Ne yaparsak yapalım, bize kimse karışamaz) duygusuna kapılmamalı. Öyle bir duyguya kapılırsa her çeşit suçu rahatça işleyebilir.

Baba, gerektiğinde yaramazlık veya zararlı iş yapan çocuğuna kızıp bağırabilir. Lüzumlu bilgileri öğretmek ve terbiye etmek için dövebilir. Öğretmen, talebesini, babasından izinsiz dövemez. Yedi yaşındaki çocuğa, namaz kılması emredilir, on yaşında kılmazsa, yumrukla değil, elle vurabilir. Öğretmen, ilim öğretmek, çalıştırmak için, talebesine yüzü hariç, elle üç kere vurabilir. Daha fazla vuramaz. Hiçbir canlının yüzüne vurmak da câiz değildir. **[Se'âdet-i Ebediyye]**

Evladın Günâhları - Sevâpları

Baliğ olmamış çocuk, daha mükellef [yükümlü] değildir. Günâh yazılmaz. Küfür söz söylemekle kâfir olmaz. Anne babası günâh, küfür olan şeyleri yaptırmamalıdır. Onlara günâh olur.

Baliğ olmuş evladın işlediği sevâblar, müslüman ana-babaya da yazılır. Günâh işlemeyi öğreten ana-babaya evladının günâhı da yazılır. İbâdet öğretirse, onun sevâbı da ana-babasına yazılır. Hadîs-i şerîfte, **(Bir müslümanın evladı, ibâdet edince, kazandığı sevâb kadar, babasına da verilir. Bir kimse, çocuğuna günâh öğretirse, bu çocuk ne kadar günâh işlerse, o günâhı öğreten babasına da o kadar günâh yazılır)** buyuruldu. [Se'âdet-i Ebediyye]

(Halkı saptıranlar, sapıklıkta önder olanlar, kendi günâhlarını yükledikleri gibi o kimselerin günâhlarını da yüklenirler.) [Nahl: 25, Beydâvî]

Günâh öğretmeyen Hazret-i Âdem'e, kardeşini öldüren Kabil'in günâhı yazılmaz. Peygamberler günâh işlemez. Birinin günâhı, başkasına yazılmaz. Hadîs-i şerîfte, **(Hiç kimse diğerinin günâhını çekmez)** buyuruldu. [Hâkim]

SUHUF: Allahü teâlâ tarafından Peygamberlere dört büyük ilâhî kitab dışında gönderilen kitapçıklar, formalar, risâleler. İnsanların dünyada iken yaptıkları her şeyin yazıldığı ve kıyâmet günü herkesin eline verilecek amel defterleri.

Kur'ân-ı kerîmde, aynı mânâdaki âyet-i kerîmelerden birinin meâlî şöyle:

(Hiçbir günâhkâr, diğerinin günâhını çekmez.) [En'âm: 164]

Bir kimse, bir iyiliği yapmaya gücü yetmiyorsa, o iyiliğin yapılmasına sebep olursa, o iyiliği yapmış gibi sevâb kazanır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Hayra delalet eden [yol gösteren, sebep olan] o hayrı yapan gibi sevâba kavuşur.) [Beyheki]

Mü'minlerin ihlasla yaptıkları iyi işlerin sevâbları kıyâmete kadar onların amel defterlerine yazılır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(İnsan ölünce amel defteri kapanır. Ancak şu üçü bundan müstesnadır: Sadaka-i carîye, faydalı ilim ve kendisine duâ eden sâlih evlat bırakan.) [Buhârî]

(Öldükten sonra sevâbı kesilmeyen iyi işlerden biri de, sâlih evlat yetiştirmektir. Ana-babası öldükten sonra böyle evladın ettiği duâlar, ana-babasına ulaşır.) [Müslîm]

Devamlı Sevâb Kazandıran Yedi Şey

Şu yedi şeyi yapan, öldükten sonra da devamlı sevâb kazanır:

1- [Dine uygun] ilmi bir eser yazan,

2- Bir çeşme yapan,

3- Bir su kuyusu açan,

4- Bir hurma ağacı diken,

5- Bir mescid bina eden,

6- Bir Mushaf yazan,

7- Öldükten sonra kendisine duâ edecek sâlih bir evlat yetiştiren. **[Beyheki, Ebû**

Davud]

İki hadîs-i şerîf şöyledir:

(Kur'ân-ı kerîm okuyanın ana babası kâfir olsa da, azapları hafifler.) [Tenbîh-ul-gâfilîn]

(Besmele yazılı bir kâğıdı, çiğnenmesin diye hürmetle yerden kaldıran, sıdıklardan yazılır. Ana babası kâfir de olsa, azapları hafifler.) [İmâm-ı Süyûtî]

Sağlığında Çocuklara Mal Bağışlamak

Ana-babanın, çocuklarına sağlığında mal bağışlarken, eğer çocuklar sâlih ise aralarında ayırım yapması câiz olmaz. Fâsiklara sâlih olanlardan az vermek câizdir. Kâfir ise hiç verilmez.

Bir kimse, malının hepsini çocuğunun birine verse câiz olur. Bu mal, o çocuğun mülkü olur. Diğer çocukları hak iddia edemez. Fakat babası, sâlih çocukları arasında

SÛR: Kıyâmet koparken, İsrâfil aleyhisselâmın üfleyeceği, nasıl olduğu bilinmeyen boru.
SÛRE: Kur'ân-ı kerîmin birkaç âyet veya birçok âyetten meydana gelen Fâtiha, En'âm, Yâsîn, Mülk, İhlâs gibi ayrı ayrı isimleri olan 114 bölümünden her biri.

ayırım yapmışsa günâha girer. **[Hindiyye]**

Sâlih veya ilim tahsilinde olan çocuklarına daha çok mal vermek câizdir. Salâhları eşit ise, eşit vermelidir. Çocukları fâsık olan kimsenin, miras bırakmayıp, sâlihlere, hayrata vermesi efdaldır. Böylece, günâha yardım etmemiş olur. **[Fetâvâyı Bezzâziyye]**

Fâsık çocuğa nafakadan fazla yardım yapmamalıdır.

Kız Çocuğunun Dinimizdeki Yeri

Kız çocuğu bir nimettir. Kız çocuğu olunca üzölmek, hele hele anneyi suçlamak çok yanlışır.

Kur'ân-ı kerîmde meâlen, **(Allah dilediğine kız, dilediğine erkek çocuk bahşeder. Kimine hem erkek, hem kız çocuğu verir, dilediğini de kısır bırakır. Her şeyi hakkı ile bilen ve her şeye gücü yeten ancak Allah'tır)** buyuruldu. [Şûrâ: 49, 50]

Peygamber efendimiz, **(Kız çocuklarını hor görmeyin)** buyurdu. Hor görmek dini bilmemekten ileri gelir.

Hayırlı evlat istemelidir. Hayırlı olmadıktan sonra, kız veya erkek olmuş ne fark eder?

Dinimizde, kadının ve kız çocuklarının fazileti büyüktür. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Kızlarınızı altın ve gümüş ile süsleyin! Elbiseleri güzel olsun! İtibar kazanmaları için en güzel hediyelerle ihsânda bulunun!) [Hâkim]

(Bir kimse, kız çocuğunu güzelce terbiye edip, Allahü teâlânın verdiği nimetlerle bolluk içinde yedirir giydirirse, o kız çocuğu onun için bir bereket olur, Cehennemden kurtulup kolayca Cennete girmesine vesile olur.) [Taberânî]

(İki kız evladına güzel muamele eden, mutlaka Cennete girer.) [İbni Mâce]

(İki kızı veya iki kız kardeşi olup da, maişetlerini güzelce sağlayanla Cennete beraber oluruz.) [Tirmizî]

(Çarşıdan aldığı şeyleri, erkek çocuklardan önce kız çocuklarına verene Allahü teâlâ rahmetle nazar eder. Allahü teâlâ, rahmetle nazar ettiğine de azap etmez.) [Harâiti]

(Çarşıdan turfanda meyve alıp evine getiren, sadaka sevâbı alır. Getirdiği meyveyi, erkek çocuklarından önce kız çocuklarına versin! Kadınları, kızları sevindiren, Allah korkusundan ağlayanlar gibi sevâb kazanır. Allah korkusundan ağlayanın bedeni de Cehenneme haram olur.) [İbni Adiy]

(Üç kızına, ihtiyaçtan kurtulana kadar iyi bakan, yedirip giydiren, elbette

SÜBHÂNALLAH: Kelime-i tenzih. “Allahü teâlâyı noksan ve kusur olan şeylerden tenzih ederim, uzak tutarım” mânâsına bir zikir ve mübârek, kıymetli bir söz.
Cenab-ı Hakk’ın zât ve sıfatlarının tecellisi karşısında hayrete düşüldüğü zaman söylenen söz.

Cenneti kazanır.) [Ebû Davud]

(Üç kız veya kız kardeşinin geçim veya başka sıkıntılarına katlanana, Allahü teâlâ Cennete koyar.) Eshâb-ı kirâmdan biri, **(İki tane olursa da aynı mıdır?)** diye sorulduğunda, Peygamber efendimiz, **(Evet, iki tane olursa da aynıdır)** buyurdu. Başka biri, **(Ya bir tane olursa?)** diye soruldu. Cevabında buyurdu ki: **(Bir tane de olsa gene aynıdır.)** [Hâkim, Harâiti]

Görüldüğü gibi, kız ve kadınlara değer vermeyenler, müslümanlığı bilmeyen kimselerdir. Müslüman, dinini iyi öğrenip kadına layık olduğu değeri vermelidir!

Başlık parası denilen kötü âdetin birçok yöreden kalktığını işitiyoruz. Hâlen bazı bölgelerde devam eden bu âdetin kaldırılmasına çalışmak gerekir.

Kız Evlat Kıymetlidir

Dinimizde kadın, muhtaç bırakılmamıştır. Onun bütün ihtiyaçlarını, kocası, babası, erkek kardeş ve amca gibi yakınları, ona vermeye mecbur tutulmuştur. Bakacak hiçbir akrabası yoksa onun ihtiyaçlarını Beyt-ül-mal karşılar. Kadın, çalışıp kazanmak zorunda değildir.

Erkeklerin bu güç vazifelerinden dolayı, mirasın hepsini almaları gerektiği hâlde, dinimiz kadınlara yine ikide bir pay verdi. İki akika kesmek yerine bir akika kesilmesi kızların faziletini gösterir. Yâni kız için kesilen bir akika, erkek için kesilen iki akika sevâbı kadardır. Dinimiz, kadınlara çok değer verir. Birkaç hadîs-i şerîf meâli şöyledir:

(Kimin kız çocukları olur, onların sıkıntılarına katlanır, iyi yetiştirir ve dengiyle evlendirirse, bu kız çocukları onun için Cehenneme perde olur.) [Tirmizî]

(İlk çocuğunun kız olması, kadının bereketindedir.) [İbni Asâkir]

(Üç kız çocuğunu terbiye edip evlendiren ve onlara iyilikte bulunan, Cennete gider.) [Buhârî]

Kadınlara, kızlara değer vermeyenler, Müslümanlığı bilmeyen cahillerdir. Dinini bilen bir Müslüman, kız çocuklarına ve kadına layık olduğu değeri verir. Üç hadîs-i şerîf meâli de şöyledir:

(Kadınlara ancak, asalet ve şeref sahibi kimse değer verir. Onları ancak kötü ve aşağı kimseler hor görürler.) [İbni Asâkir]

(Allahü teâlâdan hayırlı evlat istedim. Bana kız çocukları ihsân etti.) [Şir’a]

(Kız çocuklarını hor görmeyin; çünkü ben kızlar babasıyım.) [Mefâtih-ul-cinân]

Peygamber efendimiz, kız babası olmakla iftihar ediyor. Bu vesikalar karşısında hiç kimse, İslâmiyet kadınlara, kızlara değer vermiyor diyemez.

SÜBHÂN: "Her türlü eksik ve noksanlıktan uzak, tesbihe lâîyk" tek zât olan Cenâb-ı Allah.
SÜBHÂNEKE: Her namazın ilk rek'atinde, ayrıca ikinci ve yatsı namazlarının sünnetlerinin üçüncü rek'atinde, Besmele çekmeden önce okunan duâ.

Önceki milletler, 300, 500 hattâ 1.000 sene yaşayıp, ibâdet ederlerdi. Peygamber efendimiz, **(Yâ Rabbi benim ümmetimin ömrü kısadır. Diğer ümmetler çok yaşadı, çok sevâb kazandı. Ümmetimin hâli nice olur?)** diye sual ettiği zaman, **Allahü teâlâ, (Ben ümmetine bin aydan daha hayırlı olan Kadir gecesini verdim)** buyurdu.

Bin ay, 83 sene eder. 50 sene ibâdet eden bir Müslüman, 4.000 seneden fazla ibâdet etmiş gibi sevâb kazanıyor. Bu ümmetin az yaşaması, az ibâdet etmesi, bir dezavantaj gibi görülemez. Bu ümmetin az ibâdeti, diğer ümmetlerin çok ibâdetinden üstün olduğu gibi, kız çocuk için kesilen bir akika, erkek çocuk için kesilen iki akikaya denk gelmektedir. Dinimiz kız evlatlar için bu kolaylığı bildirmiştir. Bu da, kız çocuklarının değerini göstermektedir.

Ana Babanın Dine Aykırı Emirleri

Ana-babanın dine uygun emirleri yapılır. (İçki iç, namaz kılma, açık gez) derlirse, bu emirlerine uyulmaz. Böyle emirlere uymayan kimse, asi evlat değildir. Çocuklarını dine uygun yetiştirmeyen ana-babanın evladı üzerinde hakkı olmaz. Ana-babayı üzmeden hâletmeye çalışmalıdır. Kızının dine uymasından ana-baba rahatsız olursa, bunun kızı bir zararı olmaz. Kim ne derse desin, tesettüre riayet edip namazlarını kılmaya çalışmalıdır. Müsait vakitlerde de bu hususlarla ilgili yazıları ana-babaya okumalıdır.

Dine aykırı işte hiç kimsenin sözüne uyulmaz. Ana, baba, koca ve âmir de emretse, onun sözü yerine getirilmez. Bir hadîs-i şerîf meâlî şöyledir:

(Hâluka isyan olan işte, mahlûka itâat olmaz.) [Hâkim]

Yâni Allah'a karşı gelinen, günâh olan bir işte, mahlûka yâni insanların sözüne uyulmaz. Yaptırılan iş, Allah'ın rızasına uygun değilse, ana baba da, koca da söylese önemi yok, kalbi kırılmış olmaz. Bedduâları da geçerli olmaz. Ana babanın ve kocanın hatırı için günâh işlenmez. Onlara ana hakkını, baba hakkını, koca hakkını veren de Allahü teâlâdır. Seni de onlara emanet etmiştir. Senin hakkın ne oluyor? Senin hakkını niye hiç gündeme getirmiyorlar?

Hepimiz en önce Allahü teâlânın hakkına yâni dinimizin emir ve yasaklarına riayet etmeliyiz.

Sakat Doğan Çocuklar

Hakiki müslüman, Allahü teâlânın rızasından başka muradı olmayan kimsedir. Allahü teâlâ emrettiği için rızık kazanmaya çalışılır. Çalışırken ibâdetlerini terk etmez ve haram işlemez. Kazanırken de, kazandığını sarf ederken de dinimize uyar.

SÜBHA NAMAZI: Abdest aldıktan sonra Allah rızâsı için kılınan iki rek'at namaz.

SÜCÛD: Secde, secde etme. Namazın içindeki farzlardan, secdeye varma.

Namazda sıra ile alnı, burnu, elleri, dizleri ve ayak parmaklarını kibleye karşı yere koyarak alınan vaziyet.

Böyle kimseye zenginlik de, fakirlik de faydalı olur. Fakat böyle olmayan kimse, Allahü teâlânın kazâ ve kaderine razı olmaz. Fakir olunca az diye itiraz eder. Zengin olursa, doymaz, daha ister. Kazandığını haramlara sarf eder. Zenginliği de fakirliği de, dünyada ve âhirette felâketine sebep olur.

Körlük, topallık ve diğer sakatlıkların faydalı veya zararlı olması insandan insana değişir. Kimi, Allahü teâlânın takdirine razı olduğu için sonsuz olarak Cennet nimetlerine kavuşur, kimi de razı olmadığı için sonsuz olarak Cehennemde cezaya müstahak olabilir. Bir kimse kendisi için sakatlığın faydalı veya zararlı olduğunu bilemez.

Çocuğun sakat olarak doğmasında kendi günâhı yoktur. Eğer bunda ana-babasının kusuru varsa, günâhı onlara aittir. Kör bir kimse, eğer kör olmasaydı kötü işler peşinde gezip dünya ve âhiretini mahvedebilirdi. Kimi de kör olduğu için isyan edip Yaraticının takdirine razı olmaz, ebedi felâketine sebep olur.

Doğuştan veya sonradan kör olan bir müslüman, Cennete gider. İki hadîs-i şerîf meâli:

(Allahü teâlâ, iki gözü olmayan müslümanı Cehenneme koymaz.) [Taberânî]

(Âmâ, sabrederse, Allahü teâlâ mükafat olarak ona Cenneti verir.) [Buhârî]

Yalnız gözü olmayan değil, diğer sakatlıkları olan da sabrederse, ölürlen, kabirde ve mahşer yerinde sıkıntı çekmeden Cennete girer. Cennette ise sakatlık yoktur. İmânsız olan, sağlam da sakat da olsa, yeri sonsuz olarak Cehennemdir.

Adaletle ihsânı karıştırmamalıdır! Herkese, fazlası ile adalet yapılmıştır. Akıl-baliğ olmadan ölen kâfir çocukları Cehenneme girmez. İslâmiyet'i duymadan ölen kâfirler de girmez. Bunlar, İslâmiyet'i, Cenneti, Cehennemi işittikten sonra, öğrenmez, inat edip inanmazsa, o zaman azap görürler.

Çevrenin Etkisi

Akıl-baliğ olanlar, ana-babanın, çevrenin etkisi altında kalmaz. Eğer kalsaydı, yıllardır İslâm ülkelerinde, İslâm terbiyesi ile yetişen müslüman çocukları, İslâm düşmanlarının yalan ve iftiralara aldanmaz, dinsiz olmazdı. Bunlar, akıl-baliğ olunca dinden çıkıyor. Ana-babasına, gerici diyerek alay ediyorlar.

Bu acı misaller, ana-babanın verdiği terbiyenin devamlı olmadığını açıkça göstermektedir. Bunun içindir ki, bugün dinden çıkmak, bütün dünyayı saran feci bir akım hâlinindedir. Genç, ihtiyar, bu felâkete kapılmayan pek az kimse kalmıştır.

Diğer taraftan, birçok kâfirler, ilim, fen adamları müslüman oluyor. Pek az olsa da, dinini değiştirmeyenlerin bulunması, ana-baba terbiyesinin etkisinin, bazen de devamlı olduğunu gösteriyor. Bir çocuğun müslüman evladı olması, İslâm terbiyesi ile yetişmesi, Allahü teâlânın bir ihsânıdır. Kâfir çocuklarına bu ihsânı yapmıyor.

SÜNNET: Yol, kanun, âdet. İslâm dini.

Resûlullah aleyhisselâmın sözleri, işleri ve görüp de mâni olmadığı şeyler.
Dinde kaynak olan dört aslî delilden ikincisi.

Fakat, kimseye ihsân yapmaya mecbur değildir. İhsân yapmamak zulüm olmaz. Meselâ, bakkaldan bir kilo pirinç alsak, tam bir kilo tartması adalettir. Noksan tartarsa zulüm olur. Biraz fazla verirse ihsân olur. Bu ihsânı istemek, kimsenin hakkı değildir.

Çocuklara İsim Koymak

Çocuklara koyduğumuz veya koyacağımız isimlerin anlamlarının, dinimize, örf ve âdetimize uygun olup olmadığını öğrenmek, uygun değilse, değiştirmek gerekir. Haklı sebeplerle adını veya soyadını değiştirmek isteyenler de çıkabilir. Bunun için isimlerin anlamlarını bilmek faydalı olur.

Çocuklarına, Abdullah, Abdurrahman, Muhammed, Ahmed ... gibi, isimleri koyanları Allahü teâlâ sever.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Çocuğa güzel isim vermek, dinini öğretmek ve vakti gelince evlendirmek, evlâdın babası üzerindeki haklarındanır.) [Ebû Nuaym]

(Kıyâmette, babanızın ismi ile beraber [Meselâ: Ali oğlu Emin, veya Ali kızı Emine diye] çağrılacaksınız. O hâlde isminiz güzel olsun!) [Ebû Davud]

Güzel isimler çoktur. Meselâ, Peygamber isimleri. Resûlullah efendimizin 500'den fazla olan mübârek isimlerinden, 30'u Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnasındandır. Bunlardan isim olarak koyması câiz olan Ali, Mahmud, Ahmed, Muhammed, Abdurrahman, Abdurreşid isimleri, Eshâb-ı kirâmın, âlimlerin ve evliyânın isimleri konabilir.

Bir ismin güzel olması için mutlaka Kur'ân-ı kerîmde bulunması gerekmez. Yüz binden fazla Eshâb-ı kirâmdan Hazret-i Zeyd hariç, hiçbirinin ismi Kur'ân-ı kerîmde yoktur. Değişik isim olsun diye, yahut en güzel isim olsun diye Kur'ân-ı kerîmde geçen her kelimeyi, sırf Kur'ân-ı kerîmde geçtiği için çocuğa isim olarak koymak, çok yanlış olur. Çünkü Kur'ân-ı kerîmde güzel isimlerin yanında kâfirlerin isimleri de vardır. En başta şeytan var, İblis var, Hannas vardır. Kâfirlerden Karun, Haman vardır. Peygamber efendimizin düşmanı Ebû Leheb'in ismi vardır. Bunları koymak doğru değildir.

Kur'ân-ı kerîmde geçiyor diye yıldırım, şimşek, gelmek, gitmek gibi kelimele-
rin arabisini isim olarak koyanlar oluyor. Bu kelimelerden en meşhurlarından biri Esra'dır. Esra, gece yürümek mânâsına gelir. Ünzile, indirildi, indirilmiş demektir. Aleynâ, üzerimize demektir. Böyle isimleri koymak câiz ise de, enbiyânın, ulemânın, evliyânın ismini tercih etmek elbette iyi olur.

Sünnet-i Gayri Müekked: Kuvvetli olmayan sünnet, gayri müekked sünnet, sünnet-i zevâid, sünnet-i zâide. Müekked olmayan sünnet, müstehâb, mendûb. Resûlullah aleyhisselâmin ibâdet maksadı ile arasına yapıp, arasına terk ettikleri işler ve ibâdetler.

RESÛLULLAH EFENDİMİZİN İSİMLERİ

Peygamber efendimizin 500'den fazla ismi Mevâhib-i ledünniyye'de vardır. Bunlardan bir kısmının mânâsı kısaca şöyledir:

Abdullah: Allah'ın kulu.

Âbid: Kulluk eden, ibâdet eden.

Âdil: Adâletli, doğru, doğruluktan, haktan ayrılmayan.

Ahmed: En çok övülmüş, sevilmiş.

Ahsen: En güzel.

Alî: Çok yüce.

Âlim: Bilgin, bilen.

Allâme: Çok bilgili.

Âmil: İşleyici; iş ve hareket adamı.

Aziz: Çok yüce, çok şerefli.

Beşîr: Müjdeleyici.

Burhan: Sağlam delil.

Cebbâr: Kahredici, galip.

Cevâd: Cömert.

Ecved: En iyi, en cömert.

Ekrem: En şerefli.

Emin: Doğru ve güvenilir.

Fadlullah: Allah'ın ihsânı, fazlı.

Fâruk: Hakkı ve bâtılı ayıran.

Fettâh: Yoldaki engelleri kaldıran.

Gâlip: Hâkim ve üstün.

Gani: Zengin.

Habib: Sevgili, çok sevilen.

Hâdî: Doğru yola götüren.

Hâfız: Muhafaza edici.

Halîl: Dost.

Halîm: Yumuşak huylu.

Hâlis: Saf, temiz.

Hâmid: Hamd edici, övücü.

Hammâd: Çok hamd eden.

Hanîf: Hakikate sınıksız sarılan.

Kamer: Ay.

Kayyim: Görüp gözetken.

Sünnet-i Müekked: Kuvvetli sünnet, müekked sünnet, sünnet-i hüdü. Resûlullah aleyhisselâmın devamlı yaptıkları, pek az, nadiren terk ettikleri, terk edenlere bir şey demedikleri ameller. Sünnet denilince müekked sünnet anlaşılır.

- Kerîm:** Çok cömert, çok şerefli.
Mâcid: Yüce ve şerefli.
Mahmûd: Övülen.
Mansûr: Zafere kavuşmuş.
Masûm: Suçsuz, günâhsız.
Medenî: Şehirli, bilgili ve görgülü.
Mehdî: Hidâyet eden, doğru yola ileten.
Mekkî: Mekkeli.
Merhûm: Rahmetle bezenmiş.
Mes'ud: Mutlu.
Metîn: Sağlam, özü ve sözü doğru, itimat edilir.
Muallim: Öğretici.
Muhammed: Yerde ve gökte çok övülen.
Muktefâ: Peşinden gidilen.
Muslih: Islah edici ve düzene koyucu.
Mustafa: Çok arınmış.
Mutî: Hakka itâat eden.
Mu'tî: Veren, ihsân eden.
Muzaffer: Zafer kazanan, üstün.
Mübârek: Uğurlu, hayırlı, bereketli, feyzli.
Müctebâ: Seçilmiş.
Mükerrem: Şerefli, yüce, aziz, hürmet ve tâzime erişmiş.
Müktefî: İktifâ eden.
Münîr: Nûrlandıran, aydınlatan.
Mürsel: Elçilikle gönderilmiş.
Mürtezâ: Beğenilmiş, seçilmiş.
Müstekîm: Doğru yolda olan.
Müşâvir: Kendisine danışılan.
Nakî: Çok temiz.
Nakîb: Halkın iyisi, kavmin en seçkini.
Nâsih: Öğüt veren.
Nâtık: Konuşan, nutuk veren.
Nebî: Peygamber.
Neciyyullah: Allah'ın sırdaşı.
Necm: Yıldız.
Nesîb: Asîl, temiz soydan gelen.

Sünnet-i Zevâid: Peygamber efendimizin, ibâdet olarak değil de,
âdet olarak devâmlı yaptığı işler. Âdâb, edeb.

Sünnet-i Seniyye: Övülen, medh edilen sünnet; İslâm dîni. Resûlullah'ın yolu. İslâmiyet.

Nezîr: Uyarıcı, korkutucu.
Nimet: İyilik, dirlik ve mutluluk.
Nûr: Işık, aydınlık.
Râfi: Yükselten.
Râgıb: Rağbet eden, isteyen.
Rahîm: Mü'minleri çok seven, acıyan.
Râzî: Kabul eden, hoşnut olan.
Resûl: Elçi.
Reşîd: Akıllı, olgun, iyi yola götürücü.
Saîd: Mutlu.
Sâbir: Sabreden, güçlülere dayanan.
Sadullah: Allah'ın mübârek kulu.
Sâdık: Doğru olan, gerçekçi.
Saffet: Arınmış, seçkin.
Sâhib: Mâlik, arkadaş; sohbet edici.
Sâlih: İyi ve güzel huylu.
Selâm: Noksan ve ayıptan emin.
Seyfullah: Allah'ın kılıcı.
Seyyid: Efendi.
Şâfi: Şefâat edici.
Şâkir: Şükredici.
Şems: Güneş.
Tâhâ: Kur'ân-ı kerîmdeki rümuz ismi.
Tâhir: Çok temiz.
Takî: Haramlardan kaçınan.
Tayyib: Helâl, temiz, güzel, hoş.
Vâfi: Sözünde duran, sözünün eri.
Vâiz: Nasihat eden.
Vâsıl: Kulu Rabbine ulaştırın.
Velif: Veli, sahip, dost.
Yâsîn: Gerçek insan, insan-ı kâmil.
Zâhid: Masivadan yüz çeviren.
Zâkir: Allah'ı çok anan.

*Âlemlerin Rabbinin mahbûbu Muhammeddir.
Cismi pâk, ismi Ahmed, âlemlere rahmetdir.*

SÜNNÎ: Peygamber efendimizin ve Eshâbının inandığı gibi inanan ve Ehl-i sünnet âlimlerine tâbi olan müslüman. Ehl-i sünnet vel-cemâat itikâdında olan kimse.

SÛT KARDEŞ: Aynı kadından süt emmiş çocuk.

İsim Sahiplerine Şefâat

Her Peygamber, kendi isminden olanlara, her âlim ve evliyâ da, kendi isminden olanlara şefâat edecektir. Güzel ismin bu yönden de önemi vardır. Hadîs-i şerîflerde buyruldu ki:

(Allah indinde en güzel olan isimler, Abdullah, Abdurrahmandır.) [Müslîm]

(Üç oğlu olup da, birine adımı vermeyen, cahillik etmiş olur.) [Taberânî]

(Allahü teâlâ buyurur ki: İsmi, Ahmed, Muhammed, Mahmud gibi Habibimin isminden olan mü'mine azap etmekten hayâ ederim.) [Riyâd-un-nâsîhîn]

(Bir evde bir, iki veya üç Muhammed olmasının zararı olmaz.) [İbni Sâd]

(Oğlunun adını Muhammed koyan, çocuğu ile Cennetlik olur.) [Ahmed Rufâî]

(Muhammed isimli çocuğa her yerde ikram edin, onu aşağılamayın.) [Hatîb]

(Muhammed isimli kimseyi hakir görmeyin, onu mahrum etmeyin! Onun bulunduğu bir evde, bir yerde bereket vardır.) [Deylemî]

İbni Abbas hazretleri, (Kıyâmette, “adı Muhammed olan mü'minler gelsin” denilir, hepsi Cennete götürülür) buyurmaktadır.

Ecdadımız, saygıda kusur olmasın diye Muhammed ismini “Mehmed” şeklinde kullanmıştır.

Peygamber efendimizin mübârek isimlerinden birini de koymak çok iyi olur. Eshâb-ı kirâmın isimleri de çok kıymetlidir. Ecdadımızın koyduğu isimler de önemlidir.

Hazret-i Talha, on çocuğunun her birine bir peygamber ismi koymuştu. Hazret-i Zübeyr'in de on çocuğu vardı. O da hepsine şehid ismi vermişti. Hazret-i Talha, Hazret-i Zübeyr'e, “Neden çocuklarına peygamber ismi değil de, şehid ismi verdin?” dedi. O da, “Çocuklarım peygamber olamayacağına göre, şehid olmalarını arzu ettiğim için” dedi.

İsmi kötü olan değiştirmelidir! Hadîs-i şerîfte, **(Kötü ismi olan bunu güzel isme çevirsin)** buyruldu. [Berîka]

*Hulk-i azîm sâhibi Levlâke... muhâtabı,
Menba-ı ilm, edeb, feyz, nûr ve muhabbetdir.*

*Odur gerçək vâsıta, Hak'la kul arasına,
Sözü şifâ rûhlara, adı gönül pasına.*

*Odur hakîkî tabîb, me'yûs kalb hastasına,
Değil kendi, ümmeti, meleklerden yüksekdir.*

ŞA'BÂN: Arabî ayların sekizincisi, mübarek üç aylardan ikincisi.
ŞAFAK: Fecr, tan vakti; sabah olmadan önceki alacalık, şafağın sökmesi.
İş'a, yatsı vakti; akşamdan sonraki alaca karanlık, şafağın kararması.

Kötü İsimler

Memiş, Sanem, Efrayim, Ökkeş gibi isimler câiz değildir. Kezban, Farisi Kedbanu'dan gelmiştir. Ev kadını veya vekilharç kadın demektir. Vekilharç ise, bir sarayın, alışveriş işlerini yapan kimse demektir. Her ne kadar Arabide yalancı mânâsına gelirse de, Farsçadan geldiği için değiştirilmesi gerekmez.

Allahü teâlânın Alî, Reşid, Kebîr, Bedî' gibi isimlerini, insanlara yakışan mânâ ile ad koymak câiz ise de, câhillik, bu isimlerin mânâlarını ve söylemesini yanlış yaparak, günâha, hattâ küfre sebep olurlar. Meselâ Abdülkâdir yerine Abdülkoydur diyorlar ki, kasd ile olursa küfürdür. Kasd ile bu isimleri tahkîr eden, meselâ Abdül'azîz yerine Abdüluzeyz diyen kâfir olur. Muhammed yerine Hamo, Hasan yerine Hasso, İbrahim yerine İbo demek de böyledir.

Hazret-i Ömerin bir kızının adı Âsiye yânî isyan edici idi. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem, onu değiştirdi. Cemîle yaptı.

Övücü İsimler Koymak

İbni Âbidin hazretleri buyurdu ki: **(Çocuğa Ali, Aziz gibi isimleri koymak câiz ise de, bu isimleri söylerken hürmet etmek gerekir.)** [Redd-ül-muhtar]

Reşid, Emin gibi övücü isimler koymak câiz ise de koymamak iyi olur. Çünkü böyle isimleri söyleyerek, sahibine hakaret etmek, isme de hakaret olur. [Şir'a]

Kıyâmette günâhları, sevâblarından daha çok olan bir kimse, Cehenneme götürülürken, Allahü teâlâ, Cebrâîl aleyhisselâma buyurur ki:

- Yâ Cebrâîl, buna sor, hayatında hiçbir âlimin sohbetinde bulundu mu?

Hazret-i Cebrâîl, o kimseye sorar. O da, (Ne yazık ki, hiçbir âlimle bir arada bulunmadım) der. Allahü teâlâ tekrar buyurur:

- Yâ Cebrâîl, buna sor ki, hiçbir âlimi ilminden dolayı sevdi mi?

Cebrâîl aleyhisselâm, ona sorar. O da, (Hayır, sevdiğim bir âlim yoktu) der. Hak teâlâ buyurur:

- Yâ Cebrâîl, tesadüfen de olsa, bu bir âlimle yemek yemiş mi?

Cebrâîl aleyhisselâm sorar. O da, (Hayır hiçbir âlimle bir sofrada bulunmadım) der. Hak teâlâ buyurur ki:

- Yâ Cebrâîl, bu kulun ismi, bir âlimin ismine benziyor mu, bunu da sor!

Cebrâîl aleyhisselâm sorar. O da, (İsmim hiçbir âlimin ismine benzemez) der. Hak teâlâ buyurur ki:

- Bunu Cennete götürün. O, âlimi seven birini severdi.) [El-Envâr]

Görüldüğü gibi, ismi bir âlimin ismine benzemek, hattâ âlimi seveni sevmek bile insanın kurtuluşuna sebep olmaktadır. Elbette her şeyden önce mü'min olmak şartı

ŞÂFİ'Î: Ehl-i sünnetin ameldeki dört hak mezhebinden biri olan ve İmâm-ı Şâfî'ye nisbet edilen fıkıh mezhebi. Bu mezhebe mensup olan.
ŞÂHİD: Şâhidlik eden, görüp bilen.

vardır. Mü'min olmadıktan sonra, güzel ismin ve ibâdetin kıymeti olmaz.

Çocuğa, doğunca veya doğumu müteakip yedinci günü adı konur. Doğduktan sonra hemen ölen çocuğa da ad konur. Yıkanır, cenaze namazı kılınır. Ölü doğan çocuklara isim vermek gerekmez. Fakat isim vererek defnetmek iyi olur.

İsmi Koyacak Kimse

Çocuğun ismini ilim ehli, sâlih bir zâta koydurmalıdır! Eshâb-ı kirâm, çocuklarına isimlerini Peygamber efendimize verdirmeyi tercih etmişlerdir.

Çocuğa ad koyarken, çocuğun babası, dedesi veya en yaşlı, ilmi en çok olan, çocuğu kucağına alır, abdestli olarak kıbleye döner ve ayakta sağ kulağına ezân, sol kulağına ikâmet okur. İsmi üç kere tekrar etmek iyi olur. Bu arada çocuğun ağzına bir tatlı sürmek iyi olur.

Peygamber efendimiz, Hazret-i Hasan doğunca, kulağına ezân okumuştur. Ezân okuyacak kimse, çocuğu yastık gibi yumuşak bir şey üstüne koyarak kucağına alır. Çocuğu biri kucağına alıp, ezânı bir başkası da okuyabilir. Bir hadîs-i şerifte de buyuruldu ki:

(Yeni doğan çocuğun sağ kulağına ezân, sol kulağına da ikâmet okunursa, "Ümmü sıbyan" hastalığından korunmuş olur.) [Beyheki]

Çocuğa isim koyduktan sonra, sâlih bir evlat olması ve dine hizmet etmesi için, duâ etmelidir. Peygamber efendimiz, "Yâ Rabbi, bu çocuğu hayırlı ve sâlihlerden eyle ve onu güzel bir şekilde yetişmesini sağla" diye duâ etmiştir.

Ebû Müsel Eşârî hazretleri, (Çocuğumu doğduğu gün Resûlullaha götürdüm, adını İbrahim verdi) dedi. Amr bin Şuayb'ın dedesi ise, (Resûlullah, yeni doğan çocuğa yedinci günü isim verilmesini ve akika kesilmesini emretti) dedi. [Tirmizî]

"Eğer akika kesilmeyecekse, çocuk doğduğu vakit isim konur ve ağzına tatlı buluşturılır." [Buhârî]

Kâfir İsmi Vermek

Almanya'daki bazı gençler, Alman veya başka gayrı müslimlerin isimlerini kullanıyorlar. Meselâ ismi "Hasan" olan birine, gayrı müslimler "Adın ne" diye sorunca "Adım Hans" diyor. "Hans" olarak çağırılmasını istiyor.

Bir müslümanın kâfir ismi ile çağırılmasını istemesi câiz değildir.

*Hak tecellî eyleyin, her isi âsân eder,
Halk eder esbâbını, bir lahzada ihsân eder.*

ŞÂHİK-UL-CEBEL: Dağda, çölde veya baskı ve zulüm rejimleri altında yaşayıp da peygamberleri ve onların getirdikleri dinleri hiç işitmemiş kimseler.
ŞAKÎ: Şakâvet ehli. Cehennemlik. Bedbaht, habîs. Haydut, yol kesen.

ANA BABA HAKKI VE İTÂAT FASLI

Ana-babasını râzı eden kimse için, Cennetde iki kapı açılır. Ana-babası râzı olmayan kimse için de Cehennemde iki kapı açılır. Bir kimsenin ana-babası zâlim dahî olsalar, onlara karşı gelmek, onlarla sert konuşmak câiz değildir.

Hak teâlâ buyurdu ki: **(Yâ Mûsâ! Günâhlar içinde bir günâh vardır ki benim indimde çok ağır ve büyüktür. O da, ana-baba evlâdını çağırdığı zaman, emrine muvâfakat etmemesidir.)** Ana-baba çağırdığı zaman herhangi bir işle uğraşsan, hemen onu terk edip, derhâl ana-babanın emrine koşacaksın! Anan-baban sana kızıp bağırırsa, onlara sen bir şey söyleme! Ananın-babanın duâsını almak istersen, sana emr ettikleri işleri çabuk ve güzel yapmağa çalış! Bu işini beğenmeyip sana gücümelerinden ve bed-duâ etmelerinden kork! Sana darılır iseler, onlara karşı sert söyleme! Hemen ellerini öperek gazablarını teskin eyle! Ananın-babanın kalblerine geleni gözet! Zîrâ senin saâdetin ve felâketin, onların kalblerinden doğan sözdendir. Anan-baban hasta ise, ihtiyâr ise, onlara yardım et! Saâdetini onlardan alacağın hayır duâda bil! Eğer onları incitip, bed-duâlarını alırsan, dünyâ ve âhiretin harâb olur. Atılan ok tekrar geri yaya gelmez. Onlar hayâtda iken, kıymetini bil!

Allahü teâlânın rızâsı, dînine bağlı olan ana-babanın rızâsında, Allahü teâlânın gazabı, dînine bağlı olan ana-babanın gazabındadır. Habîb-i kibriyâ “sallallahü aleyhi ve sellem” bir hadîs-i şerîflerinde buyurdu ki: **(Cennet ana-babanın ayağı altındadır.)** Yâni, sana dînini, îmânını öğreten ananın-babanın rızâsındadır. Hak teâlâ hazretleri Mûsâ aleyhisselâma dedi ki: **(Yâ Mûsâ! Ana-babasını râzı eden, beni râzı etmiş olur. Ana-babasını râzı edip bana âsi olan kimseyi dahî iyilerden sayarım. Ana-babasına âsi olan, bana mutî olsa bile, onu fenâlar tarafına ilhâk ederim.)**

Îmânı olanlardan Cehennemden en sonra çıkacak olanlar, Allahü teâlânın yolunda olan anasının, babasının islâmiyete uygun olan emirlerine âsî olanlardır.

Peygamberimiz “aleyhisselâm” buyurdu ki: **(Ana-babaya iyilik etmek, nâfile namaz, oruç ve hac [ve ömreye gitmek] fazîletlerinden daha fazîletlidir. Ana-babasına hizmet edenlerin ömrü bereketli ve uzun olur. Ana-babasına karşı gelip, onlara âsî olanların ömürleri bereketsiz ve kısa olur. Anasına-babasına âsî olan melûndur.)**

Hasen-i Basrî “rahîme-hullahü teâlâ” Kâ’beyi ziyâret ve tavâf ederken bir zât gördü ki, arkasında bir zenbil ile tavâf eder. O zâta dönüp dedi ki: Arkadaş, arkandaki yükü koyup öylece tavâf etsen daha iyi olmaz mı? O zât cevâben dedi ki, bu arkamdaki yük değil, babamdır. Bunu Şâmdan yedi kerre buraya getirip tavâf ettim. Çünkü, bana dînimi, îmânımı bu öğretti. Beni islâm ahlâkı ile yetiştirdi, dedi.

◆ ◆ ◆

ŞAHÂDET (Şehâdet): Allah yolunda, millî ve mânevî değerler uğrunda canını fedâ edip ölme, şehîd olma, şehidlik. Bir şeyin gerçek olup olmadığını, doğruluğunu tasdik etme. Şahid olma, tanıklık.

◆ ◆ ◆

Hasen-i Basrî hazretleri ona dedi ki, **kıyâmet gününe kadar böylece arkanda getirip tavâf eylesen, bir kerre kalbini kırmakla bu yaptığın hizmet havaya gider ve yine bir defa gönlünü yapsan, bu kadar hizmete mukâbil olur.**

Peygamberimize “aleyhisselâm” bir kişi geldi ve dedi ki, yâ Resûlallah “sallallahü aleyhi ve sellem”! Benim anam-babam ölmüştür. Onlar için ne yapmam lâzımdır? Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **(Onlara dâimâ duâ eyle! Onlar için Kur’ân-ı kerîm oku ve istigfâr et!)**

Eshâb-ı kirâmdan biri “radiyallahü teâlâ anh” dedi ki, yâ Resûlallah “sallallahü aleyhi ve sellem”, bundan fazla yapılacak bir şey var mı? Buyurdular ki, **(Onlar için sadaka verin ve hac eyleyin!)**

Biri çıkıp dedi ki, anam-babam çok şefkatsizdirler, onlara nasıl itâat eyleyeyim? Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: **(Anan seni dokuz ay karnında gezdirdi. İki sene emzirdi. Seni büyütünceye kadar koynunda besledi ve sakladı, kucağında gezdirdi. Baban da seni büyütünceye kadar birçok zahmetlere katlanarak seni besledi. İdâre ve maişetini temîn eyledi. Sana dînini, îmânını öğretdiler. Seni islâm terbiyesi ile büyütüler. Şimdi nasıl olur da, şefkatsiz olurlar? Bundan daha büyük ve kıymetli şefkat olur mu?)**

Şemsül-eimme-i Serâhsînin “rahime-hullahü teâlâ” [483 de vefât etdi] **(Siyer-i Kebîr)** şerhi tercümesi 83. cü sahifesinde diyor ki: **Ana-babaya iyilik etmek, onları zarardan ve sıkıntıdan korumak farz-ı ayndır.** Cihâda gitmek ise, farz-ı kifâye olduğundan, ana-babadan izin olmadıkca harbe gitmek helâl olmaz. Ana-baba kâfir de olsalar, onlara iyilik etmek, hizmet etmek farzdır.

Ticâret, hac ve ömre için ana-babadan izinsiz sefere gitmek câizdir. İlim öğrenmek için gitmek de öyledir. Zîrâ bunlarda, harb gibi, ölüm tehlikesi olmadığından, ayrılık hüznüleri, kavuşmak ümmîdi ile zâil olur. Ana-babanın ve hocanın günâha sokacak olan emirlerine itâat lâzım değildir. Meselâ, hırsızlık için veyâ birini öldürmek için veyâ yol kesicilik için veyâ zinâ için bir kadını bir yere gönderirlerken, orada buna mâni olabilecek bir adam bulunsa, fakat bu adamın mâni olmasına anası-babası müsâade etmese, bunları dinlemeyip mâni olması lâzımdır. Zîrâ, günâha mâni olmak farz-ı ayndır. Ana-babaya itâat ise, günâh olmıyan emirleri için, farzdır.

Ana-babanın farzı terk etdirmesi günâh olduğundan bu emirleri yapılmaz. Nisâ sûresi ellidokuzuncu âyetinde meâlen, **(Ey mü’minler! Peygamberime “sallallahü aleyhi ve sellem” ve sizden olan, âmirlerinize itâat ediniz!)** buyuruldu. Günâh olmıyan emirlere itâat lâzımdır. Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” bir yere ufak bir askerî birlik göndermişti. Başlarına da bir kumandan tayin etmişti. Âmirleri, bunlara kızıp, büyük bir ateş yakdırdı ve bu ateşe giriniz, bana itâat farz-

ŞÂKİR: Şükreden kimse, şükredici.

ŞAKK-I KAMER: Ayın yarılması, Peygamber efendimiz ayı ikiye ayırması mucizesi.

ŞECÂ'AT: Yiğitlik, bahadırılık, cesâret, kahramanlık.

dır dedi. Askerlerin bazıları girelim, dedi. Bir kısmı da biz ateşden kurtulmak için müslüman olduk, girmeyelim, dedi ve girmediler. Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” bunu haber alınca: **(Eğer itâat edip girselerdi, Cehennemde ebedî kalırlardı)** buyurdu. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Üzerinize âmir tayin edilen müslüman, her kim olursa olsun, harâm ile emr etmedikçe, ona itâat ediniz! Harâm olan emirlerine itâat etmeyiniz!)** İtâat etmemek başkadır. İsyân etmek, karşı gelmek başkadır. Bu iki şeyi birbirine karıştırmamalıdır.

Buraya kadar yazılanlardan anlaşılıyor ki, ananın babanın, hocanın ve hükûmetin harâm olan şeyleri emretmeleri hâlinde, bunlara isyân edilmez. Karşı gelinmez. Bu emirleri, dinde günâh olmayacak ve devletin kanûnunda suç olmayacak şekilde yapılır. Meselâ bir adama anası evlenme derse veyâ falanca kızı almıyacaksın veyâ âileni bırakacaksın derse veyâ falanca âlime gidip dînini öğrenmiyeceksin derse, bu sözleri islâmiyyetin icâb etmediği bir sebep ile değil ise, itâat icâb etmez. Fakat, yine sert söylemek, karşılık vermek câiz değildir.

Kâfir olan âmirlerin, din düşmanlarının islâmiyyete uygun olan emirleri, islâmiyyete uymak niyeti ile yapılır. İslâmiyyete uymıyan emirleri karşısında müşkül vaziyete düşerse, kanûnî yollardan hakkını arar.

Ananın, babanın, hocanın, itâat lâzım olmıyan emirleri yapılmadığı zaman özür, behâne anlatmalı ve haffif ve yumuşak söylemelidir. Yâni, emri yapmamak, isyân ve hakâret şeklinde olmayıp, kusûr ve kabâhat şekli verilerek fitneye sebep olmamalıdır.

Güzel dinimiz, evlâdın anne ve babasına hizmet etmesini emretmiş ve bunu bir ibâdet saymıştır. Yüce Rabbimiz Kur’ân-ı kerîm de; **(Allah’a ibâdet ediniz!) buyurduktan sonra, (Anaya, babaya iyilik ediniz!)** diye emretmektedir. Onlara hizmet ederken, (öf) bile demeyi yasaklamıştır.

Ana-babasını razı eden kimse için, Cennette iki kapı açılır. Ana-babası razı olmayan kimse için de, Cehennemde iki kapı açılır.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Ana-babaya iyilik etmek, nafil nazmaz, oruç ve hac faziletlerinden daha faziletlidir. Ana-babasına hizmet edenlerin ömrü bereketli ve uzun olur. Ana-babasına karşı gelip, onlara âsi olan melûndur.)**

MENKİBE: Âhirette Benim Komşum Kimdir?

Ana-baba hakkında hikâye olunur ki, hazret-i Mûsâ aleyhisselâm, Tûr-i sînâda Hak teâlâ hazretleri ile mükâleme ederken, (Yâ Rabbî! Âhirette benim komşum kimdir?) diye sordu. Hak teâlâ buyurdu ki, (Yâ Mûsâ! Senin komşun, falan yerde, falan kasabdır!) Mûsâ aleyhisselâm kasabın yanına giderek beni misâfir eder

ŞEFÂ'AT: Kıyâmet günü, Allahü teâlânın izniyle, başta Resûlullah aleyhisselâm olmak üzere, O'nun izin verdiklerinin; günâhkâr mü'minlerin günâhlarının affedilmesini, Cennetlik olanların da derecelerinin artmasını Allahü teâlâdan istemeleri. Birinin affi için vesile olma.

misin dedi. Yanında misâfir oldu. Yemek zamanı gelince, kasab, bir parça et pişirdi. Duvardaki asılı zenbili aşağı alarak, orada bulunan ve sâdece kemiklerden ibâret bir kadına et verdi ve suyunu da verdi. Üstünü başını temizleyip, zenbile koydu.

Mûsâ 'aleyhisselâm" sordu, bu senin neyindir? Kasab, annemdir. İhtiyâr olup bu hâle girdi; işte her sabâh, akşam kendisine böyle bakarım dedi. Kasab annesine yemek verirken, o zayıf ve âciz annesi, oğluna duâ ederek, yâ Rabbî! Oğlumu Cennetde Mûsâ aleyhisselâma komşu eyle dediğini Mûsâ aleyhisselâm dahî işitmiş. Bunun üzerine kasaba, Mûsâ aleyhisselâm müjde ederek, seni Allahü teâlâ afv ederek, Mûsâ aleyhisselâma komşu etmiş, demiştir.

Gaflet ve şaşkınlığa kapılarak ana-babanın kalbini kırarsan, derhâl onların rızasını almağa çalış, yalvar, minnet eyle ve her ne yaparsan yap, onların gönlünü al! Ana-babanın evlâd üzerinde hakları çok büyüktür. Bunu dâimâ göz önünde tutarak, ona göre hareket eyle!

Nükte: Anaya, babaya ve hocaya ve hükümete isyân etmek, karşı gelmek câiz değildir. İslâmiyyetin yasak ettiği birşeyi emr ederlerse, isyân etmemeli, suç ve günâh işlememelidir.

MENKIBE: Annenin Hakkını Gözetmek, Hac Etmekten Daha İyidir

Evlîyânın büyüklerinden birisi, hacca gitmek üzere yola çıktı. Bir ara Bağdat'a uğradı. Orada Ebû Hâzım-ı Mekkî hazretlerini ziyaret etti. O esnada uyuyordu. Bir müddet bekleli. Uyandı ve o zâta dedi ki:

- Şimdi Sevgili Peygamber efendimizi rüyada gördüm. Bana, senin hakkında, (Annesinin hakkını gözetsin. Bu, hac etmektен daha iyidir) haberini ulaştırmamı emretti.

Bunun üzerine o zât geri döndü ve bütün hayatı boyunca annesine hizmet edip duâsına kavuştu.

MENKIBE: Ana ve Babaya Sahip Çıkmanın Şartları

Bir gün Sevgili Peygamber efendimizin huzuruna bir zât gelip der ki:

- Ey Allah'ın sevgilisi! Sizinle beraber Allah yolunda savaşa katılmak istiyorum.

*- **Annen ve baban var mı?***

- Var, Yâ Resûlallah!

- Onların yanında bulun, senin cihadın budur. Onlara hizmet et!

Peygamber efendimize, Lokman sûresindeki, (Ana ve babana dünyada iyi sahiplik et!) âyetinin açıklaması sorulduğunda:

(Onlara sahip çıkmanın, bakmanın şartları vardır:

Birincisi; aç iseler, onlara yemek vermenizdir.

ŞEHİD: "Bütün mahlûkâtın açık ve gizli şeylerini bilen, kıyâmet gününde leh ve aleyhlerinde olan amellere şâhidlik eden" mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (eş-Şehîd). Din yolunda hayatını veren kimse. Haksız yere öldürülen kimse. Şâhid olan, müşâhade eden.

İkincisi; elbiseleri yoksa elbise temin etmenizdir.

Üçüncüsü; sizin hizmetinize muhtaç iseler, onlara hizmeti, canınıza minnet biliniz!

Dördüncüsü; sizi çağırdıklarında, "buyurun" deyip yanlarına gidin, onlara ihsân, iyilik üzere olun!

Beşincisi; bir işi buyurdıklarında emirlerini yerine getirin. Ancak, günâh olan emirlerini yapmayın!

Altıncısı; onlarla konuşurken tatlı ve yumuşak hitap edin!

Yedincisi; onları isimleri ile çağırmayın!

Sekizincisi; onlarla bir yere giderken arkalarından yürüyün!

Dokuzuncusu; kendiniz için sevdiğiniz beğendiğiniz her şeyi onlar için de sevin, beğenin!

Onuncusu, kendiniz için duâ ettiğiniz zaman onlara da duâ ediniz!) buyurdu.

MENKİBE: Anne Affederse...

Peygamber efendimiz zamanında Alkama adında bir genç vardı. Hep tâat üzere olup, yaz-kış oruç tutar, geceleri sabaha kadar ibâdet ederdi. Bir gün fenalık geçirdi. Dili tutuldu. Resûlullah'a haber verdiler. Hazret-i Ali ve Ammâr bin Yâser hazretlerini Alkama'ya gönderdi. Kelime-i şehâdeti söyletmek için çalıştılsa da dili dönmedi.

Hazret-i Ali efendimiz, Hazret-i Bilâl-i Habeşi'yi Resûlullah efendimize gönderdi durumu bildirdi. Resûlullah efendimiz:

- **Alkama'nın anası, babası var mı?** buyurdu.

- Yaşlı bir anası var, dediler.

- **Annesini buraya getirin,** buyurdu.

Getirdiler.

- Alkama'ya ne oldu, anlat! Seninle geçinmesi nasıldır? buyurdu.

Annesi şöyle anlattı:

- **Yâ Resûlallah! Çok iyidir. Zahiddir. (Dünyaya düşkün değildir.)** Hep ibâdet, itâat üzeredir. Ama ben ondan razı değilim. Çünkü o, hanımının rızasını benim rızamdan önde tutmaktadır.

Resûlullah efendimiz:

- **Dilinin tutulması bu yüzdendir. Ona hakkını helâl et de dili açılsın,** buyurdu.

- **Ey Allah'ın Resûlü! O benim hakkıma çok riayetsizlik etti. Hakkımı helâl etmem,** dedi.

Resûlullah efendimiz;

ŞEFKAT: Acımak, merhamet etmek. Acıyarak ve koruyarak sevmek.

ŞEK: Şüphe, zan, tereddüt.

ŞEREF: Yükseklik, büyüklük, yücelik. İnsanlar arasında geçerli ve makbûl olma.

- *Ey Bilâl! Eshâbı topla. Etraftan odun toplasınlar, Alkama'yı yakacağız. Çünkü, annesi ondan razı değildir, buyurdu.*

Annesi:

- *Yâ Resûlallah! Benim oğlumu, benim gözümün önünde mi yakacaksınız? Kalbim buna nasıl dayanabilir? dedi.*

Resûlullah efendimiz:

- *Cehennem ateşi, dünya ateşinden çok daha kızgın ve yakıcıdır. Sen ondan razı olmadıkça, onun hiçbir itâatı makbul değildir, buyurdu.*

Kadın feryad etti:

- *Yâ Resûlallah. Ben ondan razı oldum. Hakkımı ona helâl ettim, dedi*

Ve eve gitti. Eve gidince; Alkama'nun sesini duydu. Kelime-i şehâdet söylüyordu. Dili açılmıştı. Aynı gün vefat etti. Resûlullah efendimiz, cenaze namazını kıldırdı. Defnettiler.

Resûlullah efendimiz:

- *Ey Eshâbım, ey Muhâcir ve Ensâr! Hanımını annesinden üstün tutana, Allahü teâlâ ve melekler la'net ederler. Onun farz ve nafile ibâdetleri kabul edilmez, buyurdu.*

Nükte: O hâlde, onları incitmekten ve rızalarını kazanamamaktan çok sakınmalıdır. Çünkü böylelerinin işi zor, azabı şiddetlidir.

Hak teâlâ, ana ve baba haklarını gözetmede yardımcımız olsun.

MENKİBE: Anneni Ziyaret Et!

Bâyezid-i Bistâmî Hacca gittiği bir sene, vazifesi bitince gaibten bir ses işitti.

Diyordu ki:

- *Ey Bâyezid, anneni ziyaret et!*

Bu ikaz-ı ilahiyi alır almaz annesinin bulunduğu şehre doğru yola çıktı. Seher vakti o şehre vardı. Annesinin evi önüne geldiğinde, kadıncağız seccadesi üzerinde ona duâ ediyordu:

- *Yâ Rabbi! Garip oğlumu muradına kavuştur!*

İşte tam bu sırada çaldı kapıyı.

Yaşlı kadın seslendi içerden:

- *Kim o?*

Dışardan cevap geldi:

- *Garip oğlun!*

Sevinçle açtı kapıyı. Ana oğul kucaklaştılar. Sevinçten bir müddet ağlaştılar.

Nûrlu kadın hasretle baktı oğluna.

ŞERİF: Şerefli. Temiz, asil. Hazret-i Hasen'in soyundan gelenler için kullanılan ünvân.
SEYHÜLİSLÂM: Dîni işlerde zamânın en yetkili ve söz sâhibi âlimi.
Osmanlılarda ilmiye sınıfının başı olup bunlara nezâret eden
en yüksek rütbeli din adamı.

- *Oğlum, çok özlemiştim. Beni sevindirdin. Allah da seni sevindirsin. Ne muradın varsa versin.*

Anne duâsı lâzımmış.

Bâyezid Bistâmî, tasavvufta yükselmişse de, daha yücelere çıkmak istiyor, bir türlü çıkamıyordu. Yıllarca riyazet çekti, kavuşamadı. Sonradan öğrendi niçin yükselmediğini.

Meğer "Anne duâsı" lâzımmış onun için.

Annesinin duâsını alır almaz kavuştu özlediği makamlara.

Nitekim kendisi buyurur ki:

- Bu yolda ne kazandımsa, annemin duâsıyla kazandım.

Evlâdın Ana Baba Üzerindeki Hakları

Ana ve babanın, çocuk üzerinde hakları olduğu gibi, evlâdın da onlar üzerinde hakları vardır:

1- İleride, çocuk annesiyle kötülenmemesi için, evlâdına anne olacak kızı, iyi yerden seçmelidir. Sonradan insanlar, çocuğa annesinin soyu ve hayatı hakkında sitem etmesinler, dokunaklı söz söylemesinler. Sâlihâ olmasına dikkat etmelidir!

2- Çocuğa iyi isim koymalıdır! Resûlullah efendimizin isimlerinden vermeğe gayret etmelidir. Ahmed, Muhammed, Mahmûd gibi Peygamber efendimizin isimlerini koymalıdır!

Allahü teâlâ, **(Habibimin isminde olan müslümana azap etmeye hayâ ederim) buyurdu. Resûlü de, (Üç oğlu olup da, birine benim adımlı vermeyen, cahillik etmiş olur) buyurdu.** [Taberânî]

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Çocuğa güzel bir ad koymak, evladın baba üzerindeki haklarındandır.)** [Beyheki]

3- Çocuğuna Kur'ân-ı kerîm öğretmelidir. Çünkü Kur'ân-ı kerîmin ve Kur'ân-ı kerîm okuyanların fazileti çoktur. Kur'ân ehli, Allahü teâlânın seçkin kullarıdır.

4- Çocuğu güzel terbiye etmelidir! Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Çocuğu güzel terbiye, evladın babasındaki haklarındandır.) [Beyheki]

(Evladınıza ikram edin, onları edepli, terbiyeli yetiştirin!) [İbni Mâce]

(Çocuğu terbiye etmek torunlara sadaka vermekten daha sevâbtır.) [Tirmizî]

5- Çocuğa karşı şefkatli davranmalıdır! Peygamber efendimiz aleyhisselâm, torununu öperken biri görüp, **(Yâ Resûlallah, benim on çocuğum var, hiç birini öpmem) dedi. Ona, (Merhamet etmeyen merhamet bulamaz) buyurdu.** [Buhârî]

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Çocuk kokusu Cennet kokusudur.) [Taberânî]

◆ ◆ ◆

ŞİFÂ: Hastalıktan kurtulma, iyileşme, iyi olma.
Şifâ Âyetleri: Hastalara şifâ için okunması bildirilen altı âyet-i kerîme.
ŞİRK: Allahü teâlâya eş, ortak koşmak.

◆ ◆ ◆

(Çocuklarınızı çok öpün, her öpmenizde Cennetteki dereceniz yükselir.)

[Buhârî]

6- Çocuklara bedduâ etmemelidir. İbni Mübârek hazretleri, çocuğunu şikayet edene, (Çocuğa bedduâ ettin mi?) dedi. O da, evet deyince, (Çocuğun ahlâkını sen bozdun) buyurdu.

7- Çocuklara iyilik etmelidir! Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Evladınıza ikram edin, ana-babanın sizde hakkı olduğu gibi, evladınızın da sizde hakkı vardır.) [Taberânî]

8- Çocuğunu helâl lokma ile beslemeli, büyütmelidir. Haram gıdanın etkisi çocuğun özüne işler, çocukta uygunsuz işlerin meydana gelmesine sebep olur. Hadîs-i şerîfte, **(Yiyip içtikleriniz helâl, temiz olsun! Çocuklarınız, bunlardan hasil olur)** buyuruldu. [Rıyâd-un-nâsıhîn]

9- Babanın, çocuklarına ilim, edep ve sanat öğretmesi farzdır. Cahillik ve sapıklıktan kurtarmalıdır. Dünya ve âhirette kurtuluş ilimlidir.

Önce, Kur'ân-ı kerîm okumasını öğretmelidir. Çünkü Kur'ân-ı kerîm okuyanların fazileti çoktur. Kur'ân ehli, Allahü teâlânın seçkin kullarıdır.

Sonra îmânın ve İslâm'ın şartlarını öğretmelidir. Yedi yaşından itibaren namaz kılmaya alıştırmalıdır! Böylece bedeni namaza alışır. Küçük yaştaki alışkanlıkları ve ibâdetleri devam eder. Bir hadîs-i şerîfte, **(On yaşındaki çocuk namaz kılmazsa, döverek kaldırınız)** buyuruldu.

Çocuğu, din bilgilerini öğrendikten sonra, okula göndermeli, lise ve üniversite tahsili yaptırmalıdır. Dinini öğrenmeden mektebe gönderilirse, artık bunları öğrenecek vakit bulamaz. Din düşmanlarının tuzaklarına düşüp, onların yalanlarına aldanır. Dinsiz ve İslâm ahlâkından mahrum olarak yetişir. Dünya ve âhirette felâketlere sürüklenir. Millete zararlı olur. Kendine ve başkasına yapacağı kötülüklerin günâhları, ana-babasına da yazılır. Çocuğunu, din bilgilerini öğretmeden önce, kâfir ve Hıristiyanların mekteplerine göndermenin büyük zararları, **İrşâd-ül-hiyârâ** kitabında yazılıdır.

Eğer bu olmazsa, bir san'ata göndermeli. Çünkü san'at, fakirlikten emniyettir. Ne kadar zengin olsa da, çocuğuna bir san'at, bir iş öğretmelidir. Bir gün işine yarar. Dünya malı, kalıcı değildir. Çünkü bir mesleği olmaz ve kendini, dünya ni'metlerini elde etmeye gücü yeter bulamazsa, boş ve işsiz oturması tabiidir.

İslâm âlimleri diyor ki: Bir kimse çalışmayıp oturuyorsa, üç sebepten birisi onda vardır: Yâ zâhiddir, dünyaya düşkün değildir. Veya tembeldir, çalışmağa üşeniyor. Yahut da, kibirlidir, çalışmayı ve çalışanları küçümsüyor. Tembellikten çalışmayan, az zaman sonra dilencilığe düşer. Kibir edip çalışmayan bir müddet sonra hırsızlığa

ŞEYTÂN: Kovulmuş, uzaklaştırılmış. Kibri sebebiyle “Âdem’e secde ediniz” emrine karşı geldiği için, Allahü teâlânın rahmetinden uzaklaştırılan, huzurdan kovulan, İblis.
ŞÜKÜR: Verilen nimetleri yerli yerinde kullanma. İyiliğe karşı teşekkür, minnettarlık.

müptelâ olur. Helâl kazanç yollarından biriyle meşgul olursa, bu âfetlerden kurtulur.

Bir kimsenin üç çocuğu varsa, elinden geliyorsa, üçünü de ilimle meşgul etmelidir. Bu olmazsa, birini, muhakkak ilim ehli yapıp, diğer ikisini de din için lüzumlu i'tikâd, farz, vâcib, ahlâk ve diğer ilmihâl bilgilerini öğrettikten sonra bir işe, bir san'ata vermeli, yahut ticaret, ziraat ve benzeri gibi işlerle meşgul etmelidir. Kötü insanlarla, bozuk arkadaşlarla beraber bulunmasına mâni olmalıdır. Kötü iş ve kötü arkadaş felâkettir. Küçük yaşta üzerinde durup, iyi olmasına çalışmalı, âlimlerin, sâlihlerin, velilerin sohbetine götürmeli, Hakkın sevgili kullarından, ona duâ ve yardım istemelidir. Çocuğunu ilimsiz ve edepsiz bırakırsa, kötü arkadaşlardan da koruması, ondan gördüğü kötülöklere kızmamalı, kendine kızmalıdır.

10- Çocuk akıl balığ olup onu evlendirdikten sonra, hadîs-i şerîfte bildirildiği gibi, kendisine şöyle demelidir:

(Evladım, seni terbiye ettim. Okutup, evlendirdim. Dünyada bir felâkete, âhirette azaba uğramaktan Allahü teâlâyâ sığmırım. Aklını başına topla, buna göre çalış!) [İbni Hibbân]

11- Ahnef bin Kays hazretleri buyurdu ki:

(Çocuklar için zorluklara katlanmalı, onların ayakları altında yumuşak yer, başları üstünde gölge olmalıyız! Onlara sert davranmayalım ki bizden uzaklaşsınlar. Bizden usanıp ölümümüzü beklemesinler. Uygun isteklerini yerine getirmeli, hidetlendirilirse teskine çalışmalıyız!)

12- Çocuklar arasında adalete riayet etmelidir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Hediye verirken çocuklarınız arasında eşitliğe riayet ediniz!) [Taberânî]

13- Fudayl bin İyad hazretleri buyurdu ki:

(Ana-babasına iyilik eden, akrabasını ziyaret eden, din kardeşine ikramda bulunan, çoluğu çocuğu ve hizmetçisi ile iyi geçinen, dinini koruyan, malını iyi yerlerde harcayan, dilini tutan, gözünü haramlardan koruyan, fuzuli işlerden uzak duran ve Rabbine ibâdet eden mürüvvet ehlidir.)

14- Baba, yapmayacağını zannettiği emri çocuğuna söylememelidir. Söyleyip de onu itâatsizliğe sürüklememelidir. Sâlih zâtın biri, oğlundan hiçbir şey istemezdi. Sebebi sorulunca, (Bir şey istediğim zaman, oğlumun bana karşı gelmesinden korkarım. Karşı gelince, Cehenneme müstahak olur. Ben de oğlumun ateşte yanmasına razı olamam) buyurdu. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Şunlar, saâdet alametidir: Sâlihâ hanım, itâat eden çocuklar, sâlih arkadaş.) [Hâkim]

ŞÜPHELİ: Helâl ve haram olduğu açıkça bildirilmeyen şeyler; şüpheliler, şüpheli şeyler.
TÂ'AT: Allahü teâlânın beğendiği, râzı olduğu şeyler; hasene.
Allah rızâsı için niyet ederek yapılan işler.

MENKİBE: Çocuk Haklıydı!..

Emir-ül mü'minin Hazret-i Ömer'in "radiyallahü anh" devrinde bir kimse yanına gelip, oğlundan şikayet etti. Hazret-i Ömer çocuğu ayıpladı, azarladı, sonra buyurdu ki,

- İmândan sonra birinci vazifemiz ana babanın kalbini kırmamaktır. Onlar ne kadar kötü olsalar da, yine her şeyin üstünde hakları vardır. Onların kalbini kıranın ibâdeti kabul olmaz. Müslüman doğmamıza ve Müslüman yetişmemize sebep olan ana babamızın kalbini kırarsak Cennete nasıl gireriz? Onlar bize hakaret etse de, yalvararak gönüllerini almamız lâzımdır. Müslüman ana babamız, bizden razı olmadıkça, Allahü teâlânın sevdiği kulu olmak çok zordur.

Çocuk:

- Yâ Emir-el-mü'minin, söylediklerini aynen kabul ediyorum. Fakat çocuğun ana babası üzerinde hiç mi hakkı yoktur?

Hazret-i Ömer buyurdu ki:

- Evet çocuğun da hakkı vardır. Evlenirken çocuklarına anne olacak kızı veya kadını iyi aileden seçmesi, çocuğa güzel bir isim koyması, dinini ve Kur'ân-ı kerîm okumasını öğretmesi gerekir.

Çocuk:

- Yâ Emir-el mü'minin! Babam, bana terbiye nedir öğretmedi. Babam, anne mi dört yüz dirhem gümüş verip nikâh etmiş. Anam, bir Mecusinin kızı idi. İsmimi "Çul", yâni gübre (pislik) böceği" koymuş ve Allah'ın kitabından bana bir harf bile öğretmedi. Maalesef dinim hakkında hiçbir şey bilmiyorum.

Deyince, Hazret-i Ömer, çocuğun babasına:

- Ey ihtiyar, hâlâ şikayetin var mı? Gelmiş, bir de bana oğlunu şikayet ediyorsun; hâlbuki sen onun hakkını çiğnemiş, ona kötülük etmişsin buyurdu.

Çocuğa Küçükken Dinini Öğretmelidir

Her Müslüman, çoluk çocuğuna ve emri altında bulunanlara dinini öğretmekle sorumludur. İyiliğe de, kötülüğe de sebep olanlar, yaptıkları işe ortak olurlar.

Üç hadîs-i şerîf meâli:

(Dinimizde iyi bir çığır açan, bununla amel edenler gibi sevâba kavuşur, onların sevâbından da hiçbir şey eksilmez. Kim de, dinimizde kötü bir çığır açarsa, onların günâhı, ona da verilir, o kötü yoldakilerin günâhından hiçbir şey eksilmez.) [Müslîm]

(Hayra delalet eden [yol gösteren, sebep olan] o hayrı yapan gibi sevâba kavuşur.) [Taberânî]

TÂBÎ: İttibâ' eden, birinin arkası sırası giden, ona uyan, boyun eyen, bağlı.
TÂBÎİN: Eshâb-ı kirâmı görüp, onların sohbetinde bulunanlar.
TABUT: Ölen insanın içine konduğu tahta sandık.

(Bir Müslümanın evladı ibâdet edince, kazandığı sevâb kadar, babasına da verilir. Bir kimse, çocuğuna dinini öğretmeyip, günâh olan şeyler öğretirse, bu çocuk ne kadar günâh işlerse, babasına da o kadar günâh yazılır.) [Se'âdet-i Ebediyye]

(Ağaç yaşken eğilir) ve **(Demir tavında dövülür)** gibi ata sözleri meşhurdur. Her şey zamanında yapılır.

Bir hadîs-i şerîf meâli: **(Çocukken öğrenilen şey, taş üzerine kazılan nakış gibi kalıcıdır. Yaşlandıktan sonra öğrenmeye kalkması ise, su üzerine yazı yazmaya benzer.)** [Hatîb]

Bu bakımdan çocuklarımıza ilk önce, dinimizin emir ve yasaklarını ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmeliyiz. Daha sonraya bırakmamalıyız. **(Helekel-müsevvi fun)** hadîs-i şerîftir. Anlamı ise, (Hayırlı işlerinizi hemen yapın. Yarına bırakmayın, yoksa helâk olursunuz) demektir. Hayırlı işlerin birincisi ve en önemlisi çoluk çocuğuna İslâmiyet'i öğretmektir. Her Müslümanın bu birinci görevi hemen yapması, yarınlara bırakmaması gerekir.

Fen bilgisi din bilgisinden ayrı değildir. Fen bilgisi İslâmi ilimlerin bir koludur. İslâmi bilgileri öğrenen fen ilimlerini de öğrenir.

Çocuk Sevgisi

Büyük-küçük çocuklarımıza sevgi ve şefkat göstermek, sevip öpmek sünnettir. Resûlullah efendimiz, evine gelen küçük çocukları sevip başlarını okşar, evin içinde oynamalarına da izin verirdi. Enes bin Mâlik hazretleri anlatır:

Resûlullah, çocuklara karşı da insanların en şefkatlisi idi. Oğlu İbrahim'in süt annesi, Medîne'nin bir kenarında otururdu. Kadının kocası demirci idi. Resûlullah ile bu eve sık sık giderdik. Varınca demircinin dumanla dolmuş evine girer, çocuğu kucaklar, öper ve bir müddet sonra dönerdi.

Peygamber efendimiz bir torunu ve kendi oğlu İbrahim ölünce de ağlamış, **(Şefkatimden ağhyorum. Allahü teâlâ ancak merhametli olana rahmet eder)** buyurmuştur.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Çocuklarınızı çok öpün, her öpüşte Cennetteki dereceniz yükselir.) [Buhârî]

(Çocuk kokusu Cennet kokusudur.) [Taberânî]

(Çocuk dünyada nûr, âhirette sürurdur.) [Şir'a]

(Çocukları sevip okşayın, onlar gönül meyvesi, göz nûrudur.) [Ebû Ya'la]

(Çocuklarımız ciğerpârelerimizdir.) [Bostân-ül-Ârifin]

(Çocuk sevgisi, Cehennem ateşine karşı perdedir. Çocuklara iyilik etmek,

TA'DÎL-İ ERKÂN: Namazda; rükû', kavme, secdeler ve celsede her âzâ sükûn ve tumaninet buldıktan sonra, bu dört yerde sübhânallah diyecek kadar durmak, beklemek.
TAFSİLÎ İMÂN: İmân edilecek hususlara genişçe, delîlerini bilerek ve ayrı ayrı inanmak.

Sıratı geçmeye sebeptir. Onlarla beraber yiyip içmek, Cehennemden kurtuluştur.) [Şir'a]

(Cennetteki "Sevinç sarayı"na, ancak çocukları sevindirenler girer.) [İbni Adî]

(Evladınıza ikram edin, nasıl ana-babanızın sizde hakkı varsa, evladınızın da sizde hakkı vardır.) [Taberânî]

(Çocuğuna iyilik etmek için yardımcı olan babaya Allah rahmet etsin!) [İbni Hibbân]

(Lâ ilâhe illallah diyene kadar çocuğu terbiye eden, hesaba çekilmez.) [Taberânî]

(Çocuksuz bir evin bereketi olmaz.) [Ebûşşeyh]

Bir bedevi, (Yâ Resûlallah, siz çocukları sevip öpüyorsunuz. Biz hiç öpmeyiz) dediği zaman, ona, **(Şefkat ve merhamet duygusu olmayana ne diyeyim?)** buyurdu. [Buhârî]

Ahnef bin Kays hazretlerinin bir babaya nasihati şöyle:

(Çocuklar gönlümüzün meyvesi, sırtımızın dayanağıdır. Bizler, onların ayağı altında yumuşak yer, başları üstünde gölge olur ve onlar için her müşkülata katlanırsınız. Ne isterlerse verir, öfkelenirlerse hiddetlerini teskine çalışırız. Sana olan sevgileri, seni memnun etsin. Sıkıntı verme ki, senden uzaklaşmasınlar veya senden usanıp ölümünü istemesinler!)

Bir göreve tayin edilen bir zât, Hazret-i Ömer'in çocuğunu öptüğünü görünce der ki:

- Benim birkaç çocuğum var, ama hiçbirini öpmem.

Hazret-i Ömer ise buyurur ki:

- Senin küçüklere şefkatin yokmuş, büyüklere nasıl merhamet edersin? Sana verdiğim görevi geri alıyorum.

Ebû Seleme anlatır: Çocukken sofradaki yemeği herkesten önce yemeye çalışırdım. Yine aynı şeyi yapınca, Resûlullah nazikçe, Besmele çekilmesini, sağ eli ile önünden yenilmesini söyledi.

Torun Sevgisi

Torun sevgisi, evlat sevgisinden daha ileridir. Resûlullah efendimiz, namaz kıldırırken secdede, torunu Hazret-i Hasan, mübârek omzuna çıkıp oturdu. Resûlullah efendimiz, secdeyi uzatınca, sahâbeden, "acaba emr-i hak vâki olup, vefat mı etti" diye düşünenler oldu. Namazdan sonra secdeyi niçin uzattığını soranlara buyurdu ki:

- **Secdede iken torunum omzuma çıktı. Gönlü oluncaya kadar indirmedğim**

TAHÂRET: Temizlik, temizlenmek. Helâ ihtiyacını giderdikten yani büyük abdestten sonra yapılan temizlik. Abdestsizlik, cünüplük, kadınlar için hayz ve nifas hâllerinden, su ile abdest alarak, guslederek, su yoksa, teyemmüm ederek yapılan temizlik.

için secde uzadı. [Nesâî]

Peygamber efendimizin Hazret-i Hasan'ı öptüğünü gören bir zât, (On oğlum var, hiçbirini öpmem) dedi. Resûlullah efendimiz, (**Merhamet etmeyen, merhamete kavuşamaz**) buyurdu. [Buhârî]

Resûlullah efendimiz, Hazret-i Hasan'ı bir dizine Hazret-i Hüseyin'i de öteki dizine oturtur, bağrına basar, sonra da, (**Yâ Rabbi, bunlara rahmetini ihsân et, bunları seviyor, bunlara şefkat duyuyorum**) derdi. [Buhârî]

Peygamber efendimiz, Hazret-i Hasan'ı öptükten sonra Eshâb-ı kirâma buyurdu ki:

(**Çocuk çekingendir, hâli bilinmez, belki üzüntülüdür.**) [Bostân-ül-Ârifin]

Kur'ân-ı kerîmde, malın, evladın, fitne yâni imtihan olduğu bildiriliyor. [Tegâbün: 15]

(**Yâ Rabbi, düşmanlarıma çok mal, çok evlat ver**) hadîs-i şerîfi, mal ve evlat hayırlı olmadığı takdirde bela olacağını bildirmektedir. [Berîka]

Mal, çocuk ve hanım, cihad, namaz gibi ibâdetlerden alıkoyabilir. Dikkatli olmak gerekir. Peygamber efendimiz, (**Âhir zamanda sizin en iyiniz, çoluk çocuğu olmayandır**) buyuruyor. En iyilerden olanlara müjdeler olsun! Bunun için bir İslâm âlimi, (Bu devirde çocuğu olmayan şükür secdesi yapmalıdır) buyurmuştur.

MENKİBE: Sen Bize Yalnızca Çocuğu Emanet Ettin

Evlîyâ Çelebi seyahatnamesinde şöyle bir hâdise nakledilir:

Kanuni Sultan Süleyman Han devrinde, 1552 senesinde Macaristan'daki Eğri kalesi üzerine bir sefer düzenlendi. Bu sefere katılacak olan Anadolu ve Rumeli Sipahilerine haber salındı. Bunlardan biri de Kasımpaşa'daki Sipahi birliklerinden birinin kumandanı olan Hüseyin Ağa idi. Yeni bir gazâyâ katılacağı için sevinçliydi, fakat geride bırakacağı hanımı hamile ve üstelik hasta idi. Kendisi yok iken ona kim bakacak ve çocuğuna kim sahip çıkacaktı.

Somunda ellerini semaya açtı ve:

“Yâ İlâhî!.. Doğacak olan çocuğumu sana emanet ediyorum...” diye yalvardı.

Şimdi içi rahattı. Hanımıyla helâlleşti ve hemen kutasına gitti. Nihayet sefer tamamlanmış, Gâzi aylar sonra tekrar İstanbul'a dönmüştü. Hemen Kasımpaşa'daki evine gitti.

Bu günlerde çocuğu dünyaya gelmiş olmalıydı. Kapıyı çaldı, fakat açan olmadı. Komşuları onu görünce yanına geldiler ve hanımının birkaç gün önce vefat ettiğini bildirdiler. Hüseyin Ağa, gözyaşlarına hakim olamadı ve “Allah taksiratını affetsin” kelimeleri ağzından döküldü. Sonra birden aklına geldi:

TAHLİL: Hilâllemek. Abdest alırken el ve ayak parmakları arasına sol elin küçük parmağı ile ve alt taraflarından, sakalın sarkan kısmının içine ise sağ elin yaş parmaklarını tarak gibi sokarak karıştırmak.

“Ben giderken o hamileydi. Çocuğunu dünyaya getirdi mi?”

“Hayır, o vaziyette iken defnedildi”

“Ben onun karnındaki çocuğu Cenâb-ı Hakk’a emanet etmiştim. Tez mezarını bana gösterin”

O sırada duyanlar gelmiş, kalabalığın sayısı artmıştı. Birlikte Kasımpaşa Tersanesinin arkasındaki mezarlığa yürüdüler ve merhumenin kabrine vardılar. Gâzî derhâl eğilerek kulağını mezara dayadı. Ne duymayı umuyordu acaba?

İşte inanılmaz hâdise, mezardan boğuk bir ağlama sesi geliyordu. Hemen toprağı kazdılar ve birkaç dakika içinde merhumenin naaşına ulaştılar. Herkesin gözü hayretten faltaşı gibi açılmıştı; bir bebek, annesinin memesine uzanmayı başarmış, onu emerek bu dakikaya kadar yaşamıştı.

Gâzî, ciğerparesini bağına basmış, gözlerinden sicim gibi yaşlar boşanıyordu. O anda gaibden bir ses duydu;

“Sen bize yalnızca çocuğu emanet ettin, eğer annesini de emanet etseydin, onu da sağ salım bulurdun.”

Hürmete Layık Olanlar

Dinimizde ırk, renk ve cinsiyet üstünlüğü yoktur. Üstünlük, takvaya, Allah indindeki dereceye göredir. Müslüman zenci bir kadın, müslüman olmayan beyaz bir kraldan çok üstündür. Mukayese bile edilmez. Biri ebedi Cennetlik, öteki ise ebedi Cehennemliktir.

Anne hakkı önemlidir. Anneye hürmet ve hizmet, babadan önce gelir. Biri, sual etti ki:

- Yâ Resûlallah, insanlar içinde iyilik etmeme en layık olan kimdir?

- **Annendir.**

- Sonra?

- **Annendir.**

- Daha sonra?

- **Babandır.** [Buhârî, Müslîm]

Başka bir hadîs-i şerîfte de, (**Önce, annene, sonra babana, kız kardeşine, erkek kardeşine ve sırası ile diğer yakınlarına iyilik et!**) buyuruldu. [Nesâî]

Allaha tevekkül edenin yâveri Hakdır.

Na-şâd olan bu kalbim, birgün şâd olacaktır.

TAKDİM: Sunma. Öne alma, önceye alma. İkinci namazını, öğle vaktinde öğle namazı ile, yatsı namazını, akşam vaktinde akşam namazı ile beraberce kılma.
TAHKİR ETMEK: Üstün tutulması lâzım olan şeyleri aşağı tutmak, saygısızlık etmek.

Ana-Babaya Hizmetin Önemi

Îmândan sonra birinci vazifemiz ana-babanın kalbini kırmamaktır. Onlar ne kadar kötü olsalar da, yine her şeyin üstünde hakları vardır. Onların kalbini kıranın ibâdeti kabul olmaz. Müslüman doğmamıza ve müslüman yetişmemize sebep olan ana-babamızın kalbini kırarsak Cennete girmemiz düşünülebilir mi? Müslüman ana-babamız, bizden razı olmadıkça, Allahü teâlânın sevdiği kulu olmamız çok zordur. İyilik ederek rızalarını almaya çalışmalıdır!

(Allahü teâlâ ana-babaya iyilik edin) buyuruyor. [Nisâ: 36, En'âm: 151, Ankebût: 8]

Hadîs-i şerîflerde de buyuruldu ki:

(Ana-babası, yanında ihtiyarladığı hâlde, [onların rızalarını alamayıp] Cenneti kazanamayanın burnu sürtülsün.) [Tirmizî]

(Cihad, fisebilillah [Allah yolunda] sadece kılıç sallamak değildir. Ana-babaya veya evlada bakmak da cihaddır. Ele muhtaç olmamak için çalışmak da cihaddır.) [Deylemî]

Ana babanın yüzüne sert bakmamalı, şefkatle ve sevgi ile bakmalı! Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Ana-babanın yüzüne şefkatle bakana, kabul olmuş bir hac sevâbı yazılır.) [Îmâm-ı Rafî'î]

(Huzurunda alıcı ile satıcı arasındaki köle gibi durmayan kimse babasının hakkını ödeyemez.) [Îmâm-ı Gazâlî]

Evladin, ana-babasına, sevgi ile bakışı için, kabul edilmiş bir hac sevâbı verileceği bildirilince, oradakiler, (Günde bin defa bakarsa da böyle sevâba kavuşur mu?) dediklerinde, Peygamber efendimiz, **(Günde yüzbin defa baksa da)** buyurdu. (Şir'a)

Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Ana-babasının rızasını alan mü'mine Cennetten iki kapı, üzene de Cehennemden iki kapı açılır.) [Beyheki]

(Ana-babasını razı eden mü'min, ne yaparsa yapsın Cehenneme girmez, inciten de Cennete girmez.) [Şir'a]

Cihad için izin isteyen birine Peygamber efendimiz buyurdu ki:

(Annenin yanından ayrılma! Cennet onun ayağı altındadır.) [Nesâî]

Biri de, hicret etmek için gelip, (Yâ Resûlallah, ana-babamı ağlatarak geldim) dedi. Peygamber efendimiz, bu duruma üzülenek buyurdu ki: **(Hemen git, onları ağlattığın gibi güldür!)** [Ebû Davûd]

Hak teâlâ, buyurdu ki:

(Yâ Mûsâ, benim indimde çok ağır ve büyük bir günâh vardır ki, o da, ana-

◆ ◆ ◆

TAHMÎD: “Elhamdülillah” deme. Hamd etmek.
TAHRÎME TEKBÎRÎ: İftitâh tekbîri. Namaza Allahü ekber diyerek başlama.
TAHRÎF: Bozma, değiştirme.

◆ ◆ ◆

baba evladını çağırınca, emrine uymamasıdır.) [İslâm Ahlâkı]

Hak teâlâ buyuruyor ki:

(Biz insana, ana-babasına iyilik etmesini tavsiye ettik.) [Ahkâf: 15]

Hasan-ı Basri hazretleri buyurdu ki: (Âlim bir evladın ana-babası kâfir olsa, kuyudan su çekmeleri için ona muhtaç olsalar, o da birkaç kova çektikten sonra öf dese, bu sebeple bütün amellerinin sevâbı yok olur.)

Peygamber efendimiz, **(Ana ile çocuğun arasını açan kimseye lanet olsun)** buyurmuştur. [Gunye-tüt-tâlibîn]

Ne yapıp yapmalı, onların rızalarını almaya çalışmalıdır. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Rabbin rızası, ana-babanın rızasında, gazabı da, ana-babanın gazabındadır.) [Buhârî]

Üzmekten çok korkmalı. İsrâ sûresinin 23. âyet-i kerîmesinde ana-babaya iyi davranmak, onlara yumuşak ve tatlı söylemek emredilmektedir.

Sâlih ana babanın rızalarını almadan onları üzerek evlenmenin tehlikesini bu âyet-i kerîme ve hadîs-i şeriflerden iyi anlamalıdır.

MENKİBE: Yâ Rabbi Senin Rızan İçin Yapmışsam

Buhârî'deki hadîs-i şerifte özetle deniyor ki: Eski ümmetlerden üç kişi yolculuğa çıkarlar. Geceyi geçirmek üzere bir mağaraya girince dağdan bir kaya parçası yuvarlanarak mağaranın ağızını kapatır. “Bizi bu kayadan ancak iyi amellerimizi dile getirerek Allahü teâlâyâ yapacağımız duâ kurtarabilir” derler.

İçlerinden biri şöyle dedi:

Çalıştırdığım işçilerden biri ücretini almadan gitmişti. Ben de onun ücretini ürettim. Bundan birçok mal meydana geldi. Bir müddet sonra bana gelip ücretini istedi. (Şu gördüğün develer, sığırlar, koyunların hepsi senin ücretinden üremiştir, al götür) dedim. O da (Benimle alay etmiyorsun ya) dedi. Ben de (Hayır, alay etmiyorum, doğrusu bu) deyince, malların hepsini alarak götürdü. Bana hiçbir şey bırakmadı. (Yâ Rabbi bunu senin rızan için yapmışsam, içinde bulunduğumuz şu beladan bizi kurtar.)

Kaya biraz açıldı. Fakat çıkmak mümkün değildi.

İkincisi şöyle dedi:

Her türlü imkân varken çok sevdiği amcasının kızı ile zinâ etmediği ve kıza verdiği 120 dinar altını almadığı olayı hatırlayıp, (Yâ Rabbi, bunları senin rızan için yapmışsam bizi buradan kurtar) dedi.

Kaya biraz daha açıldı. Ancak yer çıkabilecekleri kadar değildi.

TAHRÎMEN MEKRÛH: Harama yakın mekrûh.

TAKDÎR: Ölçme, değer biçme, değer verme. Değerini anlama.

Takdir-i İlâhî: Allahü teâlânın, olmuş ve olacak herşeyi ezelde bilmesi ve dilemesi.

Üçüncüsü de şöyle dedi:

Anam-babam çok yaşlı idi. Onları doyurmadan çoluk çocuğumu ve hayvanlarımı doyurmazdım. Bir gün, odun toplamak için uzaklara gitmiştim. Geç vakte kadar da dönemedim. Akşam içecekleri sütü, getirdiğimde anamla babam uyumuşlar. Onlara sütlerini içirmeden önce çoluk çocuğumun ve hayvanlarımın karınlarını doyurmazdım. Çocuklar da, yanımda ağlıyorlardı. Çanak elimde tanyeri ağarıncaya kadar onların uyanmalarını bekledim. Anamla babam uyanıp sütlerini içtiler. (Yâ Rabbi bunu senin rızan için yapmışsam buradan bizi kurtar!)

Bunun üzerine kaya tamamen açıldı. Onlar da mağaradan çıktı. [Buhârî]

Boşanmış Anneye Hizmet

Anne, babadan ayrılıp başka biriyle evlense; babası, çocuğunun annesi ile görüşmesini istemese; çocuğun annesi ile gizlice görüşüp, işlerine yardım etmesi günâh olmaz. Babasının üzülmemesi için, o duymadan, gizlice görüşmelidir. Anneye hürmet ve hizmet, babadan önce gelir.

Ana ile babadan birine iyilik edince öteki incinirse, babaya hürmet ve itâat etmeli, anaya hizmet, yardım ve ihsân etmelidir. **[Hazânet-ür-rivâyât]**

Ölmüş Ana Baba Hakkı

Namazlardan sonra duâ edip, sevâblarını onların ruhlarına göndermelidir. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Ana-babasına asi olan, vefatlarından sonra, onlar için duâ etse, Allahü teâlâ, onu, ana-babasına itâat edenlerden yazar.) [İbni Ebiddünya]

Sevâbı onlara olmak üzere oruç tutmalı.

Sevâbı onlara olmak üzere hac etmeli. Âlimlerin çoğuna göre ana-baba için hac câizdir. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Ölmüş ana-babası adına hac edene, hem kendi, hem de ana-babası için hac yapmış sevâbı verilir. Ana-babasının ruhuna müjde verilir.) [Dâre Kutnî]

Sevâbı onlara olmak üzere sadaka vermeli. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Sadaka verirken, sevâbını müslüman ana-babanızın ruhuna niye hediye etmezsiniz? Hediye ederseniz, verdiğiniz sadakanın sevâbı, onların ruhuna gideceği gibi, sevâbından hiçbir şey eksilmeden size de yazılır.) [Taberânî]

Kabirlerini ziyaret edip Kur'ân-ı kerîm okumalı.

Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Ana-babasının veya birinin kabrini ihlasla ve mağfiret umarak ziyaret eden, kabul olmuş bir hac sevâbı alır ve bunu âdet edinenin kabrini de melekler

TAKLÎD: İnanılacak şeylerde başkasından işiterek, görerek inanma, îmân etme. Amelde, bir mezhebe uyma. Kendi mezhebinde yapamadığı bir şeyi hak mezheplerden birinin şartlarına göre yapma. Bir başkasının sözüne uyma. Benzerini yapma.

ziyaret eder.) [Hâkim]

Kabirlerini Cumâ günleri ziyaret etmeli.

Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Ana-babanın kabrini, Cumâ günleri ziyaret edenin günâhları affolur, haklarını ödemiş olur.) [Tirmizî]

Ziyarete duâ ve Kur'ân-ı kerîm okumakla meşgul olmalı, uygunsuz söz söylememelidir.

Sağlıklarında incinmiş iseler, çocuk sâlih olunca razı olurlar. Onların öğrettikleri iyi şeylerle amel ettiği müddetçe, sevâbı onlara da ulaşır.

Onlardan kötü bir yol edinmiş ise, her yaptığından onlara da günâh ve azap gider. Bunun için, onlardan veya onların vasıtası ile öğrendiği kötü şeyleri terk etmeli, kendi kötü amelleri ile, onlara kabirde azap ettirmemelidir.

*Çık da, bir seyret dışarıda, her tarafın rengini!
Kudret-i Hakk'ın, cihânda görünen ahengini!*

*Bir temiz kan, biryeşil cân yağdırıp kudret, yere,
Yemyeşil olmuş her tepe, neşelenmiş dağ, dere.*

*En kısır toprak, doğurmuş, emzirir birçok nebât,
Fıskırır bir damlacık ottan, tutup sıksan, hayat!*

*Dün kemikten daha katı idi, her çıplak fidan,
Bak ne sağlam kan bugün, her birisinden damlayan!*

*Dün uykudaydı belli, milyarlarca canlı teni,
Silkinip kalkmış yataktan, elbiseler hep yeni.*

*Dün ne matemdeydi âlem, yer mahzun, gökler mahzun,
Şimdi, sevincinden her bitki, gülmekte uzun uzun...*

*İşlemiş kırlarda, hep Hak teâlânın kudreti,
Yalnız söylemekle olmaz ki, bir gidip de görmeli!*

*Öyle ama gördüğüm binbir hikmetin tersine,
Bende hâlâ, zevke benzer bir duygu yok asla yine!*

YEDİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYET VE SOSYAL HAYATIMIZ

TAKSİRÂT: Günâhlar, kabahatler, kusurlar.

TAKVÂ: Allahü teâlâdan korkarak, haramlardan, yasaklardan, günâhlardan sakınmak.

TALLÂHÎ: Allahü teâlânın ism-i şerîfinin başına "te" harfi getirilerek yapılan yemin sözü.

KUL HAKKI

Müslümanın vazifelerinden biri de, kul hakkını gözetmektir. Kul hakkının en mühimi hoca ve ana-baba hakkıdır. Tatlı dil ile, güler yüzle, yardımlarına koşmakla, onların gönüllerini kazanmağa çalışmalıdır. Sonra komşu hakkı, karı-koca hakkı, hükümet hakkı, arkadaş hakkı gelir.

Kimseye yalan söylememeli, hile yapmamalı, ölçü âletlerini doğru kullanmalı, işçinin ücretini, alın teri kurumadan ödemelidir. Borç ödememek, bindiği vasıtanın, otobüs ve benzerlerinin ücretlerini vermemek hiyanet olur.

Üzerinde kul hakkı bulunan kimsenin ibâdetlerini Allahü teâlâ kabul etmez. Cennete giremez. Kâfirin hakkından kurtulmak, müslümanın hakkından kurtulmaktan daha zordur. Onun için kâfir ve müslüman farkı düşünmeden, herkese iyilik yapmalı, kötülük edenlere kötülükle karşılık vermemelidir.

Bir kimsenin, başkasına zarar vermesi, malını çalması ve yemesi, iftira etmesi, dövmesi, sövmesi, yaralaması, ücretsiz olarak birinin çocuğuna iş gördürmesi, alay etmesi, gıybetini yapması kalbini kırmaması, eli ve dili ile eziyet etmesi kul haklarındandır.

Bu haklardan kurtulmak için, hak sahiplerinin haklarını ödemek lâzımdır. Bunun için de, hak sahibi ile helâllaşmalı, ona iyilik ve duâ etmelidir. Hak sahibi ölmüş ise, çocuklarına, varislerine verip ödemelidir. Onlara iyilik yapmalıdır. Varisleri bilinmiyorsa, o miktar parayı fakirlere sadaka verip sevâbını hak sahibine niyet etmelidir.

Bir kimseden haksız olarak alınan bir kuruşu, sahibine geri vermek, yüzlerce lira sadaka vermekten kat kat daha sevâbtır. Bir kimse peygamberlerin yaptığı ibâdetleri yapsa, fakat üzerinde başkasının bir kuruş hakkı bulursa, bu bir kuruşu ödemedikçe Cennete giremez.

Peygamber efendimiz Veda hutbesinde buyurdu ki: **(Bilin ki, Allahü teâlâ dünyada yaptığınız her şeyin hesabını soracaktır.)** Müslüman demek, âhiret gününe, hesap gününe hazırlanan insan demektir. Her mü'min hesaba çekilmekten önce kendini hesaba çekmelidir. Kul hakkı, şefâatle değil, hesapla kapanır. Hepimiz için en korkulacak hesap bu haktır.

Kıyâmet günü hak sahipleri, haklarını mutlaka alacaktır. Hattâ boynuzsuz koç, boynuzlu koçtan vurma hakkını alır. Dünyada hak sahibine hakkı ödenmezse veya hakkını helâl etmezse, âhirette iyilikleri alınıp hakkı olana verilir.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Bir kimse, din kardeşinin ırzına veya malına saldırırsa, malın, paranın geçmez olduğu gün gelmeden önce, onunla helâllaşsın, iyi amelleri varsa, hakkı ödeninceye kadar bu amellerinden alınır. İyi amelleri yoksa, hak sahibinin günâhları buna yükletilir.)**

Bir gün, Resûlullah efendimiz Eshâbına buyurdu ki:

TALÂK: Nikâh bağıını çözme, evliliğe son verme, zevcesini boşama.
Bağlı bir şeyi çözme. Çözmek. **Talâk-ı Ric'î:** Geri dönülebilir boşanma.
Talâk-ı Bâin: Ayırıcı boşanma. Boşanmada kullanılan sözleri söyler söylemez evliliği hemen sona erdiren boşanma.

- Müflis kimdir, biliyor musunuz?

Eshâb-ı kirâm da:

- Bizim bildiğimiz müflis, parası, malı olmayan kimsedir, dediler.

- “Ümmetinden müflis şu kimsedir ki, kıyâmet günü namazları ile, oruçları ile ve zekâtları ile gelir. Fakat, kimisine sövmüştür, kiminin malını almıştır. Kiminin kanını akıtmıştır. Kimini dövmüştür. Hepsine bunun sevâblarından verilir. Haklarını ödemedi önce sevâbları bitirse, hak sahiblerinin günâhları alınarak buna yüklenir. Sonra Cehenneme atılır” buyurdu.

Kul hakkından kork! Borcun varsa onu ödemeğe çalış. Bir kuruş borcu olanın cenâze namazını Habîbullah kılmamıştır. O borcu ödemedikçe, insan Cennete giremez. [Zevce istediği zaman, erkeğin (Mu'accel mehr)ni hemen vermesi, onu boşadığı zaman da, (Müeccel mehr)ni ona hemen ödemesi lâzımdır. Zevce, zevcesine olan müeccel mehir borcunu ayırmalı, öldükten sonra zevcesine verilmesi için vasiyyet etmelidir. Vasiyyet etmedi ise, ölünce mîrâs taksîm edilmeden evvel mehrin hepsinin mîrâsdan zevcesine hemen ödenmesi lâzımdır. Zevcesini boşayınca, mehrini ödemiye, dünyâda habs, âhiretde azâb olunur. Zevce mehr borcunu zekât, fitra ve kurban nisâbına katmaz. Zevce nisâb hisâbına katar. Fakat, nisâb mikdârı teslîm aldıktan bir sene sonra elinde kalırsa, yalnız o senenin zekâtını verir. Akrabâsına ve emri altında olanlara din bilgilerini öğretmek de kul borcudur.]

Hadîs-i şerîfde, (Bir kişi borçlu olsa ve vermek azminde olsa, Allahü teâlânın yardımı onunla berâberdir) buyuruldu.

[(Hadîka)da, ayak âfetlerini anlatırken diyor ki, (Hayvanın ve kâfirin hakkı için de, kıyâmetde azâb yapılacaktır. Dünyâda helâllaşmadı ise, âhiretde kâfirin hakkından kurtulmak daha zor olur. Hayvan hakkından kurtulmak ise, bundan da zor olur.) Bunun için, Dâr-ül-harbde de, kâfirlerin mallarına, canlarına, ırzlarına dokunmaktan çok sakınmalıdır. Onların kanûnlarına da uymalı, fitne, fesâd çıkarmamalıdır.]

MENKİBE: Kul Hakkından Sakınmak

Bâyezîd-i Bistâmî yağmurlu bir havada Cumâ namazına gitmek için evinden çıktı. Sağnak hâlde yağın yağmur, yolu çamur hâline getirmişti. Yağmur bitinceye kadar bir evin ihâta duvarına dayandı. Çamurlu ayaklarını duvarın taşlarına sürerek temizledi. Yağmur yavaşlayınca câmiye doğru yürüdü. Bu sırada aklına bir mecûsinin duvarını kirlettiği geldi ve üzüldü;

“Onunla helâlleşmeden nasıl Cumâ namazı kılabilirsin? Başkasının duvarını kirletmiş olarak nasıl Allahü teâlânın huzûrunda durursun?” diye düşündü ve geri dönüp o mecûsinin kapısını çaldı. Kapıyı açan mecûsi; “Buyrun bir arzunuz mu var?”

TA'ÂM: Yemek, aş, yenilen şey, yiyecek, gıda.

TAM MÜLK: Bir kimsenin başkasının hakkı bulunmayan, helâl yoldan gelip tasarrufu, istifadesi ve kullanılması mümkün, meşru ve helâl olan öz malı.

diye sorunca; “Sizden özür dilemeye geldim.” dedi. Mecûsî hayretle; “Ne özrü?” diye sordu. O da; “Biraz önce duvarınızı elimde olmadan çamurlu ayakkabılarımı temizlemek maksadıyla kirlettim. Bu doğru bir hareket değil. Yağmurun şiddeti bu inceliği unutturdu.” deyince, Mecûsî hayretle; “Peki ama ne zararı var? Zâten duvarlarımız çamur içinde. Sizin ayağınızdan oraya sürülen çamur bir çirkinlik veya kabalık meydana getirmez.” dedi. Bâyezîd-i Bistâmî;

“Doğru ama, bu bir haktır ve sâhibinin rızasını almak lâzımdır.” dedi. Mecûsî; “Size bu inceliği ve insan haklarına bu derece saygılı olmayı dîniniz mi öğretti?” diye sorunca; “Evet dînimiz ve bu dînin peygamberi olan Muhammed aleyhisselâm öğretti.” dedi. Mecûsî; “O hâlde biz niçin bu dîne girmiyoruz?” diyerek kelime-i şehâdet getirip müslüman oldu.

MENKİBE: Peygamberimizden Hakkını İstedi

Peygamber efendimiz, vefatından birkaç gün önce sevgili eshâbına buyurdu ki:

- Benim üzerimde kimin hakkı varsa gelsin, hakkını benden alsın ve helâlleşelim!

O anda Ukâşe “radıyallahü anh” isimli bir sahâbe, hemen ayağa kalkarak dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Siz bana bir gün şöyle elinizle vurmuştunuz. Ben o hakkımı sizden istiyorum!

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Gel yâ Ukâşe! Hakkını benden al!

O anda bütün Eshâb-ı kirâm hayretle Hazret-i Ukâşe'ye bakıyorlardı. Hazret-i Ukâşe, Resûlullah efendimizin yanına giderek dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Siz bana gömleksiz olarak sırtıma vurmuştunuz.

Hemen Resûlullah efendimiz gömleğini sıyırıp buyurdu ki:

- Vur, yâ Ukâşe!

Sevgili peygamberimizin aşkıyla yanan Hazret-i Ukâşe hemen Peygamber efendimizin mübârek sırtındaki “Nübüvvet (Peygamberlik) Mührü”nü gayet nazikçe öptü ve dedi ki:

- Yâ Resûlallah! İşte, benim maksadım bu idi.

Bu hâli gören Eshâb-ı kirâm, Hazret-i Ukâşe'ye gıpta ettiler. Çünkü, Nübüvvet Mührü'nü öpen kimsenin kavuşacağı saâdeti hepsi biliyorlardı.

*Buna fânî dünyâ derler, durmayıp dâim döner,
Âdemoğlu, bir fenerdir, nihâyet birgün söner.*

◆ ◆ ◆

TAM FENÂ: Mutlak fenâ. Allahü teâlâdan başka her şeyi unutmama.
TAM RÂBİTA: Kendisini, mürşidi, rehberi ve hocası olan velînin şeklinde, kıyafetinde görerek yapılan râbîta.

◆ ◆ ◆

KOMŞU FASLI

Komşunu gördüğün zaman, hâl ve hatırını sor! Hasta olunca ziyâretine git. Komşunun evine gidince, izin almadan içeriye girme! Elinden gelirse, komşunun ihtiyacına yardım eyle! Komşuların hakkı çok mühimdir. Zîrâ Peygamberimiz “aleyhisselâm” buyurdu ki, **(Komşunun mîrâs gibi hakkı vardır, o da komşuluk hakkıdır. Eğer müslüman ise, sende iki hakkı vardır: Biri komşu hakkı, biri de müslüman hakkı.)**

Komşunun yiyeceği yok iken, sen elindeki yemeği yiyemezsin. Zîrâ onun, senin elindeki yemekde dahî hakkı vardır. Her yemek yediğin zaman, düşünmen lâzımdır ki, acabâ komşularımdan yiyecek yemeği olmıyan var mıdır?

Her müslümanın, bilhâssa yeni evlilerin, müslüman mahallesinde, ehl-i sünnet olan ve harâmlardan sakınan, ibâdetlerini yapan sâlih müslümanlar arasında ev araması lâzımdır. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Ev satın almadan evvel, komşuların nasıl olduklarını araştırmaz! Yola çıkmadan evvel, yol arkadaşınızı seçiniz!)** Bir hadîs-i şerîfde, **(Komşuya hürmet etmek, ana-babaya hürmet etmek gibi lâzımdır)** buyuruldu. Komşuya hürmet onunla iyi geçinmektir. Onu incitecek söz ve hareketlerde bulunmamaktır. Her taraftan birer, ikişer ve nihâyet kırk ev, komşuluk hakkına mâlik olur. Komşunun mal, mülk hakları, **(Mecelle)**nin 1192.ci ve sonraki maddelerinde yazılıdır.

Fakîrlere merhamet ile muâmele eyle! Zenginlere ise zenginlikleri için tevâzu gösterme! Din düşmanlarını, islâmiyeti beğenmeyenleri, namaz kılmayanları sevmeye ki, kıyâmet gününde selâmet ve saâdet bulasın.

Bir çocuk gördüğün zaman, bunun günâhı yokdur, benim günâhım vardır. Binâenaleyh bu çocuk benden daha fazîletlidir. Bir yaşlı müslüman gördüğün zaman, bu benden daha fazla ibâdet eylemiştir, binâenaleyh benden daha fazîletlidir. Bir islâm âlimi görünce, ben câhilim, bu benden ziyâde âlimdir, öyle ise, benden daha fazîletlidir. Bir câhil görünce, bu bilmeden günâh işler. Fakat ben bilerek işlerim, öyle ise, bu benden efdaldır. Bir kâfir görürsen, olur ki, dünyâdan îmân ile gider. Benim îmânla gidip gitmeyeceğim ise, belli değildir. Şu hâlde, benden daha fazîletlidir diye düşünmelisin! Müslümanlara kibir yapmazsan, Hak teâlâ indinde yüksek derecelere vâsıl olursun.

Peygamberimiz “aleyhisselâm”: **(O kimseye bakma ki, dinde senden aşağıdır, zîrâ kendini beğenip, helâk olursun. Dinde senden yukarısına bak ki, senden hayırlıdır. Malı çok olana bakma ki, Allahın kismetine gazab edersin. Şu kimseye bak ki, yiyeceğini zahmet çekerek alın teri ile hâzırlar, o zaman da, Hak teâlânın sana verdiği ni'mete şükredersin)** buyurdu.

TAM ŞEHÎD: Allah yolunda cihâd ederken canını fedâ eden veya barış zamanı eşkiyâ tarafından haksız yere öldürülen müslümanlar. Dünyâ ve âhiret şehîdi.

TAMA': Aç gözlülük, dünyâ malına aşırı düşkünlük.

Peygamberimiz “aleyhisselâm” buyurdu ki, **(Bir kimsenin dünyâsı selâmetli olursa, dîni eksik olur.)** [Yâni, dünyâ lezzetlerine kavuşmak için, islâmiyyetin dışına taşan kimse, âhiret lezzetlerine kavuşamaz.] Yine buyurdular ki, **(Yâ Ebâ Hüreyre! İslâmiyyetden çıkana doğru yolu göster, câhile ilim öğret ki, sana şehîdlik mertebesi verilir.)** [Çocuklarına Ehl-i sünnet i'tikâdını, farzları, harâmları öğretmeli, tanıdıklara din kitâbı vermelidir.]

Çok mal ve mevki sâhibi olunca, kalbini karartıp Allahü teâlâyı unutmama ve malına, rütbene güvenip de, ibâdetden geri kalma! Malı az olan, daha fazla Allahü teâlâyı hatırlar ve Ona daha fazla bağlanır.

Hadîs-i şerîfte, **(Komşusu, şerrinden emin olmayan kimse, Allahü teâlâyâ îmân etmemiştir)** buyuruldu.

Gayri müslim vatandaşlardan olan komşuya da mümkün olduğu kadar hediye vermeli, iyilik yapmalıdır.

Hadîs-i şerîfde, **(Müslüman olmayan komşusunun bir hakkı, müslüman komşusunun iki hakkı, akraba olan komşusunun üç hakkı vardır)** buyuruldu.

Komşunun yaptığı eziyetlere ve câhilce hareketlerine sabretmeli, karşılık vermemelidir. Alkollü içkinin ve dinimizde yasak edilen çeşitli günâhların haram olduğunu güler yüz ve tatlı dil ile anlatmalıdır. Komşular, günâh işlediklerini görüp de nasihat vermeyen ve kendileri ile görüşmeyen, Cehennemden kurtulmaları için yardım etmeyen komşularını, Kıyâmet günü Allahü teâlâyâ şikayet edecekler, maddi ve mânevî haklarını isteyeceklerdir.

Komşunun çocuklarını eli ile okşamalı, namaz kılmaları ve günâh işlememeleri için, tatlı dil ile nasihat etmelidir.

Hadîs-i şerîfte, **(Evinizde pişen yemekten, komşunun hakkını veriniz!)** buyuruldu. Ödünç olarak ve ariyet olarak istediğini hemen vermelidir.

Komşusu hasta olunca, ziyaretine gitmelidir. Sıkıntıya düşünce, imdadına yetişmelidir. Hadîs-i şerîfte, **(Sıkıntıya düşen komşusuna yardım eden, sıkıntısını gideren kimseye, Allahü teâlâ kıyâmet günü kıymetli elbise giydirecektir)** buyuruldu.

Cenazesi olunca, “Tâziye” etmeli, yâni sabretmesini söylemeli ve cenazesinin hizmetine koşmalıdır.

Dünyada en kıymetli şey, müslüman, sâlih (iyi, temiz), Allahü teâlânın ve mah-lukların haklarını bilen ve gözeten komşudur. Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâ bir sâlih müslümanın hürmetine, komşularından binlerce belâyı, felâketi uzaklaştırır)** buyuruldu. Ve yine, **(Kendisinin iyi mi, kötü mü olduğunu anlamak isteyen kimse sâlih, hâlis olan komşularının kendisi hakkında ne dediklerini öğrensin, iyi**

TAM TEMİZLİK: Sıhhatli bir kadının âdet zamanından sonra başlayan, en az on beş veya daha fazla devam eden temiz günler. Sahih ve hükmi temizlik.

TA'N ETMEK: Kötülemek, dil uzatmak.

kimsedir diyorsa, Allahü teâlânın yanında iyi olduğunu anlasın!) buyuruldu.

Herhangi bir kimseye yapılması haram olan bir fenalık, komşuya yapılırsa, günâhı kat kat daha fazla olur. Herhangi bir kimseye yapılması sevâb olan bir iyilik, komşuya yapılırsa, sevâbı kat kat daha fazla olur.

MENKIBE: Sarhoş Komşu

İmâm-ı A'zam efendimizin bir komşusu vardı. Evleri birbirine bitişikti. Komşusu, devamlı surette sarhoş olup meyhaneden çıkmaz, akşamları eve gelince de sabaha kadar saz çalar ve şarkı söylerdi. Hazret-i İmâm hiçbir şey demez, sabrederdi. Bir akşam, adamdan hiçbir ses gelmeyince, sabah erkenden evinin kapısına gitti ve kapıyı çaldı. Adamın hanımı çıktı ve "Buyurun efendim" dedi, İmâm-ı A'zam efendimiz sordu:

- Efendinizden bu akşam hiç ses gelmeyince merak ettik. Acaba başına bir iş mi geldi?

Adamın hanımı, üzülerek ve utanarak dedi ki:

- Efendim, dün akşam geç saatlerde çarşıdan gelirken bekçiler, sarhoştur diye götürüp hapse atmışlar.

Bunun üzerine İmâm-ı A'zam hazretleri hemen şehrin valisinin konağının yolunu tuttu. Vali, İmâm-ı A'zam efendimizi kapıda görünce şaşırды.

- Buyurun efendim, hayr ola! Bugün buraya teşrif ettiniz. Bir arzunuz mu var?

- Vali Bey, bizim şöyle şöyle bir komşumuz vardı. Akşam bekçiler sarhoş diye hapse atmışlar. Bunu hapisten çıkarmanız için geldim.

Bunun üzerine, hemen adamı hapisten çıkarttılar. Ve İmâm-ı A'zam'a teslim ettiler. Yolda komşusuna dedi ki:

- Kusura bakmayın, akşamdan haberimiz olmadı ve çocuklarınıza nafaka vere-medik. Şu paraları al da, onlara nafaka temin et!

Adamcağız çok üzüldü ve mahcup oldu. Bunun üzerine halis bir kalble tövbe etti. Ölünceye kadar İmâm-ı A'zamdan ayrılmadı, O'nun sadık talebeleri arasına girdi ve nice ihsânlara kavuştu.

MENKIBE: Yahudi Komşu

İslâm âlimlerin büyüklerinden Mâlik bin Dinâr'ın yahudi bir komşusu vardı. Yahudi, evinin kanalizasyon çukurunu, düşmanlık olsun diye, Mâlik hazretlerinin odasının arkasına yaptı. Odadan içeri sızıntı oluyor, pis koku çok rahatsız ediyordu. Mâlik bin Dinar, her gün sızıntıları temizler, pis kokuyu giderici güzel kokulu şeyler

TARAFEYN: İki taraf. İmâm-ı a'zam ile talebelerinden İmâm-ı Muhammed'in bir mes'eleda reylerinin (ictihâdlarının) aynı olması sebebiyle ikisine birden verilen isim.
TÂRÛH: İbrâhim aleyhisselâmın asıl, öz babası.
Kâfir olan Âzer, babası değil, amcası idi.

yakardı.

Yahudi, Mâlik'in rahatsız olduğunu anlıyordu. Fakat şikayete gelmemesine hayret ediyordu. Mâlik'in gelmemesi üzerine kendisinin sabrı taşı. Mâlik'in evine geldi. Pis kokuyu duyunca dedi ki:

- Ey Mâlik, bu koku ne?

- Burada kokulu şeyler yakıyorum.

- Hayır, bu koku kanalizasyon kokusudur. Bak duvardan sızıyor. Ne diye bana söylemiyorsun?

- Eğer söyleseydim, sen üzülebilirdin. Bizim dinimizde, komşuyu üzmemek ve ondan gelen eziyetlere katlanmak vardır. Komşuyla kavga ve gürültü etmek yoktur.

Yahudi bu sözler karşısında sarsıldı. Dedi ki:

- Ben bugüne kadar İslâm dinine düşman idim. Şimdi İslâmiyete hayran kaldım.

Böyle güzel ve tatlı hükümler ancak hak olan bir dinde bulunur. Ey Mâlik, müslüman olmak için ne lâzımsa derhâl yapmaya hazırım!

Yahudi, Kelime-i şehâdet getirdi ve iyi bir müslüman oldu.

ARKADAŞLIK HAKKI

Müslümanın vazifelerinden biri de, arkadaş hakkını gözetmektir. Bu bakımdan daima sâlih iyi kimselerle arkadaşlık kurmalıdır. Çünkü kötü arkadaş, insan için çok zararlıdır. Bütün fenalıkların başı kötü arkadaştır. Kötü arkadaş insanı dünyada ve âhirette felâkete sürükler. Böyle bir felâkete düşmemek için arkadaş seçiminde son derece dikkatli davranmalıdır. Kişinin dini, arkadaşının dini gibidir, insanın saâdeti de, felâketi de arkadaşlık yaptığı kimselere bağlıdır. Arkadaş seçerken aranacak mühim şartlardan bir kısmı şunlardır:

1- Arkadaş, dindar ve akıllı olmalıdır.

2- İyi huylu olmalıdır.

3- Kötülük yapan, günâh işleyen kimse olmamalıdır.

4- Yalan söylememelidir.

5- Cimri olmamalıdır.

Üç çeşit arkadaş vardır. Birincisi, gıda gibidir, ona devamlı ihtiyaç duyulur. İkincisi ilâç gibidir, bazen ihtiyaç hissedilir. Üçüncüsü, hastalık gibidir, istenmediği hâlde o insanı yakalar. Gerçek arkadaş, gıda gibi ihtiyaç duyulanıdır. Bunlar sâlih, temiz ve faydalı arkadaşlardır. Böyle arkadaşlara sahip olmak için çok uğraşmalı, aramalıdır. Hazret-i Ali, **(İyi arkadaşla sahip olmayan kimse, sağ kolu olmayan kimse gibidir)** buyurdu.

İnsanın hayatta en güzel kazançlarından biri de sadık arkadaşlar, dostlar kazan-

TASAVVUF (Tesavvuf): Ahlâk ve kalb ilmi. Kalbi saf yapmak, kötü huylardan temizleyip, iyi huylarla doldurmak suretiyle îmânın vicdanîleşmesi, böylece Allahü teâlâyı görür gibi ihlâs ile ibâdet etmek. Allahü teâlâya kavuşma yollarını gösteren usûller.

masıdır. Vefakâr arkadaş, bitmeyen, tükenmeyen en güzel hazinedir. Sadık dost olan arkadaş, hayatın çeşitli sıkıntı ve hâdiseleri karşısında yardımcı olur.

Arkadaşlık hakkını gözetmek mühim bir vazifedir. Arkadaşa mal ile ve mümkün olan her vasıta ile yardımcı olmak lâzımdır.

Arkadaşın sırrını saklayıp, aybını örtmelidir. Zor bir iş teklif etmemeli, sıkıntılı anlarında ferahlık vermeye çalışmalıdır. Ona karşı daima vefakâr ve fedakâr davranmalıdır. Her türlü sıkıntısını gidermeli, günâh işlemesine mâni olmalı, başına gelen felâketler esnasında ona yardımcı olmalı, elinden tutmalıdır.

MENKİBE: Arkadaş Ziyareti

Bir kimse bir din kardeşini ziyarete gidiyordu. Allahü teâlâ onun yanına bir melek gönderdi. Melek sordu:

- Nereye gidiyorsun?

- Filan din kardeşimi görmeye.

- Onunla bir işin mi var?

- Hayır!

- Akraban mıdır?

- Hayır!

- Sana bir iyiliği mi dokundu?

- Hayır!

- O hâlde niçin gidiyorsun?

- Allah için gidiyorum. Onu Allah rızası için seviyorum.

- Allahü teâlâ beni, seni sevdiğini müjdelemem için gönderdi. O kimseyi sevdiğin için Allahü teâlâ da sana Cenneti va'detti.

YOKSUL VE YETİM HAKKI

İnsanlar içinde yakın alâkaya ve yardıma en çok muhtaç olanlar, daha hayatın başında iken, yalnız ve muhtaç kalan yetim ve öksüz çocuklardır. Bunları himaye etmek, ellerinden tutmak, ihtiyaçlarını gidermek müslümanların başta gelen vazifelerindedir. Böyle öksüz ve yetim olanlar, Allahü teâlânın bütün kullarına emânetidir. Yakınlarından başlamak üzere bütün müslümanlara bu emâneti korumak vazife olarak verilmiştir. Bu görevi yerine getirenler, Allahü teâlânın ve O'nun sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselâmın rızasına kavuşmuş olur.

Peygamber efendimiz buyuruyor ki: **(Yetim işlerine bakan kimse, ister yetimin akrabasından olsun, ister yabancılardan olsun, benimle o, Cennette şu iki par-**

TASHÎH: Düzeltme. Yanlışı düzeltme. Daha iyi ve daha doğru hale getirme.
TAVÂF: Kâbe-i muazzamanın etrâfında, Hacer-i esvedin bulunduğu köşeden başlamak ve Kâbe sola alınmak sûretiyle yedi defâ dolaşmak.

mak gibi bulunacağız.) Peygamberimiz bunu söylerken orta parmağı ile şehâdet parmağını biraz açarak göstermiştir.

Yetimleri gözetmek ve korumak, aynı zamanda Sevgili Peygamberimize karşı bir borçtur. Çünkü Peygamberimiz de, hem yetim, hem de öksüz olarak büyümüştür. Yetim sevindirmek çok sevâbtır. İnsanı, Cennete yüksek derecelere kavuşturur. Sevgili Peygamberimiz bunu haber vererek buyurdu ki:

(Bir kimse merhametle yetimin başını okşasa, elini üstünde gezdirdiği her kıl için, bir kötülüğü siler. Her kıl için, bir derecesini arttırır.)

Allahü teâlâ, Nisâ sûresi 10. âyetinde meâlen buyurdu ki:

(Haksız yere yetim malı yiyenler, karınlarına ancak ateş sokmuş olurlar. Bunlar, alevli, çılgın bir ateşe sokulacaktır.)

Peygamber efendimiz de; insanı helâk eden, Cehennemde azap görmesine sebep olan yedi şeyden birinin yetim malı yemek olduğunu, haber vermiştir. Bir hadîs-i şerîflerinde: **(Ben iki zayıfın; yetim ile kadının hakkına tecavüz etmeyi yasaklıyorum!)** buyurdu.

Eshâb-ı kirâm, İslâmiyetin emirlerine uyarak yetimleri gözetirdi. Onların yedirilip, içirilmesinde kendilerine maddi yardımlarda bulunmayı vazife kabul etmişlerdi. Hazret-i Ömer'in oğlu, sofrasında bir yetim bulunmadan yemek yemezdi. Yolculukta bile, bir yetim bulur, öyle yemeğe başlardı.

Hazret-i Ömer "radiyallahü anh" bir gün çarşıya çıkmıştı. Genç bir kadın yanına gelerek O'na dedi ki:

- Ey mü'minlerin Emiri! Kocam öldü. Geride yetim küçük çocuklar bıraktı. Onlar, kendi yiyeceklerini temin edemiyorlar. Ekinleri ve davarları da yok. Onların, kıtlıktan yok olup gitmelerinden korkuyorum. Ben, Huzef bin Eyma el-Gif'ari'nin kızıyım. Babam, Hudeybiye'de Peygamber efendimizle beraber bulundu.

O zaman Hazret-i Ömer durdu ve:

- Bu ne büyük şeref! dedi. Evinin önünde bağlı duran besili devenin yanına gitti. Yiyecek ve elbise dolu iki çuvalı deveye yükledi. Yularını ona vererek:

- Bunu al götür. Bitince Allah daha hayırlısını verir, dedi.

Dinimiz, yetimin zayıf sayılmamasını ve horlanmamasını emretmektedir. Zira, yetimin kalbi çok hassastır. Yardımcısı Allahü teâlâdır. Bu sebeple yetime haksızlık etmekten, onu incitip ağlatmaktan Allah'a sığınmak ve korkunç belâ ve musibetlerle karşılaşmaya sebep olan yetim hakkı yemekten şiddetle kaçınmak gerekir.

Birçok şehirlerin batmasına, sarayların ve köşkerlerin yıkılmasına yetimlerin ahı sebep olmuştur. Peygamberimiz buyurdu ki:

(Yetim dövüldüğü zaman ağlamasından dolayı arş-ı âlâ titrer ve Allahü

Tavâf-ı Ziyaret: Hacıların Arafât'tan indikten sonra aptıkları farz tavâf. Tavâf-ı İfâda.

TA'ZİM: Hürmet ve saygı gösterme, üstün tutma.

TA'ZİYE: Baş sağlığı. Ölen kimsenin yakınlarına başsağlığı dileme, teselli etme.

teâlâ, meleklerine şöyle buyurur:

- **Ey meleklerim, babasını toprağa gömdüğüm yetimi kim ağlattı?)**

Kendisi onu ağlatanı en iyi bildiği hâlde, yetimin şanını yükseltmek için böyle sorar. Melekler de:

- Allahü teâlâ en iyisini bilir der.

(Ey meleklerim, sizi şahit tutuyorum ki, her kim o yetimi memnun ederse, ben de onu kıyâmet günü memnun ederim!)

MENKİBE: Yetim Abdullah

Abdullah, on yaşlarında iken bir savaşta babasını kaybetmişti. Annesi de evlenince üvey baba Abdullah'ı istememişti.

Bir bayram günü Abdullah, yine bir kenara oturmuş, başını ellerinin arasına almıştı. Cıvıldaşan çocuklara bakıp ağlıyordu.

O sırada oradan Peygamberimiz geçiyordu. Oynaşan çocukları seyretmek için biraz durdu. Gülümsedi. Birkaç çocuğu okşadı. Sonra Abdullah'ı gördü. Kenarda durup ağlaması dikkatini çekmişti. Yanına gitti ve niçin arkadaşlarıyla oynamadığını, niçin ağladığını sordu?

Abdullah, Peygamberimizi tanııymıyordu.

- Amca dedi, babam bir savaşta şehid düştü, annem evlendi. Yapayalnız kaldım. Ne yiyecek bir dilim ekmeğim, ne giyecek yeni bir gömleğim var; bu yüzden arkadaşlarıma katılamıyorum.

Peygamber efendimizin mübârek gözleri doldu.

- Peki Abdullah dedi, sen Hasan ile Hüseyin'e kardeş olmak ister misin?

- Çok isterim.

- Peygambere torun olmak ister misin?

- Çok isterim.

- Öyleyse yürü bize gidelim, bundan sonra benim torunumsun.

Abdullah, ancak o zaman Peygamberimizin karşısında bulunduğunu anladı ve ellerine sarılıp öptü. Birlikte eve gittiler. Abdullah'ın karnı güzelce doydu. İlk defa yeni elbiseler giydi ve Peygamberimizden izin alıp tekrar çocukların arasına döndü. Ama bu sefer kenardan seyretmiyordu. Oyuna katılmış, onlar gibi hoplayıp zıplamaya başlamıştı. Çocuklar bu değişikliği merak edip Abdullah'a sordular:

- Ey Abdullah, bir saat önce ağlıyordun, üstün başın dökülüüyordu. Şimdi bakıyoruz yeni elbiseler giymişsin, aramıza katılıp oynuyorsun. Sebebi nedir?

Abdullah memnun memnun gülümseyerek dedi ki:

- Benim yerimde olsaydınız siz de sevinirdiniz. Ben Hazret-i Ali ile Hazret-i

TE'ÂLÂ: "Şânı yüce olsun" mânâsına Allah ve Hak ismi ile söylenen hürmet, saygı ifâdesi.

TEBE-İ TÂBÎİN: Peygamber efendimizin Eshâbını gören Tâbiîn denen büyüklerle tâbi olan, onları görmekle ve sohbetlerinde bulunmakla şereflenenler.

Fâtıma'ya evlat, Hasan ile Hüseyin'e kardeş, Peygamber efendimize de torun oldum. Çocuklar gıpta ile iç çektiler. Bir ağızdan şöyle dediler
- Keşke biz de senin gibi yetim kalsaydık da, Peygamberimizin torunu olma şerefini kazansaydık. Sana imreniyoruz Abdullah!

MENKIBE: Yetimin Hatırı

Kâfirlerden biri, bir gün bir yetime rastlamış, ona acıyıp elbise giydirmişti. O gece rüyasında:

"Kıyâmet kopmuş, kendisi Cehennemlik olmuş. Zebaniler onu tam Cehennem'in ortasına atacağı sırada, yetim yetişip onlara arkadan bağırır: (Bırakın onu, o beni giydirdi!) diye haykırır. Zebanilerin (Bize onu bırakmamız emredilmedi ki!) demeleri üzerine, şöyle bir ses duymuş:

"O yetimin hatırı için serbest bırakın onu!"

Uyanınca hemen, Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldu.

MENKIBE: Kurtulmuş Kadın

Hazret-i Âişe vâlidemiz, zamanındaki bir olayı şöyle anlatır:

"Rüyamda kıyâmeti gördüm. Kulların amelleri tartılıyordu. Bir kadının amellerini terazinin bir kefesine koydular. Uhud Dağı'ndan çoktu. Bir ses duydum. "Bu kadın Zâfîret-ül-Adviyye'dir" diyordu. Uyanınca onu aradım. Kâ'beyi tavaf ediyordu. Ona:

- Mü'minlerin annesi seni istiyor, dediler.

- Tavafı bitireyim de gelirim, dedi. Tavaftan sonra geldi.

Hazret-i Âişe vâlidemiz:

- Ne amel ettin de sevâbı Uhud Dağı'ndan çok oldu? diye sordu.

- Kapıma gelip de, bir şey isteyen hiç kimseyi boş çevirmiş değilim. Bir de, her pişirdiğim yemekten, muhakkak bir yetime yedirmişim. Bir üçüncüsü daha var, o da müezzîn her ezân okuyuşta, ben de onunla tekrar ettim ve ardından namazımı kıldım, dedi.

Hazret-i Âişe -i Sıddîka buyurdu ki:

- Ka'benin Rabbi olan Allah'a yemin ederim ki, sen kurtulmuşsun ve senin gibi yaşayanlar da kurtulmuştur.

*Gece gündüz dilimde, salât-ü selâm,
O mübârek rûhuna, ey Fahr-ul-enâm!*

TEBESSÛM: Gülümseme, kendinin işitmeyeceği şekilde sessiz gülme.
TEBLİĞ: Eriştirme, ulaştırma, nakletme, bildirme. Peygamberlerin sıfatlarından.
TEBKİR: Erken davranmak, acele etmek.
Câmiye veya Cum'a namazına erken gelmek.

MİSAFİR HAKKI VE MİSAFİRPERVERLİK

Ziyaret maksadı ile eve gelen misâfire ikram etmek, bizzat hizmetinde bulunmak, onu aç bırakmamak ve istirahatını temin etmek, Allahü teâlânın beğendiği güzel bir huydur. Bu, cömertlerin âdeti olup, Cennetliklerin alâmetlerindedir. Gerekirse, kendisi aç durup, misâfire yedirmek, cömert olan misâfirperverin hâlidir.

Misâfirin gelişinde, ev sahibi için bereket ve hayır vardır. Bunu ni'met bilmelidir. Misâfir, rızık ile gelir. Peygamberler, veliler ve bütün sâlih müslümanlar, evlerini ve sofralarını bereketlendirmek için misâfiri dört gözle beklemişler, onu baş tacı etmişlerdir. Evlerine geleni "**Allah misâfiri**" bilmişlerdir. Peygamberlerden İbrahim aleyhisselâmın, günlerce misâfir beklediği, misâfir gelmeden yemek yemediği meşhurdur.

Misâfire ikramda, cimrilik yapmamalıdır. Misâfire dört şeyi vermeyen, ona zulüm, haksızlık etmiş olur. Bu dört şey; ekmek, su, tuz ve hararet (sıcaklık) olup hayatın devamı bunlara bağlıdır. Misâfir, bunları vermeyen ev sahibinden şikayetçi olabilir.

Misâfire yemeği getirmede acele etmelidir, bekletmemelidir. Evinde bulunan çoluk çocuğunun payını bırakmalı, kalblerinden misâfirlere karşı kötü düşüncelerin geçmesini bu yolla önlemelidir.

Misâfire eli açık, güler yüzlü, tatlı sözlü olmalıdır. Misâfirin yanında ve her zaman, ev halkına ağır, dokunaklı söz söylememelidir. İçinde sövme, ayıplama olmayan şaka, latife yapılabilir.

Misâfir gideceği zaman kalkıp, kapıya kadar uğurlamalıdır. Kusurumuza bakmayın, yine bekleriz gibi sözler söylememelidir.

Misâfirperverliğin faziletini, üstünlüğünü bildiren bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ bir eve, bir misâfir göndermek dilediği zaman, ondan önce bir meleği, beyaz bir kuş suretinde oraya gönderir. Gelir, o evin kapısı eşiği üzerinde durur. "Ey ev halkı, esselâmü aleyküm" der. Ona Cebrâîl aleyhisselâm cevap verir ve, "Senin bu ev sahibi ile ne işin var?" der. O melek, "Beni buraya elbette Allahü teâlâ gönderdi. Ona selâm söylüyor ve buyuruyor ki, filân kimse sana misâfir olarak geliyor. Bu ona Allahü teâlânın Cennetten ihsân ettiği kırk günlük berekettir." Cebrâîl aleyhisselâm onu tutar ve o evin içine sokar. O meleğin ağzında bir pusula, "kâğıt parçası" bulunur. Cebrâîl aleyhisselâm, "Bu nedir?" der. "Bu, Allahü teâlânın bu hane halkı için yazmış olduğu Cehennem ateşinden kurtulma senedidir" der.)

Ev sahibi, misâfirine kendisi hizmet etmelidir. Misâfir olan evde, melekler ayakta durur.

TECDÎD-İ İMÂN: Bilerek veya bilmeyerek küfre düşüren bir sözü söylemek veya bir işi yapmak yahut böyle bir şeyi yapmış olma ihtimâli üzerine, Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah sözünü; mânâsını bilerek ve inanarak söyleyip, îmânını yenileme, tâzeleme.

Bir gün Hazret-i Ömer'e bir misâfir gelmişti. Kalkıp ikram için, ona, kendisi hizmet etti. Sebebini sorduklarında:

- Resûlullah efendimizden duydum, buyurmuşlardı ki: **(İçeride misâfir bulunan evde, melekler ayakta dururlar.)** Meleklerin ayakta olduğu yerde, oturmaktan hayâ ederim. Misâfire hizmet ettirmek, mürüvvetsizlik olur, insafa yakışmaz.

MENKIBE: Misâfirine İş Yaptırmak Kişinin Keremine Yakışmaz

Emevî devleti halifelerinden Ömer bin Abdülaziz hazretlerine bir gece misâfir gelmişti. Kendisi yazı yazıyordu. Kandili ikide bir söniyordu. Misâfir dedi ki:

- *Kandili düzelteyim, sönmesin.*
- *Misâfirine iş yaptırmak kişinin keremine yakışmaz.*
- *Öyle ise, hizmetçiyi uyandırırım.*
- *Hayır, o şimdi uyumuştur.*

Deyip kendisi kalktı. Yağdanlığı aldı ve kandile yağ koydu. Misâfir dedi ki:

- *Ey mü'minlerin emiri, hizmetçiniz dururken kendinizin bunu yapması uygun mudur?*

- *Ne var bunda? Kandile yağ almaya kalktığım zaman Ömer idim. Dönüp geldiğimde, yine Ömer'im. Allahü teâlânın katında insanların en hayırlısı alçak gönüllü olanıdır.*

MENKIBE: Misâfir Sır Saklamalıdır

Misâfir ev sahibinin sırlarını saklamalı, onda gördüklerini ve duyduklarını kimseye söylememelidir. Gıybetin en çirkinlerinden biri de, ev sahibini çekiştirmektir.

Bir gün birisi, Hasan-ı Basri'ye gelerek dedi ki:

- *Falan kimse, senin hakkında kötü şeyler söylüyor.*
- *Sen onu nerede gördün?*
- *Evinde gördüm. Ona misâfirdim.*
- *Ey nâmert! Bu kadar yemeği karnında sakladın da, bir sözü mü saklayamadın?*

Doğru söylüyorsan, benim onunla dört işim vardır:

- 1- *Dilim ile ondan şikayetçi olmam.*
- 2- *Kalbimden ona kin tutmam.*
- 3- *Dünyada ve âhirette ona düşman olmam.*
- 4- *Ondan bir hak istemem. Onunla Cennete girmek "isterim.*

Ey fâsık! Kalk, getirdiğini geri götür. Söz getiren, götürücü de olur. Ben hakkımı helâl ettim. Sen de git, onunla, helâlleş!

TECHİZ: Meyyitin yıkanmasından kabre defnedilmesine kadar yapılması lüzumlu şeyler.

TECVİD: Güzel yapmak. Kur'ân-ı kerîmi harflerin mahreclerine (çıkış yerlerine) ve sıfatlarına uygun olarak okumak ve bunu anlatan ilim.

MENKİBE: Bire On

Bir gün, iki kişi Râbia-ı Advıyye hazretlerini ziyarete geldiler. İkisi de açtı. “Ye-meği helâldir” diye içlerinden yemek yemek geçti. O anda kapıya biri gelerek, Allah rızası için bir şeyler istedi. Râbia hazretleri evde mevcut olan iki ekmeğini buna verdi. Gelen sevinerek gitti. Bir saat kadar sonra bir kişi kucagında bir yığın ekmekle geldi. Râbia hazretleri ekmekleri saydı. Onsekiz ekmek vardı. Dedi ki:

- Ekmeklerin yirmi olması gerekir. Ekmeği getiren, ikisini saklamıştı. Çıkarıp iki ekmeği de verdi.

Oradakiler hayretle sordular?

- Bu ne sırdır? Biz senin ekmeğini yemeğe gelmiştik. Önümüze koyacağın ekmekleri kapıya gelene verdin. Ardından ekmek geldi. Eksik olduğunu söyledin.

Râbia hazretleri dedi ki:

- Siz ikiniz gelince, karnımın aç olduğunu anladım. Önümüze koyacağım o iki ekmeği kapıya gelene verdim. Allahü teâlâdan bu iki ekmeklerin misâfirlerin karnını doyumayacağını, bunun için bir yerine on vermesini istedim, iki ekmek yerine 20 ekmek geleceğini bildiğim için de, ekmeklerin noksan olduğunu söyledim.

MENKİBE: Misâfir Rızkı İle Gelir

Misâfirperver bir sahâbî vardı. Hanımı ise her gün kocasının yanında birkaç misâfirle gelmesine tahammül edemez ve kocasına:

- Sen her gün birkaç misâfirle geliyorsun, gelen misâfirler, çocuklarımızın rızıklarını yiyorlar, derdi.

Kocası, aldırış etmez eve gelirken her gün yanında birkaç misâfir getirmekte devam eder. Kadın sahâbî dayanamayıp, gider durumu Resûlullah efendimize arz eder:

- Yâ Resûlallah! Kocam her akşam eve birkaç misâfir getiriyor, böylece de kocamın kazandıkları hep misâfirlere gidiyor. Bir gün hastalanıverse, açlıktan ölmekten korkarım.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) kadının kocasını, huzuruna çağırır, durumu bir de ondan dinler. Sahâbî:

- Ben misâfirsiz edemem! Soframda misâfir olması, bana neş'e ve bereket veriyor, der.

Bu sefer Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) kadına, bundan sonra fazla değil, bir misâfire razı olup olmadığını sordu. Kadın buna da razı olmayarak:

- Ben çocuklarımızın rızkını başkalarının yemesine rıza gösteremem, der.

Sahâbî hiç olmazsa bir misâfirden ısrar edince; kadın boşanmaktansa, bir misâfire razı olur. Fakat o akşam üzeri beyinin, yine eve iki misâfirle geldiğini görür. Kadın

TEENNÎ: İlerisini düşünerek acele etmeden yavaş ve ihtiyatlı hareket etme.
TEFEKKÜR: İbret alacak ve faydalanacak şekilde derin düşünme. Allahü teâlânın sıfatlarını, nîmetlerini, yattıklarını ve ilahî hakikatleri düşünme.

sinirlenmiştir, içi rahat değildir. Yemek hazırlamak için mutfağa girer, üç kişilik yemek hazırlayıp tepsiyi kocasına verir. Biraz sonra da, misâfirlerden birinin çıkıp gittiğini görür. Hazırlanan yemeklerden biri yenmemiştir. Kadın kocasına:

- Misâfirin biri niçin yemek yemeden çıkıp gitti? diye sorar.

Sahâbî, ikinci misâfirin farkında değildir:

- Sen hangi misâfirden bahsediyorsun. Ben bir misâfirle geldim, o da içerde işte, diye cevap verir.

Kadın çok iyi görmüştür. Misâfirin birisi yemek yemeden çıkmıştır. Bu münakaşanın içinden çıkamayacaklarını anlayan karı-koca, hemen Efendimiz Hazretlerine müracaata giderler ve durumu anlattılar.. Onları dinleyen Peygamber efendimiz şöyle buyurdular:

- Evet! Eve iki misâfir gelmişti. Fakat bunlardan birisi hakiki insan değil, insan sûretine giren rızıktı. Allahü teâlâ hanımını akıllandırmak için rızık insan kılığına sokmuştu. Hanımın ise, yine misâfirler için bir miktar rızık gözden çıkarıp hazırladı, ama o rızık, eksilmedi.

MENKİBE: Kapıya Geleni Boş Çevirme

Ümmü Büceyd (radiyallahü anhâ) hanım sahâbîlerdendir. Resûlullah sallallahü aleyhi vesellem efendimiz bazen onların bahçesine gelir ve istirahat ederlerdi. Bir defasında yine bahçelerine teşrif ettiklerinde şu hâdiseyi nakleder:

“Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz bize gelince, hemen bir kâse çorba hazırlayıp ikram ettim. Hizmet için koştururken aklıma takılan, gönlümü tırmalayan bir soruyu sorayım istedim. Dedim ki:

- Yâ Resûlallah! Bazen kapıya dilenci geliyor, bir şeyler istiyor. Ben de yanımda bulunan şeyleri azımsayıp küçük gördüğümden bir şey veremiyorum. Değersiz bir şey mi vermiş olurum diye isteyen boş çeviriyorum. Bu da gönlüme hoş gelmiyor. Kalbime sıkıntı veriyor, üzülüyorum. Nasıl hareket edeyim?

İki Cihan Güneşi efendimiz, bu yanık yürekli, vermek hasretiyle kavrulan sahâbesine şöyle cevap verdi:

“Bir hayvan tırnağı da olsa kapıya gelen yoksulun eline bir şeyler koy.” buyurdu.

MENKİBE: Misâfir İstiyordun Gönderdik, Kovdun

Hâce Ali Şîrgâhî, Şâh Şücâ Kirmânî'nin türbesinin yanında fakirleri davet eder, yemek verirdi. Böyle bir gün; “Yâ Rabbî! Bir misâfir gönder!” dedi. Aniden bir köpek geldi. Hâce Ali köpeği kovaladı. Köpek kaçtı. Sonra Şâh'ın kabrinden bir ses geldi:

TEFSİR: Örtülü, kapalı olan şeyi ortaya çıkarmak, açmak, beyân etmek, beşerî kudret dâhilinde, Kur'ân-ı kerîm âyetlerindeki murâd-ı ilâhîyi (Allahü teâlânın murâdını) anlama.

TEFVİZ: Ismarlama, havâle etme. Bir işi, sebeblere yapıştıktan sonra Allaha havâle etmek.

“Misâfir istiyordun. Gönderdik, kovdun” dedi. Derhâl kalktı, dışarı koştu. Köpeği aradı bulamadı. Şehrin dışına gitti. Köpeği orada bir ağacın altında yatıyor hâlde buldu.

Yemeği onun önüne koydu. Köpek yemeğe dönüp bakmadı. Hâce Ali utandı ve istiğfâra başladı. Tövbe etti. Köpek dile gelip;

“Ey Hâce Ali, şimdi iyi ettin. Misâfir çağırıp kovmak ne demektir. Dikkatli ol! Eğer Şâh Şücâ orada olmasaydı, göreceğini görmüştün, bütün hâller senden alınır-
dı” dedi.

MENKİBE: Mü'mine İkrâm, Affa Sebebidir

Hazret-i Ömer (radiyallahü anh) bir gün evinde bir yastığa dayanmış oturuyordu. İçeriye Selman-i Farisi girdi. Hazret-i Ömer (radiyallahü anhümâ), oturması için yastığı ona uzattı. Selman-i Farisi (radiyallahü anh):

- Resûlullah efendimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” ne kadar doğru söylüyor, dedi.

Hazret-i Ömer:

- Yâ Ebâ Abdurrahman ! Nedir o?

- Bir gün Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin huzuruna çıktım.

O dayanmakta olduğu yastığı bana uzattı ve “**Selman, evine gelen Müslüman kardeşinin altına ikram olarak bir minder uzatan müslümanı Allahü teâlâ mutlaka affeder**” buyurdu.

İHTİYARLARA HÜRMET

Dinimiz, ihtiyarlara hürmet etmeye büyük ehemmiyet vermiştir. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Bir genç, bir yaşlıya, yaşından dolayı hürmet ederse, onun yaşına varınca, Allahü teâlâ, ona gençleri hürmet ettirir.)**

Bugünün gençleri, yarının ihtiyarlarıdır, ihtiyar olmasa bile, yaşlılara hürmet etmek dinimizin mühim emirlerindedir. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Büyükleri saymayan, küçüklere acımayan bizden değildir.)

(Yaşlılara hürmet ve ikram, Allahü teâlâyaya saygıdandır.)

(Müslüman, güçsüzlere, hastalara, yaşlılara ve küçüklere merhamet eder.)

Ziyaretlere, yaşına hürmeten büyüklerden başlamalı, bir şey vermeye ise küçüklerden başlamalıdır.

İhtiyara hürmet ederken, zengin fakir ayırmamalıdır. Zengine zenginliği için hürmet edilmez. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

TEGANNÎ: Musiki perdelerine (notalara) uyarak, elhân ile, ahenk ile nağmeli okumak, söylemek. Kur'ân-ı kerîm okurken sesi mûsikî perdelerine uydurmak için, hareke, harf ve med ilâve etme ve çıkarma yapmak sûretiyle, kelimelerin asıllarını bozarak okuma.

(Zengine, zenginliğinden dolayı tevâzu edenin, dininin üçte ikisi gider.)

İslâm âlimleri, malından dolayı zengini yüceltenin, fakirliğinden dolayı yoksulu aşağılayanın lanete müstehak olduğunu bildirmişlerdir.

*Paran, apartmanın arkada kalır,
Ummadığın gelir, hepsini alır,
Gayrılar yer, içer, senden sorulur.*

*Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zamandır!*

*Münker Nekir gelir, çınarlar gibi,
Gözleri yanyor, şimşekler gibi,
Sorguya çekerler, gök gürleri gibi,*

*Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zamandır!*

*Cehennem, yedi dürlü yapısı,
Herbirinin ateşdendir kapısı,
Seksen yıllık yoldan gelir kokusu.*

*Yürü dünyâ yürü, sonun virândır,
Bin yılından sonra, âhir zamandır!*

MENKİBE: İhtiyarın Önüne Geçmedi

Bir gün Hazret-i Ali, sabah namazı için mescide giderken bir ihtiyara rastladı. İhtiyarın aksakalına hürmet edip, önüne geçmedi. İhtiyarın arkasından ağır ağır yürüyordu. Mescid kapısına kadar geldiler. İhtiyar içeri girmeyip, gitti. Hazret-i Ali, bu ihtiyarın huristiyan olduğunu anladı.

Hazret-i Ali mescide girince Resûlullah efendimizi Eshâb-ı kirâm ile birlikte rükûa eğilmiş buldu. Namaz bittikten sonra Eshâb-ı kirâm Resûlullah efendimizden birinci rükûda çok beklediklerinin sebebini sordular. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

(Âdet olan tesbihi yapıp rükûdan kalkacağım zaman Cebrâîl aleyhisselâm Sidretül-Münteha'dan süratle geldi. Başımı tutarak rükûdan kalkmama engel

Teheccüd Namazı: Gece namazı. Gece yarısından sonra veya gecenin üçte ikisi geçtikten sonra iki ile oniki rek'at arasında kılınan nafil namaz. İmsâk vaktinden önce kılınır. Kazâ borcu olanlar bu vakitte kaza namazı kılmalıdır.

oldu. Bunun hikmetinin ne olduğunu da bilmiyorum.)

O sırada, Allahü teâlâ da Cebrâîl aleyhisselâma buyurdu ki:

(Ey Cebrâîl! Habibime söyle, rükûda bekletilmesinin hikmetini bildir de, Eshâbına da sırrını açıklasın!)

Hemen Cebrâîl aleyhisselâm Resûlullah efendimizin huzuruna gelerek:

- Yâ Resûlallah! dedi. Siz, rükûdan kalkacağınız zaman, Allahü teâlâ, "Git Habibimin sırtını tut da rükûdan kalkmasın. Çünkü sevgili kulum Ali, yolda rastladığı bir ihtiyarın aksakalına hürmet ederek yavaş yürüyor, cemâat sevâbından mahrum olmasın!" buyurdu. Bunun üzerine ben de hemen gelerek, sizi Hazret-i Ali gelinceye kadar rükû da tuttum. Hak teâlâ beni, sizleri rükûda tutmak için gönderdiği zaman kardeşim İsrâfil aleyhisselâmı da doğmaması için güneşi tutmaya gönderdi. Hikmeti budur.

Resûlullah efendimiz, Cebrâîl aleyhisselâmın getirdiği haberi ve namazda iken rükûda neden bekletildiğinin hikmetini de Eshâb-ı kirâma anlattı.

MÜSLÜMANLARIN HAKLARI

Müslüman, müslümanın din kardeşidir. Kendisine yapılmasını istemediği şeyleri, kardeşleri için de istemezler. Müslümanlar, bir bedenın uzuvları gibidirler. Birindeki dert, sıkıntı ve üzüntü hepsini rahatsız eder.

Müslümanlar birbirine hürmet eder, aralarında yardımlaşır. Din yolunda ve dünya işlerinde sıkıntıda gördüklerini bu sıkıntılardan kurtarırlar. Ramazan-ı şerîfe, oruç tutanlara, câmilere, ezâna, namaz kılanlara, Kur'ân-ı kerîme saygı gösterirler. Başkalarının mallarına, canlarına ve ırzlarına (namuslarına) saldırmazlar. Hiç suç işlemezler. Kul ve hayvan haklarını gözetirler. İslâmın güzel ahlâkı ile yaşayarak herkesin sevgi ve saygısını kazanırlar. Müslümanlar, müslüman olmayanlara karşı da güler yüzlü ve tatlı dilli davranırlar. Bu davranış, onları İslâmiyete ısındırır.

Müslümanların haklarını gözetmek lâzımdır. Sevgili Peygamberimiz, **(Müslümanın müslüman üzerinde beş hakkı vardır: Selâmına cevap vermek, hastasını yoklamak, cenazesinde bulunmak, davetine gitmek ve aksırıp elhamdülillah diyene, yerhamükellah diyerek cevap vermek)** buyurdu.

Selâmlaşmak

İnsanlara dâimâ iyi muâmelede bulun! Gördüğün küçük, büyük her müslümana müslüman selâmı ver! İnsanlarla iyi geçin ki, öldükden sonra seni yâd etsinler ve hayır duâ ile ansınlar.

TEHECCÜD: Uyuyup uyanmak. Uykuyu terk etmek.

TE'HİR: Sonraya bırakma, erteleme, geciktirme. Öğle namazını, ikindi vaktinde ikindi namazı ile, akşam namazını, yatsı vaktinde yatsı namazı ile birlikte kılmak.

Müslümanların birbirine karşı haklarından birincisi, birbirlerini gördükleri zaman selâmlaşmalarıdır. İki müslüman karşılaştığı zaman “**Selâmün aleyküm**” veya cem olarak “**Esselâmü aleyküm**” diyerek birbirlerine selâm verirler. Kendisine selâm verilen de bunu, “**Aleyküm selâm**” veya “**Ve aleyküm selâm**” diyerek alır.

(**Fetâvâ-i Sirâciyye**)de diyor ki, (Bir kimseye selâm verirken, cem olarak vermeli, çok kimseye verir gibi vermelidir. Çünkü, mü'min yalnız değildir. Muhafaza melekleri ve (**Kirâmen kâtibîn**) adındaki iki melek onunla beraberdir.)

Sadece “**Selâm**” veya “**Selâm aleyküm**” demek ve başka sözler söylemek selâm olmaz. Buna cevap vermek lâzım değildir.

“**Selâmün aleyküm**” demek, (**Ben müslümanım. Benden sana zarar gelmez. Selâmettesin**) demektir. Selâmın cevabı da aynı mânâdadır.

Selâmı düzgün verip düzgün almak iyidir. “**Ve**” söylemeden de almak câiz ise de, ve'li söylemelidir. (**Ve aleyküm...**) deki “**ve**”, (**dahî**) mânâsındadır. Yâni, (**Allah'ın selâmı bizim üzerimize olduğu gibi, sizin de üzerinize olsun!**) demektir.

Verilen selâmı daha güzeli ile almak da farz değil ise de, çok sevâbtır. Selâm verene, cevâb vermek farzdır.

Peygamber efendimiz, (**Selâmün aleyküm**) diyen için, (**On sevâb kazandı**) buyurdu. Başka biri, (**Selâmün aleyküm ve rahmetullahi**) dedi. (**Yirmi sevâb kazandı**) buyurdu. Bir başkası da, (**Selâmün aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtühü**) dedi. Bu kimse için de, (**Otuz sevâb kazandı**) buyurdu.

(**Ve aleyküm selâm**) diye cevâb verene, on sevâb yazılır. (**Ve aleyküm selâm ve rahmetullahi**) diye cevâb verene, yirmi sevâb yazılır. (**Ve aleyküm selâm ve rahmetullahi ve berekâtühü**) diye cevâb verene, otuz sevâb yazılır.

(**Merâk-ıl-felâh**)da, namazın müfsidlerine başlamadan diyor ki: (Başı veyâ bedeni eğerek selâm vermek mekrûhdur. Yalnız el ile selâm vermek ve eli başına kaldırarak vermek de mekrûhdur. Ağız ile ve el ile birlikte vermek mekrûh değildir. Gelen büyüğe karşı ayağa kalkmak, gelen böyle yapılmasını sevmezse, mekrûh değildir. Severse, kendisine mekrûh olur. Şerrinden korkup kalkana mekrûh olmaz. Giderken kalkmak da böyledir. Âlimin ve âdil sultânın, ananın, babanın elleri öpülür.)

Selâm; tanıdık, tanımadık herkese duyabileceği kadar sesle verilir. Önce büyük küçüğe, şehirli köylüye, binekte olan yayaya, ayakta olan oturana, az olan çok olana, efendi hizmetçisine, baba ve anne çocuklarına verir.

Peygamberimiz, Medine'ye teşrif ettiklerinde müslümanlara ilk iş olarak birbirleriyle selâmlaşmalarını tavsiye etmiştir. Bu durum, müslümanlar arasında tanışma ve kaynaşmaya sebep olmuştur.

TEHİYYÂT (Tahıyyât): Selâmlar. Namazda ilk ve son oturuşta okunan Ettahıyyâtü duâsı. Namazda tehiyyât okunen yer, oturuş, ka'de.

TEHLİL: Lâ ilâhe illallah, (Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur) sözünü söylemek.

Hasta Ziyareti

Hasta olan din kardeşini ziyaret etmek (**iyâdet**), müslümanların birbirine karşı olan haklarındanır. Sevgili Peygamberimiz, (Bir hastayı yoklayan, hep Cennet bahçelerinde bulunur ve şehid sevâbına kavuşur) buyurdu. Bu sevâba kavuşmak, hastanın gönlünü ve duâsını almak için hasta ziyaret edilir. Hastanın duâsı kabul olur.

Müslüman Kardeşinin Cenâzesinde Bulunmak

Din kardeşinin cenâzesi olunca, başsağlığı dilemeli ve cenâzesinin hizmetine koşmalıdır. Cenâzede hâzır olmalı, hiç olmazsa birkaç adım birlikde gitmelidir. Böylece, meyyitin hakkı ödenmiş olur. Resûlullah da “sallallahü aleyhi ve sellem”, hastaları ziyârete gider, cenâzelerde bulunurdu. Allah rızâsı için cenâzenin mezârına bir kürek toprak ativer! O atdığı toprak, kıyâmetde terâzine konacaktır.

[Cenâzeye yapılacak hizmetler (**Se'âdet-i Ebediyye**) kitâbında uzun yazılıdır.]

Davetine Gitmek

Bir müslümanın davetine gitmek de, müslümanların birbirlerine karşı olan haklarındanır. Yalnız çağrılan yere gitmek için bazı şartları gözetmek lâzımdır. Oyun oynanan, çalgı çalınan, gıybet edilen ve içki içilen davetlere gidilmez. Böyle mâniler bulunmayan davetlere gidilir.

Aksırana Duâ Etmek

Aksırmak ni'mettir. Ni'mete kavuşan hamdeder. Böyle hamd edeni işiten de ona duâ eder. Müslüman aksırınca (**Elhamdülillah**) demeli, bunu duyan Müslüman da geciktirmeden hemen, (**Yerhamükellah**) demeli. (Allah sana rahmet etsin) demektir. Üçüncü biri varsa (**Yehdînâ ve yehdîkümullah**) demelidir. Bu da, (**Allah bize ve size hidayet versin!**) demektir. Üçüncü bir kimse yoksa, aksıran cevap olarak aynı şeyi kendi söylemelidir.

Müsâfaha (El Sıkmak)

[Müsâfaha her zaman yapılır. Yalnız namazlardan sonra müsâfahayı âdet mekrûhdur. Muhammed Hâdimî “rahime-hullahü teâlâ” (**Berîka**) kitâbının 1220.ci sahîfesinde diyor ki, (**Hadîs-ül-câmi**)de, (İki erkek veyâ iki kadın müslüman karşılaştıkları zaman, müsâfaha ederlerse, ayrılmadan önce, günâhları mağfret olunur) buyuruldu. Müsâfaha etmek, sünnet-i müekkededir. Müsâfaha ederken birbirine sarılmak, öpüşmek câiz değildir.) Kadınların birbirleri ile, yabancı erkeklerin göremi-

TEKBİR: Yüceltme, büyüleme. Allahü teâlâyı yüceltmek, noksan sıfatlardan, şirkten, yarattıklarına benzemekten tenzîh etmek. "Allahü teâlâ büyüktür. Kullarının ibâdetlerine muh-tâç değildir. İbâdetlerin O'na faydası yoktur" mânâsına mânâsınâ "Allahü ekber" sözü.

yecekleri yerlerde, müsâfaha etmeleri câizdir.]

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Her kim bir mü'min kardeşini ziyâret eylese, bunların her birerlerine Cennetde birer derece verilir.)** [Yalnız bu ziyâret Allah rızâsı için olacak, başka maddî ve şahsî bir menfeat mukâbili olmamak şartı ile.] Ve yine Resûl-i ekrem "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdular ki: **(Her kim bir mü'min kardeşini ziyâret eyleyip müsâfaha ederek üç kerre elini sallasa, ellerini ayırmadan her ikisinden Hak teâlâ râzı olur. Ağaçdan yapraklar döküldüğü gibi, o şahıslardan günâhlar öylece dökülür.)**

Müsâfaha etdikden sonra, ölenlerin, hocaların ve sâir geçmişlerinin ve bütün ehl-i îmânın afvı için duâ etmek lâzımdır. Bu arada, Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimize salâtü selâm getirmek şartdır.

Nasihât Etmek

İnsanlara iyiliği anlatarak, kötülükten sakındırmak lâzımdır. Bu her müslümanın vazifesidir. Allahü teâlâ, nihayetsiz merhametinden dolayı, bu işle vazifeli olarak, evvelâ Peygamberleri, sonra bunların yerine, evliyâyı ve âlimleri davetçi gönderdi. Bunların dili ile sevâblarını ve azaplarını bildirerek, bütün insanların iyilik yaparak, kötülüklerden uzaklaşmasını emretti.

İnsanlara iyiliği anlatarak, kötülükten sakındırmak, onların işine karışmak değildir. Bu insanlara yapılacak en büyük iyiliktir. Allahü teâlânın da emridir. Nitekim Âl-i İmrân sûresi 110. âyetinde meâlen, **(Ey Muhammed aleyhisselâmın ümmeti! Siz beşeriyet için meydana çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz, iyiliği emreder, fenalıktan men edersiniz ve Allah'a îmânınızda devamlı olursunuz)** buyruluyor.

Sevgili Peygamberimiz de, **(Günâh işleyeni, eliniz ile men ediniz. Buna kuvvetiniz yetmezse, söz ile mâni olunuz. Bunu da yapamaz iseniz, kalbiniz ile beğenmeyiniz. Bu ise, îmânın en aşağısıdır)** buyurmuştur.

İnsanlara nasihat ederken kimsenin kalbini kırmamalı, fitne çıkmasına sebep olmamalıdır. Kimseye kötü gözle bakmamalı, herkese iyilik yapmak düşüncesinde olmalıdır.

Alış-Verişde Yalan Söylemek Fash

Bir kimse, alış verişinde yalan söylerse, Allahü teâlânın rahmetinden mahrûm kalır. Peygamberimiz "aleyhisselâm" buyurdu ki: **(Kıyâmet günü Allahü teâlâ hazretleri üç kısım insanlara rahmet nazarı ile bakmaz:**

1- Alış verişinde yalan söyleyerek fâhiş fiyatla mal satana.

Tekbîr-i Teşrik: “Arefe günü sabah namazından, Kurban bayramının 4. günü ikinci namazına kadar, 23 vakit namazın farzından hemen sonra getirilen tekbîr; “Allahü ekber, Allahü ekber, lâ ilâhe illallahü vallahü ekber. Allahü ekber ve lillahil-hamd” sözü.

2- Gelişi güzel her şeye yemîn edene.

3- Kendisinde su olduğu hâlde, başkasına vermeyene.)

Bir şeyi satın alan pişmân olup geri getirirse, o malı geri al! Zîrâ, geri almakdan ziyân olmaz. Allahü teâlâ bereketini ihsân buyurur, on mislini verir.

Bu üç şeyi yanlış ve hîleli kullananlar hakkında, Allahü teâlâ, “Mütaffifin sûresinde” meâlen, **(Alıp satarken noksan ölçenlere şiddetli azâb vardır)** buyurdu.

Fakîrlere Sadaka vermek

Bil ki, her kim bir fakîre gönlünün dilediği şeyi yidirse, Hak teâlâ hazretleri, o kimseye Cennet-i a'lâda bin derece verir ve Cennetde kendisine birçok ni'metler ihsân eder.

Fakîrlere tasadduk etmeği unutma! Ehline ve çoluk çocuğuna ve akrabâna verdiğin şeyler de, sadaka yerine geçecekler. Ebû Emâme'nin “radiyallahü teâlâ anh”, Resûlullahdan “sallallahü aleyhi ve sellem” rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde, **(Ehline ve akrabâsına ihsân etmekden büyük derece ne olabilir?)** buyuruldu. Önce, ehline, evlâdına helâl yidirmeli, helâl giydirmeli, sonra artan paranın zekâtını vermeli, ondan sonra da sadaka vermelidir.

Sana nasîhat şudur ki, bu dört huy ile huylan. Zîrâ muhsinler [yâni iyiler] zümresinden olursun.

- 1- Genişlikde zekât, darlıkda sadaka vermek.
- 2- Gazab zamanında gazabını ve hırsını yenmek.
- 3- Başkasının aybını görünce, onu açmayıp, kapatmağa çalışmak.
- 4- Hizmetciye, ehline, evlâd ve akrabâyâ ihsân ederek onları hoş tutmak.

Fakîr Doyurmanın Sevâbı

Her zaman çok iyilik yap! Hak teâlâ hazretleri hayırlı iş yapan kullarını çok sever. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **(Bir kimse bir fakîre bir lokma taâm verse, lokma o kimseye beş şey ile müjde eder:**

- 1- Bir dâne idim, beni çoğalttın.
- 2- Ben küçük iken, beni büyüttün.
- 3- Düşman iken, beni dost eyledin.
- 4- Fânî, yok olmak üzere iken, beni bâkî, sonsuz kalıcı eyledin.
- 5- Şimdiye kadar sen beni muhâfaza ederdin. Bundan sonra ben seni muhâfaza ederim.)

TEKFİR: Bir kimseye küfr isnâd etme, kâfir demek.

TEKVİN: Yaratma, var etmek. "Her şeyi yaratan, yoktan var eden, O'ndan başka yaratıcı yoktur" mânâsına Allahü teâlânın subûtî sıfatlarından.

Su Vermenin Sevâbı

Susuz olana su vermeyen insanlara kıyâmet günü, Allahü teâlâ buyuracak ki, **"Siz benim suyumu kullarımdan esirgediniz. Şimdi, sizden rahmetimi uzak eyledim."**

Susamış kimseye su vermek de çok sevâbdır. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Allahü teâlâ, Cebrâîl aleyhisselâma sordu: Yer yüzüne insan ne iş yapardın?**

Cebrâîl aleyhisselâm buyurdu ki: Yâ Rabbî! Yapacağım amel, sence malûmdur. Dört şey yapardım:

- 1- Susamış kimselere su verirdim.
- 2- Çoluk çocuğu fazla olana yardım ederdim.
- 3- İki dargın arasını bulurdum.
- 4- Müslümanların ayıplarını kapatırdım.)

Yine Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki, **(Susamış bir kimseye su içirenlerin amel defterine yetmiş senelik sevâb yazılır. Eğer su bulunmadığı yerde içirirse, İsmâ'îl aleyhisselâm evlâdından birini kâfir elinden kurtarıp âzâd etmiş gibi sevâb verilir.)**

Abi - Kardeşin Vazifeleri

Küçük kardeşin varsa ona islâm harfleri ile Kur'ân-ı kerîm okumasını ve ilm öğret ve ona îmânî ve Ehl-i sünnet i'tikâdını, Allahü teâlânın emirlerini ve harâmları öğret. Kötü kimselerle görüşürme. Fenâ arkadaş çok zararlıdır. Tatlı sözle nasihat eyle. Ona şefkat ile muâmele eyle ve himâyeye ederek koru! Şâyed kardeşin senden büyük ise, ona tazîm ederek emirlerini tut!

Âhîret Kardeşi Edinmek

Âhîret kardeşi ittihâz eyle! Peygamberimiz "aleyhisselâm" buyurdu ki, **(Allah için âhîret kardeşliği yapan adam, âhîret gününde ana-baba kardeşinden daha fâideli yardımları, o âhîret kardeşinden görür. Bir kimse, âhîret kardeşini ne kadar çok severse, Allahü teâlâ da, o kimseyi o kadar çok sever.)** [Bir erkeğin yabancı kadınla âhîret kardeşi olması câiz ise de, âhîret kardeşi, kendi kardeşi gibi mahrem olmaz. Yabancılar gibidir. İslâmiyyetde, erkeğin kız ile arkadaş olması, konuşması câiz değildir.]

TELFİK: Dört mezhebin kolaylıklarını araştırıp, birbirine karışdırma, belli bir mezhebin hükümlerine uymayıp, mezheplerin birbirine uymayan sözlerine göre yapma.
TELİF: Başkalarının sözlerini kendine mahsus bir sıra ile toplayıp kitâb hâline getirme.

ÂLİMLER İLE SOHBET ÂDÂBİ

Ehl-i sünnet i'tikâdında olan ve harâmlardan sakınan âlimleri ziyâret et ve sohbetlerinde bulun! İ'tikâdları, inançları bozuk ve mürâî ve din câhili olanlardan veyâ islâmiyyete uymıyanlardan sakın, yanlarına uğrama! Zîrâ [mezhebsizler ve] mürâîler din hâinleridir. Hak teâlâ, hadîs-i kudsîde buyurur ki, **(Dostlarımı insanlar içinde gizlerim, onları kimse bilmez.)** Şâyed bu şahısların sözleri, hareketleri ve ibâdetleri Ehl-i sünnet âlimlerinin “rahime-hümullahü teâlâ” kitâblarında yazılı olanlara uygun ise, o zaman sohbetlerine devâm eyle ve nasîhatlerini ve duâlarını almağa çalış!

Dînini bilen, namaz kılan, harâmlardan sakınan, zevcesini, kızlarını açık gezdirmiyen ve erkek, kadın birlikde toplanmayan âlimlerle görüş! Onların yanlarında âdâb üzere otur, onlardan istifâde fazladır. Onlardan ibret ve nasîhat almağa çalış! Onların yanında oturunca, fazla konuşma, konuşunca da hesâblı konuş! Onların dîn bilgisi fazla olanları, büyük bir hazînedir. Bunların kalbini kırma, duâsını almağa çalış ve yanlarından ayrılırken selâmla ayrıl, hâl ve hatırlarını sor!

İki kişi konuşurlarken sözlerine karışma! Birisi aksırıp **(Elhamdülillah)** derse, ona **(Yerhamükellah)** demek çok sevâbdır. Yolda giderken büyüklerin ve âlimlerin önünden yürüme!

[(Fetâvâ-yı Hindiyeye), beşinci cild, 379. cu sahîfede diyor ki, (Herkesle müdârâ ederek sohbet etmelidir. Yâni, hep tatlı dilli ve güler yüzlü olmalıdır. İyi ve kötü, sünnî ve sapık herkes ile karşılaşınca, böyle olmalıdır. Fakat, kötülere ve mezhebsizlere müdâhene etmemeli, onun sapık yolundan râzı olduğunu zan etdirmemelidir.) **Müdârâ,** islâmiyyetin dışına çıkmadan, gönül almaktır. **Müdâhene,** birinin gönlünü alırken, islâmiyyetin dışına çıkmak, günâha girmekdir.]

HOCA HAKKI

İnsan, kendisine dinini öğreten hocasına hürmet, saygı ve tazim etmelidir. Hoca hakkı, ana-baba hakkından daha üstündür Çünkü ana-baba, çocuğunu büyütür, bakar, kötülükten, haramlardan korur. İbâdete alıştıırır. İnsanın hocası olan dîn âlimi ise, çocuğa hem dünya ve hem de âhîret hayatını kazandırır. Dinin emir ve yasaklarını, farzları, haramları ve güzel ahlâkı öğretir. Doğru bir îmân, hakiki bir İslâm âliminden öğrenilir. Çocuğa dinini, îmânını öğreten hocanın hakkı, anne baba hakkından da üstündür.

İlim öğrenen talebe, hocasının hakkını gözetmedikçe, ona terbiyeli, edepli davranmadıkça, öğrendiği ilimden faydalanamaz ve âlim olamaz. Bir beyit:

TELKÎN: Definden sonra meyyitin affi için dua etme,
kabir suâllerinin cevaplarını hatırlatma.

TELÎN: Lânet etme. Bir kimsenin Allahü teâlânın rahmetinden uzak olmasını dileme.

TELVÎN: Tasavvuf yolundaki talebenin kalbinde meydana gelen değişik hâller.

*Edeph ehlî, edepten hâli kalmaz,
İlim öğrenen edepsiz, âlim olmaz.*

Eshâb-ı kirâm, bütün müslümanların hocasıdır. Onların hakkını unutmamalıdır. Eshâb-ı kirâm, İslâmiyeti Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimizden öğrenip, sonra gelenlere anlattılar, bildirdiler. Böylece bütün müslümanların hocası oldular.

Sana dînini öğreten hocana hürmet, saygı ve tazîm eyle! Hoca hakkı ana-baba hakkından daha üstündür. Çünkü, ana-baba evlâdı büyütür, bakar. Kötülükden, harâmlardan korur. İbâdete alışdırır. Muallim ise, evlâda hem dünyâ ve hem de âhîret hayâtını kazandırır, din ve diyânetini, Ehl-i sünnet i'tikâdını, farzları, harâmları sana öğretir. **Dînini, îmânını öğreten ana-babanın hakkı, hocanın hakkından da üstündür.**

Hocanı gördüğün zaman hürmet ve saygı ile karşıla.

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(İnsânlar, kendilerine ihsân, iyilik edenleri sever. Bu sevgi, insânın yaratılışında vardır.)** Yapılan ihsân, ne kadar kıymetli ve ne kadar çok olursa, sevgi de o kadar fazla olur. Bunun için, herkes anasını, babasını, hocasını, ustasını, hükümetini, vatanını, din kardeşlerini çok sever. Bir müslümanın mürşidi, yâni hocası, kendisine, din ve dünyâ bilgilerini, îmânını, Allahını, Peygamberini, güzel ahlâkı öğrettiği için, onu herkesden, çok sever. Bu sevgi, cibillîdir. İnsanın doğuşunda vardır. Bu sevgiden mahrûm olan kimse, hakîkî insan değildir. Hayvan gibidir. Çok sevilen kimse, insânın kalbinden, hatırından çıkmaz. Onun şekli, kalbine yerleşir. Bu hâle **“Râbita”** denir. Bir insânın kalbinde, bir Mürşidin, bir Velînin râbitası hâsıl olursa, onun kalbine, kendi mürşidlerinden gelmiş olan (Feyz)ler, bunun kalbine de akar. **Feyz, kalbden kalbe gelen, insâna Allahü teâlânın râzı olduğu şeyleri yapıran nûrdur, bir kuvvetdir.** Feyzler, Resûlullahın mübârek kalbinden yayılmakta, Evliyânın kalbleri vâsıtası ile, Evliyâyı çok seven kalblere gelmektedir. Şer'at ve fen bilgileri, düşünmek, hesâb yapmak, akıl ile olur. **Akil dimâğda bulunur. Îmân, muhabbet ve marifet ve birşeyi hatırlamak yeri kalbdir.** Feyze kavuşan bir insanın kalbi, ilimler, ma'rifetler, kerâmetler hazînesi olur. Bu insana **“Velî”** ve **“Mürşid”** denir. Bu se'âdete kavuşmak için, Ehl-i sünnet i'tikâdında olmak ve şer'ate tâbi olmak ve Mürşidi sevmek şarttır. Bedeni besliyen rızıklar ve kalbi temizliyen feyzler, ezelde takdîr ve taksîm edilmiştir. Fakat, bunlara kavuşmak için, âdet-i ilâhiyyeye uymak, sebeblerini aramak, bulmak için çalışmak lâzımdır. Şartlarına uyarak çalışsana, elbet verilir. Dilediğine, çalışmadan da, ihsân eder.

TEMKİN: İhtiyat, tedbir. Bir işin sonunu düşünerek ölçülü, davranma.

Namaz vakitlerinde astronomik hesaplara atmosferik, topoğrafik değerleri de katma. Tasavvufta değişmekten, hâlden hâle geçmekten kurtulup, huzur ve sükûna kavuşma. Hâllerin değişmemesi.

Hocan öldükden sonra, onun rûhuna, Kur’ân-ı kerîm oku! Onun için sadaka ver, ona duâ et! Bunların sevâbları onun rûhuna gider. Fâidesini görür. Eshâb-ı kirâm “aleyhimürrıdvân”, bütün müslümanların hocasıdır. Onların da haklarını unutma! Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimizin, o beyâz, nûrlu yüzünü görmekle şereflenen müslümanlara “**Eshâb**” denir. Eshâb-ı kirâmın hepsi “radiyallahü teâlâ anhüm ecma’in”, onun mübârek kalbinden fişkırان nûrlarla tertemiz oldu. Rûhlara şifâ olan sözlerini dinleyerek, güzel ahlâkı ile ahlâklanarak, onun ilim deryâsından nasîb alıp, âlim olarak zâhiri ve bâtinî kemâlâta kavuşdular. Dünyânın her yerinde, her zaman gelmiş ve gelecek insanların hepsinden daha üstün ve daha kıymetli oldular. Dîn-i islâmî sonra gelenlere anlatdılar. Allahü teâlânın dînini, yeryüzüne bunlar yaydı. Bütün müslümanların ilk üstâdları, muallimleri oldular. Her müslümanın Eshâb-ı kirâmı “radiyallahü teâlâ anhüm ecma’in” sevmesi, onların hocalık haklarını gözetmesi lâzımdır. Eshâb-ı kirâmın hepsini sevenlere, herbirine saygı gösterenlere, “**Ehl-i sünnet**” denir. Bir kısmını beğenip, bir kısmını sevmiyenlere “**Şî’î**” denir. Eshâb-ı kirâmın hepsine düşman olana “**Râfîzî**” denir. Abdullah bin Sebe’ yehûdîsinin yolundadırlar. İslâm düşmandırlar.

Ehl-i sünnet âlimleri buyuruyor ki, (**Eshâb-ı kirâmı çok sevmek, tazîm ve hürmet etmek lâzımdır. Bunun için, isimlerini yazarken, okurken ve işitince, “radiyallahü anh” demek müstehabdır.**) Bunlar, (**İbni Âbidîn**) beşinci cild, 480. ci sahîfesinde ve (Birgivî vâsiyyetnâmesi)nin (**Kâdî-zâde şerhi**)nde ve (**Se’âdet-i ebediyye**) kitâbında yazılıdır.

Râfîzîler, müslümanları aldatmak için, (Eshâb çok yüksektir. Yüksekliklerini bildirecek bir kelime yoktur. İsimlerinin yanına “radiyallahü anh” demek, onlara hakâret olur. Böyle şeyler söylememelidir) diyorlar. Râfîzîlere aldanmamalıyız!

MENKİBE: Benim Kızım Senin Hanımın Olacak

Bin sene önce Mısır’da yaşamış velîlerden Ahmed Harrâr hazretlerinin talebesi Safiyüddîn anlatır:

“Hocamın sâlihâ ve evliyâ bir kızı vardı. Talebelerinden çoğu o kızla evlenmeyi düşünmüşler. Hocam kerametiyle onların bu arzularını anlamış ve şöyle demiş: “Bu kızım doğduğunda kiminle evleneceğini Allahü teâlâ bana bildirdi. Ben onu bekliyorum. Onunla evlendireceğim.” demiştir.

Bir gece rüyâmda hocamı görmüştüm. Bana; “Safiyüddîn senin hanımın benim kızımdır” dedi. Uyanınca şaşırıp kaldım. Utancım sebebiyle bunu hocama anlatmam mümkün değildi. Anlatmasam olmazdı. Rüyâyı gizlemem de beni rahatsız ediyordu. Çünkü hocamdan hiçbir şeyi gizlemezdim. Ben bu hâlde ne yapacağımı

Temkîn Zamanı: Astronomik ve şer'î vakitler arasındaki zaman.

Bir yerin konumu, râkımı, ufuk yüksekliği ile güneş şualarının kırılması, paralaksı ve yarıçapı dikkate alınarak, namaz vakitlerini bulmak için astronomik vakitlere eklenmesi gereken süre. [Temkin zamanı, ihtiyat değıldir.]

düşünürken, hocam bana; “Rüyâda ne gördüysen anlat” dedi. Heybetli bir hâlde idi. Bir müddet sustu ve; “Ne gördüysen mutlaka anlatmalısın” dedi. Ben de rüyâmı aynen anlattım. Bana; “Evlâdım bu senin için takdir edilmiştir” dedi ve beni kızıyla evlendirdi. Kızı velî bir hanımdı. Yüzünde velîlik nûru parlardı. Kim görse evliyâ olduğunu nûrundan anlardı. Bu hanımdan olan evlâdımın her biri âlim ve faziletli kimseler oldu. Hocamın vefâtından sonra onunla uzun zaman saâdet içinde ömür sürdük. Keşfi çok kuvvetli idi.

Vefât edeceği zamanı ve vefât ettikten sonra vukû bulacak birçok acâib hâdiseleri bildirdi. Vefât edeceği anda; “Ey mutmeinne olmuş nefis! Râzî olmuş ve râzî olunmuş olarak Rabbine dön” meâlindeki âyet-i kerîmeyi okudu.

MENKİBE: Hocama İltica Ettim

Bir genç, gemiyle Mudanya'dan İstanbul'a gidiyordu. Armutlu açıklarına geldiğinde şiddetli bir rüzgâr esmeye başladı. Dalgalar gittikçe büyümeye, gemiye şiddetle vurmaya başladı. Gemi, koca denizde bir o tarafa, bir bu tarafa yalpalıyor, devrilecek gibi oluyordu. Yolcular ne yapacaklarını şaşırıldılar. Kaptan, yolcuları teskin etmeye çalışıyor ve herkesin yerinde oturmasını tavsiye ediyordu.

*Herkes birbiriyle helâlleşiyor ve şimdiye kadar işlediği günâhlarına tövbe ediyordu. Bazıları da, kurtulmaları için adakta bulunuyordu. Bu genç, üç İhlâs ve bir Fâtiha-i şerîfe okuyarak, hâsıl olan sevâbı; Peygamber efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem), Eshâb-ı kirâmın (radiyallahü anhüm), evliyânın ve âlimlerin ve Aziz Mahmud Hüdâyî hazretlerinin rûh-i şerîflerine hediye etti. Sonra da; “Yâ hazret-i Aziz Mahmud Hüdâyî! Himmetinizi, yardımınızı istirhâm ediyorum. Zira, “**Kabri-mi ziyarete gelen, denizde boğulmasın, diye va'diniz var**” dedi. O anda, uzaklardan bir karaltı peyda oldu. Yaklaştıkça, bunun bir insan olduğunu, suyun üzerinde sür'atle kendilerine doğru geldiğini gördüler. Onun yürüdüğü yerlerde dalgalar hemen sâkinleşiyordu. Nihâyet o kimse, geminin yanına geldi ve gemiyi eliyle bir miktar tuttuktan sonra, geminin önünden yürümeğe başladı. Yürüdüğü yerlerde dalgalar yine sâkinleşiyordu. Bir müddet sonra gözden kayboldu.*

Kaptan, o kimsenin su üzerinde gittiği istikâmete göre, geminin dümenini ayarladı. Bir müddet sonra, selâmetle sahile vardılar. Herkes bu hâdise karşısında şaşırıp kaldı.

Sâdece o delikanlı şaşırılmamıştı. Fakat, bu gelen zâtı tanııyordu. Yolcular sahile çıktıklarında, delikanlı hemen Aziz Mahmud Hüdâyî hazretlerinin kabrine gidip hâdiseyi anlattı, yardımından dolayı ona teşekkür etti. O gece rüyasında Aziz Mahmud Hüdâyî hazretlerini gördü. Ona buyurdu ki: “Sen bize iltica ettiğin zaman, biz

◆◆◆◆◆

TEMLİK: Bir malı veya hakkı başkasına mülk olarak verme.
Erkeğin, talak (boşama) hakkını zevcesine (hanımına) bırakması.

◆◆◆◆◆

de hocamız Üftâde hazretlerine iltica ettik. Bu sebeple size imdada gelen, hocam Üftâde hazretleri idi.”

*Estağfirullah, estağfirullah, estağfirullah!
Gel kardeşim, sen de söyle, kurtarıcı yol budur.*

*Aklına uy, şeytâna uyma, çok istiğfâr et!
Cehennemden kurtaran ilâc, ancak budur.*

Hükümete İsyân Etmek Câiz Değildir

Mısırlı Hasen Bennâ ve bunun yetiştirmelerinden **Seyyid Kutb gibi mezhebsiz, cahil din adamları, (Cihâd, zulm edenlere ve zâlimlere karşıdır) âyet-i kerîmesini** ileri sürerek, hükûmete isyân etdiler. Hasen 1368 [m. 1949] de, Seyyid Kutb da 1386 [m. 1966] isyânında idâm edildi. Aldatdıkları binlerce genç de, zindanlarda senelerce işkence çekdikden sonra öldürüldüler. **(İhvân-ı müslimîn)**, yâni müslüman kardeşler denilen bu gençler, 1982’de Sûriyedeki zâlim Es’ad hükûmetine de isyân ederek, Hama şehrinin yakılıp yıkılmasına ve on binlerce müslümanın fecî şekilde öldürülmesine sebep oldular. **Hâlbuki, zâlim, hattâ kâfir hükûmetlere karşı isyân etmeği, fitne çıkarmağı, dînimiz yasak etmektedir. Böyle fitne çıkarmak, cihâd değil, ahmaklıktır. Büyük günâhdır.**

Yukarıdaki âyet-i kerîme, Hac sûresinde olup, **Medîne’de yeni kurulan islâm devletin, Mekke’deki müşriklerle, zâlim, kâfir diktatörlerle cihâd etmesine izin vermektedir. Yâni cihâd, devlet yapar. Devletin ordusu yapar. İnsanın öteye, beriye saldırmasına, hükûmete karşı gelmesine cihâd denmez. Eşkıyâlık denir ki, büyük günâhdır.** Ehl-i sünnet âlimleri “rahime-hümullahü teâlâ”, kâfir, zâlim hükûmete bile isyân etmeği yasak etmiştir. Mezhebsiz, câhil din adamları, Ehl-i sünnet âlimlerinin yüksekliklerini bilmedikleri için ve tefsîr, fıkıh kitâblarının mânâlarını anlamadıkları için, kendilerini âlim sanıyorlar. Âyet-i kerîmelerden ve hadîs-i şerîflerden yanlış, bozuk mânâlar çıkararak, islâm dînine ve müslümanlara çok zarar yapıyorlar.

*Kimseye sû’i zan etme, varsa akl-u şu’ûrun
Dünyâ var imiş, yâ ki yok imiş, ne umûrun!*

TEMYİZ: Doğruyla yanlış, iyiyle kötüyü birbirinden ayırt etme.

His kuvvetleri ile anlaşılamiyan şeyleri anlayan kuvvet. Verilen bir kararın kânun ve usûl bakımından yüksek mahkemede yeniden incelenmesi yolu.

SILA-İ RAHM BAHSİ

Müslüman olan ve dînini kayıran akrâbasını ziyâret eden bir kimseye, yetmiş nâfile hac sevâbı verilir. Gönül almak ziyâreti çok sevâbdır. İ'tikâdı bozuk olan, mezhebsiz olan akrabâyı ziyâret etmek sevâb değildir.

Oğluna ve kızına edeb ve islâm harfleri ile Kur'ân-ı kerîm okumasını ve ilim öğret! Komşu, akrâba ve mahremlerini ziyâret eyle! Mektûbla hâl ve hatırlarını sor! Mahrem olmıyan, yâni yabancı kadınlarla görüşme!

Çocuklarını küçük iken okut! Herşeyden evvel, Allahü teâlânın râzı olduğu, emr ettiği şeyleri öğret! İyi bir mü'min olmaları için gayret et! Büyüdükden sonra, edeb zor olur. Onların ve ehlinin, yâni zevcenin suçlarını afv eyle. Peygamberimiz "aleyhisselâm" buyurdu ki, **(Sadakanın en fazîletlisi, çoluk çocuğuna yidrip giydirdiğindir.)** Oğlunu, kızını ve ehlini, harâmdan, günâhdan ve fenâ arkadaşlardan koru! Yakın akrabayı ziyaret et. Sila-ı rahm, yâni akrabayı ziyaret ömrü uzatır.

ARKADAŞLIK VE DOSTLUK

Din kardeşini ziyârete gideceğin zaman, onun müsâid bir zamanını öğren, kendisinden bir va'd, yâni bir söz al ve o zamanda ziyârete git! Geç kalma! Evine gireceğin zaman, kapı açık olsa bile, ondan izin iste ve izin verdikten sonra içeriye gir, içeri girince, sağa sola bakma. İçerde çalgı, içki, kumar varsa ve hele kadın erkek karışık oturuluyorsa, bir behâne ile oradan ayrıl! Sâlih bir kimse yemek ikrâm ederse, yavaş ve âdâbı vechile yi! Fazla konuşma, dostunda fazla eğlenme, giderken, tevâzu ile, selâm ile ayrıl!

Tanıdığın bir müslüman, sana gelince, elinden geldiği kadar iyi ve tatlı karşıla, yemek ikrâm eyle! Kapıya çık, kendisini karşıla! Selâm verince, selâmını al ve kendisine güzelce iltifatda bulunup: Efendim safa geldiniz, hoş geldiniz, diyerek odanın baş tarafına oturmasını teklif eyle! Sen aşağı tarafda otur! Dinden, ibâdetden, harâmların zararlarından ve Evliyânın "kaddesallahü teâlâ esrârehümül azîz" hayâtlarından anlat! Birşeyler öğret! Yemek yirken onu utandırmamak için, sen de çok yi! Giderken, onu uğurla ve selâm söyle ve duâ eyle!

Evine gelip geçici sâlih bir misâfir gelirse, onun hizmetini iyice yap! Hemen yemeğini ver, belki acıkmışdır. Yanında fazla da oturma. Belki yorgundur. Yatmadan önce, kibleyi, helâyı, seccâdeyi ona göster. Abdest suyunu, abdest havlusunu ve diğer ihtiyaçlarını temîn eyle! Sabâh olunca, sabâh namazına kaldır. Ve cemâat hâlinde berâber kılınız! Erkenca yemeğini hâzırla, gideceği yol belki uzundur. Giderken kendisine bir din kitâbı hediye eyle!

İslâmiyyetde, kız ile oğlanın arkadaş olmaları, konuşmaları câiz değildir.

TENEŞİR: Ölünen yıkandığı masa şeklindeki dört ayaklı tahta kerevet, serir veya ayaklı beton veya mermer masa.
TENÂSÜH: Ölen kimsenin rûhunun başka bir bedene geçtiğine dâir, bâtil, asılsız inanış.

Hak Teâlâ Hazretleri Rızka Kefildir

İmâm-ı Ahmed ibni Hanbelîn “rahime-hullahü teâlâ” [164-242 Bağdâddadır] yanına gelip, ondan nasihat isteyen bir kimseye şöyle nasihat etmiştir:

(Hak teâlâ hazretleri senin ve bütün âlemin rızka kefildir. Rızk için [elinden geldiği kadar çalışdıktan sonra] düşünmeğe hiç lüzûm yoktur. Çünkü, Hak teâlâ tarafından bütün rızklar taksim edilmiştir. Çalışarak, hissene düşen rızkı arayıp bulursun.

Bir sadakanın yerine on misli ile mukâbele edildikten sonra, çalışana karşılığı verileceğine hiç şüphe yoktur.

Cehennem azâbı hak olduktan sonra, günâh işlemeğe cesâret edilir mi?

Bütün işler, Hak teâlânın takdiri iledir. Sen fakir olup, başkalarının zenginliğine canının sıkılmasının ne fâidesi olur?)

Bunları dinleyip kabul eden kimseye, nasihat olarak bu kadar yeter. Dinlemiyenlere bunun gibi bin dürlü nasihat eylesen fâidesi olmaz. Çünkü nasihatların hemen hepsi bunların içinde toplanmıştır.

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki, **(Hak teâlâ, çalışan bir kuluna rızkı az verse, o kul ağlayıp bağırmasa ve böylelikle fakirliğine sabr eylese, Hak teâlâ hazretleri, meleklerine karşı, bu kul ile iftihâr eyler ve buyurur ki, ey benim meleklerim! Sizler şahid olun, bu kulumun her bir lokmasına Cennet-i a'lâda bir köşk ve bir derece ihsân eylerim.)**

Acele Şeytandan, Teennî Rahmandandır

İşlerinde acele etme ve hemen karar verme! Acele ile verilen kararlara şeytân karışır. Hadîs-i şerîfde, **(Acele şeytândandır. Teennî Rahmandandır)** buyuruldu.

Nefsin istediği birşey hatırına gelince, şeytân, (fırsatı kaçırma, hemen yap) der. O da, yapar. Kalbe gelen şeyi yapmaktan Allahü teâlâ râzı olur mu düşünmeli, sevâb mı, günâh mı olacağını anlamalı. Günâh değil ise, yapmalıdır. Böylece, teennî etmiş, yâni acele etmemiş olur.

Beş Yerde Acele Etmelidir

Yalnız beş yerde acele etmek lâzımdır:

- 1- Misâfirin gelince, önüne yemek getir!
- 2- Hasbel beşer bir günâh işleyince, hemen tevbe, istigfâr eyle!
- 3- Her beş vakit namazını, vakit geçmeden, acele, yâni erken kıl!
- 4- Kız veyâ oğlan çocuklarına, din bilgilerini ve namaz kılmasını öğret! Bülûğa

TENZÎH: Allahü teâlâyı, şânına lâyıık olmayan her türlü şey ve noksanlıklardan uzak tutmak.

TENZÎHEN MEKRÛH: Yasak olmasına kuvvetli, açık bir delil, sened bulunmayıp, yapılması iyi olmayan şeyler.

erişince, gecikdirmeden evlendir!

5- Ölen şahsın defn edilmesinde acele eyle! [Fakat bunun için, beş vakit namazın sonundaki, âyetel kürsî ve tesbîhleri terk etme!]

Hiçbir günâhı işleme! Allahü teâlânın gadabı hangi günâhda olduğu belli değildir. Sevâb olan işlerin hepsini işlemeğe çalış! Zîrâ, Hak teâlânın rızâsının hangi amelde olduğu belli değildir.

İki günâhdan çok kork! Birisi, emrinde olan insanlara zulm etme! En büyük zulüm, onların islâm bilgilerini öğrenmelerine, ibâdet yapmalarına mâni olmaktır. İkincisi, din ve dünyâ yolunda hâin olma! Her günâhdan kork! Bir kimse, bir günâh işlemek istese, fakat Allahü teâlâdan korkarak ondan vazgeçse, Hak teâlâ o kimseye Cennet-i a'lâda bir köşk ihsân eder. Bir müslüman, sana zarar verirse, sen ona iyilik et! Hiç kimsenin ayıplarını yüzlerine vurma!

Elinden geldiği kadar yolları ve sokakları, câmileri tamîr et ve düzen içinde sakla, temizliklerine dikkat eyle!

İbâdetlerine sevâb verilmesi ve duâların kabûl olması için helâl nafaka kazanmak şarttır. Rızkının helâl olması için her işinde, her hareketinde, doğruluktan ayrılma! İslâmiyyetin emirlerini eksiksiz ve tâm olarak yap, san'atında, vazîfende ve memûriyetinde istikâmetden ayrılma, hîle ve hiyânet yollarına sapma ki, aldığın para, ücret ve aylık sana helâl olsun!

*Îmânın tohumu beş vakt namâzdır,
Müslümânım diyen, kılsa gerekdir.*

*Namâzın lezzetini duyamıyanlar,
Rûhunu tedâvî, etse gerekdir.*

*Bilmek istersen kim, necât bulmayan,
Namâza hiç ehemmiyyet vermiyen!*

*Mîzân terâzîde hayrın bulmiyan,
Ezânı işitip, gelmiyenlerdir.*

TERÂVÎH DUÂSÎ: Tesbihât-üt-terâvîh. Ramazan-ı şerîfde terâvîh namâzına kalkarken, aralarda ve terâvîh bitince okunacak duâ, tesbihât.
TERBÎYE: Kişiyi rûhen ve bedenen yetiştirme.
Görgü. Edeblendirme, hafif ceza verme.

İLK ŞEHİDLER¹

Sevgili Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” İslâmiyeti yaymak için gecesini gündüzüne katarak çalışıyor. İslâmiyeti kabul etmeyen müşrikler de, bilhassa garip zayıf olan Eshâb-ı kirâmı her türlü işkenceye tâbi tutuyorlar.

Ramda adlı kayalık bir bölge... Güneşin en yakıcı olduğu saatler. Isı, belki elli-altmış derece. Belki de daha fazla.

Mahzûmoğulları, dört kişiyi kısı kıvrak bağlamış, kızgın sacdan farksız bu taşlarda türlü işkencelerle eziyet ederek İslâmiyetten vazgeçirmeye çalışıyor...

Bunlar **Yaser**, **hanımı Sümeyye** ve oğulları **Ammar** ile **Abdullah** (radiyallahü anhüm)...

Dilleri damaklarına yapıyor. Yedikleri kırbaç izlerinden söken kan, ayaklarına doğru yol alıyor, beyinleri sıcaktan fokur fokur kaynıyor, taşlar ayaklarını pul pul yakıyor ama îmândan küfre dönme tekliflerini onlar yine de:

“Derimizi yüzseniz, hattâ etimizi dilim dilim kesseniz, biz yine İslâm dîninden dönmeyiz!” diyerek nefretle reddediyorlar.

Bir direniş ki, tarihin ender vak’alarından... O gün ölgün ve bitkin hâle gelen Yaser ailesi bırakılıyor. Fakat sair günler **Lat ve Uzza**’ya taptırmak için yapılan işkenceler gaddarca sürüp gidiyor...

Bu dört sahâbîyi şimdi de Batha denilen yere götürmüşler orada işkence yapıyorlar. Birden Resûlullah görünüyor. Eshâbına yapılanlardan fevkalâde müteessir olarak üç kere aynı şeyi buyuruyorlar:

“Sabredin ey Yaser ailesi, sabredin ve sevinin ki mükâfatınız Cennet olacaktır...”

O’nu görmüş olmak; sesini duymak, zulüm altındaki bu dört sahâbîyi biraz ferahlandırıyor. Yaser, merakla soruyor:

- Yâ Resûlallah! Günler hep böyle mi geçecek?

Sevgili Peygamberimiz, suali bir duâ ile cevaplandırıyorlar:

“Allahım! Yaser ailesine rahmet ve mağfiretini ihsân eyle...”

Hazret-i Resûl’ün oradan ayrılmasından bir süre sonra Yaser radiyallahü anh, insanın tahammül kudretini aşan işkencelere dayanamayarak ruhunu “rahmet ve mağfiret” sahibine teslim etti.

İslâm, ilk şehîdlerini verdi...

Ebedi hakikat yoluna can feda edildi. Akın akın gelecek şehîdler ordusunun ilk neferi şahâdet şerbeti içti. O şanlı şehîde bin selâm olsun!

1 Rahim Er, Sevgili Peygamberim/Siyer-i Nebî, 176, 177.

TERTİB: Sırayı gözetmek, sıra ile yapmak, dizmek. Namazları kılarken ve kazâ ederken sıralarını gözetmek. Abdest alırken uzuvlarını sıra ile yıkama.
Tertîb Sâhibi: Vitir dahil üzerinde kazâyâ kalmış beşten fazla namaz borcu olmayan kimse.

Yaser, hanımı ve oğulları önünde işkence göre göre can verdi. Ama zulüm durmadı. Kâfirlerin gözleri kan çanağı... Terden sıırıslıkılam olmuşlar. Tâkatleri kesilmiş bu zalimler, doymaz hınçları ile diğđer üç mü'mini dövmeğe devam ediyorlar. İşte atılan bir okla **Abdullah** da Cennete kanat açıyor...

Baş kâfir Ebû Cehil, Sümeğe radiyallahü anhâya hem vuruyor; hem lisanla hakaret ediyor. Sümeğe Hâtun, bu çirkin hakaretlerden birine cevap verince, hayâsızca saldıran Ebû Cehil kelbi, mübârek kadının ayaklarına ip taktırarak beklemekte olan iki deveğe bağlatıyor ve hayvanlar, sür'atle zıt istikametlere sürülüyor.

Dehşetli ân! Tüyle diken diken havada. Sümeğe Hâtun parçalanırken çığlık çığlığa söylediği **Kelime-i tevhid**, çelik bir kırbaç gibi Ebû Cehil'in yüzünde şaklıyor.

Bu da **ilk kadın şehîd**... Bu alçak muameleğe; bu fütursuz kahpeliğe maruz kalan îmânımızı borçlu olduğumuz o çilekeş büyük insanlar için sicim gibi gözyaşı dökülse yeridir...

Şahâdet mertebesini Yaratan'a şükrolsun.

Ölüm acısını duymayan, sorgu sual görmeyenlere rahmet; cesedi çürümeyen, bilmediğimiz bir hayatla diri olanlara selâm olsun!

Onlar ki şehîddir.

*Hakka giden yolu nasıl bulursun,
Duâ edip amel işlemedikçe?
Tasavvuf sırrına nasıl erersin,
Kâmil mürşid sana bildirmedikçe?*

*Öyle herkes gönül evi düzemez,
Hakk'ın takdirini kimse bozamaz,
Tasavvuf ummandır dalıp yüzemez,
Aşkın deryasını boylamadıkça.*

*Aşkım galip geldi, yüreğim titrer,
Âşık olan dünya malını n'eyler.
Miskin Yûnus sana, söyleme derler,
Ya ben öleyim mi, söylemedikçe?*

TERTÎL: Kur'ân-ı kerîmi tecvîdle yâni usûl ve kâidelerine uyararak, açık açık, tâne tâne, harfleri ve kelimeleri birbirinden ayırarak okuma.

TERVİYE GÜNÜ: Zilhicce ayının sekizinci günü.
Hacıların Minâ'ya hareket ettikleri gün.

MENKİBE: Son Yongam Sensin

Sene 1915... Sonbaharın serin yağışlı günlerinden biri. Birinci Dünya Harbi bütün cephelerde devam ediyor. Vatanın her tarafında barut ve kan kokusu var...

Yiğitlerin biri ölüyor, bini yetişiyor, ihtiyarı, genci savaşıyor, didiniyor ve yurdu-muza düşman çizmeleri basmasın diye, el açıp Allah'a duâ ediyor...

Cepheye durmadan takviye kuvvetler gidiyor, işte o kuvvetleri götüren tren, Bile-cik istasyonunda beklemektedir. Askerlerin hepsi sakın, belki bir daha geri dönme-yecekler. Ama şehid olmak inancı gönüllerine huzur veriyor...

Sevkiyat subaylarından biri vagonların arasında sessiz, hareketsiz bir gölge görür. Merakla ve şüphle yaklaşır... Beli bükülmüş, soluk benizli, başı yaşmaklı, ihtiya-ri bir Türk anası çakılmış gibi orada duruyor.

Yağmurdan sıyrılsıklam olmasına rağmen huşu içinde beklemektedir. Anadolu'nun cefakâr anası ile yaklaşan subay arasında şu konuşma geçer:

- *Anneciğim, yağmurun altında niye böyle bekliyorsun?*
- *Trende oğlum var. Onu uğurlamaya geldim.*
- *Oğlun kimdir, nerelisiniz?*
- *Söğüt'ün Akgünlü köyünden Mehmedoğlu Hüseyin.*
- *Onu görmek ister misin, çağırayım mı?*
- *Sana duâ ederim. Ona bir çift sözüm var.*

Hüseyin kısa zamanda bulunur. Elini öpen oğlunu bağrına basan ana son ola-rak; "Hüseyin'im, yiğit oğlum benim! Dayın Şipka'da, baban Dömeke'de, ağaların Çanakkale'de şehid düştüler. Bak son yongam sensin.

Eğer, minareden ezân sesi kesilecekse, câminin kandilleri sönecekse sütüm sana haram olsun. Öl de köye dönme. Yolun Şipka'ya uğrarsa dayının ruhuna bir Fâtiha okumayı unutma. Haydi oğul! Allah yolunu açık etsin" dedi.

Hüseyin, son defa anacığının elini öpmüştü. Yaşlı gözlerle oğluna bakan Türk anası son evladını da duâlarla bu şekilde cepheye uğurladı.

Hak teâlâ, intikâmını yine kul ile alır.

Bilmiyen (ilm-i ledünnî) anı kul yapdı sanır.

Cümle esyâ Hâlıkındır, kul elîle islenir.

Emr-i Bârî olmayınca, sanma bir çöp deprenir!

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYET VE ÇALIŞMA HAYATIMIZ

TESBÎH: Sayma, sayarak anma. Sübhânallah deme. Allahü teâlâyı, O'na yakışmayan her şeyden ve mahlûkların âlâmetlerinden tenzîh ve takdîs etme.
Namaz sonrası tesbihâtı ve diğer zikirleri saymak için kullanılan ipe dizilmiş boncuklardan yapılmış halka zincir.

Helâl Lokma Kazanmak

Bütün ibâdetlerin kabul olması, helâl lokmaya bağlıdır. İbâdetler on kısımdır. Dokuz kısmı helâl kazanmaktır. Bir kısmı da bildiğimiz bütün ibâdetlerdir. O hâlde helâl kazanmaya çalışmalıdır. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ güzeldir. Yalnız güzel yapılan ibâdetleri kabul eder. Cenâb-ı Hak, “Helâl yiyiniz ve sâlih, iyi işler yapınız” buyurmaktadır.)

(Uzak yoldan gelmiş, saç sakalı dağılmış, yüzü gözü toz içinde bir kimse, ellerini uzatıp duâ ediyor. “Yâ Rabbî!” diye yalvarıyor. Hâlbuki yediği haram, içtiği haram, gıdası hep haram. Bunun duâsı nasıl kabul olur?)

Yâni haram yiyenin duâsı kabul olmaz. İşte haramı, helâli bilmeyen, bunları birbirinden ayıramayan, haramdan kurtulamaz, ibâdetleri boşuna gider. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Helâl kazanmak her müslümâna farzdır.)

(İlim öğrenmek her müslümâna farzdır.)

Bazı âlimler, bu ikinci hadîs-i şerîfteki ilimden murat, (Helâl ve haram ilmidir) demişlerdir. Helâl kazanmak için helâli ve haramı öğrenmek lâzımdır.

İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe hazretlerine birisi sordu: (Vakitlerimi ibâdetle geçirmek istiyorum. Bana bir şey yaz da, hep onu yapayım!) İmâm-ı A'zam hazretleri birkaç gün içinde alış-veriş bilgilerini yazıp o adama verince, (Bu bilgiler tüccarlara lâzım olur. Ben evimde oturup ibâdetle meşgul olacağım) dedi. Cevâbında (Yiyecek ve giyecek lâzım olmayan kimse var mı?) Dînin alış-veriş kısmını bilmeyen, haram lokmadan kurtulamaz ve ibâdetlerin sevâbını bulamaz. Zahmetleri boşa gider ve azaba yakalanır ve çok pişman olur, buyurdu.

İbrahim Edhem hazretlerine, (Falanca yerde bir genç var. Gece-gündüz ibâdet ediyor. Vecde gelip kendinden geçiyor) dediler. Gencin yanına gidip, üç gün misâfir kaldı. Dikkat etti, söylediklerinden daha çok şeyler gördü. Kendinin soğuk, hâlsiz, habersiz, gencin ise, böyle uykusuz ve gayretli hâline şaşır kaldı. Gençteki bu hâllerin şeytandan olup olmadığını anlamak istiyordu. Yediğine dikkat etti. Lokması helâlden değildi. (Allahü ekber, bu hâlleri hep şeytandandır) dedi. Genci evine davet etti. Kendi yemeğinden yedirince, gencin hâli değişip, o aşkı, o arzusu, o gayreti kalmadı. Genç, İbrahim Edhem hazretlerine, (Bana ne oldu?) diye sordu. (Yediğin helâlden değildi. Yemek yerken, şeytan da midene giriyordu. O hâller şeytandan oluyordu. Helâl yiyince şeytan giremedi. Asıl doğru hâlin meydana çıktı) buyurdu.

Haram yemek, kalbi karartır, hasta eder. Ebû Süleymân-ı Dârâni hazretleri, (Helâlden bir lokma az yemeği, akşamdan sabaha kadar namaz kılmaktan daha çok severim. Çünkü mide dolu olunca, kalbe gaflet basar. İnsan Rabbini unuttur) buyurdu.

TESETTÜR: Örtünme. Dînin bildirdiği şekilde örtünme.
TEŞEHHÜD: Namazın her ka’desinde ettehiyyâtüyü okumak ve
bu süre kadar oturmak.
TEŞMÎT: Aksırdığı zaman “Elhamdülillah” diyene “Yerhamükellah” demek.

Helâlin fazlası böyle yaparsa, mideyi haram ile dolduranların hâli acaba nasıl olur? Sehl bin Abdullah-ı Tüsterî hazretleri buyuruyor ki: (Yolumuzun esasları üç şeydir: Helâl yemek, ahlâk ve amelde Sevgili Peygamberimize tâbi olmak, her işi yalnız Allah rızâsı için yapmaktır.)

Bu dünya, âhiret yolcularının bir konak yeridir. İnsana burada yiyecek ve giyecek lâzımdır. Bunlar ise çalışmadan ele geçmez. Hem âhiret için hazırlanmalı, hem de dünya ihtiyâçlarını kazanmalıdır. Fakat bunları da âhiret yolculuğunda lâzım olduğunu düşünerek kazanmalıdır. Kendinin ve çocuklarının ihtiyâçlarını helâlden kazanmak, birçok ibâdetlerden daha sevâptir. Resûlullah efendimiz bir sabah eshâbı ile konuşurken, kuvvetli bir genç, erkenden dükkânına doğru geçti. Bazıları (Böyle erkenden dünyalık kazanmaya gideceğine, buraya gelip birkaç şey öğrenseydi iyi olurdu) deyince, Resûlullah efendimiz, **(Öyle söylemeyiniz! Eğer kimseye muhtaç olmamak ve ana, baba, çocuk-çocuğunu da muhtaç etmemek için gidiyorsa, her adımı ibâdetdir. Eğer herkese öğrenmek, keyif sürmek niyetinde ise, şeytanla beraberdir)** buyurdu.

Hazret-i Ebû Bekir “radiyallahü anh”, hizmetçisinin getirdiği sütü içti. Sonra helâlden olmadığını anlayınca, parmağını boğazına sokarak kay etti (kustu.) O kadar zahmetle çıkardı ki, ölüyor sandılar. Sonra, (Yâ Rabbi! Elimden geleni yaptım. Midemde ve damarlarımda kalan zerrelere sana sığınırım) diye yalvardı. Hazret-i Ömer “radiyallahü anh” da, Beytül-mala yâni devlete ait zekât develerinin sütünden, kendisine yanlışlıkla verilip içtiği zaman, böyle yapmıştı.

Abdullah bin Ömer “radiyallahü anh” buyuruyor ki: (Beliniz bükülünceye kadar namaz kılsanız ve kıl gibi oluncaya kadar oruç tutsanız, haramdan kaçınmadıkça, kabul edilmez, faydası olmaz.)

Yahya bin Mu’âz hazretleri buyuruyor ki: (Allahü teâlâyâ itâat etmek, bir hazineye benzer. Bu hazinenin anahtarı duâ, anahtarın dişleri de helâl lokmadır.)

Binada temel ne ise, dinde de lokma odur. Temel sağlam olunca, üzerindeki binalar sağlam olur. Dîni ayakta tutan da helâl lokmadır. Temel çürük olunca, bina çöktüğü gibi, lokma haramdan olduğu zaman din de çöker.

İbrahim bin Edhem hazretleri buyurdu ki: (Yüksek derecelere kavuşanlar, ancak midelerine girenleri kontrol etmekle kemâle ermişlerdir.)

Sehl bin Abdullah Tüsterî hazretleri buyurdu ki: (Hakiki îmâna kavuşmak için, dört şey lâzımdır: Bütün farzları edeple yapmak, helâl yemek, görünen ve görünmeyen bütün haramlardan sakınmak ve bu üçüne ölünceye kadar devam etmeğe sabretmek.) Yine buyurdu ki: (Haram yiyenlerin yedi âzâsı, istese de, istemese de günâh işler. Helâl yiyenlerin azası, ibâdet eder. Hayır işlemesi kolay ve tatlı gelir.)

TEŞRİK GÜNLERİ: Eyyâm-ı Teşrik. Kurban bayramının iki, üç ve dördüncü günleri.
TEVÂTÜR: Her asırda güvenilen kimselerin hepsinin bir şeyi, bir haberi bildirmeleri.
TEVÂZU: Alçak gönüllülük; kendisini başkalarından üstün görmemek.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, hiç haram karıştırmadan, kırk gün helâl yerse, Allahü teâlâ, onun kalbini nûr ile doldurur. Kalbine, nehirler gibi hikmet akıtır. Dünyaya düşkün olmayı, kalbinden giderir.)

(Duânızın kabul olması için helâl lokma yiyiniz!)

(Çok kimse vardır ki, yedikleri ve giydikleri haramdır. Sonra ellerini kaldırıp duâ ederler. Böyle duâ nasıl kabul olunur?)

(Haram yiyenlerin farzları ve sünnetleri kabul olmaz.)

(Haram ile beslenen vücûdun, ateşte yanması daha iyidir.)

(Helâl kazanmak için yorulup, evine dönen kimse, günâhsız olarak yatar. Allahü teâlânın, sevdiği kimse olarak kalkar.)

(Bazı günâhlar vardır ki, onlara ancak, helâl kazanmak için çekilen üzüntü ve yorgunluklar keffâret olur.)

(Helâle, harama dikkat ederek çalışıp kazanan kimseyi, Allahü teâlâ çok sever.)

(Beş vakit namazı kıldıktan sonra, çalışıp helâl kazanmak, her müslümana farzdır.)

(Bir müslüman helâl kazanıp, kimseye muhtaç olmazsa ve komşularına, akrabasına yardım ederse, kıyâmet günü, ayın ondördü gibi parlak, nûrlu olur.)

(Helâl kazanmak için sıkıntı çekenlere Cennet vâcib olur.)

(Mide, bedenin havuzudur. Bütün damarlar oradan geçer. Mide sağlam olursa, damarlar da sıhhatli olur, mide çürük olursa, damarlar da çürük olur.)

Sâlih zâtlardan biri, Hasan-ı Basrî hazretlerinin ziyaretine gelip dedi ki:

- Üstadım bilirsiniz ki, haram şüphesi karışık şeyleri yemek kalbi karartır. Kırk gün helâl lokma yiyenin kalbi nûrlanır. Harâm şüphesi bulunmayan bir miktar yiyecek istemeye geldim.

- Haram şüphesi karışmamış yiyecek bulmak güçtür. Şurada bir çiftçi var. İbâdetlerini aksatmadan, alnının teri ile kazanır. Haramlardan, şüphelilerden çok sakınır. Aradığınız yiyeceği ancak onda bulabilirsiniz.

Sâlih zât, tarif edilen çiftçiyi tarlasında çalışırken bulup dedi ki:

- Hasan-ı Basrî hazretlerine gittim. Haram şüphesi bulunmayan bir miktar yiyecek istedim. O da beni sana gönderdi.

- Aradığınız gibi yiyeceğin bizde de kalmadığını zannediyorum. Çünkü bir gün, öküzlerim tarlada dinlenirken, komşunun tarlasına girdiler. Ayaklarına komşunun tarlasının toprağı bulaşmış, o toprağı tarlama karıştırdılar. Bunun için kazancımın şüpheden tamamen uzak olduğunu söyleyemem.

TEVECCÜH: Bir tarafa yönelme. Sevdiği kimseye yönelme.
Mürşidin müride nazar etmesi.

TEVEKKÜL: Allahü teâlâya teslim olma. Bir müslümanın sebeplere yapıştıktan sonra, her işinde kadere râzî olması, Allahü teâlâya itimad etmesi, güvenmesi.

Hadisi şerîfte, **(Helâl meydanda, haram meydandadır. Şüpheliler ikisi arasındadır)** buyuruldu. O hâlde şüphelilerden uzak durmak lâzımdır. Yine hadîs-i şerîfte, **(Bir kimse, tehlikeli olan şeyin korkusundan dolayı, tehlikesiz şeyden sakınmadıkça, müttekî olamaz)** buyuruldu. Onun için Hazret-i Ömer, (Bizler harama düşmek korkusu ile, helâllerin onda dokuzundan kaçındık) buyurdu.

*Gelip geçdi ömrüm çabuk, bir yel esip geçmiş gibi,
Hele, bana şöyle gelir, gözüm yumup, açmış gibi.
İşbu söze Hak tanıktır, canlar gövdeye konuktur.
Birgün ola, çıka, gide, kafesden kuş uçmuş gibi.*

Helâl Lokma İçin Dikkat Edilecek Hususlar

Helâl lokma isteyen şu beş şeye dikkat etmelidir:

- 1- Rızık peşinde koşarken Allah'ın farz kıldığı ibâdetlerin hiçbirini terk etmemeli, hiçbirini noksan yapmamalıdır.
- 2- Kazanç için hiç kimseyi üzmemelidir.
- 3- Çalışmak ile, kendisinin ve aile efradının iffetini korumaya niyet etmelidir.
- 4- Çalışırken kendini haddinden fazla yormamalıdır.
- 5- Çalışmayı rızık için bir sebep bilmelidir. Fakat rızık çalışmaktan bilmemeli, Allahü teâlânın bir ihsânı olarak görmelidir.

Allahü teâlâ, her insanın ve her hayvanın rızkını ezelde takdir etmiş, ayırmıştır. İnsanların ve hayvanların ecelleri ve nefeslerinin sayısı belli olduğu gibi, her insanın bedeninin ve rûhunun rızıkları da bellidir. Rızık hiç değişmez. Azalmaz ve çoğalmaz. Kimse kimsenin rızkını yiyemez. Kimse kendi rızkını yimeden, bitirmeden ölmez. Bir kimse, Allahü teâlâ emr ettiği için çalışır, rızkını helâl yoldan ararsa, ezelde belli olan rızkına kavuşur. Bu rızık, ona bereketli olur. Bu çalışmaları için de sevâb kazanır. Eğer, rızkını Allahü teâlânın yasak ettiği yerlerde ararsa, yine ezelde ayrılmış olan o belli rızka kavuşur. Fakat, bu rızık ona hayırsız, bereketsiz olur. Rızıkına kavuşmak için kazandığı günâhlar da, onu felâketlere sürükler.

Şimdi, zamana, modaya uymadan olmuyor diyerek, çocuklarını ve hele kızlarını, para kazanmak için haram yerlere gönderenler çoğalmaktadır. Aç kalmalarından korkarak, onlara dinlerini öğretmiyor, Kur'ân-ı kerîm okutmuyor, yavrularını cahillerin ellerine bırakıyorlar. Çocukları dinsiz, îmânsız yetiştiriyor. İstikbâllerini kazanınlar diyerek, namusları, hayâları yok edilmesine hangi vicdan razı olur? Sıkıntılar çekerek, ezelde ayrılmış olan rızıklarına kavuşuyorlar. (Namaz karın doyurmuyor, kızların ev işlerini öğrenmesi, ekmek parası getirmiyor. Zamana uymazsak, dîne

TEVFİK: Allahü teâlânın kuluna yardımını. Yardım etme. Uygun hâle getirme, uydurma.
TEVERRÜK: Kadınların namâzda oturma şekli; kaba etlerini yere koyup, uyluklarını birbirine yaklaştırarak, ayaklarını sağ taraftan dışarı çıkarıp, sol uyluğu üzerine oturmaları.

bağlı kalırsak sürünürüz) gibi çılginca konuşanlar da oluyor. Hâlbuki, oğullarına, küçük iken dinleri, îmânları öğretilir. Kur'ân-ı kerîm okutulur. Bundan sonra da, Allahü teâlânın emirlerine uygun olarak para kazanmaya çalışdırılırsa, yine aynı rızka, hem de kolayca, rahatça kavuşurlar. Anaları, babaları ve çocuklar hem sevâb kazanır, hem de kazançlarının hayrını görürler. Dünyada ve âhirette mes'ûd olurlar. Aklımızı başımıza toplayalım! Rızıklarımızı helâl yoldan arayalım!

İhtiyaç Hâlinde Çalışmak

Bir kadının, kızın, anası, babası ve mahrem akrabası yoksa veya var da, fakir iseler ve devlet de yardım etmez ve kimse yardım etmezse, bu kadın, kendinin, çocuklarının ve hastalık, ihtiyarlık sebebiyle çalışamayan fakir ana babasının nafakalarını temin etmek için çalışmak zorundadır. Erkekle karışık olmayan kadın işlerinde çalışır. Erkek bulunmayan iş yoksa, sıhhatini, dinini, namusunu, Müslümanlık haysiyetini ve şerefini koruyacak kadar farz olan nafakayı kazanmak için, yabancı erkeklerin bulunduğu yerde örtülü olarak çalışması câiz olur. Bu nafakayı kazanmasında mâni olunması, ikrah olur. Böyle ihtiyaçtan fazla, orada kalması câiz olmaz. Çalışırken, başını, kollarını açması için zorlarlarsa, açmazsan burada çalışma derlese, örtülü olarak çalışacak başka yer bulamayınca, kolları açık çalışması, İmâm-ı Ebû Yusuf'un kavline göre câiz olur. Kadının kulaklarından sarkan saçlarını örtmesi farz değildir diyen âlimler de vardır. Harac olduğu zaman, bu zayıf kaville amel etmek câiz olur. Başında bulunan saçları örtmenin farz olduğu sözbirliğiyle bildirildiyse de, kulaklardan sarkan saçların açılması, zorlanmak sebebiyle câiz olur. Böyle zorlanan kadın, her zaman, erkekle karışık olmayan veya örtülü çalışacak yer aramalıdır. Bulunca, orada çalışması lâzım olur. Saçlarını, kollarını sokakta, gidip gelirken örtmelidir. Müslüman erkekle evlenince, bunun nafakasını kocası temin etmeye mecburdur. Zengin olmadığı için, anasına, babasına ve çocuklarına nafaka vermesi lâzım gelmezse de, kocasının izniyle çalışıp onlara bakması lâzımdır. [Se'âdet-i Ebediyye]

MENKİBE: Tohum Ekerken Bereket Vermesini Dilemelidir

İyi kalbli ihtiyar, tarlasına tohum ekecekti. Önce iki rek'at namaz kıldı. Sonra ellerini açarak Allah'a duâ etti. Duâsında şunları söyledi:

- "Yâ Rabbi! Her şeyi ve hepimizi, yoktan var eden sensin. Ben de senin zayıf bir kulunum. Şimdi toprağa atacağım tohumları, senin kudret ve merhametine teslim ediyorum. Onları yeşert, büyüt ve bütün canlılar için bereketli kıl, Allahım!.."

Ekim zamanları, daima böyle duâ ederdi. Cenâb-ı Hak da, onun tarlasını hep

TEVHİD: Allahü teâlânın bir olduğuna inanmak, O'na kimseyi ortak etmemek. Tasavvufta kalbi Allahü teâlâdan başka şeylere bağlanmaktan kurtarma. Birleme. Birleştirme, birkaç şeyi bir araya getirme.

bereketli kıları.

İhtiyarın ayrıca “Hurma” bahçeleri vardı. Meyve toplanacağı zaman, fakirleri davet ederdi. Onlara istedikleri kadar hurma verirdi. Rüzgârın döktüklerini çocuklar kapışır, sevinirlerdi.

Bağ ve bostandaki ürünleri de, böyle dağıtırdı. Fakirler, duâ ederlerdi. Bir gün geldi, iyi kalbli ihtiyar vefat eyledi. Geriye üç oğlu kaldı. Onlar kendi aralarında:

- Biz babamız gibi yaparsak, sıkıntıya düşeriz, dediler.

İlkin “Bağ bozumu” zamanı geldi. Sabah olunca, meyveleri toplamaya yemin ettiler. “İnşâallah” (Allah dilerse) bile demediler. Sabah olunca birbirlerine seslendiler!

- Haydi çabuk olun! Meyveleri toplayacak isek, acele edelim!.

Hemen fırladılar. Aralarında fısıldaşıyorlardı:

- Bugün bağımıza, bir miskin (fakir) sokulmasın!.

Daha ortalık ağarmadan, vardılar. Böylece fakirleri, meyveden mahrum edeceklerini zannediyorlardı.

Bağ yerine varınca gördüler ki, yer-gök kapkara!.. Toprak üstündeki her şey yanmış, kapkara kesilmiş. Belli ki yangın, gece onlar uyurken çıkmış. Henüz dumanları tütüyor, iyice şaşırdılar. “Biz herhâlde, yanlış yere gelmişiz” diye söylendiler. Sonra etrafa, dikkatle baktılar. Kara ve sivri taşları gördüler. O zaman anladılar ki, kendi bağları burasıdır.

Birisi;

- Biz bu bağın bereketinden, mahrum edilmişiz, dedi.

Daha insaflı olanı:

- Ben size söylemişim. İnşâallah deyiniz, demiştim.

Sonra da, kabahati birbirlerine yüklemeye başladılar.

Aralarında çekişe dövüşe köye dönerken, karşılıklarına babalarının iyilik yaptıklarından fakir bir ihtiyar çıktı, ihtiyar, genç ve gözü doymaz mirasçılarının üzüntülerini anlayınca onlara bir baba dostu olarak şu pırlanta sözleri söyledi:

“İşte Allah’ın azabı böyledir. Tohum ekerken, ağaç dikerken; bütün insanların hattâ hayvanların, kuşların bile fayda görmesi için niyet etmelidir. Bereket vermesini dilemelidir. Meyvelerden, mahsüllerden fakirlere, mutlaka ayırmalıdır. Kimseye vermemek için, hırsız gibi, mahsülü geceleyin kaldırmamalıdır. Yoksa Allah da, o mahsül üzerinden “bereketini” kaldırır. Sizin de elinize hem bu dünyada, hem öbür dünyada hiçbir şey geçmez. Sonunda üzüntü ve sıkıntılara düşersiniz.”

TE'VÎL: Sözü çevirme, ayrı mânâ verme. Bir kelimenin, Allahü teâlâ ve Resûlullah tarafından, açık bildirilmemiş muhtelif mânâlarından, ahkâm-ı islâmiyyeye uygun olanı seçme.

TEZKİYE: Pâk ve temiz etmek, kalbi temizlemek. Temizlemek; temize çıkarmak.

Yenmesi, Kullanılması ve Yapılması Haram Olan Şeyler

Dünya malından çoğunun yenmesi ve kullanılması haram değildir. Helâl olan şeyler, sayılamıyacak kadar çoktur. Haramlar sayılıdır. Yemesi, içmesi haram olan şeyler şunlardır:

1- Kendileri haram olan şeylerdir. Kendiliğinden ölmüş ve Besmelesiz kesilen hayvanların etine leş denir. Leş, domuz eti, şarap böyledir.

2- Çok içince sarhoş yapan sıvıların, azını içmek de haramdır. Rakı, viski, kan-yak, bira, ispiroto, kolonya gibi alkollü içkilerin hepsi haramdır. Açlıktan ölmek üzere olan ve öldürülmekle korkutulan kimseden başkalarının bunları yemeleri, içmeleri haramdır.

3- Kendileri haram olmayıp, zorla, hırsızlık, rüşvet ve faiz yolu ile alınan veya şartlarına uymadan yapılan sözleşme ile satın alınan şeyleri yemek ve kullanmak haramdır. Bunları geri vermek, alınmış olan bulunamazsa, fakirlere sadaka olarak vermek lâzımdır.

4- Doyduktan sonra yemek haramdır.

5- Toprak, kireç, çamur gibi zararlı şeyleri yemek haramdır.

6- Zehirli şeyler yemek, içmek haramdır. Meselâ bakır çalığı, zehir-karıştırılmış yemek, zehirli ot, kokmuş et ve kurtlanmış et, meyva, peynir böyledir.

7- Alışkanlık yapan uyuşturucu maddeleri içmek, kullanmak haramdır. Esrar otu, afyon, morfin, kokain böyledir. Bunları ilâç olarak ancak, doktorun kullanmasına izin verilmiştir.

8- Her türlü pis şeyleri yemek ve içmek haramdır. İdrar, damardan çıkıp akan kan, cerahat, pislik böyledir.

9- Temiz, fakat iğrenç olan şeyleri yemek haramdır. Sümük, kurbağa, sinek, yılan, yengeç, midye, istiridye gibi şeyleri yemek böyledir.

Domuz eti şiddetli haramdır. Hatırında olduğu hâlde “bilerek Besmele çekmeden kesilen” hayvanın etini yemek haramdır. Karada ve suda yaşayan haşerâtı yemek helâl değildir. Meselâ; kaplumbağa, yılan, salyangoz, kurbağa, midye, yengeç, fare, köstebek, kirpi, sincap, yemek helâl değildir. Su içinde kendiliğinden ölüp, karnı üst tarafta duran balık yenmez. Ağ, saçma, ilâç ve sarsıntı ile ölen her balık yenir. Tavşan etini yemek helâldir.

Kadın ve erkeğin, altın ve gümüş kap ile yemesi, içmesi ve her türlü kullanması helâl değildir. Altını ve gümüşü, kadının ziynet, süs olarak kullanması yasak değildir. Erkeklerin gümüşü, sadece yüzük olarak kullanmalarına izin verilmiştir. Erkeklerin altın yüzük takması haramdır.

TEYEMMÜM: Su bulunamadığı veya özür sebebiyle kullanmak mümkün olmadığına; gusül veya abdest için temiz toprak veya taş, kum, kerpiç gibi toprak cinsinden bir şey ile elleri toprağa sürüp yüzü ve kolları mesh etmek.

MENKIBE: Olgunlaşan Hurmalar

Eshâb-ı kirâmdan hazret-i Ebüdderdâ sabah olunca erkenden kalkıp, mescide koşardı. Namazı kıldıktan sonra okunan Kur'ân-ı kerîmi huzur içinde dinler, mescidden de herkesten sonra çıkardı.

Bir ara sabah namazlarında Resûlullah efendimiz selâm verince, tesbih ve duâlarından sonra acele ile gitmeye başladı. Bu hâl bir süre devam edince Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz sordu:

- Ey Ebüdderdâ! Sen mescide herkesten önce gelir, yine herkesten sonra çıkardın. Şimdi sana ne oldu?

- Yâ Resûlallah! Malumunuz, hurmaların dallarda olgunlaşarak yere düştüğü bir sıcak mevsimdeyiz. Komşumun avlusundaki hurma ağaçlarının dalları bizim evin avlusuna sarkmış durumda!.. Geceleri bu dallardan avluya düşen hurmalar sabaha kadar çoğalıyor. Namazdan sonra hemen çıkıp gitmesem çocuklarım kalkacak, avlumuzda dökülen hurmaları yiyecekler. Hâlbuki ben çocuklarıma haram yedirmemek için Allahü teâlâyâ söz verdim. Bu sebeple namazdan sonra beklemeden kalkıp gidiyor, çocuklarım uyanıp avluya çıkmadan, dökülen hurmaları toplayıp komşumun avlusuna bırakıyorum. Acele ile çıkışımın sebebi budur.

MENKIBE: Sahibini Bulup Helâllik Dileyin

Seyyid Fehim Hazretleri Van'da iken, bir bahçede sohbet ediyorlardı. Eshâbından biri bahçedeki bir ağacın dalının ucundan bir parçasını koparır. Seyyid Fehim Hazretleri çok üzülürler, birden mübârek yüzlerindeki ifade değişir ve: ‘

“Bu bize yakışmaz, sahibini bulup helâllik dileyin” buyurur.

MENKIBE: Kendinin Zannetmişti

İbrahim bin Edhem hazretleri anlatır:

Bir gece Beyt-ül-mukaddes'de sabahlamak istedim. Câmi görevlileri içeride kimsekinin kalmasına müsâade etmedikleri için hasırların arasına gizlenmişim. Gece geç vakitte câminin kapısı açıldı. Önde bir ihtiyar olmak üzere içeri kırk kişi girdi. Yaşlı olan zât mihrâbın önüne oturup bir miktâr Kur'ân-ı kerîm tilâvet etti, diğerleri de huşû ile dinlediler. Tilâvetden sonra gelenlerden biri, yaşlı olan zâta dedi ki:

- Bu gece câmide bizden olmayan biri var. İhtiyar tebessüm ederek şöyle cevap verdi:

- Evet, İbrahim bin Edhem var, kırk günden beri yapmış olduğu ibâdetlerinden bir zevk alamamaktadır.

TEZYİN: Süslemek.

Tilâvet Secdesi: Kur'ân-ı kerîmdeki on dört secde âyetinden herhangi birini okuyan veya işiten bir mükellef olan âkıl ve bâliğ Müslümanın yapması vâcib olan secde.

Bu sözü duyunca hemen açığa çıkıp, dedim ki:

- *Söylediğin doğrudur, ne olur bunun sebebini bana söyle de bu sıkıntıdan kurtulayım. Yaşlı zât şöyle cevap verdi:*

- *Falan gün, Basra'dan hurma satın almıştın. Bu hurmayı alırken satıcının bir hurması yere düştü. Sen de bunu kendi hurmalarından düştü zannederek, onu yerden alıp kendi hurmalarının arasına koydun. İbâdetlerinden tat alamamanın sebebi budur.*

Bunu duyunca hemen gidip hurma satıcısını buldum. Durumu ona anlatarak, ondan helâllik diledim. O da hakkını helâl etti. Bundan sonra yine ibâdetlerimden tat almaya başladım.

MENKİBE: Haram Yiyen Bir Ordu İle Fetih Mümkün Olmaz

Yavuz Sultan Selim Hân, ordusunu toplayıp 922 (m. 1516) senesinde pay-i tahttan hareket etti. Üsküdar'a geçen ordu mehterin yürüyüş marşı ile yola koyuldu.

Dâvûdî sesli hafızlar da, Kur'ân-ı kerîm okuyarak, askerinin cihad şevkini artırıyordu. Gebze'de ilk mola verildi. Ordunun geçtiği yollar bağlık bahçelik idi. Asmalar salkım salkım olgun üzümlerle, ağaçlar kırmızı elmalarla doluydu. Yavuz Selim Hân:

"Acaba askerim, sahibinden izinsiz üzüm ve elma koparıp yer mi?" diye kendi kendine düşüncelere daldı. Bir müddet bu düşüncelerle tereddüt içinde kaldıktan sonra yeniçeri ağasını huzûruna çağırdı ve:

"Ağa! Fermânımızdır. Bütün yeniçeri, sipâhi ve azap askerinin heybeleri yoklansın. Heybesinden bir elma ve üzüm salkımı çıkan asker, derhâl huzûrumuza getirilsin!" buyurdu.

Yeniçeri ağası; "Ferman Sultânımındır" diyerek ayrıldı. Yeniçeri ağası, saatlerce heybeleri araştırdıktan sonra, Sultan Selim Hân'ın huzûruna gelip; "Hünkârım! Askerin heybelerini araştırdık, asmaları ve elma ağaçlarını inceledik. Heybelerde üzüm veya elma bulamadık. Asma ve ağaçlarda da koparıma izlerine rastlıyamadık" dedi.

Bu habere Sultan Selim Hân çok sevindi. Üzerindeki ağırlık ve zihnindeki düşünce kalkmıştı. Secde-i şükre kapandı. Sonra ellerini açarak:

"Allahım, sana sonsuz hamd-ü-senâlar ederim. Bana haram yemeyen bir ordu ihsân eyledin. Eğer askerlerim içinde bir tek kimse, sahibinden izinsiz bir elma koparıp yese idi, Mısır seferinden vazgeçerdim" dedi. Sonra yeniçeri ağasına;

"Çünkü ağa! Haram yiyen bir ordu ile, beldelerin fethi mümkün olmaz" buyurdu.

TİLÂVET: Kur'ân-ı kerîm okumak.
TUMÂNÎNET: Sâkin durmak. Namaz kılariken, rükû', secde, kavme ve celsede bütün uzuvların hareketsiz olması.

Hırsızlık ve Gasp

Yenilmesi ve kullanılması haram olan kazançlardan biri de zor ile, hırsızlık ile ele geçen mallar, paralardır. Başkalarının malını gasp ederek (zorla alarak), çalarak, faiz, kumar ve rüşvet, zulüm ve hiyanet yollarından biri ile ele geçirenin bunu yemesi, kullanması, sarf etmesi haramdır, günâhtır. Bunları, kendisindeki helâl mal ile karıştırmaması da habîs, kirli mülk olur. Bu habîs (kirli) mallarda bulunan haram malları, sahiplerine veya bunların varislerine ödemek lâzımdır. Kendisini veya değerini ödedikten sonra kullanmak, yemek helâl olur.

Zor ile veya çalarak, mal, para sahibi olmak çirkin bir davranıştır, insan, elinin emeği ve alınının teriyle kazandığını yemeli, kullanılmalıdır. Helâl kazanç böyle olandır. Haramlardan sakınmaya takva denir. Allahü teâlânın yanında en şerefli, en üstün kimseler, haramlardan sakınanlardır.

Hırsızlık yaparak veya zor kullanarak ele geçen malda, kul hakkı olur. Üzerinde kul hakkı bulunan kimsenin ibâdetlerini, Allahü teâlâ kabul etmez. Bu haklardan kurtulmadıkça Cennetine sokmaz. Hakiki bir müslüman, yalan ile, hile ve sahtekârlıkla, alışverişe hiyanet karıştırmayarak mal kazanmayı aklından bile geçirmez. Sevgili Peygamberimiz, **(İnsan, tam ve olgun bir müslüman olduğu hâlde hırsızlık yapamaz)** buyurmuştur. Ancak kâmil olmayan hırsızlık yapabilir.

Başkasına ait olan bir lirayı çalmak ile bin lirayı, milyonları çalmak arasında fark yoktur. Hepsî günâhtır. Hırsızlık, toplumda insanın yüz karasıdır.

Hadîs-i şerîfte, **(Haksız bir iddia ile kendisinin olmayanı kendisinin yapmaya çalışan kimse, benim ümmetimden değildir. O, kendisine Cehennemde yer hazırlasın)** buyuruldu. Haksız olarak alınan bir dirhem mal karşılığı olarak, yirmibeş bin sene Cehennemde azap yapılacaktır.

Muhtaç kalan kimse hırsızlık yapmamalıdır. İş bulmalı, çalışıp kazanmalıdır. İhtiyacını giderinceye kadar malı, parayı borç istemelidir. Ödemek niyetiyle borç isteyene, Allahü teâlâ yardım eder. Hiç iş bulamıyan ve borç da temin edemiyenin leş yemesine veya dilenmesine izin verilmiştir.

*İki şey vardır ki, bunların hasreti,
Kimler olursa olsun, yakar herkesi.
Göz kan ağlasa, haklarını ödeyemez,
Birisi gençlik, biri de din kardeşi!*

◆ ◆ ◆

TİCÂRET EŞYÂSI: Ticâret niyetiyle alınıp, ticâret için saklanılan eşyâ.
TÖVBE (Tevbe): Günâh işledikten sonra, pişman olup, Allahü teâlâdan korkarak af dileyip Allah rızâsı için bir daha yapmamaya azmetmek, karar verme.

◆ ◆ ◆

MENKİBE: Ne İstiyorsanız Vereyim

Bir gece, Seyyid Sâlih hazretlerinin evini soymak için bir hırsız bahçe duvarından içeriye girer. Bahçe birdenbire gündüz gibi aydınlık olur. Bahçeden dışarı çıkar. Etrafı yine karanlık görür. Tekrar bahçeye girer. Aynı aydınlık görülür. Yine çıkar. Gene gelir. Nihayet eve bakıp, pencerede Seyyid Sâlih hazretlerini görür. Seyyid Sâlih hazretleri hırsıza;

- Buyurun, bir şey istiyorsanız vereyim. Ne almaya geldiniz, söyleyin! der.

Hırsız, O güneş gibi parlayan yüzü görüp, o cömertçe söylenen tatlı sözü işitince, bahçedeki aydınlığın, Seyyid Sâlih hazretlerinin nûru olduğunu anlayarak, yaptığı işe pişman olup hemen tövbe eder.

MENKİBE: Hırsızın Tövbesi

Hırsızın biri, Seyyid Taha hazretlerinin anbarına girip bir çuval un almak ister. Çuvalı doldurur, fakat kaldıramaz. Biraz boşaltır. Yine kaldırıp götüremez. O sırada Seyyid Taha hazretleri anbara gelir ve buyurur ki:

- Ne o? Çuvalı kaldıramıyor musunuz? Yardım edeyim.

Hırsız, Seyyid Taha hazretlerini karşısında görünce donakalır. Bir şey diyemez. Seyyid Taha hazretleri çuvalı kaldırıp hırsızın sırtına yükler ve buyurur ki:

- Bunu al, git! Bizim adamlarımız görmesin, belki canını yakarlar. Bir daha ihtiyacın olursa anbara değil, bize gel!

Onu gönderir. Hırsız da, yaptığı işe tövbe edip, bir müddet sonra O'nun talebelerinden olur.

Uyuşturucu Maddeler

Uyuşturucu madde deyince aklımıza, kısmî ve yaygın olarak kullanılan esrar otu, afyon, morfin ve bazı ilâçlar gelir. DİNİMİZ, alışkanlık yapan ve akli gideren her türlü uyuşturucu maddeleri kullanmayı haram kılmıştır. Bunları az miktarda ilâç olarak doktorların, eczacıların kullanmasına izin verilmiştir.

Allahü teâlâ, Sa'd sûresi 26. âyetinde meâlen, **(Keyfe tâbi olma ki, bu seni Allah'ın yolundan saptırır)** ve Câsiye sûresi 23. âyetinde meâlen, **(Şimdi o kimseyi gördün ya, hidayeti bırakıp, keyfine taparcasına zevkini kendine ilah edinmiş)** buyuruyor.

Gençler arasında, en yaygın olarak **eroin, esrar, LSD, amfetamin, tiner, bally, bonzai vs.** grubu uyarıcılar uyuşturucu olarak kullanılmaktadır.

Uyuşturucu maddeleri, alışkanlık derecesine vardırıarak kullananlar normal iradesini ve akli dengesini kaybederler. Yaptıkları işler ve söyledikleri sözler, ele alınacak

TÛBÂ: Kökleri yukarıda, dal ve budakları aşağıya doğru sarkan Ccennet ağacı.
UCUB: Kendini başkasından üstün bilmek, ayıplarını görmeyip kendini beğenmek; yaptığı ibâdetleri, iyilikleri beğenerek, bunlarla övünmek.

ve hiçbir değer kabul edilecek cinsten değildir.

Uyuşturucu madde kullanma alışkanlığı, her zaman insan için büyük bir felâkettir. Önlenmesi için, âcil tedbirler gerekmektedir. Polisiye tedbirlerin tek başına fazla fayda sağlamadığı bugüne kadar yapılan uygulamalardan anlaşılmıştır.

İnsanların doğru yoldan uzaklaştığı, kendi yaratanına ve O'nun Peygamberlerinin emirlerine uymanın azaldığı günümüzde, çocuklar ve gençler, tarifi imkânsız bir tehlike içinde bulunmaktadır. Yüce dînimizin emirleri doğrultusunda yetişmeyen çocukların ve gençlerin, rahatlıkla uyuşturucu tuzağına düşebileceği acı bir gerçektir. Başta gençlerimiz olmak üzere, bütün insanlığın böyle bir felâkete düşmesi karşısında yapılacak şeyler ve alınacak âcil tedbirler çok önemlidir.

Uyuşturucu alışkanlığına yakalanmış kişileri, erken anlamak ve teşhis etmek, o kişiyi tekrar topluma kazandırmak açısından mühim bir tedbir olmaktadır. En etkili tedbir ise, gençleri dînine bağlı ve İslâm ahlâkı ile yetiştirmektir. Çünkü dînine bağlı kimseler, haram yemekten, içmekten ve kullanmaktan daima uzak dururlar.

*Geçirme ömrünü mü'min, sakın ki, kîl-ü kal üzre!
Sözün mânâsını anla, ne yürürsün hayâl üzre?*

*Bu dünyânın süslerine, amân aldanma ey gâfil!
Buna her kim gönül verse, geçer ömrü melâl üzre.*

*Bir dikkatli nazar etsen, bu dünyâ ehline cânım,
Kazanırlar para dâim, bunlar cenk ve cidâl üzre.*

*Bu dünyâyâ neler geldi, ben diyenler geçüp gitdi,
bilmeli, bu fânî mülkü, yarattı Hak zevâl üzre.*

*Kaçarsan arkandan gelir, kovalarsan yetişmezsin,
Ki, dünyâ gölgeye benzer, denildi bu misâl üzre.*

*Akıllı olan bir kişi, gönül vermez bu dünyâyâ,
Düşkün olmaz ondan yana, bilir onu kemâl üzre.*

*Bir kalb dünyâyâ bağlansa, ibâdet zevkini duymaz,
Onunçün Zâtî bu şî'ri, getirdi hasbihâl üzre.*

ULEMÂ: Âlimler. İlmiye sınıfı mensupları. İlim sâhibleri, zamânın fen ve edebiyât bilgilerinde yetişmiş âlimler. İnsanların ilminden faydalandığı zâtlar.
ULÛHİYYET: İlâhlık, ibâdet olunmaya hakkı olmak. Sadece Allahü teâlâ mahsus sıfat.

Tarihin İlk İnsan Hakları Beyannamesi

Dinimiz iyi bilinirse görülür ki, Allahü teâlâ, insanlara daima merhamet ve şefkat ve afv ile muamele etmeyi, kendilerine fenalık yapanları affetmeyi, daima güler yüz-lü ve tatlı sözlü olmayı, sabırlı hareket etmeyi, işlerinde daima dostlukla anlaşmayı emretmektedir.

Hakiki Müslümanlar, diğer bütün dinlere karşı büyük bir müsamaha göstermişler, değil Hıristiyan ve Yahudileri zorla Müslüman yapmak ve onların ibâdethanelerini tahrip etmek, aksine, onlara yardım, hattâ kiliselerini tamir etmişlerdir.

Müslümanlar arasından Hıristiyanlara fena muamele edenler çıkmamış mıdır? Çıkmış olabilir. Fakat bunlar, hem miktarca çok az, hem de, dinimizin emirlerini bilmeyen cahiller idi. Bunlar nefslerine uyararak hareket etmişler ve cezaları bizzat Müslümanlar tarafından verilmiştir.

TARİHİ VESİKA

Peygamber efendimizin bu husustaki bir mektubu şöyledir:

“Bu yazı, Abdullah oğlu Muhammed’in bütün Hıristiyanlara verdiği sözü belirtmek için yazılmıştır. Şöyle ki; Allahü teâlâ, kendisini rahmet ile müjdelemiş, insanlar üzerindeki emaneti muhafaza edici kılmıştır. İşte bu Muhammed, bu yazıyı, Müslüman olmayan bütün kimselere verdiği ahdi [sözü] vesikalandırmak için kaleme aldırdı.

Kim ki, bu ahdin aksine hareket ederse, ister sultan, ister başkası olsun Allahü teâlâyâ karşı isyan ve İslâmiyet ile alay etmiş sayılır ve Allahü teâlânın lânetine lâyık olur. Eğer Hıristiyan bir rahip [papaz] veya bir seyyah [turist] bir dağda, bir dere, çöllük bir yerde, bir yeşillikte, alçak yerlerde, kum içinde ibâdet için perhiz yapıyorsa, kendim, dostlarım, arkadaşlarım ve bütün milletimle beraber onlardan her türlü teklifleri kaldırdım. Onlar benim himayem [korumam] altındadır. Ben onları, başka Hıristiyanlarla yaptığımız sözleşmeler gereğince, ödemeye borçlu oldukları bütün vergilerden affettim. Harac vermesinler veya kalbleri râzı olduğu kadar versinler. Onlara cebretmeyin, zor kullanmayın! Onların dîni reislerini makamlarından indir-meyin! Onları ibâdet ettikleri yerden çıkartmayın! Bunlardan seyahat edenlere mâni olmayın! Bunların manastırlarının, kiliselerinin hiçbir tarafını yıkmayın! Bunların kiliselerinden mal alınıp Müslüman mescidleri için kullanılmasın! Her kim buna riâyet etmezse, Allahü teâlânın ve Resûlünün kelamını dinlememiş ve günâha girmiş olur.

Ticaret yapmayan ve ancak ibâdet ile meşgul olan kimselerden, her nerede olursa olsunlar cizye ve garamet gibi vergileri almayın! Denizde ve karada, şarkta ve

◆ ◆ ◆

UŞR: Topraktan alınan mahsûlün zekâtı.
UTANMA: Âr, hayâ. Çirkin şeyleri, günâhları yapmaktan kaçma.
Başkalarının kötûlemelerinden korkma, sıkılma.

◆ ◆ ◆

garpta, onların borçlarını ben saklarım. Onlar benim himayem altındadır. Ben onlara söz verdim.

Dağlarda yaşayıp ibâdet ile meşgul olanların ekinlerinden harac, vergi almayın! Ekinlerinden devlet hazînesi için hisse çıkartmayın! Çünkü, bunların ziraati, sırf nafakalarını temin etmek için yapılmakta olup, kâr için değildir. Cihad [harp] için adam lâzım olursa, onlara başvurmayın! Cizye, [varlık vergisi] almak gerekirse, ne kadar zengin olurlarsa olsunlar, ne kadar malları ve mülkleri bulunursa bulunsun, yılda 12 dirhemden daha fazla vergi almayın! Onlara zahmet, meşakkat teklif olunmaz. Kendileriyle bir müzakere yapmak icap ederse, ancak merhamet, iyilik ve şefkat ile hareket edilecektir. Onları, daima merhamet ve şefkat kanatları altında himaye ediniz!

Nerede olursa olsun, bir Müslüman erkekle evli olan Hıristiyan kadınlara, fena muamele etmeyin! Onların kendi kiliselerine gidip, kendi dinlerine göre ibâdet etmelerine mâni olmayın! Her kim ki, Allahü teâlânın bu emrine itâat etmez ve bunun zıddına hareket ederse, Allahü teâlânın Peygamberinin emirlerine isyan etmiş sayılacaktır. Bunlara kilise tamirlerinde yardımcı olunacaktır. Bu ahdname [sözleşme] kıyâmet gününe kadar devam edecek, dünya sonuna kadar değişmeden kalacak ve hiçbir kimse bunun aksine bir harekette bulunamayacaktır.”

[Bu ahdnâme Hicret’in 2. yılı, Muharrem ayının 3. günü, Medîne-i Münevvere’de Mescîd-i saâdette Hazret-i Ali’ye yazdırılmıştır. Bu mektubun aslı, Feridun Bey’in (Mecmû’a-i Münşea-tus-salâtîn) kitâbı, 1. cilt 30. sahifesindedir.]

*İmâm-ı a’zamı bilmeyen nesil,
Mezhebden fıkihtan ne anlasın ki...*

*İmâm-ı Mâlik’i duymayan cahil,
İlimden irfândan ne anlasın ki...*

*İmâm-ı Şafii büyük bir âlim,
İmâm-ı Ahmed’in her sözü ilim,*

*Övemem onları; çünkü câhilim,
Câhiller edebden ne anlasın ki...*

DOKUZUNCU BÖLÜM

ÖLÜM VE SONRAKİ HAYATIMIZ

UZLET: Yalnız başına yaşama, insanlardan ayrılarak bir köşeye çekilme.

UZUV: Organ, âzâ, üye. Bir canlının vücudunu meydana getiren parçalardan her biri.

ÜCRET: Bir iş, hizmet veya bir şeyden faydalanma karşılığında verilen para veya mal.

Ölüme Hazırlık

Ölümü hatırlamak, en büyük nasihattir. Her î mân sahibi kimsenin, ölümü çok hatırlaması sünnettir. Ölümü çok hatırlamak, emirlere sarılmaya ve günâhlardan sakınmaya sebep olur. Haram işlemeye cesareti azaltır. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Lezzetleri yikan, eğlencelere son veren ölümü, çok hatırlayınız!)** Din büyüklerinden bazısı her gün bir kere hatırlamayı âdet edinmişti. Evliyânın büyüklerinden Muhammed Behâeddin Buhârî “kuddise sirruh” her gün yirmi kere, kendini ölmüş, mezara konmuş düşünürdü.

Uzun emel, çok yaşamağı istemektir. İbâdet yapmak, dine hizmet etmek için çok yaşamayı istemek, uzun emel değildir. Uzun emel sahipleri, ibâdetleri vaktinde yapamazlar. Tövbe etmeğı terk ederler. Kalbleri katı olur. Ölümü hatırlamazlar. Va’z ve nasihatlerden ibret almazlar.

Uzun emel sahibi, hep dünya malına ve mevkiine kavuşmak için ömrünü harcar. Âhireti unuttur. Yalnız zevk ve sefasını düşünür. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Ölmeden evvel ölünüz. Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz!)

(Ölümden sonra olacak şeyleri, sizin bildiğiniz gibi, hayvanlar da bilselerdi, yemek için semiz hayvan bulamazdınız.)

(Gece gündüz ölümü hatırlayan kimse, kıyâmet günü şehidler yanında olacaktır.)

Uzun emelin sebepleri; dünya zevklerine düşkün olmak, ölümü unutmak ve sıhatine, gençliğine aldanmaktır. Uzun emel hastalığından kurtulmak için, bu sebepleri yok etmek lâzımdır. Ölümün her an gelebileceğini düşünmelidir. Uzun emel sahibi olmanın zararlarını ve ölümü hatırlamanın faydalarını öğrenmelidir.

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Ölümü çok hatırlayınız. Onu hatırlamak, insanı günâh işlemekten korur ve âhirette zararlı olan şeylerden sakınmağı sebep olur.)**

MENKİBE: Ölüme Hazırlanan Köle

Abdullah bin Mübârek’in, mükâteb bir kölesi vardı. (Âzâd olmak için efendisine belirli bir süre para veren köleye mükâteb denir.) Abdullah bin Mübârek’e her gün bir gümüş verirdi.

Bir gün, birisi Hazret-i Abdullah bin Mübârek’e gelerek dedi ki:

- Senin kölen kefen soygunculuğı yapıyor ve sana her gün bir gümüş veriyor.

Abdullah bin Mübârek bu sözleri duyunca çok üzüldü. Durumu bir an önce öğrenmek istedi. Akşam namazından sonra köle kabristana gitmişti. Abdullah bin Mübârek de köleyi takip etti. Kabristana gelince bir türbenin arkasına saklandı ve kölenin ne yaptığını gözetledi. Köle, kendisine daha evvel kazıp hazırladığı çukurun

ÜLÜ'L-AZM: Peygamberlerden en büyük altı tânesine verilen ünvân. Bunlar; Âdem, Nûh, İbrâhim, Mûsâ, İsâ ve Muhammed aleyhimüsselâmdir.
ÜMMÎD: Ummak, arzu, istek. Sebeblere yapıştıktan sonra iyi netice beklemek.

içine girdi. Abdullah bin Mübârek köleye daha da yaklaştı. Saklandığı yerden, kölenin ne yaptığını görüyordu. Köle kabrin içinde duâ ve niyaz ederek, münacâta koyulmuştu. Saatlerce öyle durdu. Sabah namazı yaklaştı. Köle mezardan dışarı çıktı. Doğruca mescide geldi, namazını kıldı. Tekrar aynı yere geldi, iki elini kaldırıp Allahü teâlâyâ şöyle yalvardı:

“Yâ Rabbi! Sabah oldu. Efendime bir gümüş vermem lâzım. Bana bir gümüş ihsân eyle!”

O anda gökten bir nûr indi. Tabağın içinde bir gümüş vardı. Abdullah bin Mübârek saklandığı yerden çıktı. Kölesinin boynuna sarıldı ağladı ve buyurdu ki:

- Yüzbinlerce can, böyle köleye feda olsun. Efendi sensin, ben değilim!

Köle hâlinin anlaşıldığını görünce:

- Yâ Rabbi! Artık benim sırrım açığa çıktı. Dünyada benim için rahat kalmadı. İzzetin hürmetine, benim ruhumu al!

Dedi ve Hazret-i Abdullah bin Mübârek'in kucağında iken ruhunu teslim etti. Geceleri ibâdet ettiği yeri, kabir şekline sokup oraya defnettiler.

Ölüm Nedir?

Ölüm, yok olmak demek değildir. Ölüm, ruhun bedene olan bağlılığının sona ermesidir. Ruhun, bedenden ayrılmasıdır. Ölüm, insanın bir hâlden, başka bir hâle dönmesidir. Bir evden, bir eve göç etmesi gibidir. Ömer bin Abdülaziz hazretleri buyurdu ki, (Sizler, ancak ebediyet, sonsuzluk için yaratıldınız. Lâkin bir evden, bir eve göç edersiniz.) Ölüm, mü'mine hediyedir, ni'mettir. Günâhı olanlara musibettir. İnsan ölümü istemez. Hâlbuki ölüm, fitneden hayırlıdır. İnsan yaşamayı sever. Hâlbuki ölüm, ona hayırlıdır. Sâlih olan mü'min, ölüm ile dünyanın eziyet ve yorgunluğundan kurtulur. Zâlimlerin ölümü ile, memleketler ve kullar rahata kavuşur. Bir zâlimin ölümünde, söylenen eski bir beyit şöyledir:

*Ne kendi etti rahat, ne âleme verdi huzur,
Yıkıldı gitti cihandan, dayansın ehl-i kubur.*

Mü'minin ruhunun bedenden ayrılması, esirin hapisten kurtulması gibidir. Mü'min öldükten sonra, bu dünyaya geri gelmek istemez. Yalnız şehidler, dünyaya geri gelip bir daha şehid olmak ister. Ölüm, her müslüman için hediyedir. Bir adamın dînini, ancak mezarı korur. Mezardaki hayat ise, ya Cennet bahçelerinde bulunmak veyahut da Cehennem çukurlarında bulunmak gibidir.

Dünya hayatı, mü'min için Cehennem, kâfir için ise Cennet gibidir.

ÜMMET: Bir peygambere îmân eden insanlar. Bir dîne topluluğun tamamı.
ÜMMÎ: Kitap okumamış, yazı yazmamış, kimseden ders görmemiş kimse.
VAAZ: Dinî nasihat. Dil ve söz ile yapılacak emr-i ma'rûf ve nehy-i münker.

MENKİBE: Dünya Fânidir

Bir gün Hazret-i Ömer, Peygamber efendimizin yanına gitti. Gördü ki, Efendimiz bir hasır üzerinde oturmuş ve mübârek teni üzerine hasırın izleri çıkmıştı. Efendimizin teninde hasırın iz yaptığını görünce, Hazret-i Ömer ağladı. Yaratılmışların en şerefli, en üstünü, âlemler onun yüzü suyu hürmetine yaratılan Efendimiz sordu:

- Niçin ağlarsın yâ Ömer?

- Niçin ağlamıyorum, yâ Resûlallah? Kısra ile Kayser imparatorları bunca ni'metler içinde, kalın döşeklerde garkolup yatarlar. Onlar Allah'ın düşmanlarıdır. Sen, Allah'ın sevgilisi iken mübârek tenin hasır iziyle yol yol olmuş. Altınıza bir döşek alsanız olmaz mı?

Bunun üzerine Resûlullah aleyhisselâm:

- “Ey Ömer! ‘Onlar öyle kavimdirler ki, âhiretin hoşluğunu istemeyip dünyanın rahatlığını isterler. Biz ise, öyle bir kavimiz ki, âhîret rahatlığını dünya rahatlığına tercih ederiz.

- Ey Ömer! Bu dünya, âhîrete nisbetle şuna benzer ki; bir kimse denize serçe parmağını soksa, o serçe parmakta ne kadar su ve yaşlık mevcut olursa olsun, sıcak bir yaz gününde kısa bir zamanda o yaşlık buhar olup uçar gider. Dünyanın var olması serçe parmaktaki su gibidir. Bel bağlamaya gelmez. Bu dünyanın, bunun gibi olan hayaline aldanan kimseye yazıklar olsun, yâ Ömer!” buyurdular.

Uzun Emelli Olmamalı

Uzun emelin sebepleri; dünyâ zevklerine düşkün olmak, ölümü unutmak ve sıhhatine, gençliğine aldanmaktır. Uzun emel hastalığından kurtulmak için, bu sebepleri yok etmek lâzımdır. Ölümün her ân gelebileceğini düşünmelidir. Uzun emel sâhibi olmanın zararlarını ve ölümü hatırlamanın faydalarını öğrenmelidir.

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Ölümü çok hatırlayınız. Onu hatırlamak, insanı günâh işlemekten korur ve âhîretde zararlı olan şeylerden sakınmağa sebep olur.)** Ölümünden korkma! Ve ölümü isteme! Peygamberimiz “aleyhisselâm” buyurdu ki: **(Ölümü hatırlayınız ve duâ ederek deyin ki: Yâ Rabbî! Hakkımda ölmek hayırlı ise, beni öldür, çok yaşamak hayırlı ise beni yaşat!)**

Hadîs-i şerîfde, **(Beş şey gelmeden evvel beş şeyin kıymetini biliniz: Ölmeden önce hayâtın kıymetini, hastalıktan önce sıhhatin kıymetini, dünyâda âhîreti kazanmanın kıymetini, ihtiyarlamadan gençliğin kıymetini, fakîrlikten evvel zenginliğin kıymetini)** buyuruldu.

VÂCİB: Yapılması farz gibi kesin olan, fakat Kur’ân-ı kerîmdeki delili farz kadar açık olmayıp zannî bir delîl ile sâbit olan veyâ bir sahâbînin bildirmesi ile anlaşılan, Resûlullahın devâm üzere yapip hiç terk etmediği, terk edilmesine mâni olduğu emirler.

Ölüm Mü’mine Hediyedir

Allahü teâlânın emirlerine uyan bir mü’mine, ölümden daha sevinçli birşey olmaz. Allahü teâlâyâ kavuşmayı seven mü’min, ölümü ister. Ölüm, dostu dosta kavuşturan bir köprüdür. Kavuşmak şevki, büyük ve yüksek derecedir. Bu dereceye yükselen mü’min, ölümün gecikmesini istemez. Rabbine kavuşma arzusundan dolayı, O’na kavuşmayı, O’nu görmeyi sever. Cenneti seven de, ona hazırlanan insan da ölümü sever. Çünkü, ölüm olmayınca Cennete girilmez.

İbrahim “aleyhisselâm”, ruhunu almak için gelip izin isteyen Azrail aleyhisselâm’a sordu:

- Dost, dostun canını alır mı?

Allahü teâlâ Azrail “aleyhisselâm” ile haber gönderip buyurdu ki:

- Dost dosta kavuşmaktan kaçınır mı?

Bu müjdeyi alınca, hemen ellerini kaldırıp “Yâ Rabbi, ruhumu hemen al!” diye duâ etti.

Mevlâna Celâleddin-i Rûmî hazretleri, Azrail aleyhisselâmı görünce; **(Çabuk gel, çabuk gel! Beni Rabbime çabuk kavuştur)** demiştir.

Ölüm ve Şehidlik

Allah yolunda canını feda eden, dinini, vatanını bayrağını, namusunu müdafaa ederken ölen, haksız yere öldürülen müslümanlara “şehîd” denir.

Şehidlik, Allah katında peygamberlikten sonra en yüksek mertebedir. Peygamberlerden sonra derecesi en yüksek olan şehidlerdir. Şehidler, Allahü teâlânın sevgili kullarıdır. Cennette, onlar için sonsuz ni’metler hazırlanmıştır. İmânla ölen ve Cennete giren bir kimse, dünyaya tekrar gelmek istemez. Fakat şehidler böyle değildir. Onlar, tekrar dirilmek ve tekrar şehid olmak arzu ederler. Bu arzuları, şehidlik mertebesinin Cennet ni’metlerinden daha tatlı, daha zevkli olmasındandır. Şehidlerin, Cennet ni’metlerine kavuştukları vakit, **(Ey Rabbimiz, biz senin yolunda tekrar şehid olmak için dünyaya döndürülüp öldürülmeyi istiyoruz)** diyerek, Allahü teâlâyâ yalvaracaklarını Peygamber efendimiz haber vermektedir.

Şehidlerin, kul borçlarından başka bütün günâhları af olunur. Kul borçlarını da, Allahü teâlâ kıyâmette, hak sahibine Cennet ni’metleri ihsân ederek helâllaştıracaktır. Allah yolunda savaşırken, hudut boylarında nöbet tutarken ölenlere, kıyâmete kadar bu ibâdetlerinin sevâbı verilir. Şehidlerin bedeni çürümez, kabirlerinde diridirler. Her biri, kıyâmette yetmiş kişiye şefâat eder. Suda boğularak şehid olana, karada şehid olanın iki misli sevâb verilir. Hattâ kul borçları da affedilir. Havada şehid olanlar da böyledir.

VÂHİD: "Zât, sıfat ve fiillerinde benzeri ve ortağı olmayan, tek olan" mânâsına Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (el-Vâhid).

VAKÂR: Ağır başlılık. Yerine göre uygun davranmak. Haysiyetli ve şahsiyetli olmak.

MENKİBE: Melekler Yıkadı

Eshâb-ı kirâmdan Hanzala hazretlerinin henüz yeni evlendiği günün gecesi idi. Sevgili Peygamberimiz, eshâbını toplayarak İslâma saldırmak ve yok etmek için bütün savaş hazırlıklarını tamamlayan Mekkeli müşriklere karşı harp yapılması kararını vermişlerdi. Harbe katılacak bütün kimseler tek tek evinden çağırıldı. Harp haberini duyuran haberci, Hanzala'nın evine uğradı.

Bu karar ve Resûlullah efendimizin emri ona da ulaştı.

Emri duyan Hanzala, boy abdesti alma fırsatını bulamadan Uhud'a gitmek üzere hemen sahâbenin arkasından koşmaya başladı ve eshâbın arasına katıldı.

Daha sonra Mekkeli müşrikler ile Müslümanlar arasında Uhud harbi başladı. Şehidler verildi. Bu şehidler arasında bir günlük evli olmasına rağmen sevgili Peygamberimizin emrine uyan ve harbe iştirak eden hazret-i Hanzala da vardı.

Harp sona erince Müslümanlar Medîne'ye dönmeye başladılar. Harbe iştirak edenlerin yakınları acaba bizden geriye dönen olacak mı? Heyecanı içerisinde yollara sıralanmışlardı. Bunların arasında henüz bir günlük evli olup, gece yarısı sevgili Peygamberimizin emrine uyararak harbe giden ve şehidlik şerbeti içen hazret-i Hanzala'nın dul hanımı da vardı. Herkes büyük bir heyecanla harpten dönenlere yakınlarını soruyor, fakat hiç kimse kimseye cevap vermiyordu. Ancak sorulan soruları sevgili Peygamberimiz "aleyhisselâm" cevaplıyordu.

En son olarak soru sorma sırası, şehid olan Hanzala'nın hanımına gelmişti. Resûlullah efendimize yaklaşarak;

- Ey Allahın Resûlü! Hanzala nerede? demesi üzerine sevgili Peygamberimiz cevabında:

- "Hanzala şehid oldu", buyurdu.

Bunu üzerine Hanzala'nın hanımı;

- Yâ Resûlallah, şu anda söyleyeceğim bir aile sırrıdır. Sizler de biliyorsunuz ki, kocamla daha henüz ilk evlendiğimiz geceydi. Kocam Hanzala, sizin mübârek emrinize uyararak boy abdestini alamadan harbe katıldı. Bildiğiniz gibi şehid oldu. Bu sebeple, emir veriniz de kocamı bulsunlar ve yıkasınlar, yâ Resûlallah! dedi.

Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz yarı hüznü bir şekilde:

- Sen Hanzala için hiç merak etme! Ben Hanzala'yı rahmet suları ile melekler tarafından yıkandırken gördüm.

Bunun üzerine bütün sahâbeler Uhud yolunu tuttu ve herkes Hanzala'yı aramaya başladı. Daha sonra Sahâbiler Hanzala'nın henüz vücûdu kurumamış ve başı ıslak bir şekilde buldular. Sevgili Peygamberimizin müjdesini bizzat gözleriyle gördüler. Bunun için O'na "Gasîlül-melâike" yâni (Meleklerin gusl ettirdiği Hanzala) denir.

VAHİY: Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını peygamberlerine melek vâsıtasıyla veya vâsıtasız olarak bildirmesi.

VÂKİF: Vukuf sahibi; bir işten haberi olan. Bir malı vakfeden kimse.

MENKİBE: Kabul Olan Duâ

Hazret-i Abdullah bin Cahş, Resûlullahın halasının oğlu ve kayın birâderidir. Be- dir Savaşı 'nda olduğu gibi, Uhud Savaşı 'nda da büyük fedakârlıklar göstermiştir. O, bu savaşta şehid olmak istiyordu. Arkadaşlarından Sa'd bin Ebî Vakkas hazretleri, bu arzusunu şöyle anlatmaktadır:

Uhud'da, savaşın çok şiddetli devam ettiği bir andı. Birdenbire yanıma sokuldu, elimden tuttu ve beni bir kayanın dibine çekti. Sonra bana şunları söyledi:

“Şimdi burada, sen duâ et, ben “âmin” diyeyim. Ben de duâ edeyim, sen de “âmin” de!” “Ben de “peki” dedim. “Ben şöyle duâ ettim: “Allahım, bana çok kuv- vetli ve çetin kâfirleri gönder. Onlarla kıyasıya vuruşayım. Hepsini öldüreyim. Gâzî olarak geri döneyim.” Benim yaptığım bu duâyaya, içten “âmin” dedi. Sonra da duâ etmeye başladı:

(Allahım, bana zorlu kâfirler gönder. Kıyasıya onlarla vuruşayım. Cihadın hak- kını vereyim. Hepsini öldüreyim. En sonunda bir tanesi de beni şehid etsin. Sonra, benim dudaklarımı, burnumu, kulaklarımı kessin. Ben kanlar içinde, senin huzuruna geleyim. Sen bana: “Abdullah, dudaklarını, burnunu, kulaklarını ne yaptın?” diye sorduğunda, “Allahım, ben onlarla çok kusur işledim, yerinde kullanamadım. Senin huzuruna getirmeye utandım. Sevgili Peygamberimin de bulunduğu bir savaşta, toza toprağa bulandım da öyle geldim” diyeyim.)

Gönlüm böyle bir duâyaya âmin demek arzu etmiyordu. Fakat o istediği ve önceden söz verdiğim için mecburen âmin dedim. Daha sonra, kılıçlarımızı alıp, savaşa de- vam ettik. Hakikaten savaş, Abdullah'ın arzu ettiği şekilde cereyan etti. İkimiz de önümüze geleni öldürüyorduk. Bir ara Abdullah'ın elindeki kılıç kırıldı. Resûl-i Ek- rem efendimiz, ona bir hurma dalı verdi. Bu dal, bir mucize olarak kılıç gibi önüne geleni kesmeye başladı. Birçok düşman öldürdü.

Savaşın sonuna doğru, nihayet istediği gibi, şehid düştü. Akşam üstü cesedinin yanına vardığımda, duâ ettiği gibi, dudakları, burnu ve kulakları kesilmiş hâlde kan- lar içinde yatıyordu. Hazret-i Hamza ile beraber aynı kabre koyup defnettik.

*Süâl melekleri kabre geeler,
Nemâzı doğru kıldın mı diyeler.*

*Hemen kurtuldun mu sandın ölünce?
Senin için azâb hâzır diyeler.*

VAKIF: Mâliki olduğu malı tüzel kişiliğe sâhip olmak üzere hayırlı bir iş için belirli bir gâyeye tahsis etme. Vakfedilen mülk ve paranın idare edildiği yer.

VÂ'İZ: Va'z veren, nasihat eden.

Eceli Gelen Ölür

Ölümden kurtulmak mümkün müdür? Elbette değildir. Kimsenin bir saniye bile yaşamaya elinde imkânı yoktur. Eceli gelen ölür. Bu vakit, göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir andır. Allahü teâlâ buyurur ki: **(Ecelleri geldiği zaman, onu az zaman ileri ve geri alamazlar.)** [A'râf: 33]

Allahü teâlâ bir kimsenin ölümünü nerede takdir etti ise, o kişi malını, mülkünü, evlâdını bırakıp kabre gider.

Allahü teâlâ, bizim günde ne kadar nefes alıp verdiğimizi bilir. O'nun bilmediği bir şey yoktur. Hayatımız îmân ile, ibâdet ile geçti ise sonu saâdet olur. Allahü teâlâ Azrail "aleyhisselâma" buyurur ki: (Dostlarımın canını kolay al, düşmanlarımın canını güç al!) Îmân sahiplerine, bu ne büyük müjdedir, îmândan mahrum kalanlar için de ne büyük felâkettir.

ÖLÜM HÂLLERİNE DÂİR

Ey biçâreler, siz ölümden kaçarsınız. Filân öldü, ben dahî onun yanında bulunacak olursam, bana dahî, bulaşır dersiniz. Ve tâun, bulaşıcı hastalık filân mahalleye geldi diyerek, başka yere kaçarsınız. Bu i'tikâd dahî, harâmıdır. Hastalık, Allahü teâlâ isterse bulaşır.

Ey biçâreler, nereye kaçarsınız! Ölüm size va'd olunmuştu. Ecel ileri gitmez! Hallâk-ı âlem size, eceliniz geldikde, göz açıp yumuncaya kadar vakit vermez. Mukadderden ne ziyâde ve ne eksik olur.

Hak teâlâ, emrini, her nerede hükm etdiyse, o kişi, malını ve evlâdını ve ıyâlini, cümleten bırakıp, o mahalle gider. Ve toprağı olan memlekete varmayınca, canını almağa emr olunmaz.

Herkes, eceli geldikde ölür. Nûh sûresi dördünü âyetinde meâlen, **(Allah'ın takdir ettiği ecel [ölüm] gelince artık o ertelenmez)** buyruldu.

Kişi doğmadan önce, ne kadar yaşayacağı takdîr edilmiştir. Ve kişi, ne yerde ölür ve tevbe ile mi ve tevbesiz mi ve hangi hastalıklardan ve îmân ile mi, yoksa îmânsız mı gider, cümlesi levh-i mahfûza yazılmıştır. Nitekim, Lokman sûresi son âyetinde buna işâret vardır.

Hallâk-ı âlem ölümü yarattı. Sonra diriliğı yarattı. Sonra rızkımızı yarattı ve levh'e yazdı.

İmdi, Hak teâlâ, sizin günde ne kadar nefes alıp verdiğinizi bilicidir. Ve levh'e yazmıştır. Melekler, gözetirler, vakti gelince, melek-ül-mevte haber verirler.

Ve eğer hayâtında, Kur'ân-ı kerîm ile sâbit olan sözleri, inanıp tutmuş isen, saâdet

VAKFE: Durma. Haccın farzlarından. Arefe günü Arafat'ta öğle ile ikinci namazından sonra bir miktar durma. Kur'ân-ı Kerîmi kırâat ederken durulacak yerler; secâvend, durak.

VAKÎT: Namazın dışındaki farzlardan. Zaman, saat, çağ, devir.

ile gidersin! Cümle şeyleri, Allahü teâlâdan bil! Vefât edenin ardınca, feryâd etme! Bunlar gibi şeyler, îmânsız gitmeğe sebebidir. Neûzübillah. Günâh ve hatâ vâki olursa, tevbe-i nasûh etmelidir.

Hak sübhânehü ve teâlâ, Azrâîl “aleyhisselâm”a buyurur: (Dostlarımın canını, âsân al, düşmanlarımın canını güç al!) El-iyâz-ü billah, eğer âsî olursa!

Kıyâmetin bir gününün mikdârı bin yılca ola veyâ ellibin yılca ola. Bu husûsda, tefsîr çokdur. Secde sûresinin beşinci ve Me'âric sûresinin dördüncü âyetlerinden anlaşılmalıdır.

Bâdehu, o melekler, âsînin canını azâb ile alırlar. Dil ile vasf olunamaz. Bizi yokdan var eden Allaha sığındık. Bazı meyyit, döşeğinde, yay gibi, o yana bu yana döner. Nitekim, Allahü teâlâ Vennâziâti sûresinde buyurur. O melekler azâblar edip, birbirine söyleşirler. Cebrâîl “aleyhisselâm” o meleklerle der ki, (Merhamet etmeyin!) Münâfıkların canı, burnunun ucuna gelir. Yine koyuverirler. Her âzâsını, öyle sıkırlar ki, gözlerinin nûru dökülür. Melekler, diyeler ki: (Sen Cennetlik değilsin! Hallâk-ı Cihân, sana gadab etdi! Sana inâyet yokdur! Sen diri iken işlediğini unuttun mu? Ey yaramaz kişi! Sana şol azâb hâzırlandı ki, münâfıklar ve kâfirler azâbıdır. Zîrâ, sende namaz yok, zekât yok, sadaka yok, fakîrlere merhamet yok idi. Harâmdan sakınmazdın, bütün işlerin fesâd idi. Gıybet ederdin, yine de Allah kerîmdir derdin, işte azâb dahî, elîmdir.) Pes, Hak sübhânehü ve teâlâ hazretlerinden hitâb gele ki: **(Şol münâfıklar, bir gün dahî ölümlerini hatırlamadılar. Mütekebbir olurlardı. Farz, sünnet, vâcibi tutucu değillerdi. Şimdi benim azâbımı görsünler!)** Yine zebânîler, tırnaklarının dibinden yapışıp, canını göğsünün damarlarından çıkarırlar ve hulkûma götürüp, yine koyuverirler. Pes, yine hitâb gele ki, **(Âlimler size bil-dirmede mi? Kitâbımızı okumadınız mı? Gâfil olmayın, şeytâna uymayın, demedi mi? Her şeyi, Allahdan bilin demedi mi?)** Dünyâ cîfesine harîs olmayın! Allahü teâlânın verdiği kanâat edin, fakîr kullarına merhamet edin, miskînleri taâmlandırın! Allahü teâlâ, şol pâdişâhdır ki, sizi yaratdı ve üzerine aldı ki, besleye ve sana Ondand bir belâ gelse yine Ona çağırasın, yalvarasın ve dermânı Ondand dileyesin. Ben hekimlere akça verdim ve iyi oldum deme! Allahü teâlânın inâyetinden bil! O senin malım dediğin, sana emânetdir. Ondand, sizin derdinize dermân yokdur. Helâl ise, hesâbını vermeğe memûrsunuz. Dahî, Hak sübhânehü ve teâlâ, ne kadar takdîr etdiyse, alırsın, ne maldand ve ne evlâddand ve ne dostdand, her ne kadar feryâd etsen ve hangi sahrâyâ kaçsan, kurtulamazsın. Ancak, toprağın nerede ise, o yere defn olunursun. Ecelin gelmedikçe, sana kimseden ziyân gelmez. Yalnız tehlükeden korunmakla ve derdlere devâ olan sebeblere yapışmakla emr olundund.

Ve ne zaman Hak teâlâ, size sağlık gibi, mal gibi, evlâd gibi ni'met verse, sevinip

VAKÛR: Ağırbaşlı, temkinli.

VALLÂHÎ: “Allah hakkı için, Allah'a yemin ederim” mânâsına bir yemin sözü.

VÂRİDÂT-I İLÂHÎYYE: Allahü teâlâdan gelen feyzler ve ilhamlar.

Elhamdülillah, bizim Rabbimiz bize ikrâm eyledi dersiniz. Ne vakit Allahü teâlâ size musîbet verse, yâni size bir belâ verse, gam çekersiniz, sabr etmezsiniz, şükr etmeği unutursunuz.

Pes, Hak teâlâdan hitâb gele ki: **(Yâ meleklerim! Onu tutun!)** Melekler, onun canını cemî' kılları dibinden alıp, yine koyuverirler. Hak teâlânın azâb etdiğini, kimse halâs etmeğe kâdir değildir.

O ölüm döşeginde yatan kimse, bu azâbı görüp, ah, ah, keşki dünyâda iken amelimi îfâ ve edâ edeydim de, bugün, bu siyâseti çekmeseydim der. Yine, o hastayı bekleyen kişilere, hitâb gele ki: **(Ey benim mütekebbir kullarım! İşte bu dostunuz, mal harcayıp kurtarınız! Dünyâda benden gelen belâyâ sabr etmezsiniz, benden şikâyet edersiniz. İşte bu kul, azâbda ve canı hulkûma geldi. Benim kudretimden!)** Melekler bu nidâyı işitip, (Ey Rabbimiz! Senin azâbın hakdır) deyip secdeye kapanalar. Hak teâlâ bunları, Kur'ân-ı kerîmde haber vermektedir. Sonra, yine meleklerle, tutun diye nidâ gelir. Pes, öyle tutalar ki, her yerinin, bir kılının dibi dahî boş kalmaya. Melekler bir uğurdan haykırıp: (Ey Allahın âsî kulunun canı, gel çık teninden. Bugün o gündür ki, sana azâb ola. Allahü teâlâdan gayriye muhabbet eylediğinden ötürü, mütekebbir olup, fakîrlere selâm vermezdin, harâm olan şeyleri yapardın, bâtilı hak görürdün ve hakkı bâtil görürdün) diyeler. Bunlar Kur'ân-ı kerîmde haber verilmektedir.

Pes, sonra o kişi, meleklerle diye ki, bir dem aman verin, aklımı başıma devşireyim, deyince, göre ki, melek-ül-mevt başı ucunda durmakta. Onu görünce, bu azâbları unutup, titremeğe başlaya. Melek-ül-mevti gördükde, deye ki, bunca melekler azâb ederken, sen kimsin ve neye geldin? Ondan sonra ölüm, bir heybetli âvâz ile, çağırıp deye ki: Ben, şol ölümüm ki, seni dünyâ yüzünden çıkarsam gerek. Ve evlâdlarını yetîm kılsam gerek ve dünyâda sevmediğin akrabâna malını mîrâs etsem gerek.

Ölümünden bu sözleri işitince titreyip, yüzünü öte beri çevire. Zîrâ, alâmeti budur ve hadîs-i Buhârîde, Resûl-i ekrem “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”, **(Melekleri işitince, yüzünü duvara çevirir, önünde ölümü ayakda görür)** buyurur.

Her ne tarafa dönerse, ölümü o tarafa göre ve yine arkası üzerine döner.

Melek-ül-mevt bir şiddetli âvâz ile çağırıp, deye ki, ben o ulu meleğim ki, babanın ve ananın canlarını aldım, sen o vakit, orada hâzır idin ne fâiden oldu? İşte, cümle dostların bakarlar, ne fâide? Dahî, ben şol ulu meleğim ki, öldürdüğüm senden evvelkilerin kuvvetleri senden ziyâde idi.

Bu yatan kişi, meleklerle bu kadar söyleşdikde, azâb melekleri çekilip giderler. Azrâil “aleyhisselâm”ı bu heybet ile gördükde, o saat akli zâil olur.

VASÎ: Vesâyet edilen, vasiyeti yerine getiren.

VASİYET: Bir kimsenin vefatından sonra yapılmasını istediği bir şeyi, bir malı veya menfaatini bir şahsa veya bir hayır işine bırakması.

Azrâîl “aleyhisselâm” sülâlede ki, dünyâyı nice gördün? Deye ki, dünyânın mek-rine aldandım da, bu hâle geldim.

Ve Hallâk-ı cihân, dünyâyı bir kadın şekline koya, gözleri gök ve dişleri öküz boynuzu gibi, bir kabîh kokuyla gelip, göğsünün üzerine otura.

Sonra, o kişinin malını karşısına getirirler. Kahr ile, harâm ve helâl demeyip ka-zandığı malı, gözünün önünde vârislerine verirler.

Ve ondan sonra o mal kendi sâhibine, (**Ey âsî! Beni kazandın, nâhak yere har-cadın, sadaka, zekât vermedin. Şimdi ise, senden çıkdım, senin istemediğin kimselerin eline girdim, senden minnetsiz aldılar**) der.

Pes, bu hâl içindeyken, susayarak ve yüreği yanıp tutuşarak, dört yanına bakar.

Sonra, bu hâldeyken, şeytân fırsat bulup, îmânını almak için, başının ucuna gelir. O merdûd elinde bir kadeh tutar. İçinde, buzlu su, hastanın başının ucunda o kadehi çalkalar. Onu görür ve iştir. O mahalde ve o ânda, fakîr ve zengin hâli belli olur.

Eğer saâdetsiz ise, getir şu sudan içeyim der. O melûnun canına minnet olur. Der ki, -hâşâ- âlemlerin yaratıcısı yokdur, de! Eğer şakî ise, dediği gibi söyler ve -el-iyâzü billah- îmânı gider. Lâkin, her şeyde, yine hikmet Hüdânındır ki, o hâlde olan hastanın yanında su bulundurmamak gerek. Ve sıkça ağzı açıp, su vermek lâzımdır.

Eğer, hidâyet erişir ise, şeytâna la’net edip red eder.

Pes, va’desi tamam oldukda -Eğer mü’min ise- emr olunur. Azrâîl “aleyhisselâm” canını alır. Üçyüzaltmış melek, o canı Azrâîl “aleyhisselâm”ın elinden alıp, cümle yârânı ve dostları sûretine girip, uçmak hullelerini giydiren, rûhunu Cennet serâyına ileteler ve yine -derhâl- meyyitin yanına getireler.

Ve eğer, îmânsız gitdiyse, üçyüzaltmış siccîn melekleri, Cehennemden, katran-dan daha kara zakkum yaprağı getirip, o îmânsız çıkan rûhunu, ona sarıp, derhâl Cehenneme iletir ve yerini gösterip, yine yanına getirirler.

Ve dahî, bir kişi bâliğ olup, dünyâda ne kadar yaşarsa ve isyânda bulunup, tev-besiz giderse -neüzü billah- bu ukûbetleri görür ve kıyâmetde rüsvâ olur ve onun gideceği yer dahî, Cehennemdir. Meğer Allahü teâlâdan hidâyet erişe yahut şefâat-i Muhammedî “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” yetişse.

MASÛMLARIN ÖLÜMÜNE DÂİR

Bir müslümanın çocuğu ki, hasta ola ve ölüm döşeğine gire, Makâm-ı illiyîn, yâni Cennet, onun makâmıdır. Oradan, üçyüzaltmış melek gele, saf saf olup, o masûmun karşısında duralar ve (Yâ masûm! Müjdeler olsun sana, bugün o gündür

VASİYETNÂME: Vasiyet yazılan kâğıt, vesikâ.

VATAN: İnsanın yerleştiği, oturduğu yer, memleket, yurt.

Vatan-ı Asfî: İnsanın doğduğu, evlendiği veya temelli oturmak niyeti ile yerleştiği yer.

ki, geçmiş olan, analarını ve dedelerini ve cümle komşularını, Hak teâlâdan dileyesin) deyip, yüz melek, başına bir şefâat tâcı giydirip ve yüz melek dahî aşk tâcı giydirip ve yüz melek dahî, gayret ve kuvvet gömleğini giydirip, altmış melek dahî, gözünün perdesini ve hicâbını kaldıralar. Cümle hicâblar kalktığı gibi, tâ hazret-i Âdemden beri, geçmiş mü'minlerin âbâ ve ecdâdlarını göre. Onların bazıları için azâb hâzırlanmış. Bunların, işbu hâllerini görünce ağlaya ve haykıra ve titreye. Ve bunu bilmeyenler can çekişir sanırlar.

Sonra, can alıcı melekler gelip, göreler ki, şefâat tâcını ve gömleğini giymiş ve gözünün perdesi kalkmış, canını almağa kuvvetleri yetmeye ve (Yâ masûm! Hallâk-ı âlem sana selâm söyledi ve buyurdu ki, ben onu yarattım, yine bana gelsin. Zîrâ o rûh emânetini ben verdim, yine bana versin. Onun mükâbelesinde ona Cennet ve didâr vereyim. Eğer inanmazsan yüzünü çevirip, göklerden tarafa nazar eyle, görürsün) dediklerinde, o masûm dahî, nazar edip, melekleri ve Allahü teâlânın cemâlini müşâhede eyleye. Sevinçden cûşa gelip titreye ve kükreye ve kızara. Sıçrayıp, döşeginde can vermeye atla. Yine o azâb içindeki ecdâdları gözüne erişe, yine canını vermeye. Ve melekler diyeler ki, (Yâ masûm! Niçin canını vermezsin?) O masûm diye ki, (Ey melekler! Allahü teâlâyâ ricâ edin, akrabâ ve ecdâdımı bana bağışlasın.) Melekler diyeler ki, (Yâ Rabbî! Bu masûm ile bizim hâlimiz sana malûmdur.) Hazret-i Allah “celle şânühu” hitâb ede ki, (İzzim hakkı için bağışladım.) Yine melekler, (Yâ masûm! Muştuluk olsun sana! Hak teâlâ, îmânî olanların günâhlarını bağışladı ve cümle ricâlarını kabûl eyledi) dediklerinde, masûm dahî şâd olup, bu hâlde iken, Hak teâlâ, Cennetden iki hûrî gönderip, onun anası ve babası sûretinde gelip, kollarını açarak diyeler ki, (Ey bizim oğlumuz, yahut kızımız! Bizimle gel, biz Cennetde sensiz olamayız.) Cennet elmalarından bir elma çıkarıp, masûmun eline vereler, al diyeler. O masûm, elmayı koklarken hazret-i Azrâîl “aleyhisselâm”, kendi gibi, bir güzel masûm olup, filhâl canını [rûhunu] ala.

Bir rivâyetde, elmayı koklarken, canı elmaya yapışa ve melek-ül-mevt, masûmun canını elmadan ala. Bu rivâyetlerin ikisi de câizdir.

Sonra melek-ül-mevt, o canı alıp, gökleri seyr etdirip, Cennete götürürler. Orada, yeşil zebercedden bir sahrâ vardır. Masûm oraya geldikde, (Beni buraya neden getirdiniz) der. Melekler: (Yâ masûm! Kıyâmet yeri vardır. Çok sıcaktır. İşbu sahrâda, yetmişbin rahmet pınarı vardır. Hazret-i Resûl-i ekremin “aleyhisselâm” havzının başında durup, nûrdan bardakları görünüz! Atanız ve ananız kıyâmet yerine geldiklerinde, bu bardakları su ile doldurup, onlara verirsiniz ve onları tutup salıvermeyesiniz ki, Cehennem yoluna gitmeyeler ve azâb ve ikâb görmeyeler. Zîrâ, sizin duânız, Hak teâlâ katında makbûldür. Ve Cum'a geceleri, yer yüzüne inesiniz. O va-

Vatan-ı İkâmet: Geçici vatan. Giriş ve çıkış günlerinden başka Hanefî’de 15, diğer üç mezhepte 4 gün veya daha çok kalıp, sonra çıkmaya niyet edilen yer.
VATANPERVER: Vatanını, yurdunu seven. Memleketine hizmet eden.

kit Allahü teâlânın selâmını, ümmet-i Muhammed “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” üzerine ulaştırırsınız. Ve onların üzerine nûr veresiniz ve onların şükürleri berâtini Hak teâlâyâ götüresiniz) diye tenbîh ederler.

Pes, masûmların canlarına, bu makamları seyr etdirip, tezce yine getirip meyyitin başının ucuna koyarlar. Tâ namazı kılınıp, kabre girip, soru ve hisâbı oluncaya kadar, o can, kabir üzere durur. Eğer, babası ve anası tevbesiz ölürlerse, kıyâmetde oğlu ile onların arasında bir perde ola. O masûm onları arayıp bulmaya, birbirlerine hasret kalalar. İşte mü’minlerin bâliğ olmayan çocuklarının hâli böylecedir.

MÜSLÜMÂN KADINLARIN ÖLÜMÜNE DÂİR

Bir kadın ki, lohusa veya hâmile veya tâûn yahut iç ağrısından veya bunlardan hiç birisi olmasa veyahut da yabancı erkeklere açık saçık görünmemişse ve kendisinden zevci hoşnut olmuşsa, o hâtuna, ölürlen Cennet melekleri gelip, karşısında, saf saf dururlar ve ona izzet ve ikrâm ile selâm verirler ve **(Allahü teâlânın sevgili, şehid câriyesi gel çık, ne eylersin dünya sarayında? Senden Allahü teâlâ râzı oldu ve senin bu hastalığımı behane edip, günâhını bağışladı, sana Cennet ihsân etdi, gel emanetini teslim et!)** derler.

O hâtun, bu mertebeyi görüp, rûhunu vermek istedikde, etrafına bakıp (Cenâb-ı Hak, benim ile dostluk edenleri, mağfiret edip rahmet etsin, rûhumu sonra teslim edeyim) dedikde, melekler dahi, ricâsını Cenâb-ı Hakka arz ederler. Bunun üzerine, hitâb-ı izzet gelip;

(İzzetim hakkı için, kulumun cümle duâsını müstecâb kıldım) buyrulur. Melekler dahi, muştuluk eyleyip duâsının kabul olduğunun müjdesini verirler.

Sonra, melek-ül-mevt, yüzyirmi rahmet melekleriyle gelir. Yüzlerinin nûru Arşa çıkmış, başları tâçlı ve arkalarında, nûrdan hulleler ve ayaklarında altın nalınlar ve yeşil kanatları bulunur. Elllerinde, Cennet yemişleri, kokuları misk gibi gelip, izzet ve ikrâm ile selâm verirler ve (Hallâk-ı âlem, sana selâm eyler ve Cennet verip, habîbi Muhammed aleyhisselâma komşu eyler ve hazret-i Âişeye musâhib eyler) derler.

Bu îmânlı kadın, bu kelâmları işitip ve gözünün perdesi açılıp, ehl-i îmân hâtunlarını görür ve günâhkâr olup, azâb olunanları görür ve (Onların günâhlarını bağışla Rabbim!) diye, niyâzda bulunur. Cenâb-ı izzetden, **(Yâ câriyem! Cümle murâdım hâsil eyledim, ver emanetini, Habîbimin hâtunu ve kızı sana muntazırdılar)** hitâbı gelir. Bu hitâbı işitince, hemen canı titrer ve ayakları gerilip terler döker.

Can vermek üzere iken, iki melek gelir. Elllerinde ateşden bir çomak, sağ yanında biri, sol yanında biri durur. Tam bu sırada şeytân aleyhil-la’ne, “Gerçi bundan bize

Vatan-ı Süknâ: 15 günden az kalmak için niyyet edilen yahut bugün yarın çıkarım diyerek senelerce oturlan yer.

VAZİFE: Bir kimsenin yapmak zorunda olduğu iş, görev. Yapılması birisine havale edilen iş.

fayda yok amma, hele bir görelim” deyip eline bir cevâhir çanak içinde buzlu su ile koşup gelir, suyu gösterir. O melekler, o habîsi görünce, ellerindeki çomaklarla vurarak, elindeki çanağı kırıp, kendisini kovalarlar. O müslüman hâton bunu görüp güler. Sonra, o hûrî kızları, ona cevâhir kâse ile kevser içeceği verirler. O müslüman hâton bunu lezzet ile içer. Cennet içeceğinin lezzetinden canı sıçrayıp kadehe yapışır ve melek-ül-mevt canını o kadehden alır.

Melekler çağrışıp, (**İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râci’ün**) derler. Ve canını alıp gökleri seyrettirip, Cennete götürürler ve oradaki makâmını gösterip derhâl yine, meyyitin başı ucuna getirirler.

Ne zaman ki, esvâbını çıkarırlar ve saçını çözerler, rûhu hemen cesedinin başı ucuna gelip, der ki: (**Ey yıkayıcı ! Âheste âheste tut! Zîrâ, Azrâil pençesinden can yarası yemiştir. Ve tenim gâyet zahmet çekmiştir ve sarsılmışdır.**)

Teneşire geldikde yine, (**Suyu çok sıcak etme! Tenim pek zayıftır. Tez beni elinizden halâs eyleyin ki, rahat olayım**) der. Yıkayıp kefene sarılınca, bir miktar durur, yine seslenip der ki: (**Bu cihânı son görüşümdür. Hısım ve akrabalarımı göreyim ve onlar da beni görsünler ve ibret alsınlar. Onlar da yakında benim gibi öleceklerinden, ardımdan feryat etmesinler. Beni unutmayıp, Kur’ân-ı kerîm okuyarak, dâimâ ansınlar. Benim mîrâsım için, aralarında çekişmesinler. Tâ ki, kabirde azâb görmiyeyim. Cumâlarda ve bayramlarda da beni hatırlasınlar.**)

Sonra, musallâ üzerine konuldukda, yine o hâtonun canı, (**Rahat kalın, ey benim oğlum ve kızım, anam ve babam! Bunun gibi firâk günü yoktur. Hasretlik, görüşmemiz kıyâmete kaldı. Elvedâ olsun sizlere, ey ardımca gözyaşı dökkenler!**) der.

Namazı kılınıp, omuza alındıkda, yine seslenip diye ki, (**Beni yavaş yavaş götürün! Eğer kasdınız sevâb ise, bana zahmet vermeyin! Sizden Allahü teâlâyâ hoşnutluk götüreyim!**)

Kabir kenarına konuldukda, yine seslenip der ki: (**Görün benim hâlîmi de, ibret alın! Şimdi beni, karanlık yere koyup gidersiniz. Ben amelikle kalırım. Bu demleri görüp, vefasız, yalancı dünyanın mekrine aldanmayınız!**)

Kabrine koydukları zaman, can, başının ucuna gelir. Zinhâr, bir meyyiti, telkînsiz bırakmayalar.

Allahü teâlânın emriyle mevta, kabirde uykudan uyanır gibi uyanır ve görür ki, karanlık bir yerdedir. Kendisi yakınlarına seslenir ve “Bana mum getirin” der. Asla ses ve seda gelmez. Hemen kendim kalkayım derken elleri toprağa dokunur ve başı tabuta değer. Bunun üzerine, “Ah!.. ben ölmüşüm” diye telâşlandıktâ, kabir yarılıp iki sual meleği gelir. Bunların ağızlarından yalın ateşler ve burunlarından siyah dumanlar çıkmaktadır. Bu hâlde, ona yakın gelip der ki:

VECİBE: Çok gerekli ve şart olan şey. Vacip olan şey, borç hükmünde olan vazife.

VECİZ: Az sözle çok mânâ ifade etme.

Mânâsı derin ve zengin olan söz. Kısa, derli toplu.

VEDİ: İdrardan sonra çıkan, yapışkan, beyaz ve bulanık koyu sıvı.

- Rabbin kimdir?
- Dînin hangi dindir?
- Peygamberin kimdir?

Bunlara ve diğer sorulara doğru cevap verince, o melekler ona müjde verirler. Hemen o anda kabrin sağ tarafından bir pencere açılır ve iki ay yüzlü kişi çıkıp yanına gelirler. Bu îmânlı kimse bakıp, sevinir. “Sen kimsin?” diye onlara sorar. O da: “Ben, senin dünyada, sabrından ve şükründen yaratıldım. Kıyâmete kadar sana arkadaş olurum” diye cevap verir.

MAZLÛM, SABIRLI VE GARİB OLANLARIN ÖLÜMÜNE DÂİR

Bunların ölümleri birdir. Birini diyelim, diğeri dahî ona benzer.

Garîb dahî, iki dürlüdür: Biri, uzak iklimde kalıp yanında akrabâsı ve âşinâsı bulunmaya. Biri dahî, mekânında fakîr ola. Kimse, tenezzül edip, onun yanına varmaz ola. Böyle mü'minler dahî, garîbdir ve ölürse şehîddir. Birisi, altmış yaşını geçse ve beş vakit namazını terk etmeye. Bu dahî şehîddir. [Harâm işlemesi ölümüne sebep olan, meselâ, içki içerek zehirlenen, şehîd olmaz. Fakat, harâm işlerken başka sebep ile ölürse, meselâ, binâ çökerek ölürse, şehîd olur. Kadınların, kızların yüzlerinden ve avuç içlerinden başka her yerleri avret mahallidir. Örtünmeleri farzdır. Ehemmiyet vermiyen kâfir olur. Başı, saçı, kolu, bacağı açık olarak sokağa çıkmayan kadınlar, kızlar da şehîddir. Allahü teâlânın emirlerine ve yasaklarına “Şerî'at” denir. Şerî'ati öğrenen ve çocuklarına öğreten ana, baba da şehîddir.] Îmânı ve namazı olmazsa, şehîd olmazlar. Ve kâfir elinde esîr olduğu hâlde ölen müslüman dahî şehîddir. Zulm, işkence yapılarak öldürülen kâfir şehîd olmaz. Kâfir olarak ölen, aslâ Cennete girmez.

Bu kişiler, ne zaman ölüm yasadığına başlarını koyalar, gökler kapısı açılır ve yere o kadar melâike iner ki, hesâbını, ancak Mevlâ bilir. Bunların ellerinde, nûrdan tâc ve hulleler ola. O kişinin canını, izzet ile davet edeler. Nitekim Hak teâlâ, bu hâli, Fecr sûresinin sonunda beyân buyuruyor.

Bir şehîd dahî budur ki, yüzünü dergâh-ı izzete tutup, (Ey benim mâbudum! Ne ki, ömrüm olsa, bir şeye ümmîd bağlamadım, illâ hazretine. Ve dahî, kimseye boyun eğmedim. Dünyâ mekrine, din düşmanlarına aldanmadım. Yâ Rabbî! Şimdiki hâlde, senden ümmîdim budur ki, cemî' ümmet-i Muhammedi “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” afv ve mağfîret edesin) diye duâ ve niyâz ede. Bu dahî şehîddir.

O hâs melekler, o hullelere saralar. O ânda Hakdan nidâ gele ki: (Cennete götürün! Zîrâ, dünyâda, cümleden ziyâde namaz kılardı ve misâfiri sever, suçları bağışlar idi ve

VEFÂ: Sevgi bağlılığı. Sözünde durma. Borcunu ödeme. İyi geçinmek, yardımlaşmak. Dostluğu devam ettirme ve yapılan iyiliği unutmama. Tanıdıklara, arkadaşlara geçim işlerinde yardımcı olmak, onların hakkını gözetmek.

istiğfar eder idi. Ve beni çok zikir ederdi. Avret mahalli açık olarak sokağa çıkmazdı. Kendini harâmlardan pâk ederdi. Ve Peygamberlere ve islâmiyyete mutî idi.)

Şimdi, o iki melekler ki, insanın iki omuzunda, dünyâda, hayır ve şer olarak, işlediklerini yazarlar, onlar diye ki: (Yâ Rabbî! Bizi dünyâda bu kuluna müvekkel eyledin. Şimdiki demde, izin ver bu kulunun canı ile göklere çıkalım.) Hitâb-ı izzet vârid ola ki: (Siz onun kabrinin yanında durun, tesbîh ve tekbîr edip, bana secdede bulunun ve sevâbını o kuluma bağışlayın.) Onlar dahî, kıyâmete değin, zikir ve tesbîh edip, sevâbını, o kulun defterine yazarlar.

KÂFİRLERİN ÖLÜMÜNE DÂİR

Bir kâfir, bir mürted, islâmiyyeti beğenmeyen, Kur'ân-ı kerîme çöl kanûnu diyen, insanların en üstünü, en şerefli, Peygamberlerin efendisi Muhammed “aleyhisselâm”a (hâşâ) deve çobanı diyecek kadar ilim ve ahlâk yoksunu olan, beşeriyete huzûr, saâdet sağlayıcı, ilim, ahlâk, temizlik, sıhhat, adâlet kaynağı, medeniyyete ışık saçıcı islâmiyyeti, rûhsuz, bir leş kutusu olan habîs kafası ile bağdaştırılmıyarak, dinlere lüzûm yoktur diyecek kadar aşağılaşan, yularını nefsinin eline kapdırmış bir ahmak öleceği zaman, gözünden perde kaldırılır. Cennet kendisine gösterilir. Güzel bir melek ona: (Ey kâfir! Müslümanlara gerici, şehvetleri peşinde koşanlara, ahlâk prensiblerini çiğneyenlere, aydın, ilerici diyen alçak! Yanlış yolda idin. Hak olan islâm dînini beğenmezdin. Muhammed “aleyhisselâm”ın Allahü teâlâdan getirdiği bilgilere inanan, saygı gösteren bu Cennete gidecektir) der. Cennetdeki ni'metleri görür. Cennet hûrîleri de: (Îmân edenler, Allahü teâlânın azâbından kurtulurlar) derler. Birâz sonra şeytân, bir papaz şeklinde görünür. (Ey filân oğlu filân! O gelenler yalan söyledi. O gördüğün ni'metler hep senin olacaktır) der. Sonra Cehennem gösterilir. Ateşden dağları, katırlar gibi akrepleri, çıyanları vardır. Hadîs-i şerîflerde bildirilen azâbları görür. Cehennemdeki Zebânî denilen azâb melekleri, ateşden çomakla vururlar. Ağızlarından alevler çıkar. Boyları minâre gibi, dişleri öküz boynuzu gibidir. Gök gürültüsü gibi seslenirler. Kâfir bunların sesinden titreyip, yüzünü şeytâna çevirir. Şeytân korkusundan dayanamayıp, kaçar. Melekler yakalayıp şeytânı yere vururlar. Bu kâfire gelip: (Ey islâm düşmanı! Dünyâda Resûlullah’a “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” inanmadın. Şimdi de meleklerle inanmadın, melûn şeytâna yine aldandın) derler. Boynuna ateşden zincirler takıp, ayaklarını başından aşırıp, sağ elini sol böğrüne, sol elini sağına sokup, arkadan çıkarırlar. Âyet-i kerîme, bu hâli haber vermektedir. Bağırır, dünyâdaki yaltakçıları çağırır. Zebânîler cevâb verir: (Ey kâfir, ey müslümanlarla alay eden ahmak! Yalvarmak zamanı geçti. Artık îmân kabûl olmaz, duâ kabûl olmaz. Küfrünün cezâsını çekmek

VEHHÂBÎ: İbni Teymiyye'nin fikirlerine dayanan, Âdem aleyhisselâmın peygamber olduğuna inanmayan, Peygamberlerin ve Evliyânın rûhlarından şefâat istiyen, bunların mezârını ziyâret edip, bunları vesîle ederek duâ eden kâfir olur diyen kimseler.

zamanı geldi) derler. Dilini ensesinden çekerler. Gözlerini çıkarırlar. Dürlü dürlü çok acı azâblar yaparak, habîs rûhunu alır, Cehenneme atarlar.

Allahü teâlâ, Muhammed “aleyhisselâm”ın dîninde ve yüce Peygamberin dînini doğru olarak bizlere ulaştıran Ehl-i sünnet âlimlerinin kitâblarında yazılı i'tikâdda olarak can vermemizi nasîb eylesin! Âmîn.

Rûh Vücûdden Ayrılırken Gelen Nidâ

Ne kadar yaşasan, nihâyet öleceksin. Peygamberimiz “aleyhisselâm” buyurdu ki, **(Bir insanın rûhu vücûdünden ayrılınca, bir nidâ gelir ki, ey insan oğlu, sen mi dünyâyı terk eyledin, yoksa dünyâ mı seni terk eyledi? Sen mi dünyâyı topladın, yoksa dünyâ mı seni topladı? Sen mi dünyâyı öldürdün, yoksa dünyâ mı seni öldürdü?)**

Cenâzeyi Yıkamağa Başlayınca Gelen Nidâlar

Cenâzeyi yıkamağa başlayınca üç nidâ gelir:

- 1- Hani senin kuvvetli vücûdün? Seni hangi şey zayıflattı?
- 2- Hani senin güzel konuşman, seni hangi şey susdurdu?
- 3- Hani senin sevgili dostların, seni neye bırakıp gitdiler?

Tekfinden Defne Kadar Olan Nidâlar

Cenâze kefene sarılınca bir nidâ daha gelir. Azıksız yola çıkma! Bu yolculuğun geriye dönmesi yokdur, ebedî olarak geri gelemezsin. Varacağın yer azâb melekleriyle doludur. Tabut içine konunca, bir nidâ daha gelir. Eğer Hak teâlânın rızâsını kazandınsa ne mutlu sana, büyüklük ve saâdet senindir. Eğer cenâb-ı Hakkın gazabını kazandınsa yazıklar olsun sana! Cenâze, mezârının yanına varınca bir nidâ daha gelir. Ey insan oğlu! Dünyâda kabir için ne hâzırladın? Bu karanlık mezâr için ne nûr getirdin? Zenginlik ve şöretinden ne getirdin? Bu çıplak kabri döşemek ve zînetlendirmek için ne getirdin? Cenâzeyi mezâra koydukları zaman, kabir bir nidâ eder ve der ki: Arkamda söyledin, şimdi karnımda sükût edersin. Nihâyet cenâzenin defni bitip oralarda hizmet gören insanlar da ayrılıp gidince, Hak teâlâ hazretleri tarafından bir nidâ gelir: Ey benim kulum, yalnız kaldın; şu karanlık mezârdaki, seni bırakıp gitdiler. Bunlar, senin dostların, kardeşlerin, evlâdların ve candan adamların idi. Hâlbuki hiçbirinin sana fâidesi olmadı. Ey kulum, sen bana âsî oldun, emrimi tutmadın, hiç bu hâlini düşünmedin. Şâyed, ölen kimse îmân ile ölmüşse umulur ki, cenâb-ı Hak o kimseyi afvına mazhar kılar ve der ki, ey mü'min kulum! Seni kabirde garîb bırakmak şânıma yakışmaz. İzzet-ü celâlim hakkı için, sana bir merhamet edeyim ki, dostların şaşsın, sana bir şefkat edeyim ki, ana-babanın oğluna olan şefkatinden ziyâde olsun.

VELÎME: Dügün yemeği.

VESVESE: Zararlı olan şüphe, kuruntu. Aslı esası olmayan faydasız, boş düşünceler. Şeytânın insanın kalbine getirdiği kötü düşünceler.

Lutf-ü kereminden ol kulun bütün günâhını afv edip, kabri Cennet bağçesi olur ve Cennet hürileri ve ni'metleri ile dolar. Allahü teâlâ öyle rahmetlidir ki, günâhkâr kullarını afv eder. O kadar merhametlidir ki, günde kaç kerre kullarının ayıplarını görüp örter, yüzlerine vurmaz. O hâlde, böyle bir hâlıkın emirlerini yapıp, yasaklarından kaçınmalı, her gün amel-i sâlih işleyip, yarının azâbından kurtulmalıdır.)

Mü'minlerin günâhlı ve günâhsız hepsine, kabir süâli vardır. Yalnız günâhları afv edilmeyenlerine ve cümle kâfirlere kabir azâbı da vardır. Müslümanlar arasında lâf taşıyanlara ve helâda üzerine bevl sıçratanlara kabirde azâb olacaktır. [Kabir azâbı yalnız rûha değil, hem rûha ve hem de cesede olacaktır. Aklın ermediği şeyleri akıl ile çözmeğe kalkışmamalıdır.] Şâyed o kimse îmânsız ölmüşse, şiddetli azâblarla mahşer gününe kadar azâb görür.

*Ey zâir-i sâhib-nefes, hubb-ı sivâdan meyli kes.
Dünyâda kalmaz hiç kes, Allahü bes, bâkî heves.*

*Her ten biter bir derd ile, geh germ ile geh serd ile,
Uğraşmağa bir ferd ile, değmez bu dünyâ-yı ehas.*

*Ben de Ferîd-i asr idim, fass-ı nigîn-i sadr idim,
Nakş-ı hümayûn-ı satr idim, gösterdi çarh rû-yi abes.*

*Dil-haste oldum bir zaman, tadrîc ile bitdi tüvân,
Uçdu nihâyet murg-ı cân, çümkü harâb oldu kafes.*

*Söndü çerâg-ı âfiyet, zulmetde kaldı şeş cihet,
Açıldı subh-ı âhîret, envâr-ı Hak'dan muktebes.*

*Buldum o dem Sübhânımı, arz eyledim ısyânımı,
Matlûb idüp, gufrânımı, rahmetle oldu dâd-res.*

*Yâ Rab! Bu abd-i rû'siyâh, etdimse de yüzbin günâh,
Dergâhını kıldım penâh, afvındır ancak mültemes.*

*Târîhdir ism-i Gafûr, lâbüdd ider sırrı zuhûr,
Afv olunur her bir kusûr, Allahü bes bâkî heves.*

Abdürrahmân Sâmî Pâşa

VERÂ': Helâle, harâma dikkat edip şübheli olan seylerden de sakınmak.
VESÎLE: Sebep, vasıta, bahane. Cennet'te Resûlullah aleyhisselâma verilen bir makam. Bir işin yapılmasına aracı olan, kendisi ile başkasına yaklaşılan şey.

[Ey ziyârete gelen diri insan! Allahdan başka hiçbir şeye gönül verme!
Dünyâda kimse kalmaz. Allahdan başkası birşey yapamaz. Ondan başka kimse kalmaz!

Herkesin bir derdi olur. Tatlı, acı günler olur. Bu alçak dünyâ, kimse ile uğraşma-ğa değmez.

Ben de zamanın bir dânesi idim. Hükümet reîsinin yüzük taşı [pırlanta] gibi idim. Sultânın fermânındaki imzâsı gibi idim. Felek [kader] bana da ters yüz gösterdi.

Kalbim hasta oldu bir zaman. Gücüm kuvvetim gitdi her ân. Nihâyet can kuşum [rûhum] uçtu. Çünkü kafes [bedenim] harâb oldu hemân.

Sağlamlığım mum gibi söndü. Her tarafım karardı. Âhîret güneşi doğdu. Allahın nûrları ile aydınlandı.

O anda Rabbime kavuşdum. Günâhlarım meydâna çıkdı. Afv edilmemi dileyince, beni sonsuz rahmeti ile karşıladı.

Yâ Rabbî! Yüzbin günâh işledim ise de, bu kara yüzüm ile, yüce kapına sığınıyorum. Senden, afvımı diliyorum.

Gafûr ismini bu yazıma târîh [1286] yaptım. Mânâsı elbet hâsıl olur. Kusûrlarım afv olunur. Allahdan başkası birşey yapamaz. Ondan başka kimse kalmaz!]

[A.Sâmî pâşa a'yân [Senato] a'zâsı iken 1295 [m. 1878] de vefât etmiştir.]

MENKİBE: Üç Haberci

Yakûb aleyhisselâm, kendisini ziyarete gelen Azrail aleyhisselâma dedi ki:

- Ey kardeşim Azrail! Ziyarete mi, yoksa ruhumu almaya mı geldin?

- Ziyaret için geldim.

- Senden bir ricam var.

- Nedir o?

- Ecelim yaklaşıncâ, bana bildirir misin?

- Peki, sana iki-üç haberci gönderirim.

Azrail aleyhisselâm bir gün yine geldi. Yakûb "aleyhisselâm" sordu:

- Ey kardeşim Azrail! Bu sefer canımı almaya mı geldin?

- Evet, canını almaya geldim.

- Hani sen bana daha önceden iki üç haberci göndereceğini söylememiş miydin?

- Evet ben sana söylediğimi yaptım. Şu üç haberciyi gönderdim:

1- Saçların siyah iken beyazlaşmadı mı?

2- Vücudun güçlü, kuvvetli iken, ihtiyarlayınca gücün azalmadı mı?

3- Vücudun dimdik iken, sonra belin bükülmedi mi?

VEYL: Cehennem veya Cehennem’de bir vâdinin adı. Kötü iş işleyenlerin karşılaşacakları azâb. “Yazık, vah vah, vay hâline, yazıklar olsun!” mânâsında bir ayıplama ve yerme sözü.
VİTİR NAMAZI: Yatsı namazından sonra kılınan üç rek’atlık vâcib namaz.

Ölmeden Vasiyetini Yazmalıdır

Dînimiz vasiyet yazmayı emretmektedir. Vasiyet, Allahü teâlânın ve Resûlünün emridir.

Ölüm ansızın gelir. Her müslüman, ölüm hazırlığı olarak vasiyetini yazmalıdır. Üzerinde kul hakları ve ibâdet borçları bulunan bir müslümanın vasiyette bulunmaması günâhtır.

Müslüman vasiyetinde; evlâdına, akrabasına, komşularına, tanıdıklarına ve dostlarına son nasihatlarını yapmalıdır. Tayin ettiği vâsisinden, kendinde hakkı bulunanlardan helâllaşmasını, alacaklarını-vereceklerini, borçlarının ödenmesini, iskât, hac yapmasını istemelidir. Cenaze hizmetindeki ve definden sonraki isteklerini bildirmelidir. Hanımına olan “**mehr-i müeccel**” ve “**kul borçlarını**” ödemeli ve ödeyemedikleri içinde vasiyet etmeyi unutmamalıdır.

Bütün bu isteklerinin, dîne uygun olarak yapılabilmesi için âdil iki şahit yanında, dînini bilen ve kayıran bir vâsi seçmeli, tayin etmelidir.

*Izdırâb dolu, rü’yâdır bu hayât,
Doğmuşuz ölmek üzere, değil mi?
Zevk ile geçerse de, birkaç sâat,
Derd kovalar, zevklerin herbirini!*

*Gideriz her an, cehl ve gafletle,
Ölüm denizi dibine hasretle.
Dürlü mihnetle ve bin meşakkatle,
Mahvu perişân eder dünyâ bizi.*

*Biz ise seyr eyleyip, bu bünyâdı,
Ararız halkı için, nedir bâdî.
Hâlıkı, halkı ve sırr-ı îcâdı,
Bilmek isteriz Hakkın hikmetini,*

*Fakat, Hakkın koyduğu sırrın hâlli,
Kulun aklı ile olamaz, bes belli.
İnsana acz ve gaflet ve cehli,
Ettirirler sehv içinde sehvî.*

VİLDÂN: Yeni doğmuş çocuklar. Çocuklar, gençler. Cennettekilerle hizmet için nûrdan yaratılmış güler yüzlü, hep genç kalan, pırıl pırıl, körpecik hizmetçi çocuklar.
YABANCI KADIN: Nikâh düşen kadın. Evlenilmesi câiz olan kadın.

MENKİBE: Oğluma Vasiyet

Abdülhâlık-1 Goncdüvani hazretleri vasiyetnamesinde mânevî oğlu “Evlîyâ-yı Kebir” hazretlerine buyurdu ki:

“Ey oğlum! Vasiyet ederim ki; her hâlinde ilim, edep ve takva üzere ol! İslâm âlimlerinin kitaplarını oku! Fıkıh ve hadîs öğren! Din câhillerinden sakın! Şöhret peşinde olma! Şöhrette afet vardır. Arslanlardan kaçır gibi, cahillerden kaç! Bid’at sahibi, sapıklar ile ve dünyaya düşkün olanlar ile arkadaşlık etme! Helâlden ye! Çok gülme! Kahkaha ile gülmek, gönlü öldürür. Herkese şefkat ve merhamet et! Kimseyi hakir görme! Kimse ile münakaşa, mücadele etme! Kimseden bir şey isteme! Bilhas-sa tasavvuf büyüklerine dil uzatma! Onları inkâr eden felâkete düşer. Fıkıh çalış, ibâdet bilgilerini öğren ve evin mescit olsun!”

MENKİBE: Hazret-i Ali’nin Vasiyeti

Evlâdım, dünya kayıplarından kedere düşmeyin ve daima hayır işlemeye bakın! Zalime düşmanlık ve mazluma dostluk gösterin! Öfke ve yumuşaklık hâlinizde daima hak üzere olun! Genişlik ve darlıkta hak yoldan sapmayın! Dost ve düşmanınıza adaletle muamele edin! Sevinçte, kederde Allah’ın rızâsını unutmayın!

Bir insan kendi nefsinin aybını görür ve bilirse başkasının aybını görmez ve ondan haberi olmaz. Bir insan, Allah’ın takdir ve taksimine razı olursa kayıp ve eksikliklerine üzülmez.

Kardeşi için kuyu kazan, sonunda o kuyuya kendi düşer. Başkasının yanlışını büyüten kimse kendi hatâsını unuttur. Danışmayanlar zillete düşer. Kibir edenler hakir ve zelil olur. İyilerle, ilim sahipleriyle düşüp kalkan, yücelir ve saygı görür. Mizaha düşkünler, hafife alınır. Kendi fiilleri, sözleri ve emelleriyle mağrur olan, nefsi tarafından mağdur olur. Çok söz söyleyen çok hatâ eder. Hatâsı çok olanda, edep ve hayâ azalır. Edep ve hayâsı az olan da, takvada fakirleşir. Takvası fakirleşince kalbi ölür.

Edep mizândandır. Güzel ahlâk, en iyi arkadaşdır. Afiyet on kısımdır ve bunun dokuz kısmı Allah’ı anmanın dışında sadece susmak, sükût etmektir. Bir kısım ise sefihlerle alçaklarla düşüp kalkmayı bırakmaktır.

Fakirliğin süsü sabır, zenginliğin de şükürdür. Müslümanlıktan üstün şeref olmaz.

ÖLENİN TEÇHİZ VE TEKFİNİ

Dînimize, ölünün yıkanması lâzımdır. Bu iş, mü’minler üzerine farz-ı kifâyedir. Yâni, bir kısım mü’minin, bu işi yapması ile diğer mü’minler sorumluluktan kurturlar. Ölüyü kefenlemek ve cenaze namazı kılmak da böyledir.

YAKİN: Şek ve şüpheden uzak, kesin, kat'î. Tereddütsüz, hakikî, sağlam imân; Allahü teâlâyı kemâliyle bilme. Ölüm.

YALAN: Başkasını aldatmak için söylenen, doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz.

Ölüyü tepeden tırnağa kadar, tamamen ve bir kere yıkamak farzdır. Yıkarken, ölünün göbük ile diz arası örtülür. Kadının cenazesini kadın, erkeğin cenazesini erkek yıkar. Zaruret hâlinde, kadın, kocasının cenazesini yıkayabilir, fakat erkek, ölen karısını yıkayamaz. Ölünün bakması haram olan avret yerine; çıplak el ile dokunmak da haramdır.

Ölenin yıkandığı teneşir, yüksekçe ve biraz eğik olmalıdır. Su ılık olmalıdır. Önce taharet ve abdest aldırılır. Ölünün önce yüzü yıkanır, sonra kolları yıkanır, başı, kulaqları ve ensesi mesh edilir ve ayakları yıkanır. Cenazenin üç defa yıkanması sünnettir. Cenazeyi yıkayan kimse, niyet etmeli ve Besmele ile işe başlamalıdır.

Vefat eden erkek ve kadın müslümanların cenazelerini, onları örtecek bir giysi (entârî ve bez) ile kefenlemek farzdır. Bu farzı yerine getirmeyen müslümanlar günâhkâr olurlar. Kefenin yeni, temiz, kıymetli olması ve beyaz pamuklu (patiska) olması sünnettir. Erkeğe ipek kefen haramdır.

Erkeklerde Kefen Üç Parçadır

Erkeklerin kefeninin üç parça olması sünnettir. Bunlar: İzâr, kâmis, lifâfedir.

1- İzâr: Baştan ayağa kadardır. Genişliği bir metreden fazladır.

2- Kâmis (Antari gibi uzun gömlek): Bunun uzunluğu omuzlardan ayaklarına kadar olan uzunluğun iki katıdır. Bu uzunluk, ortadan ikiye katlanıp, kat yerinden, baş geçecek kadar düz kesilir. Kol ve etek yerleri kesilmez.

3- Lifâfe: Baştan ve ayaklardan dışarı uzunlukta olup, daha geniştir. Baş üstünden ve ayak altından uçları büzülüp, bezle bağlanacaktır.

Kadınlarda Kefen Beş Parçadır

Kadınlarda kefene ilave olarak, hımâr ve göğüs bezidir.

4- Hımâr: Baş örtüsü olup, yetmiş beş santim kadar uzundur. Uçları yüze sarkıktır, başa sarılmaz.

5- Göğüs bezi: Omuzdan dize kadardır. Kefenin, kadın için beş parça olması sünnettir. Daha az veya çok olması sünneti bozar.

Kadınlara kefeninin beş parça olması sünnettir.

Ölü yıkanıp kurulandıktan sonra önceden hazırlanmış ve yukarıda sayılan kefen bezleri getirilir, önce kâmis giydirilir. Kâmis, ölünün başından geçirilerek yarısı önünden, yarısı arkasından, ayaklarına kadar uzatılır. Tabutun içine ve izârın üstüne Besmele ile yatırılır. İzâr'ın önce sol, sonra sağ tarafı, ölü üzerine kapatılır. Lifâfe de böyle yapılır. Kadınlarda kâmis adı verilen kefen kapatıldıktan sonra, saçları ikiye bölünüp iki yandan göğsü üzerine (kâmisin üstüne) konur. Saçları üstüne baş örtüsü

YARATMAK: Sadece Allahü teâlâyâ mahsus olan fiil ve sıfatlardan tekvîn sıfatı. Yoktan var etmek. Halk etme, icâd etme, ihtirâ. Allahü teâlânın "OL" emri ile her şeyi yaratması. Yarattığı bir şeyden, başka bir şey yaratması. Mevcut şeyleri organik, inorganik cisimlere çevirmesi.

konduktan sonra, izâr kapatılır. İzârdan önce veya sonra “göğüs örtüsü” yahut bezi sarılır, sonra lifâfe kapatılır. Lifâfenin baş tarafı, ayak uçları ve mide hizasında karın kısmı bezlerle bağlanır.

Tâziye Etmek (Baş Sağlığı Dilemek)

Meyyit sâhiplerinden büyük, küçük erkeklere ve yaşlı kadınlara rast gelince, tâziye etmek, yâni, başın sağ olsun demek gibi, sabır tavsiye etmek müstehabdır. Tâziye için, **(A'zamallahü ecrek ve ahsene azâek ve gafere limeyyitik)** denir ki, **(Allahü teâlâ, sevâbını, derecenı artdırsın ve güzel sabretmeni nasîb eylesin ve meyyitinın günâhlarını afv eylesin)** demektir.

Musîbetlere, elemelere sevâb olmaz. Bunlara sabr etmeğe sevâb verilir. Fakat, elemelere sabredilmese de, günâhların afvına sebep olurlar. Hastalık da musîbetdir. Meyyit sâhibinin, tâziye için, üç günden az, bir yerde bulunması câiz ise de, câmide beklemesi ve kadınların hiçbir yerde beklemeleri câiz değildir.

Definden sonra sâlih bir kimsenin telkin vermesi sünnettir. Definden sonra duâ edilir. Sessiz olarak Kur'ân-ı kerîm okunur. Yüksek sesle okumak mekrûhdur. Sonra cemâat ve meyyit sâhibi, işleri başına dağılmalıdır.

Üç günden sonra tâziye yapmak mekrûhdur. Ancak uzakda olanlar ve yakın olup da, geç haber alanlar için mekrûh olmaz. İki kerre tâziye etmek ve kabir başında ve meyyit sâhiplerinin kapılarında tâziye mekrûhdur. Tâziye, mektup ile de olur. Cenâze çıkan eve komşuların ve yakında oturan akrabânın, bir gün ve gecelik yemek göndermeleri müstehabdır.

Resûlullah Efendimizin Tâziye Mektubu

Bu mektup, Allahü teâlânın peygamberi Muhammed aleyhisselâm tarafından, Hazret-i Mu'az bin Cebel'e gönderilmiştir:

“Allahü teâlâ sana selâmet versin! O'na hamd ederim. Herkese iyilik ve zarar, yalnız O'ndan gelir. O dilemedikçe, kimse kimseye iyilik ve kötülük yapamaz.

Allahü teâlâ sana sevâb versin! Sabretmeni nasip eylesin! O'nun ni'metlerine şükür etmenizi ihsân eylesin!

Muhakkak bilmeliyiz ki, kendi varlığımız, mallarımız, servetimiz, kadınlarımız ve çocuklarımız, Allahü teâlânın, sayısız ni'metlerinden, tatlı ve faydalı ihsânlarındandır. Bu ni'metleri, bizde sonsuz kalmak, için değil, emanet olarak kullanmak, sonunda geri almak için vermiştir. Bunlardan, belli bir zamanda faydalanırız. Vakti gelince hepsini geri alacaktır.

Allahü teâlâ, ni'metlerini bize vererek sevindirdiği zaman, şükür etmemizi, vakti

YE' CÛC VE ME' CÛC: Kur'ân-ı kerîmde isimleri geçen ve Yâfesin soyundan olup kıyâmete yakın, sed ardından çıkıp insanlara saldıracak, yeryüzüne yayılacak, hayvanları yiyip nehirleri içip kurutacak yassı yüzlü, küçük gözlü, koca kulaklı, kısa boylu kötü kimseler.

gelip geri alarak üzüldüğümüz zaman da sabretmemizi emreyledi. Senin bu oğlun Allahü teâlânın tatlı, faydalı ni'metlerindendi. Geri almak için sana emânet bırakılmış idi. Seni, oğlun ile faydalandırdı. Herkesi imrendirecek şekilde sevindirdi, neşelendirdi. Şimdi geri alırken de, sana çok sevâb, iyilik verecek, acıyarak doğru yolda ilerlemeni, yükselmeni ihsân edecektir. Bu merhamete, ihsâna kavuşabilmek için sabretmeli, O'nun yaptığını hoş görmelisin! Kızır, bağırır, çağırırsan, sevâba, merhamete kavuşamazsın ve sonunda pişman olursun. İyi bil ki, ağlamak, sızlamak derdi belâyı geri getirmez. Üzüntüyü dağıtmaz! Kaderde olanlar başa gelecektir. Sabretmek, olmuş bitmiş şeye kızmamak lâzımdır.

Allahü teâlâ, hepinize selâmet versin! Âmîn.”

*Kabristândan geçer idim,
Dedim burda, kimler yatır.
Etrafına şânlar saçan,
Kim bilir ne erler yatır.*

*Kimi yiğit, kimi koca,
Kimi vekîl, kimi paşa.
Kimi doçent, kimi hoca,
Zengin nice beyler yatır.*

*Sırma gibiydi saçları,
Her gün yıkanır başları.
Renkli, parlak kumaşları,
Devşiren gelinler yatır.*

*Liseyi, tıbbiyeyi hep,
Okumuş, yıllar uğraşmış.
Çok hastaya, şifâ veren,
Profesör hekimler yatır.*

*Allah, Resûlullah için,
Îmânı korumak için.
Kahbe düşmana saldıran,
Arslan Mehmedçikler yatır.*

YED: Kudret, gücü yetmek. **Yedullah:** Allahü teâlânın yardımı, kudreti.

Yed-i emin: Emin el.

YERHAMÜKALLAH: Aksırıp, Elhamdülillah diyene, yanında bulunan kimsenin; “Allahü teâlâ sana merhamet etsin” mânâsına söylediği mübârek söz. Teşmit.

Birinci Cild 89.cu Mektup

Bu mektup, mirzâ Alî Cân için yazılmıştır. İmâm-ı Rabbânî hazretleri ölüm için sabır dilemektedir:

Hak teâlâ, hepimizi İslâmiyyetin doğru caddesinde bulundursun “alâ sâhibihessalâtü vesselâmü vettehiyye”! Enbiyâ sûresi 35. ve Ankebût sûresi 57. âyetlerinde meâlen, **(Her canlı, ölümün tadını tadacaktır!)** buyuruldu. Bunun için, her insan ölecektir. Ölümden kurtuluş yoktur. Hadîs-i şerîfde, **(Ömrü uzun, ibâdetleri de çok olana müjdeler olsun!)** buyuruldu.

Dostu dosta ölümle kavuşduruyorlar. Bunun için, Allahü teâlânın âşıkları, ölümü düşünerek tesellî buluyor, üzüntüleri azalıyor. Ankebût sûresinin 5. âyetinde meâlen, **(Allahü teâlâyâ kavuşmak isteyenler! Biliniz ki, Allahü teâlâyâ kavuşmak zamanı herhâlde gelecektir)** buyuruldu.

Evet, biz geride kalanlar ve nefse esîr olanlar ve Allahü teâlânın rızâsına kavuşmuş olanların ve dünyâyâ düşkün olmakdan kurtulanların sohbetlerinden mahrûm kalanlar, zararda ve başı yerdeyiz. Ni’metlerini size saçan merhûme vâlideniz, günümüzün en kıymetli varlığı idi. Onun size olan ihsânlarına karşı, şimdi sizin de ona ihsân etmeniz lâzımdır. Duâ ederek ve sadaka vererek her an yardımına koşunuz! Hadîs-i şerîfde, **(Mezardaki ölü, denizde boğulmak üzere olan kimse gibidir, babasından, anasından, kardeşinden ve arkadaşlarından gelecek bir duâyı hep beklemektedir)** buyuruldu.

Bundan başka, onların ölümünü görerek, kendi ölümünü de düşünmeli. Bütün varlığı ile, Allahü teâlânın beğendiği şeyleri yapmağa sarılmalıdır. Dünya hayatının insanı aldatmaktan başka birşey olmadığını düşünmelidir. Dünya kazançlarının Allahü teâlânın yanında az bir kıymeti olsaydı, düşmanı olan kâfirlere ondan kıl ucu kadar vermezdi.

Allahü teâlâ, bizi ve sizi, kendisinden başka her şeyden yüz çevirmekle ni’metlendirsin! Yalnız kendisine bağlanmakla şereflendirsin! Bu duâmızı, Peygamberlerin efendisi hürmetine kabul buyursun “aleyhi ve alâ âlihi ve aleyhim minessalevâti efdalühâ ve minetteslîmâti ekmelühâ”! Vesselâm, vel ikrâm. **[Mektûbât-ı Rabbânî, I-89]**

*Âfet-i gamdan aceb, dünyâda kim âzâdedir?
Herkesin bir derdi var, mâdem ki, âdem-zâdedir.
Bir hûmâ-yı zevki bin sayyâd-ı gam ta’kîb eder,
Böyle bir mev’hûma bilmem, halk neden üftâdedir?*

YOL KESİCİ: Eşkiya. Kât'ı tarîk. İnsanların İslâmîyet'i doğru olarak öğrenmelerine mani olan. Güç, kuvvet sahibi bazı kimselerin veya grupların insanların yollarını keserek, korkutarak ellerinden mallarını zorla alması.

Evladın Ölümüne Sabır

Küçük çocuğun ölümüne ağlamak merhametten ileri gelir. Ağlamak günâh olmaz. Bağırıp çağırıp isyan etmek günâhtır. Çocuğun ölmesi, malın elden çıkması, gözün kör, kulağın sağır olması, bir uzvun telef olması gibi, insanın isteği ile ilgisi olmayan musibetlere sabretmekten daha faziletli sabır yoktur. Sabredenlere verilen sevâbın miktarını Allahü teâlâdan başkası bilmez.

Musibetlere sabır, sıddıkların derecesidir. Bunun için Peygamber efendimiz şöyle duâ ederdi:

(Yâ Rabbi, bana öyle yakîn ver ki, musibetler bana kolay gelsin!) [Tirmizî]

Oğlu İbrahim ölünce de, **(Yâ İbrahim, ölümüne çok üzüldük. Gözlerimiz ağlıyor, kalbimiz sızlıyor. Fakat, Rabbimizi gücendirecek bir şey söylemeyiz)** buyurmuştu.

(Bir çocuk ölünce, Allahü teâlâ meleklerine sorar:

- **Kulumun çocuğunu aldınız, kalbinin meyvesini kopardınız. Peki kulum buna ne dedi?**

- Yâ Rabbi, hamd edip teslimiyet gösterdi.

- **O kuluma Cennette bir ev yapıp, adını da, "Hamd evi" koyun!)** [Tirmizî]

Müslüman Çocukların Şefâati

Kıyâmette Allahü teâlâ, mü'minlerin çocukları için, **(Bunları Cennete götürün)** buyurur. Melekler, çocukların Cennete girmesini söylerler. Çocuklar, (Ana-babamız hani?) derler. Melekler, (Onlar sizin gibi günâhsız değildir. Görülecek hesapları var) derler. Çocuklar ağlaşır, (Ana-babamızı almadan girmeyiz) derler. Cenâb-ı Hak, çocuklara buyurur ki:

(Ey yavrular, haydi gidin, ana-babanızı da alıp Cennete girin!) [Nesâî]

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Küçükken ölen çocuklar, ana-babaları ile karşılaşınca, ellerinden tutup, ana-babaları Cennete girinceye kadar, onlardan ayrılmazlar.) [Müslîm]

(Hiçbir Müslüman yoktur ki, bülûğa ermemiş bir çocuğu ölsün de, Allahü teâlâ, bol rahmeti sebebiyle, onu Cennete koymasın.) [Buhârî, Nesâî]

(Üç evladı ölmüş olan bir Müslüman ateşe girmez.) [Buhârî, Müslîm]

(Kimin bâliğ olmamış üç evladı ölmüşse, bu çocuklar, onu ateşten koruyan bir kale olur, ölen evlat iki, hattâ bir olsa da.) [Tirmizî]

Peygamber efendimiz, **(Üç çocuğu ölen, Cennete girer)** buyurdu. Oradakiler, **(İki çocuğu ölen de mi?)** diye sual edince, **(İki çocuğu ölen de Cennete girer)** buyurdu. **(Ya bir çocuğu ölen?)** diye tekrar sual edilince, buyurdu ki: **(Allah'a ye-**

YETİM: Ergenliğe ulaşmadan babası ölmüş çocuk.
ZÂHİD: Dünyaya düşkün olmayan, kıymet vermeyen. Şüpheli olma korkusuyla mubahların çoğunu terk eden. Zühd sahibi.

min ederim ki, bir çocuk doğup hemen ölse, annesi sabredip sevâbını Allahü teâlâdan beklerse, annesini Cennete götürür.) [Taberânî]

Yine buyurdu ki: **(Alan da, veren de Allahü teâlâdır. Çocuğu ölen o kadına tâziyede bulunun. Sabretsin, ecrini görecektir.)** [Müslîm]

Musibete uğrayanı teselli etmelidir. Bir hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Çocuğu ölen kimseyi teselli edene Cennet hırkası verilir. Musibete uğrayanı teselli eden, onun sevâbı kadar sevâb kazanır.) [Tirmizî]

Çocuğum yok veya öldü diye fazla üzölmek uygun değildir.

Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ sevdiği kulu kendisine bağlar. Çoluk çocuğu ile meşgul etmez.)
[Deylemî]

*Ey nazlı yavrum, unutmam seni,
Aylar, günler değil, geçse de yıllar!
Yakdı, mahv eyledi, ayrılık beni,
Çıkar mı gönülden, o tatlı diller?*

*Kıyamaz iken hiç, öpmeğe tenin,
Şimdi ne hâldedir, nâzik bedenin?
Andıkça her zaman, gonca dihenin,
Yansın âhım ile, kül olsun güller!*

*Tegayyürler gelip, güzel cismine,
Döküldü mü, siyâh kaşlar yüzüne?
Sırma saçlar, dağıldı mı üstüne,
Sarardı mı, kokladığım sünbüller?*

*Temiz rûhun, Cennetine uçdu mu?
Gül yanağın, tatlı yüzün soldu mu?
Çürüyüp de, şimdi toprak oldu mu,
Öpüp kokladığım, o pamuk eller.*

ZARÛRET: Çaresizlik, başka çare bulamama.

Dört mezhebe göre de câizliğine imkân olmayan hâl. İnsanı bir şey yapmaya zorlayan, insanın elinde olmayarak hâsıl olan sebep. Haram olan, yasaklanan bir işin yapılmasını mubâh kılan sebep, özür. Zarûfî özürler.

Belânın Geliş Sebepleri

İnsanlara dert, bela, musibet birkaç bakımdan gelir:

1- Bunlardan biri işlediğimiz günâhlar sebebiyledir. İmâm-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki: Belaların gelmesine sebep günâh işlemektir. Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruluyor ki:

(Size gelen musibet, işlediğiniz [günâhlar] yüzündendir.) [Şûrâ: 30]

(Sana gelen kötülük, kendindendir [günâhların yüzündendir].) [Nisâ: 79]

(Bir millet, kendini bozmadıkça, Allah onların hâllerini değiştirmez.) [Ra'd: 11]

2- Bela, hastalık ve musibetler, günâhların keffâreti [affolması] için gelir. Dünya-da musibetlere maruz kalıp da güzelce sabreden kimse, âhirete günâhsız gider.

Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Her musibet, affedilecek bir günâh için gelir.) [Ebû Nuaym]

(Mü'mine gelen her sıkıntı, günâhlarına keffâret olur.) [Buhârî]

(Mü'minin günâhları affoluncaya kadar bela ve hastalık gelir.) [Hâkim]

İnsan kendisine gelen beladan hoşlanmaz. Hâlbuki günâhları affolacak ve güzel sabrederse âhirette büyük nimetlere kavuşacaktır. Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruldu ki:

(Hoşlanmadığınız şey sizin iyiliğinize; sevdiğiniz şey de, kötülüğünüze olabilir. Siz bilmezsiniz, Allah bilir.) [Bekara: 216]

3- Cennette yüksek derecelere kavuşması için mü'mine musibet gelir. Bunun için Peygamberlere çok bela gelmiştir. Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Nimete kavuşması için insana musibet gelir.) [Buhârî]

(Musibet, kavuşulacak bir derece için gelir.) [Ebû Nuaym]

(Allahü teâlânın hayrını murad ettiği kul, belaya maruz kalır.) [Taberânî]

(Kişi, hep sıhhat ve selâmette olsa idi, bu ikisi onun helâkı için kâfi gelirdi.) [İbni Asâkir]

(Mü'min, keler deliğine saklansa, ona, eza edecek biri musallat olur.) [Beyheki]

(Dünya, [Cennetteki nimetlerin yanında] mü'mine zindandır.) [Müslîm]

(Allah'ı ve Resûlünü seven, belaya [hazırlıklı olsun] zırh giysin!) [Beyheki]

(En şiddetli bela, Peygamberlere, velilere ve benzerlerine gelir.) [Tirmizî]

Demek ki belanın en şiddetlisi, Allahü teâlânın çok sevdiği kimselere geliyor. Belalara sabır, siddıkların derecesidir. Peygamber efendimiz, kendisine gelecek musibetlere karşı dayanma gücü vermesi için Allahü teâlâyâ duâ ederdi.

4- Bela, imtihan için de gelir. Bakalım kul, Allahü teâlânın gönderdiği belaya razı

Zarûriyyât-ı Din: İmân ve amele ait âlim ve câhil herkesin bilmesi lâzım olan din bilgileri.

ZÂTÎ SIFATLAR: Allahü teâlânın zâtına ait sıfatlar. Sıfât-ı zâtîyye.

ZÂVİYE: Köşe, açı. Tasavvuf ehlinin zikir ve ibâdet yaptığı küçük tekke.

olacak mı, olmayacak mı?

Hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Şüphe edilen altın, ateşle muayene edildiği gibi, insan da bela ile imtihan olur.) [Taberânî]

(Yâ Rabbi, beni sevene, hayırlı mal ver! Bana düşmanlık edene de çok mal, çok evlat ver!) [İbni Asâkir]

İskât ve Devir

İskât, bir kimsenin, akıl ve baliğ olduktan sonra, üzerine farz ve vâcib olan dîni bir emri, sağlığında, özrü sebebiyle yapamadığı zaman, ölmeden önce vasiyet ile veya vârisi tarafından dînimizin bildirdiği bir bedel ödenerek, borcundan kurtarılmasıdır.

Tutulmamış oruçların fidye vererek iskât edilmesi, Kur'ân-ı kerîmde açıkça emredilmiştir. Namaz, oruçtan daha mühim bir ibâdet olduğundan, dîni bir özür ile kılmamış ve kazâ etmek istediği hâlde, ölüm hastalığına yakalanmış bir kimsenin, kazâ edemediği namazları için de, oruçta yapıldığı gibi iskât yapılması için, bütün İslâm âlimlerinin sözbirliği vardır.

[İskat ve Devrin nasıl yapılacağı hakkında **(Tam İlmihâl Se'adet-i Ebediyye)** kitabında geniş bilgi vardır.]

Kabir Azabı ve Kabir Suâlleri

Kabir azâbı ve kabrin sıkması vardır. Kabir, dünyâ ile âhîret arasında geçit olduğundan, kabir azâbı, dünyâ azâbları gibi geçicidir ve âhîret azâbları cinsindedir. Yâni, bir bakımdan dünyâ azâblarına, bir bakımdan da, âhîret azâblarına benzemektedir. Kabir azâbı en çok, dünyâda üstüne idrâr sıçratanlara ve müslümanlar arasında söz taşıyanlara olacaktır.

(Münker) ve **(Nekîr)** ismindeki iki melek kabirde sül soracaktır. Bu sülâle cevâb vermek, bir derddir.

Günâh işleri yapan müslümanlara **“Fâsık”** denir. Fâsıklara ve bütün kâfirlere kabirde azâb vardır. Bunlara elbette inanmak lâzımdır. Mevtâ kabre konunca, bilinmiyen bir hayat ile dirilecek, rahat veya azâb göreceklerdir. Münker ve Nekîr adındaki iki meleğin, bilinmiyen korkunç insan şeklinde mezara gelip sül soracaklarını hadîs-i şerîfler açıkça bildirmektedir.

Kabir sülâli, bazı âlimlere göre, bazı akâidden olacak, bazılarına göre ise, bütün akâidden olacaktır. Bunun için, çocuklarımızı; **(Rabbin kim? Dînin hangi dindir? Kimin ümmetindensin? Kitâbın nedir? Kıblen neresidir? İ'tikâdda ve amelde**

ZEBÂNÎ: Cehennem meleği, azâb yapıcı melek.

ZEKÂ: İç güdü ile akıl arasındaki şuur basamağı, anlama kuvveti.

Problem, mesele çözme kuvveti. Bilinen şeylerden, bilinmeyenleri çıkaran meleke.
Beynin süratli çalışması.

mezhebin nedir?) sûâllerinin cevâblarını öğretmeliyiz! Ehl-i sünnet olmıyanın doğru cevap veremeyeceği (**Tezkire-i Kurtubî**)de yazılıdır.

Kabirde Münker ve Nekîr meleklerine cevâb olarak şunları ezberlemelidir: Rabbim Allahü teâlâ, Peygamberim Muhammed aleyhisselâm, dînim dîn-i İslâm, kitâbım Kur'ân-ı azîmüştân, kıblem Kâ'be-i şerîf, i'tikâdda mezhebim Ehl-i sünnet vel-cemâ'at, amelde mezhebim imâm-ı a'zam Ebû Hanîfedir.

Güzel cevap verenlerin kabri genişliyecek, buraya Cennetden bir pencere açılacaktır. Sabâh ve akşam, Cennetdeki yerlerini görüp, melekler tarafından iyilikler yapılacak, müjdelere verilecektir. İyi cevâb veremezse, demir tokmaklarla öyle vurulacak ki, bağırmasını, insandan ve cinden başka her mahlûk işitecektir. Kabir o kadar daralır ki, kemiklerini birbirine geçirecek gibi sıkar. Cehennemden bir pencere açılır. Sabah ve akşam Cehennemdeki yerini görüp, mezarda, mahşere kadar, acı azablar çeker.

Se'âdet-i Ebediyye Kitâbı Hakkında Şiir

*Ey kalbi islâm ile yanan, sevdiğim, gençler!
Bütün islâmiyyetden, size nümûnedir bu!
İlm ile ma'rifetdir, hep içindekiler,
Hakîkaten bulunmaz eşsiz hazînedir bu!*

*En büyük âlimlerin, en büyük velîlerin,
En meşhûr sîmaların, en ulvî gönüllerin,
Âleme ıstık tutan, hayât sunan ellerin,
Kalem ve kalblerinden, sizden bir katredir bu!*

*Resûlullahın yolu, hakîkî müslimânlık,
Ve her iki cihânda, aranan sultânlık,
Sulhda her an çalışan, harblerde kahramanlık,
Gösteren ceddinizden, bize emânetdir bu!*

*Her kelimesi hucdet, ilmdir her cümlesi,
Dinle budur hakîkî, islâmiyyetin sesi.
Kalbden pasları siler ve artdırır hevesi,
İşte başlı başına, bir islâmiyyetdir bu!*

ZEKÂT: İslâm'ın beş şartından. Dînen zengin bir müslümanın nisab miktârındaki mallarının belli bir nisbetini, belli kimselere vermesi.

Bereket, artış. Malı kirden temizlemek, taharet.

ZELÎL: Zillette olan; aşağılanan, alçak, hakîr, hor görülen.

MENKİBE: Ev Sahibi Ölünce...

Seyyid Fehim hazretleri, Peygamberimizin torunlarından olup, büyük bir âlim idi. 1895'de vefat etti. Her yıl bir kere, Müküs'ten Van'a gelir, bir iki ay kalırdı. Sevdikleri toplanır, sohbetlerinden faydalanırlardı. Çok defa, kendisini çok seven, mahkeme baş kâtibi Ahmet beyin evinde misâfir olurdu. Bir sene, Ahmet bey hacca gitmişti. Fakat yine onun evinde kaldı. Bir gece yarısı, yakınlarından birini çağırdı:

- Arkadaşlarını uyandır! Şimdi buradan çıkıp, falan eve gideceğiz, buyurdu.

- Efendim, gece yarısı gitmek ayıp olur. Yarın gitsek olmaz mı?

- Hayır, şimdi gideceğiz. Hem Ahmed beyin oğullarına da haber ver!

Oğulları gelip yalvardılar ve dediler ki;

- Efendim, bir kusur yaptık ise af buyurun! Bizden ayrılmayın. Babamız iştince yüreğine iner. Biz de ona ne yüzle cevap verebiliriz. Lütuf ediniz, ihsân ediniz! Kaba-hatimizi bağışlayınız dediler. Çok gözyaşı döktüler.

- Hayır, sizden çok razıyım. Bize her hizmeti, fazlası ile yapıyorsunuz. Sizlere duâ etmekteyim. Fakat, şimdi gitmemiz lâzım!

- Emir buyurduğunuz gibi olsun, dediler.

Gece yarısı, sevdiklerinden bir başkasının evine göç ettiler. Ertesi gün oğlu Muhammed Emin efendi, Ahmet beyin oğullarının pek çok üzüldüklerini söyledi:

- Babacığım o evde sabaha kadar kalsaydık ne olurdu?

- Oğlum, şimdi kimseye söyleme! Bu gece Ahmet bey, Mekke-i mükeremede vefat etti. Ev, yetim evi oldu. Mal mirasçılara kaldı. Evvelce her şeyi kullanıyor, yiyip içiyorduk. Çünkü, Ahmet Bey'in seve seve helâl ettiğini biliyordum. Şimdi ise tanışmadığımız mirasçılarının hakkı olduğundan, bir şeyi kullanmak câiz olmaz, haram olur. Kul hakkından kaçınmak için acele ayrıldım.

Bir ay sonra hacılar döndü. Herkes geldi. Ahmet bey gelmedi. (Bir gece yarısı, Mekke'de öldü) dediler. Hesap ettiler. Tam, Seyyid Fehim efendinin evden ayrıldığı gece yarısı idi.

MENKİBE: İpin Hesabı

Zenginin biri ölümden ve kabirdeki yalnızlıktan çok korkuyormuş. “Öldüğüm geceyi kim kabre girerek sabaha kadar benimle geçirirse servetimin yarısını ona bağışlıyorum” diye vasiyet etmiş. Öldüğünde “Kim birlikte kabre girip sabahlamak ister?” diye araştırmışlar. Kimse çıkmamış.

Nihayet bir hamal:

“Benim sadece bir ipim var, kaybedecek bir şeyim yok. Sabaha kadar durursam

ZELLEŦÜ'L-KÂRÎ: Yanlış okumak, kırâat hatâsı. Namazın içindeki farzlardan kırâati yerine getirirken (Fâtiha ve zamm-ı sûreyi okurken) meydana gelen hatâ, yanlış okuma.
ZEMHERÎR: Cehennem'deki soğuk yer. Kışın en şiddetli soğuk zamanı.

zengin olurum.” diye düşünerek kabul etmiş.

Hamalı vefat eden zengin ile birlikte defnetmişler. Sorgu sual melekleri gelmiş. Bakmışlar kabirde bir ölü, bir canlı var. “Nasıl olsa bu ölü elimizde... Biz şu canlı olandan başlayalım” demişler ve hamalı sorgulamaya başlamışlar.

“O ip kimin? Nereden aldın? Niye aldın? Nasıl aldın? Nerelerde kullandın?”

Sabaha kadar sorgu sual devam etmiş, adamın hesabı bitmemiş. Sabahleyin kabirden çıkmış.

“Tamam, servetin yarısı senin” demişler.

Hamal:

“Aman, istemem, kalsın. Ben, sabaha kadar bir ipin hesabını veremedim. O kadar servetin hesabını nasıl veririm? demiş.

Kabir Ziyareti

Müslümanların kabirlerini ziyaret etmek sünnettir. Haftada bir, hiç olmazsa, bayramlarda ziyâret edilir. Perşembe veyâ Cum'a veyâ Cumartesi günü ziyâret daha" sevâbdır.

Ölümü hatırlamak ve ölüden ibret almak için, kabir ziyareti etmek ve sâlihlerin, velîlerin kabirlerinden bereketlenmek de çok sevâbtır. İbret almak için, ölünün kabirdeki hâlleri düşünölmelidir.

(Şir'at-ül-islâm) sonunda diyor ki, Kabir ziyâreti sünnettir. Ziyâret eden, meyitin çürüdüğünü düşünerek ibret alır. Osmân “radiyallahü anh” kabir yanından geçerken çok ağlar, sakalları ıslanırdı. Meyyit de, edilen duâdan fâidelenir.

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” akrabâsının ve Eshâbının “radiyallahü teâlâ anhüm” kabirlerini ziyâret ederdi. Selâm ve duâdan sonra, kibleye arka verip, kabre karşı oturulur. Kabre elini yüzünü sürmek, toprağı öpmek hıristiyanların âdetidir. Hadîs-i şerîfde, **(Bir kimse, tanıdığının kabrine gidip selâm verince, onu tanır ve selâmına cevâb verir)** buyuruldu

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(Bir mü'minin kabrini ziyâret edip, Allahümme innî eselü-ke bi-hakkı Muhammedin ve âli Muhammedin en lâ-tü'azzibe hâzelmeyyit deyince, meyitin azâbı ref' olunur.)**

Sevgili Peygamberimiz, **(Ana-babasının veya ikisinden birinin kabrini her Cumâ günü ziyaret edenin günâhları affolur. Haklarını ödemiş olur)** buyurdu.

Yalnız ana-babanın kabir toprağı öpmek câizdir.

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Kabristâna giren kimse, Yâsîn sûresini okusa, o gün meyitlerin azâbları hafifler. Meyitlerin sayısı kadar, ona da sevâb verilir.)**

ZENGİN: Zekât, fitra, kurban, hac gibi ibadetleri yerine getirebilecek kadar yâni ihtiyaç eşyâsının ve borçlarının dışında nisâb miktârı malı, parası olan kimse.
ZEVÂL: Yok olma, sona erme. Yok etme, izâle etme, giderilme.

Bir hadîs-i şerîfde de, **(Onbir ihlâs okuyup, sevâbı ölümlere gönderilirse, mevtâların sayısınca ona da sevâb verilir)** buyuruldu.

Peygamber efendimizin yaptığı ve bildirdiği gibi kabir ziyareti şöyle yapılmalıdır:

- Perşembe, Cumâ ve Cumartesi günleri ziyaret edilmelidir. Bu günlerde ziyaret edenleri kabirdekiler tanır.

- Abdest alınıp, iki rekât namaz kılınarak, sevâbı meyyitin ruhuna bağışlanır.

- Kabristana gelince, önce, **(Esselâmü aleyküm yâ ehl-e dâril-kavmil mü'minin! İnnâ inşaallahü an karîbin biküm lâhikûn)** veya kısaca **(Esselâmü aleyküm yâ ehlel-kubûr)** diyerek selâm verilir. Sonra, **(Allahümme innî es'elûke-bi hürmet-i Muhammed aleyhisselâm en la tü'azzibe hâzelmeyyit)** duâsı okunur. Mânâsı; “Ey Allahım! Bu ölüye azap edilmemesini, Muhammed aleyhisselâmın hürmetine senden istiyorum” demektir.

Sonra onbir İhlâs-ı şerîf ve bir Fâtiha okur. Sonra, **(Allahümme rabbel-ecşâdilbâliyah, vel-ızâmin nahire-tilletî harecet mineddünyâ ve hiye bike mü'minetün, edhil aleyhâ revhan min indike ve selâmen minnî)** duâsını okumalıdır. Kabrin yanına gelince, meyyitin sağ [kabrin kible] ve ayak tarafından yaklaşip selâm verilir. Ayakda veya çömelip veya oturup, Bekara sûresinin başını ve sonunu, Yâsîn-i şerîf, Tebâreke, Tekâsür ve bundan başka bildiği çeşitli duâları, tesbihleri okuyup, ziyaret ettiği meyyit ve kabirdekilerin hepsine ve îmân ile ölmüş olanlara duâ edilir ve hasıl olan sevâblar ruhlarına hediye edilir.

Kabir ziyâret ederken, kibleyi arkada bırakıp, meyyitin yüzüne karşı oturup selâm vermek müstehabdır. Kabre el, yüz sürülmez, öpülmez. Kibleyi arkada bırakıp, ayak tarafında, ayakda durmak efdaldır.

Hazret-i Alî “radıyallahü anh” buyurdu ki, (Namazda ayakda iken okunan Kur'ân-ı kerîmin her harfi için yüz sevâb verilir. Namaz dışında abdestli okuyunca, her harfi için yirmibeş sevâb verilir. Abdestsiz okuyunca, on sevâb verilir. Yürürken ve iş yaparken okuyunca, daha az sevâb verilir.)

Büyük zâtların kabirini ziyâret için uzak memleketlere gitmemek, başka bir işi için gidilince ziyâret etmek iyi olur. Yalnız, Peygamberimiz “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimizi ziyârete gitmek sevâbdır. Peygamberleri “aleyhimüsselâm” ve Evliyâyı “aleyhimürrahme” ziyâret eden bunların mübârek rûhlarından istifâde eder. Bunlara olan sevgisi, bağlılığı kadar, kalbi temizlenir. Türbelerde günâh işliyen olursa, meselâ açık kadınlar da gelirse, ziyâreti terk etmemeli, bunlara mâni olamazsa, kalbi nefret etmelidir. Nitekim kadın bulunan, şarkı, ilâhi, nutuk söylenen mü'minin cenâzesine gitmek lâzımdır.

(Kitâb-ül-fıkh alel-mezâhib-il-erbe'a)da diyor ki, (Ölüden ibret almak ve

ZİKİR: Kendinini gafletten kurtarmak. Her işe, her harekette Allahü teâlâyı anmak, hatırlamak. Hatırlama, yâd etme, anma, söyleme, sözünü etme. İlim.

ZİLLET: Aşağılık, horluk, hakîrlik, itibarsızlık.

âhireti düşünmek için kabir ziyâret etmek, erkeklere sünnettir. Yakın ve uzak her kabir ziyâret edilir. Hele Sâlihleri, Velîleri “rahime-hümullahü teâlâ” ziyâret için uzak yere gitmek sünnettir. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” mübârek kabrini ziyâret etmek, ibâdetlerin en kıymetlilerindedir. Yaşlı kadınların da örtülü ziyâret etmeleri câizdir. Ziyâret ederken, kabir etrafında tavâf etmek, taşı, toprağı öpmek, ölüden yapamıyacağı bir şey istemek câiz değildir.) **Evliyâdan “rahime-hümullahü teâlâ” şefâat etmeleri, kendisine duâ etmeleri ve Allahü teâlânın vermesine vesîle olmaları istenir.**

*Âlemde doğru dost yokdur,
Dedikleri gerçek imiş.
Kulunu saklayan Hakdır,
Dedikleri gerçek imiş.*

*Bulut âsumâna çıkar,
Toprağı rahmetler yağar,
Gün doğmadan neler doğar,
Dedikleri gerçek imiş.*

*Eğer insan, eğer melek,
Yalvarırım, geçer dilek.
Vefâsızdır çarh-ı felek,
Dedikleri gerçek imiş.*

*Bu dünyâyâ gelen geçer,
Herkes kabre girer nâ-çar.
İnsan, birgün olur, göçer,
Dedikleri, gerçek imiş.*

ZİNET: Fâidesi, menfaati olmayıp, yalnız gösteriş için kullanılan şey, süs. İhtiyaçtan fazla olup, insana tatlı gelen, hoş giden şeyler.
ZULÛM: Cefa, eziyet. Haksızlık, adâletsizlik. Başkasının hakkına tecâvüz etmek.

Mühim Nasihatler

İmâm-ı Rabbânî kuddise sirruh buyurdu ki:

Oğlum, bütün varlıkların hülâsası, özü olan insan, eğlence için, oyun için, yiyip içmek, gezmek, yatmak, keyif sürmek için yaratılmadı. Kulluk vazifelerini yapmak için, Rabbine itâat, tevâzu, kuvvetsizliğini, ihtiyacını göstermek, Ona sığınmak ve yalvarmak için yaratıldı. Muhammed aleyhisselâmın bildirdiği ibâdetlerin hepsi, insanlara faydalı şeylerdir. İnsanlara yaradığı için emredilmiştir. Yoksa, hiçbir ibâdetin Allahü teâlâyâ faydası yoktur. Candan teşekkür ederek, minnet ile ibâdet yapmalı. Tâml teslim olarak, emirleri yapmağa ve yasaklardan kaçınmağa çalışmalıdır. Allahü teâlâ hiçbirşeye muhtaç olmadığı hâlde, kullarını emir ve yasaklar vermekle şereflendirdi. Herşeye muhtaç olan, biz kulların, bu büyük ihsâna, bol bol teşekkür etmemiz, bunun için de, emirleri yapmağa, candan sarılmamız lâzımdır.

Ey Oğlum! İyi biliyorsun ki, dünyâda biri, mevki, rütbe sâhibi olsa, emrinde bulunanlardan birine, mühim bir vazîfe verse, bu vazîfenin yapılmasında, emir verene de fayda olduğu hâlde, bu işçi, bu vazîfeye ne kadar çok ehemmiyyet ve kıymet verir. Bu vazîfeyi, bana büyük bir zât verdi diye öğünür ve seve seve, zevk ile yapmağa çalışır değil mi? Yazıklar olsun! Allahü teâlânın büyüklüğü, yüksekliği, bu kimsenin büyüklüğü kadar değil midir de, islâm dîninin istediklerini yapmağa, böyle çalışılmıyor. [1.ci cild, m.73]

Hak teâlâ, her ân kendisi ile bulundursun. Bir kimsenin saçının, sakalının siyâhlığını, îmân ile ve ibâdetler ile ağartması ne büyük ni'mettir. Resûlullah "aleyhissalâtü vesselâm" hadîs-i şerîfde, (Saçını, sakalını müslüman olarak ağartan afv olunur) buyurdu. Allahü teâlânın sonsuz merhametini düşününüz. Günâhları afv edeceğine güveniniz! Gençlikde, Allahü teâlânın kahrından, azâbından korkmak, titremek lâzımdır. İhtiyârlıkta afvına, merhametine sığınmalıdır. Evveliniz ve sonunuz selâmet olsun! [1.ci cild, m.88]

*Geçdi gençlik tatlı bir rüyâ gibi ey çeşmim zâr!
Beni mecnûn etdi girye, meskenim olsun mezâr!*

Ey kıymetli oğlum! Bugün, her istediğini kolayca yapabilecek bir hâldesin. Gençliğin, sıhhatin, gücün, kuvvetin, malın ve rahatlığın bir arada bulunduğu bir zamandasın. Saâdet-i ebediyeye kavuşduracak sebeplere yapışmağı, yarar işleri yapmağı, niçin yarına bırakıyorsun? İnsan ömrünün en iyi zamanı olan, gençlik günlerinde, işlerin en iyisi ve faydalısı olan, sâhibin, yaratanın emirlerini yapmağa, Ona ibâdet etmeğe çalışmalı, islâmiyyetin yasak ettiği harâmlardan, şübhelilerden sakınmalıdır.

ZULMET: Karanlık. Kalbin kararması.

ZÜNNÂR: Küfür, kâfirlik âlâmetlerinden. Papaz kuşağı. Papazların bellerine bağladıkları ipten veya kıldan örme kaba sert ve uçları öne sarkık kuşak.

Beş vakit namazı cemâat ile kılmağı elden kaçırmamalıdır. Nisâb mikdârı ticâret malı olan müslümanların, bir sene sonra zekât vermeleri emrolunmuştur. Bunların, zekât vermesi, muhakkak lâzımdır. **[1.ci cild, m.96]**

Gençlik zamanının kıymetini biliniz! Bunu, oyun ile, faydasız şeylerle geçirmeyiniz! Ceviz ve kozalak gibi faydasız şeyler arkasında gençliğini tüketenler, sonunda pişmân olurlar, âh ederler. Fakat, böyle yapmakla ellerine birşey geçmez. Hâllerinizi bildiriniz! Beş vakit namazı cemâat ile kılınız! Halâl, harâm olan şeyleri iyi öğreniniz! Bunları birbirine karıştırmayınız! Kıyâmetde azâblardan kurtulabilmek, ancak islâmiyyetin sâhibine uymakla olur “aleyhi ve alâ âlihissalevâtü vetteslîmât”. Geçici lezzetlere, çabuk biten, tükenen dünyâlıklara aldanmamalıdır. **[1.ci cild, m.143]**

Bu kıymetli günlerinizde, islâmiyyet bilgilerini öğreniniz ve bu bilgilere uygun olarak yaşayınız! Kıymetli ömrünüzü faydasız, boş şeyler arkasında geçirmemek için ve oyunla, eğlence ile geçirmemek için çok uyanık olunuz! **[1.ci cild, m.179]**

Gençlik zamanını büyük ni'met biliniz! Elden geldiği kadar, bu zamanı, Allâhü teâlânın râzı olduğu işleri yapmakla geçiriniz! Bunun için de, herşeyden önce, i'tikâdı, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiklerine göre düzeltmek lâzımdır. İkinci olarak fıkîh bilgisini öğrenmeli ve işleri, bu bilgiye uygun yapmalıdır. Ancak bunlardan sonra, tasavvuf yolunda ilerlemeğe sıra gelir. Bunları yapabilen, felâketlerden kurtulur. Yapmıyanlar kurtulamaz. **[1.ci cild, m.177]**

Fârisî mısra tercümesi:

Merd isen, kendine baba ol!

Allâhü teâlâ, bir kulunu gençlikde tövbe etmeğe kavuşdurursa ve bu tövbesini bozmaktan korursa, ne büyük ni'met olur. Diyebilirim ki, bütün dünyâ ni'metleri ve lezzetleri, bu ni'metin yanında, büyük deniz yanındaki bir damla su gibidir. Çünkü bu ni'met, insanı Allâhü teâlânın rızâsına, sevgisine kavuşdurur. Bu ise, dünyâ ve âhiret ni'metlerinin hepsinin üstündedir. Âl-i İmrân sûresinin onbeşinci ve Tövbe sûresinin yetmişüçüncü âyetinde meâlen, **(Allâhü teâlânın râzı olması ni'meti daha büyükdür)** buyuruldu. Doğru yolda olanlara ve Muhammed Mustafâya “aleyhi ve alâ âlihissalevâtü vetteslîmâtü etemmühâ ve ekmelühâ” uymakla şereflenlere selâm olsun! **[1.ci cild, m.146]**

Allâhü teâlâ iyi işler yapmağı kolaylaştırsın! Âmîn!

*Harâmları istemekden kesilmedikce nefis,
Kalb, ilâhî nûrlara ayna olamaz hiç!*

HİLYE-İ SE'ÂDET

**Eshâbına nasîhatdan sonra,
Fahr-i âlem dedi, benden sonra,**

Hilye-i pâkimi, görse biri,
Olur o, yüzümü görmüş gibi,

**Gördükde, hubbu hâsıl olsa,
Yâni hüsnüme âşık olsa,**

Beni görmeği etse arzû,
Kalbi, sevgimle olsa dolu,

**Cehennem olur, ona harâm,
Rabbim, Cennet'i eder ikrâm.**

Dahi, haşretmez çıplak, ânı Hak,
Olur gufrânına, Hakkın mülhak.

**Denildi ki, hilye-i Resûli,
Severek yazsa, birinin eli,**

Eder Hak, onu korkudan emîn,
Belâ ile dolsa, rûy-i zemîn.

**Hastalık görmez, dünyâda teni,
Ağrı çekmez hiç, bütün bedeni.**

Günâh etmiş ise de, bu adam,
Cehennem cismine, olur harâm.

**Âhiretde azâbdan kurtulur,
Dünyâda her işi, kolay olur.**

Haşreyler, ânı hem, Rabb-i celle,
Dünyâda, Resûlü görenlerle.

**Hilye-i Nebîyi, güç iken beyân,
Başlarınız, ona oldukça imkân.**

Sığınarak zülcelâle,
Vasfederiz âcizâne.

İttifak etdi, bu sözde ümem,
Kırmızı beyâzdı, Fahr-i âlem.

**Mübârek yüzü, hâlis ak idi,
Gül gibi, kırmızımtrak idi.**

İnci gibi, yüzündeki teri,
Pek hoş eylerdi, güzel cevheri.

**Terleyince, O menba-ı sürûr,
Dalgalanırdı sanki, bahr-i nûr.**

Görünürdü gözü, dâim sürmeli,
Kalbleri çekerdi, güzel gözleri.

**Akı, beyaz idi gâyetle,
Medh eyledi Rabbi, âyetle.**

Siyâhî ânın, değildi ufak,
Bir idi ona, yakınla uzak.

**Geniş, güzel ve latîfdi gözü,
Nûr saçardı hep, mübârek yüzü.**

Kuvve-i bâsıra-i Mustafavî,
Gece, gündüz gibi, olurdu kavî.

**Bakmak arzû etseydi, bir yere,
Cism-i pâki de dönerdi bile.**

Başa tâbi' ederdi cesedi,
Bunu terk etmemişdi ebedî.

**Hem, cism idi, Resûl-i ekrem,
Yaraşır, rûh-i mücessem desem.**

Güzel, hem sevimli idi Resûl,
Hakkâ çok, sevgili idi Resûl.

**Mâlikle Ebû Hâle, söyledi,
Hilâl gibi, açık kaşlı idi.**

**İki kaşı arası, her zaman,
Gümüş gibi görünürdü, ayân.**

Mübârek yüzü, az yuvarlakdı,
Derisi, berrak, hem de parlakdı.

**Siyah kaşları mihrâbı ânın,
Kıblesi idi, bütün cihânın.**

Ortası, yüksekce görünürdü,
Yandan bakınca, mübârek burnu.

**Çok güzel idi, çekme ve latîf,
Edemez gören, O'nu tam târif.**

Seyrek idi, dişlerinin arası,
Parlardı, sanki inci sırası.

**Ön dişleri, etdikçe zuhûr,
Her tarafı, kaplardı bir nûr.**

Gülse idi, iki cihân serveri,
Canlı cansız, her şeyin peygamberi.

**Görünürdü ön dişleri, pek affif,
Dolu dâneleri gibi, çok latîf.**

İbni Abbâs der, Habîb-i Hudâ,
Gülmeğe, eyler idi istihyâ

**Hem hayâsından O, dînin senedi,
Kahkaha etmedi derler, ebedî.**

Nâzik, mahcûb idi, Resûl-i cenâb,
Dâim eyler idi, bakmağa hicâb.

**Yüzü benzerdi, yuvarlak aya,
Zâtı aynaydı, yüce Mevlâyâ.**

Nûrlu idi hep, o vech-i hasen,
Bakılmazdı, tenevvüründen.

Gönüller aldı, o güzel Nebî,
Âşıkı oldu yüzbin sahâbî

**Bir kerrecik görenler, rüyâda,
Dediler, böyle zevk yok, dünyâda.**

Hem güzel yanakları, bileler,
Fazla etli değildi, diyeler.

**Ânın etmişdi, cenâb-ı Hâlık,
Severek, yüzün ak, alnın açık.**

Boynunun nûru, ederdı her ân,
Saçları arasında, leme'ân.

**Mübârek sakalından, iyi bil,
Ağarmışdı ancak on yedi kıl.**

Ne kıvırcıkdır, ne de uzun,
Her uzvu gibi idi, mevzûn.

**Gerdan-i pâk-i Resûl-i âfak,
Gâyet ak idi ve gâyet berrâk.**

Eshâb içinden, çok ehl-i edeb,
Karnı, göğsüyle, birdi, dedi hep.

**Açılıydı, mübârek sînesi,
Feyz saçardı, ilim hazînesi.**

**Aşka olunca, mahall-i teşrîf,
Başka olur mu, o sadr-ı şerîf?**

Mübârek sînesi, geniş idi,
İlm-i ledün, ona inmiş idi.

**Ak ve berrakdı, o sadr-ı kebîr,
Sanırdı görenler, bedr-i münîr.**

Ateş-i aşk-ı zât-ı ezeli,
Odlara yakmışdı, O güzeli.

**Bilir elbet bunu, pîr-ü civân,
Yassı kürekliydi, Fahr-i cihân.**

Sırtı ortası hem, etli idi,
Kerem sâhibi, devletli idi.

**Gümüş teninde, letâfet vardı,
İrice mühr-i nübüvvet vardı.**

Sırtında idi, mühr-i nübüvvet.
Sağ tarafına yakındı, elbet.

**Bildirdi bize, edenler târif,
Bir büyük ben idi, mühr-i şerîf.**

Rengi, sarıya yakın, karaydı,
Güvercin yumurtası kadardı.

**Etrafına çevirmiş, sanki hatlar,
Birbirine bitişik, kılcağızlar.**

Anlatanlar, O âlî nesebi,
Dedi, iri kemikliydi Nebî.

**Her kemik iri, merdâne idi,
Sûreti, sîreti şâhâneydi.**

Mübârek âzasının her biri,
Uygun yaratılmışdı hem, kavî.

**Çok hoş idi, her uzvu ânın
Âyetleri gibi, Kur'ânın.**

Elleri ayası, O sultânın,
Ayakları altı, dahi ânın,

**Geniş ve pâk idi, nâzik mergûb,
Tâze gül gibi latîf ve mahbûb.**

Çok mevzun idi, der ehl-i nazar,
O kerâmetli, mübârek eller.

Selâm verseydi, birine eğer,
Tebessüm ederdi hep, Peygamber.

**Bir iki gün, geçseydi aradan,
Hattâ uzasaydı da, bir aydan.**

Belli olurdu, hoş kokusundan,
O kimse, adamlar arasından.

**Billûr gibiydi, ten-i bî-mûyu,
Nice medh edeyim, ol pehlûyu.**

Dostu seyretmek için, o şerîf,
Göz olmuşdu, bütün cism-i latîf.

**Kemâl üzereydi, nâzik teni,
Hallâk göstermişdi, hikmetini.**

Yokdu, göğsünde, karnında aslâ,
Hiçbir kıl, sanki gümüş levhâ.

**Göğsü ortasından aşağı yalnız,
Bir sıra kıl, dizilmişdi, hilâfsız.**

Bu siyah hat, bu mübârek bedende,
Hoşdu, hâle gibi, ay çevresinde.

**Bütün ömründe kalmışdı, kezâ,
Gençlikde gibi, mübârek âzâ.**

İlerledikçe, sinn-i Nebevî,
Tâzelenirdi hep, gonca gibi.

**Hem dahi, Kâinâtın Sultânı,
Zanneyleme ki, ola pek yağlı,**

Ne zaîf, ne de pek etli idi,
Mu'tedil, hem pek kuvvetli idi.

**Lahmı, şahmı, dediler ehl-i derûn,
Birbirinden, ne ziyâdeydi, ne dûn.**

**Etmiş, ol beden sarayın üstâd,
Adl-ü dâd ile, esâsın bünyâd.**

İtidâl üzere idi, pâk teni,
Nûra gark olmuşdu, bütün bedeni.

**Orta boylu idi, o Sidre-mekân,
Ortalık, O'nun ile buldu nizâm.**

Seyreden mu'cize-i kâmetini,
Dedi hep, medh edip hazretini.

**Görmedik böyle, gül yüzlü güzel,
Boyu, hem huyu, hem yüzü güzel.**

Orta boylu iken, Nebî,
Uzun kimseyle yürüseydi.

**Ne kadar, uzun olsa idi, o er,
Yine yüksek görünürdü, peygamber.**

Uzun boylu olandan o cevher,
Yüksek idi, el ayası kadar.

**Bir yola gitseydi, izzetle,
Hızlı yürür idi, gâyetle.**

Deriz, vasf-ı şerîfinde yine,
Yürürken, eğilirdi önüne.

**Yâni, bir yokuşdan iner gibi,
Dâim önüne, az eğilirdi.**

Şanlı, şerefli idi, O Celîl,
İftihâr eylerdi, rûh-ı Halîl.

**Bir zâtı ki, murâd ede Hudâ,
Her âzâsı, olur elbet a'lâ.**

Yolda giderken, eğer bir kimse,
Ansızın, Resûlullah'ı görse,

Korku düşerdi, kalbine ânın,
Yüksekliğinden, Resûlullah'ın.

**Hem de biri, Nebî ile, müdâm,
Sohbet ederek, söylese kelâm,**

Sözlerindeki lezzet ile, ol,
Kul olurdu, kabul etse Resûl.

**Etmişdi O'nu, Hallâk-ı ezel,
Hüsn-i ahlâkla, bî-misl-ü bedel.**

Yâ Resûlallah! gücüm yok medhine,
Yaratıldık hep, senin hürmetine.

**Hâsılı, ey Şâh-ı iklim-i vefâ,
Sana cânım da fedâ, her şey fedâ!**

HÜSEYİN HİLMİ İŞİK
(Kaddesallahü teâlâ sirreh-ül azîz)

FAYDALANILAN ESERLER

1. Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, Hüseyin Hilmi Işık, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2015.
2. Mektûbât-ı Rabbânî, İmâm-ı Rabbânî, Müceddid-i ve münevver-i elf-i sâni Ahmed Farukî Serhendi (1034/1624), İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2015.
3. Cevab Veremedi, Harputlu İshâk Efendi, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2015.
4. Dinî Terimler Sözlüğü, I, II, İstanbul, Türkiye Gazetesi Yayınları.
5. Eshâb-ı kirâm, Ahmed Fârûk, İstanbul, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2015.
6. Fâideli Bilgiler, Ahmed Cevdet Paşa, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2015.
7. Hak Sözü'nün Vesîkaları, Ebül-berekât Abdullah Süveydî, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2015.
8. Hanımlara Rehber Bilgiler, Hasan Yavaş, İstanbul, 2014.
9. Herkese Lâzım Olan İmân, Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2014.
10. İslâm Ahlâkı, Alî bin Emrullah - Muhammed Hâdimî, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2014.
11. İslâm Âlimleri Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi Yayınları.
12. Kıyâmet ve Âhiret, İmâm-ı Gazâlî, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2014.
13. Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn, Seyyid Eyyûb bin Sıddîk, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2015.
14. Namaz Kitabı, Hüseyin Hilmi Işık, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2015.
15. Rehber Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi Yayınları.
16. Rehber İlmihâli, Hasan Yavaş, İstanbul, 2011.
17. Redd-ül-muhtâr, İbni Âbidîn, Seyyid Muhammed Emîn bin Ömer bin Abdül'azîz, Mısır-Bulak Matbaası, 1855.
18. Sevgili Peygamberim, Siyer-i Nebi, Rahim Er, İstanbul, Babıali Kültür Yayıncılığı, Ekim-2014.
19. Şevâhidün Nübüvve, Mevlânâ Abdürrahmân Câmî, İstanbul, Hakikat Kitâbevi, 2015.
20. www.dinimizislam.com

FİHRİST

2 Rek'atin Sonunda Okunacak Salevât	293
2 Rek'atli Farz Namazda Okunacak Sûre ve Duâlar	243
2, 3 ve 4 Rek'atli Namazların Kılınışı	227
3 Rek'atli Akşam Namazının Kılınışı	230
3 Rek'atli Farz Namazda Okunacak Sûre ve Duâlar	243
3 Rek'atli Namazların Kılınışı	230
3 Rek'atli Vitir Namazının Kılınışı	230
4 Rek'atli Farz Namazda Okunacak Sûre ve Duâlar	244
4 Rek'atli Farz Namazların Kılınışı	231
4 Rek'atli Gayr-i Müekked Sünnetin Kılınışı	233
4 Rek'atli Gayr-İ Müekked Sünnette Okunacak Sûre ve Duâlar	245
4 Rek'atli Müekked Sünnetin Kılınışı	232
4 Rek'atli Müekked Sünnette Okunacak Sûre ve Duâlar	244

A

Abdest Alırken Dikkat Edilecek Husûslar	148
Abdest Alırken Yapılması Yasak Olan Şeyler	151
Abdest Almak (Resimli)	156
Abdest Duâları	153
Abdest Nasıl Alınır?	154
ABDEST	147
ABDEST, GUSÛL VE SAĞLIĞIMIZ	165
Abdesti Bozan Şeyler	151
Abdestin Edebleri (Müstehabları)	149
Abdestin Farzları	147
Abdestin Farzları	89
Abdestin Mekrûhları	150
Abdestin Sünnetleri	148
Abdestteki Kolaylıklar	158
Abi - Kardeşin Vazifeleri	648
Acele Şeytandan, Teennî Rahmandandır	655
AÇIKLAMA: Dolgu ve Kaplama Dışı Olanlar	166
ÂDÂB-I MUAŞERET	513
ADAK (Nezir)	403
Adak İki Çeşittir	404
Adalet Üç Kısma Ayrılır	430
ADALET	429
Âdette Bid'at	405
Âhiret Günü ve Kıyâmet Günü Nedir?	122
ÂHİRET GÜNÜNE İNANMAK	122
Âhiret Kardeşi Edinmek	648
AHLÂKIMIZ NASIL OLMALIDIR?	421

AİLE HAYATI	550
Âile İdâresi	535
Akıllı Karı Koca Birbirini Üzmez	551
AKÎKA KESMEK	404
Aksırana Duâ Etmek	645
Akşam Namazı Vakti	196
ALAY ETMEK	504
Alış-Verişde Yalan Söylemek Faslı	646
ÂLİMLER İLE SOHBET ÂDÂBI	649
Allah Sevgisi, Allahü teâlâyâ Âşık Olmak	99
Allah Sevmez Demek	592
ALLAHÜ TEÂLÂYA İNANMAK	91
Allahü Teâlâyı Çok Üzen Üç Şey	498
Allahü teâlâyı Tanımak	93
ANA BABA HAKKI VE İTÂAT FASLI	606
Ana Babanın Dine Aykırı Emirleri	597
Ana-Babaya Hizmetin Önemi	620
Araçda Namaz Kılmak ve Kibleye Dönmek	321
ARKADAŞLIK HAKKI	632
ARKADAŞLIK VE DOSTLUK	654
Arşın Gölgesindeki Yedi Sınıf	126
AŞÛRE GÜNÜNÜN FAZİLETİ	376
Âyât-ı Hirz ve Büyüden Kurtulmak	542
ÂYETELKÛRSİNİN FAZİLETİ	233
AYIPLANMAKTAN KORKMAK	486

B

Bayram Günleri Yapılacak Sünnetler	365
BAYRAM NAMAHLARI	364
Bazı Nafile Namazlar	293
Belânın Geliş Sebepleri	704
Bereket ve Duâ	543
Besmelesiz Bir Nesil Yetiştirmek İstiyorlardı	56
Beş Şeyi Yapmıyan, Beş Şeyden Mahrûm Olur	210
BEŞ VAKİT NAMAHL	214
Beş Vakit Namaz, Kaç Rek'at Eder?	225
Beş Yerde Acele Etmelidir	655
Bid'at Kaç Türlüdür	406
BİD'AT NEDİR?	405
Bid'atin Büyük Zararı	409
Bid'atle Mücadelede Selçuklu ve Osmanlı	410
Bir Namaz Sadece İki Özürlü Kazâyâ Bırakılabilir	354
Bir Namaza Birkaç Niyet	362
BİR ÜNİVERSİTELİYE CEVAP	61

Birinci Cild 89.cu Mektup	701
Boşanmış Anneye Hizmet	622
BÜYÜDEN KURTULMAK VE SEBEPLERE YAPIŞMAK	541
Büyük Alâmetler	123
BÜYÜK GÜNÂHLAR	411
Büyük Kitaplar	104
BÜYÜKLENMEK (Kibir)	481

C

CÂMÎ ÂDÂBİ BAHSİ	266
Cehennem	132
CEMÂAT İLE NAMAZ	267
Cemâat İle Namazın Önemi	267
Cemâate Gitmeye Mâni Olan Özürler	272
Cemaâtin Dikkat Edeceği Hususlar	273
Cemâatte Kadınların Durumu	273
Cenâze Namâzı Nasıl Kılınır?	290
CENÂZE NAMAZI	289
Cenâze Namâzının Farzları	289
Cenâze Namâzının Önemi	290
Cenâze Namâzının Sünnetleri	289
Cenâze Namâzının Şartları	289
Cenâzeyi Yıkamağa Başlayınca Gelen Nidâlar	693
Cennât-i Âliyyât Hakkında	131
Cennet	130
Cennet ve Cehennem	130
CESARET VE YİĞİTLİK	450
Cinlerin Zararından Kurtulmak	545
CÖMERTLİK	442
Cum'a Günü Yapılacak Şeyler	286
Cum'a Namâzı Nasıl Kılınır?	288
CUM'A NAMAZI	279
CUM'A NAMAZININ ŞARTLARI	282
Cum'anın Mekrûhları	286
Cum'anın Müstehabları	286
Cum'anın Sünnetleri	285
Cum'anın Vâcibleri	285
Cumâ Gününün Fazileti	279
Cumâ, Mü'minlerin Bayramıdır	279
Cünüp Kimseye Yasak Olan Şey	160

Ç

ÇEŞİTLİ ÂDÂBİ MUAŞERET KONULARI	525
Çevrenin Etkisi	598

Çocuğa Küçükken Dinini Öğretmelidir	615
Çocuk Sevgisi	616
ÇOCUK TERBİYESİ	578
Çocuk Terbiyesinde Dayak Olur mu?	592
Çocuk Terbiyesinde İlk Şart	587
Çocuk Terbiyesinin Önemi	590
Çocuklara Dini Sevdirmek	592
Çocuklara İsim Koymak	599
Çok Mühim Tenbîh	453

D

Davetine Gitmek	645
Değerlerine Bağlı Olmayan Gençliğin Geleceği Karanlıktır	46
Devamlı Sevâb Kazandıran Yedi Şey	594
Dışındaki Farzları	88
Diğer Konularla İlgili Sualler ve Bilgiler	348
Diğer Üç Mezhebe Guslün Farzları	162
Diğer Üç Mezhebe Namaz Abdestinin Farzları	162
Din Nedir ve Niçin Lâzımdır?	76
Dinimiz ve Kadın	528
Dinimiz, Edep ve Nezaket Üzerine Kurulmuştur	53
Dinimizin Temeli ve Çocuklarımız	579
Doğruluk İle Ahlâklanmak İçin Dikkat Edilecek Hususlar	435
DOĞRULUK	434
Dört Mezhep İmâmı	138
Duânın Makbûl Olması İçin Beş Şart	237
Dünyada Hakiki Bir Müslüman Olarak Yaşamalıdır	57
Dünyadan Başka Gezegende Hayat Yoktur	62

E

Eceli Gelen Ölür	684
Edâ Şartları	282
Ef'âl-i Mükellefin Nelerdir?	140
Ehl-i Bid'at	406
Ehl-i Sünnet İtikâdının Esasları	86
EHL-İ SÜNNET VEL CEMÂAT İTİKÂDI	85
Elbise Giymenin Âdâbı	515
ELLİ DÖRT FARZ	410
En Değerli Yatırım	589
En Hayırlı Dost, Seni Hayra Sevk Edendir	51
Erkeğin Hakkı Çoktur	562
Erkeklerde Kefen Üç Parçadır	698
Evden Çıkma Âdâbı	515
Eve Girme Âdâbı	515

Evlâdın Ana Baba Üzerindeki Hakları	612
Evladın Günâhları - Sevâpları	593
Evladın Ölümüne Sabır	702
Evlat Edinmek	536
Evlenirken Kaçınılacak Dört Kadın	538
Ey İnsanoğlu, Sen Hep misin, Hiç misin?	64
EY TEMİZ GENÇLER	30
Ezân Duâları	206
EZÂN VE İKÂMET	198
Ezân	199
Ezân-ı Muhammedinin Kelimeleri ve Mânâları	205
Ezân-ı Muhammedîye Hürmet Etmelidir	203

F

Fakîr Doyurmanın Sevâbı	647
Fakirlere Sadaka Vermek	647

G

Geçimsiz Kocanın Hakkı	561
Geleceğimizin Yıldızları İyi Yetişmiş Gençlerdir	41
Gençlerimiz, İyi Bir Müslüman Olarak Yetişmelidir	38
Gençlerimiz, Kendisine İyi Arkadaş Seçmelidir	50
Gençlerimiz, Medenî ve Kültürlü Kimseler Olmalıdır	43
Gençlerimize Tarihten Bir Mektup Var	49
Gençliği Olmayan Bir Davanın, Geleceği Yoktur	40
Gençliğimizi Boş Şeylerle Geçirmemeliyiz	45
Gençliğin Kıymetini Bilmelidir	32
GENÇLİK MAKALELERİ	38
Gençlik ve İlim	68
Gençlik ve Zaman, İnsanın En Kıymetli Sermayesidir	47
Gençlik Zamanı, Ömrümüzün Bahar Mevsimidir	39
Gıda Gibi Lâzım Olan Dostlar Seçmelidir	52
GIYBET (İnsanları Çekiştirmek)	488
Gıybet Kaç Şekilde Yapılır	494
Gıybeti Affettirmek (Gıybetin Keffâreti)	494
Gıybetin Zararı ve Bundan Kurtulmanın Yolu	489
Gıybetle Deşarj Olmaz	493
Gıybetten Kurtulmak İçin Yapılacak Şeyler	489
Giriş ve Çıkış Günleri Ne Demektir?	312
Gönlün Hazır Olduğu Üç Yer	467
GÖSTERİŞ (Riya)	501
Guslün Farzları	160
Guslün Farzları	89
Guslün Sebepleri	161

Guslün Sünnetleri	161
GUSÛL (Boy Abdesti)	159
Gusül (Boy) Abdesti Nasıl Alınır?	161
Gusülle İlgili Çeşitli Bilgiler	163
GÜNÂHLARA PİŞMANLIK (Tövbe)	451
Güzel Ahlâk Nedir? Faydaları Nelerdir?	423
GÜZEL AHLÂK	423
Güzel Bid'at Olmaz	408
GÜZEL DÎNİMİZ İSLÂMİYET	75
GÜZEL HUYLAR	425
Güzel Huylardan Bazıları	429
Güzel Namaz Kılabilmek İçin Ne Yapmalı	214

H

HACCA GİTMEK	399
Haccın Farzları	399
Hak Teâlâ Hazretleri Rızka Kefildir	655
Hak teâlâdan Korkmamanın Alâmetleri	467
HAMD ETMENİN FAZÎLETİ	378
Hangi Namazlarda Ezân ve İkâmet Okunur?	203
Hanımla İyi Geçinme	553
Haram Helâl Yapılamaz	570
Hasta Ziyareti	645
Hastanın Üç Hâli	469
Hayz İlminin Önemi	186
Hazret-i Enes'in Duâsı (Besmele Duâsı)	382
Helâl Lokma İçin Dikkat Edilecek Hususlar	665
Helâl Lokma Kazanmak	662
Her 4 Rek'atin Sonunda Okunacak Salevât	293
Her Canlı Allahü Teâlâyâ Muhtaçtır	61
Her İnsan, Önce Dinini Öğrenmelidir	58
Her İşde İnşâallah Demek	467
HER İŞİ ALLAH RIZÂSINI İÇİN YAPMAK	466
Her Namazı Bozmağı Mubâh Kılan Sebebler	262
Her Namazı Bozmak Farz [Lâzım] Olan Sebebler	263
Hesap ve Mîzân	127
Hırsızlık ve Gasp	671
HİKÂYE: Allah Rızası İçin Gelen, Muradına Erer	70
HİKÂYE: Bahçe Benim Değil, Ben Bekçiyim	71
HİKÂYE: Ezâna Gösterilen Hürmet	202
HİKÂYE: Günâhı Bırakmadıkça Tövbe Makbul Olmaz	33
HİKÂYE: Kim İstedi de Vermedi?	210
HİKÂYE: Kötü Huyulu Hanımla Geçinmek	425
HİKÂYE: Namazım Geçti mi?	71

HİKÂYE: Ölümünden Çeyrek Akçeyle Kurtuldum	70
HİKÂYE: Rahmetin Çıkış Kapısı Her Zaman Açıktır	211
HİKÂYE: Valinin Gururlu ve Şımarık Oğlu	69
HİLYE-İ SE'ÂDET	713
HOCA HAKKI	649
HOPARLÖRLE EZÂN OKUMAK BİD'ATDİR	206
Hubb-u fillah, Buğd-u fillah	80
Hutbenin Edepleri	284
Huysuz Hanımı Boşamak Günâh mı?	570
Huzurun Anahtarı Tebessümdür	564
Hükümete İsyân Etmek Câiz Değildir	653
Hürmete Layık Olanlar	619
Hürmet-i Musâhere	191
Hüvellâhüllezi, Âmenerresûlü ve Amme Süresi Okumanın Fazileti	381

İ

İbâdet Nedir ve Niçin İbâdet Yapmak Lâzımdır?	138
İBÂDETLERİMİZ	137
İbâdetde Bid'at	405
İçindeki Farzları	89
İDDET	578
İffet ve Hayânın Önemi	540
İftitâh Tekbîrini İmâmıla Beraber Almanın Fazileti	238
İhlâs Süresini Okumanın Fazileti	383
İhtiyaç Eşyası	395
İhtiyaç Hâlinde Çalışmak	666
İhtiyaç Hâlinde Gıybeti Câiz Olanlar	493
İHTİYARLARA HÜRMET	641
İhtiyarlık Günleri Gelmeden Gençliğin Kıymetini Bilmelidir	39
İkinci Namazı Vakti	196
İLİM ÖĞRENMEK	67
İlk Ezân	198
İlk İnsan ve İlk Peygamber Âdem "aleyhisselâm"	114
İLK ŞEHİDLER	657
İmâm Olmanın Şartları	269
İmâm Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar	270
İmâm Yapmayınca Cemâatin de Yapmayacağı Şeyler	277
İmâma Uymanın Doğru Olması İçin, On Şart	271
İmâm-ı Rabbânî Hazretlerinin Gençlere Nasihatleri	59
İmâmın Dikkat Edeceği Hususlar	268
İMÂN DUÂSİ	382
İmân İle Küfür Birlikte Bulunmaz	79
İmân Nedir?	78
İmân ve Küfür Bakımından İnsanlar	78

Îmânın Doğru Olmasının Şartları	84
Îmânın Şartları	88
ÎMÂNIN ŞARTLARI	90
İNANMAMAK (Küfür)	476
İnanmamak Üç Türlü Olur	476
İnsan Haddini Bilmelidir	65
İnsan İşi ve İrade-i Cüz'iyeye	134
İnsan Ümitsiz Olmamalıdır	81
İnsanı Küfre Düşüren Hâller	414
İnsanı Süsleyen Cevher, Edep ve Hayâsıdır	54
İNSANLARLA İYİ GEÇİNMEK	434
İsim Sahiplerine Şefâat	603
İskât ve Devir	705
İslâm Ahlâkı Üçü Ayrılır	423
İslâm Ahlâkı	422
İSLÂMİN ŞARTLARI	142
İslâmın Şartları	88
İSLÂMİYET VE AİLE HAYATIMIZ	527
İSLÂMİYET VE ÇALIŞMA HAYATIMIZ	661
İslâmiyet ve Önemi	77
İSLÂMİYET VE SOSYAL HAYATIMIZ	625
İSLÂMİYYETDE NİKÂH	537
İSLÂMİYYETDE TALÂK	573
İsmi Koyacak Kimse	605
İSRAF ETMEK	507
İstibrâ	183
İstiğfarların Büyüğü	380
İSTİKBÂL-İ KIBLE	193
İSTİNCÂ	182
İtikâdda Bid'atın Tehlikesi	407
İyi Bir Müslüman Nasıl Olur?	31

K

Ka'de-i Ahîre	225
Kabir Azâbı ve Kabir Suâlleri	705
Kabir Ziyareti	708
Kaç Çeşit Gıybet Vardır?	494
KADERE İNANMAK	133
Kadının Cihadı	561
Kadının Kocasına Hizmeti	563
Kadının Kocasından Nâfile İbadet İçin İzin İstemesi	570
Kadınlara Yapılacak En İyi Tavsiye	562
Kadınlarda Kefen Beş Parçadır	698
KADINLARIN HAYZ (ÂDET) VE NİFÂS (LOHUSA) HÂLLERİ	186

KADINLARIN ÖRTÜNMESİ	190
Kâfir İsmi Vermek	605
KÂFİRLERİN ÖLÜMÜNE DÂİR	692
KALB KIRMAK	478
Karı Koca İyi Geçinip, Birbirlerinin Rızalarını Almaya Çalışmalıdır	560
KAZÂ NAMAZLARI	350
KELİME-İ ŞEHÂDET GETİRMEK	142
Kevser Havuzu	128
Kırâet	222
KISKANÇLIK (Hased)	496
Kıyâm	221
Kıyâmet Günü Herkese Sorulacak Beş Suâl	127
Kıyâmet Ne Zaman Kopacaktır?	122
Kız Çocuğunun Dinimizdeki Yeri	595
Kız Evlat Kıymetlidir	596
KIZMAK (Öfkelenmek, Gazaplanmak)	505
Kitaplara İmân	104
KİTAPLARA İNANMAK	104
KOCA HAKKI	559
Kocanın Hanımına Karşı Vazifeleri	552
KOĞUCULUK (Nemmamlık, Söz taşımak)	498
KOMŞU FASLI	629
Kötü Huylar ve Bunlardan Kurtulmak Çareleri	470
KÖTÜ HUYLAR	470
Kötü Huylardan Bazıları	476
Kötü Huyların İlâçları	472
Kötü İsimler	604
KUL HAKKI	626
Kul, Ümit İle Korku Arasında Yaşamalıdır	53
Kur'ân-ı Kerîm Allah Kelâmıdır	105
Kur'ân-ı Kerîm Okurken Uyulacak Edepler	108
Kur'ân-ı Kerîm Öğrenmenin ve Okumanın Önemi	106
Kur'ân-ı Kerîmdeki Duraklar	257
Kur'ân-ı Kerîme Hürmet	107
Kur'ân-ı Kerîmin Toplanması ve Yazılması	105
KURBAN KESMEK	400
Kurban Kimlere Vâcibtir?	400
Kurban Olacak Hayvanlar	401
Küçük Alâmetler	123
Küçük Kitaplar	104
KÜFÜR BAHSİ	414

M

Mahremsiz Sefere Çıkan Kadınlar	344
---------------------------------------	-----

Mahşer Yeri	124
Mahşerde Şefâat Vardır	128
Mâlikî Mezhebini Taklid (Gusül, Abdest ve Namazda)	167
Mâlikî Mezhebini Taklîd (Harac ve Meşakkat Olduğu Zaman)	184
Mâlikî'ye Göre Abdest	167
Mâlikî'ye Göre Abdesti Bozan ve Bozmayan Hususlar	168
Mâlikî'ye Göre Gusül	167
Mâlikî'ye Göre Mest İle İlgili Hususlar	169
Mâlikî'ye Göre Namaz	169
Mâlikî'ye Göre Teyemmüm Ne Zaman Yapılır?	168
MASÛMLARIN ÖLÜMÜNE DÂİR	687
MAZLÛM, SABIRLI VE GARÎB OLANLARIN ÖLÜMÜNE DÂİR	691
MEHİR	538
Mekke'de Mukîm Olunmaz mı?	328
MELEKLERE İNANMAK	100
Meleklerin Vazifeleri	101
MENKİBE: "Testiyi Niçin Kırdın?" Bile Demedi	557
MENKİBE: Abdestsiz Emzirilen Süt	582
MENKİBE: Adaletle Bakınız!	429
MENKİBE: Adaleti Seviyordu	432
MENKİBE: Ağlayan Çocuk	430
MENKİBE: Âhirette Benim Komşum Kimdir?	608
MENKİBE: Allah Bize Yeter	97
MENKİBE: Allah Rızası İçin Tıraş Edebilir misin?	426
MENKİBE: Allahü Teâlâ Daha İyisine Nikâhladı	570
MENKİBE: Ana ve Babaya Sahip Çıkmanın Şartları	609
MENKİBE: Anne Affederse	610
MENKİBE: Anneni Ziyaret Et!	611
MENKİBE: Annenin Hakkını Gözetmek, Hac Etmekten Daha İyidir	609
MENKİBE: Arkadaş Ziyareti	633
MENKİBE: Azrâil Aleyhisselâmdan Korkmuştu	133
MENKİBE: Batmayan Gemi	106
MENKİBE: Bayrağı Bırakmayan Kahraman	450
MENKİBE: Benim Kızım Senin Hanımın Olacak	651
MENKİBE: Bir Ay Kadar Ömrün Kaldı	555
MENKİBE: Bir Elma ve İmâm-ı A'zâmın Babası	584
MENKİBE: Bir Gözün Şükrü	459
MENKİBE: Birbirimizi Hiç Üzmedik	551
MENKİBE: Bire On	639
MENKİBE: Birkaç Damla Gözyaşı	100
MENKİBE: Boynu Kırılmıştı	460
MENKİBE: Bu taâm, Cennet Taâmlarından'dır	547
MENKİBE: Bülbülün Feryadı	99
MENKİBE: Cehennemden Kurtulmak İçin	372

MENKIBE: Cennetlik Kadın	566
MENKIBE: Çocuk Haklıydı!	615
MENKIBE: Desinler Diye	503
MENKIBE: Dirilen Şehid	437
MENKIBE: Doğru Kılınan Namaz, Bütün Kötülüklerden Uzaklaştırır	72
MENKIBE: Duvarda Asılı Mushaf-ı Şerîfe Hürmet	110
MENKIBE: Dünya Fânidir	680
MENKIBE: Dünyanın Sıfatları	475
MENKIBE: Düşmanımı Bile Affetti	432
MENKIBE: Emanete Verilen Şey Geri İstenince	462
MENKIBE: Eşkiyâyı Kurtaran Namaz	372
MENKIBE: Ev Sahibi Ölünce	707
MENKIBE: Fakirin Duâsını Almak	448
MENKIBE: Firavun'un Cesedi	477
MENKIBE: Geciken Zifâf	185
MENKIBE: Gencin Tövbesi	454
MENKIBE: Gerçek Tedbir Budur	585
MENKIBE: Hanım Esir Değildir	557
MENKIBE: Hanım Hizmetçi Değildir	558
MENKIBE: Hanımı Bağırınca	557
MENKIBE: Hanımının Kıymetini Bil!	558
MENKIBE: Haram Yiyen Bir Ordu İle Fetih Mümkün Olmaz	670
MENKIBE: Haramdan Sakınmanın Semeresi	72
MENKIBE: Hazret-i Ali ve Köylü	445
MENKIBE: Hazret-i Ali'nin Vasiyeti	697
MENKIBE: Hediye Olarak Gönderilen Doktor	176
MENKIBE: Herakliyüs Önce İnanmıştı	487
MENKIBE: Hırsızın Tövbesi	672
MENKIBE: Hocama İltica Eттіm	652
MENKIBE: İçinizde Bir Koğucu Var	500
MENKIBE: İftira Edilmişti	118
MENKIBE: İhtiyarın Önüne Geçmedi	642
MENKIBE: İlk Kurban	401
MENKIBE: İmân Etmek İsteyince	83
MENKIBE: İmân Günâhları Temizler	82
MENKIBE: İnci Tanesi	427
MENKIBE: İnkârcı Doktor	92
MENKIBE: İpin Hesabı	707
MENKIBE: İpliği Satmaya Gönderdim	586
MENKIBE: İyilik Ederim	425
MENKIBE: Kabirden Çıkan Ateş	501
MENKIBE: Kabul Olan Duâ	683
MENKIBE: Kalbinden Geçmişti	495
MENKIBE: Kapıya Geleni Boş Çevirme	640

MENKİBE: Kazdığı Kuyuya Düştü	120
MENKİBE: Kendinin Zannetmişti	669
MENKİBE: Kız Kime Verilir?	539
MENKİBE: Kibirlinin Burnu	482
MENKİBE: Kocanın Rızası	566
MENKİBE: Kul Hakkından Sakınmak	627
MENKİBE: Kurtulmuş Kadın	636
MENKİBE: Küçük Çobanın İmânı	95
MENKİBE: Küfre Götüren Kibir	484
MENKİBE: Malının Gitmesini İstemedi	498
MENKİBE: Melek ve Şeytan	102
MENKİBE: Melekler de İmrenir	103
MENKİBE: Melekler Geri Çevirir	471
MENKİBE: Melekler Yıkadı	682
MENKİBE: Merhametin Böylesi	448
MENKİBE: Meşhur Cömert	444
MENKİBE: Minnettar Olmazlar	443
MENKİBE: Misâfir İstiyordun Gönderdik, Kovdun	640
MENKİBE: Misâfir Rızkı İle Gelir	639
MENKİBE: Misâfir Sır Saklamalıdır	638
MENKİBE: Misâfirine İş Yaptırmak Kişinin Keremine Yakışmaz	638
MENKİBE: Mü'mine İkrâm, Affa Sebebdir	641
MENKİBE: Namaz için Fedâkârlık	213
MENKİBE: Namaz Kılanla Kılmayan Arasındaki Fark	366
MENKİBE: Namaz Kılmanın Bereketi	368
MENKİBE: Namazdaki Ok	369
MENKİBE: Ne İstiyorsanız Vereyim	672
MENKİBE: Oğluma Vasiyet	697
MENKİBE: Oğlumun Annesi Beni Evden Kovdu	557
MENKİBE: Olgunlaşan Hurmalar	669
MENKİBE: Onlar Böyleydi	439
MENKİBE: Ölüme Hazırlanan Köle	678
MENKİBE: Peygamber Efendimizin Hazret-i Ali'ye Evlenirken Nasihatleri	533
MENKİBE: Peygamberimizden Hakkını İstedi	628
MENKİBE: Pişmeyen Et	367
MENKİBE: Rüyada Kesilen Deve	443
MENKİBE: Rüyadaki Zلزele	457
MENKİBE: Sabır Böyle Olur	463
MENKİBE: Sabrın Sonu Selâmettir	463
MENKİBE: Sahibini Bulup Helâllik Dileyin	669
MENKİBE: Sakın Böbürlenme	482
MENKİBE: Sarhoş Komşu	631
MENKİBE: Sen Bize Yalnızca Çocuğu Emanet Ettin	618
MENKİBE: Servetine Güvenmemeli	583

MENKİBE: Sevgili Peygamberimizin Merhameti!	447
MENKİBE: Siz Peygamber misiniz?	121
MENKİBE: Son Yongam Sensin	659
MENKİBE: Söz Taşıyan Köle	500
MENKİBE: Söz Vermişti	441
MENKİBE: Sultanın İhsânı Böyle Olursa!	446
MENKİBE: Sultanın Karşısında İken	367
MENKİBE: Süte Su Katmadı	584
MENKİBE: Şeytanın Arkadaşlığı	366
MENKİBE: Şeytanın Üzüntüsü	400
MENKİBE: Tahsiline Daha Çok Ehemmiyet Verdi	186
MENKİBE: Terzinin Tövbesi	453
MENKİBE: Tohum Ekerken Bereket Vermesini Dilemelidir	666
MENKİBE: Tövbesi Kabul Olan Genç	454
MENKİBE: Üç Haberci	695
MENKİBE: Üç Kitabın Özeti	502
MENKİBE: Vâli ve Kadın	97
MENKİBE: Vâlide Suyu	569
MENKİBE: Vallahi Onun Dîni Haklıdır	96
MENKİBE: Vesikasız Köşke Oturmak	428
MENKİBE: Yâ Rabbi Senin Rızan İçin Yapmışsam	621
MENKİBE: Yahudi Komşu	631
MENKİBE: Yahudiyi Kurtaran Abdest	153
MENKİBE: Yalan Söylemeyen Çocuk	435
MENKİBE: Yalanı Benim İçin Bırak	485
MENKİBE: Yaya Kaldı	403
MENKİBE: Yerdeki Besmele	109
MENKİBE: Yetim Abdullah	635
MENKİBE: Yetimin Hatırı	636
MENKİBE: Yiyecek Bir Şeyin Var mı?	444
MENKİBE: Zekâtını Kabul Etmedi	398
MENKİBE: Ziyaretine Gelmediler	445
Mesbûk (Cemâate Sonradan Katılmak)	278
Mest Üzerine Mesh Etmek	158
Mezhepler	138
Millî ve Mânevî Şuuru Olmayan Bir Gençlikle Vatan Korunamaz	44
MİSAFİR HAKKI VE MİSAFİRPERVERLİK	637
Misâfir, Seferî Olmak İçin	297
Misâfirin Vardığı Yerde Kılacağı Namaz	323
Misâfirin Vardığı Yerde Namaz Kılarken Niyetini Değiştirmesi	324
Misvâk Kullanma Bahsi	152
Mu'cize ve Kerâmet Nedir?	111
Muhammed Masûm Hazretlerinin Gençlere Nasihatleri	60
Mukaddes Kitaplar	104

Mukîm İken Namazları Vaktinde Kılmanın Zor Olabileceği Hâller	319
Mukîm Olunmayacak Mekânlar ve Hâller	327
Muska Taşımak	543
Muvakkat (Geçici) Nikâhı Câiz Olmayanlar	532
Mü'min, Mü'minin Aynasıdır	425
MÜHİM AÇIKLAMA: Sandalyede Namaz Olmaz	240
Mühim Nasihatler	711
Mükellef Kime Denir?	139
MÜNAKAŞA ETMEK	506
Müsâfeha (El Sıkma)	645
Müslüman Çocukların Şefâati	702
MÜSLÜMÂN KADINLARIN ÖLÜMÜNE DÂİR	689
Müslüman Kardeşinin Cenâzesinde Bulunmak	645
Müslüman, İffet ve Namus Sahibi Olmalıdır	55
MÜSLÜMANLARIN HAKLARI	643
Müsta'mel Su	180
MÜSTEHCENLİK VE FUHUŞ	509

N

Nafile Namaz Kılınması Mekrûh Olan Vakitler	361
Namaz Çeşitleri	145
Namaz Dışında Mekrûh Olan Şeyler	263
Namaz İçin Nasıl Tefekkür Edilir	215
NAMAZ KILMAK (Resimli -Erkek)	216
NAMAZ KILMAK (Resimli -Kadın)	218
NAMAZ KILMAK	143
Namaz Kılmanın Fazileti	239
NAMAZ KILMASI HARAM OLAN VAKİTLER	197
Namaz Kimlere Emirdir?	144
NAMAZ NASIL KILINIR	220
Namaz Sûreleri ve Duâlarını İslâm Harflerini Okuyarak Öğrenmek	369
NAMAZ VAKİTLERİ	193
NAMAZ VE SAĞLIĞIMIZ	370
Namaz, İslâm Dîninin Direklerindedir	211
Namazda Kıyafet ve Seccade Nasıl Olmalıdır?	215
Namazdan Sonra Duâ	235
NAMAZI BOZAN ŞEYLER (Namazın Müfsidleri)	253
Namazı Kazâya Bırakmanın Cezası	356
Namazı Özürsüz Kılmıyan Kimsenin Çekeceği Sıkıntılar	212
Namazın Âdâbı	235
NAMAZIN EHEMMİYYETİ	207
Namazın Farzları	145
Namazın Farzları	88
NAMAZIN MEKRÛHLARI VE ÇEŞİTLERİ	258

Namazın Mekrûhları	258
Namazın Müstehâbları	252
Namazın Rükünleri (İçindeki Farzlar)	146
Namazın Sünnetleri	251
Namazın Şartları (Dışındaki Farzlar)	145
NAMAZIN VÂCİBLERİ	246
Namazların Cem Edilmesi	295
Namazların Cem Edilmesi	316
Namazlarımızı Sakın Terketmeyin	264
Nasihât Etmek	646
NASİHAT: Ona Yediği Yemek Zarar Vermez	520
Nazar Değmesi Hakdır	543
Necâset Çeşitleri	178
NECÂSETDEN TAHÂRET	177
Nemmâma (Koğucuya) İtibar Edilmez	499
Nesep (Soy) İle Akraba Olanlar	531
Nİ'METLERE ŞÜKÜR	456
Nikâh ve Evlilik	530
Nikâhı Câiz Olmıyanlar	530
Niyet	220
NÜKTE: Genç Yaşta Tövbe Eden Gencin Ayağında Bir Kıl Olmak	69
NÜKTE: Gülmeye Bir Garantini mi Var?	71
NÜKTE: Mimli Konuşmak Nefistendir	73

O

Okuğa Alışkanlığı ve Yabancı Dil Öğrenmenin Önemi	69
Oruca Başlamak ve Niyet	386
Orucu Bozan Şeyler	388
Orucu Bozmayan Şeyler	389
Orucu Bozup Yalnız Kazâ Gerektiren Şeylerden Bazıları	388
Orucun Çeşitleri	387
Orucun Farzları	387
Orucun Faydaları	390
Orucun Hakikati	391
Orucun Kazâsı	389
Orucun Keffâreti	389
Orucun Sevâbını Artırmak İçin Neler Yapılmalıdır?	391
Orucun Şartları	387
ORUÇ TUTMAK	385
Oruçluya Mekrûh Olan Şeyler	390
Osmanlıda Gençler Nasıl Yetiştiriyordu	48
Oturarak ve İmâ İle Namaz Kılmak	240
Oturarak ve İmâ İle Namaz Kılmakta Dikkat Edilecek Hususlar	241
OTUZÜÇ FARZ	88

Ö

Öğle Namazı Vakti	196
ÖLENİN TEÇHİZ VE TEKFİNİ	697
Ölmeden Vasiyetini Yazmalıdır	696
Ölmüş Ana Baba Hakkı	622
ÖLÜM HÂLLERİNE DÂİR	684
Ölüm Mü'mine Hediyedir	681
Ölüm Nedir?	679
ÖLÜM VE SONRAKİ HAYATIMIZ	677
Ölüm ve Şehidlik	681
Ölüme Hazırlık	678
Ölüyü Kötülemek	492
Övücü İsimler Koymak	604
Özel Günler Defteri	187
Özür Sahibi	158

P

Peygamberler Niçin Gönderilmiştir?	112
PEYGAMBERLERE İNANMAK	110
Peygamberlerin Sayıları	113
Peygamberlerin Sıfatları	112
Peygamberlik Nedir?	110

R

Rabbimiz, Gençlerin Tövbesini Daha Çok Seviyor	42
RAMAZAN-I ŞERİFİN FAZİLETİ	375
RECEB-İ ŞERİFİN FAZİLETİ	373
RESÛLULLAH EFENDİMİZİN İSİMLERİ	600
Resûlullah Efendimizin Tâziye Mektubu	699
Rûh Vücûdden Ayrılırken Gelen Nidâ	693
Rükû	223

S

SABAH AKŞAM OKUNACAK DUÂLAR	384
Sabah Namazı Vakti	196
Sabah Namazının 2 Rek'at Sünnetinin Kılınışı	227
Sabahleyin Yemeği Erken Yemenin Faydaları	519
SABIR	461
SADAKA-I FITİR (Fitre)	392
Sağdan Başlamanın Önemi	514
Sağlığında Çocuklara Mal Bağışlamak	594
Sakat Doğan Çocuklar	597
SALÂT-İ VİTİR	226
SALEVÂT FASLI	380

Sâlih İmâm Aramalıdır	268
Se'âdet-i Ebediyye Kitâbı Hakkında Şiir	706
Sebeplere Yapışmak	544
Secde	224
Secde-i Sehv	247
Sefer Esnasında Namaz ve Cemâatla Namaz	306
Sefer Esnasında Niyetini Değiştirmesi	326
Sefer, Uzaklık Ölçüsü	301
Seferde Ezân ve İkâmet	345
Seferde Kazâya Kalan Namaz	345
Seferde Namaz İçin Mezheb Taklidi ve Giriş-Çıkış Günleri	309
Sefere Çıkacakların Kurbanla İlgili Sualleri	348
Seferî Olduğunda Şüphe Eden	346
SEFERİKLE ALÂKALI SUAL VE CEVAPLAR	300
Selâmlaşmak	643
SETR-İ AVRET (AVRET YERİNİ ÖRTMEK)	189
SEVGİLİ PEYGAMBERİMİZİN, GENÇLERE ALTIN NASİHATLERİ	33
Sihriyet (Evlilik) İle Akraba Olanlar	532
SILA-İ RAHM BAHSİ	654
Sırat Köprüsü	129
Sihir	542
Son Peygamber MUHAMMED “aleyhisselâm”	115
SÖZÜNDE DURMAK	438
SU İÇMEK	519
Su Vermenin Sevâbı	648
Subûtfî Sıfatları	94
Sultân-ı Eshiyâ, Hazret-i Aliyyül Mürtedâ	548
Sühbâne Rabbike Âyet-i Kerîmesi	380
Sünnet Olan Gusüller	161
Sünnet Yerine Kazâ Kılmak	357
Süt İle Akraba Olanlar	531
Süt Kardeşlik	535

Ş

ŞA'BÂN-I ŞERÎFİN FAZÎLETİ	374
ŞEFKAT VE MERHAMET	446
Şükür Duâsı	517
Şükür Secdesi	266

T

Ta'dîl-i Erkân ve Tumaninet	248
Ta'dîl-i Erkânın Terkindeki Zararlar	250
TahrîmeTebiri	221
Talâk Olması İçin	576

Talâkda Şâfi'î Mezhebini Taklîd	577
Talâk-ı Bâin	575
Talâk-ı Ric'î	574
TARİHİ VESİKA	674
Tarihin İlk İnsan Hakları Beyannamesi	674
Tâziye Etmek (Baş Sağlığı Dilemek)	699
Tecdîd-i İmân ve Nikâh (İmânı ve Nikâhı Yenileme) Duâsı	383
Tehiyetülmescid Namazı	362
Tekfinden Defne Kadar Olan Nidâlar	693
TEMİZLİK ve SAĞLIĞIMIZ	172
Temkin Zamanı	194
Terâvîh Bitince Okunacak Duâ	293
TERÂVÎH NAMAZI	292
Terâvîh Namazına Kalkarken Okunacak Duâ	293
TERÂVÎHİN FAZİLETİ	291
Terbiyede Esas Olanlar	588
Terbiyede Önemli Olanlar	589
TERBİYELİ OLMAK (Edep)	465
Tertîb Sahibi Olmak	351
TERVİYE VE AREFE GÜNÜNÜN FAZİLETİ	373
TEVHÎD FASLI	378
Teyemmüm Nasıl Yapılır?	171
TEYEMMÜM	170
Teyemmümü Bozan Şeyler	172
Teyemmümü Gerektiren Başlıca Hâller	171
Teyemmümün Farzları	171
Teyemmümün Farzları	89
Tırnak Kesmek	164
Tilâvet Secdesi	265
Torun Sevgisi	617
TUVALET ÂDÂBI	522

U

Uğursuzluğa İnanmak	541
Uyuşturucu Maddeler	672
Uzun Emelli Olmamalı	680

Ü

Üçüncü Cild, 34.cü Mektup	510
---------------------------------	-----

V

Vaktinde Kılınan Namazın Fazîleti	264
Vatan-ı Aslî	329
Vatan-ı İkâmet	333

Vatan-ı İkâmet Üç Şeyle Bozulur	334
Vatan-ı Süknâ	342
VİTİR NAMAZINDA OKUNACAK SÛRE VE DUÂLAR	245
Vücûb Şartları	285
VÜCÛD EMÂNETİNE [Nİ'METİNE] RİAYET ETMEK	468
Vücuttaki Kılları Temizlemek	164

Y

YALAN VE YALANCI ŞAHİTLİK	484
Yalnız Kılan Kadının Namazı	229
Yara ve Sargı Üzerine Mesh Etmek	158
Yataktan Kalkma Âdâbı	522
YATMA ÂDÂBI	520
Yatsı Namazı Vakti	196
YEMEK ÂDÂBI	516
Yemek Yemenin Farzları	517
Yemekdeki Harâmlar	518
Yemekdeki Sünnetler	518
Yemekden Önce elleri Yıkamak	517
Yeni ve Temiz Elbise Giymek	514
Yenmesi, Kullanılması ve Yapılması Haram Olan Şeyler	668
Yerken ve İçerken Dikkat Edilecek Hususlar	519
YOKSUL VE YETİM HAKKI	633
YOKSULLUĞA SEBEP OLAN ŞEYLER	546
YOLCULUKDA NAMAZ	297

Z

Zâtî Sıfatları	94
Zekât Kimlere Verilir?	397
Zekât Malları Nelerdir?	395
Zekât Sosyal Adaletin Temelidir	393
ZEKÂT VERMEK	393
Zekâtı Kimler Verir	395
ZİLHİCCE AYININ FAZİLETİ	377
Zilhiccenin İlk On Gününün Kıymeti	377

EY TEMİZ GENÇLER!

Ey temiz rûhlu, saf kanlı mübârek gençler!
Ey mukaddes dînini öğrenmek aşkı ile kalbi yanan,
asîl ve îmânlı gençler!

Şerefli ecdâdımızın sizlere tam ve doğru olarak getirdiği ve emânet
bıraktığı mübârek İslâm dînini ve bunun bildirdiği
Ehl-i sünnet itikadını ve güzel ahlâkı iyi öğreniniz!

Güzel yurdumuza göz diken, can, mal, din ve ahlâk düşmanlarının
saldırılarına karşı, bize emânet edilen bu mukaddes
Ehl-i sünnet itikadını bütün gücünüzle müdafaa ediniz!
İslâmiyeti her yere yayarak, insanları saâdete
kavuşturmaya çalışınız!

Biliniz ki, dînimiz güzel huylu olmayı, büyüklere hürmet,
küçüklere şefkat etmeyi, ilim öğrenmeyi, amel ve ihlâs sahibi
olmayı, herkese iyilik etmeyi, güler yüzlü tatlı dilli
olmayı emretmektedir.

Müslüman; Allahü tealanın emir ve yasaklarına uyar, günah işlemez.
Yaşadığı memleketin kanunlarına uyar, suç işlemez.

Onun için kimsenin malına, canına, ırzına, saldırmayınız!
Allahü teâlânın doğruların yardımcısı olduğunu hiç unutmayınız!
Allahü teâlâ yâr ve yardımcınız olsun!